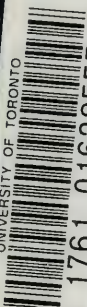


UNIVERSITY OF TORONTO



3 1761 01628557 9

UNIV. OF
TORONTO
LIBRARY

امثال العرب

ARABUM PROVERBIA

VOCALIBUS INSTRUXIT, LATINE VERTIT,

COMMENTARIO ILLUSTRAVIT

ET SUMTIBUS SUI EDIDIT

G. W. Freytag.


TOM. I.

Inest

a Meidanio collectorum proverbiorum

pars prior.



Bonnae ad Rhenum,

MDCCCXXXVIII.

Venditur apud **A. Marcum** bibliop. Bonnens.

J. d. 67 A. J.
62057

$$\begin{array}{r} 14671 \\ \hline 578 \overline{) 91} \end{array}$$

BEATI

H A M A K E R I

MANIBUS

SACRUM.

PRAEFATIO.

Inter omnia, quae e mente humana prodierunt, opera nullum sane reperitur tantà omnium adtentione dignum, quantà gentium proverbialia, ut enim ex fructu arbor sic ex proverbiorum naturà, qualis sit cuilibet genti propria mentis conditio, cognoscitur. Proverbia cum cogitandi et sentiendi ratione moribusque gentis intime cohaerentia in hominum vitam communem nos introducunt. Historia, qualis fuerit externa gentis conditio, docet; proverbialia, qualis fuerit animorum natura, ostendunt; historia singulorum hominum cogitandi agendique rationem et quam in totam gentem habuerit vim, describit; proverbialia totius gentis et cogitandi et agendi rationem depingit. Proverbiorum dicta quamquam sunt a singulis prolata, tamen eo, quod in proverbii consuetudinem venerunt, tota gens sibi vendicavit, ut totius gentis cogitandi sentiendique rationi convenientia putanda sint.

Quo autem altius cuique genti propria et cogitandi et sentiendi vestigia proverbialia impressa sunt, eo digniora sunt illa nostrà adtentione. Qua in re causa videnda est, cur Arabum proverbialia prae caeteris mercantur, quibus curam operamque navemus. Arabes quum sententiosis proverbialibusque loquendi modis vehementer dediti essent, magno proverbiorum numero, quibus eorum mores et sentiendi cogitandique ratio accurate depinguntur, et in poetica et in soluta oratione occurrimus. Qui illam

gentem eiusque et cogitandi et vivendi rationem recte cognoscere cupit, ei proverbia negligenda non sunt; cui eiusdem libris sive poeticos sive historicos sive alios accuratius perscrutari in animo est, is ad Arabum proverbia recurrat, necesse est. Qua vero re effectum esse videtur, ut ab illis temporibus, quibus in Europa linguae Arabicae studium animos occuparet, viri doctissimi interpretandis et edendis proverbii operam darent. Primum rogante Isaaco Casaubono Thomas Erpenius, qui studii Arabici viam discentibus patefecit, anno 1614 ducenta cum sua et Iosephi Scaligeri interpretatione proverbia Lugduni Batavorum edidit, cuius libri iam anno 1623 editio emendatior ipsi curanda erat. Idem cum fabulis Locmani anno 1615 et post anno 1636 adagiorum centuriam coniunxit.* Priorem ab Erpenio editorum proverbiorum centuriam Gelius anno 1656 in libro inscripto: *Arabicae linguae tirocinium* additis aliis denuo edidit, nec non Andreas Semmertus anno 1658 Witembergae eadem repetivit. Albertus Schultensius quoque in Erpenii grammatica Arabica, ab ipso anno 1748 et denuo 1767 edita, Erpeniana Adagia dedit. Tum Reiskius edendi totius operis desiderium simul manifestans nonnulla a baculo derivata proverbia ex Meidanii opere electa anno 1758 Lipsiae in lucem emisit. Post eum anno 1764 sub titulo: *Arabum philosophia popularis* Ioan. Christianus Kallius plura proverbia Havniae publici iuris fecit. Scheidius denique anno 1775 ex Erpenianis proverbiiis plura electa et emendata simul cum centum novis ex Meidanii opere typis imprimenda curavit.

Primus, qui omnium proverbiorum, quae Meidanus collegerat, edendorum consilium cepit, Pocockius habendus

est; omnia enim proverbia illius operis, addita succincta explicatione latine vertit. Castello urgente anno 1671 specimen typis descriptum ad excitandos emtores divulgatum fuisse in vita Pocockii, quae operibus eius theologicis praemissa est, p. 69 legimus. Huiusce manuscripti in bibliotheca Bodlejana asservati, quod Albertus Schultensius Oxonii anno 1772 in usum suum descripserat, specimine anno 1773 Londini publici iuris facto, anno 1791 de edendo Meidanii opere, quod ceperat, consilium Albertus Schultensius manifestavit. Quominus rem perficeret, mors, qua anno 1793 litteris ereptus est, impedivit; sed celeberrimus eius discipulus Schroederus anno 1795 partem eorum, qua 454 proverbia continentur, ex Schultensii scriptis relictis edidit. Anno post Rosenmuellerus selecta quaedam Arabum proverbia ex Meidanii opere, usus apographo Kruegeriano, Lipsiae interpretatus est. Longo temporis spatio intercedente Arabica proverbia sub titulo: *The manners and customs of the modern Egyptians* auctore Burckhardto Londini anno 1830 apparuere. Anno 1836 Ewaldtii, qui operis suasor fuerat, apographo usus nonnulla ab Abu-Ohbaido collecta proverbia Bertheaus Goettingae edidit.

Sed quum apud Arabes vocis *مَثَل* *proverbii* significatio latius pateat ita, ut proverbiales locutiones sententiasque amplectatur, silentio praetermittendi non sunt Franciscus de Dombay et Cornelius van Waenen, quorum prior Ebn-Medini Mauri Fessani sententias quasdam Arabicas anno 1805 Vindobonae, posterior Alii Ebn-Abi-Talebi sententias, primum anno 1629 a Golio in publicum emissas, una cum aliis Oxonii 1806 edidit. Sententiarum Alii emendatiorem editionem Stickelus Jenae 1834 et additis novis Fleischerus anno 1837 Lipsiae fecit.

Quae de proverbiorum editoribus praemisi, ea potissimum causa adductus dixi, ut legentes viderent, quanti et antiquioris et recentioris aevi viri celeberrimi proverbia Arabica fecerint, quorum exemplum ego secutus, quum anno 1824 Parisiis versarer, codicis Meidanii exemplar, quod summa cum benignitate nunc beatus Silv. de Sacy¹⁾ in usum mihi obtulerat, descripsi eo consilio, ut, si Deus optimus maximus conatibus meis faveret, totum librum ederem. Parisiis Lugdunum Batavorum quum me contullem, inter alia et Meidanii codicem cum meo manuscripto collaturus, Hamakerum nunc beatum, in cuius amicitiam perveneram, dicentem audiui, se magno Meidanii edendi desiderio teneri. Quale illius viri ingenium et diligentiam cognoveram, in manuscriptorum multitudine, quibus libere uti poterat, quin opus illud magna ipsius doctrinae copia ornatum prodiret, nullus dubitavi. Quod mecum quum cogitarem, qui tunc temporis multis rebus essem occupatus, meum de edendo Meidanii opere consilium abiiciens, amico in editione sua mei manuscripti utendi copiam feci. Quod vero plures anni elapsi sunt, quibus illius operis specimen non apparuit, eius rei causa tum in operis mole et difficultate tum in tot tantisque

1) Viri illius de litteris Orientalibus merita plures verbis describere conati sunt; sed ut nemo vicem eius explere potest, sic nemo satis digno modo laudare eum mihi posse videtur. Quantis ego ei obstrictus eram beneficiis, tantas ei gratias persolvere nunquam valui. Eheu! praeceptore privatus sum, cuius sciendi fons nunquam exhaurebatur, fautore et amico in beneficiis apud me collocandis non fatigando, qui usque ad extremum vitae halitum benevolentiam mihi suam semper conservavit. Terra ei sit super ossa levis!

occupationibus, quibus ille vir semper novis irretiebatur, quaerenda est. Eum operis edendi consilium nunquam abiecisce scio, quominus opus perficeret, quae non expectanti praematura subito supervenit, mors impedivit. Eheu! et talem virum flore aetatis inexorabile fatum patriae, litteris, familiae, amicis eripuit! Patriae suae decus et ornamentum antiquae de litteris Orientalibus bene meritae gloriae novam suis operibus addidit. Quam iacturam ex eius morte litterae fecerint, non tam ex operibus, quamvis magna sunt et utilissima, quam ex eius doctrinae copia, splendidissimo ingenio, assiduo labore et ardentissimo et litteris utilitatem et patriae gloriam comparandi amicis intimis cognito desiderio iudicare licet. De morte viri mecum amicitiae vinculo arctissimo coniuncti litteris certior factus maximum sane dolorem percipiebam, optimo enim et carissimo privatus eram amico, maximeque dolebam, quum viderem, tam multa litterisque utilissima illius viri opera abrupta esse. Manuscriptum Meidanii meum, quod mihi remittebatur, in margine et Lugdunensis et Berolinensis¹⁾, nec non operis Pocockiani, quod Albertus Schultensius manu sua descripserat, variis lectionibus tum Hamakeri tum Weyersi manu adscriptis ornatum est. Quod quum viderem, illud a me repressum, ut amico placerem, Meidanii edendi desiderium, renatum est et ipsius Hamakeri umbra, ut mortui amici vices explerem,

1) Codex Berolinensis, cuius nec non aliorum mihi necessariorum codicum et librorum usus a viro illustrissimo, bibliothecae Berolinensis summo praefecto Wilkenio, summa cum benignitate mihi concessus est, a Mich. Sabbagho Arabe a codice Parisiensi descriptus est. In codice Berol. B., recentiora proverbialia sunt.

me hortari visa est. Primum igitur totum Meidanii opus cum scholiis integris, latina versione et adnotationibus edere in animo mihi erat, duas tum in opere accuratius examinato potissimum causas videbam, cur ab isto consilio desisterem. Una erat operis magna moles, qua multum crescente ob necessarias tum criticas tum alias adnotationes versionemque libri pretium ita augendum fuisset, ut paucis tantum libri emendi et utendi copia mansisset, altera in eo posita, quod in scholiis Meidanii multas res invenirem, quae maiori legentium parti aut parum utiles aut prorsus inutiles omitti aut brevius dici possent. Qua in re fore, ut pluribus, sunt enim, qui omnia et prorsus inutilia edenda putent scholiorum verba, placerem sperans, scholiorum delectum habendum esse putavi ita, ut utilitate libri haud imminuta totum opus et facilius lectu maiorem legentibus voluptatem pararet et minore pretio emturis comparandum esset. Elegi igitur ex Meidanii scholiis eas potissimum res, quae tum ad intelligenda proverbialia necessariae tum ad historiam Arabum discendam et vivendi rationem moresque cognoscendos utiles viderentur. Quas vero res modo brevius dixi, quam in scholiis scriptum erat, modo iisdem fere verbis usus, quemadmodum utilius esse putabam, res retuli, dum tam in proverbialibus quam in versibus vocales necessarias addebam. Cum Meidanii adnotationibus tum Samachscharii tum Scharaf-Aldini¹⁾ sententiam, si discreparet, coniunxi. Quae interpretes Arabici

1) Samachscharii operis, nec non partis (litterae Elif) Scharaf-Aldini et codicis Lugdunensis Pocockianique usum amicitiae et benevolentiae Weyersi celeberrimi in universitate Lugdunensi professoris me debere, id grato animo a me dicendum est.

proverbiorum metra spectantia, nec non alia adnotare neglexerant, ea ipse addidi. Quominus autem plures multis fortasse gratas, quibusdam necessarias adnotationes, quarum neque occasio neque materia mihi deerat, adicerem, magna libri moles impedivit, timebam enim, ne pluribus additis nimium accresceret. Et studium et desiderium hac in re sæpissime coercendum erat. Quod recentioris aevi proverbia rarius tantum adnotationibus illustravi, id ne mirum videatur. Arabes aut quod in iis nil ambigui viderent aut sui temporis homines ambiguum tollere posse putarent, adnotationes raro addiderunt. Ego recentiora proverbia quod aut nil dubii offerre viderentur aut ex scriptorum locis, a quibus adhibita sint, satis lucis accipiant, explicare sæpius intermisi. Cavendum quoque erat, ne meis adnotationibus legentes in viam falsam ducerem, factum enim est interdum, ut aut proverbii usus a verborum ratione deflexerit aut varius intelligendi modus, id quod in proverbiiis sæpius accidit, ab Arabibus ipsis admissus sit. Erunt autem fortasse, qui in proverbiiis edendis Meidanii ordinem secutum me esse vituperent. Ii, si qui sunt, tres mihi fuisse causas, sciant. Primum enim scriptoris cuiusdam opus edentis erga scriptorem officium mihi esse videtur, ut a scriptore observatum, licet eum non probet¹⁾, ordinem non turbet vel omnino mutet, tum si totum Meidanii ordinem mutassem, ne id nostrum opus cum Meidanii opere collaturis magnam molestiam creaturum esset, timebam mutato

1) Quem in disponendis proverbiiis Meidanii ordinem secutus est, eum in singulis probare non possum. Sequitur in capitum serie litterarum ordinem, sed in capitibus singula ita mixta sunt, ut, quodnam ei fuerit disponendi consilium, non videam.

a nobis denique ordine tam proverbialia, quibus comparatio inest, quam recentiora, quae omnia Meidanus a caeteris disiunxit, non poterant non cum caeteris misceri.

Meidani operis finito plura tum vetera tum recentiora ex aliis operibus collecta proverbialia, nec non alia adiungam. Ob illum autem a Meidano in disponendis proverbialibus observatum ordinem index Arabicus, in quaerendis tam singulis proverbialibus quam aliis rebus in proverbialibus obviam venientibus utilissimus a me addatur necesse est. Qua in re ita agam, ut primum in proverbio occurrens aut verbi aut nominis forma, radicis litterarum ratione habita, secundum alphabeticum ordinem adnotetur. Indicem quoque latinum, qui magnam utilitatem afferre mihi videretur, subiungere statui. Quae denique de Arabicorum proverbiorum natura iisque, qui inter Arabes et colligendis et interpretandis proverbialibus operam navarint, in praefatione brevius dicenda fuissent, ea in commentatione operi subiungenda fusius explicare in animo est. Praefationi finem impositurus fautoribus illis, qui, quod emtores operis se confessi sunt, felicitis successus spem mihi fecerunt, non possum quin gratias agam amplissimas. Pauci quidem sunt numero, sed quum sint imitatione in opere tam difficili tamque utili adiuvando dignissimi, quin, Deo optimo maximo adiuvante, ad optatum finem opus perducam, non est quod dubitem. Operi finito omnium fautorum nomina subiungam. In opere tantis difficultatibus pleno, ut omnibus vix ullus satisfacere possit, me iudices iustos, et aequos habiturum esse, spero, confido.

Scribebam Bonnae Calendis Octobris MDCCCXXVIII.

Meidanii Proverbia.

Caput I.

Littera Hamza.

اِنْ مِنْ الْبَيَانِ لَسِحْرًا

1. In quadam eloquentia profecto vis magica est.

Proverbii auctorem dicunt esse Mohammedem et hanc fuisse causam. Tres viri Ahmruus ben-Alahtam, Alsibrikanus ben-Badr et Kaisus ben-Abzim, quum ad Mohammedem accessissent, hic primum eorum de Alsibrikano sibi ignoto interrogavit. Interrogatus quamquam laudem viro tribuebat, tamen Sibrikanus, eum odio commotum plura, quae sibi laudi essent, tacita reliquisse dixit. Qua de causa Ahmruus iratus plura addidit de viro minime laudanda. quum in describendo viro, tum in se defendendo eloquentia usus. Quibus auditis Mohammedes, eloquentiam vim habere maximam in hominum animos, ut eos, sicut vis magica, quo velit, deflectat, significaturus, verba modo laudata, quae postea in proverbium venerunt, protulit. Proverbium significat, virum bene locutum esse et argumenta satis valida addulisse. Kamusi auctor proverbium adnotavit. Conf. Schultensii proverb. Meid. p. 256.

٢ اَنَّ الْمُنْبَتَّ لَا اَرْضًا قَطَعَ وَلَا ظَهْرًا اَبْقَى

2. Qui (nimium festinans) a sociis in itinere separatur, neque terram peragrat, neque dorsum (iumentum sibi) relinquit.

Quae verba Mohammedes traditur dixisse viro adeo religionis cultui dedito, ut propter frequentes vigilias oculi in capite demersi viderentur, cum cohortaturus, ut leniter in religione agat. Talem autem virum cum eo comparavit, qui initio itineris iumentum nimia festinatione fatigans, tenere viam non potest. Proverbium quoque adnotavit Scharaf - Aldinus Ebn - Almokri in libro inscripto «Terminus perfectionis غاية الكمال في سواير الامثال» in proverbiiis divulgatis et Alsamachscharius in libro «مستقصى الامثال» Abbreviatum proverbiorum. Conf. Schult. prov. Meid. p. 278.

٣ اَنَّ مِمَّا يَنْمِتُ الرَّبِيعُ مَا يَقْتُلُ حَبَطًا اَوْ يِلْمُ

3. In iis, quae ver profert, sunt (plantae), quae ventrem inflando necant vel prope necant.

Mohammedis sunt verba, quibus, ut bonis mundi, quorum immodicus usus homini sit noxius, modice fruantur, cohortatur. Scharaf-Aldinus rem sic narrat: Mohammedes suis dixerat «من زهرة الدنيا لكم» «Vobis timeo florem huius mundi, qui vobis aperitur eiusque ornamentum.» Cui quidam نوياقي «O propheta Dei! num venit bonum per malum?» Mohammedes respondit: «ان لا ياتى الخير بالشر وان من ما ينميت الربيع ما يقتل حبطا او يلم» «Non venit bonum per malum, sed in iis, quae ver profert, sunt, quae ventrem inflando necant vel prope necant.» i. e. ex bonorum usu malum interdum oritur. Sunt enim plantae in lingua Arabica ذرق

appellatae, quibus si pascuntur cameli, cavendum est, ne nimium sumant; fieri enim potest, ut inde inflato ventre moriantur vel saltem noxam capiant. Similis autem bonorum mundi ratio esse videtur. Quapropter poeta Alnabghahus dixit

وَالْيَأْسَ عَنْ مَا قَاتَ يَعْقُبُ رَاحَةً وَلَسِبَ مَطْعَمَةً تَعُودُ ذَبَاحًا

»Desperatio, quum res nos fugit, post se tranquillitatem adducit, et cupidinem iugulatio saepe sequitur.«

Versus metrum Camel est. (conf. librum m. Darstellung der Arab. Verskunst, Bonn 1830. p. 212). Samachscharius proverbium adnotavit; sed in codice meo cum eo coniuncta est proverbii primi explicatio. Conf. Schult. prov. Meid. p. 279.

٤ اِنْ الْمَوْصِيْنَ بَنُو سَهْوَانَ

4. Quibus praeceptum est, ii sunt filii errantis.

De sensu horum verborum accuratius definiendo dissentiunt; sunt enim, qui verbis nil inesse dicant nisi, cui praecepta dentur, eum errori obnoxium esse; qui non erret, ei non opus esse praecepta. Quod qui rectum esse negat, sic verborum sensum constituit. »Omnibus hominibus, qui errare possint, praecipi.« Rectior autem Meidanio videtur hic intelligendi modus. Cui praecepta dantur, is errore labi posse putatur, ut error homine potiatur, quasi ei praefectus sit. Ut probet hunc esse proverbii sensum, ab Alahrabio citatos versus adducit

أَنْشَدُ مِنْ خَوَارِجِ عَلِيَّانَ مَضْبُورَةَ الْكَافِلِ كَالْبَنِيَّانِ
أَلْقَتْ طَلًّا بِمَلْتَقَى الْحَوَّانِ أَكْثَرَ مَا طَافَتْ بِهِ يَوْمَانِ
نَمْرُ يُلْهِهَا عَنْ هَمِّهَا قَيْدَانِ وَلَا الْمَوْصُونَ مِنَ الرِّعْيَانِ
اِنْ الْمَوْصِيْنَ بَنُو سَهْوَانَ

„Magis quaerens quam pulchra, procera camela, cuius dorsum est robustum, aedificio similis, quae projecit pullum in locis salebrosis, per duos dies ibi circumvagans, ut neque duo compedes a cura sua eam retineant, neque iussi e pastorum numero, utique iussi sunt filii errantis.“

Errans autem Adamus esse dicitur, a quo omnes errori obnoxii orti sint. In codicibus versus hi vario modo leguntur. Metrum ad Sarih appellatum (conf. Darstellung der Arab. Verskunst p. 246.) referendum est, licet in codicibus metri Redjes esse legatur. Scharaf-Aldinus autem proverbio alium sensum adiudicavit: In eum esse dictum, qui monitis carere possit, quod rei eam habeat. Citavit autem hunc versum:

وَأَكْثَرُ نَسْيَانِي لِمَا لَا يَهْمُنِي وَأَتَى لِمَا أُعْنَى بِهِ لَذَكُورُ

„Maxima oblivio mea in rebus est, qui sollicitum me non tenent; sed in rebus, quibus afficior, memor sum.“

In hoc explicandi modo Alsamachscharius consentit. At vero vocabuli سهوان diversa est grammaticae explicandi ratio, alii nomen esse dicunt, errorem significans, alii adiectivum errantis cum significatione. Hi rectius iudicasse videntur. Conf. Golii Adag. p. 108. Schult. prov. Meid. p. 280.

هَ أَنْ الْجَوَادَ عَيْنَهُ فَرَارَهُ

5. Generosi oculus est loco inspectionis dentium.

i. e. Ut generosus equus inspectis dentibus, quibus aetatis annus in iumentis definiri solet, cognoscitur, sic ex oculo, quae sit viri interna conditio, diiudicare licet. Contrarium sensum offerunt verba أَنْ الثَّبِيثَ عَيْنَهُ فَرَارَهُ „Viri turpis oculus loco inspectionis dentium est.“ (conf. 28, 37). In enunciando vocabulo فرار duplex est ratio, una, ut nominis actionis, sit venia verbo, forma firar habeatur.

altera ut nominis forma forar. Proverbio metrum Redjes est (conf. l. m. p. 230. sq.) Conf. Schult. prov. Meid. p. 281.

٦ اَنَّ الشَّقِيَّ وَاقْدَ الْبَرَّاجِمِ

6. Miser est adveniens e gente Albaradjim.

Causam horum verborum talem fuisse narrant. Sowaidus ben-Rabiah, e gente Tamim oriundus, regis Amru ben-Hind fratrem Sahd appellatum occiderat et necis ulciscendae causa rex, centum viros igne se deleturum esse, iuraverat. Nonaginta octo rex e gente Banu-Darim viros in ignem coniecerat, quum quidam, cui nomen Ahmmar erat, odore allectus, quod cibum parari putaret, advenit, et quisnam esset, interrogatus, se e gente Albaradjim oriundum professus est. Quo audito rex ista verba dicens, ut iuramento omnino satisfaceret, unum hunc illis addi iussit. Numerum autem centum complevit addita vetula conf. C. 14, 10. Familia Albaradjim nobilissima, stirpi Tamimitarum adnumeratur. Ad eam pertinent familiae Ahmru, Kais. Ghalib, Colfah, Morrah, quae sunt gens Banu-Hentselah ben-Malie ben-Said Mauat ben-Tamim. Nomen Albaradjim inde accepisse dicuntur, quod quidam eorum dixisset *«تعالوا فلنـاجتمع كبراجم يدي هذه»* Elevate vos et nos coniuncti simus sicut medii articuli (Baradjim) manus huius meae. Non autem est silentio praetermittendum, ut in nostro codice, sic in Kamuso Calcutt. legi *واقْد البراجم* «ardens e gente Albaradjim». Trium vero codicum, nec non Kamusi Turcici *واقْد*, legendi modus, rectior videtur. Tertia denique lectio est *راكب البراجم* «eques Baradjimi». Hanc vero ob rem regi illi cognomen *المـحرق* «cremator» dederunt, quod cognomen aliis duobus viris diversas ob causas proprium erat. — Proverbio isto, cui metrum Redjes est, utuntur de eo, qui propter cupiditatem in interitum irruit (conf. C. XIII. 138. XIV. 10.) vid. Scharaf-Aldinum

et Samachscharium. conf. Centur. proverb. a Scheidio edit. N. 100. Gol. Adag. p. 96. Schult. prov. Meid. p. 281.

٧ اِنَّ الرِّثِيَّةَ تَفْتَأُ الْعُضْبَ

7. Lac acidum cum dulci mixtum iram sedat.

Proverbium quoque omitta particula اِنَّ adducitur. Nar- rant, quendam esurientem ad gentem, cui irasceret, ac- cessisse et iram, quum isto cibo satius esset, deposuisse. Quapropter isto proverbio, dono quamvis parvo consensum et gratiam provocari posse significant. conf. Scharaf-Aldi- num et Samachscharium. Conf. Schult. prov. Meid. p. 283. Gol. Adag. p. 90.

٨ اِنَّ الْبَغَاثَ بِأَرْضِنَا يَسْتَنْسِرُ

8. Milvus in terra nostra vultur fit.

Ad metrum Camil proverbium referre licet. Legitur بَغَاثَ et بَغَاثِ, quia nomen بَغَاثَ et singularis et pluralis significationem admittit. Distinguunt quoque ita, ut بَغَاثَ cum vocali Fatha singularis. بَغَاثَ cum vocali Kesre plu- ralis sit. Tum voce بَغَاثَ parvas et viles aves designant. Cecinit poeta

بَغَاثُ الطَّيْرِ أَكْثَرُهَا فِرَاحًا وَأُمُّ الْطَّيْرِ مِقْلَاتٌ نَزُورُ

»Parvae inter aves pullorum maximum numerum habent, at mater avium (aquila) unum tantum pullum habet, parum prolifera.« Conf. Scharaf-Aldinum et Harir. p. 55.

Quo loquendi modo in homine utuntur, qui ex debili robustus, aut e vili potens factus est. In Samachscharii opere autem potentes designat, quorum societate alii poten- tes et honorati fiunt. conf. Kamus. et Djeuh. Schult. prov. Meid. p. 283.

٩ اِنَّ دَوَاءَ الشَّقِّ اَنْ تَحْصَدَ

9. Remedium fissurae in eo consistit, ut consuetur.

Proverbium, quod metrum Redjes habet, reparandam esse calamitatem docet. Conf. Scharaf-Aldinum. Schult. prov. p. 285.

١٠ اِنَّ الْجَبَانَ حَتَفَهُ مِنْ فَوْقِهِ

10. Timido mors desuper (i. e. e coelo) descendit.

Proverbio metrum Redjes est et nullam esse timido in multa cautione utilitatem docet, quippe quum mors e loco, ubi nil valeat cautio, ad hominem accedat. Inest igitur huic proverbio laus quaedam fortitudinis. Ahntarahus poeta proverbii sensum versibus hisce expressit

بَكَرَتْ تُخَوِّفُنِي الْخُتُوفَ كَأَنِّي أَصْبَحْتُ عَنْ غَرَضٍ لِّخُتُوفٍ بِمَعَزَلٍ
فَأَجَبْتُهَا اِنَّ الْمَنِيبَةَ مَنَهَلٌ لَا بُدَّ اَنْ اُسْقَى بِذَاكَ الْمَنَهَلِ

«Me mortem timere iussit, ac si loco a scopo mortis remoto esse possem et ei respondi; mors cisterna est, e qua mihi necessario bibendum est.»

Versus metrum Camil dictum est. conf. libr. m. p. 211. Proverbii auctorem fuisse tradunt Ahmruum ben-Ohmamah, qui versus hos cecinerit, quum Djoailhdus eum occidere vellet.

لَقَدْ حَسَوْتُ الْمَوْتَ قَبْلَ ذَوْقِهِ

اِنَّ الْجَبَانَ حَتَفَهُ مِنْ فَوْقِهِ

وَالثَّوْرُ يَحْبِمِي اَنَّهُ بِرَوْقِهِ

«Profecto iam mortem, priusquam eam gustaveram, sorpsi, timido enim mors e loco superiore venit et taurus nasum cornu suo tuetur.»

i. e. Memet mortis periculo toties exposui, ut mortis poculum, etsi ipse morti non occubui, bibisse videar, nulla enim in multa cautione est utilitas, quemadmodum a tauro mortem cornua non depellunt. In libro Scharaf-Al-dini post كل امرء مقاتل عن طوقه tertius est versus طوقه »Quilibet vir pugnat ex potestate sua« et sic in Samach-scharii libro. Versus metrum est رجز conf. libr. meum p. 231. Legitur quoque proverbium in Abu-Obaidi libro conf. Bertheaui librum proverbiorum Götting. 1836. p. 13. text. Ar. et Hamas. p. 128. Schult. prov. 285.

انَّ الْمَعَانِي غَيْرُ مَخْدُوحٍ

11. Incolumis non est deceptus.

Proverbium ad metrum Sarih referri potest conf. l. m. p. 244. Verborum sensus hic esse videtur: Qui incolumis servatus est re, qua deceptus fuit, eum deceptio noxa non affecit, ut idem sit, ac si deceptus non esset. Schul-tensius autem (prov. Meid. p. 287.) vertit: Non decipitur, qui fraudem non sentit. Proverbio autem in viro utuntur, qui, quum deceptus sit, se deceptum non putat.

Proverbii originem talem fuisse narrant. Vir Solaith appellatus et e gente Banu-Solaim oriundus mulieris, quae alii eiusdem gentis viro Kadih appellato nupta erat, amore captus hunc, ut illa libere uteretur, fallere studuit. Quae res ut perficeretur, se puellae, quae principi cuidam Abu-Mathsun cognominato erat, amore teneri narrans, eum, ut, dum apud puellam versaretur, principem in consessu retineret, et domum redeuntis adventum sibilando quodam loco sibi indicaret, rogavit. Kadihus precibus cessit. Quodam die, quum puellarum mentione facta, princeps suarum castitatem laude extolleret, non amplius se potuit retinere Kadihus, quin diceret: ربما غر الوائق وخدع النواقف وملت العاتق
»Interdum fiduciam habens falsus, amans deceptus, loquens mendacii accusatus est et vinum vetus ob fastidium recusatum.« hunc verbis addens versum

لَا تَنْطِقَنَّ بِأَمْرٍ لَا تَبَيِّنُهُ يَا عَمْرُو إِنَّ الْمَعَانِيَ غَيْرُ مُخَدَّوعٍ

»Ne rem dicas, de qua certus non es, o Ahmrue; in oculis autem non est deceptus¹⁾.«

Ahmruus, sic enim princeps ille audiebat, verba, quid vellent, bene intelligens Kadihum, quum reliqui abiissent, ut veritatem diceret, coegit. Re audita Kadihum esse deceptum cognovit, at vero, ut pro comperta rem haberet Kadihus, eum primum ad puellas suas introduxit. Quia in nullam suspicio convenit, in domum eius ipsum reduxit et quum inde fuga se eripientem Soleithum conspexissent, princeps deridendi causa, quae ille versu dixerat verba *ان المعاني غير مخدوع* repetivit.

١٢ اَنَّ فِي الشَّرِّ خَيْرًا

12. In malo sunt meliora.

Hemistichium metri *Raml* esse videtur. conf. lib. m. p. 238. Solatii causa his uti videntur verbis. Meidanius hunc verbis tribuit sensum »Malum unum altero levius est.« Vocabulum *خيار* aut pluralis formam a *خير* melius derivatam esse dicit aut nomen, cui electionis significatio sit. Tum proverbium sic vertendum. »In malo est electio.« i. e. Una pars mali altera levior est, ut eam eligamus.. Huic similis est proverbialis loquendi modus *بعض الشر اعمون من بعض* »Quaedam calamitas quadam levior est.« Conf. II, 29. et Schult. prov. p. 288.

١٣ اَنَّ الْحَدِيدَ بِالْحَدِيدِ يُفْلَحُ

13. Ferrum ferro finditur.

Conf. Prov. Ar. Erpen. Cent. 2, 62. In re dura durus agendi modus est adhibendus. Loco vocis *يفلح* legitur

1) Metrum versus *Basith* appellatum est conf. lib. meum p. 190.

quoque يغل cum eadem significatione. Metrum proverbii Redjes est. conf. libr. m. p. 230. Conf. Prov. Arab. Erpen. cent. II, 62. Schultens. prov. p. 289. Alsedjadjus hunc versum recitavit.

قَدْ عَلِمْتَ خَيْلَكَ أَيَّنَ الصَّاحِصِ أَنْ الْحَدِيدَ بِالْحَدِيدِ يُفْلَحُ

»Equites tui sciunt, ubi locus aequabilis sit; utique ferrum ferro finditur.«

Metrum Redjes est conf. l. m. p. 231. Alius poeta sic cecinit

قَوْمَنَا بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ بَعْضًا لَا يَقُولُ لِلْحَدِيدِ إِلَّا الْخَدِيدُ

»Gens nostra se vicissim occidit, non ferrum alia re quam ferro finditur?«

Metrum Chafif est. Simile est prov. C. XXV, 25. XVIII, 24. cf. Scharaf-Aldinum, Samachscharium et Djeuh.

۱۴ أَنْ لِلْحَمَاةِ أُوْلِعَتْ بِالْكِنَّةِ وَأُوْلِعَتْ كَنْتَهَا بِالْظَنَّةِ

14. Socera intenta fuit in nurum et nurus intenta fuit in suspicionem.

Quia socera nuro inimica esse solet et nuro socera suspecta est, si ipsi rem ingratam maritus peregit, proverbium ad malum, quod hominibus eo dignis accidit, designandum adhibent. Sed Scharaf-Aldinus dixit, proverbium adhiberi ad significandum, homines sibi invicem adversari. et se vicissim vituperare. Metrum est Sarih. conf. l. m. p. 246. Schult. prov. p. 289. Terentii Heeyr. II. l. 4.

هَذَا أَنْ لِلَّهِ جُنُودًا مِنْهَا الْعَسَلُ

15. Deo sunt exercitus, quorum unus mel est.

Alter in proverbio legendo modus est جُنُودًا مِنَ الْعَسَلِ »exercitus e melle.« Verba haec Moawijjahus dixit, quum Alashtarum sibi inimicum melle veneno infecto necatum esse audivisset. Proverbium significat, hominem re, quae

ipsi periculosa non videretur, periisse. conf. Scharaf-Aldin. et Samachschar. Schult. prov. p. 290. Gol. Adag. pag. 101.

١٦ اَنَّ الْهَوَى لَيَمِيدٌ بِأَسْتِ الرَّاكِبِ

16. Cupido profecto in camelo vehentis anum declinat.

i. e. Ut a camelo descendat, eum cogit. Cupido tantam in homines vim habet, ut ad quamlibet rem, sive bona sit sive mala, abripiat. Similis est loquendi modus in his verbis «Quo animus inclinatur, eo pes ducit.» conf. Scharaf-Aldin. et Samachschar. Schult. prov. Meid. p. 290.

١٧ اَنَّ الْجَوَادَ قَدْ يَعْتَرُّ

17. Generosus equus interdum lapsat.

Fieri potest, ut, qui pulchre agere consueverit, peccet.

١٨ اَنَّ الشَّفِيفَ بِسَوْءِ ظَنِّ مُوَلِّعٍ

18. Amicus tener malae opinioni deditus est.

De iis usurpatur, qui in aliorum res ita intenti sunt, ut semper solliciti teneantur, quemadmodum matres de filiis semper sollicitae sunt. Conf. Scharaf-Aldin. et Samachschar. Bertheau l. c. p. 11. text. Ar. et A. Schultensii. proverb. Meid. p. 291. Conf. C. 12, 86.

١٩ اَنَّ الْمَعَاذِيرَ يَشُوبُهَا الْكَذِبُ

19. Excusationes mendacii mixtae sunt.

Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Ibrahimus Nochaïta¹⁾ haec verba viro se multum excusaturo dixisse

1) De hoc viro, qui anno H. 95 v. 96 diem obiit conf. Herbel. s. v. Nekhaï.

fertur, monens, ut excusationes omitteret. Dicunt quoque **المَعَاذِرُ مَكَاذِبُ** »Excusationes mendacia sunt.« Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. p. 292.

٢. اِنَّ الْخَصَاصَ يَرَى فِي جَوْفِهَا الرَّقْمَ

20. In parva rima magnum infortunium conspicitur.

Proverbium ad metrum Basith referri potest. conf. libr. m. p. 189. Scharaf-Aldinus sic proverbium explicavit. Voce **خصاص** parvae rimae significantur, quae in portis aliisve rebus sunt, unde maxime mulieres prospiciunt. Hoc vero interdictum fuit, quia corruptio morum cum eo cohaerebat. Ex eius sententia proverbium mulierum amores spectare videtur. Proverbii igitur sensus est; Res quae nobis haud magni momenti videtur, interdum magnarum calamitatum causa est. Conf. Samachschar. et Schult. prov. p. 292.

١٢ اِنَّ الدَّوَاهِيَ فِي الْآفَاقِ تَهْتَرِسُ

21. Calamitates in regionibus contunduntur.

Proverbium ad metrum Basith referre licet. conf. l. m. p. 189. Tot sunt calamitates, ut una alteram ob loci angustiam, qui multitudinem capere non possit, quasi contendant. Proverbii autem originem hanc esse narrant: Transiisse dicunt virum ad alterum et his eum allocutum esse verbis: Equa tua aut pullum marem aut feminam pariet. Quae verba quum alter, tanquam absurda derideret, quippe cui tertia res cogitari non posse videretur, factum est, ut pullus omnino deformis prodiret, qua de causa in haec verba vir ille erupit

قَدْ طَرَقَتْ بَجْنَيْنِ نِصْفُهُ فَرَسٌ

اِنَّ الدَّوَاهِيَ فِي الْآفَاقِ تَهْتَرِسُ

»Enixa est foetum, cuius dimidium equus est. calamitates

in regionibus contunduntur.« i. e. eheu! malum gravissimum est.

Metrum versus Basith est. Loco vocis تَهْتَسْ legitur تَهْتَسْ sensu non mutato. conf. Schult. prov. p. 293.

٢٢ أَنْ عَلَيْكَ حَرْشًا فَتَعَشَّهْ

22. Pars noctis tibi restat, sume igitur cibum vespertinum.

Verbis hisce nimiam festinationem in opere dissuadent. Littera هاء, quae voci فَتَعَشَّهْ addita est, duplici modo explicatur; aut هاء est, quae in fine vocibus additur, ut vis in enunciando accedat et a grammaticis هاء السكوت vel هاء الوقف appellatur, aut littera pronominis seu suffixi signum est, quod pro فِيهِ cum verbo interdum coniungitur. Prior vero explicandi modus magis conveniens videtur. Proverbium originem duxisse dicitur a viro, qui cum nimia festinatione cibum vespertinum sumeret timens, ne rei occasio, quam perficere in animo habebat, eum effugeret. Conf. Scharaf-Ald. et Samachschi, Schult. prov. p. 292.

٢٣ أَنْ وَرَاءَ الْأَكْمَةِ مَا وَرَاءَهَا

23. Pone collem res quaedam est.

In eo usurpatur, qui rem aliis ignotam de se palam facit. Serva cum amico post collem conveniendi tempus constituerat, at, quum opere absoluto, novum facere iuberetur, illa magno amici desiderio flagrans in haec verba erupit. »Vos me retinetis et pone collem res quaedam est.« conf. Schult. p. 295.

٢٤ أَنْ خَصْلَتَيْنِ خَيْرُهُمَا الْكَذِبُ لَخَصَلْنَا سَوْءَ

24. Duae proprietates, quarum melior mendacium est, profecto duae pravae sunt.

Viro dicitur, qui pravam agendi rationem mendaciis excusare studet. Ahmrus ben-Ahbd-Alahsis primus verbis usus esse dicitur. Similis est loquendi modus عذره اشد من جرمه »Excusatio eius gravior quam eius peccatum.« conf. Schult. p. 295.

٢٥ اَنْ مِّنْ لَا يَعْرِفُ الْوَحْيَ اَحْمَقُ

25. Qui indicium nescit (non intelligit) stultus est.

Legitur الْوَحْيُ et الْوَحَا. Verba in eum adhibere solent. qui nutus aut indicia ipsi facta non intelligit, ut rem ipsi ab altero significatam palam faciat. Scharaf-Aldinus autem dixit, proverbium adhiberi in duos viros, qui, putantes tertium eorum indicia non intelligere, signis factis inter se clam loquuntur. Conf. Schult. prov. Meid. p. 296.

٢٦ اَنْ فِي الْمَعَارِيضِ لَمَنْدُوحَةٌ عَنِ الْكَذِبِ

26. In sententiis non clare explicatis est libertas a mendacio.

In eum quadrant, qui ad mendacium confugere coactus rem obscuris verbis dicit. Dictum est Ahmrani ben-Hozain. Conf. Schult. prov. p. 297.

٢٧ اَنْ الْمَقْدَرَةَ تَذْهَبُ لِلْحَفِيظَةِ

27. Potestas iram amovet.

Verba haec virum potentem e gente Koraischitarum antiquo tempore dixisse ferunt. Qui quum vindictae cupidus virum sibi infestum persecutus esset, eo potitus vindicta abstinuit.

٢٨ اَنْ السَّلَامَةَ مِنْهَا تَرَكُ مَا فِيهَا

28. Incolumitas ab eo (mundo) est relictio rerum in eo (mundo).

Verisimilis verborum sensus est, res mundi tanquam fugiendas describi. Si a rebus mundi liberum esse cupis, relinque eas. Sic enim cecinit poeta

وَالنَّفْسُ تَكَلَّفُ بِالْدُّنْيَا وَقَدْ عَلِمَتْ أَنَّ السَّلَامَةَ مِنْهَا تَرَكُ مَا فِيهَا

»Animus rebus huius mundi occupatus est, quamquam non nescit, eum esse ab eius (noxa) incolumem, qui res eius reliquerit (nonnisi rebus divinis occupatus).«

Proverbium hemistichium posterius versus est ad metrum Basith pertinentis conf. libr. m. pag. 190. Conf. Schult. prov. p. 298. Scharaf-Aldinus prius hemistichium hoc modo adnotavit.

دَعِ الْأُمُورَ الَّتِي تُخْشَى عَوَاقِبُهَا

»Sine res, quarum eventus timentur.«

Et in eum dici proverbium contendit, qui periculum subit, ut rem assequatur, quarum eventus timetur.

٢٩ أَنْ سَوَادَهَا قَوْمٌ لِي عِنَادَهَا

29. Clanculum cum ea habitus sermo ejus repugnantiam rectificavit.

Verbis sensus est hic: Clanculum cum ea (femina) habito sermone repugnantiam vici. In eum dicitur, qui a re non recedit, donec desiderium suum impleverit. Scharaf-Aldin. Conf. Schult. prov. p. 298.

٣٠ أَنْ الْهَوَانَ لِلتَّيْمِ مَرَامَةٌ

30. Contentus (us) vili clementia est.

Proverbio metrum Redjes inest. Quod si vilem honore afficis, te parvi habebit, sin vero eum contemnis, idem erit, ac si honore eum affeceris. Sic cecinit poeta Motenabbius

إِذَا أَنتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكَتْهُ وَإِنْ أَنتَ أَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا

وَوَضَعَ النَّدَى فِي مَوْضِعِ السَّيْفِ بِالْعَلَى مُضِرٌّ كَوَضَعَ السَّيْفُ فِي مَوْضِعِ النَّدَى

»Quando generosum honore afficis, eum in potestatem redigis; sed si vilem honore afficis, insolens fit; ponere autem liberalitatem (beneficia) loco gladii cum celsitudine, noxium est, ut ponere gladium loco liberalitatis.«

Metrum versuum Arabibus Thawil appellatur conf. Darstellung &c. p. 162. Scharaf-Aldinus dixit, proverbium docere, utilem nobis esse vilem, si eum contemnimus. Schultensius ex codice Lugdun. proverbium sic adtulit
 ٣١ أَنْ بَنَى صَبِيَّةٌ صَيْغِيُونَ أَفْلَحَ مَنْ كَانَ لَهُ رِبْعِيُونَ كَرَامَةٌ
 »Satis honoratur ignarus, si contemnere eum studeas.« Sed caeteri omnes in nostro legendi modo consentiunt.

٣١ أَنْ بَنَى صَبِيَّةٌ صَيْغِيُونَ أَفْلَحَ مَنْ كَانَ لَهُ رِبْعِيُونَ

31. Filii mei sunt pueri autumnio aetatis meae nati, beatus ille, qui filios vere aetatis natos habet.

Proverbio utuntur ad poenitentiam, quam de re, quae hominem fugit, agunt, significandam. Camelorum pulli, qui primo veris tempore ante caeteros nati sunt, رُبْعِيَّةٌ (verni) appellantur; qui aestate omnium ultimi, صَيْغِيَّةٌ (aestivi) nomen habent, ut a camelis in homines translatus videatur loquendi modus. In viro autem, qui primus haec verba dixisse fertur, non consentiunt. Alii Sahdum ben-Malic ben-Dhobaiah, quum seni ipsi natus esset filius, conspicientem fratrum suorum filios, alii Moahwijjahum ben-Koschair nominant, qui in Arabiam felicem cum filiis incursionem hostilem faciens, omnes aetate provecos pugna amiserat. Qui relictis erant parvuli. Frater eius Salamah-Alchair appellatus ad eum consolandum consortio filios suos misit. sed ille timens, ne oculo suo, vi enim nocente in oculis

praeditus erat, eos laederet, filios remisit, versus istos recitans. Narrant Solaimanum ben-Ahbd-Almalic apud mortem proverbium in suam conditionem applicasse, quos enim habebat filios ex ingenuis natos, parvuli erant, ad suscipiendum imperium minime apti, et filiis e servis natis succedendi locum non solebant concedere. Quoties igitur filios suos conspiciebat, toties proverbium repetere solebat. Adscribuntur eidem versus sequentes

أَنَّ بَنِي صَبِيَّةٍ صِغَارُ أَفْلَحَ مَنْ كَانَ لَهُ كِبَارُ
أَنَّ بَنِي صَبِيَّةٍ أَطْفَالُ طُوبَى لِمَنْ كَانَ لَهُ رِجَالُ

»Filii mei pueri parvi sunt, prosper est, cui magni sunt; filii mei sunt infantes, beatus ille, cui viri sunt.«

Metrum est Sarih appellatum. conf. libr. m. p. 246. conf. Scharaf-Aldinum. Erat quoque inter Omajjadas recepta opinio, regnum ad aliam gentem transiturum esse, si servæ filio traditum esset. Quapropter poeta eorum cecinit

أَلَمْ نَرَ لِلْخِلَافَةِ كَيْفَ صَاعَتْ بَانَ جُعِلَتْ لِابْنَاءِ الْأُمَمَاءِ

»Nonne vidisti, quomodo perierit Chalifatus (regnum successoris Mohammedis) eo quod filiis servarum traditus esset.« Metrum huius versus Wafir appellatum est.

Proverbium duos versus continet, quorum metrum سريع est. conf. libr. meum p. 246.

٣٢ أَنَّ الْعَصَا مِنَ الْعَصِيَّةِ

32. Fustis ex magno fuste (ortus est).

Alazmäihus sic proverbium retulit; sed Abu-Ohbaidus *العصا من العصية* legendum esse putat, sensum esse dicens; »Magna res initio parva est«, quemadmodum dicunt *انما القرم من الافيل* »Camelus admissarius ex camelo anniculo« conf. prov. 78. Alafahus Djorhomita proverbii auctor habetur. Venerant enim ad eum consulendum de hæ-

reditate post patris obitum adeunda quatuor Nesarii filii: Modharus, Ijadus, Rabiahus et Anmarus, quorum eximiam in rebus diiudicandis prudentiam admirans haec protulit verba. *ان العصا من العصبية وان خشينا من اخشن ومساعدة*. Utique fustis ex fuste magno et Choschainus ex Achschano¹⁾ est et auxilium stupido praestatum pro vano habetur. quae in proverbiorum consuetudinem venerunt. Pratri eos simillimos esse prudentia, significare voluit. In Djeuharii opere proverbium his verbis explicatum est *بعض الأمور من بعض* "Pars rerum ex parte." Vox *العصبية* deminutivi forma est, quae hoc in loco amplificandae significationi inservit, ut non parvum sed magnum baculum designet. Sunt autem, qui *العصا* equi nomen esse, *العصبية* appellatam matrem habentis, contendunt, ut equus hic generositatis indole matrem referre dicatur. conf. Schult. prov. Meid. p. 301.

٣٣ انَّ الْكَذُّوبَ قَدْ يَصْدَقُ

33. Mendax iam verax est.

Accidit, ut qui prave agendi rationi deditus sit, interdum bene agat. conf. Scharaf-Aldinum. Samachschar. et Schult. prov. Meid. p. 308.

٣٤ انَّ تَحْتَ طَرِيقَتِكَ لِعِنْدَاوَةٌ

34. Sub lenitate tua est profecto asperitas.

Quamquam nunc obediens es, postea tamen difficilis eris. Kamusi auctor paulo aliter sensum explicavit: Lenitati et silentio eius subest fraus. Et sic fere Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid. p. 308.

1) Choschain et Achschan montium nomina sunt, quorum unus altero maior est.

٣٥ اِنَّ الْبَلَاءَ مُوَكَّلٌ بِالْمَنْطِقِ

35. Calamitati commissus est sermo.

Narrant Abu-Becrum, qui genealogiae Arabum valde gnarus esset, a Mohammede, caeteras Arabum gentes adire a Deo iusso, ad gentem, quae ad tribum Rabiah pertineret, praemissum esse. Ibi cum quodam viro sermonem faciens interrogando eo rem deduxit, ut istam gentem ad minus celebrem tribus partem pertinere probaret. Quapropter vindictae cupidus adolescens, Daghfal appellatus, cum Abu-Becro sermonem inivit, et simili ratione interrogans eo rem perduxit, ut Abu-Becro, si recedens ad suos sermonem non abruptisset, Mohammedem ad infimam tribus Koraisch plebem referri, necessario concedendum fuisset. Ahlius autem, Abu-Becrum in quendam Arabum versutissimum incidisse dixit. Hic rem affirmans respondit أَجِبْ اِنَّ لِكُلِّ طَائِفَةٍ طَائِفَةٌ وَاِنَّ الْبَلَاءَ مُوَكَّلٌ بِالْمَنْطِقِ «Certe! Omni rei praevalenti est altera res praevalens; infortunio sermo commissus fuit.» i. e. Nulla res est tam valida, quin ab altera vincatur, infortunium autem ex sermone prodit, ita ut infortunium sermonis vicarius videatur. Ahlius dixit بِبَلَاءِ الْاِنْسَانِ مِنَ اللِّسَانِ «Hominis infortunium a lingua oritur.» Conf. cl. Fleischeri *Alis hund. Sprüche* p. 65.

٣٦ اِنَّمَا سُمِّيتَ هَٰذَا لِتَهْنِئَ

36. Tu appellatus es donator, ut dona des.

Grammaticus Alcesäi لَتَهْنِئَ «ut alas:» Alamawi لَتَهْنِئَ «ut bene proficias» legendum esse dixit. Monet proverbium hominem, ut se dignum bono nomine gerat et munificens sit. conf. Scharaf-Aldin.

٣٧ اِنَّهُ لِنَقَابٍ

37. Ille velum est.

Res graves, difficiles, occultas noscit, perquam gnarus est, quemadmodum velum mulieris faciem aliis tectam aspiciere videtur. Cecinit Ausus ben- Hadjar

جَوَادٌ كَرِيمٌ أَخُو مَاقِطٍ نِقَابٌ يُحَدِّثُ بِالْغَايِبِ

«Generosus, nobilis, frater fortis, velum, quod occulta narrat.»

Metrum versus Motakarib appellatum est. conf. libr. meum de metris p. 281. Apud Scharaf-Aldinum duo prima versus verba sunt نَجِيجٌ مَلِيجٌ Prosper, pulcher.

٣٨ أَنَّهُ لَعَضَ

38. Is profecto est Ihd.

Duo erant adolescentes Said filius Caisi Namirita et Dhagfal Dsohlita (conf. prov. 35), qui genealogiae admodum gnari et versati in historiis parum notis, العَص (Ihd) cognomen gerebant, quapropter vir prudentia et ingenii acumine praeditus hoc cognomine appellari potest.

٣٩ أَنَّهُ لَوَاهَا مِنْ الرَّجَالِ

39. Ille est Waha (Euge!) inter viros.

Tanta eius est virtus, ut viri admiratione magna ducti voce وَاها Euge! in eo utantur. Ista vox cum nunnatione et sine ea (wahan et waha) in proverbio legitur. Homini vili dicere solent أَنَّهُ لَغَيْرِ وَاها «Ille non est Waha» (Euge!)

٤٠ أَنَّمَا خَدَّشَ الْخُدُوشَ أُنُوشَ

40. Enoschus (Enochus) is est, qui vestigia fecit.

Enoch Sethi filio scribendi artem Arabes tribunt. De rebus antiquo tempore factis verba ista proferunt. Scharaf-Aldinus, qui ابونا أنوش «pater noster Enoschus» scripsit, adhiberi proverbium in hominem dixit, qui primus omnium rem aggressus esset.

٤١ اِنَّ الْعَوَانَ لَا تُعَلَّمُ الْحِمْرَةَ

41. Mulieri viro nuptae non opus est discere, quomodo caput tegat.

De viro experientia edocto proverbium adhibent.

٤٢ اِنَّ النِّسَاءَ لَحُمٌّ عَلَى وَضْمٍ

42. Mulieres sunt caro super ligno.

Vocabulum *وضم* omnem rem, sive storea sive lignum sit, in qua carnes ponuntur, ne pulvere contaminentur, significat. Ut caro super ligno vel storea disposita et usui destinata conspurcat et despicitur, sic mulierum ratio est. Proverbii originem ab Ohmari verbis petunt لا يخلون رجل بمغنية ان النساء لحم على وضم cum cantatrice vir sit, mulieres sunt caro super ligno. conf. Reisk. misc. med. p. 12.

٤٣ اِنَّ الْبَيْعَ مُرْتَخَصٌ وَغَالٍ

43. Venditio est parvi pretii et magni pretii.

Kaisus ben Sohair Alahbsita, quum, Sohairo ben-Djadsimah a Chaledo ben-Djafar occiso, contra gentem Banu-Ahmir bellum pararet eaque de causa Medinam venisset. ad Ohaihahum ben-Aldjuhah Ausitam Medinae principem, sibi amicitiae vinculo obstrictum, pervenit rogans, ut lorica sibi aut venderet aut dono daret. Tum ille, ut neque amico rem omnino recusaret, neque apud gentem Ahmir, quorum unus Chaledus ben-Djafar versibus principem laudaverat, eo, ut dono lorica daret, offenderet. vendendam parvo pretio cameli bimi lorica amico obtulit, haec addens verba, quae postea in proverbium venerunt.

٤٤ اَلَا حَظِيَّةٌ فَلَا الْبَيْتَ

44. Si uxor marito dilecta non sum, tamen officio non deero.

Proverbio hoc, cui metrum Redjes est, blanditiae, ut voti compotes apud homines fiamus, vehementer commendatae sunt. conf. Scharaf-Aldin. Mulier quaedam, quae marito minime placeret, quum hac de re apud amicos quæsta esset, hoc accepit consilium **ان اخطاتك للخطوة فلا تال** "Si mariti gratiam tibi parare non potes, amorem ei monstrare ne desinas." Vocabulum **الاية** a radice **فاعلة** derivandum, etsi forma **فاعيلة** sit, tamen formae **فاعلة** significationem habet. Casus accusativi in omisso verbo **الا اكن حظية فلا** causam habet, ut sic suppleatur **الا اكن حظية فلا**; sed etiam casus nominativi ferri potest, ut sic explicetur **ان لا توجد حظية عندك فانا لا الية**.

٢٥ **أَمَامَهَا تَلْقَى أُمَّةً عَمَلَهَا**

45. Coram ipsa obviam venit servae opus peragendum.

Ubique serva versatur, ibi opus invenit.

٢٦ **أَنَّهُ لَأَخِيْلٌ مِنْ مَذَالَةٍ**

- 46 Superbior quam serva est.

In superbum, qui simul despectus est, dicitur. Vocabulum **مذالة** proprie despecta est, et inde serva. vide Kamus. sub **ذيل**.

٢٧ **إِنِّي لَأَكُلُ الرَّأْسَ وَأَنَا أَعْلَمُ مَا فِيهِ**

47. Caput profecto edo, quamquam scio, quod in eo est.

De re adhibetur, quam homo haud nescius, quid ingrati insit, aggreditur. Scharaf-Aldinus dixit, de re dici, quam homo perfecte noseens aggrediatur.

٤٨ إِذَا جَاءَ الْحَيْنَ حَارَتْ الْعَيْنُ

48. Quando mors venit, oculus obstupescit.

Et legitur غطى العين tegit oculum (Scharaf-Aldin.) Dixit Abu-Ohbaidus, simile effatum de Ebn-Ahbbaso refferri. Nedjdahus Harurita vel Nafiahus Alasrak cognominatus cum ita allocutus erat: Quum tu dixeris upupam infixo terrae rostro scire, quantum aqua distet, quomodo fit igitur, ut crinem laquei non videat. »Ebn-Ahbbasus respondit هذا اذا جاء القدر غشى البصر Hoc, quum fati dies venit, oculi tecti sunt.« Proverbii sensus est: Mors, si moriendi tempus adest, nullo modo evitari potest. Plura ab Arabibus huic similia afferuntur dicta. Conf. el. Fleischeri *Alis hundert Sprüche*. p. 49 et 89.

٤٩ أَنْدُ لَشَدِيدُ حَفْنِ الْعَيْنِ

49. Robustas habet oculorum palpebras.

Vigilias perferre potest.

٥. أَنْفٌ فِي السَّمَاءِ وَأَنْتُ فِي الْمَاءِ

50. Nasus in coelo et anus in aqua.

Superbus est et simul impotens. Cecinit Alnabeghaus Djahdita

بِالْأَرْضِ اسْتَأْهَهُمْ عَجَبًا وَأَنْفُهُمْ عِنْدَ السَّكَاكِبِ بَغِيًّا يَا لَذَا عَجَبًا

»In terra eorum podices sunt ob debilitatem et nasi eorum apud sidera ob insolentiam, o rem miram!«

Scharaf-Aldin. Samachscharius habet في السماء وسهرم conf. Harir. pag. ٥٥٦, ٥٦٢.

٥ أَنْفَكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَ أَدْنَى

51. Nasus tuus pars tui est, quamvis multo mucro laboret.

انفك منك وان كان اجدع
»Nasus tuus pars tui est, quamquam mutilatus est.« Conf.
X, 47. XXVIII, 71.

٥٢ أَنَّهُ لَخَفِيفٌ الشَّفَّةِ

52. Tenue ille labium habet.

Parum petit ab hominibus, quum pudicus sit.

٥٣ إِذَا أَرْجَعَنَّ شَاصِبًا فَارْفَعْ يَدًا

53. Quando prostratus in terra pedem tollit, manum ab eo tolle.

Proverbii metrum Redjes est. conf. libr. m. p. 230 sq.
Quod si homo tibi infestus se submisit, eo abstineas. Tri-
plex est in proverbio legendo modus ارجعن aut اجرعن (lit-
teris transpositis) aut ارجحن.

٥٤ إِنَّ الدَّلِيلَ الَّذِي لَيْسَتْ لَهُ عَضْدٌ

54. Vilis is est, cui brachium non est.

Proverbii metrum Basith est. conf. l. m. p. 189. Bra-
chium hoc loco adiutores significat. Similis autem est
loquendi modus «فت في عضده» Adjutor cum deseruit. Ce-
cinit Altsakefita

مَنْ كَانَ ذَا عَضِدٍ يُدْرِكُ ظِلَامَتَهُ إِنَّ الدَّلِيلَ الَّذِي لَيْسَتْ لَهُ عَضْدٌ

»Cui adiutores sunt, is iniustitiam suam assequitur, utique
vilis est, cui non est brachium (adiutores). Scharaf-Aldin.
Samachschar.

٥٥ إِنْ كُنْتَ بِي تَشُدُّ أَرْكَ فَارْحِهِ

55. Quod si cingulum tuum per me firmiter ligabas, laxa id.

Si in re tibi necessaria in me fiduciam posueris, spes te fallet.

٥٦ اِنْ يَدَمَ اَظْلُكُ فَقَدْ نَقَبَ خَفِّي

56. Si interior pars pedis tui sanguinem emittit, ungula mea vulnerata est.

Pari ac tu calamitate afflictus open tibi ferre non possum.

٥٧ اَتَتَكَ بِحَايِينَ رِجْلَاهُ

57. Infelicem pedes ad te adduxerunt.

In virum dicitur in calamitatem irruentem. Alharitsum ben-Djebellah Ghasanitam Alharitso ben-Alahjjef Ahbditac verba haec dixisse narrant, quum hic captivus ad eum adduceretur. Vicerat enim et occiderat proelio ad Aihn-Obah Ghasanita Almondsirum ben-Maī-ssema, (conf. Eichh. Ibn Cotaib. p. 196.) quocum ille Ahbdita socius in bellum profectus erat. Ahbdita autem ante aliquot tempus Ghasanitam satyra perstrinxerat, qua de causa iratus hic, illi adducto verbis, quibus se ipsum alloquitur, poenam praedicat. Sunt autem, qui Ohbaidum ben-Alabraz Ahnohmano regi verba haec dixisse velint, quippe quum die Alnohmano infausto accessisset, quo die et nescienti, qui dies esset, mors inferretur. conf. C. II, 127.

٥٨ اِيَّاكَ وَاَهْلَبَ الْعَصْرَطِ

58. Cave hirsutum in natibus.

Scharaf-Aldinus et Samachscharius proverbium sic adnotaverunt اِيَّاكَ وَكُلَّ قَرْنٍ اَهْلَبَ الْعَصْرَطِ «Cave omnem adversarium in natibus hirsutum.» Haec mirifice respondent

illis, quae apud Graecos de Hercule Melampygo et Cer-
copibus narrantur. Hamak. Ista verba mater filio, qui
invictum se fore gloriaretur, dixisse fertur. Accidit vero
postea, ut iuvenis talem haberet victorem. Proverbio ni-
mium virtuti suae confidenti cautio commendatur. Conf.
Scharaf-Aldin.

٥٩ أَنْتَ كَالْمُصْطَادِ بِأَسْتِهِ

59. Tu similis ei es, qui podice suo venatur.

Rem quaeris tanquam remotam, quae in propinquo est.
Codex Lugd. habet أَنْتَ كَالْمُصْطَادِ لِنَفْسِهِ بِأَسْتِهِ "Tu es ut
venans animae suae (sibi) podice suo."

٦٠ أَنَا أَبْنُ جَدَّتِهَا

60. Ego filius commorationis in ea (terra) sum.

De viro viarum optime gnaro in omnem, qui rem bene
noscit, translatum est; nam qui in terra commoratur, eam
optime noscit. Aliis hoc in proverbio vocabulum جَدَّة
terrae significationem habet; filius autem terrae is est,
qui e terra natus eam optime noscit.

Cecinit Caahbus ben-Sohair

فِيهَا أَبْنُ جَدَّتِهَا يَكَادُ يُذَيِّبُهُ وَقَدْ النَّهَارُ إِذَا اسْتَنَارَ الصَّبَاخُ

"In eo (deserto) est filius terrae suae (locusta), quem ig-
nis diei paene liquefacit, quando Sol hucet."

Corrigendum est lexicon meum, ubi ex falsa Meidanii le-
ctione جَد pro جَدَّة et جَدَّة pro جَدَّة scriptum est. Sunt
denique, qui voci جَدَّة scientiae significationem tribuant.
conf. Kam. Simili ratione هُوَ أَبْنُ مَدِينَتِهَا "Is filius
oppidi eius (terrae) est" dicitur.

٦١ إِلَى أُمِّهِ يَلْهَفُ اللَّهْفَانُ

61. Ad matrem suum se convertens moestus ingemit.

Ad metrum Motakarib referri potest. conf. l. m. p. 281. Proverbialis locutio est, qua, ut in calamitate a familia et gente auxilium petatur, hortantur. Cecinit Alkathami

وَإِذَا يُصِيبُكَ وَالْكَوَادِثُ جُمَّةٌ حَدَّثَ حَدَاكَ إِلَى أَخِيكَ الْأَوْثَقِ

«Quum te afficit, dum calamitates multae sunt, fortunae casus, te compellit ad fratrem tuum fiducia maxime dignum» conf. Libri proverbiorum Abi Obaid Elqasimi lectiones duae ed. Bertheau. Gött. 1836. p. 8 text. et 12 vers.

٦٢ أُمُّ فَرَشَتْ فَأَنَامَتْ

62. Mater lectum stravit et tum sopivit.

De amore viri in amicum adhibetur. Simili modo Koradus ben-Ghawijjah cecinit

وَكُنْتُ لَهُ عَمًا لَطِيفًا وَوَانِدًا
رَوْفًا وَأُمًّا مَهْدَتْ فَأَنَامَتْ

«Fui ei (viro) patruelis benignus, filius pius et mater. quae lectum stravit et tum sopivit.»

Vide Bertheau l. c. p. 4. text., ubi falsa proverbii lectio est. Vertit p. 6. «Mater quum pareret, geminos procreavit.»

٦٣ إِذَا عَزَّ أَخُوكَ فَهِنْ

63. Quando frater tuus durus est, tu lenis sis!

Proverbium Hodseilo ben-Hobairah Tsahlebitae adscribitur. Eum cum suis in fines gentis Banu-Dhabbah incursionem fecisse narrant. Inde quum praeda onustus rediret, et ut praedam inter suos distribuere, rogaretur, primum timens, ne persecutores distribuendo occupatos subito op-

primerent, renuit; tandem instantium precibus cessit illis verbis utens. Proverbio autem lenitas et benignitas erga amicos praecipitur. Citatur sensum eundem referens versus Ebn-Alahmari

دَبَّيْتُ لَهُ الصَّرَاءَ وَقُلْتُ أَبْقَى إِذَا عَزَّ ابْنُ عَمِّكَ أَنْ تَهُونَا

»Incessi ei inter arbores perplexas et dixi. Magis conservat (amorem), quod, si honoratus patruelis tuus est, tu vilis sis.«

Observandum est, varias esse versus lectiones in codicibus. Metrum est Wafir appellatum c. l. m. p. 204.

٦٤ أَخَاكَ أَخَاكَ

64. Fratrem tuum, fratrem tuum (honora)!

Verborum sensus versibus sequentibus, quos Miscin Aldaremi composuit, optime intelligitur

أَخَاكَ أَخَاكَ إِنَّ مَنْ لَا أَخَا لَهُ

كَسَاحٍ إِلَى الْبَيْدَا بِغَيْرِ سِلَاحٍ

وَأَنَّ ابْنَ عِمْرِ الْمَرْءِ فَلَعَلَّمْ جَنَاحَهُ

وَقَدْ يَنْهَضُ الْبَازِي بِغَيْرِ جَنَاحٍ

»Fratrem tuum, fratrem tuum honora. nam cui frater non est. is in desertum sine armis proficiscenti similis est. Patruelem scias, viri esse alam. et num accipiter sine ala se tollere potest.«

In codicibus Lugdunensibus et in libro meo Fakihat Al-cholafa inscripto p. 40 et 41 loco vocis الْبَيْدَا legitur الْهَيْجَا campus proelii. quod non minus quadrat et sic in Bertheaui p. 8 text. Subintelligendum autem est verbum أَكْرَمَ »honora« vel أَلْزَمَ »omnino deditus sis!«, quae accusativi vocis أَخَاكَ causa est. Conf. Schult. prov. Meid. p. 245.

٦٥ أَيُّ الرِّجَالِ الْمُهَذَّبِ

65. Quisnam virorum probus (est)?

Verba primum protulisse dicitur Alnabeghahus in hoc versu

وَلَسْتُ بِمُسْتَبَقِّ أَخَا لَا تِلْمَةَ
عَلَى شَعَتِ أَيُّ الرِّجَالِ الْمُهَذَّبِ

»Non sum is, qui fratrem, quem tu non adiuvas, relinquit negotio difficili occupatum. Quis est igitur vir probus? conf. XXII, 106.

٦٦ أَنَا عُدْلَةٌ وَأَخِي خُدَلَةٌ وَكِلَانَا لَيْسَ بَابْنِ أُمَةٍ

66. Ego multum alios reprehendo, et frater meus alios saepe deserit, et neuter nostrum filius servae est.

In eum dicitur proverbium, qui te deserit, et quem tu vituperas. Meid. De consensu pauco adhibetur. Scharaf-Aldin.

٦٧ أَنَّهُ لَكَ حَيْثُ التَّوَالِي

67. Is celeres habet partes posteriores.

Vocabulo توالي »partes posteriores cuiuslibet rei et equi cauda et pedes posteriores« significantur. De viro, qui studio et celeritate in opere utitur, adhibetur. Dicitur quoque أَنَّهُ لَكَ حَيْثُ التَّوَالِي eadem significatione.

٦٨ أَخُوكَ مِّنْ صَدَقَّكَ

68. Frater tuus est, qui verax et sincerus in te est.

Qui consilium sincerum tibi dat teque monet, cum tibi

amicissimum habeas. Veracitatem in verbis et sinceritatem in amicitia proverbium significare potest. In quadam traditione Mohammedis sunt verba *الرجل مرآة أخيه* »Vir est speculum fratris sui«, ut, quae in eo vitia videat, ei omnia indicet. conf. Bertheau in libro cit. p. 12.

٦٩ إِنْ تَسْلَمِ الْجِلَّةُ فَالْنَيْبُ هَدَرٌ

69. Quod si magni cameli incolumes sunt, annosae camelae sine dolore pereunt (facilis est annosarum iactura).

Tempore, quo res nobis utiles bono statu sunt, res parum aut omnino non utiles a nobis contemnuntur. Proverbium autem est versus metri Redjes appellati. conf. libr. meum p. 230 sq.

٧٠ إِذَا تَرْضَيْتَ أَخَاكَ فَلَا أَخَا لَكَ

70. Quum studio et molestia fratrem tuum contentum reddere debes, fratre omnino cares.

Quod si viri gratiam nonnisi molestia et studio adhibito conciliare potes, eum tibi amicum ne putes esse.

٧١ إِنْ أَخَاكَ لَيْسَ بِأَنْ يَعْتَقَلَ

71. Frater tuus profecto hilari animo caedis pretium sumet.

In vituperando mendacio adhibetur. Viro, cui ob eandem alteri illatam vindicta sumenda erat, caedis pretium, ut res componeretur, obtulerant. Quod quum se sumturum esse negasset, alter quidam, cui res narrabatur, ista verba dixit, negans, illum veram animi sententiam dixisse.

٧٢ أَصَوِّصُ عَلَيْهَا صَوِّصُ

72. Pinguis annicula (camela), super qua vilis vir est.

Loquendi modo utuntur. quum e stirpe nobili vilis prodiit ramus. Vocabulum صوص et unum et plures designat. dixit poeta

فَالْفَيْنُكُمْ صُوصًا لُصُوصًا إِذَا دَجَا

الظَّالَمُ وَقِيَّامِينَ عِنْدَ الْبَوَارِقِ

«Inveni vos viles, fures, quando nox tenebrosa est. et timentes. quum fulmina coruscant.»

Proverbio lusus verborum inest.

۷۳ أَخَذَتِ الْإِبِلُ رِمَاحَهَا

73. Sumserunt cameli lanceas suas.

Admodum pingues et pulchri cameli sunt, ut eam ob causam dominus eos mactare omittat. Cameli autem statu suo quasi armis se defendere dicuntur. Loco vocis رماحها lanceas suas, legitur اسلحتها arma sua. Conf. Schult. prov. Meid. p. 262. Scharaf-Aldinus et Samachscharius sic adnotaverunt proverbium اخذت اسلحتها وتترست بترستها
«Sumserunt arma sua et clypeis suis se texerunt.»

Cecinit Laila Alachjalijjah (femina)

وَلَا تَأْخُذُ الْبُزْلُ الصَّفَايَا سِلَاحَهَا لَتَوْبَةٍ فِي نَحْسِ الشِّتَاءِ الصَّنَابِيرِ

«Et non sumunt camelae magnae, lacte abundantes, arma sua Taubaho in infelicitate hiemis frigidissimi.»

۷۴ أَنَّهُ يَحْمِي لِلْحَقِيقَةِ وَيَنْسِلُ الْوَدِيقَةَ وَيَسُوقُ الْوَسِيقَةَ

74. Defendit quod ei tuendum est, celeriter incedit flagrante aestu, propellit leniter agmen camelorum hostibus ereptum.

Iustitia, patientia in summis molestiis ferendis, fortitudo animi his verbis, quae in proverbium venerunt, laudantur. Sic cecinit Hodsailita Abu-l'Motsalemus Zachrum deplorans,

حَامِي لِلْحَقِيقَةِ نَسَّالَ الْوَدِيقَةِ

مُعْتَنِقِ الْوَسِيقَةِ لَا نَكْسٌ وَلَا وَكْلٌ

»Ius defendens, celeriter incedens summo aestu, celeriter propellens camelos hostibus ereptos, non debilis et non impotens.«

٧٥ إِنْ ضَجَّ فِرْدُهُ وَقَرَأَ

75. Si multum mugit, auge eius onus.

Hoc autem proverbium a Scharaf-Aldino et Samach-machschario sic adnotatum est إِنْ جَرَجِرَ فِرْدُهُ ثَقُلَا »Si mugit annosus camelus, auge eius onus:« Primum de camelis dictum, tum in homines translatum est. Proverbio significare volunt, hominem, qui rem sibi mandatam perficere recuset, maiore et difficiliore re imposita, ut voluntati nostrae satisfaciat, cogendum esse. Sic avarum precibus urgendum esse. Eadem ratione dicitur زِيَادَةُ الْإِبْرَامِ تَدْنِيكَ »Eo, ut molestiam alteri augeas, propius ad rem a te desideratam accedes.«

٧٦ إِنْ أَعْيَا فِرْدُهُ نَوَطًا

76. Si lassescit, inter duos eius sarcinas adde sarcinulam.

Fatigatum iumentum, eo, ut onus augeatur, ad celerio-rem gressum impelli potest. Proverbio utuntur de precibus, quibus avarus, quamvis moleste fert, aditur. Scharaf-Aldin.

٧٧ إِنَّمَا يَجْزَى الْفَتَى لَيْسَ الْجَمَلُ

77. Remuneratur vir, non camelus.

Nonnisi ab eo, in quo virtus humana est, remunerationem expectare possumus. Altera lectio est الغنى يجزيك i. e. »vir prudens, non stultus te remuneratur.«

Proverbium, hemistichium metri Raml, ex versibus Lebidi desumptum est

أَنْ تَقْوَى رَبَّنَا خَيْرٌ نَفَلٌ وَبِإِذْنِ اللَّهِ رَبَّنَى وَالْعَجَبُ
أَعْمَلِي الْعَبِيسَ عَلَى عِلَاتِهَا أَنْمَا يُنْجِجُ أَصْحَابُ الْعَمَلِ
فَاعْقِلِي إِنْ كُنْتِ لِمَا تَعْقِلِي وَلَقَدْ أَفْلَحَ مَنْ كَانَ عَقْلُ
وَإِذَا جُوزِيَتْ خَيْرًا فَاجْزِهِ أَنْمَا يَجْزِي الْغَنَى لَيْسَ لِلْجَمَلِ

»Timor domini nostri optimum donum est, et cum Dei venia cunctatio mea et festinatio. Adhibe camelos albos (i. e. robustos) quocunque statu; nonnisi operis gnari id periciunt. Prudentiam adhibe, si prudens non eras, nam certe is, qui prudentia usus erat, desiderio potitus est. Et tibi bonum intulerunt, pensa id; remuneratur vir non camelus.« De metro conf. libr. meum. Darstellung der Arab. Verskunst etc. p. 237.

Ad illustrandum proverbium observare licet, Arabes stupidum cum camelo conferre, ignorantem enim et stultum contumeliae causa dicunt: o Camele! conf. Scharaf-Aldinum.

أَنْمَا الْقَرْمُ مِنَ الْإِفِيلِ ٧٨

78. Camelus admissarius ex iuvenco anniculo (provenit).

De re dicitur, quae ex parva magna evasit. conf. prov.

32. Scharaf-Aldinus habet ان القرم.

٧٩ إِذَا زَحَفَ الْبَعِيرُ أَعَيْتَهُ أَذْنَاهُ

79. Quum lassus camelus ungulam humi trahit, aures cum fatigant.

In eum dici vult Chalilus, qui onus grave, ipsi impositum ferre non possit.

٨٠ أَحَدَى نَوَادِهَ الْمَكْرِ

80. Est una earum, quae camelum iuvenum abigunt voce.

De muliere audace et impudente et viro tumultuante dicitur. Abu-Ahmrus habet أَحَدَى نَوَادِهَ الْمَكْرِ "Est una earum, quae angelum Almoncar in sepulchro mortuos examinaturum voce abigunt." Conf. Schult. prov. Meid. p. 164.

٨١ أَنَّمَا أَكَلْتُ يَوْمَ أَكَلَّ الشَّوْرُ الْأَبْيَضَ

81. Et ego voratus sum die, quo taurus albus voratus est.

Ohtsmano occiso hanc parabolam Ahlius Chalifa instituit. Se et Ohtsmanum similes esse tribus tauris una cum leone in saltu degentibus, albo, rubro et nigro. Leo contra tres illos coniunctos nihil audens astutia usus est, duos, rubrum et nigrum ita alloquens: In saltu occulti nos sumus, verendum autem est, ne albi tauri color nos prætereuntibus indicet, quapropter, ut cum vorem, permittite. Illi quum admissent, factum est, ut duo non amplius leoni resistere valerent. Mortuo autem Ohtsmano, sic Ahlius pergit, et suam ipsius potentiam fractam esse. De viro utuntur proverbio, cuius opes et potentia amici morte deminutae sunt. Scharaf-Aldin.

٨٢ إِنْ ذَهَبَ عَيْرٌ فَعَيْرٌ فِي الرِّبَاطِ

82. Etsi unus onager evasit, onager tamen alter in laqueo est.

Quae verba, primum venatori solatii causa dicta, postea in aliis adhibita sunt, quos una fefellit res, dum altera aderat.

ex quo solatium caperent. Proverbium hoc nulli nisi Syriae incolis usitatum esse, Abu-Ohbaidus retulit. conf. Bertheau p. 19. text. Ar.

٨٣ أَنَّمَا فُلَانٌ عَنزٌ عَزُوزٌ لَهَا دَرَجَمٌ

83. Quidam capra est, quae angusta papillarum foramina habet, et cui est multus lactis fluxus.

Avarum divitem designat proverbium.

٨٤ أَنَّمَا هُوَ كَبَارِحُ الْأَرْوَى قَلِيلًا مَّا يَرَى

84. Hoc simile est prodeunti capro montano, qui rarissime conspicitur.

Beneficium significat viri, qui rarissime in alios beneficia confert. Conf. prov. 340.

٨٥ أَوَّلُ الصَّيْدِ فَرَعٌ

85. Prima praeda est primus camelae pullus, qui Diis mactatur.

Arabes primum camelae pullum pulchre ornatum et vestitum Diis mactare solebant. Proverbio in omni re bona, quae primum apparet, sive in satis sive in pecoribus sit, utuntur. Alio autem modo proverbium legitur أول الصيد فرعة »Haec est prima praeda, quam Diis mactavit.« Tum in viro dicunt, qui primum edidit factum praeclarum.

٨٦ أَخَذَ أَخَذَ سَبْعَةَ

86. Cepit illud modo, quo septem capiunt.

De modo intelligendi vocem سبعة interpretes non consentiunt. Alii, quemadmodum verti. septem homines alii. leaenam سبعة, alii virum quendam Sabaah ben-Auf

ben-Selaman ben-Tsoal ben-Ahmru ben-Alghauts, qui pœna severa a rege quodam punitus erat, ut in proverbium veniret, intellexerunt. Tum vertendum est, quemadmodum Schultensius fecit: »Punivit eum uti punitus est Sabaah.« De viro dicitur, qui vehementer punit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 206.

٨٧ اِنَّمَا اَنْتَ خِلَافَ الْمَضْبِعِ الرَّائِبِ

87. Tu hominibus adversaris modo, quo hyaena equiti adversatur.

Hyaena equitem conspiciens in contrarium latus aufugit, dum lupus e contrario aequali modo currit. Hoc igitur proverbium in eum dicunt, qui hominibus in eo, quod faciunt, contrarius est, nulla parte consentiens. Observandum autem est, voci خلاف accusativi casum esse ob verbum تخالف adversaris omissum.

٨٨ اِذَا نَامَ ظَالِعُ الْكِلَابِ

88. Quando dormit claudicans ex canibus.

Claudicans canis, initus appetens, caeteros, qui canem feminam persequuntur, cursu sequi non potest. Serius igitur advenit et tum, donec caeteri libidini satisfecerint, dormire solet. Quapropter verbis his in homine utuntur, qui rem sibi necessariam differt. Alhothaiahas proverbium in verbum introduxit:

أَلَا طَرَفْتَنَا بَعْدَ مَا نَامَ ظَالِعُ الْكِلَابِ وَأَخْبَا نَارَهُ كُلُّ مُوقِدٍ

»Nonne ad nos noctu venit, postquam claudicans e canibus dormiverat et quilibet accendens ignem suum exstinxerat.« Conf. Scharaf-Aldinum, qui initio versus habet تسديتنا من Secutus es nos et sic Samachscharius.

٨٩ اِنَّمَا هُوَ ذَنْبُ التَّعَلَبِ

89. Is cauda vulpis est.

Venatores vulpis astutiam in cauda positam esse putant, ut dicatur *أروغ من ذنب الثعلب* «Astutior quam cauda vulpis;» quam ob rem proverbio illo homo astutissimus designatur. Scharaf-Aldin.

٩. إِذَا اعْتَرَضْتَ كَمَا عَرَضَ الْهَرَّةُ

أَوْشَكَتَ أَنْ تَسْقُطَ فِي أَفْرَةٍ

90. Quod si (camela) alacris es modo felis, fieri potest, ut tempore vehementis caloris in terram decidas.

Vocabulum *اعترض* de camelo utuntur, qui ob nimiam alacritatem insedenti obsequens non est. *أفرة* est vehementia caloris. De homine proverbio utuntur, qui alacer est non cogitans, quid damni ex alacritate oriri possit. Sed auctor proverbii camelum alloqui videtur. Versus sunt metri Sarih appellati. conf. libr. meum p. 246.

٩١. وَإِنْ تَكُ ضَبًّا فَإِنَّ حِسْلَهُ

91. Si lacerta es, ego lacertae foetus sum.

In eum, qui virum sibi parem et scientia et prudentia invenit, adhibetur. Scharaf-Aldin.

٩٢. أَخَذَهُ أَخَذَ الضَّبَّ وَلَدَهُ

92. Cepit eum modo, quo lacerta foetum suum capit.

Vehementer cepit eumque occidit. Lacerta, sic enim tradunt Arabes, ova sua a reptilibus custodit. Foetus autem ex ovis prodeuntes reptilia esse putans, vehementer

arripit, ut maior pars pereat, non nisi robustus eorum sal-
vus evadat. Conf. Scharaf-Aldin. et Schult. in prov. Meid.
p. 267.

٩٣ أَنَّهُ لَصِلُّ أَصَلَالٍ

93. Serpens flavus, perniciosus (vir ille) est.

Vocabulo صِل serpentis species designatur, cuius morsu,
immo, ut Arabes dicunt, adspectu homines confestim mor-
iuntur. Hanc ob causam vir valde versutus et aliis per-
niciosus cum ea comparatur.

Cecinit Nabeghahns Dsobjanita

مَاذَا رَزَقْنَا بِهِ مِنْ حَيَّةٍ ذَكَرٍ نَضْنَا صَخَةً بِالْمَنَايَا صِلِّ أَصَلَالٍ

»Quanam calamitate afflicti sumus per eum, qui est serpens
mas, linguam movens cum mortibus, flavus, perniciosus..
Metrum est Basith. Conf. Dj. s. صِل et Scharaf-Aldin.
et Samachschar.

٩٤ إِذَا أَخَذْتَ بِذَنْبَةِ الضَّبِّ أَغْضِبَتْهُ

94. Quum lacertae caudam arripis, iram eius
provocas.

Alii بِرَأْسِ الضَّبِّ caput lacertae legunt. In eum,
qui alterum ad rem ingratam confugere cogit, adhibetur
Scharaf-Aldin.

٩٥ أَنَّهُ لَيْتَمُ الْهَتَارِ

95. Is est res mira e rebus miris.

Vir multum ingeniosus et versutus est, ita tamen, ut
in malam partem accipiat, res inanes et veritati contra-
rias producat.

٩٦ إِذَا سَمِعْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ فِيكَ مِنَ الْخَيْرِ
مَا لَيْسَ فِيكَ فَلَا تَأْمَنَنَّ أَنْ يَقُولَ فِيكَ مِنَ
الشَّرِّ مَا لَيْسَ فِيكَ

96. Quod vir ob virtutem, qua praeditus non es, te laudat, verearis, ne ob vitium, quo liber es, te vituperet.

Verborum auctor Wahabus ben-Munabbih nominatur. Proverbio homo, qui in laudando modum excedit, vituperatur.

٩٧ إِذَا اتَّخَذْتُمْ عِنْدَ رَجُلٍ يَدًا فَانْسَوْهَا

97. Quum in virum beneficium contulistis, eius obliviscamini.

Verba haec sapiens quidam inter Arabes filiis suis dixisse fertur. Monet, ne beneficiorum mentionem faciant et versus in testimonium adhibet

افسدت باليمن ما اصلحت من نشر
ليس الكريم اذا اسدى بمئنان

»Corrupisti exprobratione famam, quam parasti; non est liberalis, quum dat cum exprobratione.«

Metrum est Basith appellatum. conf. libr. m. p. 190.

٩٨ أَفْهَ مَنْجِدٌ

98. Dentibus genuinis et postremis in ore instructus est.

Ea aetate est, ut rerum experientia edoctus sit. Alter est legendi modus أَفْهَ مَنْجِدٌ. Hoc verbum a voce فَجِدَ lo-

tus, elatus derivant, ut propria significatio in loco alto, unde multae res conspiciuntur, positus esse videatur.

٩٩ أَكَلًا وَذَمًّا

99. Esus et vituperium.

In proverbio verba omissa sunt, ut sic intelligatur «يوكل اكلا ويذم ذما» Cibum edendum accipit et vituperat. De eo, qui virum ipsi beneficientem, vituperat. Scharaf-Aldin. Samachschar. Conf. C. XIII, 45.

١٠٠ إِنَّ النِّسَاءَ شَقَائِقُ الْأَقْوَامِ

100. Mulieres virorum partes resectae sunt.

Mulieres a viris ortum ducunt et ex iis quasi diffissae sunt, quapropter mulieres viris similes sunt in iuribus et officiis Meid. Sed in Scharaf-Aldini et Samachscharii opere aliter. De amore, quo viri mulieribus dediti sint, adhiberi, dicunt.

١٠١ إِذَا أَدْبَرَ الدَّهْرُ عَنْ قَوْمٍ كَفَى عَدُوَّهُمْ

101. Quando fortuna a gente recessit, hostis eius valet.

٢٠١ إِذَا قَطَعْنَا عَلَمًا بَدَا عَلَمٌ

102. Quum montem transcendimus, mons apparet.

Quum negotium molestum absolvimus unum, alterum oritur. Sed legitur in Scharaf-Aldini opere قطعن et Samachscharius dixit, e versibus hisce Djeriri poetae desumptum esse

أَقْبَلْنَا مِنْ قَهْلَانٍ أَوْ وَادِي خَيْمٍ عَلَى قِلَاصٍ مِثْلِ أَغْصَانِ السَّلَمِ
إِذَا قَطَعْنَا عَلَمًا بَدَا عَلَمٌ حَتَّى اتَّخَذْنَا إِلَى بَابِ الْحَكَمِ

»Advenerunt a monte Tsahlan vel valle montis Chijam super camelis iuvenis similibus ramis arboris Salam. Quum transgressi sunt montem, apparet mons, donec eos decumbere iubemus ad portam Alhacami . . .

١٠٣ إِذَا ضَرَبْتَ فَأَوْجِعْ وَإِذَا زَجَرْتَ فَاسْمِعْ

103. Quum verberas, dolorem fac, et quum increpas, fac, ut alter audiat.

Quod agis, cum studio et diligentia firmiter agas. conf. prov. 199. 466.

١٠٤ إِذَا سَأَلَ لِحَفٍّ وَإِذَا سُئِلَ سَوِّفَ

104. Quum petit, importune insistit et quum ab eo petitur, moram quaerit.

Verba haec Auhnus ben-Ahbd-Allah ben-Ahtabah in alium quendam dixisse fertur.

١٠٥ أَنَّهُ لَيَقَرُّدُ فَلَانًا

105. Hic profecto quendam ricinis liberat.

Primum de camelo refractario dictum fuit, ad quem vir in prato eius capiendi causa accedit. Ne statim aufragiat, eum ricinis, quod patienter ferre solent cameli, liberat, tum frænum injicit. In homines translatum proverbium virum, qui alterum blanditiis decipere studet, describit.

Cecinit Alhothaiahus

لَعَمْرُكَ مَا قُرَادُ بَنِي كَلَيْبٍ إِذَا أَخَذَ الْقُرَادُ بِمَسْتَضَاعٍ

»Per vitam tuam! non est Koradus e Banu-Colaib, quando avelluntur ricini, obediens.« Lusus verborum versui inest.

١٠٦ الْآثَمُ حَوَازِ الْقُلُوبِ

106. Peccatum movet animos.

Eodem modo dicunt الاثم ما حاك في قلبك «Peccatum movet animum tuum.» Voce حواز moeror in animis ob peccatum ortus significatur. Sunt verba traditionis. Alii autem enunciant حواز secantes conf. Kam. Turc.

Ebn-Sirinus, quum ei dictum esset: ما اشد الورع «Quam difficilis est pietas!» dixit: ما ايسره اذا شككت في شئ فدعه «Quam facilis est! quum de re dubitas, intermitte eam..»

١٠٧ أَيُّهَا الْمُؤْمِنُ عَلَى نَفْسِكَ فَلْيَكُنْ الْمَنُّ عَلَيْكَ

107. Quod si tibi ipsi benefacis, ne alii rem criminari des.

Qui sibi benefacit, ei ista verba dicere solent قد جذبت بما فعلت المنفعة الى نفسك فلا تمن به على غيرك «Tibi ipsi re, quam fecisti, utilitatem adtulisti, ne igitur alii rem exprobres.» Scharaf-Aldin.

١٠٨ الْاَوْبُ اَوْبٌ نَعَامَةٌ

108. Reditus est reditus struthiocameli.

De eo, qui celeriter redit, dici solet.

١٠٩ اِنَّهُ لَوَاقِعُ الطَّيْرِ

109. Talis est, ut in eum aves descendant.

De viro gravi ac miti dicitur. In Scharaf-Aldini et Samachscharii libris legitur اِنَّهُ لَوَاقِعُ الطَّيْرِ eodem sensu. Legitur quoque اِنَّهُ لَوَاقِعُ الْغُرَابِ «Is talis est, ut in eum corvus descendat.» Cecinit poeta

وَمَا زِلْتُ مُدَّ قَلَمِ آيِبٍ مَرْوَانَ وَابْنَهُ كُلَّ غُرَابًا بَيْنَ عَيْنَيْ وَاقِعٍ

«Et non cessavi, ex quo tempore Ebn-Merwanus eiusque

filii imperium tenebant, me gerere, ac si corvus inter meos oculos descendisset.

Metrum Thawil est conf. lib. m. p. 162.

۱۱۰. اِنِّىْ اِذَا حَكَّكَتْ قَرَحَةً اَدَمِيَّتَهَا

110. Ego si ulcus frico, sanguinem elicio.

De viro forti et duro adhibetur. Verbis his primum usus esse dicitur Ahmrus ben-Alahz, qui ea proferret, quum Ohtsmanum chalifam ab inimicis obsessum et occisum esse, nuntium ascepiisset. Ahmrus ben-Alahz ab imperio Egypti removerat Ohtsmanus. In libris Scharaf-Aldini et Samachscharii اِنِّىْ in initio proverbii omissum est. Hac voce omitta proverbii metrum Redjes est. conf. l. m. p. 230 sq. Loco vocis اَدَمِيَّتَهَا legitur quoque نَكَاتَهَا escharà denudo. Proverbii sensum esse dixerunt: Opinio mea rectum semper attingit.

۱۱۱. اِنَّمَا هُوَ كَمَرْقٍ لِّخَلْبٍ

111. Fulguri, quod pluvia non sequitur, similis est.

De eo, qui promittit, tum promissis non stat, adhibetur.

۱۱۲. اِنْ يَبِغْ عَلَيَّكَ قَوْمُكَ لَا يَبِغْ عَلَيَّكَ الْقَمَرُ

112. Quod si gens tua in te iniusta est, luna in te iniusta non est.

Tradidit Almofadhdhelus ben Mohammed, gentem Banu-Tsahlebah ben-Sahd ben Dhahbah tempore ante Mohammedem in sole et luna nocte decima quarta mensis dissensisse, quippe quum una pars, solem obiturum esse, dum luna in coelo conspiceretur, contenderet, altera autem hoc negaret. Pignoribus, ut mos erat, inter se datis arbitrum constituerunt. Apud quem quum vir quidam de gentis suae iniustitia questus esset, arbiter, ut rem exspectaret, monens, verbis illis respondit. In re manifesta verbis utuntur.

١١٣ إِنْ كُنْتَ رِيحًا فَقَدْ لَاقَيْتَ اعْصَارًا

113. Quod si ventus es, turbini occurristi.

Aliis hoc in proverbio vox اعصار nubis significationem habet. Scharaf-Aldin. Proverbio metrum Basith est. conf. l. m. p. 190. Se alteri imparem esse, proverbii auctor dicit se ipsum alloquens.

١١٤ أَمْرٌ نَهَارٍ قُضِيَ لَيْلًا

114. Res interdiu perficienda noctu absoluta fuit.

De re, vel hominibus, qui haud praeparatis subito superveniunt, adhibetur. Scharaf-Aldin.

١١٥ أَمْرٌ سَرِيٌّ عَلَيْهِ بَلِيلٌ

115. Res, ad quam perficiendam nocturnum iter factum erat.

Res, ad quam perficiendam omnino parati erant.

١١٦ أَمْرٌ مُبْكِيَانِكَ لَا أَمْرٌ مُضْحِكَانِكَ

116. Mandatum earum, quae ad ploratum te commovent, non mandatum earum, quae risum tuum captant.

Narrat Almofadhdhelus, puellam amitas et materteras visitatum adiisse, quarum illae advenientem oblectarent, ut risum ederet, hae vero eam corrigerent, ut ploraret. conf. III, 46. Quam rem quum patri retulisset, verba haec protulit. Duplici vocali vox امر instructa legitur, aut accusativi, ut verbum اقبلي "Admitte rem earum etc." suppleendum sit aut nominativi, ut postea اولى بالقبول "Res earum, digna est, quam admittas etc." suppleatur. Conf. Scharaf-Aldinum et Samachscharium.

Proverbio sensu simile est Alhasani dictum أن من يخوفك حتى تلقى الأمن خير ممن يؤمنك حتى تلقى الخوف.
 »Qui timorem tibi incutit, ut securitate fruaris, melior est, quam qui te securum esse iubet, ut timorem concipias.«

١١٧ إنَّ اللَّيْلَ طَوِيلٌ وَأَنْتَ مُقِمٌّ

117. Nox longa est, et tu lucente gaudes luna.

Narravit Almofadhdhelus, Alsolaicum ben-Alsolaca nocte quadam dormiisse sic veste involutum, ut ne manum quidem extrahere posset. Quod quum vidisset hostis, ut eum captivum redderet, in pectus eius incubuisse dicentem. »Te mihi captivum trade.« Solaicum verba, quae postea in proverbium cesserunt et patientiam in rebus necessario quaerendis homini commendant, dixisse, et quum alter decedere noluisset, eum, dum se super eum volveret, vicisse.

١١٨ إِنْ مَعَ الْيَوْمِ عَدَا يَا مَسْعَدَةَ

118. Hodierno diei est crastinus dies o Masahdahe!

Verbis his vicissitudo fortunae temporis cursu indicatur. Versus est metri Redjes appellati. conf. libr. m. p. 230.

١١٩ أَحْدَى كَيْالِكَ فَهَيْسِي هَيْسِي

119. Una noctium tuarum, incede igitur, incede!

Verba sunt versus, cuius metrum Sarih est. Grammaticus Alamawi versum alterum adduxit

لا تنعمي الليلة بالتعريس

»Ne concedatur hac nocte, ut quietem capias subsistens.« De metro conferas librum meum de metris p. 264. In libro Scharaf-Aldini hic versus tali modo scriptus est لا تطمعي
 »Ne apud me quietem cupias.« Sensus autem verborum hic est. « Una ex noctibus tuis, o camela,

est et mihi iter faciendum. In viro adhibetur, qui opus, in quo studium et diligentia adhibenda sunt, aggressus est. Simile huic est alterum proverbium

أَحْدَى لَيْالِيكَ مِنْ أَبْنِ الْحَرِّ
إِذَا مَشَى خَلْفَكَ لَمْ تَجْتَرِي
إِلَّا بِقَيْصُومٍ وَشَيْءٍ مَرٍ

„Haec est una noctium tuarum, a filio ingenui tibi mandata, quando te propellens incedit, nonnisi abrotonum et amarum absinthium ruminabis.“ Metrum idem est.

De festinatione adhibetur: nam si fur camelos furatus est, eos summa cum festinantia abigere solet. conf. Schult. prov. Meid. p. 163.

١٢٠ أَنَا أَبْنُ حَلَا

120. Ego filius Djalae sum.

Virum omnibus cognitum esse, indicat proverbium. In explicanda autem voce حَلَا multa est interpretum dissensio. Aliis est nomen Auroram, initium diei, aut lunam etc. significans, aliis nomen viri, aliis verbum, ut sensus sit: Ego is sum, in quo dicatur: res detexit, aperuit. Proverbium a poetae Sohaim ben-Watsir Rijabitae versu, originem duxisse contendunt

أَنَا أَبْنُ حَلَا وَطَلَّاعُ الشَّنَايَا مَتَى أَصْعِ الْعِمَامَةَ تَعْرِفُونِي

„Ego sum filius Djalae et magnas res moliens. Quando vitam depono, me cognoscetis.“

Sed ob ea, quae in hoc versu leguntur verba, vocibus حَلَا أَبْنُ significatio »filius calvitiei, praeditus calvitie,« tribui posse videtur.

١٢١ أَنَدُ لَارِيضَ لِلْخَيْرِ

121. Aptus is ad bonum est.

Virum virtute praeditum, perfectum significat. Scharaf-Aldin, Samachschari.

۱۲۲ أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرِيَّهَا

122. Longas et flores emittentes plantas terra accepit.

Hominem vel rem, cuius conditio bona evasit, postquam prava fuerat, designat. Conf. Schult. prov. Meid. p. 263.

۱۲۳ إِنْ جَانِبٌ أَعْيَاكَ فَالْحَقْ بِجَانِبِ

23. Quod si unum latus te fatigat, alteri te adiungas.

Quod si una res te fallit, conditione tua mutata aliam rem aggrediaris. Simili ratione dixit poeta: وفي الأرض للحمر الكريم منادح »In terra sunt ingenuo et generoso loca spatiosa.« Locus mansionis, si tibi bene non est, mutandus. Metrum est Thawil appellatum conf. l. m. p. 162.

۱۲۴ أَنَا إِذَنْ كَأَنَّيَلِ بِأَمْرَةٍ

124. Ego tunc ei similis ero, qui decipit arbore Marachah appellata.

Ego erga te aperte agam; et si non facio, similis ero ei, qui adversarium suum arboris Maraḥach umbra et fructu decipit, cui boni nil inest, si quis in veram eius conditionem inquit. Non autem te metuo. Proverbio igitur timiditas negatur.

۱۲۵ أَنَا جَذِيلُهَا مُحْكَمٌ وَعَذِيقُهَا الْمَرْجَبُ

125. Truncus eius parvus fricando aptus, et magna eius palma fulcita sum.

Voce جذيل truncus ligneus, qui in loco, ubi cameli decumbunt, terrae infigitur, ut cameli scabiosi eo corpus fricent, significatur; vocabulum autem عذيق palmam altam et pretiosam designat, quae ab Arabibus رجة appellata, ne a vento in terram deiiciatur, fulcitur. Utroque vocabulo ad rem pretiosam designandam utuntur. Verba ista die, qui يوم السقيفة appellatur, quum Abu-Becro chalifatus munus traderetur, Alhebabus ben-Almondsir ben-Aldjamuh Alzarita dixisse fertur, significaturus, se esse virum, cuius prudentia et consilium adiumento futurum esset. Scharaf-Aldin, Samachschari.

١٢٦ أَيَاكُمْ وَخَضِرَاءُ الدِّمَنِ

126. Cavete viride fimetum!

In locis deserti, stercore inquinatis herbae progerminare solent, quapropter comparatione instituta, Mohammedes, cui verba haec tribuuntur, a pulchra femina, e gente ignobili prognata, cavendum esse, verbis significavit. Sic verba interpretes, qui ellipsin admittunt, explicant. «Utiqum أَيَاكُمْ أَخَصَكُمُ بِنَصْحِي وَاحْذَرَكُمُ خَضِرَاءُ الدِّمَنِ» Utique vos prae aliis moneo, et vos cavere iubeo viride fimetum. Et hanc esse causam dicunt, cur nonnisi in versibus conjunctio و, quae verbis omissis et copulandis inserviat, omitti possit. conf. Scharaf-Aldin, Samschchar.

١٢٧ إِنَّكَ لَعَالِمٌ بِمَنَابِتِ الْقَصِيصِ

127. Gnarus tu es locorum, in quibus plantae قصيص appellatae proveniunt.

Planta قصيص in locis, ubi tubera terrae sunt, provenit. Verbis autem vir, qui res sibi necessarias noscit, describitur.

١٢٨ أَنَدُ لَأَحْمَرُ كَأَنَّهُ الصَّرْبَةُ

128. Id rubrum est tanquam gummi Zarabah appellatum.

Vocabulum صرْبَة gummi cui est color ruber, significat, quapropter in re valde rubra describenda adhibetur.

١٢٩ أَنْ تَرِدَ الْمَاءَ بِمَاءٍ أَكْبَسَ

129. Accedere ad aquam cum aqua, prudentiae maxime convenit.

Proverbii metrum Redjes est. Qui in deserto ad fontem accedit, secum aquam habeat oportet, fieri enim potest, ut fons absorptus sit. Cautio in rebus proverbio commendatur. Huic cognatum proverbium est «عش ولا تغتر» Vive et ne socors sis! Legitur quoque sensu non multum diverso Quod cum aqua ad aquam accedis, tutius est. Cecinit poeta

لَا ذَنْبَ لِي قَدْ قُلْتُ لِلْقَوْمِ اسْتَقُوا وَالْقَوْمُ فِي جَنْبِ غَدِيرٍ يَفْهَقُ

مَا ضَرَّ نَابًا شَوْلُهَا الْمَعْلَقُ أَنْ تَرِدَ الْمَاءَ بِمَاءٍ أَوْثَقُ

„Crimen mihi non est, nam genti dixi: aquam haurite, dum gens ad plenam cisternam erat. Non nocet camelae annosae aquae portio ei appensa; tutius enim est ad aquam venire cum aqua.“

Metrum est Redjes conf. l. m. p. 230. sq. conf. Scharaf-Aldin., Samachschar.

١٣٠ أَنَّمَا أَخْشَى سَيْلَ تَلْعَتِي

130. Nil nisi aquam rivi mei metuo.

Malum a cognatis meis metuo. conf. Kam. sub تلع ubi est ما اخاف الا من سيل تلعتي

١٣١ أَخَذَهُ بِرِمْتِهِ

131. Cepit eum (camelum) simul cum fune eius attrito.

Totam rem cepit. Dicitur quoque دفع إليه برمته «Cum fune suo (i. e. totam rem) ei tradidit» conf. Schult. prov. Meid. p. 268. conf. C. III, 59.

١٣٢ أَنَّهُ لَمَعْتَلَتْ أَلَزَادَ

132. Eius igniaria permixta sunt.

In igniario parando delectu lignorum diligente opus est, ne bona cum pravis permisceantur. Adhibetur proverbium in viro, cujus pater feminam ignobilem in matrimonium duxerat, ut a stirpe permixta ortus esset. Altera lectio لمعتلت, idem significans, reperitur. vid. Kam. et Dj. s. علت

١٣٣ أَنَّهُ لَا لِمَعَى

133. Perspicax est.

Eodem sensu dicitur اللوذعى. Sensum proverbii explicat versus Ausi ben-Hadjar

اللمعى الذى يظن بك الظن كأن قد رأى وقد سبعا
„Perspicax, qui de te opinionem concipit, est, ac si iam vidisset et audiisset.“

Metrum est Almonsarih appellatum. conf. l. m. p. 254.

١٣٤ أَيْ فَتَى قَتَلَهُ الدَّخَانُ

134. Qualis ille vir fuit, quem fumus occidit?

De stulto dicitur; nam si in latum se convertisset, noxam non passus esset. conf. C. XXIII, 7. Proverbium metro Sarih conforme est. conf. lib. meum 250

١٣٥ إِنَّ الْغَنَى طَوِيلُ الذَّيْلِ مَبَّاسٌ

135. Dives caudam¹ vestis longam habet et superbi more incedit.

Dives non potest occultare divitias. Hemistichium metri Basith est. conf. libr. meum p. 190. Alterum proverbium huic simile est أبت الدراعمر إلا أن تخرج أعناقها Nummi colla sua semper protendunt.

١٣٦ إذا لم تغلب فأخلب

136. Quum non vincis, tum astutiam institue.

Proverbio, in quo et فَأَخْلَبَ et فَأَخْلَبَ legitur, astutia in bello commendatur. Prior legendi modus, qui usui conveniens sit, Meidanio praeferendus videtur, alter ob similem sonum cum voce تغلب admissus est. Sensui proverbii convenit quod dicunt نفذ الرأي في الحرب أنفذ من الطعن Penetratio consilii in bello penetrantior est quam confossio et ictus.

١٣٧ إِنْ أَخَا الْهَيْبَاءِ مَنْ يَسْعَى مَعَكَ
وَمَنْ يَضُرُّ نَفْسَهُ لِيَنْفَعَكَ

137. Frater praelii est, qui tecum it, et sibi nocet, ut tibi utilis sit.

Proverbio auxilium describitur. Metrum Redjes appellatum est. conf. libr. meum p. 230.

١٣٨ إِنِّي لَأَنْظُرُ إِلَيْهِ وَإِلَى السَّيْفِ

138. Eum et gladium observo.

De viro, qui ingratus et adspectu invisus est, proverbio utuntur. Scharaf-Aldinus et Samachscharius proverbium sic adnotaverunt أتى لَأَنْظُرُ إِلَى السَّيْفِ وَإِلَيْكَ Utique ego gladium adspicio et te¹ i. e. Gladium adspicio, ut te eo percutiam. De inimico et nobis invisio proverbium adhibetur.

١٣٩ الْأَمْرُ سَلَكِي وَكَيْسَ بِمَخْلُوجَةٍ

139. Res est recta confossio et non deflectens.

Sensus talis est: res est similis rectae confossioni i. e. res est recta et non perversa. Supplendum autem est طعنة confossio. Ex Amru-l'Kaisi hemistichio desumptum videtur نَطَعْنَهُمْ سَلَكِي وَمَخْلُوجَةٍ Confodimus eos confossione recta et obliqua. Contrarium proverbii est الْأَمْرُ Res est confossio obliqua et non recta. Confossio autem recta magis penetrat in corpus. Scharaf-Aldin. et Samachschar.

١٤٠ أَزِمْتُ شَجَعَاتٍ بِمَا فِيهِنَّ

140. Clivus Schadjaat angustus est propter id, quod in eo est.

Causa, quae huic proverbio fuit, ad proverbium sextum capitis vicesimi quinti narrabitur.

١٤١ أَنَّهُ لَأَنْفَعُ مِنْ خَارِقٍ

141. Magis penetrans est, quam hastae cuspis.

In virum res bene exsequentem transfertur.

١٤٢ أَحَدِي حُظَيَّاتِ لُقْمَانَ

142. Una ex sagittis Locmani.

Rem tibi ingratam, qua a maligno afficeris, significat. Locmanus Ahdita, sic traditur, duos e gente Ahd viros, quibus Ahmrus et Caahbus ben-Teken nomen erat, ut camelos, quos possiderent, ipsi venderent, et oves caprasque, quas Locmanus haberet, emerent, vario modo commovere tentavit. Quod quum facere recusassent, camelos, si quam in custodiendo incuriam videret, expectans furari

constituit. Quae spes autem cum omnino fefellit. Tum die quodam utrumque pharetram sagittis impletam secum gestantem adiit dicens, stulte eos agere, qui tot sagittas secum portarent, se ipsum nonnisi duas sagittas habere, quae venando sufficerent. Illi his verbis decepti omnes praeter duas abjecerunt, sagittas, quas Locmanus collegit. Accidit autem, ut Locmanus feminam, quam Ahmruus a se repudio dimiserat, in matrimonium duceret. Quae quum non esse virum nisi Ahmruum saepius (conf. C. XXIII, 422.) diceret, tanta Locmanus ira exarsit, ut se Ahmruum occisurum esse minaretur; at illa rem dissuavit. Nihilominus tamen Locmanus, in arbore, sub qua illi fratres camelos ad puteum convenientes exspectare solebant, nidum sibi exstruxit, ut inde Ahmruum peteret. Ibi die quodam Ahmruus exutis vestibibus, aqua camelis haurienda occupatus, tergum suum vulnerantem sagittam sensit et in haec, quae in proverbium venerunt, verba erupit حَسَّ احدى حظيات لقمان «Hui! una ex sagittis Locmani.» Tum sagitta e corpore extracta, Locmanum in arbore conspexit eumque ut aquam e puteo hauriret, advocavit. Qua re Locmanus occupatus crepitum ventris emisit, quae res in causa erat, cur Ahmruus diceret اضربها آخر اليوم «Num crepitum (emittis) in fine diei, et iam tempus post meridiem elapsum est?» et sic novum proverbium ortum est, quod in eum, qui operi pessimo modo finem imponit, adhibetur. Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid. p. 157.

١٤٣ اِنَّهُ لَيَكْسِرُ عَلَيَّ اَرْعَاطَ النَّبْلِ غِيْظًا

143. Is contra me iratus supremam sagittarum partem, in quam cuspidis inditur, frangit.

In irato verbis utuntur. Ketadahus Aljeschcori monens Iracenses, ut Hedjdadjum caverent, dixit:

حَذَارِ حَدَارِ اللَّيْثِ يَحْرِقُ نَابَهُ وَيَكْسِرُ أَرْعَاطًا عَلَيْكَ مِنَ الْحَقْدِ

»Cave! cave a leone dentibus frendente, qui ob iram in te sagittas frangit.« Versus est metri Thawil. p. 163. Kamusi auctor, qui proverbium sub عَطَّ adnotavit, vocem غِيْطَا in fine omisit, ut nisi in omnibus Meidanii exemplaribus legeretur, dubitare liceret, num proverbii pars esset.

١١٤٤ أَنَّهُ لَيَحْرِقُ عَلَى الْأَرَمِ

144. Multum contra me dentes molares fricat.

Mihi vehementer iratus est. Altera est proverbii lectio »Mordet contra me dentes.« In explicanda voce الْأَرَم non consentiunt; alii digitos, alii glaream, alii dentes molares esse dicunt. conf. Kam.

١١٤٥ أَنْكَ خَيْرٌ مِنْ تَفَارِيْقِ الْعَصَا

145. Tu melior es, quam partes dissectae baculi.

Metrum proverbii est Redjes. conf. libri mei p. 230. De re valde utili adhibetur. Verba Ghanijjae Alahrabbijjah tribuunt, quae filium laudans verba dixerat, quum antea pauperrima, vulnerum, quae filio inflicta essent, pretio pluries accepto, opulenta facta esset; unus enim filii nasum, alter aures, tertius labium amputaverat. Versus autem totus est أَحْلَفَ بِالْمُرَّةِ حَقًّا وَصَفًّا أَنْكَ خَيْرٌ مِنْ تَفَارِيْقِ الْعَصَا »Iuro per Merwam et Zafam, te re vera meliorem esse, quam baculi partes dissectas.«

Arabs autem quidam interrogatus, quid تَفَارِيْقِ الْعَصَا »partes baculi dissectae« velint, hoc modo rem descripsit. E baculo dissecto res سَاجُور appellata paratur, ea dissecta وتد paxillus fit, tum شَطَاظ res appellata, inde lignum مِمْهَار dictum conficitur, et isto ligno dissecto res تَوَاد appellatae parari possunt. Conf. C. II. 165, XXII. 233.

١٤٦ إِنَّ الْعَصَا قُرِعَتْ لِذِي الْحَلَمِ

146. Baculus viro ingenio pollenti pulsatus est.

Proverbium metri Camil appellati est. conf. libr. meum p. 213. Primus, cui baculus pulsatus est, Amruus ben-Malic ben-Dhobaiah, frater Saahdi ben-Malic Alcenani fuit. Causam rei talem fuisse narrant. Rex Alnohmanus Amruum Saahdi fratrem, ut pabulo abundantem regionem quaereret, miserat. Cujus reditus quum retardatus esset, rex pabulum aut laudantem aut vituperantem se occisurum esse, juravit. Saahdus fratrem mortis periculo liberaturus, ut loqui cum fratre aut saltem manu ei indicia facere, sibi permetteretur, rogavit. Utrumque rex recusans, se, si unum aut alterum fecisset, ei linguam excisurum aut manum amputaturum esse, minabatur; at baculum pulsare roganti concessit. Quapropter, quum frater redux factus esset, ad latus sedentis baculum sumpsit et suum una vice pulsavit, qua fratri, cum loco manere debere, significaret. Tribus tum vicibus baculum pulsavit, in coelum sustulit et altero alterum detersit indicaturus, non esse regionem sterilem. Deinde pluries pulsatum baculum paululum sustulit et versus terram indicium fecit, quo intelligeretur, non esse plantarum copiam. Baculum denique semel pulsatum in regem direxit, quo frater, se jam regi verba facere posse, cognovit. Propius igitur ad regem accessit, et interrogatus, utrum anni proventum laudaret, an sterilitatem vituperaret, his verbis respondit *لم اذممر هزلا ولم احمدا بقلا الارض* *مشكلة لا خصبها يعرف ولا جدبها يوصف رايدها واقف* Neque vituperaverim maciem neque laudaverim herbas. Terra est difficilis (descriptu) neque pabuli ubertas cognoscitur, neque sterilitas describitur. Pabulator ejus stat et nesciens in ea scit et securus in ea timet. Quibus verbis rex contentus fuit. Saahdus ben - Malic hujus facti in versibus mentionem fecit

فَرَعَتْ الْعَصَا حَتَّى تَبَيَّنَ صَاحِبِي وَلَمْ تَكُ لَوْ لَا ذَاكَ فِي الْقَوْمِ تُفْرَعُ
فَقَالَ رَأَيْتِ الْأَرْضَ لَيْسَ بِمَمْحُولٍ وَلَا سَارِحٍ فِيهَا عَلَى الرَّعْيِ يُشْبَعُ
سَوَاءٌ فَلَا جَدْبَ فَيُعْرِفُ جَدْبَهَا وَلَا مَسَابِيهَا غَيْثٌ غَزِيرٌ فَتَمْرَعُ
فَتَنْجِي بِهَا حَوْبَاءَ نَفْسٍ كَرِيمَةٍ وَقَدْ كَادَ لَوْ لَا ذَاكَ فِيهِمْ تَقْطَعُ

»Baculum pulsavi, ut intelligeret socius meus et, nisi hoc fuisset, in gente non fuisset pulsatus. Et dixit: terram vidi, quae sterilis non est, et libere incedens in ea pastu non satiatur. Media est, nec est sterilis, ut eius sterilitas cognoscatur, nec pluvia abundans eam affecit, ut pabulo abundans inveniretur. Eoque animam nobilem morti eripuit, et nisi hoc fuisset, inter eos dissecta esset.» Metrum est Thawil. conf. libr. mei. p. 162.

Alii vero verborum aliam causam afferunt, aliamque personam ingenio pollentis cognomine significari. Erat vir quum ingenii acumine tum iudicii laude insignis Almirus ben-Altsarb Aladhawani, qui lites inter Arabes dirimere solebat et trecentos annos vixisse dicitur¹⁾. Hic quum propter se-

1) Ibn-Alahrabius hos inter Arabes ante Mohammedem arbitros, qui lites dirimere solebant, fuisse narravit. In gente Tamim erat Actam (in codicibus saepius أَكْتَم Actsam invenitur) ben-Zaifi, et Hadjib ben-Sorarah et Alakrah ben-Habes et Rabbiah ben-Mochaschin et Dhamrah ben-Dhamrah. Dhamrahum autem donis corruptum perfide indicasse dicunt. Arbitri gentis Kais erant: Ghailan ben-Salamah Altsakefi, cui tres dies erant; uno iudicium exercebat, altero versus suos recitabat, tertio camelorum suorum curam gerebat. Qui ad tempus religionis Mohammedianae perveniens, quum decem uxores haberet, quatuor sibi ex illis retinendas, data a Mohammede venia, elegit, qui uxorum numerus Mohammedanis usus et lex manebat. Inter gentem Koraisch arbitri erant: Ahbd-Almothalleh, Abu-Thaleb, Alahz ben-Wajel. Erant quoque inter Arabes feminae, quae arbitria agebant. Nominantur Zachra filia Locmaui, Hinda filia Alchossi (al. Alchesri), Djamah filia Chabisi

nectutem ingenii acumen diminui sentiret, filios suos, secundum aliorum opinionem puellam, si errori obnoxius esset, baculum, ut sibi signo esset, pulsare jussit. Gens autem Rabiah hujus rei auctorem Kaisum ben-Chaled ben-Dsi'l Djaddain, gens Tamim Rabiahum ben-Mochaschin, stirpe Banu Osaïd ben-Ahmru oriundum, Jemanenses denique Ahmruum ben-Homamah Dausitam nominant. Proverbium in eo, qui prudens admonitionem admittit, adhibetur. Cecinit poeta

وَزَعَمْتُمْ أَنَّ لَا حُلُومَ لَنَا إِنَّ الْعَصَا قُرِعَتْ لِذِي الْحِمْرِ

..Dixistis, nos non habere intelligentiam; at baculus intelligenti pulsatus est. conf. C. 12, 48. et Harir ٥٧٤. Samach-schari.

١٤٧ أَهْلُ الْقَتِيلِ يَلُونَهُ

147. Occisi familia ad eum (occisum) pertinet.

Familia occisi magis de eo sollicita est, quam alius quis. Vox يلون a verbo ولي derivanda est. Ut occisi familia ulciscenda neci maxime operam dat, sic eos res spectat, qui de ea solliciti sunt Scharaf-Aldin.

١٤٨ أَنِّي قَايِلُهَا إِلَّا تَمًّا

148. Dicens id (verbum) nihil voluit nisi perfectionem.

Id est: Perseveravit in dicendo et sermonem non abruptit. Proverbium autem adhibent, quum homines in re, de qua dissensio non est, continuo sermones faciunt. In Meidanii codicibus legitur de qua dissensio est, id quod falsum videtur. In Scharaf-Aldini et Samachscharii libro sic ut nos vertimus. Vox تمّا triplici vocali enunciatur. Vocalis autem Kesre Meidanio praeferenda videtur.

(al. Habisi) et filia Ahmiri ben-Aldisarb, qui Dsul' Hilm (possessor prudentiae) cognominabatur.

١٤٩ اِنْ اَرَدْتَ اَلْحَاجِرَةَ فَقَبْلَ اَلْمُنَاجِرَةِ

149. Quod si dimicationem prohibere vis, (fac) antequam pugnatur.

Proverbium in libro Scharaf-Aldini et Samachscharii sic legitur „للحاجة قبل المناجزة Pugnae prohibitio ante pugnam.“ Actamo ben-Zaifi tribuitur. Abu-Ohbaidus (cui non assentior) hunc proverbii sensum esse dixit: Salutem quaere, antequam viro, cui impar es, occurris conf. III, 70. XXIV, 179.

١٥٠ اَوَّلُ الْغَزْوِ اخْرَقَ

150, Initium invasionis hostilis est stultum.

Abu-Ohbaidi sententia est, proverbium in experientiarum paucitate adhiberi, et sententiae confirmandae causa hos poetae versus adtulit

لِلْحَرْبِ اَوَّلَ مَا تَكُونُ فَتِيَّةٌ تَسْعَى بِزِيْمَتِهَا لِكُلِّ جَهْوَلٍ
حَتَّى اِذَا اسْتَعَرَتْ وَشَبَّ ضَرَامُهَا عَادَتْ عَاجِزًا غَيْرَ ذَاتِ حَلِيلٍ

„Bellum initio est puella, quae cum ornamentis suis meretricium facit ignorantem quemque alliciens; donec, quum accensum est ardente igne, fit anus, quae caret marito.“

Metrum versuum Camil est. conf. libr. m. p. 211 sq. Invasioni hostili stultitia tributa est, quia in ea homines stulti sunt. Scharaf-Aldinus dixit, proverbium adhiberi, quum quis rem incipiat, quam prima vice bene perficere non possit. Vulgo simile proverbium est „اَوَّلُ الْعَصِيْدَةِ مَاءٌ“ „Initium pulmenti spissi aqua est.“

١٥١ اِنَّهُ نَسِيْجٌ وَحْدٌ

151. Unice textus est.

Vir incomparabilis est et tanquam pannus unico modo textus.

١٥٢ إِنَّ الشِّرَاكَ قَدْ مِنْ أَدِيمِهِ

152. Corrigia ex corio ejus dissecta est.

Inter duas res similitudo atque cognatio est. In filium dicitur, qui et corpore et animi indole patri similis est Scharaf-Aldin.

١٥٣ أَنَّمَا يُعَاتَبُ الْأَدِيمُ ذُو الْبَشَرَةِ

153. Nonnisi cutis, cuius exterius latus pilis tectum est, iterum subigitur a coriario.

In eum dicitur, qui non omnino corruptus, vituperio iterato corrigi potest. Comparatur in proverbio vir cum pelle non omnino corrupta, quae a coriario retractatur. Similis quam proverbio sensus versui inest

وَلَيْسَ عِتَابُ النَّاسِ لِلْمَرْءِ نَافِعٌ إِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْمَرْءِ لُبٌّ يُعَاتَبُهُ

«Non est objurgatio hominum viro utilis, nisi viro animus est, qui cum objurgat.»

Metrum est Thawil appellatum. conf. libr. m. p. 161. Scharaf-Aldin.

١٥٤ إِنَّ بَيْنَهُمْ عَيْبَةً مَكْفُوفَةً

154. Inter eos cophinus est laqueolis invicem insertis clausus.

Inter eos amicitiae vincula firmissima sunt, ut rumpi nequeant. Vocabulum عَيْبَةٌ cophinum, in quo vestes, reponuntur significat, tum in homines, in quibus reponuntur arcana, transfertur. Sic Mohammedes appellavit Medinenses كُوشَى وِعَيْبَتِي »ventriculus meus et cophinus meus.« Proverbii

autem sensus est: cophinus, in quo ipsorum arcana reposuerunt, optime clausus est, ut nil evulgetur. i. e. Intimi sunt et sua invicem custodiunt arcana.

١٥٥ إِذَا سَمِعْتَ بِسَرَى الْقَيْنِ فَاعْلَمْ أَنَّهُ مَصْبِيحٌ

155. Quod si noctu abiturum esse fabrum audis, eum mane adfuturum esse scito.

Kamusi auctor, Scharaf-Aldinus et Samachscharius sic adnotaverunt proverbium إِذَا سَمِعْتَ بِسَرَى الْقَيْنِ فَاعْلَمْ أَنَّهُ مَصْبِيحٌ "Quum audis fabrum noctu abiturum; is mane aderit."

Legitur مَصْبِيحٌ quartae et secundae formae. Fabrorum, qui inter Arabes locum subinde mutare solebant, consuetudo erat, proxime instantem abitum genti saepius annuntiare. Quibus verbis saepissime nomisi ea causa, ut opus faciendum citius adferretur, factis, etsi vera essent. Arabes nullam omnino fidem habebant. In viro mendace, cuius verbis, etsi vera sunt, fides non habetur, proverbio utuntur.

١٥٦ الْأَكْلُ سَلْجَانٌ وَالْقَضَاءُ لَبَّانٌ

156. Esus est modus devorandi, solutio est modus differendi.

Scharaf-Aldinus et Samachscharius sic proverbium scripserunt الْأَكْلُ سَلْجَانٌ etc. "Sumere est modus devorandi etc." In eum, qui facile ab hominibus res accipit; tempus vero solvendi semper differt, proverbium dicunt. Proverbium hoc in Djeuharii opere est. conf. prov. 334.

١٥٧ الْأَخْذُ سَرِيْطٌ وَالْقَضَاءُ ضَرِيْطٌ

157. Capere est cibus dulcis,olvere vero crepitus ventris.

Idem quam praecedenti sensus inest. Legitur quoque

in proverbio سَرِيطَى et سَرِيطَى sensu haud mutato. conf. Schult. prov. Meid. p. 259.

١٥٨ آخِرُهَا أَقْلُهَا شَرُّهَا

158. Postremus eorum est, qui minime bibit.

Postremo ad aquam accedere in camelis debilitatis signum est. Proverbium tarditatem in rebus peragendis vituperans monet, ne cunctemur. Alnedjaschius unus e gente Alhariz ben-Caabh appellata gentem vituperans cecinit

وَلَا يَرِدُونَ الْمَاءَ إِلَّا عَشِيَّةً إِذَا صَدَرَ الْوَرْدُ عَنْ كُلِّ مَنَهْلٍ

„Aquam non adeunt nisi vespera, quum ab omni aquae loco adeuntes redeunt.“

Metrum versus est Thawil. conf. libr. meum p. 162.

١٥٩ أَكَلَ عَلَيْهِ الدَّهْرُ وَشَرَبَ

159. Tempus super eo edit ac bibit.

Eum, cuius vita diu duravit, designat, ut sit pro أَكَلَ. Edit bibitque diuturnum tempus. Dixit poeta

كَمْ رَأَيْنَا مِنْ أَنَاسٍ قَبْلَنَا شَرَبَ الدَّهْرُ عَلَيْهِمْ وَأَكَلَ

„Quot vidimus homines ante nos super quibus bibit tempus et edit.“

Metrum versus Chafif appellatum est. conf. libr. nostrum p. 262.

١٦٠ أَبَى الْحَقِيقِينَ الْعِذْرَةَ

160. Lac in utrum inditum excusationem non admittit (patitur).

Virum quendam hospitii causa ad gentem venisse narrant, rogantem, ut sibi lac propinarent. Illi autem quum se excusarent dicentes: se non habere lac, utrem lacte

plenum videns vir haec verba dixit. In virum dicitur, qui alieno loco excusatione utitur. Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid. p. 56.

١٦١ أَتَاكَ رِيَّانٌ بَلْبَنِهِ

161. Sitim qui explevit, lac suum tibi adportat.

Scharaf-Aldinus et hunc proverbii legendi modum adnotavit أَتَاكَ رِيَّانٌ بَقْعَبٌ مِنْ لَبَنِ "Venit ad te potu satiatum cum poculo magno lacte pleno." Eum designat, qui animo benevolenti et generoso non commotus, sed rem sibi superfluum dono dat. Conf. Schult. prov. Meid. p. 57.

١٦٢ أَتَرُ الصَّرَارِ يَأْتِي دُونَ الدِّيَّارِ

162. Vestigium funiculi praeter finem.

Funiculo صَرَارٍ dicto camelarum papillas et lignum تَوْدِيَّةٌ appellatum, ne pullus sugat, ligare solent. Vox ذئار finem cum terra mixtum designat, quo eandem ob causam cameli papillas illiniunt. conf. Schult. prov. Meid. p. 99. Non autem hic loquendi modus ab altero جَاوَزَ الْخَزَامِ الطَّبِيَّينَ „Transiit cingulum locum uberum i. e.“ Res finem suum transgressa est,“ diversus est. Proverbium autem significare videtur, modum in re quendam transgressum esse; una enim res suffecisset ad prohibendum pullum. In meo codice verbum يَأْتِي omisum est. Et idem factum in operibus Scharaf-Aldini et Samachscharii. Hi autem auctores dicunt adhiberi de malo cui alterum eo gravius additur.

١٦٣ أَنَا مِنْهُ كَحَاقِنِ الْأَهَالَةِ

163. Ego respectu ejus sum sicut is, qui adipem liquefactum in utrem indit.

Hanc rem quum nonnisi maxime gnarus facere soleat.

quia cavendum est, ne uter comburatur. proverbio in viro rei peragendae gnaro utuntur.

١٦٤ أَنَّهُ لَيَعْلَمُ مِنْ أَيْنَ تَوَكَّلَ الْكَتِفُ

164. Is profecto scit, e quonam latere scapula edatur.

Virum prudentem designat. Molestum esse dicunt, si quis a latere superiore scapulam edere inceperit, quum in edentis sinum ius defluat. conf. Harir. ٥٧٨. Loco verborum مِنْ أَيْنَ legitur quoque حَيْثُ eodem sensu.

١٦٥ أَكْرُ لَحْمِي وَلَا أَدَعُهُ لَأَكِلٍ

165. Carnem meam edo; sed alii eam edendam non permitto.

Verborum ansam talem fuisse narrant. Alahjjarus cum duobus suae gentis viris Hobaischo ben-Dulaf et Dhiraro ben-Ahmru Dhabbitis apud regem Alnohmanum versabatur. Inter Alahjjarum et Dhirarum rixa orta in causa erat, ut unus alterum Alnohmano praesente contumeliis afficeret. Postea vero, quum inter Abu-Merhabum fratrem gentis Banu-Jarbu appellatae et Dhirarum inimicitia intercessisset, et eam ob causam Abu-Merhabus coram Alnohmano Dhirarum vituperasset, Alahjjarus praesens Abu-Merhabo contumeliam dixit. Cuius rei Alnohmanus admiratione affectus dixit: Quid est, o Alahjjare, quod de Dhiraro in Abu-Merhabum inveharis? Nonne peiora quam modo Abu-Merhabus in Dhirarum protulisti? Alahjjarus autem rem non negans haec, quae postea in proverbium venerunt, verba respondit, quibus significaturus erat, se quidem gentis suae virum dictis lacesivisse; alii id facere, se non permittere. Simile huic est proverbium لَا يَمْلِكُ مَوْلَى مُوَلَّى نَصْرٍ «Non se retinet cognatus cognato auxilium ferre.» (vid. Cap. 23. 282.)

١٦٦ إِنَّ أَخِي كَانَ مَلِكِي

166. Frater meus erat rex meus.

Abu-Ahmruus tradidit; quum Abu-Heneschus 'Taghlebita Schorahbilo, qui fratrem eius occiderat, potitus esset, hunc dixisse: o Abu-Henesche lac, lac! i. e. camelos caedis fratris tui pretium accipe! Abu-Heneschum autem respondisse: Multum tu lac profudisti i. e. fratrem meum occidisti. Ad quae verba quum Schorahbilus, num regem pro plebeio املكنا بسوقة (occidere in animo habes)? interrogasset, Abu-Heneschum hoc ei responsum dedisse: Frater meus erat rex meus.

١٦٧ أَنَّهُ لَأَشْبَهُ بِدٍ مِّنَ الثَّمَرَةِ بِالثَّمَرَةِ

167. Similior ei est, quam dactylus dactylo.

De duabus rebus, inter quas maxima similitudo est, haec verba dicunt. In codice L. legitur أَنَّهُ لَأَشْبَهُ بِدٍ مِّنَ الثَّمَرَةِ. „Utique is similior ei est quam fructus;“ in codice B. أَنَّهُ لَأَشْبَهُ بِدٍ مِّنَ الثَّمَرَةِ بِالثَّمَرَةِ. „Utique is similior ei est quam fructus fructui.“

١٦٨ إِنَّ الْحَبِيبَ إِلَى الْأَخْوَانِ ذُو الْمَالِ

168. Dives est fratribus dilectus.

In divitiarum custodia et amore proverbio hoc utuntur.

١٦٩ إِنَّ فِي الْمَرْنَعَةِ لِكُلِّ كَرِيمٍ مَّقْنَعَةٌ

169. In pabuli copia generoso cuilibet est animus contentus.

Diverso autem modo proverbium sic effertur إِنَّ فِي الْمَرْنَعَةِ لِكُلِّ كَرِيمٍ مَّقْنَعَةٌ. „In commoditate vitae cuilibet ge-

neroso est contentus animus» vel المرتعة لكل كريم مقنعة
 »In pabuli copia cuilibet generoso est opulentia.« In
 opere Scharaf-Aldini sic المرتعة لكل كريم مقنعة
 »In pabuli copia generoso cuilibet contentus animus est.«
 In Kamuso sic legitur proverbium المرتعة لكل قـوم
 مقنعة »In commoditate vitae omni genti contentus est
 animus.. Varius proverbio pro vario legendi modo erit
 sensus.

iv. إِذَا طَلَبْتَ الْبَاطِلَ أَبَدَعَ بِكَ ء

170. Si vanum petis, lassum claudicat umen-
 tum tuum.

Si vanum petis, nunquam votis potieris. Alia est lectio
 إِذَا طَلَبْتَ الْبَاطِلَ أَنْجَمَ بِكَ »Quum vanum petis, hoc te
 vincet. i. e.« in causa erit, cur inimici tui te Vincent.

v. إِذَا نَزَا بِكَ الشَّرُّ فَاقْعُدْ بِهِ ء

171. Quod si malum insilit cum te, sede cum eo.

In codicibus Scharaf-Aldini et Samachscharii legitur
 إِذَا نَزَا بِكَ الشَّرُّ فَاقْعُدْ »Quando malum te, ut insilias, in-
 citat, sede! i. e.« quando malum tibi inlatum iram tuam
 movet, ut in alterum impetum facias, iram supprime. Pro-
 verbio igitur mansuetudo et patientia commendatur et ne
 quis ad malum festinet, monetur. In duobus vero codicibus
 B. L. alia proverbii lectio additur إِذَا قَامَ بِكَ الشَّرُّ فَاقْعُدْ
 »Quod si malum tecum surgit (te surgere iubet), sede«,
 quae duplici ratione a grammaticis explicari verba, Alas-
 harius tradidit. Unus intelligendi modus hic est: »Quod
 si malum te vincit, te submittas!« alter autem. »Quod si
 malum tibi adest, neque fugere potes, ei adsis et dimices!«

١٧٢ . أَيَاكَ وَمَا يَعْتَذِرُ مِنْهُ

172. Cave rem, de qua te excusare debes.

Scharaf - Aldin.

١٧٣ إِذَا زَلَّ الْعَالِمُ زَلَّ بِزَلَّتِهِ عَالَمٌ

173. Si doctus labitur, lapsu ejus mundus labitur.

Quia homines doctum imitantur, lapsus ejus aliorum lapsus causa est. Proverbium hisce versibus illustratur.

أَنَّ الْفَقِيهَ إِذَا غَوَى وَأَطَاعَهُ قَوْمٌ غَوَوْا مَعَهُ فَضَاعَ وَضَبَعًا
مِثْلَ السَّفِينَةِ إِنْ قَوَتْ فِي لُجَّةٍ تَغْرَقُ وَيَغْرَقُ كُلُّ مَا فِيهَا مَعًا

„Jurisconsultus quum in errorem iacidit, homines eum sequentes simul errant. Perit igitur et perdidit, ut navis, quae in vorticem incidens submergitur, et simul omnes, qui in ea sunt, submerguntur.“

١٧٤ أَنْتَ أَعْلَمُ أَمْ مَنْ غَضَّ بِهَا

174. Num tu magis gnarus es, an is, in cujus faucibus (bucca) haesit, ut angeretur.

In eo, qui rerum experientia edoctus fuit, proverbio hoc utuntur. Meid. In eum dicitur, qui rei operam dat, cuius ipse magis gnarus est quam alius quis. Scharaf-Aldin. Samachschar.

١٧٥ أَنْتَ لَدَاهِيَةِ الْغَبْرِ

175. Is est profecto infortunium fontis Alghabar.

De magno infortunio hoc dicunt; sed de vocis الغمبر significatione non consentiunt. Sunt qui magni infortunii significationem vocis tribuant; dum alii Alghabar

nomen fontis esse volunt, quem serpentes magni et diu frequentent. In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere sic explicatur هو الدهر أى هو داعية الزمان لشدة دهائه وقيل هو الحية التى طال عمرها فاضيفت الى الدهر وقيل مصدر غير الجرح اذا برا ظاهرة وباطنه دو أى عو كهذا الجرح وقيل الغبر الماء الذى قد بقى زمانا والداعية الحية لانها تسكن بقربه فتحميه فيغير بذلك قال عبد الله بن الاعور الكذاب الحرمازى يابن المعلى نزلت احدى الكبر داعية الدهر وصماء الغبر

»Illud tempus est i. e. infortunium temporis, propter vehementiam qua affligit et dicitur esse serpens, cuius vita longa sit, et hanc ob causam cum tempore coniunctus. Sunt qui dicant, esse infinitivum a verbis غير الجرح, quum exterius eius sanatum, interius morbidum sit i. e. is instar huius vulneris est. Alii dicunt, vocem غير significare aquam, quae aliquot tempus superstes sit; الداعية autem esse serpentem qui in eius propinquo habitat eamque defendat. Hanc ob causam residuam esse. Dixit Ahhd-Allah ben-Alahwar Alcadsdsab Alhermasi »O Ebn-Almoahlla! una graviorum calamitatum accidit, infortunium temporis, et infortunium non cessans!

١٧٦ اَلَا دَهَ فَلَا دَهَ

176. Nisi Dah et non Dah

Magna inter grammaticos de his vocibus et enunciandis et intelligendis dissensio exstat. Ebn - Alahrabius دَهَ لَا دَهَ proferunt i. e. Nisi duo (Persicum دو) dederis, non dabis decem (Persicum دَهَ). Ab'ul'Samahus a verbo اودَ derivandam esse vocem contendit, hunc versum argumento afferens

وَأَوْدَهَ رِدْفِي قَارَعَوَيْتَ بِصَوْتِهِ كَمَا رُوَعْتِ بِالْجَوِ الظِّمَاءِ الصَّوَادِيَا

»Inclamavit post me sedens et abstinui, quemadmodum voce

جو terrentur multum sitientes cameli,“ putat enim vocabulum اوده significare, dixit ذه. Abu-Ohbaidus putavit verba esse eius, cui, quam proposuerit, res tanquam impossibilis denegata fuerit, ut significet, se aliam, nisi hanc rem assequi possit, assecuturum esse. Alazmäus verbis hunc sensum tribuit: „Quod si res nunc non fit, et postea non fiet,“ eorum originem se nescire profitens. Sunt denique, qui dicant, ذه esse pro ذه et hoc pro عده, „nisi hoc et non illud;“ dum alii pro دهم pulsabis i. e. Si nunc eum non pulsas, nunquam pulsabis, dictum esse contendunt. Ad hanc sententiam probandam poetae Rubah appellati, qui saepius voces Persicas adhibuit, versus adduxerunt sequentes:

فَالْيَوْمَ قَدْ تَهْتَهَيْ تَهْتَهَيْ وَأَوَّلَ حِلْمٍ لَمْ يَسْ بِأَمْسَقِهِ
وَقَوْلٍ إِلَّا ذَهَ فَلَ ذَهَ وَحَقَّةٍ لَيْسَ بِقَوْلٍ أَلْتَرَهُ

„Hoc autem die retinuit me a tali agendi ratione, quod mihi interdicta erat, et reditus prudentiae pro insipientia non est habendus, et quot feminae dicebant; nisi nunc retineris, nunquam retineberis (ab ista agendi ratione) et profecto! non erant ista nugarum verba.“

Morti se fuisse propinquum significat. Metrum est Redjes appellatum. conf. libr. memm. p. 230. Dixit Scharaf-Aldinus, proverbium adhiberi in re, quam vir, dum tempus est, non aggreditur.

١٧٧ إِذَا كَانَ لَكَ أَكْثَرِي فَتَجَافِ لِي عَنْ أَيْسَرِي

177. Si tibi major mei pars est, minorem mei partem neglige.

Perfer amici unum peccatum, cuius tu multas virtutes noscis.

١٧٨ أَنَا تَحْرِيرُكَ مِنْ هَذَا الْأَمْرِ

178. Ego tibi hujus rei sponsor sum.

Scholion proverbium sic explicat اى انا عالمر فاعترزنى اى سلمنى عنه على غيرة اخبرك به من غير استعداد له وقال الاصمعى معناه انك لست بمغرور من جهتي لكن انا المغرور وذلك انه بلغنى خبر كان باطلا فاخبرتك به ولم يكن ذلك Id est: Ego gnarus sum; de improvise igitur ad me veni: i. e. interroga me haud cogitantem de eo. Ego tibi id narrabo non praeparatus. Et dixit Alazmaihus, verborum sensum esse. Tu non es deceptus a me, ego ipse deceptus sum, nam nuntium falsum, qui ad me delatus erat, tibi narravi, et res, non ita se habebat, qualem tibi narravi. Meid. Quod si priorem explicandi modum sequeris, proverbium is adhibet, qui rei omnino gnarus est. Altero autem sensu admissio proverbium is dicit, qui rem aliter, quam re vera se habet, narravit. Scharaf-Aldin.

١٧٩ أَنَا مِنْهُ فَالِجُ بِنُ خَلَاوَةٍ

179. Ego in ista re Falidjus ben-Chalawah sum.

I. e. Ego ab ista re liber sum, vir enim iste, quum die pugnae يوم الرِّقْمِ appellato, quo Onaisus captivos occidit, diceretur. «Num Onaiso auxilium fers?» respondit: «Ego ab eo liber sum»; ut postea in proverbium veniret. conf. Kamus. s. فليج

١٨. أَنْتَ تَتَّقُ وَأَنَا مَتَّقُ فَمَتَى تَتَّفَقُ

180. Tu ad malum pronus es, ego ad fletum; quando igitur consentimus?

Conf. Djeuh. s. تلاق et Harir. ٢٩٣. Natura dissentientes designat.

١٨١ أَنَّهُ لَنَكِدُ لَلْخَظِيرَةِ

181. In ejus caula parum boni est.

Vilem et avarum in quo parum boni est, significat. Scharaf-Aldin, Samachschar.

Cecinit Alcomaitus ben-Said

نَزَلْتُ بِهِ أَنْفَ الرَّبِيعِ وَزَايَلْتُ نَكْدَ الْخَظَايِرِ

»Primo veris tempore ibi advenerunt (cameli) et inde recesserunt in caulis nullum lac habentes.«

Metrum est Alcamil appellatum. conf. l. m. p. 214.

١٨٢ أَنْتَ مَرَّةٌ عَيْشٌ وَمَرَّةٌ جَيْشٌ

182. Una vice vita, altera vice exercitus es.

Dicunt عَيْشٌ esse pro عَيْشٌ ذو possessor vitae. عَيْشٌ pro عَيْشٌ ذو possessor exercitus.« Ibn-Alahrabius proverbii originem in eo, quod vir modo vita commoda utatur, modo miseria prematur, invenit.

١٨٣ إِنْ لَمْ يَكُنْ شَاخِمٌ فَغَفَشَ

183. Si adeps non est; at lana est.

Ibn Alahrabius, qui proverbium adtulit, hunc ei sensum tribuit. »Si factum non est; at facti species est.« Alius quidam vocabulo الْغَفَشُ »lactis pauci« significationem inesse putavit. ut paucitas eius, quod adferretur, designaretur.

١٨٤ آهَةٌ وَمِبْهَدٌ

184. Lamentatio et morbilli (in ovibus).

Vox aliis آهَةٌ morbillorum, pustulorum significationem habet. Calamitatem gravem proverbium, (cui et accusativi casus tribuitur) designat et qui male alteri precatur, eo utitur.

Scharaf-Aldin. Samachschar. (conf. Schult. prov. Meid. p. 10.)

١٨٥ أَلَيْكَ يَسَاقُ الْحَدِيثُ

185. Ad te sermo pervenit.

In virum dicitur, qui, quamquam res bene cessura est, festinatione utens ante tempus suum ea potiri vult. Scharaf-Aldin. Samachschar. Proverbii originem talem fuisse narrant. Vir quidam ad mulierem, eam in matrimonium petiturus venerat. Illa dum loquebatur, libidine exardenti membrum erigebatur tali modo, ut muliere loquente augetetur. Qua de causa eum praesentium puduit et manum membro imponens ista, quae in proverbium venerunt, verba dixit. Refert autem Ebn-Alcalbius, Ahmirum ben-Zahzaah, quum mortem appropinquantem sentiret, filios, ut mandata daret, advocasse. Hic quum diu tacuisset, eorum unum, qui adessent, eum ad loquendum commovisse his proverbii verbis utentem. conf. prov. 192.

١٨٦ أَنَا النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ

186. Ego sum monitor nudus.

Alcalbius talem hujus proverbii originem fuisse narravit. Abu-Duadus poeta, qui Almondsiri ben-Maissemäi vicinus erat, cum viro e gente Albahra oriundo, cui Rakabah ben-Ahmir nomen erat, in oppido Hira rixam contraxerat. Vir ille, quum ab Abu-Duado, ut pacem faceret et foedus juramento confirmaret, petiisset, repulsam tulit, illo coram Almondsiro dicente: Quibusnam rebus gens Ijad vitam degit? Profecto, nisi a gente Bahra res ad vitam sustinendam necessarias acciperet, iam periisset. Quae verba aegre ferens Rakabahus, quum Abu-Duadus tres filios in Syriam mercaturae faciendae causa misisset, genti suae, ut se vindicarent, rem indicavit. Tres igitur illi filios oc-

ciderunt et occisorum capita patri transmiserunt. Abu-Du-
adus, ut Almondsirum rei certiolem faceret simulque ad
ultionem ab iis petendam instigaret, in epulis, ad quæ illum
invitaverat, occisi unius caput in scutella proferri iussit,
ita regem alloquens. « In tutelam tuam me recepi et vides,
quantum mihi malum illatum sit. » Almondsirus quamquam et
alter Rakabahus in eius tutela erat, tamen viro satisfactur-
us, Rakabahum in vincula coniici iussit et quid fieri vellet,
interrogavit. Hic, ut duæ cohortes Alsahba et Aldausar
(cohortes Alnohmani ben-Almondsir fuisse in Kannuso legi-
tur) appellatae contra gentem mitterentur, a rege petiit. Ra-
kahus vero de gentis periculo certior factus, uxori, ut
gentem suam moneret, mandavit. Illa camelo vehens ad
suos pervenit, hisce verbis انا النذير العريان »ego sum mo-
nitor nudus. eos alloquens, velo enim, ut videtur, ob fe-
stinationem tecta non erat. Gens in superiores Syriae re-
giones secedens fuga salutem petiit. At rex occisorum
patrem sexcentis camelis oblati contentum reddidit. Alius
quidam proverbium e more, qui inter Arabes existeret, ut
qui hostilem turmam conspexisset, exutis vestibus suis sig-
num facere soleret, ortum esse tradidit. Proverbium autem
in omni calamitate subito irruente, ut nullum de re dubium
esset, adhiberi dixit.

اَيَّاكَ اَعْنِي وَاسْمَعِي يَا جَارَةً ١٨٧

187. Te dico et audi o vicina !

Haec verba Sahlus ben-Mahlie Fesarita primum di-
xisse fertur. Quum in itinere, quo ad Alnohmanum profi-
cisceretur, ad gentem quandam Thajjitarum transiens a
principe eius hospitium peteret, principis soror, quia ipse
domi non aderat, hospitio petentem munifice excepit. Puel-
lae illius pulcherrimae amore captus et nesciens, quomodo
amorem patefaceret, hos, ita ut puella audiret, cecinit
versus :

يَا أُخْتِ خَيْرِ الْبَدْوِ وَالْحَضَرَةِ كَيْفَ تَرَيْنَ فِي فَتَى فَرْزَارَةٍ
أَصْبَحَ يَهُوَى حُرَّةً مِعْطَارَةً أَيَاكِ أَعْنِي وَأَسْمَعِي يَا جَارَةً

»O soror optimi viri inter Arabes campestris et oppidanos,
quid tibi videtur de iuvene Fesarita, qui feminae inge-
nuae et aromata semper adhibentis amore captus est?
Te dico et audi, o vicinala!«

Ex posteriore igitur versu, cuius metrum سريع appel-
latum est, (conf. lib. meum p. 246.) proverbium desumptum
est. In eo adhibetur, qui verbis quae profert, aliam, quam
quae verbis inesse videtur, rem significare vult. Conf.
Scharaf-Aldin et Samachschar.

١٨٨ أَبَى يَغْزُو وَأُمِّي تَحْدِثُ

188 Pater meus hostilem incursionem facit et
mater mea narrat.

Ibn-Alahrabius narrat: Quum quidam ab incursione hostili
domum rediisset et a vicinis de rerum eventu interrogatus
esset, uxorem ejus dixisse. »Talis occisus, talis in fugam
coniectus, talis vulneratus est.« Tum filium eius admiratione
ductum, haec, quae in proverbium cesserint, verba protu-
lisse. In Scharaf-Aldini et Samachscharii libro sic prover-
bium legitur أَبَى يَغْزُو وَأُمِّي تَخْبِرُ sensu non diverso. In
eum dicitur, qui de alius aerumna gloriatur. conf. Schult.
prov. Meid. p. 57.

١٨٩ إِنَّمَا هُمْ أَكَلَةُ رَأْسٍ

189. Illi nonnisi caput edunt.

Paucos esse homines significat, ut alimento eorum ca-
put sufficiat. Meid. Djeuh.

١٩٠ أَكَلَةُ الشَّيْطَانِ

190. Id Satanās voravit.

Tempore ante Mohammedem vocabulo شيطان Satanās serpens, ut fabula fert, cui nemo resistere poterat. significabatur. Serpentem hunc in templum Meccanum saepius intrasse ibique ipsi occurrentes perdidisse narrant. Proverbium rem, cuius ne vestigium quidem superest, indicat.

١٩١ اِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ مِّنَ الشَّيَاطِينِ ؕ

191. Ille Satanās ex Satanarum numero est.

Hominem fortem. alacrem designat.

١٩٢ اَلَيْكَ اُنْزِلَتْ الْقُدْرُ بِاِحْنَاءِهَا ؕ

192. Ad te demissa est olla cum lateribus suis.

Proverbium hoc eundem fere sensum, quam quod Nr. 185. dictum fuit, praebet.

١٩٣ اَلَا مَرُّ يَعْزِضُ دُونَهُ اَلَا مَرُّ

193. Res est, cui altera res, ne attingatur, obstat.

Proverbium. adesse impedimenta, significat. Loco vocis يعرض legitur جدد «evenit». Sic Scharaf-Aldin et Samachschari.

١٩٤ اِحْدَى عَشِيَّتِكَ مِّنْ نَّوْكَى قَطَنٍ ؕ

194. Una vesperarum tuarum a stultis Kathani.

Gens Kathani ben-Nahschal ben-Darem Alnahschali stultitia insignis erat. Fieri potest, ut cameli eius, qui haec verba diceret, ab iis noxa affecti essent, quapropter proverbio de iis uteretur. Simile autem est aliud proverbium اِحْدَى لَيْلَيْكَ مِنْ ابْنِ الْحَرِّ «Una noctium tuarum ab Ibn-

Horre et ١٩٥ «Una noctium tuarum et incede!» (conf. prov. 118). Proverbio autem est metrum Redjes appellatum. conf. libr. meum p. 231.

أَحَدُ حِمَارَيْكَ فَازَجَرِي ١٩٥

195. Unus asinorum tuorum duorum; abige igitur, o femina.

In eo viro proverbio utuntur, qui in rem eum non spectantem incumbit.

أَحَدَى عَشِيَّاتِكَ مِنْ سَقَى آلَايِلَ ١٩٦

196. Una vesperarum tuarum, qua camelis aqua hauritur.

Proverbio hoc in hominem, qui opere fatigatus est, utuntur. Metrum proverbii est Redjes appellatum. conf. libr. meum p. 231. conf. Schult. prov. Meid. p. 163.

أَخَذُوا فِي وَادِي تَوَلَّ ١٩٧

197. Abierunt in vallem stuporis.

Eodem sensu اخذوا في وادي تصلل dicunt i. e. In periculum, unde exitus non est, inciderunt. In Kamuso autem وادي تصلل vocabulo الباطل vanum explicatum est; tum ibidem legitur وقعوا في وادي توله Inciderunt in vallem stuporis. Vallis stuporis cognomen exitii est.

أَخُوكَ أَمْ الذِّئْبُ ١٩٨

198. Num frater tuus est, an lupo?

Vir, quocum amicitiam contraxisti, lupo similis est. ne igitur fidem ei habe! In re dubia adhibetur, quum nocte ob-

seura unus ab altero distingui non potest. Simile est.
 «أَبْكَ أَمْ بِالذَّيْبِ» Num per te an per lupum? Conf. prov.
 249. Harir. p. ٤٨٣. Scharaf-Aldin.

١٩٩ أَدَى قَدْرًا مُسْتَعِيرَهَا

199. Reddidit ollam, qui eam mutuatus erat.

In eum dicitur, qui sibi praestanda praestat, quemad-
 modum is, qui mutuo acceptam ollam reddit, officio suo
 satisfacit.

٢٠٠ إِذَا كَوَيْتَ فَأَنْصِجْ وَإِذَا مَضَعْتَ فَأَذِقْ

200. Quum uris, bene coque, et quum manducas,
 bene conteras!

Quid agis, bene et diligenter agas! Conf. prov. 102.
 Proverbium hoc abiecta solummodo littera و metrum مجت
 (conf. libr. m. p. 277.) appellatum haberet, et dubito, num
 sic proprie efferendum fuerit.

إِذَا كَوَيْتَ فَأَنْصِجْ إِذَا مَضَعْتَ فَأَذِقْ
 مفاعِلن فعلاَتِن مفاعِلن فعلاَتِن

و - و - | و و - - || و - و - | و و - -

٢٠١ إِنَّكَ لَتَمْدُّ بِسَرِّمِ كَرِيمِ

201. Tu profecto intestinum nobile extrahis.

Vir quidam, sic traditur, qui alvum evacuare aegre
 ferret, cibo abstinuit, donec vires ei deficiebant. Infir-
 mus autem quum a lupo laceraretur, haec verba mortis mo-
 mento dixisse fertur. Proverbio autem is describitur, qui
 res, in quibus nulla gloriae causa est, gloriatur. Loco vocis
 „intestinum“ بشلو legitur membrum.

٢٠٢ إِنَّكَ لَمَّا وَخَيْرًا

202. Tu et bonum.

Proverbium, bono et re optata potiturum esse quendam, annunciat. Accusativum vocabuli وخيرا sic explicant, ut suppleatur مجموعان »tu et bonum eritis coniuncti.. Vocabulum ما superfluum est.

٢٠٣ إِنَّ الْهَوَىٰ يَقَطَعُ الْعَقَبَةَ

203. Amor montis iugum superat.

Amor efficit, ut molestias patienter perferamus. conf. prov. 16. Quod si الْعَقَبَةُ enuncias, proverbium ad metrum Basith referri potest. conf. libr. meum p. 194.

٢٠٤ إِنَّ فِي مِصٍّ لَّسِيمًا

204. In vocabulo مِصٍّ est signum.

Vocabulo مِصٍّ, cui لا non significatio est, neque res conceditur, neque recusatur, quapropter alter proverbii legendi modus est مِصٍّ لَمْطَعًا »In vocabulo مِصٍّ profecto desiderium est.« Et legitur لَمْطَعًا. Qui dubitant, num rem perficere possint, proverbio hoc utuntur. Proverbium hemistichium versus metri Raml appellati esse videtur. conf. libr. meum p. 239. conf. Scharaf-Aldin.

٢٠٥ إِنَّ تَنْفَرِي لَقَدْ رَأَيْتَ نَفْرًا

205. Si pavida aufugis, profecto iam fugiendi causam conspexisti.

Camelam alloqui videtur. In eo adhibetur proverbium, qui ex re revera timenda timorem concepit. Vocabulum نَفْرٌ a quarta coniugatione significationem accepit, ut id sit,

quod ad fugam incitat. seu fugae causa. Proverbium ver-
sus est, qui ad metrum Sarih appellatum pertinet. conf.
libr. meum p. 246.

٢٠٦ إِنْ لَمْ يَكُنْ وِفَاقٌ فَفِرَاقٌ

206. Quod si non est consensus, tum separatio.

In Scharaf-Aldini libro loco vocis وفاق legitur وفاق
mutuus amor. Proverbii huius origo Almiro ben-Al-
tharib Alahdwani adscribitur. Filiam suam patrueli in
matrimonium dederat. Quae quum post aliquot menses a
marito verberata ad patrem confugeret, hic patrueli dixit
يا بنى ارفع عصاك عن بكرتك تسكن فان كانت نفرت من غير
ان تنفر فهو اداء الذى لا دواء له وان لم يكن وفاق فتعجيل
الفراق والخلع احسن من الطلاق ولن نسلبك اهلك ومالك ثم
رد عليه الصداق وفرق بينهما وعواهل خلع كان فى العرب
O fili mi, tolle baculum tuum a iuvenca tua, et ea tran-
quilla erit, nam si fugit ad fugam non adacta, hic morbus
est non curabilis. Si non est mutuus amor, celeriter
fiat separatio, nam dimissio simplex melior est quam divor-
tium. Non tibi diripiemus et uxorem tuam et opes tuas.
Tum ei dotem reddidit eosque separavit. Haec autem pri-
ma fuit hoc modo uxoris dimissio inter Arabes. Scharaf-
Aldin. Proverbii sensus est: Quod si homines inter se
non consentiunt, separandi sunt.

٢٠٧ اِنِّى مَنَّتِرٌ وَرِقِّ فَمَنْ لَشَاءَ اَبْقَى وَرَقَّةً

207. Spargo nummos meos et si quis vult, num-
mos suos conservet!

Viri duo quum inter se gloria certarent, alterum epu-
la instruxisse, alterum autem quum homines ad epula con-
venissent, nummos sparsisse, narrant. Factum est, ut epu-
la deserentes nummos colligerent. Calliditatem proverbii
designat. Meid.

٢٠٨ أَوْمَرْنَا مَا أُخْرَى

208 Num consuetudinem aliam (tenuit.)

Meidanius verba explicans ellipsin admittit, ut responsum ei datum sit, qui rem haud probatam protulerit et cui fides non habeatur. Accusativi causam in verbo اخذ cepit omisso vidit i. e. »vel consuetudinem aliam, quam tu dixisti, tenuit.« Rem autem aliter se habere, ac dicta fuit, proverbium significat. Femininum أُخْرَى coniunctum est cum vocabulo أَمَرْنَا, quod significationem vocis عادة consuetudinis, quae est generis feminini, habet. Meid. Adhibetur, quum quis rem omnino necessariam peragere iubetur. Scharaf-Aldin. Samachschari.

٢٠٩ أَهْلَكَ وَاللَّيْلَ

209. Familiam tuam (reminiscaris) et noctem (caveas)!

Proverbio hoc cautionem commendant. Alii alio modo proverbium explicant; sed sensus idem manet. Scharaf-Aldin. Samachschari. conf. Erpen. Cent. 2, 99.

٢١. إِنَّكَ لَا تَجْنِي مِنَ الشَّوْكِ الْعِنَبَ

210. Tu ex rubis uvas non colliges.

Proverbium hoc Actamo tribuitur. Monet, ne quis iniuste agat, quum ex arbore iniustitiae dulces fructus colligi non possint. Dixit poeta

إِذَا وَتَرْتَ أَمْرًا فَاحْذَرِ عِدَاؤَهُ مَنْ يَزْرَعُ الشَّوْكَ لَا تَحْصُدْ بِهِ عِنَبًا

„Quum virum iniuria afficis, eius inimicitiam cave!“ Qui spinas serit, ex iis uvas non colliget.“ Proverbium hemistichium metri Redjes est. conf. libr. meum p. 230.

٢١١ أَنْكَ بَعْدُ فِي الْعَزَازِ فَقَمْرٌ

211. Tu post in terra dura eris, surge igitur !

Proverbium, aliquem nondum omnino rem absolvisse neque ad interiores rei partes pervenisse, indicat; terra enim dura in fine regionis est. Comparatur autem cum eo, qui in finibus regionis subsistit putans, se iam ad interiores partes pervenisse. Cohortantis igitur sunt verba. Est autem hemistichium metri Sarih appellati. conf. libr. meum p. 244.

٢١٢ أَنَّمَا يُضَنُّ بِالضَّئِينِ

212. Nonnisi ei adhaeretur, qui aliis adhaeret.

Necesse est ut, qui tibi fraterno amore adhaereat, ei adhaereas. Harir. p. 36. Dixit poeta

فَيَا شِمَالِي رَوْحِي يَمِينِي وَأَنْ كَرِهْتِ عِشْرَتِي فَبِينِي
فَأَنَّمَا يُضَنُّ بِالضَّئِينِ

„Et o sinistra mea manus! quiescere sine dexteram meam, et si a consortio meo abhorres, separa te. nam nonnisi ei homines adhaerent, qui aliis adhaeret.“

Metrum est Sarih appellatum. conf. l. meum p. 246. Scharaf-Aldin.

٢١٣ إِذَا أَخَذْتَ عَمَلًا فَقَعْ فِيهِ فَإِنَّمَا خَيْبَتُهُ تَوَفِّيهِ

213. Quando opus tibi faciendum sumsisti, id aggredere forti animo; nam si metuis, non perficitur.

Proverbium, ut, qui opus inceperit, ei fortiter incumbat, hortatur. Sunt versus metri Sarih appellati. conf. libr. meum p. 246.

٢١٤ إِذَا تَوَلَّى عَقْدَ شَيْءٍ أَوْثَقَ

214. Quando rem nectere iussus est, firmum facit nodum.

Prudentiam et diligentiam in rebus adhibet. Est versus metri Sarih. conf. l. m. p. 246. vel potius e metro Redjes abbreviatum est; cecinit enim poeta

وَمَا عَلَيْكَ أَنْ تَكُونَ أَزْرَقًا إِذَا تَوَلَّى عَقْدَ شَيْءٍ أَوْثَقًا

»Quid autem est, quod sis caeruleus (hostis). Quando ligandae rei praeficitur, firmiter ligat.«

Conf. Scharaf-Aldin, Samachschari.

٢١٥ أَوَّلُ الْعِيِّ الْاِخْتِلَاطُ

215. Primum indicium eius, quod quis rem expellere aut respondere nequit, ira est.

Quum is, quem allocutus es, irascitur, hoc cum tibi respondere non posse, indicat i. e. aut re vera ira impedit, quominus respondere possit aut qui respondere nequit, iram ostendit. Scharaf - Aldin. Samachschari.

٢١٦ أَوَّلُ الْحَزْمِ الْمَشُورَةُ

216. Initium prudentiae cautae est consultatio.

Proverbium hoc Actsamo ben-Zaifi adscribitur. Enunciatur vox المشورة aut Almaschurah aut Almaschvera. Si priorem enunciandi modum admittis, est hemistichium metri Raml appellati conf. l. c. p. 238, sin posteriorem sequeris, metrum Chafif appellatum est. l. c. p. 263.

٢١٧ أَنَا دُونَ هَذَا وَفَوْقَ مَا فِي نَفْسِكَ

217. Ego minor sum, quam hoc (quod dicis) et maior, quam quod cogitas.

Chalifa Ahlius verba haec viro dixisse dicitur. qui eum simulata admiratione laudaret.

٢١٨ إِيَّاكَ وَأَنْ يَضْرِبَ لِسَانُكَ عَنْقَكَ

218. Cave, ne lingua tua collum tuum amputet.

Cave, ne verba tibi perniciosa loquaris.

٢١٩ أَيْنَمَا أُوجِّهْ أَلْفَ سَعْدًا

219. Quo me converto, ibi Saahdo occurro.

Aladbathus ben-Koraih gentis suae princeps iniuria a suis adfectus quum ad aliam gentem se contulisset, et ibi eandem erga principem agendi rationem vidisset, haec verba protulit. Sic quoque refertur في كل ارض سعد بن زيد
 „In omni terra Saahdus ben-Said est.“

٢٢٠ إِنَّكَ لَتَحْسِبُ عَلَى الْأَرْضِ حِيصًا بِيصًا

220. Tu putas, terram mihi esse angustam.

Tu calamitates effugere me non posse putas. Legitur quoque حيص بيص haiza baiza vel haizi baizi.

٢٢١ اسْتَأْهِلِي إِهَالَتِي وَأَحْسِنِي إِيَالَتِي

221. Cape tu (o femina) adipem meam, et res meas bene administra!

Vocabulo إِهَالَةٌ «adeps» optima opum pars significatur. i. e. fruire opibus meis, si curam rerum mearum habes. Metrum versus est Redjes appellatum conf. l. m. p. 231.

٢٢٢ أَنْتُ اللَّقَاحَ وَابْدَ عَلَى

222. Camelos administravi, et me alius administravit.

Verba haec mulier dixisse narratur, quae primum aliorum camelos pascebat, tum ipsa camelos possidebat. Fieri potest, ut proverbii sensus sit conf. C. 21, 59. Se experientiam habere et dominae et servae, aut fortunam conditionem suam mutasse.

٢٢٣ أَنْتَ مِنْ غَدَى فَارِسِدَ

223. Tu unus ex iis es, qui matutino cibo excepti et tum dimissi sunt.

In legendo proverbio codices non omnino consentiunt. Codex meus habet غَدَى »nutritus fuit« codd. L. B. غَدَى »cibo matutino cibatus fuit« cod. Pocockianus غَدَا »Mane venit.« In cod. Pocockiano in margine Schultensius adscripsit, codicem 194 habere عَدَى, qui est vitiosus legendi modus. Proverbii sensus esse videtur: tua nobis origo ignota est, quemadmodum eius originem nescimus, qui matutino cibo exceptus, et tum mox dimissus est. In eo utuntur proverbio, qui interrogans de sua origine responsum rectum non accipit.

٢٢٤ أَنْتِ الْأَمِيرُ فَطَلَّقِي أَوْ رَاجِعِي

224. Tu princeps es, repudia igitur (o femina) aut repudiatam iterum domum deduc.

Proverbium potestatis confirmandae sarcasum continet, quum repudiare in feminae potestate positum non sit. Hemistichium metri Camil dicti est. conf. l. m. p. 211.

٢٢٥ إِذَا حَرَ أَخُوكَ فَكُلْ

225. Si frater tuus ingenuus est, fiduciam habet!

In fratre fiducia ponenda est. In codicibus, Pocockiano et Berolinensi حَرِ, in meo حَر legitur. In codice Lugdunensi scriba vocem spatio vacuo omisit. Lectioni حَر sensus inesse potest: »si frater tuus dissecat, ede!«

٢٢٦ أَمَّا عَلَيْهَا وَأَمَّا لَهَا

226. Aut contra eam (animam) aut pro ea.

Periculum, sive peris sive salvus evadis, subeundum est. Suffixum vero هَا ad animam نفس referendum est.

٢٢٧ أَنَّهُ لَمْ يَرِبْطُ لِلْجَاشِ عَلَى الْأَغْبَاشِ

227. Firmo est animo praeditus in noctibus.

Fortis in periculis proverbio describitur.

٢٢٨ أَمَّا خَبَّتْ وَأَمَّا بَرَكَّتْ

228. Aut currit aut in terram decumbit.

De camelo verba intelligenda in virum translata sunt, qui semper mutans agendi rationem, tum in bene, tum in male agendo ad extremum pervenit.

٢٢٩ أَنَّهُ مَاعِرٌ مَقْرُوظٌ

229. Pellis caprina est foliis arboris Salam appellatae concinnata a coriario.

Vir perfectus prudentia et consilio est.

٢٣٠. إِنَّ أَضَاخًا مِّنْهُلٍّ مَّوْرُودٌ

230. Odhachus (locus) locus est, quo multi aquatum perveniunt.

Proverbio vir beneficentia inter homines clarus, ut multi eum adeant, designatur, Scharaf-Aldin.

٢٣١. أَمْرًا وَمَا آخْتَارَ وَإِنْ أَبِي إِلَّا النَّارَ

231. (Relinque) virum et id quod elegit, nam nil nisi ignem (infernū) petit.

Proverbium eum fugere hortatur, qui adhortationes tuas reiicit. In initio proverbii رَجَّعْ relinque supplendum est. إِنَّ hoc loco idem est, quod مَا non.

٢٣٢. أَنْتَ فِي مِثْلِ صَاحِبِ الْبَعْرَةِ

232. Tu es ei similis, in quem stercus coniciebatur.

Scharaf-Aldinus et Samachscharius proverbium sic adnotaverunt أَنْتَ كصاحب البعرة. Cuidam incidisse narrant suspicionem de hominibus et, ut verum cognosceret, eos congregasse. Tum stercus eum sumpsisse dicentem: in eum, qui mihi in suspitione est, hoc conicio. Quod quum audivisset is, ad quem re vera suspicio pertineret, eum retrocessisse timentem, ne stercore coniecto cognosceretur. Proverbium eum significat, qui de se rem patefacit.

٢٣٣. أَخُو الْكَظَاطِ مَنْ لَا يَسَامَهُ

233. Frater difficultatis negotii est, qui eam non fastidit (ab ea non recedit.)

In viro proverbium adhibent, qui, ut aliis adversetur, instigatur. Vocabulum كَظَاظ proprie significat, virum magno cum studio proelio se immiscere. Dicitur quoque بَيْنَهُمْ كَظَاظ »Inter eos difficultas negotii seu malum est.«

٢٣٤ أَنْتَ لَهَا فَكُنْ ذَا مِرَّةٍ

234. Tu ei (bello) es (natus); sis igitur fortis!

Suffixum ها ad bellum الْحَرْب referendum est.

٢٣٥ إِنْ لَمْ أَنْفَعَكُمْ قَبْلًا لَمْ أَنْفَعَكُمْ عَمَلًا

235. Quod si vobis primo, quem offero, potu utilis non sum, vobis, quum alterum potum porrigo, utilitatem non asseram.

Quod si vobis initio utilis non sum, in fine nulli quoque vobis commodo ero.

٢٣٦ إِنْ أَلْعَرَكَ فِي الْهَيْدِ

236. Conflictus est, quum prima vice (cameli) potant.

Cameli siti nondum sedata, ut propius ad aquam accedant, se invicem premunt. Adhortatio proverbio inest. Quum rixae initium vehemens sit, caveatur.

٢٣٧ إِنْ الْهَزِيلِ إِذَا شَبِعَ مَاتَ

237. Emaciat, quando satiatur, moritur.

In eum, qui dives factus, insolentem et superbum se hominibus praebebat, dicitur.

٢٣٨ أَمْرٌ فَاتَكَ فَارْتَحِلْ شَاتَكَ

238. Res te fugit; ove tua igitur vebaris!

Quod si quis interrogantem rem celare cupit, hoc pro-
verbio uti potest; significat enim, ut ove vehi non potes,
sic rem quaesitam non attinges.

٢٣٩ الى ذلك ما أولادها عيس

239. Ad id, quando pulli eorum (camelorum) ad-
missarii albi erunt.

In eum, qui rem, quam promittit, in tempus serius dif-
fert, quadrat. ذاك in codice L. vel, ut in codicibus P. B. et
meo est, ذلك rem promissam designat et ما tempus indicat.
Quod vero vocabulo عيس admissariorum significationem
tribui, ea causa adductus feci, quod verbo عاس inivit ca-
melam significatio inest.

٢٤٠ الى ذاك ما باض حمام وشرخا

240. Ad hoc (pervenies), quando columbae ova
posuerunt et pullos excluserunt.

Similem sensum quam praecedens proverbium praebet.
Hemistichium metri Thawil est. conf. libr. m. p. 161.

٢٤١ اِنْ كُنْتِ غَضَبِيْ فَعَلَى هٰذَا فَاَعْظِيْ

241. Quod si irata es, vulvae tuae culpa est;
irascaris!

Puella stuprum passa erat. Quae quum patrem allo-
quens dixisset. »Ego irata sum« et tum patri interroganti,
quare? respondisset, quod gravida sum, pater proverbii
verbis utens, eam commerere culpam, significare voluit.
Simile est proverbium C. XXVIII, 17.

٢٤٢ اَنَا اَشْغَلُ عَنْكَ مِنْ مَّرْضِعِ بَهْمٍ سَبْعِينَ

242. Magis occupatus sum, ut tui curam non habeam, quam is, qui septuaginta agnos lactat.

Quam maxime occupatum esse hominem significat. (Hoc Pocockius non habet.)

٢٤٣ أَخُو الظَّلَمَاءِ أَعْشَى بِاللَّيْلِ

243. Frater obscuritatis nocte caecus est.

In eum dicitur, qui argumentum haud rectum adferens ex re, in quam incidit, se expedire nequit, neque enim aliter fieri potest, quum ut, qui in loco obscuro versetur, caeco similis sit, quia non cernit.

٢٤٤ إِنْ كُنْتَ عَطْشَانٌ فَقَدْ أَتَى لَكَ

244. Si tu sitibundus es, iam tibi tempus est.

Si vindictae cupidus es, ulciscendi tempus adest.

٢٤٥ إِنْ أَخَا الْعَرَاءِ مَنْ يَسْعَى مَعَكَ

245. Frater infausti anni is est, qui tecum it.

Qui in infortunio te non deserit, frater tuus est. Metrum proverbii Redjes est. conf. libr. m. p. 231.

٢٤٦ أَنْتَ مِنِّي بَيْنَ أُذُنِي وَعَاتِقِي

246. Tu locum inter aures meas et humerum meum occupas.

Tu apud me in summo dignitatis loco es.

٢٤٧ إِنْ مِنْ الْيَوْمِ آخِرُهُ

247. Diei huic extrema pars est.

In eum, qui segnis habetur, dicitur. Vituperatus enim,

quod tempus agendi dimiserit, his verbis respondere solet, quibus se extrema diei parte rem perfecturum esse, promittit.

٢٤٨ اِبْلَى لَمْ اَبِعْ وَلَمْ اَقْبِ

248. Cameli mei sunt, neque eos vendidi neque dono dedi.

De iniusto, qui de re ipsi prorsus aliena tecum litigat, adhibetur. conf. Schult. prov. Meid. p. 47.

٢٤٩ اَلَا تَلِدُ يُوَكَّدُ لَكَ

249. Si tu filios non gignis, tibi gignitur.

De eo, qui rem sibi noxiam tractat, adhibetur, ut qui viduam, cui sunt filii, in matrimonium duxit, ab illis bonis privatur.

٢٥٠ اِنَّ لِلْحُسْنِ شَقْوَةً

250. Pulchritudo est miseria.

Vir ob corporis pulchritudinem superbus et arrogans molestiam inde trahit, aliisque odio erit.

٢٥١ اِنَّهَا اَلَا بِلْ بِسَلَامَتِهَا

251. Hi sunt cameli cum incolumitate sua.

Gens quaedam proficiscens, sic narratur, in domo omnino emaciatum, ut surgere non posset, cameli pullum reliquerat. Hyaena, quae eum ceperat, spe eius postea potiundi freta pabulum eum dimisit. At vero pullus quum pabulo saginatus hyaenae spem omnino fefellisset, haec in ista verba erupit. Proverbio, virum a nobis contentum contentu dignum non fuisse, declarant.

٢٥٢ أَخُوكَ أَمْ اللَّيْلُ

252. Num (res apparens) frater tuus est, an nox
(i. e. noctu apparens res)?

Dubiam esse rem noctu, hoc significat. conf. prov. 194.

٢٥٣ أَنِّهَا مِنِّي لِأَصْرِي

253. Hoc mihi profecto propositum firmum est.

Suffixum *ها* ad vocem omissam *يَمِين* „iuramentum“ aut *عزيمة* „propositum“ referendum esse ducunt. Vocabulum *صرى* et *أصرى* vario modo enunciatur. conf. lex. meum.

٢٥٤ أَنْتَ عَلَى أَجْرَبِ

254. Tu es super experto.

Tu mox experientia edoctus rem optime scies, ne igitur interrogas! Scharaf-Aldin.

٢٥٥ أَنْكَ لَوْ صَاحَبْتَنَا لَمَذَحْتَ

255. Tu si nobiscum fuisses, intertrigines haberes.

Vir molestiam expertus alteri haec verba dicit indicaturus, cum, si socius fuisset, easdem molestias perpessurum fuisse.

٢٥٦ أَنْكَ لَتَنْكُثُ الْحَزَّ وَتَخْطِي الْمَفْصَلَ

256. Tu multum secas et artuum compagine non attingis.

Eum, qui multo cum studio et labore rem aggressus, rectum non invenit modum eamque ob causam rem non perficit. designat proverbium.

٢٥٧ أَنْكَ لَتَحْدُو جِمْدًا تَفَالٍ وَتَتَخَطَّى إِلَى زَلْقِ الْمَرَاتِبِ

257. Tu canendo propellis camelum tardum, et adscendis in locum lubricum.

Eum, qui in duplicem molestiam incidit, significat.

٢٥٨ أَنَّهُ لِحَوْلٍ قَلْبٌ

258. Multum versatilis est.

Multum astutus est, quoquoersum et quovis modo se convertens et res, quas suscipit, quoquoersum vertens. Dicitur quoque حَوْلَى قَلْبٍ et حَوْلَى قَلْبِي teste Kamusi auctore. conf. Scharaf-Aldin, Samachschar.

٢٥٩ أَكَلٌ وَحَمْدٌ خَيْرٌ مِنْ أَكَلٍ وَصَمْتٍ

259. Esus et laus melior est, quam esus et silentium.

Qui tibi benefecit, eum laudes.

٢٦٠ أَنَّمَا تَغُرُّ مَنْ تَرَى وَيَغُرُّكَ مَنْ لَا تَرَى

260. Si decipis quem vides, te decipiet is, quem non vides.

Si erga homines male agis, deus te punibit. Alius vero proverbii legendi modus exstat, يَغُرُّكَ et تَغُرُّ «Si eum quem vides, vincis, te is, quem non vides, vincet.» Simile quid in Alcorano (In fine Surae الطارق inscriptae).

٢٦١ إِنْ تَعِشْ تَرَمَا لَمْ تَرَ

261. Si vivis, id, quod non vidisti, videbis.

Simili ratione dicunt عَشْرَ رَجَبًا تَرَى عَجَبًا »Vive per mensem Redjeb, videbis res miras.« conf. C. XVIII, 52. Abu-Ohjainahus Almohallebi sic cecinit

قُلْ لِمَنْ أَبْصَرَ حَالًا مُنْكَرَةً وَرَأَى مِنْ ذَقِيرَةٍ مَا خَيْرُهُ
لَيْسَ بِالْمُنْكَرِ مَا أَبْصَرْتَهُ كُلُّ مَنْ عَاشَ يَرَى مَا لَمْ يَرَ

»Die ei, qui vidit rem sibi ignotam, et ob varias temporis vicissitudines obstupescit: Non est res ignota, quam vidisti, quicumque vivens est, res videt, quas antea non viderat.»

Sunt versus metri Chafif appellati. conf. libr. m. p. 262. Temporis vicissitudines proverbium designat. Scharaf-Aldin.

٢٦٢ أَيْنَ يَضَعُ الْمَاخْنُوقُ يَدَهُ

262. Ubi strangulatus manum suam ponet?

Nullum contra malum esse remedium, proverbium indicat. Sic dicitur, quia omni cautione se strangulans utitur, ne, si facti eum poeniteat, factum suum corrigat. conf. Samachschar.

٢٦٣ إِنْ خَيْرًا مِنْ الْخَيْرِ فَاعِلُهُ
وَلِنْ شَرًّا مِنْ الشَّرِّ فَاعِلُهُ

263. Melior, quam bonum, est is, qui id peragit, pejor quam malum, est is, qui id facit.

Proverbium Alkamaho, fratri Alnohmani ben-Almondsir, qui inter plura praecepta viro Ahmrue ben-Hind appellato hoc dixerit, tribuitur. Abu-Ohba id. Alii Zachri ben-Ahmrue ben-Alschirbid verba esse contendunt. Scharaf-Aldin.

٢٦٤ أَخَذُوا طَرِيقَ الْعُنْصَلِينَ

264. Incesserunt via Alohnzolin.

Legitur quoque طريق اخذ في طريق conf. Schult. prov. Meid. pag. 261. Proverbium viros errare significat. Via autem, quae e regione Jemama Bazram ducit, طريق العنصل appellatur. Alazmäihus vocem الْعَنْصَل enuntiavit. Proverbium autem inde originem duxisse dicitur, quod poeta Alferasdak appellatus, quendam in via errantem describens sic dixerit

أَرَأَنَ طَرِيقَ الْعَنْصَلَيْنِ قَيَّاسَتْ بِهِ الْعَيْسُ فِي نَأْيِ الْأَصْوَى مُتَشَايِمٌ
 «Voluit via Alohnzolin incedere: sed cameli albi ad sinistrum latus eum abduxerunt, dum in recessu collium ad sinistrum latus decedebat.»

Metrum versus Thawil appellatum est. conf. l. m. p. 162. Vulgus putat, de omni errante dici posse, eum via Alohnzolin incedere, quod vero non ita se habet. Poeta enim viam Alohnzolin viam falsam fuisse, quemadmodum vulgus putavit, non dixit. Via recta ex poetae sententia est.

٢٦٥ أَنْكَ لَا تَدْرِي عِلَامَ يَنْزَا هِرْمُكَ

265. Tu nescis, ad quamnam rem anima tua impellatur.

Legitur quoque بِر يُولَعُ هِرْمُكَ eodem sensu. Huius proverbii et in Kamuso et in Djeuharii opere mentio facta est. De eo adhibetur, qui aetate proventus rem, quae ipsi honori non ducitur, suscipit et stulte loquitur.

٢٦٦ إِنْ لِلْحُسُومِ يُورِثُ الْحُسُومَ

266. Diligentia et continuatio in opere fatigationem procreat.

Vocabulum الدُّوْبُ وَالتَّتَابُعُ scholiastes vocibus الْحُسُومُ explicavit. «Summa in opere diligentia et continuatio» explicavit. Moderationem in rebus commendat proverbium, conf. prov. 2.

٢٦٧ أول الشجرة النواة

267. Initium arboris nucleus est.

E re parva magna provenit. conf. Scharaf-Aldin. Samachschar. Gol. Adag. 1.

٢٦٨ آفة العلم النسيان

268. Pestis scientiae est oblivio.

Conf. Schult. prov. Meid. p. 7.

٢٦٩ آفة المرأة خلف الموعد

269. Pestis virtutis est contrarium promissi.

Huiusce proverbii auctor Auhfus Alcalbi fuisse traditur. Conf. Schult. prov. Meid. p. 7.

٢٧٠ أكل روقه

270. Edendo consumsit dentes suos longos.

Grandaevus est.

٢٧١ ألف مجيز ولا غواص

271. Mille portitores et non unus urinator.

Duas res significat, quarum una facilis, altera valde difficilis est. مجيز autem is est, qui traducit aut fluvium aut mare.

٢٧٢ الأيناس قبل الأبساس

272. Mansuefacias, antequam demulces.

Adulationem, ut re potiamur, adhibendam esse designat.

Meid. Vocabulum ابساس significat id, quod mulgens, ut demulceat inter mulgendum camelam, بس بس Bes Bes dicit. Proverbium, re a camela in hominem translata, dicit: si vis ex aliquo demulcendo rem, quam desideras, capere, eum tibi antea mansuefacias, necesse est. Hortatur igitur, ut in petenda re blanditias adhibeamus. Scharaf-Aldin.

٢٧٣ اِذَا نَصَرَ الرَّأْيُ بَطَلَ الْهَوَىٰ

273. Quum consilium iuvat, cupido irrita est.

Monet, ut prudentia et consilio in rebus utamur, neque cupiditates sequamur.

٢٧٤ اِنَّا لَنَكْشُرُ فِي وُجُوهِ اَقْوَامٍ وَاِنَّ قُلُوْبَنَا لَتَقْلِيْهِمْ

274. Arridemus hominibus, et in animis nostris odio eos habemus.

Loco vocis لتلعنهم legitur لتقليهم »Profecto eos devovimus.« Secuti sumus lectionem cod. P. et B.; codex L. لنكشر et noster لنشكر habet, id quod scribae vitium esse putandum est. Proverbium hortari videtur, ut odium erga homines animo abscondamus. His verbis Abu-l'Derda usus esse dicitur.

٢٧٥ اِنَّهُ لَعُضَلَةٌ مِّنَ الْعُضَلِ

275. Infortunium est e numero infortuniorum.

De homine pernicioso adhibetur.

٢٧٦ اِنَّهُ لَكَاوِبَرٌ لَا

276. Forti animo et consilio praeditus est.

٢٧٧ اِنَّكَ لَا تَسْعَىٰ بِرَجُلٍ مِّنْ اَبَىٰ

277. Tu pede eius, qui nolit, non curre.

Adhibetur, quum frater tuus tibi auxilium ferre recusat.
Hemistichium metri Redjes est. conf. l. m. p. 230.

٦٧٨ اِنْ كُنْتَ ذُقْتَهُ فَقَدْ اَكَلْتَهُ

278. Si tu id gustavisti, ego id iam edi.

De viro experientia rerum omnino subacto proverbium
adhibent. Est hemistichium metri Redjes conf. l. m. p. 230.

٢٧٩ اَيَّاكَ وَالْبَغَىٰ وَاِنَّهٗ عِقَالُ النَّصْرِ

279. Cave iniustitiam, nam victoriae vinculum est
(retinet a te victoriam).

Verba haec Mohammedes ben-Sobaidah viro, quem
exercitus sui ducem creaverat, dixisse fertur.

٢٨٠ اِنَّهَا لَيَبْسُتْ جُدْعَةَ الصَّبِيِّ

280. Haec (res) deceptio pueri non est.

Principem Ahlium misisse dicunt Djerirum ben-Ahbd-
Allah Albadjali ad Moahwijjam, ut ab eo obsequii iura-
mentum posceret. Hic quum urgeret, Moahwijja haec di-
xit verba significaturus, rem non esse parvi momenti²¹² ei
similem, qua puer, ut sugere desinat, decipiatur. Mórā
sibi igitur concedendam esse.

٢٨١ اِنْ لَمْ تَغْضَّ عَلَى الْقَدَى لَمْ تَرْضَ اَبَدًا

281. Si festucam patienter non fers, nunquam con-
tentus eris.

Patienter ut ferantur iniuriae, a fratribus nobis illatae,
monet. Vox غَضَّ significat: visum depressit, tum toleravit
rem eam quasi non videns.

٢٨١ إِنْ كُنْتَ فِي قَوْمٍ فَاحْلُبْ فِي إِنْائِهِمْ

282. Si in gente versaris, vasibus eius lac immulge.

Cum iis, quibuscum vivis, consentias. Eandem regulam dedit poeta versu

إِذَا كُنْتَ فِي قَوْمٍ عِدَى لَسْتَ مِنْهُمْ فَكُلْ مَا عُلِفَتْ مِنْ خَبِيثٍ وَطَيْبٍ

»Quum in gente peregrina, in qua natus non es, degis, ede pabulum, quod tibi porrigunt, sive turpe, sive bonum sit.«

Metrum est Thawil conf. l. m. p. 162.

٢٨٣ إِذَا أَتَلَفَ النَّاسُ أَخْلَفَ الْيَاسُ

283. Quum perdidit Alnasus, reparavit Aljasus.

Alnasus erat vir, qui Kaisus ben-Aihlan ben-Modhar appellabatur. Fratre الياس Elias appellato utebatur. Nomen autem hoc rhythmici causa mutarunt. Proverbium significat, quendam impediri, quominus rem assequatur. Meid.

Scharaf-Aldinus libro citato clarius proverbium explicavit. A' isi consuetudo erat, sic refert, perdendi; Aljasi autem reparandi, ut quae ille corrupisset, hic repararet. Est autem proverbium vetus, quod in eum adhibetur, qui reparat, quod alter perdidit.

٢٨٤ إِذَا حَانَ الْقَضَاءُ ضَاقَ الْغَضَاءُ

284. Quum mortis tempus adest, amplius campus angustus est.

De hoc conf. cl. Fleischeri libr. Alis hundred Sprüche p. 89. ubi legitur إِذَا جَاءَ الْقَضَاءُ ضَاقَ الْغَضَاءُ »Quum venit etc.«

٢٨٥ إِذَا ظَلِمْتَ مِنْ دُونِكَ فَلَا تُؤْمِنُ مِنْ عَذَابٍ مِنْ فَوْقَكَ

285. Si te inferiorem injuria afficis, ne sis securus de poena te superioris.

٢٨٦ أَلَّا أَكُنْ صَنِعًا فَإِنِّي أَعْتَشِرُ

286. Quod si manibus solers non sum, at vero leviter consuo.

In codicibus B. L. P. legitur اعتشمت; in meo اعتشمت, ان لا يكن صنعا فانه يعتشر in codice Scharaf-Aldini »Si artifex non est; sed rudi modo quamquam non firmiter consuit.« i. e. etsi tibi non omnino satisfacere potest, tamen pro facultate sua satisfacere studet.

٢٨٧ إِنَّمَا نَبْلُكَ حِطَاءٌ

287. Sagittae tuae sunt sagittae parvae sine cuspidē.
Debilis et impotens es.

٢٨٨ إِنَّهُ لَيَفْرِغُ مِنْ إِنَاءٍ ضَخِيمٍ فِي إِنَاءٍ نَعِيمٍ

288. Vas grande evacuat in vas plenum.

In hominem, qui beneficiis haud indiget, beneficus est.

٢٨٩ إِنَّ مَعَ الْكَثَرَةِ تَخَاذُلًا وَمَعَ الْقِلَّةِ تَمَاسُكًا

289. In multitudo (exercitus) se mutuo deserunt; in paucō numero invicem cohaerent.

Fieri potest, ut magnus exercitus fugiat, dum singuli singulis opem non ferunt; pauci autem sibi mutuo auxilium praestent.

٢٩٠. إِذَا تَكَلَّمْتَ بِلَيْلٍ فَاخْفِضْ وَإِذَا تَكَلَّمْتَ نَهَارًا فَانْفِضْ

290. Si noctu loqueris, (vocem) deprime et si die loqueris, circumspice.

Caveas, ne, quem celare rem vis, is verba tua audiat. Sunt duo versus metri Sarih, si littera و, ante إِذَا omittitur. conf. libr. m. p. 246.

٢٩١. إِذَا دَامَ جُنَاةُ الشَّرِّ فَاقْعُدْ

291. Quum iniuriam inferentes surgunt, sede.

Similis est alter loquendi modus إِذَا نَزَا بِكَ الشَّرُّ فَاقْعُدْ
"Quum malum tecum irruit, sede." conf. prov. 171.

٢٩٢. إِنْ الْمَنَاحِجِ خَيْرُهَا الْأَبْكَارُ

292. Optimae coniuges sunt virgines intactae.

٢٩٣. إِنْ كُنْتَ مُنَاطِحًا فَنَاطِحُ بِذَوَاتِ الْقُرُونِ

293. Quod si cornibus petis, per eos, quibus cornua sunt, pete.

Simile est aliud proverbium زاحم بعود أو دح "Preme in loco angusto per annosos camelos aut omnino non fac." conf. C. XI, 7. Cavendum est, ne rem difficilem haud praeparatus suscipias, ut ei perficiendae impar sis.

٢٩٤. إِذَا صَاحَتِ الدَّجَاجَةُ صِيَاحَ الدِّيكِ فَلْتَذْبَحْ

294. Quum gallina modo galli canit, mactanda est.

Quum poeta Alferasdakus mulieri carmen dicenti verba dixerit, non dubito, quin versus fuerint, nam si unam tan-

tum syllabam longam ex. gr. vocem *لِي* post *الدجاجة* inseris, versus est metri *Wafir* appellati. conf. l. c. p. 204.

٢٩٥ أَيَّاكَ وَعَقِيلَةَ الْمِلْحِ

295. C aveargaritam salsae aquae!

Margaritâ salsae aquae femina pulchra e gente ignobili originem ducens significatur.

٢٩٦ إِذَا جَاذَبَتْهُ قَرِينَتُهُ بِهَرَّهَا

296. Quum trahendo contendit cum eo ipsi coniuncta, eam vincit.

Proverbium, nisi fallor, a camelis desuntum est.. Adligatur camela difficilis fune cum altero robusto, ut per eum dometur. Adligata autem initio multum trahere funem solet, donec a robusto victa quieta fit. In homines igitur translata verba virum fortem designant. Huuc vero proverbio sensum inesse puto, quia verbum *جاذب* trahendo certavit vix de coniuge, (quae quoque significatio voci *قرينة* inest) dici potest.

٢٩٧ أَنَّهُ لَيَنْزُو بَيْنَ شَطْنَيْنِ

297. Ille (equus) assilit inter duos funes.

Ab equo, qui duobus funibus ab utroque latere retentus in medio currit, in hominem, qui ab utroque latere captus est, transfertur. Dicitur de eo, qui utrimque difficultatibus obsidetur et se liberum putat.

٢٩٨ إِذَا قُلْتَ لَهُ زِنْ طَاطًا رَأْسَهُ وَحَزِنْ

298. Quum tu ei dicis, pondera, caput demittit affectus tristitiâ.

Avarus describitur. Proverbio homoioteleuton est.

٢٩٩ إِذَا رَأَى رَأَى السَّكِينِ فِي الْمَاءِ

299. Quum me videt, cultrum in aqua videt.

Multum me timet.

٣٠٠ أُمُّ الْجَبَّانِ لَا تَفْرَحُ وَلَا تَحْزَنُ

300. Mater timidi neque laeta est neque tristis.

Quoquo se convertit, mater eius neque ob periculum aut mortem tristitia neque ob eius fortitudinem et praeclara facta gaudio afficitur. In vituperanda timiditate adhibetur. Scharaf-Aldin. In meo codice proverbium non legitur.

٣٠١ أُمُّ الصَّقْرِ مَقْلَاقٌ نَزُورٌ

301. Mater avis carnivorae semel tantum parit parum prolifera.

Res pretiosas admodum paucas esse indicat proverbium. Alahbhasus ben-Merdas haec verba dixisse narratur.

٣٠٢ أُمُّ قُعَيْسٍ وَأَبُو قُعَيْسٍ

كَأَلَهُمَا يُخَلِّطُ خَلَطَ الْحَيْسِ

302. Mater Koaihsi et pater Koaihs; uterque mixtus est, quemadmodum miscetur cibus Hais.

Vir quidam Abu-Koaihs cognominatus eiusque uxor pravam agendi rationem sequebantur et alter in alterius scelere connivebat. Qui autem sit proverbii sensus, non liquet. Comparatio instituta est inter istos homines et cibum Hais appellatum. Significationem vocabuli حَيْسٍ describens scholiastes dixit الحَيْسُ عِنْدَ الْعَرَبِ التَّمْرُ وَالسَّمْنُ

والأقط غير مختلط كما قال الراجز

الْتَمْرُ وَالسَّمْنُ جَمِيعًا وَالْأَقْطُ الْحَيْسُ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَخْتَلَطْ

»Cibus Hais appellatus confectus est dactylis, butyro et lacte schisto non mixtis, quemadmodum poeta metro رجز cecinit:

Dactyli, butyrum simul et lac schistum sunt cibus Hais; nisi quod id non mixtum fuit.«

Nisi me omnia fallunt, tam poetae quam interpretis opinio est, illas tres res, nonnisi quum mixtae sint, Hais nomen accipere. Multum autem, si lexicis fides est habenda, quum illae res subigendo inter se misceantur, proverbii sensus esse videtur, tam virum illum quam mulierem turpissimam agendi rationem sequentes cum aliis pluribus modo illarum rerum multum permisceri, ut stuprum indicetur.

٣٠٣ إِذَا أَتَاكَ أَحَدُ الْخَصَمَيْنِ فَقَدْ فُقِيتَ عَيْنُهُ

فَلَا تَقْضِ لَهُ حَتَّى يَأْتِيَكَ خَصْمُهُ فَلَعَلَّهُ قَدْ

فُقِيتَ عَيْنَاهُ جَمِيعًا

303. Quum unus adversariorum, cuius unus oculus erutus est, ad te venit, non statim in eius favorem iudicium feras, donec alter adversarius advenit; fieri enim potest, ut hic duos oculos erutos habeat.

Proverbium tanquam omnibus notum Almondsarius addulit.

٣٠٤ أَوَّلُ مَا أَطْلَعَ ضَبٌّ ذَنْبَهُ

304. Primum est, quod lacerta caudam extulit.

De eo, qui primum bonum opus, quod antea non fecerat, perficit, adhibetur. Caeterum vocem **أَوَّل** et **ذَنْبِهِ** aut nominativi aut accusativi casum esse posse, putant, ut varia verborum grammaticae explicandorum ratio admittatur. Triplici nempe modo **هَذَا أَوَّلُ مَا أَطْلَعَ ضَبَّ ذَنْبِهِ** »Hoc primum est, quod extulit lacerta caudam suam, aut **«أَوَّلُ مَا أَطْلَعَ ضَبَّ ذَنْبِهِ»** Prima res, quam extulit lacerta, est cauda eius» aut **«أَوَّلُ مَا أَطْلَعَ ضَبَّ ذَنْبِهِ»** Primo tempore est, quod lacerta extulit caudam suam» intelligi potest.

٣٠٥ **إِنْ فَعَلْتَ كَذَا فَبِهَا وَنَعِمْتَ**

305. Quod si sic fecisti, quam praeclarus est agendi modus!

Vario autem modo proverbium explicatur. Abu-l'Hait-samo **كفأك به رجلا** admirationem exprimit, quemadmodum **ما أحسنها من خصلة ونعمت خصلة** dicunt, ut sensus sit **«Quam pulchra est agendi ratio et bona est agendi ratio!»** Sunt autem, qui **بِهَا** ad omissam vocem **الوثيقة** referendum censeant, ut sensus sit **«ان فعلت كذا فبالوثيقة أخذت ونعمت»** **«Si sic fecisti, tu firmo animo egisti et pulchra est indoles, quae id peregit.»**

٣٠٦ **أَهْلَكَ فَقَدْ أَعْرَيْتَ**

306. Ad gentem tuam (celeriter redeas), nam frigidus ventus tibi spirat.

Accusativus **أَهْلَكَ** etc. ex omissa voce **بادر** festina pendet. Monet, ut videtur, proverbium. ne quis cunctando noxae aut periculo se exponat.

٣٠٧ **اسْتَأْصَلَ اللَّهُ عَرَاقَهُ**

307. Deus radicem eius omnino evellat!

De voce عرقات, eiusque vario enunciandi modo vide lexicon meum maius. Imprecationis est formula. Scharaf-Aldinus et Samachscharius habent استاصل الله شافته »Deleat deus eius ulcus.« Scilicet est ulcus in pede, quod urendo omnino sanatur. Comparatur igitur cum tali ulcere i. e. omnino deleat eum deus.

٣٠٨ أَخَذَهُ بِأَبْدَحٍ وَدَبِيدَحٍ

308. Cepit hoc rebus vanis.

Vocibus أَبْدَحٍ وَدَبِيدَحٍ »res vanas«, aut facilem faciendi modum designant. Duplex inde oritur proverbii intelligendi modus aut cepit hoc contra ius i. e. per nefas aut cepit hoc sine molestiis. Quid rectius sit, discerni nequit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 267. Est Alazmäi sententia, vocem دَبِيدَحٍ esse pro دَبِيحٍ et دَبِيحٍ diminutivum vocis اَدْبَحٍ esse. conf. lex. meum s. دَبَحٍ. Dicitur quoque »Res vanas adtulit.« جاء بأبدح ودبيدح

٣٠٩ أَيَّاكَ وَأَعْرَاضَ الرِّجَالِ

309. Cave, ne virorum honores laedas!

Isidus ben-Almhalleb, quum filio Mochalado praecepta daret, sic dixisse narratur. أَيَّاكَ وَأَعْرَاضَ الرِّجَالِ فَاَنْ لا يَرْضِيهِ مِنْ عَرْضِهِ شَيْءٌ وَاتَّقِ الْعُقُوبَةَ فِي الْإِبْشَارِ فَانْهَا عَارَ الْخُرِّ لا يَرْضِيهِ مِنْ عَرْضِهِ شَيْءٌ وَاتَّقِ الْعُقُوبَةَ فِي الْإِبْشَارِ فَانْهَا عَارَ الْخُرِّ Cave, ne virorum honores laedas, nam ingenuum honore laeso nulla res contentum reddet. Time poenam in hominibus, nam ea est dedecus remanens et vindicta quaesita.

٣١٠ اِنَّهُ لَشَدِيدُ النَّظَرِ

310. Is duro et vehementi oculo est praeditus.

Liber est suspicione, ut vehementi intuitu alium adspicere possit.

٣١١ اِنَّهُ لَغَضِيضُ الطَّرْفِ

311. Visum demittit.

Sic scholiastes ای یغص بصره عن مال غیره ونقی Demittit visum non adspiciens aliorum opes et purum oculum habens« i. e. alios non decipit. Scholiastes verbis نقی الطرف aliud proverbium اِنَّهُ نَقَى الطَّرْفِ »Utique is purum oculum habet« indicare videtur. Prius autem eum designat, qui suo contentus aliorum opes non cupit.

٣١٢ اِنَّهُ لَضَبُّ كَلْدَةٍ لَا يُدْرِكُ حَفْرًا وَلَا يُؤْخَذُ مُدَنْبًا

312. Is est lacerta loci duri, quae neque fodiendo attingitur neque cauda arrepta capitur.

Eum, qui altos recessus habet, ut quid cogitet, nesciatur, designat. Lacerta aut eo ut terra, id quod in petra fieri non potest, usque ad locum, ubi degit, effodiatur, aut eo ut eius caudam arripiant, capitur. Sed legitur quoque proverbium his modis اِنَّهُ لَضَبٌ كَدِيَةٌ et اِنَّهُ لَضَبٌ قَلْعَةٌ eodem sensu. Scharaf-Aldin, Samachschari.

٣١٣ اِنَّهُ لَنَحَّارٌ بِالْذَّوَاهِي

313. Is calamitates procreat.

Prudentiam et astutiam adhibet, ut calamitatem aliis afferat.

٣١٤ اِنَّهُ لَغَيْرُ اَبْعَدَ

314. Is profecto non est multum profundus.

Proverbii sensus est. Nil boni in eo est, quemadmodum in puteo haud profundo aut parva aquae quantitas aut nulla aqua est. Dicitur quoque هو بعيد الغور vel هو بعيد الخور »Is profundum fundum habet« i. e. prudens et intelligens est. Eundem quoque sensum habent verba انه لذنو بعدة »Is remotus vel profundus est.«

٣١٥ أَنَّمَا أَنْتَ عَاطِيْنُهُ وَأَنْمَّا أَنْتَ عَاجِيْنُهُ

315. Tu nonnisi foetens eius es, et tu nonnisi subactus eius es.

Verbis his vir, cui res mandata est, vituperatur. Vocabulum انت عطيين هذا ut sit pro انت عجين aut انت العطين من هذا الامر. Vocabuli autem عجين »manu subactus« significatio de farinae massa adhibetur. Sed mihi duplex proverbium esse videtur.

٣١٦ أَنَّهُ لَمَنْقَطَعُ الْقَبَالِ

316. Is profecto corrigia soleae amputata habet.

Vox قال لorum, quo inter pedis digitos transeunte solea adligatur, designat. Proverbii sensus est: Qui ab eo in re auxilium petit, bonum consilium non accipit.

٣١٧ أَنَّهُ لَمْوَهُونُ الْفَقَارِ

317. Infirmas dorsi vertebrae habet.

Debilis est.

٣١٨ أَنَّمَا نَعَطِي الَّذِي أُعْطِينَا

318. Nonnisi quod accepimus, damus.

Originem proverbii Alahrabius sic narrat. Viro cuidam, cui duae puellae natae erant, patienter rem ferebat; sed quum tertia vice puella nata esset, iratus uxorem fugiebat. Qua de causa hos uxor dixit versus

مَا لِلَّيِّ الدَّلْفَاءِ لَا يَأْتِينَا وَهُوَ فِي الْبَيْتِ الَّذِي يَلِينَا

يَغْضَبُ إِنْ لَمْ نَلِدِ الْبَنِينَ وَأَنْمَا نَعْطَى الَّذِي أُعْطِينَا

»Quid est patri puellae aequali naso praeditae, quod ad nos non venit, dum in domo nobis propinqua versatur. Iratus est, quod filios non peperimus, sed nonnisi quod accepimus, damus.«

Metrum versuum Sarih appellatum est. conf. l. m. p. 246. Sed fortasse الدلفاء ابو est viri cognomen Abu-l'Dsalfa. In codice uno ابو الدلفاء legitur. Proverbii sensus est: Ultra posse nemo obligatur.

٣١٩ أَيَاكَ وَحِمِيَّةَ الْأَوْقَابِ

319. Cave studium debiliun in tuendis iuribus et officiis.

Cave, ne illi iunctis viribus iniurias sibi oblatas ulciscantur. Instar eius est, quod dicunt اعوذ بالله من غلبة الليام »Ad Deum confugio a victoria sordidorum.«

Vocabulo اوقاب debiles, aliis vero stupidi significantur. Alahnafus his verbis gentem Banu-Tamim hortatus esse narratur. تَبَاذَلُوا تَحَابُوا وَتَهَادُوا تَذَهَبِ الْآحِنِ وَالسَّخَا ثَمَّ «Date vicissim, amate vicissim et dona mittite vicissim! Hoc odium et iram depellit. Tum cavete studium debiliun in tuendis iuribus atque officiis.»

٣٢٠ أَنَّهُ لَهْوٌ أَوْ لَجْدٌ

320. Is profecto is est vel radix arboris.

Proverbium in eo adhibetur, cui res dubia est, ut unam personam duas esse putet.

٣٢١ أَنَّهُمْ لَهُم أَوْ الْحَرَّةُ دِيبًا

321. Ii profecto hi sunt aut regio petrosa dum incedit.

Dubium et obscurum rei significat. Scholiastes dixit «in lente incedendo» في ديببisse esse pro ديبب.

٣٢٢ إِنْ الشَّقِيَّ يَنْتَحِي لَهُ الشَّقِيُّ

322. Miser misero adducitur.

Codex B. in lectione, quam admisimus, cum codice Pocock. consentit. Codex noster ينتحى, codex L. ينتحى habet. Scholion hoc verbum voce يقيص destinatus est explicavit. Addit فيتعارفان وياتلفان «Unus alterum noscit et cum eo amicitiam init.»

٣٢٣ أَمْرُ اللَّهِ بَلَّغْ يَشْقَى بِهِ الْأَشْقِيَاءُ

323. Mandatum Dei est res, quae ad scopum attingit, quo infelices miseri sunt.

Proverbium in eum quadrat, qui, ut alteri placeat, diligentiam adhibens, nullam inde utilitatem capit. Res aliter a Deo decreta est; nil prodest igitur hominis studium.

٣٢٤ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُنِي فَأَنَا لَكَ أُرِيدُ

324. Quod si tu me vis, ego tibi volo.

In scholio nil nisi hoc وقال أبو الحسن الاخفش هذا مثل وهو مقلوب واصله ارود وهو مثل قولهم هو احييل الناس واصله احوول من الحول «Dixit Abu-l-Hasanus Alachfasch: hoc

proverbium est. Est conversum. Origo eius أرود est, ut dicunt احيل *versutior* pro احول a radice حول. «

٣٢٥ إِنَّ جُرْفَكَ إِلَى الْهَدْمِ

325. Ripa tua exesa ruinam minatur.

De viro, qui rem tibi ingratam perficere properat, adhibetur. Simile est proxime sequens.

٣٢٦ إِنَّ حَبْلَكَ إِلَى انْشُوطَةٍ

326. Funis tuus nodum habet facile solvendum.

Sic vero proverbium grammatice explicarunt ان عقدة «Nodus funis tui refertur ad nodum facile solvendum.»

٣٢٧ أَيَّاكَ وَقَتِيلَ الْعَصَا

327. Cave, ne sis in coetu occisus.

Caveas, ne in rebellione et turbis, quibus coetus Mohammedanorum inter se dissidet, occisus sis.

٣٢٨ إِنَّكَ لَا تَهْدِي الْمَتَضَالَ

328. Tu eum, qui consulto errat, in viam rectam non diriges.

In eum, qui consulto rem haud rectam aggreditur, adhibetur.

٣٢٩ إِنَّ الْقُلُوصَ تَمْنَعُ أَهْلَهَا لِلْأَ

329. Camela (iuvenca) impedit possessorem suum a migratione.

Modo lacte eius utuntur, modo pullum eius verno tempore natum vendunt, adeo ut opus non habeant alio migrare victus quaerendi gratia. In eum, qui in angustias adductus benefici tutelae se committit, quadrat.

٣٣٠. أَنْكَ إِلَى ضَرَّةٍ مَالٍ تَلَجًا

330. Tu ad opes multas (alius) confugis.

٣٣١. إِذَا شَبِعَتِ الدَّقِيقَةُ لَحَسَتِ الْجَلِيلَةَ

331. Quando parvum pecus (oves) satiatum est, lambit magnum pecus (cameli).

Oves paucis herbis saturantur, quae camelis parum utilitatis praebent, ut nonnisi lambendo iis inserviant. In paupere, apud divitem serviente, adhibetur.

٣٣٢. إِذَا خَصَبَ الزَّمَانُ جَاءَ الْهَآوِي وَالْغَاوِي

332. Quando tempus pabulum abundanter profert, errans et decidens advenit.

Dicunt, voce غَاو errans locustas, voce هَاو decidens muscas (Kamusi auctori locustas) significari; sed in homines, qui ibi conveniunt, ubi divitiae sunt, transfertur.

٣٣٣. إِذَا جَاءَتِ السَّنَةُ جَاءَ مَعَهَا أَعْوَانُهَا

333. Quando annus infertilis est, simul cum eo eius satellites adveniunt.

Per satellites anni infertilis locustas, muscas et morbos significari dicunt. i. e. Una calamitas alteram secum adducere solet.

٣٣٤ إِنَّ أَطْلَعًا قَبْلَ إِيْنَاسِ

334. Inspectio ante cognitionem et certitudinem.

Cavendum est, ne statim, antequam res cognita sit, fides habeatur. Cecinit Ibn-Alahrabius

وَإِنْ أَتَاكَ أَمْرٌ يَسْعَى بِكَ دَبَّتِهِ قَانْظِرْ فَإِنْ أَطْلَعًا قَبْلَ إِيْنَاسِ

»Et si ad te vir venit, adferens mendacium suum, vide; nam inspectio ante certitudinem est.«

٣٣٥ أَنَّمَا يُهْدَمُ الْحَوْضُ مِنْ عَقْرِهِ

335. Aquae receptaculum a loco posteriore destruitur.

Vocabulo حوض receptaculum aquae, quo potaturi camelii conveniunt, voce عقر autem locus pone receptaculum, ubi camelii potantes consistunt, significatur. Rem suo modo aggrediendam esse proverbium indicat.

٣٣٦ أَنَا أَعْلَمُ بِكَدَا مِنَ الْمَايِحِ بِأَسْتِ الْمَاتِحِ

336. Ego hoc melius scio, quam is, qui in inferiore putei loco supra haurientis podicem noscit.

Rem optime novi.

٣٣٧ أَنَّهُ سَرِيعُ الْإِحَارَةِ

337. Is in ventrem magnas buccellas celeriter demittit.

Scholion sic proverbium explicat اى سريع اللقم كبيرها الاحارة رد للجواب ورجعه ومنه اراك بشر ما احار مشفر اى

Id est: Celer in buccellis et quidem magnis. Vox احارة est reddere responsum et reducere id, et ad hoc pertinet proverbium: ostendit tibi cutis externa id quod labium reduxit sc. ad ventrem i. e. ex externa animalis cute modus, quo animal nutritum est, cognosci potest. Proverbium autem hominem avidum designare videtur.

٣٣٨ أَنْ أَصْبَحَ عِنْدَ رَأْسِ الْأَمْرِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ
أَنْ أَصْبَحَ عِنْدَ ذَنْبِهِ

338. Quod prope ad caput rei sum, iucundius mihi est, quam quod apud caudam eius sum.

Proverbium homines hortatur, ut in opere praecedant.

٣٣٩ إِنْ أَكَلَهُ لَسَلَجَانٌ وَإِنْ قَضَاهُ لَلْيَبَّانُ وَإِنْ عَدَوَهُ لَرَضَمَانٌ

339. Esus eius modus devorandi est, solutio eius modus differendi est, cursus eius est tardus.

رضان, tardum, lentum (camelum), cuius nervi corrugati sunt, designat. Initium proverbii idem est, quod prov. 156.

٣٤. إِلَّا تَجِدْ عَارِمًا تَعْتَرِمُ

340. Si sugentem non invenit, ipsa se sugit.

Duplex intelligendi proverbii modus esse videtur. Dicunt enim, in eum adhiberi, qui rebus ipsum non spectantibus incumbat. Recitavit Jonesus

وَلَا تُلْغِيَنَّ كَذَاتِ الْغَلَامِ إِنْ لَمْ تَجِدْ عَارِمًا تَعْتَرِمُ

»Et ne inveniariis instar matris pueri, si non invenit sugentem, ipsa sugit (se).« Tum dicit scholion: ne ei similis, sis, qui, quum non invenerit, quem satyra perstringat,

se ipsum perstringit. Citati versus metrum Motakarib appellatum est. conf. l. c. p. 280 sq.

٣٤. إِنَّ كَثِيرَ النَّصَحِ يَهْجُمُ عَلَى كَثِيرِ الظَّنِّ

341. Multa admonitio multae suspicionis causa est.

Quod si quem multa admonitione urges, hoc eius contra te suspicionem movet. conf. III, 22.

٣٤١. أَنَا فَمَا أَبَدَ لَكَ وَلَا أَحَرَّ

342. Venit ad eum et neque frigidum neque calidum ei obtulit.

Cibo nullo eum exceptit. conf. Schult. prov. Meid. p. 60.

٣٤٣. أَنْتَ كَبَارِحُ الْأَرَى

343. Tu es similis caprae montanae, quae in campum descendit.

In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere sic proverbium legitur أنت كبارح الأرى قليلا ما ترى "Tu es instar caprae montanae, quae rarissime conspicitur." In eum dicitur, qui amicum raro visitat. Et sic legitur proverbium أنت بحارج الأرى قليلا ما ترى "Tu es instar pullorum caprae montanae, qui rarissime conspiciuntur." In rem adhibetur, quae difficile attingitur. conf. Scharaf-Aldin. Samachschari. Paulo aliter Meidanius: Diu absens fuisti, quod capra montana raro in campos apertos e montibus descendit. conf. prov. 84.

٣٤٤. إِذَا الْعَجُوزُ ارْتَجَبَتْ فَارْحَبْهَا

344. Quod si anus reverentiam meretur, eam reverearis!

Quod si vetula reverentiam meretur, rerum ingratarum, quae tibi propter eam accidunt, obliviscaris.

٣٤٥ أَنَّمَا هُوَ الْفَاجِرُ أَوْ الْبَاحِرُ

345. Hoc aut Aurora aut mare est.

Scholion sic proverbium explicat اى ان انتظرت حتى يضىء لك الفاجر الطويق ابصرت قدرك وان خبطت الظلماء وركبت العشواء هاجما بك على المكروه يضرب في الحوادث »Id est: Si exspectas, donec Aurora viam tibi ostendit, videbis id quod vales; sed si nocte obscura proficisceris et veheris camela noctu non cernente, in res ingratas irrues. Adhibetur proverbium in casibus, qui impediri non possunt.«

٣٤٦ أَنْتَ أَنْزَلْتَ الْقَدَرَ بِأَنفَائِهَا

346. Ollam una cum tripodibus suis deposuisti.

Eum, qui rem gravem suscepit et in eam irruit, designat.

٣٤٧ أَتَتَكُمُ فَالِيَةُ الْأَفَاعِي

347. Venit ad vos scarabaeus viperarum.

Animalculum فالِيَةُ appellatum in societate scorpionum et viperarum semper est, ut si exeat e latibulo, inde scorpionem proditurum esse, cognoscant. Proverbium autem, initium mali quum adsit, maius malum exspectandum esse, indicat. Conf. II. 72, et Schult. prov. Meid. p. 67.

٣٤٨ أَتَى عَلَيْهِمْ ذُو أَتَى

348. Iis supervenit quod (hominibus) supervenit.

Videtur versus aut hemistichium metri Redjes. conf. libr. m. p. 231. Temporis vicissitudines experti sunt. Proverbium genti Thai proprium est, nam ذُو in dialecto illius tribus pro الذى usitatum erat, ut in hoc versu

فَإِنَّ الْمَاءَ مَاءُ أَبِي وَجَدِّي وَبِثْرِي ذُو حَفَرْتُ وَذُو طَوْنِي

»Aqua est aqua patris mei avique mei et puteus meus, quem effodi et quem muravi.«

Metrum versus Wafir appellatum est. conf. l. m. p. 203. Schult. prov. Meid. p. 76.

٣٤٩ أَبُو وَثِيلٍ أَبْلَتْ جِمَالُهُ

349. Abu-Watsili cameli novi graminis pastu pingues evaserunt.

Conditio hominis melior evasit. Est versus aut hemistichium metri Redjes. conf. l. c. p. 231. et Schult. prov. Meid. p. 54.

٣٥٠ أُمُّ سَقَنَكَ الْغِيْلَ مِنْ غَيْرِ حَبَلٍ

350. Mater lac Ghil appellatum tibi potandum dedit, quum gravida non esset.

Est versus aut hemistichium metri Redjes. conf. l. m. p. 231. Vocabulum غِيْلَ Ghil lac praegnantis, quod infanti noxium esse putant, significat. Proverbio autem in eo utuntur, qui societatem tecum inivit, tum durum se gerens, te, qui peccatum non commiseris, a persona sua removet.

٣٥١ أَتَرْتُ غَيْرِي بِغُرَاقَاتِ الْقَرَبِ

351. Alium mihi praetuli in paucis utrum.

Versus aut hemistichium metri Redjes est. conf. l. m. p. 231. Vocabulo غُرَاقَةٌ vel غُرَاقَةٌ paucum significatur aut lactis aut aquae aut alius rei, quod vir sibi asservavit, tum alii cuidam dedit. In eum dicitur, qui, quamquam res multas ab ipso tibi inlatas patienter fers, tamen com-

moveri non potest, ut erga te benevolentem se gerat. conf. Schult. prov. Meid. p. 99.

٣٥٢ آوَى إِلَى رُكْنٍ بِلَا قَوَاعِدِ

352. Ad columnam fundamentis carentem se recepit.

Et hoc proverbium ad metrum Sarih, si enuncias Kawāid, sin Kawāidin, ad metrum Redjes referri potest. conf. l. m. p. 246 et 230 sq. De viro fiducia nostra haud digno, ad quem confugimus, dicitur.

٣٥٣ أَبٌ وَقَدْ حُ الْفَوْزَةُ الْمَنْجَحُ

353. Rediit et sorte nulla ei portio evenit.

Proverbii metrum ad Alsarih appellatum referendum est. conf. l. c. p. 246. Vocabulo المنجح sagitta, quae nulla portione in ludo potitur, significatur. Proverbio vir, qui absens, dum res gerebantur, nullius rei particeps est, designatur. conf. Schult. prov. Meid. p. 14.

٣٥٤ إِنْ كَذَبَ نَجَى فَصِدْقٌ أَخْلَفَ

354. Si mendacium liberat; at veritas dignior est (quae liberet).

Proverbium ad metrum Sarih aut Redjes referre licet. conf. l. c. p. 246.

٣٥٥ أَخٌ أَرَادَ الْبِرَّ صَرَحًا فَلَجَّتْهُدًى

355. Frater sincerum amorem voluit et diligentia igitur usus est.

Proverbium, quod ad metrum Redjes referendum est, (conf. l. c. p. 230 sq.) cum significat, qui studium in eo consumens, ut sincerum amorem tibi probet, tamen benevolentia tua caret. conf. Schult. prov. Meid. p. 244.

٣٥٦ اِنِّى مَلِيْطٌ اَلرَّفْدِ مِنْ عُوِيْمٍ

356. Ego pilis adhuc carens fetus beneficii ex parte Ohwaimiri sum.

Ad metrum Redjes referendum est. conf. l. c. p. 230 sq. Comparantur beneficia cum fetibus, qui si pilis carent, imperfecti sunt. Dicit igitur proverbium: Nonnisi parva et imperfecta dona ab eo accepi, cui addictus eram.

٣٥٧ اِنْ حَالَتْ اَلْقَوْسُ فَسَهْمِىْ صَائِبٌ

357. Et si arcus curvus factus est, tamen sagitta mea scopum ferit.

Ad metrum Redjes referendum est. conf. l. c. p. 250 sq. Eum, qui opibus amissis fortitudinem non abiecit, designat.

٣٥٨ اَيُّ سَوَادٍ بِحِدَامٍ تُدَّرِىْ

358. Quaenam persona compedibus mulieris decipitur?

Ad metrum Redjes referendum proverbium. conf. l. c. p. 230 sq. Verba haec vir, qui se decipi non putat, profert.

٣٥٩ اِنَّهُ لَا يَخْنُقُ عَلٰى حَرَّتِهِ

359. Is rumine suo non suffocatur.

A sermone, dum omnia, quae in mentem veniunt, profert, retineri non potest.

٣٦٠ اِنَّهُ لَفِىْ حُوْرٍ وَفِىْ بُوْرِ

360. Is profecto detrimento et interitui obnoxius est.

Vir qui, dum rem necessariam, quaerit, nil facit, describitur. Vox **بور** cum vocali Fatah enuncianda fuisset, nisi vox **حور** Hur antecessisset.

٣٦١ أَنَّهُ غَدًا لِنَاطِرِهِ قَرِيبٌ

361. Is crastino die ipsum expectanti propinquus est.

Proverbii, quod hemistichium metri Alwafir est, originem talem fuisse narrant. Rex Alnohmanus ben-Almondair die quodam vehens equo Aljahmum appellato venatum profectus erat. Accidit autem, ut onagrum persequens et a suis separatus ad virum gentis Thai, Hentselah appellatum, perveniret. Hic, quamvis admodum pauper, quum unicum ovem maectans per noctem hospitio regem excepisset, ab eodem postero mane monitus, ut hospitii remunerationem peteret, se facturum esse promisit. Rex cum sociis Hiram rediit. Aliquo tempore post Arabi illi calamitate afflicto regem adire in animo erat. Dies autem, quo Arabs ad regem pervenit, infaustus ille erat, ut, quemadmodum illius temporis mos ferebat, advenientem ad regem occidere oporteret. Rex, postquam advenientem cognoverat, petenti moram anni, si alius quidam caput suum pro ipso obligasset, concessit. Quod quum Alscharicus ben-Ahmru ben-Kais e gente Schaiban oriundus roganti facere recussasset, vir quidam e gente Calb, Koradus ben-Adjdah appellatus in se rem suscepit. Arabs igitur a rege quingentis camelis donatus, ea conditione, ut post annum eodem die reverteretur, ad familiam rediit. Anni praeterlapsi quum nonnisi unus dies superasset, rex de viri reditu dubitans Koradho, eum mane sine dubio perituum esse, dixit. At ille spem non abiiciens respondit versu

فَإِنَّ يَكُ مَدَّرَ هَذَا الْيَوْمَ وَتَى فَإِنَّ غَدًا لِنَاطِرِهِ قَرِيبٌ

»Etsi huius diei prior pars abiit, tamen mane eum exspectanti propinquus erit.«

Metrum versus Wafir est. conf. l. c. p. 203. Spes eum non fefellit; nam postero die, quum moriendi tempus iam adesset, Arabs ille vespera advenit et ab Alnohmano interrogatus, cur morte liberatus rediisset, sic respondit: Promissis standum esse, docere religionem Christianam, cui addictus esset. Alnohmanus, ut clarius exponeret istam religionem, iussit et tum se ipsum Christianum fecit. Hirc incolae omnes regis exemplum imitati sunt. Mos autem diei illius infausti abrogatus est.

٣٦٢ اِنَّ اَخَاكَ مِنْ اَسَاۤءِكِ

362. Frater tuus est, qui tibi solatium adtulit.

Proverbii, quod fraterni amoris officium observare iubet, originem talem fuisse narrant. Alnohmanus ben-Thewab Ahbdita, vir ingenio et prudentia insignis, tres habuit filios Sahdum, Saihdum et Saihdahum appellatos, quorum quisque virtute quadam excellebat. Mortis tempore appropinquante praecepta quaedam cuiuslibet conditioni quomodo convenirent, filiis pater dedit. Saihdus, cui, ut amicorum delectum haberet, mandaverat, post patris mortem amicos tentandi consilium cepit, huiusce rei causa vitulum mactans, ut vestibus tectum hominem occisum esse putarent amici. Re perfecta a pluribus, ut sibi in occultando homine occiso auxilium praestarent, petiit. Omnes facere recusabant praeter virum Hosaim, ben-Naufal Alhamdani appellatum. Qui quum rem audivisset, se facturum esse promisit et num alius quidam, quam servus, qui ad Saihdi latus stabat, rem cognovisset, interrogavit. Neminem praeter servum rem scire, respondit Saihdus. Alter autem haec audiens servum confestim gladio obruit, his verbis utens: ليس عبد باخ لك
»Non est servus tibi frater« (conf. XXIII, 250, 434), quae postea in proverbium venerunt. At Saihdus re perterritus

quum amicum vituperaret, hic dixit **أَنَّ أَخِيكَ مِنْ أَسَاكَ**
 »Frater tuus est, qui tibi solamen adtulit.. Tum Saihdus
 rem, quam cum amicis habuisset eorumque agendi rationem
 exposuit. Hosaimus re cognita dixit: **سَبَقَ السَّيْفُ الْعَدْلَ**
 »Gladius reprehensionem praecessit, quod postea in pro-
 verbium cessit. Nomen autem viri vario modo aut **خَرِيم**
 Choraim aut **حَزِيم** Hosaim in codicibus scriptum le-
 gitur, neque quid rectum sit, certum videtur.

٣٦٣ أَلَا مَنْ يَشْتَرِي سَهْرًا بِنَوْمٍ

363. Profecto! quis vigilias cum somno permutat?

Hemistichium metri Wafir appellati est. conf. l. c. p. 203. In eum, qui gratiam neglexit et incolumitatem noluit, proverbium quadrat. Eius originem sic referunt. Himjaritarum rex, Hassanus appellatus, prava agendi ratione omnium in se odium concitavit, ut multi fratrem eius Ahmruum ad regis caedem impellerent. Unus tantum, Dsu-Roaihnus qui appellabatur, rem dissuasit, fore enim, ut facinoris poenitentia omnem animi tranquillitatem regi eriperet, praedicens et quum ille nihilominus rem se perpetraturum dixisset, rogavit, ut scriptum sigillo suo obsignatum in regis aerario deponere sibi liceret. Ut ille praedixerat, sic res evenit; mox enim facinoris poenitentia nullam regem quietem capere sivit. Medici autem, sacerdotes et astrologi ad regem convocati hoc ex caede fratris ortum esse necessarium malum declararunt. Tum rex omnes caedis istius suasores et adiutores occidi iussit. Dsu-Roaihnus autem, ille antea laudatus, quum et se in discrimen vocari videret, ab isto crimine liberum se esse habendum regi dixit, et ut rei probandae causa illud in aerario depositum scriptum afferretur, rogavit. Quod quum sigillo rupto apertum esset, sequentes versus prodierunt

أَلَا مَنْ يَشْتَرِي سَهْرًا بِنَوْمٍ سَعِيدٌ مَنْ يَبِيتُ قَرِيرَ عَيْنٍ

فَلَمَّا حَمِيرٌ غَدَرَتْ وَخَانَتْ فَمَعْدِرَةٌ آلَاهِ بِيَدِي رَعِيَيْنِ

„Profecto! quis vigilias cum somno permutat? Beatus ille, qui pernoctat oculis quietis. Himjaritae perfide agentes deceperunt; sed Dei excusatio Dsu-Roailno est..

Metrum versuum Wafir est. conf. l. m. p. 203. His lectis eius, quod dehortatus erat, regi commonefecit.

٣٦٤ أَنْكَ لَا تُهَرِّشْ كَلْبًا

364. Tu canem non irritas.

Ei dicitur, qui mansuetum et mitem ad impetum faciendum instigat.

٣٦٥ إِنْ أَلْذَلِيلَ مَنْ ذَلَّ فِي سُلْطَانِهِ

365. Vilis est, qui in imperio suo vilis est.

In eum, qui, quum honoratus esse debeat, despicitur et ubi potentia eius exspectatur, debilis est, quadrat.

٣٦٦ إِذَا كُنْتَ كَذُوبًا فَكُنْ ذُكُورًا

366. Quod si mendax es, recordans sis.

De eo dicitur, qui mentitus est et tum mendacii sui obliviscens alia, quam antea narrat.

٣٦٧ إِذَا أَشْتَرَيْتَ فَادْكُرِ السُّوقَ

367. Si emis, fori memor sis.

Suadet proverbium, ut in mercis vitiis cognoscendis prudentia adhibeatur, ut iterum vendi possit.

٣٦٨ أَنْهَ لِقُبْضَةٍ رُفْضَةٍ

368. Is est arripiens et dimittens.

Eum, qui prehendit rem et statim eam dimittit, proverbium designat.

٣٦٩ إِنْ لَمْ يَكُنْ مُعْلَمًا فَدَحْرَجْ

369. Si notis signata non est (vestis), voluta.

Hemistichium metri Basith est. conf. l. c. p. 194. Stultum quendam omnino nudum in dolio, quod volutaret, sedisse narrant. Pater quum vestem offerret, quia notis signata non esset, ille accipere noluit, proverbii verbis utens. De eo, qui ad inopiam redactus ultra modum et necessitatem in petendo progreditur, proverbii verbis utuntur.

٣٧٠ أَيَّاكَ وَالسَّامَةَ فِي طَلْبِ الْأُمُورِ فَيَقْدِفُكَ
الرَّجَالُ خَلْفَ أَعْقَابِهَا

370. Cave in rebus quaerendis fastidium; viri enim pone calces te proiicient.

Verba Abdjarus ben-Djabir Alihdjli filium hortans, ut in rebus quaerendis summam diligentiam adhiberet, dixisse dicitur. Negligentem te alii praecedunt.

٣٧١ إِذَا مَا الْقَارِظُ الْعَنْزِيَّ آبَا

371. Quando fructus acaciae colligens Ahnsita redit.

Hemistichium metri Wafir est. conf. l. c. p. 203. Duo sunt viri e gente Ahusah oriundi, qui fructum acaciae ut colligerent exeuntes, domum non redierunt. Haec autem est causa, cur de reditu duorum interdum sermo fiat. Sic in versu Abu-Dsuaibi

وَحَتَّى يُوَوِّبَ الْقَارِطَانِ كِلَاهُمَا وَيُنْشَرُ فِي الْقَتَلَى كَلَيْبٌ لَوَائِدِ

»Donec redeunt ambo fructus acaciae colligentes, et Colai-
bus genti Wajil a mortuis resuscitatur.« Metrum est
Thawil conf. l. m. p. 162. Natu maior eorum Iedscorus
ben-Ahnsah, natu minor Rohmus ben-Ahmir ben-Ahnsah
appellabatur. conf. C. XXIII, 270. Prioris fatum hoc fuisse
narrant. Cum Chosaimaho ben-Fahd acaciae fructum ut
colligeret, exiens in deserto barathrum, in quo mel erat,
invenerat. Chosaimahus, ut inde mel depromeret, fune
Jedscorum dimiserat. Qui quum adscendere vellet, alter
nisi filiam Fathimah appellatam ipsi in matrimonium datu-
rus esset, adscensuro auxilium ferre recusavit. Jedscorus
vehementer iratus se nullo modo id facturum esse dixit,
et hanc ob causam ab altero desertus periit. Proverbium
autem longam absentiam designat. Dixit igitur moriturus
Baschrus ben-Abi-Hasim filiae suae

قَرَجَى الْخَيْرَ وَانْتَظِرَى أَيَّابَى إِذَا مَا الْقَارِطُ الْعَنْزَى أَبَا

»Bonum spera et reditum meum exspecta, quando fructus
acaciae colligens Ahnsita redit.«

Metrum versus Wafir est. Primus autem proverbium
adhibuisse dicitur Moharremus gentis Ahnsah princeps,
qui filium suum Machsumum cum exercitu miserat, quum
reditus retardaretur ما كان مخزومٌ لعهدى حافظا، ولن يُوَوِّبَ
reditus retardaretur ما كان مخزومٌ لعهدى حافظا، ولن يُوَوِّبَ
Machsumus mandatum meum et non redibit contentum me
reddens aut ira implens, donec redibit Ahnsita fructus
acaciae colligens.« Verbis illis metrum Redjes est.

٣٧٢ أَنَّهُ لَمْ يَشُدَّ عَوْنِ

372. Is est profecto multum propellens asinos
silvestres.

Proverbium hoc Meidanus sic explicavit انه ليصلح ان يشل عليه الحمار الوحشية »Convenit, ut eius ope asini silvestres propellantur« i. e. dignus est, ad quem res magnae conferantur. Sed in proverbio comparatio potius instituta est inter virum et onagrum asinarum agmen propellentem.

٣٧٣ انه ماخلط مزيل

373. Is res suspicit et ingeniosus est.

Proprius autem proverbii sensus esse videtur. Ille res miscet et perturbat et tum efficit, ut perturbatio cesset. Eadem ratione dicitur هو الفاتق السراتف »Is rumpens est reparans.« conf. Kam. s. voce خلط

٣٧٤ انه الليل وأصواج الوادي

374. Is nox est et flexus vallis.

Legitur quoque وأصواج i. e. »Muro similia latera vallis.« Simile est proverbium الليل وأصوام الوادي »Nox est et depressus vallis locus« de quo conf. C. XXIII. 48. Proverbii sensus est: Is homo est multum cavendus.

٣٧٥ انك لا تعدو بغير أمك

375. Tu matris tuae camelum non praeteribis.

Non possum quin de proverbii sensu dubitem; variae enim sunt codicum lectiones. Quam admisi, codicum L. B. est. Codex meus habet تغدو بغير, codex Pocock. تغدو بغير. Admisso بغير, verti potest. »Tu sine matre tua non cures.« Ad metrum Sarih referri potest. conf. l. c. p. 246. In eum, qui citra necessitatem opes erogat, dicitur.

٣٧٦ انك لو ظلمت أمما

376. Tu si iniuriam propinquam (levem) fecisses (hanc tibi condonaremus).

Sic scholion habet: Si propinquam i. e. levem iniuriam nobis intulisses, eam tibi condonaremus; sed maximam nobis iniuriam intulisti. Est aut versus aut hemistichium ad metrum Redjes referendum. conf. l. c. p. 230 sq.

٣٧٦ إِنْ كُنْتَ حَالِبَةً فَاسْتَغْفِرِي

377. Si mulgens es, quaere camelam lacte abundantem.

Rem, quae conditioni tuae conveniat, quaeras. Ei dicitur, cui locus rei ipsi necessariae indicatur.

٣٧٧ إِنْ أَخْلَى خِلَاطَ أَعْشَى بِاللَّيْلِ

378. Qui camelos suos in loco secreto cum aliis miscet, ut decimas non det, noctu lusciosi modo agit.

Is, qui camelos suos cum aliorum camelis miscet, ut decimas Deo non det, obstupescit. Proverbium autem in suspectum, deceptorem adhibetur. Verba Mohammedis traditione ad nos delata sunt لا خِلاطَ وَلَا وَرَاطَ »Ne camelos tuos misceas cum aliis et in loco profundo abscondas»! Legendi modum codicis mei et Lugdun. secutus sum. Codex B. et P. habent إِيخَا لِلْخِلَاطِ. »Qui miscet camelos suos cum aliis, noctu caecus est.«

٣٧٩ إِنْ أَمَامِي مَا لَا أَسَامِي

379. Ante me est res, cui impar sum.

Quum res gravis expectatur, proverbium adhibent. Verba autem is dicit, qui ob nimiam cautionem vituperatur. Scharaf-Aldin.

٣٨٠ اِنْ كُنْتِ حُبْلَى فَلِدِي غُلَامًا

380. Si gravida es, filium parias.

Gloriabundo, qui rem se perficere posse, gloriatur, haec verba dicuntur. Proverbium ad metrum Sarih referri potest. conf. l. c. p. 246.

٣٨١ اِنَّهَا طَعَامُ فَلَانٍ الْقَفْعَاءِ وَالتَّوَيْلِ

381. Cibis cuiusdam est arbor Kafah et planta Tawil appellata.

Vox قفعاء »arboris spinis abundantis«, et تاويل »plantae, qua asini aluntur«, nomen est. Proverbium quendam pravam naturae conditionem habere significat, ut asino stupiditate similis sit.

٣٨٢ اِيَّاكَ وَصَحْرَاءَ الْاَهَالَةِ

382. Cave desertum Alihalah.

Cosroem regem Persarum contra gentem Ajad exercitum misisse narrant, cui Lakitham Ajaditam, ut viam monstraret, addidisset. Qui vero quum a via aberrasset, totus exercitus in deserto Alihalah periit, quapropter cautionem in rebus commendantes proverbii verbis utebantur. De deserto Alihalah appellato nil accuratius geographi retulerunt. In libro مرآة الاطلاع inscripto nil legitur praeter hoc: Alihalah nomen loci est in carminibus obvii. Paulo accuratius in libro المعجم الكبير inscripto, cuius auctor Abu-Ohbaid Ebn-Ahbd-Allah Ebn-Mohammed Albecri est, definitur. »Est locus inter montes gentis Thai (sc. Adja et Solma) et Faid situs, cuius in carmine Ahbd-Alrahmani ben-Djohaim Alasadi mentio fit.«

٣٨٣ أَنَّهُ لَيَنْتَجِبُ عِصَاةَ فُلَانٍ ؕ

383. Is cuiusdam arbores عصاة appellatas decor-
ticit.

Eum, qui alius carmen sibi attribuit, designat. conf.
lex. meum s. v. عصاة

٣٨٤ آخِ الْأَكْفَاءِ وَدَاهِنِ الْأَعْدَاءِ

384. Frater aequalium sis et erga inimicos dissi-
mulator.

Simile huic est aliud proverbium خالص المومنين وخائف الفاجر
»Sincerum praesta amorem Mohammedano, bonam
naturam improbo commonstra« de quo conf. C. VII, 89 .In
meo codice وراهن »et pignore certa« legitur.

٣٨٥ إِذَا قَرِحَ الْجَنَانُ بَلَّتِ الْعَيْنَانِ ؕ

385. Quum cor vulneratur, oculi plorant.

Simili modo dicunt البغض تبديه العينان »Oculi odium
ostendunt.«

٣٨٦ أَنَّمَا يُجْمَلُ الْكَلُّ عَلَى أَهْلِ الْفَضْلِ ؕ

386. Onus gravius valentibus imponitur.

٣٨٧ إِذَا تَلَاَحَتِ الْخُصُومُ تَسَافَهَتِ الْخُلُومُ ؕ

387. Quum inter se disputant litigantes, stultos
se ostendunt prudentes.

٣٨٨ أَنَّهُ يَنْبَحُ النَّاسُ قُبْلًا ؕ

388. Coram homines adlatrat.

Eum, qui sine causa homines contumeliis adfecit, designat.

٣٨٩ اِنَّ السَّلاَّ لِمَنْ اَقَامَ وَوَلَدَ

589. Butyrum purum ei est, qui stat et parientem (camelum) adiuvat.

Fetus eiusque commodum diligenti, non negligenti est. Proverbio hoc incuria vituperatur. Si وَلَدًا legis. hemistichium metri Camil dicti proverbium est. conf. libr. m. p. 211.

٣٩٠ اَنْتَ بَيْنَ كَيْدِي وَخَلِي

590. Tu inter iecur meum et iecoris mei velum es.

Tu apud me in magno honore es.

٣٩١ اٰخِرُ سَفَرِكَ اَمَلُكَ

391. Postrema itineris tui pars magis occupans est.

Viro, qui initio itineris alacer est, dicitur: Postrema itineris pars dignior, ut alacritas te occupet. conf. Schult. prov. Meid. p. 269. In codice B. scriba signum Teschdid litteræ ٧ imposuit, ut a radice مل derivanda sit vox et in scholiis scripsit وقوله املك اى احق بان يملك به فيه; sed nil nisi scribae correctio esse videtur, qui vocem املك falso derivavit.

٣٩٢ اِنَّكَ رَيَّانٌ فَلَا تَعْجَلْ بِشُرْبِكَ

392. Tu potu satiatum es, ne igitur bibere festines.

Is, qui desiderio paene potitus est, ut leniter agat, et modum non excedat, monetur.

٣٩٣ إِنْ كُنْتَ نَاصِرِي فَغَيْبْ شَخْصَكَ عَنِّي

393. Si tu adiutor meus es, personam tuam a me occulta!

De eo, qui te adiuturus rem tibi noxiam adfert, proverbio utuntur.

٣٩٤ أَخَذَهُ عَلَى عِلٍّ غِيْظِهِ

394. Quamvis odium irae in omnino haberet, illud tamen cepit.

conf. Schult. prov. Meid. p. 269.

٣٩٥ إِذَا لَمْ تَسْمَعْ فَالْمَعْ

395. Quum vocem edere non potes, innue!

Proverbii sensus esse videtur, hominem, si alteri auxilium perfectum afferre non possit, tamen aliquo modo eum adiuvere posse.

٣٩٦ إِنْ مِنْ أَيْتَغَاءَ الْحَبِيرِ اتَّقَاءَ الشَّرِّ

396. Ex boni desiderio cautio mali (oritur).

Abu-Schehabus poetae, qui eum carmine laudaverat, opes dans haec verba dixit.

٣٩٧ أَنَّمَا الشَّيْءُ كَشَكْلِهِ

397. Res figurae suae similis est.

Haec primum dixit verba Actsamus ben-Zaifi. Adhibentur in duabus rebus aut duobus viris, qui in una re consentientes societatem ineunt. Scharaf-Aldin.

٣٩٨ أَنْتَ عَلَيْهِ أُمُّ اللَّهِيمِ

398. Mater mortis (infortunium) ei supervenit.

Perdedit eum calamitas aut (ut alii contendunt) mors.
conf. Schult. prov. Meid. p. 63.

٣٩٩ أَكَلْتُمْ تَمْرِي وَعَصَبْتُمْ أَمْرِي

399. Dactylos meos edistis, et mandatis meis inobsequentes fuistis.

Ahbd-Allahus ben-Alsobair verba haec dixit.

٤٠٠ أَيْنَ بَيْتِكَ فَتَرَارِي

400. Ubi domus tua est, o femina! ut visiteris?

Ei verba dicimus, qui raro nos visitatum venit.

٤٠١ إِنَّ الْهَوَى شَرِيكُ الْعَمَى

401. Amor caecitatis socius est.

Similis est hic loquendi modus وَيَصْمُ حُبُّكَ الشَّيْءَ يَعْمَى
»Amor tuus in rem caecum te reddit et surdum.«

٤٠٢ إِذَا أَعْيَاكَ جَارَاتُكَ فَعُوكِي عَلَى ذِي بَيْتِكَ

402. Quod si vicinae tuae te frustrant, ad eum, qui in domo tua est (maritum tuum) recede.

Haec verba maritus uxori dixisse narratur. Quod si re, quam alius possidet, potiri non potes, ea fruaris, quae in potestate tua est. Diverso autem modo a Kamusi auctore proverbium adnotatum est عُوكِي عَلَى بَيْتِكَ إِذَا أَعْيَاكَ
»Revertere ad domum tuam, quum ad domum

vicinae tuae pervenire non potes. i. e. Rediens ad domum tuam ede res, quae in ea sunt. conf. s. voce عوك In codice L. عولى "fiduciam pone" legitur.

٤٠٣ أَخَذَنِي بِأُطِيرٍ غَيْرِي

403. Propter aliud peccatum me punivit.

Conf. Schult. prov. Meid. p. 265. Cecinit Miscinus Daremita

أَتَضْرِبُنِي بِأُطِيرٍ الرِّجَالِ وَكَلَّفَتْنِي مَا يَقُولُ الْبَشَرُ

»Num ob peccata virorum me punis, et mihi id quod homines dicunt, imponis.«

Metrum versus Motakarib appellatum est. conf. libr. m. p. 281 sq.

٤٠٤ إِنَّ دُونَ الظُّلْمَةِ خَرُطٌ فَتَدَادِ هَوْبَرٌ

404. Priusquam pane in cineribus cocta potiris, tragacanthae loci Haubar appellati decorandae sunt.

Haubar nomen loci tragacanthis abundantis est. ut proverbium rem difficilem perfectu designet.

٤٠٥ أَنَّهُ دِيسٌ مِّنَ الدِّيَسَةِ

405. Is conterens ex conterentibus (est.)

De forti, qui omnes adversarios vincit, dicitur.

٤٠٦ إِنَّ آلَ رَأْيٍ لَيْسَ بِالتَّظْنِي

406. Consilium non est opinando.

Hortatur, ut, quum opinio, quam conceperimus, consilium non sit, multum de rebus cogitemus.

٤٠٧ أَنَا ابْنُ كُدَيْيَا وَكَدَائِهَا

407. Ego filius montium Codojjon et Cadaon eius sum.

كُدَيْي et كَدَاء nomina duorum montium sunt, quorum ille in inferiore Meccae parte, hic in superiore situs est; quapropter suffixum هَا eius aut ad Meccam aut ad terram (أَرْض) referendum est. Proverbii verbis glorians utitur significaturus, se esse loco nobili natum.

Forma comparativi.

٤٠٨ أَبَدٌ مِنْ حَنِيفٍ الْحَنَاتِمِ

408. Camelorum magis gnarus quam Honaifus Alhanatim.

Conf. Schult. prov. Meid. p. 3. Virum istum ad gentem Banu Taim Allat ben-Tsahlabah pertinuisse narrant. Pollebat autem tanta camelorum tractandorum scientia, ut cameli eius per duodecim dies sitim tolerare possent: aliorum enim cameli nonnisi per decem dies sitim ferebant. Probare autem eius camelorum notitiam, quæ dixerit verba, contendunt مَنْ قَاطَ الشَّرْفِ وَتَرَبَعَ الْخَزْمِ وَتَشْتَى الصَّمَّانِ فَقَدْ أَصَابَ الْمَرْعَى «Qui aestatem degit in regione Alscharf, vere est in regione Alhasn et hieme versatur in regione Alzamman, is pratum invenit.. Regio Alscharf in terra gentis Banu-Ahmir sita est, Alhasn autem est regio a loco Alsebalah incipiens et in regiones terrae Nedjd

adscendens, denique regio Alzamman in terris gentis Banu-Tamim sita est. conf. Scharaf-Aldin.

٤٠٩ آبَدُ مِنْ مَالِكِ بْنِ زَيْدِ بْنِ مَنَاةَ

409. Magis camelorum gnarus, quam Malicus ben-Said ben-Manat.

Conf. Schult. prov. Meid. p. 4. Vir iste, e quo gens Tamim ben-Morr originem duxit, in aliis rebus stupiditatis accusatus, in camelorum scientia excelluit. conf. Scharaf-Aldin.

٤١٠ أَكَلُ مِنْ حَوْتٍ

410. Voracior quam piscis magnus.

Dicunt quoque «أَرَى مِنْ حَوْتٍ» Magis potu satiatas, quam piscis magnus.

٤١١ أَكَلُ مِنَ السُّوسِ

411. Voracior quam tinea.

Proverbium aliud a tinea desumptum est اخِرُ الْعِيَالِ «Postremus domesticorum tinea opum est.» conf. Schult. prov. Meid. p. 11.

٤١٢ أَكَلُ مِنْ ضَرَسٍ

412. Voracior quam dens molaris.

Interdum quoque sic dicunt «أَكَلُ مِنْ ضَرَسٍ جَائِعٍ» Voracior quam dens esurientis.» conf. Scharaf-Aldin, Samachschari et Schult. prov. Meid. p. 11.

٤١٣ أَكَلُ مِنَ الْفَيْلِ وَأَكَلُ مِنَ النَّارِ

413. Voracior quam elephas et voracior quam ignis.

٢١٤ آكَلُ مِنْ لُقْمَانَ

414. Voracior quam Lokmanus.

Nempe Lokmanus Ahdita; hunc enim mane mactatum animal جزور et vespera mactatum animal devorasse fabula narrat. conf. Pocock. specim. hist. Ar. p. 36 ed. pr.

٢١٥ آمَنُ مِنَ الْأَرْضِ

415. Fidelior quam terra.

Quod res depositas terra reddit.

٢١٦ أَكْتَمُ مِنَ الْأَرْضِ وَأَحْمَلُ وَأَحْفَظُ مِنَ الْأَرْضِ
ذَاتِ الطُّوْلِ وَالْعَرْضِ

416. Magis abscondens quam terra et magis portans, magis custodiens quam terra, quae lata et longa est.

٢١٧ آمَنُ مِى حِمَامِ مَكَّةَ

417. Securior quam columbae Meccae.

Columbae in templo Meccano, quum nemo noxam iis inferat, securae e nullius conspectu fugiunt. conf. Monument. Vetust. Arab. Carm. l. v. 10. 11.

٢١٨ آمَنُ مِنْ ظَبْيِ الْحَرَمِ وَمِنْ الظَّبْيِ بِالْحَرَمِ

418. Securior quam dorcas sacrae Meccae regionis et quam dorcas in sacra Meccae regione.

Loco verborum آمَنُ مِنْ ظَبْيِ الْحَرَمِ, quae e codicibus B.

L. depromsi, legitur in meo codice امن من طير الحرم »Securior quam avis sacrae regionis.«

٤١٩ آلف من حمام مكة وآلف من كلب

419. Mansuetior quam columba Meccae, et mansuetior quam canis.

٤٢٠ آلف من غراب عقدة

420. Mansuetior quam corvus regionis Ohkdah.

Quod si vocem عقدة nomen proprium regionis palmis abundantis esse putas, duos solummodo casus admittit. Sic Mohammedes ben-Habib vocem explicavit. Ibn-Alahrabius autem vocem عقدة omnem proventu abundantem terram significare dixit. conf. Schult. prov. Meid. p. 13.

٤٢١ آلف من الحمى

421. Magis homini adhaerens quam febris.

٤٢٢ آكل من معوية ومن الرحي

422. Voracior quam Moahwijjah et quam mola.

Prius proverbium versus dilucidat

وَصَاحِبٌ لِي بَطْنُهُ كَالْهَآوِيَةِ كَأَنَّ فِي أَمْعَائِهِ مَعَاوِيَةَ

»Et mihi socius est, cuius venter inferno similis est, quasi in eius visceribus Moahwijjahus sit.«

Metrum Redjes est. conf. l. c. p. 231.

٤٢٣ - أَنَسٌ مِنْ حُمَى الْغَيْنِ

423. Adhaerentior quam febris loci Alghin appellati.

Loci Alghin incolae febribus frequentissime laborasse dicuntur. In codicibus pluribus الغين scriptum est. Modum Kamusi, in quo proverbium adnotatum est, secutus sum.

٤٢٤ أَنَسُ مِنَ الطَّيْفِ وَمِنْ الْحَمَى

424. Familiarior quam spectrum et quam febris.

Proverbia recentiora.

٤٢٥ أَنَّهُ لَضَيْقُ الْخَوْصَلَةِ

425. Is ingluviem angustam habet.

٤٢٦ إِنْ تَزَاحَمَ لَمْ يَقَعْ فِي الْخُرْجِ شَيْءٌ

426. Si premis violenter, nil in hippoperam incidit.

٤٢٧ إِنْ لِلْحَيْطَانِ آذَانَا

427. Parietibus aures sunt.

٤٢٨ إِنْ السُّلْطَانُ سَوْقٌ

428. Imperator forum est.

٤٢٩ إِنْ كَيْتَا وَإِنْ لَوْا عَنَاءٌ

429. Utique utinam et utique si molestia.

Hoc in proverbio dubitare licet, quatenus et legendi et intelligendi recta sit ratio, multum enim codices inter se discrepant. Noster sic habet *وَأَنْ لَّيْسَ لَنَا لَوْ اعْتَمَأَ*, codex L. *وَأَنْ لَّيْسَ لَنَا لَوْ اعْتَمَأَ*, codex B. *وَأَنْ لَّيْسَ لَنَا لَوْ اعْتَمَأَ*, Codex P. quocum codex Parisiensis consentit, quem pro sua erga me amicitia doctissimus Schmölders in nonnullis locis contulit. Codicum optimorum auctoritate fretus legendi modum *وَأَنْ لَّيْسَ لَنَا لَوْ اعْتَمَأَ* praetuli. Fit interdum, ut particulae nominum locum habeant; id quod in hoc proverbio particulis *لَوْ* et *لَيْسَ* accidisse puto. Proverbii autem sensus talis esse videtur: sive utinam, sive o si! dicis, molestiam inde capio. Qui autem alterum legendi modum *وَأَنْ لَّيْسَ لَنَا لَوْ اعْتَمَأَ* praefereendum esse censet, is vertat »sive lenitas, sive contorsio est, molestia erit« i. e. quocumque modo, sive leniter sive duriter agatur, molestiam capio.

٤٣٠. إِنْ أَسْتَوَىٰ فَسَكِينٌ وَإِنْ أَعْوَجَّ فَمِنْجَلٌ

430. Si rectus est, culter; sin curvus est, falx.

Proverbio res, quae duplici ratione laudem meretur, significatur.

٤٣١. إِذَا أَرَادَ اللَّهُ هَلَاكَ النَّمْلَةِ أَنْبَتَ لَهَا جَنَاحَيْنِ

431. Si Deus formicam perdere vult, alas duas ei dat.

٤٣٢. إِذَا قَالَ أَجْنُونُ سَوْفَ أُرْمِيكَ فَأَعِدْ لَهُ رِفَادَةً

432. Quum insanus dicit, telo te petam, para ei pannum, qui vulneri imponatur.

Forma *فَاعِدْ* imperativus est pro *فَاعِدْ*.

٤٣٣ إِذَا ذَكَرْتَ الذِّئْبَ فَأَعِدْ لَهُ الْعَصَا ؤ

433. Quum lupi mentionem facis, baculum ei para!

٤٣٤ إِذَا لَمْ يَنْفَعَكَ الْبَارِي فَاتِّفِ رِيشَهُ ؤ

434. Quum accipiter tibi inutilis est, eius plumas evelle!

٤٣٥ إِذَا تَمَنَيْتَ فَلَسْتَكَثِرَ ؤ

435. Quum optas, multum opta!

٤٣٦ إِذَا ذَكَرْتَ الذِّئْبَ فَالْتَفِتْ ؤ

436. Quum lupi mentionem facis, respice!

٤٣٧ إِذَا شَاوَرْتَ الْعَاقِلَ صَارَ عَقْلُهُ لَكَ ؤ

437. Si prudentem de re consulis, prudentia eius tibi commodo erit.

٤٣٨ إِذَا أَفْتَقَرَ الْيَهُودِيُّ نَظَرَ فِي حِسَابِهِ الْعَتِيفِ ؤ

438. Quum Iudaeus ad paupertatem redigitur, rationaria sua antiqua inspicit.

٤٣٩ إِذَا تَعَوَّدَ السِّنُّورُ كَشَفَ الْقُدُورَ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ ؤ

لَا يَصْبِرُ عَنْهَا

439. Quum felis ollas detegere adsueta est, scito eam ab iis (ollis) se non abstenturam esse.

٤٤٠ إِذَا جَاءَ أَجْلُ الْبَعِيرِ حَامَ حَوْلَ الْبَيْرِ ؕ

440. Quum camelo mortis tempus advenit, circum puteum vagatur.

Nempe in eum decidens, perit.

٤٤١ إِذَا دَخَلْتَ قَرْيَةً فَاحْلِفْ بِالْهَمَا ؕ

441. Quum oppidum intras, per Deum eius iura!

٤٤٢ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَكَ أَسْتُ فَلَا تَأْكُلْ أَهْلِيلَجَ ؕ

442. Quum podex tibi non est, ne myrobalanum edas.

٤٤٣ إِذَا تَخَاصَمَ اللَّصَّانِ ظَهَرَ الْمَسْرُوقُ ؕ

443. Quum fures duo inter se litigant, res furto ablata adparet.

٤٤٤ إِذَا وَجَدْتَ الْقَبْرَ مَجَانًا فَادْخُلْ فِيهِ

444. Quum gratis invenis sepulcrum, intra!

٤٤٥ إِذَا جَاءَ نَهْرُ اللَّهِ بَطَلَ نَهْرُ مَعْقِلِ ؕ

445. Quando flumen Dei venit, fluvius Makkili irritus est.

In Djeuharii opere legitur: Makkil ben-Jesar unus e sociis prophetae est. Ad gentem Mosainah Modhar pertinet et ab eo fluvius apud Bazram nomen accepit.

٤٤٦ اِذَا تَفَرَّقَتِ الْغَنَمُ قَادَتَهَا الْعَنْزُ الْجَرَبَاءُ

446. Quum oves dissipatae sunt, capra scabiosa eas ducit.

Vili interdum nobis opus esse, proverbium docet.

٤٤٧ اِذَا عَابَ الْبَرَّازُ ثَوْبًا فَاعْلَمْ أَنَّهُ مِنْ حَاجَتِهِ

447. Quum pannorum venditor pannum vituperat, eum ipsi necessarium esse scito.

٤٤٨ اِذَا كَذَبَ الْقَاضِي فَلَا تُصَدِّقْهُ

448. Quum iudex mentitur, ne fidem ei habeto.

٤٤٩ اِذَا أَرَدْتَ أَنْ تُطَاعَ فَسَلْ مَا يُسْتَطَاعُ

449. Quum efficere vis, ut obsequium tibi praestetur, pete quod praestari potest.

٤٥٠ إِنَّمَا يُخَدِّعُ الصِّبْيَانُ بِالزَّرِيبِ

450. Nonnisi pueri uvis passis decipiuntur

٤٥١ إِنْ الْبَيَانَ لَدَى الطَّبِيبِ

451. Facundia apud medicum est.

٤٥٢ إِنْ أَلَسَدَ لِيَفْتَرِسُ الْعَيْرَ فَإِذَا أَعْيَاهُ صَادَ الْأَرْنَبُ

452. Leo onagrum dilacerat, et quum eum attingere non potest, leporem venatur.

٢٥٣ إِذَا أَصْطَلَحَ الْفَارَةُ وَالسِّنُّورُ خَرِبَ دُكَّانُ الْبَقَالِ

453. Quum mus et felis pacem faciunt, olera vendentis officina destruitur.

De mutuo deceptorum duorum auxilio adhibetur.

٢٥٤ إِذَا رَزَقَكَ اللَّهُ مَعْرِفَةً فَلَا تَحْرِقْ يَدَكَ

454. Quum Deus cognitionem tibi dat, ne manum tuam ure.

In eum, qui alius sufficiens auxilium invenit, ut labore supersedere possit, quadrat.

٢٥٥ إِنْ أَلْنَدَا حَيْثُ تَرَى الضِّغَاطَ

455. Mador est, ubi camelos se prementes vides.

Nam cameli sitientes, quum ad aquam adducuntur, se ob festinationem premere solent.

٢٥٦ إِنْ يَكُنِ الشُّغْلُ مَجْهَدَةً فَإِنَّ الْفَرَاغَ مَفْسَدَةٌ

456. Quod si occupatio molestia est; at laboris defectus corruptio.

٢٥٧ إِنْ غَلَا اللَّحْمُ فَالصَّبْرُ رَخِيسٌ

457. Si caro cara est; at patientia parvo venalis est.

٢٥٨ أَيَّاكَ وَالْعِبْنَةَ فَإِنَّهَا لِعِبْنَةٍ

458. Mutuum cave, nam res execranda est.

Almohallebo verba tribuntur. Se quadraginta drachmas

mutuo accepisse et nonnisi praefectura oppidi Bazrae, quae ipsi committeretur, eo liberatum esse narravit. Inest proverbio lusus verborum.

٤٥٩ إِذَا صَدِيَ الرَّأْيُ صَقَلَتْهُ الْمَشُورَةُ

459. Quum consilium rubigine infectum est, consultatio id polit.

٤٦٠ إِذَا قَدَّمَ الْإِخَاءَ سَمَحَ التَّنَائُفُ

460. Quum vetus est fraternitas, laus foeda (indigna) est.

٤٦١ إِلَى كَمْ سِكَبَاجٍ

461. Quamdiu cibis Sicbadj?

In satietate et fastidio proverbium adhibetur. De cibo illo vide lexicon meum.

٤٦٢ إِذَا لَمْ تَجِدْ كَمْ تَجِدْهُ

462. Quum eum non invenis, quoties eum flagellabis?

Apud vocem كَمْ vox مَرَّةٌ supplenda est.

٤٦٣ إِذَا طَرَّتْ فَقَعَ قَرِيبًا

463. Quum volas, in propinquo decide!

٤٦٤ إِذَا ضَافَكَ مَكْرُوهٌ فَأَقْرِ صَبْرًا

464. Quum res ingrata ad te tanquam hospes venit, patientia eam excipe!

٤٦٥ إِذَا كُنْتَ سِدَانًا فَاصْبِرْ وَإِذَا كُنْتَ مِطْرَقَةً فَأَوْجِعْ

465. Quum incus es, patientia utere; quum fabri malleus es, dolorem fac!

Blanditiis adversarium aggrediaris, donec eum vincas.

٤٦٦ إِذَا أَحْتَاجَ الزُّقُّ إِلَى الْفَلَكَ فَقَدْ هَلَكَ

466. Quum uteri orbiculi fusi muliebris (nendo) opus sunt, de eo actum est.

In potentem, magnum, cui parvum opus est, transfertur.

٤٦٧ إِلَى أَنْ يَجِيَ التَّرياقُ قَدْ مَاتَ الْمَسْلُوعُ

467. Donec theriaca adfertur, morsus a serpente iam mortuus est.

Proverbium hoc in Gulistani libro Persico adhibitum est pag. 24 ed. Gladwin تا تریاق از عراق آورده شود مار کزیده مرده «Donec theriaca ex Iraca adlata erit, a serpente morsus mortem obiit.»

٤٦٨ إِذَا ضَرَبْتَ فَأَوْجِعْ فَإِنَّ الْمَلَامَةَ وَاحِدَةٌ

468. Quum percutis, dolorem fac; nam vituperatio una et eadem est.

Proverbio hoc ad summum in re studium atque diligentiam incitant. conf. prov. 103.

٤٦٩ إِذَا رَأَيْتَ السَّكَرَانَ يَشْمُ الرُّمَانَ فَاعْلَمْ

أَنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُؤْلَهُ

469. Quando vides ebrium olfacientem malum punicum, scito eum efficere velle, ut lapset.

De huius proverbii sensu dubito. In legendo proverbio omnes paene codices consentiunt, nisi quod codex L. **يشتم** habet. Id aut octava forma a radice **شتم**, cui eadem significatio quam primæ, derivata, esse; aut a radice **شتم** contumelia affecit derivari potest. Caeterum in codice B. littera **م** signo **Teschdid** affecta est, nec non littera **ل** in codice meo, Parisiense, Lugdun. et Berolin. Inde sequitur, de proverbii legendi modo vix dubium oriri posse. Scholiastes ad explicandum proverbium addidit **”In eum adhibetur, qui clam lac bibit, dum spumam petere videtur.”** Quæ autem explicandi gratia addidit scholiastes, ea proverbii verba sunt, quod C. XXVIII, 42. legitur. Sensus autem ratione habita, qui isti proverbio inesse dicitur, nostrum proverbium talem sensum offerre videtur. Ebrius malum punicum olfacit, dum id edere vult, ea de causa, ut vini odorem, malum punicum edens, a se depellat. Petit igitur e malo punico parvum commodum sc. odoris, dum maius sc. edendi cupere videtur.

ف٧. اَمْ الْكَاذِبِ بَكْرٌ

470. Mater mendacis virgo est.

In eum, qui rem absurdam narrat, quadrat.

ف٧١. اُمٌّ عَلٰى حِدَةٍ

471. Populus, dum solus est.

Id est: Vir iste solus iustar populi valet. Laudi hoc inservit.

ف٧٢. اِنَّ الْاَيَادِي قُرُوصٌ

472. Beneficia sunt debita.

٤٧٣ الأَمَارَةُ حُلْوَةُ الرِّضَاعِ مُرَّةُ الْفِطَامِ

473. Principatus dulcis in sugendo, amarus in ablactando est.

Imperium dum gerimus, dulce est, sed quum nobis imperium abrogatur, amarum est.

٤٧٤ أَيُّ يَوْمٍ لَكَ مِنِّي

474. Qualis dies tibi a mea parte (fuit)?

Ad metrum Raml referri potest. conf. libr. m. p. 238. Ei dicitur, qui a te malo afflictus est. In meo codice est «Ei (dicitur), a quo tu malo afflictus es.»

٤٧٥ أَنَا لَهَا وَلِكُلِّ عَظِيمَةٍ

475. Ego ei sum et cuique rei magni momenti.

٤٧٦ أَوَّلُ الدِّنِّ دُرْدِي

476. Initium seriae est faex.

٤٧٧ أَنْتَ سَعْدٌ وَلَكِنْ سَعْدُ الدَّابِجِ

477. Tu Sahdus es; sed Sahdus aldsabih.

Nomen سعد الدَّابِجِ duabus stellis lucidis in cornu sinistro Capricorni est. conf. lex. meum sub سعد et ذابج.

٤٧٨ أَيُّ قَمِيصٍ لَا يَصْلَحُ لِلْعَرِيَانِ

478. Quanam tunica nudo non convenit?

٤٧٩ أَيُّ طَعَامٍ لَا يَصْلَحُ لِلْغَرَّانِ

479. Quinam cibus esurienti non convenit?

٤٨٠. أَوَّلُ الْحَاجَةِ تَحْدِيرُ الْقَفَا

480. Initium cucurbitulas aptandi est stupor occipitis.

In meo codice تحدير, in Pocockiano تحدير est. Codices L. B. تحدير habent. Avicennae تحدير stupor in membris est, qui stupor igitur causa est cucurbitulas aptandi.

٤٨١. أَيْ عُشِقَ بِاخْتِيَارٍ

481. Quinam amor cum electione est?

٤٨٢. أَلِيَّةٌ فِي بَرِيَّةٍ مَا هِيَ إِلَّا لِبَلِيَّةٍ

482. Adeps in deserto nonnisi propter calamitatem est.

Quam affero proverbii explicationem, tota Pocockio debetur, qui quum in intelligendis proverbiiis Arabis cuiusdam docti auxilium adhibuit, fide non omnino caret. Sic scripsit proverbium « أَلِيَّةٌ فِي بَرِيَّةٍ مَا هِيَ إِلَّا لِبَلِيَّةٍ » Adeps in olla non est nisi perniciēs et hanc proverbii explicationem addidit: Dicitur, cum illud, quod quis bonum putat, malum re vera est et perniciosum. Alibi sc. in libro نظم اندر ita scriptum lego أَلِيَّةٌ فِي الْبَرِيَّةِ مِنَ الْبَلِيَّةِ. Ortum eius hunc vulgo referunt. Quidam in deserto iter faciens quum vidisset ollam adipe plenam, ut ei videbatur, nemine custodiente, panem intinxit et comedit. Postea rediens et hominem quendam videns, ut ignosceret, rogavit, quod eo absente panem adipi intinxerit. Cui ille. Et quomodo fit, ut mortuus non sis, verbis tum proverbii utens, (ille sc. venenum ibi conficiebat) et eductos ex olla serpentes illi ostendit. Quidam ferunt, illum deinde opinione eius quod fecerat, mortuum

esse, alii, eum evasisse vi herbae quam una comedisset. Observandum est, in codice meo et B. vocem **اليه** cum Teschdido litterae **ي** scriptam esse, qui enunciandi modus ob homoioteleuton in proverbio admissus esse videtur.

٤٨٣ أَيْشٌ فِي تَبَّتْ مِنْ طَرْدِ الشَّيَاطِينِ

483. Quinam nexus est inter Tabbetum et daemonum expulsionem.

Quomodo voce **تبت** daemones expelli possunt? Tabbat est initium capitis centesimi undecimi Corani, ex quo caput illud nomen accepit. Videtur adhiberi proverbium, quum quis duarum rerum mentionem facit, quae omnino non cohaerent. Voce **أيش** vulgus pro **أى شى** „quaenam res“ utitur.

٤٨٤ أَنَا أَذْكَرُ وَنَصْفَةُ طِينٍ

484. Ego eius recordor, dum dimidium eius lutum erat.

٤٨٥ أَيْشٌ فِي الضَّرْطَةِ مِنْ هَلَاكِ الْمَنَجَلِ

485. Quinam nexus ext inter crepitum ventris et falcis amissionem.

Mulier quum propter crepitum ventris a marito vituperata diceret, **وانت قد ضيعت منجلا** „Et tu falcem amisisti..“, maritus haec dixit verba. Dicitur quum quis sermone res coniungit, quae omnino non cohaerent. Voce **أيش** vulgus pro **أى شى** „quaenam res“ utitur.

Caput II.

L i t t e r a B a.

١ يَبْدَيْنِ مَا أَوْرَدَهَا زَائِدَةً

1. Ambabus manibus eos (camelos) Sajidalus ad aquam adduxit.

Verbis ambabus manibus يَبْدَيْنِ, roborem significavit, quemadmodum dicitur مَا لِي بِهِ يَدَانِ «Non mihi in eo duae manus» i. e. robur et potestas. Nil autem impedit, quominus sensus sit; is est firmiter tenens, ut duas in opere manus adhibeat. Hisce verbis ad studium atque diligentiam in re perficienda incitant. conf. Samachschari.

٢ بَدِ لَا بِظَبْيٍ أَغْفَرَ

2. In eo, non in dorcade alba.

Verbis his utitur is, qui alieno malo laetatur. Samachscharius, in cuius opere proverbium sic legitur بَدِ لَا بِظَبْيٍ hanc explicationem addidit اَيَّ جَعَلَ الْبَدَ مَا اَصَابَهُ لَا زَمًا لَهُ «Id est: Efficiat Deus, ut res ipsum attingentes ei semper adhaereant eumque affligant, et ne incolumitate dorcadi similis sit.» Quum

Ferasdako Sijadi ben-Abijah (in al. loc. أمية Omajjah)
mors nuntiatus esset, dixit

أَقُولُ لَهُ لَمَّا أَتَانِي نَعِيَّهُ بِهِ لَا بَطِّي بِالْمَرِيْمَةِ أَغْفَرَا

»Dico ei, quum eius mors mihi nuntiata esset; ei, non dor-
cadi albae in arenarum tumulo (accidat)!« Metrum Tha-
wil est. conf, l. m. p. 162.

٣ بِهِ وَلَا يَكَلِّبُ نَابِحَ بِالسَّبَاسِبِ

3. Ei, non cani latranti in deserto (haec res ac-
cidat).

Eadem ratio quam praecedenti proverbio est.

٤ بِبَقَّةٍ صَرِمَ الْأَمْرُ

4. Apud locum Bakkah appellatum res abrupta
fuit.

Verba haec Kazirus ben-Sahd-Allachmi regi Dja-
dsimaho Alabrasch, quum in potestatem reginae Sabbae
venisset, dixit (de verborum causa et sensu conf. VII, 9.)
Bakka nomen loci in Syria siti est.

٥ بَقِّ نَعْلَيْكَ وَأَبْذُلْ قَدَمَيْكَ

5. Soleas tuas conserva et pedes tuos concede!

Proverbium monet nos, ut in opibus conservandis pe-
riculum subeamus. conf. Samachschar.

٦ بَدَّلْ أَعْوَرَ

6. Permutatio caeci facta est.

Quum Jasido ben-Almohallab e provincia Chorasanae
remoto Kotaibahus ben-Muslim, vir avarus, monoculus eius
loco in provinciam missus esset, haec verba homines di-

cebant. Rem pravam in locum rei bonae et gratae successisse, proverbium significat. Poeta quidam Chorasane-
sis sic cecinit

كَانَتْ خُرَّاسَانُ أَرْضًا إِذْ يَزِيدٌ بِهِ وَكُلُّ بَابٍ مِنْ الْخَيْرَاتِ مَفْتُوحٌ
حَتَّى أَتَانَا أَبُو حَفْصٍ بِأَسْرَتِهِ كَانَمَا وَجْهُهُ بِالْخَلِّ مَنْصُوجٌ

„Chorasana terra erat, quum Jasidus in ea esset, cuius
omnes honorum portae apertae erant, donec Abu-Hafszus
cum cognatis suis ad nos venit, cuius facies quasi
aceto conspersa est.“

٧ بَرِّقَ لِمَنْ لَا يَعْرِفُكَ

7. Cui ignotus es, eum apertis oculis adspice!

Timorem ignoto incute, nam qui tui notitiam habet,
tui rationem non habebit. Alia est lectio بَرِّقَ „Apertis ocu-
lis adspice o femina.“ Sed quum dicatur رَعَدَ الرَّجُلُ وَأَبْرَقَ
„Tonuit vir et fulminavit“ fieri potest, ut hoc in proverbio
secundae formae multum fulminandi significatio tri-
buatur. conf. Samachschar. Ad metrum Redjes referri potest.

٨ بَرْدُ عَدَاةٍ غَرَّ عَبْدًا مِنْ ظَمَاءٍ

8. Frigus matutini temporis servum falsa spe de-
cepit, ut sitis rationem non haberet.

Servus quidam frigore matutini temporis deceptus,
quum camelos libere pastum dimississet et aquam sibi non
comparasset, siti periit; quapropter proverbium in catione
commendanda adhibuerunt. Praepositio مِنْ cum verbo غَرَّ
coniungenda est, quemadmodum غَرَّكَ مِنْ فُلَانٍ dicere solent,
ut ita locus intelligatur مِنْ إِحْلَاكِ الظَّمَا إِيَّاهُ „ut sitim eum
perdituram esse non putaret“, aut مِنْ فَقْدِ ظَمَاءٍ „ut se siti
non laboraturum esse putaret.“ conf. Samachschar.

٩ بَلَغَ السَّيْدُ الزُّبَى

9. Aquae iluxus ad foveas leonum pervenit.

In Samachscharii opere sic legitur «بلغ الماء الزبى» Per-
venit aqua ad foveas leonum« i. e. Res terminum suum
transgressa est. De re gravissima vel calamitate magna
proverbium adhibere solent. Foveam autem ad capiendum
leonem destinatam in loco elato faciebant. In Djeuharii
opere proverbium legitur sub زبى conf. C. V, 48. XXI, 119.

١٠ بَصَبَصَ إِذْ حَدَّيْنِ بِالْأَذْنَابِ

10. Caudas motitarunt, quum cantu ducerentur.

Canens camelorum ductor in itinere praecedere solet,
ut ad celeriore gressum cameli cantu incitentur. Prover-
bio utuntur, ut pavidı obedientiam significent. In libro quem
doct. Bertheau de Abu-Obaidi proverbıis edidit. Göt-
tingae 1836, vitiose الاذناب legitur p. 14. text. Arab. conf.
Samachschar. Ad metrum Sarıh referri potest. conf. libr.
m. p. 246.

١١ بَاتَ عَرَارٍ بِكَحَلْ

11. Ahrari pro Cahla occisa fuit.

Ahrari عَرَارٍ, quae vox in fine cum vocali Kesre secun-
dum Hidjasi et Tamimitarum dialectum enunciatur et Cahl
كَحَلْ, quae vox aut indeclinabilis aut declinabilis esse potest,
duarum vaccarum nomina sunt, quae cornibus se invicem
petentes mutuo se interfecerunt. Duos igitur inter se ae-
quales proverbium describit. Narrat Meidanius, Cotsairum
ben-Schehab Alharetsi percussisse Ahbd-Allahum ben-Al-
hedjdjadj Altsahlebi in oppido Rei et quum ille a prae-
fectura remotus fuisset, hunc vindictam ut caperet eius os
fregisse et hunc versum dixisse

بَاتَ عَرَارٍ بِكَحْلِ فِيمَا بَيْنَنَا وَلَحَقَّ يَعْرِفُهُ أُولُوا الْأَلْبَابِ

„Ahrari occisa est pro Cahla! si nostrae conditionem rationem habes, et rerum veram conditionem cordati cognoscunt.“

Samachscharius dixit, eas fuisse duas vaccas in duabus gentibus. Quarum uni quum pedum nervi amputati essent, et alteri idem factum esset, inter istas gentes perniciosissimum bellum ortum esse. Aliis autem Cahl tauri nomen est. Tum declinabile nomen est. Aliis verba عَرَارٍ et كحل annorum steriliū nomina videntur. Annis duobus sterilibus homines afflicti istis verbis utebantur significaturi, unum alteri aequalem esse. Adhibetur autem proverbium ad significandum, unum virum alterum occidisse, aut duos viros aequales esse malo, quod unus alteri intulerit.

١٢ بَعْدَ خَيْرَتِهَا يَحْتَفِظُ

12. Post optimos custodit.

Altera lectio est خَيْرَاتِهَا, quae ab altera non differt, nisi eo quod pluralis forma est. i. e. Postquam optimos camelos amisit, reliquos custodit. Eum, qui amissa maiore opum parte reliquam partem conservare studet, proverbium designat.

١٣ بَعْدَ اللَّتْيَا وَاللَّتْيِ

13. Post magnam calamitatem et parvam calamitatem.

Proverbii huius originem talem fuisse narrant. Vir quidam e gente Djadis feminam parvam in matrimonium duxerat, cuius causa multa ipsi mala perpetienda erant. Illa repudio dimissa alteram magno corpore quum duxisset et ex ea duplicem malorum partem acceperat. hanc quo-

que repudians dixit »Post illam parvam et hanc magnam (tertiam in matrimonium non ducam).« Tum in calamitates omnes translata in proverbium venerunt. In tribus Meidani codicibus proverbium non legitur. Simile est Cap. V, 34. Ad metrum Redjes referri potest.

١٤ بَعْلَةُ الْوَرَشَانِ يَأْكُلُ رُطَبَ الْمَشَانِ

14. Sub praetextu columbae silvestris optimos recentes dactylos edit.

Aliam rem ostendit, aliam rem intendit. Vocabulum مشان dactylum, cui muris forma est, significat. Meid. conf. Kam. et Dj. s. ورش. Samachscharius proverbii causam hanc adnotavit: Servo cuidam dactylos custodiendos tradiderant. Qui quum dactylos ipse comederet, culpam autem in columbas silvestres conferret, gens ista verba dixit.

١٥ بَيْتِي يَبْخُلُ لَا أَنَا

15. Domus mea avara est, non ego.

Mulier quaedam, quum ab ea res peteretur, rem apud se non inveniri dixit et avaritiae accusata excusandi causa verbis proverbii usa est. In eum dicitur, qui ob inopiam, esti natura beneficus est, beneficia conferre non potest. Samachschari.

١٦ بَيْنَ الْعَصَا وَحَايِهَا

16. Inter baculum et eius librum.

De duobus amicis intime coniunctis proverbio utuntur. Meid. Legitur quoque sic proverbium لا مدخل بين العصا وحايها »Non est locus intrandi inter baculum eiusque librum« et لا تدخل بين العصا وحايها »Ne intres inter baculum eiusque librum.« Quibus verbis maxima propinqui-

tas inter duos designatur. Samachscharius autem dixit, proverbium de peregrino adhiberi, qui inter duos cognatos, intraverit. Cecinit poeta

لَا تَدْخُلَنَّ بِنَمِيمَةٍ بَيْنَ الْعَصَا وَحِجَائِهَا

»Ne intres cum obtrectatione inter baculum eiusque librum.«

i. e. Ne duos cognatos obtrectatione separes. Metrum versus est Camil. Confer libr. m. p. 214.

١٧ بَيْنَ الْمِخْخِ وَالْجَفَاءِ

17. Inter ovem, in cuius ossibus medulla est et emaciatam.

De eo, quod homo una re contentus aliam non expetit, adhibetur.

١٨ بَيْنَ الرَّغِيفِ وَجَا حِمِ التَّنَوْرِ

18. Inter libum et furni locum maxime ardentem (ponaris).

Proverbium execrationi inserviens ad metrum Camil referri potest. conf. libr. m. p. 212. Sed in Samachscharii opere legitur »يَضْرِبُ لِلْوَاقِعِ فِي أَمْرِ صَعْبٍ قَدْ التَّبَسَّ بِهِ« In eum dicitur, qui in rem difficilem incidit, qua implicitus est.

١٩ بَيْنَ الْقَرَيْنَيْنِ حَتَّى ظَلَّ مَقْرُونًا

19. Inter duos coniunctos, ut coniunctus fiat.

Inter duos coniunctos intrat, ut iis similis fiat. De eo, qui se rei ad ipsum non spectanti immiscet, ut ipsi adhaereat (donec ea intricatus sit), dicitur. Samachscharius dixit: Duobus coniunctis camelis tertius non coniunctus se immiscet, et cum iis simul coniungitur. Proverbium ad metrum Basith referendum in eum dicitur, qui bonum sibi comparare studet. conf. libr. m. p. 190

٢٠ بَيْنَهُمْ دَاءٌ الضَّرَائِرِ

20. Inter eos est morbus mulierum cum aliis communem maritum habentium.

De inimicitia inter homines stabilita adhibetur, quia inimicitia inter tales uxores nunquam cessat. Samachscharius. Ad metrum Raml referri potest. conf. libr. m. p. 238.

٢١ بَيْنَهُمْ عِطْرٌ مَنْشِمٌ

21. Inter eos (est) odoramentum mulieris Manschima appellatae.

Manschima mulier erat odoramenta vendens in oppido Medina. Gentes autem Chosaah et Djorhom, pugna dimicaturi his odoramentis corpus inficiebant. Tum magna caedes esse solebat. Cum hoc aliud proverbium cohaeret «اشام من عطر منشم» Infaustior quam odoramentum Manschima. conf. C. XIII, 125. Harir ٥٣٥. De magno malo adhibitum ad metrum Chafif referri potest. conf. l. m. p. 262.

٢٢ بِهِ دَاءٌ ظَبِّي

22. Morbo dorcadis laborat.

Id est: nullus in eo morbus est, quod dorcadem nullo laborare morbo dicunt. Alii autem, qui dorcadem morbo laborare dicunt, putant significari, morbum eius non nosci, quemadmodum dorcadis morbum nemo noscat.

٢٣ بَلَغَتِ الدِّمَاءُ الثَّنَنَ

23. Sanguis ad postremos crines in talo iumentum pervenit.

Ad extremum calamitas pervenit. conf. proverb. 9.

٢٤ جَنْبِهِ فَلْتَكُنِ الْوَجْبَةُ

24. In latere eius et sit lapsus!

His verbis is, qui Deum in aliquem advocat, utitur. Morbus enim in latere (pulmone) semper mortem adfert. In initio proverbii ellipsis est جَنْبِهِ دَاءٌ فَلْتَكُنِ الْوَجْبَةُ به vel رَمَاهُ اللَّهُ بَدَاءَ جَنْبِهِ فَلْتَكُنِ الْوَجْبَةُ به «In latere eius sit morbus, ut inde mortuus in terram decidat» vel «Deus morbo in latere eum affligat etc.» conf. Samachschar.

٢٥ بَلَغَ فِي الْعِلْمِ أَطَوْرِيَهٗ

25. In scientiis ad extremum finem pervenit.

Legitur أَطَوْرِيَهٗ et أَطَوْرِيَهٗ (ut dualis aut pluralis forma sit). Si dualem admittis, scientiae initium et finem significat; sin pluralem, fines eius extremos. conf. Kam. Samachschar.

٢٦ بِأَبِي وَجُوهُ الْيَتَامَى

26. Per patrem meum orbi redimantur!

Legitur quoque بِأَبِي «Eheu! per patrem meum... Vir quidam Sahdus Alkarkarah ex incolis Hodjri¹⁾ unus, quem ludere solebat rex Alnohmanus ben-Almondsir, regis equum Aljahmum appellatum, qui omnes in eo vehentes deiiciebat, conscendere iussus, quum artis equestris minime peritus facere recusaret, vi a rege coactus erat. Quapropter in eo sedens, et perniciosum huius rei exitum sibi timens, quum unum filiorum suorum conspexisset, haec verba protulit. Quibus ad risum commotus rex ab incoepto abstinit. De misericordia, qua quis erga propinquos afficitur, proverbium adhibetur. Verba autem sic explicanda sunt

1) Nomen urbis primariae regionis Bahrain.

Redimantur per patrem meum
orbis facies!» فدى بابى وجوه البيتامى

At Sahdus ad istam rem alludens dixit:

نَحْنُ بِغَرْسِ الْوَدِيِّ أَعْلَمْنَا مِنَّْا جَرِّي الْجِيَادِ فِي السَّلَفِ

يَا لَهْفَ أُمِّى فَكَيْفَ أَطْعَمُهُ مُسْتَمْسِكًا وَالْيَدَانِ فِي الْعُرْفِ

»Nos plantationem parvarum palmarum in complanatis ar-
vis melius noscimus, quam cursum generosorum equorum.
Eheu! matrem meam. Et quomodo efficiam tenens, ut
recta pergat, dum manus ambae in iuba sunt.«

Observandum quoque est أعلمنا esse pro اعلمر منا.
Est autem dialecto urbis Hodjr proprium omittere praepo-
sitionem من et coniungere pronomen cum comparativo.

Metrum est Monsarih. conf. libr. mei p. 255.

٢٧ بِأَذِنِ السَّمَاعِ سُمِيتَ

27. Propter aurem auditus (us) nominatus es.

Eum, qui audiens benefaciendi virtutem beneficum se
ostendit, designat. Hic autem proverbii grammaticae expli-
candi modus est بسماع اذن شانها السماع سميت بكذا وكذا
»Propter auditum aures, cuius res auditus est, tali nomine ap-
pellabaris« i. e. Beneficus appellabaris propterea, quod bene-
ficientiam commemoratam audiebas et faciebas. Vocabulum
سماع cum aure connexuit, quia auris cum auditu cohaeret; vo-
cabulo autem سمى inesse potest commemorandi significatio,
ut proverbii sensus sit. »Propter beneficia tua, quae audie-
bantur, commemoratus es gratiarum verbis, ut ad benefi-
cientiam incitareris.« Grammaticus Alamawi autem dixit,
proverbii sensum hunc esse: Agendi ratio tua verba tua,
quae aures audiunt, vera esse probat. conf. Samachschar.

٢٨ بَعْضُ الشَّرِّ أَهْوَنُ مِنْ بَعْضِ

28. Mali una pars levior est altera.

His verbis usus esse dicitur Tharafahus ben-Alabhd in hoc versu, quum Alnohmanus eius occidendi mandatum dedisset

أَبَا مُنْدِرٍ أَفْنَيْتَ فَاسْتَبَقَ بَعْضَنَا حَمَانِيكَ بَعْضُ الشَّرِّ أَهْوَنُ مِنْ يَعْصِ

»O Abu-Mondsire tu perdidisti; sed nostrae (gentis) partem relinque; miserere mei! pars una mali levior est, quam altera.«

Metrum est Thawil appellatum. conf. libr. m. p. 163. Proverbio in duobus malis inter se diversis utuntur. Simili ratione ان من الشر خيارا »Inter mala sunt meliora.« conf. I. 12. conf. XXVI, 61 et Harir. p. ٢٩٣. Hoc proverbium in versu Hamasae p. ٣٩٥ legitur. Reiskius autem, versus occasionem non eam fuisse, quam Meidanius adtulerit, probavit. Sic Reiskius duce Nowairio refert: Haritsus ben-Abad, qui multis cladibus gentem Thaghleb afflixerat, se pacem cum iis non facturum iuraverat, donec terra ipsum alloqueretur. Quapropter ut pacem nanciscerentur, Taghlebitae in fovea virum, qui e terra versu Tharafahi Haritsum illum, cui cognomen Abu-Mondsir esset, alloqueretur, abscondebant. Inde autem error ortus videtur, poetam regem Alnohmanum alloqui. conf. Vullers. clar. in Tarafahi Moallaca p. 9. et Reiskium.

٢٩ بَيْطَنِهِ يَعْذُو الدَّكْرُ

29. Per ventrem suum equus currit.

Vario modo proverbium explicatur. In equis maribus cursus eandem rationem esse quam pabuli, quod consumant, equos mares autem maiorem pabuli copiam, quam equas, consumere dicunt. Alii proverbii originem talem fuisse constituunt. Vir quidam quum ad suos reversus et propter magnam famem inter edendum neque filii neque uxoris ullam rationem haberet, tum satius puerum advocaret et ab uxore concubitum peteret, uxor proverbii

verba dixit. Alii narrant, feminam cum viro ventroso cursu certasse, et ut eum terreret ما اعظم بطنك »Quam magnus venter tuus est!« dixisse; illum vero بِطْنِهِ يَعْدُو الذَّكْرَ »Per ventrem suum equus mas currit« respondisse. Samachscharius dixit esse interpretes, qui voce بطن vallem intelligendam esse censerent, quippe quum equus mas in campo plano, femina in terra salebrosa melius curreret. Adhiberi autem proverbium in excusatione, quum quis factum, ob instrumenti defectum relinquat. Ad metrum Redjes referri potest. conf. l. m. p. 232.

٣٠ بِكُلِّ وَادٍ أَثَرٌ مِّنْ تَعَلَبَةٍ

30. In qualibet valle gentis Tsalebahi vestigium est.

Vir quidam, cui gentis Tsalebah agendi ratio non placeret, ad aliam se contulit et ibi eandem agendi rationem expertus est. Huic simile proverbium I, 217, II. 105 legitur. In eum dicitur, qui quovis se convertat, res sibi ingratas experitur. Sam. Ad metrum Redjes referri potest.

٣١ بِالسَّاعِدَيْنِ تَبْطُشُ الْكَفَّانِ

31. Per brachia duo manus duae validae sunt.

Mutuum virorum duorum auxilium significat. Alter proverbii legendi modus est بالسَّاعِدِ تَبْطُشُ الْكَفَّانِ »Per brachium manus valida est« quem Samachscharius secutus est. Abu-Ohbaidahus proverbii sensum sic explicavit. Non-nisi potentia et opibus voluntatem meam exequi possum; sed illas res non possideo. Verbis his uti solet vir natura beneficus; sed opibus carens. Tum verbis, virum paucos tantum adiutores habere, significant. Metrum Redjes est.

٣٢ بَدَا نَجِيثُ الْقَوْمِ

32. Apparuit terra putei gentis.

Vocabulum نجيث et نجیثة proprie »terram e putei fundo egestam« significans in arcana gentis translatum est. Sunt autem, qui نجيث hoc loco »terram ad scopum sagittariorum congestam« significari dicant, ut proverbii sensus sit. »Eorum arcanum scopus est, qui petitur.«

٣٣ بَرَحَ الْخَفَاءَ

33. Cessavit occultatio.

Cessavit arcanum et prodiit res, quemadmodum erat. Sunt autem, qui dicant خفاء esse »terrae locum depressum... برّاح vero »locum elatum«, ut proverbii sensus sit. »Depressus terrae locus factus est elatus.« Primus qui proverbio uteretur Sathih ariolus fuisse dicitur (sic in codice B.).

Cecinit poeta proverbii verbis utens

بَرَحَ الْخَفَاءَ فَبُحْتُ بِالْكِتْمَانِ وَشَكُوتُ مَا أَلْقَى مِنَ الْكِتْمَانِ
لَوْ كَانَ مَا بِي هَيِّنًا لَكَتَمْتُهُ لَكِنْ مَا بِي جَدَلٌ عَنْ كِتْمَانِي

»Cessavit occultatio, et arcanum indicavi et questus sum occultationem, qua affligor. Si res, quae mihi accidit, levis fuisset, eam occultassem, sed res maior erat, quam ut eam occultare possem..«

٣٤ بِمِثْلِ جَارِيَةٍ فَلْتَرْنَ الزَّانِيَةَ

34. Cum tali viro qualis Djarijahus est, scortum scortetur.

Vir Djarijahus ben-Salith pulcher erat, quam ob causam puella amore capta, ex eo conceperat. Puellae mater rei certior facta, primum filiam vituperans, quum Djarijahum conspexisset, filiae excusandae causa dixit علانية. »Cum tali viro, بمثل جارية فلترن الزانية سرا او علانية«

qualis Djarijahus est, scortum scortetur sive secreto sive publice.« In generoso, cui inferior servit, proverbium adhibent.

٣٥ بِغِيهِ مِنْ سَارٍ إِلَى الْقَوْمِ الْبَرَى

35. In ore eius, qui ad gentem noctu proficiscitur, sit terra!

Hoc proverbium in virum dicunt, qui noctu proficiscens genti res ingratas nuntiavit. In Samachscharii opere بغيك «in ore tuo» legitur. Proverbio metrum Redjes est. conf. libr. meum p. 230.

٣٦ بِغِيهِ الْبَرَى وَعَلَيْهِ الدَّبرَى وَحُمَى خَيْرًا
وَشَرٌّ مَا يَرَى فَإِنَّهُ خَيْسَرَى

36. In ore eius sit terra, contra eum fuga et febris Chaibaræ, et malum quo, dum non cernitur, perit.

Vocabulum خيسرى idem est quod خسار »interitus«; est autem خيسرى pro خيسرى positum. In loco Chai-bar febres periculosae erant. conf. prov. 107. Dicitur quoque بغيه الاثلب »In ore eius terra« conf. Dj. et بغيه الكشكث »In ore eius terra et lapides«, quod spe frustratum esse hominem significat. Cecinit poeta

كَلَانَا يَا مُعَاذُ نُحِبُّ لَيْلَى بِغِيٍّ وَفِيكَ مِنْ لَيْلَى التَّرَابُ

»Ambo nos Lailam amamus. In ore meo et ore tuo ex Laila terra est.« De metro Wafir conf. libr. m. p. 204.

٣٧ بَلَغَ السَّكِينُ الْعَظْمَ

37. Culter ad os penetravit.

Simile est proverbium Cap. II, 9. et prov. 65. De summa molestia et periculo adhibetur.

٣٨ بِحَمْدِ اللَّهِ لَا بِحَمْدِكَ

38. Per laudem Dei, non per laudem tuam.

Haec verba Ajescha Mohammedi dixisse fertur, quum ei versus الانكى revelationem annuntiaret. Conf. Sur. 24, 11. Praepositio اقر ab omisso verbo ب Confiteor, praedico, laudem Deo, non tibi esse tribuendam, pendet. conf. Gagnier vita Moham. p. 82. In eum transfertur proverbium, qui beneficium, quod sibi vindicare non potest, facit.

٣٩ بَيْضَةُ الْعَقْرِ

39. Ovum sterilitatis.

De re, quae semel tantum accidit, dicitur, quod gallus semel tantum ovum deponere putatur. Abu-Ohbaidahus dixit: Quod si semel tantum donum dat avarus, hoc بيضة الغديك galli ovum appellatur; sin vero donum pluries dat, tum donare haud pergit, hoc بيضة العقر ovum sterilitatis appellatur. Sunt autem qui dicant, proverbio eundem esse sensum, quam verbis الانوق „Ovum avis Anuk appellatae“ et الابلق العقوق „Variegatus praegnans“ quibus rem re vera non existere, aut fieri non posse, designant. Dixit Baschschar ben-Bord

قَدْ زُرْنِي زُورَةً فِي الدَّعْرِ وَاحِدَةً قَتِي وَلَا تَجْعَلِيهَا بَيْضَةً الْغَدِيك

„Tu (o femina!) semel me visitasti, repete autem, ne galli ovum sit.“

٤٠ بَاقِعَةٌ مِنَ الْبَوَاقِ

40. Versutus e numero versutorum.

Verisimilis huius proverbii explicandi ratio videtur, qua بالقعة nomen avis cautae est, ut ab ave in hominem loquendi modus translatus sit.

٤١ بَيْتُ الْآدَمَ

41. Domus coriorum.

Vocem آدم a singulari أديم derivandam esse putant, et بيت adam terram significare. Aliis domus sutoris est. Proverbium plures, quorum naturae diversae sint, esse coniunctos significat, quemadmodum in terra aut in domo sutoris res multum diversae congregatae sunt. Sic in poetae versu est

النَّاسُ إِخْوَانٌ وَشَتَّى فِي الشَّيْمِ وَكُلُّهُمْ يَجْمَعُهُ بَيْتُ الْآدَمَ

„Homines fratres sunt diversas naturas habentes, omnes vero eos congregat terra.“

Metrum versus est Redjes. conf. l. m. p. 231. Sunt denique, qui domum esse corio confectam dicant, ut proverbii sensus sit, omnes homines etsi natura et moribus diversos ab uno viro originem ducere, quemadmodum dicatur „Terra ex humo et homines e viro.“ conf. II, 185.

٤٢ بِنْتُ الْجَبَلِ

42. Filia montis.

Cognomine hoc sonum a monte repercussum (echo), qui nil veri habet, appellant. Nomine autem hoc vir, qui cum uno quoque est et nullam personae rationem habet, describitur.

٤٣ بِئْسَ مَقَامُ الشَّيْخِ أَمْرَسَ

43. Quam malus est senis locus (in quo dicitur), delapsum funem in loco suo repone!

Si funis, cuius ope situla in puteum demittitur, e media trochlea in latus recedit, hoc *لُحْبِلَ مَرَسٌ* appellatur, sin vero funis in mediam trochleam reducitur, hanc rem vocabulo *بَثَسَ* designant. Sic vero proverbii verba explicant *بَثَسَ* *مَقَامَ الشَّيْخِ الْمَقَامِ الَّذِي يُقَالُ لَهُ فِيهِ أَمْرَسَ* Quam malus est senis locus sc. locus in quo ei dicitur: delapsum funem in loco suo repone! Senex propter aetatem imbecillis aquae hauriendae molesto labori impar est. Quod si igitur senex isti operi molesto praeficitur, male se habet. De eo proverbii verbis utuntur, qui necessitate rem peragere cogitur, cui impar est aut qua liberatus esse debet. Proverbium ad metrum *Sarih* referri potest. conf. *Samachschar*.

٤٤ بَاتَ بَلِيلَةَ أَنْقَدَ

44. Pernoctavit modo herinacei.

Per totam noctem vigilavit. Dicitur quoque *اجْعَلُوا* *سِرِّ بِنَا* Ponite vobis noctem herinacei et *لَكُمْ لَيْلَةَ أَنْقَدَ* Proficiscere nobiscum nocte filii herinacei! *لَيْلَةَ ابْنِ أَنْقَدَ*

٤٥ بَرَضَ مِنْ عِدٍّ

45. Pauca aqua ex perenni aqua.

Parum e multo.

٤٦ بَيْضَةُ الْبَلَدِ

46. Ovum nidi struthiocameli.

In eum transfertur, cuius nulla ratio habetur, siquidem struthiocamelus nullam ovorum, quae in arena deposuerit, rationem habere dicitur. Interdum quoque hic loquendi modus laudi inservit. Unus est in terra, ad quem omnes conveniunt, cuiusque verbis obediunt. Hanc vero significationem verbis mulier tribuit, quae ab *Ahlio* occisum *Ahmruum* *ben-Ahbd-Wodd* deplorabat

لَوْ كَانَ قَاتِلُ عَمْرٍو غَيْرَ قَاتِلِهِ بِكَيْتِهِ مَا أَقَامَ الرُّوحُ فِي جَسَدِي
لَكِنَّ قَاتِلَهُ مَنْ لَا يُعَابُ بِهِ وَكَانَ يُدْعَى قَدِيمًا بَيِّضَةَ الْبَلَدِ

„Si fuisset Ahmrui occisor alius, cum deplorassem, quamdiu in corpore meo animus remansisset; sed occisor eius est talis, qui non vituperatur et iam olim ovum nidi struthiocameli appellabatur.“

Metrum versus Basith est. conf. l. m. p. 189.

٢٧ بَرِي حَى مِنْ مَيِّتٍ

47. Liber est vivus a mortuo.

In discessu et separatione adhibetur proverbium.

٢٨ بَرِيَتْ قَاتِبَةٌ مِنْ قُوبٍ

48. Liberum est ovum a pullo.

Sunt, qui vocabulo قَاتِبَةٌ ovi, vocabulo قُوبٍ pulli significationem tribuant; alii autem vocem قَاتِبَةٌ pullum, vocem قُوبَةٌ ovum significare dicunt. Intelligendi ratio paululum diversa est, ut actio aut ovo aut pullo tribuatur.

٢٩ بَالَ حِمَارٌ فَاسْتَبَالَ أَحْمَرَةٌ

49. Urinam asinus egressit et effecit, ut asini urinam redderent.

Proverbium adhibent in auxilio mutuo, quod plures in re tibi ingrata sibi praestant. Ad metrum Redjes proverbium referri potest. conf. libr. m. p. 230.

٥٠ بِئْسَ الْعَوَضُ مِنْ جَمَلٍ قَيْدَهُ

50. Quam pravus est restituendi modus, quum

pro camela perdita lorum, quo pedes colligebantur, redditur.

Narrant, virum, cui pastor cameli perdit lorum, quo pedes colligebantur, adtulisset, haec verba dixisse.

هـ بَسَّسَ الرَّدْفُ لَا بَعْدَ نَعَمَ

51. Quam male vocabulum non sequitur vocabulum sane!

Quod si primum rem concedisti, postea a te neque negari neque recusari debet. Hunc sensum poeta Almo-tsakkab appellatus versibus expressit

حَسَنَ قَوْلٍ نَعَمٌ مِنْ بَعْدِ لَا وَقَبِيحَ قَوْلٍ لَا بَعْدَ نَعَمٍ
أَنَّ لَا بَعْدَ نَعَمٍ فَاجِشَّةٌ فِيمَا فَابْدَأُ إِذَا خِفْتَ النَّدَمَ
وَإِذَا قُلْتَ نَعَمٌ فَاصْبِرْ لَهَا بِمَجَاجِ الْوَعْدِ إِنَّ الْخُلْفَ ذَمٌّ

„Pulchrum est verbum Sane post verbum Non, et turpe est verbum Non post verbum Sane. Utique verbum Non post verbum Sane turpe est; incipe igitur verbo Non, si poenitentiam times. Quum dixisti Sane, cum patientia promisso satisfac, nam promisso contrarium vituperio dignum est.“

Metrum Chafif est. conf. libr. m. p. 262.

هـ بَطْنِي عَطْرِي وَسَائِرِي ذَرِي

52. Ventrem meum odorantem redde (o mulier)! reliqua omitte!

Legitur quoque sic proverbium بَطْنِي عَطْرِي وَسَائِرِي ذَرِي Sensus idem est. Samachschar. Virum quendam, qui ad hospitem esuriens venisset, quum ancilla odoraamenta afferre iuberetur, verba haec dixisse narrant. In eum, cui gravior

res mandatur, quadrat. Meid. Cibum rogans proverbii verba dicere solet. Samachschar.

٥٣ بُغِيتُ لَكَ وَوَجَدْتُ لِي

53. Ego a te desideratus sum et tu mihi inventus es.

De amicis inter se consentientibus proverbium adhibetur.

٥٤ بَقْلُ شَهْرٍ وَشَوْكُ دَهْرٍ

54. Olus mensis et spinæ aevi.

In eum, cuius bonum breve, malum autem diuturnum est, quadrat.

٥٥ بِمَا تَجُوعِينَ وَيَعْرِى حِرْكُ

55. Pro eo, quod famelica eras et pudendum tuum nudum erat.

Si quis e paupere dives factus est, et de opibus novis gloriatur, hæc ei verba dicunt ad significandum, eum antea pauperem fuisse.

٥٦ بَرَقَ لَوْ كَانَ لَهُ مَطَرٌ

56. Fulmen est, si ei pluvia fuisset.

Eum, qui forma pulchra praeditus virtutibus caret, significat.

٥٧ بِقَطِيْخٍ بِطَبَّكَ

57. Disperge id cognitione tua!

Virum amatam visitatum ivisse narrant, et quum necessitate alvum ibi exonerare cogeretur, hæc ut vestigia

rei deleret, mulieri verba dixisse. De eo, qui, qua est prudentia, bene agere iubetur, proverbii verbis utuntur.

٥٨ يَمِينُ الْحَذِيَّاءِ وَالْخَلْسَةِ

58. Inter donum et rem raptam.

De eo dicitur, qui donum leniter petit et id assequi studet quasi dicens: »Dono date aut id rapiam.«

٥٩ بَالَ فَادِرٌ فَبَالَ جَفْرُهُ

59. Caper montanus annosus urinam fecit et eius pullus urinam fecit.

Filium patri suo simillimum esse significat.

٦٠ بِمِثْلِي نَظَرْتُ الْأَوَائِدُ

60. Per virum mihi similem ferae propelluntur.

Per virum mihi similem res difficiles perficiuntur.

٦١ بَلَدَةٌ يَتَنَادَى أَصْرَمَاهَا

61. Regio, cuius corvus et lupus conveniunt.

Hominem, quem mores pravam esse adnuntiant, designat.

٦٢ بَكَرَتْ شَبْوَةٌ تَرْبِمُرٌ

62. Pilos erigens scorpio advenit.

Ad malum inferendum se praeparavit. Recitavit Ebn-Alahrabius hunc versum

قَدْ بَكَرَتْ شَبْوَةٌ تَرْبِمُرٌ تَكْسُو أَسْتَهَا حِمَاً وَتَقْمِطُرُ

„Advenit scorpio pilos erigens, podicem carne vestiens et corpus contrahens caudamque inflectens.“

Metrum est Sarih appellatum. conf. libr. m. p. 246.

٦٣ بَقِيَ أَشَدُّ

63. Negotii gravior pars restat.

Fabulam proverbii huius explicandi causa adtulerunt. Mures, quum a fele vehementer afflicti essent, ut tintinabulum ad felis collum appenderent, consilium ceperunt. Quum autem unus, quis nostrum id appendet, interrogasset, alter proverbii verbis respondit. Sic autem verba intelligi possunt, ut sint pro بَقِيَ أَشَدُّ هَذَا الْأَمْرُ „Remanet gravior rei pars.“ Altera autem lectio هُنَا بَقِيَ هُنَا hunc sensum praebet. „Restat, ut adligatur.“

٦٤ بَاتَ هَذَا الْأَعْرَابِيُّ مَقْرُورًا

64. Arabs hic frigore affectus pernoctavit.

De eo, qui alios rebus necessariis carentes deridet, proverbium adhibetur. Dum ipse calet, caeteri frigore affecti pernoctant. Simile huic proverb. est. Cap. XXVII, 61.

٦٥ بُعِدَ الدَّارِ كَبُعْدِ النَّسَبِ

65. Distantia domus est eadem, quam distantia cognationis.

Quod si cognatus tuus utilitatem tibi non affert, idem est ac si cognatione tecum coniunctus non est.

٦٦ بَلَغَ مِنْهُ الْمَخْنَقُ

66. Ad eius guttur perventum est.

Tantum ei onus impositum fuit, vel tanta molestia afflictus fuit, ut ad extremum perveniret. Dixit poeta Rubahus

دَارَتْ رَحَانًا وَرَحَاهُمْ نَسْتَقِي سِجَالُ مَوْتٍ مَن يَخْضَمَا يَغْرِقُ
إِذْ أُبْلِغَ الْمَوْتُ إِلَى الْمَخْنَقِ

„Circumversa fuit mola nostra et mola eorum, dum hauriebamus plenas situlas mortis, quas qui ingreditur, submergitur, nam mors ad guttur adducta est.“

Metrum est Redjes appellatum. conf. prov. 36.

٦٧ بَعَيْنِ مَا أَرَيْنَكَ

67. Oculo te video.

Sic age, ut me te semper observantem putes. Socordia ut fugiatur, proverbium monet. Samachscharius dixit, proverbio legatum ad festinandum impelli. Particula ما confirmandae et corroborandae sententiae inservit.

٦٨ بِالرِّفَاءِ وَالْبَنِينَ

68. Cum concordia et liberis.

Verbis hisce novae coniugi gratulantur. Vocem بالرفاء duplici modo explicari posse, interpretes putant, uno deducto a verbi significatione coniungendi, altero a quietis significatione. Quidam novo coniugi gratulaturus dixit لا البنات لا البنات. Opto tibi concordiam et firmitatem, et filios, non filias.

Conf. Harir. p. ٣١٥ schol. Kam. Djeuh.

٦٩ أَبْنَكَ أَبْنُ بُوْحَكَ

69. Filius tuus est filius animae tuae.

Vario autem modo proverbii huius verba explicant. Vocabulo بوح animae significationem qui tribuunt, suffixum aut generis feminini aut masculini esse posse statuunt. Qui autem vocabulum بوح penis significationem habere contendunt, ii non nisi masculini genus in suffixo admittunt. Tum sunt, qui dicant, vocabulum بوح nomen esse a verbo بالشيء manifestavit rem derivandum.

ut sensus sit: „filius tuus est is, quem tanquam filium tuum publice agnovisti.“ Quum enim inter Arabes quosdam mulieris communio esset, filium aut agnoscere aut repudiare in cuiuslibet potestate erat. Sunt denique, qui vocabulum بوح pluralis formam esse contendant a باحة atrium ortam, ut proverbii sensus sit „filius est tuus, qui in atrio tuo natus est.“ Proverbii originem hanc fuisse tradunt. Cabscha filia Ohrwahi Ohkailum ben-Thofail ben-Malic ben-Djabfar filium suum appellaverat. Mater eius id audiens dixit ابنك من دمي عقبيلك „Filius tuus est, qui calces tuas sanguine infecit“ i. e. quem peperisti. Cabscha autem verbis proverbii respondit. Scharaf-Ald., Samachschi. Pluribus Schultensius (Meid. proverb. p. 49 sq.) rem exposuit.

٧٠ بِنْتُ بَرْحٍ شَرَكْتُ عَلَى رَأْسِكَ

70. Infortunium est laqueus super capite tuo.

Vocabulis بَنَاتُ بَرْحٍ Filiae mali et بَنُو بَرْحٍ Filii mali calamitas, noxa significatur. De gravi et periculosa re proverbium adhibetur.

٧١ حَازِجُ الْأَرَوَى

71. Pulli caprae montanae.

Personam, quae nomini raro conspicitur, designat.

٧٢ بَرَزَ نَارَكَ وَإِنْ هَزَلْتَ فَارَكَ

72. Ignem tuum profer et si brachii tui musculum emacias.

Hospitem tuum laute excipe et si ipse inopia affligeris.

٧٣ بَدَتْ جَنَادِعُهُ

73. Scarabaei eius nigri apparuerunt.

Vocabulo جندعة animalculum nigrum (scarabaeus), duobus in capite longis cornibus praeditum, in lacertae latibulo vivens“ significatur. Quum fossor ad lacertae locum pervenit, haec animalcula apparent. Proverbium mali initium apparere, indicat. conf. C. I, 347.

بَاتَتْ بِلَيْلَةٍ حُرَّةٍ ٧٤

74. Pernoctavit nocte libera.

Arabes noctem, qua integram virginitatem servat nupta, noctem liberam appellare solent, noctem autem, qua inita est, ليلة شبياء, noctem candidam“; quapropter in eo qui victus non est, adhibent proverbium, contra de victo باتت بليلة شبياء Pernoctavit nocte candida dicunt.

بَرِئْتُ مِنْهُ مَطَرَ السَّمَاءِ ٧٥

75. Ista re immunis sum, quamdiu pluviam coelum demittit.

Id est: Semper.

بِسِلَاحٍ مَا يُقْتَلَنَّ الْقَتِيلُ ٧٦

76. Armis quibuscunque occisus occiditur.

Ahmruus ben-Omamah regis Ahmrui ben-Hind frater a gente Morad¹⁾ occisus erat. Necis ulciscendae causa rex contra eam exercitum duxit pluresque neci dedit et quum pacem colens Ebn-Aldjoailidus adductus tentorii palis eius iussu occisus esset, ista verba dixit significaturus, malum malo pensatum esse, nil differre quo instrumento occisus

1) Gens ista originem a Kahlano filio Sabae repetens in montibus Jemanae sedes habebat. conf. Pocock. *specim. hist. Arab.* p. 44. Abulfed. *hist. anteist.* ed. Fleischer. p. 190.

esset. Forma futuri paragogici ob antecedens ما, ut vis addatur verbis, adhibita dicitur. Aut omissum est قاتل, ut sit pro القاتل. Occiditur occisor occisi, aut voce القاتل occisus, ipse Ebn-Aldjoahdus significatur. Proverbium legitur apud Bertheaunum l. c. p. 13. text. Ar. Samachscharius autem sic adnotavit proverbium بسلاح ما يقتل القاتل et praeter istam a me ex Meidanii opere adlatam explicationem aliam talem dedit. Vir, qui frustra inimici occidendi occasionem quaesiverat, cum pace facta et securitate promissa occidit. Verbis proverbii, quibus utebatur, significare in animo habebat; plures esse occidendi modos, ut ipsa pax concessa in eorum numero esset. Adhibetur autem proverbium de astutiis, quas quis instituit, ut desiderio suo satisfaciat.

٧٧ أَبْدَاهُمْ بِالصَّرَاحِ يَفِرُّوا

77. Contra eos clamare incipe! fugient.

Virum quendam alteri iniuriam intulisse narrant, et ut alterius vituperationem effugeret, de ipso apud eundem queri incepisse. De iniusto, qui iniuria se violatum simulat, ut eius factum silentio praetermittatur, proverbium, quo vulgus utitur, adhibent. conf. Schult. prov. Meid. p. 22.

٧٨ أَبْدَايَهُنَّ بَعْفَالٍ سُبَيْتٍ

78. Incipe illis dicere, Ahfahli! in captivitatem abducaris!

Hanc proverbii originem fuisse narrant. Sahdus ben-Said Manat Rahamam filiam Alchesredji ben-Taim-Allah pulcherrimam feminam in matrimonium duxerat. Quam quum reliquæ viri uxores ignominiae nomine عَفْلَاء (i. e. morbo in puendis vel duritie in utero laborans) appellarent, mater, ut illas verbo (Ahfali) primum alloqueretur, suasit. Vocabulum

عَفَال (Ahfali) varie explicant. Nonnullis eodem modo, quo vocabulum خَبَات, formatum est; aliis est imperativi forma, quemadmodum دَرَاك pro ادرک dicitur, ut idem sit quam عَقَلِيهَا, dic, cam morbo عَفَلَة laborare; aliis denique est cum numnatione infinitivi forma. quemadmodum vocabulo سَرَاح significatio vocabuli تَسْرِيح tribuitur. Res autem ista in causa erat, cur gens Banu-Malic ben-Sahd, ad quam poeta العجّاج pertinet, ab ista femina oriunda (peperat enim Malicum ben-Sahd) cognomine Banu-l'Ohfail بنو العُقَيْل appellabantur. conf. Schult. prov. Meid. p. 23.

٧٩ بَعْدَ الْهَيْطِ وَالْمَيْطِ

78. Post clamorem et propulsum.

Id est: post malum et noxam. Alii sic proverbium legunt بعد الهيط والميط, Post clamorem et propulsum. Loquendi modus a camelis, qui clamore et vi ab aqua depelluntur, desuntus in homines translatus est. Dicitur quoque ما زال في هيط وميط, Non cessavit esse in angore.

٨٠ أَبْدَى الصَّرِيحِ عَنِ الرَّغْوَةِ

79. Lac purum remota spuma apparuit.

Muslimus ben-Ohkail ben-Abi-Thaleb, ab Alhosaino ben-Ahli missus apud Hanium ben-Ohrwah Almoradi se occultaverat. Hanius ab Ohbaid-Allaho ben-Sijad interrogatus primum rem negavit, tum minis territus confessus est. Ohbaid-Allahus haec verba dixit rem patefactam esse significaturus. Vocabulo أَبْدَى aut intransitivam aut transitivam significationem tribuunt. Quod si transitivam significationem habet, obiectum نَفْسَهُ omissum esse censent.

Similiter dictum est „تحت الرغوة اللبن الصريح“ Sub spuma est lac purum et „من محضه صرح الحق“ Manifesta est veritas, ut lac purum eius appareat.“ conf. prov. 33. Scharaf-Aldin. et Schult. prov. Meid. p. 24.

٨١ أَبْرَمًا قَرُونًا

81 O avarum, duas buccas coniungentem!

In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere أبرما وقرونا legitur. Vir quidam ob avaritiam sortis ludi particeps esse nolebat. Qui quum uxorem suam carnem edentem vidisset, accessit et inde simul duas buccas sumpsit, quapropter in haec verba uxor erupit. Duo vitia in homine esse coniuncta, proverbium significat. Meid. Et in avarum dicitur, qui ad se commodum rapere studet. Accusativum ab omisso تكون pendere dicunt. Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid p. 30.

٨٢ بَعْتُ جَارِي وَكَمْ أَبْعَ دَارِي

82. Vendidi vicinum meum, et non vendidi domum meam.

Quum vicinus malus mihi esset, domum meam vendidi, ut vicino liberarer. De vicinis malis adhibetur. Samachschar.

٨٣ أَبَادَ اللَّهُ خَضْرَاءَهُمْ

83. Perdat Deus eorum bona et proventus!

Sunt qui pro vocabulo خضراءهم legant غصراءهم Vocabulo غصراء alii „Bonorum et proventus copiae“ significationem, alii pulchritudinis tribuunt. Conf. Schult. prov. Meid. p. 14.

٨٤ بَرَزَ الصَّرِيحُ بِجَانِبِ الْمَتْنِ

84. Prodiit clamans in latere regionis aequabilis.

De re omnino manifesta adhibetur. Hemistichium metri Camil esse videtur. conf. libr. m. p. 214.

٨٥ بَقْبَقَةً فِي زَهْرَةٍ

85. Clamor in risu.

De fastuoso, vanas res sermone proferente, proverbium adhibetur. Sunt duo pedes metri Redjes. conf. libr. m. p. 231.

٨٦ بِحَسْبِهَا أَنْ يَمْتَذِقَ رُغَاوَهَا

86. Propter eam pastores lac aqua mixtum bibunt.

Quum parum lactis camela reddit, necesse est, ut pastores lac aqua mixtum bibant. De viro adhibetur, qui auxilium praestare aut beneficium, quod postulatur, deferre non potest, suis rebus omnino occupatus.

٨٧ بِسَالِمٍ كَانَتْ الْوَعْدَةُ

87. Salimum conflictus obruit.

Salimus viri nomen est, qui innocens puniebatur. De eo igitur adhibetur, qui liberatus est a malo, quod merebatur et de eo, qui immeritus poenam passus est.

٨٨ بِقَيْتٍ مِنْ مَالِهِ عَنَاصٍ

88. Exigua opum pars remansit.

In eum proverbium dicunt, cui exigua opum pars superest, quibus calamitates effugiat.

٨٩ بَتَّ عَلَى كَعْبٍ حِذْرٍ قَدْ سِيدَ بَكِّ

89. Pernocta super talo cautionis, nam a torrente iam abreptus es.

Eum, cui haud curanti interitus paratur, proverbium monet.

٩٠ بَرَزَ غَمَّانَ فَلَا تُمَارِ

90. Manifestavit Ghammanum; et ne (de eo) dubites.

Ghammanus vir inter aequales generositate et virtute insignis erat. Proverbii sensus est: Se ostendit generosum; ne igitur dubites, eum talem esse. In eo adhibetur, qui rem abnegavit, quae omnino manifesta est.

٩١ بِمِثْلِي يَنْكَأ الْقَرْحُ

91. Per mei similem vulnus escharâ nudatur.

Per virum, qualis ego sum, malum averti potest. Proverbio similem sensum expressit poeta

لِرَازِ حُرُوبٍ يَنْكَأُ الْقَرْحُ مِثْلَهُ يُمَارِسُهَا تَارًا وَتَارًا يُضَارِسُ

“Pertinax in bellis, vir ei similis vulnus escharâ nudat, modo ea aggreditur, modo ea dentibus molaribusprehendit.”

٩٢ بَيْنَهُمَا بَطَاحَةُ الْإِنْسَانِ

92. Inter utrumque est statura hominis.

De rebus duabus invicem propinquis, i. e. una ab altera distat hominis longitudine.

٩٣ بَيْنَ الْمَطِيعِ وَبَيْنَ الْمُدِيرِ الْعَاصِي

93. Inter obsequentem et retrocedentem rebellem.

Eum significat, qui neque inimicitiam ostendit neque amicum sincerum se probat.

٩٤ بَيْنَهُمْ أَحْلَقِي وَقَوْمِي

94. Inter eos dies Ahlaki et Kumi.

Ahlaki et Kumi nomina dierum sunt, quibus inter Arabes pugnatum est, quorum unus altero peior erat. Inter homines inimicitiam et mala esse, proverbium indicat, conf. C. XXI, 102.

٩٥ بَرَدَ عَلَى ذَلِكَ جِلْدُهُ

95. Firma fuit super hoc cutis eius.

In eo acquievit et constanter permansit.

٩٦ بَعْضُ الْجَدْبِ أَمْرٌ لِلْهَزِيلِ

96. Quaedam annonae penuria macro convenientior est (quam pabuli abundantia).

De eo, qui divitias ferre non potest et insolens fit, adhibetur.

٩٧ بِغَيْرِ اللَّهِو تَرْتِيْقُ الْفُتُوْقِ

97. Non lusu rupturae reparantur.

Diligentiam et serium in rebus adhibendum esse proverbium docet.

٩٨ بِكُلِّ عُشْبٍ آثَارُ رَعِي

98. In omni herba vestigia pecoris pascentis.

Ubi divitiae sunt, ibi petentes sunt.

٩٩ بِكُلِّ وَادٍ بَنُوا سَعْدِ

99. In omni valle gens Banu-Sahd est.

Conf. prov. II, 31.

١٠٠ بَلَغَ الْغُلَامُ الْحَنْثَ

100. Pervenit adolescens ad peccatum.

Pervenit ad eam aetatem, ut aut obedire aut obsequium recusare posset.

١٠١ بَقِيَ مِنْ بَنِي فُلَانٍ أَتْفِيَةٌ خَشَنَاءُ

101. Remansit e gente quadam sustentaculum ollae asperum.

Vocabulo أَتْفِيَةٌ hoc loco multitudinem, vocabulo خَشَنَاءُ armis tectam significari dicunt.

١٠٢ بَعْضُ الْقَتْلِ أَحْيَى لِلْجَمِيعِ

102. Quaedam caedes omnibus vitam conservat.

Iure talionis, quo quis occiditur, quominus bellum oria-
tur neve tota gens pereat, impeditur. In Corano (Sur. II,
175) legitur وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ »Et vobis in iure ta-
lionis vita est.« Simile est proverbium الْقَتْلُ أَنْفَى لِلْقَتْلِ
»Caedes impedit caedem.« Ardeschirus ben-Babec dixisse
fertur رَبُّ أَرَاقَةِ دَمٍ تَمْنَعُ مِنْ أَرَاقَةِ دِمَاءٍ »Interdum effusio
sanguinis unius hominis impedit, quominus multorum san-
guis effundatur.« conf. Fakihat-Alcholafa p. ١٣ l. 13.

١٠٣ الْبَضَاعَةُ تُبَيِّسُ الْحَاجَةَ

103. Donum negotium facile reddit.

١٠٤ بَيْنَهُمْ رِمِيًّا ثُمَّ حَجَبِي

104. Inter eos est iactus, tum cessatio.

Primum se invicem aut lapidibus aut sagittis petunt, tum cessant.

١٠٥ أَبَدَى اللّٰهُ شَوَارَهُ

105. Deus pudendum eius ostendat!

Affligat eum Deus calamitatibus, ut omnino nudus incedat. Conf. Schult. prov. Meid. p. 24.

١٠٦ الْبَغْلُ نَغْلٌ وَهُوَ لِذَلِكَ أَهْلٌ

106. Mulus corruptus est et is ad istam rem aptus est.

De corio corrupto vocabulum نَغْلٌ adhibetur; in proverbio autem بَغْلٌ ob praecedens نَغْلٌ enunciatur. Vir origine vilis, qui turpiter simul agit, proverbio designatur. Scharaf - Aldin.

١٠٧ الْبِطْنَةُ تَأْفِنُ الْغِطْنَةَ

107. Impletio ventris mentem minuit.

In eum, cuius mens et intelligentia divitiarum possessione diminutae sunt, quadrat.

١٠٨ بِهٍ الْوَرَى وَحَمَى خَيْبَرَى

108. In eo (sit) pus et febris Chaibarae!

Conf. prov. 36.

١٠٩ بَعْضُ الْبِقَاعِ أَيْمَنُ مِنْ بَعْضِ

109. Una regio prosperior alterâ.

Arabs in via occurrens donum Moahwijjam rogavit et repulsus iterum alio loco Moahwijjam adiit. Quum hic,

eur iterum veniret, interrogasset, illis verbis respondit et donum eam ob causam accepit.

١١٠. بَعْدَ أَطْلَاحِ أَيِّنَاسْ

110. Post adparitionem (est) cognitio.

Haec verba Kaisus ben-Sohair Hodsai fae ben-Badr die certaminis Dahes, quum hic illi, se eum praevertisse, dixisset, respondit significaturus, rem nonnisi postquam apparuisset, cognosci posse.

١١١. بُوسًا لَكَ وَتَوَسًا لَكَ وَجُوسًا لَكَ

111. Malum ei, calamitas ei, fames ei (sit a Deo)!

Imprecationis formula est, in qua verba ^{النَّزْمَةُ} الله sup-
plenda sunt.

١١٢. بِئْسَ مَا أَفْرَعْتَ بِهِ كَلَامَكَ

112. Quam male sermonem tuum exorsus es!

١١٣. بِمِثْلِي زَابِنِي

113. Per mei similem repelle, o femina!

Fortis sum.

١١٤. الْبَطْنُ شَرُّ وَعَاءٍ وَشَرُّ وَعَاءٍ مَلآنٌ

114. Venter pessimus locus est, et pessimus locus, quum impletus est.

In codicibus B. et P. legitur ^{البطن شر وعاء صفرا} وشر وعاء ملآن "Venter pessimus locus est, dum vacuus est, et pessimus locus, dum plenus est." Quando vacuus est venter, esuris, quando plenus est, noxam inde concipis. In

virum quadrat natura pravum, qui tibi noxam infert, quum ei benefecisti; tibi inimicus est, quum ei malum intulisti.

١١٥ بِالْأَمْرِ مَا تُخْتَنِنَنَّ

115. Cum dolore circumcideris (infans).

Factum laudabile cum molestia coniunctum est. Alius legendi modus est بِالْأَمْرِ مَا تُخْتَنِنَنَّ, ut generis feminini persona sit. In codice Lugdunensi تختنن legitur.

١١٦ أَبْغَضُ بِغَيْضِكَ هَوْنًا مَّا

116. Qui odio tuo dignus est, eum odio levi habe!

Conf. C. VI, 96.

١١٧ بَيْسَ الشَّعْفِ أَنْتَ يَا فَتَى

117. Quam prava supellex tu es, o vir!

Verba شعوف البيت fornacem, scutellam, ollam, quae despecta domus suppellex est, significant. Quamquam in tribus codicibus L. B. et meo legitur الشَّعْفِ et in scholiis شعوف, tamen ista supellectilis significatio nonnisi voci سَعْف a Kamusi auctore tribuitur. Sic quoque Pocockius legisse videtur.

١١٨ بِالْأَرْضِ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ

118. In terra te genuit mater tua.

Ne quis originis suae immemor arrogans et superbus sit, proverbium monet.

١١٩ بَنَانُ كَفِّ لَيْسَ فِيهَا سَاعِدٌ

119. Digiti manus, quibus brachium non est.

In eo, qui rei perficiendae propositum habet, sed potestate caret, adhibetur. Proverbium ad metrum Redjes referri potest.

١١٩. أَبْرَمَ طَلَحَ نَالَهَا سَرَافٌ

120. Fructus protulit arbor طلح appellata, quae ab animalculo سرقة occupata erat.

In eo adhibetur, cuius opes creverunt, postquam parvae fuerant, ut commoda vita fruatur. Illud Sorfah appellatum animalculum domum quadratam ex lignis parvis glutine suo compactis, in quam intrans moriatur, sibi construere dicitur. Et hoc proverbium ad metrum Sarih referre licet. conf. libr. m. p. 246. Conf. Schult prov. Meid. p. 30.

١٢٠. يَبْيَضُّ لَا يُدْجِي سَنَاهَا الْعِظْلَمُ

121. Alba; nox obscura eius albedinem non reddit nigram.

In virum celebrem, cuius gloria nullo modo diminui potest, dicitur. Sunt autem, qui vocem عِظْلَم hoc loco plantam, cuius saeco tingatur, significare dicant. Sed quoniam vocabulum دجا de noctis obscuritate adhibeatur, vocabulo عِظْلَم «noctis obscurae» significatio potius tribuenda videtur. Femininum indicare videtur, verba proprie mulieris laudem continere. Proverbio metrum Redjes est.

١٢١. بَايَعُ بَعْرُ وَجْهَهُ مَلْثَمُ

122. Vende dignitatem, cuius facies velo obtecta est.

Voces بَايَعُ بَعْرُ idem significant, quod بَعْرُ عِزٍّ i. e. vende dignitatem ita constitutam i. e. usque ad

hunc diem incognitam; nos enim cum gente, cuius dignitas talis est, societatem non inimus. Proverbii metrum **R**ed-
jes est. conf. libr. m. p. 230.

١٢٣ بِنْتُ صَفَا تَقُولُ عَنْ سَمَاعٍ

123. Sonus repercussus (Echo) quae audivit verba, eadem repetit.

In eum transfertur, qui ad rem quancunque vocatus, vocanti semper adnuit, eadem quasi verba, sicut sonus repercussus, repetens. بِنْتُ صَفَا filia petrae autem idem est quod بِنْتُ جَبَل filia montis (Echo). Proverbium ad metrum Sarih revocare licet. conf. libr. m. p. 246.

١٢٤ جَنَّ قَلْعٍ يَغْرَسُ الْوَدَى

124. Quo tempore evellere incipimus, parvus palmae surculus plantandus est.

Vocabulum جَنَّ de temporis, tum cuiuslibet rei initio usurpatur. Proverbium, ne rei perticiendae occasionem et tempus praetermittamus, monet.

١٢٥ ابْنُ زَانِيَةٍ بِزَيْتٍ

125. Filius scorti pro oleo.

Fures, quaecum rem habuerant, meretrici oleum, nil aliud enim possidebant, dare volebant. At illa oleum recusans dixit: gravidam me esse puto, nolo igitur filium meum appellari filium scorti pro oleo, quae verba postea in proverbium venerunt. conf. Schult. prov. Meid. p. 48. Dixit poeta

إِذَا مَا لَحَىٰ حَاجَىٰ حَشَوَقَبْرٍ فَدَاكُمُ ابْنُ زَانِيَةٍ بِزَيْتٍ

“Quotiescunque vivens sepulcro conditum satyra perstringit, hic vobis est filius scorti pro oleo.”

١٢٦ بَاتَ فَلَانٌ يَشْوِي الْقَرَّاحَ

126. Pernoctavit quidam meram aquam calefaciens.

Pauperem omnibus rebus destitutum, ut cibum coquere non possit, significat. Pauperem quendam narrat aquam calefecisse et vapore, quem aqua bulliens exhalaret, famem urentem levasse.

١٢٧ بِقَدْرِ سُرُورِ التَّوَّاصِلِ يَكُونُ حَسْرَةُ التَّفَاصِلِ

127. Qui est laetitiae modus in coniunctione (amicorum), idem (doloris) in separatione est.

i. e. Tantum dolorem percipimus ex proficiscentibus amicis, quantum ex advenientibus gaudium percepimus.

١٢٨ الْبَلَايَا عَلَى الْحَوَايَا

128. Calamitates super pannis farctis in camelorum dorsis.

Verba haec Ohbaidus ben-Alabraz die infausto, quo Alnohmano occurrebat, dixit significaturus, infortunium a Deo homini destinatum, in cameli dorso neminem effugere posse.

١٢٩ الْبَغْيُ آخِرُ مَدَّةِ الْقَوْمِ

129. Iniustitia est postremum temporis, quo gens existit.

Iniustitia tandem ad interitum ducit.

١٣٠ بِحَيْثُ الْعَيْنُ تَرْنُومًا يُضَرُّ

130. Ubi oculus est, ibi rem nocentem conspicit.

De eo, qui quoquo modo virum fugit, sive is benefecerit sive malefecerit dicitur. Proverbio metrum Wafir est. Conf. libr. m. p. 203.

١٣١ يَيْتُ بِهِ لِجَيْتَانِ وَالْأَنْوَقِ

131. Domus, in qua pisces magni et avis Anuk est.

Adversarios duos in una re consensisse, proverbium significat. Avis enim sic appellata in altissimis montium regionibus est, pisces autem magni in maribus vivunt, ut nunquam cum illis conveniant. Metrum proverbii ad Sarih appellatum revocari potest. conf. libr. m. p. 246.

١٣٢ بَيْسَ مَحَلًّا بَيْتَ فِي صَرِيرٍ

132. Quam malus est locus, in quo pernoctasti!

Sic proverbium explicandum بَيْسَ مَحَلًّا بَيْتَ فِيهِ
»Quam malus est locus quoad locum, in quo pernoctasti.«
Metrum ad Sarih referri potest. conf. l. m. p. 246. Viro, qui in homine fiducia indigno, fiduciam posuit, dicitur.

١٣٣ بَشْرٌ كَحَفَّةِ الْعَلُوقِ الرَّأِيمِ

133. Vultus splendor ut nobilitas camelae, quae naso quasi amans a sugendo pullum prohibet.

Proverbio hoc virum designant, qui vultu et verbis placere studet, non factis. Comparatur cum camela, quae olfaciens pullum amare videtur, sed eundem a sugendo prohibet. Metrum Redjes est. conf. l. m. p. 230.

١٣٤ بَيْضُ قَطَا يَحْضُنُهُ أَجْدَلُ

134. Avis Kathae ova, quibus vultur incubat.

Vilem in nobilis cuiusdam tutelam se recepissee, pro-
verbium designat. Metrum Sarih est. conf. l. m. p. 243.

١٣٥ بَنِيكَ حَمْرِي وَمَكْكِينِي

135. Filiis tuis parum, mihi multum da!

Anno, quo homines inopia laborabant, vir quidam dac-
tylos comparaverat, qui familiae alimento inservirent. Uxor
dactylos quotidie in partes aequales distribuebat, ut maritus
pro aetate sua parum cibi acciperet. Quam rem aegre fe-
rens, haec proverbii dixit verba. Vocabulum حَمْرٍ tantum
dedit, quantum avi parvae حَمْرَةٌ appellatae sufficit;
مَكْكٍ vero quantum avi maiori مَكَاءٍ appellatae, signi-
ficat. Aequaliter quum distribuat vir dona inter suos, eos,
qui personae eius propriiores sint, maiora dona postulare,
significat proverbium, quod ad metrum Sarih revocari
potest. conf. libr. meum p. 243.

١٣٦ بَلَغَ إِلَهُ بِكَ أَكْلًا الْعُمَرُ

136. Deus ad extremum vitae terminum te per-
ducatur!

In Djeuharii opere sub كَلَا proverbium legitur, nec non
in Samachscharii opere.

١٣٧ بُئْسَ مَحَكُّ الضَّيْفِ أَسْتَهْ

137. Quam pravum est, quum hospes anum fricat!

Abu-Saidus proverbium adferens nil explicandi gratia
addidit. Loco vocis مَحَكٌ alii مَحَلٌ locus legunt.

١٣٩ بَخْ بَخْ سَاقٍ بِخَلْخَالٍ

138. Quam pulchrum est crus compede ornatum!

Arabum mulieres crura compedibus ornare solent. Verbis hisce in re, quae ludibrio est, quum ludibrii locus non sit, utuntur. Primum verba ista dixit Alwaratsa filia Tsahlebahi uxor Dsohli ben-Schaiban. Dsohlus ben-Schaiban maritus Alwaratsae simul uxorem duxerat Rikacham filiam Ahmrui ben-Ohtsman e gente Banu-Taghleb oriundi, quam Cahbus ben-Malic ben-Taim Allah ben-Tsahlebah ben-Ohca-bah a se dimiserat. Accidit die quodam, quum Rikascha cruribus compedibus ornatis prodiret, ut Alwaratsa ludibrii causa بَخْ بَخْ سَاقِ بَخْلَاخَالِ Quam pulchrum est crus compedibus ornatum!« diceret. Ad quae verba quum Rikascha imo crus cum compedibus, sed a tuis diversis, responderet, irata Alwaratsa in illam insiliit; solebat enim mariti sui uxores verberibus expellere. At a Rikascha victa hac vice succubuit. Victa autem hos tum versus dixisse dicitur

يَا وَيْحَ نَفْسِي الْيَوْمَ أَذْرَكْتُهَا الْكِبَرَ أَبْكِي عَلَى نَفْسِي الْعَشِيَّةَ أَمْ أَذْرُ
فَوَاللَّهِ لَوْ أَذْرَكْتُ فِي بَقِيَّةٍ لَلَأَقْبِتِ مَا لَأَقَى صَوَاحِبِكِ الْآخِرُ

»Vae mihi! nam hodie grandaevitas me attigit; num me hac vespera deplorem an omittam? Et per Deum! si modo vires in me reliquae fuissent, tibi accidisset id, quod tuis sociis accidit.«

Metrum est Thawil appellatum, cuius in initio primi versus una syllaba excidit. conf. libr. m. p. 170 sq.

Ex Rikascha quatuor filii nati sunt: Morrahus, Abu-Rabiahus, Mohallemus et Alharitsus ben-Dsohl.

Forma comparativi.

١٣٩ أَبْلَغُ مِنْ قَسٍّ

139. Facundior, quam Kassus.

Nomen viri est Kassus ben-Sahidah ben-Hodsafah ben-Sohair ben-Ijad ben-Nesar Alijadi. Arabum iudex omnium prudentissimus habebatur. Primus omnium epistolam scripsit, mortuorum resurrectionem quamvis nesciret, confessus est, argumentis ab iis, qui contendebant, rem probandam esse censuit et negantibus iuramentum imposuit. Primus quoque orationes verbis *أما بعد* „praemissa Dei laude etc.“ incepit, et nixus baculo orationem habuit. Usque ad centesimum et octogesimum aetatis annum vixisse dicitur. Conf. Pocock. specim. hist. Arab. p. 344. Schult. in praef. ad Vit. Salad. et Schult. prov. Meid. p. 46 sq.

Poeta Alachsa proverbium in hoc versu protulit

وَأَبْلَغُ مِنْ قَسٍّ وَأَجْرَى مِنْ الَّذِي بِدِي الْغَيْلِ مِنْ خَفَّانٍ أَصْبَحَ خَادِرًا

»Facundior quam Kassus et audacior quam qui in arboreto denso loci Chaffan in lustro habitat (leo).«

Metrum versus Thawil est. conf. libr. m. p. 161.

Versus autem sequentes, quos Abu-Becrus in consessu Mohammedis praesentibus legatis gentis Beer ben-Wajel recitavit, ipsi Kasso adscribuntur

فِي الدَّاعِيَيْنِ الْأَوَّلِينَ مِنَ الْفُقَرَاءِ لَنَا بَصَائِرُ

لَمَّا رَأَيْتُ مَوَارِدًا لِلْمَوْتِ لَيْسَ لَهَا مَصَادِرُ

وَرَأَيْتُ قَوْمِي نَحْوَهَا يَسْعَى الْأَصَاغِرُ وَالْأَكْبَارُ

لَا يَرْجِعُ الْمَاضِي إِلَيَّ وَلَا مِنَ الْبَاقِينَ غَابِرٌ
أَيَقْنْتُ أَنِّي لَا مَحَالَةَ حَيْثُ ضَارَ الْقَوْمُ صَائِرٌ

»In praetereuntibus prioribus temporibus nobis sunt certae demonstrationes. Quum loca, quibus ad mortis lacum homines adeunt, vidissem, ex quibus non sunt loca reditus et vidissem gentem meam properare ad ea tam parvos quam magnos, non redibat abiens ad me et non erat inter remanentes cunctans; certe sciebam, me sine dubio abiturum esse, quo gens abiit.

Metrum est Camil dictum. conf. libr. m. p. 215.

١٣٠ أَبْخَلُ مِنْ مَادِرٍ

140. Avarior quam Maderus.

Maderus cognomen viri e gente Bann-Helal ben-Ahmir ben-Zahzaah oriundi, cui nomen Mocharik erat. Cognomen inde ei impositum fuisse narrant, quod, quum cameli ex aquae receptaculo bibissent et parum aquae restaret, receptaculum merda sua oblevisset (مَدَر madar), ne alius quis aquam reliquam exhauriret. Conf. Schult. prov. Meid. p. 22. Fesaritae et gens Banu-Helal ben-Ahmir ad Insum ben-Modric Chasahmitam convenerunt, ut arbiter inter eos esset, nam pignore centum camelorum posito uter eorum alterum gloria praestaret, certabant. Gens Banu-Helal Fesaritis, unum eorum asini veretrum edisse, obiecit; Fesaritae contra genti Banu-Helal Madiri facinus regesserunt. Fesaritae in hoc gloriae certamine victoriam reportaverunt.

١٤١ أَبْخَلُ مِنْ كَلْبٍ وَأَبْخَلُ مِنْ ذِي مَعْدِرَةٍ

141. Avarior quam canis et avarior quam is, qui excusationem profert.

Duo sunt proverbialia. Cani avaritia adscribitur, quod ossa carne nudata sibi asservat et in terram abscondit. Quapropter summam vilitatem et aviditatem hominis descripturi dicunt *يستشير الكلاب عن مرابضها* »Excitat canes e locis suis, ubi cubant.« sc. ut cibum ibi sibi quaerat, canum ossa abscondita effodiens. Cecinit poeta

وَمَنْ طَلَبَ الْخَوَائِجَ مِنْ لَثِيمٍ كَمَنْ طَلَبَ الْعِظَامَ مِنَ الْكِلَابِ
»Qui res necessarias a vile petit, is ei similis est, qui ossa a canibus petit.«

Metrum Wafir est. conf. libr. m. p. 203. Posteriori aliud simile est *المعذرة طرف من البخل* »Excusatio est extrema pars avaritiae.« conf. XVIII, 144. Legitur quoque *أvarior quam se excusans.* »Avarior quam se excusans.« Scharaf-Aldin.

١٤٢ أَبْخَلُ مِنَ الضَّنِينِ بِنَائِلٍ غَيْرِهِ

142. Avarior, quam qui parcus est in donis, quae alius dat.

Hoc proverbium ex versu sequente Abu-Tammami ortum est

وَإِنْ أَمْرًا ضَنْتَ يَدَاهُ عَلَى أَمْرٍ بَنِيْلٍ يَدٍ مِنْ غَيْرِهِ لَبْخِيلٍ

»Vir, cuius manus tenaces sunt, ut ne ab alio quidem donum accipere permittat, profecto avarus est.

Metrum versus Thawil est. conf. libr. m. p. 163. conf. Scharaf-Aldin.

١٤٣ أَبْرٌ مِنْ فَلَحَسٍ

143. Magis pius in parentes quam Falhasus.

Falhasum, virum e gente Banu-Schaiban oriundum, patrem suum ad Meccae templum humeris portasse narrant. Conf. Schult. prov. Meid. p. 26.

١٤٤ أَبْرَ مِنْ الْعَمَلَسِ

144. Magis pius in parentes quam Alahmallasus.

Hunc matrem suam humeris portasse narrant. Meid. Narrant quoque, eundem potum vespertinum matri suae ferentem, quum eam dormientem invenisset, usque ad posterum mane ibi exspectasse, donec evigilaret. Alii, Alahmallas lupi nomen esse, contendunt. Dicitur quoque «أبر من الذئبة» Magis pia quam lupa. Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid. p. 25.

١٤٥ أَبْصَرَ مِنْ زَرْقَاءِ الْيَمَامَةِ

145. Acutiore visu praeditus, quam Sarkaa Al-jemama.

Aljamamah puellae nomen in terram postea translatum fuisse, dixit Samachscharius. De hoc muliere interpretes non consentiunt. Aldjahitsus filiam Lokmani ben-Ahd fuisse tradidit, nomen Ahnsa gerentem, caeruleos oculos habentem. Mohammedes ben-Habib feminam e gente Djadis oriundam hoc nomine appellari, dixit, quae res spatio trium dierum distantes oculis videret. Factum autem est, ut, quum gens Djadis in gentem Thesm caedem fecisset, et necis ulciscendae causa Hassanus ben-Tobbah exercitum misisset, femina ista exercitum trium dierum spatio a loco Djaw remotum conspiceret. Hassanus autem advenientem exercitum occultaturus, quemlibet militem arborem portare iusserat, qua de causa suis illa dixit: «O gens mea! veniunt ad vos arbores aut Hinjaritae ad vos veniunt.» Quibus verbis quum fidem non haberent, illa verum metri Redjes dixit. conf. Schult. prov. Meid. p. 32.

أَفْصَرُ بِاللَّيْلِ لَقَدْ دَبَّ الشَّجَرُ أَوْ حَمِيرٌ قَدْ أَخَذَتْ شَيْئًا نَجَرَ

»Per Deum iuro, iam repunt arbores, aut Himjaritae sumserunt rem, quae trahitur.«

Securos autem postero mane, qui iterum atque iterum monentis verba reliicissent, Hassanus subito irruens cum suis perdidit. Prima autem illa mulier fuisse dicitur, quae stibium in oculis adhiberet. Tanto oculi acumine gaudebat, ut celerrime praetervolantes columbas numero recte definire posset. Poeta Nabeghahus versu istius rei mentionem fecit

وَاحْكُمْ كَحْكِمِ قَتَاةٍ لَّحْيٍ إِذْ نَظَرْتُ إِلَى حَمَامٍ سِرَاجٍ وَارِدِ الشَّمَدِ

»Iudicium fer ut iudicium puellae gentis, quum observaret columbas celeres ad aquam volantes.«

Metrum versus Basith est. conf. libr. m. p. 189.

١٤٦ أَبْعَدُ مِنَ النَّجْمِ مَنْ مَنَاطِ الْعَيُوقِ وَمَنْ
يَبِيضُ الْأَنْوَقِ وَمِنْ الْكَوَاكِبِ

146. Remotior, quam sidus; remotior, quam distantia sideris capellae; remotior, quam ovum avis Anuk; remotior, quam sidera.

Plura proverbialia sunt. Vocabulo النجم sidus Plejades significari scholiastes dixit. Avis Anuk, quae etiam Rahma appellatur, in locis ab hominibus multum remotis nidum struit. Quapropter ovis illius avis res remotissima, quam nemo assequitur, designatur, quemadmodum dixit poeta
وَكُنْتُ إِذَا اسْتَوْدِعْتُ سِرًّا كَتَمْتُهُ كَبِيضِ أَنْوَقٍ لَا يُنَالُ لَهُ وَكُرُّ

»Quum secretum mihi servandum traditur, similis sum ovis avis Anuk, cuius nidus non reperitur.«

١٤٧ أَبْصُرُ مِنْ فَرَسٍ بَيْنَهُمَا فِي غَلَسِ

147. Acutiore visu praeditus, quam equus in deserto nocte tenebrosa.

Diverso modo legitur proverbium أَبْصَرَ مِنْ فَرَسٍ «Acutiore visu praeditus quam equus» aut additis لَيْلٍ فِي ظُلُمَاءٍ «nocte tenebrosa et tenebris postremae noctis» aut وَغُلَسٍ «in deserto tenebris postremae noctis.» Eodem modo proverbialiter dicunt أَبْصَرَ مِنْ عَقَابٍ مَلَّاحٍ «Acutiore visu praeditus, quam aquila deserti.» Sic autem dicunt, quod aquila deserti acutiore visu praedita et celerior esse putatur, quam aquila montes incolens. In explicanda voce مَلَّاحٍ interpretes non consentiunt. Aliis collis nomen est, aliis desertum. Aut Ohkabi Malahin aut Ohkabin Malahin enunciatur. Aliis عَقَابٍ مَلَّاحٍ aquila celeris est, aliis accipitris species est. Abu-Ahmruus ben-Alahla dixit, Arabes dicere أَنْتَ أَخْفَ يَدٍ مِنْ عَقِيبٍ مَلَّاحٍ «Tu levior manu es, quam parvus vultur deserti» i. e. qui passeret et mures venatur.

١٤٨ أَبْصَرَ مِنْ غُرَابٍ

148. Acutiore visu praeditus, quam corvus.

Grammaticus Alahrabi dixit, corvum cognominari caecum, quod unus oculus semper conniveat, quum alterius acumen sufficiat. conf. Schult. prov. Meid. p. 35.

١٤٩ أَبْصَرَ مِنَ الْوَطَّائِ بِاللَّيْلِ

149. Acutiore visu praeditus, quam vespertilio noctis tempore.

Dicitur quoque أَبْصَرَ لَيْلًا مِنَ الْوَطَّائِ. Sensus idem est.

١٥٠ أَبْصَرَ مِنْ كَلْبٍ

150. Acutiore visu praeditus, quam canis.

Proverbium ex versu poetæ Morrahi ben-Mahkan Tamimitæ originem cepisse dicunt

فِي كَيْلَةٍ مِنْ جُمَادَى ذَاتِ اَنْدِيَةِ لَا يَبْصُرُ اَتْلَلَبُ مِنْ ظُلُمَائِهَا الطُّنْبَا

»Nocte mensis Djumadae nebulosa, qua canis propter caliginem tentorii funem non cernit.«

١٥١ أَبَايَ مِنْ حَنِيفٍ لِحَنَاتِمِ

151. Superbior, quam Honaifus Alhanatim.

Ita superbum fuisse narrant, ut neminem primum alloqueretur. Idem esse videtur, quam is, qui camelorum tractandorum maxime gnarus erat. conf. C. I, 408.

١٥٢ أَبَايَ مِمَّنْ جَاءَ بِرَأْسِ خَاقَانَ

152. Superbior, quam is, qui Chakani caput adtulit.

Conf. C. V, 70. Proverbio hoc Arabes meri campes-
tres usi non sunt. Vulgus dicere solet كَانَهُ جَاءَ بِرَأْسِ خَاقَانَ
»Quasi adtulit Chakani caput.« Turcarum rex quidam in
Armeniam irruerat eiusque praefectum Aldjarrahum ben-
Abd-Allah occiderat. Misit igitur Heschamus ben-Ahbd-
Almalic Saihdum ben-Ahmru Alhereschi in provinciam illam
cum exercitu, cuius dux Muslimahus erat. Saihdus Turcarum
regem seu Chakanum occidit eiusque caput ad Heschanum
misit. De facto autem quum Saihdus gloriaretur, res in
proverbium cessit. Anno Hedjrae 119 victoria ista de Tur-
cis reportata est. conf. Abulfed. Ann. Vol. I. p. 452.

١٥٣ أَبَرُّ مِنْ هِرَّةٍ

153. Magis pius, quam felis.

Quod pullos vorat, id amoris ei tribuunt. Sed e
contrario dicunt أَعْقَى مِنْ هِرَّةٍ conf. C. XVIII, 225. conf.
Schult. prov. Meid. p. 26.

١٥٤ أَبْغَضُ مِنَ الظَّلِيَاءِ

154. Ingratior, quam camela pice oblita.

Proverbii verba duplici ratione explicant, dum duplicem vocabuli ظلياء significationem admittunt. Camelam ob scabiem pice illitam esse dicunt, quippe quum Arabibus nulla res scabie maiori odio sit. Sunt autem, qui vocabulum ظلياء „pannum mulieris mensibus laborantis“ significare contendunt. Tum proverbii explicandi diversa est ratio. Simile huic est proverbium اقذر من معبأة aut اعمون, „Spurcior, quam pannus mulieris mensibus laborantis“ aut „Magis despectus, quam pannus mulieris mensibus laborantis.“ Conf. C. XXI, 135. XXVII, 127. et Reisk. ad Tarapham p. 102.

١٥٥ أَبَدٌ مِنْ عَضْرَسٍ

155. Frigidior, quam glacies.

Aut عَضْرَسٍ aut عَضْرَسٍ enunciatur. Scharaf-Aldin.

١٥٦ أَبَدٌ مِنْ عَبَقَرٍ

156. Frigidior, quam grando.

Varius est legendi modus aut عَبَقَرٍ aut عَبَقَرٍ aut عَبَقَرٍ. Legitur quoque حَبَقَرٍ. Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid. p. 28.

١٥٧ أَبَدٌ مِنْ غَيْبِ الْمَطَرِ

157. Frigidior, quam finis pluviae.

i. e. quam finis diei pluviosi.

١٥٨ أَبْرَدُ مِنْ جَرَبِيَاءَ

158. Frigidior, quam Boreas.

١٥٩ أَبْطَأُ مِنْ فِنْدٍ

159. Tardior, quam Findus.

Findus cliens Ajeschae filiae Sahdi ben-Abi Wekaz erat. conf. C. III, 78. et Schult. prov. Meid. p. 35.

١٦٠ أَجْحَرُ مِنْ أَسَدٍ وَمِنْ صَقْرٍ

160. Foetidior ore quam leo; et quam vultur.

Conf. Bocharti Hieroz. I, 3, 2. II, 2, 19. Dicitur quoque „ابخر من فهد“ Foetidior quam agnus „Foetidior ore quam lupus cervarius.“ Dixit poeta

وَلَهُ لِحْيَةٌ تَبِيسٌ وَلَهُ مِنْقَارٌ نَسْرٍ وَلَهُ نَكْهَةٌ لَيْثٌ خَالَطَتْ نَكْهَةً صَقْرٍ

„Ei hirci barba et ei rostrum vulturis, et ei halitus oris leonis, qui mixtus est cum halitu oris accipitris.“

Metrum versus Raml est. conf. libr. m. p. 239.

١٦١ أَبْقَى مِنَ الدَّهْرِ

161. Perennior, quam tempus.

Dicitur quoque „أبقى من الدهر على الدهر“ Perennior quam tempus in tempore“ vel „أبقى من الدهر من الدهر“ transpositis verbis. Scharaf-Aldin.

١٦٢ أَبْقَى مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا

162. Perennior, quam baculi partes dissectae.

De hoc proverbio vid. C. I. 145. C. XXII, 233.

١٦٣ أَبْطَشَ مِنْ دَوْسَرٍ

163. Fortior quam cohors Dausar.

Regi Alnohmano ben-Almondsir quinque erant cohortes *الرهجين* Alrahajin, *الصنایع* Alzanaih, *الوضایع* Alwadhajih, *الاشاعب* Alaschahib, et *دوسر* Dausar appellatae. Prima Alrahajin appellata cohors quingentis militibus constabat et per anni tempus apud regem commorabatur. Finito anno ad gentes suas redibant, et in eorum locum succedebat nova cohors e gentibus adveniens. Cum hac cohorte, quæ regis mandata perficiebat, hostes quoque rex invadere solebat. Secunda cohors Alzanaih appellata e gente Banu-Kais et Banu-Taim Allat, filiorum Tsahlebahî electa erat. Personae regis addicta erat aulam regiam nunquam relinquens. Tertia Alwadhajih appellata mille milites continens, in oppido Hira stationes habens, a rege Persarum regi auxilio missa erat. Quovis anno nova cohors ex Perside veniebat. Quarta cohors Alaschahib appellata regis fratres et patrueles eorumque satellites comprehendebat. Nomen autem inde milites gerebant, quod colorem in facie album habebant. Quinta denique cohors Dausar appellata fortissimos continebat milites ex omnibus Arabum gentibus, praecipue vero e gente Rabiah electos. Nomen *دوسر* a verbo *دسر* „cum vehementia percussit“, derivatum est. Cecinit poeta

ضَرَبَتْ دَوْسَرٌ فِيهِمْ ضَرْبَةً أَثْبَتَتْ أَوْتَانَا مُلْكٍ فَلَا سَتَقَرُّ

„Cohors Dausar percussit eos percussione, qua regni clavos confirmavit, ut firmum esset.“ Metrum Raml. est.

Quotannis autem et quidem veris tempore principes Arabum et qui regi pignora dabant, apud regem conveniebant, ut pignora commutarent per mensis spatium ibi commorantes. Tum epula iis instruere solebat rex. Temporis spatio finito escam, quam a rege accipiebant, secum summentes ad suos redire. conf. Schult. prov. Meid. p. 37.

١٦٤ أَبَرُّ مِنْ أَمَرَدٍ لَا يَمُشْتَهِي وَمِنْ مُسْتَعْمِلٍ

الدَّخْوِ فِي الْحِسَابِ وَمِنْ بَرٍّ الْكَوَانِينَ

164. Frigidior, quam imberbis (adolescens), cui non est libido (conf. Schult. prov. Meid. p. 27); et frigidior, quam is, qui circiter (fort. grammaticam) in arithmetica adhibet; et frigidior quam frigus mensium Alcanun (Decembris et Ianuarii).

١٦٥ أَبْغَضُ مِنْ قَدَحِ اللَّبْلَابِ وَمِنْ الشَّيْبِ إِلَى

الْغَوَانِي وَمِنْ رِيحِ السَّذَابِ إِلَى الْحَيَّاتِ وَمِنْ

سَجَّادَةِ الزَّانِيَةِ وَمِنْ وُجُوهِ التُّجَّارِ يَوْمَ الْكَسَادِ

165. Odiosior, quam poculum, in quo medicamen Lablab porrigitur (conf. C. IV, 45); quam canities feminis pulchris; quam odor rutae serpentibus; quam stratum, in quo scortum adorandi ritum peragit; et quam facies mercatorum die, quo merces non venduntur.

Conf. Schult. prov. Meid. p. 42. Dixit poeta

يَا بَغِيضًا زَادَ فِي الْبَغْضِ عَلَى كُلِّ بَغِيضٍ

أَنْتَ عِنْدِي قَدَحُ اللَّبْلَابِ فِي كَفِّ الْمَرِيضِ

»O odiosum! odiosior est quam quilibet odiosus; tu mihi es poculum medicamenti Lablab in manu aegroti.«

Versus sunt metri Raml appellati conf. l. m. p. 239.

١٦٦ أَبُولٌ مِنْ كَلْبٍ

166. Saepius mingens, quam canis.

Vocabulo بول aut urinam aut coitum aut prolem significari posse putant. Scharaf-Aldin.

١٦٧ أَيْبَنُ مَنْ فَلَقَ الصُّبْحَ وَمِنْ فَرَقَ الصُّبْحَ

167. Clarior, quam Aurorae lux erumpens.

Vocabulo فرق الصبح et فلق الصبح "Auroram" significant, ut فرق pro فلق dictum putet Djeuharius.

١٦٨ أَبْطَأُ مَنْ مَهْدَى الشَّيْعَةِ وَمِنْ غُرَابِ نُوحٍ

168. Cunctantior, quam Mahdius Schiihtarum; et cunctantior quam corvus Noae.

Mahdius Schiihtarum est illius sectae duodecimus Imamus legitimus Ahlii ex eorum sententia successor, qui tanquam proditurus exspectatur. conf. Herbelot. v. Imam, Mahadi et Mohammed Aboulcassem; Reisk. Abulfed. Ann. T. II, p. 737.

Corvus autem, quem Noa miserat, quum cadaver invenisset, in navem non rediit.

١٦٩ أَبْقَى مَنْ وَحَى فِي حَجَرٍ

169. Durabilior quam scriptura in lapide.

١٧٠ أَبْلَدُ مَنْ ثَوَّرَ وَمِنْ سَلْحَفَاةٍ

170. Stupidior, quam taurus; et quam testudo.

Scharaf-Aldinus dixit: Arabes Jemanenses sapientiae praecepta lapidibus inscripsisse, ut posteritati conservarentur.

١٧١ أَبْشَعُ مَنْ مَثَلِ غَيْرِ سَائِرٍ

171. Vilior quam proverbium non divulgatum.

١٧٢ أَبْغَى مِنَ الْإِبْرَةِ وَمِنَ الرَّيِّبِ وَمِنَ الْحَبْرَةِ

172. Magis concupitus, quam acus; et quam uvae passae; et quam atramentarium.

De hisce tribus proverbiiis et Pocockius et Schultensius dubitarunt. Primum et secundum non vertit Schultensius, tertium Pocockium secutus sic latine reddidit: „Iniuriosior atramentario“ et ex Pocockio addidit. Quidam exposuit, quod, cum decidat et effundatur, atramentum omnia quae prope sunt, inficiat et corrumpat. Sed vix dubito, quin in tribus proverbiiis vocis أَبْغَى „Magis concupiti“ significatio apta sit; in secundo enim quum vix dubitare liceat, eadem significatio duobus aliis tribuenda videtur. Acus in terram delapsa non negligitur, quamvis sit parvi pretii, sed tollitur. Hunc esse sensum a Meidanio adductus versus probare videtur:

أَبْغَى مِنَ الْإِبْرَةِ لِكِنَّهُ يُوهِمُ قَوْمًا أَنَّهُ لَوْطَى

„Magis concupitus quam acus, sed suspicionem affert hominibus, eum esse puerorum amoris deditum.“

Versus, cuius metrum Sarih (conf. l. m. p. 244) est, hunc sensum praebet: Vir ille, qui tanquam acus ab omnibus concupitus, nil in se pretii, cur desideretur, habeat, aliis in suspicionem venit, eum esse talem.

De atramentario autem dici potest, id a multis concupitum esse, nam pueri ut ludo inserviat, eo potiri vehementer cupiunt.

١٧٣ أَبْقَى مِنَ النَّسْرَيْنِ وَمِنَ الْعَصْرَيْنِ

173. Durabilior, quam aquilae duae; et quam tempora duo.

Vocabulo النَّسْرَيْنِ »aquilae duae« duorum siderum signa scil. النَّسْرُ الطَّائِرُ »aquila volans« et النَّسْرُ الْوَاقِعُ

decidens“ significatur. De his confer. illust. Ideleri libr. „Untersuchungen über den Ursprung und die Bedeutung der Sternnamen. p. 105. Duo autem tempora sunt tempus matutinum et vespertinum.

lvf أبهى من القمرين

174. Pulchrrior (vel Splendidior) quam sol et luna.

lv٥ أبهى من قرطيين بينهما وجه حسن

175. Pulchrrior, quam in aures duae, inter quas facies pulchra est.

lv٦ أبكر من غراب

176. Ante corvum matutino tempore surgens.

Corvus omnium avium primus primo diluculo conspicitur.

lv٧ أبكى من يتيم

177. Magis plorans, quam orphanus.

Frequens quoque est proverbium لا يعلم اليتيم البكاء „Non didicit orphanus ploratum. conf. C. XXIII, 400.

lv٨ أبخل من صبي ومن كسع

178. Avarior, quam puer; et quam Cosahus.

Puer nullius pretii res retinere cupit. Vir iste canis sui, ne latraret neve latratu advenientibus domini habitaculum indicaret, podicem ussisse narratur. Pocockius, se virum illum gulam cani ussisse, ne latraret, legisse adnotavit. Ubi sit, ignoro; rei magis conveniret.

Proverbia recentiora.

١٧٩ بِئْسَ الشِّعَارُ لِحَسَدٍ

179. Quam prævum interius amiculum est invidia!

١٨٠ بَيْنَ الْبَلَاءِ وَالْبَلَاءِ عَوَافٍ

180. Inter calamitatem et calamitatem sunt incolumitates.

١٨١ بَيْتِي أُسْتَرُّ لِعَوْرَانِي

181. Domus mea magis occultat pudenda mea.

De eo, qui solus ab aliis hominibus separatus vitam degit, adhibetur.

١٨٢ بَيْتُ الْإِسْكَافِ فِيهِ مِنْ كُلِّ جِلْدٍ رُقْعَةٌ

182. Domus sutoris, in qua segmentum cuiuslibet cutis reperitur.

Homines inter se ex diversis gentibus uno loco mixtos esse significat. Conf. C. II, 40.

١٨٣ بِعِ لِحَيَوَانٍ أَحْسَنَ مَا يَكُونُ فِي عَيْنَيْكَ

183. Vende animal, et si pulcherrimum tibi videtur.

١٨٤ بِعِ الْمَتَاعَ مِنْ أَوَّلِ طَالِبِهِ تَوَفَّقْ فِيهِ

184. Vende vas primum quaerenti, qui ad te venit!

Lectionem codicum B. et L. in voce طالبه practuli;
codex P. بايعه, noster طلبة habet.

١٨٥ بَعَلَّةُ الزَّرْعِ يُسْقَى الْقَرْعَ

185. Propter semen rigatur cucurbitae fructus.

١٨٦ بَعَلَّةُ الدَّائِيَةِ يُقَبَّلُ الصَّبِيُّ

186. Propter nutricem infanti oscula dantur.

١٨٧ بُغَاثُ الطَّيْرِ أَكْثَرُهَا فِرَاخًا

187. Aves viles pullorum maximum numerum habent.

١٨٨ بَذْلُ لَجَاءِ أَحَدِ الْمَالِكِينَ

188. Donatio dignitatis est altera opum duarum.

Opes duae sc. dignitas, quae opum locum tenet et divitiae.

١٨٩ بَشِيرٌ مَالِ الشَّحِيحِ بِحَادِثٍ أَوْ وَارِثٍ

189. Annuncia opibus avari vicem fortunae aut haeredem.

Verba haec Ebn-Almohtassus dixit.

١٩٠ بَعْضُ الشَّوْكِ يَسْمَحُ بِالْمَنْ

190. Quaedam spinosae arbores resinam Manna appellatam proferunt.

Et in homine, cuius exterior habitus parum se nobis commendat, virtutes interdum sunt.

١٩١ بَعْضُ الْعَفْوِ ضَعِيفٌ

191. Quaedam condonatio debilis est.

i. e. Debilitati tribuenda est.

بَعْضُ الْجَلْمِ ذَلٌّ ١٩٢

192. Quaedam mansuetudo vilitas est.

بَرِئْتُ مِنْ رَبِّ يَرْكَبُ الْحِمَارَ ١٩٣

193. Liber sum (sim) a domino, qui asino vehitur.

بَلَدٌ أَنْتَ غَرَّاهُ كَيْفَ بِاللَّهِ نَكَالُهُ ١٩٤

194. Regio, cuius dorcas tu es, quomodo a Deo poena infligi potest?

Proverbio metrum R aml est. Conf. libr. m. p. 239.

بِهٍ حَرَارَةٌ ١٩٥

195. In eo calor est.

De eo, qui suspicionem habet.

بِهٍ دَاءُ الْمُلُوكِ ١٩٦

196. In eo morbus regum est.

De eo, qui suspicionem habet.

بَيْنَ وَعْدِهِ وَاجْتَاةِ فَتْرَةِ نَبِيِّ ١٩٧

197. Inter promissum eius et rei perfectionem intervallum duorum prophetarum est.

Id est: longum temporis spatium. Conf. ill. de Sacy Chr. Arab. T. II, p. 374. adv.

بَيْنِي وَبَيْنَهُ سَوْقُ السِّلَاحِ ١٩٨

198. Inter me eumque armorum forum est.

Hostes sumus.

١٩٩ بَدَنٌ وَافِرٌ وَقَلْبٌ كَافِرٌ

199. Corpus perfectum et cor perfidum.

De homine corpore pulchro; sed vili animo adhibetur.

٢٠٠ جَبْهَةٌ الْعَبِيرِ يُغْدِي حَافِرُ الْقَرَسِ

200. Fronte asini ungula equi redimitur (liberatur).

Proverbium ad metrum Basith revocari potest. Conf. libr. m. p. 189.

٢٠١ بِقَدْرِ السَّرُورِ يَكُونُ التَّنْغِيسُ

201. Quae laetitiae ratio est, eadem tristitiae est.

Conf. prov. 126.

٢٠٢ بَعْدَ الْبَلَاءِ يَكُونُ الثَّنَاءُ

202. Post calamitatem erit laus.

٢٠٣ بَعْدَ كُلِّ خُسْرٍ كَيْسٌ

203. Post omnem iacturam est prudentia.

٢٠٤ بَاعَ كَرْمَهُ وَاشْتَرَى مِعْصَرَةً

204. Vendidit uvas suas et torcular emit.

٢٠٥ بَدَاتِ فِيهِ يَفْتَضِحُ الْكَذُوبُ

205. Verbis oris sui mendax ignominia afficitur.

٢٠٦ بِشُرْكَ تَحَفٍّ لَخَوَانِكَ

206. Hilaris vultus tuus donum est fratibus tuis datum.

٢٠٧ بَيْنَ جَبْهَتِهِ وَبَيْنَ الْأَرْضِ جَنَائَةٌ

207. Inter frontem eius et terram peccatum est.

Preces non facit.

٢٠٨ الْبُسْتَانُ كُلُّهُ كَرْفَسٌ

208. Hortus apio omnino impletus est.

Malum inter omnes aequale est.

٢٠٩ الْبَغْلُ الْهَرِمُ لَا يُغْرِعُهُ صَوْتُ الْجَلْجَلِ

209. Mulus decrepitus sono tintinnabuli non terretur.

٢١٠ أَبْنُهُ عَلَى كَتِفِهِ وَهُوَ يَطْلُبُهُ

210. Filium, quem in humero portat, quaerit.

٢١١ ابْنُ آدَمَ لَا يَحْتَمِلُ الشَّحْمَ

211. Homo adipem non portat.

Proverbii sensus esse videtur: homo commodam vitam et rerum abundantiam ferre non potest.

٢١٢ ابْنُ عَمْرِ النَّبِيِّ مِنَ الدَّلْدَلِ

212. Patruelis prophetae ex Daldala.

Daldala nomen muli est, quem propheta Mohammedes possedit. In eum, qui originem nobilem falso sibi arrogat, dicitur. Eodem modo dicunt ابن عمه من اليعفور Patruelis eius ex Aljahfuro; Iahfur enim asini, quem propheta possidebat, nomen est.

٢١٣ البَيَاضُ نِصْفُ الْحُسْنِ

213. Candor dimidium pulchritudinis est.

٢١٤ بَيْسَ وَاللَّهِ مَا جَرَى فَرَسِي

214. Quam male currit, per Deum! equus meus!

De eo, qui minus fecit, quam debuit aut cui minus praestitum fuit, adhibent proverbium.

٢١٥ بَطْنٌ جَايِعٌ وَوَجْهٌ مَدْهُونٌ

215. Venter esuriens et facies oleo uncta.

De eo, qui prae se fert satietatem, quum satiatus non sit, adhibetur.

٢١٦ ابْنُ آدَمَ حَرِيصٌ عَلَى مَا مُنِعَ مِنْهُ

216. Homo res ipsi denegatas vehementer cupit.

٢١٧ الْبَصَرُ بِالزُّبُونِ تِجَارَةٌ

217. Cognoscere eum, qui fraude opibus privari potest, mercatura est.

De cognitione, qua unum ab altero discernimus, adhibetur. De voce زبون conferas lexicon meum. conf. C. XI, 59 et Harir. p. 66.

Caput III.

L i t t e r à T a.

١ تَرَكَ الطَّبِي ظِلَّهُ

1. Quemadmodum latibulum suum dorcas relinquit.

Dorcas si e loco, ubi fervoris tempore umbram captat, a venatore depellitur, ad eundem locum nunquam redit; quapropter proverbium, virum amicum omnino reliquisse, designat. Supplendum est verbum in initio proverbii. Qui se alterum relicturum esse minatur, dicit لا تَرْكَنَهُ تَرَكَ الطَّبِي ظِلَّهُ »Profecto eum relinquam, quemadmodum dorcas latibulum suum relinquit« i. e. nunquam ad eum rediturus sum. Samachschari. conf. Berth. p. 7. text.

٢ تَرَكَتَهُ عَلَى مِثْلِ مَقْلَعِ الصَّمْغَةِ

2. Reliqui eum similem loco, unde pars gummi avulsa est.

Reliqui eum omnibus rebus carentem, nam in loco, unde gummi avulsum est, eius ne vestigium quidem relinquitur.

٣ تَرَكَتَهُ عَلَى مِثْلِ لَيْلَةِ الصَّدَرِ

- 3: Reliqui eum conditione utentem, quae nocti Alzadar similis est.

ليلة الصدر Nox Alzadar est, qua Meccam peregrinantes ceremoniis sacris finitis a Minā domum omnes decedunt. ut nemo remaneat.

٤ تَرَكَتُهُ عَلَى أَنْقَى مِنَ الرَّاحَةِ

4. Reliqui eum talem, ut status eius vacuior esset, quam vola manus.

Omnibus bonis carentem eum reliqui.

٥ تَرَكَ لِحْدَاعٍ مِنْ أَجْرِي مِنْ مِائَةٍ

5. Reliquit deceptionem, qui centum sagittae iactus cursus spatium esse constiuit.

Diversi erant, quemadmodum Alazmāihus retulit, in certamine equorum inter Arabes currendi modi. Spatium sagittarum jactibus definiebatur et numerus jactuum ex equi actate pendebat. Qui جذعان (triennes) erant, quadraginta, qui ثنيان (quadriennes) sexaginta, qui ربع (quinquennes) octoginta, qui قرح (sexennes) centum iactuum spatium percurrebant. Maius currendi in certamine spatium non admittebatur. Proverbii verbis Kaisus ben-Sohair die Dahes, quo equorum certamen inter eos constitutum erat, respondit Hodsai faho, qui خدعتك يا قيس »Decepi te o Kaise! dixerat.« Id est: Qui centum iactuum cursum in certamine constituit, is rem suam patefecit et decipere non studuit. De eo adhibetur, qui ut dubium tollat, operam dat. conf. C. XXI, 102. Hamas. p. ٣٣٢. Samachschar.

٦ تَمَامُ الرَّبِيعِ الصَّيْفِ

6. Perfectio pluviae veris aestatis pluvia est.

I. c. Vestigia pluviae veris in pluvia aestatis conspiciuntur, quemadmodum dicere solent الأعمال بخواتيمها »Facta fine cognoscuntur.« Proverbium autem docet, quod si quis alteri benefacere cupiat, hoc ita fieri debere, ut inde perfectum commodum capiat. Samachschari.

٧ تَرَكَ الذَّنْبَ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

7. Omittere crimen facilius est, quam quaerere poenitentiam.

٨ تَرَكَنِي خَبْرَةُ النَّاسِ فَرْدًا

8. Notitia hominum reliquit me solum.

Quum scirem, quales essent homines, solus mansi.

٩ تَصَنَعُ فِي عَامَيْنِ كُرْزًا مِنْ وَبَرٍ

9. Spatio duorum annorum saccum ex pilis camelinis conficis.

De eo dicitur, qui tardo opus perficit.

١٠ تَجَنَّبَ رَوْضَةً وَأَحَالَ يَعْدُو

10. Declinavit a prato et accessit currens.

Eum, qui molestias quieti praeferat, designat. conf. prov. 35 et C. XXI, 114.

١١ تَجُوعُ الْحَرَّةِ وَلَا تَأْكُلُ بِشَدِيِّهَا

11. Femina nobilis esurit et mercedem mammarum suarum non edit.

Id est: Non erit nutrix, etsi fame affligatur. Proverbium, ne quis turpi modo opes acquirat, monet. Primum ver-

ba haec Alharitsus ben-Solaic Alasadi dixisse narratur. Hic ad Alahlkamahum ben-Chazafah Thajjitam hospitem suum veniens filiam eius Sabba appellatam pulcherrimam sui temporis feminam, in matrimonium petierat. Quamquam puella, vir enim ille aetate provectus erat, a connubio isto abhorrebat, tandem, postquam a matre ei persuasum erat, precibus cessit. Alharitsus ea conditione, ut centum et quinquaginta camelos et servum daret, nec non mille drachmas solveret, puellam in matrimonium duxit. Festo finito uxorem ad gentem suam deduxit. Ibi quum iuvenis quidam gentis Asad advenisset, et eo conspecto uxor suspirium altum peteret et in lacrymas effunderetur, Alharitsus, quae lacrymarum causa esset, interrogavit. Illa respondit: ما لي وللشيوخ الناهضين كالغروب «Quaenam ratio est mihi cum senibus, qui assurgunt sicut avium pulli». At vir iratus dixit: «Orbata sit tua morte mater tua! esurit ingenua et mammarum suarum mercedem non edit» et ad gentem suam uxorem dimisit. Duplex est proverbii legendi modus, quo sensus idem manet, aut اجرة ut ثدييها «mercedem mammarum suarum» omisum sit, aut بثدييها, ut sit pro بسبب ثدييها «ob causam mammarum suarum.» conf. Harir. p. 149.

١٢ تَحْسِبُهَا حَقًّا وَهِيَ بَاخِسٌ

12. Stultam eam esse putas, sed homines defraudat.

Viro cuidam e gente Banu-Alahnbar, quae pars Tamaritarum est, vicinam fuisse narrant. Quam quum stolidam putaret, supellectilem suam inter mulieris supellectilem miscebat, ut, quum postea divideretur in duas partes, ipse sibi optimam sumeret. Quae autem spes eum fefellit; mulier enim suam supellectilem reposebat. Tum eius iniuriam questa est, ut ab eo se redimere cogeretur. Insuper vituperatus excusandi facti gratia verba dixit, quae postea in proverbium venerunt. In proverbio aut باخسة aut باخس

legitur. De eo, qui insipientem se simulat, quum callidus sit, proverbium adhibent.

١٣ تَرَكْتَهُ فِي وَحْشٍ أَصَمَّتْ

13. Reliqui eum in deserto.

Proverbium hoc, quod in codicibus B. L. P. legitur (in meo non est), sic quoque enunciatur تَرَكْتَهُ بِلْدَةِ أَصَمَّتْ (in meo non est), sic quoque enunciatur تَرَكْتَهُ بِلْدَةِ أَصَمَّتْ vel تَرَكْتَهُ بِلْدَةِ أَصَمَّتْ. Sensus est: reliqui eum solum et auxilio destitutum. Conferas lexicon meum s. v. أَصَمَّتْ.

١٤ تَرَكْتَهُ بِأَسْتِ الْمَتْنِ

14. Reliqui eum in podice terrae durae.

i. e. Reliqui eum solum, et ab aliis remotum.

١٥ تَأَلَّلَ لَوْ لَا عِنَقَهُ لَقَدْ بَلَى

15. Per Deum! Si eius generositas non fuisset, profecto afflicto fuisset.

De equis generosis dictum in homines, qui in calamitatibus perferendis fortitudinem ostendunt, translatum est.

١٦ تَذَكَّرْتُ رَيًّا وَلَدًا

16. Rajja filium recordata est.

Rajja mulieris nomen est. Quendam ad rem. quam antea neglexerat, attentum esse, indicat.

١٧ تَعْجِيلُ الْعِقَابِ سَفَهٌ

17. Poenam accelerare stultitia est.

Prudens poenas expetere non festinat.

١٨ تَشَدِّدِي تَنْفَرَجِي

18. Vehemens esto (o calamitas), ut desinas.

In vehementia calamitatis adhibetur. Si summum vehementiae gradum attigit calamitas, diminuitur. In priore verbo conditio est, quae causa sequentis futuri apocopati est. Femininum in verbo vocem داعية »calamitas« omis- sam spectat.

١٩ تَبِهْ مَغْنٍ وَظَرْفٍ زَنْدِيقِ

19. Fastus musici et elegantia impii.

De proverbio, quod nonnisi in codice meo et codice L. legitur, vehementer dubito. In codice meo sic legitur تَبِهْ مَغْنٍ وَظَرْفٍ زَنْدِيقِ, in codice L. sic ظَرْفٍ وَظَرْفٍ مَغْنٍ وَظَرْفٍ زَنْدِيقِ. Quid in codice meo تَبِهْ significet, non bene intello. Vox مَغْنٍ supremum iudicem designat. Scholii autem verbis proverbium non satis clarum fit. Haec sunt: یزیدی هذا عن أبي نواس وأرادوا بقوله ظَرْفٍ زَنْدِيقِ مطيع بن أبياس ولقبه بذلك بشار بن برد وكان إذا وصف انسانا بالظرف قال اظرف من الزنديق یعنی مطيعا لا ان من تزندق كان له ظرفا یبایین به الناس ومن قال فلان اظرف من زنديق فقد غلط ظرف زنديق. »Hoc de Abu-Nowaso refertur. Verbis autem ظَرْفٍ زَنْدِيقِ «Elegantia impii:»¹⁾ virum Mothih ben-Ijas appellatum designarunt; Baschscharus ben-Börd hoc eum cognomine appellaverat, nam si cuiusnam hominis elegantiam descri- bebat, dicere solebat: Elegantior quam impius sc. ille Mothih appellatus, non quasi omnis Persarum religioni ad- dictus elegantia a caeteris hominibus distinctus esset. Qui dicit: quidam elegantior est quam religioni Persarum ad- dictus, is errori obnoxius est.

٢٠ تَسَالَنِي بِرَأْمَتَيْنِ سَلَجَمَا

1) Vocabulum Arabicum proprie eum, qui dualismo seu Persarum religioni Zendavestae addictus est, designat.

20. Utrouque loco Ramah appellato rapum me rogat.

Samachscharius narrat virum uxori rapam in deserto postulanti dixisse

تَسْأَلْنِي بِرَامَتَيْنِ سَلَجَمَا أَنْكَ لَوْ سَأَلْتَ شَيْئًا أَمَّمَا
جاء به الكرمي أو تجشما

»A me in loco Ramatain rapam postulat. Si tu rem facilem postulasses, locator eam adtulisset, etsi cum molestia.«

Horum versuum metrum Redjes est. conf. libr. m. p. 230. Loco vocis سَلَجَمَا etiam شَلَجَمَا legitur; sed prius praeferendum est. De eo autem adhiberi, qui rem difficilem petat, idem Samachscharius dixit.

٢١ تَجَشَّأَ لَقْمًا مِنْ غَيْرِ شَبْعَ

21. Lokmanus quamquam satiatus non erat, ructum tamen emisit.

De eo, qui rem, quam non habet, se possidere prae se fert, adhibetur. Sic in scholio legitur ويقال تجشأ لقمان من غير شبع من حلبتين وثمان وربع قال أبو الهيثم فهذه عشر علب مع ربع لم يعبدها لقمان شيئا لكثرة حاجته الى الأكل »Narrant, Lokmanum nondum satiatus ructum emisisse, quum duo muletraria et octo et partem quartam bibisset. Dixit Abu-l-Haitsamus, haec decem muletraria cum quarta parte Lokmanum nihili putasse, quum multum cibi ei opus fuisset.«

Lokmanum autem Ahditam voracitate notum fuisse, in alio proverbio occurrit. conf. C. I, prov. 414.

٢٢ تُخْبِرُ عَنْ مَا جُهِلَ مَرَاتَهُ

22. Facies eius res eius ignotas narrat.

Ex facie eius et externo habitu, quae sit eius interna conditio, cognoscitur.

٢٣ تَسْقُطُ بِهِ النَّصِيحَةُ عَلَى الظَّنِّ

23. Monitum sincerum in suspicionem eum adducit.

Multa admonitio suspicionem facit. conf. C. I, 340

٢٤ تَعَلَّمَنِي بِضَبِّ أَنَا حَرَشْتُهُ

24. Tu mihi lacertam indicas, quam ego venatus sum.

Id est: quam tu mihi rem narras, eam ego melius scio.

٢٥ تَحْمَدِي يَا نَفْسُ لَا حَامِدَ لَكَ

25. Te ipsam lauda o anima! nam te nemo laudat.

Proverbium ad metrum Redjes revocari potest. Facta laude digna gere; nam aliter nemo te laudabit. Viro ipsi rerum suarum curam habendam esse. docet proverbium. Samachschari.

٢٦ تَنْزُرُوْا وَتَلِيْنُ

26. Adsilis et lenis es.

Interdum quoque tali modo proverbium enunciatur! «Adsilis et lenis es et quadraginta persolvis.» Narrant Arabem campestrum in carcerem coniectum hos versus dixisse

وَمَا دَخَلْتُ السِّجْنَ كَثَرُ أَهْلُهُ وَقَالُوا أَبُو لَيْلَى الْغَدَاةَ حَزِينُ
وَفِي الْبَابِ مَكْتُوبٌ عَلَيَّ صَفَحَاتِهِ بِأَنَّكَ تَنْزُرُوْا ثُمَّ سَوْفَ تَلِيْنُ

»Quum in carcerem intrassem, incolae eius Deum laudaverunt et dixerunt: Abu-Laila hoc tempore matutino tristis est, et in porta scriptum erat super eius lateribus: tu adsilis, tum lenis eris.«

Versus metrum Thawil est. conf. libr. m. p. 161. Hominem primum honoratum et potentem, tum vilem et submissum factum significare proverbium, Samachscharius docet. In Haririi scholiis legimus, proverbium desumptum esse a haedo. qui parvus adsiliat, annosus lenis sit. conf. p. ٢٩٢.

٢٧ تَخَرَّسِي يَا نَفْسُ لَا مَخَرَّسَ لَكَ

27. Puerperii cibum tibi para, o anima, nemo alius tibi eum parabit.

Verba haec mulier, quae neminem sui curam gerentem in puerperio habebat, dixit. In Kamusi opere لَا مَخَرَّسَةَ لَكَ legitur. Proverbii autem sensus est idem quam prov. 25, monet nempe, ut curam sui ipsius vir habeat.

٢٨ تَحْقِرُهُ وَيَنْتَنَّا

28. Tu despicias eum, et elatus est.

De eo adhibetur, qui hominem magni se facientem despicit.

٢٩ تَرْفُضُ عِنْدَ الْحَفِظَاتِ الْكَتَايِفُ

29. Evanescit in rebus iram tuam moventibus odium tuum.

Quodsi propinquus tuus iniuria afficitur, odium tuum erga eum abiiciens auxilium ei feres. Dixit Alkathamius:

أَخُوكَ الَّذِي لَا يَمْلِكُ لِحُسْنِ نَفْسِهِ تَرْفُضُ عِنْدَ الْحَفِظَاتِ الْكَتَايِفُ
»Frater tuus, cuius animum misericordia non occupat, tamen in rebus iram moventibus odium abiiciet.«

Metrum versus Thawil appellatum est, ut proverbium eius hemistichium sit. Quæ in codice Samachscharii وترفض lectio reperitur, metro contraria est. Abieci litteram و. Verbum ترفض est pro تترفض, quod scholion verbo تتفرق se separat explicavit.

٣٠. تَضْرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ

30. Percutis ferrum frigidum.

Rem haud desiderandam concupiscere hominem designat. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de precibus ad avarum frustra directis. Sed in scholiis ad Haririum fusius explicatur. Adhiberi tum in eum, qui rem desiderio haud dignam desideret tum in eum, in quo nil desiderio dignum sit. Desumptum autem esse e versu poetæ

يَا خَادِعَ الْبُخْلَاءِ عَنْ أَمْوَالِهِمْ هَيْهَاتَ تَضْرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ

»O tu, qui avaros decipere vis, ut opes suas negligent, apage! ferrum frigidum percutis.«

Est igitur, quemadmodum videmus, pars posterior versus, cuius metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

٣١. تَمْنَعِي أَشْهَى لَكَ

31. Te recusantem ostende, appetentior tibi erit.

Mulieri vir dixisse narratur: تَمْنَعِي إِذَا غَارَلْتِكِ يَكُنْ أَشْهَى
»Te recusantem ostende, quum tecum iocor, gratius erit..
De eo adhibetur, qui rem se vendere nolle simulat, ut vilis pretii rem caro pretio vendat, nam rei, quae recusatur, desiderium crescit. vid. Samachschar.

٣٢. تَمَرْدَ مَارِدٍ وَعَزَّ الْأَبْلَقُ

32. Arx Marid pervicax et arx Alablak potens fuit.

Marid arx in loco Dumat-Aldjendel erat. Alablak arx Samuelis ben-Ahdija. Quas quum Saba Mesopotamiae regina oppugnaret, in potestatem redigere non potuit, et hanc ob causam ista verba dixit, quae postea in proverbium, de omni re magna, quae attingi non potest, usurpatum venerunt. conf. Samach. et Kam. sub مَرْدٍ et أَبْلَقٍ.

٣٣ تَلَدَغُ الْعَقْرَبُ وَتَصِيءُ

33. Scorpio pungit et sibilat.

De iniusto, qui iniuria se laesum simulat, adhibetur. Samachscharius sic proverbium adnotavit: تَلَدَغُ الْمَرْأَةِ »Pungit mulier et clamat.« i. e. maritum suum iniuste tractans, se ab eo iniuria laesum esse queritur. Meidanium Haririus in scholiis p. ٢٩٢ secutus est.

٣٤ تَشْكُو إِلَى غَيْرِ مُصْمِتٍ

34. Conquereris cum homine, qui ad silentium non redigit.

Id est: cum eo, qui querelae tuae nullam rationem habet, ut tacere possis. Dixit poeta

أَنْتَ لَا تَشْكُو إِلَى مُصْمِتٍ قَاصِبٍ عَلَى الْجَمَلِ الثَّقِيلِ أَوْ مِتٍ

»Tu non quereris cum eo, qui ad silentium redigit; patienter igitur fer onus grave aut morere!

Metrum versus Redjes est. conf. libr. m. p. 230.

٣٥ تَجَاوَزَ الرُّوْضَ إِلَى الْقَاعِ الْقَرِيقِ

35. Transiit ad pratum et ad campum planum tendit.

Eum, qui in rebus suis generosum relinquens ad vilem se convertit. designat. conf, prov. 10.

٣٦ تَحْمِي جَوَائِيهِ نَقِيفَ الضَّفَدَعِ

36. Eius aquaria magna coaxationem ranarum defendunt.

Virum in quo nulla virtus est, nil praeter sonos inanes proferentem designat.

٣٧ تَشَمَّرَتْ مَعَ الْجَارِي

37. Delapsa est (navis) cum corrente aqua.

De re, quae parvi habita in oblivionem adducitur. Proverbii auctor Cahbus ben-Sohair ben-Abi-Solma fuisse dicitur. Cahbus cum patre iter navi faciebat. Quum navi veherentur, Sohairus carmen suum celebre e numero eorum, quae portae templi Meccani¹⁾ affligebantur, canens, filium memoriae versus mandare iussit. Postridie mane quum pater versus interrogaret, filius, e cuius memoria elapsi erant, proverbii verba dixit.

٣٨ تَهْمُ وَيَهْمُ بِكَ

38. Tu cogitas et alii de te cogitant.

Ei verba dicuntur, qui non respiciens finem, rem cum incuria agit.

٣٨ تَرَكْتَهُمْ فِي كَمِصَصَةِ الظَّبِي

39. Reliqui eos in rete dorcadis,

De vocabuli كَمِصَصَة significatione non consentiunt: alii enim cubile dorcadis, alii rete, quo capitur dorcas, significari dicunt. Homines in angustias compulsos esse, proverbium significat.

٤٠ تَرَكْتَهُمْ فِي حَيْصٍ بَيْصٍ

40. Reliqui eos in Haiza Baiza.

Verba حَيْصٍ بَيْصٍ, quae vario modo vel Haizi Baizi. Haiza Baiza vel Hiza Biza vel Haizin Baizin enunciantur, angustias et summam calamitatem designant. In calamita-

1) A celeb. Rosenmüllero denuo editum est. Lips. 1826.

tem, e qua fuga relictā non esset, homines incidisse. proverbium indicat.

٤١ تَلْبَدِي تَصِيدِي

41. Ad terram corpus deprime, venare!

Id est: Si ad terram corpus deprimis, ut fera te non conspiciat, ea poteris. Proverbii igitur sensus est: Ut re poteris, diligentia et astutia adhibenda est.

٤٢ تَتَابَعِي بَقْرَ

42. Caeteras sequere, o vacca!

De eo, quod res vel homines unus alterum celeriter sequuntur et transeunt, adhibetur. Proverbii originem sic narrant. Sterili quodam anno, quo homines multum affligebantur, Bascharus ben-Abi-Hasem Asadita, cum gente sua iter faciens, in vaccarum silvestrium gregem incidit, qui territas montem adscensu difficilem, e quo ex altero latere descendendi locus non erat, occupaverat. Bascharus in montis via stans arcum sumsit, sagittas paravit, et se in gregem tela conicere simulavit. Qua de causa una post alteram de summo monte se deiecit et membris fractis in pede montis proruit. Vir autem, quum nonnullae se deiecere cunctarentur, quasi cohortans verba dixit.

٤٣ تَنْهَانَا أَمَّنَا عَنِ الْغَيِّ وَتَعْدُو فِيهِ

43. Mater nostra nos errare vetat et in errore currit.

Hominem verba pulchra proferre, sed pravam agendi rationem sequi, proverbium docet.

٤٤ تَطْلُبُ أَثَرَ بَعْدَ عَيْنٍ

44. Quaeris vestigium rei post rem ipsam.

Hominem rem, quam videret, reliquisse et postea vestigia eius secutum esse, dicit. Malicus ben-Ahmru Alahmeli (aliis Albaheli) haec verba dixisse narratur. Rex quidam Ghassanidarum, perfidiam gentis Ahmilah vindicaturus, Malicum eiusque fratrem Simacum in carcerem coniecerat. Aliquo tempore post utrumque fratrem advocans, quum se unum eorum occisurum esse, dixisset, quisque se pro fratre libenter mortem subiturum esse, declaravit. Simacus, quem ad mortem rex destinaverat, inter plures ante mortem hunc quoque versum cecinit

وَأُقْسِمُ نَوَقَتَلُوا مَا لِكَا لَكُنْتُ لَهُمْ حَيَّةً رَاصِدَةً

«Iuro, si Malicum occidissent, me iis serpentem insidiantem futurum fuisse¹⁾».

Malicus a rege e carcere dimissus aliquot tempus apud suos tranquillam vitam degebat, donec mater, quae die quodam versum illum equitem recitantem audivisset, Malico dixit: «Surge ad vindictam sumendam pro fratre occiso!» Verbis obediens Malicus fratris occisorem nonnisi parvo sociorum numero circumdatum invenit, ut facile voluntati satisfacere posset. Quapropter, ut occisorem liberarent, quum Malico centum camelos offerrent, hic rem recusans dixit: لَا أَطْلُبُ

«Non sequar vestigium rei post rem ipsam.»

Conf. C. XXVIII, 121. Harir p. ۴۴, ۲۸۸.

۴۵ تَطْعَمُ تَطْعَمُ

45. Gusta et cibum sumes!

Conf. Erpen. Adag. I, 94. Gusta, ut cibi gustus ad edendum te invitet. Proverbium ad initium in re faciendum incitat; fieri enim solet ut cibo gustato cibi desiderium oriatur. conf. Samachschar.

۴۶ تَوَقَّرِي يَا زَكْرَةَ

¹⁾ Metrum versus Motakarib appellatum est. conf. libr. m. p. 284.

46. Quieta sis, o inquieta!

De muliere in domibus gentis discurrente proverbium dicitur et in hominem haud constantem et mobilem adhibetur.

٤٧ تَسْمَعُ بِالْمَعِيدَى خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَرَاهُ

47. De Almoaihdio alios audire melius est, quam eum videre.

Diverso proverbium modo legitur لَنْ تَسْمَعَ بِالْمَعِيدَى خَيْرٌ aut تَسْمَعُ بِالْمَعِيدَى لَا أَنْ تَرَاهُ aut أَنْ تَسْمَعَ. Praeferendum autem videtur أَنْ تَسْمَعَ. Virum, rumoribus de eo ad nos perlatis, meliorem nobis videri, quam quum eundem oculis viderimus, proverbium designat. Proverbii auctor Almondsirus ben-Mäi-ssema fuisse traditur. Almofadhdhelus ex more suo longam historiam adtulit, quam quum parum faciat ad explicandum proverbium, brevius descripsi. Cobaischus ben-Djabir frater Dhamrahi ben-Djabir, qui ad gentem Banu-Nahschal pertinebat, cum serva Roschajjah appellata, a Soraraho ben-Ahdos e gente Alrufaidat captiva abducta, rem habuerat, ut tres ei filii Ahmruius, Dsowaibus et Borgutsus ex ea nascerentur. Mortuo autem Cobaischo Lakithus ben-Sorarah servam cum filiis ad Dhamrahum, cui inimicus erat, accedere iussit, sperabat enim fore, ut ex ista re moerorem conciperet. Dhamrahus a serva, filios fratris esse, certior factus, illam ad gentem suam redire iussit, hos apud se retinuit. Sorarahu, vir mitis animi, hac de causa per septem annorum spatium quotannis ad istam gentem, ut filios reposceret, profectus nonnisi repulsam ferebat. Mortuo Soraraho Dhamrahus gentem suam, ut filios redderent, commovere studuit et ut pignori filios suos, donec illi redditi essent, mitterent, uxoribus suis dixit: قَفْنِ اقْسَمِ بَيْنَكُمْ الشَّكْلُ state, dividam inter vos orbitatem. Uxores eius erant: Hinda filia Carbi ben-Zafwan, Cholaidah e gente Ihdjl oriunda, captiva e gente Ahbd-Alkais et captiva e gente Alasd. Cholaidaha,

cui filius non erat, Hindae, quacum amicitiam contraxerat. dixit: وَلِيَّ الشَّكْلِ بِنْتُ غَيْرِكَ „Orbitas aliam filiam quam te attingat!“ quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Dhamrahus autem Schikkahum Hindae filium, et Schehabum, cuius mater e gente Ahbd-Alkais erat, et Ohnwahum e muliere ad gentem Asd pertinente natum ad Lakithum misit, ut eos pro illis pignoris loco haberet. Lakithus eos male habebat. Tempore post gens Banu-Nahschal, quum Lakithus filios reddere recusaret, ad regem Almondsirum ben-Mäi-ssema se contulit petens, ut eos a Lakitho reposceret. Almondsirus, illis remotis, Lakithum ad epulum invitavit eumque, qui vino plenus omnia se Almondsiro daturum esse promisisset, ut sibi filios traderet, postulavit et Dhamraho mortuo, cuius amicus fuerat, filios ad se adduci iussit. Multa antea de Alschikkaho, quae ipsi placebant, audiverat; at vero externa eius conditio ista ipsi non comprabare videbatur. Quapropter de famae veritate dubitans proverbii verba dixit. At Schikkahus ista audiens et verborum sensum intelligens regi dixit: أَبَيْتَ السُّلْعَى وَأَسَعَدَكَ إِلَهَكَ أَنْ الْقَوْمَ لَيْسُوا بِحَزَرٍ أَمَّا يَعْيشُ الرَّجُلُ بِالصَّغِيرَةِ „Nil sinistri tibi eveniat et Deus tuus te beet! homines mactandae oves non sunt; vir nonnisi per duas res suas parvas (cor et linguam) vivit (conf. C. XXVIII, 65).“ Pulchra autem et agendi et loquendi ratione regis favorem sibi comparavit. Imposuit quoque ei patris nomen, ut Dhamrahus filius Dhamrahi appellaretur.

٤٨ تَبَاعَدَتْ الْعَمَةُ مِنَ الْخَالَةِ

48. Longe distat amita a matertera.

Amitae benignius, quam materterae, liberos tractare solent. conf. C. I, 116. De rerum vel hominum diversitate proverbio utuntur. conf. Samachschar.

٤٩ تَرَكَتَهُ تُغْنِيهِ الْجَرَادَتَانِ

49. Reliqui eum duas cantatrices Aldjeradah audientem.

Aldjeradatan nomen duarum cantatricum est, quae Moahwijjae ben-Beer Amalekitarum principi in oppido Mecca erant. Proverbii originem hanc fuisse narrant. Gens Ahd appellata, quum prophetae Hud ad eos misso non credidissent, a Deo trium annorum, qui pluvia carebant, poena afflicti sunt. Miserunt igitur, ut aquam a Deo peterent, legatos, quibus Kailus ben-Ahnak, Lokaimus ben-Hassal et Lokmanus ben-Ahd praeerant, Meccam ad Ahmalekitarum principem; Amalekitarum enim gens cum Ahditis cognatione ab uxoribus parte coniuncta erat. A Moahwijjaho laute excepti et puellarum illarum cantu delectati per mensis spatium suos obliti sunt. In eum quadrat, qui voluptatibus ab officio distrahitur.

هـ تَبَشَّرَنِي بِغُلَامٍ أَعْيَا أَبُوهُ

50. Annuntias mihi filium esse natum. cuius pater mihi obediens non fuit.

Haec verba vir dixisse narratur, qui filium obsequium ipsi non tribuentem habens pueri illi filio nati nuntium acceperat. Cecinit poeta

تَرْجُو أَوْلَيْدَ وَقَدْ أَعْيَاكَ وَالِدُهُ وَمَا رَجَاؤُكَ بَعْدَ الْوَالِدِ الْوَلَدُ

„De filio speras, et eius genitor te fefellit; quam vero spem post patrem in filio ponere potes?“

Metrum versus Basith est. conf. libr. m. p. 190.

اه تَرَكْتَهُ يَصْرِفُ عَلَيْكَ ذَابَهُ

51. Reliqui eum dentem suum in te convertentem.

Tibi iratus erat. Simile est proverbium تَرَكْتَهُ يَجْرِفُ

Reliqui eum contra te collidentem dentes molares. «عليك الامر

٥٢ نَعَسَا لِلْيَدَيْنِ وَلِلْفَمِ

52. Perdat tibi Deus manus et os!

conf. Abulf. I, p. 494. Verbis hisce utuntur contra inimicum, qui ob inimici calamitatem gaudium percipit.

٥٣ تَرَكَتُهُ يَفْتُ الْيَرْمَعِ

53. Reliqui eum conterentem glaream albam.

Vehementer tristitia et curis afflictus erat.

٥٤ تَرَبَّتْ يَدَاكَ

54. Terrae adhaereant manus tuae!

Pauper fias! Cecinit poeta Solaimanus ben-Rabiah

تَرَبَّتْ يَدَاكَ وَحَدَّ رَايْتَ لِقَوْمِهِ مِثْلِي عَلَى يُسْرَى وَحِينَ تَعْلَمَنِي

»Manus tuae terrae adhaereant! Num erga gentem suam mei similem vidisti in opulentia mea et quum aliis rebus occupatus essem.«

Samachschari. Metrum Camil appellatum est. conf. libr. m. p. 212.

٥٥ تَأْبَى ذَلِكُ بَنَاتُ الْبَبَى

55. Impediunt hoc teneri cordis mei affectus.

Vir quidam, cui mater grandaeva erat, uxorem duxerat. Quem quum uxor multum urgeret, ut matrem a se dimitteret, eo adductus est, ut humeris matrem in vallem feris abundantem portaret ibique solam relinqueret. Tum mutato exteriore habitu ad eam transiit interrogans, quid ploraret? Mater respondit: »Filius meus hic me proiecit abiitque, ego autem metuo, ne ferae eum dilace-

rent. Ille autem: quid est, quum talem erga te se gesserit, quod non potius diris eum devoveas? At illa proverbii verba loquens, amore, quo eum amplector, quominus faciam impediatur, respondit. Proverbii autem verbis utuntur ad propinquorum amorem significandum, dum nos amore amplectimur eos, qui nobis malefaciunt. بنات النب «Filiae cordum» mihi sunt teneri animi affectus, Almobarredo Arabum grammatico autem venae (عروق), in quibus misericordiae sedes est. conf. Samachschari.

٥٦ أَتَقَى بِسَلْحِهِ سَمَرَةَ

56. Samorahus merda sua se tuitus est.

Vir quidam servo suo Samoraho plagas incutere volebat, at facere omisit, quum is merdam excerneret. Proverbium cohortatur hominem, ut quocunque modo se defendat. Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid. p. 74.

٥٧ أَتَقِ الصَّبِيَّانَ لَا تُصَبِّكَ بِأَعْقَائِيهَا

57. Recens natos infantes cave, ne excrementis suis te conspurcent!

Eum cave, cuius societas fugienda est, qui enim cum homine vili societatem init, eius auctoritas diminuitur. Similis sensus verbis est: صديق السوء كالقَيْنِ اِذَا لَمْ يَحْرِقْكَ «Pravus amicus fabro ferrario similis est, qui si te igne non urit, fumo tibi nocebit» aut لا تشرب «Ne bibas vinum dactylorum cum eo, per quem tu ignominia afficeris; bibe id potius cum eo, qui per te ignominia afficitur.» Scharaf-Aldin. conf. Schult. prov. Meid. p. 73.

٥٨ أَتَقِ خَيْرَهَا بِشَرِّهَا وَشَرَّهَا بِخَيْرِهَا

58. Cave bonum eius propter malum eius, et malum eius propter bonum eius.

Suffixum **ها** referendum esse ad vocem **اللقطة** »rem quae de humo legitur« vel **الصالة** »errabundum camelum,« quem vir invenit. Dicit: relinque bonum eius propter malum, quod sequitur, nam collato bono eius cum malo eius, tu malum maius esse, quam bonum invenies. Verba traditione ad nos pervenerunt et Ebn-Ahbbaso adscribuntur. Meid. Ab Scharaf-Aldino autem Ahbd-Allaho ben-Ahmīr proverbium adscribitur. conf. Schult. prov. Meid. p. 73.

٥٩ تَرَكَتَهُ يُقَاسُ بِالْجِدَاعِ

59. Reliqui eum, comparatur cum iuvenibus.

De sene, qui corpore et mente iuvenis est, dicitur. Proverbii verba ad metrum Sarīh referri possunt. conf. libr. m. p. 246.

٦٠ تَقَفَّرَ الْجَعْنُ بِي يَا مَرْزِدَهَا قَعْبًا

60. Radices oleris Zillijan eruit, o Morrah! adde ei scutellam!

Vir quidam equo suo matutino et vespertino tempore tantum dedit, quantum vas **قعب** appellatum capere poterat. Quem quum videret radices oleris **صليان** appellati eruentem, servo suo Morrah appellato dixit: »Adde ei scutellam!« Vox **تَقَفَّرَ** pro **تَتَقَفَّرَ** est et verbo **تَقَفَّرَ** significatio chirothecas **قفاز** induit hoc in proverbio tribuenda est, ut radices oleris, quas o solo eruit, ei tanquam chirotheis inserviant.« Servi nomen **مرة** abbreviatum est. De eo proverbium adhibetur, qui minus accipit, quam meretur.

٦١ تَقْدِيمُ الْحَرَمِ مِنَ النِّعَمِ

61. Praemittere feminas (in alterum mundum)
quoddam beneficium (est).

Voce حرم filias significari scholion dixit. At hic proverbialis loquendi modus similis est alteri دفن البنات "Sepelire filias est quaedam actio generosa." Quibusdam enim Arabibus ante Mohammedem mos erat, filias recens natas sepelire.

٦٢ أَتْبِعِ الْفَرَسَ لِحَامَهَا وَالنَّاقَةَ زِمَامَهَا

62. Fac, ut equum sequatur habena, et camelam
funis (quo regitur).

Quum maiorem rei partem dederis, reliquum quoque da, ut beneficium perfectum sit, nam, si quis equum dederit, habena quoque, cuius ope equus abducatur, addenda est. Duo sunt proverbia, ut prior pars a posteriore separanda sit, dicitur enim اتبع الفرس لحامها "Fac, ut equum sequatur habena" aut اتبع الناقة زمامها "Fac, ut camelam sequatur funis." Prius proverbium Ahmrui ben-Tsahlebah Calbitae fratri Ahdijji ben Djenab Calbitae tribuunt; sed causa duplici modo narratur. Dhirarus ben-Ahmru Dhabbita incursione hostili facta Solmani¹⁾ filiam Wajili aurifabri, quae tum temporis Ahmrui ben-Tsahlebah serva erat, absente Ahmrui captivam abduxerat. Ahmrui ben-Tsahlebah Dhirarum, quocum amicitiae vinculo coniunctus erat, secutus, ut praedam suis ereptam ipsi redderet, rogavit. Omnia praeter Solmam, quae ei vehementer placeret, reddidit. Quod quum Ahmrui videret, ista verba, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt, dixit. Alii autem sic rem narrant. Dhirarus ben-Ahmru cum gente Dhabbah in Syriam profectus gentem Calb ben-Wabrah diripuerat et Rajiham Ahmrui ben-Tsahlebah servam eiusque filiam

1) Solma haec regis Alnohmani ben-Almondsir mater fuisse dicitur.

Solnam, ex Ahthijjah ben-Wajil natam, inter alias captivas abduxerat. Tempore incursionis Ahmruus ben-Tsahlebah absens erat. Ad suos redux factus quum de re certior factus esset, Dhirarum in regionem Nedjd proficiscentem secutus rogavit, ut familiam et opes sibi redderet. His redditis, ut servae adderentur, petiit. In reddenda Solma, eius matre reddita, quum alter cunctaretur, Ahmruus ista proverbii verba protulit. Simillimum huic alterum proverbium est: اتبع الدلو الرشاء »Fac, ut situla eius funem sequatur.« Cecinit Kaisus ben-Alchathim

إِذَا مَا شَرِبْتُ أَرْبَعًا حُطَّ مِيزِي وَأَتَّبَعْتُ دَلْوِي فِي السَّمَا رِشَاءَهَا
 »Quando quatuor (pocula) bibi, cingulum meum depositum est, et efficio, ut situla mea in liberalitate funem suum sequatur.«

Metrum versus Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 162. conf. Schult. prov. Meid. p. 61. Hamas. p. ٨٧.

٦٣ اتَّخَذَ اللَّيْلَ جَمَلًا

63. Sumsit noctem tanquam camelum (quo vereretur.)

Virum noctis tempore res gessisse significat. Sed in Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus proverbium sic legitur: اتَّخَذَ اللَّيْلَ جَمَلًا تَدْرِكُ »Sume noctem tanquam camelum, tu rem assequeris!« ut اتَّخَذَ imperativi forma sit. Adhortatur proverbium, ut summo cum studio rei operam demus. Proverbii auctorem Actsamum ben-Zaifi esse contendunt. conf. Schult. prov. Meid. p. 70.

٦٤ تَرَكَتُهُ بِمَلاَحِسِ الْبَقَرِ أَوْلَادَهَا

64. Reliqui eum in locis, ubi vaccae (silvestres) vitulos suos lambunt.

Silentio praetermittendum non est. in Kamuso. nec non

in Djeuharii opere proverbium legi [omissa voce اولادها, ut dubitare liceat, num ista vox proverbii pars sit; sed alterum legendi modum addidit Kamusi auctor تركته بملحس, in quo illa vox cernitur. Tertius denique proverbii legendi modus, quem et Djeuharius et Kamusi auctor adnotavit, hic est: تركته بمباحث البقر, in locis, ubi vaccae silvestres quaerunt» scil. vitulos suos i. e. in loco deserto vel in loco, qui ubi sit, nescitur. conf. Samachschar.

٦٥ اتَّخَذُوهُ حِمَارَ الْحَاجَاتِ

65. Eo usi sunt tanquam asino necessitatum.

Eo tanquam famulo in rebus usi sunt. In Scharaf-Aldini et Samachscharii libro nec non in Kamuso sic legitur proverbium: اتَّخَذُوهُ قَعِيدَ الْحَاجَاتِ »Eo usi sunt tanquam iumento necessitatum«, ut voci قَعِيد diminutivi forma tribuatur. Proverbii sensus non mutatur. Conf. Plaut. in Mostell. III. 2. 93. Schult. prov. Meid. p. 70.

٦٦ تَرَكَتَهُ جَوْفَ حِمَارٍ

66. Reliqui eum tanquam ventrem asini.

Omnibus inutilis erat, quia asini venter nemini commodo est. Sic Alazmäihus grammaticus; Alcalbi autem dixit, Himarum virum esse ex Amalekitarum numero; vocabulo autem جوف eius vallem significari. Conferas proverbium C. XXII, 221.

٦٧ تَطْلُبُ ضَبًّا وَهَذَا ضَبٌّ بَادٍ رَأْسُهُ

67. Quaeris Dhabbum et hic Dhabbus est, cuius caput apparet.

Viri duo, nomen Dhabb habentes, alii cuidam rem ingratam intulerant, ut ei vindicta sumenda esset. Minitans

quum ab ipso remotum quaereret et relinqueret alterum ipsi propinquum, quidam ista dixit verba, quae in proverbii consuetudinem venerunt. De viro, qui, quum timidus sit, se a propinquo non vindicans, longe remotum quaerit, adhibetur. Legitur quoque مَخْرَجُ رَأْسِهِ »exserens caput« loco verborum بَادِ رَأْسِهِ. conf. Samachschar.

٦٨ تَفَرَّقَ مِنْ صَوْتِ الْغُرَابِ وَتَفَرَّسَ الْأَسَدُ الْمَشْتَمَ

68. Corvi vocem metuit et leonem horribilem vultu dilacerat.

Legitur quoque مَشِيمٌ quod a شَبَامٌ »lignum, quod haedi ori inditur, ne sugat« derivatum, leonem, cuius os ligatum est, designat. Hunc legendi modum Kamusi auctor secutus est; sed prior magis placet. Feminam, quae leonem lacerasset, e corvi voce metum concepisse narrant. Virum quamquam res parvas timet, tamen res magnas et periculosas subire, proverbium significat.

٦٩ تَقْيِيسُ الْمَلَائِكَةِ إِلَى الْحَدَّادِينَ

69. Comparas angelos cum carceris custodibus.

Huius proverbii originem talem fuisse Almofadhdhelus narravit. Quum Alcorani versus عَلَيْهَا تِسْعَةُ عَشْرٍ »super ea undeviginti« (Sur. المَدَثَرُ etc.) Mohammedi suggestus esset, vir quidam ex incredulis Koraischitis Meccae, qui cognomen أَبُو الْأَشْدِيِّN pater virium gerebat, dixit; ego vobis septemdecimًا in me suscipio. quis mihi duos in se suscipit? Tum alius quidam proverbii verbis respondit.

٧٠ تِلْكَ أَرْضٌ لَا تُقْضَى بِضَعَتِهَا

70. Haec terra est, cuius glaream non attingit carnis deiecta pars.

Verbum اقْصُ a nomine قِصَاصٌ »glarea parva« derivandum est. Alius legendi modus est, تنعقر بضعتها »pulvere inquinatur.« Id est: ob herbarum abundantiam, si decedit caro in terram, pulverem aut glaream non tangit. Herbarum copia proverbio describitur.

٧١ تَحْمِلُ عِصَّةَ جَنَاهَا

71. Frutex spinosa fructum suum fert.

Mulier quaedam cum altera communem maritum habens illam alteram veneno necare volebat eamque ob causam duo vasa pulmento implevit, quorum unum veneno imbuerat! Unum veneno imbutum ad inimicae latus, alterum ad suum posuit. Quam rem quum inimica cognovisset, vasa permutavit, et quum altera, venenato vase sumto se necasset, proverbii verba dicta sunt. Simile est proverbium من حفر مغواة وقع فيها »Qui foveam fodit, in eam incidit.« Conf. C. XXIV, 231.

٧٢ تَطَاطَأَ لَهَا تُخْطِئُكَ

72. Demitte ei (calamitati) caput, ad te transibit.

Simile huic est proverbium دح الشر يعبر »Sine malum, transibit.« Conf. VIII, 37. i. e. Te malo non exponas, sed illud quam potes, evites.

٧٣ التَّقَدَّمَ قَبْلَ التَّنَدَّمَ

73. Praecedere ante poenitentiam.

In eum quadrat, qui viro, cui impar est, occurrit i. e. Transeundum et fugiendum tibi est, antequam victus poenitentiam agis. Scharaf-Aldin. Simile huic est proverbium للحاجة قبل المناجزة »Si litem dirimere vis, faciendum hoc est, antequam pugnatur.« C. I, 149 et XXIV, 179.

٧٤ التَّجَرُّدُ لِغَيْرِ النِّكَاحِ مَثَلَةٌ

74. Se denudare propter aliam rem, quam concubitum poena est.

Verba haec dixisse narratur Rikascha Ahmrui filia marito suo, Cahboben-Malic ben-Taim-Allah ben-Tsahlebah, quum ille dixisset »Exue indusium tuum, ut te videam.« Tum quoque illa dixit: خلع الدرع بيد الزوج »Exuitur indusium per manum mariti.« (Conf. VII, 30), quae duo proverbia, rem inconvenientem esse et in alieno loco positam significant. In Scharaf-Aldini libro نكاح legitur, sed cum articulo, quomodo in codicibus et Samachscharii libro legitur, praefendum est.

٧٥ التَّمْرَةُ إِلَى التَّمَرَةِ تَمْرٌ

75. Quod si unus dactylus uni dactylo additur, plures dactyli fiunt.

Obaihahus ben-Aldjollah quum vituperatus esset, quod unum dactylum e terra sustulisset, haec verba dixit. تَمْرَةٌ unum dactylum significat, تَمْرٌ vero plures. In opibus parvam partem negligendam non esse, proverbium docet. Conf. Scharaf-Aldin, Samachschari.

٧٦ التَّمْرُ فِي الْبَيْرِ وَعَلَى ظَهْرِ الْجَمَلِ

76. Dactyli in puteo et super dorso cameli.

Tempore ante Mohammedem, quum dactyli maturescere inciperent, quendam super arce quadam Medinensi sic clamasse narrant. ut, si palmas rigassent, hoc ipsis comodo futurum esse. significaret. In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus nominis prior proverbii pars التَّمْرُ فِي الْبَيْرِ »Dactyli in puteo« legitur, qui est alter proverbii legendi modus. Proverbium autem nos hortatur, ut, si ex opere utilitatem

percipere velimus, summam curam atque diligentiam in eo ponamus.

٧٧ تَرَى الْغَنِيَّانَ كَالنَّخْلِ وَمَا يُدْرِيكَ مَا الدَّخْلُ

77. Vides adolescentes palmis similes, sed quam re eorum vitia interna cognoscas?

Proverbium ad metrum Hedjes referri potest. conf. libr. m. p. 226. De pulchro viro adhibetur virtutibus non insigni. Ahtsma filia Mathrudi Albadjelijja ingenio et prudentia insignis sororem habebat nomine Chud appellatam, pulchritudine et venustate praeditam. Hanc autem quum septem fratres e gente Asd, pulchri et pulchris vestibus vestiti ambirent, ipsa dubitans cui nuberet, sororem illam consuluit. Soror in eorum virtutibus fiduciam non ponens proverbii dixit verba, ut sororem moneret, ne ulli eorum, quorum virtutes non nosceret, salutem suam traderet. Recte sororem judicasse eventus docuit.

٧٨ التَّمْرُ بِالسَّوِيْقِ

78. Dactyli pro polenta.

Unam rem cum altera compensari significat.

٧٩ تَلَمَّسْ أَعْشَاشَكَ

79. Nidos tuos perscrutare!

Proverbio is, qui in aliorum conditionem inquirens vitia detegere studet, monetur, ut suam ipsius conditionem cognoscere studeat. In enuncianda voce تَلَمَّسْ et nostri codicis et Pocockii rationem habui. In Kamusi opere est tertia praeteriti forma, ut sensus sit »Nidos tuos multum perscrutatur.« i. e. Tuorum statum et conditionem, ut vitia detegat, cognoscere studet.

٨٠ أَتَرَكَ الشَّرَّ يَتْرُكُكَ

80. Relinque malum, te relinquet.

Qui malo se exponit, eum attingit. Verba haec Lokmanus filio suo dixisse fertur. Scharaf-Aldin, Samachschar.

أَلِ تَعَسَتِ الْعَجَلَةُ ٨١

81. Pereat festinantia!

Abu-Saido Findo Ajeschae filiae Saahdi ben-Abi-Wakkaz clienti proverbium tribuitur. Ab Ajescha missus, ut ignem afferret, gentem in Aegyptum proficentem invenit, et cum iis iter ingressus est. Inde post anni spatium rediit et ignem afferens cucurrit. Inter currendum autem quum caespitaret, ut prunae dispergerentur, festinationem vituperans ista verba dixit. Proverbii mentionem fecit poeta in hisce versibus

مَا رَأَيْنَا لِغُرَابٍ مَثَلًا اِذْ بَعَثْنَاهُ يَجِي بِالْمِشْمَلَةِ
غَيْرَ فَنَدٍ اَرْسَلُوهُ قَابِسًا فَتَوَى حَوْلًا وَسَبَّ الْعَجَلَةَ

»Non putamus cum Ghorabo, quem, ut pannum cum ignitabulo adferret, miseramus, virum comparari posse praeter Findum, quem ut ignem adferret, miserant. Substitit autem ille per anni spatium et tum festinationem vituperavit.«

Sunt autem qui in priore versu vocabulum المِشْمَلَةُ cum vocali Fatha enunciandum esse censeant, ut latus Septentrionis, quo Noachus corvum misisse dicitur, significet. Metrum versus Raml appellatum est. conf. libr. m. p. 238 sq.

Ante hoc proverbium Pocockius proverbium تَرَهَّبَ الْقَوْمُ »Vacillavit populus« inseruit, quod C. XXI, 87. legitur.

٨٢ تَهَوَّى الدَّوَاهِي حَوْلَهُ وَيَسْلَمُ

82. Decidunt calamitates circum eum et incolumis est.

Virum e periculis magnis liberatum esse significat. Proverbium hoc in versibus Rubahi legitur

قَدْ رَأَيْتِ النَّسِيَّانَ وَالتَّوَهُّمَ فَكُذِّتْ مِنْ طُولِ اللَّيَالِي أَفْرَمَ
وَمَا أَرْمَازَ الْأَسْحِمَانِ الْأَسْحَمَ تَهْوَى الدَّوَاهِ حَوْلَهُ وَيَسْلَمَ

«Iam mihi suspicionem iniecerunt oblivio et opinio et parum abfuit, quin propter noctium longitudinem decrepitus fierem et rugas non contraxit vir admodum fuscus, circum quem decidunt calamitates et incolumis est.»

Metrum est Redjes appellatum conf. libr. m. p. 231. Conf. Samachschari.

٨٣ تَعَدَّ بِالْجَدِّي قَبْلَ أَنْ يَتَعَشى بِكَ

83. Prande haedum, priusquam te vespera edet!

Monet, ut cautio in rebus tractandis adhibeatur.

٨٤ تَعَلَّلَ بِيَدَيْهِ تَعَلَّلَ الْبَكْرُ

84. Occupatus fuit manibus suis, quemadmodum occupatus est camelus iuvenus.

Camelus iuvenus fune عقال ligatus, in eo occupatus est, ut funem solvat. Proverbium rebus, quibus non decet esse occupatum, virum occupatum esse docet.

٨٥ التَّقَى مُلْجَمٌ

85. Timens Deum fraenatus est.

Timor Dei hominem impedit, quominus aut verbis aut factis ab officii legibus recedat. Verba imperatori Olmaro ben-Ahbd-Alahsis adseribuntur. Meid. Scharaf-Aldinus autem proverbio silentium commendari dixit. Et sic Samachscharius.

٨٦ التَّجَلَّدَ وَلَا التَّبَلَّدَ

86. Fortem se ostendere, non attonitum esse.

Qui fortem se ostendit, non qui attonitus est, e periculo salvus evadet. Si accusativum in proverbio admittis, supplendum est الزَّمْرُ; sin autem nominativum statuis, ab omisso شانك »res tua« vel حَقِّكَ »officium tuum« dependet. Verba haec Auhus ben-Haritsah filio suo Malico dixisse fertur. Sensum proverbi poeta hisce versibus expressit:

تَوَتَّبَعْنِي فِيمَا تَرَى مِنْ شَرَّاسَتِي وَقُوَّةِ نَفْسِي أَمْ عَمْرٍو وَلَا تَدْرِي
وَفِي اللَّيْلِ ضَعْفُ وَالشَّرَّاسَةِ هَيْبَةٍ وَمَنْ لَمْ يَهَبْ بِجُمْلٍ عَلَى مَرْكَبٍ وَعَمْرٍو

»Tu me multum vituperas propter difficultatem meam animaeque roborem, quem vides, o mater Ahmrui, et nescis. Et in lenitate debilitas cernitur, in difficultate reverentia, nam quem non reverentur, is iumento difficili vehi cogitur.«

Metrum versus Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 161. Scharaf-Aldin.

٨٧ تَخْرِجُ الْمَقْدَحَةَ مَا فِي قَعْرِ الْبُرْمَةِ

87. Educit cochleare maius id quod in ollae fundo est.

Proverbio hoc vulgus utitur.

٨٨ تَرَكْتَهُ يَتَقَمَّعُ

88. Reliqui eum caput moventem, ut muscas depelleret.

Otiosum eum reliqui.

٨٩ تَكَلَّمَ فَجَمَعَ بَيْنَ الْأَرْوَى وَالنَّعَامِ

89. Locutus est et capros montanos et struthio-
camelos congregavit.

Locutus est duplici ratione, verbis inter se discrepan-
tibus, quia capri montani montes, struthiocameli deserta
habitant, ut nunquam congregentur.

٩٠ تَرَكَ مَا يَسُوءُ وَيَنْوُءُ

90. Reliquit id, quod ei displicet et eum premit
(tanquam onus.)

Divitias suas moriens haeredibus reliquit.

٩١ تَبَدَّدَ بِلَحْمِكَ الطَّيْرُ

91. Aves carnem tuam dispergant!

Diras precatur hoc dicens.

٩٢ تَرَكَتُهُ مُحَرَّبِيًّا لِيَنْبَاقَ

92. Reliqui eum ad malum inferendum se paran-
tem, ut irrueret.

٩٣ تَيْسِي جَعَارِ

93. Tisi, o hyaena!

Verbis hisce vir mendacii arguitur. Allaisus dixit, vo-
cis تَيْسِي originem esse ignotam. Aliis التيس Altis mon-
tanae regionis nomen in Arabia felici est, ut dicatur تكلم
بالتيسية »modo incolarum regionis Tis appellatae locutus
est.« conf. Kamus.

٩٤ تَعَلَّقَ الْحَجَنَ بَارْفَاغِ الْعَنْسِ

94. Adhaesit modo ricini interioribus femorum
partibus camelae validae.

Hominem describit, qui alterum semper sequitur, ut
lesiderio suo potiatur. Accusativus nominis actionis تَعَلَّقَ
ab omisso verbo تَعَلَّقَ »adhaesit« dependet.

٩٥ تَبَعَ ضَلَّةً

95. Feminarum sectator, improbus.

Homo, qui feminarum vestigia semper sequitur, nil in
se habet boni. Sunt autem, qui ضَلَّةً serpens flavus
legant. Litteram & non tanquam signum unitatis; sed ad
augendam vōcis vim additam esse putant.

٩٦ أَتَّقِ اللَّهَ فِي جَنْبِ أَخِيكَ وَلَا تَقْدَحْ فِي سَاقِهِ

96. Deum time in latere fratris tui et ne eius
crus perfora!

Sunt qui dicant في جنب أخيك significare »in re fratris
tui«; aliis significat: in propinquo et vicinitate. Dicitur ثبت
ساقه »Firmum erat eius crus« i. e. Eius fortuna firma erat.
Contrarium eius est: perforatum eius crus erat, quod in ho-
norem transfertur, dicere enim solent: قدح نسبه »Eius ge-
nus perforavit« i. e. Eum genere vili ortum esse dixit.
Quae res in causa erat, cur Meidanus et nostrum in pro-
verbio de vituperando, calumniando intelligendum esse cen-
seret. Conf. Schult. prov. Meid. p. 72.

٩٧ تَرَكْتُ جُرَادًا كَأَنَّهُ نَعَامَةٌ جَائِمَةٌ

97. Reliqui locum Djorad appellatum, ac si esset
struthiocamela in pectore decumbens.

Densis et altis herbis obtectus erat locus, ut tali stru-
thiocamelae similis esset.

٩٨ تَرَكَنَا الْبِلَادَ تَحَدَّثَ

98. Reliquimus regionem narrantem.

Duplicem proverbio sensum tribui posse, scholion dixit. Aut de pabuli copia et laeto inde muscarum ortobombo, aut de loco omnino deserto, in quo daemonum sermones audirentur, intelligi.

٩٩ أَتَرَبَّ فَتَدَحَّ

99. Opulens fuit et dilatavit (locum suum).

In eum dicitur, qui opibus abundans commode vivit et multam pecuniam erogat.

١٠٠ تَسْأَلْنِي أُمُّ الْخِيَارِ جَمَلًا يَمْشِي رَوِيدًا وَيَكُونُ أَوَّلًا

100. Rogat me Ommo'l-Chijara camelum commode incedentem, qui primus omnium esset i. e. simul celeriter incedentem.

In re, quae difficile invenitur, proverbium adhibetur, commode enim incedens iumentum alios celeritate praeverttere non solet. Versus est metri Redjes appellati. conf. libr. m. p. 231.

١٠١ تَغْفَرْتُ أَرْوَى وَسِيمَاهَا الْبَدَنُ

101. Caprae montanae ac si pulli sint, se gerunt et caprae annosae facies habent.

Metrum proverbii Redjes est. conf. l. m. p. 231. Aliter se homo gerit, quam naturae et conditioni convenit.

١٠٢ تَهَيِّفُ بَطْنُ شَيْنِ الدَّرِيسُ

102. Venter gracilis, quem vestis lacera dehonestat.

Proverbium ad metrum Sarih referri potest. conf. l.

m. p. 246. In eum adhibetur, cuius virtutes et excellentia misera conditione occultae sunt. Post verbum شين omis- sum est *, ut sit pro شينه.

١٠٣ تَجَمِّعِينَ خَلَابَةَ وَصُدُودًا

103. Coniungis in te (o femina) fraudem et alie- nationem.

In homine duo esse vitia coniuncta, proverbium docet. Poetae satyris celeberrimo Djeriro ben-Ahthijjah¹⁾ adscribitur. Hunc ad mortem destinatum Hedjdadjus ben-Jusuf²⁾ intercedente gente Modhar, ad quam pertinebat, libertate donaverat. Hinda autem filia Asmāi ben-Charidjah vindictae cupida a Hedjdadjo, ut sibi cum poeta in consessu sermonem habere liceret, petiit, sperabat enim fore, ut poeta Hedjdadjum laedentes versus proferret. Quod quum permisisset Hedjdadjus, Djerirum, qui Hedjdadjum praesentem esse nesciret, Hinda ita allocuta est. O fili Alchathfae, versus, quibus mulierum laus et blanditiae insunt, mihi proferas. Tum ille: Mulierem versu nunquam laudavi et Deus nihil mihi odiosius quam mulieres procreavit. Respondit Hinda: O tibi ipsi infeste! nonne haec verba dixisti?

يَجْرِي السَّوَاكُ عَلَى أَغْرِ كَأَنَّهُ يَرْدُ تَحْدَرُ مِنْ مُتَوْنٍ غَمَامِ

طَرَقَتْكَ صَايِدَةُ الْقُلُوبِ وَلَيْسَ ذَا حِينَ الزِّيَارَةِ فَأَرْجِعِي بِسَلَامِ

لَوْ كُنْتُ صَادِقَةً الذِّى حَدَّثْتَنِي لَوْصَلْتُ ذَاكَ فَكَيْفَ غَيْرَ رَمَامِ

»Dentrificium (sc. instrumentum) super splendentem (dentium seriem) currit, quasi grando sit e medio nubis decidens. Venit ad te noctu corda venans et non est hoc visitandi

1) Mortuus est anno 110 Hedjr. Eius carmina collecta sunt.

2) De hoc conf. C. XXVII, 61.

tempus; redi igitur in pace! Si verax fuisses in eo, quod nobis narravisti, tu profecto ad hoc pervenisses et non cariosum erat¹⁾).

At Djerirus, per Deum! dixit, non haec protuli; sed dico
لَقَدْ جَرَدَ الْحِجَاجُ بِالْحَقِّ سَيْفَهُ أَلَّا فَاسْتَقِيمُوا لَا يَمِيلَنَّ مَا بَدُلَ
وَلَا يَسْتَوِي دَاغِي الضَّلَالَةِ وَالْهُدَى وَلَا حُجَّةٌ لِلْخَصَمَيْنِ حَقٌّ وَبَاطِلٌ

»Iam evaginavit Hedjdjadjus pro veritate gladium suum. eheu! state! ne quisquam corpus declinet! Non est aequalis, qui ad errorem et qui ad rectum vocat et non argumentum duorum litigantium, verum et falsum²⁾).

Tum Hinda, omitte haec, nonne hos versus cecinisti?

خَلِيلِي لَا تَسْتَشْعِرَا النَّوْمَ أَنِّي أُعِيدُكُمْ بِاللَّهِ أَنْ تَجِدَا وَجْدِي
ظَمِيتُ إِلَى بَرْدِ الشَّرَابِ وَغَرَنِي جَدَا مُزْنَةٌ يَرْجَى جَدَاهَا وَلَا تُجْدِي

»O amici mei ambo! ne vos somno tradatis, vos etiam atque etiam rogo, ut amorem meum cognoscatis. Sitivi frigidum potum desiderans, et donum nubis falsa spe me decepit, quippe cuius donum speratur, dum nil dat³⁾).

Tum ille, minime; sed haec dico

مَنْ يَأْمَنُ الْحِجَاجَ إِمَّا عِقَابُهُ فَمَرٌّ وَإِمَّا عَقْدُهُ فَوَثِيقٌ
خَفْتُكَ حَتَّى أَنْزَلْتَنِي مَخَافَتِي وَقَدْ كَانَ مِنْ دُونِي عَمَايَةُ نِيْثُ
يُسِرُّ لَكَ الْبَغْضَاءُ كُلُّ مُنَافِقٍ كَمَا كُلُّ ذِي دِينٍ عَلَيْكَ شَفِيفٌ

»Qui Hedjdjado fidem habet, (scito) eius poenam transire, sed eius fidem datam firmam esse. Te metui, donec timor meus me deiecerat, et erat infra me mons Ahma-

1) Metrum est Camil appellatum, conf. libr. m. p. 212.

2) Metrum versum Thawil appellatum est, conf. libr. m. p. 162.

3) Metrum Thawil appellatum est, conf. libr. m. p. 162.

jah, vertex montis. Omnis hypocrita in pectore odium contra te celat, sicut omnis religionem colens te amat¹⁾).

Illa denique, omitte haec et affer versus tuos

يَا عَاذِيَّ دَعَا الْمَلَامَةَ وَأَقْصَرَا طَالَ آلْهَوَى وَأَطْلَتُمَا آلْتَفْنِيدَا
إِنِّي وَجَدْتُكَ لَوْ أَرَدْتُ زِيَادَةً فِي الْحُبِّ مِثِّي مَا وَجَدْتُ مُزِيدَا
أَخْلَبْتُنَا وَصَدَدْتَ أُمَّ مُحَمَّدٍ فَتَجَمَّعَيْنِ خِلَابَةً وَصُدُودَا
لَا يَسْتَطِيعُ أَخُو الصَّبَابَةِ أَنْ يَرَى حَجَرًا أَصَمَّ وَأَنْ يَكُونَ حَدِيدَا

»O vituperatores mei ambo, sinite vituperationem et abrum-
pite, longus est amor et vos me diu delirare dicite.
Tanto te amore amplexus sum, ut, si amoris mei aug-
mentum voluisses, ego augmentum non invenissem.
Num me decepisti et aliena fuisti, o mater Mohammedis?
Coniunctae igitur in te sunt deceptio et alienatio. Non
autem potest tenero amore plenus se ostendere tanquam
lapidem surdum et ferrum esse.«

Metrum horum versuum Camil appellatum est. conf.
libr. m. p. 212. Est igitur proverbium talis versus hemi-
stichium.

١٠٤ تَقِيلَ الرَّجُلُ أَبَاهُ

104. Vir patrem suum refert.

Duas res valde similes esse, significat. Ebn-Farissus
vocem تَقِيلُ ex تَقِيصُ ortam esse dixit. conf. Samachschari.

١٠٥ تَرَبَّدَهَا حَدَاءٌ

105. Absorpsit quasi cremor esset, illud iuramen-
tum temerarium.

1) Metrum versuum Thawil est. conf. libr. m. p. 162 et 171 sq.

Simile est proverbium جَدَّهَا جَدَّ البعير الصليانة »Celeriter pronuntiavit (iuramentum) illud, quemadmodum camelus herbam صليان appellatam celeriter decerpit.« Suffixum ها ad iuramentum يمين referendum est. Conf. Cap. V. 7.

١٠٦ التَّثَبُّتُ نِصْفُ الْعَفْوِ

106. Cunctatio dimidium condonationis est.

Kotaibahus ben-Muslim virum quendam, ut eum puniret, vocavit. Qui quum ista verba, quae postea in proverbium venerunt, dixisset, veniam accepit.

١٠٧ تُقَطِّعُ أَعْنَاقَ الرِّجَالِ الْمَطَامِعُ

107. Cupiditates colla virorum amputant.

Cupiditas et aviditas in proverbio vituperantur. Mohammedes, ut traditione ad nos delatum est, fertur sic dixisse: ان الصفاة الزلاء التنى لا تثبت عليها اقدام العلماء الطمع »Petra glabra, in qua firmiter stare non possunt pedes doctorum, cupiditas est.«

١٠٨ تَخَطَّتْ سَنَةٌ مُقِيمًا

108. Praeteriit sterilitas manentem.

De eo adhibetur, qui, quum loco suo maneret, salvus evasit, inde autem si profectus esset, periisset. Vir enim pabuli inopia laborans salvus fuit, quod loco suo permanebat, dum eius gens, quae pabulatum profecta erat, inopia affligebatur. Loco vocis تَخَطَّتْ etiam تَخَاطَت vel, ut in codice B. est, تَخَاطَت legitur. Hunc proverbii intelligendi modum Pocockius quoque secutus est. In meo autem codice voci سَنَةٌ et vocalis Dhamma et signum Teschdidi datum est, ut Sonnaton enunciandum videretur. Hic vero enunciandi modus proverbio minime aptus est.

١٠٩ تَرَكْتُ دَارَهُمْ حَوْتًا بَوْتًا

109. Reliqui domum eorum huc illuc dispersam.

Id est: Iumentorum ungulis dispersa et destructa fuit. Dicitur vero de hominibus حَوْتًا بَوْتًا تركتهم vel حوث بوث vel حاث باث »Dispersos et dissipatos eos reliqui.«

١١٠ تَوَطَّنُ الْأَبْلُ وَتَعَاْفُ الْمِعْزَى

110. Se adsuescunt cameli, aversantur caprae.

Cameli propter roborem et patientiam innatam incommodis et molestiis adsuescunt, dum caprae aversantur. Fortes viri cum timidis in proverbio comparantur.

١١١ تَرَكْنَهُ عَلَى مِثْلِ عَضْرِطِ الْعَيْرِ

111. Reliqui eum in statu simili perinaeo asini.

Reliqui eum omnibus rebus destitutum.

١١٢ تَرَدَّدَ فِي أَسْتِ مَارِيَةِ الْهُومِ فَمَا تَدْرِي
أَتُظَعْنَ أَمْ تُقِيمُ

112. Curae in podice Mariae ultro citroque com-
meant, et illa nescit, utrum proficiscatur an
maneant.

Versus est metrum Wafir appellatum habens.
conf. lib. m. p. 204. Virum in rebus suis haesitantem quum
nesciat, quomodo eas perficiat, designat.

١١٣ تَشْتَهِي وَتَشْتَكِي

113. Cupis et quereris.

Ab aliis accipere vis; sed aliis dare recusas querimonias habens.

١١٤ تَرَكَتَهُ صَرِيمَ سَاحِرٍ

114. Reliqui eum pulmonem resectum habentem.

De eius salute desperavi.

١١٥ تَرَافِدُوا تَرَافِدَ الْحُمْرِ بِأَبْوَالِهَا

115. Sibi invicem iuverunt, quemadmodum asini in urina sua se invicem adiuvant.

Consensit gens in re tibi ingrata.

١١٦ تَحْسِبُهُ جَادًا وَهُوَ مَارِحٌ

116. Tu eum serium esse putas; sed iocatur.

In eum dicitur, qui minatur; sed nil perficit.

١١٧ تَرَى مَنْ لَا حَرِيمَ لَهُ يَهُونَ

117. Vides eum, cui sacrum (uxores) non est, vilem esse.

De eo, qui iniuria adflictus adiutorem non habet, adhibetur.

١١٨ تَرَكَتَهُمْ كَمَقْصٍ قَرْنٍ

118. Reliqui eos similes loco, ubi cornu resectum est.

Cornu quum amputatum est, locus iste laevis est et vix vestigium relinquitur. Est igitur verborum sensus: Omnino eos perdidi, ut vix eorum vestigium relinqueretur. Cecinit poeta

فَأَضْحَكَ دَارَهُمْ كَمَقْصٍ قَرْنٍ فَلَا عَيْنٌ تُحْسِسُ وَلَا أَنْصَارُ

»Fuit eorum domus similis loco, ubi cornu amputatum est, et nullum eius vestigium apparet.«

Vox اقار metri causa sine Medda scripta est. Metrum Wafir est. conf. libr. m. p. 204. Legitur quoque in proverbio كَمَقَط ; sed sensus non variatur.

١١٩ تَمَسَّكَ بِحَرْدِكَ حَتَّى تُدْرِكَ حَقَّكَ

119. Persevera in ira tua, donec, quod tibi debetur, assequaris.

١٢٠ تَخَوَّفِي النَّصِيحَ مِنْ حَوْلِ الْنِّىءِ

120. Quod assatam carnem e margine resecai, cruda relicta (o femina).

Narrant virum interrogatum: ما احبب بطنك »Quaenam res ventrem tuum pinguefecit? respondisse: تخوَّفِي النَّصِيحَ »Quod assatam carnem e margine resecai.« De viro proverbium adhibetur, qui secum cogitat, quomodo rem aggre diatur, quemadmodum ille vir in proverbio carnem crudam in medio reliquit, carnem coctam e latere sumens. Nec non eum designat, qui opes suas bene administrans laeta conditione semper utitur.

١٢١ تَرَكَتُهُ عَلَى مِثْلِ خَدِّ الْفَرَسِ

121. Reliqui eum in statu genae equi simili.

Id est: via manifesta et aequabili. In codice L. vox مثل omitta est, in meo codice تركنى »reliquit me« legitur.

١٢٢ تَرَكَتُهُ عَلَى مِثْلِ شِرَاكِ الْنَّعْلِ

122. Reliqui eum in statu, qui similis erat corri-
giis soleae.

In pessimo statu penuria adflictum eum reliqui.

١٢٣ تَرَكَتُهُ عَلَى مِثْلِ مِشْغَرِ الْأَسَدِ

123. Reliqui eum quasi super leonis labio.

In summo periculo erat interitui imminens.

١٢٤ تَخَطَّى إِلَى شُبَيْثَا وَالْأَحْصَ

124. Transiisti Schobaitsam et Alahazzum ad me veniens.

Verba haec Djassasus Colaibo Wajel dixit, quum hic confossus aquam ab eo peteret. Non esse aquae petendae locum, respondit; Schobaitsa enim aquae nomen est, quae genti Banu-Aladh bath est, in loco Darat Schobaits appellato, et Alahazz nomen loci aquae non multum inde remoti. Virum rem loco alieno petere, proverbium significat. Conf. Hamas. p. ٩٢. sq. et Prov. C. XIII, 112. XVIII, 207.

١٢٥ اتَّخَذَ الْبَاطِلَ دَخْلًا

125. Elegit sibi mendacium tanquam vitium.

Dolosum et perfidum hominem esse significat. Legitur quoque دَغْلًا sensu non mutato. Scharaf-Aldinus autem putat, in proverbio voci دَغْلٍ arboreti densi significationem tribuendam esse et inde desumptum esse loquendi modum, quod in arboreto denso latro se abscondat in viatores incursurus. Mendacium igitur in proverbio inservit viro tanquam arboreto denso, quo dolum suum abscondit.

١٢٦ أَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ حَسَنَةً تَمَاحَا

126. Quod si malum factum gessisti, fac ut laudabile sequatur, quo illud deleatur.

Proverbium ad poenitentiam hortatur. Cecinit Abu-Nowasus

خَيْرٌ هَذَا بِشَرِّ ذَا فَإِذَا الرَّبُّ قَدْ عَفَا

»Bonum huius pro malo illius, et dominus iam condonavit.«

Metrum Chafif appellatum est. conf. l. m. p. 263.

١٢٧ أَتَقِي شَرَّ مَنْ أَحْسَنْتَ إِلَيْهِ

127. Cui benefecisti, eius malum time.

Simile est proverbium سَمِي كَلِيكَ يَأْكُلُكَ »Piguefac canem tuum, te vorabit.« conf. XII, 25.

١٢٨ تَنَاسَ مَسَاوِي الْأَخْوَانِ يَدُمُ لَكَ وَدُهُمُ

128. Malefacta fratrum obliviscere, et tu amorem eorum tibi conservabis.

Proverbium, ut fratrum amorem sibi conservet, hominem hortatur.

١٢٩ تَضَرَّعْ إِلَى الطَّيِّبِ قَبْلَ أَنْ تَمْرَضَ

129. Medico te submitte, priusquam aegrotus es.

Amicos tibi para, priusquam iis tibi opus est. Verba haec Lokmanus filio dixisse dicitur.

١٣٠ تَغَاغُلْ كَأَنَّكَ وَأَسِطِي

130. Socordem te geris ac si Wasethi incola sis.

Alhedjdadjus Wasethi incolas, ut aedificiis exstruendis opem praestarent, coegerat. At illi fugam capientes in templo inter peregrinos dormiebant, et quum disciplinae publicae administer intraret et clamaret, o Wasethi incola, omnes se non audire simulabant, ne caperentur.

١٣١ تَقْلَدُهَا طَوْقَ الْحَمَامَةِ

131. Illud (vitium) tanquam collare columbae induit.

Suffixum *ها* ad omisum *الخصلة القبيحة* »Turpis agendi ratio« referendum est. At proverbii sensus est: Illa turpi agendi ratione tanquam ornamento, quod nunquam deponit, utitur. Samachscharius autem suffixum *ها* ad vocem *نعمة* beneficium revocavit, nisi fallor versu Baschari ben-Abi-Hasim commotus

حَبَاكَ بِهَا مَوْلَاكَ عَنْ ظَهْرِ نَعْصَةٍ وَقَلَّدَهَا طُوقَ الْخَمَامَةِ جَعْفَرُ

»Donavit te illo (beneficio) patronus tuus, quum nil a te accepisset et eo tanquam columbae collari se ornavit Djahfarus.«

Metrum versus Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 162.

تَحَلَّلْتُ عَقْدَهُ ١٣٢

132. Nodi eius soluti sunt.

Ira eius sedata est.

١٣٣ تَصَامَمَ الْحُرُّ إِذَا سَنَّ الْقَدَعَ

133 Ingenuus surdum se esse simulat, quando verba turpia effunduntur.

Metrum proverbii Redjes appellatum est. conf. libr. m. p. 231. Metri quoque ratio in causa est, cur *تصامم* loco *تصام* dixerit. Mitem hominem verba turpia se non audire simulantem describit proverbium.

١٣٤ تَغْمَرُ كَانُ وَلَيْسَ رِيًّا

134. Potus parvi poculi erat, sitim non explens.

In eum dicitur, qui rem, quam incepit, non omnino perficit.

١٣٥ تَذَكَّرْتُ رِيًّا صَبِيًّا فَبَكَتْ

135. Rajja filium (mortuum) recordata est, et ploravit.

Proverbii metrum Redjes appellatum est. conf. libr. m. p. 231. Rajja nomen mulieris annosae erat, quae filium, multo tempore ante ipsi morte ereptum deplorabat. In eum proverbium quadrat, qui ob rem multo ante amissam, quae recuperari non potest, tristitia afficitur.

١٣٦ تَهْوِيْدٌ عَلَى رُيُوْدٍ

136. Somnus super montis prostantibus scopulis.

Rem inceptam periculosam esse, significat.

١٣٧ تَحْتِ جِلْدِ الضَّانِ قَلْبُ الْأَذْوَبِ

137. Sub pelle ovilla lupinum cor est.

De homine dicitur, qui dissimulatione alios decipit.

١٣٨ تَدْرِيعُ حِطَّانٍ لَهَا أَنْذَارُ

138. Tinctura Haththani ei praemonitio est.

Tempore ante Mohammedem croco captivi occidendi brachium tingere solebant. Haththianus viri nomen est, qui, ut videtur, id primum facere solebat. لها aut ad animam aut ad feminam referendum videtur. In codice Pocockiano pro لها erat لنا »nobis.« In codice L. خَطَّانِ scriptum est. De viro, qui interrogatus comiter benigneque respondet, sed aliter cogitat, dicitur.

١٣٩ تَأْتِي بِكَ الضَّامَةُ عَرِيْسَ الْأَسَدِ

139. Necessitas leonis lustrum te adire cogit.

Duplex est vocis الضَّامَةُ et scribendi et derivandi modus. Aut ضَامَةٌ scribitur a ضم derivanda vox aut ضَامَةٌ a ضَمِير derivanda, ut sit pluralis forma a voce ضَامِير in-

iustus. Tum proverbii sensus est: »Iniusti leonis lustrum te adire cogunt.« Proverbium eum excusat, qui rem incerti eventus suscepit.

١٤٠ تَلْبِيدٌ خَيْرٌ مِنَ التَّصْيِي

140. Comam gummi illitam habere melius est, quam leniter tantum lavare caput, ut sordes remaneant.

Proverbium virum, qui rem aggressus est, quam perficere non potest, vituperat.

١٤١ تَرَكْتُ عَوْفًا فِي مَغَانِي الْأَصْرَمِ

141. Reliqui Auhfum in domiciliis lupi.

Reliqui eum in locis non habitatis, ubi auxilium praestari non potest. Voce الاصرمان »lupum et corvum« significant, ut singularis forma unum aut alterum designet. In eum quadrat, qui socium in periculo deseruit.

١٤٢ تَقَىٰ يَوْمًا يَمِينَ شِدْقِيكَ الدَّخَنَ

142. Evomes aliquando inter oris latera cibum corruptum et stomacho noxium.

Verba haec ei dicuntur, qui turpiter agens poena non adficitur, ut intelligat, tempus venturum esse, quo factorum poenitentiam agat, ut qui e cibo stomacho noxio damnum percipit, ei vomitus faciendi sint.

١٤٣ تَلْبَسُ أُذُنَيْكَ عَلَىٰ مُضَاضٍ

143. Operis aures tuas contra dolorem internum.

Vocabulum مضاض »dolorem internum ex ira suppressa ortum« significat. De eo proverbium adhibetur, qui verba molesta patienter fert ignoranti, qui ipsum verbis lacessit, non respondens.

١٤٤ التَّجَارِبُ لَيْسَتْ لَهَا نِهَآيَةٌ وَالْمَرَأُ مِنْهَا فِي زِيَادَةِ

144. Experientiae extremum non est, viri enim experientia semper augetur.

Ohmarum chalifam dixisse ferunt: adolescentem anno decimo quarto ad pubertatem pervenire, vicesimo primo obtinere longitudinem corporis perfectam, vicesimo septimo intellectum eius perfectum esse. Experientiis autem terminum non esse. Scharaf-Aldin.

Forma comparativi.

١٤٥ أَتَجَرُّ مِنْ عَقْرَبٍ

145. Mercaturae faciendae magis deditus quam Ahkrabus.

Dicitur quoque «أمطـل من عقرب» Tardior in solvendo aere alieno quam Ahkrabus, conf. C. XXIV, 400. Proverbia ista a Medinae incolis profecta sunt. Ahkrabus mercatoris in oppido Medina nomen erat eiusque gens in oppido Medina mercaturae negotia exercebat. Narrant Alfadhilum ben-Ahbbas ben-Ahtabah ben-Abi-Lohab, durissimum illo tempore debiti exactorem Medinae, cum Ahkrabo mercaturam fecisse, et quum tempus debiti solvendi adfuisset, ad Ahkrabi portam cum asino suo consedissee et in legendo Corano occupatum fuisse. Nihilominus Ahkrabo non solvente Alfadhilum ad satyram acrem confugisse. Hos autem versus ei adscribunt

قَدْ تَجَرْتُ فِي سَوْقِنَا عَقْرَبٌ لَا مَرَحَبًا بِالْعَقْرَبِ النَّسَاجِرَةِ

كُلُّ عَدُوٍّ يَتَّقَى مُقْبِلًا وَعَقْرَبٌ تَحْشَى مِنَ الدَّابِرَةِ

كُلُّ عَدُوٍّ كَيْدُهُ فِي آسَتِهِ فَغَيْرُ مُحْشِيٍّ وَلَا ضَايِرٍ

أَرْبُ عَادَتِ الْعَقْرَبِ عُدْنَا لَهَا وَكَانَتْ أَلْنَعْلُ لَهَا حَاضِرَةً

»Iam in foro nostro scorpio mercaturam fecit, ne felix sit adventus scorpionum mercaturam facienti! Omnis inimicus ex adverso veniens timetur, et scorpio a posteriore timeatur. Omnis inimicus, cuius dolus in podice eius est, non timendus et non noxius habetur. Si scorpio redit, nos ei redimus, et solea ei parata est.«

In hisce versibus nominis mercatoris Ahkrab (s. scorpio) satyrico modo mentio facta est. Metrum versuum Sarih appellatum est. conf. libr. m. p. 243.

١٤٦ أَنْعَبَ مِنْ رَايِضٍ مُهْرٍ

146. Magis fatigatus, quam is, qui equuleos docet.

Conf. Cap. XXIII, 310.

١٤٧ أَتَلَى مِنَ الشَّعْرِى

147. Sequacior, quam stella Schihra.

Haec stella cognomen العُبور habet et in ortu quum geminorum (Orionis) astrum sequatur: كَلْبُ الْجَبَّارِ »Orionis canis« appellatur. Conf. Cel. Ideleri libr. »Untersuch. über d. Ursprung u. die Bedeut. d. Sternnamen. p. 237 sq. 246.

١٤٨ أَتَيْمَرُ مِنَ الْمَرْقَشِ

148. Magis perditus amore, quam Almorakkischus.

Morakkischus natu minor Fathimae, filiae regis Almondsiri, amore ita perditus erat, ut ob tristitiam pollicem suum dentibus resecaret. Scharaf-Aldinus in quibusdam, quae adtulit, a Meidanio dissentit. Amicam fuisse filiam Ihdjani. servam filiae Ahmrui ben-Hind. Maior natu ille

Almorakkisch cognominatus ¹⁾ nomen Ahmru ben-Sahd ben-Malic gerebat. Natu minor illius patrnelis erat et idem nomen gerebat aut secundum aliorum sententiam Hermelachus ben-Sahd appellatus erat. Quo magis autem ille puellae amore flagrabat, eo vehementius haec cum fugiebat, ut ob summum moerorem dentibus pollicem suum consumeret et in carmine inter alios hunc versum proferret

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْمَرْءَ يَجِدُ كَفَّهُ وَجَشَمٌ مِنْ قَوْلِ الْأُمُورِ الْمَجَاشِمَا

»Nonne vidisti virum qui manum suam amputat et ob rerum terrorem leonem adit.«

In posteriore versus hemistichio variae sunt lectiones. Metrum est Thawil appellatum. conf. libr. m. p. 162.

١٤٩ أُنِيَهُ مِنْ فَقِيدٍ ثَقِيفٍ

149. Magis circumerrans, quam Fakid (amissus) Tsakifi.

In oppido Thajif primis Islamismi temporibus duo erant fratres, quorum alter feminam e gente Banu-Connah in matrimonium duxerat. Iter quum hic ingrederetur, fratri remanenti uxoris curam mandavit. Uxor pulchritudine excellens virum tanto amore incendit, ut in dies corporis viribus diminutis ne sedendi quidem facultas remaneret. Frater rediens. fratris morbo magnopere adflictus, quum morbi causam in vehementi amore cognovisset, se uxorem repudio dimittere dixit. Quo solatio viribus paulummodo restitutis quum mens sana rediisset, summo pudore adflictus in desertum abiit et nunquam rediit. Alterum autem ob amissum fratrem moeror non multo post necavit. Ille autem nomine «فَقِيدٌ ثَقِيفٌ» Amissus Tsakifi. ²⁾ appellatus in proverbii consuetudinem venit. De eodem quoque prover-

1) Cognomen autem accepit a verbis مَا رَقَشَ فِي ظَهْرِ الْأَدِيمِ قَلَمٌ
„Quemadmodum in tergo corii calamus strias duxit.“

2) Tsakif nomen gentis est.

bium est *أَتِيَرُ مِنْ فَقِيدِ ثَقِيفٍ* » *Magis perditus amore quam Fakid - Tsakifi.*

١٥٠. *أَتِيَرُ مِنْ أَحْمَقِ ثَقِيفٍ*

150. Superbior stulto e gente Tsakif.

Cognomen *أَحْمَقِ ثَقِيفٍ* (stultus gentis Tsakif) Iosephus ben-Ohmar habebat, Iracae utriusque praefectus ab Heschamo ben-Ahbd-Almalic constitutus. Magna eius stultitia erat. Ad probandam eius tum stultitiam tum superbiam plura adferuntur. Inter alia narrant, virum, qui parva statura esset, si sartor redundare partem panni in vestis usum destinati dixisset, eum centum flagelli ictibus punivisse, sin vero plus postulasset, non solum rem postulatam dedisse, verum etiam postulante honore adfuisse. Superbiae autem exemplum hoc adtulerunt. Quum chirurgi, ipsum scarificaturi manus tremuisset, cubiculario imperasse, ut chirurgus adstanti diceret: ne timeas! Conf. Scharaf-Aldin.

١٥١. *أَتَمَكُ مِنْ سَنَامٍ*

151. Altior (pinguior) quam cameli gibbus.

١٥٢. *أَتَيْسُ مِنْ تَيْوَسٍ تَوَيْتٍ*

152. Libidinosior, quam hirci gentis Towait.

Gens Towait ben-Habib ben-Asad ben-Ahbd-Alohssa ad tribum Koraisch pertinebat.

١٥٣. *أَتَيْسُ مِنْ تَيْوَسٍ أَلْبَيَّاحِ*

153. Libidinosior, quam hirci Albajjahi.

Viri nomen esse dicunt Albajjahus ben-Ahbd-Jalil ben Naschib ben-Ghirah ben-Sahd ben-Laits ben-Beer. conf. C. XXI, 136 sq.

١٥٤ أَتَّبَعُ مِنْ تَوَلَّيْتُ

154. Sequacior, quam asini pullus (matrem).

١٥٥ أَتَوَى مِنْ دَيْنٍ

155. Saepius periens, quam debitum.

Sic dicitur, quod maior debitorum pars cessat

١٥٦ أَتَرَفُ مِنْ رَيْبِ نَعْمَةٍ

156. Delicatus habitus quam educatus in opum abundantia.

١٥٧ أَتَبَّخُ مِنْ قَوْمِ مُوسَى

157. Errabundior, quam populus Mosis.

١٥٨ أَتَوَى مِنْ سَلَفٍ

158. Magis periens, quam solutio pretii ante mercedem traditam.

Simile huic est أَتَوَى مِنْ دَيْنٍ conf. 155.

١٥٩ أَتَبُّ مِنْ أَبِي لَهَبٍ

159. Maiore detrimento adflactus quam Abu-Lahabus.

Hoc desumptum est ex Corani verbis تَبَّتْ يَدَا أَبِي الْهَبِ
»Pereant manus Abu-Lahabi« (Coran Sur. CXI. تَبَّتْ initio).

١٦٠ أَتَخَمُّ مِنْ فَصِيلٍ

160. Magis indigestione laborans, quam pullus cameli.

Cameli pullus plus lactis, quam satis est, bibere solet.

١٦١ أَنْعَبُ رَاكِبٍ فَصِيلٍ

161. Magis fatigatus quam is, qui in camelo ablactato vehitur.

Iuvenus camelus, quod condocerfactus non est, in ipso vehementem multum fatigat.

Proverbia recentiora.

١٦٢ تَوْبَةُ الْجَانِيِ أَعْتَدَارُهُ

162. Poenitentia improbi excusatio est.

١٦٣ تَزَاوَرُوا وَلَا تَجَاوَرُوا

163. Visitatum vos invicem venite, et ne estote vicini!

١٦٤ تَقَارَبُوا بِالْمَوَدَّةِ وَلَا تَتَكَلَّمُوا عَلَى الْقَرَابَةِ

164. Propinqui estote inter vos cum amore, et in propinquitate fiduciam ne ponite.

١٦٥ تَعَاشَرُوا كَالْأَخْوَانِ وَتَعَامَلُوا كَالْأَجَانِبِ

165. Tanquam fratres societatem inter vos facite; sed in negotiis mercatoriis tanquam peregrini agite!

١٦٦ تَلَقَّكَ سَبْعٌ وَلَا تَلَقَّكَ ذُو عِيَالٍ

166. Occurrat tibi fera, et ne occurrat tibi pater familias!

١٦٧ تَوَكَّلْ تُكْفَ

167. Fiduciam in Deo habe et tibi sufficiet!

Proverbium hoc cl. Fleischerus in libro »Alis hundert Sprüche.« Leip. 1837. p. 67 sic adnotavit توكل على الله يكفك

١٦٨ تَشْوِيشُ الْعِمَامَةِ مِنَ الْمَرُوءَةِ

168. Conturbatio cidaris fortitudinis signum est.

Pocockius vertit »Diminutio tiaræ de humilitate est, et Arabem quendam sic proverbium intellexisse dixit. Sed in hoc sine dubio error est. conf. prov. 184.

١٦٩ تَأْمَلُ الْعَيْبَ عَيْبٌ

169. Contemplatio vitii vitium est.

١٧٠ تُجَازَى الْقُرُوضُ بِأَمْثَالِهَا

170. Merita aequalibus compensantur.

١٧١ تَكَلَّمَ فَقَدْ كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى

171. Loquere, nam Deus cum Mose locutus est.

١٧٢ تُفَرِّقُ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ الدَّرَاهِمُ

172. Mohammedanos nummi separant.

١٧٣ تَجْرَى الرِّيَّاحُ بِمَا لَا تَشْتَهِي السُّفُنُ

173. Venti id adducunt, quod naves non cupiunt.

١٧٤ تَجَرَّنِي وَأَنَا حَرِيبٌ

174. Trahis me et ego avidus sum.

Pocockius vertit: Petis a me, cum ego avarus sim.

١٧٥ تَقُورُ مِنْ نِصْفِ خُوصَةٍ قِدْرُهُ

175. Olla eius ob dimidium folii palmae exaestuat.

Sensus videtur: Ad iram pronus est.

١٧٦ تَخَلَّصْتُ مِنْهُ بِشَعْرَةٍ

176. Cum uno pilo me ex eo eripui.

Id est. Vix salvus e periculo evasi.

١٧٧ تَكَلَّمُ مَا لَمْ يَحْلَمْ بِهَتَانُ عَلَى الْمَقَادِيرِ

177. Si quis narrat se somniasse, quod non somniavit, calumnia est contra fata.

١٧٨ تَرَكَتُهُ كُرَّةٌ عَلَى طَبْطَابٍ وَحَبَّةٌ عَلَى الْمِغْلَى

178. Reliqui eum tanquam pilam super ligno, quo impellitur et granum super sartagine.

Summo periculo expositum et omni auxilio destitutum eum reliqui.

١٧٩ تَأَلَّفَ النِّعْمَةِ بِحَسَنِ جَوَارِهَا

179. Commoditas vitae vicinitatis pulchritudine coniungit (homines).

Qui vita comoda utitur, ad eum facile adsuescunt homines, quod eius vicinitas pulchra est. Pocockius sic vertit: »Adiunge rerum affluentiam bonis vicinis« et explicandi gratia addidit sc. bona facta et virtutes divitiis comites adiungas.

١٨٠ تَحِلُّ لَهُ الْمَيِّتَةُ

180. Moriendi modus ei licitus est.

De páupere dicitur.

١٨١ تَرَكُ الْمَكَاةَ مِنَ التَّطْفِيفِ

181. Quod si pensare omittimus, idem est ac si mensuram non prorsus implemus.

١٨٢ تَحْتَ هَذَا الْكَبْشِ نَبْشٌ

182. Sub hoc ariete effossio est.
De eo, in quem suspicio cadit, adhibetur.

١٨٣ تَرَكُ ادِّعَاءَ الْعِلْمِ يَنْفِي عَنْكَ الْحَسَدَ

183. Si scientiam tibi arrogare intermittis, invidiam a te depellis.

١٨٤ تَاجُ الْمُرَّةِ التَّوَاضُّعُ

184. Corona fortitudinis humilitas est.

١٨٥ التَّمْيِيزُ شَوْمٌ

185. Distinctio est infelicitas.

١٨٦ التَّعْبِيرُ نِصْفُ التِّجَارَةِ

186. Explicatio est dimidium mercaturae.

١٨٧ التَّسَلُّطُ عَلَى الْمَمَالِيكِ دَنَاءَةٌ

187. Dure agendi modus contra servos vilitas est.

١٨٨ النَّحْسُنُ خَيْرٌ مِنَ الْحُسْنِ

188. Se pulchre gerere melius est, quam pulchritudo.

١٨٩ التَّقْدِيرُ أَحَدُ الْكَاسِبِينَ

189. Dei rerum praedestinatio est unus duorum
lucrifacientium.

Conf. prov. 195. Id est: Unam rerum partem diligencia et prudentia assequimur, alteram Dei praedestinatione.

١٩٠ التَّوَاضُّعُ شَبَكَةُ الشَّرَفِ

190. Humilitas est rete, quo nobilitas capitur.

١٩١ التَّيِّنَةُ تَنْظُرُ إِلَى التَّيِّنَةِ فَتَيِّنَعُ

191. Una ficus adspicit alteram et ad maturitatem pervenit.

Nisi fallor, proverbio hic sensus est: Natura omnes res sine opera et studio ad finem suum a Deo destinatum ducit.

١٩٢ أَنْتَقِ مَجَانِبَ الضَّعْفَاءِ

192. Cave debiliū machinas.

Id est. Dei contra te invocationes.

١٩٣ اتَّبِعِ التَّبَاحَ وَلَا تَتَّبِعِ الضُّبَاحَ

193. Sequere canis latratum et ne sequere vulpis latratum!

Canis latratus in deserto hominem ad habitacula ducit, vulpis vero in errorem coniicit; prudentia igitur in rebus nostris adhibenda est, ut videamus, quem ducem sequamur.

١٩٤ أَنْكَلْنَا مِنْهُ عَلَى خُصٍّ

194. Fiduciam posuimus in eius pariete arundineo.

Spes, quam de eo habebamus, nos fefellit.

١٩٥ التَّدْبِيرُ نِصْفُ الْمَعِيشَةِ

195. Prudentia in rebus disponendis dimidium victus est.

Caput IV.

L i t t e r a T s a.

ا نَكَلَ اَرَامَهَا وَلَدًا

1. Orbitas effecit, ut in filium propensa esset.

Verba haec Baihasus cognominatus Naahmah (struthiocamelus¹⁾), de matre dixit, quum occisis eius sex fratribus, solus superstes ad eam rediisset; a matre enim, ipse antea tanquam stultus neglectus, post fratrum caedem multo in amore habebatur. Baihaso, sic Almofadhdhelus retulit, e gente Banu-Fesarah ben-Dsobjan ben-Baghid oriundo sex fratres erant. Homines e gente Aschdjah, inter quos et Baihasi familiam bellum erat, incursionem facientes in illos camelis occupatos sex illos occiderant. Baihasum eorum natu minimum, qui stultus haberetur, vivum reliquerunt et secum eius precibus commoti ad gentem abduxerunt. Postridie mane quum camelum mactassent et carnem, dies enim fervidus erat, ne solis ardore corrumperetur, obumbrare vellent, Baihasus dixit: لكن بالاثلاث لحم لا يظلل
»Sed tamaricibus caro non obumbratur« conf. C. XXIII, 248. His verbis auditis eum animi sensum occultare putantes, eius occidendi consilium ceperunt. Postea consilium mutarunt. Per diem illum quum carne assata vescerentur

¹⁾ Cognomen sine dubio a stupiditate accepit.

et unus eorum laetitia exultans ما اطيب يومنا واخصبه
 »Quam pulcher et proventu abundans est dies noster!«
 dixisset, Baihasus dixit: لكن على بلدج قوم عاجفى
 in loco Baldah est gens emaciata« conf. C. XXIII, 247.
 Tum Baihasus ad matrem rediens rei nuntium adtulit. At
 illa »Quomodo factum est, ut tu fratribus occisis ad me
 redieris, quum illi mihi cariores essent?« dixit. Baihasus,
 لو خيرت لاخترت »Si eligendi venia mihi concessa fuisset,
 elegissem« conf. C. XXIII, 2. respondit. Mater autem
 post illud tempus Baihasum amore amplectebatur, ut ho-
 mines admiratione ducti dicerent: »Mater Baihaisi Baihasum
 amat;« at Baihasus ista verba audiens dixit: ثكل ارامها ولدا
 »Orbitas effecit, ut in filium propensa esset.« Post haec
 quum mater Baihaso occisorum vestes induisset, dixit:
 يا حبذا التراث لو لا الذلة »O quam pulchra haereditas, nisi
 dedecus esset!« Postea quum ad feminas suae gentis transi-
 ret, quae puellam ornarent eam ad sponsi, unius eorum, qui
 Baihasi fratres occiderant, domum deducturae, vestis parte
 a podice detracta caput suum texit. Mulieribus autem, quae
 eum acclamarent et vituperarent, dixit: لبس لكل حالة لبوسها
 »Indue omni conditioni convenientem
 vestem sive læta sit sive infelix¹⁾.« conf. Hamas. p. ٣٣٢. Tum
 mulieres e gente Cenannah aliasque cibum sibi parare iussit
 et edens dixit: يا حبذا كثرة الايدى فى غير طعام
 pulchra est multitudo manuum in alia re, quam cibo.« At
 mater, illum nunquam fratrum caedem vindicaturum esse,
 quum diceret, mulieres illae responderunt: لا تامنى الاحمق
 »Ne securam te habeas a stulto, in cuius
 manu culter est!«, quae verba in proverbii consuetudinem
 cesserunt. Baihasus autem, quum nuntium, homines gentis
 Aschdjah in spelunca vino bibendo occupatos esse acce-
 pissent, avunculo suo Abu-Henesch appellato dixit: هل لك

1) Versus est metri Redjes appellati. conf. libr. m. p. 231.

في غار فيه طباء لعلنا نصيب منها » Num intrare vis in speluncam, in qua dorcades sunt? Fortasse praeda potiemur.“ Alii referunt: *باردة غنيمة باردة*, „Num praeda bona et facili potiri vis?“ quae verba postea in proverbium venerunt. Tum Abu-Heneschum ad speluncam, ubi illi congregati erant, adduxit eumque in eam protrudens dixit: *ضرباً ابا حنش*, „Percute, o Abu-Henesche!“ Quidam eorum Abu-Heneschum conspiciens dixit: „Abu-Heneschus vir strenuus est;“ at ille respondit: *مكره اخوك لا بطل*, „Vi coactus est frater tuus, strenuus non est“, quae verba in proverbium venerunt. Conf. XXIV, 341. Kamusi auctor dixit, Baihasum in proverbium venisse, et designare virum, qui mortem ultus sit.

٢ الثَّيِّبُ عَجَالَةُ الرَّاَكِبِ

2. Femina virginitate privata cibus est, quem secum ducit equo vehens.

Vocabulo *العجالة*, cibus, quem tanquam commeatum equo vehens secum portat et in quo sumendo nulla ei molestia est ex. gr. dactyli, farina significatur.“ Proverbium ex Ohmari chalifae verbis desumptum est: *البكر كالبر تطحنها وتخبزها والثيب عجالة الراكب*, „Virgo similis est tritico, quod molis, subigis et coquis, ut panis fiat et femina, cui virginitas crepta est, similis habetur cibo, quem eques secum portat, et quo sine molestia utitur.“ conf. Har. p. ٢٩٤. Abu-Ohbaidus dixit, proverbium incitare hominem, ut paucis rebus ipsi necessariis contentus sit, si magnae res comparari nequeant.

٣ تَأَطَّعَ مَدَّتْ بِمَاءٍ

3. Coenum aqua extensum fuit.

Virum cuius stultitia augetur, proverbium designat. Conf. Samachschar.

٤ تَارَ حَابِلُهُمْ عَلَى نَابِلِهِمْ

4. Concitatus est is, qui retia tendit contra eum, qui sagittas habet.

Loco vocis تَار legitur ثاب „congregatus est.“ Id est: Res eorum perturbatae sunt. Significat proverbium, concordiam et amicitiam hominum turbatam esse, ut turbae inter ipsos oriantur. Conf. Golii Adag. p. 113.

٥ الثَّورُ يَحْمِي أَنْفَهُ بِرَوْقِهِ

5. Taurus nasum suum cornu defendit.

Proverbium ad defendenda iura familiamque suam hominem impellit. Conf. Abulf. Ann. T. I, p. 308. Metrum Redjes est. conf. l. m. p. 230.

٦ ثَنَى عَلَى الْأَمْرِ رَجُلًا

6. Inflexit super re pedem.

Se rem possidere et diligenter custodivisse confisus est.

٧ التَّكَلَّى تُحِبُّ التَّكَلَّى

7. Orbata amat orbatam.

Una alteram ploratu et tristitia mutua consolatur.

٨ نَلَّ عَرْشَهُ

8. Solium eius fractum fuit.

Potentia eius evanuit, et status eius depravatus fuit. Duplex hoc loco vocabulo عَرْشُ tribui potest significatio, aut solii thronive regii aut domus lignis dispositis extructae et tecto instructae. Solhairus proverbium versui inseruit

تَدَارَكْتُمَا عَيْسًا وَقَدْ قُلَّ عَرْشُهَا وَذِيَّيَانِ إِذْ زَلَّتْ بِأَقْدَامِهَا أَلَنَعْلُ

»Vos ambo gentem Ahbs appellatam reparastis, quum eius

domus destructa esset, et gentem Dsobjan, quum calcei cum pedibus lapsarent.“

Metrum versus Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 162. Simili modo, quo in proverbio, dicitur: **ثَلَّ اللَّهُ عَرْشَهُمْ** „Destruxit Deus thronum vel domum eorum.“

٩ ثَرَىٰ بَنُو جَعْدٍ وَكَانُوا أَزْلَقَىٰ

9. Gens Banu-Djahd numerosa evasit et pauci fuerant.

In eo adhibetur, qui potens factus est, postquam vilis fuerat. Banu-Djahd ignotae familiae nomen esse videtur, a qua proverbium desumptum est. Metrum est Redjes conf. p. 230.

١. ثَادَاءُ وَجْهِ شَاةٍ اَلْتَرَّغِيْشِ

10. Faciem servae opum multitudo polivit.

Vocabulo **ثادا وجه** sunt pro **ثَادَاءُ وَجْهِ**. In eum adhibetur, cuius turpem originem divitiarum multitudo decoravit. Metrum est Redjes conf. p. 230.

١١ تَنَيْتَ نَحْوَىٰ بِالْعَرَاءِ الْأَوَابِدَ

11. Versus me in deserto feras convertisti.

De eo dicitur, qui rem, cui impar est, pollicetur.

١٢ ثَوْرٌ كِلَابٍ فِي الرِّهَانِ أَتَعَدُّ

12. Taurus Cilabi in cursus certamine tardus est.

Cilabum ben-Rabiah ben-Zahzaah Kaisitam, qui stupiditate notus esset, vitulum bovinum sibi parasse narrant, ut eius cursu in certamine vinceret, quapropter proverbium hoc adhibent de eo, qui rem petit, quae non existit.

١٣ ثَمَرَةُ الصَّبْرِ نَجْحُ الظَّفَرِ

13. Fructus patientiae est felix successus victoriae.

Ut patientia in re ingrata adhibeatur, proverbium monet.

١٣ ثَوَلُولُ جَسَدِهِ لَا يَنْزَعُ

14. Verruca corporis eius non evellitur.

In eum, qui corrigi non potest, dicitur.

١٥ ثَارَ ثَائِرُهُ

15. Concitatus fuit eius concitatus.

In hominem dicitur, qui ira inflammatur.

١٦ ثَمَرَةُ الْعَجَبِ الْمَقْتُ

16. Fructus amoris, quo vir se ipsum amplectitur, odium est.

١٧ ثَمَرَةُ الْجَبَنِ لَا رِبْحٌ وَلَا خُسْرٌ

17. Fructus timiditatis neque lucrum est neque iactura.

Vulgus simili modo dicit: التاجر الجبان لا يربح ولا يخسر „Mercator timidus neque lucrum facit neque iacturam“

١٨ ثَبَتُ الْغَدَرِ

18. Firmiter incedens in terra salebrosa.

Dicitur Vir, qui neque in pugna neque in sermone labitur. „Vocabulum autem terram salebrosam, in qua vix iumentum incedere potest, designat. Tum in hominem transfertur, qui in omnibus rebus, quas suscipit, firmiter agit.

١٩ ثَقِيبُ الزَّوْدِ

19. *Ardens igniarium habens.*

Talis est, cuius igniarium, quum percutitur, statim ignem emittit. Hominem sagacem et bene res perficientem proverbium significat.

٢. تَكَلَّنَكَ الْجَثَلُ

20. *Mater te orbata sit!*

Vocabulum جَثَل proprie significat „comam densam“, ut sit pro ذات الجَثَل „coma densa praedita“, quae significatio in matrem translata est. Tsahlebo جَثَلَةُ الرَّجُلِ uxor est. Kamusi auctor vocabulo جَثَل cum duabus vocalibus Fata enunciando uxoris aut matris significationem in proverbio tribuit. Proverbium dira imprecatio est.

٢١. تَكَلَّنَكَ أُمُّكَ أَيَّ جَرٍّ تَرْقَعُ

21. *Mater te orbata sit! Quam vestem attritam reparas?*

In eum dicitur, qui rem inutilem petit.

٢٢. ثَبَّتَ لِبْدُهُ

22. *Equi stratum ei firmum sit!*

Dira imprecatio in virum est. Et dicitur ثَبَّتَ لِبْدُهُ „Firmum reddat ei Deus equi stratum!“ Vocabulo لِبْد „equi strati“ significatio tribui potest, ut sensus sit: Ne Deus permittat, ut equo stratum imponat i. e. iter faciat aut in hostium regionem incurrat, quo commodum ei paretur.

٢٣. ثَوْبَكَ لَا تَقْعُدُ تَطِيرُ بِهِ الرِّيحُ

23. *Vestem (custodi)! ventus eam non auferet.*

Accusativus ثَوْبَكَ cum omisso verbo احفظ custodi cohaeret; voci تقعد autem eadem significatio, quam تصير tribuenda est, ut cum sequente verbo تطير coniungatur.

Forma comparativi.

٢٤ أَثْقَلُ مِنْ تَسْهَلَانَ

24. Gravior, quam mons Tsahlan.

Mons hic in regione Alahlijjah et quidem in ditione gentis Nomair situs erat. Habebat quoque cognomen **٢٤** „Tsahlan famis“, quod aridus erat. conf. Scharaf-Aldin. Dicitur quoque **٢٤** „Gravior, quam Schamami.“ Schamami nomen montis erat duobus verticibus praediti, qui **٢٤** „filii duo Schamami“ appellabantur.

٢٥ أَثْقَلُ مِنْ نَضَادِ

25. Gravior, quam mons Nadhadi.

Nadhadi nomen montis in regione Alahlijjah est. Incolae regionis Hidjas Nadhadi enunciant; at tribus Tamim Nadhado.

٢٦ أَثْقَلُ مِنْ عَمَائَةِ

26. Gravior, quam mons Abmajah.

Mons hic in regione Bahrain in ditione gentis Hudseil situs est. Poeta quidam dualis formam ei tribuit.

٢٧ أَثْقَلُ مِنْ أَحَدِ

27. Gravior, quam mons Ohod.

Mons apud Jetsrebum (Medinam) situs pugna inter Mohammedanos et Meccenses primo tempore Islamismi notus est.

٢٨ أَثْقَلُ مِنْ دَمَحِ الدِّمَاخِ

28. Gravior, quam mons Damch Aldimach.

Damch nomen montis magni est in regione Dharijjah (في حمى ضرية) siti. Plurali دماخ montes in regione Nedjd-
appellantur. Est igitur maximus eorum, qui الدماخ nomen
habent. In ditione gentis Nofail ben-Ahmru ben-Cilab erat.

٢٩ أَثْقَلُ مِنْ حِمْلِ الدَّهَيْمِ

29. Gravior, quam onus camelae Aldohaim.

Caemla isto nomine appellata Ahmruo ben-Sabban erat. Fratrum occisorum capita ad patrem Alsabbanum adducebat. conf. C. XIII, 116 et ibi proverbium آخر البز على القلوص.

٣٠ أَثْقَلُ مِنَ الزَّوَاقِي

30. Molestior, quam vociferantes.

Mohammedes ben-Kodamah narravit, grammatico Ferra appellato vocabuli الزواقي significationem ignotam fuisse, et Arabem dixisse, vocabulo vociferantes gallos significari, qui noctu confabulantibus Auroram annunciantes molesti sint.

٣١ أَثْقَلُ مِنَ الزَّارُوقِ

31. Gravior, quam argentum vivum.

Medinae incolis proprium proverbium est, qui زاروق; pro "argentum vivum" dicunt.

٣٢ أَثْقَلُ مِنَ الْكَائُونِ

32. Molestior, quam ii, qui secreto loquentibus superveniunt.

Quid vocabulum الكانون proprie significet, Arabes dubitant. De eo usurpari dicunt, qui secreto loquentibus superveniat, ut a verbo كنى texit derivatum sit. Ad vocabuli significationem probandam Alhothaiahi (الخطية) poetae inter Arabes haud incelebris versus adnotarunt, quos, quum sint poetae istius vilis cogitandi et sentiendi rationis testimonium, (sunt enim in matrem dicti), exscripsi:

جَزَاكَ اللَّهُ شَرًّا مِنْ عَاجُوزٍ	وَلَقَاكَ الْعُقُوقُ مِنَ الْبَنِينَ
تَنَاجَى فَأَفْعِدِي عَنِّي بَعِيدًا	أَرَاكَ اللَّهُ مِنْكَ الْعَالَمِينَ
أَغْرَبَالًا إِذَا اسْتَوْدِعْتَ سِرًّا	وَكَاوَنُونًا عَلَى الْمُتَكَدِّثِينَ
أَلَمْ أَظْهَرْ لِكَ الشَّكْمَاءِ مَتًى	وَأَكِنَّ لَا إِخَالَكَ تَعْقِلِينَ
حَيَاتُكَ مَا عَلِمْتُ حَيَاةً سُوءَ	وَمَوْتُكَ قَدْ يَسُرُّ الصَّالِحِينَ

»Deus tibi malum penset, o vetula! et filiorum adversum animum et inobedientiam tibi excitet! Recede a me, et procul a me sede, te mortua hominibus Deus quietem concedat! O cribrum, quum secretum tibi tradiderunt, et superveniens inter se clanculum loquentibus! Nonne tibi odium erga te meum patefeci, sed te non puto esse prudentem. Vita tua est, quod scio, vita prava, et mors tua probos laetitia afficiet.«

Versuum metrum Wafir appellatum est. conf. libr. m. p. 204. Sed Thabarita vocabulum duplici modo explicari posse dicit. Esse Graecis nomen mensis hiberni, quo hiemis significetur. Hiemis autem tempore expensa esse plura hominibus, quam aestatis tempore, quapropter hominibus molesta sit. Aut denique foculi nomen esse, qui loco positus non removeatur.

٣٣ أَتَقْدُ مِنْ رَحَى الْبَرِّ

33. Gravior, quam mola seminis.

Dixit poeta:

وَاطْيَشُ إِنْ جَالَسْتَهُ مِنْ فَرَاشَةٍ وَأَثْقَلُ إِنْ عَاشَرْتَهُ مِنْ رَحَى الْبُزْرِ

»Levior, si apud eum sedes, quam papilio, et gravior (molestior), si cum eo societatem iniisti, quam mola seminis.

Metrum versus Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 162.

٣٤ أَثْقَلُ مِنَ الرَّصَاصِ وَمِنَ الْحُمَى وَمِنَ الْمُنْتَظَرِ
وَمِنَ النَّضَارِ وَمِنَ طَوْدِ

34. Gravior pondere, quam plumbum et molestior quam febris, et quam exspectans et gravior pondere quam aurum et quam mons.

Quinque sunt proverbialia.

٣٥ أَثْبَتُ مِنْ قُرَادِ

35. Firmius adhaerens, quam ricinus.

Ita firmiter adhaerere solet cameli corpori ricinus, ut vix avelli possit.

٣٦ أَثْبَتُ مِنَ الْوَشْمِ

36. Firmius inhaerens, quam pictura (in manu).

Signa acu in manu facta et cuti glasto imbuta deleri non possunt.

٣٧ أَثْبَتُ فِي الدَّارِ مِنَ الْجِدَارِ

37. Firmior in domo quam paries.

Proverbium hoc ex versibus poetae desumptum est

كَأَنَّهُ فِي الدَّارِ رَبُّ الدَّارِ

أَثَبَّتْ فِي الدَّارِ مِنَ الْجِدَارِ
أَطْفَلُ مِنْ لَيْلٍ عَلَى نَهَارِ

»Quasi in domo dominus domus esset; firmior in domo, quam paries, importunius intrans, quam nox in diem (quia nox sine venia in diei tempus intrat).

Metrum versuum Sarih appellatum est. conf. libr. m. p. 246.

٣٨ أَثَقَّفَ مِنْ سِنُورِ

38. Celerius rapiens, quam felis.

٣٩ أَثَارَ مِنْ قَصِيرِ

39. Vindictae cupidior, quam Kazirus.

Kazirus ben-Sahd Allachmi, Djadsimahi Alabrasch socius erat. Primus, aliis unus fuisse dicitur, qui ab aliis non adiutus se vindicaret. Conf. VII, 9. XXIII, 420.

٤٠ أَثَقَلَ رَأْسًا مِنَ الْفَهْدِ

40. Graviore capite praeditus, quam lupo cervarius.

Videtur ad somnum respicere, quia أنوم من فهد »Maggis dormiens, quam lupo cervarius« dicitur.

٤١ أَثَبَّتَ مِنْ أَصَمِّ رَأْسِ

41. Firmior, quam durus capite.

Verbis اصم راس »Durus capite« montem designat.

٤٢ أَثَقَلَ مِنْ رَقِيبٍ بَيْنَ مُحِبِّينِ

42. Molestior, quam custos inter amantes.

٤٣ أَثْقَلُ مِنْ أَرْبَعًا لَا تَدُورُ

43. Molestior, quam feria quarta, quae non redit.

Dies hic fine mensis non redit.

٤٤ أَثْقَلُ مِنْ شَغْلٍ مَشْغُولٍ

44. Molestior quam is, qui occupatum distinet.

٤٥ أَثْقَلُ مِنْ قَدَحِ اللَّبْلَابِ عَلَى قَلْبِ الْمَرِيضِ

45. Molestior, quam poculum plantae Lablabi aegroti animo.

Conf. C. II, 164. لبّاب medicina ingrati saporis esse videtur. Convolvulus s. helxine hoc nomen habet. Cecinit Baschscharius

يَا بَغِيضًا زَادَ فِي الْبَغِيضِ عَلَى كُلِّ بَغِيضٍ

يَا شَمِيمَةً قَدَحِ اللَّبْلَابِ فِي عَيْنِ الْمَرِيضِ

«O exosum! qui odiosior est, quam omnis odio dignus. O similem poculo medicinae Lablab in oculo aegroti!

Versuum metrum Raml appellatum est. conf. libr. m. p. 239.

Caput V.

L i t t e r a D j i m.

١ جَرَى الْمَذَكِّيَّاتِ غَلَابٌ

1. Cursus equorum robustorum victoriae certamen est.

Voce مذك equus sexennis aut septennis significatur, qua aetate molestiis ferendis aptissimus est. Proverbium significat aut talem equum alterum cursu vincere aut in tali equo posteriores cursus partes prioribus vehementiores esse, ut quasi secum certare videantur. Proverbium quoque sic effertur «جَرَى الْمَذَكِّيَّاتِ غَلَابٌ» Cursus equorum robustorum sagittae iactus vehementes sunt. De viro, qui alios virtute vincit, proverbium adhibetur.

٢ جَرَى الْمَذَكِّيَّ حَسْرَتٌ عَنْهُ الْحَمْرُ

2. Currit equi robusti modo; asini eum sequi non possunt.

Vocabulum حسر, cui significatio lassus fuit est, cum praepositione عَنْ coniunctum est, quia significatione verbo عجز debilis fuit seu rei impar fuit aequatur. Accusativus جَرَى ab omisso verbo يَجْرِي currit dependet. Virum aequales virtute sua superare proverbium indicat. Proverbio metrum Redjes est. conf. libr. m. p. 232.

٣ جَرَى الْوَادِي فَطَمَّ عَلَى الْقَرَى

3. Fluxit vallis fluvius et rivulus horti operuit.

Vocabulo قَرَى locus vel canalıs significatur, per quem aquam in hortum ducitur. Praepositio عَلَى sensui tribuitur, ut sit pro أَتَى عَلَى الْقَرْىِ فَاعْلَمْكه »Supervenit canali eumque perdidit.« Sic dixit Meidanıus. Mihi praepositio potius adhibita videtur propter tegendi significationem, quæ voci طَم inest. Malum ad extremum pervenisse et fines transgressum esse, proverbium significat. At Samachscharius dixit, proverbium significare, virum adversarium suum vicisse.

۴ جَرُوا لَهُ الْخَطِيرَ مَا أَتَجَرَ لَكُمْ

4. Trahite ei funem, quamdiu trahi se vobis patitur.

Vocabulo خَطِير »funis, qui annulo per cameli nasum traiecto alligatus est, et cuius ope ducitur« significatio est. Efficite, ut vos sequatur, quamdiu vobis rei potestas est. Ut salutem quaeramus et hominibus blandiamur, proverbium hortatur. Auctorem esse Ahmmarum ben-Jasir, Abu-Ohbaidus retulit. At vero Samachscharius adnotavit, Ahlium haec verba in Ahmmarum dixisse. Adhiberi in cautione et in rebus, quae saluti nobis sint.

۵ جَلَّتِ الْهَاجِنُ عَنِ الْوَلَدِ

5. Nimis parva est puella immatura, quam ut filium habeat.

Voci جَل, cui contrariae significationes sunt, hoc in proverbio parvus fuit significatio tribuitur. Significat, hominem ante tempus conveniens re occupatum esse. Samachscharius alium proverbii legendi modum adnotavit »Nimis parva est camela ante tempus concipiens, quam ut vas magnum lacte impleat.« Causam hanc fuisse narrant. Camela iuvenca, quae ante tempus conceperat, primum multum lactis emisit: sed an-

nosa facta parum. Pastor, quid esset, interrogatus proverbii verbis respondit. Legitur quoque sic proverbium «جل الرغد عن الهاجن» Vas nimis magnum est pro camela iuvenca, quae ante tempus concepit. conf. prov. 39. Adhibetur autem de re, quam quis longe remotam putat.

٦ جَدَحَ جَوَيْنَ مِنْ سَوِيْقٍ غَيْرِهِ

6. Miscuit Djūwainus alius ptisanam sumens.

Virum in aliorum opibus erogandis liberalem esse, significat. Sed Samachscharius, proverbium de viro avido, multum petente adhiberi, dixit.

٧ جَدَّهَا جَدَّ الْعَيْرِ الصَّلِيَّانَةِ

7. Abrupit id (iuramentum), quemadmodum asinus herbam Zilijjan abrumpit.

Suffixum ها ad vocem يمينين iuramentum referendum est. Herbam istam asinus saepius cum radice evellit. De eo igitur adhibetur, qui sine cunctatione celeriter iuramentum praestat. conf. Cap. III, 102.

٨ جَزَاءٌ سِنِمَارٍ

8. Sinimmari remuneratione (me remuneratus est).

Accusativus cum omisso verbo جَزَاْنِي »me remuneratus est« cohaeret. Sinimmarius architecti Gracci nomen erat, qui iussu Alnohmani arcem Chawarnakum extruxisse dicitur. Opere perfecto, ne alii similem arcem conderet, Alnohmanus de summa arce cum deiecit. Beneficia malis remuneratum esse quendam, proverbium significat. Alii autem virum hunc arcem Ohaihaho ben-Aldjolah extruxisse narrant. Hic quum ab Ohaihaho interrogatus esset, num arcem firmissimam fecisset, dixit, se lapidem in ea nosse, qua detracta tota arx corrutura esset. Quem lapidem quum Ohaihaho indicasset, ab eo a summa arce deiectus

mortem obiit. Ad proverbium 127 dictum legimus, dialecto Hudseilitarum furem سِنِمَار appellari, propriam autem vocis سِنِمَار esse significationem »noctu non dormiens.« Proverbii poeta hoc in versu mentionem fecit:

جَزَيْنَا بَنُو سَعْدٍ بِحُسْنٍ فِعَالِنَا جَزَاءَ سِنِمَارٍ وَمَا كَانَ ذَا ذَنْبٍ

»Remunerata est nobis gens Saahd pulchra nostra facta modo, quo Sinimmaro remuneratio erat, et criminis obnoxius non erat.«

Metrum versus Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 162. Samachscharius autem Scharabui Calbitae versus adnotavit, quibus tota res descripta est:

جَزَانِي جَزَاءُ اللَّهِ شَرَّ جَزَائِهِ جَزَاءَ سِنِمَارٍ وَمَا كَانَ ذَا ذَنْبٍ

سَوَى وَصَهُ الْبَنِيَّانِ سَبْعِينَ حِجَّةً يَعْدُلُ عَلَيْهِ بِالْقَرَامِيدِ وَالشَّكْبِ

فَلَمَّا رَأَى الْبَنِيَّانَ تَمَرَّ سَحْوَقُهُ وَأَصْ كِمِثْلِ الطَّوْدِ ذِي الْبَاذِخِ الصَّعْبِ

وَطَنَ سِنِمَارٍ بِهِ كُلَّ خَيْرَةٍ وَقَارَ لَدَيْهِ بِأَلْمَوْدَةِ وَالْقُرْبِ

فَقَالَ أَقْذِفُوا بِالْعِلْجِ مِنْ رَأْسِ شَاهِقٍ قَدْ أَكَّ لَعْنُ اللَّهِ مِنْ أَعْظَمِ الذَّنْبِ

»Remuneratus est me, Deus ob pessimam remunerationem eum puniat, remuneratione Sinimmar, qui non peccaverat. Per septuaginta annorum spatium aedificium exstruxerat, iterum iterumque super eo tegula et plumbum coniungens et quum aedificium altitudine perfecta vidisset et factum esset simile monti alto, difficili et Sinimmarus putasset, se omne bonum per id assecutum et illius amore et propinquitate potitum esse; tum ille dixit: proiicite barbare loquentem a fastigio alti (aedificii) et hoc per Deum! maximum crimen erat.«

Metrum est Thawil appellatum. conf. l. m. p. 162.

٩ جَرَحَهُ حَيْثُ لَا يَضَعُ الرَّاقِي أَنْفَهُ

9. Vulveravit eum, ubi incantator nasum suum non ponit.

Verba haec Djendelam filiam Alharetsi, quae Hentselaho ben-Malic nupta esset, dixisse narrant. Haec etiam tum virgo, maritus enim senex erat, quum quadam nocte foras exiisset, a viro subito in eam irruente virginitate privabatur. Quam ob rem clamorem tollens viro, quid esset, interroganti, respondit, se punctam esse, et iterum interroganti, ubi? *حيث لا يضع الرأقي أنفه* »Ubi incantator nasum suum non ponit,« dixit. Proverbium, virum in rem incidisse, e qua effugium ipsi non sit, indicat. Aliis autem, ut Samachscharius retulit, proverbium significat, quendam re afflictam esse, quam patefacere non possit.

١. جَلَىٰ مُحِبٌّ نَظْرَهُ

10. Ornavit amans adspectum suum.

Pulchro modo eos, quos amat, vir adspexit. Desuntam ornandi significationem volunt a loquendi modo *جلوت العروس* »Ornatam sublato velo sponsam ostendi.« Sunt autem, qui *جلى* (Djalla) enuncient, ut sensus hic sit »manifestavit amorem eius modus, quo ille te adspexit vel quo tu illum adspexisti« ut verba inversa sint pro *جلى محبا نظره* »Detexit amantem adspectus eius« Meidanius dixit, proverbium de amore et odio gentis adhiberi. Samachschario de viri adspectu, quo eius amor manifestaretur, adhibetur. Conf. C. XIII, 22.

١١. جَلَبَتْ حَلْبَةً ثُمَّ أَقْلَعَتْ

11. Clamorem sustulit, tum abruptit.

Legitur quoque *احلبت حلبة* »Tenuem pluviam emisit (nubes).« Quae verbi *احلب* significatio a nomine *حلبة* »pluvia tenuis« deducenda est. Proverbium timidum, qui minatur, et post minas tacet, designat.

١٢ جِذْلُ حِكَائِ

12. Arboris truncus, ad quem cameli se fricant.

Arboris truncus in locis, ubi cameli ad aquam decumbunt, in terram defigitur, ut scabiosi ad eum se fricent. Quapropter in virum proverbium translatum est, cuius prudentia et consilium aliis medelae est. conf. C. I, 125.

١٣ جَاجَعَةٌ وَلَا أَرَى طَحْنًا

13. Strepitum molae (audio); sed farinam non video.

In initio proverbii اسمع audio supplendum est. Kamusi auctor sic adnotavit proverbium جَاجَعَةٌ وَلَا أَرَى طَحْنًا »Audio molae strepitum et non video farinam.« Adhiberi de avaro, qui promissis non satisfaciat et de timido, qui minetur; sed nil suscipiat. Cum hoc et Scharaf-Aldinus et Samachscharius tum in legendo tum in intelligendo proverbio consentiunt. Et sic Bertheau ex Abu-Ohbaido p. 17 text. Arab. proverbium adnotavit.

١٤ جَرَى مِنْهُ مَجْرَى اللَّدُونِ

14. Modus eius est modus medicamenti, quod aegroto per oris angulum infunditur.

Quam maxime odiosus et ingratus est. Samachscharius, in cuius codice proverbium hoc mancum est, dixit adhiberi de re, quae in virum effectum habeat. Nec non alterum Meidanii modum adnotavit.

١٥ جَمَارَةٌ تُؤَكِّلُ بِالْهَلَسِ

15. Medulla palmae editur in amentia.

Proverbio utuntur, quum quis magna cum molestia opes colligit, quas stulto haeredi relinquit.

١٦ جَمَاعَةٌ عَلَى أَفْدَاءٍ

16. Congregatio super festucis (sordibus).

Corporum est congregatio, sed animorum dissensio. Praepositio عَلَى statum hominum significat. Idem sensus verbis Mohammedis هَدَنَ عَلَى دُخْنٍ «Induciae super odio.» i. e. dum hominum animi odio pleni sunt. De eo adhibetur proverbium, qui sinceram amicitiam simulat; sed noxam inferre cogitat.

١٧ جَاءَ بِالضَّحِّ وَالرَّيْحِ

17. Addulit sōlem et ventum.

Sensus est: Addulit res manifestas et occultas. Adhibetur de eo, qui magnas opes et magnum numerum adducit. In voce ضَحَّ explicanda interpretes non consentiunt. Ibn-Alahrabius vocabulo ضَحَّ res, quas sol attingat; رِيحٍ vero res, quas ventus attingat, significari dixit. Alasharius vocabulum ضَحَّ ex ضَحَى, abiecta littera ي, ortum esse contendit, dum Abu-l'Haitsamus vocis radicem وَضَحَّ esse vult. Vulgus, ut voci رِيحٍ conforma sit, ضَيِّحٍ enunciat. Id quod Djeuharius vituperavit. Conf. Kamus. et Samach-scharium.

١٨ جَاءَ بِالطَّمْرِ وَالرَّمِّ

18. Adduxit aquam multam et terram humidam.

Alasharius طَمَرٌ cum vocali Fatha enunciandam vocem, in proverbio propter sequens رَمٍّ mutata esse dixit. Proverbii sensus idem est ac in praecedente. Kamusi auctor varium proverbii intelligendi modum adnotavit: جَاءَ بِالطَّمْرِ وَالرَّمِّ بِالْبَحْرِى وَالْبَرِّى أَوْ الرُّطْبِ وَالْيَابِسِ أَوْ انْتِرَابِ وَالْمَاءِ أَوْ بِالْمَالِ الْكَثِيرِ وَالرَّمِّ مَا يَحْمِلُهُ الْمَاءُ أَوْ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مِنْ «Verba جَاءَ بِالطَّمْرِ وَالرَّمِّ significant venit

cum marino et terrestri vel cum humido et arido vel cum terra et aqua vel cum opibus multis vel vocabulum **الرِّم** designat id quod aqua portat vel herbarum parvas partes dispersas super terrae superficie.

١٩ جَاءَ بِالْقَضِّ وَالْقَضِيبِ

19. Apportavit lapides magnos et lapillos.

Lapides fracti et parvi **قَضِيبِ**, lapides magni **قَض** appellantur. Sed est de vocabulis **قَض** et **قَضِيبِ** inter lexicographos dissensio. vid. lexic. meum et Kamusum. Proverbii autem sensus est: magnas et parvas res i. e. (omnes) adduxit.

٢٠ جَاءَ الْقَوْمُ قَضُّهُمْ بِقَضِيبِهِمْ

20. Venit gens, magni eorum lapides cum parvis.

Omnes venerunt. Sibavailii est sententia, vocabulum **قَضُّهُمْ** accusativi casum, tanquam nomen actionis habere posse, quod Alazmäius negat. Dicitur quoque **جَاءَ قَضًّا** **جَاوَا قَضُّهُمْ** „Singuli et catervatim venerunt“, et **قَضِيبُهُمْ** i. e. Omnes venerunt. Vocabulum cum vocali Kesre enunciari potest. De vocibus **قَض** et **قَضِيبِ** accuratius intelligendis lexicographi non consentiunt. conf. Kamus. Cecinit poeta:

وَجَاءَتْ سُلَيْمٌ قَضُّهُمْ بِقَضِيبِهِمْ وَجَمْعُ عُوَالٍ مَا أَذَقَ وَالْأَمَّا
»Venit gens Solaim cum agminibus suis et gentis Ohwal turbae, quam tenues et quam viles erant!«

٢١ جَاءَ وَقَدْ لَفَظَ لِحَامَهُ

21. Venit et ex ore fraenum iam deiecerat.

Lassus et fatigatus a negotio necessario suo recesserat.

٢٢ جَاءَ وَقَدْ قَرَضَ رَبَّاطَهُ

22. Venit et vinculum suum iam abruperat.

Proprie dorcadem significat, quae rete rupto aufugit et multum fatigata advenit, tum in hominem translata est res.

٢٣ جَاءَ عَلَى غُبَيْرَاءِ الظَّهْرِ

23. Venit super terra dorsi.

Venit nil secum habens nisi terram, per quam abiit rediit-que. Id est: Rediit spe frustratus. Eundem sensum habent رجوع على ادراجة et رجوع عوده على بدئه et رجوع درجه الاول تركه على Kamusi auctor hunc loquendi modum adnotavit «Reliquit eum spe frustratum.» Samachscharius dixit et sic audiri proverbium: «Venit super dorso terrae» i. e. pedibus incedens venit.

٢٤ جَاوَرَيْنَا وَآخِرَيْنَا

24. Vicina nobis esto et nos cognosce!

Jonas viros duos, quorum alter pulcher, alter foedus esset, mulieri amorem monstrasse narravit. Pulchrum ei: «Nobiscum verseris et nos adspicias!» foedum vero dixisse: «Vicina nobis sis, et nos cognoscas!» Mulierem igitur utriusque tentandi causa iussisse, ut camelum mactarent, et specie mutata ad utrumque accessisse. Primum ad pulchrum accedentem, ad ollam stantem eum invenisse et adipem lambentem et edentem, dum suis imperaret, ut omne album (adipem) ipsi reservarent. Mulieri autem cibum petenti praepotium (i. e. pessimam partem) cameli porrexisset. Inde quum ad foedum ivisset mulier, invenisse eum carnem inter alios distribuentem, roganti cuique dantem, ipsam autem optimas cameli partes accepisse. Prostridie, quum uterque ad ipsam

venisset, carne, quam accepisset, coram utroque posita, foedo nupsisse. De eo, cuius sub foeda corporis forma pulcherrimae animi dotes reconditae sunt, proverbium adhibetur.

٢٥ جَرَّبِي تَقْلِه

25. Experire et tu eum odio habebis.

Si eum experiris, ob multa vitia odio eum habebis. Eodem sensu dicitur اخْبُرْ تَقْلِه «Cognosce et eum odio habebis.»

٢٦ جَلَدَهَا بِأَيِّرِ بْنِ الْغَرِّ

26. Percussit eam virgâ Ibn-Alghasäi.

Abu-l'Jekthsanus dixit, virum fuisse appellatum Sahun ben-Alghasa Alajahdi. Ibn-Alcalbius viri nomen fuisse Alharits et ante Mohammedem vixisse narravit. Magno et rigido pene praeditus erat, ut hanc ob causam in proverbii consuetudinem veniret. Proverbium, unum ab altero talem poenam, qua alter re desiderata potiretur, repetere significat.

٢٧ جَارٌ كَجَارِ أَبِي دُوَادٍ

27. Vicinus ut vicinus Abu-Duadi.

Cahbus ben-Mahma benigne se gerere solebat erga vicinos suos, ut, si unius camelus aut ovis periisset, alium redderet, et vicini mortem dato pretio expiaret. Quod quum quoque poetae Abu-Duado fecisset, qui in eius vicinitatem se contulisset, factum in proverbium cessit, quo proverbio vicinitas pulchra designatur. Cecinit Kaisus ben-Sohair:

أُطَوِّقُ مَا أُطَوِّقُ ثُمَّ آوِي إِلَى جَارٍ كَجَارِ أَبِي دُوَادٍ

»Compotem reddo rei, cuius compotem reddo, tum me recipio ad vicinum sicut vicinus Abu-Duadi erat.»

Metrum est Wafir. l. m. p. 204 et Tharafahus dixit:

إِنِّي كَفَّائِي مِنْ أَمْرِ هَمَّتْ بِهِ جَارُ كَجَارِ الْحَذَائِي الَّذِي أَتَّصَفَا

»In re, quam mihi proposui, perficienda firmum praesidium mihi est vicinus, qui aequalis est vicino Hodsakitae, qui generositate notus est.«

Hodsakita idem est quam Abu-Duadus, nam Hodsak nomen gentis est ad Ajaditas pertinentis. Metrum versus Basith appellatum est. conf. l. m. p. 190.

٢٨ جَعَلْتَهُ نَصَبَ عَيْنِي

28. Obiectum oculi mei posui.

Rem ante oculos semper habeo. In negotio adhibetur, quod is, quem res spectat, in se suscipit.

٢٩ جَاءَ تَضُبُّ لَثَانَهُ

29. Venit, dum gingivae eius manabant.

Vehementer cupidus erat. Bascharus poeta sic cecinit:

وَبَنِي نَمِيرٍ قَدْ لَقِينَا مِنْهُمْ خَيْلًا تَضُبُّ لِثَانَهَا لِلْمَغْنَمِ

»Quoties gentis Nomair equitibus occurrimus, quorum gingivae ob praedam manabant.«

Metrum versus Camil appellatum est. conf. l. m. p. 212.

٣٠ جَاءَ بِأُذُنِي عَنَاقَ

30. Venit cum auribus infortunii.

Sic proverbium explicatum est. Vocabulum العنَاق infortunium significat, hoc in loco vero mendacii et futilis sermonis significationem habet. Dixit Ebn-Alahrabi, dicitur: جاء بأذني عناق الارض »Venit cum auribus ferae Ahnak Alardh dictae« quum turpe mendacium quis protulit, et sic dicitur, quum quis frustratus est.

٣١ جَاءَ نَاشِرًا أُذُنِيَهُ

31. Venit aures suas expandens.

Venit desiderio plenus. Conf. C. XXV, 51. Harir p. 179 comment.

۳۲ جَعَلَ كَلَامِي دَبْرَ أذْنِيهِ

32. Pone aures sermonem meum posuit.

Sermonis mei nullam habuit rationem. Proverbii rationem habuit Haririus in verbis: فَجَعَلْتُ شَغْلِي دَبْرَ أذْنِي »Et negotium meum pone aures posui.« Conf. p. 444. In Samachscharii opere proverbium legitur جَعَلْتَهُ دَبْرَ أذْنِي »Posui illud pone aures meas.« i. e. Neglexi illud.

۳۳ جَدَعَ الْحَلَالَ أَنْفَ الْغَيْرَةِ

33. Res licita nasum zelotypiae amputavit.

Verba haec nocte, qua Fathimaha Mohammedis filia Ahlio nupta esset, Mohammedes dixisse fertur.

۳۴ جَاءَ يَضْرِبُ أَصْدَرِيهِ

34. Venit percutiens humeros suos.

Venit otiosus, opere liber; (aliis hilaris). Diverso autem modo legitur اَزْدَرِيهِ aut اَسْدَرِيهِ sed rectius cum littera س. Corrigendus est lexi mei locus sub اَصْدَرَان; sed ibidem اَسْدَرَان conferas. Conf. Samachschar. Harir. 527. et prov. 79.

۳۵ جَاءَ بَعْدَ اللَّتْيَا وَالَّتِي

35. Venit post magnam calamitatem et parvam calamitatem.

Conf. C. II, 13. Vocabulis اللَّتْيَا وَالَّتِي calamitates varii generis significantur, ita ut diminutivi اللَّتْيَا forma magnis calamitatibus describendis inserviat, vocabulum اللَّتْيَا non ita vehementibus calamitatibus. Cecinit poeta Rubahus

بعد اللَّتْيَا وَاللَّتْيَا وَالَّتْيَا

»Post magnas et parvas calamitates.«

Metrum Redjes est. conf. l. m. p. 231 et Samachschar.
Vocabula haec nominum priorum locum tenent.

جَاءَ يَجْرُ رَجْلِيهِ ٣٦

36. Venit trahens pedes suos.

Venit onere gravi onustus, ut id portare non posset.

جَاءَ بِوَرَكِي خَبِر ٣٧

37. Adtulit clunes nuntii.

Adtulit nuntium, postquam in eo cunctatus erat; clunes enim membra postrema in corpore a capite incipienti sunt. Sic Meidanius. Mihi autem clunes sunt quasi caeterorum membrorum fundamentum, quo ea fulciantur, ut proverbium significet, nuntium rei verum et quasi partem, qua caeterae partes nitantur, eum adtulisse.

جَعَلَتْ مَا بِيهَا بِي وَأَنْطَلَقْتُ تَلْمِز ٣٨

38. Quod ipsa fecit, me fecisse dixit, et abiit diffamans.

Vir quidam quum uxorem ob pravam eius agendi rationem vituperaret, illa maritum eiusdem rei accusans abiit, quapropter ista verba, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt, dixit. Proverbium autem de eo adhibetur, qui in rem incidit, quae alii obiecta fuit.

جَاءَ ثَانِيًا مِنْ عَنَانِهِ ٣٩

39. Venit declinans ab habena sua.

Venit et rem ipsi necessariam perficere non potuit. Aliis significat: Venit re absoluta.

جَلَّ الرَّفْدُ عَنِ الْهَاجِرِ ٤٠

40. Vas amplum camelae iuvencae nimis magnum fuit.

Vocabulo هاجن «camela iuvenca pariens, antequam dens erumpit», significatur. Proverbii autem verba sic invertunt: رفد هاجن Camela. جلت الهاجن عن الرfd appellata vasi رفد appellato nimis magna fuit.» In eum proverbium quadrat, qui rei perficiendae impar est. Proverbii originem talem fuisse narrant. Camela iuvenca هاجن, quum pullum peperisset, tantam lactis copiam emisit, ut vas رفد appellatum impleretur. Quae autem annosa quum parum lactis haberet, pastori camelae dominus dixit, quid est, quod vas رفد appellatum lacte suo non impleat, quemadmodum ante hoc tempus? Ille respondit: جلت الهاجن عن الرfd Camela. رفد هاجن vasi رفد nimis magna fuit.» Abu-Ahmruus dixit, verbis: هاجن رفد Camela. «Vas رفد camelae هاجن nimis magnum fuit.» virum, in quo parum boni sit, designari. Conf. prov. 5.

٤١ جَاءَ بِجَرِّ بَقَرَةٍ

41. Venit trahens boves suos.

Familiam secum duxit, boves enim in proverbio familiae locum occupant. Legitur quoque sic proverbium in Samachscharii opere: «Venit trahens vaccam. وجاء بجريقة»

٤٢ الْجَحَشَ لَمَّا فَاتَكَ الْأَعْيَارُ

42. Pullos (pete), quum asinos silvestres assequi non potes!

Proverbium, ut paucis contenti simus, si totum, quod petimus, assequi non possumus, nos monet. Accusativus الجحش ex omisso verbo اطلب Pete! pendet.

٤٣ جَاءَ كَخَاصِي الْعَيْرِ

43. Advenit tanquam asinum castrans.

Aliis „virum pudibundum esse“, aliis „nudum, nil secum lucentem“ proverbium significat. Asinum castrans caput demittit, rei quam peragit conditionem considerans, vel pudorem e re concipiens, quod dedecus in ea esse putatur. Eadem pudibundi ratio est.

٤٤ جَاءَ بِأَحَدِي بَنَاتِ طَبَقٍ

44. Apportavit unum (ovum) testudinum.

Arabes referunt. testudinem nonaginta novem ova parere, e quibus testudines prodeant, unum autem ovum, in quo serpens niger inclusus sit. Unum igitur illud ovum testudinis rei gravis aut calamitatis cognomen est. Sunt quoque, qui بنات الطبق cognomen serpentum esse dicant. Conf. Samachschar. Virum rem magnam, gravem aut calamitatem afferre, proverbium docet. Conf. Kamus. et Djeuhar.

٤٥ جَاءَ الْقَوْمُ كَالْجَرَادِ الْمَشْعَلِ

45. Gens sicut locustae multae et dispersae advenit.

Ab omni latere numerosa gens advenit. Cecinit poeta:
وَالْحَيْلُ مُشْعَلَةٌ فِي سَاطِعِ ضَرِيمٍ كَأَنَّهُنَّ جَرَادٌ أَوْ يَعَاسِيْبُ
„Equites dispersi erant in pulvere elato, ardente, quasi essent locustae aut crabrones.“

Metrum versus Basith appellatum est. conf. libr. m. p. 190.

٤٦ جَاءَ فَلَانٌ كَالْحَرِيقِ الْمَشْعَلِ

46. Quidam sicut flamma ardens advenit.

Celeriter et iratus advenit.

٤٧ جَوَّعَ كَلْبَكَ يَتَّبَعُكَ

47. Fac, ut canis tuus fame laboret, te sequetur!

Proverbium docet, quomodo nos erga viles geramus. Loco vocis **اجع** **جوع** legitur. Significatio non differt. Himjaritarum rex quidam verba haec dixisse narratur, quum ab uxore, ne crudelius in subditos ageret, moneretur. Factum autem est, ut gens, quum duce regis fratre in terram hostilem impetu facto praeda potitus, nullam eius partem a rege accepisset, regis fratri, si ipsis auxilium in rege occidendo laturus esset, regnum offerrent. Illo haud renuente rex occisus est. Ad occisum autem quum Ahmirus ben-Djodsaimah, qui ista regis verba audiisset, transiret, dixit: **ربما اكل الكلب مودبه اذا لم ينل شبعه** „Interdum canis virum ipsum instruente vorat, quum tantum cibi non accepit, quantum satietatem adfert.“ Et hoc in proverbium venit. Cum proverbio consentanea sunt verba poetae:

اَكْرَامَكَ الْاَحْمَقُ مِمَّا يُفْسِدُهُ
اَذْنَاؤُكَ الْاَحْمَقُ مِمَّا يُبْعِدُهُ
وَقُرْبُهُ اَعْوَنُ شَيْءٍ تَفْقِدُهُ

„Si stultum honore adificis, corrumpitur, si cum appropinquare iubes, a te removetur. Eiusque propinquitate facillime carere potes.“

Metrum versuum Redjes est. conf. libr. m. p. 232.

٤٨ اَجْعَلْ ذَلِكَ فِي سِرِّ خَمِيرَةٍ

48. Pone hoc in arcano fermenti!

De voce **خميرة** paulum dubito. Pocockius **حمبر** habet. Sensus est: Rem, quam agis, omnino occulta!

٤٩ جَاءَ بِالشَّوْكِ وَالشَّاجِرِ

49. Venit cum spinis et arboribus.

Omnes res vel multas res secum adduxit. Alii dicunt sensum esse: magnum exercitum adduxit.

هـ جَاوَزَ الْحَزَامُ الطَّبِيَّيْنِ

50. Cingulum mammarum locum transivit.

Calamitatem ad summum pervenisse et fines transgressam esse indicat. Conf. II, 9. XXI, 119.

هـ جَاحَشَ عَنْ خَيْطِ رَقَبَتِهِ

51. Repulit a medulla spinali sua.

Se defendit, ne periret.

هـ جَاءَ بِقَرْنَيْ حِمَارٍ

52. Advenit cum duobus asini cornibus.

Mendacium et absurdum protulit, asino enim cornua non sunt.

هـ أَجْرِي مَا آسَمَسَكْتَ

53. Fac, ut currat, id quod cohibuisti.

Vires tuas omnes, quibus pepercisti, in cursu consume! Consilium est, quod a malo fugienti datur.

هـ جَمَعَ لَهُ جَرَامِيْزَكَ

54. Collige ad istam rem (perficiendam) omnia membra tua!

Vocabulo جَرَامِيْزٍ corpus et membra significantur. In tauro sunt pedes; dicitur enim ضمير الثور جَرَامِيْزُهُ لِيَتْبَ "Contraxit taurus pedes suos, ut insiliat." Proverbii sensus est: Curam omnem diligentiamque adhibe, ut istam rem perficias.

هـ اجْعَلْهُ فِي وِعَاءٍ غَيْرِ سَرِبٍ

55. Pone id in utre aquam non emittente.

Proverbium, ne quis secretum divulget, monet. In

Scharaf-Aldini et Samachscharii libro sic incipit proverbium:

اجعل هذا ,Pone hoc . . .

٥٦ جَشَمْتُ إِلَيْكَ عِرْقُ الْقَرْبَةِ

56. Tua causa sudorem utris toleravi.

Tua causa, ut ad te pervenirem, magnum laborem et molestiam itineris suscepi. Conf. C. XXII, 93.

٥٧ أَجْنَاوَهَا أَبْنَاوَهَا

57. Eius (domus) destructores eiusdem aedificatores (sunt).

Id est: Qui iniuste agunt domum diruentes, ii eam aedificandam curarunt. Proverbii originem Abu-Ohbaidus talem fuisse narravit: Rex quidam Arabiae felicis in bellum profectus filiae suae regnum administrandum tradiderat. Rege absente regni proceres palatii aedificandi consilium reginae dederunt. Rem autem quum rex rediens aegre ferret, certior factus de iis, qui consilium aedificandi dedissent, his ipsis, ut manibus suis aedificium diruerent, proverbii utens verbis imperavit. In eum autem proverbium dicitur, qui inconsulte perfecit rem, quam mox delere debet. Hortatur igitur, ut caute et provide agant homines. Conf. Scharaf-Aldin. et Samachschar.

٥٨ جَرَعَ أَرَوَى وَالرَّشِيفُ أَنْقَعَ

58. Sorbitio celerius sedat sitim, sed si sensim sensimque bibis, sitis melius restinguitur.

Vocabulum أَرَوَى vocibus رِيَا celerius sedans; vocabulum أَنْقَعَ vocibus رِيَا melius et in longius tempus sitim restinguens explicatur. Proverbium eum, qui praeda potiri potest, hortatur, ut festinet et tantum, quantum possit, capiat, ne alius quis ei rem eripiat. Sunt autem, qui dicant, proverbium monere, ne quis rebus ad vitam necessariis immodice utatur.

٥٩ جَمَلٌ وَآجَتَمَلٌ

59. Multum (nobis) liquefac et (tibi) liquefac (adipem).

Ei dicitur, qui rebus ad vitam necessariis abundat. De proverbii origine conferas C. XVIII, 46. Ibi جَمَلْنَا „Multum nobis liquefac“ legitur. Ut vertimus sic scholion proverbium explicavit; sed, quem illo loco adnotavi, intelligendi modum, is rectior mihi videtur.

٦٠ جَلَبَ الْكُتِّ إِلَى وَثِيَّةٍ

60. Attraxit rem, modo, quo vir corradens ad mulierem custodientem trahit.

Vocabulo كُتٍّ vir, qui lucro incumbit et opes corradit, vocabulo autem وَثِيَّةٍ femina conservans et opes custodiens“ significatur. Accusativi casus جَلَبَ a verbo omisso جلب „Attraxit“ dependet. Proverbio autem ad consensum inter duos significandum utuntur.

٦١ جَزَيْتُ كَيْلَ الصَّاعِ بِالصَّاعِ

61. Pensavi (rem), quemadmodum modius modii mensura (pensatur).

Vocabulo صَاعٍ aridorum mensura significatur, quae quatuor modios (مَد) continet, quorum unus unam libram et tertiam eius partem aequat. Proverbii sensus est; aequali ratione et benefacta et malefacta pensavi. Dixit poeta:

لَا نَأْلَمُ الْجُرْحَ وَنَجْزِي بِهِ الْأَعْدَاءَ كَيْلَ الصَّاعِ بِالصَّاعِ

„Ex vulnere dolorem non concipimus, et id pensamus, quemadmodum modius modio pensatur.“

Metrum versus Sarih appellatum est. conf. l. m. p. 244.

٦٢ جَاءَ بِالْهَيْدِلِ وَالْهَيْلَمَانِ

62. Venit cum arena et vento.

Voces الهيل et الهيلمان ab Abu-Ohbaido vocibus „الرميل والريح, arena et ventus“ explicantur; sed quæ causa explicandi sit, non liquet. Sensus est: Opes multas adduxit, quæ cum arena, a vento in desertis ablata, comparari possunt. Vocabulum هيلمان cum vocali Fatha aut Dhamma litterae ل enunciatur. Conf. prov. 16.

٦٣ جَاءَ بِالنَّرَقَةِ

63. Nugas adduxit.

De voce نرقة conf. lexic. meum.

٦٤ جَاءَ بِالنَّهَانَةِ

64. Res futes adduxit.

Proverbium ut praecedens rem absurdam et incredibilem esse, significat.

٦٥ جَرَى فَلَانٌ السُّمَّةَ

65. Cucurrit quidam (cursu) equorum indefessorum.

In proverbii verbis vox جَرَى omissa est, ut sit pro جرى فلان جرى. Cecinit Rubahus poeta:

يَا كَيْتَنَّا وَالْدَغُرُ جَرَى السُّمَّةَ

„O si Deus (mortem) et tempus quod cursu equorum indefessorum currit, non creasset!“

Ellipsin in hoc versu esse statuunt. Metrum Redjes appellatum est. conf. libr. m. p. 230.

٦٦ جَرَى فَلَانٌ السُّمَّةَ

66. Cucurrit quidam cursu equi indefessi.

Sensus huius et praecedentis proverbii est: Cucurrit quidam ad rem sibi ignotam, et in re vana. Silentio praetereundum non est, Samachscharium adnotasse جاء بالسهمى etc. „Res vanas adduxit.“

٩٧ جَدَعَ اللَّهُ مَسَامِعَهُ

67. Deus aures eius amputet!

Exsecrationis modus est. Eadem ratione حدعا له et simili ratione عقرا له „Vulneret eum Deus!“ et حلقا له „In gutture laedat eum Deus! et coniunctim عقرا حلقا vel حلقى عقرى dicitur. conf. C. XVIII, 78.

٩٨ جَاءَ بِأَمِّ الرَّبِيفِ عَلَى أَرْيَفِ

68. Venit cum calamitate super fusco (camelo).

Abu-Ohbaidus, vocibus ام الربيف infortunium significari et significationis originem a serpentibus derivari, dixit. Meidanus rem aliter explicavit. Vocibus ام الربيق significari, rem unam alteram circumdare tanquam laqueum ربقت فلانا في هذا الامر: „Effeci, ut quidam in rem, qua irretiretur, incideret,“ cohærere. Hac ratione ام الربيف infortunium esse, quo homines circumdati irretirentur. Vocabulum اريق esse pro وريق diminutivi formam vocis اورق, cui voci „cinereo colore praediti cameli“ significatio inesset. Abu-Saidi sententia est, vocabulo coloris ad viride vergentis significationem tribuendam esse. Meid. Sunt denique, qui voci ام الربيف viperae, et voci اريق lupi significationem tribuendam esse censeant. Alazmäihus dixit, proverbii verba, a viro prolata esse, qui daemones in tali camelo vehentes vidisset. Conf. Kamus. et Djeuh.

٦٩ جَاءَ بِالرَّقْمِ الرَّقْمَاءُ

69. Advenit cum magna calamitate.

Vocabulum الرَّقْمَاءُ additum est ad vim significationis augendam, quemadmodum dicitur جاء بالداعية الدهيَاءُ. Vocabulo autem الرَّقْمِ feminini genus tributum est, quod cum voce انداعية calamitas significatione consentit. Observandum autem est, in Samachscharii opere separata esse جاء بِالرَّقْمِ et جاء بِالرَّقْمَاءِ et sic in Kamusi opere. Vox الرَّقْمِ aut Alrakim aut Alrakm enunciari potest.

٧٠ جَانِيكَ مَنْ يَجْنِي عَلَيْكَ

70. Qui pro te colligit, is quoque contra te colligit.

Duplici modo proverbium explicatur. Sunt, qui hunc sensum inesse putent: Criminis tibi noxius est, qui contra te crimen commisit, ne igitur alium poena adicias. Quae autem ab Abu-Ahmruo adducta est interpretandi ratio, ea Meidanio multo praeferenda videtur. Haec est: Viri, cuius commodi particeps tu es, noxa etiam ad te perveniet, ita ut eiusdem dedecus ad te pertineat. Sic autem proverbium explicavit: «الذى يجنى لك الخير هو يجنى عليك الشر» Qui pro te bonum colligit, is contra te malum colligit. Quod si hanc interpretandi rationem admittis, جَانِيكَ colligans tuus esse pro لَكَ لْجَانِي colligans tibi, statuendum est. Sed proverbium in versu adhibuit Dsuabius ben-Cahb ben-Ahmru ben-Tamin:

جَانِيكَ مَنْ يَجْنِي عَلَيْكَ وَقَدْ تُعْدِي الصَّحَاخَ مَبَارِكُ الْجَرْبِ

»Qui pro te colligit, is quoque contra te colligit et iam loca, ubi scabiosi cameli decumbunt, sanos inficiunt.«

Versus metrum Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 214.

٧١ أَجَنَّ اللَّهُ جِبَالَهُ

71. Tegat Deus eius montes!

Alazmäihus dixit, proverbii sensum esse. Deus formam tuam exteriorem (جبلته) tegat, nam proverbium et sic legitur: اجن الله جبلته »Sepeliat Deus eius formam.« Conf. Scharaf-Aldinum et Samachscharium. Tum hunc sensum statuit esse: Deus montes, quos incolis, daemonibus omnino impleat¹⁾, ut inculti sint. Meidanus vero putavit, verbis sensum tribui posse hunc: »Occidat eum Deus, ut tegatur i. e. sepeliatur.« Sed in hoc جبلته legendi modum sine dubio admittendum censet.

٧٢ جَاءَ بِرَأْسِ خَاقَانَ

72. Adtulit Chakani caput.

Conf. II, 155.

٧٣ جَاءَ السَّيْلُ بِعُودِ سَبِيٍّ

73. Advexit torrens lignum, quod ex peregrina terra advenit.

De dissito et remoto proverbium dicitur.

٧٤ جَاوَرَ مَلِكًا أَوْ بَحْرًا

74. Regi aut mari vicinus sis!

Proverbium docet, quomodo opes acquirere homo possit. Aut cum rege societas incunda est aut mare navibus transeundum, ut mercatura exercenda opibus potiamur.

٧٥ جَدِيدَةٌ فِي لُعْبَةٍ

75. Magnum serium in parvo ludo.

Serium magnum, nam diminutivi forma significationi amplificandae quoque inservit, sub ludo parvo latet. Eo-

1) اجنّ a voce جنّ daemones derivandum est verbum.

dem modo dicitur: رَبِّ جَدِّ جَرَّةِ اللَّعْبِ »Interdum serium iocus adduxit.“

٧٦ جَلَاءَ الْجَوَازِ

76. Orionis manifestatio.

Verbis manifestatio Orionis hoc in proverbio venti vehementes designantur, qui matutino tempore, quum sidus Orionis in coelo est, per breve temporis spatium flare solent. Omissum autem est vox تَوَعَّدُ »Minae« sc. minae eius sunt ventis Orionis comparandae. Ut venti illi mox cessant, sic minas eius factum non sequitur.

٧٧ جَاءَ بِمُطْفِئَةِ الرَّضْفِ

77. Adduxit rem, quae lapidem candentem exstinguit.

Calamitas et infortunium, quod nobis adduxit, ita magnum erat, ut praecedentis calamitatis quasi lapidem candentem exstingeret et nos rerum praecedentium oblivisceremur. In magnis gravibusque rebus proverbium adhibetur.

٧٨ جَاءَ أَبُوْهَا بِرُطْبٍ

78. Adportavit eius pater dactylos recentes.

Proverbii huius, quod in eum dicitur, qui pauco contentus est, auctorem Schaihabum ben-Dsi-l'Nabain Ahbditam habent. Vir iste, quem segnitiei et stupiditatis arguunt, cum nonnullis in Nabathaeorum regionem iter fecerat. Ibi puellam pulchram, cuius amore captus erat, multum quidem sociis dissuadentibus, in matrimonium duxit. Ad suos redux factus, quum puellae pater filiam visitaturus inter alia munera dactylos recentes secum adportasset, gener dulci eorum sapore delectatus et gaudio plenus suis rem hoc versu nuntiavit:

مَا مَرَّآءَ الْقَوْمِ فِي جَمْعِ النَّدَى وَلَقَدْ جَاءَ أَبُوْهَا بِرُطْبٍ

»Quaenam est contentio gentis in agmine concionis? Iam pater eius dactylos recentes adportavit.«

Metrum versus Raml appellatum est. conf. l. m. p. 243.

٧٩ جَنَيْتُهَا مِنْ مُجْتَنَى عَوِيضٍ

79. Collegi id e loco salebroso.

»Locus, ubi res decerpitur, colligitur.« Suffixum ^١مُجْتَنَى ha ad nomen omissum التمرة fructus vel huic simile referendum est. Loco vocis عَوِيضٍ legitur عَرِيضٍ, cui voci remoti significatio hoc in loco tribuenda videtur.

٨٠ جِئْنِي بِهِ مِنْ حَسِّكَ وَبَسِّكَ

80. Hoc mihi quoquo modo et unde vis adfer!

In explicandis vocibus وَبَسِّكَ وَحَسِّكَ interpretes non consentiunt. Legitur quoque وَبَسِّكَ وَحَسِّكَ. Abu-Ahmrus dixit, verba significare مِنْ جَهْدِكَ »ex diligentia, studio tuo« vel »ex facultate, potestate tua.« Meidanio autem voces حَسِّ cum احساس sentiendi et بَسِّ cum dispersgendi significatione cohaerere videntur, ut prioris sensus sit, unde id sensibus attingere i. e. id videre potes. Qui autem مِنْ عَسِّ legit, ei aut admittendum est, عَسِّ pro حَسِّ esse, mutata littera ح in litteram ع, aut voci عَسِّ quærendi, petendi significatio tribuenda i. e. unde peti potest. Vocabuli بَسِّ significatio aut petenda est ابس بالناقعة »quietavit camelum inter mulgendum« ut sensus sit: unde lenitas tua eo potiri potest, aut cohaeret cum اُنْبَسَّت »diversas in regiones dispersae fuerunt.« Proverbium autem, omnem diligentiam et studium in quaerendo et adferendo adhibendum esse, significat.

٨١ جَاءَ يَنْفُضُ مَذْرَوِيَهُ

81. Venit concutiens clunium suarum extremitates.

Minatus est; sed minae erant vanae. Conf. prov. 33. Conf. Harir. p. 527. Bertheau l. p. 18 text. Ar. et Kamus.

٨٢ جَاءَ بِالشَّعْرَاءِ الزَّبَاءَ

82. Adduxit calamitatem gravem.

In calamitate, quam nobismet ipsis inferimus, proverbium adhibent. Proprie autem verba زَبَاءَ شَعْرَاءَ »hirsutam, pilosam« i. e. malum hirsutum significant, quae verba calamitatis (الداعية) quasi cognomina habenda sunt. Ab hoc non diversum habet sensum a Samachschario adnotatum proverbium جَاءَ بِالْأَزْبِ »Advenit cum hirsuto i. e. calamitate.

٨٣ جَدَّكَ لَا كَدَّكَ

83. Fortuna tua, non molestia tua.

Proverbii verba duplici modo efferuntur, ut aut nominativi aut accusativi casus sit. Quod si illum admittis, »Tibi utilis est;« sin autem hunc, verbum أَبْغِ »quaere« suppleas. Proverbii sensus esse videtur: »Fortuna multum, molestia parum petentem iuvat.“

٨٤ جَلِيسُ السُّوءِ كَالْقَيْنِ

84. Pravi socius fabro similis.

Noxa liberatus non erit, quemadmodum fabri vestis aut igne amburitur aut fumo inficitur.

٨٥ جَاءَ بِالضَّلَالِ ابْنُ السَّبْهَلِ

85. Adduxit Adhdhalalum ben-Assebahlal.

Vocis سبْهَلِ significatio a lexicographis non accuratius definitur et varius aut سَبْهَلِ aut سَبْهَلِ aut سَبْهَلِ eiusdem vocis scribendae modus existit. Rem autem, quae nihili est, designare videtur, ut proprius proverbii sensus sit: Adduxit errorem filium nihili i. e. Vanis futilibusque rebus occupatus fuit.

٨٦ جَاءَ بَدَنِي دَبِيَّ وَدَبَا دَبِيَّ

86. Adduxit locustas loci Dobajj (vel Dobbajjan) appellati.

Locus دَبِيَّ vel دَبِيَّان appellatus amplius erat, ut locustarum numerus magnus in eo esse posset. Duo sunt eiusdem proverbii enunciandi modi, ut dicatur aut جاء بدبا . Vocabulum دَبِي Dobajj, cui et dualis forma tribuitur, loci in deserto siti nomen est locustis abundantis. Tum magnus locustarum numerus in opes transfertur, ut sensus sit: multas opes adduxit.

٨٧ جَاءَ بِالْهَيْئِ وَالْجَنَى

87. Venit cum Alhai et Aldjai.

Id est: cibum et potum adportavit. Grammaticus Alamawi appellatus dixit, duo ista nomina cohaerere cum verbis جاء et هَاءُ, quibus significatio „ad pabulum vocavit camelos et ad potum vocavit camelos,“ insit. Huic explicandi rationi Kamusi auctor adsentit. Accuratam autem verborum significationem ipsi Arabes ignorare videntur. Sunt quoque, qui voces vocali Kesre enunciandas esse putent. Vocabulo autem الْجَبِيَّ et الْهَيْئِ, cum vocali Fatha enunciando commodum, quod ex re percipimus, designant. Huiusce significationis probandae causa versum hunc citavit Meidanius:

وما كان على الهَيْئِ وَلَا الْجَبِيَّ أَمْتَدَاحِيكَا

„Non erat propter commodum laus mea tibi tributa.“

Vox أَمْتَدَاحِيكَا est pro اَمْتَدَاحِيكَا. Metrum Hessedj appellatum est. Conf. libr. m. p. 226.

٨٨ لِلْجَارِ ثُمَّ الدَّارِ

88. Vicinus tum domus.

Proverbio et nominativi et accusativi casus tribui posse videtur; si accusativum admittis, verbum supplendum est. Simili ratione الرفيق قبل الطريق „Socius ante viam“ dicitur. Utrumque proverbium Haririus adhibuit. Conf. p. 584. ed. de Sacy. Verba autem haec Mohammèdi ipsi tribuuntur. Illo autem proverbio homines monet, ut, si quis domum emere velit, antea, quis eius vicinus sit, quærat. Conf. Erpen. Adag. 22. et „cl. Fleischeri Alis hund. Sprüche“ p. 89. In Scharaf-Aldini opere legitur الجار قبل الدار „Vicinus ante domum.“

٨٩ جَرَعَ وَأَوْشَالَ

89. Potatio abundans et pauca aqua.

Opes tuæ parvæ sunt, et tu multum erogas. In hominem opes suas dilapidantem dicitur.

٩٠ جَالِي أُجَالِكَ فَأَلَدَمْسُ مِنْ فِعَالِكَ

90. Aperte te mihi oppone et ego me tibi opponam; sed occultatio est agendi ratio tua.

Futurum apocopatum ex imperativo, cui conditio inest, pendet. Si te mihi aperte opponis, ego me tibi opponam. Proverbio hoc inimicitia clandestina reprobatur.

٩١ جَلَزِي لَوْ نَفَعَ التَّجْلِيْزُ

91. Nervo camelino obduc (cultrum), si hoc commodo esse posse putas.

Quod si vobis commodo esse putatis, rem vestram confirmate, nam a cultro, cuius manubrium nervo camelino obducto firmatur, in alias res translatus est sermo. Observandum est, coniunctionem لَوْ indicare, rem non futuram esse, ut, si fecerint, iis commodo futurum non sit. Proverbium, in rebus a Deo homini destinatis cautionem inutilem esse, docet.

٩٢ جِدْ لِأَمْرِيَّ يَجِدْ لَكَ

92. Si diligentiam viro adhibes, tibi diligentiam adhibebit.

Quomodo tu erga virum te geris, eodem modo erga te aget.

٩٣ الْجَدْبُ أَمْرٌ لِلْهَبْلِ

93. Pabuli inopia emaciato salutarior est.

In pauperem, qui opulens factus superbiam ostendit, dicitur. Ut emaciatum et fame adflictum, si subito in pabuli copiam incidit, e cibi abundantia noxam capere potest, sic pauperi, qui dives factus superbe se gerit, divitiarum incommodo sunt.

٩٤ جَرَى الشَّمُوسِ فَاجِرٌ بِنَاجِرٍ

94. (Currit) cursu equi sternacis promte et expedit.

In eum quadrat, qui rebus, quas suscipit, tam bonis quam malis, perficiendis par est. In initio proverbii verbum جَرَى currit, quocum accusativus جَرَى cohæret, supplendum est. Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. libr. m. p. 231.

٩٥ اجْعَلْنِي مِنْ أَدَمَةِ أَهْلِكَ

95. Fac, ut gentis tuae cutis interior sim.

In scholiis أدمة (Odmah) vocabulo الوسيلة (cognatio) explicatur, sed أدمة (Adamah) cutis interior, qua intima cum familia coniunctio significari potest, esse videtur.

٩٦ اجْعَدْ مَكَانَ مَرْحَبٍ نَكَرًا

96. Fac, ut intelligentia sit loco salutis, quam optas.

Perfice potius negotium, quam ut laeta nobis nunties et salutem optes. Proverbium ad metrum Sarih revocari potest. Conf. libr. m. p. 244 sq.

٩٧ جَفَّ جُجْرِي وَطَابَ نَشْرِي أَكَلْتِ دَقْشًا
وَحَطَبْتَ قَمَشًا

97. Siccum sit gremium tuum et bonus sit odor tuus; edas mente attonita et colligas ligna in solo fragmenta corradens!

Utriusque proverbii originem talem fuisse narrant. Quum ad mulierem nurus et filia fratris visitatum venissent, huic abeunti dixit: »siccum sit gremium tuum et bonus sit odor tuus!« illi autem: edas mente attonita et colligas ligna in solo fragmenta corradens!« Una ob verba tristitia adfecta, altera vehementer laeta ad matrem rediit. At matribus puellarum alius verbis sensus inesse videbatur, ut, cui antea tristitiae causa esse videretur, ea iam laetari posset. Priorem enim partem significare dicebant: Ne tibi Deus sobolem det, ut infantis urina gremium tuum nunquam madescat, neve odor eam ob causam tuus corrumpatur; posteriore autem proverbii parte puellae magnam sobolem optatam esse, ut parsimonia ipsi in posterum esset adhibenda.

٩٨ أَجَاءَ الدُّخَانُ إِلَى شَرِّ شِمِيرٍ

98. Timor eum coegit, ut ad magnum malum fugeret.

Timor erat in causa, cur in malum grave incideret. Inest igitur timoris viuperatio. Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. libr. m. p. 230 sq.

٩٩ جَارِكَ الْأَدْنَى لَا يَعْـلُـكَ الْأَقْصَى

99. Vicinum tuum proximum (custodi); longe remotus tibi malum non inferet.

Initio proverbii imperativus اَحْفَظِي custodi supplendus est. Futurum apocopatum cum omisso imperativo cohaeret. Bene tibi agendum est (o femina) erga vicinum tuum proximum, nam si hic te custodit, remotus a te neque vituperare te neque noxa adficere poterit.

١٠٠ جَدَّ صَفِيرٍ لِّلنَّظَلِي

100. Magnus est sibilus Henthselitae.

Duos viros, quorum unus e gente Sahd, alter e gente Henthselah oriundus esset, venandi causa exiisse narrant. Latibula duo quum sibi effodissent, de signo, quod, qui primum feram conspexisset, e loco suo alteri sibilo faceret, utrumque inter se convenisse. Accidisse autem, ut ad alterum leo transiret. Cuius quum pedem posteriorem Henthselita cepisset et leo eum pede anteriore vehementer percussisset, magnum eum clamorem sustulisse, quo alterum ad auxilium vocaret. Clamore audito Sahditam ista verba, quae postea in proverbium cessissent, dixisse. Proverbium autem, malum homini instare, significat.

١٠١ سَنَجَرُبُكَ أَذْنٌ

101. Te sane experiemur.

Vir quidam quum fratris mortem deploraret, dixit: «Eheu fratrem! Melior me erat, nisi quod ego maiorem penem habeo.» Mortui uxor quum verba audivisset, proverbii verba dixit, quibus significatur, quendam rem, de qua dubitare liceat, sibi arrogare.

١٠٢ جَبَابٌ فَلَا تَعْنِ أَبْرَأ

102. Involucra floris palmae (sunt); ne igitur inserendo maris flore fecundare ea studeas.

In explicanda voce جَبَاب non omnes consentiunt. Sunt

qui palmae medullam esse dicant; sed Meidanus pluralem esse vocis جب dixit, qua floris palmae involucrum significatur. Inutile est, floris involucri semen adspergere, nam flores palmae, qui feminei sexus sunt, inserto maris flore fecundantur, id quod ابر appellatur. Vir parum utilis cum illo floris involucri comparatur et proverbium virum, qui parum nobis utilis est, designat.

١٠٣ جَدُّ أَمْرِي فِي قَائِنَتِهِ

103. Felicitas viri in eius alimentis.

Ex alimentis hominis, quæ eius sors sit, cognoscitur.

١٠٤ جَاءَتْهُمْ عَوَانٌ غَيْرُ بَكْرٍ

104. Venit ad eos mulier mediae ætatis, non virgo.

In magnam calamitatem aut bellum transfertur, non facile tolerandum et repellendum.

١٠٥ جَاءَ بِأَلْنِي لَا شَوَى لَهَا

105. Adtulit calamitatem, cui extremitates non sunt.

Conf. prov. 35. Vocabulo شوى corporis extremæ partes, ut manus, pedes, caput in hominibus aliisque significantur. Calamitatem igitur cui extremum et finis non sit, adductam esse, proverbium significat.

١٠٦ جَبَانٌ مَا يَلُوى عَلَى الصَّغِيرِ

106. Pavidus, versus sibilum se non convertit.

Ita pavidus est, ut ne versus sibilum quidem, quo advocatur, se convertit. Hoc in proverbio sibilus avis aut hominis significari videtur. Conf. proverb. 156.

١٠٧ أَجْرُ الْأُمُورِ عَلَى أَذْلَالِهَا

107. Res modo ipsis conveniente tracta!

Vocabulo ذل viae aut modi significatio tribuenda est, ut proprius proverbii sensus sit: »fac, ut res in viis suis currant« Sic quoque dictum est: *أمور الله جارية اذلالها*, Res Dei currunt in viis suis.“ Abu-Ahmruus hunc puellae Alchansaae versum adnotavit:

لِتَجْرِ الْمَنِيَّةُ بَعْدَ الْفَتَى الْمُغَادِرِ بِالْحَوِ اَذْلَالَهَا

„Curat mors post (caedem) iuvenis loco Mahw perfide relictis in viis suis.“

Id est: Post hunc iuvenem occisum nullius viri mors tristitia me afficiet. Legitur vero *بالنعف* loco vocis *بالحو*, et illud quoque nomen loci est. Vox اذلالها est pro *اذلالها* على. Metrum versus est Motakarib appellatum. Conf. l. m. p. 281 sq. Dicitur quoque *اذلالها* على جاء به „Id modo suo adduxit“ et *دعه على اذلالها* „Sine eum statu suo!“

١٠٨ الْجِلْدُ مِنْ جَوْفِهِ يَجْتَرُ

108. Camelus e ventre suo ruminat.

In hominem dicitur, qui e loculo suo alitur aut e re utilitatem capit, quae postea damno ei erit.

١٠٩ جَاءَ نَافِشًا عِفْرِيتَهُ

109. Venit evellens crines suos in medio capite.

Meidanio *عفريّة* et *عفراة* plumae in superiore colli parte galli sunt. Loco vocis *نافشا*, quae in meo codice B. et L. legitur, Pocockius *ناشرا* expandens habet, i. e. sicut gallus iratus plumas in collo expandit. De irato proverbium adhibetur.

١١٠ جَاءَ مَالِ السَّقَرِ وَالْبَقَرِ وَبَيْنَاتٍ غَيْرِ

110. Adtulit Alsocar et Albokar et (adtulit) filias mutationum.

Vocabulis *والبقر* *والسقر*, quae etymologica ratione explicari nequeunt, res omnibus ignotae significantur. Hoc in proverbio mendacia sunt. Loco vocis *السقر* etiam *الشقر* et *الصقر* legitur. Tum quoque sic proverbium legitur: *جاء بالصقارى* *والبقارى*. Vocibus *بينات الغير* alterum proverbium incipit, ut *جاء* suppleatur. *بنات الغير* filiae mutationum autem sunt verba, quibus rerum vera conditio mutatur, ut veritas cognosci non possit.

١١١ جَاءَ وَفِي رَأْسِهِ خَطَّةٌ

111. Venit et in capite eius negotium erat.

Advenit negotium sibi necessarium acturus. Significationis vocabuli *خطَّة*, quod proprie lineam designare putatur, originem in eo fuisse statuunt, quod si quem res gravis premit, ariolum adire solet, qui, lineis in terra ductis, negotii statum cognoscere studet.

١١٢ جَاءَ بِجَدِّحِيْفَةٍ اُتْلَمِّسِ

112. Adportavit Almotalammesi epistolam.

De magna calamitate adhibetur. Conf. C. XIV. 31. ubi de causa et origine proverbii disputatum est.

١١٣ جَعَلَ اَللّٰهُ رِزْقَهُ فَوْتَ فِمْهٍ

113. Deus alimentum eius in interstitio oris ponat!

Ibi alimentum eius ponat, ubi id videre potest; attingere vero nequit. Os ab alimento remotum sit! Simili ratione dicitur: *هو منى فوت الرمح* „Is a me est interstitio lanceae“ i. e. propinquus est; sed eum attingere nequeo. Et eodem modo: *هو منى فوت يد* „Is a me interstitio manus est.“

١١٤ جَنْدَلَتَانِ اَصْطَكَّتَا

114. Lapides duo, qui se invicem percutiunt.

De sociis duobus in se invicem irruentibus dicitur. In Samachscharii libro sic legitur *اصطكتنا اصطكاكا*.

جَزَيْتَهُ حَدَّوْ النَّعْلِ بِالنَّعْلِ ١١٥

115. Retribui ei, quemadmodum calceus calceo applicatur.

Id est: Quemadmodum calceum calceo applicato dime-
tiri solent, sic ei retribui. Aequali modo pensavi. Prover-
bium Haririus (p. 37 ed. de Sacy) in usum suum convertit.

جَارُهُ لَحْمٌ ظَبْيٍ ١١٦

116. Vicinus eius dorcadis caro est.

Dorcadis caro ab omnibus cupitur, ut, qui dorcadem
conspiciat, eam occidat. Proverbii igitur sensus est: vici-
nus eius ab omnibus laeditur, ipso auxilium non ferente.
Proverbium quodammodo poetæ versu explicatur:

فَجَارُكَ عِنْدَ بَيْتِكَ لَحْمٌ ظَبْيٍ وَجَارِي عِنْدَ بَيْتِي لَا يَوْمُ

„Vicinus tuus apud domum tuam caro dorcadis est, et
vicinus meus apud domum meam non petitur.“

Versus metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204.
In eum adhibetur, qui socio suo commodum non praestat.

جَمَالُكَ ١١٧

117. Pulchritudinem tuam (specta)!

Ita agas, ut agendi ratio honori et decori tibi sit. Ac-
cusativus *جمالُكَ* ex verbo *الزمر* pendet. Kamusi
auctor sic proverbium adnotavit: *جمالُكَ أن لا تفعل كذا*;
„Pulchritudinem tuam (specta), ne tali modo agas.“; sed
ista addita verba proverbii pars non esse videntur.

جَاءَ صَدْرِيَمَ سَاحِرٍ ١١٨

118. Venit pulmonem abscissum habens.

Desperans et frustatus spe venit. Proverbium Ebn-Alahrabius adnotavit versum hunc citans:

أَيَذْعَبُ مَا جَمَعْتُ صَرِيمَ سَحْرِ طَلِيفًا إِنَّ ذَا لَهُوَ الْعَجِيبُ

„Num abibit id, quod collegi resectum pulmonem habens, sine utilitate? Haec profecto res admiranda est.“

١١٩ جَاءَ بِذَاتِ الرَّعْدِ وَالصَّلِيلِ

119. Venit cum (nube) tonante et sonante.

Ante ذات supplendum est سَحَابَةٌ nubes. Malum adtulit. Kamusi auctori bellum est.

١٢٠ أَجْعَلُوا لَيْلَكُمْ لَيْلَةً أَنْقَدَ

120. Facite, ut nox vestra sit nox herinacei.

Cavendum vobis est, herinaceus enim non dormire dicitur. Simili ratione dicitur: بات بليلاً أنقد. Pernoctavit nocte herinacei i. e. Omnino non dormivit. Kamus.

١٢١ جَاءُوا عَلَى بَكْرَةٍ أَبِيهِمْ

121. Venerunt cuncti.

Magna autem est interpretum dissensio in vocibus جاءوا على بكرة أبيهم explicandis. Abu-Ohbaidus dixit, proverbii sensum esse: Omnes venerunt nemine remanente. Vocabulum autem non esse significatione propria intelligendum. Alius quidam dicit, vocabulo بكرة iuveneam camelam significari, ut, quum in camela iuvenca vehentes describantur, paucos fuisse indicet proverbium. Aliis vocabulo بكرة trochleae significatio tribuenda videtur, ut proverbii sensus sit. “Venerunt unus alterius vestigium sequens, quemadmodum trochlea eodem semper modo circumvertitur.” Sunt autem, qui vocabulo بكرة modus et ratio significari putent i. e. Venerunt modo patris, ei quam maxime similes. Ebn-Alahrabius vocabulo بكرة agminis,

coetus significationem adiudicavit, ut على eandem, quam مع cum significationem habeat. „Venerunt cum agmine patris sui.“ Licet quoque, si vocabulo بكرة agminis, tribus significationem tribuis, dicere, praepositionem على e voce مشتملين comprehendentes omissa pendere. Quod si vero vocabulo بكرة trochleae, cuius ope aqua hauritur, significatio tribuenda videtur, res ita explicari potest: Ut ad putei trochleam omnes gentis homines conveniunt, nemine impediante, sic omnes advenerunt nemine remanente.

١٢٢ جئت بامر جبر وداهيّة نكره

122. Adtulisti rem magnam, et infortunium, quod fugitur.

Vocabulum جبر et جبرى de re gravi et periculosa adhibetur.

١٢٣ جَدَّ اللهُ دَابِرَهُمْ

123. Deus extremam eorum partem amputet!

Omnes eos perdat, ut nemo restet. Cecinit poeta:

أَلِ الْمُهَلَّبِ جَدَّ اللهُ دَابِرَهُمْ أَمَسُوا رِمَادًا فَلَا أَصْلَ وَلَا ظَرْفَ
„Gentis Almohallibi extremam partem Deus amputavit.

Cineres facti sunt, ut, neque radix eorum neque ora remanserit.“

Metrum versus Basith appellatum est. Conf. libr. m. p. 190.

١٢٤ جَلَوْا قَمًا بِغَرَفَةٍ

124. Emigrarunt et (locus eorum) quasi scopis eversus est.

Accusativus nominis actionis قمر ad omissum verbum referendus est, quasi dixisset جَلَوْا قَمًا كَامِلًا فَكُنَانِ „Emigrarunt emigratione
مكانهم قمر قما منهم بمكنسة

perfecta quasi locus eorum scopis eversus esset.“ Vocabulum غَرْفَة nomen arboris et plantae est, hoc autem in proverbio scoparum significationem habet.

١٢٥ جَاءُوا عَنْ آخِرِهِمْ وَمِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ

125. Venerunt ad unum omnes.

Duplex est proverbium; dicitur enim جاءوا عن آخرهم et جاءوا من عند آخرهم.

١٢٦ حُفِّ مِنْهَالٌ وَسَحَابٌ مُنْجَالٌ

126. Pars a fluctibus abrepta loci excavati in fluvei alveo et nubes a vento ablata.

Virum carere prudentia et consilio, et nemini utilitatem adferre, ut illi terrae parti et illi nubi comparandus sit, proverbium docet.

١٢٧ جَذْبُ الْسُّوءِ يُلْجِئُ إِلَى نُجْعَةِ سُوءٍ

127. Pabuli inopia mali cogit ad pabulationem mali.

Res inter se similes esse, ut res prava nil nisi pravam producat, proverbium docet.

١٢٨ جَاءَ يَفْرِى الْفَرَى وَيَقْدِّ

128. Venit admirabili modo et opus celeriter perficiens.

Eum significat, qui bene et celeriter opus perficit. Vocabulum فَرَى (forma فَعِيل) significationem formae مَفْعُول (participii passivi) habet. Verbum فَرَى adtonitus fuit, verbum فَرَى secuit, quae significatio etiam verbo قَد propria est, significat. Verbis igitur يَفْرِى الْفَرَى sensus inest: Opus facit, in quo attoniti sunt, quum admirabili modo agat. Quod vero et verbi transitivi secandi et

intransitivi (attonitum esse) significationem in proverbio coniunxit Meidanius, id vix probandum videtur. Secundi significatio vocibus inesse videtur, qua significatione bene et celeriter perficiendi actio indicatur.

١٢٩ جَزَاوَهُ جَزَاءً شَوْلَةً

129. Retributio eius est, quemadmodum Schaulae pensatum fuit.

Observandum est, in codicibus L. B. et Pocockiano legi جَزَاهُ جَزَاءً شَوْلَةً „Pensavit (ei), quemadmodum Schaulae pensabatur.“ Brevius est apud Samachschar. جَزَاءً شَوْلَةً „Pensatione Schaulae.“ Schaula servae nomen erat in oppido Cufa, quae quotidie, ut drachmae pretio butyrum emeret, mittebatur. Factum autem est, ut, quum drachmam invenisset et hanc emendi butyri pretio addidisset, domum rediens a domino percuteretur, quod eam de dimidio pretii furto quotidie ablato accusaret. Alterum inde ortum proverbium est: انْصَحْ مِنْ شَوْلَةٍ „Fidelior quam Schaula.“ Conf. C. XXV, 128. Beneficium igitur eius malo pensatum fuit. Conf. prov. 7.

١٣٠ جَاءَ كَأَنَّ فِي عَيْنَيْهِ رَمَحَيْنِ

130. Venit quasi in oculis duas hastas habens.

De multum timente et tum quoque de torvo vultu ob iram adspiciente dicitur. Aliter legitur proverbium in codicibus L. B. P. جَاءَ كَأَنَّ عَيْنَيْهِ فِي رَمَحَيْنِ „Advenit quasi eius oculi in duabus lanceis essent.“

١٣١ جَاءَ يَرَعْدُ فَرَايَصَةً

131. Venit musculos sub axilla tremantes habens.

Vocabulum فَرَايَصَةً carnis partem inter humerum et latus designat, quae in equis primum tremere solet. Pavidum igitur et vehementer trementem proverbium designat.

١٣٢ جَاءَ يَتَخَرَّمُ زَنْدَه

132. Venit igniarium fractum habens.

Quod in lexico nostro sub خرم adnotavimus, duplici ratione et زنده تخرم et زبده تخرم dici, hic repetendum est. Kamusi auctor vocibus زبده تخرم sensum hunc tribuit: »Iniustitia et stultitia alterum laesit.« Nec vero silentio praetermittendum videtur, Kamusi interpretem Turcam in exemplari suo زنده تخرم legisse. Idem quoque dixit, Djeuhario consentiente, verbis زبده تخرم sensum inesse: »Sedata fuit eius ira.« Meidanius duplicem verborum زنده يتخرم intelligendorum rationem adtulit: aut »sedata fuit eius ira«, aut »iniuria et stultitia adflixit.« Quod si hunc esse proverbii sensum statuis, Meidanio cum loquendi modo تخرمهم الدعر „Omnes eos tempus delevit,“ cohaerere videtur.

١٣٣ جَلِيلَةٌ يَحْمِي الْأَرْقَمَ

133. Herba vilis quam serpens deterrimus defendit.

Vocabulo لِّلِيلِ herbam, ثمام qua Arabes ad obstruendas domorum rimas utuntur, significari contendit Meidanius, ut proverbii sensus sit: „Vilis et debilis, quem vir fortis custodit.“ Ad metrum Redjes referri potest. Conf. libr. m. p. 231.

١٣٤ جَلِيفُ أَرْضٍ مَّاوَهَا مَسُوسٌ

134. Terra herbis nuda ob anni sterilitatem, cuius aqua dulcis et salubris est.

Pulcherrimis animi dotibus praeditus vir, qui opibus caret, significatur. Ad metrum Sarih proverbium referre licet. Conf. l. m. p. 246.

١٣٥ جَعَلَتْ لِي الْحَابِلَ مِثْلَ النَّابِلِ

135. Fecisti mihi retia tendentem spiculis venanti similem.

Conf. C. IV, 4. Aliis vocabulo الحابل staminis telae et النابل subtegminis significatio adiudicanda videtur. Conf. C. XXIV, 185. In eum dicitur, qui res omnia miscens perturbat. Simile est proverbium: اختلط الحابل بالنابل „Permixtum fuit stamen cum subtegmine.“ Ad metrum Redjes pertinet. Conf. l. m. p. 231. Conf. Schult. prov. Meid. p. 256. et Golii Adag. Arab. p. 113.

١٣٦ جَذْبُ الزِّمَامِ يُرْبِضُ الصَّعَابَ

136. Habena tractus, ut iumenta difficilia cubent, efficit.

De homine dicitur, qui initio rem facere recusat; post vero obsequium praestat. Non autem est negligendum, in meo codice et Pocockiano يريض legi, cui, si proba est lectio, significatio domandi tribuenda videtur. Si priorem legendi modum sequeris, ad metrum Sarih referre licet. Conf. l. m. p. 246.

١٣٧ جَدَّ جِرَاءَ الْحَيْلِ فِيكُمْ يَا قُتَمَّ

137. Equorum cursus inter vos magnus factus est, o Kotsame!

Proverbio ad significandum malum, quod inter gentem, invaluit, utuntur. Kotsamus est nomen Alahbbasi filii Ahbd-Almothallebi unius sociorum Mohammedis. Hunc esse virum, cuius in proverbio mentio facta est, affirmare non ausus sim. Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230.

١٣٨ جُلُوفُ زَادَ لَيْسَ فِيهَا مَشْبَعٌ

138. Vasa commeatui destinata, quæ satietatem non adferunt.

In hominem dicitur, qui rem suscipit, cui perficiendae impar est. Cum illis vasibus comparatur.

١٣٩ جَاءَ بِطَارِقَةٍ عَيْنٍ

139. Rem oculos laedentem adduxit.

Rem adduxit copia sua oculum ita adficiendum, ut cer-
nere non posset. Kamusi auctor opes magnas hisce verbis
designari dixit.

١٤٠ جَهْلٌ مِنْ لُغَانَيْنِ سَبَلَاتِ

140. Vias, per quas in valles intrandum est, ignorat.

Vocabulum *مدخل الاودية* a Meidanio vocibus *اللغنون*
„Locus per quem in valles intrandum est,“ explicatur.
Proverbium, virum molestias et difficultates rei, quam
aggressurus sit, nescire designat. Ahmrus ben-Hind rex
iratus dixerat: *لاجلن مواسل الریط مصبوغا بالزيت ثم*
لاشعلنه بالنار „Profecto Mawasilum pallis oleo tinctis tegam,
tum igne accendam.“ Mawasilus autem nomen arcis in fa-
stigio montis in Thajjitarum regione sitae fuisse videtur;
quapropter vir quidam, ista regis verba respiciens, rem
non esse facile perficiendam, ut significaret, proverbii
verba protulit.

١٤١ جَاؤا بِالْحَظْرِ الرُّطْبِ

141. Adportarunt arbores virides, quibus camelo-
rum caula conficitur.

Quum multae arbores ad camelorum caulam faciendam
opus essent, istis verbis rei copiam designarunt, ut pro-
verbii sensus sit: Multos homines adduxit. Sic poeta in versu
أَعَانَتْ بَنُو الْحَرِيشِ فِيهَا بَارِعٌ وَجَاءَتْ بَنُو الْجَلَانِ بِالْحَظْرِ الرُّطْبِ
„Adiuvavit gens Banu-l’Horraisch in eo cum quatuor, et
gens Banu-l’Ihdjlan cum arboribus viridibus venit.“

I. e. cum cōpiis magnis. Metrum versus Thawil est. Conf. l. m. p. 161 sq.

Idem quoque proverbium de mendaciis adhibetur, ut videre licet ex hoc hemistichio:

وَلَمْ تَمْشِ بَيْنَ الْقَوْمِ بِالْحَظْرِ الرَّطْبِ

»Et non incessit inter gentem cum arboribus viridibus i. e. cum mendaciis.« Et hoc quoque Kamusi auctor adtulit.

١٤٢ جَاءَ بِهَا صَاءٌ وَصَمَتَ

142. Adduxit id, quod clamat et id, quod silet.

Vocibus ما صاء »id quod clamat,« oves et camelos, vocibus ما صمت »id quod silet« aurum et argentum significari, contendunt. Alii autem vocibus animalium et inanimatarum rerum significationem tribuerunt. Simili modo Kazirus reginae Sabba dixit: جئتُك بما صاء وصمت »Adportavi tibi id, quod clamat et id, quod silet i. e. omnes res.

١٤٣ جَاءَ بِهَا أَدَّتْ يَدٌ إِلَى يَدٍ

143. Adduxit id, quod manus ad manum perduxit.

Omnino spe frustratum hominem esse, proverbium indicat, nam una hominis manus alteri nil dat. Ad metrum Redjes pertinet. Conf. l. m. p. 231.

١٤٤ جَبَّتْ خَتُونَةُ دَهْرًا

144. Removit a gente sua Dahrum affinitas uxoris.

Quum Dahrus uxorem ex alia gente, quam sua, in matrimonium duxisset, haec res in causa erat, cur a sua gente separaretur. Proverbium, causam, cur quidam societatem abruperit, non sufficere indicat.

١٤٥ جَرَّحَرَّ لَمَّا عَضَهُ الْكَلْبُ

145. Vociferatus est, quum calcar eum pupugisset.

De eo dicitur, qui, postquam repugnauerat, se submit. Simili ratione dicitur: دردب لما عصه الشفاف. Conf. C. VIII, 1. XVIII, 127. Conf. Bertheau l. p. 14. text. Ad metrum Sarih proverbium revocare licet. conf. l. m. p. 246.

جَدُّكَ يَرِّى نَعَمَكَ ١٤٦

146. Fortuna tua pecora tua pascit.

In dilapidatorem fortunatum dicitur. Ad metrum Redjes proverbium referri potest. Conf. libr. m. p. 232.

جَاءَ بِالْحِلْفِ وَالْأَحْرَافِ ١٤٧

147. Adduxit pecora multa et fortunam.

Vocabulo احراف incrementum esse opibus significatur.

Forma comparativi.

أَجْبَنُ مِنَ الْمَتْرُوفِ ضَرْطًا ١٤٨

148. Timidior, quam is, qui pedito omnino debilitatus fuit (ut moreretur).

Proverbii originem interpretes diverse narrant. Mulieres plures ob virorum defectum unum tantum communem maritum habebant. Illum pleno die e somno excitare solebant verbis: Evigila et potum matutinum sume! Ille autem quum diceret: لو نبهتني لعادية »O si me excitavissetis ob virum primum in proelium irruentem«, eum virum fortem esse putaverunt. At illae, ut maritum experirentur, quum die quodam verba ista repetiisset, equitum mentionem fecerunt. Tum ille, equites, equites! dicens, donec

moreretur, pepedit. Alii narrant, Dachtenusam Lakithi ben-Sorarah filiam nuptam fuisse Ahmruc ben-Ahmru, seni. Die quodam senex capite in uxoris gremio deposito quiescens, quum illam gementem audiret, dixit: num tibi gaudio erit, si a te discessero? Sane, illa respondit. Quapropter repudio dimissam iuvenis pulcher e gente Banu-Sorarah; secundum alios Ohmairus ben-Ahmarah ben-Mahbed ben-Sorarah in matrimonium eam duxit. Tempore post quum gens Beer ben-Wajel in gentem Banu-Darim incursionem fecisset, uxor dormientem, quippe quem fortem esse putaret, verbo: الغارة »Incursio hostilis« excitavit, qua de causa ille terrore percussus et pedito vitam exspirans المنزوف ضرطاً cognominatus est. Alii autem sic rem referunt: Viri duo in desertum exierant. Alter quum e longinquo arborem hostes sibi insidiantes esse putasset, et alter rem negans arborem عشرة (Ohscharah) appellatam, quod videret, esse dixisset, ille عشرة (Ahscharah) decem audiens et timore percussus pedito animam exspiravit. Alii proverbium sic explicant: Lodjaimus ben-Zahb ben-Ahli ben-Beer ben-Wajel feminam e gente Ahnsah ben-Asad ben-Rabiah, cui nomen Hadsami erat, in matrimonium duxerat, e quo Ihdjlus ben-Lodjaim et Alaukazus ben-Lodjaim filii nati sunt. Postea alteram sibi addidit uxorem Zafijjah filiam Cahili ben-Asad ben-Chosaimah, quae Hanifam filium peperit. Die quodam quum inter uxores rixa orta esset, Lodjaimus dixit:

إِذَا قَالَتْ حَذَامٌ فَصَدِّقُونَهَا فَإِنَّ الْقَوْلَ مَا قَالَتْ حَذَامٌ

»Si Hadsami loquitur, fidem ei habete, nam quod Hadsami dixit, verum est¹⁾);« quae verba postea in proverbii consuetudinem venerunt. Idjlus Lodjaimi filius Almascherijjam Nahseri filiam, quae antea Alahrano ben-Auf Ahbditae nupta fuerat, in matrimonium duxit. Alahrano autem, uxorem, propter menstrua per aliquot menses suppressa

¹⁾ Versus metrum Wafir appellatum est. Conf. libr. m. p. 204.

gravidam esse putans, ab Idjlo, ut filius natus postero tempore redderetur, petiit. Quapropter, ut promissis staret, filium adultum, cui nomen Sahd dederat, ad Alahranum duxit. Tempore, quo hoc gerebatur, Hanifah ben-Lodjaim itinere absens erat. Redux quum de re certior factus esset, fratrem suum multum vituperavit, et cum eius filiis ad Alahranum, ut filium ei eriperet, profectus est. Invenit virum cum filio et cliente. Pugnatum est; sed Alahranum cliens deseruit et filius contra Hanifam pugnare recusavit. Quum hoc videret Alahranus dixit: **ابنك ابن بوحك الذى يشرب** «Filius tuus est filius ex te genitus, qui bibit potum tuum matutinum,» quae verba in proverbium cesserunt. Alahranus ab Alhanifa gladio digitis truncatus cognomen **الجديمة** (truncatus) accepit; Hanifah autem antea Otsalus appellatus, quum ab Alahrano in pede vulneratus esset, ut pes curvus fieret, ab isto tempore cognomen Alhanifah (curvo pede praeditus) gessit. Ille autem Alahrani cliens, qui Alahranum digitis truncatum conspiceret, pediens expiravit. Sahdus ab Alhanifa ad Idjlam reductus est. Sunt denique, qui verbis **المنزوف ضربا** «animal inter canem et lupum medium» significari contendunt, quod clamorem audiens in peditum, ipsi mortem adferentem incidat. Conf. Scharaf-Aldin. Samachschar., Schult. prov. Meid. p. 114.

١٤٩ **أَجْرًا مِنْ دَبَابٍ**

149. Audacior quam musca.

Schult. prov. Meid. p. 119. Cecinit poeta:

وَلَأَنْتَ أَجْرًا حِينَ تَعْدُوا سَادِرًا رَعَشَ الْجَنَانِ مِنَ الْقَدُوحِ الْأَقْرَحِ
 «Audacior tu es, quando incurris nil curans, animo arduo,
 quam musca maculam albam in fronte habens.»

Vocabulum **قَدُوحٍ** proprie «ignem ex igniario extundentem» designans in muscam translatus est, quod pedibus corpus suum ignem ex igniario extudenti similis fricat. Metrum versus Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 212.

١٥. أَجْرًا مِنْ فَرَسٍ خَصَافٍ

150. Audacior, quam eques Chazafi.

Narrant, virum quendam e gente Ghassan oriundum omnium timidissimum fuisse, ut in extremo agmine consistere et primus omnium fugam capere soleret. Quodam autem die quum in extremo agmine consisteret, iuxta ipsum in terram sagitta decidens murem in latibulo transfixit. Hanc videns sagittam se ipsum sic allocutus est: سَيَصِيبُكَ فِي هَذَا الْمَكَانِ لَا الْمَرْءَ فِي نَفْسِي وَلَا الْيَرْبُوعَ. "Te hoc loco (mors) attinget, neque viro neque muri campestri mortis mora est." Quae verba in proverbium cesserunt. At vir ab isto inde tempore maximam semper fortitudinem monstravit. Ibn-Alahrabius autem dixit; Arabes, regis Persarum milites, quod ferro tecti essent, non occidi credidisse, et Somairum equitem Chazafi, ut hanc opinionem refelleret, in eos impetum facientem, unum eorum occidisse, quapropter eius audacia in proverbii consuetudinem venerit. Ibn-Doraidus autem, خَصَافٍ (cum ض) nomen equi equitis inter Arabes celebris fuisse, adnotavit. Kamusi auctor duos equos fuisse, alterum nomen Chazafi gerentem, quem Malicus ben-Ahmru Ghassanida possedisset, alterum Chizaf appellatum, qui Somairo ben-Rabiah Bahilitæ fuisset. Ab utroque proverbium أَجْرًا مِنْ فَرَسٍ خَصَافٍ ortum esse. Conf. Schult. prov. Meid. p. 120.

١٥. أَجْرًا مِنْ خَاصِي خَصَافٍ

151. Audacior, quam equum Chizaf castrans.

Vir e gente Bahilah oriundus equum Chizaf appellatum possidebat. Rex quidam hunc, ut equas suas iniret, a possessore postulaverat; at possessor equum castravit, ne regis desiderium impleret. Grammaticus Abu-l'Neda dixit, Hamalum ben-Iasid ben-Dsohl ben-Tsahlebah¹⁾ in

1) Hamal ben-Said ben-Auhf ben Beer ben-Wajel. Kam.

aula regis (Almondsiri ben-Ahmri-l'-Kais) hoc fecisse (conf. Kamus. s. v. خصف) Schult. prov. Meid. p. 118.

١٥٢ أَجْرًا مِنَ الْمَاشِي بِتَرْجٍ

152. Audacior, quam is, qui in loco Tardj appellato pedibus incedit.

Tardj nomen loci leonibus abundantis est. Scharaf-Aldino autem verbis ipse leo, qui in isto loco incedit, designatur. Schult. prov. Meid. p. 123.

١٥٣ أَجْرًا مِنْ خَاصِي الْأَسَدِ

153. Audacior, quam is, qui leonem castrat.

Ad proverbium explicandum fabulam narraverunt. Conf. Schult. prov. Meid. p. 123.

١٥٤ أَجْرًا مِنْ الْأَيْهَمِينَ

154. Audacior, quam torrens et camelus libidine furibundus.

Vocabulum أَيَّهَمٍ insipientem designat. Dualis Arabibus campestribus »torrentis aquae et cameli libidine furentis,« qui tanquam insipientes in omnes res irruunt, oppidanis autem »torrentis aquae et incendii,« significationem habet. Duplicem igitur sensum proverbium habere potest. Dicitur quoque: أَجْرًا مِنْ السَّيْلِ تَحْتَ اللَّيْلِ »Audacior, quam torrens sub nocte.« Sed a Scharaf-Aldino sic proverbium citatur: أَجْرِي مِنْ السَّيْلِ تَحْتَ اللَّيْلِ »Celerius currens quam torrens sub nocte.«

١٥٥ أَحَدٌ مِنْ حَاتِمٍ

155. Liberalior, quam Hatimus.

Nomen viri est Hatim ben-Ahbd-Allah ben-Sahd ben-Alheshredj, qui ad gentem Thai pertinet. Mense sacro Hatimus negotii causa in regionem gentis Ahnasah perve-

nerat. Ibi a captivo in auxilium vocabatur, ut eum liberaret. Hatimus nil secum habens captivum redemit, se ipsum, donec pretium a suis solutum esset, vinculis tradens. Tempore, quo tanta sterilitas erat, ut ipsa Hatimi familia penuria premeretur, neque haberet, quo liberos satiare, quadam nocte cibo deficiente, parentes suos liberos fame adfectos sopiverant. Tum Hatimus eo occupatus, ut uxorem Mawijjah appellatam sermone sopiret, mulierem dicentem audivit: O Abu-Saffane! esurientes infantes relinquens ad te confugi. Tum statim infantes adducere mulierem iussit et equo suo mactato, simul advocavit vici incolas, ut ederent, ipse nil carnis tangens. Gens Thai, matrem eius Ghanijjah appellatam, filiam Ahnifi Thajjitae, summa liberalitate fuisse, narrarunt. Scharaf-Aldinus autem eum adolescentem tanta liberalitate fuisse exemplis probavit, ut pater eum relinquere cogeretur. At vero Hatimi liberalitas notior est, quam ut pluribus describatur. Apud Schult. prov. Meid. fusius res tractatur. Conf. p. 133 sq. Conf. Gagnier ad vitam Muhammedis p. 121.

١٥٦ أَجُودٌ مِنْ كَعْبِ بْنِ مَمَاةَ

156. Liberalior, quam Cahbus ben-Mamah.

Vir hic, e gente Ajad oriundus, iter faciebat cum sociorum agmine, inter quos vir e gente Alnahmir ben-Kasith erat, mense aestivo et fervido. Quum a via per desertum aberrassent, tanta aquae inopia erat, ut singulis aqua distribueretur lapide in vase posito, ne unus plus quam alter acciperet. Factum autem est, ut quum secundum ordinem Cahbo portio distribuenda esset, ille Namirita oculos in eum figeret, quod videns Cahbus distribuenti dixit: fratri tuo Namiritae portionem meam da! Postero autem die Namirita iterum Cahbi portionem accipiente, Cahbus siti ita adflictus, ut neque gentem sequi, neque surgere posset, omnibus viribus consumptis in deserto remansit et animam exspiravit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 142.

١٥٧ أَجْسَرُ مِنْ قَاتِلِ عَقِبَةٍ

157. Audacior, quam occisor Ohkbahi.

In Scharaf-Aldini libro أَجْرًا مِنْ قَاتِلِ عَقِبَةٍ legitur; Samachscharius cum nostro modo consentit. Conf. Schult. pr. Meid. p. 121. Ohkbahus ben-Salam e gente Banu Honah, quae Arabiam felicem incolebat, ab Abu-Djafaro Almanzuro provinciae regionis Jemamah, Bahrain praepositus multos e gente Rabiah, quae in regione Bahrain degebant, turpi nece necaverat. Quapropter vir ad gentem Ahhd-Alkais pertinens, vindictae cupidus per plures annos eius personam sequebatur, nil mali in eum suscipiens, donec Ohkbahus ab imperio revocatus et Bagdadum rediens in aula Almohdii versabatur. Ibi cultro Ohkbahum percussit. Ab Almohdio interrogatus, quaenam facinoris causa esset, dixit: Se quidem saepius clam eius occidendi occasionem habuisse; sed semper praetermisisse, ut, si publice eum occidisset, multis notum esset, se gentis suae necem vindicasse. Lacrymas quoque effudit metuens, ne Ohkbahus viveret, laetus risit nuntio adlato, Ohkbahum exspirasse.

١٥٨ أَحَبُّنِ مِنْ صَافِرٍ

158. Pavidior, quam sibilans.

Dixit Abu-Ohbaidus: Voce الصَّافِرِ sibilantem ex avibus ex. gr. passerem significari. Mohammedes ben-Habib avem quandam multum pavidam cautamque vocabulo significari vult. Ibn-Alahrabi autem hic loci الصَّافِرِ idem, quod به المصفور به sis cui sibilatur (i. e. qui fugam capit, quum ei sibilatur) significare contendit. Sunt quoque, qui avem تنوط appellatam vocabulo به المصفور به designari dicant. Conf. C. XIV, 87. Ex Abu-Ohbaidahi sententia الصَّافِرِ sibilans is est, qui mulieri, quacum rem habet, sibilando se adesse indicat. Plura vide apud Schult. prov. Meid. p. 110.

١٥٩ أَجَبْنِ مِنْ صِفْرِد

159. Pavidior, quam avis Zifrid appellata.

Abu-Ohbaidahus proverbium hoc Arabibus campestribus inusitatum et seriore aetate ortum esse contendit.

Dixit poeta:

تَرَاهُ كَاللَّيْثِ لَدَى أَمْنِهِ وَفِي الْوَعَى أَجَبْنِ مِنْ صِفْرِدِ

„Vides eum similem leoni in securitate sua et in proelio timidior, quam avis Zifrid appellata est.“

Metrum versus Sarih appellatum est. Scharaf-Al-dinus, in cuius codice Zafrad scriptum legitur, avem esse passere maiorem, domibus adsuescentem, omniumque pavidissimam dixit. A Kamusi interprete Turca alaudarum generi adnumeratur. Avis cognomen ابو المليح pater pulchri, quod in lexico meo nescio quo loco seductus non bene vertisse videor vocabulo accipiter. Sed fieri potest, ut ابو المليح pluribus avibus commune et ipsi accipitri cognomen sit. Huic quodammodo consentanea esse videntur, quæ Damirius ex libro المصنع inscripto adtulit: ان ابا المليح كنية القبيح والعندليب وطيّار صغير يقال له الصفرّد كالعصفور وهو داخل في عموم العصفافير „Abu-l-Malih (pater pulchri) cognomen perdicis, luscinae et avis parvae est Zifrid appellatae, passeri similis, quae ad passerum genus pertinet.“

١٦٠ أَجَبْنِ مِنْ كَرَوَانَ

160. Pavidior, quam perdix.

Avis est ad perdicis genus pertinens. Poetae versus eius timiditatem spectat:

مَنْ آلِ أَبِي مُوسَى تَرَى الْقَوْمَ حَوْلَهُ كَانْتَهُمُ الْكَرَوَانَ أَبْصَرْنَ بَارِيَا

„E gente Abu-Musa, vides populum circum eum, quasi sint aves Carwan accipitrem videntes.“

Metrum versus Thawil appellatum est. In initio versus duae syllabae **Mi-Nali** ٥-٥; ut **Min-Ali** --- fiat, contrahendae sunt, simulque **Alcarwan---** pro **Alcarawan** --- enunciandum est. Conf. libr. m. »Darstell. d. Arab. Verskunst« p. 59, 161 sq. Conf. Golii Adag. p. 141. Bocharti Hieroz. L. I. C. 12. Schult. prov. Meid. p. 113.

١٦١ أَجْبَنُ مِنْ نَعَامَةٍ

161. Pavidior, quam struthiocamelus.

Struthiocamelus dicitur tam pavidus, ut nunquam ad rem, quam timuerit, redeat.

١٦٢ أَجْبَنُ مِنْ كَيْلٍ

162. Pavidior, quam pullus perdicis.

Schult. prov. Meid. p. 113.

١٦٣ أَجْبَنُ مِنْ نَهَارٍ

163. Pavidior, quam pullus avis tardae.

١٦٤ أَجْبَنُ مِنْ ثَرْمَلَةٍ

164. Pavidior, quam vulpis femina.

١٦٥ أَجْبَنُ مِنْ الرِّبَاحِ

165. Pavidior, quam simia.

Simiae prae metu non dormire dicuntur nisi lapidem manu tenentes, cuius lapsu e somno excitentur. Damirius de simiis narravit. unam earum semper, dum caeterae dormiant, vigilem agere, et hanc in serie sibi proximam e somno excitare, si ipse dare se somno velit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 115.

١٦٦ أَجْبَنُ مِنْ هَاجَرَسٍ

166. Pavidior, quam vulpes.

Vocabulum aliis vulpem, aliis vulpis pullum, aliis simiam designat. In aliis proverbiiis voci هجرس aut sinii aut ursi significatio tribuitur. Conf. C. XI, 37.

١٦٧ أَجْرًا مِنْ قَسْوَرَةٍ

167. Audacior, quam leo.

Conf. Schult. prov. Meid. p. 122.

١٦٨ أَجْرًا مِنْ ذِي لِبْدَةٍ

168. Audacior, quam iuba praeditus (leo).

Scharaf-Aldinus habet لِبْدِ formam pluralis, ut in hoc versu:

كَأَنَّهُ ذُو لِبْدٍ ذَلَّهِمْسُ يَفْرُسُ فِي عَرِيْنِهِ مَا يَفْرُسُ

»Quasi is sit iubis praeditus leo, qui in lustro suo praedam dilacerat.« Metrum Redjes est. c. Schult. pr. Meid. p. 119.

١٦٩ أَجْوَلُ مِنْ قُطْرَبٍ

169. Magis obiens, quam animalculum Kothrob appellatum.

De animali interpretes non consentiunt vid. lexie. m.. Animalculum illud per totam noctem diemque somnum non capientem obire dicunt; quapropter proverbium aliud: اسهر من قطرب »Vigilantior, quam animalculum Kothrob appellatum« existit. Conf. C. XII, 134. Conf. Schult. prov. Meid. p. 147. Abulf. Annal. T. II. p. 140.

١٧٠ أَجْوَعُ مِنْ كَلْبَةٍ حَوْمَلٍ

170. Magis esuriens, quam canicula Haumalae.

Mulier haec canem, quam possidebat, noctu adligabat, ut eam custodiret, die autem dimittere solebat, ut pabulum sibi quaereret, nil enim cibi mulier cani porrigebat. Tandem summa fame afflicta caudam suam voravit. Conf. C. XIII, 131. Poeta Alcomaitus vituperans gentis Banu-

Omajjah erga subditos in imperio agendi rationem pro-
verbii mentionem fecit:

كَمَا رَضِيَتْ جُوعًا وَسُوءَ رِعَايَةٍ تَلَلَبَّتْهَا فِي سَالِفِ الدَّهْرِ حَوْمٌ

»Quemadmodum Haumala praeteritis temporibus fame et
mala cura caniculam suam adflixit.«

Metrum versus Thawil est. conf. libr. m. p. 160. et
Schult. prov. Meid. p. 146.

١٧١ أَجُوعٌ مِنْ زُرْعَةٍ

171. Magis esuriens, quam canis Sorah appellata.

Canis haec gentis Banu-Rabiah fame periit. Conf.
Schult. prov. Meid. p. 145.

١٧٢ أَجُوعٌ مِنْ لَعْوَةٍ

172. Magis esuriens quam avida (canis).

Conf. Schult. prov. Meid. p. 146.

١٧٣ أَجُوعٌ مِنْ ذَنْبٍ

173. Magis esuriens, quam lupus.

Lupus semper esuriens esse dicitur, quapropter inimico
mala precantes dicunt: رَمَاهُ اللَّهُ بِدَاءِ الذَّنْبِ »Adfligat eum
Deus morbo lupi« i. e. fame, aliis morte, lupum enim in
morbum non incidere putant. Est igitur lupi sanitas in
proverbio, ut dicatur: أَصَحُّ مِنَ الذِّيبِ »Sanior, quam lu-
pus.« Conf. Schult. prov. Meid. p. 145.

١٧٤ أَجُوعٌ مِنْ قَرَادٍ

174. Magis esuriens, quam ricinus.

Ricinus, qui camelos insectatur, per duorum annorum
spatium nil cibi consumere dicitur, donec camelum invenit.
Conf. Schult. prov. Meid. p. 145.

١٧٥ أَحَدٌ مِنَ الْخَرَشِ

175. Maius est, quam motus a venatore manu super lacertae latibulo factus.

De eo dicitur, qui malum timens maiore adficitur. Ut lacertam capiat, venator super eius latibulo manu solum tangit. Putans enim lacerta, serpentem super eo repere et caudam erigens, ut serpentem feriat, a venatore capitur. Ille autem venatoris motus manu factus حَرَشُ appellatur. Ad proverbium explicandum fabulam adferunt: Lacertam pullo suo dixisse: o filiole mi, cave rem حَرَشُ appellatam! et pullum interrogasse, quid حَرَشُ esset. Quum vero lacerta pullo rem describeret, accidisse, ut lacertae latibulum instrumento مِرْصَاةً appellato destrueretur. Tum pullo interroganti, num illud حَرَشُ esset, respondisse lacertam: هَذَا أَجَلٌ مِنْ حَرَشِ «Hoc maius est, quam motus a venatore manu factus.» Conf. Schult. prov. Meid. p. 127.

١٧٦ أَجَنُّ مِنْ دَقَّةٍ

176. Insanior, quam Dokkah.

Nomen viri erat Dokkah ben-Ohbajah ben-Asma ben-Charidjah. Mohammedes ben-Habib proverbium adferens nil eius explicandi causa addidit. Conf. Kam., Scharaf-Aldin. Samachs. Schult. prov. Meid. p. 130.

١٧٧ أَجْشَعُ مِنْ أَسْرَى الدَّخَانِ

177. Avidior, quam captivi fumi.

Abu-Ohbaidahus dixit, hos fuisse viros gentis Tamim, qui camelorum agmen Cosroi aromata et pannos pretiosos adportantium praedati essent. Ebn-Alahrabius autem ad gentem Hentselah illos pertinuisse contendit. Cosroes praefecto suo in provincia Bahrain mandatum miserat, ut eos ad epula invitans in arcem Almoschakkar appellatam illiceret ibique retineret. Fumo autem magno seducti, quod epulas ipsis parari putarent, illi in arcem intrarunt. Pars occidebatur, pars operi molesto aedificandi adhibebatur.

Alahläus ben-Alhadrēmi tempore chalifae Abu-Becri inde reliquos dimisit. Plura autem hos spectant proverbialia: *ليس باول من قتله الدخان* »Non est primus eorum, quos fumus interemit.« *اجشع من الوافدين على الدخان* »Avidiores, quam qui ad fumum accesserunt.« *اجشع من وفد تميم* »Avidiores, quam advenientes Tamimitae.« Ad istam rem poeta versibus satyricis respexit dicens:

إِذَا مَا مَاتَ مَيِّتٌ مِنْ تَمِيمٍ فَسَرَكَ أَنَّ يَبْعِيشَ فَجِيٌّ يَزَادُ
خُبْرٌ أَوْ يَتَمَرٌ أَوْ بِسَبْمٍ أَوْ الشَّيْءُ الْمُلَقَّبُ فِي الْبِجَادِ
تَرَاهُ يَطُوفُ فِي الْأَفَاقِ حِرْصًا لِيَأْكُلَ رَأْسَ لُقْمَانَ بْنِ عَادِ

»Quotiesunque mortuus est quidam e gente Tamim, si, ut vivat, optas, alimenta affer; panem aut dactylos aut butyrum aut rem amiculo involutam. Videbis eum circumvagantem in regionibus aviditate commotum, ut caput Lokmani ben-Ahd edat.«

Versuum metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204. Verbis »rem amiculo involutam« lac spissum significare videtur; sed quid velint verba »caput Lokmani ben-Ahd,« non admodum clarum est. Nisi fallor, talis verbis sensus est: tanta sunt aviditate, ut ipsum caput Lokmani Ahditae, ante longum tempus mortui, si ipsis offerretur, vorare non recusent. Conf. Schult. prov. Meid. p. 124.

أَجْهَلُ مِنْ فَرَّاشَةٍ ١٧٨

178. Ignorantior, quam pyrallis.

Vocabulum *فَرَّاشَة* papilionem significat, qui flammam petens in mortem irruit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 149.

أَحْبَعُ مِنْ نَمْلَةٍ ١٧٩

179. Magis colligens, quam formica.

Dicitur quoque: «اجمع من ذرة» Magis colligens. quam formica parva. «Cecinit poeta:

تَجْمَعُ لِلْوَارِثِ جَمْعًا كَمَا تَجْمَعُ فِي قَرِيَّتَيْهَا الْذَّرُ

«Colligis haeredi corradendo, quemadmodum formicae parvae in vico suo colligunt.»

Metrum versus Sarih appellatum est. Conf. Schult. prov. Meid. p. 129.

١٨٠ أَجْرَدٌ مِنْ صَاخِرَةٍ وَمِنْ صَلْعَةٍ

180. Nudior, quam petra et (nudior) quam calvities.

Sunt, qui in posteriore proverbio (Zollaah) petra laevis legant. Conf. Schult. prov. Meid. p. 123.

١٨١ أَجْرَدٌ مِنْ جَرَادٍ

181. Nudior, quam Djorad.

Djorad nomen loci arenosi in provincia Nedjd est, qui herbas non producit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 123. et prov. 192.

١٨٢ أَحْمَلٌ مِنْ ذِي الْعِمَامَةِ

182. Pulchrior, quam cidari tectus.

Legitur quoque sic: اجمل من ذي العصاية. Proverbio hoc Meccae incolae utebantur; cognomen autem possessoris cidaris Saihdus ben-Alahz ben-Omajjah gerebat. Tempore ante Mohammedem nemo ex Koraischitis cidarim eiusdem coloris, quem Saihdi cidaris colorem habebat, induere solebat. Tanta autem viri pulchritudo erat, ut nulla femina se contineret, quin Saihdum transeuntem foris prodiens oculis sequeretur. Sunt autem, qui contendant, cognomen illud Saihdum ben-Alahz habuisse, quo eius principatus indicaretur. Conf. Schult. prov. Meid. p. 129.

١٨٣ أَجْوَدُ مِنْ هَرَمٍ

183. Liberalior, quam Harimus.

Harimi ben-Sinan Ebn-Abi-Haritsah Almorri liberalitas ob versus hosce Sohairi ben-Abi-Solma, quibus eius liberalitatem laude ornaverat, in proverbium cessit:

إِنَّ الْبَخِيلَ مَلُومٌ حَيْثُ كَانَ وَلَا كُنَّ الْجَوَادَ عَلَى عِيَالَتِهِ قَرِيبُ
هُوَ الْجَوَادُ الَّذِي يُعْطِيكَ نَائِلَهُ عَفْوَ وَيُظْلِمُ أَحْيَانًا فَيُظْلِمُ

»Avarus, ubicunque est, vituperio est dignus; sed Harimus omni statu liberalis est. Is liberalis est habendus, qui donum suum tibi dat non petenti, et aliquando iniuria laesus iniuriam perfert.«

Metrum versus Basith est. Conf. l. m. p. 190. Conf. Schult. prov. Meid. p. 142 sq.

١٨٤ أَجْرًا مِّنَ الْجَوَادِ الْمَبِيرِ

184. Celerior quam equus generosus cursu vincens.

Proverbium hoc in meo codice non legitur. Propria vocis جَوَادِ significatio liberalitatis est, quæ in equi generosi cursum translata est. Proverbium nonnisi in equis adhibetur.

١٨٥ أَجْرًا مِّنْ أَسَامَةِ

185. Audacior, quam leo.

Vox أسامة, quæ cum articulo coniungenda non est, leonis cognomen est. Scharaf-Aldinus hunc Rijahi versum citavit:

وَلَأَنْتَ أَجْرًا مِّنْ أَسَامَةِ أَوْ مِنِّيْ غَدَاةَ وَقَفْتَ لِلْخَيْلِ

„Et tu profecto leone aut me audacior eras tempore matutino, quo equitibus restitisti.“

Metrum est Camil conf. libr. m. p. 214. Quem Meidanius ad hoc proverbium citavit versum, aliam rem spectat. Conf. Schult. prov. Meid. p. 117.

١٨٦ أَجْرًا مِّنْ لَّيْثٍ بِخَفَّانٍ

186. Audacior, quam leo in loco Chaffan appellato.

Chaffan nomen loci prope Cufam leonibus abundantis est. Cecinit Laila Alachjalijjah:

فَتَى هُوَ أَحْيَى مِنْ فِتَاةٍ حَيِيَّةٍ وَأَجْرًا مِنْ لَيْثٍ بِخَفَّانٍ خَادِرٍ
„Juvenis pudentior quam puella pudica et audacior quam
leo in loco Chaffan in latibulo vivens.“

Metrum versus Thawil est. Conf. libr. m. p. 161 sq.
Conf. Schult. prov. Meid. p. 122 sq.

أَجْهَلُ مِنْ حِمَارٍ ١٨٧

187. Stupidior, quam Himarus.

Huiusce viri nomen erat Himar ben-Mowalik. Nec non proverbium de asino (حِمَار) adhiberi puto. Aliud est proverbium: „Incredulior, quam Himarus.“
Conf. Schult. prov. Meid. p. 147.

أَجْهَلُ مِنْ عَقْرَبٍ ١٨٨

188. Stupidior, quam scorpio.

Scorpio inter hominum pedes repens non videt et sæpe conculcatur. Pungit quoque res, quae laedi non possunt ut saxa etc.

أَجْهَلُ مِنْ رَأَى ضَنَانٍ ١٨٩

189. Stupidior, quam ovium pastor.

Conf. prov. VI, 178. Conf. Schult. prov. Meid. p. 148.

أَجْفَى مِنَ الدَّهْرِ ١٩٠

190. Iniustior, quam tempus.

Conf. Schult. prov. Meid. p. 127.

أَجْدَى مِنَ الْغَيْثِ فِي أَوَانِهِ ١٩١

191. Utilior, quam pluvia suo tempore.

أَجْرَدُ مِنَ الْجَرَادِ ١٩٢

192. Voracior, quam locusta.

Nihil explicandi huius proverbii causa Hamsahus adnotavit. De vocabuli أجرد significatione interpretes non consentiunt. Quod si vocem cum loquendi modo: أرض مجرودة »terra, cuius plantas locustae depastae sunt« cohærere putas, voracioris significatio ei inesse potest. Licet quoque voci tribuere infausti significationem, quippe quum رجل جارود »vir infaustus« sit. Tertius interpretandi modus a جردت »decorticavi rem« desumptus est, ut sensus sit: Magis decorticans quam locusta. Conf. Schult. p. 122.

١٩٣ أَجْهَلُ مِنْ قَاضِي جَبَلٍ

193. Stupidior, quam iudex Djobbali.

Djobbal oppidi nomen est (in meo codice Djaboll) ad Tigridis ripam siti (Kam.) in regione Cascar, cuius urbs primaria Wasith est. Iudicem illum narrant litem diremisse, quum alter adversarius ad eum venisset, tum veniente altero, iudicium abrogasse. Conf. Schult. p. 150. conf. prov. 181.

١٩٤ أَجْوَرُ مِنْ قَاضِي سَدُومَ

194. Iniustior, quam iudex Sadumi.

Sadum (Sodom), oppidi nomen a gente Lothi habitati fuisse, narrant. Alii potius سدوم Sadsum enunciandum esse, putant. Kamusi auctor oppidum provinciae Emessae fuisse adnotavit. Thabaritae autem sententia est, nomen fuisse regis iniusti ex posteris Graecorum, qui in loco Sarmin, provinciae Kinnesrin, sedem haberet. Duplici igitur modo legitur, aut أجور من سدوم »Iniustior quam Sadumus« aut أجور من قاضى سدوم »Iniustior quam iudex oppidi Sadum appellati. Conf. Schult. p. 144.

Proverbia recentiora.

١٩٥ جَعَلَ بَطْنَهُ طَبْلًا وَقَفَاهُ اصْطَبْلًا

195. Ventrem suum tympanum, occiput suum stabulum fecit.

١٩٦ جَرَأْ مُقْبِلِ الْأَسْتِ الضَّرَاطِ

196. Retributio eius, qui podicem osculatur, perditum est.

١٩٧ جَنَّةٌ تَرَعَاهَا خَنَازِيرُ

197. Hortus, quem sues depascuntur.

١٩٨ جَهْلٌ يَعُولُنِي خَيْرٌ مِنْ عَقْلِ أَعُولُهُ

198. Ignorantia, quae me alit, melior est, quam prudentia, quam ego alo.

١٩٩ جَاءَ بِالْدُّنْيَا يَسُوقُهَا

199. Adduxit mundum, eum propellens.

٢٠٠ جَاهُهُ جَاهُ كَلْبٍ مَمْطُورٍ فِي مَقْصُورَةِ الْجَامِعِ

200. Dignitas eius est dignitas canis pluvia adfecti in templi magni adyto.

٢٠١ جَدَّةٌ تَقْضِي الْعِدَّةَ

201. Avia, quae statum, in quo viro cum ea rem habere ex lege nefas, observat.

In senem, qui iuvenis more se gerit, dicitur.

٢.٢ جَوَاهِرُ الْأَخْلَاقِ تَتَصَفَّحُهَا الْمَعَاشِرَةُ

202. Consortium naturae indoles conspicit.

٢.٣ جَاءَ الْعَيَّانُ فَالَوَى بِالْأَسَانِيدِ

203. Venit inspectio, quae oculis fuit, et alienae auctoritatis adlegationes abolevit.

٢.٤ جَهْلُكَ أَشَدُّ مِنْ فَقْرِكَ

204. Ignorantia tua gravior est, quam paupertas tua.

٢.٥ الْجَمْدُ فِي شَيْءٍ وَالْجَمَّالُ فِي شَيْءٍ

205. Camelus commodo est, et camelarius commodo est.

٢.٦ الْجُلُّ خَيْرٌ مِنَ الْفَرَسِ

206. Tegumentum melius est, quam equus.

٢.٧ الْجَالِبُ مَرْزُوقٌ وَلِخْتِكُمْ مَلْعُونٌ

207. Is, qui de loco in locum vaenum educit, res ad vitam necessarias a Deo accipit; is qui non vendens frumentum retinet, diris devotus est.

٢.٨ الْجَدِيَّةُ رِبْحٌ بِلَا رَأْسِ مَالٍ

208. Fortunae conditio est lucrum sine summa principali, quae lucro exponitur.

Vocabulum جدية fortunae conditionis significationem mihi habere videtur, nam جدية »pannus, qui sub sella ponitur,« non video, quomodo proverbii sensui conveniat.

٢٠٩ الْجَهْلُ مَوْتُ الْأَحْيَاءِ

209. Ignorantia vivorum mors est.

٢١٠ الْحِجْرَةُ لَا تُشْتَرَىٰ أَوْ تُطْلَمُ

210. Vas figlinum non emitur, prius quam manu percutitur.

Sensus proverbii est: priusquam vas figlinum emimus, manu id percutimus, ut ex sono cognoscamus, num rupturas habeat.

٢١١ اجْلِسْ حَيْثُ يُؤْخَذُ بِيَدِكَ وَتُبْرَّ لَا حَيْثُ يُؤْخَذُ بِرِجْلِكَ وَتُجْرَ

211. Ibi sede, ubi manu tua arrepta tibi benefaciunt; non, ubi arrepto pede tuo traheris.

٢١٢ اجْلِسْ حَيْثُ تَجْلِسُ

212. Sede ubi sedes.

Id est: Loco tibi destinato et conveniente sede.

٢١٣ اجْلَسْتُ عَبْدِي فَاتَكَا

213. Servum meum sedere iussi et cubuit.

٢١٤ أَجْرُ النَّاسِ عَلَى الْأَسَدِ أَكْثَرُهُمْ بِهِ رَوِيَّةٌ

214. Audacissimus hominum ad pugnandum contra leonem est is, qui eum saepissime con-spexit.

٢١٥ جَاءَ عَلَى نَاقَةِ الْحَدَّاءِ

215. Advenit super camela calcearii.

Id est: pedibus incedens et calceis indutus advenit.

Caput VI.

L i t t e r a H a.

١ حَرَّكَ لَهَا حَوَارَهَا تَحْن

1. Move ei (camelae) pullum suum parvum, desiderio eius adficietur.

Voce حوار cameli pullus appellatur usque ad tempus, quo ablactatus est. Proverbii sensus est: In mentem ei revoca quandam rem ipsi necessariam, ut ad eam impellatur. Ahmruus ben-Alahz proverbium hoc Moahwjjaho dixit, quum hic Syriae gentem in auxilium vocaret ei consilium dans, ut chahfae Ohtsmani vestem, in qua occisus esset, populo ostenderet. Samachschar. Proverbio metrum Sarih est. conf. l. m. p. 246.

٢ حَالُ الْجَرِيضِ دُونَ الْقَرِيضِ

2. Praefocatio intercessit carmini.

Vocabulum جريض est status angoris propter sputum, quod quis ob tristitiam et moerorem deglutit et inde dicitur: « مات فلان جريضا » Moerore adflictus quidam mortuus est. Verba proverbii Djauschano Cilabitae adscribuntur. Pater, haec enim proverbii origo fuisse narratur, filio sic appellato carmina dicere interdixerat, qua de causa iste tanta tristitia adfectus est, ut in morbum gravem incideret. Hoc videns pater carmen dicere filio permisit; sed puer proverbii

verba dixit significaturus statum suum impedire, quominus carmen dicat. conf. Samachschar. Kamus. At in codice Berolinensi et in Samachscharii opere proverbium hoc Ohbaidum ben-Abrax regi Almondsiro ben-Mäi-ssemäi dixisse legimus. Quum enim rex, Ohbaidum occidere in animo haberet, et, ut carmen diceret, postularet, Ohbaidus ista verba dixit. Proverbio is uti solet, qui impeditur, quominus rem postulatam perficiat. Conf. Harir. p. 130 sq.

٣ حَنَّ قَدَحٌ لَيْسَ مِنْهَا

3. Sonum edidit sagitta; ad eas non pertinet.

Sagittae, quae ludo inserviunt, e ligno arboris Nabah appellatae conficiuntur. Fit autem interdum, ut deficiens e ligno alius arboris paretur. Talis vero sagitta quum diversum sonum edat, eam ex earum numero non esse statim iudicant. Suffixum **ها** ad vocem **القَدَاحِ** sagittae referendum est. In eum dicitur, qui originem falso sibi arrogat aut virtutem, qua ornatus non est, de se gloriatur. Verbis his Ohmarus usus est, quum Walidus ben-Ohkbah ben-Abi-Moaith die pugnae Bedr de se dixisset: **اقتل من بين قريش** «Occidar unus e Koraischitarum gente» significaturus, eum ad gentem Koraisch non pertinere. conf. Samachschar. Proverbio metrum Raml est. conf. l. m. p. 238.

٤ حَيَّاكَ مَنْ خَلَا فَوْهَ

4. Te is salutet, cuius os vacuum est.

Ad virum edendo occupatum alterum, salutem qui diceret, transiisse narrant. Edentem, quum salutem alteri reddere non posset, ista verba postea dixisse. Quibus pro-verbii verbis utuntur ad significandum, virum aliis rebus nimium occupatum esse, quam ut alterius rerum curam gerat. Samachschar.!

٥ حَتَفَهَا تَحْمِلُ ضَانٌ بِأَظْلَافِهَا

5. Mortem suam ovis unguis suis adducit.

Vir quidam ovem inveniens, quum instrumentum non haberet, quo eam mactaret, ovis unguis e terra cultrum effodit. Alii ovis adeps, quam in corpore portet, in causa esse dicunt, cur mactetur. Proverbium de eo, qui sua culpa in interitum irruit, dicitur. Proverbium adhibuisse eorū Mohammede narrant Horaitsum ben-Hassan Schaibanitam. Adduxerat hic Kailam e gente Tamim oriundam ad prophetam rogans, ut ipsi regionem Aldahna adsignaret. Quod quum Mohammedes faceret et illa femina de eo male loqueretur, Horaitsus ei dixit: *كنت أنا وانت كما قيل* «Nos, ego et tu eramus sicut dictum est: mortem suam adducit ovis unguis suis.» Illius autem historiae Abu-l'Aswadus Aldauli versibus mentionem fecit:

فَلَا تَكُ مِثْلَ الَّذِي اسْتَخْرَجَتْ بِأُظْلَافِهَا مَدْيَنَةَ أَوْ بَغِيَةَهَا

فَقَامَ إِلَيْهَا بِهَا ذَابِحٌ

»Ne igitur similis sis ei, quae unguis suis vel ore suo cultrum eduxit et mactans cum eo ad eam accessit....«

Versus metrum Motakarib appellatum est. Conf. l. m. p. 281 sq. Samachschar.

٦ حَدَّثَ حَدِيثَيْنِ امْرَأَةً فَإِنْ لَمْ تَفْهَمْ فَارْبَعَةً

6. Mulieri rem bis dicaſ, et si non intelligit, quater.

Vocabulum حديثين »sermones duos« hoc loco sermonem repetitum, ut melius intelligatur, significat. Legitur quoque *فاربعة* tum abſtine! Abu-Saihdus autem dixit: *فان لم تفهم بعد الاربعة فالاربعة* »Et si non intelligit post quatuor (sermones); tum baculum (adhibe).« De eo dicitur, qui male audit et perverse respondet. Samachschar.

٧ حَلَبْتُ حَلَبَتَهَا ثُمَّ أَقْلَعْتُ

7. Pluviam tenuem emisit (nubes), tum cessavit.

Legitur quoque جلبت جلبة. De hoc proverbio conf. C. V, 10. cl. Bertheaui pr. p. 15 text. Ar. et Samachscharium, qui vocem جلبة clamor de nubis tonitru dictam esse contendit.

٨ حَلَّتْ حَالِبَةً عَنْ كُوعِهَا

8. Carne nudavit femina pellem mundans extremitatem ossis, qua parte pollicem attingit.

Mulier pellis interius latus a sordibus mundans aut ob nimiam festinationem aut quod rem non bene callet, istam manus partem laedit. Praepositionem عن ob sensum, qui verbo inest, adhibuit, quasi dixerit: قَشَرْتُ اللَّحْمَ عَنْ كُوعِهَا »Denudavit carne os illud.« De eo adhibetur, qui rem, quam non bene callet, peragit. Samachscharius autem, in cuius codice scribae ob negligentiam proverbium omissum est, et intelligendi et legendi proverbii aliam rationem adnotavit, sic enim legitur. Sensus est: Transgreditur illa in mundando ad os illud; adhibetur de se defendente. Legitur quoque: حَزَتْ حَاظَةً كُوعِهَا »Resecat secans partem ossis eius.« Designat virum re ita occupatum, ut alius nullam rationem habeat. Conf. prov. 81.

٩ حَلَبْتَهَا بِالسَّاعِدِ الْأَشَدِّ

9. Brachio validissimo eam mulsi.

Proverbio metrum Sarih est. conf. l. m. p. 246. Sensus est: Vi eam cepi, quum lenitati non cederet. Samachscharius dicit, hoc adhiberi de viro, qui rei par sit.

١٠ حَنْتَ وَلَاتَ هَنْتَ وَأَنْتَ لَكَ مَقْرُوعٌ

10. Desiderio adfecta est; sed non est tempus desiderii; et unde tibi Makruhus (erit)?

Alhaidjumanijja filia Alahnbarii Ahbd-Schemsum ben-Sahd, cui Makruhi cognomen erat, amabat. Illa quodam die certior facta, Ahbd-Schemsum in regiones gentis incursionem facturum esse, rem patri suo indicavit. Pater gentem convocans nuntium exposuit. Masinus autem ben-Malie ben-Ahmru de re dubitans verba ista dixit, quibus hic sensus inest: „Amat, sed non est tempus amandi, et quomodo Makruho potieris? Post vocem لات omisum esse dicunt حيين, nam in vocibus saepissime adhibitis, etiamsi una omissa, sensus facile cognosci possit. At sunt alii, qui لا تهات لات حيين »ne laeteris!« dictum esse contendant. Fusius quidem rem Almofadhdhelus exposuit, sed quum nil ad sensum proverbii explicandum faciant, ea hic loci omisi, quae ad proverbium C. XXIII, 379. melius adferentur. conf. C. XXV, 35. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de optante, qui spem potiundi abiecerit.

حَسْبُكَ مِنْ شَرِّ سَمَاعَةٍ ۥ

11. Satis tibi est, malum audire.

Id est: contentus sis malum audire et non oculis videre vel: Satis tibi est malum audire, etsi non peregeris. Proverbium hoc matri Alrahbii ben-Sijad Absitæ, cuius nomen Fathimah filia Alchorschobi e gente Banu-Anmar ben-Baghid fuisse dicitur, adscribunt. Alrahbius a Kaiso ben-Sohair ben-Djasimah loricam acceperat. Kaisus autem Alrahbii matrem in camelo vehentem tanquam pignus, ut loricam recuperaret, secum abducere volebat. At illa: quae est mens tua, ut matrem gentis Banu-Sijad, quacum tibi pax est, huc illuc abducere vis? In hominum vituperationem necesse est, venias et satis tibi est malum audire; nam hominum vituperatio, et si sine causa est, tamen homini dedecori est. In dedecore et hominum vituperatione proverbium adhibent. Cecinit mulier quædam:

سَايِلُ بِنَا فِي قَوْمِنَا وَلَيْكَفِ مِنْ شَرِّ سَمَاعَةٍ

»Interroga de nobis gentem nostram et iam sufficiat malum audire.«

Metrum versus Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 215.

١٢ حَفْظًا مِنْ كَالِئِكَ

12. Custodi te a custode tuo!

Accusativus حفظ ab omisso verbo dependet ex. gr. الزم permane. Proverbii sensus est: Ne ab eo, in quo fiduciam ponis, securus sis. Samachschar.

١٣ حَدِيثُ خُرَافَةٍ

13. Narratio Chorafahi.

Virum, cui nomen Chorafahus esset, aliquot tempus inter daemones vixisse narrant. Qui quum ad suos rediisset, plura de daemonibus narravit, quibus nulla fides haberetur. Quapropter res incredibilis narratio Chorafahi appellabatur. conf. Kam. Samachschar.

١٤ أَحْلَبَ حَلْبًا لَكَ شَطْرُهُ

14. Mulge, et tibi dimidia eius pars.

Proverbium ad petendum et adiuvandum nos incitat, ut rei dimidiam portionem accipiamus. Meid. Scharaf-Aldin. Djeuh.

١٥ حَدَوِ الْقُدَّةَ بِالْقُدَّةِ

15. Quemadmodum una in ala sagittae pluma alteri aequalis est.

Id est: Aequali modo. Duas res omnino aequales esse, proverbium indicat. Eodem modo dicitur: حدو النعل بالنعل »ut calceus calceo aequalis est.« Qui voci حدو accusativi casum tribuit, is verbum حديا supplendum esse putat; qui nominativi casum esse statuit, هما subintelligi vult.

١٦ حِلْمِي أَصَمُّ وَأُذُنِي غَيْرُ صَمَاءَ

16. *Intelligentia mea surda est, sed aures meae surdae non sunt.*

Id est: *Intelligentia mea me commovet, ut verba turpia me non audire simulem. Ex versu hocce desumptum esse proverbium, dixit Samachscharius:*

قُلْ مَا بَدَأَ لَكَ مِنْ زُورٍ وَمِنْ كَذِبٍ جِلْمِي أَصَمٌّ وَمَا أُذُنِي بِصَمَاءٍ
»Dic, quae tibi videntur, falsa et mendacia; intelligentia mea surda est et auris mea surda non est.«

Versus metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

لُ حُورٌ فِي مَكَارَةٍ ١٧

17. *Detrimentum in detrimento.*

Ibn-Alahrabius enunciasset dicitur حُورٌ. Hoc de magno malo adhibetur. Kamusi auctor cum vocali Fata aut Dhamma enunciari dixit. Adhiberi proverbium de eo, cuius opes decrescant aut cuius res non bene se habeant, aut cuius res perturbatae sint, postquam bene se habuerint.

حَلَبَ الدَّهْرَ أَشْطَرَهُ ١٨

18. *Mulsit tempus (scilicet bina ubera) unum post alterum.*

Vocabulum أَشْطَرَهُ appositionis locum tenet, et quasi explicandae vocis الدَّهْرُ gratia additum est. Loquendi autem modus a camela desumptus, cuius bina ubera unum post alterum mulgentur, in tempus translatus est. Omnes res tam bonas, quam malas, virum expertum esse, proverbium significat. Conf. Djeuh. Plures poetae proverbio uti sunt. Sic in hoc versu poeta:

حَلَبْتُ الدَّهْرَ أَشْطَرَهُ غَلَامًا وَأَشْيَبَ حِينَ حَلَّ بِي الْقَتِيرُ
»Mulsi temporis dimidiam partem, iuvenis et senex tempore, quo canities mihi supervenit.«

Metrum versus Wafir appellatum est. Conf. libr. m. p. 204. Samachschar.

١٩ حَسْبُكَ مِنْ غِنَى شَيْعٍ وَرَى

19. Opibus contentus sis tantis, ut te satiare et sitim explere possis.

Proverbium Amru'l'Kaiso adscribitur, qui hos cecinit versus:

إِذَا مَا لَمْ يَكُنْ أَبْدُ فَبِعَزَى كَأَنَّ قُرُونًا جَلَّتْهَا أَلْعَصَى
فَتَمَلُّا بَيْتِنَا أَقْطَا وَسَمْنَا وَحَسْبُكَ مِنْ غِنَى شَيْعٍ وَرَى

- »Quum non sunt cameli; sed caprae, ex quibus anno-sae cornua baculis similia habent, domum nostram lacte schisto et butyro implent; et satis divitiarum est, si satiare te potes et sitim explere.«

Versuum metrum Wafir appellatum est. conf. libr. m. p. 204. Abu-Ohbaidus duplicem haec verba admittere sensum dixit sc. aut omnia, quae ultra istum satietatis finem sunt, dono aliis des aut paucis contentus sis. Sunt, qui illum praefendum esse putent, quia haec cogitandi ratio in aliis eiusdem poetae versibus reperiatur.

٢٠ حَسْبُكَ مِنَ الْقِلَادَةِ مَا أَحَاطَ بِالْعُنُقِ

20. Contentus sis torquis parte, quae collum cingit.

In magna re parte eius parva tibi necessaria contentus sis. Ohkaibus ben-Ohlfah interrogatus, cur non longiore satyra inimicos perstringeret, hisce verbis respondit. Samachschar.

٢١ حَبْلُكَ عَلَى غَارِبِكَ

21. Funis tuus super gibbi tui vertice est.

Hic loquendi modus a camelo in mulierem translatus est, quae repudio dimittitur. Sensus est: Abi, quo vis! Camelo, si pastum dimittitur, in gibbi verticem habenam proiciunt. Conf. Kam. Djeuh. Cecinit poeta Alnimr ben-Taulab appellatus:

فَلَمَّا عَصَيْتُ آلْعَازِلِينَ وَلَمْ أُطْعَمْ مَقَالَتَهُمُ أَلْقَوْا عَلَيَّ غَارِي حَبْلِي
»Quum vituperatoribus obsequium non praestassem, eorum-
que sermoni non obedivissem, funem meum super gibbi
mei verticem proiecerunt.«

Versus metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m.
p. 161. Proverbium rem ab uno relictam esse, ut alter in
ea libere agat, significat.

٢٢ حَبْلُكَ الشَّيْءَ يَعْصِي وَيُصِمُّ

22. Amor, quo rem amas, 'caecum et surdum
reddit.

Amor rei, impedit quominus eius vitia videas; aut quæ ali
dicant, audias. Proverbium Abu-l'Dardao adscribitur. Sa-
machschar.

٢٣ حَدَثٌ مِنْ فَيْكَ كَحَدَثٍ مِنْ فَرْجِكَ

23. Excrementum ex ore tuo est simile excremen-
to ex pudendis tuis.

Sermo turpis et foedus excremento comparandus est.
Proverbio hoc Ebn-Ahbbasus et Ajescha usi sunt. Scha-
raf-Aldinus et Samachscharius proverbium sic adnotarunt:
Merda est duplicis generis, merda ex ore tuo et merda ex pu-
dendis tuis.“

٢٤ حَبِيبٌ إِلَى عَبْدٍ مَنْ كَدَّهْ

24. Servum qui molestia adfecit, eum amat (servus).

Quod si vilem, quemadmodum eius natura postulat,
vile tractas, commodo tibi erit. Conf. prov. 42, et C. I, 30.

٢٥ حَسَنٌ فِي كُلِّ عَيْنٍ مَا تَوَدُّ

25. Quod oculus amat, id ei pulchrum videtur.

Conf. prov. 22.

٢٦ حَتْنَى لَا خَيْرَ فِي سَهْمِ زَلْجِ

26. Aequalitas; non est bonum in sagitta, quae ex arcu delabitur.

Vocabulo حَتْنَى a forma اَحْتَنَنَ derivando, quippe quum dicatur: وقع النبل بحتنى,, sagittae aequaliter ceciderunt,, aut nominativi casus tribui potest, ut sit praedictum subiecti هذا omisi, aut accusativi casus, ut suppleatur verbum اَحْتَنَنَّا,, aequalitatem (inter nos) constituimus. Tum legitur زَلْجِ et زَلْجِ. Priori Allaisus,, omnibus viribus in iacienda sagitta utendi, ut scopum non feriens ultra decadat,, significationem tribuit. De vocabulo زَلْجِ autem est duplex interpretum sententia. سَهْمِ زَلْجِ aut ea sagitta est, quae, quum glabra sit, ab arcu delabitur aut sagitta, quae ante scopum lapidem in terra iacentem tangens inde se tollit et scopum ferit. Haec autem sagitta in certamine pro nulla habetur. Sensus est: Aequales sumus, tu nil mihi praestas. Proverbio autem utuntur ad significandos aequales homines, ut alter alteri non praestet. Scharaf-Aldinus et Samachscharius sic proverbium adnotarunt:,, Aequalitas est, bonum non est in sagitta, quae terram tangens scopum ferit.‘‘

٢٧ حَرَّةٌ تَحْتَ قَرَّةٍ

27. Sitis sub frigore.

Proverbio metrum Chafif est. conf. libr. m. p. 263 sq. Arabes dicunt, homines siti vehementissima die frigido affici. In eum dicitur, qui amicitiam ostendens, animo iram odiumque occultat.

٢٨ الْحَرْبُ خَدَعَةٌ

28. Bellum deceptor est.

Vocabulum خَدَعَةٌ vocalibus variis instructum varium

sensum præbet. Si خدعة cum Fata effers, nomen vicis deceptio una est, a خدع i. e. Si puginator una vice adversarium decipit, eum vincet et in fugam coniiciet; sin vero خدعة cum Dhamma effers, nomen est, i. e. in bello adversarius decipitur. At vero quem secutus sum scribendi modum ab Alcesaio adnotatum, is omnino præferendus videtur, ut bello ipsi agendi ratio tribuatur, quippe quum multos decipiat. De omni re, quae astutiâ perficienda est, adhibetur. Samachschar. Scharaf-Aldin.

٢٩ الْحَدِيثُ ذُو شُجُونٍ

29. Narratio plures vias (scopos) habet.

De narratione, qua alia in mentem revocatur, proverbium adhibent. Proverbium hoc Dhabbaho ben-Odd ben-Thabichah ben-Aljas ben-Modhar adscribitur. Miserat filios duos Sahdum et Soaihdu, ut camelos amissos quaererent. Sahdus camelos reduxit et Soaihdu a viro Alharts ben-Cahb appellato, quum duas vestes pretiosas, quibus indutus erat, illi postulanti dare recusasset, occisus est. Dhabbahus autem de filio suo semper cogitans, quotiescunque noctu rem nigram videret, dicere solebat: سعيد أم سعيد. „Utrum Sahdus an Soaihdu est?“ quae verba postea in proverbium venientia de felici successu et frustratione adhibentur. Aliquo tempore post Alhartsum ben-Cahb illis vestibus ornatum in nudinis, quae loco Ohcats mense sacro habebantur, Aldhabbahus conspexit. Virum igitur interrogavit, unde vestes illas accepisset. Respondit, se adolescentem vidisse vestibus his toctum et postulasse, ut ipsi vestes daret. Quod quum facere recusasset, se eum occidisse. Pater, num eo, quo cinctus es, gladio eum occidisti? interrogavit. Altero rem affirmante, pater, ut sibi gladium ostenderet, se enim gladium acutum esse, putare, rogavit, et acceptum gladium movens et proverbii verba dicens eum occidit. Adstantibus autem, qui mense

sacro hoc facientem vituperarent, dixit: سَيْفُ السَّيْفِ الْعَذْلُ
 »Gladius reprehensionem praecessit,« quae verba in pro-
 verbii consuetudinem venerunt. Conf. C. XII, 1. Poeta
 Ferasdakus in versu hoc rei mentionem fecit:

وَلَا تَأْمَنَنَّ الْكَرْبَ إِنَّ أَسْتَعَارَهَا كَضَبَةٌ أَذْ قَالَ لِلْحَدِيثِ شُجُونٌ

»Ne a bello securus sis, nam bellum accenditur, quemad-
 modum Dhabbahus fecit, quum diceret. Narratio plures
 vias habet.«

Versus metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m.
 p. 161. Abu-Becrus Ahlius ben-Alhasan Alkohestani versui
 huic, cui metrum Thawil est, duo proverbii pulchre inseruit:

تَذَكَّرْ نَجْدًا وَلِلْحَدِيثِ شُجُونٌ فَجُنْ أَشْتِيَاً وَالْجُنُونُ فُنُونٌ

»Regionis Nedjd recordatus est et narratio vias habet,
 tum desiderio insanus fuit, et insania varia est.«

٣. حُونَ تُمَاقِسْ

30. Cum pisce magno, uter alterum demergat,
 certas.

De viro versuto dicitur, qui alteri aequali adversatur.
 Cecinit poeta:

إِنْ تَكُ سَبَاحًا فَأَنْتَى لِسَابِجٍ وَإِنْ تَكُ غَوَامًا فَحُونَ تُمَاقِسْ

»Si natator es, et ego natans sum; et si urinator es, cum
 pisce magno certas.«

Metrum versus Thawil appellatum est. Conf. libr.
 m. p. 161.

٣١ حَدَسَ لَهُمْ بِمُطْفِئَةِ الرَّضْفِ

31. Mactavit iis (ovem), qua exstingueretur lapis
 candens.

Vocabulum حدس significat »in latus ovem deposuit,
 ut mactaretur.« Lihjanita proverbii sensum esse putavit:
 »Mactavit eis ovem emaciatam, qua ignis exstingueretur;«
 alii autem contrarium admittunt sensum; nempe lapidem

ignitum, super quo carnes assare solent, adipe exstinguentem ovem. Tum quoque verbo حـدس significacionem liberalis fuit tribuunt, ut sensus sit: »Dono iis dedit (ovem), [qua lapis candens exstingueretur.« Abu-Saidus autem paulo diversam proverbii lectionem adtulit حـدسهم

بمطفئة الرصف

٣٢ حَرَامَةٌ يَرْكَبُ مَنْ لَا حَلَالَ لَهُ

32. In illicito suo (camelo) is vehitur, cui licitus non est.

Djobailahus ben-Ahbd-Allah in Djorajjahi ben-Ahmir camelos die Masluk pugna inter Arabes celebri incursionem fecerat. Omnes abegit praeter unam, in qua vehi ex Arabum ante Mohammedem more nefas erat. Camelorum possessor, quum de re certior factus esset, camelorum raptores persecuturus, sororis filio, qui camelos illos pastum duxerat, ut camelam illam relictam ipsi adduceret, imperavit. At ille se excusans, illam camelam esse rem illicitam, dixit. Djorajjahus responsum dedit, proverbii verbis utens, quibus significaret, hominem ad rem sibi ingratam, necessitate iubente, cogi. Scharaf-Aldinus et Samachscharius, qui proverbium sic adnotarunt: الحرام يركب «Illicito vehitur is, cui licitus non est,» dixerunt, adhiberi ad significandum paucis contentum animum, quum multa non habeas.

٣٣ الحسن أحمر

33. Pulchritudo est rubra.

Sunt qui vocabulo احمر »ruber,« vehementis, gravis significacionem tribuant, dicitur enim: موت أحمر »mors rubra« i. e. gravis, ut proverbii sensus sit: Qui pulchritudinem petit, molestias perferre debet. Alii autem pulchritudinem in colore rubro consistere dixerunt. Alasharius denique contendit, voce احمر album significari. Arabes

Persiae et Graeciae incolas rubros appellasse, quibus color albus esset.

٣٤ حَانِيَّةٌ مُخْتَضِبَةٌ

34. Vidua ob amorem in liberos secundas nuptias recusans, quae manus suas pingit.

Codex meus متخضبة, cod. L. فتخضبت habet. Sensus idem est. Mulier quaedam marito defuncto tantum in liberos amorem affectabat, ut secundas nuptias se inituram non esse diceret. Quae quum eodem tempore manus suas pingeret, homines de veritate dicti dubitantes, proverbii verba pronuntiarunt. De eo adhibetur, cuius agendi ratio nobis suspecta est. Meid. Samachschar.

٣٥ حَمِيمُ الرَّجُلِ وَأَصْلُهُ

35. Propinquus viri est is, qui cum eo coniunctus est.

Primus, qui verba haec dixerit, Alchonabisus ben-Almokannah fuisse traditur. Vir quidam Cilab ben-Farih appellatus oves pastum duxerat et quum leonem in gregem irrumpentem repellere vellet, prostratus erat. Accidit autem, ut momento, quo leo super Cilabo insideret, duo viri accederent; alter Chonaberus ben-Morrah, Cilabi propinquus, alter Hauschab appellatus. Chonaberus, a Cilabo in auxilium vocatus, equum deflexit cumque deseruit, Hauschabus autem impetum in leonem faciens auxilium tulit, et virum liberavit. Cilabus gratias agens dixit: »Tu es propinquus meus, Chonaberus non est,« et ad gentem eum adducens eadem repetivit verba. Aliquo tempore post Cilabus mortem obiit. Hauschabus, quem defunctus ille coram gente sua propinquum appellaverat et Chonaberus, qui re vera defuncti propinquus erat, inter se de haereditate litigabant. Res ad Alchonabisum, qui tum temporis inter gentem suam dominio utebatur, delata est. Adhibiti testes quum defuncti verba: »hic est propinquus meus et

non Chonaberus, „ se audivisse dicerent, Hauschabo hereditatis ius adiudicavit, verba illa dicens, quae postea in proverbium venerunt. Samachscharius proverbium sic adnotavit: حميم المرء وأصله. Idem sensus est. Propinquum tuendum esse, docet proverbium.

٣٦ حَبُّ إِلَى عَبْدٍ مُحَكَّدُهُ

36. Servus originis suae amans est.

Alias proverbii legendi modus, quem Samachscharius secutus est, reperitur, sc. «حبيب الى عبد سوء محكده» Servus pravus originem suam amat. De eo dicitur, qui rei ipsum dedecore adficiens cupidus est. Aliis autem proverbii sensus hic esse videtur: Originem suam ipse servus pravus amat.

٣٧ أَحْمَدُ الْعَبْدِ عَلَى فَرَسٍ فَإِنْ هَلَكَ هَلَكَ وَإِنْ عَاشَ فَلَكَ

37. Servum equo imponas; si perit, perit; sin vivit, tibi erit (commodo).

In omni re adhibetur, quam homo parvi facit, ut eam periculo exponat.

٣٨ حَدَّثَنِي فَاذْ إِلَى فِي

38. Verba mihi fecit os ori meo prope admovens.

Accusativus] فَاذْ ex omisso جاعلا ponens pendere putatur. Coram et nullo intercedente mecum locutus est.

٣٩ حَوَّلَهَا مِنْ ظَهْرِكَ إِلَى بَطْنِكَ

39. Eam (rem) a dorso tuo ad ventrem tuum transfer!

Suffixum ها ad vocabulum خُطَّة res, negotium referendum est. Proverbii sensus est: Rem tuam in propinquum tuum transfer et salva erit. Abulfed. Ann. I, 144.

٤. أَحْشُكَ وَتَرَوْتَنِي

40. Foenum tibi porrigo et tu me fimo conspurcas.

Beneficia in te confero, et tu mihi malefacis. Vocem *أَحْشُكَ* pro *تَرَوْتَنِي* positam esse dicunt. Legitur quoque *أَحْشُكَ وَتَرَوْتَنِي* »Strigili a sordibus te mundo et tu fimo me conspurcas.«

٤١. أَجَلَبْتَ نَاقَتَكَ أَمْ أَجَلَبْتَ

41. Utrum pullos feminas parit camela tua, an mares?

Malum optantes dicunt: *أَجَلَبْتَ* ولا *أَجَلَبْتَ* »Neque camelos pullos feminei sexus parientes neque mares parientes habeas!

٤٢. أَحَادِيثُ الضَّبْعِ أَسْتَهَا

42. Narrationes hyaenae podici suo explicatae.

Narrant hyaenam se volutare super solo, tum in pedibus posterioribus sedentem capite versus podicem inclinato nulli intelligibilia tanquam verba proferre. De eo proverbium adhibent, qui omnia confundens, ut intelligi nequeat, loquitur. conf. prov. 120.

٤٣. أَحَبُّ أَهْلِ الْكَلْبِ إِلَيْهِ الظَّاعِنُ

43. Canis ex omnibus gentis suae hominibus maxime diligit iter facientem.

Fieri enim potest, ut iter facientis iumentum pereat et cani cibo inserviat. In eum dicitur, qui familiae honorem parum defendit, sed commodum tantum suum sequitur.

٤٤. أَحَبُّ أَهْلِ الْكَلْبِ إِلَيْهِ خَانِقُهُ

44. Canis inter omnes maxime amat ipsum strangulantem.

In vilem dicitur, quem si honore adificis, tibi adversatur. Conf. prov. 24. et C. I. 30. Samachscharius et Scharaf-Aldinus proverbium sic adnotarunt: **أحب الكلب خائفه** „Amat canis ipsum strangulantem.“

٤٥ حَلَقَتْ بِهٖ عَنَقَاءَ مُغْرَبٍ

45. Abstulit eum gryps longe remotus.

Quendam periisse, proverbium significat. Vocabulum **عَنْقَاءَ** apud Arabes avem magnam, fabulosam, ab hominibus longe remotam significat. Conf. C. XVI, 2.

٤٦ حِدَا حِدَا وَرَأَى بَنْدَقَةً

46. Hida Hida! post te est Bondokah.

Voces **حِدَا حِدَا** proprie cum Hamza enunciandae sunt. A nonnullis Hamza in proverbio omittitur. Alscharfius ben-Alkathami dixit, Hidaam ben-Namirah ben-Sahd, gentem in oppido Cufa habitantem, in gentem Bondokah ben-Mathsthsah in regione Jemen habitantem incursionem fecisse; tum vero vice versa hanc incursionem facientem, illam omnino perdidisse. (Conf. Kamus. et Djeuh.) In eum dicitur, qui prudentem se esse putans a prudentiore invaditur. Abu-Ohbaidahus autem vocabulo **حِدَا** milvum, et vocabulo **بَنْدَقَةً** globulum, quo petitur, significari, contendit. (conf. Harir. 461). Proverbium homines monere, ut caveant.

٤٧ حَيْثُ مَا سَأَلَ وَالْعُكْلَى فِيهِ

47. Ubicunque tibi displicet, in eo Ohelita est.

Alsibrikanum ben-Badr, cuius mater e gente Oheal esset, cum avunculis suis degisse oves pascentem narrant. Avunculus eius experiendi causa sese ei obtulerat vespera, manibus, quas in vestimenti **مَدْرَعَة** appellati manus immiserat, extensis. ut timorem ei iniiceret. Sibrikanus autem

nullo timore perculsus, quis est? recedat! dicens, quum avunculus non recederet, eum sagitta transfixit. Tum autem accedens, avunculum agnovit et verba ista, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt, dixit.

٤٨ حَلَّ بِوَادٍ ضَبَّةٌ مَكُونٌ

48. Descendit in valle, cuius lacertae ovis foecundae sunt.

Codices Berolinensis et Pocock. habent ضَبَّةٌ, ut ver-tatur „Descendit in valle ovis foecunda lacerta.“ De eo dicitur, qui ad hominem opulentum, commode viventem de-vertit. Proverbio metrum Sarih est. conf. l. m. p. 246.

٤٩ حَمْدٌ إِذَا اسْتَغْنَيْتَ كَانَ أَكْرَمَ

49. Laus, quum contentus es, nobilior est.

Quod si virum rem rogasti, et hic rem tibi dedit, contento animo laude ei gratias age; nam ista laus te esse nobilem probabit. Proverbium ad metrum Redjes revocari potest. conf. l. m. p. 231.

٥٠ حَدُّ أَكَامٍ وَأَنْصِرَادٌ وَغَسَمٌ

50. Extremitas collis parvae et frigoris dolor et tenebrae.

Proverbio metrum Redjes est. conf. l. m. p. 230. Vocabulum أَنْصِرَادٌ, quod nonnisi hoc in loco legitur, et de quo, nam rectum sit, interpretes dubitant, frigore adfici significare videtur. Verba haec, quae vir de male agendi ratione uxoris suae questus dixit, in eum quadrant, qui re implicitus est, ex qua, omnis generis molestias percipiens, se expedire nescit.

٥١ حَنْظَلَةُ الْجَرَّاحِ لَيْسَتْ لِلْعَبِ

51. Colocynthis chirurgi non est lusui.

Similis, quae proverbii verbis est, ratio inest verbis: «فلان لا يلعب بحنظلته» Cuiusdam colocynthis lusui non inservit. Difficilem accessu virum designat. Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. l. m. p. 230.

٥٢ حَوْبَكَ هَلْ يُعْتَمِرُ بِالسَّامِرِ

52. Age! num cunctabitur quis adferre lac multa aqua mixtum?

Voce حوب cameli increpantur, quae in proverbio in hominem transfertur. In eum dicitur, qui dare cunctatus parum tantum dat. Proverbio metrum Sarih est. conf. l. m. p. 246.

٥٣ أَحْبَضَ وَهُوَ يَدَّعِيهِ مَخْطَا

53. Ita iccit, ut ante scopum in terram sagitta decideret; contendit vero, eam (sagittam) scopum transfixisse.

Meidanius vocabulo حبتى „decidit ante manum iaculatoris sagitta,“ significationem tribuit. Vox مخط secundi obiecti locum tenet. Proverbio metrum Redjes est. conf. l. m. p. 230. In eum quadrat, qui, quum male fecerit rem, eam bene se fecisse dicit.

٥٤ حَجَّى بَيْتٍ يَبْتَغِي زَادَ السَّفَرِ

54. Domi manens itineris commeatum desiderat.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. De eo dicitur, qui rem ipsi hand necessariam petit.

٥٥ حَيْضَةُ حَسَنَاءَ لَيْسَتْ تُمْلِكُ

55. Menstruum pulchrae contineri non potest.

Quemadmodum femina pulchra, quod menstruum sanguinem continere non potest, non vituperatur; sic vir pulchris animi dotibus praeditus, quod semel peccavit, condemnandus non est.

٥٦ أَحْمَقُ يَمْطَحُ الْمَاءَ

56. Stultus aquam lambit.

Simili modo dicunt: „أحمق من لاعف الماء“ Stultior, quam aquam lambens.“ Proverbii causam in eo video, quod bestiae lambendo bibunt.

٥٧ اَحْتَلَبَ فَرْوَةً

57. Mulge Farwam!

Virum quendam narrant servo suo, ut camelam, cui Ferwa nomen esset, mulgeret, imperasse, et servum dixisse, lacte caret. Alii autem contendunt, virum istum, hominibus eo, quod tanquam فَرْوَةٌ „et potum praebe“ vocem istam efferret, opinionem afferre voluisse, servo mandatum potus praebendi datum esse. In eum proverbium quadrat, qui male agens bene facientis speciem praebet. In Scharaf-Aldini libro ita scriptum est, ut vertatur „Mulsit Ferwam.

٥٨ حَتَّى يَرْجِعَ السَّهْمُ عَلَى فُوقِهِ

58. Donec sagitta ad crenam suam redit.

De re, quae fieri nequit et absurda est, adhibetur.

٥٩ حَتَّى يَرْجِعَ الدَّرُّ فِي الضَّرْعِ

59. Donec lac emissum in mammam redit.

Eadem huius, quae proverbio praecedenti, ratio est.

٦٠ حَبِيبٌ وَمَنْ يَمْلِكُ مِقْدَارَ الْحَبِّ

60. Fatum hoc est et quis fati decretum regnat?

Dicitur hoc proverbium, cui metrum Sarih est (conf l. m. p. 246), quando interitus homini imminet.

٦١ حَافِظٌ عَلَى الصَّدِيقِ وَلَوْ فِي الْحَرِيقِ

61. Custodi amicum, et si in incendio sit!

Proverbium, ut amicitiae officia omni modo et summo cum periculo exsequamur, nos hortatur.

٦٢ أَحَقُّ الْخَيْلِ بِالرَّكْضِ الْمَعَارُ

62. Dignissimus, quem ad cursum vehementem incites, equus commodatus est.

Vocabulum معار a voce عارية „commodata res, non propria“ derivant, et hunc verborum sensum esse, ex versu praecedente concludunt. Sic enim equum describens Bascharus ben-Abi-Hasim cecinit:

كَأَنَّ خَفِيفَ مَنْخَرِهِ إِذَا مَا كَتَمَنَ الرَّبْوَ كَبِيرٌ مُسْتَعَارُ
وَجَدْنَا فِي كِتَابِ بَنِي تَمِيمٍ أَحَقُّ الْخَيْلِ بِالرَّكْضِ الْمَعَارُ

„Quasi tenues nares eius, quando gravem anhelitum abscondunt, folles mutuati sint. Invenimus in libro gentis Banu-Tamim: Equus dignissimus, ut ad celerem cursum adigatur, mutuo acceptus est¹⁾.“

Sed si, quae a lexicographis voci معار „gracilis et tenuem habens caudam“ tribuitur significatio, vera est, haec mihi multum praeferrenda videtur, sunt enim haec praestantiae signa. Alii autem vocabulo معار pinguefacti significationem tribuunt, hunc recitantes versum:

أَعِيرُوا خَيْلَكُمْ ثُمَّ ارْكُضُوهَا أَحَقُّ الْخَيْلِ بِالرَّكْضِ الْمَعَارُ

„Pinguefacite equos vestros, tum ad cursum celerem eos adigite! Dignissimus, qui ad cursum celerem adigatur, equus pinguefactus est.“

Metrum versus Wafir est. Conf. l. m. p. 204. Non autem est silentio praetermittendum, esse, qui المغار emnucient voci significationem gracilis facti المضممر tribuentes. Meidanius talem vocabuli explicandi modum adtulit,

¹⁾ Metrum versuum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204.

dum vocabulum معار a verbo عار Fut. يعير, abiit, huc il-
luc vagatus fuit (equus),“ derivat, ut معار equus sit, qui
a domino suo incitatur, ut huc illuc vagetur. Vocibus
igitur illis hic sensus inest „quandiu equus a domino suo
incitatur, ut huc illuc vagetur, dignissimus est, qui celeri-
ter currat.“ Proverbium hemistichium versus Wafir est.
Conf. Scharaf-Aldin. et Samachschar.

٦٣ احْتَرِسْ مِنَ الْعَيْنِ فَوَاللَّهِ لَيْهِيَ أَنْتُمْ عَلَيْكَ مِنَ اللِّسَانِ
63. Ab oculo cave, nam ille te magis prodit,
quam lingua.

Proverbio hoc Chalidus ben-Zafwan usus est. Ceci-
nit poeta:

لَا جَزَىٰ اللَّهُ دَمْعَ عَيْنِي خَيْرًا بَلْ جَزَا اللَّهُ كُلَّ خَيْرٍ لِّسَانِي
نَمَّ طَرْفِي فَلَيْسَ يَكْتُمُ شَيْئًا وَوَجَدْتُ اللِّسَانَ ذَا كِتْمَانٍ
كُنْتُ مِثْلَ الْكِتَابِ أَخْفَاهُ طَيِّ قَلَّاسْتَدَلُّوا عَلَيْهِ بِالْعُنُوتِ

„Ne remuneretur Deus oculi mei lacrymas hono, potius
remuneretur hono Deus linguam meam. Calumniatus est
intuitus meus nil celans; sed linguam res celantem in-
veni. Similis eram libro, qui convolutus interna occultat;
sed ex titulo eum cognoscere studebant.“

Versus sunt amantis cuiusdam. Metrum Chafif ap-
pellatum est. Conf. libr. m. p. 262.

٦٤ حُلَّ عَنْكَ فَاطْعَن

64. Surge et abi!

Apud vocem حل solve vocabulum حبوتهك amicu-
lum tuum, supplendum est. Proverbium, ut, appropin-
quante malo, remedium et fuga quaeratur, monet.

٦٥ أَحَادِيثُ الصَّمِّ إِذَا سَكُرُوا

65. Surdorum sermones, quum ebrii sunt.

In eum dicitur, qui se excusans modo vano multa et confusa verba profert.

٦٦ أَحَادِيثُ طَسْمٍ وَأَحْلَامُهَا

66. Narrationes gentis Thesm et eius somnia.

Nomine طسم gens Ahditarum, quae periit, appellatur c. Pocock. spec. hist. Ar. p. 38. ed. pr. Res omni veritate destitutas esse, significat.

٦٧ حَالُ الْأَجَلِ دُونَ الْأَمَلِ

67. Fatum spei intercedit.

Simile est proverbio secundo.

٦٨ حَبَّذَا وَطَأَةُ الْمَيْلِ

68. Quam pulcher est incessus inclinationis!

In eum dicitur, qui fido monitori repugnat. Proverbii verba ei tribuuntur, qui inclinato corpore iumento vehens, adhortanti ut corpus erigat, ne iumentum dorsum saucietur, suum equitandi modum laudat.

٦٩ حَوْلُهَا مِنْ عَجْرِ إِلَى غَارِبِ

69. Transtulit illud a postica parte ad gibbi verticem

Abu-Saidus putavit, haec verba dici de viro, qui rem necessariam ab altero petiturus aut bonum ei tribuere, in animo habens, hoc in fratrem aut patrem aut filium aut propinquum eius transfert. Secutus sum trium codicum B. L. P. legendi modum, sed id quod in meo codice, additis vocalibus, ..Transtulit illud a locis protuberantibus ad gibbi verticem“ existit, non malum videtur. Suffixum لا ad vocem خُطَّةً aliamve omissam referendum est.

٧٠ حِينَ تَقْلِينَ تَدْرِينَ

70. Quando in sartagine friges, scies.

Virum quendam ad meretricem venisse et absoluto negotio quum ei mercedem dedisset, sartaginem furto abstulisse narrant. Meretrix, quum viro dixisset; te decepi, nam tui maiori desiderio affecta, quam tu mei, sine necessitate nummos tuos accepi, eum proverbii verbis respondisse. In eum proverbium quadrat, qui ipse deceptus, se alium decepisse, putat.

٧١ أَحْمَقُ بَلَّغَ

71. Stultus ad propositum perveniens (est).

Stultus non impediēte stultitia desiderio potitur. Vocabulum بَلَّغَ cum vocali Kesre aut Fata enunciare licet. Proverbium de stulto fortunato adhibetur. Proverbii sensum poeta hisce versibus explicavit:

قَدْ يَرْزُقُ الْأَحْمَقُ الْمَأْنُونَ فِي دَعَا وَبِحَرَمِ الْأَحْوَذَى الْأَرْحَبِ الْبَاعِ
كَذَا السَّوَامُ تُصِيبُ الْأَرْضَ مُمْرِعَةً وَالْأَسَدُ مَنَزِلُهُمَا فِي غَيْرِ أَمْرَاعِ

„Iam stultus, stupidus commoda vita utitur et solers, perficiendi facultate praeditus rebus necessariis caret; sic cameli pascentes pabulo abundantem regionem inveniunt, dum leones sterilem regionem habitant.“

Versuum metrum Basith appellatum est. Conf. libr. m. p. 190. Aljescheorius dixit: امر الله بلغ يشقى به الاشقياء „Dei mandatum pervenit, eo infelices miseri sunt.“

٧٢ الْحَوْمُ حِفْظُ مَا كُفِّتَ وَتَرْكُ مَا كُفِّتَ

71. Prudentia est custodia eius, quod tibi imperatum est et relictio eius, a quo liber es.

Verba haec, quae Actsamus ben-Zaifi dixit, Moham-medis verbis similia sunt: من حسن اسلام المرء تركه ما لا يعنيه

„Pulchrae viri fidei tribuendum est, quod res ipsum non spectantes facere omittit.“ Scharaf-Aldinus, sensu non mutato, sic adnotavit proverbium: لَحْزَمَ حَفْظَ مَا وَلَيْتَ وَتَرَكَ مَا كَفَيْتَ

٧٣ حَبِيبٌ جَاءَ عَلَى فَاقَةٍ

73. Amatus venit in statu egestatis.

De re, quae homini ipsam desideranti contingit, proverbium adhibent.

٧٤ حَمَلُ الدَّهْيَمِ وَمَا تَرْبِي

74. Onus camelae Aldohaimi et id quod portat.

Aldhohaim nomen camelae erat, quae occisorum filiorum capita ad Ahmrūm ben-Sabban adduxit. Postea calamitatem cognomine Aldohaim appellabant. Proverbium ad magnam calamitatem significandam adhibent. c. C. IV, 29. XIII, 116.

٧٥ الْحُمَى اضْرَعْتَنِي إِلَيْكَ

75. Febris me tibi submitit.

Abu-Ohbaidahus dixit, proverbium significare hominem necessitate coactum se alteri submittere. Alius autem proverbii legendi modus hic est: .Febris somno me subiecit. Almofadhdhelus fabularum narrator viro e gente Calb proverbium adscripsit et hanc fabulam narravit. Tres fratres Morairus (aliis Morainus), Morarahus et Morrahus vixerunt, quorum duo posteriores quum a daemonibus rapti essent, Morairus iuravit, se neque vinum bibiturum, neque caput loturum esse, donec fratres quae-sivisset. Sumtis igitur arcu et sagittis in regionem montanā, ubi fratres periere, intravit et septem dies frustra exspectavit. Octavo tandem die struthiocamelum conspexit, et cum sagitta petiit. Vulneratus autem quum struthiocamelus se tollens in pede montis decidisset, post solis occasum vidit in rupe stantem hoc versu ipsum alloquentem:

يَا أَيُّهَا الرَّامِي الظَّلِيمَ الْأَسْوَدَ قَتَيْتَ مَرَامِيكَ الْبَتَى لَمْ تَرْشُدْ

„O tu, qui struthiocamelum nigrum petis, amputentur sagittae tuae, quae non bene directae fuerunt!“

Respondit Morairus his versibus:

يَا أَيُّهَا الْهَانِفُ فَوْقَ الصَّخْرَةِ كَمْ عَبْرَةٍ هَيَّجَتْهَا وَعَبْرَةٌ
بَقَتْ لَكُمْ مُرَارَةً وَمَرَّةً فَرَّقَتْ جَمْعًا وَتَرَكْتَ خَسْرَةً

„O tu, qui avolas super rupe, quot lacrymas commovisti!

Eo, quod Morarahum et Morrahum occidistis, coetum dispersisti et suspirium reliquisti¹⁾.“

Tum per noctis partem daemon ille latuit; Morairus vero quum febris correptus in somnum incidisset, a daemone abreptus est. Interroganti daemoni, quid causae esset, quod quamvis cautus somno oppressus esset, respondisse dicitur: *لحمي اضرعتني للنوم* „Febris somno me submisit,“ quae verba postea in proverbii consuetudinem venerunt. Postea cum hos versus cum aliis, quos omisit Meidanus, cecinisse fabulantur:

أَلَا مَنْ مَبْلَغٍ فِتْيَانِ قَوْمِي بِمَا لَأَقَيْتُ بَعْدَهُمْ جَمِيعًا
غَزَوْتُ لِحْنٍ أَطْلُبَهَا بِشَارِي لَأَسْقِيَهُمْ بِهِ سُمًّا نَقِيعًا
فَيَعْرِضُ لِي ظَلِيمًا بَعْدَ سَبْعِ فَأَرْمِيهِ فَأَتْرُكُهُ صَرِيعًا

„Eheu! quis iuvenibus gentis meae eorum nuntium adfert, quae mihi ab iis separato acciderunt? Me vindicaturus daemonibus bellum intuli, ut venenum purum iis bibendum porrigerem; tum post septem dies figuram struthionis habens mihi apparuit; sagitta in eum ieci, qua prostratum reliqui.“

Versuum metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204. Observandum est, a Samachschario sic legi proverbium: *لحمي اضرعتني لك*. Scharaf-Aldinus autem in fine *يا فِرَاش* „O Firasche!“ addidit simul adnotans, legi quoque *يا كَثِيفَا* „O Kathifah!“ Idem scripsit, Ahmruum ben-Mahdi Carb proverbii verba imperatori Ohmaro dixisse.

1) Versuum metrum Sarih appellatum est. Conf. l. m. p. 246.

٧٦ حَوْلَ الصَّلِيَّانِ الزَّمْرَمَةُ

76. Circum plantam Zillijan sonus est.

Planta Zillijan gratum equis pabulum est, ut eam videntes hinniant, quapropter proverbium de viro adhibetur, cui ob divitias alii serviunt. Samachscharius dixit, proverbium significare hominum strepitum apud rem, quam cupiant. Sed legitur: „حَوْلَ الصَّلِيَّانِ الزَّمْرَمَةُ“ Circum cruces sonus (est)“ nempe sonus eorum, qui crucem colunt. Allaitsi autem est sententia, vocabulo زَمْرَمَةُ sonum significari, quem barbarus edat, qui inter edendum os obturans loqui velit.“ In eum autem dicitur, qui circum rem obit voluntatem suam non patefaciens.

٧٧ الْحَرْبُ غَشُومٌ

77. Bellum iniquum est.

Quia iniustus in bello saepius liberatur, et iustus affligitur, bello iniustitiam tribuerunt. Hunc fere sensum expressit poeta:

فَإِنَّ الْحَرْبَ يَجْنِيهَا أَنْاسٌ وَيَصْلَى حَرَقًا قَوْمٌ بُرَاءٌ

»Bellum homines iniuste accendunt et innocentes eius flamma ardent 1).«

Nabeghahus Djahdita bellum pulchre descripsit hisce versibus:

أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ تَرَزَّا^٤ لِحَرْبٍ أَعْلَهَا وَعِنْدَ ذِي الْأَحْلَامِ مِنْهَا التَّجَارِبُ
لَهَا السَّادَةُ الْأَشْرَافُ تَأْتِي عَلَيْهِمْ فَتُهْلِكُهُمْ وَالسَّابِحَاتُ الْمَجَابِبُ
وَتَسْتَلِبُ الْمَالِ الَّذِي كَانَ رَبُّهُ ضَنِيبًا بِهَا وَالْحَرْبُ فِيهَا الْحَرَايِبُ

»Nonne scitis, bellum homines id facientes opibus privare?

Prudentes huius experientia edocti sunt. A bello principes nobiles obruti perduntur et feminae probae, gene-

1) Metrum versus Wa fir appellatum est. Conf. libr. m. p. 204.

rosae. Eripit opes, quibus possessor parce tantum utebatur; in bello enim sunt opes direptae.»

Versuum metrum Thawil appellatum est. Conf. libr. m. p. 161 sq. Scharaf-Aldin, Samachschar.

لِلْحَذَرِ قَبْلَ إِرْسَالِ السَّيْفِ ٧٨

78. Cautio, antequam sagitta mittitur.

Proverbium hac fabula explicant. Corvi pullum, quum virum sagittam in arcu dirigentem conspexisset, avolasse et patri, qui exspectare, quid faceret vir, cum iuberet, proverbii verba dixisse. In proverbio igitur cautio commendatur. Scharaf-Aldin.

جَلَسَ كَشَفَ نَفْسَهُ ٧٩

79. Dorsuale se ipsum detexit.

De viro dicitur, qui quamquam negotio, quod facit, par est, tamen id perdit. Vir cum tegumento sub sella, ut dorsum tueatur, posito et inde recedente comparatus est.

أَحْفَظْ مَا فِي الْوَعَاءِ بِشِدِّ الْوِكَاءِ ٨٠

80. Vinculum constringe, ut res in loculo conserves!

Proverbium monet, ut in rebus tractandis cautio adhibeatur.

حَزَتْ حَازَةً عَنْ كُوعِهَا ٨١

81. Secans (femina) secuit extremitatis cubiti sui rationem non habens.

In cum dicitur, qui suis rebus omnino occupatus, aliorum rationem non habet. conf. prov. 8. hui. capitis. In Kamuso من كوعها legitur.

أَحْسُ فَذُقْ ٨٢

82. Sorbe et gusta!

In gaudio ob alius mala proverbium adhibetur. Quod si hoc tibi interdictum fuit, et tu nihilominus crimen commisisti; sorbe igitur id et gusta. In proverbio autem vocabulum احس, vocabulo ذق praeposuit indicaturus, sequentes res antecedentibus graviores esse i. e. Sorbe nunc mala et gusta id, quod postea tibi exspectandum est. Proverbium ex poetae verbis derivatum esse putant:

أَيَا يَزِيدُ وَابْنِ عَمْرٍو بَنِ الصَّعِقِ قَدْ كُنْتُ حَذَرْتُكَ آلَ الْمُصْطَلِقِ
وَقُلْتُ يَا هَذَا أَطْعِمْنِي وَأَنْطَلِقِ أَنْكَ قَدْ كَلَفْتَنِي مَا لَمْ أُطِقِ
سَأَلِ مَا سَرَّكَ مِنِّي مِنْ خَلْقِ ذُونَكَ مَا اسْتَخَسَّيْتَهُ فَأَحْسُ وَذُقْ

»O Jaside et fili Almrui ben-Azzahik! te gentem Almozthaliki cavere iusseram. Et dixeram: o tu mihi obedi et abi! nam tu mihi imposuisti, quod praestare non possum. Mihi displicet natura mea, quæ te laetitia adficit; accipe id quod sorbere voluisti! Sorbe igitur et gusta!“

Observandum est, in tertio versu metri causa ساعل pro ساءلى et خلق Cholik pro Cholki esse dictum. Metrum versuum Redjes appellatum est. Conf. l. m. p. 231. Scharaf-Aldin, Samachschar.

٨٣ أَحْشَفَا وَسُوءَ كَيْلَةٍ

83. Num pessos dactylos et pravum mensurandi modum (coniungis)?

De eo dicitur, in quo vitia duo coniuncta sunt. Accusativus autem ab omisso verbo تَجَمَّعَ dependet. Vulgus sic enunciat: احشفا وسوء كيل, id quod reiiciendum est. Proverbium poeta sequenti versui inseruit:

إِنْ كُنْتَ لَا تُلْطِفِينِي فَأَقْبَلِي لَطْفِي لَا تَجْمَعِي لِي سُوءَ الْكَيْلِ وَالْحَشْفَا

„Quod si erga me benigne agere non vis, beneficium meum tamen admitte. Ne pravam mensuram et pessos dactylos mihi coniungas!“

Metrum versus Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190. Haririus proverbium adhibuit conf. p. 583.

٨٤ حَالٌ صَبُوحُهُمْ دُونَ غَبُوقِهِمْ

84. Impedivit potus eorum matutinus potum eorum vespertinum.

De re adhibetur, quae incepta nec abrumpitur neque finitur. Conf. prov. 99.

٨٥ الْحَقُّ أَبْلَجُ وَالْبَاطِلُ لَجَلَجٌ

85. Veritas clara est, falsum vero obscurum.

Vocabulo لَجَلَجٌ significavit proverbii auctor eum, qui falsum dicat, quomodo rem expediat, exitum non invenire. Dixit poeta:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْحَقَّ تَلَفَاءُ أَبْلَجًا وَأَنَّكَ تَلَفًا بَاطِلٌ أَلْقُولِ لَجَلَجًا

»Nonne vides, te invenire veritatem claram et te invenire falsum sermonem haesitantem.«

Versus metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161. Alius quidam dixit: لَحَقَّ أَبْلَجٌ وَطَرِيقُ الصَّدَقِ مِنْهُجٌ »Veritas clara est et veritatis via est via magna et recta et via falsi curva est.«

٨٦ الْحَفِيطَةُ تُحَلِّلُ الْأَحْقَانَ

86. Ira odia abolet.

In Scharaf-Aldini et Samachscharii libro الحفايط legitur. Vocabulum حَفِيطَةٌ iram significat, qua vir inflammatur, quum sibi amicitiae aut cognationis vinculo coniunctum iniuria laesum esse scit. Proverbii autem sensus hic est: Quando amicum iniuria laesum vides, quamquam is tibi odio venit, tamen ipsi illatam iniuriam te vindicare oportet. Conf. C. III, 29. Cecinit poeta:

تَحَلَّلْتُ لَهُ نَفْسِي النَّصِيحَةَ إِنَّهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ تَذْهَبُ الْأَحْقَانُ

»Anima mea ei consilium fidum dedit, nam in calamitatibus odia evanescent.«

Metrum versus Camil appellatum est. Conf. libr. m. p. 212.

٨٧ الْحَرِيصُ يَصِيدُكَ لَا الْجَوَادُ

87. Avidus tibi venatur, non generosus.

Vocabulum يصيدك est pro يصيد لك. Qui rei tuae cupidus et avidus est, non, qui rei par est, dum tui cupidus non est, rei tuae operam navat. Conf. C. XXIII, 404. XII, 43. In eum quadrat proverbium, qui mandato, ut eum tui habeat, carere potest, quod de te maxime sollicitus est.

٨٨ حَدَّثَ عَنْ مَعْنٍ وَلَا حَرْجٍ

88. Narra de Mahno! et ne in angustiam redige!

Mahnus ben-Sajidah ben-Ahbd-Allah-Schaibanita vir liberalitate clarus erat, ut eius liberalitas in proverbium veniret. Proverbium hortari videtur, ut Mahni agendi rationem initemur.

٨٩ حَلَفَ بِالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ

89. Iuravit per coelum et stellam.

Alazmäihus dicit, vocabulo سماء coelum hic pluvi-
am, vocabulo طارق noctu veniens hic stellam signi-
ficari, quod noctu oriatur.

٩٠ حَلَفَ بِالسَّمْرِ وَالْقَمَرِ

90. Iuravit per tenebras et lunam.

Alazmäihus dixit, vocabuli سمر significationem esse
tenebrae, quod noctu Arabes confabulatum convenirent.

٩١ لِحَزْمٍ سَوْءِ الظَّنِّ بِالنَّاسِ

91. Firmum animi studium est prava de aliis opinio.

Non nimium aliis confidere animi studium confirmat.
Proverbium, quod ad metrum Sarih appellatum referri
potest, Actsamo ben-Zaifi Tamimitae adscribitur.

٩٢ الْحَرُّ حُرٌّ وَأَنْ مَسَّهُ الضَّرُّ

92. Ingenuus ingenuus est, et si calamitas eum ad-
ficit.

Actsamo ben-Zaifi verba haec tribuuntur.

٩٣ الْحَامِلُ عَلَى الْكَرَّازِ

93. Peram super ariete secum ducens.

Verba haec contumeliae causa viro dicuntur. Eum
esse pastorem, qui super ariete peram suam secum ducat,
ut parum hospitalis in alios esse possit, parum commeatus
habeat. Totam autem huiusce proverbii explicationem, qua-
lis apud Meidanum legitur, exscribam, tum ob styli pro-
priam naturam et elegantiam, tum quod multum facit ad
cognoscendos mores:
وَأَوَّلُ مَنْ قَالَهُ مُخَالِسُ بْنُ مَزَاحِمٍ الْكَلْبِيُّ
لِقَاصِرِ بْنِ سَلَمَةَ الْخَزَامِيِّ وَكَانَا بِيَابَ النُّعْمَانِ بْنِ الْمُنْذَرِ وَكَانَ
بَيْنَهُمَا عِدَاوَةٌ فَاتَى قَاصِرُ بْنُ فَرْتَمَا وَهُوَ عَمْرُو بْنُ هَنْدٍ أَخُو
النُّعْمَانِ وَقَالَ إِنَّ مُخَالِسًا هَجَبَكَ وَقَالَ فِي هَجَابِهِ

لَقَدْ كَانَ مِنْ سَمَاءِ أَبَاكَ ابْنِ فَرْتَمَا بِعِ عَارِفًا بِالنُّعْمَتِ قَبْلَ التَّجَارِبِ
فَسَمَّاهُ مِنْ عِرْقَانِهِ جِرَّوْ جِيَّالٍ حَلِيلَةَ قَشْعٍ خَامِلِ الرَّجْلِ سَاغِبِ
أَبَا مُنْذِرٍ أَنَّى يَقُودُ ابْنُ فَرْتَمَا كَرَادَيْسَ جَمْهُورٍ كَثِيرٍ الْكَتَائِبِ
وَمَا ثَبَّتَتْ فِي مُلْتَقَى الْخَيْلِ سَاعَةً لَهُ قَدَرٌ عِنْدَ اهْتِرَازِ الْقَوَاصِبِ
فلما سمع عمرو ذلك أنى النعمان فشقى مخالسًا وانشده
الابيات فارسى فاسل النعمان الى مخالس فلما دخل عليه قال لا امر لك
اتهجوا امراء هو ميتا خير منك حيا وهو سقيما خير منك صحيا
وهو غاييما خير منك شاهدا فيكم رمة ماء المزون وحق ابى

قابوس ثثن لاج في ان ذلك كان منك لانزعن غلصمتك من قفالك
ولا طعمتك لحملك قال مخالس ابيت اللعن كلا والذي رفع ذروتك
باعمداهما، وامات حسادك باكمادهما، ما بلغت غير اثاويل
الوشاة، ونمايمر العصاة، وما هجوت احدا، وما اعجوا امراء
ذكرت ابدا، وانى اعوذ بجدك الكريم، وعربيتك القديمر،
ان يماننى منك عقاب، او يفاجئنى منك عذاب، قبل انفحص
والبيان، عن اساطير اهل البهتان، فدعا النعمان قاصرا فساله
فقال قاصر ابيت اللعن وحقق لقد هجاء، وما اروانيهما سواء،
فقال مخالس لا ياخذن ايها الملك، منك قول امرء افك، ولا
توردنى سبل امثالك، واستدلك على كذبه بقوله الى ارويته زعم
(c. B. مع) ما تعرف من عداوتى له فعرف النعمان صدقه واخرجهما
فلما خرجا قال مخالس نقاصر شقى جدك، وسفل خدك،
وبضل كيدك، ولاج للقوم جرمك، وضاش عني سهمك، ولانت
Primus autem Mochalisus ben - Mosahim Calbita Kaziro ben - Salamah
Djosamitae haec verba dixit. In aula regis Alnohmani
ben - Almondsir viventes mutuas inimicitias susceperant,
quapropter odio commotus Kazirus ad Ahmrnum ben - Hind
fratrem regis Alnohmani, qui Ebn - Fartana (filius hyaenae)
cognominatus erat, detulit dicens: Mochalisus te satyra
calumniatus est et hos satyricos versus dixit:

«Qui patrem tuum Ebn - Fartana (filius pulli hyaenae)
appellavit, is ante experientiam eius descriptionem novit.
Appellavit eum propter notitiam suam hyaenae pullum,
uxoris hyaenae maris, claudicantis, esurientis. O Abu-
Mondsire! quomodo Ebn - Fartana turmas equitum magni
exercitus, multa agmina habentis ducit, et ne per momenti
spatium quidem contra equites occurrentes pes ei firmus
erat, quando enses secantes movebantur?»

Hos versus quum Ahmrnus audivisset, Alnohmanum
de Mochaliso questurus adiit et versus istos recitavit.
Alnomahnus Mochalisum adduci iussit et intrantem sic
allocutus est: Matre priveris! Num tu virum satyra per-

stringis, qui mortuus te vivo melior est, aegrotus melior te sano, absens melior te praesente? Iuro per sacram nubis aquam, et per dignitatem Abu-Kabusi! Si manifestum mihi erit, te hoc fecisse, profecto carnem occipitis tui evellam tibiue edendam dabo. Respondit Mochalisus: Nil sinistri tibi eveniat! Iuro per eum, qui fastigium tuum cum fulcimento tollat et qui osores tuos cum tristitia eorum occidat! Tu nil nisi delatorum verba audivisti et rebellium obtrectationes. Neminem satyra perstrinxi et virum, quem semper laudabam, non perstringam. Te obsecro per avum tuum generosum et genus Arabicum tuum antiquum, ne poena tua me affligat aut subito punitio tua mihi superveniat, antequam hominum mendacia fabulasque perquisiveris et perscrutatus sis! Alnohmanus interim advocatum Kazirum interrogavit. Respondit ille: Nil sinistri tibi eveniat! Per dignitatem tuam iuro; cum satyra perstrinxit et nemo nisi hic me rogavit, ut illos versus ab ipso compositos adlegarem. Tum Mochalisus: Ne mendacis verba, o rex, animum tuum occupent, neque me viis interitus incedere iube! Ex verbis, me ei adlegendos versus recitasse, eius mendacium cognoscere potes, quum tu me eius inimicum esse scias¹⁾. Hac vero ex re, eum verum dixisse, cognoscens Alnohmanus utrumque dimisit. Mochalisus tum Kaziro exeunti dixit. Misera fuit fortuna tua et gena tua depressa, inanis fuit dolus tuus et hominibus crimen tuum manifestum fuit et sagitta tua me non vulneravit et angustius gremium habes quam rostro pungens (passer²⁾) et minoris hospitalitatis es, quam is, qui super ariete comineum portat.“

٩٤ أَحَدُ مَا يَجَاي مَرَعَهُ

1) Amicitiae indicium erat, quod poeta versus suos alteri adlegendos recitabat, per quem igitur posteris tradebantur. Vir qui poetae versus memoriae mandabat, eius Rawi appellabatur. Conf. l. m. „Darstellung d. Arab. Versk.“ Anhang 3, p. 393 sq.

2) Tutela tua minus defendere alios potes quam passer.

94. Stultus salivam suam non cohibet.

De eo dicitur, qui arcana sua non occultat.

٩٥ حَرُّ الشَّمْسِ يُلْجِئُ إِلَىٰ مُجْلِسٍ سَوٍّ

95. Ardor solis, ut in loco non conveniente se-
deat, hominem cogit.

Necessitas nos cogit ad res nobis ingratas.

٩٦ أَحَبُّ حَبِيبِكَ هَوْنًا مَّا

96. Amatum tuum leniter ama!

Leni, non vehementi amore, cum ama vel occulto amore, non apparente i. e. Ne enim omnium arcanorum tuorum socium fac, fieri enim potest, ut mutato in te animo tibi noceat. Proverbium in amore nostro moderationem commendat. Conf. C. II, 116. Scharaf-Aldinus proverbium sic adnotavit: أَحَبُّ حَبِيبِكَ هَوْنًا مَا عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ بَغِيضَكَ «Amatum tuum leniter ama, fieri enim potest, ut aliquando odio a te habitus fiat» et Ahlium eius auctorem esse dixit. Versibus Alnamiri ben-Taulab proverbium optime explicatur:

وَأَحَبُّ حَبِيبِكَ حُبًّا رُوِيْدًا فَلَيْسَ يَعْوْلُكَ أَنْ تَصْرِمَـ
وَأَبْغَضُ بَغِيضِكَ بُغْضًا رُوِيْدًا إِذَا أَنْتَ حَاوَلْتَ أَنْ تَحْكَمَـ

»Amatum tuum amore leni ama, ne te nimium adfligat, si abrumpis (amorem); et odio leni cum habe, quem odio dignum putas, ut, si velis, id cohibere possis¹⁾.«

Proverbii sensum Ohmari verba expriment: لَا يَكُنْ حَبِيبَكَ «Ne sit amor tuus cum studio et labore coniunctus, neque sit odium tuum perditum!» Moderationem in amore et odio proverbium praescribit.

٩٧ حَتَّامٌ تَكَرَّعُ وَلَا تَنْقَعُ

1) Versuum metrum Motakarib appellatum est. Cf. l. m. p. 281.

97. Quamdiu os aquae immittens bibis et sitim non sedas!

In eum dicitur, qui in rebus colligendis cupidus est.

٩٨ حَظِييْنَ بَنَاتِ صِلْفَيْنِ كَنَاتِ

98. Facti sunt dignitate pollentes per filias, dignitate carentes per nurus.

Vocabulum كَنَاتِ tum filii uxorem tum fratris uxorem designat. Accusativus vocum حَظِييْنَ, et صِلْفَيْنِ a verbo وُجِدُوا «inveniuntur» aut اَصْبَحُوا facti sunt dependet. Accusativus vocum بَنَاتِ et كَنَاتِ distinguendi et explicandi causa تَمْيِيْزًا positus est. In re, cuius pars difficile quaeritur, pars facile invenitur, proverbium adhibent.

٩٩ حَالَ صَبُوْحَهُمْ عَلَيَّ غَبُوْقِهِمْ

99. Potus matutinus eorum super potum eorum vespertinum effusus est.

Tanta paupertate adflicti sunt, ut potus eorum matutinus et vespertinus unus tantum sit. Ad metrum Redjes proverbium referri potest. Conf. l. m. p. 231. et cf. pr. 84.

١٠٠ حَمْدُ قَطَاةٍ يَسْتَهِي الْأَرَانِبُ

100. Pullus avis Kathae lepores venari cupit.

Vocabulum حَمْدُ pullum avis Katha appellatae significare contendunt. Meidanius autem in libris huiusce significationis mentionem factam se non vidisse dixit, ut dubitari posset. Ad metrum Redjes proverbium revocari potest. Conf. l. m. p. 261. In debilem dicitur, qui robustum decipere vult.

١٠١ حَوْضَكَ فَلْأَرْسَالُ جَاءَتْ تَعْتَرِكِ

101. Aquae tuae receptaculum (conserva), nam

camelorum agmina sese invicem prementes venerunt.

Accusativus حوضك ad verbum omissum احفظ referendus est. Proverbium, quod ad metrum Redjes (conf. l. m. p. 231.) pertinet, in eum dicitur, qui robore et armis se praestantiorē aggreditur.

١.٢ حَظٌّ جَزِيلٌ بَيْنَ شِدْقِي ضَيْغَمٍ

102. Magna portio inter leonis oris angulos.

Rem multum desideratam, quae attingi non potest, designat. Ad metrum Redjes pertinet. Cf. l. m. p. 231.

١.٣ حَلْوَةٌ تُحَكُّ بِالذَّرَارِحِ

103. Lapis Haluah per cantharides teritur.

Vocabulum حلوة lapidis speciem significat, cuius contritus pulvis contra lippitudinem adhibetur. De eo dicitur, qui verba pulchra dicens turpiter agit. Ad metrum Redjes proverbium pertinet. Conf. l. m. p. 231.

١.٤ حَيْكَ لِيَّ أَبَا رَبِيعٍ

104. Collectio tua est solvendi morae prorogandae causa, o Abu-Rabihe!

Opes colligis, ut solvendi moram prorogare possis. In eum dicitur, qui opes colligens neque aliis dona dat neque ipse utilitatem capit. Proverbium ad metrum Sarih referri potest. Conf. l. m. p. 246.

١.٥ حَلَوْبَةٌ تُثْمَلُ وَلَا تُصَرَّحُ

105. Camela, quae mulgetur et lac spuma abundantem habet, et cuius lac purum non est.

In virum dicitur, qui multus est in iniis et promissis: sed raro verbis suis satisfacit.

١.٦ الحُصْنُ أَذْنَى لَوْ تَأَيَّيْتَهُ

106. Pudicitia propior est, si eam petiisses.

Narrant mulierem vidisse filiam suam terram spargentem in equitem et interrogasse, quid ageret. Puellam, ut matri, se illi pudicitiam suam ostendere voluisse, significaret, hos versus recitasse:

يَا أُمَّتَا أَبْصَرْنِي رَاكِبٌ يَسِيرُ فِي مَسَاكِنِفٍ لَّحِيبٍ
فَقُمْتُ أَحْتَشِي التُّرْبَ فِي وَجْهِهِ حَتَّى أَتَشَى عَنِّي لَكُلَّ حَائِبٍ

„O mater! vidit me camelo vehens, in via magna, manifesta iter faciens, et steti terram spargens in eius faciem, ut a me sicut frustratus deflecteret¹⁾.“ Tum mater:

لِلْحُصْنِ أَذْنَى لَوْ تَأَيَّيْتَهُ مِنْ حَتِّيكِ التُّرْبَ عَلَى الرَّاكِبِ

„Pudicitia propior est, si tu eam petiisses, quam quod terram contra camelo vehentem spargis.“

Versus, cuius hemistichium in proverbium venit, metrum Sarih appellatum habet. Conf. l. m. p. 243. Proverbium docet, melius esse, omittere rem speciem pulchram habentem, si suspicionem adferre possit.

١.٧ الْحَذَرُ أَشَدُّ مِنَ الْوَقِيعَةِ

107. Cautio gravior est, quam casus.

Voces من الوقِيعَةِ في الحَذَرِ significant, „quam quod incidimus in rem, quam cavemus.“ Huiusce autem rei haec adfertur causa, quod, quum in rem incidimus, nil prodesse cautionem, scimus.

١.٨ الْحُرُّ يَعْطِي الْعَبْدَ يَأْكُمُ قَلْبَهُ

108. Ingenuus dat, servus dolentem animum habet.

1) Versuum metrum Sarih appellatum est. Conf. l. m. p. 243.

Legitur quoque والعبد يبجع استنه et servus dolentem podicem habet;“ vili enim non placet, quod generosus liberaliter dat. In virum dicitur, qui non solum avarus est, verum etiam alios avaros esse cupit. Scharaf-Aldin.

١٠٩ حَمَى سَيْلٌ رَاعِبٌ

109. Profecto torrens vallem implens.

Vocabulum حمى idem est, quod اما Nonne, profecto.“ Duplex est proverbii legendi modus aut راعب aquae copia vallem implens“ aut راعب collisis fluctibus proruens.“ Vir cum tali torrente, cui nil resistere potest, comparatur et proverbium eum designat, qui adversarios suos omnino vincit.

١١. حَتَّى يَوُوبَ الْقَارِضَانَ وَحَتَّى يَوُوبَ الْمُنْخَلِّ وَحَتَّى يَرَدَّ الضَّبُّ

110. Donec redeunt duo viri fructum acaciae colligentes; donec redit Almonachchalus; donec lacerta ad aquam venit.

Tria sunt proverbia, quae, rem nunquam futuram esse, indicant. Viri illi duo fructum acaciae colligentes nunquam domum redierunt. conf. C. I, 371 et Harir p. 292. Almonachchalus est poetae nomen, qui suos deserens nunquam rediit. Kam. Quidam vero putant isto nomine Ahnsitam fructus acaciae colligentem appellari. Samachs. Lacerta autem Lybica aquam nunquam adit. Initio autem proverbiorum verba لا افعل Non faciam vel his similia, quibuscum vox حتى donec cohaereat, supplenda sunt.

١١١ حَرَكَ خَشَاشٌ

111. Movit eius annulum ligneum.

Vocabulum خشاش annulum ligneum designat, qui narium intersinio cameli inseritur, ut habena annectatur.

Quod annulus iste movetur, camelus aegre fert, quapropter proverbii sensus est: Rem ei ingratam et noxiam peregit.

١١٢ الْحَلِيمُ مَطِيَّةٌ لِلْجَوَلِ

112. Mansuetus ignorantis iumentum est.

Ignorans mansueto tanquam iumento utitur nullam ei gratiam referens vel mansuetus ignorantis ignorantiam patienter fert. Similem proverbio sensum poeta versu expressit:

وَإِنَّمَا جِلْمٌ ذُلٌّ أَنْتَ عَارِفُهُ وَجِلْمٌ عَنْ قَدِيرِهِ صَرْبٌ مِنَ الْكَرَمِ

„Mansuetudo vilitas est, tu eam noscis et mansuetudo, si quis potestate sua non utitur, generositatis species est.“

Huiusce versus metrum Basith appellatum est. Conf. libr. m. p. 190. Proverbium docet, necesse nobis esse, ut aliorum vitiorum interdum rationem non habeamus. Conf. Scharaf-Aldin. et Samachschar.

١١٣ الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ

113. Pudor ad religionem pertinet.

Haec verba Mohammedi Arabum prophetae adscribunt. Pudicus, licet in eo Dei timor non sit, a rebus illicitis pudore retinetur, ut pudor loco religionis sit. Cum illis verba alia Mohammedis coherent: اِذَا لَمْ تَسْتَخَى فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ „Si pudore cares, omne, quod vis, perage.“

١١٤ احْفَظْ بَيْتَكَ مِمَّنْ لَا تُنْشِدُهُ

114. Domum tuam custodi ab eo, quem, ut rem amissam indicet, rogare non potes.

Apud Scharaf-Aldinum et Samachscharium sic legitur: Custodi, o femina! domum tuam ab eo, quem, ut rem amissam indicet, rogare non potes. Id est: ab eo, qui una tecum habitat.

١١٥ الْحَازِمُ مِنْ مَلِكٍ جَدُّهُ قَرَأَهُ

115. Prudens et cautus is est, cuius serium regnat iocum.

Proverbium ad vituperandum iocum adhibent

حَرْبَاءُ تَنْضِبَةُ ١١٦

116. Chamaeleon arboris Tandhobah appellatae.

Vocabulum تَنْضِبَةُ arboris nomen est, e cuius ligno sagittae conficiuntur. In ista autem arbore chamaeleontis species, quae paulo maior est, quam illa, quae عَصَايَة appellatur, semper sedem habet, ut proverbium in hominem transferatur, qui rei omnino deditus nunquam ab ea recedit.

حَمَلَتَهُ حِمْلَ الْبَارِلِ وَهُوَ حِقِّ ١١٧

117. Onus ei imposuisti, quale camelo novenni imponitur, sed triennis est.

In eum dicitur, qui arcanum suum cum eo communicavit, qui id celare non poterat, aut ei rem commisit, qui perficiendae impar erat, quemadmodum camelus triennis onus grave cameli robusti portare non potest.

حَكْمُكَ مُسَمِّطٌ ١١٨

118 Mandatum tuum est penetrans.

Alius est proverbii legendi modus: خذ حكيمك مسمطاً „Fac, ut mandatum tuum sit efficax.“ Vocabulum مَسْمُطٌ missum significat, qui non repellitur. Melius autem est, quod in Tebrizii commentario ad Hamasam p. 56. legitur: حَكْمُكَ مَسْمُطٌ, nam verbum in proverbiiis saepissime supplendum est. Tebrizius sic explicavit: „Manda, et احكم فحكيمك مرسل“ Et sic fere in Kamusi opere.

حَسْمُكَ مِنْ أَنْضَاحٍ أَنْ تَقْتُلَهُ ١١٩

119. Vindictam perfectam ab eo sumes eo, quod eum occidis.

Verbum انضح proprie significat „coxit rem, ut omnino matura esset,“ quod in rem bene perficiendam et vindictam perfecte sumendam translatum est. De eo proverbium dicitur, qui occisorem eiusque totam gentem se occisurum esse, iurat, tum in alios transfertur, qui in re fines a natura praescriptos transgrediuntur.

١٢٠ أَحَادِيثُ زَبَّانٍ أَسْتَهْ حِينَ أَصْعَدَ

120. Narrationes Sabbani podici suo expositae, quando iter fecit.

Viri huius narrationes mendacia erant. Proverbium in eum dicitur, qui vanum optat. Conf. prov. 41.

١٢١ الْحَدِيثُ أَنَزَى مِنْ ظَبْيٍ

121. Narratio magis incitat ad saltum quam dorcas.

Quemadmodum dorcas saliens alios ad saliendum incitat, sic narratio unius viri efficit, ut plures narrent.

١٢٢ حَرًّا أَخَافُ عَلَى جَانِيءٍ كَمَاةٍ لَا قُرَّ

122. Calorem metuo ei, qui fungos colligit, non frigus.

In eum dicitur, qui se rem metuere dicit, dum re vera aliam metuit.

١٢٣ حَقٌّ لِفَرَسٍ بَعِطِرٍ وَأَنْسٍ

123. Oportuit Farasum donari aromatibus et consuetudine.

Mulier quædam, sic narrant Arabes, Faraso, viro generoso, qui uxorem in honore habebat, nupta erat. Mortuo Faraso, seni subdita erat. Die quodam quum ad Farasi sepulchrum transirent, et mulier verba, quae seni displicerent, dixisset, eam a camelo senex detrudit, ut vas, in quo aromata sua haberet, in Farasi sepulcrum decideret.

Mulier autem hoc videns ista verba dixit, quae postea in proverbium venerunt. Praepositio ب ad omissum verbum referenda est. Sic enim explicant proverbium: حَقٌّ لِّفَرَسٍ أَنْ يَتَكْفَ بِعَطْرِ وَأَنْسٍ Oportuit Farasum donari aromatibus et consuetudine. De viro, qui laude ipso digna ornatur, proverbium adhibent.

١٢٤ حَسْبُكَ الْفَقْرُ فِي دَارِ ضَرٍّ

124. Sufficit tibi paupertas in domo noxae.

In eum dicitur, qui bonum petit ab eo, qui boni expers est.

١٢٥ حَتَّى مَتَى يَرْمَى بِهِ الرَّجُلَانِ

125. Usque ad tempus quo is iacitur ad latera duo putei.

Loquendi modo «iacitur ad latera putei» designant, virum esse despectum, ut removeatur. In codicibus Berol. et Pocockiano بِي mecum legitur, et hunc legendi modum scholia indicant, in codice autem meo et Lugdunensi بِه cum eo reperitur. Ante vocem حَتَّى verba omissa sunt, لَا أَفْعَلُ Non faciam. Proverbii sensus est: Nunquam faciam. Proverbialem hunc loquendi modum poeta in versu adhibuit:

فَلَا يُقَدِّفُ بِي الرَّجَوَانِ إِنِّي أَقَلُّ الْقَوْمِ مَنْ يُغْنِي مَكَانِي

„Non iacior ad latera duo putei, ego sum rarissimus inter gentem; quis vicem meam explet?“

Metrum versus Wafir appellatum est. Conf. libr. m. p. 204.

١٢٦ حَطَّتُمُونَا الْقَصَا

126. Vos nos circumdedistis distantia.

Quamquam propinqui eratis, tamen longe remotos vos videbam. In eum dicitur, qui opem non ferens alterum deserit. In Kamuso Calcutt. vitiose legitur الْفَصَاءُ. Cecinit poeta:

فَحَاطُونَا الْقَصَا وَلَقَدْ رَأَوْنَا قَرِيْبًا حَيْثُ يَسْتَمِعُ السِّرَارُ

„Circumdederunt nos distantia, et iam nos viderant propinquos loco, ubi clanculus sermo audiri potest.“

Metrum versus Wafir est. Conf. l. m. p. 204.

١٢٧ حَتَّى يُوْلَفَ بَيْنَ الضَّبِّ وَالنُّونِ

127. Donec lacerta et piscis consuetudine coniunguntur.

Id est: nunquam. Conf. prov. 110. Ante vocem حتى donec verba لا أفعله non faciam aut similia supplenda sunt. Dixit poeta:

إِنْ يَهْبِطِ النُّونُ أَرْضَ الضَّبِّ يَنْصُرُهُ يَضِلُّ وَيَأْكُلُهُ قَوْمٌ غَرَائِبُ
„Si piscis in terram lacertae pervenit, opem ei laturus, errabit et homines esurientes eo vescentur.“

Versus metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190. et idem metrum proverbium habet.

١٢٨ حَسَا وَلَا أَنْيْسَ

128. Sonum occultum (audio) et non est quisquam.

Accusativus حسا a verbo اسمع audio omisso dependet. De promissis, quæ non perficiuntur (conf. C. V, 12.) proverbium adhibetur.

١٢٩ حَمَلَهُ عَلَى قَرْنٍ أَعْفَرِ

129. Conscondere cornu subalbicantis (dorcadis) eum iussit.

Vehiculum asperum conscondere eum iussit, magna calamitate eum adflixit vel in magnum periculum eum coniecit. Cecinit poeta Alcomaitus:

وَكُنَّا إِذَا جَبَّارَ قَوْمٍ أَرَادْنَا بِكَيْدٍ حَمَلْنَاهُ عَلَى قَرْنٍ أَعْفَرَا
„Fuimus tunc gentis victores, quæ dolo nos circumvenire

studebat, et cornu subalbicantis (dorcadis) conscendere eam inissimus!“

Hic versui talem tribuunt sensum: »Occidimus eam et capita eius in cuspidibus hastarum portavimus«, nam olim hastarum cuspides cornu confectae erant.

١٣٠. حَمَلَهُ عَلَى الْأَفْتَاءِ الصَّعَابِ

130. Conscendere eum iussit camelos iuvenco-
dificiles.

In magnum malum vel periculum eum coniecit.

١٣١. حَمَلَهُ عَلَى الشَّرَفِ الدَّلِيلِ

131. Conscendere eum iussit camelos annosos, man-
suetos.

Contrarium praecedenti proverbio sensum habet.

١٣٢. حَمَى فَجَاشَ مِرْجَلَهُ

132. Iratus fuit et efferbuit ahenum eius.

Vehementer ira exarsit.

١٣٣. الْحَرْبُ سَجَالٌ

133. Bellum est situla.

Vox سجال aut pluralis aut infinitivus esse potest. Bellum cum situlis comparatur, quia modo adversum, modo secundum est. Antiquis temporibus usurpatum proverbium. Conf. Vit. Moham. ed. Gagnier p. 68. Abulf. Ann. I. p. 98.

١٣٤. الْجَرِصُ قَايِدُ الْحَرَمَانِ

134. Aviditas frustrationis ductrix est.

Id est: Frustrationem adducit. Eodem modo dicitur: الحَرِيسُ مُحْرَمٌ »Avidus frustratur« et الْحَرِصُ مُحْرَمَةٌ »Aviditas res illicita est,« i. e. causa est, ut desiderio non potiamur.

١٣٥ حَسَنُ الظَّنِّ وَرَطَّةٌ

135. Opinionis pulchritudo praecipitium est.

Is, qui pulchram semper de hominibus opinionem habet, fallitur. Conf. prov. 91.

١٣٦ الْحَرْبُ مَايِمَةٌ

136. Bellum est causa orbitatis.

Id est: In bello uxores maritis privantur.

١٣٧ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ

137. Sapientia camela errabunda Mohammedani est.

Mohammedanus sapientiam tanquam camelam errabundam semper quaerit. Haec verba Ahlius protulisse putatur. Conf. cl. «Fleischeri Alis hundred Sprüche» p. 43.

١٣٨ الْحَسَنَةُ بَيْنَ السَّيِّئَتَيْنِ

138. Pulchra inter duo arcus cornua.

De re in medio posita dicitur. Olmarum ben-Ahbd-Alahsis, qui Fathimam Ahbd-Almalici ben-Merwan filiam in matrimonium duxerat, ad Ahbd-Almalicum venisse narrant. Quum ab hoc, quomodo uxor se haberet, interrogatus respondisset: *حسنة بين السيئتين ومنزلة بين المنزلتين* »Pulchra inter duo arcus cornua, et conditio inter duas conditiones.« Ahbd-Almalicus dixit: Optima res est media.

١٣٩ الْحَمْدُ مَغْنَمٌ وَالْمَذْمَةُ مَغْرَمٌ

139. Laus est praeda, vituperium est debitum.

Proverbium monet, ut laudem consequi studeamus et vituperium fugiamus. Conf. proverb. Erpen. Cent. I, 58. Scharaf-Aldinus proverbium sic explicavit: *إنك إذا أفدت*

فحمدت فقد استفدت وغنمت وإذا نلت فذممت فقد غرمت
وخسرت وأمر يذهب من مالك ما كسبته حمداً وجنبك ذماً
وقال زهير في تعظيم شأن الحمد

قَلَوْ أَنَّ حَمْدَ النَّاسِ يُخْلِدُ لَمْ يَمُتْ وَلَنْ حَمْدُ النَّاسِ لَيْسَ بِمُخْلِدٍ
وَلَكِنْ فِيهِ بَاقِيَاتٍ وَرَآئِهِ فَزَوْدٌ بِبَنِيكَ بَعْضُهَا وَتَزَوُّدٌ

Quod si aliis utilis fuisti et hanc ob causam laude ornatus es, tu ipse commodum percepisti et praeda potitus es; sin vero tu accepisti et hanc ob causam vituperatus es, debitor factus es et iacturam fecisti. Opes tuas non perdidisti, si laudem consecutus es et vituperium a te avertisti. Dixit poeta Sohairus laudem magni faciens:

«Si hominum laus aeternum reddere posset, is mortuus non esset, sed hominum laus aeternum reddere non potest; sed in ea sunt res remanentes haereditatis. Hoc com-
meatu filios tuos instrue! Multum igitur tibi compara¹⁾!»

Ebn-Doraidus pulchre cecinit:

وَإِنَّمَا الْمَرْءُ حَدِيثٌ بَعْدَهُ فَكُنْ حَدِيثًا حَسَنًا لِمَنْ وَعَى

«Vir est nil nisi narratio; sis igitur narratio pulchra ei, qui memoria eam tenet²⁾».

Alius quidam dixit: ذكر الفتى عمره الثاني «Laus viro tributa eius altera vita est.»

١٤٠. أَحْرَزَ أَمْرًا أَجَلَهُ

140. Virum diligenter custodit fatum.

Verba haec Ahlius dixisse fertur, quum ei diceretur: «num hosti tuo casside et lorica carens occurris?» Verissimum proverbium hoc esse dicitur, quo Arabes usi sint.

١٤١. أَحْسَنَ وَأَنْتَ مُعَانٍ

1) Metrum versuum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

2) Metrum versus Redjes appellatum est. Conf. l. m. p. 230

141. Benefac et tu eris adiutus.

Beneficium neque Deus neque homines deserunt.

١٤٢ الْحَسَدُ هُوَ الْمَلِيلَةُ الْكُبْرَى

142. Invidia est maximus febris ardor.

١٤٣ الْحَبَارَى خَالَةُ الْكَرْوَانِ

143. Avis Hobara est matertera avis Carawan.

De cognatione proverbium adhibent.

١٤٤ الْحَكِيمُ يَقْدَعُ النَّفْسَ بِالْكَفَافِ

144. Sapiens victu modico et sufficiente animam colubet.

Sapiens paucis contentus opes non colligit.

١٤٥ الْحِلْمُ وَالْمَنَى أَخَوَانِ

145. Somnium et vota sunt fratres duo.

Haec duo sunt, quemadmodum dicitur: ان المنى راس

ان المنى راس "Vota sunt summa principalis pauperum."

١٤٦ الْحَصَاةُ مِنَ الْجَبَلِ

146. Lapillus e monte.

In eum dicitur, qui ad sui similem propensus est.

١٤٧ حَوْلَهَا نَدْنَدُنْ

147. Circum eum (paradisum) murmurantes haud distincte loquimur.

Verba haec Arabi campestri dixisse narrant Mohammedem, quum ille Mohammedi dixisset: انما اسأل الله الجنة Paradisum a Deo peto; sed quod attinet ad sermonem tuum haud distinctum

et sermonem haud distinctum Moahdsi معاذ (prohibeat¹⁾), non eum pulchrum habeo.« Verbis proverbii hic sensus esse dicitur: «Et haec murmuratio propter paradisum fit.»

۱۴۸ حَمَادَاكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا

148. Finis tuus est, ut ita agas.

Oportet ita agas! حماداك eodem modo, quo قصارك et غناماك dicitur.

۱۴۹ حَتَّى يَوُوبَ الْمُتَلَمَّ

149. Donec Almotsallamus redit.

Ante vocem حتى donec verba Non faciam aut similia supplenda sunt. Ohbaid-Allahus ben-Sijahd occidendi haeretici mandatum dederat; sed nemo ex satellitibus, qui haeticorum inopinatum impetum timerent, eum occidere audebat. Vir quidam Almotsallamus nomine audiens, quae res esset, gladio eum necavit. Non multo post haeretici duo mercaturae faciendae causa, eundem in domum illexerunt, unde nunquam rediit. Haec proverbii causa est, quod Bazrae usitatum erat. Huic autem rei Abu-l'Aswadus Dualita adludit dicens:

وَأَلَيْتَ لَا أَسْعَى إِلَى رَبِّ لِقَائِهِ أَسْأَوْنَهُ حَتَّى يَوُوبَ الْمُتَلَمَّ
فَأَصْبَحَ لَا يَدْرِي أَمْرُ كَيْفَ حَالُهُ وَقَدْ بَاتَ يَجْرِي فَوْقَ أَثْوَابِهِ أَلَدَّمْ

«Iuravi, me ad dominum camelae lactariae non iturum esse, donec Almotsallamus rediret! Mane autem nemo, qualis eius status esset, sciebat et noctu super eius vestibis sanguis fluebat.»

۱۵. حَلَبْتُ صَرَامَ

1) Dubitare licet, utrum vox معاذ nomen proprium viri sit an nomen appellativum (refugium), quo verbo Mohammedes in sermone fortasse usus erat.

150. Postremum lac emulsum fuit.

Ad extremum pervenit malum. Vocabulum *قصار* lac significat, quod, postquam relictum erat, necessitate cogente emulgetur. Duplici autem modo *Zorami* aut *Zarami* enunciat. Kamusi auctor proverbio hunc esse sensum dixit: »Excusatio ad extremum pervenit, ut nil amplius adderetur.« Quod vero voci feminini genus tribuerunt, eius causa in significatione infortunii (داهية) cernitur. *Bascharus* sic cecinit, versui proverbium inserens:

أَلَا أَبْلِغُ بَنِي سَعْدِ رَسُولًا وَمَوْلَاهُمْ فَقَدْ حَلَبْتُ ضَرَامَ
 »Eheu! genti Banu-Sahd eiusque principi perfer nuntium!
 Iam postremum lac emulsum est.«

Metrum versus *Wafir* est. Conf. libr. m. p. 204.

إِذَا حَتَّى يَجِيَّ نَشِيطٌ مِنْ مَرْوٍ

151. Donec Naschithus ex Merwo venit.

Naschithus servus erat *Sijadi ben-Abi-Sofijan*. Architecturae peritus domino domum extruxerat; sed acroteriis nondum ornata domo, fugam ceperat. Quod aedificium quum *Sijado* minime placeret, interrogatus, cur domus acroteriis non instrueretur, proverbii verbis respondit. Proverbum de omni re laud perficienda adhibent. Cecinit poeta *Bazrensis*:

إِنِّي مَا يَوْمٍ يَبْعَثُ كُلَّ حَيٍّ وَيَرْجِعُ بَعْدَ مِنْ مَرْوٍ نَشِيطٌ
 »Usque ad diem, quo omnis vivus resuscitatur, et redit post ex Merwo Naschithus.«

Metrum versus *Wafir* est. Conf. l. m. p. 204.

Forma comparativi.

١٥٢ أَحْمَقُ مِنْ أَبِي غُبْشَانَ

152. Stultior, quam Abu-Ghobschanus.

Gens Chosaah peste vehementer grassante ex urbe Mecca emigrans in loco Althsahran sedem fixerat. Inter eos vir Holailus ben-Habschijjah appellatus degebat templi praefecturam habens. Testamento autem filiae suae Hobbae, quae Kozajjo ben-Cilab nupta erat, simul cum Abu-Ghobschano templi praefecturam legaverat. Factum autem est, ut, Halilo mortuo et filiis eius absentibus, Kozajjus uxorem, quae tum temporis templi clavem teneret, multis precibus commoveret, ut filio suo Ahbd-Aldaro ben-Kozajj templi praefecturam traderet. Rei tantum Abu-Ghobschanus, cui simul cum illa tradita esset, obstabat. Quum hic igitur Thajifi in vino immodicus ebrius factus esset, templi clavem adhibitis testibus dato vini utere Kozajjus de eo emit et filium suum Ahbd-Aldarum cum clave celeriter misit, qui rem Meccae incolis nuntiaret. Cuius facti quum Abu-Ghobschanum multum poeniteret, plura proverbia orta sunt: *اندم من ابى غبشان* «Magis poenitens, quam Abu-Ghobschanus; *اخسر صفقة من ابى غبشان* «Maiores iacturam faciens vendendo, quam Abu-Ghobschanus. Conf. C. XXIII, 506. Hoc vero factum a pluribus poetis vituperatum est, ex. gr.

بَاعَتْ خُرَاعَةَ بَيْتِ اللَّهِ إِذْ سَكَرَتْ بِزَوْجِ خَمْرٍ قَتَبَتْ صَفْقَةَ الْبَادِي

بَاعَتْ سِدَانَتَهَا بِالْخَمْرِ فَأَنْقَرَضَتْ عَنِ الْمَقَامِ وَوَضِلَ الْبَيْتِ وَالنَّادِي

«Gens Chosaah Dei domum vendidit, quum ebria facta esset, utre vini; et perniosa fuit venditio viri campe-

stris. Vendidit vino munus custodiae templi et tum a loco, a templi umbra et populi concione omnino remota est.»

Alius quidam sic cecinit:

أَبُو غَبْشَانَ أَظْلَمَ مِنْ قُصَيٍّ وَأَظْلَمَ مِنْ بَنِي فِهْرٍ خُرَاعَةً
فَلَا تَلْعَحُوا قُصَيًّا فِي يَشْرَاهُ وَتُؤْمُوا شَيْخَكُمْ إِذَا كَانَ بَاعَةً

«Abu-Ghabschanus¹⁾ iniustior est quam Kozajjus et gens Chosaah iniustior est quam gens Banu-Fihir²⁾). Ne Kozajjum reprehendite ob eius emtionem, vituperate potius principem vestrum, quum id vendiderit.»

Alii autem rem paulo aliter narrarunt. Peste in urbe Mecca inter gentem Chosaah grassante maior pars emigraverat, pauci remanserant cum Halilo, qui templi curam filio suo Almochtariso absenti testamento legans, filiae suae Hobbac, quae Kozajjo nupta erat, templi claves tradiderat et huius rei testes Abu-Ghobschanum et Ahbd-Aldarum filium Kozajji adhibuerat. Mortuo Halilo Kozajjus uxorem suam Hobbam precibus commovit, ut templi claves Ahbd-Aldaro, filii enim Halili absentes erant, traderet. Abu-Ghobschanus autem, ne contra hanc rem testimonium proferret, vestimenta et camelos accepit. Scharaf-Aldin, Samachschar. Conf. Pocock. specim. hist. Ar. p. 42, 342 ed. pr. Gagnier vie de Mahomet t. I, p. 11 — 13. Eichhorn. Monumenta antiq. hist. Arab. p. 79 — 81.

١٥٣ أَحْمَقٌ مِنْ عَجَلٍ

153. Stupidior, quam Ihdjlus.

Nomen viri est Ihdjl ben-Lodjaim ben-Zahb ben-Ahli ben-Beer ben-Wajil. Quodam die, quum interrogatus esset, quomodo equum tuum appellas? oculum equi eruens respondit: Monoculum eum apello. Huiusce rei Djortsu-mahus Ahnsita versibus mentionem fecit:

1) Abu-Ghabschan et Abu-Ghobschan enunciatum.

2) Banu-Fihir Koraischitarum pars est ad quam Kozajjus pertinebat.

رَمَتْنِي بَنُو عَجَلٍ بِدَاءِ أُبَيْهِمْ وَأَيُّ أَمْرٍ فِي الْإِنْسَانِ أَحَقُّ مِنْ عَجَلٍ
الْيَسَّ أَبُوهُمْ عَارِ عَيْنَ حَبَوَاهِ فَصَارَتْ بِهِ الْأَمْثَالُ تُضْرَبُ فِي الْجَهْلِ

»Gens Banu-Ihdjl mihi morbum patris sui exprobravit; quis autem vir stultior Ihdjlo erat? Nonne pater eorum equum suum generosum oculo privavit? Hanc ob causam is in proverbium stultitiae venit.«

Versuum metrum Thawil est. Conf. libr. m. p. 161. Scharaf-Aldin, Samachschar. Schult. prov. Meid. p. 223.

١٥٤ أَحَقُّ مِنْ هَبْنَقَةٍ

154. Stupidior, quam Habannakahus.

Hic vir, qui dimidio saeculi primi tempore imperii Mohawijjahi vixit, Jasidus ben-Tserwan appellatus et Dsu'l-Wadaat (possessor concharum) cognominatus a gente Kais ben-Tsahlebah originem habuit. Quum camelum amisisset, alta voce clamabat: Qui camelum meum invenerit, ei camelus erit, et tum interrogatus, quamnam ob causam quaereret? respondit: ubi inveniendi gaudium esset? Gens Thofawah et gens Banu-Rasib in viro quodam dissidentes, utri potius genti adscribendus esset, inter se convenerunt, ut primo sibi obviam venienti rem diiudicandam proponerent. Accidit, ut in Habannakahum inciderent. Tale hic tulit iudicium: Adductum Bazram in fluvium iniicite! Si in fundo fluvii residet (رَسَبَ), genti Banu-Rasib adscribatur; sin vero aquae innatat (طَفَا), genti Thofawah adiudicandus erit. Narrant quoque, eum longa barba praeditum in collo suo torquem conchis aliisque rebus confectum, qua de causa ذو الودعات (possessor concharum) cognominatus esset, posuisse et interrogatum respondisse: Se rem facere ea causa adductum, ut se ipsum nosceret, neque amitteretur. Quum autem eius frater torquem illam nocte ipsi detractam sibi apposuisset, mane torquem suam in fratris collo conspicientem dixisse: »O frater mi! tu mea persona es, quis

autem ego sum?« Idem vir, quum oves gentis suae pastum eduxisset, pingues in herbas immisit, emaciatas vero repulit. Hanc ob rem vituperatus dixit: لا افسد ما اُصلح الله وما اُصلح ما افسده »Non perdam id, quod Deus reparavit, et non reparabo id, quod Deus perdidit.« Huiusce viri poeta in versu mentionem fecit:

عِشْ بِحَيْدٍ وَكُنْ هَبْنَقَةً يَرْضَى بِكَ النَّاسُ قَاضِيًا حَكَمًا

„Si fortuna secunda uteris, licet Habannakahus (stultitia insignis) sis, tamen homines te iudicem et praefectum esse gaudebunt.“

Versus metrum Chafif appellatum est. Conf. libr. m. p. 262. Scharaf-Aldin et Schult. prov. Meid. p. 227.

١٥٥ أَحْمَقُ مِنْ حَدَنَةٍ

155. Stupidior, quam Hodsonnahus.

Dicunt virum hunc omnium stupidissimum inter Arabes fuisse. Aliis autem mulieris e gente Kais ben-Tsahlebah oriundae, quae nares cubito (كوع) emunxisse dicitur, nomen est. Conf. Erasmi Adag. ἀγῶνι ἀπομοσσομέρος et prov. 102. et Schultens. prov. Meid. p. 214.

١٥٦ أَحْمَقُ مِنْ حَجِينَةٍ

156. Stupidior, quam Hodjainahus.

Genti Banu-l'Zaida, quae ad tribum Banu-Asad pertinet, hic vir adnumeratur. Conf. Schult. prov. Meid. p. 214.

١٥٧ أَحْمَقُ مِنْ جَهِيْرَةٍ

157. Stupidior, quam Djahisa.

Ebn-al'Siccitus, cui vox secundae declinationis est, dixit, eam fuisse matrem Schabibi Alhararitae. Quum puero Schabibo gravida esset, dixit: „in ventre meo est res assiliens,“ quae verba proverbii causa erant. Alii, in templo eam egressisse

urinam narrant. Sunt quoque, qui lupam nomine Djahisah appellari contendunt, quae tanta stupiditate sit, ut pullum suum negligens hyaenae pullum lacte nutriet. Mohammed ben-Habib vocabulo الجهميرة ursam, alius vero ursi pullum marem, designari contendit.

١٥٨ أَحْيَى مِنْ فِتْنَةٍ وَمِنْ هَدِيٍّ

158. Pudibundior, quam puella; quam ad novum maritum deducta puella.

Tubahum ben-Almohajjir deplorans dixit Laïla Alach-jalijjah:

فَتَى كَانَ أَحْيَى مِنْ فِتْنَةٍ حَبِيَّةٍ وَأَجْرًا مِنْ لَيْثٍ بِخَفَّانٍ خَادِرٍ

„Iuvenis, qui pudibundior erat quam puella pudibunda et audacior quam leo in loco Chaffan degens.“

Metrum versus Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

١٥٩ أَحْيَى مِنْ ضَبٍّ

159. Longiorem vitam habens, quam lacerta.

Narrant huius proverbii explicandi gratia, lacertam quovis centesimo anno torquem album accipere et plures saepe torques habere, mactatam autem et ventre statim evacuato post diei spatium in olla coctam se movere. Scharaf-Aldin. conf. Bochart. Hieroz. P. I. L. IV. C. I. p. 1048.

١٦. أَحْمَقُ مِنَ الْمَهْمُورَةِ مِنْ مَالِ أَبِيهَا

160. Stupidior, quam in matrimonium ducta cum dote ex opibus patris sui.

Abu-Ohbaidus narravit, proverbii originem esse, quod vir quidam alteri opes dono dedisset. Donatus quum donantis filiam in matrimonium duxisset, et uxori istas a patre acceptas opes doti dedisset, ei dotem istam exprobravit.

١٦١ أَحْمَقُ مِنَ الْمَهْوَرَةِ مِنْ نَعَمٍ أَيْبَهَا

161. Stupidior, quam ea quae ex pecoribus patris sui dotem acceperat.

Virum a muliere petiisse narrant, ut sui copiam ipsi faceret. Quae quum rem se facturam negaret, nisi dotem accepisset, dotem ex pecoribus patris ei dedit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 225.

١٦٢ أَحْمَقُ مِنَ الْمَهْوَرَةِ أَحَدَى خَدَمَتَيْهَا

162. Stupidior, quam quae doti acceperat unam suam compedem.

Mulier, quae dotem petierat ipsi detractam compedem accepit et eâ contenta fuit. Conf. C. XXII, 207. Conf. Schult. p. 225.

١٦٣ أَحْمَقُ مِنْ دَغَةٍ

163. Stupidior, quam Dogha.

Mulier haec filia Mihnadjî erat, qui nomen Rabiah ben-Ihdjî gerebat; Hamsahus vero, eam filiam Mihnadjî fuisse dixit. Scharaf-Aldinus eam Mawijjah filiam Mihnadjî e gente Ihdjî appellavit. Illi adhuc puellae viro gentis Banu-l'Ahnbar ben-Tamim nuptae quum parturiendi tempus adesset, sibi alvum exonerandum esse putans, in locum depressum se contulit et ibi infantem enixa est. Tum alvum se exonerasse putans, alteram mariti uxorem interrogavit: Num merda os aperit? Illa autem rem cognoscens respondit: certe, patrem vocavit et abiens infantem arcessivit. Hanc propter rem gens Banu-l'Ahnbar cognomen بنو جعراء Filii podicis acceperunt. Dicunt quoque فلان دغة "Quidam stultus est" et فلان دغينة eodem sensu. Plura, quae Arabes narrarunt, repetere operae pretium non est. Ishakus ben-Ibrahim Ahmauzeli in explicando proverbio dixit: Dogah

nomen animalculi esse. Alii nomen papilionis in flammam volantis esse contendunt.

١٦٤ أَحْلَمُ مِنَ الْأَحْنَفِ

164. Mansuetior, quam Alahnafus.

Zachrus filius Kaisi, e gente Tamim oriundus, et Abu-Bahr (pater maris), ut videtur, ob liberalitatem et Alahnaf, quod loripes erat, cognominatus est. Hoc corporis vitium ab infantia habuit, matrem enim, quum puerum brachiis ad salicndum tolleret, hos versus dixisse narrant:

وَاللَّهِ لَوْ لَا ضَعْفُهُ مِنْ عَزْلِهِ وَخَنَفُهُ وَدَقَّةُ فِي رَجْلِهِ

مَا كَانَ فِي صَبْيَانِكُمْ مِنْ مِثْلِهِ

„Per Deum! Si eius debilitas ob maciem non esset et morbus et tenuitas in pede, inter pueros vestros ei similis non esset¹⁾).

Actate Mohammedis vivens inter proximos successores sodalium Mohammedis insignem locum tenebat et magna in gente sua auctoritate semper pollebat tum mansuetudine tum sapientia clarus. Non autem erat viri singularis animi mansuetudo cum debilitate et timiditate coniuncta, nam in illo celebri inter Ahlium et Moahwijjahum apud locum Ziffin proelio contra Moahwijjahum fortiter pugnabat, ut post aliquot annos Moahwijjahus imperio potitus ad ipsum venientem ita alloqueretur: Per Deum! O Ahnase! quoties usque ad diem resurrectionis proelii Ziffinensis recorder, in corde dolorem sentio. At ille respondit: Per Deum! O Moahwijjahe! odium, quo te persecuti sumus, in pectoribus nostris est, et gladii, quibus contra te dimicavimus, in vaginis sunt. Si ad bellum spatium inter pollicem et indicem digitum appropinquas, nos spithamae spatium ad te appropinquamus, et si ad id lente pedibus accedis, nos ad

1) Metrum versuum Redjes appellatum est. Conf. l. m. p. 231.

te celeriter imus. Haec dicens abiit. Quae verba audiens post velum occulta Moahwijjahi soror hunc quum interrogaret, quis vir esset, qui minas iactaret, Moahwijjahus dixit: Talis est, ob cuius iram centum millia virorum e gente Tamim irascuntur nescientes, quatenam irae causa sit. Idem Moahwijjahus quum optaret, ut in filium suum Jasidum succedendi in imperio ius transferretur praefectis suis, ut ex urbibus legati ad ipsum convenirent, imperavit. Ex urbe Bazra Alahnafus mittebatur. In concione autem rem sic instituerat Moahwijjahus, ut post orationem ab ipso habitam, Aldhohakus ben-Kais Alfihri successoris mentionem faceret et Jasidum designaret. Huic Ahmrus ben-Saihd Alaschdak adsensus est. Post hunc Jasidus ben-Almokannah Alohsri surrexit dicens: hic princeps Mohammedanorum est, Moahwijjahum nutu significans, et eo mortuo tum hic, Jasidum designans, et si quis renuit, hic, gladium significans. Dixit Moahwijjahus: sede, tu es princeps oratorum; et quum alii ex legatorum numero locuti essent, Alahnafus sententiam suam interrogavit. Hic respondit: »Vos timemus, si veritatem dicimus, sin vero mentimur, Deum timemus; tu vero, o princeps, Jasidum optime noscis et die et nocte et secreto et publice, et in introitu et exitu. Si igitur scis, eum et Deo et huic genti gratum fore, neminem consule; sin vero, rem aliter se habere, scis, cogita, te in aeternam vitam iturum esse; nostrum autem est dicere: audimus et obedimus.« Narrant, virum qui eum, ut coqueret, ollam paraturum conspiceret, hunc recitasse versum:

وَقَدِّرْ كَكْفِ الْفَرْدِ لَا مُسْتَعْبِرَهَا يُعَارَ وَلَا مَنْ بَاتِنَهَا يَتَدَسَّمُ

»Olla simiae manui similis, non eam commodatam accipit rogans, et veniens ad eam adipe non inquinatur.« (i. e. avarus eam possidet). Qui versus quum Alahnafo recitatus esset, dixit: profecto! si voluisset, pulchriorem versum dixisset. Interrogatus, num virum ipso mansuetiorem vidisset, respondit, se a Kaiso ben-Azim (Alminka-

rita (Hamas. 367, 695.) ipso mansuetiore mansuetudinem didicisse. Die quodam quum ipse confabulandi causa apud eum consedisset, adductum esse filium eius occisum et patruelem, ligatis post tergum manibus, quem filium occidisse nuntiarent. Kaisum autem neque sedem mutasse, neque sermonem abruptisse. Sermone finito filium alterum advocari eum iussisse et advenienti mandatum dedisse, ut patruelem dimitteret, fratrem sepeliret et ad matrem occisi consolandi causa ducentas camelas adduceret. Narrant eum dixisse: بنصيبى من الذل ما أحب أن لى حمى النعم «Non opto, ut pro portione vilitatis rubri (optimi) cameli mihi sint,» et quum alius quidam diceret, eum esse Arabum honoratissimum, respondisse, homines mansuetudinem esse vilitatem putare. Et haec quoque dicta ei tribuuntur: رب غيظ تجرعتة مخافة ما هو اشد منه «Multitudo ioci كثرة المزاج تذعب بالهيبة» Qui rem saepius tractat, per eam noscitur «من أكثر من شى عرف به» Qui rem saepius tractat, per eam noscitur «السودد كرم الاخلاق وحسن» Principatus est naturae generositas et facti pulchritudo. Conf. Herbelot. s. v. Ahnaf. Abulfed. Ann. P. I. p. 412 sq. Schult. prov. Meid. p. 192.

١٦٥ أَحْلَمُ مِنْ فَرَّخِ عُقَابٍ

165. Placidior, quam pullus aquilae.

Aquilae pullus in summis montium iugis ex ovo exclusus vix se movet, ne decidat. Alazmäihus narravit, se audivisse Arabem dicentem, Sinannum ben-Abi-Haritsah aquilae pullo placidiorem esse. Dicitur quoque: احزم من سناني «Cantior, quam Sinanus.» Nemo autem praeter Sinannum est inter Arabes, cuius et mansuetudo et cautio simul in proverbium venerit.

١٦٦ أَحْزَمُ مِنْ فَرَّخِ الْعُقَابِ

166. Cautior, quam aquilae pullus.

Ne e nido suo in altissimo montis loco exstructo decidat, omnem motum evitat.

١٦٧ أَحْزَمُ مِنْ حَرْبَاءَ

167. Cautior, quam chamaeleon.

Chamaeleon arboris truncum non dimittit, donec arboris truncum arripuit. Sic cecinit poeta:

أَنْتَى أَتَبَحَ لَهَا حَرْبَاءَ تَنْضَبِي لَا يُرْسِلُ السَّاقَ إِلَّا مُمَسِّكًا سَاقًا

“Quomodo ei a Deo chamaeleon arboris Tandhobah appellatae destinatum fuit, quod ramum non dimittit, nisi alterumprehendit.”

١٦٨ أَحْمَى مِنْ مُجِيرِ الْجَرَادِ

168. Magis defendens, quam is, qui locustas in clientelam recepit.

Rem fecisse narrant Mudlidjum ben-Sewad e gente Thai oriundum. Die quodam quum locustae in loco ante tentorium huius viri decidissent, ad eum accesserunt quidam e gente sua petentes, ut sibi locustas illas in vasa colligere liceret. Tum ille equum conscendens et hastam sumens quemlibet eorum se occisurum esse iuravit, qui eas attingeret. In clientela sua illas esse, easque se tueri, donec avolarent. Alii dicunt, hoc fecisse Haritsahum ben-Morr Abu-Hanbal huiusque rei probandae causa hos poetae gentis Thai versus citant:

وَمِمَّا آتَى مَرَّ أَبُو حَنْبَلٍ أَجَارَ مِنَ النَّاسِ رَجُلَ الْجَرَادِ

وَزَيْدٌ لَنَا وَلَنَا حَاتِمٌ غِيَاثًا الْوَرَى فِي السَّنِينَ الشَّدَادِ

„Et e nostra gente est Ebn-Morr pater Hanbali, qui pedem locustae contra homines in clientelam recepit, et Saidus nobis est nobisque Hatimus auxilia hominum annis calamitosis.”

Metrum versuum Motakarib appellatum est. Conf. libr. m. p. 281 sq.

١٦٩ أَحْمَى مِنْ مُجِيرِ الظُّعْنِ

169. Magis defendens, quam is, qui mulieres in pilentis vehentes tuebatur.

Rabiahum ben-Mocaddam Alcenani rem fecisse narrant. Nobaischahus ben-Habib Alsolami, quum excursionem fecisset, mulieribus e gente Cinanah, in pilentis vehentibus occurrit, quae a Rabiabo cum nonnullis equitibus defendebantur. Rabiabus in brachio a Nobaischaho vulneratus ad matrem venit rogans, ut vulnus obligaret, his verbis utens:

شِدِّي عَلَيَّ أَنْعَصِبْ أُمَّ سَيَّارٍ فَقَدْ رُزْتُ قَارِسًا كَأَنْدِينَارٍ

«Vitta me obliga, o mater Sajjari, nam ego eques nummo aureo similis detrimentum cepi.»

Cui mater:

إِنَّا بَنِي رَيْبَعَةَ بَنِي مَالِكٍ مَرْزُوْءٌ أَخْيَارُنَا كَذَلِكَ

مِنْ بَيْنِ مَقْتُولٍ وَهَالِكٍ

«Quod attinet ad gentem nostram Bann-Rabiah ben-Malic, optimi nostri hoc modo detrimento sunt adflieti tum occisi tum pereuntes.

Vulnere obligato aquam a matre petiit. Sed illa primum contra hostes eum pugnare iussit, post ei aquam non defuturam esse. His matris verbis instigatus iterum in hostes impetum fecit eosque repulit. Tum ad mulieres rediens dixit: Qui est status meus, vos deiendam mortuus, quemadmodum vivus vos defendi. In colle cum equo meo stabo, dum hasta me erectum tenet; vobis autem fuga salus petenda est. Mulieres autem collem superarunt, dum ille hasta nixus saltus viam tenebat. Nemo eum aggredi audebat, donec perpetuo ex vulneribus sanguine fluente debilitatus moreretur. Hasta autem, quo minus in terram proneret,

impedivit. Tandem, quum hostibus eundem locum diutius occupare videretur, sagittis equum petiverunt. Equo in cursum acto Rabiahus in terram proruit; sed mulieres tantum viae spatium emensae erant, ut periculo evaderent. Hafzus ben-Alahnaf Alcemani occisum invenit et lapidibus tumulum super eo extruxit eiusque mortem versibus, qui in Hamasae mea editione p. 410 sq. leguntur. deploravit. Conf. Schult. prov. Meid. p. 234.

lv. أَحْمَى مِنْ أَسْتِ النَّمِرِ

170. Magis defensus, quam podex pardi.

Pardus ipsi a tergo venire quemquam non patitur. conf. Schult. prov. Meid. p. 232.

lvi. أَحْكَمُ مِنْ لُقْمَانَ وَمِنْ زَرْقَاءِ الْيَمَامَةِ

171. Sapientior, quam Lokmanus; et (sapientior), quam Sarka Aljemamah.

Lokmani sapientis, لَكِيمٌ cognominati in Alcorano mentio facta est. Scharaf-Aldinus dixit, et alterum Lokmanum Ahditam in sapientum numero inter Arabes fuisse. Poeta Nabegha Alnohmanum alloquens sapientiae illius puellae mentionem fecit:

وَأَحْكَمُ كَحْكِمِ فَتَاةٍ لَحْيٍ إِذْ نَظَرْتُ إِلَى حَمَامٍ سِرَاجٍ وَارِدِ الشَّمَدِ

»Iudicium fer simile iudicio puellae gentis, quum vidit columbas celeres properantes ad aquam.«

Versus metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190. Quum agmen, sexaginta sex columbas celeriter volantes continens conspiceret, eam, quae unam columbam haberet, statim dixisse ferunt:

لَيْتَ الْحَمَامُ لِيَّ إِلَى حَمَامَتِيَّةٍ وَنَصْفُهُ قَدِيَّةٍ ثُمَّ لِحَمَامٍ مَائِيَّةٍ

»O si columbae istae meae columbae adderentur, et mihi

quoque dimidium eius (agminis) esset, tum centum columbae essent¹⁾).

Sarkaae igitur sapientiam in eo posuisse videntur, quod columbarum rationem celeriter et recte computaverit. Conf. C. II, 145. Sed fortasse eius in rebus rectum iudicium proverbium spectat, ut vertatur: Rectius iudicans etc.

١٧٢ أَحْكَمُ مِنْ هَرَمِ بْنِ قُطَبَةَ

172. Iudicium melius proferens, quam Haremus ben-Kothbah,

Quum ad hunc virum, qui e gente Fesarah oriundus esset, Ahmirus ben-Althofail et Ahlkamahus ben-Ohlatsah Djahfaritae litis dirimendae causa venissent, dixit: Vos, o Djahfaritae! similes estis genibus cameli, quae simul in terram decidunt, dum unum alteri litem non intendit. conf. C. XXVII, 56. Schult. prov. Meid. 190.

١٧٣ أَحْمَقُ مِنْ شَرَنْبَتِ

173. Stupidior, quam Scharanbatsus.

Alii nomen جرنبد Jjaranbadsus efferunt. Ad gentem Banu-Sadus refertur. Ad stupiditatem Scharanbatsi probandam interpretes narrarunt, Ohbaid-Allahum ben-Sijad hunc virum alterumque stupiditate notum Habannakahum (conf. prov. 154.) convocasse. ut inter se iaculando certarent. Scharanbatsum a collo suo erumena lapidibus impleta demissa iaculari incepisse dicentem:

دَرَى عَقَابٌ بِلَبَنِ وَأَشْخَابٌ طَيْرِي عَقَابٌ وَأَصِيْمِي الْجَرَّابُ
حَتَّى يَسِيْلَ اللَّعَابُ

„Lac large emitte et radiatum o camela Ohkab! Vola, o aquila, et attinge saccum (ventrem), ut saliva fluat.“

Habannakahi ventrem attigit. Hic in fugam se dedit et interrogatus, cur ob unum lapidem fugeret? dixit: Si

1) Metrum ad Monsarih appellatum referri potest. Cf. l. m. p. 256.

dixisset: **طيرى عقاب واميبى الذباب**, Vola, o aquila! et oculi pupillam attinge, me oculo privasset. Ut mihi quidem videtur, in viri et facto et verbis stupiditatis indicium est. Verba autem posteriora Scharanbatsi in proverbii consuetudinem venerunt, quo ad iaculandum instigatur.

١٧٤ أَحْمَقٌ مِنْ بَيْهَسٍ

174. Stupidior, quam Baihasus.

Cognomen **نعامة** ob stupiditatem gerebat. Conf. prov.

182. Sed de hoc viro conferas C. IV, 1. XVIII, 25.

١٧٥ أَحْمَقٌ مِنْ جَاحِي

175. Stupidior, quam Djoha.

Djoha ad gentem Fesarah pertinens cognomen Abu-l'Ghozn gerebat. Plura ad eius stupiditatem probandam narrant. Ihsa ben-Musa Haschemita ante portas oppidi Cufae eum fodientem conspexit et, quid ageret, interrogavit. Se in isto deserto nummos absconditos invenire non posse, respondit. Quum alter, oportuit, signum tibi isto loco faceres, diceret, se fecisse reposuit. Nubem, quae istum locum obumbrasset, se iam non videre. Die quodam e domo exiens in vestibulo occisum invenit, et in puteum dejecit. Pater Djohae rei certior factus eum eduxit et loco occisi arietem strangulatum, filii stupiditatem timens immisit. Djoha autem, quum homines per urbem discurrentes illius occisi quaerendi causa videret, dixit: In domo nostra occisus est, videte igitur, num vester sit. Ad domum venientes Djoham in puteum demiserunt. Ibi quum arietem conspexisset, clamavit, num occisus vester cornua habet? Illi risum edentes abierunt. Abu-Muslimus, qui imperium exercebat, Cufam veniens de Djoha adstantes interrogavit; et si quis eum nosceret, ut adduceretur imperavit. Quum igitur a Iakthino adductus esset et nemo praeter Iakthinum et Abu-Muslimum adesset, ex illo quaesivit: Quis vestrum, o Iakthine, Abu-Muslimus est? cf. Schult. pr. Meid. p. 209.

١٧٦ أَحْمَقُ مِنْ رِبْعَةِ الْبَكَاءِ

176. Stupidior, quam Rabiahus plorans.

Nomen viri Rabiah ben-Ahmir ben-Rabiah ben-Zah-
zaah est. Matrem, sic narrant, quæ vitrico nupta erat,
quodam die sub marito iacentem in tentorio invenit et ma-
trem occidi putans, tentorio lacerato, eiulavit, ut gens ac-
curreret. Advenientes quum, quid esset, audivissent, dixe-
runt: «أهون مقتول أم تحت زوج» Levissime occisa est mater
sub marito, quæ verba in proverbium venerunt. conf. Schult.
prov. Meid. p. 218.

١٧٧ أَحْمَقُ مَنْ دَابَغَ عَلَى التَّحْلِيءِ

177. Stupidior, quam is, qui pellem super pilis
et sordibus concinnat.

Pellis, pilis et sordibus nigris non remotis, concinnata
corrumpitur. Stultitiae est, ita agere.

١٧٨ أَحْمَقُ مَنْ رَأَى ضَانِ ثَمَانِينَ

178. Stupidior, quam pastor octoginta ovium.

Mohammedes ben-Habib dicit, proverbium eo ortum
esse, quod oves ab omni re fugiant et pastor eas omni
tempore congregare debeat. Abu-Ohbaidus aliter proverbium
legit: «أحمق من طالب ضان ثمانين» Stupidior quam is, qui
octoginta oves petit. Arabs campestris quum Cosroi Per-
sarum regi nuntium lactum adtulisset, et hic ei petendi,
quid vellet, veniam dedisset, ut sibi octoginta oves daren-
tur, rogavit. Aljahitsus autem habet: «أشقى من رأى ضان ثمانين»
«Miserior quam pastor octoginta ovium.» Huius proverbii
causa est, quod ovium pastor eas semper congregare et
contra ferarum impetum defendere debet. Idem quoque aliud
proverbium retulit: «أشغل من مرضع بهمر ثمانين»
occupatus, quam is, qui octoginta agnos lactata: dicere

enim solet vir ita occupatus, ut tibi auxilium ferre non possit:
 أنا في رضاع بهم ثمانين »Ego octoginta agnis bibendum do.«
 Conf. C. XIII, 143.

١٧٩ أَحْمَقُ مِنَ الضَّبِّ

179. Stupidior, quam hyaena.

Conf. C. VII, 24, 25.

١٨٠ أَحْمَقُ مِنَ الرَّبْعِ

180. Stupidior, quam cameli pullus veris tempore
 natus.

Proverbium hoc inter Arabes notum est; a nonnullis
 autem pulli stupiditas negatur.

١٨١ أَحْمَقُ مِنْ نَجْجَةٍ عَلَى حَوْضٍ

181. Stupidior, quam ovis ad aquae receptaculum.

Ovis ad aquam prona concidit et inde non redit, donec
 repellatur. conf. Golii Adag. Arab. prov. 82.

١٨٢ أَحْمَقُ مِنْ نَعَامَةٍ

182. Stupidior, quam struthiocamela.

Proverbii causam esse dicunt, quod struthiocamela
 suorum obliviscens alienis ovis incubet. Dixit Ebn-Hari-
 mahus:

كَتَارَكَةٍ بَيْضُهَا بِالْعَرَاءِ وَمَلِيسَةٍ بَيْضُ أُخْرَى جَنَاحَا

»Ut (avis) relinquens ova sua in deserto, et tegens ova
 aliena alis.«

Versus metrum Motakarib appellatum est. Cf. l. m. p. 281.

١٨٣ أَحْمَقُ مِنْ رَحْمَةٍ

183. Stupidior, quam avis Rachamah.

Maior Arabum pars proverbio hoc utitur. Scharaf-Al-

dinus dixit, avi stupiditatem adscribi, quod haud intelligibilem vocem proferat, et merdam humanam investiget; alii autem avis Rachamae stupiditatem negant pluraque, quibus eius intelligentiam probare student, adferunt. Conf. Schult. prov. Meid. p. 219. Haec autem de ave contraria inter Arabes sententia in causa est, cur contrarium proverbium usitatum sit: أكيـس من السرخمة „Astutior, quam avis Rachama.“ Poeta utriusque sententiae in versu mentionem fecit:

وَذَاتُ أَكْسَيْنِ وَالْأَلْوَانِ شَتَّى تُحَقِّقُ وَهَى كَيْسَةٍ لِحَوِيلِ

„Et duobus nominibus praedita diversisque coloribus, stulta habetur, dum astuta est in re desiderata (consequenda).“

Duo eius nomina sunt رخمة et انوق. Versus metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204. De ave conferas librum meum „Selecta ex historia Halebi Paris. 1819 p. 86 sq. adnott. Russel natur. history of Aleppo T. II. p. 295 ed. alt.

١٨٤ أَحْمَقُ مِنْ عَقَّعَقْ

184. Stupidior, quam pica.

Avis haec, ut struthiocamela, ova et pullos perdere dicitur.

١٨٥ أَحْمَقُ مِنْ رَجَلَةٍ

185. Stupidior, quam portulaca.

Portulaca ab Arabibus الحمقاء البقلة „Olus stupidum“ appellatur. Plantam hanc stupidam esse dicunt, quod crescens ad aquae marginem a torrente abripiatur.

١٨٦ أَحْمَقُ مِنْ تَرَبِّ الْعَقْدِ

186. Stupidior, quam terra in arenae cumulis.

Sic dicunt, quod arena isto loco firma non est, sed delluit.

أَحْذَرُ مِنْ غَرَابٍ ١٨٧

187. Cautior, quam corvus.

Narrant corvum pullo suo dixisse: Quam sagitta te petit quis contorque te et pullum respondisse «me contorqueo, antequam petor.» Conf. prov. 78.

أَحْذَرُ مِنْ ذَنْبٍ ١٨٨

188. Cautior, quam lupus.

Lupum dicunt uno tantum oculo clauso dormire. Hunc lupi modum Hamidus ben-Tsaur in hoc versu descripsit:

يَنَامُ بِأَحَدَى مَقَلَّتَيْهِ وَيَتَّقِي الْأَعْدَى بِأُخْرَى فَيَوْ يَقْظَانُ سَاجِعٌ

»Pupilla una dormit, altera hostes cavet; est igitur vigilans et simul dormiens..»

Versus metrum Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 161.

أَحْذَرُ مِنْ ظَلِيمٍ ١٨٩

189. Cautior, quam struthiocamelus mas.

Struthiocamelum marem ovis incubantem, venatoris odorem e spatio tanto, quanto sagitta prolici potest (غُلْمَةٌ) percipientem cavere narrant, quapropter poeta cecinit:

أَشْمَرُ مِنْ هَيْفٍ وَأَعْدَى مِنْ جَمْدٍ

»Magis odorans, quam struthiocamelus mas et magis ducens quam camelus.«

Versus metrum Redjes appellatum est. Conf. l. m. p. 231.

أَحْزَنُ مِنَ الْجَمْرِ ١٩٠

190. Calidior, quam prunae.

In codice Lugd. أحمر legitur.

١٩١ أَحَرُّ مِنَ الْقَرَعِ

191. Calidior, quam pustulae albae (in parvis camelis).

١٩٢ أَحَرُّ مِنَ الْقَرَعِ

192. Calidior, quam pustula cauterio orta.

١٩٣ أَحْسَنُ مِنَ النَّارِ

193. Pulchrior, quam ignis.

Proverbium inde ortum est, quod Arabes dicere solent: *كُنتُ فِي شِبَابِي أَحْسَنَ مِنَ النَّارِ الْمُوقَدَةِ*. Eram in adolescentia mea pulchrior quam ignis ardens. Proverbium hoc in meo codice omissum est.

١٩٤ أَحْسَنُ مِنَ شَنْفِ الْأَنْظَرِ

194. Pulchrior, quam inaures aureae.

Proverbium hoc in meo codice omissum est.

١٩٥ أَحْسَنُ مِنَ الدُّمِيَّةِ وَمِنَ الزُّونِ

195. Pulchrior, quam (idolum) Aldomjah; quam idolum Alsun appellatum.

Aliis Alsun idoli templum esse, Scharaf-Aldinus annotavit.

١٩٦ أَحْيَرُ مِنَ ضَبٍّ

196. Magis attonitus, quam lacerta Dhabb appellata.

Lacerta, quando lapides inter quos habitat, reliquit, viam redeundi non invenit. conf. c. XV, 53.

١٩٧ أَحْيَرُ مِنَ وَرَلٍ

197. Magis attonitus, quam lacerta (Waral) appellata.

Conf. XV, 53.

١٩٨ أَحُولٌ مِنْ أَبِي بَرَاقِشَ

198. Mutabilior, quam avis Abu-l'Barakisch appellata.

Avem hanc eodem die pluries mutare colores, dicunt. Pæne eodem sensu dicitur: «أحول من ابى قلمون» Magis colores mutans, quam pannus graecus, Abu-Kalamun appellatus, hic enim colores semper mutare videtur. In homines transfertur, qui agendi rationem mutant, ut, qui re vera sint, cognosci non possit. Dixit poeta:

إِنْ يَغْدِرُوا أَوْ يَفْجَرُوا أَوْ يَبْخُلُوا لَا يَجْفَلُوا
وَعَدُوا عَلَيْكَ مُرَحِّلِينَ كَأَنَّهُمْ لَمْ يَفْعَلُوا
كَأَبَى بَرَاقِشَ كُلُّ لَوْنٍ لَوْنُهُ يَتَخَيَّلُ

„Si perfide agunt aut scortantur aut avari sunt, non curant; et ad te mane veniunt sellarum figuris ornati, quasi non fecissent, ut avis Abu-Barakisch appellata, cuius color omnem colorem refert.“

Versus metrum Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 216. Vocabulum مرحلين mihi significare videtur, eos mutata exteriori forma, ut qui verus status sit, cognosci non possit, advenire; sed quoque verti potest: dimissi. Loco vocis يتخيل legitur يتحول aut يتخيل. Cf. Har. 223, 580.

١٩٩ أَحُولٌ مِنْ ذَنْبِ

199. Astutior, quam lupus.

٢٠٠ أَحْرَضُ مِنْ كَلْبٍ عَلَى حَيْفَةٍ وَمِنْ كَلْبٍ عَلَى عَرَقٍ

200. Avidior, quam canis ad cadaver; quam canis ad os carne tectum.

٢٠١ أَحْنُ مِنْ شَارِفٍ

201. Propensior, quam camela annosa in pullum.

Camelas annosas propensiores in pullum esse, quam caeteras, dicunt.

٢٠٢ أَحْلَى مِنْ مِيرَاتِ الْعَمَّةِ الرَّقُوبِ

202. Grator, quam haereditas amitae liberis orbæ.

٢٠٣ أَحْذَرُ مِنْ قِرْلَى

203. Cautior, quam avis Kirilla.

Avis aquaticae nomen Kirilla est, quam cautissimam esse dicunt, ut super aqua volans unum semper oculum in coelum dirigat cavens aves rapaces, altero in aquam directo ut piscem capiat. Conf. VII, 135. XVI, 74. In rhythmicè dictis feminae Ebnat-Alchoss appellatae haec leguntur: كن حذرا كالقِرْلَى، ان راي خيرا تدلّى، وان راي Cautus sis ut avis Kirilla, si bonum videt, in aquam se demittit, sin, malum, aufugit. Grammaticus autem Hamsahus dixit, esse, qui Kirilla nomen viri multum cauti esse contenderent. Conf. Schult. prov. Meid. p. 166 sq.

٢٠٤ أَحْمَقُ مِنْ أَمِّ الْهَنْبَرِ

204. Stupidior, quam asina.

Vocibus امّ الهَنْبَرِ asinam designant; sed Fesaritae isto nomine hyaenam appellant.

٢٠٥ أَحْمَقُ مِنْ لَعِيقِ الْمَاءِ وَمِنْ فَاطِحِ الصَّخْرِ

وَمِنْ لَاصِمِ الْإِشْفَى بِخَدِّهِ وَمِنْ أُمْتَاخِطِ بَكْوَعِهِ

205. Stultior, quam aquam lambens (cf. pr. 55.);

quam petram cornu feriens; quam subulam
sutoris gena sua percutiens; quam cubito ex-
tremo se emungens. (Cf. prov. 155).

٢٠٦ أَحْسَنُ مِنَ الطَّائِيسِ وَمِنْ سَوْقِ الْعُرُوسِ وَمِنْ
زَمَنِ الْبَرَامِكَةِ وَمِنْ الدُّنْيَا الْمُقْبِلَةِ وَمِنْ الشَّمْسِ
وَالْقَمَرِ وَمِنْ الدَّرِّ وَالْدِّيكِ

206. Pulchrior, quam pavo; quam sponsae crura;
quam tempus Barmacidarum; quam mundus
futurus; quam sol et luna; quam unio; quam
gallus.

Proverbium «أحسن من سوق العروس» Pulchrior, quam
sponsae crura sic intelligendum puto, quod sponsae crura
ornabantur. Pocockius autem vertit »Pulchrior ductu
sponsae« et Schultensius (prov. Meid. p. 180) »Pulchrior
sponsa, quæ ad maritum ducitur«; sed quamquam res ipsa
non videtur obstare, tamen verba sensum non admittunt.
Verbum ساق de ductu sponsae, qui pompa sit, non adhi-
betur; est verbum زق, cui hæc significatio propria est.
Huc accedit, quod in caeteris proverbii nomina sunt, et
comparativi (pulchrioris) significatio nomini magis, quam
nomini actionis convenit.

Barmacidarum familia sub pluribus principibus Ahbba-
sidarum ab anno 97 usque ad annum 197 Veziratus munus
gerebat. Tempore eorum regnum florebat, ut illis ipsis
temporibus et post a poetis magnis laudibus celebrarentur.
Tempus illud optime descripsit Fachr. Aldinus Rasi conf.
De Sacy Chrest. Arab. P. I, p. 12 text. et T. II, p. 8 sqq.
Herbelot. s. voce Barmekian.

٢٠٧ أَحَلَّى مِنْ حَيَاةٍ مُعَادَةٍ وَمِنْ التَّوْحِيدِ وَمِنْ نَيْلِ

الْمَنَى وَمِنَ النَّشَبِ وَمِنَ الْوَادِ وَمِنَ الْعَسَلِ

207. Dulcior, quam vita consueta; quam cultus unius Dei; quam desiderii completio; quam opes; quam filii; quam mel.

Practulimus legendi modum codicis B. Pocockius habet من حياة العادة et vertit: »Dulcior vita redeunte« et Schultensius (p. 196.), qui من حياة معادة habet, vertit: »Dulcius quam vita rediens« ex Pocockii manuscripto addens: Puto, cum quis morti vicinus convalescit, et in vitam revocatur. Sed non dubito, quin falsum sit. Proverbium: أحلى من التوحيد „Dulcior quam cultus unius Dei“ poeta Motenabbius versui inseruit:

يَتَرَشَّقْنَ مِنْ ذِمِّي رَشَقَاتٍ هُنَّ فِيهِ أَحْلَى مِنَ التَّوْحِيدِ

„Sugunt (feminae) ex ore meo succibus dulcioribus quam cultus unius Dei.“

Versus metrum Chafif appellatum est. Conf. l. m. p. 262.

٢٠٨ أَحْرَصُ مِنْ نَمَلَةٍ وَمِنْ ذَرَّةٍ وَمِنْ كَلْبٍ عَلَى عِقِّي

208. Avidior, quam formica; quam parva formica (ذرة); quam canis ad recens nati infantis excrementum.

Scharaf-Aldinus sic habet: احرص من كلب على عقي صبي

٢٠٩ أَحْيَرُ مِنَ اللَّيْلِ وَمِنْ يَدٍ فِي رَحِمِ

209. Magis attonitus, quam nox; quam manus in utero.

Nocti tributum est, quod hominibus in ea adscribendum fuit. Samachschar. Sunt vero, qui vocabulum الليل hoc in proverbio pullum avis حباري significare dicant. Scharaf-Aldin.

٢١٠ أَحْسَنُ مِنْ بَيْضَةٍ فِي رَوْضَةٍ

210. Pulchrior, quam ovum in prato.

Ob purum et nitidum ovi colorem sic dicitur.

٢١١ أَحْرَسُ مِنْ كَلْبٍ وَمِنْ الْأَجَلِ

211. Magis custodiens, quam canis; quam fatum.

Prius proverbium quoque sic legitur: أَحْرَسُ مِنْ كَلْبَةٍ كَثِيرٍ
 «Magis custodiens, quam canis Casbari.» Casbar viri nomen est, cui canis noctu ipsum custodiens erat. Non autem permittit fatum, ut homo ante tempus abripiatur et hanc ob causam ei custodia tribuitur. Conf. prov. 140.

٢١٢ أَحْفَظُ مِنَ الْعَمِيَانِ وَمِنَ الشَّعْبِيِّ

212. Magis memoria tenens, quam caeci; quam Schahbita.

Nomen huius Schahbitæ est Abu-Ahmruus Ahmir ben-Schaharil. Post Islamismi tempus vixit, ut Mohammedis socios, Ahlium, Ebn-Ahbbasum aliosque principes viderit. Ars memoria tenendi apud Arabes magno in honore est, quum apud ipsos principale doctrinae fundamentum sit. De hoc viro conf. Harir. 451.

٢١٣ أَحْمَى مِنْ أَنْفِ الْأَسَدِ

213. Magis defensus, quam leonis nasus.

٢١٤ أَحَنُّ مِنَ الْمَرِيضِ إِلَى الطَّيِّبِ

214. Magis desiderans, quam aegrotus, qui medicum desiderat.

٢١٥ أَحَدٌ مِنْ مَاءِ الْفُرَاتِ وَمِنْ لَبَنِ الْأُمِّ

215. Magis licitus, quam aqua Euphratis; quam lac matris.

Non est silentio praetereundum, in meo codice legi: „Dulcior, quam aqua Euphratis,“ id quod omnino reiiciendum non videtur, aquam enim Euphratis dulcissimam esse dicunt et idem in lacte matris valet.

٢١٦ أَحْمَضُ مِنْ صَفْعِ الذَّلِّ فِي بَلَدِ الْغُرْبَةِ

216. Ingratior, quam colaphus vilitatis in terra peregrina.

Id est: colaphum perpeti, qui est indicium vilitatis nostrae, quum in terra peregrina vindicta sumi non possit, maxime ingratum est.

٢١٧ أَحَدٌ مِنْ لَيْطَةٍ وَمِنْ مُوسَى

217. Acutior, quam cortex arundinis; quam novaculum.

٢١٨ أَحْيَى مِنْ كَعَابٍ وَمِنْ مُخْبَاةٍ وَمِنْ مُخَدَّرَةٍ وَبَكْرٍ

218. Pudibundior, quam puella sororiantibus mam-
mis praedita; quam domi retenta puella;
quam in interiore domus parte custodita;
quam virgo.

Dixit Alahscha:

وَلَأَنْتَ أَحْيَى مِنْ مُخْبَاةٍ عَذْرَاءَ تَقْطُنُ جَانِبَ الْكَسْرِ

„Tu es pudibundior, quam puella domi retenta, virgo, qua
in latere posteriore tentorii habitat.“

Versus metrum Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 214.

٢١٩ أَحْسَنُ مِنَ الدُّهْمِ الْمُوقِفَةِ

219. Pulchrrior, quam equi nigri, in quorum pe-
dibus album est.

٢٢٠ أَحْكَمَى مِنْ قَرْدٍ

220. Magis imitans, quam simia.

Dixit poeta Motenabbius:

يَرُومُونَ شَأْوِي فِي أَلَلَامٍ وَأَمَّا جَحَاكِي أَلْفَتِي. فِيمَا خَلَا الْمَنْطِقَ أَلْقَرُونُ

..Volunt me praevertere in sermone; et simia in rebus
praeter sermonem virum imitatur.

Metrum versus Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

٢٢١ أَحْمَلُ مِنَ الْأَرْضِ ذَاتِ الطَّوْلِ وَالْعَرْضِ

221. Magis portans, quam terra longa et lata.

٢٢٢ أَحْضَرُ مِنَ التُّرَابِ وَأَحْفَرُ مِنَ التُّرَابِ

222. Praesentior, quam humus; contemptior. quam
humus.

Proverbia recentiora.

٢٢٣ حَظٌّ فِي السَّحَابِ وَعَقْلٌ فِي التُّرَابِ

223. Sors bona in nubibus et mens in terra

٢٢٤ حَسْبَهُ صَيْدًا فَكَانَ قَيْدًا

224. Putavit eam rem esse praedam et fuit vin-
culum.

٢٢٥ حَسَبَ الْحَكِيمُ أَنَّ النَّاسَ أَنْصَارُهُ عَلَى الْجَاهِلِ

225. Intelligens putat, homines esse suos adiuto-
res contra ignorantem.

٢٢٦ حَرَّكَ الْقَدَرَ يَتَحَرَّكُ

226. Move ollam, movetur (ea).

Proverbium adhibent, quum ad iter excitant.

٢٢٧ حَبَالٌ وَلَيْفَ جَهَازٌ ضَعِيفٌ

227. Funes et palmae fibrae sunt debilis apparatus.

٢٢٨ حَيْثُ مَا سَقَطَ لَقَطَ

228. Ubi decidit, collegit.

In versute agentem dicitur. In Haririi libro p. 587. proverbium sic mutatum est: *Ubicunque decidunt, colligunt.*

٢٢٩ حِمَارٌ طَيِّبٌ وَبَغْلَةٌ أَبَى دُلَامَةِ

229. Asinus Thajjahi et mula Abu-Dolamahi.

In eum, qui multa vitia habet, dicitur. Proverbium hoc et sequens in tribus codicibus B. L. P. ante ducentimum secundum locum habet.

٢٣٠ حَوْصِلِي وَطِيرِي

230. Imple ingluviem et vola!

Proverbio hoc incitatur homo, ut libero arbitrio utatur.

٢٣١ حَصَلَ السَّوْقُ السَّلَوُ

231. Instigatio quietem producit.

Id est: Labor quietis causa est.

٢٣٢ حَقٌّ مَنْ كَتَبَ بِمِسْكِ أَنْ يَخْتِمَ بِعَنْبَرٍ

232. Qui musco scripsit, eum oportet odoramento ambaro appellato obsignet.

٢٣٣ حِصْنُكَ مِنَ الْبَاغِي حُسْنُ الْمَكَاشَرَةِ

233. Munimentum tuum contra scortatorem est pulchritudo risus.

In codice meo est *حسن المعاشرة* »Pulchritudo consortii«; sed in tribus codicibus B. L. P. *المكاشرة* legitur. Proverbii sensus esse videtur: Mulier moribus modestis se optime defendit.

٢٣٤ حَدِيثٌ لَوْ نَقَرْتَهُ لَطَنُ

234. Narratio (res nova), quam si rostro percussisses, sonum edidisset.

Huiusce proverbii, cuius in codicibus varii legendi modi inveniuntur, docti cuiusdam Arabis explicationem ex Pocockiano manuscripto adferre liceat. Poni, ait, ad commendationem eius, metaphora sumta a metallis purioribus, quae digito percussa tinniunt. In meo codice sic legitur: حَدِيثٌ لَوْ نَقَرْتَهُ لَطَنُ, in codice Parisiensi, quem amicissimus Dr. Schmölders hoc in loco contulit: حَدِيثٌ لَوْ نَقَرْتَهُ لَطَنُ Codices B. L. secutus sum. Reiskius in codicis L. margine حَدِيثُهُ corrigendum putavit.

٢٣٥ حِمَاكَ أَحْمَى لَكَ وَأَهْلَكَ أَحْفَى لَكَ

235. Territorium tuum te maxime defendit, et gens tua te maxime honorat.

٢٣٦ حُدَيَّاكَ إِنْ كَانَ عِنْدَكَ فَضْلٌ

236. Prodi contra me, si tibi praestantia est.

Vocabulum *حديا* nomen est, quod Arabum lexicographi vocibus *منازعة* disputatio et *مباراة* certamen explicant. Dicitur *انا حدياكم* »Ego is sum, qui vobiscum certare vult.«

٢٣٧ حُسْنُ طَلَبٍ لِلْحَاجَةِ نِصْفُ الْعِلْمِ

237. Pulchre quaerere rem necessariam dimidia pars scientiae est.

٢٣٨ حَيَاءُ الرَّجُلِ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ ضَعْفٌ

238. Pudor viri in loco non conveniente debilitas est.

٢٣٩ الْحَسَدُ ثَقُلَ لَا يَضَعُهُ حَامِلُهُ

239. Invidia onus est, quod portans non deponit.

٢٤٠ الْحِيلَةُ أَنْفَعُ مِنَ الْوَسِيلَةِ

240. Astus utilior est, quam cognatio.

٢٤١ الْحُرُّ عَبْدٌ إِذَا طَمَعَ وَالْعَبْدُ حُرٌّ إِذَا قَنِعَ

241. Liber quando cupit, servus est, et servus, quando contentus est, liber.

٢٤٢ الْحَسَدُ فِي الْقَرَابَةِ جَوْهَرٌ وَفِي غَيْرِهَا عَرَضٌ

242. Invidia inter cognatos est substantia, inter alios accidens.

٢٤٣ لِلْحَيَاءِ يَمْنَعُ الرِّزْقَ

243. Pudor impedit, quominus victum quotidianum acquiramus.

Conf. Erpenii Adag. 67.

٢٤٤ الْحَرَكَةُ بَرَكَاتٌ

244. Motus est benedictio.

٢٤٥ الْحَاجَةُ تَفْتَقُ الْحِيلَةَ

245. Necessitas astum rumpit.

٢٤٦ الْحَرِيفُ حَرُومٌ

246. Avidus frustratur.

٢٤٧ الْحُرُّ تَكْفِيهِ الْإِشَارَةِ

247. Ingenuo nutu signum factum sufficit.

٢٤٨ الْحَاوِي لَا يَنْجُو مِنَ الْحَيَّاتِ

248. Serpantium possessor a serpentium noxa liber non est.

٢٤٩ الْحَمِيرُ نَعَتِ الْأَكَاْفِيرِ

249. Asini eorum mortem annunciant, qui clitellas conficiunt.

Pocockius sic habet: «لَحْمِيرُ نَعَتِ الْأَكَاْفِيرِ» Asini (ut appellantur) epitheton est negantium beneficia in se collata. et addit: ita hic أَكَاْفِيرِ exposuit mihi Scheichus quidam. Sed falsum puto esse enunciandi et legendi modum.

٢٥٠ الْحَقُّ خَيْرٌ مَّا قِيلَ

250. Veritas omnium dictorum optimum.

٢٥١ الْحَبَّةُ تَدْوُرُ وَإِلَى الرَّحَا تَرْجَعُ

251. Granum circumvertitur et ad molam redit.

٢٥٢ الْحُبَابُ لَا تُشْتَرَى فَتُصَفَّعَ

252. Amor non emitur, ut arte conficiatur.

Proverbium in codicibus vario modo legitur, ut, quid rectum sit, dubitare liceat. In meo codice الْحُبَابُ لَا تُشْتَرَى فتصفع, in codice L. الْحُبَابُ لَا تُشْتَرَى أو تصفع, in codice B. est: الْحُبَابُ لَا تُشْتَرَى ولا تصفع, sed antea erat تُشْتَرَى, puncta enim deleta sunt. In codice Pocockiano legitur: الْحَيَّاتِ لَا تُشْتَرَى أو تصفع «Vita nec emitur nec Schultensius subscripsit (fors. nec deponitur). Neque in Samachscharii neque in Scharaf-Aldini opere proverbium reperitur. Nec vero silentio praetermittendum videtur, femininum verbi, sic enim in codice annotatum est, subiecto الْحُبَابُ minime convenire, quum sit masculini generis. Et modus scribendae vocis الْحُبَابُ, qualis in codice B. (Alhobab) est, impedit, quominus pluralis forma sit. Non male الْحَيَّاةُ vita legitur.

٢٥٣ الْحِمَارُ عَلَى كَرَاهٍ يَمُوتُ

253. Asinus molestiis adflictus moritur.

Commoda molestiis attinguntur.

٢٥٤ الْحِمَارُ السَّوُّ دُبْرُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَكْوَلٍ شَعِيرٍ

254. Asino pravo podex ipsius praeferendus est hordei modio.

٢٥٥ أَحْفَظْنِي أَنْفَعَكَ

255. Custodi me et ego tibi commodo ero.

٢٥٦ أَحْفَرُ بَيْرًا وَطَمَّرَ بَيْرًا وَلَا تَعْطَلْ أَجِيرًا

256. Fodi puteum et luto obduc puteum et mercenarium ne dimitte!

Proverbii sensus esse videtur. Quod incepisti, summa cum cura perface!

٢٥٧ أَحْتَاجُ إِلَى الصُّوفَةِ مَنْ جَرَّ كَلْبَهُ

257. Qui canem suum totondit, ei lana necessaria fuit.

٢٥٨ الْحَسُودُ لَا يَسُودُ

258. Invidus non dominatur.

Post proverbium hoc in codicibus B. P. tanquam novum proverbium notatum est: الاحسان الى العبيد مكتبة للحسود „Beneficium erga servos est afflictio invidi.“ Hamakero illustr. praecedentis scholion videbatur. Huiusce opinionis causam non video.

٢٥٩ الْحَسَدُ دَاءٌ لَا يَبْرَأُ

259. Invidia morbus est, qui non curatur.

Caput VII.

L i t t e r a C h a.

١ خَذْ مِنْ جِدْعٍ مَا أُعْطَاكَ

1. Cape a Djidsaho, quod tibi dedit!

Gens Ghasanidarum olim regibus gentis Salihī tributaria erat, nam in viri cujuslibet caput duorum nummorum aureorum tributum impositum erat. Tempore autem, quo Sibthaho ben-Almondsir Salihitae tributū colligendi officium erat, Ghassanidarum gens solvere recusavit et Djidsahus ben-Ahmru Ghassanida Sibthahum, qui tributū colligendi causa venerat, gladio occidit, verba dicens, quae postea in proverbium venerunt. Docet autem proverbium, pro praeda habendum homini id esse, quod avarus det. Alii alio modo proverbium explicant. conf. Kamusi opus et Eichhornii Ibn-Cotaib. p. 160.

٢ خَذْ مِنَ الرَّضْفَةِ مَا عَلَيْهَا

2. Sume a lapide candente id, quod in eo positum est!

Vocabulo رَضْفَة lapidem candentem designant, quo injecto lac calefit. Parum lactis ei adhaeret, quapropter in dona parva avari translatum est, ut proverbium doceat, minimum avari donum nobis accipiendum esse. conf. Erpenii Adag. 65.

٣ خَذَهُ وَلَوْ بِقُرْطَى مَارِيَّةَ

3. Cape hoc, et si (dandae essent) in aures Mariæ!

Maria filia Alkami vel Thsalimi ben - Wahab erat. Ejus soror erat Hind-Alhonud uxor Hodjri, qui cognomen اكل المرار gerebat, Cenditae. Mater Alharitsi ben - Abischamr Ghassanidae erat. Prima inter Arabes inauribus sese ornasse dicitur. Conf. Samachschar. Narrant, eam templo Caahbae dono dedisse duas in aures duobus unionibus ovi columbae magnitudine, ut pretium earum immensum esset, ornatas. In describendis illis inauribus non consentiunt. Conf. Kamus.

٤ خَذَ مِنْهَا مَا قَطَعَ الْبَطْحَاءَ

4. Cape ex eorum (camelorum) numero eos, qui alveum largum, glarea abundantem superarunt!

Suffixum ها ad camelos ابل referendum est. Qui alveum superarunt, robusti sunt. Monet proverbium, ut potentes in auxilium vocemus.

٥ خَذِ الْأَمْرَ بِقَوَائِلِهِ

5. Cape rem anteriores eius partes arripiens.

Perfice statim negotium, ne tempus perficiendi effugiat. Praepositio ب praepositionis في locum tenet, ut sit loco verborum فيما يستقبلك منه «In ea rei parte, quae tibi se obvertit». Id est: initio, dum occasio non aufugit. Simili ratione dicitur: قبل الشئ واقبل «Ante rem et accede!».

٦ خَذْ مَا طَفَّ لَكَ

6. Cape, quod attingere potes!

Vocabulo طف eandem significationem, quam verbo ارتفع et قل «elatus fuit, levis fuit», Meidanius tribuit; sed

mihi significationem »latus obvertit« habere videtur. Simili modo dicitur: خذ ما استدف et خذ ما دى »Cape, quod paratum est!« Adhortatur proverbium, ut pauco contenti simus.

٧ خَشْ ذُوَالَةَ بِالْحَبَالَةِ

7. Per laqueum iniice lupo terrorem!

In eum dicitur, cujus minae contemnuntur. Alii mineris, ego te novi.

٨ خَالِفْ تُذَكَّرْ

8. Adversare et tu in memoriam revocaberis!

Almofadhdhelus retulit, verba ista poetam Alhothaiahum dixisse. Quum Cufam venisset, cuidam sibi obviam venienti viro dixit: Virum hujus urbis liberalitate clarissimum mihi indica! Alter dixit; Ohtaibahum ben - Alnahhas Alidjli adi! Ad eius igitur domum tendens viro ipsi in via occurrit. Interroganti autem, num Ahtibahus esset, non sum, alter respondit; aut Ahthabus; idem responsum dedit. Tum Alhothaiahus; sed illis simile nomen geris, dixit. Alter, se Ohtaibahum esse, concedens, quis autem ipse esset, interrogavit. Ego sum Djerwalus, dixit. Tum alter; quis autem est Djerwalus? rursus interrogavit, et quum alter respondisset, Abu-Molaicahus, se cum non noscere dixit. At vero, quum, Ego Alhothaiahus sum, dixisset, alter virum cognoscens et bene venisti dicens, eum salutavit. Quum autem Ohtaibahus, Hothaiahum praestantissimum esse poetam dixisset, hic rem negans, et verba illa, quæ postea in proverbii consuetudinem venerunt, loquens, illum se praestantiorē poetam esse, qui hosce versus fecisset, dixit:

وَمَنْ يَجْعَلِ الْمَعْرُوفَ مِنْ دُونِ عَرْضِهِ يَفِرُّهُ وَمَنْ لَا يَتَّقِيَ الشَّيْءَ يَشْتَمُ
وَمَنْ يَكُ ذَا فَضْلٍ فَيُبْذَلُ عَلَى قَوْمِهِ يَسْتَعْنِ عَنْهُ وَيُدْمَمُ

„Qui beneficia defert, ut honorem suum defendat, is eum integrum facit, sed qui contumelias non timet, is contumelias patitur. Et qui abundantia bonorum gaudet, sed avarus hanc abundantiam cum gente sua non communicat, is, ex quo utilitatem non percipiant, vituperatur.“

Ohtaibailus, verborum sensum intelligens poetam, quaenam ei res necessariae essent, interrogavit. Poeta, vestes tuae mihi multum placent, dixit. Exutas igitur vestes tradidit et quid porro desideraret, ex eo quaesivit. Tum poeta, se genti suae commeatum, frumentum scilicet, et dactylos et vestes desiderare. Haec quum ex poetae votis adferri praecepisset, Alhothajahus dixit: **العود أحمد**
 „Repetitio majorem laudem meretur“ conf. C. XVIII, 159 et abiens hunc versum dixit:

سُئِلْتُ فَلَمْ تَبْخُلْ وَلَمْ تُعْطِ طَائِلًا فَسَيَّانٍ لَا دَمَ عَلَيْكَ وَلَا حَمْدٌ

„Rogatus fueras et neque avarus fuisti, neque multum donasti; sunt igitur duo aequalia, neque vituperandus es, neque laudandus.“

٩ **خَطْبٌ يَسِيرٌ فِي خَطْبٍ كَبِيرٍ**

9. Res parva in re magna.

Verba haec Kazirus ben-Sahd Lachmita Djadsimaho ben-Malic ben-Nazr, qui et Djadsimahus Alabrasch (leprosus) et Alawadhdhah (leprosus¹⁾) cognominatus erat, dixit. Dsadsimahus²⁾ in Euphratis ripa regnum possidebat,

1) Scharaf-Aldinus ad proverbium **أَثَارُ مَنْ قَصِيرٍ** „Vindictae cupidior quam Kazirus“ adnotavit, lepram a quibusdam inter Arabes laudatam esse, et poetarum versus ad hanc rem probandam adnotavit.

2) Reiskius in margine codicis Lugdunensis de aetate Djasimahi ex Aldjusio haec adnotavit: Dissentiant de aetate Djasimahi. Alii eum sexaginta annos, alii autem, centum et viginti octo annos regnasse dicunt. Tempore regum regionum per nonaginta quinque annos, et tempore Ardeschiri ben-Babec regni Sassanidarum auctoris per viginti et tres annos regnum tenebat.

tempore, quo Sabba in Mesopotamia regnabat. Sabba patris sui, a Djasimaho occisi necis, ulciscendae causa, se ei in matrimonium ultro offerens, ut in Mesopotamiam veniret, Dsasimahum invitaverat¹⁾. Omnes, quos in oppidum Bakkam ad Euphratis ripam situm²⁾ in consilium convocaverat, ut precibus reginae satisfaceret, suadebant excepto Kaziro, qui رای فاطر وغدر حاضر »Infirmum consilium et praesens perfidia«, dixit, quae verba in proverbium venerunt. Litteras ad reginam mittendi consilium dedit; nam, si talis reginae animus erga ipsum re vera esset, qualem ostendisset, eam venturam esse; sin aliter, regem se eius perfidiae non exposuisse. Quod vero consilium quum rex non probaret, Kazirus dixit: انى امرو لا يميل العجز ترويتى »Ego sum vir, cuius cogitationem debilitas non (a recto) declinat« etc.³⁾; At rex, لا ولكنك امرو رايك فى الكلى لا فى الصبح »Immo vero tu es vir, cuius consilium in tegumento, non in sole est«, dixit, quae verba in proverbium venerunt; et sororis filium Ahmrnum ben-Ohdajj consuluit. Qui quum regi itineris faciendi gratum consilium dedisset, et rex iter pararet, Kazirus لا يطاع لقصير امر »Nulla in re Kaziro (seu impotenti) mos geritur« (C. XXIII, 420) dixit, quae verba postea hominibus proverbio erant. Ahmrno ben-Ohdajj regni cura commissa, et Ahmrno ben-Ahhd-Aldjina simul cum eo equitatus imperio tradito Djadsimahus cum proceribus regni iter ingressus in Euphratis ripa occidentali processit. Castris ibi positis denuo Kazirum consilium rogavit. At

1) Scharaf-Aldinus rem sic narravit: Djadsimahus regionibus ad ripam Euphratis a Persarum rege Ardeschiro ben-Babec praepositus Sabbaam filiam Ahmrui ben-Tharif, quae sub Graeci imperatoris tutela in Syria et Mesopotamia regnabat, in matrimonium sibi petiit.

2) Locum hunc inter locum Allit et Alanbar situm esse, Scharaf-Aldinus adnotavit.

3) Alterum versus metri Basith hemistichium in codicibus corruptum est.

Kazirus: *ببقعة خلفت الراى* »In loco Bakka consilium reliquisti«, (C. II, 4) dixit, quae verba in proverbium cesserunt¹⁾. Tum, quid de Sabba regina cogitaret, interrogatus respondit: *القول رداً والخزم عثراته تخاف* »Verbum est pone sequens et consilii firmi caespitationes metuuntur«; id quod in proverbii consuetudinem venit. Quum interim reginae legati cum donis advenissent, quid tibi videtur, rex Kaziro dixit. Respondit: *خطب يسير في خطب كبير* »Res parva in re magna.« Iam tibi obviam venient copiae, quae si te praecedent, regina fidelis est, sin vero ad latera tua incedent, et te circumdabunt te sequentes, perfida est. Tum conscende equum tuum Alahza appellatum, nam eius pulvis non diffinditur« (i. e. cursu non superatur), quae verba in proverbii consuetudinem venerunt, et ego in isto equo tecum velhar. Factum est, quemadmodum Kazirus praedixerat. Equites cum circumdabant, ut ab equo illo suo separaretur²⁾. Djadsimahus autem, quum Kazirum in equo suo vehentem et revertentem conspexisset, in haec verba erupit: *ويلمه حزماً على متن العصا* »Vach illi! o consilium firmum super dorso equi Alahza appellati« quae postea proverbii locum obtinuerunt. Equus usque ad solis occasum currens magno viae spatio emenso mortuus procidit. Kazi-

1) In Scharaf-Aldini opere sic legitur: *ترك الراى بثنى بقعة* „Reliquisti consilium in flexu Bakkæ.“

2) Paulo aliter Scharaf-Aldinus rem retulit. Quum Kazirus dixisset: „Reliquisti consilium in flexu Bakkæ“, et Djasimahus iterum consilium petisset, Kazirus respondit: Si res, quemadmodum cupis, procedit, bene erit, sin aliter; ego equum Alahza offeram. Hunc conscende et fuga salutem pete! Quum igitur equitatus eum circumdedisset, equum illum ei obtulit. Djasimahus consilium reiecit. Kazirus enim interiturnum esse videns, dixit: *ببقعة صدم الأمر* „Bakkæ res abrupta fuit“, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt, et equo illo conscenso fugæ se dedit. Quod videus Djasimahus, haec protulit verba, quae in proverbium venerunt: *يا ضل ما تجرى به العصا* „O rem amissam! quam celeriter eum aufert equus Alahza!“

rus autem in eo loco turrem extruxit, quae equi nomine turris Alahzae appellabatur. Arabes dixerunt: **حين ما** „Quando eum equus Alahza appellatus adduxit“, quae verba eis postea proverbio erant. Regina, quum Djadsimahum introductum conspexisset, corpore nudato eum his verbis allocuta est: **اداب عروس ترى** „Num mos sponsae vides?“ (sed C. XIII, 46. et in opere Scharaf-Aldini „num ornatum“ legitur), quae verba postea in proverbii consuetudinem venerunt. Djadsimahus respondit: **بلغ المدى وجف انثرى وامر غدر ارى** „Ad terminum pervenit, et sicca evasit humida terra, et perfidiae rem video.“ Quae verba in proverbium cesserunt. Tum ebrius factus incis in externa manu venis occisus est, non enim moris erat isto tempore, ut rex collo amputato occideretur. Regis sanguinem in aureum vas excipiebant. Gutta sanguinis in terram decidente regina dixit: **دعوا دما صبيعه اهلك** „Ne regis sanguinem perdit!“ At rex ista verba audiens dixit: **دعوا دما صبيعه اهلك** „Sinite sanguinem, quem gens sua perdidit.“ Quae quoque verba in proverbii consuetudinem venerunt. Kazirus autem tribum relinquens ubi equus prociderat, ad Ahmruum ben-Ohdajj, qui Hirae erat, accessit dicens: **Num vindictam sumes?** ad quae verba Ahmruus respondit: **بلى ثاير ساير** „Minime vindicans est proficiscens.“ Kazirus autem pace composita inter Ahmruum ben-Ohdajj et Ahmruum ben-Ahbd-Aldjinn ea conditione, ut hic illi obsequium praestaret, ad vindictam sumendam regem incitavit. Ille se excusans dixit: **هو امنع من عقاب الجو** „Magis inaccessa est, quam aquila aurac“, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Sabba vindictam metuens latibulum sibi paravit, per quod in arcem in oppido sitam aufugere posset. Pictorem quoque suae artis

1) In codicibus duobus loco vocis **حين** aut **خير** aut **خير** legitur, ut sensus sit „Nuntius quem equus Alahza attulit aut Optimum, quod equus Alahza attulit.“

peritissimum ad Ahmruum misit, qui eius effigies plures, varios vitae status describens, conficeret. Kazirus interim ab Ahmrno rege petiit, ut ipsi nasum amputaret, et tergum percuteret. Quam rem quum Ahmrnus facere nollet, Kazirus dixit: *حل عني اذن وخلاك ذم* „Dimitte me tunc et tu vituperio liber eris!“ (quae verba in proverbium cesserunt), et nasum suum amputavit, et tergum suum vulneravit. Fugam autem simulans ad Sabbam tetendit, et se tam crudelem poenam Ahmrno dedisse, quod occisi fratris culpam in ipsum contulisset, finxit. conf. C. XXIII, 143. Post Kazirus, quum regina in eo magnam fiduciam collocaret, rogavit, ut sibi in Iracam iter suscipere permetteretur, se inde ad reginam opes, quas possideret, pannos pretiosos aliasque res adducturam esse, promittens. Regina itineris veniam dedit et quum quae promississet, reportaret, iterum atque iterum proficiscendi veniam concessit. Tertia autem vice quum ad Ahmruum secreto venisset, eum commovit, ut viros fiducia omnino dignos in saccos inclusos cum ipso mitteret et se iis itineris comitem adiungeret; se enim viris in oppido e saccis emissis, et in incolas irruptione facta, ipsi illud latibulum, quo regina confugeret, indicaturum esse, promittens. Itinere suscepto quum ad portas oppidi advenissent, Kazirus reginae felicem adventum adnuntians dixit: *آخر البز على القلوص* „Postremae vestes sericae (sunt) super camela iuvencae“, quae verba in proverbium venerunt. Tum rogavit, ut ante portas regina prodiret et res inspiceret, dicens: *جئت بما صاء وصيت* „Adportavi, quod pipivit et quod silet“, quae verba in proverbium cesserunt. Camelis in oppidum intromissis, res, quemadmodum Kazirus praedixerat, agebatur. Regina in latibulum introitura, personam Djadsimahi ad portam stantis cognovit, et ex annulo suo venenum absconditum esuxit, ut sibi mortem afferret, dicens: *بيدي لا بيدى ابن عدى* „Per manum meam (moriar), non per manum Ebn-Ohdajji“, quae verba proverbii locum obtinuerunt. Djadsimahus gladio eam confodit. Ahdus ben-Said Ihbadita rem carmine descripsit.

١. خَرَقَاءُ وَجَدَتْ صُوفًا

10. Stupida lanam invenit.

Legitur quoque وَجَدَتْ ثَلَاثَةً, quod idem significat. Proverbium in eum quadrat, qui opes, quas invenit, perdit. Comparatur cum femina stupida, quae lanae, quam invenit usum nescit. Conf. prov. 115.

١١. خَذِي وَلَا تَنَاقِرِي

11. Cape et ne disperge!

Verba haec Doghae adscribuntur. Conf. VI, 163. Quum femina ista ad gentem Banu-l'Ahnbar matrimonii causa duceretur, mater ei dixit: Fieri potest, ut ad nos visitatum redeas duos pueros ulnis amplectens. Postquam igitur unum puerum enixa erat, veniam rogavit ad gentem suam proficiscendi. Venia data, quum non multum a sua gente abesset, filium suum in duas partes dissecuit et matri, quae de filio ipsam interrogasset, filium ostendens verba ista dixit. Proverbio, cui metrum Redjes est (conf. l. m. p. 232), in celandis rei vitiis utuntur.

١٢. خَرَقَاءُ ذَاتُ نَيْقَةٍ

12. Stupida solertiam in re tractanda habens.

Proverbium, cui metrum Redjes est (conf. l. m. p. 232), in eum dicitur, qui, quamquam rei omnino ignarus est, tamen rei notitiam sibi arrogat. Conf. Djeuh.

١٣. خَرَقَاءُ عَيَّابَةٌ

13. Stupida multum alios vituperans.

In virum stupidum, qui alios multum vituperat, dicitur.

١٤. أَخْبِرْهَا بِعَآيِبِهَا تَخَفَّرْ

14. Vitia, quae habet, ei indica, ut erubeat.

In mulierem audacem dicitur.

١٥ اِخْتَلَفَتْ رُؤُوسَهَا فَرَّتَعَتْ

15. Capita eorum (camelorum) diversa erant; libere enim pascebantur.

Suffixum هـ ad camelos referendum est. Quum libere pascuntur, camelorum capita diversa sunt sc. directione. Proverbium homines in re dissentire designat. Scharaf-Aldin.

١٦ خَرَجَ نَازِعًا يَدَهُ

16. Exiit extrahens manum suam.

In eum quadrat, qui principi obsequium praestandum recusat. Samachscharius ذَرَعَ يَدَ adnotavit.

١٧ أَخْبَرْتَهُ بِجُورِي وَجُورِي

17. Certiorem eum feci de nodis meis in corpore, et venis in ventre nodosis.

Tam vitia mea externa quam interna ob maximam in ipso fiduciam ei patefeci. Conf. Kam.

١٨ الْخَيْلُ تَجْرِي عَلَى مَسَاوِيهَا

18. Equi non impredientibus eorum vitiis currunt.

Ut equi, qui vitiis laborant, propter generosam eorum indolem currunt, sic vir generosus, etsi debilis est, tamen generose agit. Conf. Dj.

١٩ الْخَيْلُ أَعْلَمُ بِفُرْسَانِهَا

19. Equi optime noscunt equites suos.

Proverbium docet, ab eo auxilium petendum esse, qui optime rem noscat; aliis autem proverbium de rei scientia adhibetur. Scharaf-Aldin.

٢٠ الْخَيْلُ أَعْلَمُ مِنْ فُرْسَانِهَا

20. Equi magis gnari sunt, quam equites in iis vehentes.

In eum dicitur, de quo opinionem habes, tum eum talem invenis, qualem esse putaveras aut diversum.

٢١ اَخْتَلَطَ الْمَرْءُ بِالْهَمَلِ

21. Permixtus fuit a pastore ductus cum libere pastum dimisso (camelo).

De gente dicitur, quæ in turbas incidit, ut, quod agendum sit, nesciat.

٢٢ خَيْرَ حَالِيكَ تَنْطَاحِينَ

22. Optimum duorum te mulgentium cornibus petis.

Narrant, ovem aut vaccam habuisse duos mulgentes, quorum alter leniter alter dure eam tractaret. Lenem cornibus illa percussit. Proverbium in hominem dicunt, qui beneficia male rependit. Proverbium quoque sic legunt: «Vocabulum هَيْل هَيْل خير حالبيك تنطاحين» autem nomen proprium caprae abjecta littera هـ pro هَيْل esse contendunt.» Samachschar. Conf. Kamus.

٢٣ الْحُرُوفُ يَتَقَلَّبُ عَلَى الصُّوفِ

23. Agnus robustus super lana se volutat.

In virum dicitur, qui victus copia abundat.

٢٤ خَامِرِي أَمَّ عَامِرِ

24. Absconde te, o hyaena!

Hyaena امر هويمر et امر عمرو, امر عامر cognomen habet. Hyacnae magnam stultitiam tribuunt, et cum ea stupidus comparatur. Conf. C. VI, 179. Eam venaturi lapidem in latibulum iniiciunt. Hyacna rem putans esse, quam capiat, prodit et capitur. Vir quoque in eius latibulum irrepere solet, et verba semper dicens: ابشري بجراد

عظال وکمر رجال «Laeteris locustis cohaerentibus et penibus virorum» eam constringit et protrahit. Fusius Scharaf-Aldinus ad proverbium C. VI, 176. modum capiendae hyaenae explicavit. Venator in hyaenae latibulum intrans dicit: اطرقی امر طریق خامری امر عامر «Noctu veni, o hyaena, absconde te, o hyaena!» Hyaena se contrahit. Tum dicit: امر عامر لیست فی وجارها «Hyaena in latibulo suo non est.» Hyaena pedes anteriores et posteriores protendit. Denique dicit: امر عامر ابشری بکمر الرجال «O Hyaena! laeteris ob penes virorum» et امر عامر بشاء هنزلی «Laeteris, o hyaena! ob oves emaciatas et locustas cohaerentes» et sic loquens eius pedes, ipsa se non movente, constringit.

۲۵ خَامِرِی حَضَاجِرْ اَنَّاکِ مَا تُحَاذِرْ

25. Absconde te, o hyaena, venit ad te quod metuis!

Hoc et praecedens proverbium in eum adhibetur, qui omnes res ob timiditatem suam timet. Aliis autem aliud videtur significare. Homines scilicet describit, qui quamvis ignari non sint vicissitudinum huius mundi, tamen propter incuriam a mundo decipiuntur, quemadmodum hyaena verbis. «Absconde te, o hyaena» se decipi patitur. Conf. VI. 179.

۲۶ خَفَّتْ نَعَامَتُهُمْ

26. Struthiocamela eorum discessit.

Stationem suam relinquentes dispersi sunt. Simili ratione dicitur: شالت نعامتهم. Conf. Schultens. histor. Joctan. ex Abulfed. p. 14. v. 1. Harir. p. 372. text. 'Ar. et lexie. meum s. شول

۲۷ خَلَا لَكَ الْجَوُّ فَبِيضِي وَأَصْفِرِي

27. Vacuus (liber) tibi est campus, ova igitur fac, et pipi!

Verba haec poeta Tharafahus ben-Alahbd jam puer dixit. Iter cum patruale faciens quum ad aquam condisissent, rete parvum ad capiendas alaudas posuerat. Toto illo die nil cepit. Abstulit igitur laqueos et ad patrualem rediit. Inde tum proficiscens conspexit alaudas grana, quae apud laqueos sparserat, colligentes. Dixit igitur hosce versus:

يَا لَكَ مِنْ قُنْبُورَةٍ بِمَعْمَرٍ خَلَا لَكَ الْجَوْ فَبَيْضَى وَأَصْفَرَى
وَنَقَرَى مَا شِئْتَ أَنْ تُنْقَرَى قَدْ رَحَلَ الصَّبَا عَنْكَ فَأَبْشَرَى
وَرَفَعَ الْفَحْجَ فَمَا تَحْذَرَى لَا بُدَّ مِنْ صَيْدِكَ يَوْمًا فَأَصْبَرَى

»O alauda! in loco pabulo abundante et habitato, vacuus tibi est campus 1)! ova igitur fac et pipi, et rostro carpe, quae carpere vis! iam profectus est venator te relinquens; sis igitur laeta, et sublatus est laqueus; quid times? Necessario aliquando capieris; patientia igitur utere!« Proverbium autem significat, hominem res sibi necessarias assequi posse.

٢٨ خَيْرُ لَيْلَةٍ بِالْأَبَدِ بَيْنَ الزَّبَانِي وَالْأَسَدِ

28. Optima nox per totum temporis spatium est inter duo scorpionis brachia et leonem.

Tempus ortus est stellarum Alscheratain et occasus stellarum Algafr appellatarum, quo tempore vernae pluviae sunt. Quod si vero in iis lunae statio est, noctibus felicibus eas adnumerant. Vox الزبانيين loco الزباني

1) Vocabulum جو, cui alii aeris significationem tribuerunt, hoc in loco non dubito, quin campi significationem habeat, quippe quae verbis: فَبَيْضَى etc. „ova fac.“ magis conveniat, alaudae enim in terra nidum struunt. Vox تَحْذَرَى est pro تَحْذَرِينَ Versuum metrum est رَجَزٌ. Cf. l. m. p. 231. et cl. Fullers Tharaf. p. 2.

scripta est. Samachschar. Conf. cl. Jdeler »Unters. über die Sternam. p. 132, 134, 287, et Harir. p. 186, 187. schol. edit. de Sacy.

٢٩ أَخْلَفَ رُوَيْعِيًّا مَظْنَةً

29. Pastorem fefellit spes prati.

Proverbii hujus originem talem fuisse narrant. Pastor in loco quodam pascere solebat. Quum per aliquod tempus eo non venisset, ibi leonem invenit, ut eo uti non posset. Proverbium significat, hominem a re necessaria retineri. Vocabulum رُوَيْعِيٍّ est diminutivum vocis رَاعٍ pastor Scharaf-Aldin. Samachschar.

٣٠ خَلَعَ آلِدَّرْعِ بِيَدِ الزَّوْجِ

30. Exuitur indusium per manum mariti.

Proverbium Rikashae filiae Ahmrui ben-Tsahlab ben-Wajel adscribitur. In re, quae non decet et alieno est loco adhibetur. Conf. C. III, 71.

٣١ خَلَّ سَبِيلَ مَنْ وَهَى سِقَاؤُهُ وَمَنْ هُرَيْقَ بِالْغَلَاةِ مَآوَهُ

31. Missum fac eum, cuius uter ruptus est, et cuius aqua in deserto effusa est.

Metrum versuum Redjes appellatum est. Cf. l. m. p. 231. Monet proverbium, ut hominem, cuius erga nos amicitia sincera non sit, fugiamus. Comparatur cum homine in deserto, cuius aqua, utre rupto, effusa est, ut alteri auxilium praestare non possit. Dixit poeta:

صَادِقُ خَلِيلِكَ مَا بَدَا لَكَ نَصْحُهُ قَآذًا بَدَا لَكَ غِشُّهُ فَتَبَدَّلِ
»Sis amicus amico tuo, quamdiu sincerus est, et quum eius odium tibi apparet, eum permuta!«

٣٢ اخْتَلَطَ الْخَاطِرُ بِالزَّبَادِ

32. Lac coagulatum cum spuma mixtum fuit.

Scharaf-Aldinus diversam vocis الزباد, quæ sine Teschdido enunciat, intelligendæ rationem adnotavit. Sunt, qui voci eandem quam voci الزبد significationem sc. cremoris tribuant, ut sensus proverbii sit: cremor cum lacte crasso ita mixtum est, ut butyrum elici non possit. Aliis lac tenue est, alii denique putant, eam cum Teschdido enunciamdam significare herbam, quæ si incidat in lac coagulatum, butyrum difficile secerni. Adhibetur proverbium ad significandum, gentis res omnino confusas et perturbatas esse, ut verum cum falso permixtum sit. Scharaf-Aldin. Hoc ad metrum Sarih referri potest. conf. l. m. p. 246. Alazmäihus alterum proverbium adtulit paene idem significans: „اختلط الليل بالتراب“ Nox cum terra permixta fuit.“ Scharaf-Aldinus dixit proverbium significare, hominibus res obscuras et dubias esse, ut quid agendum esset, nescirent.

٣٣ خَيْرَ أَنَّاكَ تَكْفَاتِنَ

33. Optimum vas tuum invertis.

Proverbium adhibent significaturi, nos frustrari eos, qui in clientela nostra sint, et nos aliis dona dare.

٣٤ خَيْرُ مَالِكَ مَا نَفَعَكَ

34. Optima opum tuarum pars est, quæ tibi profuit.

Abu-Ohbaidus dixit, homines intelligere proverbium de opibus, quæ in vita erogentur et haeredibus non relinquuntur. Abu-Ohbaidahus autem opes eas esse, quibus erogatis prudentiam sibi comparaverit vir, qua in conservandis opibus utendum sit. Sensum hunc verum esse, proverbialis locutio illi simillima indicat: لم يضع من مالك ما وعظك „Opes, quæ te monuerunt, perditæ non sunt.“ Conf. Harir. p. 381. ed. de Sacy.

٣٥ خَيْرَ مَا رُدَّ فِي أَهْلٍ وَمَالٍ

35. Optime te Deus reducat cum familia et opibus!

Verba haec ex itinere redeunti dicuntur. Vocabulum خیر aut accusativi aut nominativi casum obtinere potest. Si accusativi casum admittis, sic explicandus est: جعل الله ردك خير رد في أهل ومال „Faciatur Deus reditum tuum optimum reditum cum familia et opibus,“ sin autem nominativi casum esse statuis, talis est explicandi ratio: ردك خير رد „Reditus tuus (sit) optimus reditus etc.“ Samachscharius autem proverbium sic explicavit: رجعت جعل الله ما رجعت „Rediisti: Efficiatur Deus, ut id quod reportasti optimum eius sit, quod adveniens reportavit.“

٣٦ خَلَّةٌ تَدْعُو إِلَى السَّلَةِ

36. Paupertas ad furtum impellit.

Vocabulum السَّلَةُ derivari potest a verbo سل eduxit gladium. Tum hic proverbii erit sensus »Paupertas ad vim inferendam et latrocinium impellit.«

٣٧ خَيْرُ الْفَقْهِ مَا حَاضَرَتْ بِهِ

37. Optima iurisprudentia est, quæ tibi præsto est.

Optima scientia est, quæ præsto est tempore, quo tibi opus est. In Samachscharii libro sic legitur: خَيْرُ الْفَقْهِ مَا حَاضَرَتْ بِهِ. Idem adnotavit, alterum esse legendi modum »optimum consilium.«

٣٨ خَلَاوُكَ أَقْنَى بِحَيَايِكَ

38. Solitudo tua pudorem tuum optime conservat.

Quod si in domo tua solus es, magis convenit ad pudorem tuum conservandum, nam tibi non opus est, ut caveas. Proverbium vituperat hominem, qui aliis se immiscet. Interpretes, ut causam praepositionis ب proferrent, dixerunt, hoc in proverbio voci اقْنَى sensum vocis خَلَاوُكَ esse tribuendum. In Kamusi opere لَحْيَاءُكَ legitur.

٣٩ خَيْرٌ قَلِيلٌ وَفَضْلٌ نَفْسِي

39. Bonum parvum et me ignominia affeci.

Verba haec, quibus metrum Sarih est, (Conf. l. m. p. 246) Fakiram uxorem Morrae Alasaditae ferunt dixisse poenitentem, quod absente marito servo corporis sui potestatem concessisset.

٤٠ الْحَنْقُ يُخْرِجُ الْوَرِقَ

40. Strangulatio pecuniam elicit.

In creditorem, cui, quod debitorem urget, debitum solvitur, proverbio utuntur.

٤١ خَيْرٌ لِّحَلَالٍ حِفْظُ اللِّسَانِ

41. Optima hominis indoles est, linguam custodire.

Proverbio hoc silentium commendatur.

٤٢ خَلَهُ دَرَجَ الضَّبِّ

42. Sine eum, abeat modo lacertae.

In virum dicitur, in quo alienationis signa conspiciuntur. Suffixum & referunt ad virum. i. e. Sine eum, abeat in latibulum suum. Alii aliter proverbium explicant. Lacerta autem gradatim effossum sibi instruere solet latibulum, una eius parte sub altera posita. Quod si intrat, non attingitur. Si hoc admittis, littera & otiosa est, ut خله sit pro خل «Sine viam, qua gradatim intrat in latibulum lacerta» i. e. Ne eam frustra quaeras. Ut lacertam, quae in latibulum suum ingressa est, non invenies, sic illius viri amoris particeps non eris. Alii in his verbis perpetuitatis significationem esse dicunt, ut sic explicandum sit: خله ما درج الضب «sine eum, quamdiu lacerta graditur» i. e. semper. i. e. Viam ei patefacias, nec ante pedes tuos incedat et se inflet. Ut malum fugiamus, proverbium hortatur.

٤٣ خَبَاةٌ صِدْقٍ خَيْرٌ مِنْ يَفْعَةٍ سَوَاءٍ

43. Puella domi se continens proba melior est, quam puer pravus.

In virum dicitur, ejus fama obscura est. Vir obscurus ei praeferendus est, qui ob malefacta in hominum ore est.

٤٤ خَيْرٌ بَيْنَ جَدْعٍ وَخِصَاءٍ

44. Elige inter amputationem et castrationem.

In eum dicitur, qui in duas res ingratas incidit.

٤٥ خَذْ حِظَّ عَبْدٍ أَبَاهُ

45. Cape portionem servi, quam is recusavit.

Quod si servus portionem ei distributam capere recusat, tu eam capias.

٤٦ الْخَمْرُ تُعْطَى مِنْ الْبَخِيلِ

46. Vinum causa est, cur avarus dona det.

Vinum hominum naturam permutat, ut avarus dona det, prudens stultus fiat.

٤٧ أَخْنَىٰ عَلَيْهَا الَّذِي أَخْنَىٰ عَلَىٰ لُبْدٍ

47. Perdidit eam idem, qui Lobadum perdidit.

Proverbio metrum Basith est. cf. l. m. p. 190. Quum Lokmanus a gente Ahditarum cum aliis Meccam missus esset, ut aquam peteret suis, et ista gens siti periisset, Lokmano, sic fabula narrat, a Deo concessa erat vitae diurnitas, ut sibi eligeret aut temporis spatium, per quod septem doreades fuscae in monte inaccessio, quas pluviae gutta non adliceret, aut septem vultures continua serie viventes duraturi essent. Septem vultures praehabuit. Postremus Lokmani vultur nomen Lobad habuisse dicitur. Eius mentio a poetis saepius facta est. Cecinit Lebidus:

وَلَقَدْ جَرَى لُبَدٌ فَأَدْرَكَ رَكْضَهُ رَبِيبُ الزَّمَانِ وَكَانَ غَيْرَ مُتَّقِلٍ
لَمَّا رَأَى لُبَدُ النَّسُورَ تَطَايَرَتْ رَفَعَ الْقَوَادِمَ كَالْفَقِيرِ الْأَعْزَلِ

»Et vultur Lobad cucurrit; sed fatum eius cursum, quamvis non erat onere gravatus, assecutum est. Et quum vultur Lobad vultures volatu certantes vidisset, pennas anteriores sustulit tanquam armis destitutus pauper.« i. e. viribus carebat ¹⁾).

Proverbium autem hemistichium versus Nabeghahi est:

أَضَحَّتْ خِلَاءٌ وَأَخَذَى أَغْلَهَا أَحْتَمَلُوا أَخَى عَلَيْهَا أَلَدَى أَخَى عَلَى لُبَدٍ

»Vacuae factae sunt (domus) et earum incolae abierunt; perdidit eos fatum, quod vulturem Lobad perdidit.«

Conf. Djeuh. s. لُبَد. Versus metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

٤٨ خَيْرُ الْعَفْوِ مَا كَانَ عَلَى الْمَقْدَرَةِ

48. Optima venia est, quae in puniendi potestate datur.

In codicibus B. et P. القَدْرَةِ عن eodem sensu legitur.

Proverbii sensum poeta expressit hoc versu:

أَعْفُ عَنِّي فَقَدْ قَدَرْتَ وَخَيْرُ الْعَفْوِ عَفْوٌ يَكُونُ بَعْدَ اقْتِدَارٍ

»Condone mihi (peccatum) et tibi potestas (puniendi) est, nam optima venia est, quae datur, postquam puniendi potestas erat.«

Versus metrum Chafif appellatum est. cf. l. m. p. 262.

٤٩ خَاصِمِ الْمَرْءِ فِي تَرَاتٍ أَبِيهِ أَوْ لَمْ تَنَلْهُ

49. Litiga cum viro de haereditate patris eius, licet eam non capies!

1) Metrum versuum Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 212.

Meidanius proverbium sic exposuit: si quid accipis, voluntati tuae satisfactum erit; sin minus, debitum tibi non imponitur. In codicibus L. B. P. legitur: **او لم تبتكه** «etsi eum non desleveris» quod Pocockius, auctoritatem docti cuiusdam Arabis secutus sic intelligendum esse censuit: Nihil nocet, petere ab eo rem, licet nulla ad eum relatione coniunctus fueris. Ita scil. forsitan erit, ut aliquid lucrieris. Non male quidem; sed perpensis iis, quæ Meidanius ad explicandum proverbium adnotavit, vix dubito, quin nostri codicis unica lectio praeferenda sit; ellipsis enim in proverbio admittenda est, ut sic explicetur: **خامر المرء في تراث ابيه. وان اخذته كان ما شئت او لم** «Litiga cum viro de haereditate patris eius et si ea potitus eris, erit quod voluisti; sin vero eam non assecutus eris, nil perdidisti.»

٥. خَفْ رُمَاةَ الْغَيْلِ وَالْكَفَفِ

50. Metue iaculatores impetuum inopinatum et retia venatoris.

Proverbium prudentiam et cautionem commendat.

٥١. خَالِطُوا النَّاسَ وَزَايِلُوهُمْ

51. Permiscite vos cum hominibus et ab iis vos separate!

In factis probis societatem inite cum hominibus; in rebus vituperandis vos separate. Conf. C. XXII, 126

٥٢. خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَاطُهَا

52. Optima res est media.

Moderatio in rebus commendatur.

٥٣. خَيْرُ الْأُمُورِ أَحْمَدُهَا مَغْبَةٌ

53. Optima res est, cuius exitus maxime laudatur.

Huic simile est illud: الأعمال بخواتيمها »Facta exitu suo cognoscuntur.«

٥٤ خَيْرُ حَظِّكَ مِنْ دُنْيَاكَ مَا لَمْ تَنْدَلْ

54. Portio optima tua rerum mundanarum tuarum est ea, quam non assecutus es.

Sic dicitur, quia res mundanae mala nobis afferunt et vanae sunt habendae.

٥٥ خَيْرُ الْغِنَى الْقَنُوعُ وَشَرُّ الْفَقْرِ الْخُضُوعُ

55. Optimae divitiae sunt contentus animus, et pessima paupertas est humilitas.

Verba haec Ausus ben-Haritsah filio suo Malico dixit. Voci قنوع alii significationem contentum esse tribuerunt, alii humiliter rogare, mendicari. Conf. Erpen. prov. Ar. Cent. I, 64. Conf. Djeuh.

٥٦ خَيْرُهُ بِأَمْرِهٖ بَلَاءٌ بَلَاءٌ

56. Nuntia ei rem suam maledfaciendo.

Id est: sensim sensimque nil omittens.

٥٧ لَلْخَطَاةِ زَادُ الْعَجُولِ

57. Error est commeatus festini.

Raro fit, ut, qui festinet in re peragenda, a via recta non aberret.

٥٨ لَلْخُطْبِ مِشْوَارٌ كَثِيرٌ الْعِثَارِ

58. Orationes sunt locus, ubi iumenta vaenum offeruntur et ubi multum caespitatur.

Proverbium monet nos, ne multa verba faciamus. Sic proverbium in Kamuso Turcico sub شور explicatur, ubi incipit والخطب إياك. In Scharaf-Aldini opere للخطبة legitur.

Orationes cum illo loco, ubi multum caespitatur, comparatae sunt.

٥٩ خَيْرُ الْغَدَاءِ بِوَاكِرِهِ وَخَيْرُ الْعِشَاءِ بِوَاصِرِهِ

59. Optimus cibus matutinus est, qui diluculo fit et optimus cibus vespertinus, qui sumitur die iam claro.

Vocabulum «بواصره» videntes eius» scholion his verbis explicat: sc. id, in quo conspicitur cibus ante noctem irruentem.

٦٠ خَيْرُ الْمَالِ عَيْنٌ سَاهِرَةٌ لِعَيْنٍ نَائِمَةٍ

60. Optimae opes sunt oculus vigilans oculo dormienti.

Similis huic proverbio ratio inesse potest, quam alteri «Optimae opes sunt fons murmurans in terra depressa.» Conf. prov. 86. Alii hunc proverbio sensum inesse putant. «Oculus eorum qui pro nobis, dum somno nos damus, opus faciunt ex. gr. servorum, ancillarum, tributariorum.

٦١ خَيْرُ النَّاسِ هَذَا النَّمَطُ الْأَوْسَطُ

61. Optimi homines sunt hic coetus medius.

Id est: viam rectam, in medio positam tenentes.

٦٢ خَلَّ مِنْ قَدِّ خَيْرِهِ فِي النَّاسِ غَيْرِهِ

62. Sine eum, cuius bonum in alios homines praeter ipsum non redundat.

Id est: Qui suo tantum commodo inserviens aliorum in agendo rationem non habet.

٦٣ أَخْلُ إِلَيْكَ ذَيْبٌ أَرْلُّ

63. Solus rem tuam age! hic est lupo clunibus
macris praeditus.

Videntur vocabulum *اخل* duplici modo enunciare, ut
imperativus aut primae aut quartae formae sit. Ad expli-
candam vocem *اَلَيْكَ* supplent *ضَامَا شَانَكْ* »Rem tuam ad
te attrahens.« Ut cautionem in rebus nostris adhibeamus
et non nisi in nobis ipsis fiduciam ponamus, proverbium monet.
Lupus autem clunibus macris celeriter incedentem signi-
ficat. Ut hic cavendus est, sic nobis in rebus nostris a
malis cavendum est.

٦٣ أَخْبَرْتَهُ خَبْرِي وَشَقُورِي وَفَقُورِي

64. Narravi ei res meas, et res meas necessarias
et sollicitudines meas.

Grammaticus Alferra omnes tres voces vocali Dhamma,
Abu-l'Djarrabus vocali Fatha, affecit. Abu-l'Haitsamus
شَقُورِي cum Fatha scripsit. Proverbii sensus est: De statu
meo omnino eum certiores feci.

٦٤ خَيْرُ سِلَاحِ الْمَرْءِ مَا وَقَاهُ

65. Optima viri arma sunt, quæ eum custodierunt.

In filios viri, qui ei adjumento sunt et quæ ei opus
sunt, suppeditant, transfertur. Proverbii verbis metrum
Sarih est. C. l. m. p. 246.

٦٥ الْخَنَفَسَاءُ إِذَا مَسَّتْ نَتْنَتْ

66. Scarabaeus, quando tangitur, multum foetet

Proverbium, viri turpis societatem et communionem fu-
giendam esse, docet.

٦٦ خُذْ أَخَاكَ بِحِمِّ أَسْتِهِ

67. Cape (puni) fratrem tuum propter liquatam
partem caudæ podicis ipsius.

Verba haec sic interpretati sunt: خذ به بول ما سقط به Cape vel puni eum ob primum errorem, quem sermone commisit.

٦٨ خَوَاطِمًا كَانَهَا نَوَاقِرُ

68. Aberrantes (sagittas iecit), quasi eae essent scopum attingentes.

In eum dicitur, cujus falsum propius ad verum accedit, quam alius rectum. Accusativus ex omisso verbo رمى pendet; adjectivo خَوَاطِمًا addendum est nomen سهامًا "sagittas." Cum sagittis verba comparata sunt.

٦٩ أَخْطَأْتُ أَسْنَدَ الْخَفَرَةِ

69. Podex eius a fossa aberravit.

In eum dicitur, qui rem, quam petit, non assequitur. Conf. Harir. 454, 461. Hamas. p. 67. l. 9.

٧٠ خَضَلَةٌ تَغِيْبُهَا الرِّصُوفُ

70. Femina pulchra et delicata, quam mulier nimis angusto meatu praedita vituperat.

In eum dicitur, qui, quamquam in ipso vitia sunt, tamen alios vituperat. Proverbio metrum Sarih est. C. l. m. p. 246.

٧١ خَوْقٌ مِنَ السَّامِ حَجِيدٌ أَوْقَصَ

71. Annulus ex auro confectus in collo brevis.

Vocabulum سَام venas auri in fodina significat. In eum dicitur, qui parentibus nobilissimis oriundus natura vilis est.

٧٢ خَمْرُ أَبِي الرُّوْقَاءِ لَيْسَتْ نُسْكِرُ

72. Vinum Abu-l'Raukai non inebriat.

Abu-l'Rauka nomen viri fuisse videtur, qui multum, quod possidebat, vinum aliis bibendum non dedit. Verba àd metrum Redjes referri possunt. C. l. m. p. 230. In divitem igitur dicitur, qui in alios beneficia non confert. In meo autem codice et Lugdunense تشكر »gratiam meretur« legitur.

٧٣ أَخْلَفَكَ الْوَزْنُ وَسَهْلٌ لَا يُرَى

73. Stella Alwasn appellata te fefellit et stella Sohail non apparet.

الوزن Alwasn nomen stellæ est, quæ stellæ Canopi et ortus loco et luce simillima, ipsa Canopi stella esse saepissime putatur. Eadem quoque ratio stellæ حصار Hadhari appellatæ est, ut dicatur: »Stellæ Hadhari et Alwasn fallunt« i. e. Spes, quam in iis posuisti, quum eas stellam Sohail esse putares, fallitur. Hoc in duos viros transfertur, qui spem aliorum irritam reddunt. Proverbii verbis metrum Redjes est. C. l. m. p. 230.

٧٤ خَبْرَاءُ وَادٍ لَيْسَ فِيهِ مَهْلِكٌ

74. Lotos proferens campus vallis est, in quo interitus non est.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Vocabulum خبراء locum designat lotos arbores proferentem. In isto quoque loco fontes sunt aestatis tempore non evanescentes. In generosum dicitur, qui vicinis securitatem dat et a malis defendit.

٧٥ خَطِيطَةٌ فِيهَا كِلَابٌ شَعْرٌ

75. Terra pluvia carens, in qua canes sunt pedem tollentes, ut mingani.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Vocabulum خطيطة terrae tractum significat inter duos, quos

pluvia affecit, situm. In gentem dicitur, quae calamitate adflcta erga alios superbe se gerit.

٧٦ خَلَّةٌ أَعْرَابٍ وَدَيْنٌ فَادِحٌ

76. Amicitia Arabum et aes alienum grave.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Arabes campestris nominavit, quod saepius maximis calamitatibus adfliguntur et amicis onera imponunt non ferenda. In eum dicitur, cui res ingrata et difficilis, quae evitari non potest, peragenda est.

٧٧ خِرْبَانٌ أَرْضٍ صَقَرُهَا مُلِتٌ

77. Mares avis tardae in terra, cuius accipiter in plumis abscondidit caput.

Proverbio metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 246. In gentem dicitur, quae in regione grassans a principe illius regionis non punitur.

٧٨ خَابَتْ سَعْدًا فِي مَلِيطٍ مُنْجَدِجٍ

78. Socius Sahdi fui in abortivo cameli foetu imperfecto.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. In duos viros dicitur, qui inter se de re inutili litigant.

٧٩ أَخْلَفَ بِقَوْمٍ سَادَهُمْ حِقَابٌ

79. Quam prava et corrupta est gentis conditio, cuius principatum mulier tenet!

Proverbio metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 246. Vocabulum حِقَابٌ »zonam monilibus ornatam«, qua mulieres medium corpus cingunt, significat. Hoc in proverbio autem حِقَابٌ est pro ذَاتِ حِقَابٍ »Ornata zonâ.. In vilem dicitur, qui nobilem regnat.

٨٠ أَخْطَأَ نَوْكَ

80. Sidus tuum fefellit.

Vocabulo نوء illud sidus designatur, in cuius ortu aut occasu pluvia decidere solet. Dicere solent: مطرنا بنوء كذا «Per istud (sidus) pluvia affecti sumus.» Contrario sensu proverbii dicitur: قد صدق النوء «Iam verax fuit sidus» i. e. Pluviae, quas sidus promisit, deciderunt. conf. Harir. p. 186. Harethi Moall. ed. cl. Vullers p. 58 ad carmen Abu-Ohlac et Hamas. p. 713. In eum dicitur proverbium, qui rem necessariam petens ea potiri nequit.

٨١ الْحَيْلُ مَيَّامِينُ

81. Equi fortunati sunt.

Narrant Djerirum ben-Ahbd-Allah poetam, quum Kodhäita cum eo de gloria certaret, equum adductum a latere dextero conscendisse. Quod quum videret Kodhäita, dixit: است لم تعود الجمر «Podex, qui thuribulo adsuefactus non fuit¹⁾); at Djerirus verbis istis respondit, quae postea in proverbium venerunt. Vocabulo autem ميمون ad latus dexterum respicere videtur. Proverbii sensus esse videtur: quum equi felices sint, ab utroque latere eos conscendere licet. In rem quovis modo laudem merentem transfertur. Scharaf-Aldinus proverbii verba viro ad gentem Badjilah pertinenti, alius viro e gente Alfarafizah ben-Alahwaz Alcalbi tribuit.

٨٢ خُذْهَا مِنْ ذِي قَبَلٍ وَمِنْ ذِي عَوْضٍ

82. Cape illud tempore futuro.

Suffixum ها ad vocem omisam خطة res, negotium referendum est. Duae sunt proverbiales locutiones: خذها

1) Proverbium est conf. prov. است المرأة احق بالجمر.

خذها من ذى عوض et من ذى قبل. In minis adhibetur. Sic scholion habet. Sensus est, ut mihi videtur: ne differas illud usque ad tempus futurum.

٨٣ الْخَيْرُ عَادَةٌ وَالشَّرُّ لِحَاجَةٌ

83. Bonum est consuetudo et malum est pertinacia.

Scholion hoc modo proverbium explicat: جعل الخير عادة لعود النفس اليه وحرصها عليه اذا الفتته لطيب ثمره وحسن اثره وجعل الشر لِحَاجَةٌ لما فيه من الاعوجاج ولاحتواء العقل اياه Bonum dixit esse consuetudinem, quia anima ad id adsuescitur et eius avida est, quippe quæ ei adsuescitur propter fructus, quos fert bonos et pulchra, quæ relinquit, vestigia; malum autem dixit esse pertinaciam propter distortionem, quæ in eo est, et quod mens id amplectitur.

٨٤ أَخْمَعِي وَتَيْسِي

84. Claudica (o hyaena) et Tisi!

Conf. C. III, 93. In virum delirantem dicitur. Id est Quæ dicis falsa sunt et ad nos non attinent.

٨٥ الْخَازِبَازُ أَخْصَبُ

85. Muscæ veris pabuli copia abundant.

Vocabulo خازباز muscæ, quæ veris tempore apparent, designantur et quæ pabuli copiosi optimum indicium sunt Conf. Abulf. An. T. I. p. 386.

٨٦ خَيْرُ الْمَالِ عَيْنٌ خَرَّارَةٌ فِي أَرْضٍ خَوَّارَةٍ

86. Optimæ opes sunt fons murmurans in terra æquabili et depressa.

Agriculturam omnibus artibus præferendam esse, proverbium dicit. Conf. prov. 60.

٨٧ خَيْرُ الرِّزْقِ مَا يَكْفِي وَخَيْرُ الدِّكْرِ الْخَفِيُّ

87. Optimum alimentum est id, quod sufficit et optima laus est occulta.

٨٨ خُذْ حَقَّكَ فِي عَقَافٍ وَافِيَا أَوْ غَيْرَ وَافٍ

88. Cape id, quod tibi debetur cum abstinentia sive totum datur, sive non datur.

Ut paucio contenti simus, proverbium hortatur.

٨٩ خَالِصِ الْمُؤْمِنِ وَخَالِئِ الْفَاجِرِ

89. Sincerum praeista amorem Mohammedano, bonam naturam improbo commonstra!

Conf. C. I, 384.

٩٠ خَبْرَةٌ فِي جَوْفِهِ

90. Vera eius conditio in interiore eius est.

Tu eum despicias externae ejus conditionis rationem habens; sed alius est, quam tibi esse videtur. In eum dicitur, qui alium haud spernendum parvi habet.

٩١ خَشْيَةُ خَيْرٍ مِنْ وَادٍ حَبَا

91. Timor praeferendus est valli amore plenae.

Vox حبا explicandi gratia voci واد apposita est. Proverbii sensus est: »Quod te metunt, melius est, quam quod te amant.« Similis est ratio verborum. رَغْبَاكَ خَيْرٌ مِنْ رَغْبَاكَ, Timor tui melior est, quam desiderium tui.« Conf. C. XX, 35.

٩٢ خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ

92. Optimus inter vos est is, qui optimus est erga familiam suam.

Verba Mohammedis sunt a Mohammedis socio adlata.

٩٣ خَذْ مِنْ فَلَانِ الْعَفْوَ

93. Cape a quodam condonationem.

Id quod sine molestia consequi potes, accipe; quod tibi difficile est, relinque! In codice B. post العفو additum est وَاْمُرْ بِالْعَرْفِ „et impera beneficium!“

Forma comparativi.

٩٤ أَخْطَبُ مِنْ سَاحِبَانِ وَأَيْلِ

94. Melior orator quam Sahbanus Wajel.

Viri nomen erat Sahban ben-Sofar ben-Ijas ben-Ahbd-Schams ben-Alahabb. Ad gentem Bahilah pertinebat. Tantam autem huius oratoris auctoritatem fuisse narrant, ut, quum ad Moahwijjahum¹⁾ venisset, omnes ibidem praesentes oratores, se ei imparem esse sentientes abierint. Se esse oratorem celebrem ipse hoc versu dixit:

نَقَدْ عَلِمَ حَتَّى الْيَمَانُونَ أَنَّنِي إِذَا قُلْتُ أَمَّا بَعْدُ أَتَنِي خَطِيبُهَا
Nam sciunt gentes Jemanenses, me esse, quando dixi, his praemissis, ipsorum oratorem²⁾).“

Nec non poeta hos versus Thalhaho ben-Ahbd-Allah ben-Chalf Chosäihtae dixit:

يَا طَلْحُ أَكْرَمَ مَنْ بِهَا حَسَبًا وَأَعْظَاهُمْ لِتَالِدًا

1) Moahwijjahus anno sexagesimo post Hedjram octoginta annos natus diem supremum obiit. Ab anno quadragesimo chalifatns imperium tenebat.

2) Voces أَمَّا بَعْدُ i. e. „post laudes Dei eiusque prophetae praemissas“ apud Arabes usitatum orationis initium erant. Metrum versus Thawil appellatum est. conf. libr. m. p. 161.

مِنْكَ الْعَطَاءُ فَأَعْطِنِي وَعَلَى مَدْحِكَ فِي الْمَشَاهِدِ

O Thalhahe! nobilissimus omnium genere et liberalissimus omnium opibus haereditate acceptis! a te donum prodit; dona igitur mihi da, meumque erit, te laudare in hominum consessibus ¹⁾).

Thalhahus ista verba audiens dixit: Quid velis, indica! Tum alter: equum tuum rufum et servum tuum pistorem et palatium tuum Sernedji et decem millia (drachmarum). Thalhahus haec ei dono dans dixit: Tu tui gentisque Bahilah, non mei rationem habens petiisti, eamque ob causam multum vituperandus es, nam si omnia mea palatia, servos et iumenta, ut dono tibi darem, petiisses, tu ea accepisses. Narrant, hunc oratorem de pace inter duas gentes componenda per sex fere horas orationem habuisse, in qua idem verbum non repeteret. Conf. Harir. p. 42.

٩٥ أَخْنَتْ مِنْ هَيْتٍ

95. Imbecillior in Venere quam Hitus.

Proverbium hoc inter Medinae incolae tempore Mohammedis Arabum prophetae usitatum erat. Tres in oppido Medina viri erant in Venere imbecilles Hitus, Harimus et Matihus, e quibus Hiti conditio in proverbium venit. His feminas visitandi venia erat, ut illae velo faciem non tegerent. Hitus Mohammedis feminas adire solebat. Quodam die quum verba, quae fratri Omm-Salamae Ahbd-Allaho ben-Abi-Omajjah dixisset, eum suspectum Mohammedi reddidissent, Chachum in exilium ab eo missus est. Ibi usque ad Ohtsmanni tempus manebat. Sunt autem, qui verum viri nomen ^{هنب} Hinb esse dicant.

٩٦ أَخْنَتْ مِنْ دَلَالٍ

66. Imbecillior in Venere, quam Dallalus.

1) Metrum est Camil appellatum. Conf. libr. m. p. 215.

Nomen huius viri Nafids, cognomen Abu-Said erat. Hunc cum aliis in oppido Medina in Venere imbecillibus castrandum curaverat Medinae praefectus Ebn-Hasanus Alanzari tempore Solaimani ben-Ahbd-Almalic. Miserat enim Solaimanus ad Medinae praefectum litteras cum mandato, ut numeraret viros in oppido Medinae in Venere imbecilles. Quum vero in verbo أَحَصَ numera! scribae incuria littera ح puncto affecta esset, factum est, ut اَخَصَ castra! legeretur. Qui scribendi error in causa erat, cur sex in oppido Medina viri castrarentur.

٩٧ أَخَنْتُ مِنْ مُصَفِّرٍ أَسْتَدَ

97. Imbecillior in Venere, quam is, qui podicem suum croco inficit.

Proverbium hoc apud Medinenses Mohammedis adiutores Anzar appellatos frequens erat. Eo utebantur contra viros e gente Banu-Machsum, qui cum Mohammede e Mecca Medinam fugerant. Proverbio autem Abu-Djahlum ben-Hescham designari narrarunt. Vir enim hic, quum lepra laboraret, clunes croco tinxisse dicitur. Medinenses autem id eum fecisse ea de causa, ut illam corporis partem pulchriorem redderet, quippe quum Veneri praeposteriae addictus esset, contendunt. Gens autem Banu-Machsum hanc opinionem refellere studebat.

٩٨ أَخْسَرُ صَفْقَةً مِنْ شَيْخٍ مَهْوٍ

98. Maiorem iacturam passus mercatura quam senex familiae Mahw appellatae.

In opere Scharaf-Aldini sic legitur: أَخْسَرُ مِنْ شَيْخٍ مَهْوٍ »Maiorem iacturam faciens quam senex gentis Mahw.« Huius autem proverbii origo talis fuisse narratur. Gens Ijad pediti dedecore contaminata erat. Quodam anno in nundinis Ocatsi vir quidam ad istam gentem pertinens in

publicum prodiit et alta voce clamavit. Ego Ijadita sum; quis autem a me pediti dedecus datis his duobus pannis striatis Arabiae felicitis emit? Accessit senex, cui nomen Ahbd-Allah ben-Baidarah erat, ad familiam Mahw appellatam pertinens, quae pars tribus Ahbd-Alkaisi erat, et coram testibus istos duos pannos accepit, ut in eius tribum dedecus transferretur. Hanc ob causam Ijadita quidam in gentem Ahbd-Alkais hos versus dixit:

يَا لَ لَكَبِيرٍ دَعْوَةٌ تُبَدِّيهِهَا - نَعْلِنَهَا ذَمَّتْ لَا تَخْفِيهَا

كِرُوا إِلَى الرَّجَالِ فَأَنْسُوا فِيهَا

»O gentem Locais! quae istam praedicationem primum de te ibi divulgas et non occultas; redite ad viros et ibi pedito!)!«

Gens autem Ahbd-Alkais hoc iis regesserunt:

إِنَّ الْفَسَادَ قَبْلَنَا أَيُّدٌ وَتَحْنُ لَا نَفْسُو وَلَا نَكَادُ

»Gens Ijad ante nos pepedit, et nos non pedimus et non id facimus.«

Illius autem facti poeta quidam in hisce versibus mentionem fecit:

يَا مَنْ رَأَى كَصَفَقَةِ ابْنِ بَيْدَرَةٍ مِنْ صَفَقَةِ خَاسِرَةٍ مُخَسِرَةٍ

الْمُشْتَرَى أَنْعَارَ بَيْرْدَى حَبْرَةٍ شَلَّتْ يَمِينُ صَافِقٍ مَا أَخْسَرَةٍ

»O quis vidit talem mercaturam, qualem fecit Ebn-Baidarahus, inutilem, iacturâ adfligentem, qui emit dedecus pretio duarum vestium Jemanensium. Arida fiat manus complodentis! Quam magnam iacturam fecit!«

1) Locaisus erat unus filius Afzae ben-Ahbd-Alkais. Alterius nomen Schamm erat. Locais igitur his in versibus gentem Ahbd-Alkais designat. Praedicatione, eos pepedis, dicere vult, quam ille Arabs in nundinis divulgaverat. Metrum versuum Sarih est. Cf. libr. m. p. 246.

٩٩ أَخْيَلُ مِنْ وَاشْمَةِ آسْتِهَا

99. Superbior, quam mulier, quae anum pinxit.

Legitur quoque من المتشمة. Hanc rem mulierem fecisse, et hanc ob causam superbia elatam fuisse dicunt. Alii autem Doghae istam rem adscribunt. Conf. VI, 163.

١٠٠ أَخْلَفُ مِنْ وَلَدِ الْحِمَارِ

100. Magis diversam a patre et matre formam habens, quam pullus asini.

Mulum volunt, quod neque patrem neque matrem referat.

١٠١ أَخْلَفُ مِنْ نَارِ الْحَبَابِ

101. Magis spem fallens, quam ignis Alhobahibi.

Diverso proverbium modo efferunt: اخلف من نار ابي حباب «Magis spem fallens, quam ignis Abu-Hobahibi» aut اخلف من وقود ابي حباب «Magis spem fallens, quam fomentum ignis Abu-Hobahibi.» Ebn-Alcalbius narravit, virum istum tempore antiquo avaritia inter Arabes notum fuisse, quae talis fuisset, ut ignem non accenderet, metuens, ne alius quis sibi inde ignem sumeret. Alii autem putant, vocabulo الحباب scintillas significari, quæ ex lapidibus equorum ungulis percussis prodeant, alii الحباب nomen insecti esse, quod noctu volans scintillae simile sit.

١٠٢ أَخْلَفُ مِنْ صَقْرٍ

102. Foetidius os habens quam accipiter.

Proverbium hoc in meo codice non legitur.

١٠٣ أَخْلَفُ مِنْ عَرْقُوبٍ

103. Minus promissa perficiens, quam Ohrkubus.

Ohrkub viri ad gentem Aus vel Chesredj pertinentis nomen fuisse dicitur, qui oppidum Jetsreb (Medinam) incolet. Alii eum Chaibari incolam, Iudaeum fuisse dicunt, alii denique eum fuisse Ohrkubum ben-Mahbed ben-Asad ex Amalekitis (conf. Kam. s. v. عَرُوب), qui fructus palmae patrueli suo promississet. Eum igitur venisse narrant, ut palmam acciperet tempore, quo flores emisisset. Illum rem distulisse, donec immaturos fructus arbor haberet, et quum venisset alter constituto tempore, iterum rem distulisse, donec dactyli molles fierent, et tertio illum rem distulisse, donec omnino maturi essent. Isto autem tempore illum fructus omnes collegisse alterique nil dedisse. Sunt denique, qui dicant, locum illum Jetreb يَتْرَب appellatum non multo distare a loco Hodjr in regione Jemamah sito. Pluries autem istius viri mentionem fecerunt poetae. Dixit Alahscha:

وَعَدْتَ وَكَانَ الْخَلْفُ مِنْكَ سَاجِيَّةً مَوَاعِيدَ عُرُوبٍ أَخَاهُ يَيْتْرَبِ

»Promisisti, dum promissa non perficere naturae tuae conveniebat, modo quo Ohrkubus fratri suo in oppido Jetsreb promissa dedit¹⁾.«

Conf. librum meum: Caabi ben-Sohair carmen vers. XI et adnott. p. 8 sq. Bonn 1822. Conf. C. XXIV, 300.

١٠٤ أَخْلَفَ مِنْ شَرَبِ الْكُمُونِ

104. Fallacior, quam potus cumini.

Cumino aquam desideranti dicere solent: Cras rigaberis; sed promissum non servant. Quapropter dixit poeta:

فَأَصْبَحْتُ كَالْكُمُونِ مَاتَتْ عُرُوقُهُ وَأَغْصَانُهُ مِمَّا يَمْنُونُهُ خُضْرُ

»Similis fui cumino, cuius radices mortui sunt et rami virides ob promissa ei facta²⁾.«

1) Metrum versus Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

2) Metrum Thawil appellatum est. Conf. libr. meum p. 161. Verti

Bascharus cecinit:

إِذَا جِئْتَهُ يَوْمًا أَحَالَ عَلَى غَدِكَمَا يَعِدُ الْكَاذِبُونَ مَنْ لَيْسَ يَصْدُقُ

»Quum die ad eum venis, in crastinum diem differt, quem-
admodum cumino promittit, qui verax non est.«

Metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

١.٥ أَخْلَفُ مِنْ بَوْلِ الْجَمَلِ

105. Contrarior, quam cameli urina.

Vocabulum اخلف significationem a voce خلاف accepit,
camelus enim et leo versus posteriorem partem (الى خلف)
urinam emittit modo caeterorum animalium contrario. Sam.

١.٦ أَخْلَفُ مِنْ ثِيَلِ الْجَمَلِ

106. Diversior, quam saccus, in quo cameli ve-
retrum est.

Diversum in latus, quam in caeteris animalibus incli-
natur. Samachschar.

١.٧ أَخْفُ مِنْ فَرَّاشَةٍ

107. Levior, quam papilio noctu ad candelas ac-
censas advolitans.

Speciem magnae muscae habet; sed manibus contritus
farinae pulveri similis est. Tinea significatur.

١.٨ أَخْفُ رَأْسًا مِنْ الذَّيْبِ

108. Levior capite, quam lupus.

Lupus leviter tantum dormit, et quae est hominum
opinio, uno tantum oculo clauso. Hamidus in versu sic
lupum descripsit:

quoque potest: Similis eras. Quid rectum sit, quum vocales
absint, diiudicari non potest.

يَنَامُ بِأَحَدِي مُقَلَّتَيْهِ وَيَتَّقِي بِأُخْرَى الْمَنَايَا فَهُوَ يَقْظَانُ هَاجِعُ

„Uno tantum oculo dormit et altero mortem cavet, ut simul vigilet et dormiat.“

Metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161. Cf. C. VI, 186.

١٠٩ أَخَفُّ رَأْسًا مِنَ الطَّائِرِ

109. Levior capite, quam avis.

Quia leviter dormit, non somno profundo. Dixit poeta:

يَبِيتُ السَّيْلُ يَقْظَانًا خَفِيفَ الرَّأْسِ كَالطَّائِرِ

„Pernoctat vigilans levi capite, sicut avis.“

Metrum versus Hessedj appellatum est. Conf. l. m. p. 226.

١١٠ أَخَفُّ حِلْمًا مِنْ عَصْفُورٍ

110. Levior intellectu, quam passer.

Arabes stultorum intelligentiam cum passeris comparare solent; sic enim dixit poeta:

لَا بَأْسَ بِالْأَقْوَمِ مِنْ طُولٍ وَبِإِعْظَمِ جِسْمِ الْبَغَالِ وَأَحْلَاكُمُ الْعَصَاغِيرِ

„Non est virtus bellica in gente, quum sint longi magnique; est mulorum corpus, at prudentia passerum.“

١١١ أَخَفُّ حِلْمًا مِنْ بَعِيرٍ

111. Levior prudentiâ, quam camelus.

Sic cecinit poeta:

لَقَدْ عَظُمَ الْبَعِيرُ بِبَعِيرٍ لَبٍ فَلَمْ يَسْتَعْنِ بِالْعَظَمِ الْبَعِيرُ

يُحْصِرُهُ الْقَصَبُ لِكُلِّ وَجْهِ وَبَحْبَسَهُ عَلَى الْخَسْفِ الْجَبْرِ

وَتَضَرَّبَهُ الْوَلِيدَةُ بِالنَّهْرَاوِي فَلَا غَيْرَ لَدَيْهِ وَلَا نَكِيرُ

„Magnus est camelus; sed animo caret, et nullam ex magnitudine utilitatem camelus cepit. Quo vult, eo convertit cum puer, et finis tenuis loco pabulo carente cum

retinet. Fustibus cum serva percutit et neque iracundia neque detrectatio in eo est.“

Versuum metrum Wafir appellatum est. Cf. l. m. p. 204.

۱۱۲ أَخَفُّ مِنْ الْجَمَاحِ

112. Levior, quam sagitta lusoria sine cuspidē, qua pueri utuntur.

۱۱۳ أَخَفُّ مِنْ يَرَاعَةِ

113. Levior, quam arundo.

Duplex voci يَرَاعَةُ inesse potest significatio, una arundinis, altera papilionis, qui et فَرَاشَةٌ appellatur. Conf. 107.

۱۱۴ أَخْفَى مِنْ الْمَاءِ تَحْتَ الرِّفَةِ

114. Occultior, quam aqua sub palea.

Palea enim aquae innatat. Meidanius eos vituperavit, qui رَفَّةٌ (cum signo duplicationis) scripserunt.

۱۱۵ أَخْفَى مِمَّا يُخْفِي اللَّيْلُ

115. Occultior, quam id, quod nox tegit.

Nox omnes res tegit et occultat. Sunt autem alia proverbialia cum hoc cohaerentia ex. gr. اللّيل اخفى للويل. «Nox infortunium occultat» et اللّيل اخفى والنهار افضى «Nox est occultans, dies est clare ostendens.»

۱۱۶ أَخَرَقُ مِنْ حَمَامَةٍ

116. Stupidior, quam columba.

Proverbium inde originem duxisse dicunt, quod columba haud firmiter struat nidum. Rem versus poetae Oh-baidi ben-Alabraz explicant:

عَيُّوا بِأَمْرِهِمْ كَمَا عَيْتَ لِبَيْضَتِهَا لِلْحَمَامَةِ
جَعَلَتْ لَهَا عُودَيْنِ مِنْ نَشْمٍ وَآخَرَ مِنْ ثَمَامَةٍ

»Rei suae perficiendae impares erant, quemadmodum columba ovo suo curam non habet sufficientem; disponit ei duo ligna arboris Nascham appellatae, tertium arboris Tsomamah.«

Versus ad metrum Camil pertinet. Conf. libr. m. p. 215.

||v أَخْرَقُ مِنْ نَاكِثَةٍ غَزْلَهَا

117. Stupidior, quam femina fila sua dissolvens.

Legitur quoque من ناقصة غزلها, quod idem est. Hanc rem fecisse narrant feminam in gente Koraisch, Omm-Rai-tham filiam Cahbi ben-Sahd ben-Taim ben-Morrahi appellatam. Plura sunt in eam proverbia dicta ex. gr. خرقاء وجدت صوفاً »Stupida invenit lanam.« (conf. pr. 10). Eiusque in Corano C. XVI, 94. mentio facta est hisce verbis: »لا تكونوا كالتي نقصت غزلها من بعد قوة أنكاثاً« Ne ei similes sitis, quae fila sua, postquam ea contorserat, dissolvit.

||٨ أَخْسَرُ مِنْ حَمَالَةٍ لِحَطَبِ

118. Magis frustratus, quam femina lignum portans.

Proverbio hoc feminam e Koraischitarum gente, Omm-Djamil appellatam, sororem Abu-Sofijani ben-Harb et uxorem Abu-Lahabi designari dixerunt. cf. Sur. CXI, 4. Eam spinas portasse et in via Mohammedis, ut pedes vulneraret, proiecis- se narrant. Alii autem, eam inimicitias inter homines excitasse calumniis, et inde proverbium ortum esse, quod calumniae حطب (lignum) appellarentur, contendunt. Dicitur quoque: »فلان يحطب على فلان« Quidam alterum calum- niatur. Proverbium poeta in hunc versum inseruit:

جَمَعَتْ شَتَى وَقَدْ وَفَّرَتْهَا جَمَالًا لَأَنْتَ أَخْسَرُ مِنْ حَمَالَةٍ لِحَطَبِ

»Ex diversis regionibus congregasti et effecisti, ut multa agmina essent; profecto tu es magis frustratus, quam ligna portans.«

Versus metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

۱۱۹ أَخْسَرُ مِنْ مَغْبُونٍ

119. Maiorem iacturam faciens, quam fraudatus.

Vox مَغْبُونٍ proprie cum significat, qui tempore, quo annona cara est, parvo pretio vendit, ut iacturam patiat. Hoc proverbium apud Arabes campestris, seriore tempore ortum usitatum non fuit. Huic simile proverbium est: «In podice fraudati lignum est.» Conf. XX, 57.

۱۲۰ أَحْبَبُ مِنَ الْقَائِضِ عَلَى الْمَاءِ

120. Magis frustratus, quam is, qui manu aquam capit.

Proverbii sensum versus poetæ explicat:

وَأَصْبَحْتُ مِنْ لَيْلَى الْغَدَاةِ كَقَائِضٍ عَلَى الْمَاءِ لَمْ تَرْجَعْ بِشَيْءٍ أَنَا مِلَّةٌ

„Tempore matutino Lailae potiundae spes me fefellerat, ut ei similis essem, qui manu aquam capiens, nil digitis suis reportat.“

Metrum est Thawil. Conf. l. m. p. 161. In Corano quoque (Sur. XIII, v. 15.) legitur: وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَمَا سَطَّ كَفِيهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ „Qui invocant alium quam ipsum (Deum verum), nil consequentur ei simillimi, qui manus suas versus aquam extendit, ut os attingat (aqua); sed non attingit.“

Meidanius autem proverbium ex hoc poetæ versu derivatum esse contendit:

فَأَصْبَحْتُ مِمَّا كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهَا سَوًى ذِكْرُهَا كَالْقَائِضِ الْمَاءِ بِالْيَدِ

„Mea autem huiusque (puellae) conditio talis erat, ut præ-

ter recordationem eius nihil obtinuissem, similis ei qui aquam manu capit.“

Versus metrum Thawil est. Conf. libr. m. p. 161.

أَخِيْبٌ مِنْ حَنِينٍ ۱۲۱

121. Magis frustratus, quam Honainus.

De hoc viro genealogiae periti non consentiunt. Al-scharkijjus ben-Alkathami dixit, virum fuisse Koraischitam et hanc fuisse proverbii originem. Haschimus ben-Ahbd-Manaf multa mercaturæ causâ itinera inter gentes faciebat et in his itineribus multa matrimonia inibat. Familiae autem abiens mandatum dederat, ut, si quis filium cum signo, quod indicaverat, adferret, cum acciperent, vestibus et ocreis induerent. Factum autem est, ut, quum Haschimus in Arabia felici matrimonio inito puerum natum ad suos misisset, et adferens signum indicare non posset, puer remitteretur. Quum igitur puer ad suos reductus esset, dixerunt: جاء بخف حنين, „Adportavit ocreas Honaini“ i. e. suas; Honaini enim nomen puero imposuerant; i. e. frustratus est; nam si acceptus fuisset, patris sui ocreas reportasset. Alius hanc proverbii originem esse narravit: Honainus viri nomen erat, in loco Nadjaf, qui ad regionem Dumat-Cufae pertinet, sedem habentis Ihabitae. Quidam ex incolis Cufæ cum, ut ipsis caneret, invitaverant. Quum autem cum iis in campum exiisset, vestibus cum spoliatum cum solis ocreis dimiserunt. Ad suos reverso dixerunt: Venit Honainus cum ocreis suis, „جاء حنين بخفيه“, quæ verba in omnia spe deiectionum dicunt. Huic sequentes versus adscribunt:

أَنَا حَنِينٌ وَدَارِي الشَّجَفُ وَمَا نَدِيمِي إِلَّا الْفَتَى الْقَصِيفُ

لَيْسَ نَدِيمِي الْمَمْتَحِلُ الصِّلَفُ

„Ego sum Honainus et Alnadjaf habitaculum meum

est. Et compotor mens est vir luxuriose vivens, non est compotor meus vir avarus et falso glorians.“

Metrum versuum Monsarih appellatum est. Cf. l. m. p. 255. Aliud proverbium cum hoc cohaerens est: أصحب

للياس من خفى حنين Cum spe frustrata magis consociatus, quam ocreae duae Honaini“, quo proverbio in omni homine spe delecto et desperante utuntur. Sed conf. X, 44.

أَخْلَى مِنْ جَوْفِ حِمَارٍ وَأَخْرَبَ مِنْ جَوْفِ حِمَارٍ ١٢٢

122. Vacuior, quam vallis Himari; et magis desolatus, quam vallis Himari.

Himarum ben-Mowailih nomen Ahditae¹⁾ cuiusdam fuisse tradunt, qui vallem Djauf appellatam, aqua et arboribus abundantem incoletet. Cuius decem filii quum venatum exiissent, fulmine percussos occidisse et patrem, qui filiorum interitum doleret, Dei cultum reliquisse et gentem ipsum imitari coegisse. Quae res causae fuisse dicitur, cur Deus eum perderet et vallem omnino vastaret. Apud Arabes autem res in proverbii consuetudinem venit eiusque apud poetas frequens mentio facta est. Cecinit poeta:

وَبِشُومِ الْبَغْيِ وَالْعَشْمِ قَدِيمًا مَا خَلَا جَوْفٌ وَلَمْ يَبْقَ حِمَارٌ

„Et propter infelicitatem insolentiae et iniustitiae vacua facta est vallis et Himarus non remansit.“

Versus metrum Raml appellatum est. Fortasse syllaba ما delenda est, ut primae metri speciei conveniat. Cf. l. m. p. 237. At vero et in Meidanii et Scharaf-Aldini opere sic legitur. Alii autem vocabulo حِمَارٍ asinum silvestrem significari contendunt, quippe quum dicatur: أَخْلَى مِنْ جَوْفِ العَيْرِ, Vacuior, quam asini silvestris venter“, et in ventre occisi asini silvestris nil reperiatur, quod commodo esse possit.

1) Ahd عَاد nomen gentis antiquae erat.

١٢٣ أَخْرَى مِنْ ذَاتِ النَّحْبَيْنِ

123. Maiori ignominia affectus, quam illa, quae duos utres tenebat.

Conf. de hac femina C. XIII, 117.

١٢٤ أَخْنَتْ مِنْ طَوَيْسٍ

124. In Venere imbecillior, quam Thowaisus.

Dicitur quoque *اشامر من طويس*, „Infelicioꝝ quam Thowaisus.“ C. XIII, 155. Thowaisus (parvus pavo) viri nomen in oppido Medinae degentis erat. Antequam in Venere imbecillis erat, Thausus (pavo) appellabatur et Ahbd-Alnähmus cognomen habebat. Primus erat, qui tempore post Mohammedem in oppido Medina caneret, et tympanum quadratum (دف مربع) pulsaret; a captivis enim Persis modos didicerat. Inter eos erat, qui Medinae castrabantur. Scurrilis erat non curans, quid diceret. Sic enim Medinae incolae allocutus est: Quamdiu inter vos versor, expectate adventum Antichristi et bestiae (Conf. lex. meum s. voce دابة الارض); sed si mortuus ero, securi esse potestis. Cogitate de verbis meis, siquidem mater mea inter Mohammedis adiutores (Anzar) calumnias circumferebat, me peperit eadem nocte, qua Mohammedes mortuus est, ablactavit me die, quo Ohmarus occisus est, uxorem in matrimonium duxi die, quo Ohtsmanus occisus est, et die, quo Ahlius occisus est, filius mihi natus est. Versus, quibus vir ad suam infaustam conditionem alludit, leguntur in libro meo „Darstellung der Arab. Verskunst.“ Bonn 1830. p. 384.

١٢٥ أَخْبَتْ مِنْ ذَنْبِ الْخَمْرِ وَأَخْبَتْ مِنْ ذَنْبِ الْغَضَا

125. Malignior, quam lupus loci occulti; et malignior, quam lupus inter arbores Ghadha degens.

Duo sunt proverbialia. Hamsahus dicit, Arabes a locis, ubi degant, et alimentis, quibus fruuntur, animalibus nomina indere. ex. gr. الخلة, Lepus plantæ Cholla appellatæ, ظبى الحلب, Lacerta plantæ Siha appellatæ, Dorcas plantæ Hollab appellatæ, تيس الربلة, Hircus arboris Rablah appellatæ, قنفذ برقة, Herinaceus loci duri, شيطان الحماطة, Dæmon plantæ Homath appellatæ. Lupus autem inter arbores Ghadha degens omnium pessimus habetur.

١٢٦ أَخُونٌ مِّنْ ذِيْبٍ

126. Perfidior, quam lupus.

Duo sunt alia proverbialia a lupi perfidia deducta, unum Is, qui rem lupo servandam tradit, multum iniustus est, من استرعى الذئب ظلم, alterum Qui lupum pastorem constituit, iniustus est. Conf. C. XXIV, 257. In Scharaf-Aldini opere in proverbio legitur: من الذئب. Cecinit poeta:

أَخُونٌ مِّنْ ذِيْبٍ بِصَحْرَاءَ فَجَارٍ

„Perfidior quam lupus in deserto Hadjari.“

Metrum Redjes est. Conf. libr. m. p. 230.

١٢٧ أَخْبٌ مِّنْ ضَبٍّ

127. Magis decipiens, quam lacerta.

Cum hoc proverbio cohaeret loquendi modus: فلان خب, Quidam est vafer astutus. Conf. prov. 131.

١٢٨ أَخِيْلٌ مِّنْ غُرَابٍ

128. Superbior, quam corvus.

Corvus in incessu superbiam ostendere Arabibus videtur.

١٢٩ أَخِيْلٌ مِّنْ مَّدَاكَةٍ

129. Superbior, quam serva.

Serva, quae ab aliis despicitur, tamen superba est. In
virum superbum, qui ab aliis parvi habetur, proverbium
quadrat. Conf. Reisk. adnott. ad Taraph. p. 92.

۱۳۰ أَخْيَلُ مِنْ تَعَلَّبٍ فِي آسْتِهِ عِهْنَةٌ

30. Superbior, quam vulpes, in cuius podice
lana varii coloris erat.

Huiusce proverbii, quod Mohammedes ben-Habib adtulit,
causam ignorant.

۱۳۱ أَخْدَعُ مِنْ ضَبِّ

31. Magis se occultans, quam lacerta.

Lacerta e latibulo suo rarissime prodit. Alii autem pro-
verbii verbis alium sensum tribuerunt sc. »magis decipi-
ens, quam lacerta« sicut اخب من ضب dicitur. conf. 127.
Proverbii originem hanc fuisse tradunt. Venator manum
super latibulo lacertae movet, ut illa putans serpentem esse
audam erigat ad feriendum. Quod si totam caudam emit-
tit, arrepta ea a venatore capitur. At dimidium tantum
audae erigere solet, ut videns venatorem celeriter in lati-
bulum recedere possit. In latibulum autem ipsum venator
manum immittere non audet, nam in latibulo lacertae scor-
pio latere solet, a quo, si non cavet, vulneratur. Hic au-
tem est lacertae decipiendi modus. Cecinit poeta:

وَأَخْدَعُ مِنْ ضَبِّ إِذَا جَاءَ حَارِشٌ أُعِدَّ لَهُ عِنْدَ الدُّنَابَةِ عَقْرٌ

Magis decipiens quam lacerta. Quum venator venit, apud
(latibuli) extremum scorpionem ei paravit.

Versus metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m.
. 161. Meidanius dixit, proverbium in eum dici, qui, dum
ab eo petas, furtim ad aliam rem deflectat. Conf.
Abulf. Ann. T. I, p. 212. In fine additur حَرِشْتَهُ .

۱۳۲ أَخْطَأُ مِنْ ذُبَابٍ

132. Magis errans, quam musca.

Musca enim incidit in rem ardentem aut glutinosam.

١٣٣ أَخْطَأَ مِنْ فَرَّاشَةٍ

133. Magis errans, quam papilio.

Qui in flammam volat. Conf. 107.

١٣٤ أَخْبَطُ مِنْ حَاطِبٍ لَيْلٍ

134. Magis offendens pede, quam is, qui noctu ligna colligit.

١٣٥ أَخْبَطُ مِنْ عَشَوَاءَ

135. Magis offendens, quam camela, quae noctu non cernit.

Conf. Abulf. Ann. II, 608. Aliud est proverbium cum isto comparandum: *ان اخلى للخلاط اعشى بالليل* „Qui camelos suos in loco secreto cum aliis miscet, ut decimas non det, noctu lusciosi modo agit.“ C. I, 378. Proverbium *Sohairus* versu innuit:

رَأَيْتُ الْمَنَايَا خَبَطَ عَشَوَاءَ مَنْ تُصِيبُ تَمَتُّهُ وَنَنْ يَخْطِي يَعْرِ قَبَاهِمُ

„Vidi mortem pede offendentem sicut noctu non cernens camela (pede offendit). Quem attingit, eum occidit ea, quem non ferit, is vivens decrepitus fit.“

Versus metrum *Thawil* appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

١٣٦ أَخْطَفُ مِنْ قِرْلَى

136. Magis abripiens, quam avis *Kirilla* appellata.

Piscem quem in aqua conspicit, submergens se summa eum celeritate abripit. Sunt autem, qui *Kirilla* nomen viri fuisse dicant cibi cupidissimi, ut eius aviditas in proverbium venerit. Dicitur: *اطمع من قِرْلَى* „Avidior, quam *Kirilla*.“ *Hamsahus* autem virum propter naturae similitudinem ab ave illa cognomen accepisse opinatur. Conf. C. VI, 203. XVI, 74.

١٣٧ أَخْشَنُ مِنَ الْجَدِيلِ

137. Asperior, quam truncus arboris.

Vocabulum جدل diminutivum vocis جَذَل est, quo truncus designatur, qui in terram defigitur, ut cameli scabiosi ad eum corpus fricent.

١٣٨ أَخْطَبُ مِنْ قَسٍّ

138. Disertior, quam Kassus.

Conf. Cap. II, 139.

١٣٩ أَخْجَلُ مِنَ مَقْمُورٍ

139. Magis pudore confusus, quam alearum ludo victus.

١٤٠ أَخْصَبُ مِنْ صَبِيحَةِ لَيْلَةِ الظُّلْمَةِ

140. Proventu abundantior, quam matutinum tempus post noctem tenebrosam.

Tempore chalifae Almohdii nocte quadam vehementissima tempestas orta erat, ut incolae Bagdadi multo in terrore essent. Mane, quum tempestas quiesceret, chalifa Almohdus decies centena millia drachmarum inter pauperes distribuit, centum servos manumisit et alia pia opera peregit. Et quum regni proceres, et amici et ipsa eius amata uxor Alchaiserana principis exemplum imitarentur, illud tempus in proverbium cessit.

Proverbia recentiora.

١٤١ خَلِيفَةُ زُحَلْ

141. Vicarius Saturni planetae.

In gravem, morosum (ثَقِيل) dicitur, quod proverbium inde originem duxisse videtur, quia Saturnum tanquam senem morosum describunt.

١٤٢ خَاطَ عَلَيْنَا كَيْسًا

142. Consuit contra nos crimenam.

١٤٣ خُذِ اللَّصَّ قَبْلَ أَنْ يَأْخُذَكَ

143. Cape furem, antequam te capit!

١٤٤ خُذْ بِيَدِي الْيَوْمَ آخُذْ بِرِجْلِكَ غَدًا

144. Cape manum meam hodie, capiam cras pedem tuum.

Quod si nunc mihi parum prodes, postea magnam tibi utilitatem alferam.

١٤٥ خُذْهُ بِالْمَوْتِ حَتَّى يَرْضَى بِالْحَمَى

145. Puni eum morte, ut feбри contentus sit.

١٤٦ خُذْ مِنْ غَرِيمِ السُّوءِ أَجْرًا

146. Cape laterem a debitore malo.

١٤٧ خَاظَرَ مَنْ اسْتَعْنَى بِرَأْيِهِ

147. Discrimen subit is, qui prudentia sua contentus est.

١٤٨ خَفِيفُ الشَّفَةِ

148. Tenuis labiis.

De eo, qui parum rogat, dicitur. Conf. C. I, 52.

١٤٩ خَفِيفٌ عَلَى الْقَلْبِ

149. Levis super corde.

De viro gravi, moroso (ثَقِيل) dicitur.

١٥٠ خَصِيٌّ يَسْخَرُ مِنْ زَبِّ مَوْلَاةٍ

150. Castratus penem domini sui irridet.

١٥١ خَلَيْتُ عَنِ الْجَاوِرِ لَيْلًا أَحْتَاجُ إِلَى خُصُومَةِ الْعَصَاغِيرِ

151. Milium reliqui, ne cum passeribus litigare mihi opus esset.

١٥٢ خُذِ الْقَلِيلَ مِنَ اللَّيْمِ وَذُمَّهُ

152. Accipe parum a vili et eum vitupera!

١٥٣ خَلِيلِي إِنَّ الْعُسْرَ سَوْفَ يُفِيقُ

153. Amici mei duo! Tempus nobis adversum foecundum iam fiet.

Versus est, cuius metrum Thawil. Cf. l. m. p. 161.

١٥٤ خَصِيمُ اللَّيَالِي وَالْغَوَانِي مُظَلَّمٌ

154. Qui cum noctibus et feminis pudicis litigat, iniuriæ accusandus est.

in duobus codicibus legitur; in meo codice والعوانى mulieres; in uno codice B. في التواني » de eo, quod pleno numero veniunt sc. noctes. Versus autem est metrum Thawil habens. Conf. l. m. p. 161.

١٥٥ خُذْ فِيْمَا تَكُوْنُ

155. Incipe in eo, ubi es!

١٥٦ خَيْرُ الْبُيُوعِ نَاجِزٌ بِنَاجِزٍ

156. Optima venditio est, quae promte et expedite fit.

١٥٧ خَيْرُ أَمْالٍ مَا وَجَّهَتْ وَجْهَهُ

157. Optimæ opes sunt eæ, quibus uteris modo ipsis conveniente.

١٥٨ خَيْرُ الْأَعْمَالِ مَا كَانَ دِيْمَةً

158. Optima opera sunt, quae diu durant.

١٥٩ خُذْهُ قَبْلَ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْكَ

159. Cape id, priusquam nimium fit, et te ultra vires onerat.

١٦٠ خَيْرُ النَّاسِ لِلنَّاسِ خَيْرُهُمْ لِنَفْسِهِ

160. Optimus hominum hominibus est is, qui sibi optimus est.

١٦١ خَيْرُ النَّاسِ مَنْ فَرِحَ لِلنَّاسِ بِالْخَيْرِ

161. Optimus hominum est is, qui de salute hominum laetatur.

١٦٢ خَالَفَ هَوَاكَ تُرْشِدُ

162. Cupiditati tuae adversare et tu in rectam viam dirigeris.

١٦٣ الْخُطُوبُ تَارَاتُ

163. Negotia sunt vices.

١٦٤ الْحَرَقُ بِالرَّفَقِ يُلَاجِمُ

164. Fissura cum lenitate consuitur.

١٦٥ الْحِرْقَةُ مِنَ الشَّقَّةِ

165. Pannus lacerus est pars segmenti longioris panni.

١٦٦ اخْلُ حَيْثُ لَا مَاءَ حَامِضٌ

166. Acetum, ubi aqua non est, acidum est.

١٦٧ الْحَيْرَةُ فِيمَا يَصْنَعُ اللَّهُ

167. Bonum in eo est, quod Deus facit.

١٦٨ الْخُضُوعُ عِنْدَ الْحَاجَةِ رُجُولِيَّةٌ

168. Se submittere, quum necessitas postulat, res viro conveniens est.

١٦٩ الْخَضِرُ مَعَهُ وَتَدُّ

169. Pinehas, quocum paxillus est.

In virum vagum, et multum oberrantem dicitur.

١٧٠ الْخَوْخُ أَسْفَلُ

170. Malum persicum inferius est.

١٧١ الْخَصِيُّ ابْنُ مِائَةِ سَنَةٍ وَأَسْنَدُهُ بِنْتُ عِشْرِينَ

171. Castratus centum annos habet, et podex eius viginti annos.

١٧٢ اخْتِمِ بِالطِّينِ مَا دَامَ رَطْبًا

172. In lutum sigillum imprime, dum molle est.

١٧٣ الْحِلْمُ رِيحَانَةٌ وَلَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ

173. Amicus est herbarum odoratarum manipulus, et non est leo.

Ut videtur قَهْرْمَانَةٍ homoioteleuti causa vel, ut vis formae addatur, loco vocis قَهْرْمَانِ positum est. In codice Pocock. proverbium hoc omisum est, in Berolin. pro قَهْرْمَانَةٍ legitur رِمَانَةٌ بِهَا in eo (manipulo) malum Punicum. Horum verborum, quae grammatices rationi magis conveniunt, sensus clarus non est. In priore legendi modo verbum قَهْرْمَانَةٍ, quod vocem حِلْمٍ, cui in codice Berol. vocalis Kesre subscripta est, spectat, grammatices regulis contrarium est. Proverbii autem sensus talis esse videtur: Amicum decet similem esse herbis odoratis, quae odore suo voluptatem parant amico, non heroi invicto, qui amicum opprimit.

١٧٤ أَخْرِجِ الطَّمَعَ مِنْ قَلْبِكَ تَحُلِّ الْقَيْدَ مِنْ رِجْلِكَ

174. Cupiditatem ex animo tuo remove, ut pedis tui vinculum solvas!

Caput VIII.

L i t t e r a D a l.

١ دَرَدَبَ لَمَّا عَضَّ الثَّقَافُ

1. Se submitit (hasta), quum instrumentum, quo hastae rectae redduntur, eam momordisset.

Proverbio metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 246. Hasta quae, postquam curva fuerat, ope instrumenti recta fit, in hominem transfertur, qui, postquam rem facere recusaverat, obedientiam praestat. Cf. Cap. V, 145. XVIII, 127.

٢ دُونَهُ يَبِضُّ الْأُنُوقَ

2. Remotius est, quam ovum avis Anuk appellatae.

Avis Anuk, quae etiam Rachma appellatur, in locis ab hominum sedibus remotissimis et aditu difficillimis ova ponit, ut proverbium de re rara et magna cum difficultate comparanda, adhibeatur. Conf. C. VI, 183. et librum meum: Selecta ex histor. Halebi pg. 86. adnott.

٣ دُونَهُ النُّجُومُ

3. Remotius est, quam sidus.

Vocabulum النُّجُومُ aut omnia sidera aut Plejades hoc in proverbio designare potest. Sensus proverbii idem est, quam praecedentis.

٤ دُونَهُ الْعَيُوقُ

4. Remotius est, quam Capellae stella.

De hac stella cf. cl. »Ideleri Untersuch. über d. Sternnamen« etc. p. 90. 92. Proverbium idem, quod praecedens significat.

٥ دَهَنْتَ وَأَحْفَفْتَ

5. Oleo unxisti et tum per multum tempus caput unctum neglexisti.

In eum dicitur, qui te verbis adulatur, absens autem te contemnit. Meid. Samachscharius dicit, in eum adhiberi proverbium, qui ab una parte lenem ab altera parte durum se praebeat.

٦ أَدْنَىٰ حِمَارِيكَ فَازَجُرِي

6. Propiorem asinorum tuorum amborum, o mulier, increpa!

Proverbium nos hortatur, ut primum rerum propinquorum curam geramus, tum remotiora aggrediamur.

٧ أَدْرِكِي الْقَوِيْمَةَ لَا تَأْكُلْهَا الْهُوِيْمَةُ

7. Pervenire (o femina) ad puellam parvam omnes res edentem, ne eam reptile edat!

Vox قَوِيْمَةُ diminutivi forma est a قَمَّةُ »omnes res edens, quas invenit« (puella). Fit autem interdum, ut talis rem noxiam aut reptile venenatum sibi in os ingerat. Utuntur autem proverbio ad significandam curam et diligentiam, quae in custodiendo puero alioque adhibenda est; tum in virum ignorantem transfertur proverbium.

٨ أَدْرِكْ أَرْبَابَ النَّعَمِ

8. Attigerunt pecorum domini (camelos).

Proverbii sensus est: Cameli, quorum cura aliis commissa erat, quum non bene se haberent, post a dominis pastum ducti sunt, ut ad eos res delata sit, qui curam diligentiamque in ea curanda adhibent.

٩ دُونَ ذَا وَيَنْفَقُ الْحِمَارُ

9. Infra hoc, et asinus vendibilis redditur.

Quidam asinum vendere in animo habens parario, se ei donum daturum esse, si asinum vendibilem reddidisset, promisit. Pararius igitur asini dominum in foro his verbis allocutus est. »Num hic asinus est, in quo feras venari solebas? ad quae dominus proverbii verbis respondit.« Ne tantis asinum laudibus efferat, vetat. Alii in proverbio copulam و omittunt. In nimia laude proverbium adhibetur Conf. C. XIII, 3.

١٠ دَرِي دَبَسْ

10. Large effunde, o Dobasa!

Ibn-Alahrabius dicit, Arabes, quando coelum pluviam portendat, proverbii verbis uti: »Large pluviam effunde, o coelum!« Aliis autem ديس nomen ovis est: »Large lac emitte; o ovis!« Proverbii verba in hominem loquacem dicunt.

١١ دَمَتْ لِنَفْسِكَ قَبْلَ النَّوْمِ مُضْطَجِعًا

11. Ante somnum mollem tibi cubandi locum para!

Proverbio metrum Basith est. conf. l. m. p. 190. Loco vocis لِنَفْسِكَ »animae tuae« لِحَنَبِكَ »lateri tuo« legitur. Haririus (p. 582.) omissa voce النَّوْمِ sic mutavit: دَمَتْ لِحَنَبِكَ »Para tibi (locum) antequam procubabis.« Proverbii sensus: Para tibi ante usum res necessarias et contra calamitates, antequam irruunt, te arma! Proverbium ex versibus Lakithi derivatum esse dicunt:

كَمَالِكِ بْنِ قَنَانٍ أَوْ كَصَاحِبِهِ زَيْدِ الْقَنَمَا يَوْمَ لَا تَقِي لِلخَارِثِيِّنَ مَعَا
إِنَّ عَابَهُ عَايِبٌ يَوْمًا فَقَالَ لَهُ دَمِيتُ لِحَنْبِكَ قَبْلَ النَّوْمِ مُصْطَاجِعًا

»Ut Malicus ben-Kenan vel eius socius Said-Alkana die,
quo duobus viris Alharits appellatis simul occurrit; quum
cum aliquando quidam vituperaret, dixit: para lateri
tuo ante somnum locum cubandi!«

Legitur quoque قبل الليل »ante noctem« loco verborum
قبل النوم »ante somnum.« Metrum versuum Basith est.

١٢ دَقُّكَ بِالْمِنْحَارِ حَبَّ الْقَلْقَلِ

12. Contudis pistillo grana plantae Kilkil.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. libr. m. p. 230.
Planta قَلْقَل viridis et in caule surgens grana profert
phaseolis similia, dulcia, edulia, quae pecus avide vorat.
Grana durissima sunt; quapropter proverbium de avaro urgendo
adhibetur, nec non contemptum designat et ad contemptum insti-
gat. Aliis القلقل, aliis الغفل magis placet. Cf. Kam. Djeuh.

١٣ دُونَ ذَلِكَ خَرُطُ الْقَتَادِ

13. Ante hoc est tragacanthae decorticationio.

Istam rem nonnisi cum maxima difficultate assequeris,
ut quasi decorticanda sit tragacantha, quod difficillimum
est. Conf. prov. 35. Djeuharius dixit, duas esse arboris
species, maiorem et minorem. Maiorem esse intelligendam.
Cecinit Ahmrus ben-Celtsum:

وَيَنْ دُونَ ذَلِكَ خَرُطُ الْقَتَادِ وَضَرْبٌ وَطَعْنٌ يَقِرُّ الْعَيُونَا

»Ante illud est decorticationio tragacanthae; tum ictus et con-
fossio, qui gaudio afficiunt homines.«

Versus metrum Motakarib appellatum est. cf. l. m. p. 281 sq.

١٤ أَدْرَكْنِي وَلَوْ بِأَحَدِ الْمَغْرُورِينَ

14. Assequere me, et si fit per unam sagittarum alatarum.

Narrant fuisse fratres duos ex incolis regionis Hodjr, quos Arabes stupiditatis accusant. Quodem die, quum ambo in itinere essent, unus a camelo, in quo vehebatur, celeri cursu abreptus est. Quum camelum retinere non valeret, fratri suo Honaino appellato verba ista acclamavit. Frater igitur sagitta eum prostravit. Proverbium autem adhibent in summa necessitate, quae hominem ut remedio gravi utatur, cogit, ut si tota res perfici non possit, partem eius absolvamus. Samachschar. Scharaf-Aldin.

١٥ أَلِّدَ الدَّمَ وَالْهَدَمَ الْهَدَمَ

15. Sanguinem, sanguinem et ruinam, ruinam!

Id est: Obedientiam tibi praesto ea conditione, ut sanguis meus in tuo sanguine sit, et destructio mea in destructione tua. In voce **الهدم** vocalis Fatha litterae Dal data est, ut similis voci **الدم** sonus esset. Verba haec Aththa ben-Muzihb dixit et casus accusativi e verbo **احذر** «cave» pendet. Hunc enim verbis sensum tribuunt: **احذر سفك** «Cave, ne sanguinem meum effundas, nam sanguis meus est sanguis tuus et ruina mea est ruina tua.» Proverbium significare, hominem consensu et coniunctione utilitatem parare, non nisi in codice B. legimus.

١٦ دَرَّتْ حَلْوَبَةُ الْمُسْلِمِينَ

16. Large lac emisit camela Mohammedanorum mulgenda.

Reditus Mohammedanorum magni erant.

١٧ أَدَّرَهَا وَلَنْ أَبْتَ

17. Effecit, ut large lac emitteret, et si noluit.

Proverbio metrum Redjes est. conf. l. m. p. 232. A camela in avarum transfertur et in eum dicitur, qui precibus urget avarum, ut invitus rem faciat.

أ٨ ده درين سَعْد القَيْن

18. Decem margaritae, Sahdus faber.

In proverbio explicando, quod in mendacio et futili sermone adhibent, grammatici multum dissentiunt. Originem a Persis duxisse narrant. Persae ad Arabes in margaritis mercaturæ faciendae causa veniebant, et quum linguam Arabicam non bene callerent, ad numerum decem significandum vocabulo ده, ad numerum duo vocabulo دو utebantur. Accidit autem, ut vir margaritas albas et nigras haberet, rem autem Arabes celaret. Illi autem dixerunt دو درين »duæ margaritæ« i. e. duæ margaritarum species sunt. Aut Persa iis decem margaritas pretium mercis statuens offerebat et Arabes margaritas accuratius inspicientes, Persæ sermonem falsum esse cognoverunt et proverbii verba dixerunt. i. e. quod ad decem margaritas attinet, quas tu nobis offers, tu Sahdo fabro similis es, qui in itineris die constituendo falsum et mendacem se semper ostendit. Proverbii verbis aut accusativi aut nominativi casum tribuunt. Quod si accusativi casum admittis, ex omisso verbo اعنى significat aliove pendet, sin autem nominativi casum esse statuis, est subiecti et praedieati phrasis modo, quem Arabum grammatici ابتداء appellant, ita ut pronomen انت tu suppleatur. Vocabulo درين autem Dualis numerum dedisse dicunt, ut mendacii significationem duplicarent et vim augerent. Mihi potius Persae vitiosum sermonem imitaturi aut duplicem margaritarum speciem indicaturi id fecisse videntur. Sunt autem, qui ده درى falsum significaturi, abiecta littera ن, dicant. Sijadus Cilabita ده دريه (doh dorraih) dixit. Vario autem modo hae voces mutatae, ut دعدن, دعدار et دعدار, »falsum, mendacium« designant.

١٩ اَدْفَعِ الشَّرَّ عَنْكَ بِعَوْدٍ أَوْ عَمُودٍ

19. Malum depelle a te ope ligni aut columnae!

Quod si mendicus ad te venit, ne eum repellas nisi dono parvo aut magno dato, metuens, ne ille frustratus te vituperio laedat. Scharaf-Aldin. Samachschar. Alii autem proverbii sensum hunc esse contendunt: Depelle a te malum quocunque modo potes. Meid.

٢٠ دَعَّ عَنْكَ نَهَبًا صَبِجَ فِي حَجَرَاتِهِ

20. Sine rem raptam, in cuius lateribus clamat-
tum fuit (cuius latera periire)!

In eum dicitur, qui primum opum aliquam partem amisit, tum maiore parte privatur. Dimidium versus est Amru-l'Kaisi, cuius camelos tempore, quo apud Chaledum ben-Sadus ben-Azmah Alnabhani in hospitio degebat, Baihtsus ben-Howaiz incursione facta rapuerat. Chaledus igitur Amru-l'Kaiso dixit: Da mihi graciles tuos camelos et iumenta tua, ut opes tibi raptas quaeram. Quod quum fecisset, ille cum iis aufugit. Alii rem sic narrant: Quum Chalidus gentem illam assecutus esset, dixit: O gens Banu-Djadilah, num vos vicinum meum praedamini? At illi: Non est vicinus tuus. Tum ille, ut rem ipsis probaret, dixit: Nonne cameli, quibus velor, camelis similes sunt, quos rapuistis? Illi rem videntes cum a camelis descendere iusserunt et illos quoque abduxerunt. Quae res in causa erant, eum Amru-l'Kaisus versibus eum perstringeret, dicens:

دَعَّ عَنْكَ نَهَبًا صَبِجَ فِي حَجَرَاتِهِ وَلَيْنَ حَدِيثًا مَا حَدِيثُ الْوَرَّاحِلِ

»Sine rem raptam, quae periit; sed novum factum est, quod iumentis recenter accidit.«

Metrum versus Thawil appellatum est. Conf. libr. m. p. 161.

٢١ دَبَّ قَمَلُهُ

21. Repserunt eius pediculi.

A camelo desumptum in hominem pinguem, cuius conditio bona est, dicitur.

٢٢ الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلُهُ

22. Qui bonum indicat, ei similis est, qui id peragit.

Verba haec primum dixit Allodjaidjus ben-Schonaif Jarbuihta.

٢٣ أَدْرَكَ أَمْرًا بِجَنَّةِ

22. Rem initio tractavit.

In virum dicitur, qui ante alias iusto tempore rem aggressus eam bene perfecit. Scharaf-Aldin. Samachschar.

٢٤ دَحَ آمْرًا وَمَا اخْتَارَ

23. Sine virum et id quod elegit.

In eum dicitur, qui adhortationem tuam non admittit. Eandem adhortationem poeta Albohtari versibus hisce expressit:

إِذَا الْمَرْءُ نَمَرَ يَدْرِ مَا أَمَكَّنَهُ وَلَمْ يَأْتِ مِنْ أَمْرِهِ أَزِينَهُ
وَأَعْجَبَهُ الْعُجْبُ فَاقْتَنَاهُ وَقَنَاهُ بِهِ التَّيْبُ فَاسْتَخَسَّنَهُ
فَدَعَاهُ فَقَدْ سَاءَ تَذْيِيرُهُ سَيُصْحَكُ يَوْمًا وَيَبْكِي سَنَهُ

„Si vir quod peragere potest nescit et meliorem rei suae partem non aggreditur, et amor sui eum occupat, ut suum consilium sequatur, tum superbia eum in errorem coniicit, ut hunc pulchrum esse censeat: sine eum, nam eius agendi ratio prava est. Diem ridebit, et annum plorabit.“

Metrum versuum Motakarib appellatum est. Conf. libr. m. p. 281. Samachscharius proverbii verba Kozairum Ahmrue ben-Ahdi, quum hic eius nasum amputare nollet eumque a consilio suo removeere euperet, dixisse narravit.

٢٥ دَرْدَبَةُ دَرْدَبَةُ الْعَلُوقِ

25. Ad eum adsuefactus est, quemadmodum camela, quae ad pullum, quem sugere non sinit, adsuefit.

Proverbium ad metrum Sarih referri potest conf. l. m. p. 246. et significare videtur, cuiusdam amicitiam et amorem sincerum non esse.

٢٦ دَرِي عُقَابُ بِلْبَنِ وَأَشْخَابِ

26. Lac large emitte et radiatim, o camela Ohkab! Proverbium est, quo in Venere impotentes utebantur. conf. C. VII, p. 173.

٢٧ أَدْعُ إِلَى طِعَانِكَ مَنْ تَدْعُو إِلَى جِفَانِكَ

27. Ad pugnam tuam voca eum, quem ad scutellas tuas vocas!

Qui beneficiorum tuorum particeps est, eum in rebus tuis necessariis adhibe! Loco vocis ادع legitur ادب. Scharaf - Aldin.

٢٨ الدَّلُّو تَاتِي الْغَرَبَ الْمَرْلَةَ

28. Situla pervenit ad locum, e quo aqua e receptaculo exit, qui lubricus est.

Verba haec Bisthamus ben - Kais in somnio nocte ante diem, quo occidebatur, audivisse narrant. Hac vero in re, quum situlam loco contrario e puteo prodiisse verba significarent, malum sibi omen vidit. De hoc viro conf. Hamas. p. 282, 457. Quae verba quum audiret Nokaidus

hariolus, dixit, cur non dixisti: ثم تعود باديا مبتلة «Tum redit statim madefactus» ut vis mali ominis contra te infringeretur? Proverbii verba metrum Sarih habent. conf. libr. m. p. 246. Paulo aliter Scharaf-Aldinus rem retulit. Unum e gente Banu-Lohab, qui somniorum interpretandorum gnarus esset et cui verba narrasset, ei consilium dedisse, ut si iterum ista verba somnians audiret, modo dicta verba responderet, ut mali ominis vis infringeretur. Quod vero quum respondere non potuisset, iterum in somniando verbis auditis, virum istum e gente Banu-Lohab propinquam ei mortem praedixisse. Proverbii autem verba adhiberi dixit Scharaf-Aldinus ad metum ob instantem calamitatem ciendum.

٢٩ دَرَبِ الْبَهْمِ بِالرِّمِّ

29. Assuefac agnos herbis in terra dispersis.

Proverbium hoc adhibent significaturi, puerum educandum esse. Duplex est proverbii legendi modus. Codex meus et B. habet: بالندم, quod nomen plantae est, duo codices L. et P. بالرِّمِّ »plantae in terra dispersae« habent. Hoc rectius videtur.

٣٠ دَعْنِي رَأْسًا بِرَأْسٍ

30. Sine me caput pro capite.

In eum dicitur, qui, dum ab eo rem petis, rem similem a te petit. Abulf. Ann. II, 334. Versui poeta proverbium inseruit:

أَنَا الرَّجُلُ الَّذِي قَدْ عَيْتَمُوهُ وَمَا فِيهِ لِعَيْيَابٍ مُعَابُ

دَعُونِي عَنْكُمْ رَأْسًا بِرَأْسٍ قَنِعْتُ مِنَ الْغَنِيمَةِ بِالْإِيَابِ

»Ego sum vir, quem vituperastis, et in eo vituperatori non est vituperandi locus. Sinite me, ut vos relinquam, caput pro capite. Reditus mihi praedae loco erit!«

Versus metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204.

٣١ اَدْنَى الْجَرَى الْخَبَبُ

31. Levissimus cursus est modus qui خبب appellatur.

Scholion sic proverbium explicavit: *اى اذا خببت فى الخير فقد جريت فيه* Id est: quod si in bono celeri gressu uteris, iam in eo cucurristi. Mandatum benefaciendi pro-
verbio continetur.

٣٢ دَعَّ عَنْكَ بُنْيَاتِ الطَّرِيفِ

32. Neglige vias minores a magna via deductas!

Aggredere rei praecipuam partem, et ad res minus
graviores ne deflecte!

٣٣ اَدْخُلُوا سَوَادًا فِي بَيَاضٍ

33. Immiserunt nigrum in album.

Res omnino perturbarunt, ut quasi noctem cum die permiscerent. Id est: Animum celarunt rem aliam facien-
tes quam volebant.

٣٤ دَعَا الْقَوْمَ النَّقْرَى

34. Invitavit gens peculiari modo (eligendo).

Vocabulum *النقري* a verbo *نقر* derivatum est, quod in
ave adhibetur, quae grana e terra rostro eligit. Verbum
انتقر in virum res eligentem transfertur. Vocabulum igitur
النقري electionem designat, ut non omnes invitentur,
sed nonnulli eligantur. In eum proverbium dicitur, qui
praecipuum beneficium in virum, hunc aliis praeferebat confert.

٣٥ دَافِعِ الْأَيَّامَ بِالْقُرُوضِ

35. Procrastinando age cum diebus in debitis!

Proverbium monet, ut homo diebus vitae, quos tan-

quam debitum acceperit, modice utatur et in reddendis iis procrastinando agat tanquam debitor, qui non statim reddit totum aes alienum. In duobus codicibus B. L. legimus, proverbium significare, opes conservandas esse.

٣٦ دُونَ غُلَيَّانَ خَرُّطُ الْقَتَادِ

36. Ante Gholajjanum est decorticatio tragacanthæ.

Cf. prov. 13. Gholajjan nomen admissarii est; sed in carmine Abu-l-Ahlae nomen cum ع scriptum reperitur. Admissarius Colaibo Wajel fuisse dicitur. Quum Colaibus camelæ, quæ vicinæ Djassasi erat, tendines incidisset, Djassasus dixerat: »Occidetur admissarius, qui camelæ tuæ præstat.« Colaibus ista verba audiens et suum admissarium significatum esse putans ista verba protulit, quibus rem perfectu esse difficillimam significaturus erat. Djassasus autem Colaibi personam voluit.

٣٧ دَعِ الشَّرَّ يَعْبُرْ

37. Sine malum transire.

Verba hæc Almamunus chalifa viro dixit, qui absentem obtrecebat:

٣٨ دَمْعَةٌ مِنْ عَوْرَاءَ غَنِيمَةٌ بَارِدَةٌ

38. Lacryma una ex oculo caeco est præda grata.

Addas vocem عوراء oculus vocabulo غوراء. Proverbium in avarum dicitur, qui parvum donum tibi dat.

٣٩ دَعِ الْقَطَا يَنِمُّ

39. Sine aves Kathæ dormiant.

Proverbium nos monet, ut rem decretam omittamus.

٤٠ أَدْبَرَ غَرِيرَهُ وَأَتْبَلَ هَرِيرَهُ

40. Retrocessit indoles egregia et advenit indoles prava.

In senem dicitur, qui antea omnibus gratus, iam morosus et ingratus factus est. In Haririi libro p. 531. proverbium transpositum est. conf. ibid. schol.

٤١ دُونَ كُلِّ قَرِيْبِي قَرِيْبِي

41. Ante omnem cognationem remotiorem est cognatio propior.

Vocabulum قَرِيْبِي deminutivum vocabuli قَرِيْبِي est, quo hoc in proverbio cognatio remotior designatur. In eum dicitur, qui a te rem petit, quam eandem alter tibi cognatione propinquior a te quoque petivit.

٤٢ دِيْكُهُ يَلْتَقِطُ الْحَبَّ

42. Gallus eius grana colligit.

Alter proverbii legendi modus est: دِيْكُهُ يَلْتَقِطُ الْحَبَّ
«Gallus eius glaream colligit.» In obtrectatorem proverbium dicitur.

٤٣ دَلَّ عَلَيْهِ اَرْبَهُ

43. Indicavit eum ipsius prudentia.

I. e. Quis sit, ex eius prudentia cognoscitur. In virum despectum, qui primo adspectu contemnitur et a quo nulum in malis auxilium expectatur, dicitur proverbium, quod ad metrum Redjes referri potest. conf. l. m. p. 232.

٤٤ دَعِ الْعَوْرَاءَ تَخْطَأَنَّ

44. Sine transeat ad te turpe dictum (vel indolens prava).

Id est: te non attingat, afficiat; dicitur enim: اَرْدَتْكُمْ
«Volui vos; sed vos non assecutus sum.» فُخْطِئْتُمْ

٤٥ دَعِ الْمَعَاجِيْلَ لِطِيْلِ اَرْجَدٍ

45. Relinque vias breviores latroni duros pedes habenti.

Viae breviores, quibus quis citius ad locum aut aquam pervenit, molestiores sunt. Proverbium, quod ad metrum Redjes (conf. l. m. p. 237.) referri posse videtur, monet, ut loca aliis suspecta evitemus.

٤٦ دَأَمَاءُ لَا تُقَطَّعُ بِالْأَرْمَاتِ

46. Mare est, quod ratibus non transitur.

In re magna et gravi dicitur, quam perficere non potest nisi is, qui apparatu et adiutoribus bene instructus est. Proverbium ad metrum Sarih referre licet. cf. l. m. p. 246.

٤٧ دَهَوْرَ نَجَا وَأَسْنَهُ مُبْتَلَا

47. Latrat (canis) ob timorem leonis, dum podex eius madidus est.

Dum latrat, simul cacat. In eum dicitur, qui potenti minatur. Proverbium ad metrum Sarih, si Mobtallah enuncias; sin vero mobtallaton, ad metrum Redjes appellatum referendum est. conf. l. m. p. 245 et 231.

٤٨ دَمٌ سَلَّاعٌ جَبَّارٌ

48. Sanguis Sallahi vindicta caret.

Proverbium Hamsahus adferens nil addidit eius explicandi causa. Vir autem Sallahus appellatus ad gentem Ahbd-Alkais pertinebat. Proverbii sensus mihi esse videtur: Impune res fit vel impune vir iniuria afficitur; quemadmodum ille vir sine vindicta occidebatur.

٤٩ دَعِ الْكَذِبَ حَيْثُ تَرَى أَنَّهُ يَنْفَعُكَ فَإِنَّهُ

يَضُرُّكَ وَعَلَيْكَ بِالصِّدْقِ حَيْثُ تَرَى أَنَّهُ

يَضُرُّكَ فَإِنَّهُ يَنْفَعُكَ

49. Onitte mendacium, quum tibi utile esse videtur, nam tibi nocebit; et ad veritatem confuge, quum tibi nocere videtur, nam tibi utilitatem adferet.

Proverbium monet, ut veritati semper operam demus. Conf. Erpenii prov. II, 48.

ه. دَارٌ مِنْ رُحَا.

50. Domus ad Roham pertinens.

Roha nomen gentis et nomen oppidi (Edessae) est. In eum dicitur, qui a te rogatus, ut nuntium adferat, res tibi notas narrat.

اه الدِّينُ النَّصِيحَةُ

51. Religio est sincerum monitum.

Vocabulum نصيحة derivant a verbo نصح consuere, ut sit coniunctio hominum inter se. Proverbium ex Mohammedis traditione desumptum esse, Meidanus adnotavit hisce verbis utens: وهذا من حديث يروى من النبى عليه السلام وتاممه قالوا لمن يا رسول الله قال لله ورسوله ولايمة المسلمين قالت العلماء النصيحة لله ان يخلص العبد العمل لله والنصيحة للرسول ان يصفو قلبه في قبول دعوى النبوّة ولا يضم خلافها والنصيحة (للمسلمين ان لا يتميزوا عنهم في حال من الاحوال وقيل النصيحة لايمة المسلمين ان لا يشق عصاهم ولا يعف فتواهم Proverbii verba sermonis pars sunt, quem Mohammedes propheta habuisse traditur. Completus autem sermo hic est. Dixerunt (audientes): cuinam? o legate Dei! Respondit: »Deo, legato eius et doctoribus Mohammedanorum.« Viri docti verba sic interpretati sunt: Verba النصيحة لله significare, servum Dei totam agendi rationem Deo consecrare, verba النصيحة للرسول, legati

1) Sic quidem in omnibus codicibus legitur, nec vero dubito, quin لايمة المسلمين legendum sit.

animum omnino occupatum esse prophetiae munere satisfaciendo, neque huic contrariam cogitationem animo fovere, verba النصيحة للمسلمين, nullo modo eos (doctrina) ab iis (Mohammedanis) distinctos esse. Sunt autem, qui dicant, verba النصيحة لائمة المسلمين significare, discordiam inter eos non esse debere, eorumque responsa Deo non repugnantia. Vario autem modo ista Mohammedis verba citantur. In Kamuso Turcico ad vocem النصيحة sic legitur: الدين النصيحة لله ولرسوله ولكتابه ولائمة المسلمين وعامتهم «Religio est sincerum monitum Deo, legato eius, scribis eius, Mohammedanorum doctoribus et vulgo.»

٥٢ دَغْرَى لَا صَفَى

52. Cum impetu tumultuario, non structo ordine (irruite)!

Proverbium quoque دَغْرَى لَا صَفَى legitur. Prior vocis دَغْرَى enunciandae modus genti Asad appellatae proprius est, posterior aliis gentibus. Proverbium, ut occasione subito data utantur, hortatur.

٥٣ دِمَاءُ الْمُلُوكِ أَشْفَى مِنَ الْكَلْبِ

53. Regum sanguis rabiei caninae medetur.

Alter proverbii legendi modus est: دِمَاءُ الْمُلُوكِ شِفَاءُ الْكَلْبِ «Sanguis regum est contra rabiem caninam remedium.» Nonnulli a verborum sensu recedentes proverbii sensum hunc esse statuunt: Nobilis viri sanguis est vindicta, quae iram sedat.

٥٤ الدَّهْرُ أَبْلَغُ فِي النَّكِيرِ

54. Tempus efficacius est in rerum permutatione.

٥٥ الدَّهْرُ أَطْرَقَ مُسْتَتَبٌ

55. Tempus silet et bene dispositum est.

Huiusce proverbii explicationem, qualis et in Meidanii et in Scharaf-Aldini opere legitur, ex scholiis addere placeat. Meidanius habet: مطرق مغص منقاد i. e. silens, palpebras contrahens, obsequens: « Scharaf-Aldinus autem sic verba explicavit: ای ساکن یاتیک من حیث لا تدری i. e. »quiescens, venit ad te unde nescis, currens modo quo vis.« Samachscharius habet: جار علی «Currens modo quo ipse vult.» Tum addunt Scharaf-Aldinus et Samachscharius, Abu-Moslimum¹⁾ haec proverbii verba Rubaho ad ipsum venienti inter alia dixisse: انك يا ابا الجحاف اتيتنا والاموال مشفوعة بالرجال ونوايب تمعروا وان الدهر اطرق مستتب وان لك علينا عودا ونوايب تمعروا وان الدهر اطرق مستتب وان لك علينا عودا «Tu o Abu-lDjahhaf ad nos venisti et opes propter viros erogatae sunt, et calamitates irruunt; et tempus est silens et bene dispositum et tibi ad nos reditus erit et ne angustum reddas pectus tuum, ita ut respondere non possis ei similis, qui vitio caecitatis vel surditatis laborat.» Sic in Kamusi opere postrema verba explicata sunt. Proverbii verba, quae mihi non omnino clara esse confiteor, temporis vituperium continent.

٥٦ الدهر أروء مستتب

56. Tempus lente procedit et solum res perficit.

Tempus quamquam leniter agit, tamen omnes res vincit. Pro voce اروء in Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus ازور legitur et verbis منحرف الى جانب «Ad latus declinans» explicatur.

٥٧ الدهر أنكب لا يلب

57. Tempus inclinans est, non subsistit loco.

Proverbium quoque sic legitur: الدهر انكث لا يلت

1) Chorasanae praefectus a chalifa Almansuro anno 137 interfectus est.

Duplex est vocabuli انكب explicandi modus, aut derivandum est a voce نكبة »calamitas« i. e. abundans calamitatibus aut a نكب »inclinatio«, quem rectiorem derivandi modum censuit esse Meidanius, ut tempus a recto modo declinet, neque in una eademque ratione persistat. Quod si vero انكث legendi modum admittis, voci »multum dissolventis« significatio tribuenda est. Congruunt autem significatione الب et الت.

Forma comparativi.

٥٨ اَدَقُّ مِنْ خَيْطٍ بَاطِلٍ

58. Tenuior, quam filum vanum.

Duplex est verborum خيط باطل »filum vanum« explicandorum modus. Aut in aere conspicuos atomos sole lucente aut araneae fila in campis conspicua esse dicunt, quae pueri مخاط الشيطان »Mucum nasi diabolici« appellant. Merwanus ben-Alhacem chalifa¹⁾ ob corporis longitudinem خيط باطل cognomen accepit. Eandem ob causam et cognomen umbrae struthionis ظل النعامة viro dare solent.

٥٩ اَدَقُّ مِنْ الشَّخْبِ

59. Tenuior, quam tenuis lactis radius.

Meidanio vocabulum شخب tenuem lactis radium, qui prodit ex ovis mammis initio mulgendi, significat.

٦٠ اَدَقُّ مِنْ الطَّاحِينِ

60. Magis contritus, quam res molita.

1) Anno 64. imperio porius post septem mensium spatium Damasci obiit.

Hoc in proverbio اَدَقُّ a vocabulo مَدْقُوقٌ contritus derivata est. Poeta Alhothaiah appellatus proverbium in versu, quo matrem suam alloquitur, adhibuit:

وَقَدْ مَلَكَتِ أُمِّرَ بَنِيكَ حَتَّى تَرَكَتِيهِمْ أَدَقُّ مِنَ الطَّحِيينِ

»Tu filiorum tuorum rebus ita potita es, ut eos magis contritos, quam rem molitam relinqueres.«

Versus metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204.

٦١ أَدَبٌ مِنْ ضَيَّوْنَ

61. Magis repens, quam felis mas.

Dixit poeta:

أَدَبٌ بِاللَّيْلِ لِحَارَاتِهِ مِنْ ضَيَّوْنَ دَبُّ إِلَى قَرْنَبٍ

»Magis repens noctu ad vicinas suas, quam felis mas ad murem.«

Versus metrum Sarih appellatum est. Conf. l. m. p. 243.

٦٢ أَدَبٌ مِنْ قَرْنَبِي

62. Magis repens, quam animalculum Karanba appellatum.

Vocabulum قَرْنَبِي insecti, similis scarabaeo nomen est.

Vir, qui mulierem in matrimonium petens ob paupertatem repulsum tulerat, quod illa divitem, sed vilem praeferret, hos versus se vindicandi causa dixit:

أَلَا يَا عِبَادَ اللَّهِ قَلْبِي مُتَمَيِّمٌ بِأَحْسَنَ مَنْ يَمْشِي وَأَقْبَحَهُمْ فِعْلًا

تَدِبُّ عَلَى أَحْشَائِهَا كُلَّ لَيْلَةٍ دَيْبَبَ الْقَرْدَبِي بَاتَ يَعْلُو نَقْمًا سَهْلًا

»Eheu! o servi Dei! cor meum vinctum est a pulcherrima eorum, qui incedunt, sed turpissima omnium in agendo; repit super visceribus suis tota nocte, quemadmodum scarabaeus nocte rependo adscendit collem arenae acquabilem.«

Metrum versuum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161. Scharaf-Aldin.

٦٣ أَذْنِي مِنَ الشَّيْخِ

63. Propinquior (viro), quam lorum soleae.

Vocabulum أَذْنِي duplicem accepit in hoc proverbio significationem, aut propinquioris aut vilioris, ut أَذْنَا (rad. ذنا) scribendum sit. Dixit poeta:

وَأَذْنِي إِلَى الْمَرَّةِ مِنْ شَيْخِي وَأَبْعَدُ بَعْدًا مِنَ الْكَوْكَبِ

»Propinquior viro quam lorum soleae et remotior quam stella.«

Versus metrum Motakarib appellatum est. Conf. l. m. p. 281. Scharaf-Aldin. Samachschar.

٦٤ أَذْلٌ مِنْ حَنِيفٍ الْحَنَاتِمِ

64. Melior viae dux, quam Honaifus Alhanatim.

Vir hic ad gentem Banu-Taim-Allat ben-Tsahlebah pertinebat. In regione Wabar a daemonibus abrep-tum, quum caecus esset, odore terrae ad suos reversum esse, fabulantur. Idem vir camelos tractandi modum optime novit. Conf. C. I, 408.

٦٥ أَذْلٌ مِنْ دُعَيْمِصِ الرَّمْلِ

65. Melior viae dux, quam Doahmizus arenarum.

Servi cuiusdam nigri, qui viae per arenas deserti ducentis maxime gnarus esset, cognomen fuisse tradunt. Narrant quoque, eum ex terrae odore viam cognovisse. Conf. lex. meum s. v. دُعَيْمِصِ.

٦٦ أَذْهَى مِنْ قَيْسِ بْنِ زُهَيْرٍ

66. Maiori intelligentia praeditus, quam Kaisus ben-Sohair.

Kaisus ben-Schahir, gentis Ahbs appellatae princeps erat. Multa, quae eius intelligentiam probant, a scriptoribus narrantur. Inter alia narrant, cum, qui in Ghathfani-darum regione iter faciens, et multam opulentiam et incolarum frequentiam videns, rem sibi non placere dixisset, Arabiaho ben-Sijad Ahbsitae, qui huius rei causa admiratione adfectus esset, respondisse: nescisne, cum opulentia et molli vita coniuncta esse plura haud laudanda, quia homines se invicem deserunt, se invicem odio persequuntur, sibi invicem invident, dum pauperes et pauci se invicem adiuvant et sibi mutuum auxilium praestant?

٦٧ أَذْنَفُ مِنَ الْمَتَمَنَى

67. Vehementiore morbo laborans, quam optatus.

Proverbio hoc in oppido Bazra utebantur. Scharaf-Aldin. De hoc adolescente, qui cognomen optati accepit, et quem amor totum occupavit, ut in gravem morbum incideret, conferas Cap. XIV, 102.

٦٨ أَدَمٌ مِنْ بَعْرَةٍ وَأَدَمٌ مِنْ وَبَارَةٍ

68. Vilior, quam globulus stercoris; et vilior, quam animalia Wabr appellata.

Descriptio animalis, quod ab Arabibus وبر (Wabr) appellatur, cuniculi descriptioni similis est.

Proverbia recentiora.

٦٩ دِعَامَةُ الْعَقْلِ الْحَلْمُ

69. Columna prudentiae est lenitas et animi tranquillitas.

Vocabulo حلم animi tranquillitas, quae irac resistit,

significatur. Ea autem tranquillitas tanquam prudentiae columna describitur, quippe quum irae vehementia prudentissimum quemque abripiat, ut imprudenter agat.

٧٠ دُنْيَاكَ مَا أَنْتَ فِيهِ

70. Mundus tuus est id, in quo es

٧١ دَخَلَ فُضُولِي النَّارَ فَقَالَ لِلْحَطَبِ رَطْبٌ

71. Intravit vir rebus ipsum non spectantibus occupatus in ignem (infernum) et dixit: lignum est virens.

٧٢ دَلَّ عَلَى عَاقِلٍ آخِثِيَارُهُ

72. Id quod elegit, virum prudentem esse, ostendit.

٧٣ دَعْ اللُّؤْمَ إِنَّ اللُّؤْمَ عَوْنُ النَّوَإِبِ

73. Omitte vilitatem, nam vilitas infortuniorum auxilium est.

In codice Pocockiano proverbium hoc desideratur.

٧٤ دَوَاءُ الدَّهْرِ الصَّبْرُ عَلَيْهِ

74. Remedium temporis est patientia.

٧٥ دَعْ الْمِرَاءَ وَإِنْ كُنْتَ مُحِقًّا

75. Omitte contentionem in disputando, et si iure vincis.

٧٦ دَعُوا فِدْفَ الْخَصَنَاتِ تَسْلَمَ لَكُمْ الْأُمَهَاتِ

76. Abstinete a conviciis feminarum pudicarum, ut matres vestrae salvae sint!

٧٧ الدَّرَاهِمُ أَرْوَاحٌ تَسِيدُ

7. Nummi sunt animae, quae fluunt.

٧٨ الدَّابَّةُ تُسَاوِي مِقْرَعَةً

8. Iumentum aequale est flagello.

٧٩ الدُّنْيَا قَنْطَرَةٌ

9. Mundus pons est.

In codice Lugd. additur *الآخرة*. »Alterius mundi.« Sed
ec vox explicandi gratia addita videtur.

٨٠ الدَّرَاهِمُ مَرَاهِمُ

10. Nummi emplastra sunt.

In meo codice *الدنيا مراهم* »Mundus emplastra;« id
od vitiosum videtur. Pocockius alterum proverbium ad-
lit: *الدراهم كالمراهم تجبر العظم الكسير* »Nummi
emplastris similes sunt, quae os fractum sanant.« Sed
ec quoque verba explicandi gratia addita esse videntur.

٨١ الدُّنْيَا قُرُوضٌ وَمُكَافَاةٌ

11. Mundus est aes alienum et pensatio.

٨٢ الدَّرَجَةُ أَوْثَقُ مِنَ السُّلَمِ

12. Gradus firmior est, quam scala.

Proverbium hortatur, ut res haud periculosae eligantur.

٨٣ الدِّينَارُ الْقَصِيرُ يَسُوِي دَرَاهِمَ كَثِيرَةً

13. Nummus aureus parvus multos nummos ar-
genteos aequat.

In rem, quae, quamquam utilitatem magnam affert,
lipenditur, quadrat proverbium.

٨٤ الدَّرَاهِمُ بِالدَّرَاهِمِ تُكْسَبُ

14. Nummi nummis acquiruntur.

Caput IX.

L i t t e r a D s a l.

١ ذَهَبَ أَمْسٍ بِمَا فِيهِ

1. Hesternus dies abiit cum eo, quod in eo erat.

Dhamdhamus ben-Ahmru Jarbuita, omni amore puellam prosequabatur semper ab illa reiectus. Quum igitur quodam die, quo ipse repudiatus erat, Ghorrahum ben-Tsahlebah Jarbuitam ad illam accedentem videret, eius vestigia secutus in propinquo iis loco se abscondidit, et virum hunc versum puellae recitantem audivit:

قَدِيمًا تَوَاتَيْنِي وَتَأْتِي بِنَفْسِهَا عَلَى الْمَرْءِ جَوَابِ التَّنَوُّةِ صَمُصِمٌ

»Iam olim mecum consensit repudians virum, qui frequenter peragrat deserta, Dhamdhamum.«

Dhamdhamus autem ob haec verba iratus impetu facto eum occidit et hunc versum dixit:

سَتَعْلَمُ أَنِّي لَسْتُ أَمِنْ مُبْغَضًا وَأَنَّكَ عَنَّا إِن نَّأَيْتُ بُعْزَلٍ

»Tu iam scies, me non esse multum fidum, quum ira exardesco et te esse ab ea remotum, si ego reiectus sum¹⁾).

Quum interrogaretur: Quanam de causa patruelem tuum occidisti? proverbii verbis respondit significaturus, conditionem inter ipsos mutatam et amicitiam in inimicitiam conversam esse.

1) Versum metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

۲ ذُرِّي بِمَا عِنْدَكَ يَا لَيْغَاءَ

Patefac id, quod cogitas, o indistincte loquens (femina)!

Scholion vocem sic explicat: ای ابینی ذروا من کلامک i. e. claram fac partem sermonis tui a, quae sit voluntas tua, mihi indicetur. « Haec autem verba in causa fuisse videntur, cur Reiskius in Golii sui exemplari radici ذرا F. o adscripserit »clare et distincte utus mentem exposuit;« quam significationem in lexicon meum recepi. Scholii auctor vocem ذری a radice ذرا derivavit. At vero Samachscharius adnotavit esse, qui vocem a radice ذر sparsit derivandam esse censeant. Proverbium ad metrum Sarih appellatum referri potest. Conf. r. m. p. 246.

۳ ذَكَّرَنِي فُوكَ حِمَارِي أَهْلِي

In mentem mihi revocavit os tuum asinos duos familiae meae.

Vir quidam asinos duos amissos quaerens feminam in loco tectam conspexit et amore eius omnino captus asinorum oblitus est. Non autem rogare destitit, donec velum a facie removeret. Magnos autem illa e labiis prostantes dentes, asinorum recordatus verba dixit, quae proverbium venerunt. Proverbio metrum Sarih est. Conf. libr. l. m. p. 246.

۴ ذَهَبُوا أَيِّدِي سَبَا وَتَفَرَّقُوا أَيِّدِي سَبَا

Abierunt tanquam agmina Sabaeorum; et dispersi sunt tanquam agmina Sabaeorum.

Duo haec proverbia significant, homines ita dispersos esse, ut nunquam congregentur. Sabaeorum enim gentes captis aggeribus et aquis in eorum regionem irrumpentibus,

in diversas regiones, ut nunquam congregarentur, emigrare coactae sunt. Quatuor gentes Ahmilah, Ghassan, Lachm, Djodsam in regiones septentrionales; Asd, Cendab, Medsdjeh, Alaschar, Anmar cum Badjilal in regiones australes se contulerunt. Conf. hac de re »Reiskii libr. De Arabum epocha vetustissima Sail Ol Arem i. e. ruptura catarrhactae Marrebensis p. 8 sq. cf. Kam. et Djeuh. s. v. سبى. Vox autem ايدى vario modo explicatur. Sunt, qui dicant vocem ايدى manus animas (انفس) significare, ut modo, quem Arabum grammatici statum حال appellent, posita sit; quae vox licet determinata (معرفة) sit, eam tamen status حال locum tenere, quum voci indeterminatae nempe voci متفرقين explicandae inserviat. Alii autem vocem مثل omisam esse dicunt, ut sit pro ذهبوا مثل ايدى السبا ut accusativus modo, quem Arabum grammatici ظرف (accusativum loci) appellaverint, positus sit. Samachschar.

ه اَذْهَبِيْ فَلَا اَنْدَهُ سَرْبَكَ

5. Abi, o femina, et pecus tuum pascens non abigam.

Id est: Abi, quo vis cum camelis tuis. Verbis hisce ante Mohammedis tempus Arabum uxores repudio dimittebantur. Cf. Djeuh. Samachschar. Scharaf-Aldin.

٦ الدَّوْدُ اِلَى الدَّوْدِ اَبْلُ

6. Parvum camelorum agmen ad parvum (accedens) magnum fit.

Vox دود parvum camelorum agmen designat. De numero camelorum, quos isto nomine appellatum agmen continet, non consentiunt. Kamusi autem auctori in proverbio duorum camelorum significationem habere videtur. Conf. lexicon meum sub voce دود. Proverbium significat, paucos coniunctos multos fieri.

٧ الدِّثْبُ يَأْذُو لِلْغَزَالِ

7. Lupus dorcadibus insidiatur.

Hoc proverbio in deceptione et fraude utuntur. Nil autem obstat, quominus voci يَأْذُو significatio vocis يَسْعَدُو (currit) tribuatur; litterae enim Hamza et Ain inter se permutantur.

٨ ذِثْبُ خَمِرٍ

8. Lupus loci occultantis.

Vocabulum خَمِرٍ locum designat, quo si quis se recepit, absconditus est. Eodem modo dicitur ذِثْبُ غَضَا »lupus inter arbores Ghadha degens.« Vocibus autem his lupum esse rapacem, significant, qui loquendi modus in hominem transfertur.

٩ الدِّثْبُ يُكْنَى أَبَا جَعْدَةَ

9. Lupus cognominatur Abu-Djahdah.

De vocabuli جَعْدَةَ significatione interpretes non consentiunt. Sunt, qui agnae nomen esse dicant, a qua cognomen lupus acceperit, quod iis insidietur. Alii autem جَعْدَةَ herbae odoriferae nomen esse contendunt, quae vere nascentis mox arescat. Eandem lupi rationem esse, qui pulchrum cognomen habens perfidus sit et uno eodemque statu non permaneat, aut quod lupus cognomen pulchrum gerens turpiter agat. Aliis cognomen ob avaritiam a verbi جَعْد significatione lupo datum est. Verba autem Ohbaido ben-Alabraz adscribuntur, qui ea dixisse fertur, quum Alnohmanus ben-Almondsir eum occidere vellet. In eum adhibetur proverbium, qui se virum honore adficere, de se palam faciens, eundem perdere vult.

١٠ ذَهَبُوا إِسْرَاءَ غُنْفَدٍ

10. Abierunt nocturno erinacei itinere.

Erinaceus nonnisi noctu in terra incedit. In Samach-scharii codice huius proverbii explicandi gratia legitur: تفرقوا »dispersi sunt,« id quod scribae vitium esse videtur.

الذَّيْبُ خَالِيَا أَسَدًا ۱۱

11. Lupus, si solus est, leo.

Vocem خاليا tanquam obiectum explicant, ut sensum habeat اذا وجدك خاليا وحدك »quando te solum invenit.« Aliis autem explicandi ratio praeferenda videtur, qua vox خاليا ad subiectum sc. lupum referatur, ut sensus sit: Quando solus est, et in se solo fiduciam ponit. Tum ita explicanda sunt verba: الذيب يشبه الاسد اذا كان خاليا »Lupus leoni similis est, quum solus est.« Legitur quoque sic proverbium: »Lupus, quando te solum invenit, audacior est.« Accusativum ex verbo omisso يشتد pendere dicunt. Proverbium, quod in rebus religionis et mundi adhibetur, monet, ne nos ab aliis separemus et soli simus. Traditione ad nos delata verba sunt: عليك بالجماعة »Agmini te adiungas, nam lupus ovem separatam et remotam lacerat.« Scharaf-Aldin. Samachschar. Conf. prov. 43.

ذَهَبَ فِي الْأَخِيْبِ الْأَذْهَبُ وَذَهَبَ فِي الْحَبِيْبَةِ ۱۲

12. Abiit in (via) frustrante, abducente; et abiit in frustratione.

Frustra rem quaesivit, neque eam obtinuit. De proverbio priore paullum dubito. Ante vocabulum الاخيب suppleendum puto vocabulum طريق via. Voci الاذعب significationem multum abeuntis vel abducentis, ut a quarta coniugatione derivanda sit, tribui.

الذَّيْبُ مَغْبُوطٌ بِذِي بَطْنِهِ ۱۳

13. *Lupus in invidiam venit ob id, quod ventrem implet.*

Diversa proverbii lectio est: الذئب يغبط بغير بطنة
 »Lupus in invidiam venit, dum venter impletus non est.«
 Scholion sic explicat proverbium: وذو بطنه ما في بطنه ويقال
 ذو البطن اسمر للغايط يقال القى ذا بطنه اذا احدث قال ابو
 عبيد وذلك انه ليس يظن به ابدا للجوع انما يظن به البطنة
 لانه يعدو على الناس والماشية قال الشاعر

ومن يسكن البحريين يعظم طحاله ويغبط بما في بطنه وهو جايع
 وقال غيره انما قيل ذلك لانه عظيم الجفرة ابدا لا يمين عليه
 الضمور وان جهده للجوع قال الشاعر

لكالذئب مغبوط لحشا وهو جايع

»Vocibus id, quod in ventre eius est,« significant. Et dicitur: ذو البطن nomen excrementi est. Dicitur
 »Excrementa reddidit.« Dixit Abu-Ohbaidus, huius rei causam esse, quod nunquam ei famem (satieta-
 tem?) esse putent, nil nisi ventris impletionem, quod tam
 homines, quam bestias invadat. Dixit poeta:

»Is, qui Albahrainum incolit, magnos habet lienes, felix habetur propter id, quod in ventre est, dum esurit.«

Alius quidam dixit; huiusce rei causam esse, quod lupus
 capacem habeat ventrem, ut nunquam, etsi fame affectus
 sit, gracilis ventre videatur. Dixit poeta:

»Lupo similis, visceribus felix habitus, dum famelicus est 1).«

Tertius legendi modus est: الذئب يغبط بذى بطنه
 »Lupus in invidiam venit ob id, quod in ventre ipsius est.«

Quartus denique legendi modus est: الذئب مغبوط جايعا
 »Lupus in invidiam venit, dum famelicus est.« Lupus

1) Hemistichii huius nec non versus praecedentis metrum Thavil appellatum est. Conf. lühr. m. p. 161 sq.

autem satius habetur, quod multum currit et multum audax est, quamvis huiusce rei causa saepissime in fame posita sit. Proverbium autem in homine adhibetur, qui, licet pauper sit, dives esse putatur, aut satius habetur, dum famelicus est. Scharaf-Aldin. Samachschar.

الذئبُ أدغم ١٤

14. Lupus nigro naso praeditus est.

Ebn-Doraidus talem proverbii explicationem adtulit: Lupi sunt دغم i. e. naso nigro praediti, sive inserta in vas lingua bibit sive non bibit, nam illa nasi nigredo naturalis est. Interdum quoque de lupo dicunt ولغ »inserta in vas lingua bibit,« dum famelicus est (quod nigro naso praeditus est). Proverbium autem de eo dicitur, cui res, quam non accepit, invidetur. Scharaf-Aldin, Samachschar.

ذهبوا شجر بغير وشذر مذر وشذر مذر وجذع مدع ١٥

15. Quoquo versus abierunt.

In omnes regiones dispersi sunt. Sunt autem quatuor proverbialiter loquendi modi; dicitur enim: ذهبوا شذر مذر et ذهبوا جذع مدع etc.

ذهب دمه درج الرياح ١٦

16. Abiit sanguis eius in viam ventorum.

Legitur quoque ادراج الرياح »in vias ventorum.« In eum dicitur, cuius mors non vindicatur.

ذهبت هيف لاديانها ١٧

17. Abiit ventus fervidus (Haif) secundum consuetudinem suam.

Haif nomen venti fervidi est, e regione Arabiae felicitis aestatis tempore flantis, qui omnes res aridas reddit. Proverbio utuntur ad significandum, omnes homines dispersos

esse, ut quilibet suo negotio incumberet. Alii autem proverbium in eum adhiberi contendunt, qui consueto mori suo semper adhaereat. conf. Kam. v. حَيْفَ.

١٨ ذَلِيلٌ عَانَ بِقَرْمَلَةٍ

18. Contemptus confugit ad arborem Karmalah appellatam.

Nomen قَرْمَلَةٍ arborem tenuem, foliis carentem, ut umbram non faciat, designat. Poeta Djerirus contra poetam Ferasdakum in versu satyrico hoc usus est proverbio:

كَانَ الْفَرَزْدَقُ حِينَ عَانَ بِحَالِهِ مِثْلَ الذَّلِيلِ يَعُوذُ وَسَطَ الْقَرْمَلِ

»Ferasdakus, quum ad avunculum suum confugeret, vili similis erat, qui ad arbores Karmal appellatas confugit.« Conf. prov. 58. De vili adhibetur, qui ad vilem confugit. Samachschar.

١٩ ذَكَرْتَنِي الطَّعَنَ وَكُنْتُ نَاسِبًا

19. Confessionem in memoriam meam revocasti et eius oblitus eram.

Metrum proverbii Redjes appellatum est. Conf. l. m. p. 230. Narrant, quendam in virum, ut eum occideret, impetum fecisse, et dixisse: Abiice hastam! quam alter manu teneret; sed cuius subito impetu attonitus oblitus erat. Tum alterum verba, quae postea in proverbium venerint, dicentem hastam sumsisse, et impetum facientem hostem aut confodisse aut in fugam coniecisse. Utuntur proverbio, quum una res, cuius obliti eramus, alterâ in memoriam revocatur. Ille impetum faciens Zachrus ben-Moah-wijjah Alsolami, hic, in quem impetus factus erat, Jasidus ben-Alzabk fuisse fertur. Ahnofadhdhelus narravit, Rohaimum ben-Hasm Helalitam primum ista verba dixisse. Cum opibus et familia e sua regione in aliam migranti ei occur-

1) Versus metrum Camil appellatum est. Conf. libr. m. p. 212.

rebant quidam ad gentem Thaghleb pertinentes, qui opes praedaturi dicebant: Sine, quae tecum ducis et fuga salutem pete! Ille primo momento attonitus dixit: Capite opes; sed ne familiae vim inferte!« Tum unus eorum; erat enim illis notus, dixit: quod si hoc vis, abiice hastam! Dixit igitur istis verbis admonitus: hastam habeo et tum unum eorum post alterum occidens, versus hos cecinit:

رُدُّوا عَلَيَّ أَقْرَبَهَا أَلَّا أَصِيبَا إِنَّ لَهَا بِالْمَشْرِفِي حَيَادِيَا
ذَكَرْتَنِي الطَّعْنُ وَكُنْتُ نَاسِيَا

»Repellite remotissimos (camelos) super maxime propinquum eorum, nam iis per gladium est propellens. Tu confossionem in memoriam revocasti, cuius ego oblitus eram.«

Sunt, qui اذَكَرْتَنِي legant. Samachschar. Metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Erpen. prov. Cent. II, prov. 61.

٢. ذُقْ تَغْتَبِطْ

20. Gusta id et laetus eris.

Quum inter plures vino bibendo occupatos et hilares unus esset, qui vino abstinens se non moveret, cæteri eum his verbis ad bibendum excitarunt.

٢١ ذَهَبَ أَهْلُ الدَّرِّ بِالْأَجْرِ

21. Magnos opes possidentes mercedem abstulerunt.

Proverbium hoc inter traditiones est, quae de Mohamme ad nos delatae sunt.

٢٢ ذَهَبَ فِي السَّمِيِّ

22. Abiit in aerem.

Abu-Ahmruus dixit, hoc significare in vanum. Vox سَمِيّ aerem significat, tum quoque سَمِيّ et سَمِيّ mendacium et falsum, vanum designat. Conf. lex. m. s. سَمَم

٢٣ اذْكُرْ غَايِبًا يَقْتَرِبُ

23. Absentis mentionem fac et propinquus erit.

Alter proverbii legendi modus est: اذكر غايبا تر: »Absentis mentionem fac et eum videbis.« Proverbium Ahbd - Allaho ben - Sobair adscribitur, qui die quodam Almochtarum, quem Meccae versantem putaret, cuiusque mentionem fecisset, advenientem conspexit. Verbis proverbii uti solet is, qui subito personam conspicit, cuius tanquam absentis mentionem fecerat, eamque ob causam admiratione adficitur. Scharaf-Aldin.

٢٤ ذُلُّ لَوْ أَجِدُ ذَاصِرًا

24. Vilitas; si invenirem adiutorem.

Id est: Haec vilitas est; si adiutorem invenirem, eam patienter non ferrem. Quum Alharitsus ben - Abi - Schamir Ghassanida (conf. Hamas. p. 402), qui Inso ben - Abi l'Hodjair ob responsum datum colaphum induxisset, primum percussus haec verba et iterum percussus: لو نهيت الاولى »Si tibi prior (colaphus) interdictus fuisset, a posteriore abstinuisses« dixit. cf. XXIII, 3. Proverbii verbis is uti solet, qui iniuria adflictus ulciscendi potestatem non habet. Samachschar.

٢٥ ذَهَبَ كَاسِبًا فَلَجَّ بِهِ

25. Abiit victum quaerens, et eum ursit (infortunium).

Ad voces الشرح حتى اعلمك لـج به supplendum est »Calamitas, ut eum perderet et in malum iniiceret.«

٢٦ ذَهَبَ مَالُهُ شَعَاعَ

26. Abierunt eius opes quoquo versus.

Omnino dispersae perierunt.

٢٧ ذَاذِينَ لَا رِمْتَ لَيْمًا

27. Sunt plantae Dsunun, inter quas planta Rimts non est.

Planta Dsunun appellata inter plantas رِمْتَ, appellatas, quae camelis pabulo sunt, crescere solet. Proverbium igitur in hominem, cum planta Rimts comparatum, dicitur, cui dignitas non est, et a quo bonum sperari non potest.

٢٨ ذَهَبَ الْخَلْقُ فِي بَنَاتِ طَمَارٍ

28. Abiit in aerem se attollens in summas regiones.

In Kamusi lexico بنات طمار vocabulo الداعية »infortunium« explicatum est; sed طمار proprie »locum elatum«, ut etiam de tecto alto adhibeatur, designat. Vocabula igitur composita بنات طمار »Regiones coeli altissimas« significare possunt, quae significatio in proverbio nostro admittenda videtur, quippe cuius sensus sit, res modo inani, frustra, sine utilitate (باطلا) abiit. Proverbium ad metrum Camil referendum est. Conf. l. m. p. 212.

٢٩ ذَهَبَ فِي ضَلِّ ابْنِ أَلٍّ

29. Abiit in vanum (errorem).

Vana re, errore omnino captus est. ضل ابن ال proprie est »error filius erroris.« Eodem modo dicitur: ضلال ابن ال. Est quoque usitatus loquendi modus: ذهب في الضلال, ذهب في التلال »In vanum, errorem abiit.« Errori omnino deditus erat, ut consilium non admitteret.

٣٠ ذَلِيلٌ مِّنْ يُدَلِّلُهُ خِدَامُ

30. Vilis est, quem Chidsamus sibi subiecit.

Proverbium hemistichium metri Wafir appellati est. Conf. l. m. p. 204. Chidsamus viri vilis et despecti no-

men erat. In eum proverbium dicitur, qui a viro viliori subiicitur.

٣١ الدَّلِيلُ مَنْ تَأْكُلُهُ الْوَبْرَاءُ

31. Vilis est is, quem avis Rachma vorat.

«الوبراء» pilis i. e. «plumis tecta» hoc in proverbio cognomen avis Rachmae esse dicitur. Avis autem Rachma cadaveribus vescitur, ut proverbii sensus esse videatur; vilis est is, cuius cadaver avi Rachmae cibo inservit. Sed nescio, quo iure cognomen الوبراء «pilis tecta» isti avi tributum sit; eodem iure feris tribui posse videtur.

٣٢ ذَهَبَ مِنْهُ الْأَطْيَبَانِ

32. Eum reliquerunt duae res gratae.

Vocabulo الاطيبان «duo optima», cibum et coitum designari dicunt, quapropter proverbium, virum esse senem, indicat.

٣٣ ذَكَرٌ وَلَا حَسَاسٌ

33. Memoratus (us); sed non est Hesasi.

Variis est vocabuli حساس et scribendi et enuncian-
dimodus. Enunciatur حساس Hesasi, Hesasa et Hesason;
tum حسيس aut Hasisa aut Hasison effertur. In eum dicitur, qui rem, quam promisit, non bene perficit.

٣٤ ذَلَّ بَعْدَ شِمَاسِهِ الْيَعْفُورُ

34. Se submitit, postquam difficilis fuerat equus Jahfur appellatus.

De eo dicitur, qui, postquam inobsequens fuerat, obsequium praestat.

٣٥ أَذَلَّ النَّاسَ مُعْتَذِرٌ إِلَى لَيْمٍ

35. Hominum vilissimus est, qui se apud vilem excusat.

Apud generosum enim excusatio haud necessaria est, et vilis excusationem fortasse non admittit.

٣٦ الدَّيْبُ لِلضَّبِّ

36. Lupus hyaenae est.

Id est: Lupus hyaenae socius est. In duos pravos, qui societate coniuncti sunt, proverbium adhibetur.

٣٧ ذَهَبَتْ طَوَّلًا وَعَدِمَتْ مَعْقُولًا

37. Abiisti in longum et destitutus es ingenio.

In virum longo corpore praeditum, qui aliis utilis non est, dicitur.

٣٨ ذَهَبُوا تَحْتَ كُلِّ كَوْكَبٍ

38. Abierunt sub omni sidere.

De gente, quæ dispersa est, dicitur. Cf. Kam. s. كَوْكَبٍ.

٣٩ ذَهَبَتْ فِي الْيَهِيرِ

39. Abiisti in vanum.

In explicando vocabulo يَهِير non consentiunt interpretes. A radice يَهِير derivandum esse censent, ut forma فَعِيل (faljallon) sit. Est gummi species; Alahmarus autem duri significationem vocabulo tribuit, ut حجر يَهِير "lapis durus" sit. Tum nomen est vaporis meridiei tempore in deserto apparentis, qui aquae speciem habet, ut in verbis كَذِبُ الْيَهِير "Mendacior, quam vapor meridiei tempore in deserto", quod aqua esse videtur. Ibn-Alsarradjus dixit, interdum vocabulo litteram ي addi, quod nomen vano, falso tribuatur.

٤٠ ذَاكَ أَحَدُ الْأَحْدِيْنِ

40. Ille est unus unicorum.

Virum summa laude ornandum esse propter summum ingenium, proverbium significat. Vario autem modo dicitur: احدى الاحد, واحد الاحاد, واحد الاحدين.

٤١ ذَهَبْتَ فِي وَادِي تِيهِ

41. Abiisti in vallem erroris

In eum dicitur, qui vani et erroris via incedit.

٤٢ ذِيْبَةُ قَفٍّ مَا لَهَا غَمِيْسٌ

42. Lupa terrae asperae, cui non est vallis arboribus densis consita.

In eum dicitur, qui inimicitiam palam exercet. Proverbium ad metrum Sarih referendum est. Conf. l. m. p. 246.

٤٣ الدِّبِيْحُ فِي خَلَوْتِهِ مِثْلُ الْأَسَدِ

43. Hyænae mas in recessu, ubi solus est, leoni similis est.

Simile proverbium de lupo (prov. 11.) erat. Lexicographi vocabulo ذِيْبُ Lupi quoque significationem tribuunt, in scholiis autem ذِكْرُ الصَّبَاغِ «mas hyænae» legitur. In eum dicitur proverbium, qui solus sibi rem arrogavit, quam, si in coetu, ut perficiat, rogatur, perficere non valet. Simili modo dicitur: كُلُّ مَجْرٍ فِي الْخَلَاءِ يَسِرُّ «Omnis qui in loco secreto equum in cursum emittit, lactitia adscitur», putat enim, equum suum in certamine victoriam reportaturum esse.

٤٤ ذُبَابٌ سَيْفٌ لِحْمُهُ الْوَقَاصُ

43. Musca gladius est, cuius caro sunt iumenta, quae collum fractum habent.

In eum dicitur, qui opibus abundans erga familiam avarus est; et in eum, qui potentia et robore gaudens nonnisi debilibus et vilibus adversatur.

٤٥ ذِيْمَةٌ مِعْرَى وَظَلِيْمٌ فِي الْخُبْرِ

45. Lupa est in capras irrumpens et struthiocamelus, si probatur!

Ille turpitudine lupae similis est in capras irrumpenti; sed si in eius veram conditionem inquiritur, struthiocamelo similis, cui si dicitur, vola, dicit: Ego camelus sum; si autem dicitur, onus porta, dicit excusandi causa: Ego avis sum. In perfidum et fraudulentum proverbium adhibetur. Proverbio metrum Redjes est. Conf. libr. m. p. 230.

Forma comparativi.

٤٦ أَذَلُّ مِنْ قَيْسِي بِحِمَصَ

46. Vilior, quam Kaisita in oppido Emessa.

Totum oppidum quum Jemanenses tenerent, una familia Kaisitarum inter eos degens despecta erat.

٤٧ أَذَلُّ مِنْ يَدٍ فِي رَحِمِ

47. Vilior, quam manus in utero.

Debilitas hoc proverbio significatur; alii manum foetus significari dicunt, alii manum viri, qui, ne in utero reme-
dat, timeat Plura sunt proverbia a manu in utero desumta. C. VI, 209, XV, 46. XVIII, 210.

٤٨ أَذَلُّ مِنْ بَعِيْرٍ سَانِيَةٍ

48. Vilior, quam camelus aquam e puteo hauriens.

Operi isti faciendo pessimos camelos adhibent Arabes. Poeta Thirimmahus proverbium versui inseruit:

قَبِيْلَةُ أَذَلُّ مِنَ السَّوَانِي وَأَعْرَفَ لِلْهَوَانِ مِنَ الْخَصَافِ

»Parva gens vilior, quam cameli aquam haurientes et contentior, quam soleae.«

Metrum versus Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204.

٤٩ أَذَلُّ مِنْ حِمَارٍ قَبَّانَ

49. Vilior, quam millepeda.

٥٠ أَذَلُّ مِنْ قُرَادٍ بِمَنْسِمِ

50. Vilior, quam ricinus in cameli planta.

Vocabulum مَنْسِم infimum in camelo locum et ungulae extremam partem designat. Ricini haec species est, quae camelos infestat. Poeta Ferasdakus proverbio usus est:

هُنَالِكَ لَوْ تَبَغَيْ كُلَيْبًا وَجَدْتَهَا أَذَلَّ مِنَ الْقِرْدَانِ تَحْتَ الْمَنَاسِمِ

»Hic si gentem Colaib peteres, eam invenires viliores quam ricini sunt sub camelorū pedibus.«

Versus metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

٥١ أَذَلُّ مِنْ وَتْدٍ بِقَاعِ

51. Vilior, quam palus in campo.

Quia semper percutitur, dum terrae infigitur. Dixit poeta:

وَكُنْتُ أَذَلَّ مِنْ وَتْدٍ بِقَاعٍ يُشَاجِبُ رَأْسَهُ بِالْفِهْرِ وَاجِي

»Et vilior eras quam palus in campo, cuius caput lapide percutiens frangit.«

Metrum versus Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204.

٥٢ أَذَلُّ مِنْ حِمَارٍ مُقَيَّدِ

52. Vilior, quam asinus compedibus vinctus.

Vilitatis asini paxillique poeta, qui Motalammesus fuisse dicitur, in versibus sequentibus mentionem fecit:

إِنَّ الْهُنَانَ حِمَارُ الْأَهْلِ يَعْرِفُهُ وَالْحُرُّ يَنْكُرُهُ وَالْجَسْرَةُ الْأَجْدُ
وَلَا يُقِيمُ بَدَارِ الدَّلِيلِ يَعْرِفُهَا إِلَّا الْأَذَلَّانِ عَيْرُ الْأَهْلِ وَالْوَتْدُ
عُذَا عَلَى الْخَسْفِ مَعْكُوسٌ بِرُمْتِهِ وَذَا يُشْجِ فَلَا يَأْوِي لَهُ أَحَدُ

»Vilitatem agnoscit asinus gentis et ingenuus eam abnegat, et camela magna, robusta; et non permanent in domo vilitatis, quam noscunt, nisi duo viles, asinus gentis et paxillus; hic fune suo adligatus est detrimento adflactus, ille vulneratur, dum nemo eius miseretur.«

Versuum, in quibus varii sunt legendi modi, metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190. et librum a me editum Fakihat-Alcholafa p. 19. infr.

٥٣ أَذَلٌّ مِنْ فَقْعٍ بِقَرَقَرَةٍ

53. Vilior, quam tuber terræ album in terra molli.

Aliis sic dicitur, quia ipsum colligentem non impedit, aliis, quia pedibus calcatur. Vir vilis cum tubere terrae saepius comparatur. Dicitur *هو فقّع قرقر* »Is tuber in terra molli est.« Dicitur quoque *فلان فقعة القاع* »Quidam tuber terrae in campo est.« A recentioribus autem dicitur: *هو كشوت الشجر* »Is planta parasiti arborum est.« Legitur quoque sic proverbium: *اذل من فقّع بقرقر*. Dixit poeta Abu-Djondabus Hodsailita:

فَلَا تَحْسِبُوا جَارِي لَدَى طَلٍّ مَرَحِيَّةٍ وَلَا تَحْسِبُوهُ فَقْعَ قَاعٍ بِقَرَقَرٍ

»Ne putate, vicinum meum esse apud umbram arboris Marchah appellatae, et ne putate, cum esso tuber campi in solo molli!«

Versus metrum Thawil appellatum est. Cf. l. m. p. 161 sq.

Et vilem describens cecinit poeta:

هُوَ الْكَشُوتُ فَلَا أَصْلَ وَلَا وَرَقَ وَلَا نَسِيمَ وَلَا ظِلَّ وَلَا قَمَرَ

„Is planta parasi est, cui neque radix, neque romum.
neque odor, neque umbra, neque fructus est.“

Metrum versus Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

ه٥ اَذَلُّ مِنَ السَّقْبَانِ بَيْنَ الْحَلَايِبِ

54. Vilior, quam pulli camelorum mares inter
lacte abundantes.

Proverbium hoc desumptum est e versu Kaisi ben-
Alchathim:

ظَارْنَاكُمْ بِالْبَيْضِ حَتَّى لَأَنْتُمْ اَذَلُّ مِنَ السَّقْبَانِ بَيْنَ الْحَلَايِبِ

„Propensos vos reddidimus gladiatorum ope, ut viliores vos
quam pulli camelorum mares inter lacte abundantes
essetis.“

Metrum versus Thawil appellatum est. Cf. l. m. p. 61. sq.

ه٥ اَذَلُّ مِنَ الْبِعْرِ

55. Vilior, quam hoedus, (aut capella) qui in fo-
vea adligatus est, ut in ea leo capiatur.

Conf. Kam.

ه٥ اَذَلُّ مِنَ النَّقْدِ

56. Vilior, quam ovium parvarum species.

Ovium species parvos pedes habens et fœda aspectu,
quae Arabica lingua نقد Nakad appellatur, in regione
Bahrain frequens erat. Alazmäihus bonam earum esse la-
nam dixit. Dixit poeta:

فُقَيْمُ يَا شَرَّ تَمِيمٍ مَحْتَدَا نُو كُنْتُمْ صَعَانَا لَكُنْتُمْ نَقْدَا

أَوْ كُنْتُمْ مَاءً لَكُنْتُمْ زَبْدَا أَوْ كُنْتُمْ صَوْفَا لَكُنْتُمْ قَرْدَا

„O Fokaimc, pessima Tamimitarum gens origine! Si fuis-
setis oves, pessimae, si aqua fuissetis, spuma, aut si
lana fuissetis, partes eius reiiciendae fuissetis.“

Versuum metrum Redjes appellatum est. Cf. l. m. p. 253.

٥٧ أَذَلُّ مِمَّنْ بَالَتْ عَلَيْهِ الثَّعَالِبُ

57. Vilior, quam is, super quem vulpes urinam egesserunt.

De re vili et despecta dicitur. Dixit Abu-Dsarrus Alghafari:

أَرَبُّ يَبُولُ الثَّعْلَبَانِ بِرَأْسِهِ نَقَدَ ذَلِكَ مَنْ بَالَتْ عَلَيْهِ الثَّعَالِبُ

„Num dominus est, in cuius capite vulpes minxit? Profecto vilis est is, super quem vulpes minxerunt.“

Versus metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p.

161. Conferas quoque de hoc versu lex. meum s. v. ثعلب.

٥٨ أَذَلُّ مِمَّنْ قَوْمَلَةٌ

58. Vilior, quam arbor Karmal appellata.

Arbor est, quae nec umbram neque refugium praebet. Conf. prov. 18.

٥٩ أَذَلُّ مِمَّنِ النَّعْلُ

59. Vilior, quam solea.

Proverbium hoc ex versu Albäihtsi desumptum est:

وَكُلُّ كَلْبِيٍّ صَفِيحَةٌ وَجْهٍ أَذَلُّ عَلَى مَسِّ الْهَوَانِ مِنَ النَّعْلِ

„Et omnis ad gentem Colaib pertinentis facies vilior est contentu, quo adficitur, quam solea.“

Alter legendi modus est: أَذَلُّ لَأَقْدَامِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعْلِ

„Vilior per pedes virorum, quam solea.“ Cecinit Ghassanus ben - Hodsail:

صَبْرٌ عَلَى طَوْلِ الْهَوَانِ أَذَلُّ مِنْ نَعْلِ عَلَى التَّوْطَاءِ لِلْأَقْدَامِ

„Patientes in contentu longo, viliores quam solea, quae pedibus conculcatur.“

Versus metrum Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 212.

٦. أَذَلُّ مِنَ الْبَذَجِ

60. Vilior, quam agnus ovis.

Verba traditione ad nos delata haec sunt: يوتى بابن Adducitur filius Adami
ادم يوم القيمة كانه بذج من الذل
(homo) die resurrectionis mortuorum, agno vilitate similis.“

٦١. أَذَلُّ مِنْ بَيْضَةِ الْبَلَدِ

61. Vilior, quam ovum struthiocameli.

Ovum, quod struthiocamelus in deserto reliquit. Alii,
vocibus بَيْضَةُ الْبَلَدِ tuber terrae album significari putant.

Conf. prov. 53. Cecinit poeta Alräih appellatus:

تَأْبَى قُضَاعَةٌ لَا تَعْرِفُ لَكُمْ نَسَبًا وَأَبْنَا نَزَارٍ فَأَنْتُمْ بَيْضَةُ الْبَلَدِ
,,Aversatur gens Kodhaah vestram originem non noscens
et duo Nesari filii; nam vos ovum struthiocameli reli-
ctum estis.“

Versus metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

٦٢. أَذَكَّى مِنَ الْوَرْدِ وَمِنَ الْمِسْكِ الْأَصْهَبِ وَالْعَنْبَرِ الْأَشْهَبِ

62. Fragrantior, quam rosa; et quam muscus
rufus; et quam ambarum cinereum.

٦٣. أَذَلُّ مِنْ أُمُومِي بِالْكُوفَةِ يَوْمَ عَاشُورَا

63. Vilior, quam unus ad gentem Omajjah per-
tinens in oppido Cufa die Abschura.

يوم عاشورا est dies nonus vel decimus mensis Alme-
harremi.

٦٤. أَذَلُّ مِنْ قَمَحٍ

64. Vilior, quam petiolus dactyli.

Abiicitur enim et pedibus calcatur.

٦٥ أَذَلُّ مِنْ عَيْرٍ

65. Vilior, quam paxillus.

Quod in superiore parte semper percutitur; alii asinum vocabulo عَيْرٍ hoc in proverbio significari posse putant. Conf. prov. 51.

٦٦ أَذَلُّ مِنْ حَوَارٍ

66. Vilior, quam cameli pullus nondum ablactatus.

٦٧ أَذَلُّ مِنْ لِحْدَاءَ

67. Vilior, quam calceus.

Conf. prov. 59. Calceus ingressu inquinatur. Dicitur quoque الرِّدَاءُ Vilior, quam pallium.

٦٨ أَذَلُّ مِنَ الشَّيْءِ

68. Vilior, quam corrigia soleae.

٦٩ أَذَلُّ مِنَ الْبَسَاطِ

69. Vilior, quam stragula, quae humi sternitur. Quod pedibus calcatur.

Proverbia recentiora.

٧٠ ذَيْبٌ فِي مَسْكٍ سَخْلَةٍ

70. Lupus in cute agni.

٧١ ذَيْبٌ أَسْتَنْعَجَ

71. Lupus, qui ovis haberi vult.

٧٢ ذَلَّ الْعَزْلُ يُضْحِكُ مِنْ تِيهِ الْوَلَايَةِ

72. Vilitas propter ademptam provinciam de superbia in praefectura risum movet.

Conf. Burkhardtium (Arabic proverbs) p. 77.

٧٣ ذَنْبُ الْكَلْبِ يَكْسِبُهُ الطَّعْمَ وَفِيهِ يَكْسِبُهُ الضَّرْبُ

73. Cauda cani cibum acquirit et os ei ictus acquirit.

٧٤ ذَلَّ مَنْ لَا سَفِيَةَ لَهُ

74. Vilis est, cui stultus non est.

Burkhardtus (Arabic prov. p. 78) dicit, vocabulum سفيه »insolentis, impudentis« significationem habere et in Aegypto personas designare, qui patronos vel amicos suos impudenter et audacter defendant.

٧٥ ذَدَّتْ السَّبَاعُ ثُمَّ تَفْتَرِسُنِي الضَّبَاعُ

75. Repuli leones, tum me hyaenae lacerant.

٧٦ ذَهَبَ الْحِمَارُ يَطْلُبُ قَرْنَيْنِ فَعَادَ مَصْلُومَ الْأَذْنَيْنِ

76. Abiit asinus quaerens duo cornua et rediit auribus mutilatis.

٧٧ ذَهَبَ النَّاسُ وَبَقِيَ النَّسْنَسُ

77. Abierunt homines (Nas) et remanserunt monstra Nasnas appellata.

De vocabulo نسناس Nasnas interpretes dissentiunt vid. lex. meum. conf. Burkhardtium p: 78.

٧٨ ذَهَبَ عَصِيرِي وَبَقِيَ ثَجِيرِي

78. Abiit succus meus expressus et crassamentum meum remansit.

In rebus adhibetur, quarum utilitas evanuit et molestia remansit.

ذَكَرَ الْغَيْلُ بِلَادَهُ ٧٩

79. Elephas terrae suae recordatus est.

٨٠ ذَمَّتْنِي بِإِسَاءَةٍ فَلَمْ رَضِيَتْ عَنْ نَفْسِكَ بِإِكْفَاءَةٍ

80. Vituperasti me ob malam agendi rationem et cur, quod tu ipse erga me eodem modo agis, gratum habes?

٨١ ذَرْ مُشْكِدَ الْقَوْلِ وَإِنْ كَانَ حَقًّا

81. Omitte obscurum sermonem, et si verus est!

٨٢ الذِّلُّ فِي أَذْنَابِ الْبَقَرِ

82. Vilitas in boum caudis est.

Caput X.

L i t t e r a R a.

١ رَعَى فَتَصَبَّ

1. Pavit et tum a potu retinuit.

Cameli aut quod venter vacuus est, aut quod plenus est, a potu retinentur. Uterque autem pastoris agendi modus pravus est, quapropter proverbium in eum dicitur, qui curam atque diligentiam in re, cui praefectus est, non adhibens, rem corrumpit.

٢ رَمَتْنِي بِدَائِيهَا وَأَنْسَلَّتْ

2. Mihi morbum suum obiecit et abiit.

Rohma filia Alchesredji Sahdo ben-Said nupta erat. Quam quum reliquae mariti uxores ignominia afficerent, mater suasit, ut illas primum illo ignominiae nomine (sc. Ahfali) conf. Cap. II, 78. appellaret. Quod quum fecisset, una earum verba dixit, quae postea in proverbium cesserunt.

٣ رَمَاذُ بِأَقْحَافِ رَأْسِهِ

3. Iaciat eum cranio capitis!

Id est: Occidat eum vel maxima calamitate ad silentium eum redigat. In Samachscharii enim opere legitur:

رَمَاهُ اللَّهُ بِأَقْحَافٍ رَأْسَهُ »Iaciat eum Deus cranio capitis« ut in nostro proverbio رَمَاهُ optativi significationem habeat. Pluralis autem forma أَقْحَافٍ usus est, ut significaret, eum repetitis vicibus iccisse vel pluralis cranii partes designat.

٤ رَمَاهُ اللَّهُ بِدَاءِ الذِّئْبِ

4. Lupi morbo Deus eum petat!

Id est: perdat eum Deus, lupum enim Arabes putant, nonnisi mortis morbo laborare. Aliis autem est: Deus eum fame afficiat, quod lupus semper famelicus sit; id quod omnino aliorum sententiae repugnat. Conf. C. IX, 13.

٥ رَمَاهُ اللَّهُ بِثَالِثَةِ الْأَثَافِ

5. Petat eum Deus tertio ollae sustentaculo!

Duo lapides iuxta petram ponebantur, ut in iis olla staret. Tertium igitur ollae sustentaculum petra est, quae in proverbio magnam calamitatem designat, ut proverbii sensus sit: Magna eum Deus calamitate adfligat. In codicibus B. L. P. vox الله Deus deest; sed in Samachscharii opere ea legitur. Cecinit Chaffahus ben-Nadabah:

فَلَمْ يَكْ طِبِيْمٌ جُبْنَا وَلَكِنْ رَمَيْنَاهُمْ بِثَالِثَةِ الْأَثَافِ

»Consuetudo eorum non erat timiditas; sed tertio ollae sustentaculo eos iccimus.«

Versus metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204. et Harir p. 73. At vero sunt, qui tertio sustentaculo postremum malum, ut nil supersit, significari dicant.

٦ رُمِيَ فُلَانٌ بِحَاجِرِهِ

6. Petatur quidam lapide suo!

Id est: Ab adversario aequali ipsi robore. Lapis pro compari ponitur; lapides enim variant, quemadmodum res petitaе variaе sunt, ut lapides parvi rebus parvis, lapides

magni rebus magnis adhibeantur. Quum Moahwijjahus Ahmruum ben-Alahz tanquam arbitrum cum Abu-Musa Alaschahri misisset, Alahnafus Ebn-Kais ad Ahlium venit dicens: انك قد رميت بحجر الارض فاجعل معه ابن عباس: «Tu petitus es lapide terrae; pone igitur cum eo Ebn-Ahbbasum; nam hic omnes nodos ligatos solvit.» Quod quum Ahlius facere vellet, Iemanenses repugnabant, e suis unum esse mittendum dicentes. Vocibus حجر الارض «lapide terrae» unicum cum esse significare vult. In Samachscharii opere legitur: رما الله بحجره «Iaciat eum Deus lapide suo! Idem Samachscharius et hunc legendi modum adnotavit: لزم بحجره «Adhaereat lapidi suo!»

٧ رُمِيَ فَلَانٌ مِنْ فَلَانٍ فِي الرَّأْسِ

7. Cuiusdam iactu quidam in capite laesus est.

Id est: se ab eo avertit, eum non adspiciens, ut male de eo cogitaret. Proverbii verba sic explicant: رمى في رأسه منه شئ اىلقى في دماغه منه وسوسة حتى ساء رايه فيه «Incidit in caput eius de eo res i. e. incidit in cerebrum quaedam cogitatio, ut pravam de eo opinionem haberet.» In Kamusi opere legitur: رميت منك فى الرأس «Malam de me opinionem concepisti.» Sijadus ben-Hadir, quum Ohmarus imperator ipsi salutem dicenti salutem non reddidisset, haec verba dixisse narratur: لقد رميت من أمير المؤمنين: «Princeps fidelium pravam de me opinionem concepit.»

٨ رَهْبُوتٌ خَيْرٌ مِنْ رَحْمَتٍ

8. Metus melior est, quam misericordia.

Quod te metuunt homines, melius est, quam quod tibi misericordiam impertiant. Almobarredus proverbium sic adnotavit: رهبوتى خير من رحموتى conf. Kam. Dj.

٩ رَوَيْدَ الْغُرِّ يَنْمِرُقْ

9. Differte incursionem hostilem! prodibit (infans).

In mora et exitus expectatione proverbium adhibetur. Verba haec feminae Rikash appellatae, quae ad gentem Cenanaah pertinebat, adscribuntur. Femina ista, quae cum gente sua in terram hostilem incursionem facere solebat, ex captivo gravida facta tempore excursionis cum gente proficisci non poterat. Dixit igitur ista verba. Almofadh-dhelus autem feminam istam e gente Thai oriundam fatidicam fuisse narravit, quae e captivo, quo contra gentem Ajad ben-Nesar ben-Maahdd incursionem faciens potita erat, gravida facta erat.

١٠ رَوَيْدَ الشَّعْرِ يَغِبْ

10. Sine carmen, pernoctet!

Sine carmen, donec aliquot dies transierunt, et vide, quomodo eius finis sit, utrum laudetur an vituperetur. Sed tribui quoque potest voci يغِبْ significatio: uno die intermisso tertio rediit (de febris) i. e. Non unum post alterum continua serie carmina tua hominibus dic, ne fastidium capiant; sed spatio intermisso. In Hamasae opere sic legitur رويدك الشعر يغِب.

١١ رَوَيْدًا يَعْلُونَ الْجَدَّ

11. Lente! currit in terra dura.

Verbis hisce Kaisus die certaminis inter equos Dahes et Ghabra respondit Hodsai faho dicenti: te vici, o Kaise! significaturus, suum equum iam victurum esse, si ad terram mollem equi pervenissent; equae enim in terra molli fatigantur. Hodsai faho erat equa Ghabra appellata. Legitur autem huius certaminis narratio ad C. XXI, 102. Altera proverbii lectio est: يَعدون الخُبار. Vocabulum الخُبار »terram mollem« significat. Quod si lectionem يَعدون

præfers, ante sequens nomen في in supplendum est, siu autem يعلون admittis, sequenti nomini accusativi casus tribuendus est. In Samachscharii opere, يَعدون للجدد »Currit in terra dura« legi, adnotatum est. In eum dicitur, qui morbo laborans impeditus est.

١٢ رَوَيْدًا يَلْحَقُ الدَّارِيُونَ

12. Sine, adveniunt pecoris domini!

Pecoris dominus nomine داری »domi manens« appellatur, quod domi remanet, quum pecus pastum educitur. Proverbio autem utuntur, ad magnam diligentiam, quae in re ponitur, describendam, domini enim cura et diligentia in pecore administrando maior est, quam pastoris. Cecinit poeta:

لَبِثْتُ قَلِيلًا يَلْحَقُ الدَّارِيُونَ

»Cunctare paululum, advenient pecoris domini!«

Metrum versus Sarih appellatum est. Conf. libr. m. p. 246.

١٣ رُوغِي جَعَارٍ وَأَنْظُرِي أَيْنَ الْمَفَرِّ

13 Versute age, o hyæna et vide, ubi effugium sit!

Conf. doct. Bertheau proverb. Abu-l'Obaid etc. p. 14. text. In codice B. et P., nec non in opere Samachscharii et Kamusi روعى time! legitur. In codice meo, codice L. et Djeuharii opere sub radice روع legitur روعى. Explicandi proverbii causa Meidanius addidit: لا يضرب للجببان الذى لا De timido dicitur, cui non est locus quo ab eo, quod timet, fugiat. In codice L. legitur للجببان De timido qui non fugit ab eo, quod timet. Paulo aliter in opere Samachscharii et Kamusi legitur: لا يضرب فى فرار الجبان وخضوعه Dicitur de fuga timidi eiusque humilitate. Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. l. m. p. 230.

١٤ رِيحُ حَزَاءٍ فَالنَّجَاءُ

14. Odor plantae Hasa; fuge igitur!

Hasa nomen plantae est, cuius suffitu daemones pelli posse putant Arabes; ubi igitur plantae istius odor est, ibi daemones sunt. In re adhibetur, cuius malum timetur. Jassido ben-Almohallab in carcerem incluso Almruus ben-Hacim Alnahdi, qui visitatum venisset, dixisse narratur:

رِيحُ حَزَاءٍ فَالنَّجَاءُ لَا تَكُنْ فَرِيْسَةً لِلْأَسَدِ اللَّابِدِ

„Odor plantae Hasa appellatae! Fugias igitur; ne sis praeda leoni!“

Versus metrum Sarih appellatum est. Conf. lib. m. p. 243.

١٥ رِيحُهُمَا جَنُوبٌ

15. Ventus horum duorum est australis.

Amici sunt. Quod si vero amicitia in inimicitiam permutatur, dicitur: شَمَلَتْ رِيحُهُمَا »Septentrionalis fuit eorum ventus«. Cecinit poeta:

لَعَمْرِي لَيْتَنِي رِيحُ الْمَوَدَّةِ اصْبَحَتْ شَمَالًا لَقَدْ بَدَّلْتَ وَهِيَ جَنُوبٌ

„Per vitam meam! Si ventus amoris septentrionalis factus est, tu iam mutatus es, nam australis erat.“

Versus metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p.

163. Voci بدلَتْ tertiae personae mutatus est (ventus) vocales non dedi, quod hic enunciandi modus metri rationi contrarius est.

١٦ اُرْعَى فَرَارَةً لَا هُنَاكَ الْمَرْتَعُ

16. Pasce, o gens Fesarah! non est hic pratum!

Proverbii metrum Camil appellatum est. Conf. l. m. p. 212. In eum dicitur, qui rem invenit, quae ei ab aliis invidetur.

lv رَمَى فِيهِ بِأَرَوَاقِهِ

17. Se in id coniecit.

Dubium est de voce أَرَوَاق. Mihi autem corpus vel corporis membra significare videtur, dicitur enim: رَمَى بِأَرَوَاقِهِ عَلَى الدَّابَّةِ »In iumento vectus est.« Grammaticus Allaitsus hoc in proverbio curae et animae significationem voci tribuit. Proverbii sensus est: se in rem coniecit, omnino se rei dedit. Cecinit poeta:

نَمَّا رَأَى الْمَوْتَ مُحَمَّرًا جَوَانِبُهُ رَمَى بِأَرَوَاقِهِ فِي الْمَوْتِ سِرْبَالًا

»Quum vidisset mortem rubra habentem latera, se in mortem coniecit Sirbalus.«

Versus metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

la رَأْسُ بَرَأْسٍ وَزِيَادَةُ خَمْسِمَائَةٍ

18. Caput pro capite et additamentum quingentarum drachmarum.

Verba haec poeta Farasdakus dixisse fertur. In bello dux ei, qui caput occisi hostis adferret, quingentas drachmas promiserat. Unus, qui prodiit in hostem, reportavit caput et pretium accepit; alter autem ab hoste occisus est. Quum igitur gens occisum deploraret, solatium adlaturus Ferasdakus ista verba consolandi causa dixit.

la رَبِّ قَوْلٍ أَشَدَّ مِنْ صَوْلِ

19. Interdum verbum durius est, quam vehemens impetus.

De verbis proverbium adhibetur, quæ hominum animos adficiunt. Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium adhibitum esse in hominem, qui dedecus caveret. Sed in alio codice legimus proverbium adhiberi in dedecore, quod remanet: فِيمَا يَبْقَى مِنَ الْعَارِ. Grammaticus Abu-P'Haitsamus voci

اشد genitivi casum tribuendum esse putavit, quia antecedentis vocis قول adiectivum esset.

٢٠ رَبِّ حَامٍ لَّانْفَهٍ وَهُوَ جَادِعُهُ

20. Interdum is, qui nasum tuetur, eum amputat.

In eum dicitur, qui re abstinens in rem graviorem incidit.

٢١ أَرَاكَ بَشَرًا مَا أَحَارَ مِشْفَرًا

21. Ostendit tibi cutis id, quod labium in ventrem demisit.

Ex externa rei conditione videre poteras, qualis res esset. Ab animali in virum transfertur ex cuius externo habitu cognoscere licet, qualis eius conditio sit.

٢٢ أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ بِيَدَيْنِ

22. Duabus manibus edere volebat.

In eum dicitur, qui quaestum ex negotio faciens, ad aliud se convertit et priore quaestu privatur. Pro بِيَدَيْنِ legitur بشدقين »duobus oris angulis.« Scharaf-Aldin.

٢٣ رَدَدْتُ يَدَيْهِ فِي فِيهِ

23. Manus eius in eius os intrudi.

Ira cum implevi. Conf. Alcor. Sur. XIV, 10.

٢٤ رَمَادُ فُلَشَوَادُ

24. Petivit eum; sed ad mortem eum non vulneravit.

Vocabulo شوى locus corporis designatur, quo vulnerato animal non occiditur, inde verbum أشفى »locum talem in animali vulneravit« significat. In eum dicitur, qui e periculo, in quo versabatur, creptus est.

٢٥ أَرْجُلُكُمْ وَالْعَرْفُطُ

25. Pedes vestri et planta Ohrfoth appellata.

Sensus esse videtur: pedes vestri plantae Ohrfoth appellatae similes sunt. Ahmirus ben-Dsol ben-Tsahlebah suo tempore omnes corporis robore superabat. Hic, senex factus, quum camelum conscenderet et a gentis iuvenibus derideretur, dixit: Sane debilis sum, portate igitur me, ut camelum conscendam! Quod quum illi fecissent, pedes aliorum inter axillas, aliorum inter lumbos compressit suos et tum verba ista dicens incitato camelo, celeri cursu abiit, ut illi paene vitam expirarent. Proverbii verba in eum dicunt, qui alterum robore aut opibus aut aliis rebus ipso praestantiolem deridet.

٢٦ أَرِيهَا آسْتَهَا وَتُرِينِي الْقَمَرُ

26. Ostendo ei podicem ipsius et lunam mihi ea ostendit.

Proverbium, quod ad metrum Motakarib referri potest (conf. l. m. p. 281.), Meidanus sic explicavit: قال الشرقى بن القطامي كانت في الجاهلية امرأة اكملت خلقا وجملا وكانت تزعم ان احدا لا يقدر على جماعها لقوتها وكانت بكرًا فحاطرها ابن الغز الايادي وكان واقفا بما عنده على انه ان غلبها اعطته مائة من الابل فلما واقعها رات لمحا باصرا ورهزا شديدا وامرا لم تر مثله قط فقال لها كيف ترين قالت طعنا بالركبة يا بن الغز قال انظري اليه فيك قالت القمر هذا فقال اريها آسْتَهَا وتُرِينِي القمر فارسلها مثلا وظفر فاخذ مائة من الابل وبعضهم يروي اريها السهي وتُرِينِي القمر يضرب لمن يخفى» Dixit Alscharius ben-Alkathami: Erat tempore ante Mohammedem femina perfecta corporis forma et pulchritudine praedita, quae ob roborem suum sibi confidebat, posse se viri impetum in concubitu repellere, erat enim virgo. Cum hac Ebn-Alghassus Ajadita, qui victoriam se reportaturum esse robori suo confideret, cer-

tamen inivit ab utraque parte centum camelis pignori positus, quos victor acciperet. Quum autem vir cum ea rem haberet, vidit ea rem manifestam¹⁾, et expertus est motum vehementem et rem, quam nunquam ante viderat. Tum vir ei dixit: Quomodo vides? Respondit: Confossionem genu factam, o Ebn-Alghasse! Dixit vir: Adspice eum in te! Illa dixit: Luna hæc est. At vir dixit: Ostendo ei podicem ipsius et lunam mihi ea ostendit, quae verba in proverbiis consuetudinem venerunt. Vir autem hac in re victor centum camelos accepit. Sunt qui legant: أريها السبى وترينى القمر «Ostendo ei stellam obscuram in ursae maioris sidere et mihi lunam ea ostendit.» De eo adhibetur, qui in re non occulta errat.»

Scharaf-Aldinus, qui posteriorem legendi modum adtulit, explicandi causa haec addidit verba: المثل لابن الغزى وكان عظيم الذكر فاذا واقع امرأة ذهب عقلها فانكرت امرأة ذلك وقالت ساجرب فلما واقعها قل لها تريين السها وهو كوكب صغير فى بنات نعش قلت ها هو ذا واشارت الى القمر فضحك وقال اريها السها وترينى القمر فلما كان ايام الحجاج شكى اليه خراب السواد فحرم لحوم البقر ليكثر لحرث فقال بعض الشعراء شَكُونَا إِلَيْهِ خَرَابَ السَّوَادِ فَحَرَّمَ فِينَا لُحُومَ الْبَقَرِ

وَكَانَ كَمَا قِيلَ فِي بَعْدِهِ أُرِيهَا السَّهْمَا وَتُرِينِي الْقَمَرَ

Proverbii auctor Ebn-Alghassus est, qui tanto membro praeditus erat, ut mulieris, quaecum rem haberet, mens pertubaretur. Mulier quaedam dictis fidem non habens rem se experturam esse dixit. Quum igitur cum illa rem haberet, ei dixit vir: Vides stellam Soha, quae est parva stella in sidere ursae maioris. Dixit illa: Ecce ea est, dum lunam ostendebat. Tum vir ridens dixit: أريها السها وترينى القمر «Ostendo ei stellam Soha; et ea lunam mihi ostendit.» Tempore autem

1) Et hic est proverbialis loquendi modus. Conf. lex. m.

Alhadjdjadjji regionis Alsewad dictae vastationem quum quis questus esset, ille boum carnem interdixit, ut arva augerentur. Poeta igitur dixit:

»De regionis Alsewad dictae vastatione apud eum questi sumus; boum igitur carnes nobis interdixit. Et erat, quemadmodum dictum est tempore post eum: ostendo ei stellam Alsoha et lunam mihi ostendit.«

Legitur autem (in versu) كما قيل من قبلنا »quemadmodum dictum est, ante nostrum tempus.« Proverbium de errore adhibetur.«

٢٧ رَبَّ أَخٍ لَكَ لَمْ تَلِدْهُ أُمِّي

27. Interdum frater tibi est, quem mater tua non peperit.

Proverbium hoc Lokmano ben-Ahd adscribitur. Quodam die iter faciens quum siti laboraret, in tabernaculum intrans in vestibulo mulierem cum viro iocantem invenit. Rogavit, ut sibi potus daretur. Mulier, num lac an aquam vis? dixit. Respondit: أَيُّهُمَا كَانَ وَلَا عَدَاءَ „Aut unum aut alterum des, non erit iniquitas“ quae verba in proverbium venerunt. Mulier dixit: „Lac pone te, aqua ante te est;“ tum Lokmanus respondit: „الْمَنْعَ كَانَ أَوْجَزَ“ Recusatio fuisset brevior.“ Haec dum gerebantur, puerum conspexit Lokmanus in domo plorantem, cuius nemo curam habebat et cui roganti potus non porrigebatur.“ Quod quum videret, dixit. Quod si vobis puer iste molestiam creat, mihi eum date, ut eum educem. Dixit mulier: ille Hani est (Hanius enim mulieris mariti nomen erat). Dixit Lokmanus „وَهَانِي مِنَ الْعَدَدِ“ Et Hanius ex numero est,“ quae verba in proverbium cesserunt. Tum mulieri dixit: quis autem iuvenis ad latus tuum? nam cum non esse maritum tuum scio. Mulier respondit: Frater meus est. Lokmanus dixit: Interdum frater tibi est, quem mater tua non peperit, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Quum autem Lokmanus ex modo, quo camelorum pili in funibus con-

torsi essent, intelligeret, maritum ad plectendum et contorquendum manu sinistra potissimum usum esse, dixit:

تَكَلَّمْتُ الْأَعْيَسَ أُمَّهُ لَوْ يَعْلَمُ الْعِلْمَ لَطَالَ غَمُّهُ

„Utinam mater orbata esset viro manu sinistra utente: si rei notitiam haberet, profecto moeror eius longus esset,“ quae verba in proverbium venerunt. Quae autem verba quum mulier audivisset, magno metu perculsa tam potum quam cibum Lokmano offerebat. At ille accipere recusans dixit: المبيت على السطوى حتى تنال به كريم Quod pernoctamus esurientes, ut hospitio nobili potiamur, melius est, quam quod aggredimur rem, quam non amamus,“ quae verba postea in proverbio erant. Tum abiit et quum vespera esset, virum vidit camelos domum repellentem, qui hos metro Redjes (conf. libr. m. p. 230. et metrum Sarih p. 246.) appellato caneret versus:

رُوحِي إِلَى الْخَيِّ فَإِنَّ نَفْسِي رَهِينَةٌ فِيهِمْ بِخَيْرِ عَرَسٍ

حَسَنَةُ الْمُقْلَةِ ذَاتُ أَنْسٍ لَا يُشْتَرَى الْيَوْمَ لَهَا بِأَمْسٍ

„Cor meum ad tribum propensum est; nam anima mea per coniugem optimam in ea retinetur: pulchris oculis praeditam, cuius consortium tale est, ut hodiernus dies cum hesterno non permutetur.“

Lokmanus quamquam virum non videbat, tamen vocem audiens, clamabat! „O Hani, o Hani! Tum ille, quid vis? interrogavit. Lokmanus dixit:

يَا ذَا أَنْبِجَانِ الْخِلَكَةِ وَالزَّوْجَةِ الْمَشْتَرِكَةِ

عَيْشٍ رَوَّيْدَا أَبْلَمَكَةَ لَسْتُ مِنْ لَيْسَتْ لَكَ

„O tentorii nigri domine et uxoris amicum praeter te habentis! lente redue domum vespera camelos tuos, tu ei non es, quae tibi non est¹⁾.“ quae quoque verba in pro-

1) Versuum metrum Redjes appellatum est. conf. p. 232.

verbum cesserunt. Hanius autem dixit: Die clare, die clare! Tum Lokmanus dixit: على التنوير وعليك التغيير. Meum est clare dicere, tuum est permutare. Si apud te res ingrata est; quilibet vir in domo sua princeps est.“ Quae verba hominibus postea in proverbio erant. Alter autem, quum Lokmanus ei rem narrasset, quomodo scis, domum fuisse meam et uxorem meam, interrogavit. Lokmanus dixit, se ex camelorum pilis et modo, quo funes plexi essent aliisque rebus rem cognovisse. Quum igitur Alhانيus rem veram esse cognovisset, Lokmanum consilium rogavit. Lokmanus interrogavit: Num tibi scientia est? Certe, rei meae, respondit Hanius. Lokmanus autem: كل امرء بشانه عليه. „Cuilibet viro rei suae notitia est“ dixit, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt.

Tum autem Hanius dixit: Num consilium mihi dandum tibi restat? Certe, respondit Lokmanus. Ut te defendas et uxorem custodias: „Dixit Hanius: faciam. Lokmanus autem dixit: من يفعل الخير يجد الخير. „Qui bonum facit, bonum invenit,“ quae verba postea in proverbium cesserunt. Consilium autem, quod tibi dandum puto, est: أن تقلب الظهر بطناً والبطن ظهراً حتى يستبين لك الأمر. „Ut tergum in ventrem et ventrem in tergum vertas“), donec tibi res appareat.“ At Hanius dixit: أفلا أعالجها. „Nonne ei potius melendum est ustione, qua occiditur?“ ad quae denique Lokmanus dixit: آخر. „Postrema medela est ustio.“ Hanius domum redux factus uxori rem narravit et gladio ducto eam, donec animam exspiraret, percussit. Samachscharius, qui brevius proverbium explicavit, suspicionem id indicare adnotavit. Conf. Harir. 484. Abu-Obbaidus dixit, proprium verborum sensum esse: fieri potest, ut qui frater tuus non

1) Id est: ut res diligentissime perquiras.

est, is tanquam frater auxilium tibi praestet, a quo tamen sensu usu homines recessissent. Conf. libri proverb. Abi-Ohbaid etc. (ed. Ern. Bertheau. Götting. 1836). p. 3. sq. text. Ar.

٢٨ رَأَى الشَّيْخَ خَيْرَ مَنْ مَشَهِدِ الْغُلَامِ

28. Senis consilium melius est, quam praesentia iuvenis.

Verba haec Ahlius in quodam bello dixisse fertur. Senis, qui pugnae adesse non potest, consilium iuvenis in bello praesentis et pugnantis auxilio praefendum est. Samachschar.

٢٩ ارْغُوا لَهَا حُورًا تَقَرُّ

29. Adigite ad vociferandum eius (camelae) pullum, et tranquilla erit!

Proverbium ad metrum Sarih referri potest. c. l. m. p.

246. Camela, quando pulli sui vocem audit, tranquilla est. In hominem igitur translatum proverbium significat: Da homini dolenti rem ipsi necessariam, et tranquillus erit. Meid. Scharaf-Aldinus alium proverbii legendi modum adnotavit: „حرك لها حوارها تحن. Move ei pullum ipsius, desiderio afficietur,“ eiusque auctorem Moahwijjahum esse, causam vero talem dixit. Moahwijjahus ea conditione, ut ipsi Ohtsmani occisores traderentur, obsequium se Ahlio praestitutum esse scripserat. Quum Ahlius litteras ab Abu-Moslimo Chaulanita traditas legisset, praesentes dixerunt: „Nos omnes Ohtsmani occisores sumus.“ Illis auditis Abu-Moslimus Ahlio dixit: Homines vides, quibuscum tibi nulla res est, nam si eos nobis traditurus esses, te, quominus faceres, impedirent. Ad Moahwijjahum rediens, dixit: se patruelem tuum occidisse confessi sunt; necem igitur vindica. Moahwijjahus tum suggestum conscendens Ohtsmani vestem (cruentam) expandit, ut in lacrymas homines effunderentur. Tum dixit Moahwijjahus: حرك لها حوارها تحن

„Move ei pullum suum; desiderio adficietur.“ Homines autem partes cædis Ohtsmani ulciscendæ sibi deposcebant. Ablius tum in Syriam profectus est. Ad locum Siffin pugnabatur.

٣٠ رِيْمَتْ لَهُ بَوْضِيمٌ

30. Propensus sum eius causa ad cutem pulli iniuriæ.

Vocabulo بَوْضِيمٌ mactati aut mortui pulli camelini cutis significatur, quæ herbis farta et sanguine pulli illita ad camelam adducitur, ut pullum esse putet et largius lac emittat. Hoc in proverbio iniustitia tali cuti tributa est, ut hæc proverbii pars verbo رِيْمَتْ consentanea esset. In eum dicitur proverbium, qui iniustitiæ et ignominiae se submittit, ut aliis placeat.

٣١ أَرْخَتْ مَشَافِرَهَا لِلْعَيْسِ وَالْحَلَبِ

31. Laxe dependere sivit (camela) labia sua desiderio scyphi ampli et mulctus.

De eo hisce verbis utuntur, qui a viro rem necessariam petit et repulsam ferens, iterum petit, ut ei rei desiderium magnum esse, significetur.

٣٢ رَمَدَتْ الْضَانُ فَرَبَقَ رَبَقٌ

32. Magna habet ubera ovis, para igitur funes, para funes laqueis instructos!

Si magna ubera habet ovis, pariendi tempus propinquum est. Tempus igitur est parandorum funium laqueis instructorum, quibus agni adligantur. De eo dicitur, cui res haud diu expectanda imminet.

٣٣ رَمَدَتْ الْمِعْزَى فَرَنْقَ رَنْقٌ

33. Magna ubera habet capra, exspecta igitur, exspecta!

Quum magna habet ubera capra, pariendi tempus propinquum non est; sed diu expectandum est. Contrarium igitur antecedenti sensum proverbium praebet.

٣٤ أَرْقَ عَلَى ظَلْعِكَ

34. Adscende secundum claudicationem tuam.

Id est: Suscipe rem, quam perficere potes, neque ultra vires rem aggredere; claudicans enim, qui in scalam aut montem adscendit, conditionis suae rationem habere solet. Placuit autem ex Meidanio scholion integrum addere, quod ad verbum fere reddidi, ut proverbii intelligendi ratio Arabibus propria melius intelligeretur.“ Dicitur ظلع البعير i. e. in unum latus inter eundum inclinatus fuit camelus (claudicavit). Proverbii sensus est: Suscipe quod perficere potes; adscendens enim in scalam aut montem, quum claudicat, lenis erga se est. Et dicitur: ق على ظلعك „cave in claudicatione tua“ a verbo وقى عليه i. e. أبقى عليه „fac, ut ea superstes sit. De eo adhibetur, qui minatur. Eique dicitur: «اقتصد بذرعك وارق على ظلعك» Pete secundum vires tuas et adscende secundum claudicationem tuam“ i. e. Ne fines tuos transgrediaris in minis tuis et defectus tui et debilitatis tuae rationem habeas. Et dicitur: ارقا على ظلعك cum littera Hamza i. e. Primum rem tuam repara! aliis autem sensus est: retine te, ارقا الدمع „sedata fuit lacryma.“ Dixit grammaticus Alcesāi appellatus, omnium illorum proverbiorum sensum esse: Tace propter vitia, quae in te sunt!

Scharaf-Aldinus cum hoc proverbium alterum: اقدر بذرعك „Defini per manum tuam extensam.. adnotavit. In Kamusi opere praeter nonnulla eorum, quae praemisimus. haec quoque leguntur.“ Et dicitur: ق على ظلعك „Cave in claudicatione tua,“ quum in viro vitium est, et tu eum monere vis, ne hoc de se palam faciat. Dicitur quoque: ارق على ظلعك ut cum vocali Kesre enunciatur

et imperativus verbi ارق, fascinauit sit, quasi dixisset: non est in me claudicatio, cui fascinando mederer. Alio tum modo dicitur: ارق على ظلعك ان يهاضا »Fascinio claudicandi vitio tuo medelam fac, ut parvi faciatur.«

٣٥ رَبِّ صَلِفٍ تَحْتَ الرَّاعِدَةِ

35. Saepe parum boni sub nube tonante est.

Id est: Nubes tonans saepe parum pluviae emittit. In Har. opere p. 495 صلف zalaf (parum pluviae) legitur; non male quidem. In avarum dicitur, qui multas opes possidens parum boni aliis dat. Sic Abu-Ohbaidus. Sed conf. lex. m. sub صلف. In Kamuso autem, nec non de minante, qui minas non exsequatur, et de glorioso, proverbium adhiberi legimus.

٣٦ رَبِّ عَجَلَةٍ تَهَبُ رَيْثًا

36. Saepe festinatio dat cunctationem.

In codice est, ويروى تهب ريثًا »et legitur: تهب ريثًا,« dum voci تهب Teschdidi signum impositum est; sed quum vocalibus destituta sint verba, dubium est, quomodo enuncientur. Abu-Saidus dixit: quod si hunc legendi modum admittis, accusativus vocis ريثًا est id, quod grammatici حال (statum) appellarunt; i. e. رايثَة (dat dum est cunctans); nam nomine actionis isto modo utuntur. In priore autem proverbii legendi modo accusativus est verbi obiectum. Mihi autem passivi forma esse videtur تَهَبُ; »Saepe festinatio datur tanquam cunctans.« Djeuharius adnotavit proverbium: رب عجلة وهبت ريثًا »Saepe festinatio dedit cunctationem,« addens, alium legendi modum تهب esse, sensu non diverso, et utrumque a وهب derivandum esse. Num enunciandi modus a duobus codicibus adnotatus, ut vox a هب derivetur, rectus sit, valde dubium videtur.

Almofadhdhelus narravit, primum, qui ista dixerit verba, fuisse Malicum ben-Auhf ben-Abi-Ahmru ben-Auhf ben-Muhalleem Schaibanitam. Sinanus ben-Auhf, dissuadente Malico, cum uxore sua, filia Auhfi ben-Abu-Ahmru, ut pabulum quaereret, profectus erat. In via Merwanus Alkarathus ben-Dsenbah ben-Hodsaifah Ahbsita, ei obviam venit et celeriter, dum pugnabatur, eius uxorem abduxit et inter filias et sorores suas occultavit. Quum igitur Malicus redeuntem Sinanum interrogaret. Quid soror mea fecit? respondit; hastas ipsum ab ea abduxisse. Dixit tum Malicus: رب عجلة تهب ريثا ورب فروقة تدعى ليثا ورب غيث لم يكن غيثا "Saepe festinatio dat cunctationem et saepe meticulosus appellatur leo et saepe pluvia non erat pluvia", quae omnia verba in proverbii consuetudinem venerunt. Proverbium autem illud in virum dicitur, qui rei necessariae magna cupiditate ardens in ea permanet, donec tota abiit.

٣٧ أَرْنِيهَا نَمِرَةٌ أَرْكَهَا قِطْرَةٌ

37. Ostende mihi (nubem) pardi colorem habentem, ostendam tibi eam guttas singulas emittentem!

Suffixum ها in voce أَرْنِيهَا ad vocem سحابة omissam referendum est. Proverbii sensus est: Si rei indicia vides, quae rem sequuntur, res scis, quemadmodum ex talis nubis colore, eam nonnisi paucas guttas emissuram esse, cognoscere licet. Conf. Kam. s. v. نمر.

٣٨ رَأَى الْكَوَاكِبَ ظَهْرًا

38. Vidit stellas meridie.

Dies tenebris omnino obscuratus erat, ut meridiei tempore stellas videret. Adhibetur ad magnam calamitatem designandam. Conf. prov. 79. Cecinit Tharafahus:

إِنْ تَنْوَلَهُ فَقَدْ تَمَنَعَهُ وَتَرِيهِ النَّجْمَ يَجْرِي بِالظُّلْمِ

»Si tu ei das; tum eum prohibes et stellas meridie currentes ei ostendis.«

Versus metrum Chafif appellatum est. Conf. l. m. p. 262.

٣٩ رَجَعْتُ أَدْرَاجِي

39. Redii in viis meis.

Vocabulum أَدْرَاجِي est pro فِي أَدْرَاجِي »Id est: Eodem modo, quo abii, redii. Dicitur quoque رَجَعَ أَدْرَاجَهُ »Via, qua abiit, rediit.«

٤٠ أَرْقُبُ لَكَ صَبْحًا

40. Exspecto tibi auroram.

Id est: mane videbis, te minas tuas, quibus terrere me vis, perficere non posse. Eadem quoque verba res incredibiles, falsas narranti dicuntur i. e. Mox mendacium tuum manifestum mihi erit.

٤١ رَضِيتُ مِنَ الْغَنِيمَةِ بِالْأَيَّابِ

41. Reditus mihi praeda est, qua contentus sum.

Verba haec in versu sunt, quem Ahmru-l-Kaisus ben-Hodjr dixit:

وَقَدْ طَوَّفْتُ فِي الْأَنْفَاقِ حَتَّى رَضِيتُ مِنَ الْغَنِيمَةِ بِالْأَيَّابِ

„In regionibus multum circumerravi, ut praeda reditus contentus essem.«

Versus hemistichium repetivit Ohbaidus ben-Alabraz. Proverbium igitur hemistichium metri Wafir est. Conf. l. m. p. 204. Significat, virum, si salvus sine praeda redierit, contentum esse. Conf. Harir. p. 288.

٤٢ أَرْخَ يَدَيْكَ وَأَسْتَرْخِ إِنَّ الزَّنَادَ مِنْ مَرْخٍ

42. Laxas demitte manus tuas, et laxus esto, nam ignitabulum e ligno March confectum est!

Id est: Ne tantam tibi molestiam crea, neque te fatiga; ista enim opera haud necessaria est, quum ignitabulum ex optimo ligno confectum sit. In petentem transferatur, qui generoso multis precibus molestus est.

٤٣ رَجَعَ بِأَفْوَقَ نَاصِلِ

43. Rediit cum sagitta, cuius cuspis rupta est et excidit.

In eum dicitur, qui omnino frustratus est, vel rem sibi inutilem accepit.

٤٤ رَمَوْهُ عَنْ شَرِيَانَةٍ

44. Petiverunt eum uno arcu.

Proverbium ad metrum Redjes revocari potest. Conf. l. m. p. 232. Sensus est: Se contra eum coniunxerunt et coniunctis viribus eum invaserunt. الشريان (Scharjan) autem arboris nomen est, e cuius ligno arcus conficiuntur. Samachscharius habet بشرِيَانَةٍ.

٤٥ رَمَاهُ بِنَبْلِهِ الصَّايِبِ

45. Petivit eum sagitta sua scopum feriente.

Quum vir litiganti adversario verbis ad rem aptatis respondet, ut alter ad silentium redigatur, proverbii verbis utuntur.

٤٦ أَرْجِعْ إِنْ شِئْتَ فِي فَوْقِي

46. Redi, si vis in crenam meam sagittae.

Redi ad eam conditionem, qua inter nos mutua amicitia erat. Cecinit poeta:

هَلْ أَنْتِ ذَلِيلَةٌ خَيْرًا وَتَارِكَةٌ شَرًّا وَرَاجِعَةٌ إِنْ شِئْتَ فِي فَوْقِي

»Num tu bonum dicis et malum relinquis, et redis, si vis, in crenam meam sagittae?«

Metrum versus Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

٤٧ رَكَبَ الْمَغْمُضَةَ

47. Vectus est camela, quae ab aqua repulsa contractis palpebris in propellentem irruit.

A camela in hominem translatus est, qui tanquam caecus in rem ruit, ut sit pro ركب ركوب المغمضة راسيا
»Praeceptum quemadmodum camela talis irruit.« Sunt autem, qui sic proverbium explicant: ركب للخطاة المغمضة »Rem difficilem, quae causa est, ut aggrediens palpebras contrahat, suscepit, et quam non clare videt et novit. Dixit quidam: Cave res difficiles et non claras!«

٤٨ اَرَطِيْ اِنَّ خَيْرَكَ بِالرَّطِيْطِ

48. Clamorem tolle (o femina), nam bonum tuum in clamore est.

In eum dicitur, qui non nisi mendicitate et molestia bonum assequitur. Hemistichium metri Wafir est. Conf. libr. m. p. 204.

٤٩ رَجَعَ بِخَفِيِّ حَنِينٍ

49. Rediit cum ocreis duabus Honaini.

Abu-Ohbaidus Honainum sutorem, Hirac habitantem fuisse narravit Ad hunc Arabs quidam campester duas ocreas emturus venit, sed orta inter utrumque de ocrearum pretio dissensione, sutor in Arabem ocreas non ementem ira exarsit. Quum igitur Arabs abiisset, Honainus, insidias ei struere statuens, ocreas in via, unam et alteram diversis locis, proiecit, ut in transeuntis Arabis oculos inciderent. Arabs quum unam videret, hanc Honaini ocreae similem esse in animo cogitavit; sed secum ferre neglexit. At vero quum alteram diverso in loco iacentem conspexisset, poenitentia ductus, ut relictam sumeret, rediit. Interim Honainus, qui occulto loco se abscondiderat, cum camelo et

impedimentis Arabis aufugit. Arabs autem quum ad gentem suam redux factus interrogatus esset, quid ex itinere reportasset, respondit: Ocreas duas Honaini reportavi. Proverbium igitur adhibent, quum vir re necessaria destitutus et frustratus rediit. Ibn-Alsiccitus autem narravit, virum, cui Honain nomen esset, se ab Asado ben-Haschim ben-Ahbd-Manaf originem ducere prae se ferentem Ahbd-Almothallebum accessisse et ita eum allocutum esse: O patruë mi; ego filius Asadi ben-Haschim sum. Ahbd-Almothallebus, quum rubras eius ocreas conspexisset, eum reiecit. Quum igitur ad suos rediret rubris ocreis indutus, dixerunt: Rediit Honainus cum ocreis suis. Dixit poeta:

إِذَا مَا جِئْتُ عَنبَسَةَ بْنَ يَحْيَى رَجَعْتُ مُقَلِّدًا خُفَى حَنِينٍ

»Quotiescunque veni ad Ahnbasahum ben-Jahja, redii duabus ocreis Honaini indutus.«

Varium proverbii intelligendi modum ad C. VII, 121 adnotavi.

ه. رَبَّ نَعَلٍ شَرِّ مِنَ الْخَفَا

50. Interdum solea peior est quam pedis nuditas.

De re, quae summopere corrupta est, adhibetur. Samachschar.

اه. رَبَّ أَكْلَةٍ مَنَعَتْ أَكْلَاتٍ

51. Saepe una edendi actio plures impedit.

Proverbio hoc cibi aviditas vituperatur. Almofadhelus verba Ahmiro ben-Aldsarib Alahdwani adscripsit. Dixit poeta:

وَرُبَّةٌ أَكْلَةٍ مَنَعَتْ أَخَاخَا بِلَذَّةٍ سَاعَةِ أَكْلَاتٍ دَهْرٍ

»Saepe una edendi actio auctorem suum per momenti voluptatem esa aetatis prohibuit.«

Versus metrum Walir est. Conf. libr. m. p. 204. Samachscharius, proverbium cautionem commendare dixit.

٥٢ رَبُّضُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَ سَمَارًا

52. Victus est tuus, etsi lac aqua mixtum est.

Victus homini sufficiens lactis ab Arabibus رِض, appellatur. Putant proverbio hunc inesse sensum: Tua est gens, tui sunt ministri, etsi minus faciunt, quam debent. Conf. Kamus. s. رِض. Huic simile est alterum Cap. I, 51.

٥٣ رَبٌّ مُكْثِرٌ مُسْتَقِلٌّ لِمَا فِي يَدَيْهِ

53. Saepe multum habens quod possidet, paucum esse putat.

In avarum, avidum dicitur, qui rebus, quas accepit, contentus non est.

٥٤ آتِنِي غَيًّا أَزِدْ فِيهِ

54. Ostende mihi errorem, pergam in eo.

De pravo adhibetur, qui consulto res pravas aggreditur.

٥٥ رَأَيْتَهُ بَاخِيَ الْخَيْرِ

55. Vidi eum cum fratre boni.

I. e. cum malo. E contrario dicitur: رَأَيْتَهُ بَاخِيَ الشَّرِّ „Vidi eum cum fratre mali i. e. cum bono.“

٥٦ رَبٌّ سَامِعٌ عِذْرَتِي لَمْ يَسْمَعْ قِفْوَتِي

56. Saepe is, qui excusationem meam audit, crimen meum non audivit.

Verbis hisce vir utitur, qui apud homines in re se excusat, quam, si tacuisset, illi non audivissent. Alter proverbii legendi modus est: رَبٌّ سَامِعٌ عِذْرَتِي وَلَمْ يَسْمَعْ عِذْرَتِي „Saepe is, qui crimen meum audit, excusationem meam non audivit.“ quibus verbis Alazmāihus hunc tribuit sensum: Saepe is, qui crimen, quod in me defertur, audit, id non audivit, quod, me innocentem esse, probat. Cf. pr. 61.

٥٧ رَهْبَاكَ خَيْرٌ مِنْ رَغْبَاكَ

57. Timor tuus melior est, quam amor tuus.

Conf. prov. 8. Samachscharius dixit, proverbium de avaro adhiberi, qui metu commotus dona det, non amore. Proverbii igitur sensus est: Quod tu dona das petentem metuens, melius est quam quod dare recusas, dum petentem amas. Duplex autem est vocis رَغْبَا et رَهْبَا enunciandi modus, aut cum Dhamma aut cum Fatha littera, enunciatur. Ille cum Dhamma enunciandi modus praefendus est, quum formis cum Fatha Medda in fine addatur. Conf. نَعْمَاءُ et نَعْمَى.

٥٨ رَأَى الصَّادِرُ وَالْوَارِدُ

58. Vidit eam (rem) exiens et rediens.

De omni re manifesta, omnibus cognita adhibetur. Vocabulum وَارِدٌ ad aquam accedentem; صَادِرٌ ab aqua recedentem, significat.

٥٩ اسْتَرَاَحَ مَنْ لَا عَقْلَ لَهُ

59. Cui non est prudentia, is quietem invenit.

Proverbii sensus es: Qui prudens non est, ei curæ et sollicitudines quietem non rapiunt. Ahmrue ben-Alahz ista verba adscribuntur. Hortatus enim est filium suum dicens: يا بني وال عادل، خير من مطر وابل، واسد حطوم، خير من وال ظلوم، ووال ظلوم خير من فتنة تدوم، يا بني هثرة الرجل عظم يجبر، وعثرة اللسان لا تبقى ولا تذر، وقد استراح O filiole mi! praefectus iustus melior est, quam pluvia abundans et leo ossa frauens melior est, quam praefectus iniustus, et praefectus iniustus melior est, quam bellum civile durans. O filiole mi! Pedis lapsus est os, quod reparatur et linguae lapsus non remanet et non dimittitur et quietem invenit is, cui prudentia non est.

Poeta Alraih appellatus sic cecinit:

لَيْفَ الْهَمِّ وَسَادَهُ وَتَجَنَّبَتْ كَسْلَانَ يُصْبِحُ فِي الْأَمْنَامِ ثَقِيلًا
„Curae eius lectum frequentarunt, dum recesserunt ab
ignavo, qui mane somno oppressus est.“

Versus metrum Camil est. Conf. libr. m. p. 212. Pro-
verbii sensum poeta alius expressit versu:

لَوْ كُنْتُ أَجْهَلُ مَا عَلِمْتُ لَسَرَفِي جَهْلِي كَمَا قَدْ سَاءَنِي مَا أَعْلَمُ
„Si, quod sciebam, mihi ignotum fuisset, ignorantia mea
me laetitia adfecisset, quemadmodum ea, quae sciebam,
mihi ingrata fuerunt.“

Metrum Camil est. Conf. libr. m. p. 212.

Alhasanum quum interrogavissent, quid est, quod
tetricum te videamus? respondit: غَمِي مَكْتَسِبٌ مِنْ عِلْمِي
„Moeror meus ex
scientia mea oritur et si ignorans fuisset, commoda vita
usus fuisset.“ Dicunt quoque: هُمُ الدُّنْيَا عَلَى الْعَاقِلِ
„Mundus prudentem sollicitum tenet.“ Sunt autem, qui
proverbium pueri tranquillum animum, de rebus futuris haud
solliciti describere dicant. Quidam seriore tempore vivens
dixit: هُوَ مُسْتَرَحٌّ مِنْ لَا عَقْلَ لَهُ „Quietus est is, cui non est
prudentia.“

٦٠ رَبِّ لَا يَمِرُّ مُلِيمٌ

60. Saepe vituperans vituperatione dignus est.

Proverbium, quod Alactsamo ben-Zaifi adscribitur,
hisce verbis in scholio explicatum est: أَيْ الَّذِي يَلْمُ
„Id est: qui
se cohibentem vituperat, eius factum vituperatione dignum
est, non is, qui se custodit.“

٦١ رَبِّ سَامِعٌ بِخَبْرِي لَمْ يَسْمَعْ عُذْرِي

61. Saepe is, qui nuntium de me audit, meam
excusationem non audivit.

Publicare rem non possum, propterea quod publicare mihi ingratum est. Conf. pr. 56.

٦٢ رَبِّ رَمِيَةٍ مِنْ غَيْرِ رَامٍ

62. Saepe iactus sine iaculatore.

Id est: Saepe iactus, qui scopum attingit, a iaculatore artis iaculandi ignaro proficiscitur. Verba haec Alhacamus ben-Ahbd-Jaghuts Almenkeri dixit. Vir hic tempore suo iaculandi arte clarus, se in idoli Alahbahbi sacro vaccam silvestrem albam mactaturum esse, iuraverat. Die, quum frustra venatum exiisset, summa tristitia affectus, rediit et postero mane, si hoc ipso die eam non mactasset, se mortem subiturum esse, suis dixit. Frater eius Alhozainus, ut loco vaccae decem camelos mactaret, suasit. At ille se non facturum iuravit. Tum abiit venatum secum filium suum, qui ipsum enixe rogaverat, ducens. Accidit autem, ut, quum pater bis occurrentem vaccam sagitta non feriisset, filius arrepto arcu eam occideret. Quae res proverbii causa erat. Conf. Harir. p. 146.

٦٣ رَكِبَ جَنَاحِي نَعَامَةٍ

63. Vectus est alis struthiocameli.

In eum dicitur, qui diligentiam in re adhibet, sive fuga haec sit sive alia res.

٦٤ رَبِّ سَاعٍ لِقَاعِدٍ آكِلٍ غَيْرِ حَامِدٍ

64. Saepe quidam it pro sedente et saepe edens non laudat.

Proverbii metrum Chafif est. Conf. libr. meum p. 263. Posterior pars non ab omnibus cum praecedente coniungitur. Sic quoque Samachseharius. Proverbium ab aliis Alnabeghahio ab aliis Moahwijjahio adscribitur. Illi rem sic narrant: Ad Alnohmanum ben-Almondsir Ara-

bum agmen venerat, inter quos Ahbsita nomine Schakik appellatus erat. Illic diem ibi supremum obiit. Alnohmanus inter illos Arabes dona distribuens et mortui rationem habens, familiae eius dona misit. Poeta Alnabeghahus illius rei certior factus, ista verba dixit et regem hisce versibus laudavit:

أَبْقَيْتَ لِلْعَبَسِيِّ فَضْلًا وَنِعْمَةً وَمَحَمَّدَةً مِنْ بَاقِيَاتِ الْحَامِدِ

حِبَاءَ شَقِيقٍ فَوْقَ أَعْظَمِ قَبْرِهِ وَمَا كَانَ يُحِبِّي قَبْلَهُ قَبْرٌ وَانِدِ

أَتَى أَهْلَهُ مِنْهُ حِبَاءٌ وَنِعْمَةٌ وَرَبَّ أُمِّهِ يَسْعَى لِآخِرِ قَاعِدِ

»Ahbsitae ut donum et gratia post mortem remaneret, effecisti, et opus praeclarum ex eorum numero, quae remanent. Donum Schakiko datum est super sepulchri eius maiori parte et ante eum sepulchro advenientis dona non dabantur. Eius familiae ipsi data dona et beneficium reportata sunt; et saepe vir incedit pro altero sedente¹⁾.« Proverbium autem et sic legitur:

إِسْلَمِي أُمَّرَ خَالِدٍ رَبِّ سَاعٍ لِقَاعِدِ

»Salva sis o mater Chalidi; saepe (vir) incedit pro sedente²⁾.«

Alii, quemadmodum supra dixi, Moahwijjahum proverbium usum esse narrant. Moahwijjahus ben-Abi-Sofijan quum homines, ut filio suo Jasido obsequii iuramentum praestarent, commovisset, filium interrogavit, num desiderium in animo reconditum, quod explendum esset, haberet. Filius respondit, se nullam rem optare, nisi, ut ipsi femina Om-Chaled (mater Chaledi) uxor Ahbd-Allahi ben-Ahmir ben-Corais nuberetur. Litteris igitur missis Moahwijjahus Ahbd-Allahum advenire iussit. Advenienti rem exposuit, et ut uxorem repudio dimitteret, rogavit. Fecit rem Ahbd-Allahus ea conditione, ut sibi per quinque annorum spatium Persidis provinciae reditus darentur. Re concessa Moah-

1) Versuum metrum Thawil appellatum est. Conf. l. m. p. 161.

2) Proverbi metrum Chafif appellatum est. Conf. l. m. p. 264.

wijjahus oppidi Medinae praefecto Alwalido ben-Alkabah, ut Om.-Chalidam de re certiolem faceret et ut illa tempus post repudium (عدة appellatum) ingrederetur, imperavit. Tempore autem post repudium ex legibus finito Abu-Horairahum, cui sexaginta millia aureorum tradiderat, Medinam misit, ut pro Jasido Om.-Chalidam expeteret et viginti millia aureorum loco dotis, viginti millia in honorem (كرامة) et viginti millia dono ei offerret. Noctu autem quum Abu-Horairahus Medinam pervenisset, postero mane ad prophetae sepulcrum tendens pluribus viris, ex quorum numero Alhasanus et Alhosainus Ahlii filii erant, occurrit, qui de itineris causa certiores facti omnes eum rogarunt, ut apud Om.-Chalidam honorificam ipsorum mentionem faceret. Quum igitur Abu-Horairahus mulieri adventus causam exposuisset et aliorum quoque ipsi occurrentium nominatim mentionem fecisset, mulier dixit. Quod si tua sententia non omnino differt a mea, nil cupio, nisi, ut Meccam proficiscens in templi vicinitate habitans vitae finem exspectem. Tum Abu-Horairahus: Huic tuo consilio adsentiri non possum. Elige igitur inter viros mihi coniugem, dixit mulier. At Abu-Horairahus; tibi ipsi maritum eligas! Minime, inquit mulier, faciam; tibi pro me eligendum est. Sic coactus dixit, quod ad me attinet, tibi dominum meum, paradisi incolarum iuvenem, eligo. Mulier se isto, scilicet Alhasano ben-Ahli contentam esse, declaravit. Quae erat causa, ut Alhasanus eam ab Abu-Horairaho in matrimonium acciperet. Abu-Horairahus ex itinere redux his verbis ab Almoahwijjaho receptus est. Misi te, ut pro filio meo eam in matrimonium expeteres, non ut tanquam rei vendendae praefectus esses. Tum Abu-Horairahus respondit: »Illa me consuluit, qui autem consulitur, fidus esse debet.« Ad quae Moahwijjahus dixit:

اسلمى ام خالد رب ساع لقاعد
اكل غير حامد

»Salva sis Om.-Chalida, saepe quidam it pro sedente, et saepe edens non laudat.«

٦٥ رَضِيَ النَّاسُ غَايَةً لَا تُدْرَكُ

65. Hominum benevolentia scopus est, qui non attingitur.

Proverbium hoc Actsamo ben-Zaifi adscribitur.

٦٦ اَلرَّجَاحُ مَعَ السَّامِحِ

66. Lucrum est cum beneficentia.

Beneficiis, quae in alios referimus, laudem acquirimus.

٦٧ آرَهَا أَجَلِي أَنِّي شَاءْتُ

67. Ostende iis (camelis) locum Adjla appellatum ubi volunt!

Adjla nomen boni prati est. Honaifus Alhanatim suo tempore omnium rerum, quae camelos spectabant, peritissimus (conf. C. I, 403.), quum de optimo prato interrogatus esset, plura loca enumeravit, et in fine sermonis proverbii verba addidit. In scholiis legimus, cum dixisse اِنِّي شِئْتُ ubi vis. Legitur loco vocis آرَهَا vox ارعها »Pastum educ eos.« Proverbium autem significat, viri desiderium omnino impleri. Samachs. Scharaf-Aldin.

٦٨ اُرْكَبْ لِكُلِّ حَالٍ سَيِّئَةٍ

68. Conscende dorsum, quod omni situi convenit.

In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere proverbium sic legitur: »ارْكَبْ لِكُلِّ حَالَةٍ سَيِّئَةٍ« Conscende cuilibet statui dorsum.« Proverbii sensus hic esse dicitur: In omni vitae situ constantem et patientem te ostende. Meid. Sed Samachscharius et Scharaf-Aldinus dixerunt, sensum proverbii esse: sequere agendi rationem, quae cuilibet situi convenit. Hoc mihi magis placet.

٦٩ اَرْضٌ مِنَ الْمَرْكَبِ بِالتَّعْلِيْقِ

69. Contentus esto eo quod, si equitandi potestas

tibi non est, (utensilia ad iumentum) appendere licet.

Proverbium, quod ad metrum Sarih referri potest, (cf. l. m. p. 246.) nos hortatur, si omnibus rebus, quibus egemus, potiri non possumus, ut parte earum contenti simus. Duplici autem modo vox المركب explicari potest, ut significationem vocis ركوب equitatio habeat, aut iumentum significet. Quod si posteriorem significationem in proverbio admittis, proverbii sensus erit: contentus esto eo, quod ad iumentum vice tua appendere te poteris.

٧٠ أَرِقْ عَلَى خَمْرِكَ أَوْ تَبَيَّنْ

70. Vino tuo aquam affunde, aut clarum esto!

Proverbio aut metrum Redjes, si Tabajjani enunciatum aut metrum Sarih est, si Tabajjan enuncias. conf. libr. m. p. 230 et p. 246. Sensus est: Vinum tuum aqua misce, ne animum tuum occupet, aut, si facere omiseris, apparebit, quid agas. In Samachscharii et Scharaf-Aldini operibus: «aut clarum erit» omissum est. Uterque proverbii sensum esse dicit: minas tuas leni, quemadmodum vini fervor aqua admixta lenitur. Citavit versus Rubahi hosce:

يَا أَيُّهَا الْكَاسِرُ عَيْنَ الْأَغْصَنِ وَالْقَائِلُ الْأَقْوَالِ مَا لَمْ يَلْقَى

أَرِقْ عَلَى خَمْرِكَ أَوْ تَبَيَّنْ بَابِي ذَلُّ إِنْ غَرَفْنَا نَسْتَبِي

»O tu, qui me adspicis oculo irati, et dicis verba, quae me non spectant; vino tuo aquam adfunde aut clarum erit, quamam situla, quando haurimus, utimur.«

Versum metrum Redjes est. cf. l. m. p. 230. Pro voce خمرک »vinum tuum« in proverbio جمرک »prunas tuas« legitur.

٧١ رَبِّ لُحْطَةِ مَنْ أَلَّامِي الدُّعَافِ

71. Saepe (iactus) vanus a iaculatore occidente (proficiscitur).

Proverbii sensus non differt a proverbio, quod Cap. I, 17. legitur i. e. Optimus quisque errare potest.

٧٢ رَبَّ شَدَّ فِي الْكُرْزِ

72. Saepe cursus in sacco est.

Eques ab hoste fugiens, foetum, quem in via enixa erat equa, qua vehebatur, in sacco secum portavit. Quum hostis prope insequens ei diceret: equuleum mihi trans- mitte, eques istis proverbii verbis respondit significaturus, equuleum generosum esse. Proverbium autem in eum di- citur, cuius naturae indeles laudem meretur.

٧٣ رَبَّ حَتِيتْ مَكِيتْ

73. Saepe festinans in cunctationem incidit.

Festinaturo cui ipsa festinatio causa cunctandi est, haec verba dicuntur.

٧٤ رَجُلًا مُسْتَعِيرٍ أَسْرَعَ مِنْ رَجُلِي مُودٍ

74. Pedes duo mutuum rogantis celeriores sunt, quam pedes solventis.

In eum dicitur, qui festinanter mutuum rogat, sed in solvendo tardus est.

٧٥ رَبَّ شَانِيَّةٍ أَحْفَى مِنْ أُمِّ

75. Saepe ea, quae odit, tibi molestior est, quam mater.

Dum ea, quae te odit, summam curam et diligentiam ad detegenda vitia tua adhibet et in causa est, cur cor- rigaris, mater, ut vitia tua tegat, operam dat.

٧٦ رَبَّ أَخْ لَكَ لَمْ تَلِدْهُ أُمَّكَ

76. Saepe frater tibi est, quem mater tua non peperit.

Fieri potest, ut vir cognatione tecum non coniunctus sinceriorem amorem tibi manifestet, quam frater uterinus. Conf. prov. 22.

٧٧ رَبَّ رَيْثٍ يُعَقِّبُ فَوْتًا

77. Saepe cunctatio causa est, ut res transeat.

Saepe, dum moram interponimus, perficiendi tempus nobis aufugit.

٧٨ رَبَّ طَلَبٍ جَرَّ إِلَى حَرْبٍ

78. Saepe desiderium ad interitum ducit.

Saepe vir rem petit, quae causa est, ut opes perdat suas et ipse in interitum irruat. Cf. pr. 123 et 230. Dixit poeta Tsabetus ben-Kothnah:

لَا خَيْرَ فِي طَمَعٍ يُهْدِي إِلَى طَمَعٍ وَغَفَّةً مِنْ قَوَامِ الْعَيْشِ تَكْفِينِي

„Non est bonum in desiderio, quod ducit ad interitum et portio victus, qua vita sustentatur, mihi sufficit.“

Versus metrum Basith appellatum est. Conf. l. m. p. 190.

٧٩ رَبَّ أُمْنِيَّةٍ جَلَبَتْ مَمْنَةَ

79. Saepe optatum mortem adduxit.

Loco vocis جلبت legitur نتجت peperit. Sic Samachscharius.

٨٠ رَبَّ طَمَعٍ أَدَّى إِلَى عَطَبٍ

80. Saepe cupiditas ad interitum adduxit.

Sed in Samachscharii opere legitur: رب طمع أدى الى «Saepe cupiditas ad dedecus duxit» id quod mihi placet, inest enim proverbio homoioteleuton.

٨١ رَبَّ نَارٍ كَيَّ خِيلَتْ نَارَ شَيِّ

81. Saepe ignis, quo uritur, putatur ignis, quo assatur.

Dixit poeta:

لَا تَتَّبِعَنَّ كُلَّ دُخَانٍ تَرَى، فَأَلْتَنَارَ قَدْ تَوَقَّدُ لِلْكَتَبِ

»Ne sequaris omnem fumum, quem vides, nam ignis iam accenditur urendi causa.«

Versus metrum Sarih appellatum est. Conf. lib. m. p. 243.

٨٢ رَبَّمَا كَانَ السُّكُوتُ جَوَابًا

82. Saepe silentium responsum est.

Huic similis est loquendi modus: تَرَى الْجَوَابَ جَوَابَ

»Responsi intermissio responsum est.« Abu-Ohbaidus dixit: verba haec in virum dicuntur, cuius peccatum maius est, quam quod verbis se defendat aut id neget. Silentio igitur confitetur. Conf. Samachscharium, in cuius codice vitium est.

٨٣ رَبَّمَا أَعْلَمُ فَأَذَرُ

83. Saepe scio (rem) et relinquo (eam).

Cuius finem malum esse scio, eam rem relinquo.

٨٤ رَأَى الْكَوَاكِبَ مُظْهِرًا

84. Vidit stellas meridiei tempore.

Conf. 33. In eum dicitur, qui astutia ab alio vincitur, ut dies ei tanquam nox sit.

٨٥ رَضِيَ مِنَ الْوَفَاءِ بِاللَّفَاءِ

85. Contentus est dare paucum, si promissis stare non potest.

Voces وفاء et لفاء in proverbio significationem verborum توفية »omnino promissis satisfacere« et تلفية minus facere vel dare, quam debuit, habent. Haririus pg. 26. proverbium in usum suum adhibuit.

٨٦ أَرْسَلْ حَكِيمًا وَأَوْصِدْ

86. Mitte prudentem legatum, et mandata ei da!

Legatus etsi prudens est, tamen mittentis voluntatem sciat, eportet. Proverbium cautionem et utilitatem notitiæ designat. Scharaf-Aldin, Samachschi. Dixit poeta:

إِذَا أَرْسَلْتَ فِي أَمْرٍ رَسُولًا فَانْفِثْهُ وَأَرْسِلْهُ حَكِيمًا

„Quum in re legatum mittis, instrue eum rerum notitia et mitte eum sapientem.“

Versus metrum Wafir appellatum est. Conf. l. m. p. 204.

أَرْسِلْ حَكِيمًا وَلَا تُوصِدْ ٨٧

87. Mitte prudentem legatum, et ne mandata ei da!

Haud necesse est, si prudentem legatum mittis, ei mandata dare, quum prudentia, quid agendum sit, eum doceat. Proverbium Alsobairo ben-Ahbd-Allah tribuitur, quod hisce versibus expressit:

إِذَا كُنْتَ فِي حَاجَةٍ مُرْسَلًا فَأَرْسِلْ حَكِيمًا وَلَا تُوصِدْ

وَأَنْ بَابُ أَمْرٍ عَلَيْكَ ائْتَوَى فَشَاوِرْ لَيْبِيًّا وَلَا تَعْصِدْ

„Quum in negotio legatum mittis, sapientem mitte mandata non dans: et si res tibi dubia est, prudentem consule et eius consilio obsequium praesta!“

Versuum metrum Motakarib est. Conf. libr. m. p. 281.

الرَّشْفُ أَنْقَعُ ٨٨

88. Paulatim sorbendo bibere sitim magis exstinguit.

Loco vocis انقع, quae in codice Lugdun. et Berol. reperitur, in nostro codice legitur: انفع utilior, quod reiciendum est. Sed alius legendi modus est: اشرب plus bibens. Proverbium ne in re perficienda festinationem adhibeamus monet. Conf. C. V, 58. et Scharaf-Aldin.

الرَّغْبُ شُومُ ٨٩

89. Cupiditas infelicitas est.

Cupiditas ad interitum ducit. Proverbium, quod voracitatem potissimum vituperat, Mohammedi adscribitur. Conf. Scharaf-Aldin. Arabibus moderatio in cibo potuque laudi est. Poeta Ahscha dixit:

تَكْفِيهِ حُزَّةٌ فَلَيْدٌ إِنْ أَلَمَ بِهَا مِنَ الشَّوَاءِ وَيُرْوَى شُرْبَةُ الْغَمْرِ

»Sufficit ei oblongum segmentum iecoris, si id accipit, loco carnis assatae, et sitim explet potus poculi parvi.«

Metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190.

٩٠ الْرَفِيقُ قَبْلَ الطَّرِيقِ

90. Socius ante viam.

Antequam iter ingredieris, socium tibi para et vide, num tecum consentiat, nam dum in via es, cum alio commutare socium vix potes.

٩١ الرَّأْيَةُ أَحَدُ الشَّانِمِينَ

91. Qui aliorum dicta tibi nuntiat, unus contumeliosorum duorum est.

Unus contumeliosus est is, qui contumelias dicit, alter qui ea nuntiat. Cum hoc proverbio alterum conferas, quod Cap. XII, 65. legitur. سَبَّكَ مِنْ بَلْعِكَ السَّيَاءُ »Verbis probrosis te laedit, qui aliorum verba probrosa tibi nuntiat.«

٩٢ رَكِبْتُ هَجَاجِي فَرَكَبَ هَجَاجَهُ

92. Arbitrium meum secutus sum et arbitrium suum secutus est.

Duos viros designat, qui se mutuo in litigando repulerunt, ut unus alteri non cederet.

٩٣ ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ أَرْعَاطُ النَّبْلِ

93. Retrusae sunt contra eum superiores sagittarum partes, ubi cuspidis radix infigitur.

Id est: Superior pars sagittae cuspidis radices non ex-
cepit, sed retrusa fuit. In eum dicitur, qui rem. quam
petit, non assequitur.

٩٤ رُبَّ فَرَسٍ دُونَ السَّابِقَةِ

94. Saepe equus in certamine alios cursu non
vincit.

Proverbium, ut rem, quae in votis esset, non omnino
consecuti contenti simus, nos hortatur.

٩٥ رَكِبْتُ عَنْزًا حَذَجَ جَمَلًا

95. Vecta est Ahnsa in camelo cum pilento.

Ahnsa nomen mulieris est ad gentem Thesm pertinen-
tis; quae quum captiva facta in pilento veheretur, ab aliis
deridebatur. Conf. Cap. XIII. 9.

٩٦ أَرْخَ عِنَاجَهُ يُدَالِكُ

96. Laxa habenam, et lenis erga te erit.

In scholiis ^{٩٦}voci عِنَاجُ eadem significatio, quam voci عِنَاجُ
tribuitur, ut sit nomen actionis. Verbum autem عِنَاجُ «do-
muit camelum habena retracta» significat i. e. leniter re-
tracta habena camelum durum duc. Sed propter significa-
tionem, quae verbo أَرْخَى «laxavit, leniter dimisit» inest,
dubitare licet, num nominis significatio sc. «funis, habena»
voci عِنَاجُ potius tribuenda sit. Meidanus autem censet.
verbo دَالِي hoc in proverbio aut lenitatis aut leniter inee-
dendi significationem tribui posse, ut يُدَالِكُ significet aut
lenis erga te erit aut leniter tecum incedet. Proverbii
autem sensus talis est: Ut camelus difficilis non vi aut
vehementia, dum vehementer habenam retrahis: sed leni-
tate domatur, sic homini, ubi violentia nullam utilitatem
habet, lenitas adhibenda est.

٩٧ أَرَوَّغَانَا يَا تُعَالُ وَقَدْ عَلِقْتَ بِالْحَبَالِ

97. Num astutiam (adhibes), o vulpis, dum laqueis irretitus es?

In eum dicitur, qui astutia utitur, ut rem evitet, quae ipsi necessario praestanda est.

٩٨ اَرْفَعْ بِأَسْتِ مُمَجِّرِ ذَاتِ وَلَدٍ

98. Tolle nates ovis ita macie affectae, ut foetum eniti non possit!

In virum dicitur, qui rei perficiendae ob virium defectum impar est. Huic auxilium feras necesse est, quemadmodum oves omnino emaciatas in parturiendo adiuvant.

٩٩ رَمَاهُ اللَّهُ بِالطَّلَاطِلَةِ وَالْحُمَى الْمُمَاطِلَةِ

99. Affligat eum Deus morbo insanabili et febris haud cessante!

Vocabulum طَلَاطِلَة morbum, qui sanari non potest, designat. Abu-Ahmruo significat morbum, quo carnis pars لِهَاء appellata decedit.

١٠٠ أَرَى خَالًا وَلَا مَطَرٌ

100. Video nubem gravem; sed nulla est pluvia.

In divitem dicitur, qui beneficia in alios non confert.

١٠١ رَكُوضٌ فِي كُلِّ عَرُوضٍ

101. Celeriter currens in omnem regionem.

De eo dicitur, qui malum inter homines disseminat.

١٠٢ رَجَعَتْ وَخَسًا وَذَمًّا

102. Rediit cum repulsa et vituperio.

In eum dicitur, qui rem petitam non assequitur et simul vituperatur. Casus accusativi in vocibus خَسَا et ذَمَّا et particula و, quae hoc in proverbio praepositionis مع significationem habet, pendet.

١.٣ رَبِّ فَرَحَةٍ تَعُودُ تَرَحَّةً

103. Saepe gaudium tristitia fit.

Vir, cui puer natus est, gaudium percipit; sed si crimen committit vel in perniciem irruit filius, pater tristitia afficitur.

١.٤ رَبِّ جُوعٍ مَرِيٍّ

104. Saepe fames salutaris est.

Scholion dicit, proverbium de iniuria adhiberi. Neminem iniuria afficias, nam huius causa tanquam ex cibo noxio male te habebis. Sed mihi proverbium potius significare videtur, rem ingratam saepe homini utilem esse.

١.٥ رَمَانِي مِنْ حَوْلِ الطَّوِيِّ

105. Petivit me ex lateribus internis putei.

Petivit me re, quae in ipsum recidit, tanquam in eum, qui ex inferiore putei parte alterum lapide petit, lapis recidit.

١.٦ رَكَبَ عُوْدٌ عُوْدًا

106. Vectum est lignum in ligno.

I. e. Sagitta in arcu.

١.٧ رَبِّ كَلِمَةٍ سَلَبَتْ نِعْمَةً

107. Saepe verbum gratiam eripit.

Proverbium silentium laudat, quod unum verbum saepe causa est, cur gratiam viri amittamus.

١٠٨ رَتَوْا تَحْلُبُ الْأَبْكَارَ

108. Leniter agas! mulges camelas iuvenecas.

Vocabulo بَكْر camelà iuvenca designatur, quæ primum foetum enixa est. Verbum رَتَا autem aliis significat »leniter situlam demisit« aliis attraxit. Accusativus autem nominis actionis ex omisso verbo رَتَوْتَ pendet. Camelae iuvencae cum difficultate, quia adsuefactae non sunt, mulgentur. Leniter igitur in mulgendo agendum est. Proverbium nobis lenitatem commendat.

١٠٩ رَبِّ مَلُومٍ لَا ذَنْبَ لَهُ

109. Vituperatus saepius peccatum non commisit.

Verba haec Aetsamus ben-Zaifi dixisse fertur, quum factum eius reprobassent homines, qui causam et excusationem rei ignorarent. Alii putant, quum vir quidam in consessu Alahnafi ben-Kais dixisset, sibi nullam rem maiori odio esse, quam dactylos et cremorem, illum verba ista dixisse, ut significaret, in dactylis et cremore odii causam non esse.

١١٠ أَرْضَ مِنَ الْعُشْبِ بِأُخُوصَةٍ

110. Herbarum loco palmarum foliis contentus sis!

Conf. prov. 64. Proverbium monet, ut parvo contenti simus, si magnum assequi non possumus.

١١١ الرَّيِّعُ مِنَ جَوْهَرِ الْبَدْرِ

111. Augmentum naturae seminum inest.

Vocabulum رَيِّع significat, in subigendo et coquendo farinae massam augeri. Ramum cum radice congruere, proverbium docet.

١١٢ الرِّفْقُ يَمُنُّ وَالْخَرْقُ شُومٌ

112. Lenitas est felicitas, asperitas est infelicitas.

Proverbium monet, ut lenitate utamur et res leniter et recte tractemus. In Scharaf-Aldini opere nonnisi verba الفرق بين
»Lenitas est felicitas« leguntur et Actsamo tribuuntur.

١١٣ الرُّومُ إِذَا لَمَّ تُغْزِرْ غَزَّتْ

113. Graeci hostiles incursiones faciunt, si bellum iis non infertur.

Graeci erant Arabum hostes primis post Mohammedem temporibus, in quorum ditiones quotannis incursiones facere solebant.

١١٤ أُرِيدُ حِبَاءً وَبُرِيدٌ قَتَلِي

114. Donare eum volo, et me occidere vult.

Proverbium hemistichium metri Wafir est. Conf. libr. m. p. 204.

١١٥ رَبِّ طَرَفٍ أَفْصَحُ مِنْ لِسَانٍ

115. Saepe visus oculus disertior est, quam lingua.

Simile est proverbium: البغض تبديه لك العيان
»Oculi odiam tibi ostendunt.«

١١٦ رَبِّ كَلِمَةٍ نَقُولُ لِمَاحِبِهَا دَعْنِي

116. Saepe verbum dicit ei, qui id enunciat: sine me?

Monet proverbium, ne multa verba faciamus metuentes, ne futilia loquamur. Sunt autem interdum verba tam absurda, ut ipsum dicentem a loquendo quasi prohibere videantur.

١١٧ رَبِّ مَمْلُولٍ لَا يُسْتَطَاعُ فِرَاقُهُ

117. Saepe nos a re, quae fastidium adfert, separare non possumus.

رُبَّ رَأْسٍ حَصِيدٌ لِّسَانٍ ١١٨

118. Saepe caput ob vitium linguae amputatum est.
Silentium commendatur.

رُبَّ أَبْنٍ عَمِّ لَيْسَ بِأَبْنٍ عَمِّ ١١٩

119. Saepe patruelis non est patruelis.

Proverbium duplicem admittit sensum. Aut de propin-
quorum perfidia, qui auxilium tibi non praestant, queritur,
aut, saepe homines cognatione tecum non coniunctos tan-
quam patruces erge te se gerere, dum in calamitatibus
opem tibi ferant, docet. De hoc proverbio confer. pr. 76.
Proverbium ad metrum Sarih referri potest. Cf. l. m. p. 246.

رَزْمَةٌ وَلَا دِرَّةٌ ١٢٠

120. Sonus camelae pullum amantis e gutture
emissus et non est lactis abundantia.

Camela pullum amans abundanter lac emittere solet.
Simile huic est proverbium, quod C. XXIII, 454. legitur.
In eum dicitur, qui promittit; sed promissis non stat. Ac-
cusativus e verbis omissis اسمع audio et ارى video
pendet. Sed in Kamusi opere proverbium sic legitur:
«لا خير في رزمة لا ديرة فيها» Nil boni in sono camelae est,
quocum lactis copia coniuncta non est.

رَدَّ الْحَجَرَ مِنْ حَيْثُ جَاءَكَ ١٢١

121. Lapidem ad locum remitte, unde venit!

Iniuriam tibi illatam ne patienter feras, sed qui lapide
te petit, eum lapide petas!

رَكَضَ مَا وَجَدَ مَيْدَانًا ١٢٢

122. Cucurrit quamdiu campum invenit.

In eum dicitur, qui propositi fines transgressus est.

١٢٣ رَبِّ طَمَعَ يُهْدِي إِلَى طَبَعِ

123. Cupiditas saepe ad dedecus ducit.

Conf. prov. 78.

١٢٤ رَبَّاعِي الْأَبِلِ لَا تَرْتَأِ مِنْ جَرَسِ

124. Cameli annosi tintinnabuli sono non terrentur.

رباع animal est, cui dentes رباعية appellati exciderunt, id quod in camelis aetatis anno septimo fieri solet. In eum dicitur proverbium, qui forti animo periculum subit.

١٢٥ رُبَّمَا أَصَابَ الْأَعْمَى رُشْدَهُ

125. Interdum caecus rectam viam invenit.

De eo dicitur, qui rem haud quaesitam invenit. Iam loco vocis ربما dicitur eodem sensu ربما. Conf. prov. 142.

١٢٦ أَرَيْنَبٌ مَقْرَنْفَطَةً عَلَى سَوَاءٍ عَرْفَطَةً

126. Lepus parvus se contrahens in medio arboris Ohrfoth appellatae.

Metrum proverbii Redjes est. Conf. libr. m. p. 232. Narrant leporem, quem canes persequerentur, in arborem Orfoth adscendisse, ut se ibi occultaret. In eum dicitur, qui in loco ad occultandum haud apto se abscondere vult.

١٢٧ رَمَاهُ اللَّهُ بِأَحْوَى أَقْوَسِ

127. Petat eum Deus per virum in terram se inclinantem dorso incurvo.

Voces رماه الله أحوى أقوس epitheton venatoris sunt, tum infortunii cognomen. I. e. Infortunio eum Deus affligat! Legitur quoque رماه الله بأحوى, quemadmodum dicitur: رماه الله بأحوى i. e. Petat eum Deus per colligentem

et impediētem (denegantem). Inde dicitur **لِيُؤْجِدَ ظَلَمَ**
 »Denegatio invenientis iniustitia est.«

١٢٨ رَبَّ حَقًّا مُنْجِبَةً

128. Stulta saepe egregios filios parit.

١٢٩ رَمَى الْكَلَامَ عَلَى عَوَاهِنِهِ

129. Iecit sermonem super venas uteri sui.

Id est: Non curavit, num recte an false diceret. Sed de voce **عَوَاهِنِهِ** explicanda interpretes dubitant. Meidanius levitatem, facilitatem et parum diligentiae indicari dicit et cum hoc cohaerere putat significationem, quae voci **عَيْن**, »lana diversi coloris« et **رَجُلٌ عَاهِنٌ** »vir segnis, laxus« tribuatur. Sed quum vocabulo **العَوَاهِنُ** significatio »venae in utero camelae« sit, fieri posse putat, ut proverbium cum ista significatione cohaereat. Ut enim in utero quid sit, nescitur, sic qui inconsiderate loquitur, nescit, quis futurus sit verborum exitus.

١٣٠ رُبَّمَا أَرَادَ الْأَحْمَقُ نَفْعَكَ فَضَرَكَ

130. Saepe stultus, qui tibi prodesse vult, tibi nocet.

Monet proverbium, ne cum stulto societatem ineamus.

١٣١ رَكِبَ عِرْعَرَةً

131. Vectus est in summo suo.

Id est: prava animi eius indoles erat, refractarius, inobsequens erat. Simili modo adhibetur proverbium **رَكِبَ رَاسَهُ**. Vocabulum autem **عِرْعَرَةٌ** est summa rei pars, ut cum voce **رَاسٍ** significatione quodam modo conveniat. Conf. Kam.

١٣٢ جَعَّ عَلَى حَافِرَتِهِ

132. Rediit in via sua.

In eum dicitur, qui ad pravam consuetudinem redit. Vocabulum حافرة viae significationem a iumentorum ungulis (حافر) duxisse videtur. Ungularum vestigia rediens sequitur.

١٣٢ رَفَعَ بِهِ رَأْسًا

133. Sustulit propter id caput.

Placuit ei, quod audivit et id auscultavit.

١٣٣ رَمَاهُ اللَّهُ بِأَفْعَى حَارِيَةٍ

134. Petat eum Deus vipera senio extenuata!

Vipera senio confecta omnium deterrima est, quae morsu statim necat; proverbii igitur sensus est: Summa calamitate i. e. morte Deus eum mulcet!

١٣٤ رَمَاهُ اللَّهُ بِالصَّدَامِ وَالْأَوْلَقِ وَالْجَدَامِ

135. Affligat eum Deus morbo Zodam, insania et elephantiasi!

Morbus ab Arabibus صدام (Zodam) appellatus periculosus in iumentorum capitibus sedem habet. Verba proverbii Catsajjiro ben-Almothalleb ben-Abi-Medaah adseribuntur, qui ista verba in versibus hisce dixit, quibus Heschamum perstrinxerat, praefecto Medinae imperantem, ut oppidi incolas ad exsecrandum Ahlium adigeret:

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ يَسُبُّ حُسَيْنًا وَأَخَاهُ مِنْ سُوقَةٍ وَإِمَامٍ

وَرَمَى اللَّهُ مَنْ يَسُبُّ عَلِيًّا بِصَّدَامٍ وَأَوْلَقٍ وَجَدَامٍ

“Maledicat Deus ei, qui Hosainum eiusque fratrem contumelia afficit sive plebeius sive praeses sit, et afficiat Deus eum, qui in Ahlijum contumeliam dicit, morbo Zodam, insania et elephantiasi!”

Versuum metrum Chafif est. Conf. l. m. p. 262.

١٣٦ رَمَاهُ اللَّهُ بَلِيلَةً لَا أُخْتَ لَهَا

136. Petat eam Deus nocte, cui soror non est!

Id est, nocte qua moritur, eum affligat!

١٣٧ رَمَاهُ اللَّهُ بِدَيْنِهِ

137. Petat eum Deus debito suo!

I. e. morte, nam mors debitum est cuivis homini solvendum.

١٣٨ رَمَاهُ اللَّهُ مِنْ كُلِّ أَكْمَةٍ حَاجِرٍ

138. Petat eum Deus ex omni colle lapidibus!

Omnis generis calamitatibus Deus eum affligat.

١٣٩ أَرْبَطْ حِمَارَكَ إِنَّهُ مُسْتَنْفِرٌ

139. Asinum tuum adliga, nam aufugit!

In eum dicitur, qui genti suae noxam infert. Proverbiis sensum scholiastes sic explicavit. Abstine, nam, quemadmodum asinus a loco, ubi adligatur aufugit, sic tu in conviciis, quibus gentem tuam laedis, aufugisti. Proverbio metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212.

١٤٠ أَرِنِي حَسَنًا أَرَكَهُ سَمِينًا

140. Ostende mihi pulchrum, ostendam eum tibi pinguem.

Pulchritudo cum pinguedine coniuncta est. His igitur verbis eadem ratio est, quam illis: قيل للشحيم أين: «Adipi quum diceretur, quo abis? respondit: Curvum rectum facio.»

١٤١ رَبِّ كَلِمَةٍ أَفَادَتْ نِعْمَةً

141. Saepe verbum gratiam conciliat.

Conf. prov. 107.

١٤٢ رَبِّمَا أَصَابَ الْغَيْبُ رُشْدَهُ

142. Saepe socors rectam invenit viam suam.

In scholiis sic proverbium explicatum est: يضرب في Adhibetur in eo, quod vir se deo omnino submittit atque in eo, quod divina providentia adfert, acquiescit; sed nescio, num recta sit interpretandi ratio. Conf. prov. 125.

١٤٣ رَبَّ بَعِيدٍ لَا يَقَعْدُ بَرٌّ وَقَرِيبٍ لَا يَوْمُنُ شَرٌّ

143. Saepe longe remoti humanitas et benevolentia nobis non deest, dum a propinqui malitia securi non sumus.

١٤٤ الرَّفِيقُ حَمَالٌ وَلَيْسَ بِمَالٍ

144. Servus est pulchritudo et non est opum pars.

In codice meo حمال legitur, cui voci quae tribuatur significatio, nescio: جمال est codicis Pocokiani, Lugdunensis et Berolinensis legendi modus. Ad explicandum proverbium nil additum est, nisi اشترا الموتان ولا Et hoc est, quemadmodum dicitur: Eme bona inanimata et ne eme animata! Loco vocis حيوان in meo codice لحيوان legitur. Quod si hanc institutam comparationem recte intelligo, proverbii sensus est: Servi, quos possidet, domino decori esse possunt, sed eius divitias ob sumtus faciendos non argent.

١٤٥ رَبَّ عَلِيمٍ مَرْغُوبٍ عِنْدَ وَجَاهِلٍ مُسْتَمِعٍ مِنْهُ

145. Saepe doctum non amamus, dum ignorantis verba adtente audimus.

١٤٦ رَبَّ عَزِيزٍ أَذَلَّهُ خُرْقُهُ وَذَلِيلٍ أَعَزَّهُ خُلُقُهُ

146. Saepe honoratum durities erga homines vilem reddidit, et vilem naturae suae indoles honoratum fecit.

١٤٧ رَبَّ مُؤْتَمِنٍ ظَنِينٍ وَمُتَمَرِّمٍ أَمِينٍ

147. Saepe fidus in suspicionem incidit, et suspectus pro fido habetur.

١٤٨ رَبَّ شَبْعَانٍ مِنَ النَّعَمِ غَرَّانٍ مِنَ الْكَرَمِ

148. Saepe satiatu pecoribus famelicus est in generositate animi.

Id est: opibus abundans saepe generosus non est.

١٤٩ ارْتَجَنَتْ الرَّبْدَةُ

149. Cremor cum lacte mixtus fuit.

Rem esse perdifficilem, ut ad bonum finem perducere non possit, quemadmodum lac a cremore separari non possit, proverbium indicat.

١٥٠ رَمَى بِسَهْمِهِ الْأَسْوَدَ وَالْمَدْمَى

150. Iaculatus est sagittam suam nigram et sanguine tinctam.

Proverbii originem talem fuisse narrant: Aldjamuhus frater gentis Banu-Thsagar nocturno impetu gentem Banu-Lihjan invaserat. Quum inde fugatis sociis ad uxorem rediret, haec ita eum allocuta est: أَيُّنَ النَّيْلِ الَّتِي كُنْتُ تَرْمِي بِهَا «Ubi sunt sagittae, quas tu iaciebas?» in pharetra enim nigro colore signatas sagittas habebat. Respondit hoc versu:

قَالَتْ خَلَيْدَةُ لَمَّا جُمْتُ زَايِرَهَا قَالَتْ رَمَيْتَ بِبَعْضِ الْأَسْهَمِ الْأَسْوَدِ

»Dixit Cholaida, quum ipsam visitans venissem: Nonne tu sagittas nigras coniecisti?»

Versus metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190. Proverbium summam in re diligentiam describit.

١٥١ رَعْدًا وَبَرَقًا وَجَهَامُ جَافِرٌ

151. Tonat et fulminat; sed nubes vacua est, quae aquam suam effudit.

Proverbii metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Splendum est: يبرق et يردد ante casus accusativi. In eum dicitur, qui formam induit alienam, dum facta cum verbis eius non consentiunt.

١٥٢ رَأَيْتُ أَرْضًا تَتَنَازَلُ مِعْرَاهَا

152. Vidi terram, cuius caprae se invicem infestant.

Id est: se cornibus invicem petunt, quum pingues sint et terra pabulo abundet. Homines dum comode vivunt, et victu abundant, insolenter se gerere, proverbium docet.

١٥٣ أَرَأَيْتَ غَنِيًّا مَا كُنْتُ سَوِيًّا

153. Puto me divitem, dum sanus sum.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi adscribuntur.

١٥٤ الرِّفْقُ بَنَى الْجِلْمِ

154. Benignitas filiola prudentiae est.

Id est: Intime cum ea coniuncta est eique similis est.

١٥٥ رُبَّمَا دَلَّكَ عَلَى الرَّأْيِ الظُّنُونُ

155. Saepe indicat tibi consilium rectum astutiae expers.

الظنون vir est, in quo non invenitur bonum, quod in eo esse putatur.

١٥٦ أَرَادَ مَا يُحْطِيْنِي فَقَالَ مَا يَعْظِيْنِي

156. Voluit (dicere), quod me honore afficeret, et dixit, quod me laedit.

Scholion proverbium sic explicavit: الاحظاء ان تجعله ذا حظوة ومنزلة والعظى الرمى يقال عطاء يعظيه عطيما ولقى فلان ما عجاه وما عطاء اذا لقي شدة ولقاء الله ما عطاء اى ما ساء يصرب للرجل ينصح صاحبه فيخطى فيقول ما يعظيه ويسوءه »Vocabulum احظاء significat: honore et dignitate eum ornavit et vocabulum عطا est: contumelia affecit. Dicitur عطا, futurum يعطى cum accusativo personae, nomine actionis عطى. Et dicitur عطاء وما عجاه »Cuidam accidit res, quae eum afflixit et contumelia affecit.« i. e. calamitas et عطاء »لقاء الله ما عطاء »Affligat eum Deus re, quae eum malo afficiat eique displiceat.« De viro proverbium dicitur, qui socium suum monet; sed ita errat, ut ei res ipsum laedentes, quae ei displicent, dicat.« In Scharaf-Aldini opere sic proverbium legitur: اراد ما يحطياها فقال ما يعظيها »Voluit dicere quod eam honore afficeret, sed dixit id quod eam laedit.« Simili modo dicitur: اردت ما يلهيني »Voluisti dicere quod me laetitia afficeret; sed dixisti id quod me laedit.« In Samachscharii codice scriba in hoc proverbio vehementer erravit. Proverbium in virum dicitur, qui alterum monere vult, sed dicit verba, quae ei displicent et eius iram conciant.

١٥٧ أَرْوِيَّةٌ تَرِي بِقَاعٍ سَمَلَفٍ

157. Rupicapra in campo depresso pascens.

Proverbii metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Rupicapra in regionibus montanis degit; proverbium igitur de eo adhibetur, qui aliter, quam more consueto, agit. Silentio praetermittendum non est, in meo codice vocem ارويّة

signum accusativi habere, ut verti possit: »Rupicapram in campo depresso pastum ducis.«

١٥٨ أَرْمَ فَقَدْ أَفْقَتْهُ مَرِيْشًا

158. Mitte sagittam, nam eam alis instructam arcui iam imposuisti.

Proverbii metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. In eum dicitur, qui votorum compos est.

١٥٩ رَحَلٌ يَعْضُ غَارِبًا تَجْرُوحًا

159. Sella camelina, quae verticem gibbi vulnerati mordet.

Proverbii metrum Redjes aut Sarih est. Conf. l. m. p. 230. 246. De eo dicitur, cui etsi summopere adflicto, tamen ab alio onus portandum imponitur.

١٦٠ رَأَزَ لَكَ الْقَنْفُذُ أُمَّ جَابِرٍ

160. Herinaceus tibi noscit Omm-Djabiram.

Id est: ex herinaceo cognoscere licet, quae Omm-Djabirae agendi ratio sit, nam ei similis est. Omm-Djabira autem nomen mulieris erat inter Arabes deformis et contemtae. Scholion autem sic proverbium explicat: يَقُولُ اَنْ الْقَنْفُذُ اخْتَبَرَ لاجلك هذه المرأة يعنى انها فى حرركاتها ودماستها مثل القنفذ فقد بين القنفذ لك صفتها »Dicit, herinaceum tua causa illam feminam expertum esse i. e. feminam istam motibus et deformitate herinaceo similem esse, et iam herinaceus tibi eam descripsit.« Proverbii metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. In eum dicitur, e cuius agendi ratione et motibus cognosci potest, quam in animo malevolentiam abscondat.

١٦١ رَأْسٌ لِشَوْرِ مَا يُطَارُ نَعْرَتُهُ

161. Caput Schauri cuius muscae non abiguntur.

Schaur nomen viri est. Vocabulum نَعْرَة nomen muscae est, quae asinos aliaque iumenta persequitur in eorum nares intrans. In ignorantem dicitur, qui in ignorantia perseverat, neque a monitore increpante se corrigi sinit.

١٦٢ أَرْوَحُ وَجَرَى كُلُّهَا دَبُور

162. Venti Wadjrae omnes sunt occidentales.

Wadjrae nomen loci est ad Syriam pertinentis, Armeniae confinis, in quo frigus vehemens est. Vocabulum الدبور (Dabur) ventum occidentalem designat. Scholiastes autem dixit, esse ventum e regione flantem, versus quam preces faciens se convertit, quae Syris australis est. Hic est Arabibus turpissimus ventus, qui neque nubem adferre, neque arborem foecundare dicitur. De viro proverbium dicitur, qui omnino aliis contrarius est. Proverbii metrum Sarih est. Conf. lib. m. p. 246.

١٦٣ رَتَوْتُ بِالْغَرْبِ الْعَظِيمِ الْأَتَّجَلِ

163. Incessi cum magna et ampla situla.

In scholiis legitur الرتو للخطو i. e. Verbum رَتَا significat passum posuit; ut verbo cum praepositione ب portandi significatio tributa esse videatur, quocum رَتَوَ passus unus cohaeret. At in Kamusi lexico leniter (urnam) attraxit; in Djeuharii opere leniter (urnam) demisit legitur, quae significatio non minus apta videtur. Proverbium autem hominem magnis molestiis ferendis parem esse et magnas res perficere, significat. Proverbii metrum Redjes est. Conf. lib. m. p. 230.

١٦٤ رَمَاهُ بِسُكَّاتِهِ

164. Petivit eum re, qua ad silentium redactus est.

Infortunio magno eum afflixit. In Kamuso proverbium sic legitur: رَمَاهُ بِسُكَّاتِهِ et رَمَاهُ بِسُكَّاتِ.

١٦٥ رَبِّ قَوْلٍ يَبْقَى وَسَمًا

165. Saepe verbum relinquit signum ustionis.

Originem proverbii sic narrant: Arabi campestri vetustis et squalidis vestibus induto dixerat quidam: Non me laetitia afficit, quod apud te hospes tuus pernocto. Cui Arabs respondit, si apud me hospes meus pernoctasses, profecto tu postero mane ventrosior fuisses, quam mater hora ante quam te enixa est. Nos, quum fertilis est annus, multum edimus cibum cum obsonio, et inopia laboranti multa dona damus. Et saepe verbum relinquit ustionis signum, quod a nobis removet agendi ratio, quae vituperium resecat.

١٦٦ رَبِّ زَارِعٍ لِنَفْسِهِ حَاصِدٌ سَوَاءٌ

166. Saepe sibi serit; at alius demetit.

Verba haec Ahmirus ben-Althsarb. quum Zahzaahhus ben-Moahwijjah filiam eius in matrimonio sibi petiisset, et accepisset, inter alia genti suae dixit.

١٦٧ أَرْقُبُ الْبَيْتَ مِنْ رَأْقِبِهِ

167. Custodi domum a custode suo!

Vir quidam domus custodiam servo tradiderat. Quum domum rediret, servus omnia secum portans aufugerat.

١٦٨ رَبِّ جَزَةٍ عَلَى شَاةٍ سَوَاءٌ

168. Saepe lana est super ove prava.

In avarum divitem dicitur.

١٦٩ رَبِّ مُسْتَغْنٍ مُسْتَبْكِيٍّ

169. Saepe is, qui lacte abundantem camelam invenit, putat eam esse parum lactis habentem.

In eum dicitur, qui quamquam multa in eum beneficia contulisti, tamen pauca ea esse putat.

١٧٠ رَجَعَ عَلَى قَرَوَاهُ

170. Rediit ad consuetudinem suam.

In eum dicitur, qui ad naturam et consuetudinem pristinam redit. In Samachscharii opere legitur: رَجَعَ الْأَمْرُ «Rediit res ad statum, modumque pristinum suum.»

١٧١ رَبَّ عَيْنٍ أَنَّمْ مِنْ لِسَانٍ

171. Saepe oculus magis divulgat, quam lingua.

Hoc est quemadmodum dicitur: رَجَعَ الْجَلِيَّ مُحِبِّ نَظَرِهِ «Redit amans visum suum» cf. proverbium شَاهِدُ اللَّاحِظِ أَصْدَقُ «Testis adspectus veracior est.»

١٧٢ رَبَّ حَالٍ أَفْصَحُ مِنْ لِسَانٍ

172. Saepe status facundior est, quam lingua.

Hoc est simile loquendi modo لِسَانٍ لِحَالِ أَبِيهِ مِنْ لِسَانٍ «Lingua status rem clarius explicat, quam lingua sermonis.

١٧٣ رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَهْدَى إِلَى عِيُونِي

173. Deus propitius sit ei, qui ad me vitia me adduxit.

Verba haec Ohmarus ben-Ahbd-Alahsis dixisse fertur.

١٧٤ رَزَقُ اللَّهِ لَا كَدَّكَ

174. Dei beneficentia, non tuus labor.

Labor et molestia utilis tibi non est, si res a Deo tibi non est decreta. Easdem cogitationes poeta versibus hisce expressit:

هَوْنٌ عَلَيْكَ فَإِنَّ الْأُمُورَ بِكَفِّ الْأَلَاةِ مَقَادِيرُهَا
فَلَيْسَ بِأَمْنِيكَ مَنَهِئَتُهَا وَلَا قَاصِرٌ عَنْكَ مَأْمُورُهَا

»Ne tristitia afficiaris! nam in manu Dei res decretæ sunt.
Non ad te perveniet res ab eo interdicta, et rem ab
eo iussam effugere non potes.«

Versuum metrum Motakarib est. Conf. libr. m. p. 281.

lv٥ رُمَى فَلَانٌ بِرَسْنِهِ عَلَى غَارِبِهِ

175. Cuiusdam habena super eius collum coniecta fuit.

Id est: Habena eius laxata fuit, ut quo vellet, incederet, et nemo eius desiderio contrarius esset. Narrant Ah-jischam Jasido ben-Alazam Helalitæ filio sororis Maimunæ, uxoris Mohammedis dixisse: ذَعِبْتَ وَاللَّهِ مَيْمُونَةَ وَرُمَى
»Abiit (mortua est) per Deum! Maimuna et habena tua super collum tuum coniecta est.«

lv٦ رَبِّ يُوَدِّبُ عَبْدَهُ

176. Dominus servum suum castigat.

Proverbium ad metrum Camil referri potest. c. l. m. p. 215. Eius causam hanc fuisse narrant: Salidus ben-Malic Cenanita ad regem Alnohmanum ben-Almondsir venerat cum equitibus, quorum alios ducebat alios sellâ haud instructos incedere sivit. Interrogatus quamnam ob causam hoc fecisset, dixit: لَمْ أَقْدِ هَذِهِ لِابْيَعِهَا وَلَمْ أَعْرِ
»Non duxi hos, ut eos venderem et non sella haud instructos incedere sivi illos, ut dono eos darem.«
Introductus ad regem et interrogatus, quaenam terræ suæ conditio esset? respondit: أَمَّا مَطَرُهَا فَغَزِيرٌ وَأَمَّا نَبْتُهَا فَبَكِيرٌ
»Eius pluvia est abundans et eius herba est cito ad maturitatem perveniens.« Haec verba audiens rex dixit: tu profecto loquax es! sed, si tibi placet, quaestiones tibi

proponam, de quibus respondere non poteris. Illo ut quæstionem proponeret, postulante, rex servum ei alapam ducere iussit, interrogans, quale est tuum responsum? Respondit alter: سَقِيهِ مَأمُورِ »Stultus iussus.« Rex tum alapam repetere servum iussit dicens: Quod responsum habes? Alter dixit: (١) لَوْ أَخَذَ بِالْأَوَّلِيِّ لَمْ يَعِدْ لِلْآخِرِيِّ. »Si prioris poena afflictus esset; ad alteram non rediisset.« Sed quia rex cum occidere in animo habebat, si in loquendo modum rectum transgrederetur, tertio servum alapam ei ducere iussit interrogans, quale responsum haberet. Quum ille proverbii verbis responderet, rex dixit: rectum invenisti, apud me mane!

رَأْيُهُ دُونَ الْحَدَابِ يَحْصُرُ ١٧٧

177. Consilium eius nimis infirmum est, quam ut regiones altas attingat.

In eum dicitur, cuius prudentia in rebus parvis cum deserit, ut in rebus magnis nihil valeat.

Forma comparativi.

أَرَوَى مِنْ النَّعَامَةِ ١٧٨

178. Magis potu satiat, quam struthiocamelus.

Struthiocamelus ad aquam non accedit et nonnisi ludendo bibit. Dicunt, struthiocamelum non bibere, nisi aquam sub pedibus invenerit.

أَرَوَى مِنْ ضَبٍّ ١٧٩

179. Magis potu satiat, quam lacerta.

1) Fortasse vertendum est: si prioris admonitionem admisisset, ad alteram non rediisset.

Lacerta nunquam aquam bibit, sed sitiens os vento aperiri dicitur. Eam ob causam in re non assequenda Arabes dicunt: «Non fiet id, donec lacerta ad aquam accedit» et «لا يفعل ذلك حتى يجن الضب» «Non faciam id, donec argutum sonum edit (ob amorem in pullum) lacerta sequens vestigia camelorum ab aqua recedentium.»

١٨٠ أَرَوَى مِنْ حَبِيَّةٍ

180. Magis potu satiatius, quam serpens

Sic dicitur, quod serpens in desertis aqua carentibus vivit.

١٨١ أَرَوَى مِنَ النَّمَلِ

181. Magis potu satiatius, quam formica.

Formica in desertis aqua carentibus vivit.

١٨٢ أَرَوَى مِنَ الْحَوْتِ

182. Magis potu satiatius, quam piscis.

Et e contrario dicitur: «Magis sitiens, quam piscis.»

١٨٣ أَرَوَى مِنْ بَكْرِ ابْنِ هَبَنْقَةَ

183. Magis potu satiatius, quam camelus iuvenis

Ebn-Habannakahi.

Nomen viri est Jasidus ben-'Tserwan. Stupidus erat. Camelus eius iuvenis potu satiatius rediit ab aqua cum recedentibus; tum iterum accessit ad aquam, priusquam pabulum gustaverat.

١٨٤ أَرَوَى مِنْ مُعْجَلِ أَسْعَدَ

184. Magis potu satiatius, quam is, qui ad festinationem impulit Asahdum.

Vir quidam stultus quum in lacum incidisset, patrueli Asahdo appellato acclamavit, ut ipsi vas daret, cuius ope

bibere posset. Clamare autem non desiit, donec submergebatur. Alazmäihus in libro suo de proverbiiis vocem معجل cum Teschdido scripsit. Vox autem cum designat, qui lactis partem emulsam ad aquae possessores praemittit, antequam cameli ad aquam accedunt. Quod si hunc legendi modum admittis, اسعد nomen gentis est putandum. Sed Alazmaihus nil ad explicandum proverbium addidit. Conf. proverb. اعجل من معجل اسعد.

۱۸۵ ارجل من خف

185. Ad incessum aptior, quam cameli ungula.

۱۸۶ ارمى من ابن نقن

186. Melior iaculator, quam Ebn-Tiknus.

Ahmruus Ebn-Tikn ad gentem Ahd pertinens, suo tempore arte iaculandi clarus erat.

۱۸۷ ارسح من ضفدع

187. Maiore macie in natibus praeditus, quam rana.

Hoc dicitur, quia rana cauda omnino caret.

۱۸۸ ارسى من رصاص

188. Gravior, quam plumbum.

۱۸۹ ارسب من ججارة

189. Magis residens in aquae fundo, quam lapides.

۱۹۰ ارق من رقوق السراب

190. Tenuior, quam splendor se movens vaporis meridiani.

Est ille vapor, qui in desertis e longinquo aquae speciem habet.

١٩١ أَرَجَلٌ مِّنْ حَافِرٍ

191. Ad incessum aptior, quam ungula.

١٩٢ أَرَقُّ مِّنْ غُرْقَى الْبَيْضِ وَمِنْ سَحَاءِ الْبَيْضِ

192. Tenuior quam ovi pellicula.

Idem sensus est verbis: أَرَقُّ مِّنْ سَحَاءِ الْبَيْضِ. Vocibus غُرْقَى et سَحَاءٌ interior ovi albumen tegens pellicula significatur, et nescio, num inter utramque vocem discrimen sit statuendum. Sed plura sunt proverbia, quibus rei magna tenuitas indicatur ex. gr. أَرَقُّ مِّنِ النَّسِيمِ »Tenuior quam lenis ventus.« أَرَقُّ مِّنِ الْهَوَاءِ »Tenuior quam aer.« أَرَقُّ مِّنْ أَرَقِّ مِّنِ الْمَاءِ »Tenuior, quam lacrymæ amore mulieris capti.« أَرَقُّ مِّنْ أَرَقِّ مِّنْ دَمْعَةِ شَيْعِيَّةٍ »Tenuior, quam lacrymae mulieris sectae Schiichtarum addictae.« Proverbium hoc ex poetæ versu desumptum est:

أَرَقُّ مِّنْ دَمْعَةِ شَيْعِيَّةٍ تَبْكِي عَلَى ابْنِ أَبِي طَالِبٍ

»Tenuior, quam lacryma mulieris Schiichticae, quae Ahlium filium Abu-Thalebi deplorat.«

Versus metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 243.

١٩٣ أَرَقُّ مِّنْ رِّدَاءِ الشَّجَاعِ

193. Tenuior, quam cutis serpentis Schodjah.

Vocabuli رِداء significatio propria pallium est, tum in serpentis cutem translata est.

١٩٤ أَرَقُّ مِّنْ رِّيقِ النَّحْلِ وَمِنْ دِينَ الْقَرَامِطَةِ

194. Tenuior, quam apum sputum et (commodior) quam religio Karamitharum.

Karamithae nomen sectae erat, de qua conf. Abulf.

Ann. T. II, 723. IV, 175. et Herbelot. nec non: l. m. Selecta ex hist. Halebi. In posteriore proverbio voci اَرَق diversa significatio tribuenda est; sed nescio, num recte verterim.

١٩٥ اَرَخَصُ مِنَ الزَّبَدِ وَمِنَ التُّرَابِ وَمِنَ التَّمْرِ
بِالْبَصَرَةِ وَمِنْ قَاضِي مَنَى

195. Vilior pretio quam stercus; quam terra; quam dactyli in oppido Bazra; quam iudex Minae.

Tertium horum proverbiorum inde originem duxit, quod in regione oppidi Bazrae multae sunt palmae, ut dactylorum pretium in isto oppido vilissimum sit. Quartum autem proverbium inde ortum esse narrant, quod iste iudex cum hominibus preces publicas faceret, iudicium exerceret et simul oleum in templo necessarium mutuum daret. Plura autem sunt loca, quibus nomen Mina est sc. nomen oppidi apud Meccam, nomen loci in provincia Nedjd siti et nomen aquae prope Dharijjam. Primum in proverbio intelligendum esse puto.

١٩٦ اَرَزَنُ مِنَ النَّضَارِ

196. Gravior pondere quam aurum.

١٩٧ اَرْمَى مِنْ آخِذٍ بِأَفْوَاقِ النَّبْلِ

197. Magis iaculans, quam is, qui sagittarum crenas capit.

١٩٨ اَرَفَعُ مِنَ السَّمَاءِ

198. Altior quam coelum.

١٩٩ اَرَوْغُ مِنَ تُعَالَةٍ وَمِنْ ذَنْبٍ تَعْلَبُ

199. Astutior quam vulpes; et quam vulpis cauda.

Vulpis caudae astutia tribuitur, quod vulpes cauda, quam urina rigavit, canes repellit.

٢٠٠ أَرْوَحُ مِنَ الْيَبَاسِ

200. Quietior quam desperatio.

Simili ratione dicitur: اليَبَاسُ أَحَدَى الرَّاحَتَيْنِ Desperatio est una duarum quietum. Una enim quies est homini, quum re potitus est; altera, quum de re potiunda desperavit. Desperationi igitur, quum quietis causa sit, quies ista tribui potest.

٢٠١ أَرَعَنْ مِنْ هَوَاءِ الْبَصْرَةِ

201. Mutabilior, quam aer Bazrae.

Vocabulo ارَعَنْ laxitatis et motus s. vacillationis significatio est. De aere Bazrae autem vox ارَعَنْ adhibita est, quod celeriter mutatur.

Proverbia recentiora.

٢٠٢ رَأْسُهُ فِي الْقِبْلَةِ وَأَسْتُهُ فِي الْخُرْبَةِ

202. Caput eius in Kiblah et podex eius in corruptione religionis.

القِبْلَةُ (Kiblah) est regio antrorsum opposita, tum regio, ad quam inter precandum Muhammedani se convertunt i. e. regio Meccae; tum de ipso templo Meccae et Hierosolymarum adhibetur. In eum dicitur proverbium, qui bonum sibi arrogat, a quo remotus est.

٢٠٣ رَأْسٌ فِي السَّمَاءِ وَأَسْتُ فِي الْمَاءِ

203. Caput in coelo et podex in aqua.

٢٠٤ رَأْسُ كَلْبٍ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ ذَنْبِ أَسَدٍ

204. Caput canis ei iucundior est, quam cauda leonis.

٢٠٥ رَأْسُ الْمَالِ أَحَدُ الرَّجَحَيْنِ

205. Summa principalis lucro exposita (caput opum) est unum lucrorum duorum.

٢٠٦ رَأْسُ الدِّينِ الْمَعْرِفَةُ

206. Caput religionis est cognitio.

٢٠٧ رَأْسُ الْخَطَايَا الْحِرْصُ وَالْغَضَبُ

207. Caput peccatorum est aviditas et ira.

٢٠٨ رَأْسُ الْجَهْلِ الْأَعْتِرَارُ

208. Caput ignorantiae est socordia.

٢٠٩ رُكُوبُ الْخَنَافِيسِ وَلَا الْمَشْيُ عَلَى الطَّنَافِيسِ

209. Vehi in leone et non incedere super tapetis.

٢١٠ رَضِيَ الْخَصَمَانِ وَأَيَّ الْقَاضِي

210. Adversarii ambo contenti erant, et aversatus fuit iudex.

٢١١ رَدَّ مِنْ طَهَ إِلَى بِسْمِ اللَّهِ

211. Repulsus est a Thah ad Bis millah.

طَهَ (Thah) est initium capitis (Surae) vicesimi hac voce inscripti in Corano. Interpretes tum in enunciandis litteris, tum in explicandis multum inter se discrepant, ut, quid verum sit, dici non possit. Aut unam vocem aut

plures litteris illis significari censent. Corrigen-
dus autem est error quidam in lexico nostro ad istam vocem commis-
sus. Legendum ibi est: quod si طاء vocalibus extensis effertur,
litterae duae alphabeti طاء et هاء significantur. Pro-
verbii sensus esse videtur: ab isto Corani capite ad initium
totius libri, qui incipit verbis Bismillah »in nomine Dei«
repulsus est. Proverbium autem de dignitate pollente di-
citur, qui contentus fit.

٢١٢ رِيحٌ وَلَكِنَّهُ مَلِيحٌ

212. Ventus; sed pulcher est.

٢١٣ رِيحٌ فِي الْقَفَصِ

213. Ventus in cavea.

De re inani, futili, adhibetur.

٢١٤ رَقِيقٌ لِلْخَافِرِ

214. Tenui ungula praeditus.

De suspicante adhibetur.

٢١٥ رَقَصَ فِي زَوْرِقِهِ

215. Saliit in eius cymba.

De eo dicitur, qui alterum haud animadvertentem lu-
dibrio habet.

٢١٦ رِيْقُ الْعَدُوِّ سَمٌّ قَاتِلٌ

216. Sputum reprehensoris est venenum necans.

٢١٧ رَبَّ مَوْجٍ فِي غَوْرَةِ جَدِّ

217. Saepe in ioci fundo serium est.

٢١٨ رَبَّ صَدِيقٍ يُؤْتِي مِنْ جَهْلِهِ لَا مِنْ حُسْنِ نَيْتِهِ

218. Saepe ob ignorantiam suam amicus adducitur, nec vero ob bonam intentionem.

٢١٩ رَبِّ صَبَابَةٍ غُرِسَتْ مِنْ لِحْظَةٍ

219. Saepe animi affectio ex uno oculorum intuitu provenit.

٢٢٠ رَبِّ حَرْبٍ شُبَّتْ مِنْ لَفْظَةٍ

220. Saepe bellum una voce accensum fuit.

٢٢١ رَبِّ وَأَنْتَقَى خَاجِلٍ

221. Saepe confidens pudore confusus.

٢٢٢ رَبِّ ضَنْكِ أَفْضَى إِلَى سَاحَةِ وَتَعَبٍ إِلَى رَاحَةِ

222. Saepe angustia ad locum amplum, et fatigatio ad quietem ducit.

٢٢٣ رَبَّمَا شَرِقَ شَارِبُ الْمَاءِ قَبْلَ رِيٍّ

223. Saepe aquam bibens nondum rigatus in gutture praefocatus fuit.

٢٢٤ رَبَّمَا أَطْحَبَ الْحَرُونُ

224. Saepe contumax equus mansuetus fit.

Vocabulum حَرُونُ »subito cursum inhibens« contumacem equum hoc in proverbio designat.

٢٢٥ رَبَّمَا غَلَا الشَّيْءُ الْرَخِيسُ

225. Saepe res vilis pretii cara est.

٢٢٦ رَبَّمَا اتَّسَعَ الْأَمْرُ الَّذِي ضَاقَ

226. Saepe res angusta fit ampla.

٢٢٧ رَبِّمَا فَحَّتِ الْأَجْسَامُ بِالْعِلَلِ

227. Saepe corpora morbis sana fiunt.

٢٢٨ رَبِّ سَكُوتٍ أَبْلَغُ مِنْ كَلَامٍ

228. Saepe silentium disertius est, quam sermo.

٢٢٩ رَبِّ عَطَبٍ تَحْتَ طَلَبٍ

229. Saepe sub re petita exitium est.

Conf. prov. 75.

٢٣٠ رَبِّ مُسْتَعْجِلٍ لِذِيَّةٍ وَمُسْتَقْبِلٍ لِمَنِيَّةٍ

230. Saepe noxam celeriter inferre cupiens et morti obviam procedens.

٢٣١ رَبِّ صَبَاحٍ لِأَمْرٍ لَمْ يُمْسِهِ

231. Saepe matutinum tempus viro vesperam non adtulit.

٢٣٢ رَدُّ الطَّرْفِ مِنَ الطَّرْفِ

232. Aversio oculi est quaedam elegantia morum.

٢٣٣ رَبِّ كَلِمَةٍ لَبَسْتُ عَلَيْهَا أُذُنِي تَخَافَةُ أَنْ أَقْرَعَ لَهَا سِنِّي

233. Saepe contra verbum aurem meam texi timore, ne propter id dentem meum fricarem (ob poenitentiam).

٢٣٤ الرَّأْسُ صَوْمَعَةُ الْخَوَاسِّ

234. Caput est coenobium sensuum.

٢٣٥ الرَّدَى لَا يُسَاوِي حَمُولَتَهُ

235. Prævus iumentum suum non æquat.

٢٣٦ الرَّدَى رَدَى كُلَّمَا جَلَوْتَهُ صَدَى

236. Prævus prævus est; quotiescunque eum polivisti, rubigine inficitur.

١٣٧ أَرَدَى الدَّوَابَّ يُبْقَى عَلَى الْإَرَى

237. Pessimum iumentum ad præsepe relinquitur.

Caput XI.

L i t t e r a S a.

ا زَيْنَب سَتْرَة

1. Sainaba est velum.

Narrant hanc Sainabam fuisse filiam Aheramae Ebn-Ahbd-Alrahman Almachsumi grandaevam et habuisse puellas cantatrices, quarum unam Sohaimahus poeta Medinensis, cuius nomen Mohammedes, cliens Chaledi ben-Osaid amaret et versibus laudaret. Versibus autem semper Sainabae vetulae illius nomen adhibuisse videtur, ne illa rem cognosceret et ipsum ab aditu excluderet. Tandem vero, quum in eum suspicio cecidisset, a vetula remotus est. Dixit igitur hosce versus:

وَجَدَ الْفَوَّانُ بَزِيَّتِمَا	وَجَدَا شَدِيدًا مُتَعَبَا
أَمْسَيْتُ مِنْ كَلَفِ بِهَا	أَدْعَى الشَّقَى الْمُسَهَّبَا
وَلَقَدْ كُنَيْتُ عَنِ اسْمِهَا	عَمْدًا لَكِي لَا تَغْضَبَا
وَجَعَلْتُ زَيْنَبَ سَتْرَةً	وَكُنَيْتُ أَمْرًا مُعْجَبَا

»Affectus est moerore per Sainabam vehementi affligente animus. Ob amorem in eam iam appellor infelix, multiloquus. Et loco nominis eius metonymia usus sum ea causa adductus, ne irasceretur; et Sainabam velum feci; metonymia admirabili usus sum.«

Metrum est Camil l. m. p. 216. Proverbio autem utuntur ad significandum, rem metonymice appellatam esse.

٢ زَمَانٌ أَرَبَّتْ بِأَلِكِلَابِ الثَّعَالِبُ

2. Tempus, quo vulpes cum canibus societatem colunt.

Tempus est, quo canes cadaveribus nutriti vulpibus non adversantur. In eum dicitur, qui cum inimico suo ob quandam causam amicitiam contrahit. Proverbio metrum Thawil est. Conf. libr. m. p. 161.

٣ زَيْنٌ فِي عَيْنِ وَالِدٍ وَلَدُهُ

3. In oculo patris filius pulcher est.

Proverbium metrum Monsarih est. Conf. libr. m. p.

255. De amore viri in familiam adhibetur.

٤ زَنْدَانِ فِي مَرْقَعَةٍ

4. Igniarium in loculo consarcinato.

Dualis زندان significat duo ligna, superius et inferius, quibus igniarium constat. Proverbium pauperem significat, qui nil prodest. Eodem modo ad res parvas describendas verbis: ليس في جفيرة غير زنديين «In pharetra eius nil nisi igniarium est» utuntur. Conf. C. XXIII, 80.

٥ زَنْدَانِ فِي وِعَاءٍ

5. Igniarium in sacco.

Vilitatem designat, et duos debiles coniunctos esse describit. Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. l. m. p. 232.

٦ اِزْلَامٌ الْمَعْدَى وَنَفَرٌ

6. Altus fuit Maahdita et vicir.

Observandum est, in codice Lugd. et Scharaf-Aldini legi المعيدى quae est forma deminutivi; sed in margine codicis Lugd. est المعدى في الاصل «Lectio المعدى in codice originali existit.» Originem proverbii talem fuisse narrant. Majjadus ben-Honn ben-Rabiah ad gentem Kodhaah pertinens apud praefectum Ohcathsi cum viro Iemanensi de honore et gloria disceptabat. Majjadus in equo sedens et armatus eum accessit dicens: Ego sum Majjadus ben-Honn, ego sum filius eius, qui mulieres in camelis vehentes captivas abducebat; Iemanensis autem veste Iemanensi vestitus advenit. Praefectus Majjado maiorem gloriam tribuens ista verba, quae postea in proverbium venerunt, dixit. Adhibentur autem ad significandum, unum de altero litigando victoriam reportasse.

٧ زَاحِمٌ بَعُوْدٍ اَوْ دَع

7. Comprime per annosum (camelum) aut omitte (comprimere)!

Verbum زاحم «camelos ad aquam accedentes ob nimiam loci angustiam se invicem comprimere» significat. Cameli annosi, quum robusti sint, reliquos reprimere possunt, cameli autem iuvenci aut cedere aliis coguntur aut noxam patiuntur. Proverbium autem monet nos, ut in rebus nonnisi experientia edoctos et fortes in auxilium adhibeamus. Post vocem دَع suppleas المعزاحمة

٨ زَفَّ رَالَهُ

8. Properavit incesu pullus struthiocameli sui.

De inconstante et eo dicitur, quem timor ad festinandum impellit.

٩ زَوْجٍ مِنْ عَوْدٍ خَيْرٌ مِنْ قَعُوْدٍ

9. Coniugem ex ligno factum habere melius est, quam coniuge carere.

Proverbium mulieri cuidam adscribitur. Almobarredus rem sic narravit: Dsu'l-Azbahus Alodwani vir zelotypus, quatuor filias suas ob zelotypiam in matrimonium non dedit. Quodam die quum filiae inter se sermones conferrent, et quaelibet earum, quid de marito futuro cogitaret, secundum aetatis ordinem proferret, natu minima primum loqui recusans, quum sorores urgerent, verba quae postea in proverbii consuetudinem venerunt, dixit.

١. زَلَّتْ بِهِ نَعْلُهُ

10. Solea eius cum eo lapsat.

In infortunium incidit. Dixit Sohairus ben-Abi-Solma Almorri:

تَدَارَكْتُمَا عَيْسًا وَقَدْ ثَلَّ عَرْشُهُ وَذُبْيَانٍ إِذْ زَلَّتْ بِأَقْدَامِهَا النَّعْلُ

»Reparastis vos ambo gentem Ahbs, quum eius thronus fractus esset et gentem Dsobjan, quum soleae cum pedibus eius lapsarent.«

Metrum versus Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

١١ زَادَكَ اللَّهُ رِعَالَةً كُلَّمَا أَرْدَدْتَ مَثَالَةً

11. Stupiditatem tuam augeat Deus, quotiescunque bona conditio tua augetur!

Proverbium, cuius metrum Raml est. (conf. libr. m. p. 239), diram imprecationem continet, qua contra cum utuntur, cuius stultitia augetur divitiis auctis.

١٢ زَرَّ غَبًا تَرَدَّدَ حُبًّا

12. Raro visita; amore cresces.

Maahdso ben-Zirm Chosäitae gentis Chosaah equiti haec verba tribuuntur. Proverbii autem causa haec erat. Mater eius, quum e gente Ahe oriunda esset, suos avunculos saepe visitabat. Quodam die quum mutuo ab illis acceptum equum ad gentem suam reportasset, vir inimicus

Djohaischus appellatus, ut cursus certamen ea conditione, ut, qui victoriam reportasset, alterius equum acciperet, cum ipso iniret, rogavit. Maahdsus consensit et quum cursu equi sui vicisset, victi equum sumpsit. Alter autem Maahdsi iram excitare cupiens gladio equi hypochondrium percussit, ut procideret. Maahdsus haec videns dixit: Vaeh tibi! equum occidisti, qui te et tuis parentibus melior est, tum gladio eum occidit et ad avunculos confugit. Quum interim gens occisi de re certior facta esset, frater occisi et frater ex alia matre natus eum persecuti sunt. Sed uterque, unus hasta, alter gladio, ab eo occisus est. Post temporis spatium venatum cum ista gente, ad quam se contulerat, exiit. Factum autem est, ut quum Maahdsus onagrum persequeretur, vir quidam Alghadhbanus appellatus, ut a persequendo desisteret, postularet, et recusanti diceret. »Si quid boni in te esset, gentem tuam non reliquisses.« At Maahdsus respondens proverbii verba dixit. Rediens tum statim ad suos intercedente gente et caedis pretio soluto a vindicta liberatus est. Proverbii sensum poeta expressit:

إِذَا شِئْتَ أَنْ تُقْلَى فَرَّرْ مُتَوَانِرًا وَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَزْدَادَ حُبًّا فَرَّرْ غُبًّا

»Si tu vis odio haberi, saepius visita, et si amore crescere vis, raro visita!«

Et alius quidam sic cecinit:

عَلَيْكَ بِأَغْبَابِ الزِّيَارَةِ إِنَّهَا إِذَا كَثُرَتْ كَانَتْ إِلَى الْهَاجِرِ مَسْلَكًا

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْقَطَرَ يَسَامُ دَائِبًا وَيُسَالُ بِالْأَيْدِي إِذَا هُوَ أَمْسَكًا

»Raro visita!, nam visitatio saepius repetita ad alienationem via est.« Nonne vidisti, pluviam vehementem et continuam homines taedio afficere, dum manibus petitur, quum parca est.«

Versuum metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

زَنْدٌ مَنِينٌ ١٣

13. Igniarium ligni firmi.

Verbis hisce vir vituperatur, ita ut vocabulo زند viri angusti animi et vocabulo متین avari significatio tribuatur.

۱۴ ازور احمای لیعرفونی

14. Visito cognatos meos, ut me noscant.

Mulier, quae cognatos suos visitabat, et multum hanc ob rem vituperabatur, verba ista dixit, quibus vituperatores aut deridere aut terrere voluisse videtur. De eo adhibetur proverbium, cui ut caveret, imperatur; sed qui cautionem non adhibet. Ad metrum Sarih referri potest. Conf. l. m. p. 246.

۱۵ ازددت رَغْمًا وَلَمْ تُدْرِكْ رَغْمًا

15. Magna ira exarsisti; sed vindictam non sum-
sisti.

Vocabulo رَغْمًا hoc in proverbio vindictae significatio tribuenda est. In eum dicitur, quem spes fefellit.

۱۶ زدهم اَعْنُوا

16. Adde iis capras!

Narrant, Caahbum ben-Rabiah fratri suo Cilabo ben-Rabiah vaccam quatuor capris emisse. Cilabus, sic refertur, vaccae emtae posticam partem habena instruxit eamque, facie sua in anum eius directa, conscendit et ad cursum adegit. Cursus autem vaccae quum equitanti mirifice placeret, ista proverbii verba fratri dixit. De stulto adhibetur, qui pretium rei venditae pactum augeri iubet.

۱۷ زَعَمْتَ أَنَّ الْعَيْرَ لَا يَقْتُلُ

17. Putasti, onagrum non dimicare.

De eo dicitur, qui fortem se esse ostendit, quem talem futurum esse alii non putaverant.

١٨ زَيْلٌ زَوِيلُهُ

18. Animus eius cessavit esse.

Id est: Re adfectus et inquietus factus est. Quod vocabulo زويل cordis, animi significationem tribui, eius rei in versu Dsu'l-Rommai quærenda est causa. Describit poeta struthionis ovum hisce verbis:

وَيَبْضَاءُ لَا تَنْحَاشُ مِنْهَا وَأُمُّهَا إِذَا مَا رَأَتْنَا زَيْلٌ مِنْهَا زَوِيلُهَا
»Et album (ovum), non ex eo deterretur; et mater eius, quando nos vidit, eius animus propter nos esse cessavit¹⁾.«
In scholiis legitur: زَيْلٌ قَلْبُهَا مِنَ الْفَرَعِ i. e. »Cessavit animus eius ob timorem.« At vero in Kamusi opere sic legitur: وَزَالَ زَوِيلُهُ وَزَوَالُهُ أَيُّ جَانِبِهِ نَعَرًا وَفَرَا »Et dicitur زَالَ et زَوَالُهُ id est: latus eius ob terrorem et metum.«

١٩ زِمَامُهَا لَدُودُهَا

19. Habena est eius medicamentum, quod in oris angulum infunditur.

Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. l. meum p. 232. Viro et feminae dicitur, quibus est, qui a rebus turpibus peragendis eos repellat. Sic Abu-Ahmruus proverbium explicavit.

٢٠ زِدْهَا عَلَى حَبْلِ نَيْكَا

20. Ini eam, quamvis gravis est!

De viro avido, concupiscente dicitur.

٢١ زَالَ سَرْجِيْمُهُ عَنِ الْمَعَدِّ

21. Recessit sella eorum a latere equi.

Status eorum mutatus et corruptus est.

1) Metrum versus 'Thawil est. Conf. libr. m. p. 161

٢٢ الزِّيَادَةُ فِي الْحَدِّ نَقْصَانٌ مِنَ الْحُدُودِ

22. Augmentum in termino rei terminatae detrimentum est.

Monet proverbium, ne in laude modum excedamus.

٢٣ الرِّيتُ فِي الْعَجِينِ لَا يَضِيعُ

23. Oleum in farinae massa non perit.

De eo dicitur, qui propinquis benefacit. Ad metrum Sarih referri potest. Conf. l. m. p. 246.

٢٤ زَقَّةُ زَقَّ الْحَمَامَةُ فَرَحَهَا

24. Aluit eum sicut rostro inserto pullum suum columba alit.

De eo, qui propinquum summa cum diligentia educat, adhibetur.

٢٥ الْأَزْوَاجُ ثَلَاثَةٌ زَوْجُ يَهْرٍ وَزَوْجُ دَهْرٍ وَزَوْجُ مَهْرٍ

25. Coniuges tres sunt: coniux pulchritudinis, coniux temporis, coniux dotis.

Coniux pulchritudinis ea est, quae pulchritudine sua oculos vicit; coniux temporis contra temporis vicissitudines et calamitates solatium affert; e coniuge dotis nulla utilitas nisi dotis capitur.

٢٦ زَنْدٌ كَبَا وَبَنَانٌ أَجْدَمٌ

26. Igniarium, quod ignem non emisit et digiti eius, cuius manus amputata est.

In eum dicitur, a quo bonum non speratur.

٢٧ زَلْنَا وَزَالَ الدَّهْرُ فِي بُرَادٍ

27. Non cessavimus nos et tempus in infirmitate esse.

Vocabulum بِرَاك »debilitatem corporis, quae post morbum remanet,« designat. Dicit autem scholiastes negationem مَا ante verba زَلْنَا et زَالٌ supplendam esse, ad quam ellipsin probandam versum Hamasae p. 694. citavit. Verti quoque potest. »Periimus et periit tempus nostrum in vita angusta.« Proverbium ad metrum Sarih referri potest. Conf. l. m. p. 246.

٢٨ أَرْمُولَةٌ فِي الْمَلَقِ الْمَمْنَعِ

28. Vociferans caper montanus in petris glabris, inaccessis.

Proverbium, quod ad metrum Redjes (cf. l. m. p. 230) referri potest, debilem designat, qui in robusti tutela est.

٢٩ زَلَّةُ الْعَالِمِ يُضْرَبُ بِهَا الطَّبْلُ وَزَلَّةُ الْجَاهِلِ
يُخْفِيهَا الْجَهْلُ

29. Lapsus docti tympano nunciatur, sed lapsum ignorantis ignorantia occultat.

٣٠ زِيَادَةُ الْكَرْشِ

30. Augmentum ventriculi.

In eum dicitur, qui omni virtute destitutus in nulla re utilem se praebet.

٣١ زَوَايِدُ الْأَدِيمِ

31. Additamenta cutis.

Pedes sunt, qui abiiciuntur. Virum inutilem designat.

٣٢ زَلَّةُ الرَّأْيِ تُنْشِئُ زَلَّةَ الْقَدَمِ

32. Lapsus consilii lapsum pedis producit.

Vitium designat, quod a prudente et cauto committitur. Loco vocis تنشى, quod in codicibus Lugd. Berol. et Poc. legitur, in meo تنسى est.

٣٣ أَزْهَدُ النَّاسِ فِي الْعَالَمِ حَيْرَانُهُ

33. Docti societatem vicini maxime fugiunt.

Conf. C. XXIV, 122.

Forma comparativi.

٣٤ أَزْكَنُ مِنْ أَيَّاسَ

34. Intelligentior, quam Ijasus.

Ijasus ben-Moahwijjah ben-Korrah Masenita per anni tempus ab imperatore Ohmaro ben-Ahbd-Alahsis praeffectus in oppido Bazra iudicis muneri praeerat tum divinando tum ingenii acumine clarus. Multis autem rebus istam mentis virtutem probavit, ut Almadajenius istas libro inscripto «Liber divinationis Ijasi» descripserit. Nonnulla memorare placet. Audiens canis latratum dixit, canem ad putei marginem adligatum esse. Res revera se ita habebat. Interrogatus, quomodo rem scire potuerit, respondit: Se sonum ex uno eodemque loco audivisse, et postea sonum repercussum. Videns vestigia cameli herbas depascentis dixit, camelum istum unum tantum oculum habere et interrogatus, quomodo sciret, respondit, quod in uno tantum latere camelus herba depaverit. Advenerant ad eum, ut iudicium faceret, duo viri, quorum unus ab altero ipsi traditam pecuniam reposcebat, alter autem se pecuniam accepisse, negabat. Unum quum interrogasset, quonam in loco alteri pecuniam tradidisti? et quum ille respondisset, se apud arborem pecuniam tradidisse, hunc ad istam ar-

horem ire iussit, ut rem accuratius sibi in mentem revocaret; alterum autem apud se retinuit. Tum tempore post remanentem interrogavit, putasne, socium tuum ad arborem iam pervenisse, et quum alter nil cogitans responderet, minime, non est inde multum remotus, eum deceptorem esse cognovit. Eum septuaginta sex annos natum diem supremum obiisse narrant. Poeta in versu ingenii acuminis, quo ille pollebat, mentionem fecit, dicens:

أَقْدَامُ عَمْرٍو فِي سَمَاحَةِ حَاتِمٍ فِي جِلْمٍ أَحْنَفَ فِي ذَكَاءِ إِيْيَاسٍ
 „Audacia Ahmrui cum liberalitate Hatimi, cum mansuetudine Ahnafi, cum ingenii acuminis Ijasi.“

٣٥ أَزْنِي مِنْ هِرِّ

35. Frequentius scortans, quam Hirra.

Hirra erat Iudaea, filia Iamini ex Hadramauto oriunda. Una earum erat, quae morte Mohammedis gavisae sunt. Almohadjirus ben-Abi-Omajjah praefectus Mohammedis eam cepit et manibus truncavit.

٣٦ أَزْنِي مِنْ قِرْدٍ

36. Frequentius scortans quam Kirdus.

Alhaisamus Kirdum ben-Moahwijjah e gente Hudsail ortum fuisse virum tradidit. Virum istum ad Mohammedum cum suis venisse narrant, ut se Mohammedis sectatorem faceret, si ipsi scortum permetteretur. Quum Mohammedes rem ipsi non concessisset, re infecta rediit. Aliis autem قِرْدٍ simii nomen in proverbio est.

٣٧ أَزْنِي مِنْ هَجْرَسٍ

37. Magis scortans quam simius.

In vocabuli هَجْرَسٍ significatione non consentiunt interpretes. Aliis simius est, aliis ursus, ut proverbii sensus sit: Magis scortans, quam ursus. Cum hoc Kamusi auctor consentit.

٣٨ أَزْنِي مِنْ سِجَاحِ

38. Magis scortans quam Sidjahi.

Sidjahi, sic enim in lingua Arabica vox enuncianda est, mulieris nomen erat e gente Tamim ben-Morrahi oriundae, quae se prophetim esse dixit. Quae quum ad Mosaiem prophetam falsum adducta esset, se ei tradidit, quapropter et proverbio dicitur: *أَعْلَمُ مِنْ سِجَاحِ* „Libidinosior, quam Sidjahi.“

٣٩ أَزْهَى مِنْ غَرَابِ

39. Superbior quam corvus.

Quia modo superbo, dum se adspicit, incedere solet. Cecinit poeta:

أَلَجُّ لَجَاجًا مِنَ الْخُنْفَسَاءِ وَأَزْعَى إِذَا مَا مَشَى مِنْ غَرَابِ

„Pertinacior quam scarabaeus et superbior, quando incedit, quam corvus.“

Versus metrum Motakarib est. Conf. libr. m. p. 281.

٤٠ أَزْهَى مِنْ وَعِلِ

40. Superbior quam caper montanus.

٤١ أَزْهَى مِنْ طَاوُسٍ وَمِنْ دِيكٍ وَمِنْ ذَبَابٍ وَمِنْ

تَوْرٍ وَمِنْ تَعَلَبِ

41. Superbior quam pavo; quam gallus gallinaceus; quam musca; quam taurus; quam vulpes.

٤٢ أَزْنِي مِنْ ضَيَّوْنٍ وَمِنْ قِطِّ وَمِنْ حَمَامَةٍ

42. Magis scortans, quam felis mas; quam felis mas; quam columba.

Proverbia recentiora.

٤٣ زَكَاةُ النِّعَمِ الْمَعْرُوفُ

43. Beneficium est eleemosyna pro opulentia data.

٤٤ زَكَاةُ الْبَدَنِ الْعِلْدُ

44. Morbi sunt eleemosyna corporis.

Comparari videntur morbi cum parte opum, quae religionis causa ad reliquas purificandas dantur.

٤٥ زَلَّ حِمَارُكَ فِي الطِّينِ

45. Lapsavit in luto asinus tuus.

٤٦ زَادَ فِي الطَّنْبُورِ نَغْمَةٌ

46. Auctus est in cithara sono uno.

٤٧ زَادَ فِي الشَّطْرَنْجِ بَغْلَةٌ

47. Auctus est in latrunculorum ludo mulo.

Haec duo proverbia, nisi fallor, significant, cum modum iustum excedere.

٤٨ زَلَقَ الْحِمَارُ وَكَانَ مِنْ شَهْوَةِ الْمَكَارِي

48. Lapsavit pede asinus et erat ob cupiditatem locatoris.

٤٩ زَامِلَةٌ الْأَكَاذِيبُ

49. Camelus onerarius mendaciorum.

Sic mendax cognominatur.

٥٠ زَكَاةُ الْجَاهِ رِفْدُ الْمُسْتَعِينِ

50. Eleemosyna dignitatis est beneficium, quod auxilium petenti datur.

٥١ زَجَاجَتُهُ لَا تَقْوَى لِصَخْرِي

51. Res vitrea eius petrae meae firma non est.

٥٢ زَلَّةُ اللِّسَانِ لَا تُقَالُ

52. Lapsus linguae non condonatur.

٥٣ زُمْ لِسَانَكَ تَسْلَمُ جَوَارِحُكَ

53. Liga linguam tuam et membra tua sana erunt.

٥٤ زَيْنُ الشَّرَفِ التَّغَاوُلُ

54. Decus nobilitatis est se negligentem ostendere.

Quod si quis nobilis ita se gerit, ut suam nobilitatem negligere videatur, hoc ei decori est.

٥٥ الزَّوَارِيقُ لَا تُشْتَرَى أَوْ تُدْفَعُ

55. Cymbae non emuntur aut propelluntur.

Cymbas emis, ut eas propellas.

٥٦ الزَّرِيْبَةُ الْخَالِيَةُ خَيْرٌ مِنْ مَلِيْهَا ذُبَابًا

56. Caula gregis vacua melior est, quam lupo impleta.

٥٧ الزَّيْمَانَةُ عَدَمُ الْأَمَانَةِ

57. Pecoris interitus est securitatis defectus.

Quod si temporis calamitate pecora intereunt, nemo securus est.

٥٨ الزَّبُونُ يَفْرَحُ بِأَلَا شَيْءٍ

58. Stultus nulla re laetatur.

Id est: Laetatur, dum laetitiae causa non est. Sed in Haririi opere p. 66. legitur: الزَّبُونُ يَفْرَحُ بِأَدْنَى شَيْءٍ
»Stultus ob levissimam rem laetatur.« Sed in Haririi opere verbis hic quoque sensus inesse posse dicitur: »Mercaturam faciens ex minima re gaudium capit.«

Caput XII.

L i t t e r a S s a.

١ سَبَقَ السَّيْفُ الْعَدْلَ

1. Gladius reprehensionem praecessit.

Verba haec Dhabbahus ben-Odd dixit, quum vituperaretur, quod filii sui interfectorem mense sacro occidisset. Alii autem verba ista Hosaimo ben-Naufal Alhamdani adscribunt. Conf. C. VI, 29. Ad hoc proverbium Djerirus versu adludit:

تُكَلِّفُنِي رَدَّ الصَّرَائِبِ بَعْدَ مَا سَبَقَنَ كَسَبَقِ السَّيْفِ مَا قَالَ عَازِلُهُ

»Tu me iubes ictus repellere, postquam praecesserunt quemadmodum gladius verba vituperatoris praecessit.«

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

٢ سَقَطَ الْعِشَاءُ بِهِ عَلَى سِرْحَانَ

2. Cibus vespertinus eum lupo obiecit.

Vario modo proverbium ab interpretibus explicatur. Abu-Ohbaidus dixit, virum quendam exiisse quaerentem cibum vespertinum et a lupo laceratum esse. Alazmäihus iumento rem accidisse contendit. Conf. pr. 89. Ebn-Alahrabius dixit, virum e gente Ghani oriundum, cui nomen Sirhan (lupus) ben-Hasahah, hominibus multum terrorem iniecissee, quum strenuus et audax esset. Quod quum vir quidam audivisset, se Sirhanum non timere glorians in

vallem quandam camelos pastum deduxit et ibi a Sirhano occurrente occisus est. Sirhanus autem hos versus dixisse fertur :

أَبْلَغُ نَصِيحَةٍ أَنْ رَأَيْتَ ابْلِهَانَا سَقَطَ الْعِشَاءُ بِهِ عَلَى سِرْحَانَ
سَقَطَ الْعِشَاءُ بِهِ عَلَى مُتَقَمِّرٍ طَلِقَ الْيَدَيْنِ مُعَاوِدٍ لِبَطْعَانِ

«Perfer nuntium Nozaihae, eius camelorum pastorem vespera in Sirhanum incidisse, incidisse vespera in egredientem luna lucente, promptas manus habentem, confodiendo assuetum.»

Versuum metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212. Proverbium eius hemistichium est.

سَرَتْ إِلَيْنَا شَبَادِعُهُمْ ٣

3. Noctu ad nos pervenerunt scorpiones eorum.

Noctu vel clam contumeliis et malis nos adflixerunt. Lingua cum scorpione comparatur. Dixit poeta Aldjohdi:

يُخَيِّرُكُمْ أَنَّهُ نَاصِحٌ وَفِي نَصِيحِهِ ذَنْبٌ الْعَقْرَبِ

«Nunciat vobis, se esse sincerum; sed in eius sincero consilio cauda scorpionis est.»

Versus metrum Motakarib est. Conf. l. m. p. 281.

سَدَّ ابْنُ بَيْضٍ الطَّرِيقَ ٤

4. Ebn-Baidhus viam obstruxit.

Alii viri nomen Ebn-Bidh enunciant. Alazmäihus dixit, virum quendam tempore antiquo in faucibus pedum nervis incisis camelam prostravisse, ut, quominus ista via incederent, homines impediret. Almofadhdhelus autem narravit, Ebn-Bidhum fuisse mercatorem divitem, quem Lokmanus ben-Ahd, ea conditione ut ipsi auxilii pretium solveret, in mercatura defendisset. Illud autem constitutum pretium eum in faucibus deposuisse, e quibus id Lokma-

nus auferret. Die autem, quo illud ibi depositum vidisset, Lokmanum ista proverbii verba dixisse significaturum, mercatorem deposito pretio ipsum impedivisse, quominus in familiam et opes invaderet. Huiusce rei poeta in versu mentionem fecit:

سَدَدْنَا كَمَا سَدَّ ابْنُ يَبِيصَ طَرِيقَهُ فَلَمْ يَجِدُوا عِنْدَ التَّنِيَّةِ مَطْلِعًا

»Obstruximus viam, quemadmodum Ebn-Baidhus viam suam obstruxit et apud clivum locum adscendendi non invenerunt.«

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

سَعِدَ أُمُّ سَعِيدٍ ٥

5. Sahdus an Soaihdus?

Erant filii Dhabbac ben-Odd. cf. C. VI, 29. Proverbium designat, quendam de cognatis esse sollicitum, et interrogare, num bona an mala sit conditio. Tum verbis utuntur, ut bonum aut malum significant. Narrant, Al-hadjdjadjum interrogasse Kotaibahum ben-Muslim, quum hic uxorem duxisset, his verbis: »سَعِدَ أُمُّ سَعِيدٍ« num pulchra an foeda (est)?« Abu-Tammamus autem hunc versum dixit:

غَنَيْتُ بِهِ عَمَّنْ سَوَاهُ وَحَوَّلْتُ عِجَافَ رِكَابِي عَنْ سَعِيدٍ إِلَى سَعِدٍ

»Quum cum possideam reliquis carere possum et macilenti cameli mei ab inopia ad pabuli copiam translati sunt.«

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161. In Kamusi opere proverbio signum interrogandi ى est.

٦ سَاوَاكَ عَبْدٌ غَيْرُكَ

6. Aequalis et par tibi est servus alienus.

Proverbium alteri simile est: عَبْدٌ غَيْرُكَ حَسْرٌ مِثْلُكَ »Servus alienus est liber, sicut tu.« Id est: Servus viri alius, quum mandatis et interdictis tuis obsequium prestare

non debeat, libertate ista tibi par est. De eo proverbium dicitur, qui se alio praestantiores habet. cf. C. XVIII, 6.

٧ السَّوَّاحُ مِنَ النَّجَاحِ

7. Denegare rem est modus quidam perficiendi.

Quod si rem tibi necessariam a quodam petis, ille autem rem praestare non potest, convenit, ut statim spe te deficiat, nam hoc tibi utile erit ad rem perficiendam. Conf. Djeuh. opus s. سرح.

٨ اَسْمَحَتْ قُرُونَتْهُ

8. Lenis et obsequens facta est eius anima.

Anima cum iumento refractario comparatur, quod tandem se submittit. Id est: Dubiis remotis consilium cepit. Conf. Kam. et Djeuh.

٩ سَوَاسِيَّةٌ كَأَسْنَانِ الْخِمَارِ

9. Omnino aequales sicut dentes asini.

Hemistichium metri Wafir est. Conf. libr. m. p. 204. Alii vocem سَوَاسِيَّةٌ esse pro سَوَاسِي, mutata una littera ي in ا, alii ex duabus سَوَاءٌ aequalis et سِي aequalis compositam vocem esse contendunt. Compositis autem duobus significatione aequalibus vocabulis significationis vis aucta videtur. Rem aequalem et vilem designare videtur. Simili ratione dicitur: «Omnino aequales, ut dentes pectinis.» Cecinit Cotsajjirus:

سَوَاءٌ كَأَسْنَانِ الْخِمَارِ فَلَا تَرَى لِذِي شَيْبَةٍ مِنْهُمْ عَلَى نَأْشٍ فَصَلَا

«Aequales ut dentes asini et non vides senem eorum adolescenti praestare.»

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

Simili modo in versu Alchansaae:

قَالِيَوْمَ نَحْنُ وَمِنْ سَوَآنَا مِثْلَ أَسْنَانِ الْقَوَارِحِ

»Hodie nos et cacteri similes sumus dentibus quinquennium equorum.«

Versus metrum Camil est. Conf. libr. m. p. 214. Proverbum autem hemistichium metri Wafir est. Conf. l. m. p. 204.

١. سَكَتَ الْفَا وَنَطَقَ خَلْفًا

10. Millies tacuit, tum malum (verbum) protulit.

Ibn-Alahrabius proverbium sic explicavit. Arabs quidam campester quum pepedisset, praesentibus ista verba digitum ad podicem intendens dixit. Verba سَكَتَ الْفَا sunt pro سَكَتَ الْفَ سَكْتَةً.

١١. أَسَاءَ سَمِعًا فَلَسَاءَ جَابَةً

11. Male audivit et male respondit.

Proverbium, quod metrum Redjes habet (cf. l. m. p. 230), de viro adhibetur, qui verba male audiens falso respondet. Legitur quoque: سَاءَ سَمِعًا فَلَسَاءَ جَابَةً. In hoc سَاءَ eodem modo, quo سَمِعًا intelligendum est, ut سَمِعًا accusativus explicandi causa, id quod Arabum grammatici تَمْيِيزُ appellant, appositus sit. Cf. De Sacy Gram. Ar. T. II. pg. 224. ed. alt. Almofadhdhelus verba ista Sohailo ben-Ahmru fratri gentis Banu-Ahmir ben-Lawi (لوى) adscripsit¹⁾. In matrimonium duxerat Zafijjam filiam Abu-Sahl (al. Djahl جهل) ben-Hescham, e qua Insus ben-Sohail natus est. Die quodam quum pater cum filio, quem antea obiurgaverat, foras exiens in colliculo Meccae staret, Alachnasus ben-Scharik Tsakesita accessit interrogans. Quis hic est? Pater respondit: Filius meus. Tum Alach-

1) Alii proverbii verba Dsu-l'Azbaho Alahdawani adseribunt. Schuraf-Aldin.

nasus dixit: **حيَاك الله يا فتى** Deus te conservet, filiole mi¹⁾! At filius dixit: Non, per Deum, mater mea domi non est, ad Omm-Hentselam abiit, ut moleret. Pater autem, filii verba excusaturus, ista verba dixit, quae postea in proverbium venerunt. Pater domum redux, filius tuus apud Alachnasum hodie contumelia me affecit, uxori dixit, verba repetens. Tum mater, filius meus puer iam est. Ad quæ Sohailus respondit: **أشبهه امرء بعض بزة** «Similis est vir cuidam suppellectili suo» quod dictum in proverbium cessit.

١٢ سَقَطَ فِي يَدِهِ

12. Cecidit in manum eius.

Grammatici de proverbio non consentiunt. Nonnulli سقط et أسقط cum vocalibus formae passivi admittunt, dum Alferräus prius praeferendum esse censet, Abu-Ahmuus autem أسقط dici posse negat. Hic autem loquendi modus, a poetis ante Mohammedem non adhibitus primum in Corani libro (Sur. VII. v. 148.) reperitur. Posteriores, ex. gr. Abu-Nowasus, cum haud recto modo adhibuerunt, quoniam **سقطت في يدي** «poenitentiam egi» dixerunt, qui passivi utendi modus in verbis intransitivis licitus non est. In Corani libro quidam verbo activi vocales tribuit. Loquendi autem modum diverso modo explicant. Sunt, qui dicant **الندم** (poenitentiam) esse verbi subiectum; sed hæc explicandi ratio nonnisi cum verbo activo admitti potest. Alii statuunt, **يد** manum esse pro poenitentia dictum, ut vir verbi subiectum habeatur. Maior denique interpretum pars proverbialem loquendi modum ab eo derivat, quod poenitentia ductus manum mordeat, ut viri poenitentiam agentis manus morsu laosa sit. Conf. Harir. pg. 418. et

1) In Scharaf-Aldini opere legimus, quendam, quum filium illum transeuntem videret, interrogasse: **أين أمك** Quo tendis? puerum autem audivisse: ubi mater tua est? et istis verbis respondisse.

Kam. v. سَقَطَ. De eo, qui rei poenitentiam agit, adhibetur.

١٣ سَقَطَ فِي أُمِّ أَدْرَاصِ

13. Incidit in matrem murium.

يرريوع «Mater murium» cognomen muris appellati est; quod calamitatem designat. Cecinit Thofailus:

وَمَا أُمُّ أَدْرَاصِ بِبَلِيلٍ مُّصَلِّدٍ بِأَغْدَرٍ مِنْ قَيْسٍ إِذَا اللَّيْلُ أَظْلَمَا

»Infortunium nocte in errorem ducente perfidior non est, quam Kaisus, quando nox tenebrosa est.«

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

١٤ سَكَابُ نَوٍّ مَّاءُ حَمِيمٍ

14. Nubes sideris ad occasum vergentis, cuius aqua fervida est.

Nubes talis sideris pluviam Arabibus promittit. Vocabulum حَمِيمٍ tum fervidae tum frigidæ aquæ significationem habet. De homine dicitur, cuius adspectus pulcher est, lingua dulcis; sed in quo nulla est utilitas. Ad metrum Sarih referri potest. Conf. l. m. p. 246.

١٥ سَهْمُكَ يَا مَرْوَانَ لِي شَبِيعٍ

15. Sagitta tua, o Merwane, mihi lethifera.

Meidanius dixit, السهم الشبيع idem significare quod القاتل (occidens); se autem vocem hanc nonnisi in hoc proverbio invenisse et se nescire, quid revera esset. Proverbium autem reperiri inter proverbia Alazthachrii, qui explicandi causa addidisset: يضرب لسفيه يتبذلى على حليم اى «Adhibetur in stultum, qui contra intelligentem obscoenis verbis utitur i. e. dirige sagittam tuam contra id, quod tibi obscoenis verbis opponitur.» Sed in codice Lugdun. legitur الى من »in eum, qui obscoenis

verbis te petit.“ Proverbium ad metrum Sarih referri potest. Conf. l. m. p. 246.

١٦ السِّرُّ أَمَانَةٌ

16. Secretum est depositum.

Quod si quis secretum nobiscum communicat, id a nobis depositi loco habendum est, ut nonnisi ei, qui dedit, reddatur. Poetae, ne animi secreta proferrentur, saepius monuerunt. Sic in hoc versu:

وَسِرُّكَ مَا كَانَ عِنْدَ أَمْرٍ وَسِرُّ الثَّلَاثَةِ غَيْرُ الْخَفِيِّ

»Secretum tuum est, quamdiu apud unum virum est; et secretum trium non occultum est.«

Et in hoc versu:

وَلَا تَقْعَشْ سِرِّي إِلَّا عَلَيْكَ فَإِنَّ لِكُلِّ نَصِيحٍ نَصِيحًا

»Nonnisi tibi ipsi secretum tuum profer; nam cuilibet amico est amicus.«

Versuum metrum Motakarib est. Conf. l. m. p. 281.

١٧ أَنتَ الْبَايِنُ أَعْلَمُ

17. Podex mulgentis magis gnarus est.

De significatione vocis باين non consentiunt. Dicunt eum esse, qui, dum mulgeatur, a cameli latere sinistro sit; virum a latere cameli dextro على aut مستعلى appellari, quod hic muletrum teneat, alter autem mulgeat. Alii contrarium esse contendunt. Duo autem mulgendo camelo occupati sunt. Proverbio et alium sensum quam hoc in loco a Meidanio tributum esse, e scholiis proverbii alius colligere licet. Proverbii autem verba Alharitso ben - Thsalim adscribuntur. Aldjomaihus, cuius nomen Monkids ben-Althammach est, camelos amissos, quos quaesitum exierat, in gente Morrah invenit. Ut eos recuperaret, open Alharitsi ben-Thsalim Morritae implo-

ravit. Misit hic praeconem, qui, ut redderentur, nuntiaret. Omnes reddebantur excepta una camela. Hanc autem invenit, dum duo viri ea mulgenda occupati erant. Utrumque ab ea recedere iussit gladio invadens. Quum interim is, qui a latere sinistro (الباين) esset, crepitum ventris emisisset, et a latere dextero stans dixisset: Camela, per Deum! tibi non est; Alharitsus proverbii verbis respondit. In eum dicitur proverbium, qui re occupatus eius meliorem notitiam habet, quam qui eam non tractavit. Scharaf-Aldinus dixit, proverbium adhiberi de viro, qui cognitione praeditus rem agat et cum studio et cura eam aggrediatur; aliis autem adhibetur de re, quae negatur, dum testis eius praesens est. Modo diverso res C. XX, 95. narrata est. conf. Samachschar. Illum autem explicandi modum Scharaf-Aldinus secutus rem prolixius narravit.

١٨ اَسْتَلَمْ تَعُوْدِ اَلْاَجْمَرِ

18. Podex thuribulo adsuefactus non est.

Proverbii originem sic narrant. Mawijjam filiam Ahfseri reginam, cui vellet, nupsisse narrant. Solebat autem satellites Hiram mittere, ut inde formosissimum adducerent. Hatimum ben-Ahbd-Allah Thajjitam adduxerunt, cui regina, ut in lectum praecederet, imperavit. Is autem proverbii verba dixit significaturus, se esse Arabem campestem odoribus non adsuetum. De viro proverbium adhibetur, qui molli vita, cui adsuefactus non est, utitur. Samachschar.

١٩ اَسْتَهْ اَضْيَقُ مِنْ ذٰلِكَ

19. Podex eius angustior est, quam illud.

Mohalhelus frater Colaibi verba ista dixit, quum Hamamus ben-Morrah ei nuntiasset, fratrem suum Djassasum ben-Morrah occidisse Colaibum. In Kamusi opere legitur: «Podices vestri angustiores sunt, quam ut id faciatis.»

٢٠ سَاعِدَايَ أَحْرَزُ لِهَمَّا

20. Brachia mea eas (soleas) magis custodiunt.

Verba haec Malicus ben-Said Manat ben-Tamim dixit. Rem sic narrant. Virum hunc, qui stultus esset, frater Sahdus ben-Said cum Navara filia Halli (حل) ben-Ahdi matrimonio iungere volebat. Quum mulier in illius domum introducta esset, Sahdus eum quoque in domum intrare iussit. Malicus saepius facere recusavit; tandem intravit. Quum mulieri adpropinquasset, illa soleas, quas brachius duobus appensas tenebat, ut deponeret, eum adhortata est. At rem non faciens proverbii verbis respondit. Tum ille, quum aromata in podicem inderet, a suis, quid faceret, interrogatus: «استی اخبتی» Podex meus impurior mei pars est» dixit. Haec quoque verba in proverbium venerunt.

٢١ أَسْفَ أَخَاكَ الْنَمِيرَى

21. Potum praebe fratri tuo Nameritae!

Kamusi autem auctor «يصبغ» ut potum matutinum bibat» addit. Abu-Ohbaidus rem sic narravit. Vir quidam e gente Alnamir ben-Kasith una cum Caahbo ben-Mama iter fecit. Tanta autem aquae inopia erat, ut glareis ad definiendas aquae portiones uterentur. Quum bibendi series ad Caahbum venisset, Namerita eum adspexit. Caahbus eius mutis precibus commotus suam aquae portionem Nameritae praebe distribuentem iussit. Sic Caahbus facere perrexerit, donec aquae nil superesset et ipse siti periret. Proverbium autem in eum adhibetur, qui repetitis vicibus rem petit. Conf. prov. أجود من كعب C. V, 156.

٢٢ أَسْفَ رَقَاشٍ أَنِّيَا سَقَايَةَ

22. Potum praebe Rakaschiaë, nam aliis potum ea dare solet.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. libr. m. p. 230. Rakaschi (sic enim vox enuncianda est) feminae nomen est. Proverbium beneficia beneficiis pensanda esse docet.

٢٣ اَسْتَنْتِ الْفَصَالَ حَتَّى الْفَرَعَى

23. Currunt cameli pulli ablactati et ipsi pustulis albis laborantes.

Proverbio metrum Sarih est. Conf. libr. meum p. 246. Legitur quoque *وحتى القرعى*, quam vocem alterius deminutivi formam esse puto. Sic quoque in Samachscharii opere legitur. Quando cameli pulli, qui sani sunt, currunt, hoc videntes pulli, qui pustulis albis laborant, illos sanos imitantes currunt; sed viribus ad currendum necessariis destituti procidunt. De eo dicitur, qui cum eo sermonem confert, quocum summa dignitate praedito coram verba facere non decet. Meid. vel potius de eo, qui suae conditioni non convenientem rem agit. Scharaf-Aldin. conf. Harir. p. 40. schol. et 413. text.

٢٤ سَرَحَانَ الْقَصِيرِ

24. Lupus loci arenosi, in quo arbores Gadha appellatae sunt.

Proverbio eadem ratio est, quam alteri *ذيب الغضا* Conf. C. IX, 8.

٢٥ سَمِّنْ كَلْبَكَ يَأْكُلَكَ

25. Pinguefac canem tuum, te vorabit.

Conf. C. III, 127. Legitur quoque *أسمن*; sensus idem. Hasimus ben-Ahbd-Almondsir Alhammani ad castra Hamdanidarum transiens in fasciis involutum invenit puerum, quem misericordia commotus secum in equo portavit et servae nutriendum dedit. Quum ille puer adultus esset, ei Hasimus camelos ovesque pascendos tradidit et Djohaischi nomen imposuit. Adolescens pulcher erat, hario-

landi scientiam possidebat et versus componebat. Hasimo autem filia erat Rauhm appellata, quæ adolescentem amabat, et ab eo amabatur. Die quodam pater, cui suspicio inciderat, invenit eos amplexu se tenentes. Quod quum vidisset, iratus verba dixit, quæ postea in proverbium venerunt et gladio in eum irruit. Fuga adolescens evasit et ad gentem Hamdanidarum se recepit. Pater a persequendo rediens et filiam quaerens dixit: *موت الحرة خير من العرة* «Mors liberae melior est, quam crimen;» sed eam strangulatam invenit. Dixit autem: *عان على الثكل لسوء الفعل* «Orbitatem leviter fero ob pravam factum,» quæ quoque verba in proverbii consuetudinem venerunt. Alii dicunt, virum fuisse e gente Thesm, qui canem bene nutriret spe commotus fore, ut eum ad venandum adhiberet. Quodam autem die canis quum cibum non accepisset, dominum intrantem laceravit. Canis illius in versibus hisce Tharafahus mentionem fecit:

كَكَلَبٍ طَسَمٍ وَقَدْ تَرَبَّيْتُ يَعْْلَهُ بِأَحْلَيْبٍ فِي الْغَلَسِ

ظَلْتُ عَلَيْهِ يَوْمًا يُقْرِفُهُ إِلَّا يَلْعُ فِي الدِّمَاءِ يَنْتَهِسُ

»Ut canis Thesmi, quem educaverat nocte obscura lac bibendum iteratis vicibus porrigens, aliquando eum lacerabat; si sanguinem non lambit, dentibus eum mordet¹⁾.«

Dixit Auhfus ben - Alahwaz:

فَأَنِّي وَقَيْسًا كَأَلْمَسَمِينَ كَلْبُهُ فَخَدَّشَهُ أَثْيَابُهُ وَأَطَافَرُهُ

»Ego et Kaisus similes sumus viro, qui canem suum pinguefecit. Tum autem dentibus et unguibus eum (canis) laceravit.« Metrum versus Thawil est. Cf. l. m. p. 161.

٢٦ أَسَافَ حَتَّى مَا يَشْتَكِي السَّوَافَ

26. Pecora morte amisit, sed de calamitate non queritur.

1) Versuum metrum Monsarih est. Conf. l. m. p. 255.

De eo dicitur, qui fortunae vicissitudines patienter fert.
Conf. Kam. s. v. سوف.

٢٧ سِرٌّ وَقَمَرٌ لَكَ

27. Iter fac, nam luna tibi est.

Hortatur nos proverbium, ut occasionem arripiamus.
Altera est lectio اسر (a سري) »iter fac nocturnum.« Sic
quoque in Scharaf-Aldini et Samachscharii opere legitur.

٦٨ اَسَايِرَ الْيَوْمِ وَقَدْ زَالَ الظُّهْرُ

28. Num huiusce diei pars reliqua est et tempus
postmeridianum praeteriit.

Vox سائر a radice سثر »reliquus, residuus est« deri-
vatur. Iunusus proverbii originem sic narravit: Gens,
in ipsam incursione hostili facta, ad patruces suos au-
xilium rogans miserat. Cunctabantur autem auxilium fe-
rentes, ut, quum advenirent, amici omnes in captivitatem
abducti essent. Rogantibus ubi amici essent, proverbii
responsum datum est. Proprie de viro dictum, qui proficis-
cendi tempus praetermisit, in eum transfertur, qui occa-
sione attingendi praetermissa, rem cupit. Scharaf-Aldin.

٢٩ سَالَ الْوَادِي فَذَرَهُ

29. Fluit (vallis) alveus; eum igitur relinque!

In eum dicitur, qui modum in re excedit. Eius agendi
ratio cum valle vel alveo aqua omnino impleto comparatur.

٣٠ اَسَاءَ رَعِيًّا فَسَقَى

30. Male pavit; tum bibendum pecori dedit.

Pastor, qui sine cura pecus paverat, ita ut satiatum
non esset, potum ei praeiit, ut venter impleretur et res
cognosci non posset. In eum dicitur, qui rem non bene
tractavit, tum eam correcturus peiorem reddit.

٣١ سَلُّوا السُّيُوفَ وَسَلَّتِ الْمُنْتَنَ

31. Gladios destrinxerunt et tu gladium nullius pretii eduxisti.

Samachscharius in proverbio واستللت habet; sed noster legendi modus praeferendus videtur, quia in versu sic legitur:

سَلُّوا السُّيُوفَ وَقَدْ سَلَّتِ الْمُنْتَنَ فَضَرَبْتُ أُولَى الْقَوْمِ ضَرْبًا مُتَّخِذَا

»Strinxerunt gladios et iam gladium vilem strinxeras.

Ego vero principes gentis ictu gravi confodi.»

Voci منتن gladii pravi significationem habere continent. Samachscharius in proverbio nec non امنتل, cui vocis gladii pravi aut pugionis significationem tribuit, legi dixit. De viro, qui ipse nullius pretii viros praeclaros imitatur, ut iis adnumeretur, proverbii verba adhibent.

٣٢ سَوَاءٌ عَلَيْنَا قَاتِلَاهُ وَسَالِبُهُ

32. Nihil nobis differre videntur eius duo occisores et eius praedator.

Proverbium hemistichium posterius versus metri Thawil est, cuius prius fuisse dicitur:

فَمَرًّا عَلَى كُلِّ نَقْصٍ لِبَانَةٌ

»Transite vos ambo ad Ohelum, ut rem necessariam perficiamus!»

Proverbii sensus hic esse dicitur: Quum virum vides, qui virum praedatur, ex ista re cognoscens, eum alterum antea occidisse. Proverbium de male facto adhibent, quod huic peius factum antecessisse indicat. Proverbio autem Mohawijjahus usus est, quum Ohtsmanus occisus esset.

٣٣ سَاجَلَ فُلَانٌ فُلَانًا

33. Aemulatus est unus alteri.

Verbum ساجل proprie in eo adhibetur, quod unus cum altero situlam ex puteo extrahit, ut, qui ante alterum facere absteat, victus sit. Res in certamen de gloria translata est. Cecinit Alfadhilus ben-Alahbbas ben-Ahtabah ben-Abi-Lohab, qui tempore Ferasdaki vixit:

مَنْ يُسَاجِلْنِي يُسَاجِلْ مَا جِدًّا يَمَلُّ الدَّلْوُ إِلَى عَقْدِ الْكَرْبِ

»Qui me aemulatur, is gloria conspicuum aemulatur, qui situlam usque ad nodum funis implet.«

٣٤ سَبَقَ دِرْتَهُ غَوَارَهُ

34. Lac eius abundans lac eius paucum praecessit.

Malum eius ante bonum eius fuit. De eo adhibetur, qui malefecit, antequam benefecerat. Samachschar. Quum secundum grammatices regulas, ne ambiguitas oriatur, subiectum verbi obiecto praecedat, necesse sit, vix video, quomodo sensus, qui a Samachschario proverbio tribuitur, verbis inesse possit; lactis enim copia beneficium, parum lactis malefactum significare videtur. Grammatices autem nulla ratione habita si vertitur; »Lac paucum eius lac eius abundans praecessit,« ut lac paucum verbi subiectum sit, res verbis apta esse videtur.

٣٥ سَبَقَ مَطَرُهُ سَيْلَهُ

35. Praecessit pluvia eius torrentem eius.

In eum dicitur, cuius factum minae praecedunt.

٣٦ سَرَعَانَ ذَا أَهَالَةٍ

36. Celeriter illud, dum est adeps.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. meum p. 232. Vir quidam ovem emaciatam, ut mucor ob maciem e naribus efflueret, habebat. Viro, quid esset, interroganti, respondit, ovis adipem esse. Tum interrogans verba, quae postea in proverbium venerunt, protulit. Verba au-

tem sic explicant: *سرع هذا الرعام حال كونه اهالة*
 »Celer est hic mucor, dum est adeps liquatus.« De viro
 dicitur, qui rem ante tempus nuntiat. cf. Kam. s. *سرع*.

٣٧ سَمْنُكُمْ هُوَ يَتَّقِي فِي أَدِيمِكُمْ

37. Butyrum vestrum effusum fuit in cutem vestram.

Sunt autem, qui voci *اديم* significationem vocis *مادوم* esse dicant. De eo dicitur, qui sibi commodo opes suas erogavit, et tum in alios beneficus haberi vult, ut aliis beneficia exprobret. Samachschar.

٣٨ سَمْنٌ حَتَّى صَارَ كَأَنَّهُ لُحْمٌ

38. Pinguis fuit, ut dolio magno similis factus esset.

٣٩ سَوْءٌ حَمْلٍ أَلْفَاقَةٍ يَضَعُ الشَّرَفَ

39. Male paupertatem tolerare nobilitatem diminuit.

Loco vocis *الشرف* legitur *الشریف* nobilis. Nobilis ad paupertatem redactus si vili modo victum quaerit, dignitatem suam perdit. Proverbii originem in verbis Actami ben-Zaifi vident: *الدنيا دول فما كان منها لك اتاك على ضعفك وما كان منها عليك لم تدفعه بقوتك وسوء حمل الغنى يورث مرحا وسوء حمل الفاقة يضع الشرف والحاجة مع* »Mundus *للحبة خير من البغضة مع الغنى وإعادة املك بالادب* vicissitudinibus continetur. Pars eius bona tibi destinata, etsi debilis es, te attinget, partem eius malam robore tuo non repelles. Male ferre opulentiam, petulantiam gignit, male ferre paupertatem, nobilitatem diminuit. Penuria cum amore melior est, quam odium cum opulentia et consuetudo magis regnat per humanitatem.« Ausus ben-Haritsah filio suo dixit: *خير الغنى القنوع وشر الفقر الخشوع* »Optima opu-

lentia est contentum esse et pessima paupertas est se abiiicere.“

٤٠ سَمَنَ كَلْبٌ بِمَوَسِ أَهْلِهِ

40. Pinguefactus est Calbus ob gentis suae calamitatem.

Calbus quum, ut pignus daret, postulatum esset, gentem suam pignori concessit, et eorum, quibus oppigneratus erat, pecore potitus gentem suam reliquit. Proverbium poeta in versu sequente respicere videtur:

وَفِينَا إِذَا مَا أَنْكَرَ الْكَلْبُ أَهْلَهُ غَدَاةَ الصَّبَاحِ الصَّارِبُونَ الدَّوَابِرَا

»Inter nos, quando Calbus gentem suam abnegat, tempore matutino viri sunt loricas percutientes¹).«

Samachscharius autem voci كَلْبٍ canis significationem in proverbio tribuit, ut vertendum sit »canis pinguis est ob calamitatem gentis suae,« canis enim, qui iumentorum cadaveribus vescitur, pinguis fit. Mulier quaedam virum vituperans sic dixit:

فَأَنْتَ كَكَلْبِ السُّوءِ فِي جُوعِ أَهْلِهِ فَيَهْزُلُ أَهْلُ الْبَيْتِ وَهُوَ سَمِينٌ

»Tu es similis cani pravo tempore famis, qua gens eius adlligitur. Nam familia emaciatur, dum is pinguis est.«

٤١ اسْتَكْتَمْتُ مَسَامَعَهُ

41. Surdae sint eius aures!

Ne audiat res ipsum gaudio afficientes!

٤٢ اِسْمَحْ اِسْمَحْ يَسْمَحْ لَكَ

42. Liberalis esto, et in te liberales erunt!

Voci اِسْمَحْ et primae et quartae coniugationis vocales dantur. In consensu agendi rationis (في الموافقة)

1) Metrum versuum Thawil est. Conf. libr. meum p. 161.

adhibetur. Meid. Sed in Samachscharii et Scharaf-Aldini operibus legitur في المساحلة »in lenitate, benignitate.«

٤٣ أَسَاءَ كَارَهُ مَا عَمِلَ

43. Male fecit invitus id, quod fecit.

In eum dicitur, qui invitus rem aggreditur et hanc ob causam summam diligentiam non adhibet. Cecinit poeta:

وَلَا يَبْلُغُ الْحَاجَاتِ إِلَّا الْمُتَّابِرُ

»Res sibi necessarias non assequitur nisi assiduus.«

Hemistichium metri Thawil est. Conf. l. meum p. 161.

٤٤ سِدَادٌ مِنْ عَوَزٍ

44. Gruma lactis in foramine uberis ex inopia.

Vocabulum سِدَادٌ nomen esse dicunt a سَدٌ derivatum. Sunt autem, qui vocem cum vocali Fatha et Kesre enuncient. Alii vocalem Fatha omnino reiiciunt, alii vocalem Kesre praeferunt. Proprie rem designat, qua obturatur ex. gr. obturamentum ampullae; Meidano autem est gruma lactis sicca, qua meatus mammae obturatur. Dicitur quoque: اصْبَيْتَ بِهِ سِدَادًا مِنْ عَيْشٍ. Per eum assecutus sum obturamentum victus. i. e. quo vitam tolerarem. Proverbium rem paucam designat, qua nos a paupertate et inopia defendimus. Conf. Kam. Dj. Samachschar. Harir. 373. Abulf. Ann. II, 136.

٤٥ سَبَّحَ لَيْسَرَقَ

45. Multum laudavit, ut furaretur.

Hypocrisin in agendo designat. Conf. prov. 68.

٤٦ سَلَاتٌ وَأَقْطَطَ

46. Coquendo butyrum purificat et caseum mollem siccatur (femina).

De eo dicitur, qui post inopiam alimentis abundat.

٤٧ أَسْتَرَّ عَوْرَةَ أَخِيكَ لِمَا يَعْلَمُهُ فِيكَ

47. Fratris tui pudendum tege, quoniam statum tuum noscit.

Quod si alius vitia detegere studes, tua deteget.

٤٨ سَفِيْهٌ مَّامُورٌ

48. Stultus cui mandatum datum est.

Saahdus ben-Malic Cenanita, quum ad Alnohmanum ben-Almondsir venisset, interrogatus, qualis eius terra esset, respondit: Pluvia eius abundans, plantae eius magnae. Tum ei rex dixit: Loquax tu es; sed si placet, quaestionem tibi proponam, cuius responsum non dabis. Saahdus, ut faceret, rogavit. Iussit igitur rex servum, ei colaphum ducere, interrogans, quid ad hanc quaestionem respondes? Saahdus dixit: Stultus cui mandatum datum est. Tum servum rex colaphum repetere iussit, interrogans: Quale est tuum responsum? Saahdus dixit: لَوْ أَخَذَ بِالْأُولَى لَمْ يَعِدْ لِلْآخِرَى «Quodsi prioris peccati poenam accipisset, iterum non fecisset.» Tertio denique colaphum infringere servum iussit, dicens, quid tandem responsi habes? Dixit »Dominus castigans« quibus verbis rex, qui eius occidendi voluntatem haberet, contentus eum socium sibi adiunxit. Conf. C. I, 146.

٤٩ سَوَاءٌ هُوَ وَالْعَدَمُ

49. Nullum discrimen est inter eum et defectum.

Legitur quoque سَوَاءٌ هُوَ وَالْقَفْرُ »Nullum discrimen inter hoc et desertum est.« Abu-Olbaidus enim explicandi causa addidit verba: «اِذَا نَزَلْتَ بِهِ فَكَأَنَّكَ نَازِلٌ بِالْقَفَارِ الْمَحَلَّةِ» Quum apud eum habitas, idem est, ac si in desertis sterilibus habites.» In Kamusi opere sic quoque legitur سَوَى وَالْعَدَمِ, quod siwan et sowan enunciari potest et dicitur

مررت برجل سوى والعدم Transivi ad virum, cuius existentia et defectus æquales sunt. Talis est, ut eius existentia nullam utilitatem habeat. De avaro dicitur. Samachschar.

٥٠ سَمِنْ فَارِنْ

50. Pinguis est et tum alacer est.

In eum dicitur, qui limites suos transgreditur. In Samachscharii libro legitur: سَمِنُوا فَارِنُوا Pingues sunt et tum alacres, insolentes sunt.

٥١ سَوَاءٌ لَوَاءٌ

51. Aequabilis, curvus.

In mulieres dicitur i. e. modo aequabiles, modo curvæ sunt, congregatae aut dispersae, ut semper statum mutant. Tum quoque in hominem mutabilem verba transferuntur.

٥٢ سَوَادٌ لَوَادٌ

52. Negligentes, ludentes.

Lusui deditae res conservandas negligunt. Proverbio hoc mulieres describuntur.

٥٣ سَرِقَ السَّارِقُ فَذَنَحَرَ

53. Fur furto re privatus erat et se iugulavit.

Fur quum rem, quam foratus erat, in foro, ut venderet, exposuisset, et alius quidam eandem furto abstulisset, tristitia se occidit. Proverbium autem de eo adhibetur, qui re, quae ipsius non erat, privatus summa tristitia adficitur.

٥٤ سَفِيهٌ لَمْ يَجِدْ مَسَافِهَا

54. Stultus non invenit virum, qui stultitia eum vincere studet.

Verba haec Hasanus Ahlii filius de Ahmrui ben-Alsobair dixit. In Samachscharii libro legitur: de Ahmiro ben-Ahbd-Allah ben-Alsobair.

٥٥ السَّليْمُ لَا يَنَامُ وَلَا يَنِيْمُ

55. Morsus a serpente non dormit et dormire non sinit.

Placet addere totum proverbii scholion; cognoscitur enim ex eo, quomodo hominibus nomina indita sint et eorum nomina explicentur. قال المفضل اول من قل ذلك الياس بن

مضر وكان من حديث ذلك فيما ذكر الكلبي عن الشري بن القطامي ان ابل الياس نذت ليلا فنادى ولده وقال اني طالب الابل في هذا السوجه وامر عمرا ابنه ان يطلب في وجه اخر وترك عامرا ابنه لعلاج الطعام قال فتوجه الياس وعمرو وانقطع عمير ابنه في البييت مع النساء فقالت ليلى بنت حسان امراته لاحدى خادمية اخرجي في طلب اهلك وخرجت ليلى فلقبها عامر محتقبا صيدا قد عاجه فسأله عن ابيه واخيه فقالت لا علم لي فاتي عامر المنزل وقال للجارية قصي اثر مولاك فلما ولت قال لها تقرصعي اى اتندى وانقبضي فلم يلبثوا ان اتاهم الشيخ وعمرو ابنه قد ادرك الابل فوضع لهم الطعام فقال الياس السليم لا ينام ولا ينيمر فارسلها مثلا فقالت ليلى امراته والله ان زلت اخندف في طلبكما والهة قال الشيخ فانت خندف قال عامر وانا والله كنت ادا ب في صيد وطبخ قال فانت ضابخة قال عمرو فما فعلت انا افضل ادركت الابل قال فانت مدركة وسمى عميرا قمعة لانقماعه في البييت فغلبت هذه الالقاب على اسمائهم يضرب مثلا لمن لا يستريح ولا يريح غيره »Dixit Almofadhdhelus: ista verba Aljasum (Elias) ben-Modhar primum protulisse Calbita, qui Alscharkijjum ben-Alkathami auctorem sequitur, sic tradidit: Quum cameli Aljasi noctu fugissent, filium suum Ahmruum advocavit dicens: »Camelos ego quaeram hoc latere« et filium suum Ahmruum in alia regione eos quaerere iussit, et filium suum Ahmirum, ut cibum pararet, reliquit. Aljaso et Ahmruo abeuntibus Ohmairus cum mulieribus domi remansit. Dixit autem Laila filia Holwani eius uxor uni ex

ministris, exi o femina, quaerens gentem tuam! Quum autem Laila foras prodiisset, obviam venit Ahmirus portans farinam, quam paraverat et de patre et fratre eam interrogavit. Dixit: nescio. Tum Ahmirus domum intrans puellae, ut domini vestigia sequeretur, imperavit et quum illa tergum vertisset, dixit ei *أَتَدِي وَانْقَبَضِي* i. e. *تَقْرَعِي* »Curva esto et contracta esto! Non multo autem post ad eos venerunt senex ipse eiusque filius Ahmruus, qui camelos invenerat. Ille cibum apposuit. Tum dixit Aljasus *السليم لا ينار ولا ينيم* »A serpente morsus neque ipse dormit, neque alios dormire sinit,« quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Laila autem eius uxor dixit: per Deum! Ego tristitia adfecta semper properanter incedens vos quaesivi.« Dixit senex: Tu es Chandaf¹⁾. Tum Ahmirus dixit: Ego, per Deum! diligenter venabar et coquebam. Dixit (senex): »Et tu Thabichah (coquus) es.« Dixit Ahmruus: Quod ego feci, praestantius est, camelos assecutus sum. Dixit senex: et tu es Modricah (adsequens). Ohmairum autem Komah appellavit, quod is clam in domum ingressus erat. Haec vero cognomina nominum ipsorum locum postea tenebant. Proverbium de eo adhibetur, qui ipse non quiescit, et alios quietem capere non sinit.«

٥٦ اَسْعَ بَجَدِّكَ لَا بِكَدِّكَ

56. I cum fortuna tua et non cum diligentia tua.

Verba haec Hatimus ben-Homairah Hamdauida dixisse fertur. Miserat filios suos Alhislum et Ahdjinahum ad mercaturam faciendam. Alhislus a quibusdam e gente Asad direptus et [in captivitatem abductus est; Ahdjinahus vero in via opes invenit, quibus potitus statim ad suos rediit. Ea re laeti reditum Alhisli expectabant; sed quum tempore elapso non rediisset, ne ei quid mali in via acci-

1) *أَخْدَفَ* „properanter incessit“ nomen deductum.

disset, timebant. Mittebatur igitur frater non ex eadem matre genitus, cui nomen Schacirus, ad eum quaerendum. Invenit eum et pretio quadraginta camelorum redemit. Hislus ex avibus adventum fratris praevidens versus hosce dixit:

تَخْبِرُنِي بِالنَّجْمَةِ الْقَطَاةِ	وَقَوْلِ الْغُرَابِ بِهَا شَاهِدُ
يَقُولُ أَلَا قَدْ دَنَا نَارِحُ	فَدَأَى لَهُ الظُّرْفُ وَالْتَمَادُ
أَخٍ لَمْ يَكُنْ أُمْنَا أُمُّهُ	وَلَكِنْ أَبُونَا أَبٌ وَاحِدُ
تَدَارَكْنِي رَأْفَةُ حَاتِمٍ	فَيَنْعَمُ الْمَرْيَبُ وَالْوَالِدُ

„Avis Katha libertatem mihi nuntiat, et corvi verbum eam testificatur, dicens, cheu! longe remotus iam appropinquat, opes novas et veteres pro lytro adferens. Frater, cuius mater mea non est; sed pater unus nobis est. Maxime misericors, Hatimus meam conditionem reparavit et quam bonus est educator et parens!)!“

Samachscharius autem et Scharaf-Aldinus diverse rem narrarunt. Hatimus filium suum Hanbal appellatum cum magnis opibus in Syriam mercaturae faciendae causa miserat. Hic in itinere direptus et occisus est. Alter autem filius Ahmir, quem, ut camelos amissos quæreretur, miserat, hos cum multis mercibus, quibus a mercatoribus onusti erant, reduxit. Dixit igitur pater ista verba significaturus, Hanbalum calamitate adflictum, Ahmirum vero a fortuna adiutum desiderio potitum esse. Proverbium docet, fortunam in rebus consequendis viro maximum auxilium adferre.

٥٧ سِرٌّ عِنْدَكَ

57. Omitte hoc!

Verba haec Chidascho ben-Habis Tamimitae e gente

1) Versuum metrum Motakarib est. Conf. libr. meum p. 281.

Sahdus tribuunt, et causam talem fuisse narrant: Chidaschus mulierem Alrabah appellatam in matrimonium duxerat. Ob negotium quum per plures annos a domo abesset, uxor absentia mariti usa cum viro Salm appellato amoris vinculis se coniunxit. Accidit autem, ut Chidaschus ex itinere rediens Salmo occurreret camelos amissos quærenti. Chidaschus suum nomen celans sermone cum Salmo collato, ex versibus, quos ille cecinit, verum rerum statum cognovit et eum, ut rem ipsi narraret, rogavit. Salmus rem exposuit; at Chidaschus, ne suspicionem ei iniiceret, abrupto sermone سر عنك »omitte hoc« dixit. Ita factum, ut iterum atque iterum interrogando, et amantium conventus locum et signum, quod inter ipsos constitutum esset, cognosceret. Tum virum inopinato impetu truncavit et uxorem in eodem loco, quo cum amante convenire solebat, signum amantis imitans interfecit. De verbis سر عنك interpretes non consentiunt. Dicunt verborum sensum esse: سنى واذهب عنى »Sine me et abi a me;« alii dicunt sensum esse: لا تربع على نفسك »Ne te contineas! nam si quis se ipsum non continet, a se abit.« Arabes autem vocabulum عى in sermone modo superfluo adhibuerunt ex. gr. in verbis: دع عنك الشك »Omitte dubitationem.« Sunt denique, qui voci سر عنك sensum tribuant, qui verbis لا أباك »patre carcas!« est. Proverbium autem significat, rem negligi et non curari.

٥٨ اَسْتُ الْمَسْؤُولُ اضْيَقُ

58. Podex rogati angustior est.

Asadus ben-Chosaimah filios morte appropinquante cohortans dixisse narratur: يا بني اسالوا فان اَسْتُ الْمَسْؤُولُ اضْيَقُ »O filii mei! regate, nam podex rogati angustior est.« Sic dicitur, quia vitium ad rogatum redit. Samachschar. Scharaf-Aldin.

٥٩ سَوَّ الْأَسْتِمْسَاكَ خَيْرٌ مِنْ حُسْنِ الصَّرْعَةِ

59. Pravo modo se in equo continere melius est, quam pulchro modo decidere.

Meidanius dixit, quandam desideratae rei partem, dum cavemus, consequi melius esse, quam totam rem consequi, dum per incuriam (على التهور) in eam incidimus. Sed quum Samachscharius et prolixius et accuratius proverbium explicaverit, eius verba ipsa addere placet: اى لان يزل الانسان وهو عامل بطريق الاحسان ووجه العمل خير من ان يصيب وهو عامل بالاساءة والخرق واصله الرجل الردى المركبة الذى يستمسك فهو خير ممن يصرع صرعة لا تنضرة يضرب فى الامر Id est: Hominis labentis, dum bonam agendi rationem sequitur, agendi modus melior est, quam eius, qui, dum prave et perverse agit, desiderio potitur. Loquendi autem modus inde desumptus est, quod, si vir artis equestris imperitus in equo se tenet, melius hoc est, quam si ex equo decidit modo ipsi non nocente. Proverbium autem nos hortatur, ut viam vero proximam et praestantissimam in agendo semper sequamur. In Kamusi opere legimus, vocem الصرعة aut cum vocali Kesre, ut sit modus decidendi aut cum vocali Fatha, ut sit una decidendi actio, enunciari.

٦٠ سَدِّكَ بِأَمْرِي جَعَلُ

60. Assidue sequitur virum ipsius scarabaeus.

Id est: Deditus est, quemadmodum scarabaeus rei, cui deditus est, adhaeret. In eum dicitur, qui rem corrumpit. Abu-Saidus dixit: Quidam rem sibi necessariam ab altero petiturus si ab alio superveniente impeditur, quominus rei petendae mentionem faciat, hic impediens eius scarabaeus est. Cecinit poeta:

اِذَا اَتَيْتُ سَلِيْمِي شَبَّ لِي جُعَلٌ اِنَّ الشَّقِيَّ الَّذِي يَلْكَى بِهِ جُعَلٌ

»Quum ad Solaimam venio, scarabaeus mihi adest; infelix est is, cui scarabaeus addictus est.«

Versus metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190; conferras quoque Harir. p. 72, ubi in scholiis contra metrum سلمى legitur. Samachscharius adnotavit, loco vocis سدك legi quoque عسق; sed in codice, quo usus suum, سدك in proverbio legitur.

٦١ سَقُوا بِكَأْسِ حَلَاقٍ

61. Rigati sunt poculo mortis.

Omnes deleti sunt.

٦٢ سَلِّىْ هَذَا مِنْ آسَتِكَ أَوَّلًا

62. Prius extrahe, o femina, hoc e podice tuo!

In eum dicitur, qui ipse vituperatione dignus alium vituperat.

٦٣ سَبِّىْ وَأَصْدُقْ

63. Convicium mihi fac, et verax esto!

Monet proverbium, ut veraces in verbis simus.

٦٤ سَيِّرِ السَّوَانِي سَفَرًا لَا يَنْقَطِعَ

64. Incessus camelorum, qui ad terram rigandam adhibentur, est iter non finiens.

Cameli isti operi adhibiti in orbem incedunt, quam ob causam, ni fallor, de opere perpetuo, cui finis non est, adhibetur.

٦٥ سَلُّوْا وَادِي تَضَلَّلَ

65. Incesserunt in valle Todhollila.

Vocabulum تَضَلَّلَ Todhollila proprie passivum formae quintae verbi esse videtur, tum nomen proprium "erroris, vanitatis" factum est. Etiam Todhallila enunciatur. Kam.

٦٦ سَقَطَتْ بِهِ النَّصِيحَةُ عَلَى الظَّنَّةِ

66. Sincerum monitum ei suspicionem adtulit.

Quum in monitis modum excederet, suspectus factus est.

٦٧ سَبَّكَ مَنْ بَلَغَكَ السَّبَا

67. Convicium tibi fecit is, qui convicii certiore te fecit.

Est dimidium versus metri سريع. Littera *س* in fine vocis السبا metri causa apposita est. Conf. l. m. p. 244.

٦٨ سَبَّحَ يَغْتَرُوا

68. Multum lauda; socordes erunt.

Laude multa socors fit homo, ut facile decipiatur. In eum dicitur, qui se alium nobis ostendit, quam animo est, ut nos decipiat.

٦٩ سَيْلٌ بِهِ وَهُوَ لَا يَدْرِي

69. A fluvio abreptus est, et nescit.

De socorde adhibetur. Dixit poeta:

يَا مَنْ تَمَادَى فِي مُجُونِ الْهَوَى سَالَ بِكَ السَّيْلُ وَلَا تَدْرِي

»O tu, qui in amoris socordia permanes, te fluvius abripuit et tu nescis.«

Versus metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 244.

٧٠ سِرُّكَ مِنْ دَمْعِكَ

70. Secretum tuum pertinet ad sanguinem tuum.

Saepe secretum nostrum divulgatum in causa est, cur vita privemur.

٧١ سَوْءُ الْأَكْتِسَابِ يَمْنَعُ مِنَ الْأَنْتِسَابِ

71. Pravitas quaestus impedit, quominus hominibus, qui simus, aperiaraus.

Quod si quis turpem agendi rationem in victu quaerendo sequitur, originem suam aliis occultare debet. In Samachscharii opere legitur من حسن الانتساب »quominus a parentibus claris originem deducamus.«

٧٢ سِيرَيْن فِي خِرْزَةِ

72. Duo lora in uno foramine suturae.

De eo dicitur, qui in uno negotio duo negotia coniungit vel per unum negotium duo conficit, quemadmodum ex hoc versu cognoscitur:

سَاجَمَعُ سِيرَيْن فِي خِرْزَةِ أَتَجِدُ قَوْمِي وَأَحْمِي النَّعَمَ

»Coniungam lora duo in uno suturae foramine; gloria extolam gentem meam et pecora defendam.« (met. Motakarib).

Dixit Abu-Ohbaidahus, legi سِيرَيْن فِي خِرْزَتَيْن »suturae duae in loro. Hoc esse vitium; Abu-Ohbaidus vero dixit, legi خِرْزَتَيْن فِي خِرْزَةِ »Suturae duae in sutura.« Hunc legendi modum Samachscharius habet. De eo adhiberi dixit, qui unam rem cum altera coniungens duas perdidit, alios autem imperativi sensum proverbio tribuere: Quod si duo negotia in uno coniungere potes, fac! Legi quoque خِرْزَةِ, quod eandem significationem habeat. In proverbio autem accusativus سِيرَيْن e verbo omisso جمع collegit pendet.

٧٣ سَأَكْفِيكَ مَا كَانَ قَوْلًا

73. Quod ad sermonem attinet, non metuo.

Alnamirus ben-Taulab Ohclita proecta aetate Hamsam filiam Naufeli e gente Banu-Asad natam in matrimonium duxerat. Invenes e fratris Alnamiri filiis quum uxorem a fide erga maritum removeve studerent, ea de insidiis iuvenum apud Alnamirum quaesta est. Maritus ei dixit:

talia et talia eis verba die! Respondit femina: ساكفيكي ما يرجع الى القوال والجاملة Tibi sufficiam quod redit ad verbum et iocum licitum. i. e. Verba verbis refutare res facilis est, quam perficere possum; sed quod praeter verba accidit, repellere difficile est.

٧٤ اَسْرَعَ فِي نَقْصِ اَمْرِي تَمَامُهُ

74. Perfectio viri ad imminutionem celeriter ducit.

Quod si vir perfectus est, eius imminutio incipit. Proverbii metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Silentio praetermittendum non est, in Samachscharii et Scharaf-Aldini operibus legi اَسْرَعَ فِي نَقْصِ اَمْرِ تَمَامِهِ Quando res perfecta est, celeriter diminui incipit.

٧٥ اَسْتَوَى بِهِ اَلْاَرْضُ

75. Aequalis ei terra est.

Id est: Non est inter eum et terram, in qua sepultus est, discrimen i. e. mortuus est. In Scharaf-Aldini, Samachscharii et Kamusi operibus اَسْتَوَتْ legitur. Eodem sensu اَسْتَوَتْ عَلَيْهِ اَلْاَرْضُ et اَسْتَوَتْ بِهِ اَلْاَرْضُ dicitur. Kam.

٧٦ اَسْوَأُ الْقَوْلِ الْاَفْرَاطُ

76. Pessimus sermo est, qui modum excedit.

Modum excedere in omni re ad corruptionem ducit. Narrant Malicum ben-Hajj et Haritsahum ben-Ahbd-Alahsis e gente Almir ad Ahlkamahum ben-Ghalatsah litigantes venisse. Qui quum timuisset, ne litigantes modum excederent, eum dixisse: اَوَّلُ الْعِيِ الْاِخْتِلَاطُ وَاَسْوَا الْقَوْلِ Initium haesitationis in sermone est confusio, et pessimus sermo est, qui modum excedit; sit igitur disputatio vestra moderata et odium mutuum vestrum lenel Samachschar. Scharaf-Aldin.

٧٧ السَّعِيدُ مَنْ وَعَظَ بِغَيْرِهِ

77. Felix est, qui alius exemplo admonitus est.

Qui ex alius calamitate discit, quemadmodum calamitatem effugiat, is felix habendus est. Narrant, Mertsadum ben-Sahd, qui inter Ahditas esset, qui Meccam missi pluviam Deum rogarent, haec verba dixisse. Quum enim in nube se ex mare attollente ipsis poenam esse cognovisset, ad Islamismum se convertisse et sociis dum rem celaret haec verba locutum esse: مَا لَكُمْ حِيَارَى كَانَكُمْ سَكَارَى أَنْ السَّعِيدَ مَنْ وَعَظَ بِغَيْرِهِ وَمَنْ لَمْ يَمْتَعِبْهُ Quid vobis est? stupefacti estis tanquam ebrii. Felix est, qui alius exemplo admonitus est; at qui admonitionem non admisit, is aliorum poenas luit;“ ex quibus verbis proverbialia orta sunt.

٧٨ سَيِّئَانِ أَنْتَ وَالْعَوْدُ

78. Pares estis tu et inermes.

In eum dicitur, cui commodum in re sua non est.

٧٩ سَفَهَ بِالنَّابِ الرِّغَاءُ

79. Stultus est in annosa camela vociferatus.

In sene grandaevo juvenilis amor et animi perturbatio stultus est.

٨٠ سَوْفَ تَرَى وَيَجْلِي الْغُبَارُ أَفْرَسَ تَحْتَكَ أَمْ حِمَارٌ

80. Iam videbis et pulvis recedet, utrum equus sub te sit an asinus.

In eum dicitur, cui res interdicitur, et qui obedire nolit. Sunt duo versus metri Sarih appellati. Conf. librum meum. p. 246.

٨١ أَسْمِعْ صَوْتًا وَارَى فَوْتًا

81. Audio sonum, et video interstitium.

In eum dicitur, qui res promittit, sed non perficit. Cf. C. V, 5. Proverbium ad metrum Sarih referri potest. Cf. l. m. p. 244 sq.

٨٢ أَسْرَعَ فَقَدَانَا تُسْرِعْ وَجَدَانَا

82. Celeriter quaere, celeriter invenies.

٨٣ سَلِّطْ اَللّٰهُ عَلَيْهِ اَلَايَهْمَيْنِ

83. Deus te in protestatem duorum insipientium det!

الايهمان »Duo insipientes: Arabibus campestribus sunt: »Torrens aquae et camelus libidine furens;« oppidanis vero »torrens aquae et incendium.« Altera lectio est الاعميان »Duo cacci« id quod aliis »torrens et incendium,« aliis »initum appetens camelus et nox« est. Proverbii sensus est: Perdat te Deus! Proverbium ad metrum Raml referri potest. Conf. l. m. p. 237.

٨٤ سُورِي سَوَارِ

84. Irrue o impetus! (o calamitas).

Eodem modo dicitur صمى صمام »Magna sis o calamitas!« Proverbialem locutionem nostram Alasadita in versu adhibuit:

فَقَامَ مُوَدِّنٌ مِنَّا وَمِنْهُمْ يُنَادِي بِالصَّخَى سَوْرِي سَوَارِ

»Stetit convocans ex nostro et eorum numero, qui exclamabat pleno die: Irrue impetus!

Versus metrum Wafir est. Conf. l. m. p. 204.

٨٥ سَبَهَلْ يَعْلوْ اَلَاكُم

85. Nullam rem secum ducens colles adscendit.

In eum dicitur, qui curis liber et hilari animo in colles adscendit.

٨٦ سَائِلُ اللَّهِ لَا يُخَيَّبُ

86. Deum rogans non fallitur.

Monet nos proverbium, ne in hominum, sed in Dei auxilio spem ponamus.

٨٧ سَحَابَةٌ صَيِّفٍ عَنْ قَلِيلٍ تَقَشَّعُ

87. Nubes aestatis brevi abit.

Proverbium finem rei celerem designat. Hemistichium metri Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

٨٨ السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ

88. Iter pars poenae est.

Sc. poenae inferni. Sic dicitur ob multas in itinere molestias ferendas.

٨٩ السَّفَرُ مِيزَانُ السَّفَرِ

89. Iter trutina iter facientium est.

Hominum naturae in itinere se ostendunt.

٩٠ سَوْءُ الظَّنِّ فِي شِدَّةِ الضَّنِّ

90. Pravitas opinionis in vehementia est, quacum rei animus adhaeret.

Proverbium hoc ei, quod C. I, 18. legitur, simile est. Quo enim magis rei dediti sumus, eo magis eam amittere timemus.

٩١ سَقَطَ الْعِشَاءُ بِهِ عَلَى مُتَقَمِّرٍ

91. Coena eum in egredientem luna lucente immisit.

Vocabulum **متقم** cum designat, qui luna lucente egreditur, tum in leonem, qui luna lucente venatum exit, transfertur; **العشاء** autem est pro **طلب العشاء** »Quaerere cibum vespertinum.« Simile proverbium est. C. XII, 2.

٩٢ سَمْعًا لَا بَلَاً

92. Audiatur, ne perficiatur!

In nuntio ingrato verbis istis utuntur; i. e. res audiat; at ne perficiatur! Legitur quoque utraque vox cum vocali Kesre. Grammaticus Alcesai appellatus dixit: quum vir nuntium sibi ingratum audit, dicere solet: **السمع سمع**, **لا بلغ**, ita ut utrumque vocabulum aut cum vocali Fatha aut cum vocali Kesre efferatur. Quod si vocibus vocalem Fatham tribuis, infinitivi formae sunt, siu vero vocali Kesre eas adficeis, nomina sunt, passivam quæ habent significationem; auditus scilicet. Accusativi autem casus ex omisso verbo **اجعله** fac id! pendet. Qui nominativi casum admittunt, pronomen subiecti locum tenens supplent **بلغ هذا سمع** etc. Conf. Kam. et Djeuh. s. **سمع** et **بلغ**.

٩٣ سَمٌّ لِّحَقِّ مَرِيئِشَ يَشْكُ غَرَضَ الْحُجَّةِ

93. Sagitta veritatis alata est, scopum argumenti transfigit.

٩٤ سَلِمَ أَدِيمُهُ مِنْ حَلَمٍ

94. Pellis eius a vermibus libera est.

In cum dicitur, qui virtute praestans a vitiis liber est.

٩٥ سَبَنَّتَا فِي جِلْدِ بَخَنَّتَا

95. Leopardus in pelle puellae perfecto corpore praeditae.

In lexicis scribitur **بَخَنَدَا** et sic in codice Lugdun. et Berol. In nostro codice **بَخَنَّتَا**; quæ nescio an recta sit lectio

aut mutata, ut sonus voci praecedenti magis consentaneus sit. Nec non سَبْنَتَا pro سَبْنَدَا dicitur.

٩٦ اَسْمِعْ مِمَّنْ لَا يَجِدُ مِنْكَ بُدًّا

96. Audi eius verba, qui tecum necessario loqui debet!

Adhortationes et monita parentum aut eorum. qui tibi prodesse cupiunt, admitte!

٩٧ سَالَ بِهَمِ الْبَسِيلِ وَجَانَشَ بِنَا الْبَحْرِ

97. Abripuit eos torrens; sed nobiscum mare aestuavit.

In infortunium inciderunt; sed nos in maius mari simile infortunium irruimus.

٩٨ سَحَابَةٌ خَالَتْ وَلَيْسَ شَايِمٌ

98. Nubes pluviam annuntiavit; sed non est, qui fulmen observet.

Proverbium, cui metrum Redjes est (c. l. m. p. 230), de eo dicitur, cui opes sunt; sed edentes desunt. Vocabulum شَايِمٌ hominem designat, qui nubes observat, ut videat, ubi pluvia decadat.

٩٩ اِسْأَلْ عَنِ النَّقِيِّ النَّشُولِ الْمُصْطَلَبِ

99. Interroga de medulla eum, qui carnem e lebe eximit eumque qui pinguedinem aufert! De eo dicitur, qui aliorum opes ad se trahit.

١٠٠ سِلَقْدُ ضَبٍّ وَأَمَتْ مَكُونًا

100. Lacerta, quae ova deposuit, contra eam, cuius venter ovis impletus est, gloriatur.

In debilem dicitur, qui cum robusto certat.

١٠١. اَسْرِعْ بِذَاكُمْ صَابَةً نِقَابًا

101. Quam celeriter hoc vobis subito inveni!

Narrant, mulierem exeuntem quum rediret, domum non invenisse, ut per quinque dierum spatium inter gentem suam oberraverit. Tum subito domum ad latus suum conspexisse et verba, quae postea in proverbium venerint, dixisse. Est formula admirandi; vox صَابَةً vocis اصَابَةً significationem habet. In eum adhibent proverbium, qui summopere cunctanter operam faciens, festinantis speciem prae se fert.

١٠٢. سَبِيلٌ بِدَمْنٍ دَبَّ فِي ظَلَامٍ

102. Torrens in fimo repit in tenebris.

Aquae fluxus sub fimo innatante non conspicitur, praesertim noctu. In eum igitur adhibetur, qui amorem ostendit et in animo inimicitiam occultat. Ad metrum Sarih referri potest. Conf. l. m. p. 246.

١٠٣. سَمَيْتُكَ الْفَشَاشَ إِنْ لَمْ تَقْطَعْ

103. Te appello gladium obtusum, nisi amputas.

In eum dicitur, qui ante quam res ad finem perduxit, ab agendo desistere videtur, ut gladio obtuso similis sit. Ad metrum Sarih referendum est. Cf. l. m. p. 246.

١٠٤. سَبِيْرِي عَلَى غَيْرِ شَاجِرٍ فَإِنِّي غَيْرُ مُتَعَتِّهِ لَدُ

104. Liga, o femina, ubi lignum transversum non est, nam ego in eo neque ingenium neque solertiam mihi arrogo.

Almowarridjus dixit, se virum e gente Hodsail dicentem audivisse: «اذا روى بعيرك فسر بهذه الصخرة» Quando camelus tuus potu satiatus est, cum ad hanc petram ad-

liga!« Videtur igitur verbum سِير ligandi significationem nonnisi in gente Hodsail habere. Vocabulum شَجَر pluralis est a شَجَار derivandus et »ligni transversi, cui vestimenta imponuntur« significationem habet. Vocabulum denique تَعْتَه in scholiis vocibus تَنُوق et تَحْدَلِق explicatur. Verbum autem تَنُوق »solertiam in re tractanda sibi arrogavit« (conf. نَوْقَة) et تَحْدَلِق »ostendit ingenium, sibi arrogavit« significat. Tum additur وَذَلِكَ لِأَنَّ الْعَوْدَ إِذَا عَرَضَ فَرَبَطَ »Et illud, quoniam lignum, quum impositum loro ligatur, firmitus est.« Proverbii sensus est: ne mihi rem imponas, cui ego perficiendae impar sum.

Forma comparativi.

١٠٥ أَسْرَقُ مِنْ شِطَاظٍ

105. Furacior, quam Schithsathsus.

Schithsathsus vir erat e gente Banu-Dhabbali oriundus, qui cum Malico ben-Alraits Masinita latrocinia faciebat. Conf. Kamus.

١٠٦ أَسْأَلُ مِنْ فَلَحَسٍ

106. Magis petens, quam Felhasus.

Alter proverbii legendi modus est: أعظم في نفسه من فلحس »Maior apud se quam Felhasus.« Vir iste ad gentem Schaiban pertinens tanta dignitate pollebat, ut si praedae portionem, quum ipse domi remansisset, peteret, eam acciperet. Sed ista minime contentus et uxori suae et camelo suo portionem petere solebat. Hanc proverbii causam fuisse Kamusi auctor adnotavit. Narravit Aldja-

hithsus, Felhasum habuisse filium, Sahir cui nomen esset. Ad quem quum expeditionem bellicam suscepturi transiissent, eum petiisse, ut sibi praedae portionem adsignarent, et quum illi se facturos esse polliciti essent, et uxori et camelo praedae portionem eum petiisse. Uxori se portionem daturus esse, illos promisisse, denegasse autem camelo. Qua de causa iratum eum dixisse, sub tutela sua omnes res esse, super quas sol oriretur, et hanc fuisse causam, cur isto anno ab expeditione destitissent. Abu-Ohbaidus vero dixit, Felhasum tempore, quo alii cibum sumere solerent, ad homines accessisse, ut cibi particeps fieret. Ab eius nomine verbum تفلسحس derivatum esse, quemadmodum تطفل "haud invitatus ad cibum venit" diceretur. Conf. XVI, 72. Conf. Samachschar. Scharaf-Aldin.

١٠٧ أَسْأَلُ مِنْ قَرْتَعٍ

107. Magis petens, quam Kartsahus.

Vir iste e gente Banu-Aus ben-Tsahlebah oriundus tempore Moahwijjae vixit. Dixit Ahscha Thaghlebita:

إِذَا مَا أَنْقَرْتَعُ الْأَوْسِيُّ وَأَفَى عَطَاءُ النَّاسِ أَوْسَعَهُمْ سُؤلاً

"Quotiescunque Alkartsahus Ausita dona hominum prorsus accipit, multa ab iis petit."

Metrum versus Waflr est. Conf. l. m. p. 204.

١٠٨ أَسْرَعُ مِنْ حَدَاجَةٍ

108. Celerior, quam Hodadjahus.

Vir iste ad gentem Banu-Ahbs pertinens celeritate omnes superabat. Gens Banu-Ahbs quum Ahmruum ben-Ohdos occidissent, virum illum [ad Alrahbium ben-Sijad et Merwanum ben-Sinbah miserunt, ut eos de re certiores faceret et moneret, priusquam ad gentem Tamim caedis nuntius pervenisset. Quia summa cum celeritate iter illud absolverat, eius celeritas in proverbium cessit.

١٠٩ أَسْرَعُ مِنْ نِكَاحِ أُمِّ خَارِجَةَ

109. Celerior, quam nuptus matris Charidjahi.

Nomen mulieris erat Ohmra filia Saahdi ben-Ahbd-Allah ben-Kodhar ben-Tsahlebah. Celeriter nubere viris solebat; sic enim rem actam esse narrant: Vir in matrimonium petens ei dicebat: خُطِبَ (Chithbon); illa respondit: نَكَحْ (nichon), tum ille dixit: hospitio me excipe; et illa respondit: camelum decumbere fac! Pluribus autem quam quadraginta viris eam nuptam fuisse narrant, nam ipsa virum experta eundem dimittens alii nubere solebat. Pluribus quam viginti gentibus originem dedit. Hamsahus narravit, pluribus Arabum feminis; huic sc. Omm-Charidjahi, Mariae filiae Aldjoaihdi Ahbditae, Ahticae filiae Morrae ben-Helal Alsolamitae, Fathimae filiae Alcharschebi Anmaritae, Sauäae Ahnbaritae et Solmae filiae Ahmrui ben-Said ben-Labid e gente Alnedjar, quae mater Ahbd-Almothallebi ben-Haschem esset, libertatem fuisse aut remanendi apud novum maritum aut abeundi. Signum autem remanendi fuisse, quod cibum matutinum ei pararet.

١١٠ أَسْرَعُ مِنْ ذِي عَطَاسٍ

110. Celerior, quam sternutamentum.

Eodem fere modo dicitur: أسرع من رجع العطاس "Celerior quam reditus sternutamenti."

١١١ أَسْرَعُ مِنَ الْيَدِ إِلَى الْفَمِ

111. Celerior, quam manus ad os (ducta).

Conf. C. XXI, 153. Dixit Sohairus ben-Abi-Solma: بَكَرْنَ بُكُورًا وَأَسْتَحَرْنَ بِسُحْرَةٍ فَهِنَّ وَوَادِي الرَّسِّ كَالْيَدِ لِلْفَمِ "Matutino tempore abierunt et primo diluculo profecti sunt et eae, ut manus ad os ad Wadi-Rassum pervenerunt."

Metrum versus Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

١١٢ أَسْرَعَ مِنْ فَرَسٍ بَيْنَهُمَا فِي خَلْسٍ

112. Magis auditu valens, quam equus in deserto tempore postremae noctis.

Scholion haec verba habet. »Dicunt, equum decidentis criminis sonum audire.«

١١٣ أَسْرَعَ مِنْ فَرِيقٍ لِّحَيْلٍ

113. Celerior, quam equus discedens.

Scholiasies dixit, vocabulo فريق eandem significationem quam vocabulo مفارق tribuendam esse, quo in cursus certamine equus alios cursu superans designaretur. Fieri enim, ut talis equus celeriter ab aliis separaretur.

١١٤ أَسْرَعَ غُدْرَةً مِنَ الدِّثْبِ

114. Celerior perfidiâ, quam lupus.

In libris Samachscharii et Scharaf-Aldini غدرا legitur. Ad illustrandum proverbium scholiasies tres versus adtulit:

وَكُنْتُ كَدِثْبِ السَّوِّءِ إِذْ قَالَ مَرَّةً لِعَمْرُوسَةَ وَالْدَيْبُ غَرَّانُ مَرْمِلُ
أَأَنْتِ أَلْدَى فِي غَيْرِ ذَنْبٍ شَتَمْتَنِي فَقَالَتْ مَتَى ذَا قُلْ ذَا عَمَّ أَوَّلُ
فَقَالَتْ وَلَدْتُ أَلْعَامَ بَلْ رُمْتَ غُدْرَةً فَدُونَكَ كُلِّي لَا حُنَالِكَ مَا كُلُّ

»Similis eras lupo pravo, quum diceret aliquando agno, num tu is es, qui sine crimine me contumelia affecit? Dixit ille: quando hoc? respondit: anno praecedente. Dixit: Ego hoc anno natus sum; sed tu perfidiam intendis. Cape igitur me et me vora, non tibi hîc cibus est.«

١١٥ أَسْرَبُ مِنْ وَرَلٍ لِّلْحَضِيضِ

115. Celerius abiens, quam lacerta magna in solum depressum.

Vocabulum **وَرَل** lacertae magnae in arenis viventis speciem designat, quae si hominem conspicit, in terram intrans aufugit nulla re retenta.

١١٦ أَسْمَعُ مِنْ قَوَادٍ

116. Magis auditu valens, quam ricinus.

Ricinum audire dicunt ungularum cameli diei spatio remoti sonum. Dixit Abu-Sijadus Alahrabi: Interdum homines stationes in deserto relinquentes ibi per stabula ricinos vident dispersos. Post spatium decem aut viginti annorum redeuntes eosdem ricinos ibi inveniunt, qui antequam cameli ipsi advenerunt, eorum iam remotorum odorem sentientes se movent. Quapropter poeta Dsu-l-Rom-mah cognominatus sic dixit:

بِأَعْقَارِهِ الْفَرْدَانُ هَزَلَى كَأَنَّهَا نَوَادِرُ صِيصَاءِ الْهَبِيدِ الْخُطَمِ

إِذَا سَمِعَتْ وَطْءَ الْبُرْكَابِ تَنَعَّشَتْ حُشَّاشَاتُهَا فِي غَيْرِ حِمٍّ وَلَا دَمٍ

»In eius habitaculis sunt ricini emaciati, similes frustis pulpae colocynthidis fractae. Quando camelorum gressum audiunt, vitae reliquiae se elevant in corpore carne et sanguine carente.«

Versuum metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

١١٧ أَسْرَعُ مِنَ الْخُذْرُوفِ

117. Celerior, quam turbo.

Vocabulum **خُذْرُوف** turbinem proprie non designat; sed »lapidem perforatum, per quem funis traicitur.« Ludo puerorum inservit; nam attracto fune lapis celeriter circumvertitur et susurrum edit. Poeta equum describens dixit:

وَكَاثِبُنْ أَجَادِلٍ وَكَأَنَّهُ خُذْرُوفٌ يَرْمَعَةُ بِكَفِّ غُلَامٍ

»Quasi essent accipitres et quasi is esset lapis perforatus turbinis in manu pueri.«

Versus metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212.

١١٨ أَسْرَعُ مِنْ عَدَوِي الثَّوْبَاءُ

118. Celerior, quam contagium oscitationis.

Sic dicitur, quod unus alterum in oscitatione imitari solet. Corrigendum est lexicon meum v. ثَاب; loco vocis segnis ponas oscitatio.

١١٩ أَسْرَعُ مِنْ تَلْمِظِ الْوَرَلِ

119. Celerior, quam linguae motus in lacerta magna.

Vocabulum لَمْظٌ «edit et bibit extrema lingua;» vocabulum تَلْمِظٌ «lingua in ore restantes cibi partes perquisivit et linguam exserens labia deterisit» significat. Legitur quoque تَلْمِظَةُ الْوَرَلِ, quae forma significationi primae vim quandam addit. In operibus Scharaf-Aldini et Samach-scharii تَلْمِظَةُ legitur.

١٢٠ أَسْرَعُ مِنَ الْمَهْتَمَةِ

120. Celerior, quam calumniatrix.

Mohammedes ben-Habib vocem الْمَهْتَمَةِ voce النِّمَامَةِ calumniatrix explicavit. Calumniatricem autem celeriter loqui, dixit. Sunt autem, qui in voce vitium esse dicant. Esse potius الْيِمَامَةُ, qua voce columba silvestris designetur, scribendum. Chalilus autem dicit, nubem, quae pluviam celeriter effundat, significari. Ibn-Alahrabius هَت هَت هَت legit, qua voce femina in loquendo sonum proferens, designatur. Ibn-Farissus denique dicit, vocabulo مَهْتَمَةٍ «confusionem sermonis,» vocabulo مَهْتَمَةٍ «sonum, quem parvus camelus edat,» significari.

١٢١ أَسْرَعُ غَضَبًا مِنْ فَاسِيَةٍ

121. Celerius iram ostendens, quam scarabaeus.

Hoc dicunt, quod scarabaeus خنفسا appellatus, quando movetur, pedit.

١٢٢ أَسْرَعَ مِنْ الْعَيْرِ

122. Celerior, quam oculi nictatio.

Sic in proverbiali locutione: جاء فلان قبل عير وما جرى
»Venit quidam ante nictationem oculi et quod cucurrit« i. e.
celeriter venit. Alii voci عير »oculi pupillae« significatio-
nem tribuendam esse dixerunt.

١٢٣ أَسْمَعَ مِنْ سَمْعٍ

123. Auditum magis valens, quam pullus lupae ex
hyaena mare.

Animal, quod nomine سمع appellatur species ex lupa
et hyaena mare nata est. Plures autem sunt species ta-
lium animalium ex. gr. عسبار »Animal ex lupo et hyaena
femina natum,« أسبور »Animal ex cane et hyaena natum.«
ديسمر »Animal ex lupo et cane natum« etc. Scharaf-Al-
dinus sic quoque proverbium adnotavit: أَسْمَعَ مِنَ السَّمْعِ الْأَزَلِ
»Auditum magis valens, quam pullus lupae ex hyaena mare
clunibus macris praeditus.«

١٢٤ أَسْمَحَ مِنْ لَافِظَةٍ

124. Liberalior, quam Lafithsah.

Multa est interpretum dissensio de voce لافظة, quae
proprie eiicientem significat. Alii dicunt, capram esse,
quae ex ore rumen eiiciat laeta, quod mulgeatur; alii, co-
lumbam esse, quae pullis per rostrum suum grana ingerat,
alii gallum esse, qui grana gallinis e rostro suo proiciat; alii
autem molam esse contendunt, quae farinam eiiciat, alii
denique mare significari putant, quae margaritas eiiciat.
Conf. Kam. Dixit poeta:

تَجُودُ فَتَجْزِلُ قَبْلَ أَلْسَوَالِ وَكَفَّكَ أَسْمَحُ مِنْ لَافِظَةِ

»Liberalis es et ante rogatum liberalem te ostendis et manus tua liberalior est quam Lafithsah.«

Versus metrum Motakarib est. Conf. l. m. p. 281.

١٢٥ أَسْمَحُ مِنْ مُخَّةِ الرِّيرِ

125. Liberalior, quam medulla liquida.

Sic dicitur, quod sponte effluit.

١٢٦ أَسْرَقُ مِنْ بَرْجَانِ

126. Furacior, quam Bordjanus.

Furis nomen in regione Cufae erat; qui, dum cruci affixus erat, furtum commisit. Scharaf-Aldinus sic rem narravit: Fur ille quum a Malico ben-Almondsir cruci adfixus esset, ipsum custodienti dixit: I ad illam ruinam, nam ibi thesaurum abscondidi; ego autem equum tuum custodiam. Custode abeunte transeunti cuidam dixit: Equum cape, tuus est!

١٢٧ أَسْرَقُ مِنْ تَاجَةِ

127. Furacior, quam Tadjahus.

Tadjahus viri ignoti nomen erat. Mohammedes ben-Habib proverbium adtulit; sed nil eius explicandi causa addidit.

١٢٨ أَسْرَقُ مِنْ زَبَابَةِ

128. Furacior, quam mus campester.

Murium species plures sunt, notissimae جَرَنُ et فَاَرُ خلد et زباب, ويربوع tum

١٢٩ أَسْلَطُ مِنْ سِلْقَةِ

129. Audacior, quam lupa.

Vocabulo **اسلَط** duplex significatio inesse potest aut audacioris, lupae enim maior audacia tribuitur, aut magis clamosi, nam femina clamosa **سَلَقَة** appellatur sic femina impudens **سَلِيْطَة** nomen habet. Tum proverbium vertendum est. „Clamores saepius edens, quam mulier clamosa.“

١٣٠. **اَسْهَلُ مِنْ جِلْدَانِ**

130. Aequabilior, quam Djildsan.

Djildsan territorii plani apud Thajefum nomen est. Cf. C. XXI, 33. De re manifesta adhibetur.

١٣١. **اَسْلَحُ مِنْ حُبَارَى وَمِنْ دَجَاجَةٍ**

131. Magis cacans quam otis; quam gallina.

Dicunt, otidem momento timoris, gallinam momento securitatis cacare. Dixit Ausus ben-Ghalfa Alhodjaimi:

وَعَمْرٌ تَرَكُوْكَ اَسْلَحَ مِنْ حُبَارَى رَأَتْ صَقْرًا وَاَشْرَدَ مِنْ نَعَامٍ

„Ii te reliquerunt magis cacantem, quam otidem, quae accipitrem vidit et fugaciorem quam struthiocamelos.“

Versus metrum Walir est. Conf. l. m. p. 204.

١٣٢. **اَسْبَحُ مِنْ نُونٍ**

132. Melius natans, quam piscis.

Dicitur quoque **اَسْبَحُ مِنْ سَمَكَةٍ** eodem sensu.

١٣٣. **اَسْبِرُ مِنْ شِعْرِ**

133. Magis proficiscens, quam poesis.

Hoc dictum est, quod poesis celeriter et multum divulgabatur inter Arabes. Dixit poeta:

يَرِدُ اَلْمِيَاهَ فَلَا يَزَالُ مُدَاوِلًا فِي الْقَوْمِ بَيْنَ تَمَثُّلٍ وَوَسْمَاعٍ

„Ad aquas pervenit, tum non cessat inter gentem divulgari, dum recitatur et auditur.“

Versus metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212.

١٣٤ أُسْرَى مِنْ حِرَادٍ

134. Magis noctu proficiscens, quam locustae.

Vocabulum أُسْرَى a voce سَرَى iter nocturnum derivandum esse dicenti Hamsaho Scharaf-Aldinus adsensit; sed eodem iure a verbo سَرَا „ova excrevit locusta“ derivari potest, ut „plura ova excernens quam locustae“ proverbii sensus sit.

١٣٥ أُسْرَى مِنْ أَنْقَدٍ

135. Magis noctu incedens, quam herinaceus.

Eodem sensu dicitur أُسْرَى مِنْ قَنْقَذٍ Scharaf-Aldin. Et dicitur: بِمَاتِ فُلَانٍ أَسْرَاءَ الْقَنْقَذِ „Per noctem quidam modo herinacei incessit.“ i. e. Scortando et furando noctem consumsit. Herinaceus per totam noctem circumvagari dicitur.

١٣٦ أُسْعَى مِنْ رَجُلٍ

136. Magis incedens, quam pes.

Hamsahus dixit, se nescire, in proverbio hominis an locustae pes significetur.

١٣٧ أُسْهَرٌ مِنْ قَطْرِبٍ

137. Vigilantior, quam animalculum Kothrob appellatum.

Animalculum sic appellatum noctu non dormit. Sic Abu-Ahmruus proverbium adnotavit. Alii loco vocis أُسْهَرٌ legunt أُسْعَى magis incedens, animalculum enim illud noctu multum vagatur. Scharaf-Aldinus et Samachscharius utrumque proverbium adnotaverunt.

١٣٨ أُسْهَرٌ مِنَ النَّجْمِ

138. Vigilantior, quam stella.

١٣٩ أُسْرَى مِنْ خَيْالٍ

139. Magis noctu incedens, quam phantasma.

١٣٩. أَسْهَرُ مِنْ جَدِّدٍ

140. Vigilantior, quam gryllus.

١٤٠. أَشْمَنُ مِنْ يَعْرُو

141. Pinguior, quam animal Jahru appellatum.

Codices in scriptione vocabuli يَعْرُو non consentiunt. In proverbii textu meo يَعْرُو; quocum Scharaf-Aldinus consentit; in scholiis يَغْزُو legitur. Codex Berol. يَغْرُ, cod. Lugd. يَعْرُو et codex Pocock. يَغْرُو habet. Unus in scholiis يَغْزُو. Animal illud in Chorasana vivens, dum molestiam fert, pinguescere dicitur.

١٤١. أَسْرَعُ مِنَ الرِّيحِ وَمَنِ الْبَرْقِ وَمَنِ الْجَوَابِ
وَمَنِ الْأَشَارَةِ وَمَنِ اللَّبَيْسِ وَمَنِ اللَّحْمِ وَمَنِ
الطَّرْفِ وَمَنِ لَحْمِ الْبَصَرِ وَمَنِ طَرْفِ الْعَيْنِ
وَمَنِ رَجَعِ الصَّدَى وَمَنِ رَجَعِ الْعُطَّاسِ وَمَنِ
حَلَبِ شَاةٍ وَمَنِ مَضْغِ تَمْرَةٍ وَمَنِ مَعَ الْفَلَفِ
وَمَنِ السَّمِ الْوَحَى وَمَنِ الْمَاءِ إِلَى قَرَارَةٍ وَمَنِ
كَلْبِ الْوَلُغَةِ وَمَنِ لَفْتِ رَدَاةِ الْمُتَرَدَّى
وَمَنِ السَّيْلِ إِلَى الْخُذُورِ وَمَنِ النَّارِ فِي يَبَيْسِ
الْعَرْفَجِ وَمَنِ شَرَارَةِ فِي قَصَبَاءِ وَمَنِ النَّارِ تُدْنِي مِنَ
الْحُلَفَاءِ وَأَسْرَعُ مِنْ دَمْعَةِ الْخَصِيِّ وَمَنِ قَوْلِ قَطَاةٍ قَتَلَا

142. Celerior quam ventus; quam fulgur; quam responsum; quam signum nutu factum; quam separatio; quam levis intuitus; quam intuitus; quam levis intuitus oculi; quam intuitus oculi; quam Echo; quam sternutamenti re-ditus; quam mulsio ovis, quam manducatio dactyli; quam motus manus; quam venenum confestim necans; quam aqua ad terram de-pressam defluens; quam canis ad lambendum; quam quod lingit canis nasum suum; quam detrahare pallium vestito; quam torrens ad locum declivem; quam ignis in aridis plantis spinosis; quam scintillae volantes in arundi-nibus; quam ignis, qui herbae Halfa propin-quus est; quam lachryma castrati; quam sonus Katha, quem avis Katha edit.

Quod Pocockius post vocem الوحى inseruit proverbium „Celerior quam mola,“ id errore vocis „أسرع من الرحى“ praecedentis ortum esse videtur.

١٤٣ أَسْرَعُ مِنْ حَيَّةٍ وَمِنْ ضَبٍّ وَمِنْ قَنْفَذٍ وَمِنْ
دَلْدَلٍ وَمِنْ صَدَىٍّ وَمِنْ فَرَخٍ الْعُقَابِ

143. Auditu magis valens, quam serpens; quam lacerta; quam herinaceus; quam hystrix; quam echo; quam pullus aquilae.

In Scharaf-Aldini opere «أسرع من عقاب» Auditu magis valens, quam aquila» legitur.

١٤٤ أَسْفَدُ مِنْ هَاجَرِيسٍ وَمِنْ ضَبْيُونٍ وَمِنْ دِيَكٍ
وَمِنْ عَصْفُورٍ

144. Salacior, quam simius; quam catus; quam gallus; quam passer.

Sed in Scharaf-Aldini opere legitur: اسفه من ضيون
»Stultior quam catus« Samachscharius cum Meidanio com-
sentit.

١٤٥ أسود من الأحنف

145. Potentior, quam Alahnafus.

١٤٦ أسجد من هدهد

146. Magis adorans, quam upupa.

In eum dicitur, qui ob flagitium Sodomiticum (ابنة)
vituperatur.

١٤٧ أسبق من أجل ومن الأفكار

147. Magis praecedens, quam tempus mortis;
quam cogitationes.

١٤٨ أسير من الخضر

148. Saepius iter faciens, quam Alchidrus.

Alchidhrus socius Mosis sc. Pinchas est, qui in alia cor-
pora post mortem, ut Eliae Georgique esset una eadem-
que anima, migrasse dicitur.

١٤٩ أسج من شيطان على فيل

149. Foedior, quam daemon (Satanas) super ele-
phante.

Vocabulum أسج in uno codice Lugdunensi inveni-
mus et sic Pocoekijs habuit. In codice meo et Berol.
أسج liberalior legitur.

١٥. أَسْرَ مِنْ غِنَى بَعْدَ عَدَمٍ وَبَرٍّ بَعْدَ سَقَمٍ

150. Maiore lætitia afficiens, quam opulentia post inopiam, et sanitas post morbum.

١٥١. أَسْأَلُ مِنْ صَمَاءَ

151. Magis petens, quam terra.

Hoc dicitur, quoniam terra aquam semper in se recipit, nunquam satiata. Grammaticus Ebn-Alahrabius versus hos adnotavit:

فَلَوْ كُنْتَ تُعْطَى حِينَ تُسْأَلُ سَامَحْتَ لَكَ النَّفْسَ وَأَحْلَوْلَاكَ كُلَّ خَلِيلٍ

أَجَدَّ لَا وَلَكِنْ أَنْتَ الْأَمْرُ مِنْ مَشَى وَأَسْأَلُ مِنْ صَمَاءَ ذَاتِ صَلِيلٍ

„Si dares, quum tu rogaberis, anima benigne erga te ageret (contentus esses) et omnes amici te iucundum esse putarent; imo non, sed tu vilissimus eorum es, qui in terra incedunt, et magis petens, quam terra, cui est sonus.“

Vox صليل hoc in versu sonum designat, quem aqua in terram intrans edit. Versuum metrum Thawil est. Conf. libr. m. p. 161.

Proverbia recentiora.

١٥٢ سَوْسُوا السَّفَلُ بِالْمَخَافَةِ

152. Humiles per timorem instigantur.

Voce سا asinus vocatur, vel ut ad potum veniat vel ut alligetur, vel ut celerius incedat, instigatur. Viles cum asinis comparantur. Pocockius proverbium vertit: »Regit infimos timore.«

١٥٣ سُلْطَانٌ غَشُومٌ خَيْرٌ مِنْ فِتْنَةٍ تَدُومُ

153. Rex iniustus melior est, quam bellum civile, quod durat.

١٥٤ سَوْءُ الْخَلْقِ يُعْدِي

154. Pravitas naturae contagio ad alios transit.

١٥٥ سَمَاعُ الْغِنَاءِ بِرِسَامٍ حَادٍ

155. Auditio opulentiae pleuritis vehemens est.

Quoniam vir audit et laetitia afficitur, laetitia afficitur et liberalis est, liberalis est et ad paupertatem redigitur, ad paupertatem redigitur et moerore affligitur, denique moerore affligitur, in morbum incidit et moritur. Sic proverbium Aleceudius explicavit.

١٥٦ سُبْحَانَ جَامِعٍ بَيْنَ الثَّلَجِ وَالنَّارِ وَبَيْنَ الضَّبِّ وَالنُّونِ

156. Laus ei, qui nivem et ignem, lacertam et piscem congregat.

De duobus contrariis, qui congregantur, proverbium adhibent.

سَوَاءُ قَوْلُهُ وَبَوْلُهُ ١٥٧

157. Aequalia sunt verbum eius et urina eius.

سَبْعٌ فِي قَفْصِ ١٥٨

158. Leo in cavea.

De viro fortissimo, qui captivus est, dicitur.

سَرَاوِيلُهُ فِي زِيْفِهِ ١٥٩

159. Femoralia eius in indusii parte collum cingente sunt.

Inopia eum coegit, ut indusium femoralibus repararet.

سَارَتْ بِهِ الْأَرْكَبَانِ ١٦٠

160. Abstulerunt eum camelis vehentes.

De nuntio, qui inter homines divulgatur, adhibetur.

سُوقُنَا سُوقَ الْجَنَّةِ ١٦١

161. Forum nostrum est forum paradisi.

De foro dicitur, in quo mercatura non fit.

سَالَ بِهِ السَّيْلُ ١٦٢

162. Abripuit eum torrens.

Periit.

سَخُنَ صَدْرُهُ عَلَيْكَ ١٦٣

163. Eius pectus in te calidum est.

In te iratus est, nisi fallor.

سَفِيرُ السَّوِّ يُفْسِدُ ذَاتَ الْبَيْنِ ١٦٤

164. Legatus pravus amicitiam corrumpit.

١٦٥ سَتُسَاقُ إِلَى مَا أَنْتَ لَاقُ

165. Tu protuderis ad id, quod tibi occurrit.

Id est: Quod tibi a Deo decretum est, tibi continget.

١٦٦ اَلْسُّودُّ مَعَ السَّوَادِ

166. Dominium est cum hominum multitudine.

١٦٧ اَلْسَّلَفُ تَلَفُ

167. Solutio pretii ante mercem traditam est interitus.

Conf. C. III, 158.

١٦٨ اَلْأَسَاقُ مَوَايِدُ اَللَّهِ فِي اَرْضِهِ

168. Fora sunt mensae Dei cibis obiectae in terra sua.

١٦٩ اَلسَّيْفُ يَقْطَعُ بِحَدِّهِ

169. Gladius acie sua secat!

١٧٠ اَلْسَّاجُورُ خَيْرٌ مِنْ اَلْكَلْبِ

170. Lignum, quod canis collo adligatur, melius est, quam canis.

١٧١ اَلْاِسْتِقْصَاءُ فِرْقَةٌ

171. Rei ad finem perductio est separatio.

Proverbii sensus talis videtur, quod si rem omnino ad finem perducimus, eam abicere solemus.

١٧٢ اَلْسَّلَامُ سَرِيعُ الْاَوْبَةِ

172. Incolumis celeriter totum incedit.

١٧٣ السَّعِيدُ مَنْ كَفَى

173. Felix est qui sufficit.

١٧٤ السَّلَامَةُ أَحَدَى الْغَنِيمَتَيْنِ

174. Incolumitas est una duarum praedarum.

Sc. Una praeda est, quam victor hosti ereptam reporat, altera ipsius incolumitas.

١٧٥ السَّعْرُ تَحْتَ اِمْنَجَل

175. Pretium annonae sub falce est.

١٧٦ السُّلْطَانُ يَعْلَمُ وَلَا يُعَلَّمُ

176. Rex scitur et non discitur.

١٧٧ السُّودَانُ بِالتَّمْرِ يُصْطَادُونَ

177. Aethiopes dactylis venando capiuntur.

Pocockius vertit: „Nigri in Iemen venantur,“ ut pro voce بالتَّمْرِ legatur باليمن. Et sic codex Berolinensis habere videtur. De sensu et Pocockius, qui doctum Arabem consuluit et Schultensius, mi fallor, vehementer dubitarunt. Mihi autem sensus esse videtur. Viles, ut Aethiopes, rebus parvi pretii, quales dactyli sunt, capi et in potestatem redigi possunt.

١٧٨ اِسْتَنْدْتُ اِلَى خُصِّ مَائِلٍ

178. In domo arundinea inclinatus sum.

١٧٩ اِسْتَغْنِ اَوْ مِتْ

179. Dives fias aut morere!

١٨٠ اِسْمَعْ وَلَا تُصَدِّقْ

180. Audi et non verum esse crede!

١٨١ اَسْجُدْ لِقَرَدٍ السَّوِّءِ فِي زَمَانِهِ

181. Adora simium pravam tempore suo!

١٨٢ اُسْتَرَّ مَا سَتَرَ اللّٰهُ

182. Absconde id quod Deus abscondit!

١٧٣ اسْتَعِينُوا عَلٰى حَوَائِجِكُمْ بِالْاِبْرَامِ

183. In rebus vestris necessariis firmum consilium
ad auxilium vocate!

Vox *الابرام* hoc in proverbio firmum consilium, quo
res nostra agenda est, significare videtur.

١٨٤ السَّنَوْرُ الصِّيَاحُ لَا يَصْطَادُ شَيْئاً

184. Felis vociferans nil venatur.

In eum dicitur, qui minas iactat, sed rem non perficit.



Caput XIII.

L i t t e r a S c h i n.

١ شَتَّى تَوْرُبُ لِلْحَلَبَةِ

1. Separatim mulsores redeunt.

In agmen congregati cameli ad aquam ducuntur, redeunt autem singuli. Quilibet camelam suam mulget, et unus post alterum perfecto opere redit. Adhibetur proverbium ad hominum diversas naturas significandas.

٢ شَغَلَتْ شُعَابِي جَدَوَايَ

2. Viae meae donum meum occuparunt.

Djeuharius vocem شعاب tanquam pluralem a شعب «via inter montes» derivandam esse censuit. Samachscharius autem a singulari شعبة vocem derivavit, qua voce viri rami i. e. eius officia et propinquos significarentur. Almondsirus denique vocem شعابي vitiosam esse dixit, quae in plura exemplaria irrepserit. Leguntur enim loco eius aut سَعَاتِي aut مَسْعَاتِي a radice سعى derivanda nomina, quibus studium et labores in alenda familia significantur. Proverbii sensus est: totum me familiae cura occupat, ut aliis dona dare non possim. Cf. Har. 559, 563.

٣ شَاكُهُ أَبَا يَسَارَ

3. Propinquus esto (veritati), o Abu-Jasare!

Vir quidam equum suum vacuum obtulerat. Alius quidam Abu-Jasar appellatus, ut equum laudaret, eum interrogavit, num hic equus est, in quo vehens feras venabaris? At interrogatus immodicam et a veritate alienam laudem improbens ista verba dixit i. e. ne te removeas a rei vera conditione. In eum dicitur proverbium, qui in describendo et laudando modum excedit. Conf. VIII, 9. et Djeuh.

٤ شَرُّ مَا يُجِيئُكَ إِلَى مُخَّةِ عُرْقُوبٍ

4. Malum est, quod ad medullam magni nervi in tibia confugere te cogit.

In magno illo nervo medulla non est; ad eum igitur confugit nemo nisi ad summam inopiam et paupertatem redactus. Proverbium vehementer inopia ad afflictum designat. Loco vocis يَشِيئُكَ legitur جِيئُكَ, qui est genti Tamim proprius enunciandi modus.

٥ شَرُّ الرَّأْيِ الدَّبَرِيُّ

5. Pessimum consilium est in fine elapsa occasione datum.

Vocabulum دَبَرِي duplici modo derivant, aut a دَبَرَ »postrema pars rei« aut a دَبَرَ »podex (cameli),« qui onus ferre non valeat, ut consilium nil valens significetur.

٦ شَرُّ مَا رَأَى أَمْرًا مَا لَمْ يَنْدُ

6. Pessimum eius, quod voluit vir, est id, quod non accepit.

Proverbii metrum Raml est. Conf. libr. m. p. 237. sq. Qui sine utilitate se fastigavit, dum petiit, quod assequi non potest, eius desiderium pessimum est habendum.

٧ شَرُّ السَّيْرِ لِحَقِّاقَةٍ

7. Pessimus incedendi modus est modus incedendi elatior.

Quia dorsum iste modus multum fatigat. Sed de vocabulo حَقِيقَة conferas lexicon meum.

ا شَرُّ الْمَالِ الْقَلْعَة

8. Pessimae opes sunt opes non durantes.

Abu-Ohbaidus vocem الْقَلْعَة cum Fatha super littera ل protulit.

9 شَرُّ يَوْمَيْهَا وَأَغْوَاهُ لَهَا

9. Pessimus dierum duorum et maxime perniciosus est hic.

Mulier quaedam e gente 'Thesm oriunda, cui nomen Ahns erat, in captivitatem abducta et verbis et factis bene tractabatur. Dicebat autem ista verba, quibus significaret, istum diem, quo in captivitate honore afficeretur, omnium pessimum esse. Abu-Ohbaidus dixit, versum vulgatum de re esse hunc:

شَرُّ يَوْمَيْهَا وَأَغْوَاهُ لَهَا رَكِبَتْ عَنْزٌ بِحِجْجٍ جَمَلًا

»Pessimus dierum duorum et maxime perniciosus is erat, quo Ahnsa in pilento camelino vehcbatur.«

Versus metrum Raml est. Cf. l. m. p. 238. Versum autem sic grammatice explicant. Casus accusativi, qui voci شَرُّ tribuitur est modus, qui a grammaticis Arabicis ظَرَفِيَّة appellatur i. e. quo tempus definitur i. e. die pessimo etc. vecta est Ahnsa etc. Vox اغْوَى forma comparativi a غَى est, pronomen autem ad diem redit, tum ipsi diei modo, qui ab Arabibus اتِسَاع appellatus est, error adscribitur. Qui autem voci شَرُّ nominativi casum tribuit, is هذا supplet i. e. Hic dies est pessimus dierum duorum sc. quo honore afficitur et quo contemnitur. Pronomen autem ه in voce

اغوى referre licet ad شر. Tum quoque vox اغوى derivari potest a quarta forma, id quod raro fit, ita ut ei perdendi significatio tribuatur et sic explicetur: اهلك شر Magis perdens malum dierum duorum ei hic dies est.

١. شَرُّ أَيَّامِ الدِّيكِ يَوْمٌ تُغَسَّلُ رِجْلَاهُ

10. Pessimus dies galli est, quo eius pedes lavantur.

Legitur loco vocis رجلاه ab aliis برائنه ungues eius i. e. dies, quo mactatus est.

١١ شَرُّ أَمْوَالٍ مَالٌ لَا يُرْكَبُ وَلَا يُدْكَبُ

11. Pessimæ opes sunt eae, quarum pars ex lege non datur et quae non mactantur.

Asinos significat. Mohammedes verbis sequentibus, quae traditione ad nos pervenerunt, res designavit, quarum pars ex lege non datur: ليس في الجبهة ولا في الكسعة ولا في النخعة صدقة »Non est in equis, non est in asinis, non est in servis sec. al. bobus laborantibus eleemosyna.«

١٢ شَوَى أَخُوكَ حَتَّى إِذَا أَنْضَجَ رَمَدٌ

12. Assavit frater tuus et quum bene cocta esset (caro), in cineres (eam) coniecit.

Conf. Djeuh. s. v. رمَد. In eum dicitur, qui beneficium exprobatibus corrumpit, aut post bonam agendi rationem rem facit, quae aliis suspicionem praebet.

١٣ شَاخِبٌ فِي الْأَنَاءِ وَشَاخِبٌ فِي الْأَرْضِ

13. Lac effluens (ex mammis) in vas et lac effluens in terram.

Quemadmodum mulgens modo in vas lac mulget, modo in terram effundit, sic loquens modo errat modo recte dicit. conf. Djeuh. s. v. شخب. Conf. prov. 36.

۱۴ شَرَّابٌ بِأَنْفَعِ

14. Frequenter bibens aquas stagnantes.

Aves hominum insidias timentes bibendi causa loca aquarum frequentata non adeunt; sed aquas stagnantes bibunt. Haec res in virum cautum transfertur. Verba ista Ebn-Djoraihus in Moahummerum ben-Raschid dixit. In Kamusi opere sic adnotatum est proverbium: أَنَّهُ لَشَرَّابٌ بِأَنْفَعِ »Is bibit aquas stagnantes« et de eo dicitur, qui rerum experientia edoctus calamitates expertus est.

۱۵ شَرِيقٌ مَا بَيْنَهُمْ بَشِيرٌ

15. Suffocata est mutua eorum ratio malo.

Id est: Malum continuum eos non reliquit.

۱۶ شُبٌّ شَوْبًا لَكَ بَعْضُهُ

16. Misce rem miscendam et tibi pars eius erit.

Proverbium hortatur, ut ei auxilium feramus, qui nobis utilis esse potest. Similis ratio est proverbio C. VI, 14.

۱۷ شَيْطَانُ حُبِّ دَعْدٍ

17. Amor Dahdae crines albos in capite habet.

Vocabulum دَعْدٍ aut declinabile aut indeclinabile mulieris nomen est. Proverbium amorem veterem et constantem designat.

۱۸ شَدَّ لَهُ حَزِيمَةُ

18. Constrinxit ei pectus suum.

Id est: Ad eam rem paratus est. Loco vocis حزيمة legitur حيزومه. In Samachscharii opere sic legitur pro-
verbium شد للامر حزيمة »Constrinxit rei pectus suum.«

١٩ شَرَقَ بِالرَّيْقِ

19. Sputo suffocatus est.

Noeuit ei res, quae utilitati propinquior erat, quia sputum homini propinquissimum est. Conf. pr. 79.

٢٠ شَنْشَنَةٌ أَعْرِفَهَا مِنْ أَخْزَمِ

20. Indoles, quam novi ex Achsamo.

Proverbium versus posterius dimidium est, quem Abu-Achsamum Thajjitam composuisse, Alcalbius dixit. Iste Abu-Achsamus abavus Hatimi vel abavus patris eius erat. Filium habuit Achsamum appellatum, qui patri inobsequens erat. Ante patrem moriens filios reliquit. Quodam die quum avum impetu facto illi vulnerarent, hunc versum dixit:

إِنَّ بَنِي ضَرْجُونِي بِالْدَّمِ شَنْشَنَةٌ أَعْرِفَهَا مِنْ أَخْزَمِ

»Fili mei sanguine me tinxerunt; indoles est, quam ex Achsamo novi.«

Versuum metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 246. Loco vocis ضَرْجُونِي legitur ورمـلـونـي id quod eundem sensum praebet. Sensus proverbii est: »Similes natura sunt patri suo;« et hoc est quemadmodum dicitur: العَصَا مِنَ الْعَصِيَّةِ »Baculus ex baculo parvo.« Cf. C. I. 32. Et dicitur: شَنْشَنَةٌ »Natura ex Achsamo.« In magna similitudine inter filium et parentem adhibetur. Samachscharius autem diversos explicandi modos adnotavit. Aliis vocem شَنْشَنَةٌ significare guttam (a شَنْشَنَ) effudit (صَبَ), vocem أَخْزَمِ autem significare brevi glande praeditum penem. Aliis أَخْزَمِ nomen esse generosi admissarii, aliis Achsamum nomen avi Hatimi esse, qui ut Hatimus liberalitate notus

fuisse. Hatimus autem erat filius Ahbd-Allabi ben-Sahd ben-Hesredj ben-Achsam. Hunc explicandi modum Hari-rius in adnotationibus ad quædam loca narrationum suarum (Makamah pg. 521. ed. de Sacy) adtulit.

٢١ شَرِيْقَةُ تَعْلَمُ مَنْ أَطْفَحَ

21. Scharika scit, quis spumam (ollae) sumserit.

Scharikah nomen mulieris est. Samachscharius aliam voois اطْفَح significationem admisit. Sic legitur: يقال اطْفَح اطْفَح فلان عليك غضبا اذا امتلا «Dicitur فلان عليك غضبا» «Quidam ira impletus est contra te,» ut proverbium vertatur. «Scharika scit, quis ira impletus sit.» In eum adhibetur, qui rerum veram conditionem cognovit.

٢٢ شَاهِدُ الْبُغْضِ اللَّحْظُ

22. Testis odii intuitus est.

Id est: Ex hominis intuitu eius odium cognosci potest. Simili modo dicunt C. V, 10. „Amans جلی محب نظره. „Amans intuitum suum polit.“ Dixit poeta Sohairus:

مَتَى تَكُنْ فِي صَدِيقٍ أَوْ عَدُوٍّ تُخَيِّرُكَ الْوُجُوهُ عَنِ الْقُلُوبِ

„Quando cum amico aut inimico es, facies tibi corda ostendunt.“

Versus metrum Wafir est. Conf. l. m. p. 204. In Samachscharii opere sic legitur proverbium: شاهد البغض النظر, qui est alter proverbi legendi modus.

٢٣ شَفِيتُ نَفْسِي وَجَدَعْتُ أَنْفِي

23. Sanavi animam meam et nasum meum amputavi.

De eo dicitur, qui dum ab una parte sibi nocet, ab altera sibi prodest. Ad metrum Sarih referri potest. Conf. libr. m. p. 246.

٢٤ أَشَدُّ يَدَيْكَ بَغْرَزَه

24. Manum tuam ad stapedem eius alliga!

Proverbium, quod ad metrum Camil referri potest (cf. l. m. p. 216), hortatur, ut rei firmiter adhaereamus eique constanter dediti simus. In Scharaf-Aldini opere legitur: *وَيَقَالُ ذَلِكَ لِمَنْ أَفَادَ شَيْئًا يَغْبُطُ بِهِ*. Verba ista ei dicuntur, qui rem consecutus est, cui invidetur. In lexico meo diversum proverbio sensum tribui.

٢٥ شِمْرٌ وَأَنْزِرْ وَالْبَسْ جِلْدَ النَّمِرِ

25. Laciniam tolle, medium tuum cinge et cutem pardi indue!

Monet nos proverbium, ut diligentiam adhibeamus et fortes simus. Conf. Harir. p. 287, 292.

٢٦ شَيْطَانُ الْحَمَاطَةِ

26. Serpens plantae Hamathah appellatae.

Haec herba *الحاماتية* appellata nec non nomine *حباط* appellatur. Serpentes eam amant. Hoc vero in proverbio serpenti nomen *شيطان* (satanas) inditum est. In virum dicitur, cuius adspectus foedus et turpis est.

٢٧ شَهِدْتُ بَأَنَّ الْخُبْزَ بِاللَّحْمِ طَيِّبٌ

وَأَنَّ الْخُبَارَى خَالَةُ الْكَرْوَانِ

27. Testificor panem cum carne bonum esse et avem Otim esse avis Carawan appellatae materteram.

Versus est metri Thawil. Conf. l. m. p. 162. Legitur *وَبَانَ الزَّبْدُ بِالْتَمَرِ طَيِّبٌ*. Cremorem lactis cum dactylis bonum esse. De re adhibetur, quae optata non attingitur.

٢٨ شَمِرٌ ذِيلاً وَأَدْرِعَ لَيْلاً

28. Tolle laciniam et indue noctem!

Proverbium monet, ut parati simus et diligentiam in quaerendo adhibeamus.

٢٩ أَشْرِقْ تَبِيرُ كَيْمَا نَغِيرُ

29. In solis ortum ingredi o Tsabire, ut festinemus!

In codice meo et codice Lugdun. [hoc scholion legitur: وكانوا لا يفيضون حتى تطلع الشمس ويضرب في الاسراع والعجلة. Et non solebant ante solis ortum a loco Ahrafat abire. Adhibetur de celerando et festinando.] Solus codex Berol. hoc habet scholion: اشرق اى ادخل يا تبير في الشروق كى نسرع للنحر يقال اغار فلان اغارة الثعلب اى اسرع قال عمر رضى الله عنه ان المشركين كانوا يقولون اشرق تبير كيما نغير وكانوا لا يفيضون حتى تطلع الشمس يضرب في الاسراع والعجلة, Vox اشرق significat intra, o Tsabire! in ortum solis, ut sacrificium properemus. Dicitur: festinavit quidam festinatione vulpis, ut vox اغار eandem significationem, quam vox اسرع habeat. Dixit Ohmarus, cui Deus benedicat! plures Deos colentes dicebant: اشرق تبير كيما نغير, nam ante solis ortum a loco Ahrafat non abibant. Adhibetur (proverbium) de properando et festinando. Conf. quoq. Kamus. Abu-Sajjarahus, de quo vide C. XIV, 85. verba proverbii dixisse fertur.

٣٠ شَرَعَكَ مَا بَلَغَكَ أَهْلًا

30. Tibi sufficit id, quod te ad locum perducit.

Commeatus copia tibi sufficit, qua ad locum, quem petis, pervenis. Monet nos proverbium, ut paucis contenti simus. Conf. Kamus. s. شرح. Dixit poeta:

مَنْ شَاءَ أَنْ يُكْثِرَ أَوْ يُقَلِّلَ يَكْفِيهِ مَا بَلَغَهُ الْخَلَا

»Qui aut paucum aut multum adferre vult, ei sufficit,
quod ipsum ad locum perducit.« Metrum est Sarih.

٣١ أَشْبَهَ شَرْجَ شَرْجًا لَوْ أَنَّ أُسَيْمِرًا

31. Similis esset locus Schardj loco Schardj, si
spinae adessent.

In Scharaf-Aldini opere Scharadj ille locus enunciatur.
Abu-Ohbaidus dixit: Almofadhdhelus proverbii originem
sic narravit: Lokaimus cum patre suo Lokmano in loco
Schardj appellato erat. Quum Lokaimus camelis suis pa-
hulum vespertinum ut praeberet abiisset, Lokmanus, qui
Lokaimum odio haberet, perdere eum constituit. Foveam
igitur fodit, in quam incideret, et ne locum cognosceret,
spinas Aegyptiacas, quibus locus impletus erat, removet.
Lokaimus autem locum cognoscens et spinas non inve-
niens, ista verba dixit. Vox *أُسَيْمِر* diminutivi forma est,
a plurali *أُسَمِر* derivanda. Proverbium duas res aequales,
nisi quod una tantum re diversae sunt, designat.

٣٢ شَجَرٌ يَرْفُ

32. Arbor nitet.

Vox aut a *رَف* nituit aut a *رَف* late patuit umbra
derivari potest. In eum dicitur. cuius adspectus pulcher
est, interna autem conditio non aequae bona.

٣٣ شَرُّ الرِّعَاءِ الْخَطَمَةُ

33. Pessimus pastor est is, qui frangit (pecora).

De viro dicitur, qui rei praefectus eam non bene per-
ficit, ut pastor pastum ducens pecus duriter tractat.
et baculo percutit, ut unum ex altero noxam capiat. Ka-
musi auctor Djeuharium vituperavit, quod proverbium esse

dixerit verba, quae traditione ad nos delata sint. Nil vero impedit, quominus ista Mohammedis verba in proverbii consuetudinem venerint.

۳۴ شَغِلَ عَنِ الرَّامِي الْكِنَانَةَ بِالنَّبِيلِ

34. Non curat, quid agat sagittis petiturus pharetram.

Duo viri, sagittis iaculandi artis peritissimi, unus e gente Fesar, alter e gente Asad, amicitiam contraxerant. Quodam die, quum Fesarita pharetram novam haberet, Asadita laceram, Asadita dixit: quis nostrum iaculandi artis peritior est, ego an tu? Fesarita dixit: ego sum, quod te artem docui. Dixit Asadita: ponas mihi pharetram tuam aut ego tibi meam ponam, ut experiamur! Dixit Fesarita: ponas mihi tuam! Re facta, Fesarita omnes suas sagittas consumsit, semper Asaditae pharetram feriens. Tum Asadita: nunc mihi tuam pharetram ponas! Fecit Fesarita et ab Asadita sagitta confossus occisus est. Asadita autem eius pharetram novam, quae ipsi placuerat, sibi sumsit. Proverbii sensus est: Fesarita non vidit, Asaditam ipsum, non pharetram sagitta petiturum esse. Dixit Ferasdakus:

فَقُلْتُ أَطْنُ ابْنَ الْحَبِيبَةِ أَنِّي شَغِلْتُ عَنِ الرَّامِي الْكِنَانَةَ بِالنَّبِيلِ

«Et dixi: num putat filius turpis feminae, me negligere eum, qui pharetram sagittis petat?¹⁾»

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161. Proverbium de viro adhibetur, qui incuriosus non videt, se ab altero peti. In Hamasae scholiis pg. 153. legitur: «فَضْرَبَ مِثْلًا لِمَنْ يَعْمَلُ عَمَلًا وَهُوَ يَرَى غَيْرَهُ» De eo adhibetur

1) Poeta Djerirus, cui inimicitiae cum Ferasdako intercesserant, Abaihtsum satyra perstrinxit, revera verbis Ferasdakum petens. Ferasdakus igitur dixit: num ille vilis putat, me non intelligere satyrae verum sensum, quo ipse petor.

proverbium, qui rem agit, et aliam se agere ostendit, quae verba, nisi fallor, ad nostrum proverbium referenda sunt.

٣٥ شَقَّ فُلَانٌ عَصَا الْمُسْلِمِينَ

35. Rupit quidam baculum Mohammedanorum.

Disregavit Mohammedanos et eorum consensum sustulit. Baculum congregationem et consensum significare, Abu-Ohbaidus dixit: quippe quum nomine عصا nommisi «baculus haud ruptus» appellaretur. Alii dicunt, duos agasones iter simul facientes, quum in via se separarent, baculum unum in duas partes dirupisse, ut quilibet partem acciperet, tum in omnem separationem translatum esse loquendi modum. Conf. Kam. s. عصا.

٣٦ الشَّجَاعُ مَوْقِيٌّ

36. Fortis est custoditus.

Pauci enim contra fortem in pugna prodeunt eius fortitudinem timentes. Simili ratione dicitur: احرص على الموت «Si mortem cupis, vita tibi dabitur.» Proverbio laus fortitudinis inest. Samachschar.

٣٧ شَخِبَ طَمَحٌ

37. Lactis emulsi radius in terram decidit.

In eum dicitur, qui semel vitium committit; aliis autem significat, portionem boni perire. Conf. prov. 13.

٣٨ شَخِمَتِي فِي قَلْعِي

38. Adeps meus in sacco meo.

Rem in potestate hominis sitam esse significat, ut ea fruatur, quando velit.

٣٩ أَشْنَأُ حَقَّ أَخِيكَ

39. Quod ei debetur, fratri tuo da!

Proverbium monet, ne rei amore seducti fratri debitum denegemus.

٤٠ الشَّرُّ يَبْدُوهُ صِغَارُهُ

40. Malum initio parvum est.

Patienter ferendum est malum, ne ad maius perveniamus. Conf. XXVIII, 120. Dixit Miscinus Aldaremita:

وَلَقَدْ رَأَيْتُ الشَّرَّ بَيْنَ لَحْيَيْ يَبْدُوهُ صِغَارُهُ

فَلَوْ أَنَّهُمْ يَأْسُونَهُ لَتَنْتَهَيْتُ عَنْهُمْ كِبَارُهُ

»Iam vidi inter gentem malum, cuius initium parvum erat.

Si id sanassent, profecto! magnum ab iis remotum fuisset.« Versuum metrum Camil est. Conf. l. m. p. 214.

٤١ الشَّرُّ أَخْبَثُ مَا أَوْعَيْتَ مِنْ زَادٍ

41. Malum est pessimus commeatus, quem asservasti.

Monet proverbium, ut vituperium et malum fugiamus. Versus huius, cuius metrum Basith est, hemistichium prius tale esse dicitur: »Bonum durat, et si longum eius tempus est. Alii daemones versum hunc dixisse contendunt, alii versum Ohbaido ben-Alabraz tribuunt. Similem sensum Alafwahu expressit:

وَالْخَيْرُ تَزْدَادُ مِنْهُ مَا لَقِيتَ بِهِ وَالشَّرُّ يَكْفِيكَ مِنْهُ قَلَّ مَا زَادَ

»Boni tantum, quantum obtinere potes, commeatum tibi parabis, mali autem parvus commeatus tibi sufficit.«

Metrum est Basith. Conf. l. m. p. 190.

٤٢ الشَّحِيحُ أَعْذَرُ مِنَ الظَّالِمِ

42. Avarus excusatione dignior est, quam iniustus.

Abu-Ohbaidus dixit, vulgum hoc proverbium quotidie adhibere. Excusant enim virum, qui opes suas conservat, ne honorem perdat et ad mendicandum cogatur. Ille ex vulgi opinione vituperio dignus est, qui aliorum opes ad se rapit. Abu-Ahmruus proverbium significare dixit, eum, qui avarum contumelia afficeret, vituperatione digniorem avaro esse. Primum ista proverbialia Ahmirus ben-Zazaah dixisse fertur, quum ante mortem filios adhortaretur.

٤٣ شَرَبْنَا عَلَى الْخَسَفِ

43. Bibimus cibo deficiente.

Molestia proverbio designatur. Conf. Kam.

٤٤ اِشْتَرِ لِنَفْسِكَ وَلِلَّسُوقِ

44. Eme tibi et foro!

Cape res, quae tibi commodo sunt, et quas si vendere vis, vendibiles sunt. Cautionem et prudentiam in rebus acquirendis adhibe!

٤٥ اِشْتَدِّ زَيْمٌ

45. Curre o Saima!

Saim equi nomen est. Id est: Occasionem ne effugere sinas, o vir!

٤٦ اَلشَّعِيرُ يُوَكِّلُ وَيَذِمُّ

46. Hordeum editur et vituperatur.

Et dicitur: «خبز الشعير يوكل ويذم» Panis hordeaceus editur et vituperatur. Simile est proverbium C. I, 99. Adhibetur de beneficii vituperio.

٤٧ اَشْوَارُ عَرُوسٍ تَرَى

47. Num vides pudendum sponsae?

Construendum est اَتَرَى شَوَار. Ad deridendum adhi-

betur. Regina Saba verba haec Djasimaho dixisse fertur. Conf. C. VII, 9.

٢٨ شَبِيرٌ فَتَقَرَّبَ

48. Magni habitus est et tum magni se habuit.

Haec proverbii in scholiis explicatio legitur: اى اكرم فاستحسنى وعظم فاستعظم والشبر انقربان الذى يقرب ومعناه «Honore affectus est et tum tanquam stultum se gessit, magni habitus est et tum tanquam magnum se gessit. Vocabulum شبر donum sponsalitium, quod offertur, est. Sensus est: in propinquum adductus fuit et tum tanquam propinquum se gessit. In eum adhibetur proverbium, qui modum ipsi convenientem et dignitatem transgreditur.»

٢٩ شَبَعَانُ فِي يَدِهِ كِسْرَةٌ

49. Satiatus, in cuius manu frustum panis est.

De eo dicitur, cuius opes maiores sunt, quam necessitas postulat.

هـ شَبِيئًا مَا يَطْلُبُ السَّوْطُ إِلَى الشَّقَرَاءِ

50. Rem quandam postulat flagellum ab equa rufa.

Id est: Postulat cursum. Proverbii originem hanc fuisse tradidit Abu-Saidus. Vir quidam in equa rufa vehebatur, quae quoties vir eam flagello percutiebat, toties cursum augebat. De eo dicitur, qui rem necessariam petit, et in eo est, ut eam assequatur. Meid. De eo dicitur, qui violenter tractatur, ut res petita eius manui eripiat. Samachschar.

اه شَمَّ خِمَارَهَا الْكَلْبُ

51. Canis velum eius olfecit.

In mulierem male olentem, tum quoque in mulierem impudicam, moecham verba dicuntur.

٥٢ شَفَاؤُهُ نَكَو الدَّيْرَ

52. Sanatio eius in eo consistit, quod ulcus escharâ nudatur.

Id est: Malum malo excipe! In feminam dicitur, dum virum spectare videtur proverbium, cui nil nisi vilitas et contentus convenit.

٥٣ الشَّرُّ لِلشَّرِّ خُلِقَ

53. Malus malo creatus est.

Proverbium hoc simile est alteri: حَدِيدٌ بِالْحَدِيدِ يَفْلَحُ
»Ferrum ferro finditur.« Conf. I, 13.

٥٤ أَثْبَيْتَ عَقِيلَ إِلَى عَقْلِكَ

54. Ad ingenium tuum confugere coactus es, o Ahkile!

De viro dicitur, qui in rem difficilem incidit, e qua non facile se expedire potest. Necesse igitur est, diligentiam adhibere et prudenter agere. Scharaf-Aldinus et Samachscharius alium proverbii intelligendi modum adnotarunt. Sensum esse dicunt: Tu ad ingenium tuum confugere coactus eras, et hoc te in malum coniecit, ut gaudium ob malum, quod quis sibi ipsi paravit, proverbio insit. Sed vocabulum عَقْلُكَ duabus vocalibus Fatha ab aliis enunciat, ut statum eius, qui distortos habeat pedes, designet. In pravam hominis agendi rationem in proverbio vox translata est. Verborum lusus proverbio inest.

٥٥ شَبَعَانُ مَقْصُورٌ أَلْ

55. Satiatus incarcerationis in suum commodum.

De eo dicitur, cuius conditio pulchra facta est, postquam emaciatus fuerat. Incarceratio ei utilis fuit, quia pinguis evasit. Similis proverbio ratio est, quam C. XXI, 37.

٥٦ أَشَدُّ حَيَازِيْمَكَ لِدَلِكَ الْأَمْرِ

56. Firmiter liga pectus tuum isti rei!

Fortiter et firmo consilio rem istam aggredere! Ohai-hahus ben-Aldjolah filio suo dixit:

أَشَدُّ حَيَازِيْمَكَ لِلْمَوْتِ فَإِنَّ الْمَوْتَ لَا قِيَّكَ

وَلَا تَجْزَعُ مِنَ الْمَوْتِ إِذَا حَدَّ بِوَادِيكَ

»Morti pectus tuum liga, nam mors tibi occurret; ne mortem timeas, quando in vallem tuam venit.«

Versuum metrum Hesedj est. Conf. l. m. p. 226. In initio prioris versus duae syllabae longae superfluae sunt, quae res a metricis خزم appellatur. Conf. l. m. p. 85. In Scharaf-Aldini opere Ahlio versus illi, abiecta voce اشد, tribuuntur.

٥٧ شَيْخٌ يُعَلِّلُ نَفْسَهُ بِالْبَاطِلِ

57. Senex, qui vana re se quietat.

De viro dicitur, |qui ad venerem impotens est aut de sene grandaevo, qui rem cum mulieribus habere nequit. Ad metrum Camil referri potest. Conf. l. m. p. 212.

٥٨ شَاخَسَ لَهُ الْدَّهْرُ فَاهُ

58. Ostendit ei tempus os suum cum dentibus invicem distantibus.

Id est: Fortuna secunda ei adversa facta est.

٥٩ شَقَّ عَصَاهُمْ نَوَى شَاجُورٍ

59. Rupit baculum eorum absentia remota.

Omnino inter se dissenserunt.

٦. الشَّرْطُ أَمْلَكَ عَلَيْكَ أَمْ لَكَ

60. *Conditio omnino observanda est, sive contra te sive pro te sit.*

Proverbium hortatur, ut conditionibus inter fratres factis satisfiat.

٦١ الشَّرُّ قَلِيلُهُ كَثِيرٌ

61. *Parvum malum, magnum est.*

Huic similis ratio est, quam verbis: الشَّرُّ تَحْقِرُهُ وَقَدْ يَنْمَى
»Malum quod parvi habes, crescit.« Proverbium docet, malum parvi habendum non esse.

٦٢ الشَّيْبُ قِنَاعُ الْمَقْتِ

62. *Senectus calantica odii est.*

Hoc dicitur, quia puellae senes odio habent.

٦٣ الشَّبَابُ مَطِيَّةُ الْجَهْلِ

63. *Adolescentia insipientiae iumentum est.*

Altera lectio est: مَطْنَةُ الْجَهْلِ »locus ubi insipientia esse putatur.«

٦٤ شَرُّ الْعَيْشَةِ الرَّمَقُ

64. *Pessimus victus est, quo nonnisi extremus vitae spiritus ducitur.*

Vocabulum رَمَقٌ pluralis vocis رَمَقَةٌ est, quo victus designatur, qui extremo vitae spiritui retinendo sufficit. Altera lectio est: الرَّمَقُ (Alramik), ut الْعَيْشَةُ supplendum sit. Adhibetur proverbium ad maximam in vita penuriam designandam.

٦٥ الشَّمَاتَةُ لَوْمٌ

65. *Gaudium ob alienum malum vilitas est.*

Verba haec Actamus ben-Zaifi Tamimita dixisse narratur. Ob alius mala nonnisi is, cuius natura prava est, gaudio afficitur.

٦٦ الشَّرُّ كَشَكْلِهِ

66. Malum ut ipsius similitudo est.

Id est: Malum malo simile est et una pars alteri. Legitur quoque الشَّى كَشَكْلِهِ »Res ut ipsius similitudo est.«

٦٧ شَرٌّ مِنْ الْمَرْزَةِ سَوْءٌ لِّخَلْفٍ مِنْهَا

67. Peius, quam infortunium, est pravitas eius, quod in locum eius (infortunii) succedit.

Sic proverbium in scholiis explicatum est. المرزبة الرزء وهو المصيبة يصرب للخلف قام مقام الخلف وقيل اراد بالخلف ما يستوجبه من الصبر ان صبر وسوءه ان يجبط ذلك بالجزع »Vox مرزبة idem significat, quod vox رزء, scilicet calamitatem. De re dicitur, quae in rei alterius locum succedit. Et dicitur: Vult voce خلف significare patientiam, quae ipsi necessaria videtur, si cum forti animo (calamitatem) fert, malum autem eius (patientiae) est, quod ea propter timorem frustra fit.«

٦٨ شَرٌّ مِنَ الْمَوْتِ مَا يَتَمَنَّى مَعَ الْمَوْتِ

68. Peius, quam mors, est id, propter quod mors optatur.

De infortunio maximo dicitur.

٦٩ شَرُّ اللَّبَنِ الْوَالِجُ

69. Pessimum lac est intrans.

Dicere vult: Pessimum lactis est id quod in domum tuam intravit, te impellens, ut lac hospiti des, eumque tibi et liberis tuis praeferas. Proverbium adhibetur, ut homines ad beneficentiam incitentur. Aliis autem الدوالج de lacte dicitur, quod in mammas repellitur, eo ut mammae aquà conspergantur i. e. lac quod non mulgetur.

Proverbium ex verbis, quae Alharitsus ben-Alhillisa filio suo Ahmruo dixit, desumptum est:

قُلْتُ لِعَمْرٍو حِينَ أَرْسَلْتَهُ وَقَدْ حَبَا مِنْ دُونِهَا عَالِجٌ
لَا تَكْسَعِ الشَّوْلُ بِأَغْبَارِهَا إِنَّكَ لَا تَدْرِي مِنَ النَّاتِجِ
وَأَصْبَبَ لِأَصْيَافِكَ أَلْبَانَهَا فَإِنْ شَرَّ أَلْبَنِ الْوَالِجِ

»Dixi Ahmruo, quum eum dimitterem, et iam arena Ahlidj eminuit, ut eae (camelae) tectae essent, ne camelis praegnantibus cum lacte in uberibus superstite aquam adspergas (ut lac tollatur), tu enim nescis, quis futurus sit parientem adiuvans et hospitibus tuis lac earum effunde, nam pessimum lac est, quod in ubera retruditur.«

Versuum metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 243.

٧٠ أَشْرَبْتَنِي مَا لَمْ أَشْرَبْ

70. Dixit, me hibisse, quod non bibi.

In Scharaf-Aldini libro vocales tertiae personae feminini voci اشربتني adscriptae sunt. Me fecisse dixit id, quod non feci. Conf. Kam. Samachschar.

٧١ الشُّبْهَةُ أُخْتُ الْحَرَامِ

71. Dubitatio est soror rei illicitae.

Duas res designat, quae non multum diversae sunt. Sic in scholiis Meidanii legitur. Verborum autem ratio talis videtur, ut sensus sit: si de re dubitas, num licita sit nec ne, eam illicitam esse, putes.

٧٢ الشَّرُّ خَيْرٌ إِذَا كَانَ مُشْتَرَكًا

72. Malum melius est, quum plures participes sunt.

Adhibetur in magna calamitate, qua multi adficiuntur ad significandum, eam esse minoris momenti.

٧٣ الشَّبْعَانُ يَفْتُ لِلْجِيعَانِ فَتًا بَطِيًّا

73. Satiatus esurientibus cunctanter frustra comminuit.

De eo dicitur, qui rei tuae curam non habet et statum tuum non expertus est.

٧٤ شَقِشَقَةٌ هَدَرَتْ ثُمَّ قَرَّتْ

74. Res Schikschikah appellata mugit, tum quievit.

Vocabulo شَقِشَقَةٌ res pulmoni similis designatur, quae ex ore cameli dependet, quum libidine accensus est. Quando autem orator ذو شَقِشَقَةٍ cognominatur, hoc fit, quia cum admissario comparatur. Imperatoris Ahlii una oratio cognomen شَقِشَقِيَّة accepit. Causa talis erat: Quum Ahlius orationi finem imposuisset, Ebn-Ahbbasus dixit: o princeps fidelium! o si orationem tuam in campum, quem ingressus eras, longius produxisses! Ahlius autem respondit: Absit, o Ebn-Ahbbase, تِلْكَ شَقِشَقَةٌ هَدَرَتْ ثُمَّ قَرَّتْ. »Ea fuit res شَقِشَقَةٌ appellata, quae mugit tum quievit.« Proverbii sensus esse videtur: Modus in rebus tenendus est.

٧٥ شَرُّ الْضُرُوعِ مَا دَرَّ عَلَى الْعَصَبِ

75. Pessima mamma est, quae lac large emittit, quod ligatum est femur.

Sic dicunt, quod camelae, quae non large lac emittit, lumbus vinculo ligatur, ut plus lactis emittat.

٧٦ شَرُّ النَّاسِ مَنْ مَلَحَهُ عَلَى رُكْبَتِهِ

76. Pessimus hominum is est, cuius super genu adeps est.

De homine levi, prono ad iram et perfido dicitur. Arabes adipem ob album eius colorem salem appellarunt. Sic versus sequens explicatur:

لَا تَلْمِهَا أَتَمَّا مِنْ نِسْوَةٍ مَلْحَمًا مَوْضُوعَةً فَوْقَ الرُّكْبِ

»Ne vituperes eam, quod ex mulierum numero est, quarum adeps super genu est.«

Versus metrum Raml est. Conf. l. m. p. 238. Sensus igitur proverbii talis est: Pessimus homo is est, qui prudentia caret, qua ad res laude dignas incitatur; sed cuius animus levibus et inconstantibus mulieribus similis est, quae adipem amant.

٧٧ أَشَامُ كُلِّ أَمْرٍ بَيْنَ فَكِيهِ

77. Infelicitas cuiuslibet viri inter mandibula est.

Legitur *بين لحييه* inter genas i. e. Lingua cuiuslibet maximae infelicitatis causa est. Vocabulo *أشام* in proverbio eandem quam voci *شوم* significatio tribuitur. Eodem modo dicitur: *مقتل الرجل بين فكيه* »Instrumentum, quo vir occiditur, inter eius mandibula est.«

٧٨ أَشْبَهَ فُلَانٌ أُمَّهُ

78. Quidam matri suae similis est.

De eo dicitur, qui debilis habetur.

٧٩ شَاجَى بِرَيْقِهِ

79. Sputo suo suffocatus est.

In eum dicitur, qui e loco, ubi securum se putabat, oppressus est. Conf. prov. 19.

٨٠ شَدِيدُ الْحِزَةِ

80. Firmus in loco cinguli.

Vocabulum *حِزَة* locum, ubi cingulum est in medio corpore, significat. Proverbium patientem in malis ferendis designat.

۸۱ شَرَّ أَهَرَّ ذَا نَابٍ

81. Malum est, quod feram gannire fecit.

Proverbium in scholiis sic explicatum est: Vox شَرَّ nominativi casum habet, quod phrasin incipit modo, quem grammatici ابتداء appellant. Est vox indeterminata. Vocis autem indeterminatae conditio est, ut non incipiat phrasin, nisi specialis facta sit verbis additis ex. gr. رجل من تميم فارس «Vir e gente Tamim est eques.» In proverbio quamquam nil additum est, id tamen licitum est, quia sensus est: «Nulla res gannire fecit feram nisi malum.» Adhibetur proverbium de indiciis mali apparentibus.

۸۲ أَشَدُّ حُطْبَى قَوْسِكَ

82. Liga, o Hothsobijje, arcum tuum!

Proverbium genti Banu-Asad proprium est. Hortatur, ut ad rem agendam parati et instructi simus.

۸۳ شَرِبَ فَمَا نَقَعَ وَلَا بَضَعَ

83 Bibit; sed non explevit sitim et non satiatus fuit.

De eo dicitur, qui rei fastidium non habet.

۸۴ شَهْرٌ ثَرَى وَشَهْرٌ ثَرَى وَشَهْرٌ مَرَى

84. Mensis in quo humor et mensis in quo vides et mensis in quo pratum est.

Menses veris sunt. Primum pluvia decedit, tum gramina crescentia vides, tum longa sunt et depascuntur. Vocabula ثَرَى et مَرَى cum Nun in fine enuntianda sunt, quae littera ob vocem ثَرَى omissa est, ut sonus vocum omnino aequalis esset. Tum quoque فِيهِ in eo in tribus phrasibus omissum est sc. شهر فيهِ ثَرَى etc.

٨٥ شَعَبَتْ قَوْمِي شَعُوبٌ

85. Gentem meam mors dispersit.

Adhibetur ad significandum, homines dispersos esse. Inest proverbio lusus verborum.

٨٦ شَوْفُ النَّحَاسِ يُظْهِرُ النَّحَاسَا

86. Politio aeris aes ostendit.

In vilem dicitur, qui, ut beneficia in alios conferat, impellitur; sed facere recusat. Politio enim non efficit, ut aes naturam suam mutet. Proverbio metrum Sarih est, et hanc ob causam in codicibus Berol. et Lugdun. النَّحَاسَا scriptum reperitur. Conf. l. m. p. 246.

٨٧ شَرِيبٌ جَعِدٌ قَرَوٌ مُقِيرٌ

87. Lacus compotoris Djahdi pice oblitus est.

Vocabulum قَرَو proprie inferior pars arboris est excavata, in quam mustum e torculare effluit. Et lacu autem tali pice oblito nil musti effluit. In avarum igitur dicitur. Metrum proverbii Redjes est. Conf. l. m. p. 230.

٨٨ شَنُوءٌ بَيْنَ يَتَامَى رُضِعَ

88. Sordidum inter pupillos sugentes.

Vocabulum شَنُوء in verbis et factis id significat, quod sordidum habetur. In homines dicitur, qui ad turpia perpetranda convenerunt, et inter quos nemo est, qui eos retineat et rectum ostendat. Proverbio metrum Redjes est. Conf. libr. m. p. 230.

٨٩ شَيْكَ بِسَلَاةٍ أُمٌّ جَنْدَعٌ

89. Mater Djondahi spinis palmarum vulnerata fuit.

Mater Djondahi nomen mulieris est. De eo dicitur, qui e loco securo obruitur.

٩٠ شَرُّ دَوَاءٍ أَلْبَلِ التَّذْيِيعِ

90. Pessima camelis adhibita medicina mactatio est.

Anno infertili, quum camelorum interitum timent Arabes, eorum pullos mactant, ut matres salvae sint. Proverbio metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 246. De eo dicitur, qui malum fugiens in maiorem calamitatem incidit.

٩١ شَمِرٌ بِخَنَابَةِ أُمِّ شَبَلٍ

91. Olfac mucrone nasi, o leaena!

Vocabulum خَنَابَةِ mollem nasi partem genis contiguam significat. In superbum verba dicuntur.

٩٢ شَمَرُ ثَرَوَانٍ وَصَاوُ هُكَعَةٍ

92. Laciniam sustulit opulentus et aridus, stultus.

Proverbium, cui metrum Redjes esse videtur, (cf. l. m. p. 230.) scholion sic explicat: يقال ثروان اذا كان كثير المال والصاوى اليابس يقال صوى يصوى صويا اذا يبس والهكعة الاحمق الكسلان يضرب للغنى المشمر الجبان في امره وثرؤان «Dicitur ثروان بيماهيه وبوازيه كسلان رث لئال فمن اين يلتفتيان, quum quis opulentus est, et صاو aridum significat. Dicitur صوى, cuius futurum يصوى, nomen actionis صوى est, quum aridus est. Vox هكعة stupidum, segnem designat. Proverbium adhibetur de opulento, qui expeditus, diligens est in re sua peragenda, quocum certat segnis et pauper. Et quomodo illi duo convenient? «

٩٣ شَيْخٌ بِحَوْرَانَ لَهُ الْقَابُ

93. Senex in regione Hauran, cui cognomina sunt.

Placet addere scholion, quo proverbium explicavit Meidanus: حوران من ارض الشام وبعده الذيب والعقوف

والغراب يضرب لمن يظهر للناس العفاف والصلاح ومن حقه ان
Hauran est regio Syriae (Damasci) et post
eam lupus, picus et corvus (sunt). De eo adhibetur, qui
castitatem et probitatem hominibus ostendit, dum eius
propinquum caveatur, necesse est. Sed de proverbio in-
telligendo dubium restat, quod in causa erat, cur Pocockius
شيخ, quod fruticis nomen est, legendum esse putarit.
At vero vocabulum شَيْخ arboris nomen est, ut si senis
significatio reiicienda videatur, illa admitti possit. Sed nil
certi habeo, nam et ipsius quod in scholio legitur, verbi
وبعد et post eum sensus non satis mihi liquet.

٩٣ شَهْرًا رَيْعَ كَجُمَادَى الْبُوسِ

94. Menses veris sunt instar mensis hiemis calamitatis.

Proverbio metrum Sarih est. Cf. l. m. p. 246. Mensis
جمادى Djumada hiemis tempore est. In eum dicitur, qui
statum suum semper queritur, sive pabuli copia abundet,
sive penuria laboret.

٩٥ شَرِيفٌ قَوْمٍ يَلْعَمُ الْقَدِيدَ

95. Nobilis gentis, qui carnem in parvas partes
dissectam cibo praebet.

Carnes dissectas pessimum cibum esse dicunt. Nobi-
lis igitur carnes dissectas aliis cibo non porrigit. Adhibe-
tur proverbium de viro, qui liberalitatem prae se fert: sed
parum boni aliis infert. Proverbio metrum Sarih est. Cf.
libr. m. p. 246.

٩٦ شَكْوَتْ لَوْحًا فَحَرًّا لِي يَلْمَعَا

96. Sitim questus sum; sed vaporem meridianum
aquae speciem habentem mihi obtulit.

De eo adhibetur, qui penuriam questus cibum accipit ipsi non gratum. Proverbio metrum Sarih est. Conf. libr. m. p. 230.

شَمْلٌ تَعَالَى فَوْقَ خَصْبَاتِ الدَّقْلِ ٩٧

97. Remanentes dactyli elati sunt super palmis pravis dactylis abundantibus.

In eum dicitur, ex quo bonum, quod paucum est, nonnisi cum multa molestia elici potest. Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230.

شَوَالٌ عَيْنِي يَغْلِبُ الضَّمَاوَ ٩٨

98. Pauca pecunia mea vincit aes alienum, cui solvendo certus terminus non est.

Pecunia parata, etsi pauca est, praefertur aeri alieno incerto. Verba haec Abu-Djabirus ben-Molail Hudsailita dixit tempore, quo Alhadjdjadjus Ahbd-Allahum ben-Also-bair oppugnabat. Ahbd-Allahus multa promisit, et moram traxit; Hadjdjadjus autem sociis dona dedit improvisa. Tum Abu-Djabirus interrogatus, quid ipsi videretur, verbis respondit, quae postea in proverbium venerunt. Proverbio autem metrum Sarih est. Conf. l. m. p. 246.

أَشْرَى الشَّرِّ صَغَارُهُ ٩٩

99. Malum importunissimum est parvum.

Vocabulo اشرى significatio الحج magis importunus etبقى magis durans tribuitur, a radice شرى fulsit multum (de fulgure) derivata. Narrant venatorem, cui canis esset, cum utre melle impleto in officinam intrasse, ut mel domino officinae vendendum offerret. Factum autem esse, ut cum gutta mellis defluxisset, et in eam vespa incidisset, mustela quae officinae domino esset, vespam arriperet, et tum a venatoris cane occideretur. Officinae

dominum id videntem venatoris canem occidisse, venatorem autem canis caedem ulturum dominum interfecisse. Vici denique incolas eam ob causam venatorem necasse et postea venatoris asseclas de re certiores factos omnes vici incolas vindictam sumentes perdidisse. In hanc rem proverbium dictum esse contendunt.

١٠٠. أَشْبَّ لِي أَشْبَابًا

100. Subito mihi apparuit.

Abu-Saidus dixit: Quando homo, cuius mentionem non facis, tibi apparet, haec verba dicis: i. e. elatus mihi est. Verbi significatio derivanda est a «شب الغلام» Adolevit, elatus fuit adolescens, et inde dicitur: أشبه الله أشبَابًا »Effecit Deus, ut adlescere et sustulit eum.« Adhibetur proverbium, quum res nobis subito occurrit.

١٠١. شَرُّ مَرْغُوبٍ إِلَيْهِ فَصِيلٌ رِيَّانٌ

101. Malum desideratum est pullus ablactatus, potu expletus.

Camela nonnisi super pullum aut pulli speciem بُو appellatam lac emittit. Solent enim sub camela pullum ponere, ut lingua sua mammam tangat. Quod si igitur pullus potu expletus est, linguam non exerit et camelae dominus lac non accipit. In divitem dicitur, ad quem pauper confugit.

١٠٢. شَوْقٌ رَغِيبٌ وَزَبِيرٌ أَصْمَعٌ

102. Apertio oris cupida et buccella parva.

Vocabulum شَوْقٍ hoc in proverbio vocis oris apertio significationem habere dicitur. In eum dicitur, qui promissis firmis datis aut nil praestat aut parum tantum dat. Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. l. m. p. 230.

١٠٣ شَرُّ إِخْوَانِكَ مَنْ لَا تُعَاتِبُ

103. Pessimus fratrum tuorum est, quem non obiurgas.

Horum verborum eadem ratio est, quae in sequentibus :
«Obiurgare fratrem melius est, quam eum desiderare.» Vocabulum تُعَاتِبُ est pro تَعَاتِبُهُ.
Qui autem legit يَعَاتِبُ, ei hoc est pro يَعَاتِبُكَ »te obiurgat.«

١٠٤ الشَّمْسُ أَرْحَمُ مِنَّا

104. Sol in nos misericordior est.

Quod hieme nos calefacit. Pauper istis verbis uti solet.

١٠٥ شِدَّةُ الْحَذَرِ مُتَّيِّمَةٌ

105. Vehementia cautionis suspicionem parit.

١٠٦ شَنِئْتُهَا فِي أَهْلِهَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَزَايَ إِلَيَّ

106. Odio eam habui in gente sua, antequam ad me deducta erat.

Ab uxore desumptus loquendi modus in exosum adhibetur. In proverbio legitur تَزَايَ; sed Meidanio تَزَوَّى »col-
ligitur, congregatur« rectum videtur, quum in lexicis verbo زَاي illa significatio tributa non sit. Admitti quoque posse videtur, تَزَايَ esse pro تَزَوَّى »tolleretur,« quemadmodum dicatur: زَهَى السَّرَابُ الشَّيْءَ »Vapor meridianus rem sustulit.«

١٠٧ شَغَرَتْ لَهُ الدُّنْيَا بِرِجْلِهَا

107. Sustulit ei mundus pedem suum.

In eum dicitur, qui in amore multum mutabilis est.

١٠٨ أَشْرَبَ تَشْبَعُ وَأَحْذَرُ تَسْلَمُ وَأَتَّقُ تَوْقَهُ

108. Bibe! satiatus eris; cavel salvus eris; te custodi! custoditus eris.

Abu-Ohbaidus dixit, proverbium monere, ut in rebus cauti simus. Littera autem *ط* in voce تَوْقِه aut nil ad sensum faciens otiosa est, aut pronomen ad vocabulum supplendum الشر (malum) referatur oportet.

١٠٩ شَاوِرٌ فِي أَمْرِكَ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ اللَّهَ

109. In re tua eos consule, qui Deum timent!

Proverbium hoc Ohmaro adscribitur.

١١ شِدَّةُ الْحَرِصِ مِنْ سَبْلِ الْمَتَأَلِّفِ

110. Vehementia cupiditatis est una viarum eius, qui societatem colit.

Adhibetur in eum, qui cibi aliarumque rerum cupidus est, et hanc ob causam nobiscum societatem colit.

١١١ شَوَى زَعَمَ وَلَمْ يَأْكُلْ

111. Se carnes assavisse dixit, et non edit.

Id est: Dixit, se assandae carni praefuisse, tum non edit. De eo adhibetur, qui rei praefectus eam reliquit.

١١٢ شَغَلَ الْحَلَى أَهْلَهُ أَنْ يُعَارَ

112. Possessores suos ornamentum occupat, ut mutuum non detur.

Id est: Necesse est, possessores ornamenti se ornare: et haec est causa, cur id mutuum non dent. Conf. prov. 2. De eo dicitur, qui rogatur, ut rem det, qua carere non potest. Ad metrum Chafif referri potest. Conf. libr. m. p. 262. In codice B. يعار legitur, quod metro magis convenit.

Forma comparativi.

أَشَدُّ الرِّجَالِ الْأَعْفَفُ الْأَضْحَمُ ١١٣

113. Robustissimus virorum est macilentus, crassus.

Id est: Macilentus latis humeris praeditus.

أَشْلَمُ مِنْ بَسُوسٍ ١١٤

114. Infaustior quam Basusa.

Basusa (et Bassah nomen habebat) mulier erat e gente Tamim filia Monkedsî matertera Djassasi ben-Morraḥ ben-Dsohl Schaibanitae occisoris Colaibi. Isti feminae vicinus erat Sahdus ben-Schems appellatus, qui camelam, cui nomen Sarab erat, possidebat¹⁾. Colaibus autem princeps suo tempore potentissimus (cf. Hamas. 420. sq.) regionem, quae ad superiorem Arabiae partem الْعَالِيَةِ appellatam pertinebat, cæteris pascendam interdixerat, nonnisi affinis sui Djassasi, cuius soror Aldjalilah appellata ipsi nupta erat, camelos exceperat. Inter Djassasi autem camelos exierat pastum camela illa Saahdi Djormitae. Quam quum Celai-bus conspexisset, sagitta uberem eius vulneravit. Camela domum rediit ex ubere lacte cum sanguine mixto fluente. Magnum clamorem et camelae possessor et Basusa id videntes sustulerunt. Haec quoque sequentes versus dixit:

لَعَنَكَ لَوْ أَصْبَحْتَ فِي دَارِ مَنْقِدٍ لَمَّا نَحْنِمَ سَعْدٌ وَهُوَ جَارٌ لِأَيَّاسٍ
وَلَكِنِّي أَصْبَحْتُ فِي دَارِ غُرْبَةٍ مَتَى يَعْدُ فِيهَا أَنْ تَنْبُ يَعْدُ عَلَى شَأْنِي

1) Cum vicino isto visitatum venerat sororem suam matrem Djassasi ben-Morraḥ.

فَبَا سَعْدُ لَا تَغُرَّرْ بِنَفْسِكَ وَارْتَحِدْ فَإِنَّكَ فِي قَوْمٍ عَنِ الْجَارِ أَمْوَاتٍ
وَدُونُكَ أَذْدَادِي فَأَتَى عَنْهُمْ لَسْرَاحِلَةً لَا يَفْقِدُونِي بُنْيَانِي

„Per vitam tuam! si in domo Monkidsi fuisset, Sahdus iniuria laesus non fuisset, dum domorum mearum vicinus esset. At vero ego in domo peregrina sum, quando lupus in eas incurrit, in oves meas irrumpit. O Sahde! ne tui curam negliges! Proficiscere! nam in gente tu es, quae tanquam mortua vicini rationem non habet. Cape camelorum meorum agmina, ego enim eam relictura sum. Non me filiae meae desiderabunt¹⁾.“

Quae verba quum Aldjassasus audivisset, ei solamen allaturus dixit: Mox o femina, camelus occidetur, cuius caedes maior erit, quam vicini tui camelae. Ab hoc inde tempore Djassasus Colaibi occidendi occasionem quærebat. Quodam die Colaibus nil timens exierat. Djassasus rei certior factus, quum a gente ille longius abesset, equo consenso ipse hasta armatus eum secutus est. Post eum quoque Ahmrus ben-Alharits exiit; sed nonnisi post Colaibi caedem advenit. Colaibus confossus a Djassaso petiit, ut aquae potum ei porrigeret. At ille respondens dixit: Reliquisti aquam post te.“ Tum ab Ahmrus adveniente idem petiit; at ille ab equo descendens saucium Colaibum occidit. Qua de causa proverbium est:

الْمُسْتَجِيرُ بِعَمْرٍو عِنْدَ كُرْبَتِهِ كَالْمُسْتَجِيرِ مِنَ الْقَمَضَاءِ بِالنَّارِ

„Is qui ab Ahmrus moerore adflactus auxilium petit ei similis est, qui contra ferventem terram ab igne auxilium petit.“ Versus metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190.

1) Hunc versum Scharaf-Aldinus sic adnotavit: ودونك أذوادى „Cape camelorum meorum agmina eaque sume, nam ego profecturus sum. Ne erga filias meas perfide agant! Versus illi ab Arabibus: أبيات الفنا „Versus interitus“ appellantur.

Djassasus autem ad gentem suam magno equi cursu tetendit. Pater eius e longinquo advenientem conspexit et adstantibus dixit: Djassasus infortunium nobis nuntiabit. Illi interrogarunt: unde hoc scis? Quod genu eius nudatum video, pater respondit. Patri autem quum caedem Colaibi nuntiasset, ille dixit: بِئْسَ لِعَبْرِ اللَّهِ مَا جَنَيْتَ عَلَى قَوْمِكَ
 »Vaeh! per vitam Dei, quam iniuriam genti tuae intulisti!«
 Dixit autem Djassasus:

تَمَاقَبْتُ عَنْكَ أُخْبَةَ ذِي اِمْنِنَاعٍ فَإِنَّ اَلْأَمْرَ جَلَّ عَنِ اَلتَّلَاجِي
 قَانِي قَدْ جَنَيْتُ عَلَيْكَ حَرْبًا تُغِصُّ الشَّيْخَ بِاَلْمَاءِ اَلْقَرَّاحِ

»Para arma defendentis, res enim nimis magna est, quam ut inter nos disputemus; nam contra te bellum iniustum accendi, quod senem limpida aqua suffocabit.«

Pater autem respondit:

فَإِنْ تَكُ قَدْ جَنَيْتَ عَلَيَّ حَرْبًا فَلَا وَانَ وَلَا رَتْ اَلسِّلَاحِ
 سَالِبَسُ ثَوْبَيَّمَا وَاَذْبُ عَنِّي بِهَا يَوْمَ اَلْمَدَلَّةِ وَاَلْفِصَاحِ

»Et si contra me bellum iniustum accendisti, tamen ego non sum ignavus, neque mea arma sunt lacera. Induam eius (belli) vestem et diem ignominiae et opprobrii eo (bello) a me repellam.«

Tum dirutis domibus pecora et equos congregarunt et proficiscendi consilium ceperunt. Hammamus ben-Morrah autem Djassasi frater Almohalheli ben-Rabiah fratris Colaibi compotor erat. Ad eum igitur puellam miserunt, quae eum de re et profectionis consilio certiore faceret. Bibendo occupatos nuntius invenit et rem clam Hammamo nuntiavit. Erat autem inter utrumque lex, qua, quominus alter alterum rem celaret, impediabantur. Quapropter quum Almohalhelus, quid esset, interrogasset, Hammamus se occisi Colaibi nuntium accepisse dixit. At Mohalhelus أَخُوكَ ضَيْقُ اسْتَمَا
 من ذلك »Frater tuus id perficere non potest:« dicens rem

negavit. Bibere autem quum pergerent, et Mohalhelus securi modo, Hammamus timentis modo biberet, factum est, ut Mohalhelo ebrio alter se fuga subducere posset. Inter gentem autem Becr et Thagleb hanc ob causam per quadraginta annos bellum ardebat, in quo semper Thaglebitae a Becritis victoriam reportabant. Alharitsus ben-Ahbbad Becrita autem gentem suam reliquerat, ut in bello illo non pugnaret. Quum autem Becritae tot tantisque cladibus affligerentur, Alharitsum auxilium rogantes accesserunt. Misit igitur filium suum Bodjairum ad Mohalhelum haec verba ut diceret, ei mandans: Salutem tibi pater Bodjairi! Scis me a gente mea recessisse, quod tibi iniuriam intulerunt; vindictam sumsisti; nunc te Deus dirigat, ut gentis tuae rationem habeas! Quum Bodjairus Mohalhelo, qui in gentis suae coetu esset, nuntium illum adtulisset, interrogavit Mohalhelus, quis tu es o adolescens? Respondit, ego Bodjairus sum filius Alharetsi ben-Ahbbad. His auditis Mohalhelus eum occidit dicens: **بوء بششسع كليب** »Morere pro soleae loro Colaibi.« Pater eius caedis nuntium accipiens dixit: »Bene occisus est Bodjairus, si morte pax inter duas gentes componitur.« Quum autem Mohalheli verba audivisset, genti suae se adiunxit et in bellum cum iis profectus est, hos dicens versus:

قَرَبًا مَرَبَطَ النَّعَامَةِ مِئْيَىٰ إِنْ يَبَّعَ الْكَرِيمَ بِالشَّيْءِ غَالٍ
قَرَبًا مَرَبَطَ النَّعَامَةِ مِئْيَىٰ لَقَاحَتْ حَرْبٌ وَائِلٌ عَنْ حِيَالٍ
لَمْ أَكُنْ مِنْ جُمَاةِهَا عِلْمَ اللَّهِ وَائِي بِشَرِّهَا الْيَوْمَ صَالٍ

»Adducite ad me, o socii duo mei! equam meam Alhaahmah, venditio enim nobilis pro soleae loro cara est: adducite ad me equam meam Alhaahmah, o socii duo mei! bellum enim Wajili, dum primo anno non concipientes cameli erant, concepit. Ego, Deus scit, non

incenderam id (bellum) iniusta causa; sed ego hodie eius malo adfligor¹⁾).

In monte Kidhah appellato duo agmina pugnarunt. Becritae hostes in fugam coniecerunt, ut ab hoc iude tempore Thaghlebitae resistere non possent. Scharaf-Aldinus, quocum Kamusi auctor consentit, sic narravit: Degit inter Israelitas mulier Basus appellata, cuius marito triplicis precis faciendae, quae impleretur, potestas a Deo concessa erat. Mulier a marito obtinuit, ut ipsa prece una a marito ad Deum directa pulcherrima omnium feminarum fieret. Quae vero res effectuisse dicitur, ut ipsa a marito alienaretur. Hic iratus Deum invocavit, ut ipsam canem latrantem faceret. Ta'em eam videntes filii patrem moverunt, ut tertia prece Deum rogaret, ut in pristinum stitum ipsa restitueretur. Huius igitur feminae infelicitas in causa fuisse dicitur, cur tres illae preces inutiles viro fierent. Conf. Harir. p. 266.

١١٥ أَشْغَلُ مِنْ ذَاتِ الذَّحِيَيْنِ

115. Magis occupata, quam femina, quae duos utres tenebat.

Conf. VII, 123. Conf. prov. XIII, 144. Femina quaedam e gente Taim-Allah ben-Tsahlebah tempore ante Mohammedem butyri mercaturam faciebat. Ad eam butyri emendi causa Chawwatsus ben-Haibar Alanzari venit et utres plures unum post alterum inspiciens eam, dum duos utres tenebat, ita occupavit, ut ipsi vim inferre posset. Conf. Harir. 562.

١١٦ أَشَامُ مِنْ خَوْتَعَةٍ

116. Infaustior, quam Chautaahus.

Chautaahus, qui ad gentem Banu Ghofailah ben-Kasith ben-Hinh etc. pertinebat, Catsifo ben-Ahmru Taghlabitae

1) Spectat hoc ad caedem adolescentis Bodjairi.

vindictam sumturo ab Ahmruo ben-Alsabban locum gentis Bann-Alsabban Aldsohli indicavit. Malicus ben-Caumah in bello inter ipsos gesto Catsifum ben-Ahmru cui occurrerat, captivum facere volebat. Catsifus corpore tenui praeditus ab equo desiliit, ut Malicus, qui corpus crassum haberet, ab equo descendere cogeretur. At hic astutiam cognoscens, hastam ei obvertit dicens, aut te mihi captivum dedas aut ego te occidam. Eodem fere tempore adveniens Ahmruus ben-Alsabban captivum sibi postulabat. Re ad Catsifum delata ut, cuiusnam esset captivus, decerneret, dixit ille, nisi Malicus fuisset, ego ad gentem meam pervenissem. Qua de causa Ahmruus iratus alapam ei inflixit. Quod aegre ferens Malicus dixit: tu captivo meo alapas infligis! Pretium libertatis tuae, o Catsife centum cameli fuissent; sed quod Ahmruus in facie te percussit, pretium tibi dono. Resecta igitur antiarum parte eum dimisit. Ab isto inde tempore Catsifus ob alapam vindictae sumendae occasionem quærebat. Factum autem est, ut, quum cameli aufugissent, Ahmruus cum fratribus suis quaesitum exiret, et camelis inventis pullum mactaret cibi parandi causa. Quam rem quum ille supra nominatus Chautaahus Catsifo indicasset, hic duplicem virorum numerum secum eduxit, ut duo unum in medio haberent. Ad homines cibum sumentes transierunt et ab illis invitati, quemadmodum inter se constituerant, consederunt. Catsifum, qui vittam a facie sua removisset, Ahmruus statim cognovit et dixit: O Catsife, meam genam tibi pro tua percutiendam porrigo et non est in tota gente Beer ben-Wajel gena honoratior, quam mea. Catsifus autem respondit: Minime, sed te fratresque tuos occidam. Tum Ahmruus; quod si me occisurus es, hos adolescentes, qui se proeliis non immiscuerunt, liberos dimitte! Eorum caedem quidam magis ulciscetur, quam meam. Catsifus autem omnes occidit et occisorum capita in sacco posita ad camelam appendit, cui nomen Al-Dohaim erat. Camela ista dimissa ad Alsabbanum ante portam domus

sedentem pervenit et in genua procubuit. Iussit igitur servam videre, quid in sacco esset. Struthiocamelorum ova inesse putavit; at occisorum capita eduxit. Pater autem filiorum capita lavit et in clypeo disponens dixit: *آخر البز على القلوص* «Postrema pars supellectilis super camela').» Dixit autem Abu-l'Neda: *هَذَا آخِرٌ عَهْدِي* «Hoc est ultimum meum tempus, postea eos non videbo» quae verba in proverbium venerunt. Postero mane genti suae convocatae dixit: «Domum meam mutabo, et non ad pristinum statum redibit, donec vindictam sumsero et ignem meum non exstinguam. Per aliquot tempus nescivit, quis aut filios occiderit aut eorum locum indicaverit. Rei certior factus, se omnes gentis Ghofailah viros occisurum, iuravit, donec ei, quemadmodum hosti fecissent, hostium locum indicassent. Multis igitur eorum occisis, ecce advenit vir e gente Ghofailah et indicavit, quadraginta quinque e gente Thagleb ad locum Alakthanatain in regione Rakkæ castra posuisse. Alsabbanus autem viro dixit: *انت وقد ان لك* «Tempore opportuno venisti, et iam tibi tempus fuit» quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Alsabbanus statim profectus inopinato impetu gentem obruit et ad unum omnes occidit. Conf. C. IV, 29.

١١٧ أَشَامٌ مِنْ أَحْمَرَ عَادَ

117. Infaustior, quam Ahmarus Ahd.

Viri nomen erat Kodarus ben-Salif, alii eum appellarunt Kodarum ben-Kodairah²⁾. Quæ Zaleho prophetæ erat camelæ pedum nervos inciderat, quam ob causam Deus gentem

1) Vocabulum *البز* supellectilem domus et praesertim vestimenta significat. Sunt qui dicant, verborum sensum esse: Hanc esse ultimam partem praedae et utensilis, quam filii reportarint hominibus creptam. Scharaf-Aldin.

2) Kodairah matris nomen erat.

Tsamud perdidit. Alii hoc negarunt. Scharaf-Aldin. Tempore regis Persarum Djemschidi Zalihus ad gentem Tsamud missus esse dicitur. Conf. Imper. Joctanid p. 20.

١١٨ أَشْهَرُ مِنَ الْفَرَسِ الْأَبْلَقِ

118. Notior, quam equus albo nigroque variegatus

In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere من الأبلق legitur. Dicitur quoque: أَشْهَرُ مِنَ الْفَرَسِ الْأَبْلَقِ «Notior, quam eques equi albo nigroque variegati.» Samachscharius sic quoque adnotavit: من رَاكِبِ الْأَبْلَقِ. Proverbii causam in eo vident, quod talis equi niger color sole lucente, albus color nocte obscura conspiciatur.

١١٩ أَشْأَمُ مِنَ دَاحِسٍ

119. Infaustior, quam Dahes.

Dahes nomen equi Kaisi ben-Sohair Ahbsitae erat. Equus hic in causa erat, cur bellum inter gentem Banu-Ahbs et Banu-Dsobjan per quadraginta annos duceretur. Bellum illud gestum esse quadraginta annos post Djebelalum ultimum principem Ghassanidarum, dicunt. Scharaf-Aldin. Sed de hoc vehementer dubito. Cf. quoque Kam. s. داحس.

١٢٠ أَشْأَمُ مِنَ قَاشِرٍ

120. Infaustior, quam Kaschir.

Kaschir nomen cameli admissarii, qui genti Banu-Ah-wafah ben-Sad ben-Said Menat ben-Tamim esset, fuisse dicitur. Haec autem gens, cuius camelae pullos mares parerent, istum admissarium acquisivit spem habens, fore, ut feminae generentur. Accidit autem, ut camelae cum pullis perirent. Alii dicunt Kaschirum fratrem fuisse feminae illius Sarkæ Aljemamah, qui equites ad locum Djaw duxisset, ut tota gens extirparetur. Aliis denique vox قاشِر «annum sterilem» significat.

١٢١ أَشْجَعُ مِنْ لَيْثِ عَفْرِينَ

121. Fortior, quam leo Ihfirrin.

In explicandis vocibus لَيْثِ عَفْرِينَ »leo Ihfirrin« interpretes non consentiunt. Alazmäihus dixit, chamaeleonti simile esse animal, quod equiti se opponat et cauda sua eum percutiat. Alii animal in terra molli ad pedem murorum habitare et gyrum facere, in cuius medio locum habeat. Terram autem in altum proicere, si animal ad illum gyrum pervenerit. Aldjahitsus autem dixit, araneae speciem esse, quae muscis insidiaretur. Sex habere oculos. Muscam si conspiceret, corpus suum ad terram adprimere et membra non movere. Sunt denique, qui Ihfirrin nomen loci esse dicant, ubi leones degant. Ad rem probandam versum hunc adnotarunt:

لَا تَعْدُلِي فِي حُنْدُجٍ إِنَّ حُنْدُجًا وَلَيْثَ عَفْرِينَ لَدَى سَوَاءٍ

«Ne Hondodjum reprehendas, o femina! nam Hondodjus et leo Ihfirrini apud me aequales sunt.»

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161. Conf. Samachschar. Scharaf-Aldin.

١٢٢ أَشَدُّ حِمْرَةً مِنْ بِنْتِ الْمَطَرِ

122. Rubicundior, quam filia pluviae.

Filia pluviae cognomen animalculi post pluviam apparentis est. Proverbium hoc in meo codice non legitur.

١٢٣ أَشَامُ مِنْ حَمِيرَةٍ

123. Infaustior, quam Homairah.

De nomine Homairah, quomodo sit enunciandum, dubito. In opere Samachscharii, codice Lugdunensi et meo حَمِيرَةٍ scriptum legitur, quod in meo codice Hamirah enunciatur. In codice Berolinensi حَمِيرَةٍ Chomairah est. In opere Scharaf-Aldini حَمِيرَةٍ legitur, quod, ut in codice adnotatum est,

aut Djamisah aut Djomaisah enunciare licet. Equus hoc nomine appellatus Schaithano ben-Modlidj Djoschamitae. uni e gente Banu-Insan erat. Gens Banu-Djoscham ben-Moahwijjah aliquot dies ante mensem Redjeb in campum descenderat, pabulum ut quaereret. Isto tempore equus ille nominatus aufugerat, et dominus eius eundem per totum diem pascere siverat. Accedit autem, ut, quum gens Banu-Asad et Banu-Dsobjan, qui praedatum exiissent, equi vestigiis quae viderent, ducti in gentem impetum facerent. Dies ille caedis **يوم بيسان** »Dies Bosjana« appellatur.

١٢٤ **أَشَامُ مِنْ مَنَشِمٍ**

124. Infaustior quam Manschim.

Alii dicunt: **أَشَامُ مِنْ عَطَرٍ مَنَشِمٍ** »Infaustior, quam aroma Menschimi«. Multa autem est interpretum dissensio de nomine tum scribendo et enunciando, tum derivando et explicando. Scribitur aut **مَنَشِمٍ**, quod Manschim aut Manscham enunciatur, aut **مَشَامُ** Masch-am. Abu-Ahmruus ben-Ahla dixit, vocabulum malum significare. Alii autem dicunt, rem esse in spicis aromatis (**سَنِيلُ الْعَطَرِ**) ab aromatum peritis **قُرُونُ السَنِيلِ** cornua spicae appellatam. Hanc autem rem esse venenum statim necans sc. Napellum (**بَيْش**). Sunt autem, qui dicant **مَنَشِمٍ** esse nomen fructus nigri foetidi, dum alii nomen mulieris esse contendunt. Quod denique ad derivationem attinet, alii dicunt **مَنَشِمٍ** esse nomen modo omnium nominum propriorum adhibitum, alii **مَنَشِمٍ** esse nomen et verbum, tanquam unum nomen positum, pro **مَنْ شَمَ** »qui olfecit« abiecta altera littera **م** ex voce **شَمَ**, alii duas voces esse **مِنْ نَشِمٍ**, ita ut vocabulo **نَشِمٍ** incipiendi significatio, nonnisi de mala re usitata tribuatur. Qui autem **مَشَامُ** scribunt, ii nomen esse dicunt a **شَوْمٍ** derivandum. Narrant Menschimam fuisse

mulierem, quae aromata venderet. Antequam bellum ini-
rent, manus in aromatibus tinxisse iurantes, se mortem
petituros et fugam non capturos esse. Si in illius mulieris
aromatibus manus tinxissent, homines dixisse, »iam contri-
verunt inter se aroma Manschimae« quae verba saepius
repetita in proverbium venissent. Sic legitur in versu
decimo nono Moallakae Sohairi ben-Abi-Solma:

تَدَارَكْتُمَا عَيْسَا وَذُبْيَانَ بَعْدَ مَا تَفَانَا وَدَقُّوَا بَيْنَهُمَا عِطْرَ مَنْشَمِرٍ

»Vos duo pacem composuistis inter gentes Ahbs et Dsob-
jan, posteaquam se invicem perdiderant et aroma Man-
schamæ inter se contriverant.«

Alii narrant, Manschamam fuisse mulierem, quae
aromata, quibus in mortuis uterentur, venderet, et hanc
esse significationem voci عِطْر in verbis قَدْ دَقُّوَا بَيْنَهُمَا عِطْرَ مَنْشَمِرٍ
tribuendam. Qui autem contendunt, مَنْشَمِرٍ esse
pro مَنْ شَمِرٍ dictum, rem sic explicant: Fuisse mulierem
Chofrah appellatam, quae aromata venderet. Ad istam
venisse quosdam Arabes, qui abreptis aromatibus eam
ignominia afficerent. Mulierem autem istam, quum gentem
suam in auxilium vocasset, raptores persequentem et asse-
quentem dixisse: اَقْتُلُوا مَنْ شَمِرٍ »Occidite eum, qui olfacit.«
Alii autem dicunt, verba: قَدْ دَقُّوَا بَيْنَهُمَا عِطْرَ مَنْشَمِرٍ
»Iam contriverunt inter se aroma Manschamæ« die pugnae
Halimah appellatae in proverbium venisse et cum eo alte-
rum proverbium cohaerere: مَا يَوْمَ حَلِيمَةَ بِسَرٍ »Non est
dies Halimæ secretum.« Die isto inter Alharitsum ben-
Abi-Schimir Ghassanidam Syriae regem et Almondsirum
ben-Almondsir ben-Ahmru-l-Kais Ihracae regem pugna-
batur. Dies autem nomine Halimah appellabatur, quod
isto die Halima filia Alharitsi pugnam ingredientibus aroma-
tibus infecerat, ut quasi morti consecrati fortiter pugnarent.
His autem aromatibus infecti e pugna non redierunt. Alii
dicunt, mulieri Manschimæ appellatae maritum cum lapide,
quo aromata teruntur, nasum fregisse. Quae quum san-

guine polluta foras prodiisset, videntes eam dixisse: بِئْسَ مَا عَطَرَكَ بِهِ زَوْجُكَ Quam male te aromatibus infecit maritus tuus! Ibn-Alsiccitus denique dixit: Arabes tribus cognominibus bellum appellant. عَطَرٌ مَنْشَمَرٌ Arcma Manschimaë Vestis Moharibi et بِرْدٌ فَخِيرٌ Vestis striata Fachiri. In primo nomine Alazinäilhi sententiam sequitur. Moharibus autem vir gentis Kais-Aihlani erat, qui loricas conficiebat. Loricam autem belli vestem appellarunt. Fachirus denique vir e gente Tamim erat, qui primus striatam vestem, qua lorica significatur, in pugna sibi induisse dicitur. Conf. Harir. 535.

١٢٥ أَشَامٌ مِّنْ رَّغِيفٍ لِّلْحَوْلَا

125. Infaustior, quam libum Alhaulae.

Alhaula nomen feminae est, quæ pistoris opus faciebat in gente Banu-Sahd ben-Said Manat ben-Tamim. Quae quum quodam die liba in capite portans transiret, vir libum sumpsit. Illa haec videns dixit, per Deum! Tibi de me ius non datum est, et mihi edendum non dedisti. Quanam igitur de causa libum meum sumpsisti? Nullam aliam ob causam tu hoc fecisse videris, quam ut virum, in cuius tutela ego sum, contemneres. Haec autem res in causa erat, cur tumultus fieret et mille viri occiderentur.

١٢٦ أَشَامٌ مِّنْ طَيْرِ الْعَرَاقِيبِ

126. Infaustior, quam avis magnorum nervorum.

Avis magnorum nervorum (عَرَاقِيبٌ) est avis infelix, e quo malum omen camelis suis Arabes capiunt. Hoc autem cognomine appellatur, quod in causa est, cur magnus nervus camelis incidatur.

١٢٧ أَشَامٌ مِّنْ الْأَخِيلِ

127. Infaustior, quam picus viridis.

Avis أخيل appellata eadem esse dicitur, quae شقراق nomen habet; aliis autem, quemadmodum in lexico nostro diximus, eadem est, quae صرد appellatur, id quod mihi veri similis videtur, quod ista avis in cameli vulnerati dorsum incidit et dorsum laedit, quapropter ei cognomen مقطع الظهر »dorsorum amputator« tribuitur. Qui iter faciens avi isti occurrit, malum omen id habens se certo scire putat, 'dorsum vulnerari aut moriturum esse camelum. Ferasdakus camelum suum alloquens sic dixit:

إِذَا قَطَّنَا بَلَّغْتَنِيهِ أَبْنَى مُدْرِكٍ فَلَقِيتَ مِنْ طَيْرِ الْعَرَاقِيبِ أَخْبَلًا

»Quodsi unquam me ad eum perfers, Ebn-Modricum, ex avibus mali ominis avis infelix Zorad tibi occurrat.«

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161. Quod si vero quis oculis videt avem mali ominis dicere solet: »Decreti a Deo ei erant duo filii visus oculorum,« quasi oculis iam videns eadem et vulnerationem dorsi. Quando hariolus Arabum hariolatus erat aut ex volatu avium omen ceperat is, qui زاجر appellabatur aut lineas sortilegii causa quis duxerat et in illis rebus rem sibi ingratam conspexerat, dicere solebat: ابننا عيان اظهرا البيان vel Filii visus explicationem ostenderunt vel filii visus celeriter explicationem dederunt.« Verbis ابننا عيان autem duæ lineæ, quas hariolus duxit, intelligendæ sunt, quasi iis, id quod scire vult, observat. Legitur quoque: ابنى عيان اظهرا البيان »O filii visus oculorum ostendite explicationem!« Conf. Schult. prov. Meid. p. 77.

١٢٨ أَشَامُ مِنْ غَرَابِ الْبَيْنِ

128. Infaustior, quam corvus separationis.

Corvus cognomen illud separationis ab eo accepit, quod, quum gens pabulum quaerens domos suas reliquit, corvus pabulum quaerens ibi decidit. Hanc autem rem malum omen esse putarunt, quia corvus nonnisi post

gentis secessum istum locum occupat. Timentes tamen, ne hoc ipsis malum omen esset, corvum hoc cognomine generali modo non appellarunt et scientes eum esse acuto visu et puro oculo praeditum, dixerunt: أَصْفَى مِنْ عَيْنِ الْغُرَابِ »Purior quam oculus corvi.« Appellarunt eum quoque الْأَعْوَرُ monoculum, quia monoculus ipsis malo omni est. Alio autem modo eum أَبُو بَصِيرٍ pater videntis cognominarunt. Quod vero in corvo malum omen esse viderunt, ab eius nomine vocabula رِبَّةُ الْغُرَابِ peregrinatio الْأَغْتَرَابُ peregrinum esse et الْغَرِيبُ peregrinus derivarunt. Non autem est antrorsum ipsis occurrens, vel a latere dextero ad sinistrum transiens vel pone veniens vel unum fractum cornu habens (أَعْصَبُ) vel alia res, ex qua malum omen capiunt, infelicior (أَنْكَدُ) corvo. Legimus quoque, eius vocem plures res nuntiare et hariolationem in eo esse generaliore. Cecinit Ahntarah:

حَرَقُ الْجَنَاحِ كَأَنَّ لِحْيَتِي رَأْسَهُ جَلَمَانِ بِالْأَخْبَارِ هَشَّ مُوَلَعٌ

»Alis instructus, ex qua pennae deciderunt, quasi latera capitis sint duae extremitates sagittae alis carentis, laetus et nuntiandi cupidus¹⁾.«

Alius poeta sic cecinit:

أَصَاحَ غُرَابٌ فَوْقَ أَعْوَادِ بَانَةٍ بِأَخْبَارِ أَحِبَّائِي فَقَسَمَنِي الْفِكْرُ
فَقُلْتُ غُرَابٌ بِأَغْتَرَابٍ وَبَانَةٍ بَيْنَ النَّمَى تِلْكَ أَلْعِيَاةُ وَالزَّجَرُ
وَعَبْتُ جَنُوبَ بَاجْتِنَائِي مِنْهُمْ وَهَاجَتْ صَبَا تِلْكَ أُنْصَبَاةٍ وَالْهَاجَرُ

»Num corvus clamavit super ramis salicis Aegyptiacae nuntians res amatorum meorum? Tum diversas cogitationes in me excitavit.« Et dixi: »corvus peregrinationem et salix Aegyptiaca separationem indicat, haec est ha-

1) Versus metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212.

riolatio. Et Auster flando indicavit profectionem meam ab iis et Euris hoc desiderium amoris et separationem a patria adtulit.»

Videre licet in his versibus, quomodo verborum significatione poetae ludant. Hoc quoque in sequentibus versibus conspicitur:

أَقُولُ يَوْمَ تَلَاقَيْنَا وَقَدْ سَجَعْتُ حَمَامَتَانِ عَلَى غُصْنَيْنِ مِنْ بَابِ
الآنَ أَعْلَمُ أَنَّ الْغُصْنَ لِي غُصَصٌ وَأَنْتُمَا الْبَيْنُ بَيْنَ عَاجِلٍ دَانٍ
فَقُلْتُ تَخْفِضُنِي أَرْضٌ وَتَرْفَعُنِي حَتَّى وَنَيْتُ وَهَذَا السَّيْرُ أَرْكَانِي

»Dico die, quo nos occurrimus et iam gemuerant columbae duae super ramis duobus salicis Aegyptiacae: nunc scio ramum mihi esse angorem et separatio inter properantes est propinqua. Tum dixi: Terra me demittit et adtollet, donec lassus sum et iter fulcimenta mea fregit¹⁾.«

Poetae autem simili ratione e nomine avis aut bonum aut malum omen derivant, quemadmodum in sequente versu legitur:

وَقُلُوا تَغْنَى هُدُودٌ فَوْقَ بَنَانَةٍ فَقُلْتُ هُدًى نَعْدُو بِهِ وَنَرُوحُ

»Dixerunt: Cecinit upupasuper salice Aegyptiaca et dixi:

Directio; per eam venimus mane et vespera.»

Cecinit poeta:

وَقُلُوا عُقَابٌ قُلْتُ عَقْبَى مِنَ النَّوَى دَنْتُ بَعْدَ هَاجِرٍ مِنْهُمْ وَتَرُوحُ

وَقُلُوا حَمَامٌ قُلْتُ حُمُرٌ لِقَائِهَا وَعَادَ لَنَا رَيْحُ الْوَصَالِ تَفُوحُ

»Dixerunt: Aquila; dixi: Finitur per eam absentia! propinqua est post discessionem ab eis et venit: et dixerunt: Columba: dixi: Decretus est (a Deo) occursum eius (amica) et iterum odor coniunctionis a nobis percipitur.»

2) Metrum versuum Basith est. Conf. l. m. p. 190. Terra me demittit et adtollet i. e. in depressa et alta terra proficiscor.

Est a nomine هدى upupa vox هدى directio, ut bono omni sit, derivata. In poetae autem arbitrio positum est, quomodo rem vertat. Ut cum voce aquilae (عقاب) bonum omen coniunxit, sic in eo malum omen invenire potuit. Eadem ratio est in nomine columbae (حمام), quod si cum morte (حمام) coniungitur, malo omni est. Sic in aliis nominibus, nisi quod in corvo nonnisi malum omen conspicitur. Nonnulli autem dicunt, vocem corvi magni (غاق Ghak) malo omni, vocem parvi (غيف Ghik) bono omni esse.

١٢٩ أَشَامُ مِنْ وَرَقَاءَ

129. Infaustior, quam fusca (camela).

Sic dicitur, quod camela interdum aufugit et in terram abit. Proverbium hoc Abu-Ohbaidus Alkasem ben-Selam adtulit, nil autem amplius explicandi causa addidit. Abu-l-Neda sic retulit proverbium: ,أشام من زرقاء, Infaustior quam Sarka“ et Sarka nomen camelae esse dixit, quae cum insidente per terram aufugerit.

١٣٠ أَشْمُ مِنْ نَعَامَةٍ وَمِنْ ذَنْبٍ وَمِنْ ذَرَّةٍ

130. Magis valens odoratu, quam struthiocamela; quam lupus; quam formica.

Dicunt, struthiocamelum odorari patrem suum aut matrem aut hyaenam aut hominem e loco longe remoto. Sunt alii, qui auditu eum carere dicant. Lupus autem res miliaris distantia remotas imo maiore odoratur, formica denique res, quae homini odore carere videntur, ex. gr. pedem locustae odoratur.

١٣١ أَشْهَرُ مِنْ فَلَقِ الصُّبْحِ وَمِنْ فَرْقِ الصُّبْحِ

131. Clarior, quam lux Aurorae erumpens.

In proverbio aut فلق aut فرق dicitur; prior primaria vox est. Voci illi significatio fissi (مفلوق) tribui potest, quod Deus Auroram quasi findit. Quod si vocem فلق Auroram significare statuis, duæ in proverbio idem significantes voces coniunctae sunt.

١٣٢ أَشْبَهَ مِنْ التَّمْرِ بِالتَّمْرِ

132. Similior, quam dactylus dactylo.

١٣٣ أَشْرَ مِنْ الْأَسَدِ

133. Avidior, quam leo.

Leo enim magnas buccas haud manducans deglutit.

١٣٤ أَشْهَى مِنْ كَلْبَةِ حَوْمَلٍ

134. Cupidior cibi, quam canis Haumalae.

Haumala nomen mulieris erat, quae canem suam fame laborare sivit. Conf. Cap. V, 170.

١٣٥ أَشْبَقَ مِنْ حَبَى

135. Libidinosior, quam Hobba.

Hobba erat mulier in oppido Medina habitans saepius nupta, quae annis provecta iuveni Ebn-Om-Cilab appellato nupsit. Filius illius mulieris canescere incipiens hac de re apud Merwanum ben-Alhacim tum temporis Medinae praefectum questus erat. Quam ob causam illa arcessita eorum, quae Merwanus dixit, nullam rationem habens, filio suo quaedam verba dixit in laudem illius iuvenis, ex quibus mulieris libidinem adstantes cognoscere poterant. Mulieres Medinenses eam Evam, hominum matrem, quod eas varios coitus modos, quibus varia nomina imposuerat, docebat.

١٣٦ أَشْبَقَ مِنْ جَمَالَةٍ

136. Libidinosior, quam Djumalah.

Vir iste ad gentem Banu-Kais ben-Tsahlabah pertinebat. Narrant eum a camela, quam initurus fuisset, in mediam gentem, lacinia eius ad camelae sellam adhacrente, abductum et hominum adspectui expositum fuisse, ut in eum plura proverbia dicerent: ex. gr. اخزى من جمالة
 »Maiore ignominia affectus, quam Djumalah« افصح من جمالة
 »Maiori ignominiae expositus, quam Djumalah« ارفع مناخا
 »Elatior quoad locum cubandi quam Djumalah.« من جمالة
 Conf. Schultens. prov. 420.

١٣٧ أَشْرَدُ مِنْ خَفِيدٍ

137. Fugacior, quam struthiocamelus mas.

Dicitur quoque أَشْرَدُ مِنْ نَعَامَةٍ et أَشْرَدُ مِنْ ظَلِيمٍ
 »Fugacior quam struthiocamelus.« Reisk. ad Taraph. p. 82.
 Dixit poeta:

فَمُ تَرَكُّوكَ أَشْلَحَ مِنْ حُبَارَى وَهَمَّ تَرَكُّوكَ أَشْرَدَ مِنْ ظَلِيمٍ

»Ii te reliquerunt frequentius cacantem, quam otis cacat, et fugaciorem, quam struthiocamelus mas est.«

Metrum versus Wafir est. Conf. l. m. p. 204.

١٣٨ أَشْرَدُ مِنْ وَرَلٍ

138. Fugacior, quam lacerta Waral.

Voce وَرَلٍ animal lacertae (ضب) simile designatur. Dicitur quoque أَشْرَدُ مِنْ وَرَلٍ لِلْخَضِيصِ
 »Fugacior, quam lacerta soli depressioris« quia animal illud, hominem quum conspicit, statim in terram intrans aufugit.

١٣٩ أَشْكُرُ مِنْ بَرَوَقَةٍ

139. Melius gratias agens, quam arbor Barwakah appellata.

Sic dicitur, quod arbor haec parva sine pluvia ob
nubes, quæ in coelo sunt, frondes emittit. Cf. Kam. s. برق.
et C. XV, 59, 141.

۱۴۰ أَشْكُرُ مِنْ كَلْبٍ

140. Melius gratias agens, quam canis.

Sic dicitur, quod canis dominum custodit et defendit.

۱۴۱ أَشْرَهُ مِنْ وَافِدِ الْبَرَّاجِمِ

141. Avidior, quam adveniens e gente Baradjim.

Conf. C. I, 6. XIV, 10. Vituperium aviditatis a poetis
ab isto viro in totam gentem Banu-Tamim translatus est.

۱۴۲ أَشْقَى مِنْ رَأَى بِهِمِ ثَمَانِينَ

142. Miserior, quam pastor octoginta agnorum.

Conf. C. VI, 178.

۱۴۳ أَشَعْتُ مِنْ قَتَادَةٍ

143. Magis dispersus, quam arbor Katadah.

Katadah arboris spinosae nomen est, ramos multum
dispersos habentis.

۱۴۴ أَشَحُّ مِنْ ذَاتِ النَّحْيَيْنِ

144. Tenacior, quam quae duos utres tenebat.

Conf. prov. 115. et VII, 123.

۱۴۵ أَشَدُّ مِنْ لُقْمَانَ الْعَادِيَّ

145. Robustior, quam Lokmanus Alidita.

Narrant, virum hunc camelis suis puteum unguibus
suis, si ipsi videretur, effodisse.

۱۴۶ أَشَدُّ مِنْ فَيْلٍ

146. Robustior, quam elephas.

۱۴۷ أَشَدُّ مِنْ فَرَسٍ

147. Robustior, quam equus.

Duplicem explicandi modum vocabulum أَشَدُّ hoc in proverbio admittit, aut a robore (شدة) aut a cursu (شد), ut sensus sit »magis currens, quam equus.«

۱۴۸ أَشَاىَ مِنْ فَرَسٍ

148. Magis praevertens (celerior), quam equus.

۱۴۹ أَشَدُّ مِنْ قَوَيْسٍ سَهْمًا

149. Robustior, quam arcus quoad sagittam.

Deminutivi formam ad praestantiam arcus significandam adhibuerunt. Dicere solent «هو اعلاهم ذا فوق» Hic altissimus eorum est quoad sagittam. Cf. quoque C. XIV, 23.

۱۵۰ أَشْرَبُ مِنَ الْهَيْمِ

150. Plus bibens, quam cameli sitibundi.

Sunt qui dicant, هَيْمٌ esse camelos morbo affectos, quocum sitis quae expleri non potest, coniuncta est. Aliis voce هَيْمٌ arenae designantur. Schar.-Ald.

Cecinit poeta:

وَيَاكُلُ أَكْلَ الْفَيْدِلِ مِنْ بَعْدِ شَبْعَةٍ وَيَشْرَبُ شَرْبَ الْهَيْمِ مِنْ بَعْدِ أَنْ يَرَوِي

»Et iam satiatus edit, quemadmodum elephas edit; et potu rigatus bibit modo sitientium camelorum.«

Metrum versus Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

۱۵۱ أَشْرَبُ مِنْ رَمْلِ

151. Plus bibens, quam arena.

Cecinit poeta:

فَيَا أَكْذَ مِنْ نَارٍ وَيَا أَشْرَبُ مِنْ رَمْلِ

وَيَا أَبْعَدُ خَلْقٍ إِلَهٍ إِنْ قَالَ مِنْ الْفَيْدِلِ

»O vir voracior, quam ignis et plus bibens, quam arena et remotissimus hominum, si locutus est, a facto!«

Versuum metrum Hesedj est. Conf. l. m. p. 226.

١٥٢ أَشْهَى مِنْ خَمْرٍ

152. Magis cupitus, quam vinum.

Forma comparativi hoc in proverbio passivi significationem obtinuit. Hoc proverbium ab alio proverbiali loquendi modo desumptum esse dicunt: كَاخْمَرٍ يَشْتَهَى شَرْبَهَا «Sicut vinum, cuius potus cupitur et cuius cephalaca odiosa est.»

١٥٣ أَشَامُ مِنْ شَوْلَةِ النَّاصِحَةِ

153. Infaustior, quam Schaula sincerum consilium dans.

Schaula nomen stupidæ ancillæ gentis Ahdwan erat. Quae quum dominis suis consilium dedisset, in calamitates ii inciderunt. Hanc ob causam monitori stupido dicunt: أَنْتِ شَوْلَةُ النَّاصِحَةِ »Tu es Schaula consilium dans.« Cf. Kam.

١٥٤ أَشْهَى مِنْ كَلْبَةِ ابْنِ أَفْصَى

154. Avidior, quam canis gentis Ebn-Afza.

Almofadhdhelus narravit, gentem Banu-Afza ben-Tadmor, quae tribus Badjilah pars esset, habuisse canem feminam, quae cibi tam avida fuisset, ut caput in ollam coquentem immitteret. Qua in olla quum esset res pici liquidæ similis, caput canis adhaerens ustum esse.

١٥٥ أَشْبَهُ مِنْ الْمَاءِ بِالْمَاءِ

155. Similior, quam aqua aquae.

Narrant, Arabem campestem, qui viri cuiusdam mentionem faceret, dixisse: nisi barba eius os cingeret, perfecto mater nomine eum non appellasset, nam mulieribus

similior est, quam aqua aquae. Inde esse proverbium ortum.

١٥٦ أَشَامُ مِنْ الزَّمَاخِ

156. Infaustior, quam avis Sommah.

Proverbium oppidi Medinae incolis proprium est. Nar-
rant isto nomine avem magnam designari, quae quotannis
in domos familiae Chathmah ben-Aus, quae ad gentem
Banu-Moahwijjah pertineret, tempore quo dactyli et fru-
ctus colligerentur, decidisse, et accepta cibi portione avo-
lasse. Alii dicunt, eam in arcibus Medinensibus consedis-
clamantem; خرب خرب »vasta, vasta.« Virum eam sagitta
occidisse et eius carnem inter vicinos distribuisse. Nemi-
nem autem nisi Refaahum ben-Marar, qui neque sibi ne-
que familiae carnem sumsisset, accipere recusasse. Omnes
autem, qui carnem edissent, eodem anno morte occubuisse
et totam gentem Banu-Moahwijjah periisse.

١٥٧ أَشَامُ مِنْ سَرَابٍ

157. Infaustior, quam Serab.

Serab nomen camelæ vicini Basusae erat. Cf. pr. 114.

١٥٨ أَشَامُ مِنْ طَوَيْسٍ

158. Infaustior, quam Thowaisus.

Conf. C. VII, 124. Conf. Abulf. Ann. T. II. p. 588.

١٥٩ أَشْهُرُ مِمَّنْ قَدْ لَجَلَّ وَمِنْ الشَّمْسِ وَمِنْ الْقَمَرِ
وَمِنْ الْبَدْرِ وَمِنْ الصُّبْحِ وَمِنْ رَايَةِ الْبَيْطَارِ
وَمِنْ الْعَلَمِ وَمِنْ قَوْسٍ قَرَحَ وَمِنْ عَلَاقِ الشَّعْرِ

159. Magis apparens, quam camelum ducens;
quam sol; quam luna; quam luna plena;

quam Aurora; quam vexillum veterinarii;
quam mons; quam arcus coelestis; quam
funes crinium.

Veterinarius in loco alto erecto vexillo adventum suum
indicare solebat. Loco verborum: *من علايف الشجر* legitur
»quam funes arborum.« Hoc autem pro-
verbium quomodo intelligendum sit, dubito.

١٦٠ أَشْجَى مِنْ حَمَامَةٍ

160. Tristior, quam columba.

Scholion dicit, *اشجى* aut a prima verbi forma (tristis
fuit) aut a quarta (tristitia adfecit) derivari posse, ut sig-
nificet »maiori tristitia adficiens.«

١٦١ أَشْجَعُ مِنْ دَيْكٍ وَمِنْ صَبِيٍّ وَمِنْ أُسَامَةِ وَمِنْ
كَيْثِ عَرِيْسَةٍ وَمِنْ هُنَى

161. Fortior, quam gallus gallinaceus; quam
puer; quam leo; quam leo lustris; quam
Honajjus.

Honajjus viri nomen est.

١٦٢ أَشَدُّ مِنْ نَابِ جَايِعٍ وَمِنْ وَخْزِ الْأَشَافِيِّ وَمِنْ
حَجَرٍ وَمِنْ أَسَدٍ

162. Vehementior, quam dens esurientis; vehe-
mentior, quam confossio subulae; durior
quam lapis; vehementior quam leo.

In his variis proverbiiis vox *أشد* varium praebere sen-
sum videtur.

١٦٣ أَشْرَبُ مِنَ الْقَمْعِ وَمِنْ عَقْدِ الرَّمْلِ

163. Plus bibens, quam infundibulum; et quam cohaerens arena.

١٦٤ أَشَدُّ مِنْ عَايِشَةَ وَمِنْ أَبْنِ عَثْمِ

164. Robustior quam Ajeschahus; et quam Ebn-Ahtsmus.

Hic dicitur portasse camelum mactatum.

١٦٥ أَشَدُّ مِنْ دَلَمِ

165. Vehementior vel robustior, quam animal Dalam appellatum.

Vocabulo دَلَم animal serpenti simile, sed non ad serpentum genus pertinens designatur, quod in regione Hidjas vivit. Proverbium in re magna adhibetur. Conf. Kam.

١٦٦ أَشَعْتُ مِنْ وَتَدِ

166. Magis dispersum capillum et pulvere inquinatum habens, quam paxillus.

Ita dictum videtur, quod paxillus superiore eius parte percussa in terram inligitur.

١٦٧ أَشْغَلُ مِنْ مَرَضِعَ بِهِمْ ثَمَانِينَ

167. Magis occupatus, quam is qui octoginta agnis lac sugendum praebet.

١٦٨ أَشْمُ مِنْ هَقْلِ

168. Odoratu magis valens, quam struthiocamelus.
Conf. prov. 130.

Proverbia recentiora.

١٦٩ شَرُّ السَّمَكِ يُكَدِّرُ الْمَاءَ

169. Pessimus piscis aquam turbat.

Id est: Ne adversarium debilem despicias.

١٧٠ شَبْرٌ فِي أَلْيَةٍ خَيْرٌ مِنْ ذَرَاعٍ فِي رِيَةٍ

170. Spithama in clunibus melior est, quam ulna in pulmone.

Adhibetur proverbium, ut discrimen inter pravum et bonum indicetur.

١٧١ شَرَطَهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ

171. Scarificavit eum gens paradisi.

De proverbio, quod scholio بالمرء explicatur, dubium est, vocabulum enim شرطه vario modo et enunciari et verti potest. Pocockius fortasse nixus auctoritate Arabis cuiusdam docti, quem, ut antea monui, consuluit, proverbium sic vertit: Conversatio eius est cum paradisi incolis, « ut voci شرطه proprie conditionis eius significationem tribuisse videatur. Dixit porro, proverbium significare, eum imberbium consortio uti, quia in paradiso omnes imberbes esse fingant. In eum dicitur, qui improbe loquitur.

١٧٢ شَهْرٌ لَيْسَ لَكَ فِيهِ رِزْقٌ لَا تَعُدُّ أَيَّامَهُ

172. Mensis, in quo res ad vitam necessariae non sunt, dies numerandi non sunt.

١٧٣ شَغَلَنِي الشَّعِيرُ عَنِ الشَّعْرِ وَالْبُرِّ عَنِ الْبِرِّ

173. Hordeum me occupavit, ut poesi operam dare non possem et triticum, ut bona opera non perficerem.

Verborum lusus in verbis شعير et شعر, nec non in بر et بر conspicitur. Conf. Burckhardt libr. p. 96.

١٧٤ شَفِيعُ الْمَذْنِبِ إِقْرَارُهُ وَتَوْبَتُهُ اعْتِدَارُهُ

174. Intercessor peccantis est confessio, et poenitentia est eius excusatio.

١٧٥ شَرُّ النَّاسِ مَنْ لَا يُبَالِي أَنْ يَرَاهُ النَّاسُ مُسِيئًا

175. Pessimus hominum is est, qui non curat, quod homines ipsum prave agentem videant.

١٧٦ شَهَادَاتُ الْفِعَالِ أَعْدَلُ مِنْ شَهَادَاتِ الرِّجَالِ

176. Testimonia factorum iustiora sunt, quam testimonia virorum.

١٧٧ الشَّبَابُ جُنُونٌ بَرُّهُ الْكِبَرُ

177. Iuventus insania est, cuius sanatio senectus est.

١٧٨ الشَّرُّ قَدِيمٌ

178. Malum est antiquum.

Proverbium hoc Burckhardtius in libro: Arabic Proverbs Lond. 1838. p. 96. adnotavit.

١٧٩ الشَّاةُ الْمَذْبُوحَةُ لَا تَأْلُمُ السَّلَاحَ

179. Ovis mactata dolorem non sentit, quod pelvis detrahitur.

In margine codicis Lugdunensis verba sequentia, quæ hoc proverbium, non præcedens spectare videntur, adscripta leguntur: قالتہ اسماء بنت أبی بکر رضی اللہ عنہ لابنہا: عبد اللہ بن الزبیر لما حاصره الحجاج فی الکعبة فقال لها اذی Dixit hoc Asma filia Abu-Becri, cui Deus faveat, filio suo Ahbd-Allaho ben-Alsobair, quum Alhadjdjadjus in templo Meccano eum oppugnaret; dixerat enim ei: ego eadem non metuo; sed poenam metuo.

١٨. الشَّيْطَانُ لَا يَجْرِبُ كَرَمًا

180. Satanas vineam suam non vastat.

Vocabulum كرم, quod lexicographi terram lapidibus purgatam significare dicunt, vineam hoc in proverbio, ut mihi videtur, designat.

Caput XIV.

L i t t e r a Z a d.

ا صَدَقَنِي سِنَّ بَكْرَه

1. Aetatem cameli iuveni sui veraciter mihi indicavit.

Proverbium usurpatur ad veritatem dicti significandam. Originem proverbii talem fuisse narrant. Vir quidam camelum iuvenem emturus, quatenus cameli aetas esset, interrogavit. Cameli dominus dixit, eum esse بازل i. e. aetate provectum. Eodem autem momento, quum camelus aufugisset, dominus eum vocibus هَدَع هَدَع revocavit, quibus vocibus parvi cameli quietantur, ut alter veram rei conditionem cognosceret eamque ob causam ista verba diceret. Duplici autem modo vocabulum سِنَّ, in accusativi aut nominativi casu effertur. Quod si accusativi casum esse statuis, voci صدَقَنِي eadem significatio quam عرفَنِي mihi indicavit, ut duplicem accusativum regat, inest, dum alii vocem praedicti locum tenere aut praepositionem فِي omissam esse dicunt; sin vero nominativi casum admittis, ipsi voci سِنَّ veracitas tribuitur. Sunt autem, qui talem proverbii fuisse causam dicant: Emturum cameli dominum interrogasse, quatenus eius aetas esset, et quum inspectis dentibus verum esse responsum cognovisset, ista proverbii verba dixisse. Cf. Har. p. 82. et Kam. s. بَكْر. Cf. pr. 28.

٢ صَبَاً فِي هَمَامَةٍ

2. Amor iuvenilis senili aetate.

In senem verba dicuntur, qui amore iuvenili captus est.

٣ صَبَتْ حَصَاً بِدَمٍ

3. Surdus est silex in sanguine.

Tanta sanguinis copia effusa fuit, ut silicis cadentis sonus non audiretur. Silici surditas tribuitur, ut sonum, quem edit, non audiat. Alii autem vocabulo صم significationem obturandi, ne sonus ad aures perveniret, tribuerunt. Proverbium caedem magnam fuisse dicit. Conf. Kam. s. v. صم.

٤ صَبْرًا عَلَى مَجَامِرِ الْكَرَامِ

4. Patientia adhibenda est contra thuribula' generosorum.

Proverbium ad metrum Sarih referri potest. Cf. l. m. p. 246. Narrant, Jesarum Alcawäihb dominam suam rogasse, ut copiam sui ipsi faceret, et quum ille rogare haud abstineret, illam dixisse: ego te suffitura sum et si rem patienter fers, faciam quod vis. Quum illa autem thuribulum sub eo posuisset, pudenda eius amputavit verba dicens, quae postea in proverbium venerunt. Hanc rem poetae Ferasdaki versus respicit:

وَإِنِّي لَأَخْشَى أَنْ خَطْبَتَ بَنَاتِهِمْ عَلَيْكَ أَلْدَى لَأَقَى يَسَارَ الْكَوَائِبِ

«Ego, si eorum filias in matrimonium petis, tibi id timeo, quod Jesaru Alcawäihb accidit'».

In eum proverbium dicitur, cui in re ingrata ad eum deridendum patientia commendatur. Almoofadhdhelus rem

1) Metrum versus Thawil. Conf. l. m. p. 160.

sic narravit: Arabem campestem camelis suis magno pretio venditis inter oppidanos locum fixerat. Vicini quum eius opulentiam cognovissent, in matrimonium ei puellam obtulerunt, ut occasione oblata eius divitiis potirentur. Arabs, quid doli in re esset, non videns desiderio eorum satisfacit. Illi igitur epulis instructis Arabi splendidis vestibibus ornato primum locum dederunt. Cui quoque quum thuribulum supposuissent, quamquam pudenda sua cremari sentiret, tamen pudore retentus nil dixit: sed epulis finitis ad suos in campum omnia oppidanis relinquens rediit. Suis autem rem quum narrasset, dixerunt: *است لم تعود الحجرة* Podex ad thuribulum adsuetus non fuit quae quoque verba in proverbii consuetudinem venerunt, et in eum adhibentur, cui dignitas vetus non est.

ه صَيِّ ابْنَةَ الْجَبَلِ مَهْمَا يُقَلُّ تَقَلُّ

5. Sile, o filia montis! quod dicitur tu dicis.

Filia montis echous cognomen est. Idem cognomen infortunio datum est, a serpente in infortunium translatus. Proverbium in vilem adhibetur, qui alios sequitur, ut Echo nomisi repetit, quae alius dixit. In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus legitur: *انت ابنة الجبل مهما يقل تقلى* Tu Echo es, quod dicitur tu dicis. De obtrektore dicitur, qui nonnisi aliorum verba repetit.

٦ صَيْدُكَ لَا تُحَرِّمُهُ

6. Praeda tua est; ab ea non impeditis.

Viro dicitur, qui vindictae cupidus est, ad eum hortandum, ut occasione utatur, dum alter non cavet. Legitur quoque: *صَيْدُكَ إِنْ لَمْ تُحَرِّمْ* Praedam tuam (cape), si tibi interdicta non est i. e. ne occasionem omittas! Samachschar.

٧ صَفَقَةٌ لَمْ يَشْهَدْهَا حَاطِبٌ

7. Contractus, in quo Hathibus praesens non erat.

Hathibus ben-Abi-Baltaah vir prudens et providus erat. Absente Hathibo quidam gentis eiusdem contractu facto deceptus erat, quapropter proverbii verbis utuntur ad significandum, rem absente auctore haud bene esse perfectam.

٨ صَادَفَ دَرٌّ السَّيْلَ دَرًّا يَصْدَعُهُ

8. Occurrit impetus repentinus fluctus impetui eum repellenti.

Proverbium ad metrum Redjes referri potest. Conf. I. meum. p. 230. Malum, quod repeili debet, درء appellatur. Proverbii sensus est: Malum unum per alterum repulsum fuit. Conf. C. I, 13.

٩ أَصَابَنَا جَارٌ آلِضَّبْعِ

9. Attigit nos hyaenam protrahens.

Proverbii verbis utuntur ad significandum, vehementem fuisse pluviam, qua hyaena e latibulo expelleretur.

١٠ صَارَتِ الْفَتَيَانُ حُمَا

10. Facti sunt iuvenes cineres.

Verba haec Alhamra filia Dhamrahi ben-Djabir dixit. Quum gens Banu-Tamim Sahdum ben-Hiad fratrem regis Ahmrui ben-Hind occidisset, rex vovit, se pro fratre centum gentis illius viros occisurum esse. Congregatis copiis contra eos profectus est; sed quum illi rei nuntium accepissent, in varias regiones se disperserunt, ut loco, ubi habitare solebant, neminem nisi vetulam illam grandaevam Alhamra appellatam inveniret. Rubram eam esse videns rex ei dixit: ego te barbaricae originis esse puto. Respondit illa: non per Deum, quem rogo, ut alam tuam deprimat, columnam tuam destruat, cervical tuum deponat, terras tuas tibi eripiat. Quaenam autem tu es? dixit. Re-

spondit: ego sum filia Dhamrahi ben-Djabir et soror Dhamrahi ben-Dhamrah. Quis autem est maritus tuus? porro interrogavit. Respondit: Handsahus ben-Djerwal. Dixit: ubi is autem nunc est, scisne locum eius? Respondit: haec stulti quaestio est, nam si eius locum scirem, me a te separaret. Interrogavit rex: qualis vir maritus tuus est? Respondit illa: haec stultior quaestio est; num, quis Handsahus sit, interrogari potest? Rex autem dixit: nisi timerem, te parituram esse similem patri, fratri et marito tuo, ego in vivis te relinquerem. Tum eam cremari iussit. Quum ea ignem conspiceret, dixit: *ألا فتى مكان عجزوز*
 »Nonne iuvenis loco vetulae!« quae verba in proverbium venerunt. Sed quum illa non liberaretur, dolorem ob interitum significaturus dixit: *هيهات صارت الفتيان حبيبا*
 »Eheu! Facti sunt iuvenes cineres¹⁾«. Illa tum in ignem iniecta est. Rex, isto die nemine invento, in fine diei virum Ahmmar appellatum in camelo vehementem conspiciens, quis esset, interrogavit. Ille, se virum e gente Albaradjim esse, confessus est. Tum rex; quoniam est causa adventus? se fumum vidisse, respondit, et cibum parari putasse. Per aliquot autem dies se nil cibi habuisse. Tum rex dixit: *ان الشقى وائد البراجم* »Miser est adveniens e gente Albaradjim.« Vir quoque ille in ignem coniectus est. Conf. I, 6. XIII, 141. Quidam dixit, regem alios praeter hunc e gente Tamim non assecutum esse, nonnisi feminas et pueros cremasse, caeteros fuga evasisse. Haec autem res in causa erat, cur genti Tamim cibi desiderium obiceretur. Conf. versus pg. 332.

|| صَدَقَتْهُ الْكَذُوبُ

11. Verax in eum fuit anima.

• Voce *كذوب* mentiens hoc in loco anima intelli-

1) In Samachscharii opere *صار* legitur.

genda est. In eum dicitur, qui viro minatur, sed eum videns ineticulosus est. Sic in hoc versu:

فَأَقْبَلَ تَحْوِي عَلَى غِرَّةٍ فَلَمَّا دَنَا صَدَقْتُهُ أَلْتَذَوْبُ

»Accessit ad me socordem, sed quum propinquus esset, verax in eum fuit mendax (anima).«

Versus metrum Motakarib est. Cf. l. m. p. 281.

۱۲ صَهْبُ السِّبَالِ

12. Fulvos in superiore labio crines habentes.

Graecae originis viri et tum hostes designantur. Dixit Ebn-Kaisus Alrakijjah:

إِنْ تَرَيْنِي تَغَيَّرَ أَلْوَنُ مِنِّي وَعَسَلًا أَنَشَيْبُ مَفْرِقِي وَقَدْ إِلَى

فِظْلَالُ السُّيُوفِ شَيْبَتِ رَأْسِي وَأَعْتَمَتْنِي فِي حَرْبِ صَهْبِ السِّبَالِ

»Quod meum colorem mutatum vides, et canitiem, quae verticem meam et occiput tegit, scias, umbras gladiatorum caput meum canum fecisse et in bello hostium amplexum meum.«

Versuum metrum Chafif est. Conf. l. m. p. 262. Simili ratione verbis: سود الاكباد »Nigris iecoribus praediti« hostes significaturi utuntur.

۱۳ الصَّبِيُّ أَعْلَمُ بِمَضْغِ فِيهِ

13. Puer, quae res manducanda sit, optime scit.

De eo, cui consilium datur contrarium ei, quod faciendum est, adhibetur. Abu-Ohbaidahus autem بمصغى legit a صغى »inclinatus fuit« i. e. Scit, quomodo buccam ad os adferat, simili ratione, qua dicitur: احدى من اليد Magis ducens quam manus ad os.« Abu-Saidus legit: الصبى أعلم بمصغى خد »Puer bene scit, ad quem se convertat, ut ex eo utilitatem capiat.« Samachscharius dixit, proverbium significare, virum tantum aggredi, quantum pro facultate sua perficere possit.

١٤ صَفَرَتْ يَدَاهُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ

14. Manus eius ab omni bono vacua sint!

١٥ صَدْرُكَ أَوْسَعُ لِسْرِكَ

15. Pectus tuum maxime amplum est secreto tuo.

Proverbium monet, ut homo secretum suum servet. In Samachscharii libro proverbium sic legitur: صدرک احمل لِسْرِک «Pectus tuum secretum tuum optime portat.»

١٦ صَارَ شَأْنُهُمْ شَوِينًا

16. Res eorum facta est res parva.

De iis adhibetur, qui detrimento ad afflicti sunt, ut res male se habeant.

١٧ صُمِّيْ صَمَامٍ

17. Surdum esto o infortunium!

Id est: Augearis, o infortunium! Sic Kamusi auctor, Djenhariusque verba explicarunt. Propria vocis صمام significatio serpentis est, qui incantatoris vocem non audit, tum in infortunium et bellum translata est significatio. Eodem modo dicunt: صُمِّيْ يَا ابْنَةَ الْجَبَل «Surdus esto o serpens.» Dixit Alcomaitus:

إِذَا لَقِيَ السَّفِيرَ بِهَا وَقَلَّ بِهَا صُمِّيْ ابْنَةُ الْجَبَلِ السَّفِيرُ

„Quando legatus legato in eo (bello) occurrit, uterque in eo dicit: surda sis o filia montis.“

In codicis Berolinensis scholio legimus, verba proverbii adhiberi, quum utraque pars pacem recuset. i. e. Ne responde incantatori, sed in statu tuo persevera!

١٨ صَقْرٌ يَلُونُ حَمَامَةٌ بِالْعَوَسِجِ

18. Accipiter cuius columbae ad rubum confugiunt.

Verbis hisce vir timendus describitur. Dixit Alharius ben-Hilissah:

فَكَانَهُنَّ لَأَيْلَىٰ وَكَانَهُ صَقْرٌ يَلُودُ حَمَامَةً بِالْعُوسَجِ

„Quasi ipsae margaritae essent, et quasi is esset accipiter, cuius columba ad rubum confugiunt.“

Versus metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212. Proverbium igitur huius versus hemistichium est.

١٩ صَنْعَةً مِّنْ طَبِّ لِمَنْ حَبَّ

19. Agendi ratione eius, qui scientia pollet, erga eum, quem amat.

In scholiis proverbium hisce verbis explicatur: اصنع Fac mihi hanc rem modo eius, qui scientiâ pollet ei quem amat.“ Adhibetur ad diligentiam in re perficienda necessariam significandam. Nonnulli dicunt طب esse pro احب ob antecedens طب, ut forma eadem sit, quarta enim forma usitatio est, dum alii حب et احب eodem modo usurpari contendunt.

٢٠ أَصَابَ قَرْنَ الْكَلَاءِ

20. Assecutus est pabuli cornu.

Vocibus قرن الكلاء cornu pabuli graminis summa pars acuminata significari videtur, ut nil inde depastum sit. De eo adhibetur, qui magnas sibi divitias comparavit.

٢١ صَلَدَتْ زَنَادُهُ

21. Durum est eius ignitabulum.

Ignem non emittit. Virum esse avarum, proverbium significat. Dixit poeta:

صَلَدَتْ زَنَادُكَ يَا بَزِيدُ وَطَالَمَا تَقَبَّتْ زَنَادُكَ لِلصَّرِيكِ الْمَرْمِلِ

„Ignitabulum tuum, o Jaside! durum est et saepissime arsit ignitabulum tuum pauperi, egeno.“

Versus metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212.

٢٢ صَارَ الْأَمْرُ إِلَى الْوَزَعَةِ

22. Pervenit res ad praefectos.

In re perficienda occupati erant patientes et prudentes. Vocabulo وزعة proprie coercentes, retinentes designantur.

٢٣ صَارَ خَيْرٌ قَوَيْسٍ سَهْمًا

23. Factus est optima sagitta arcus parvi.

Id est: postquam despectus fuerat, conditio eius pulchra facta est. Proverbii autem verba sic explicantur: „Facta est optima sagitta arcus quod attinet ad sagittam. Deminutivi forma adhibita esse dicitur, quod parvi arcus maiore vi sagittas mittant.“

٢٤ أَصَابَ رَمِيَّةً

24. Feram suo loco sagitta occidit.

Vocabulum اصبى significat „Vulneravit sagitta feram, ut suo loco statim moreretur.“ Ab hoc diversam habet significationem ائمى, significat enim: „vulneravit, ut aufugeret et alio loco periret.“ Traditione nobis conservata verba sunt haec: كل ما اصميت ودع ما ائميت „Ede quod suo loco occidisti et sine quod vulnerasti, sed non statim occidisti.“

٢٥ أَصَاخَ أَصَاخَةَ الْمِنْدَةِ

25. Siluit modo multum increpantis, qui rem amissam indicat.

Proverbium in scholiis sic explicatur: الاصاخة السكوت والناشد الذى ينشد انشى والناده الزاجر والمنده الكثير النده اى الزجر للابل يضرب لمن جد فى الطلب ثم عجز فامسك, Vocabulum اصاخ significat silere et الناشد »is est, qui rem amissam indicat,« et الناده est increpans et المنده multum increpans sc. camelos. De eo dicitur, qui in quaerenda re diligentiam adhibet, tum lassus a quaerendo desistit.“ Videtur igitur talis comparari cum eo, qui in quaerendo camelo amisso multum camelos increpat, ut studium in quaerendo manifestetur, tum si quis cameli amissi locum indicat, auscultans silet.

٢٦ صَرَاحَ الْحَقِّ عَنْ مَخْضِهِ

26. Apparuit veritas spumâ remotâ.

Conf. Abulf. III. p. 100. Erpen. prov. II, 7. Sensus est: Res clara manifesta facta est, postquam latuerat. Dixit Abu-Ahmruus proverbii sensum esse: delectum est vanum et vera rei natura apparuit.

٢٧ صَفَرَتْ وَطَابُهُ

27. Vacui sunt eius utres.

Vox وطب utrem significat, in quem lac inditur. Interitus et mors proverbio designatur. Ex Kamuso Calcutt. in lexicon meum vitium irrepsit. Sub radice صفر legendum est: صَفَرَتْ وَطَابَتُهُ pro صَفَرَتْ وَطَابَهُ. Conf. s. v. وطب. Samachscharius autem proverbium hocce adnotavit: صَفَرَتْ Vacui sunt iis mei utres.“ i. e. Nil habeo, quod possidere cupiant, quod proverbium ex Taabbata-Scharrani versu (Hamas. p. 34.) derivatum est:

أَقُولُ لِلْحَيَّانِ وَقَدْ صَفَرَتْ لَهُمْ وَطَابِي وَيَوْمِي صَيِّفُ أَشْجَرٍ مُعْوَرٍ

„Dico Lihjanitis et iam vacui erant iis utres mei et dies meus angusti foraminis erat et apertum latus offerebat.“

٢٨ صَدَقَنِي وَسَمَّ قَدَحَهُ

28. Signum sagittae suae vere mihi indicavit.

Id est: Signum, quo sagitta notatur, ut cognosci possit, quatenam ei portio tribuenda sit in ludo. Proverbii sensus est: Indicavit mihi animi sui cogitationes. In Samachscharii opere legitur: صدقك وسمم قدحه, Vere indicavit tibi signum sagittae suae.“ Conf. prov. 1.

٢٩ الصِّدْقُ يَنْبِي عَنْكَ لَا الْوَعِيدُ

29. Sinceritas a te repellit, non minae.

In meo codice vox يَنْبِي signo Hamza instruct est; id quod vitiosum est, nam in aliis codicibus sine Hamza legitur. Nec non Scharaf-Aldinus et Samachscharius a verbo نَبُو eam derivanda esse adnotarunt. Sinceritate agendi repellitur hostis a te, non quod minaris, minas autem non perficis. In timidum dicitur, qui minatur, et minas non exsequitur. Proverbium ad metrum Redjes (p. 230.) aut Sarih (p. 246.) referri potest. Conf. XV, 29.

٣٠ صَغَرَأَهَا شَرَأَهَا

30. Minima earum (est) pessima earum.

Legitur loco vocis مَرَأَا vocabulum شَرَأَا «tenacissima earum.» Primum dixisse fertur ista verba mulier tempore Lokmani Ahlitaе. Rem autem sic accidisse narrant: Mulier ista nupta erat viro الشَّجِي Als Chadji appellato, cui amicus erat الخَالِي Alchali appellatus. Quodam die Lokmanus istam mulierem e tribu ad latus secedentem conspexit, et quum ipsi suspicio esset, eam secutus est. Vidit virum ei obviam venientem quocum mulier abiens rem haberet. Audivi quoque ipsam dicentem: Me mortuam esse fingam et quum me in sepulcro posuerint, noctu me educ et ad locum, cuius incolae me non noscunt, me

deduc. Res quemadmodum inter se ambo convenerant, acta est. Postquam per aliquot tempus inter peregrinos degerat, ad gentem suam rediit. Factum autem est, ut, quum die quodam eius filiae ad eam transirent, matrem agnoscerent. Primum natu maior dixit: mater mea; et, recte dicis, media inquit. At mulier verba ista audiens, dixit: mentimini neque vestra mater neque patri vestro uxor ego sum. At natu minima dixit: Nonne eius faciem noscitis, tum ei adhaesit et clamorem sustulit. Mater autem haec videns dixit: *صدغرا من شراهن*, „Minima earum pessima earum.“ Homines convenientes eam cognoverunt. Rem autem ad Lokmanum detulerunt dicentes: iudicium inter nos feras! Lokmanus autem mulierem videns eam agnovit et dixit: *عند جهينة الخير اليقين*, „Apud Djohainahum nuntius certus est“ se ipsum his verbis intelligens. Tum marito id quod viderat et audiverat, narravit. Quod quum mulieri maritus obiiceret, ea dixit: *ما كان هذا في*, „Hoc non putabam.“ Lokmanus, ut iudicium faceret, rogatus dixit: lapidate eam, quemadmodum vivens in sepulchro posita est, viro autem penem a testiculis (*انثياه*) separate, quemadmodum uxorem a marito separavit. Femina lapidata et viro penis resectus est. Observandum autem est in isto a Lokmano lato iudicio esse quidam verborum lusus, ut lapidatio *رجم* a sepulchro *رجم*, illud alterum *انثياه* ab eo, quod virum a femina (*انثا*) separaverat, derivatum sit.

٣١ حِكْمَةُ الْمَتَلَمِسِ

31. Epistola Motalammesi.

Conf. Ibn-Cotaib. Eichh. p. 194. Reisk. ad Taraph. praef. p. 64. sq. Quædam similitudo hisce litteris cum litteris Bellerophontis est. Totam autem historiam quum clar. Vullersius ad Tarafæ Moallakam p. 5. sq. cum textu Arabico ex Meidanii opere adtulerit, nobis brevior proverbii explicatio suf-

ficit. Rex Ahmruus Mondsiri filius [fratri suo Kahbuso, quem in regno successorem sibi elegerat, Motalammesum et Tharafam perpetuos socios et comites addidit. Die quodam Kahbusus venatus erat, ut vespera socii duo vehementer fatigati redirent. Postero iuvenis Kahbusus ad vesperam usque vino indulgebat, et nulla sociis intrandi venia dabatur. Postea quum per totum diem ad portam stetissent, Tharafa taedio magnopere affectus, versus dixit, quibus iuvenis agendi rationem vituperaret. Qui versus ab Ahbd-Ahmruo Tharafae inimico ad regem delati hunc tanto in utrumque odio impleverunt, ut eos delere statueret. Timens autem, ne res divulgaretur, et illi moniti aufugerent, se relatis fidem non habere dissimulavit. Aliquo tempore post utrumque, num fortasse ipsis ad suos redeundi desiderium esset, interrogavit. Responderunt, se suorum desiderium habere. Scripsit igitur illis, dicens, se donorum iussum daturum, litteras ad Abu-Carbum Hadjri praefectum, quibus, ut eos trucidaret, illi imperaverat. In via quum Motalammeso quaedam suspicio venisset, litteras suas servo legendas dedit et de periculo certior factus in Syriam aufugit. Tharafahus autem, amici consilio spreto epistolam tradens occisus est. Sic Almofadh-dhelus rem narravit. Modo autem multum diverso Ohbaidus Alahschae auctoritatem sequens rem tradidit, conf. Vullers. p. 8. Proverbium in eum dicitur, qui falsa spe seductus in interitum irruit.

صَاحَتْ عَصَافِيرُ بَطْنِهِ ٣٢

32. Ventris sui passeres clamant.

De esuriente dicitur. Conf. C. XXV, 87.

أَصْمَرُ عَمَّا سَاءَ سَمِيعٌ ٣٣

33. Surdus non audit id quod ei displicet, auditu valens.

Vir generosus turpia audire non vult, ut hac ratione surdus sit. Proverbium ad metrum Redjes (p. 239.) aut Sarilh (p. 246.) referri potest.

٣٤ صَابَتْ بِقَرٍّ

34. Descendit in mansione firma.

Verbum صاب hoc in proverbio descendendi, habitandi (نزل) significationem habet; قر autem idem est quod قرار, ut proverbii sensus sit: *ر Habitat res in mansione sua firma i. e. mutari nequit.* Hic legendi modus, quem Djeuharius adnotavit, cum versu Tharafahi consentit:

سَادِرًا أَحْسَبُ غَيِّ رَشْدًا فَتَنَّا عَيْتٌ وَقَدْ صَابَتْ بِقَرٍّ

„Non curans meum errorem rectum esse puto; tum abstinui, et iam ea (calamitas) in firma mansione descendit.“

Versus metrum Raml est. Conf. l. m. p. 237. Alium legendi modum a Meidanio adnotatum Kamusi auctor secutus est: وقعت بقَرٍّ, quem poeta Ahdius ben-Said versu hocce expressit:

نُرَجِّبُهَا وَقَدْ وَقَعَتْ بِقَرٍّ كَمَا تَرَجُّوْا صَاغِرَهَا عَتِيبُ

„Spem in ea ponimus; (calamitas) iam accidit, quemadmodum gens Ahtib a parvulis suis bonum sperat¹).“

Proverbium adhibetur ad significandum, calamitatem averti non posse.

٣٥ صَحَّحْنَا لَهُمْ فَعَدَوْا شَأْمَةً

35. Mane in eos incidimus; sed ad latus sinistram abierunt.

1) Viri illius gentis a rege in captivitatem abducti sperabant, fore, ut si parvuli relictii adolevissent, ipsi liberarentur. Spes autem eos fefellit. Periere. Versus metrum Wafir est. Cf. l. m. p. 204.

Sic proverbium in scholiis explicatum est: ائى وقعنا
 بهمر صبحا فاخذوا الشوق الاشام ائى صاروا اصحاب شامة
 »Incidimus in eos matutino tempore et
 tum latus infaustum ceperunt. i. e. facti sunt socii lateris
 sinistri (شامة), quod lateri dextero (يمنة) contrarium est.
 Proverbio metrum Motakarib esse videtur. Cf. l. m. p. 281.

٣٦ اَصْلَحَ غَيْثٌ مَّا اَفْسَدَ الْبَرْدُ

36. Reparavit pluvia id, quod grando corripit.

De eo dicitur, qui id, quod alius corripit, reparat.

٣٧ اَلصَّمْتُ حُكْمٌ وَقَلِيلٌ فَاعِلُهُ

37. Silentium est sapientia, cui pauci operam dant.

Silentium hoc in proverbio sapientia appellatur, quod
 hominem impedit, quominus in crimen incidat. Lokmano
 sapienti adscribitur proverbium, quod silentium commendat.
 Conf. Erpen. prov. I, 100.

٣٨ اَلصَّمْتُ يَكْسِبُ اَهْلَهُ الْخَبَةَ

38. Silentium iis, qui id tenent, amorem comparat.

Proverbii auctorem Actsamum fuisse dicunt. In Scha-
 raf-Aldini opere sic legitur: انصمت يكسب الخبة.

٣٩ صَارَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ لَزَامًا

39. Facta est res ei necessaria.

Necessario peragenda ei res est. Vocabulum لزَام
 eodem modo, quo قَطَام enunciatur.

٤٠ صَوْتُ أَمْرِي وَأَسْتُ ضَبْعٍ

40. Vox viri et podex hyaenae.

Placet addere scholion Arabicum: وذلك ان رجلا من
 بنى عقيل كان اسيرا في عنزة اليمن فبقى اربع اجزاء فعلق

النساء يرسلنه فيحطبهن ويسقيهن من الماء فاذا اقبل نظرون الى صدره واذا ما نهض تصاعف فقلن يا ابا كليب اما حين تقوم فصدره ام اسد واما اذا ادبرت فرجلا ام ضبع فانه كره ان يهرب نهارا فياخذه الخيل فارسلنه عشية مع الليل فرس تحت الليل Sic dicitur, quoniam vir ad gentem Ohkail pertinens in gente Ahnasah, felicem Arabiam incolente captivus per quatuor annorum spatium permansit. Instituerunt autem mulieres eum mittere, ut ligna ipsis colligeret et aquam hauriret. Quando advenit, eius pectus observarunt et quotiescunque surrexit, debilem se esse finxit. Dixerunt igitur: O Abu-Colaibe (pater parvi canis)! quando stas, est pectus leaenae et quando recedis, sunt pedes hyaenae. Is die fugam capere volebat metuens, ne ipsum equites assequerentur. Miserunt autem eum vespera cum nocte. Fugit igitur sub nocte et mane iam securus erat. De astuto, qui gentem decipit, adhibetur.

Videre licet, scholion cum proverbio parum aut fere nihil cohaerere, ut quatenam eius causa sit, non appareat. Nec vero silentio praetermittendum videtur, in scholio quaedam non certa esse. Vocabuli مرس, de cuius scribendi modo consentientibus codicibus dubitatio esse non potest, plures quidem significationes lexicographi adtulerunt, nulla vero scholio apta est. Reiskius, ut in margine codicis Lugdunensis adnotatum legitur, ut proverbium cum scholio magis cohaereat, loco vocis صوت vox in proverbio pectus legendum esse putavit. Fortasse in scholio dialecto Jemancensi propria sunt vocabula.

٤١ صَاحِبُ سِرٍّ فَطَنَتْهُ فِي غَرَبَةٍ

41. Arcani participis intelligentia in peregrinatione est.

Id est: Nescit, quomodo arcanum tractet et custodiat.

٤٢ صَبْرًا وَلَئِنْ كَانَ قَتْرًا

42. Patientiâ (utaris)! et si vita miserrima est.

Legitur «*وَأَنْ كَانَ قَبْرًا*» et si sepulcrum est. Proverbium in molestia et calamitate adhibetur.

٤٣ صَدَّ صَاقِع

43. Sile! o mendax.

Meidanius, quocum Kamusi auctor consentit, vocabulo صَاقِع mendacis significationem tribuit. Ebn-Alahrabius dixit, vocabulo صَاقِع eum designari, qui in omnes regiones a via deflectat, ut proverbii sensus sit: Sile, nam a vero aberrasti.

٤٤ صَرَّى وَأَحْلَبِي

44. Liga et mulge, o femina!

Vocabulum صَرر significat «*ligavit ubera funiculo* صرار appellato. Opes conservandas esse, proverbium docet.

٤٥ أَصِيدُ الْقَنْفِذِ أَمْ لُقَطَةً

45. Num res ab herinaceo venando capta, an de humo lecta?

De eo dicitur, qui rem, quam non quaesivit, invenit. Sed Scharaf-Aldinus, verba de re adhiberi, de cuius genere nos incerti simus, dicit.

٤٦ أَصَابَتْهُمْ خُطُوبٌ تَنْبِيلٌ

46. Adflixerunt eos calamitates, quae praestantissimos eligunt.

Proverbium hoc, quomodo legatur, dubium mihi videtur, codices enim dissentiunt. Pocockius habuit: «*أَصَابَتْهُمْ خُطُوبٌ تَنْبِيلٌ*» Adflixerunt eos calamitates, quae praestantiores eligunt, quocum codex Berolinensis, nisi quod «*أَصَابَتْهُمْ*» Attigerunt eum» habet, consentaneus est. Cui legendi modo quum scholii verba: «*أَيُّ تَخْتَارُ الْأَنْبِيلَ فَلَا أَنْبِيلَ يَعْنِي تَصِيبٌ*» i. e. elegerunt praestantissimum quemque, quo significat auctor, calamitatem optimos inter eos adflxisse.

apta esse videantur, eum praetuli. Codex vero Lugdunensis sic habet: أصابتهم خطوب لمن تنبل. Adflixerunt eos res, quae praestantiores non elegerunt, quibus verbis sensus tribui potest hic: Calamitas communis erat, ut omnes adfligeret. In meo denique codice legitur: أصابتهم خطوب لمن تنبل, quod modus, vitiosus habendus, ex illo Lugdunensis ortus videtur.

٤٧ أصَابَتْهُ حَطْمَةٌ حَتَّتْ وَرَقَةً

47. Attigit eum fractio, quae eius folia deiecit.

Ab arbore desumptus est loquendi modus. Infortunium eum afflixit, quo eius columnae commotae sunt.

٤٨ أَصْغَرَ الْقَوْمَ شَغَرْتَهُمْ

48. Gentis minimus est eorum culter magnus.

Id est, eorum minister agilis et promptus, qui ab iis probatur, quemadmodum culter magnus in dissecandis carnibus aliisve rebus probatur.

٤٩ صَارَ الزُّجَّ قُدَّامَ آلِ سِنَانٍ

49. Facta est inferior hastae pars anterior pars enspidis.

Vocabulum زج inferiorem acuminatam hastae partem designat. Proverbium significat, posteriorem, licet dignus non esset, praecessisse anteriorem.

٥٠ أَصْبَحَ لَيْلٌ

50. Mane sis, o nox!

Almofadhdhelus ben-Mohammed ben-Jahli Dhabbita narravit, Amru-l-Kaisum ben-Hodjr Cenditam mulieribus fuisse ita exosam, ut nulla apud eum maneret. Feminam, quam e gente Thai in matrimonium duxisset, prima nocte fastidium eius sensisse, camque ista verba, quae postea in

proverbium venerint, dixisse. Proverbium adhibent, quum nox calamitosa est. Dixit poeta Alahscha:

وَحَتَّى يَبِيتَ أَتَقَوْمُ كَالضَّيْفِ لَيْلَةً يَقُولُونَ أَصْبَحَ لَيْلٌ وَاللَّيْلُ عَاتِمٌ

„Et ut pernoctet gens tanquam hospes nocte una, dicunt: mane sis, o nox! et nox est tarda.“

Versus sensus esse dicitur: ut gens sine quiete pernoctet.

هـ أَصَابَ تَمْرَةَ الْغُرَابِ

51. Dactylum corvi assecutus est.

De eo dicitur, qui re pretiosa potitus est, quod corvus sibi optimos dactylos eligit. Conf. Erpen. prov. II, 86.

هـ أَصْبَحَ فِيهَا دَهَادُ كَالْحِمَارِ الْمَوْحُولِ

52. Fuit in re, quae accidit, tanquam asinus in luto demersus.

Incidit in calamitatem, quam effugere nequit.

هـ أَصْبَحَ جَنْيَبَ الْعَصَا

53. Fuit in latere ductus (equus) agminis.

De eo adhibetur, qui obediens rem sibi impositam facit.

هـ أَصَمَّ اللَّهُ صَدَادُ

54. Surdam reddat Deus eius vocem repetitam!

Occidat eum Deus! Vocabulum صدی echus significationem habet. Echo quum viri vocem non audit, ut tanquam surda sit, vir mortuus est. Hic est proverbii intelligendi maxime verisimilis modus.

هـ صَاحَ بِهِمْ حَادِثَاتُ الدَّهْرِ

55. Temporis vicissitudines eos inclamarunt.

Calamitatibus perierunt.

٥٦ صَفَرَتْ عِيَابُ الْوَدِّ بَيْنَنَا

56. Inter nos copulini amoris vacui sunt.

Vinculum amoris inter nos ruptum fuit.

٥٧ صَارَ حِلْسَ بَيْنَهُ

57. Factus est domus suae stratum.

Domi semper mansit. حلس est stratum quod elictellis camelinis in dorso substerni solet.

٥٨ صَرَحَتْ كَحْلُ

58. Purum fuit coelum.

Duplex vocabuli كحل explicandi modus est. Aut annus sterilis est aut coelum. Quum in coelo rubes non sunt, pluvia caret annus et sterilis est. prov. 57. Cecinit poeta:

قَوْمٌ إِذَا صَرَحَتْ كَحْلٌ بَيْنَهُمْ مَأْوَى الضَّرِيكِ وَمَأْوَى كُلِّ قَرْصُوبٍ

«Gens est, quando coelum serenum est, cuius domus habitaculo pauperibus et egenis omnibus inserviunt.»

Versus metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190. Conf. Djeuh. s. كحل et Kam. s. صرح.

٥٩ صَرَّ عَلَيْهِ الْغَزْوُ أَسْتَدَّ

59. Incursio hostilis contra eum podicem ligavit.

Res sua eum impedit, quominus arbitrio suo uteretur. Narrant, virum quendam ad Solaimanum ben-Ahbd-Almalie venisse, ad cuius caput puella pulchra staret. Princeps virum, puellam adspicientem, interrogavit: num ea tibi placet? Vir respondit: Deus principi per eam benedicat! Tum princeps, die mihi septem proverbialia a podice desumpta et puellam tibi dabo. Incepit

igitur vir dicere: *است البايں اعلم* »Podex eius qui a sinistro latere mulget, magis gnarus est (Conf. XII, 17). *صر عليه الغزو استه* »Incursio hostilis contra eum podicem ligavit.« *است لم تعود الحجار* »Podex thuribuli consuetudinem non habuit« (C. XII, 18). *است انمستول اضيق* »Podex rogati angustior est« (C. XII, 58). *الحري يعطى* »Liber donat et servo podex dolet.« *والعبيد بالمر استه* »Podex mea pars mea turpissima est.« *استى اخيشى* »Neque aquam tuam reliquisti, neque pudendum tuum mundasti, o femina!« (C. XXIII, 306). Quod quum audiret princeps, dixit: hoc a podice desumptum non est; at vir dixit: *بلى اخذت الحجار* »Cepi vicinum pro vicino, quemadmodum princeps facit; Solaimanas enim primus vicinum pro vicino puniverat. Dixit igitur princeps: Cape eam, ne te Deus per eam beet!

٦٠ صَدَقَنِي قُحَا حَ أَمْرِهِ

60. Vere mihi indicavit rem suam puram.

Legitur quoque *قح امره*. Id est: quomodo res se haberet, mihi indicavit.

٦١ صَرَحَتْ جِلْدَانِ

61. Manifesta fuit in Djildsano.

Djenharius, qui Hamsahi auctoritatem secutus fuisse videtur, *جلدان* attulit. Eodem modo Samachscharius pro-verbium adnotavit. Apud Ferraum autem cum *د* legitur. Hic dixit, homines dicere: *صرحت جلدان* vel *جلدان* vel *صرحت جد* eodem sensu. Ebn-Alahrabius attulit *جلدء* vel *جلدان* vel *جلدء*. Nomen loci est omnino aequabilis, ut nil ibi occultum esse possit, in regione Thajefi. Femininum in verbo ad vocem *قصة* aut *خطة* res, negotium referendum est. Cf. C. XII, 130.

٦٢ صَرَّحَ لَخْضٍ عَنِ الرَّبِّدِ

62. Apparuit lac merum cremore remoto.

Res manifesta, clara fuit. Samachscharius sic proverbium adnotavit: Manifesta fuit veritas, ut lac purum eius appareret.“

٦٣ الصَّرِيحُ تَحْتَ الرِّغْوَةِ

63. Lac purum sub spuma.

Abu-l'Haitsamus dixit, proverbii sensum esse: res tibi abscondita est; sed apparebit.

٦٤ صَلَاحًا كَصَلَحِ النَّعَامَةِ

64. Surdum eum reddat Deus, ut struthiocamelus surdus est!

Supplendum est صَلَاحُهُ. Simili ratione struthiocamelus cognomine مصلح الاذنين, Mutilatus auribus“ appellatur.

٦٥ صَلَمَعَةُ بْنُ قَلَمَةَ

65. Zalmaahus ben-Kalmaahus.

Id est: Omnino ignotus est. Simili modo dicitur Thamis ben-Thamir. Cecinit poeta:

أَصْلَمَعَةُ بْنُ قَلَمَةَ بْنُ قَفْعٍ بِقَاعٍ مَا حَدِيثُكَ تَزْدِيرِي

لَقَدْ دَافَعْتُ عَنْكَ النَّاسَ حَتَّى رَكِبْتَ الرَّحْلَ كَالْجُرْنِ السِّمِينِ

„O Zalmaahe fili Kalmaahe, fili tuberis terrestris in campo molli, quatenus est res tua, ut me despicias? Profecto a te homines repuli, ut in sella similis muri pingui verhereris.“

Versuum metrum Wafir est. Conf. l. m. p. 204.

٦٦ أَصَابَهُ ذُبَابٌ لَا نَعْفَ

66. *Musca pungens eum adflixit.*

De eo dicitur, qui magno malo afflictus fuit, ut alii misericordiam ei tribuerent.

٦٧ صَيْبَانُ ثَوْبٍ لَقَبَتْ هَرَانَعًا

67. *Lendes in veste cognominatae sunt pediculi magni.*

Proverbii metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. In eum dicitur, qui sortem suam bonam esse ostendit, quum omnes eius conditionem miseram esse sciant.

٦٨ صَارَتْ ثَرِيًّا وَهِيَ عَوْدٌ أَقْشَرُ

68. *Factae sunt Plejades et fuit lignum valde rubrum (cortice nudatum).*

Proverbium hoc sequitur scholion: الثرية والثرياء الارض النديّة ومال ثرى اى كثير ورجل ثروان وامرأة ثروى اذا كثر مالهما وثريا تصغير ثروى والاقشر الاحمر الذى كانه نزع قشره يضرب لمن حسنت حاله بعد فقر وكثر مادحوه بعد ذم. Vocabulum الثرية et الثرياء terram humidam designat, et ثرى de opibus multas significat. Dicitur رجل ثروان vir dives et امرأة ثروى femina dives, si multas possident opes. Vox ثريا Pleiades est diminutivum vocis ثروى. Vox الاقشر rubrum designat, cuius quasi cortex detracta est. De eo adhibetur (proverbium), cuius conditio pulchra est, postquam pauper fuerat et cuius laudatores multi sunt, postquam vituperatus erat.

Pocockius vertit: Facta est opulenta. Ad metrum Redjes proverbium referri potest. Conf. l. m. p. 230.

٦٩ صَبْرًا أَتَانُ فَالْجَحَاشُ حَوْلُ

69. *Patientiâ (utaris)! Asina (tibi erit), sed pulli asinorum eodem anno non concipientes sunt.*

Supplendum est صَبْرَت. De eo dicitur, cui promissum pulchrum factum est, dum res promissa praesens non est, ut cui asina promissa est, dum pulli sunt, ut ei exspectandum sit longum temporis spatium. Proverbium ad meum Sarili referri potest. Conf. l. m. p. 246.

٧٠ صَبُوحٌ حَيَّانٌ بِهٖ جَمُوحٌ

70. In potu matutino Hajjani resistentia est.

Hajjanus viri nomen est. Vocabulo صَبُوح potus, qui matutino tempore sumitur, significatur. Hic autem potus contra bibentem quasi refractarius est, siquidem cum alieno tempore sumit. In eum dicitur proverbium, qui principatum tempore haud conveniente exercet. Conf. prov. 134.

٧١ صَبْحِي شَكُوتَ فَلَسْتَشَنْتَ طَالِقٌ

71. Camelam, cuius lac emulsum erat, questus es; sed camela dimissa corrugatam mammam habuit.

طَالِقٌ camela est, cuius lac emulsum est; صَبْحِي autem ea est, quae libere dimittitur, et cuius lac ad aquam non emulgetur. Dixit: Quod ad istam camelam, cuius lac emulsum est, attinet, eam questus es; quidnam autem dicendum est de camela libere dimissa, cuius mamma utri trito similis est. In duos viros dicitur, qui una rem susceperunt, quorum alter excusatur, alter non excusatur, quod rem perficere potest, dum alter nimis debilis est.

٧٢ صَبَعْتَ لِي أَصْبَعَكَ الْعَمَّالَةَ

72. Intendisti in me digitum tuum huic facto ad-suetum.

Verbum صَبَعَ cum praepositione ب vel عَلَى personae construitur; hoc vero in proverbio لِي لَاجِلِي pro mea causa dictum esse contendunt. Fieri autem potest, ut

praepositio ل hoc in loco praepositionis الى significationem habeat, quippe cum in verbo صَبَعْتُ verbi اشْرَتُ significatio insit. In eum dicitur proverbium, qui coram nos laudat, post tergum vero vituperat.

۷۳ صَرَاةٌ حَوْضٍ مِّنْ يَدِّهَا يَبْصُقُ

73. Aqua corrupta cisternae (est), si quis eam gustat, spuit.

Vocabulum صَرَاةٌ aquam significat, quae in cisterna, puteo, vase per aliquot dies remansit et corrupta est. Proverbium eum designat, quem alii ob pravos mores fugiunt.

۷۴ صَبَابَتِي تُرْوِي وَلَيْسَتْ غِيَلًا

74. Aquae meae reliqua pars sitim restinguit, et non est aqua per terram fluens (multa).

De eo adhibetur, qui rebus, quas dono dat, etsi multae non sint, aliis utilis est.

۷۵ اَلْصُّوفُ مِمَّنْ ضَنَّ بِالرَّسْلِ حَسَنٌ

75. Lana in animali, quod lac non praebet, pulchra est.

Vir ovem videns multa lana tectam, in eadem lac esse, putabat. Mulgens autem nil lactis invenit et ista verba dixit, quae in eum adhibentur, qui multum cupiens, parum tantum accepit.

۷۶ صَدَّكَ وَدَرَّهَمَاكَ لَكَ

76. Percute vehementer et drachmae duae tuae tibi erunt!

Imperativus صَكَّ omissus est. Narrant, mulierem se cuilibet cupienti pretio drachmarum duarum tradidisse.

Quae quum virum invenisset, cuius robur et vehementia in coitu ei multum placeret, ista dixit verba. Legit Ebn-Schomailus: غَمَزَا وَدَرَّعَاكَ لَكَ فَاِنْ لَمْ تَغْمَزْ فَبَعْدَ لَكَ „Palpando explora, et drachmae tuae duae tibi; et si non palpando exploras et male sit tibi! In virum dicitur proverbium, qui cum vehementia rem agit.

٧٧ اَصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ يَقِي مَصَارِعَ السُّوءِ

77. Conferre beneficia tuetur a calamitatibus.

Quod si quis in dignos beneficia confert, haec res cum a calamitate tuetur.

٧٨ اَلصِّدْقُ عِزٌّ وَالْكَذُّوبُ خُضُوعٌ

78. Veritas est honor, et mendacium est vilitas.

Conf. Erp. Prov. I, 72. In Scharaf-Aldini et Samach-scharii opere الكَذْبُ legitur. Proverbio veritas laudatur et mendacium vituperatur.

٧٩ صَالِبِي أَشَدُّ مِنْ نَافِضِكَ

79. Febris mea ardens vehementior est, quam febris tua frigida.

Significat unam duarum rerum alterâ vehementiorem esse.

٨٠ اَلصِّدْقُ فِي بَعْضِ الْأُمُورِ عَجْزٌ

80. Veritas in quibusdam rebus debilitas est.

In Scharaf-Aldini opere loco vocis الأمور legitur المواطن locis. Proverbium Alachnafo tribuitur. Sensus est: interdum veritas dicenti nocet.

٨١ صَرَرْنَا حُبَّ لَيْلَى فَانْتَشَرَ

81. Ligavimus dolium Lailae, et dispersum fuit.

Id est: custodivimus id et periit. De eo adhibetur, quod negligitur et contemnitur: يصرب لما يتهاون به.

٨٢ صَبَحَ بَنِي فُلَانٍ زَوِيرٌ سَوْءٌ

82. Mane advenit ad gentem quandam tanquam dux mali.

Incursionem hostilem in eos fecit in medio domorum.

٨٣ صَبْرًا وَبِضْبِيٍّ

83. Ligatus et per Dhabbitam (occidor).

Verba haec Schotairus ben-Chaled dixit tempore, quo cum Dhirarus ben-Ahmru Dhabbita occidit, filium suum Hozainum vindicans. Supplendum est قَتَلَ occidor. Proverbium de duabus rebus ingratis adhibetur, quas vir efugere non potest. Scharaf-Aldinus proverbium sic adnotavit: اصْبِرْ وَلِضْبِيٍّ; sed Samachscharius وَبِضْبِيٍّ habet. Proverbii causam ille sic narravit: Dhirarus, quum Schotairum captivum fecisset, huic tres res, ut unam eligeret proposuerat, aut reddere ipsi filium iam occisum (quod fieri non poterat), aut filium suum, ut pro occiso occideretur, tradere (quod gens Banu-Ahmir non pateretur), aut ipsi mortem subeundam esse. Non poterat non tertiam rem eligere. Imperavit igitur Dhirarus filio suo Adhamum, ut illum occideret. Quod quum Schotairus videret, clamavit: يَا لِعَامِرٍ اصْبِرْ وَلِضْبِيٍّ „Auxilio venite, Abmiritae! num vinctus occidar et per Dhabbitam?“ Proverbium significat, nobilem per vilem¹⁾ calamitate affligi.

1) Gens Banu-Dhabbah inter Arabes despecta erat

Forma comparativi.

٨٤ أَصْبَرُ مِنْ قَضِيبٍ

84. Patientior, quam Kadhibus.

Ebn-Alahrabius dixit, virum hunc e gente Dhabbah oriundum tempore antiquo vixisse et patienter contumelias tulisse, ut eius patientia in contumeliis ferendis in proverbii consuetudinem veniret. Conf. de viro eiusdem nominis C. XXIII, 481. Dixit poeta:

أَقِيمِي عِنْدَ غُنْمِي لَا تُرَاعِي مِنْ الْقَتْلَى الَّتِي يَلْوِي الْكَتِيبُ
لَأَنْتُمْ يَوْمَ جَاءَ الْقَوْمُ سَيِّراً عَلَى الْمَاخِزَةِ أَصْبَرُ مِنْ قَضِيبٍ

»Sta o femina! apud praedam meam, ne terrorem concipias occisorum, qui in fine collis arenarum sunt. Profecto vos, quando gens in itinere advenit, in perferenda ignominia patientiores, quam Kadhibus, estis.«

Versuum metrum Wafir est. Conf. l. m, p. 204.

٨٥ أَصْبَرُ مِنْ عَوْدٍ بِدَفِيَّةٍ جَلَبَ

وَأَصْبَرُ مِنْ ذِي ضَاغِطٍ مُعَرِّكَ

85. Patientior, quam annosus camelus, in cuius lateribus cicatrices sunt; et patientior, quam camelus tumore in axilla affectus premente, fricatus.

Proverbiorum metrum Redjes est. Cf. l. m. p. 230. et Harir. p. 581. Mohammedes ben-Habib narravit, gentem Calb die Alah (العهاء) in gentem Banu-Fesarah, antequam

homines Ahbd-Almalico ben-Merwan chalifatus principatum tradidissent, impetum fecisse. Ahbd-Alahsisum ben-Merwan, cuius mater Laila, filia Alahbahi ben-Sabban, e gente Calb oriunda esset, gaudium ex ea re concipientem fratri suo Bischr, cuius mater Kothbah filia Bischr ben-Malic ben-Djahfar esset, dixisse, scisne quid avunculi mei avunculis tuis fecerint? Bischrum interrogasse, quanam res esset, et quum alter rem expesuisset, illum dixisse: illam rem avunculi tui perficere non valuerunt. Advenisse autem legatos gentis Banu-Fesarah ad Ahbd-Almalicum, qui narrarent, Horaitsum ben-Badjdal Calbitam iis nuntium principatus Ahbd-Almalici adtulisse et quum se imperio subiecissent et securi fuissent, Calbitae impetum facientes plures quam quinquaginta viros occidisse. Ahbd-Almalicum re audita, dimidium pretii, quod pro caede solvendum esset, statim ipsis dedisse; anno autem sequente alterum dimidium se iis daturum esse, promisisse. Quum illi exiissent, Bischrum ben-Merwan clam eis pecuniam dedisse, ut arma et equos emerent et in gentem Calb ob occisos Fesaritas irrumperent. Cum ista gente tum in loco Benat-Kain appellato eos occurrisset. Multos Calbitas occisos esse. Re peracta Bischrum ben-Merwan tempore, quo Ahbd-Alahsisum apud Ahbd-Almalicum esset, intrantem Ahbd-Alahsiso dixisse: scisne, quid avunculi mei avunculis tuis fecerint? Ahbd-Almalicum autem re audita magna in eos ira exarsisse, quod fidem violassent, et pecuniam sumsisset, et Alhadjdjado imperasse, ut, Ebn-Alsobairo victo, contra gentem Banu-Fesarah proficisceretur. Antequam Alhadjdjadjus iussui satisfaceret, venisse ad eum Helhelahum ben-Kais et Säihdum ben-Aban ben-Ohjainah, qui gentis principes essent, se rei auctores confitentes, caeteros esse insontes. In vincula igitur traditos ad Ahbd-Almalicum missos esse. Ahbd-Almalicum eos videntem dixisse: Laus sit Deo, qui nobis a te vindictam sumendam concessit! Helhelahum respondisse: Deus a me vindictam sumendam non concessit, sed ego vindictam meam sumsi.

Dixisse Ahbd-Almalicum »Cui est ab his duobus vindicta sumenda, is accedat et voluntati suae satisfaciat! Surrexisset igitur Sofijanum ben-Sowaid Calbitam, cuius pater Sowaidus die Benat-Kain occisus esset, et dixisse: O Helhelahe! num Sowaidus tibi notus est? Illum respondisse: vidi eum die Benat-Kain, quo merda eius in ventre dissecta erat; tum alterum dixisse: Per Deum te occidam! illum autem respondisse; mentitus es; tu me non occides; me potius occidet Ebn-Alsarka¹⁾. Tum dixisse Bischrum; Patientiam ostendas, o Helhelahe! il um autem dixisse: Ego profecto sum

أَصْبَرُ مِنْ عَوْدِ بَدَائِيهِ جَلَبَ قَدْ أَثَّرَ الْبَطَانُ فِيهِ وَحَقَبَ

»Patientior, quam annosus camelus in cuius lateribus cicatrices sunt, quem funis et cingulum laeserunt!«

Tum ad Ebn-Sowaidum se convertisse dicentem. O fili podicis eius! Bene percutias, nam ego patrem tuum ita percussi, ut merdam excerneret. Tum capite truncatum esse. Säihdum autem eodem modo respondisse et quum Bischrus (accesserat enim ad eum occidendum vir e gente Banu-Ohlaim) ei patientiam commendasset, dixisse:

أَصْبَرُ مِنْ نِي ضَاغِطٍ مُعَرِّقٍ أَلْقَى بَوَانِي زَوْرِهِ لِلْمَبْرَكِ

»Patientior, quam camelus tumore in axilla adfectus premente, fricatus, qui costas pectoris super locum, ubi procumbitur, proiicit.«

Metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Loco vocis معرک autem legitur عرک »robustus camelus.«

٨٦ أَصَحُّ مِنْ عَيْرِ أَبِي سَيَّارَةَ

86. Sanior, quam asinus Abu-Sajjarahî.

1) Alsarka (caeruleis oculis praedita) erat cognomen matris Merwani ben-Alhacem, cui erat imperium. Opprobrii causa autem Alsarka dicebant.

Vir ad gentem Banu-Ahdwan pertinens Ohmailahus ben-Chaled ben-Alahsal appellatus, cui cognomen Abu-Sajjarah erat, asinum nigrum possidebat, quo vehentes per quadraginta annorum spatium a loco Almosdalifah appellato ad Minam transibant homines. Alfadhhus ben-Ihsa Alrekaschi et Chalidus ben-Zafwan primi erant, qui Abu-Sajjarahum exemplum imitantes asinos in vehendo equis praeferabant. Abu-Aljakthsanus dixit: Abu-Sajjarahum primum fuisse, qui centum camelos tanquam pretium pro occiso homine dari praescripserit.

٨٧ أَصْنَعُ مِنْ سَرْفَةٍ

87. Maior artifex, quam animalculum Sorfah appellatum.

In describendo hoc animale interpretes dissentiunt. Aljasidius dixit: est animalculum parvum, quod arborem perforat et in ea domum sibi exstruit. Dixit Abu-Ahmruus ben-Alahla: animalculum est magnitudine dimidii lentis, quod arborem perforat et in ea domum sibi ex lignis facit. Ligna autem ista in seriem disposita, filis araneae similibus coniuncta sunt ita, ut eius anguli ad regulam erecti videantur. Est quoque portà quadratà instructa, et quasi glutine sunt tabulae singulae coniunctae. Mohammedes ben-Habib dicit, animalculum illud sibi arcam construere, in qua moriatur; nunquam vivens animal in ea inveniri.

Proverbium quoque sic enunciatur: أَصْنَعُ مِنْ سَرْفٍ et أَصْنَعُ مِنْ سَرْفٍ.

٨٨ أَصْنَعُ مِنْ تَنْوُطٍ

88. Maior artifex, quam avis Tanawwuth appellata.

Vox تَنْوُطٍ hoc in proverbio duplici modo effertur, aut Tanawwuth aut Tunawwith. Avis nomen est, quae nidum artificiose facit supra angustum infra amplum, qui a ramo dependet.

٨٩ اصْنَعْ مِنْ نَحْلٍ

89. Maior artifex, quam apis.

Dicitur quoque: اصْنَعْ مِنْ النَّحْلِ.

٩٠ اَصْدَقُ مِنْ قَطَاةٍ

90. Veracior, quam avis Katha.

Nonnisi unum sonum, quem nunquam mutat sc. sonum Katha profert. Hanc ob causam ista avis الصدوق verax cognominatur. Dixit poeta Alnabeghah:

تَدْعُو اَلْقَطَا وَبِهٖ تَدْعَا اِذَا نُسِبَتْ يَا صِدْقَهَا حِيْنَ تَلْقَاهَا فَتَنْتَسِبُ
»Vocat avis Katha, et hoc (nomine) vocatur, quando genus interrogatur. Oh veracitatem eius! quando ei occurrit, et tum illa genus memorat.«

Versus metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190. Conf. Ibn-Kotaib. Eichh. p. 111, 112. et Russel Beschr. v. Aleppo. p. 74. Conf. C. XXV, 98.

٩١ اَصْدَقُ ظَنًّا مِنْ اَلْمَعْيِ

91. Veracior opinione, quam perspicax.

Vocabulo المعى homo significatur, qui opinionem de re habens, non fallitur. Cecinit Ausus:

اَلْاَمْعِيُّ الَّذِى يَظُنُّ لَكَ الظَّنَّ كَاَنَّ قَدْ رَأَى وَقَدْ سَمِعَا
»Perspicax, qui tibi opinionem concipit, quasi vidisset (rem) et audivisset.«

Versus metrum Monsarih est. Conf. l. m. p. 255.

٩٢ اَصْفَى مِنْ مَّاءِ اَلْمَقَاصِدِ

92. Purior, quam aqua in locis glarea impletis inter arenarum colles.

Sunt, qui dicant significari aquam carnis, quae ex artium compagibus defluat purissima. Schar-Ald. Samachschi.

٩٣ أَصْفَى مِنْ جَنَى النَّحْلِ

93. Purior, quam fructus apis (mel).

Hoc et praecedens proverbium Abu-Dsuaibus respexit in hisce versibus:

وَإِنْ حَدِيثًا مِنْكَ لَوْ تَبَدَّلِيْنَهُ جَنَى النَّحْلِ فِي الْبَّانِ عُوِيْ مَطَافِلِ
مَطَافِلِ أَبْكَارِ حَدِيثٍ نِتَاجُهَا يُشَابُ بِمَاءٍ مِثْلِ مَاءِ الْمَفَاصِلِ

«Nuntius de te, o si eam donares, est fructus apis in lacte camelarum, quae recens pepererunt, parvulos pullos habentium; parvulos pullos habentium, iuvenearum, quarum partus recentes sunt, miscetur cum aqua, quae similis est aquae in locis glareis impletis inter arenarum colles.»

Versuum metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 160.

٩٤ أَصْفَى مِنْ لُعَابِ الْجَرَادِ

94. Purior, quam saliva locustarum.

Proverbium hoc e versibus Alachthali desumptum esse dicunt:

إِذَا مَا نَدِيْمِي عَلَّنِي ثُمَّ عَلَّنِي ثَلَاثَ زُجَاجَاتٍ لَهْنٌ صَدِيْرُ
عُقَارٍ لِعَيْنِ الدِّيَكِ صِدْفًا كَأَنَّهُ لُعَابُ الْجَرَادِ فِي الْفَلَاةِ يَطِيْرُ

«Quando compotor meus mihi iterum bibendum dat, tum iterum bibendas dat tres ampullas, quibus fervor est, vino rubro impletas, quod galli oculis pigmento erat, puro, quasi saliva locustarum sit in deserto volantium..»

Scharaf-Aldinus et Samachscharius hoc quoque proverbium adnotarunt: «أصفى من لعاب الجندب» Purior, quam saliva maris locustae. Alii dicunt, voce جندب animal simile locustae designari. Dixit poeta:

صَفْرَاءُ مِنْ حَلَبِ الْكُرُومِ كَأَنَّهَا مَاءُ الْمَقَاصِلِ أَوْ لُعَابُ الْجُنْدَبِ

»Flavior, quam uvarum vinum, quasi esset aqua in locis glareis impletis aut saliva maris locustae.«

Versus metrum Camil est. Conf. l. m. p. 212.

٩٥ أَصْرَدُ مِنْ جَرَادَةٍ

95. Magis frigus sentiens, quam locusta.

In codice meo et Lugdun. legitur جَرَادٌ, in codice Pocock. Berol., opere Scharaf-Aldini et Samachscharii جَرَادَةٌ. Locustae frigus perferre non possunt.

٩٦ أَصْرَدُ مِنْ عَنَزٍ جَرَبَاءُ

96. Magis frigus sentiens, quam capra scabie affecta.

Quod pili deciderunt et cutis scabie affecta tenuis est.

٩٧ أَصْرَدُ مِنْ خَازِقٍ وَرَقَةٍ

97. Penetrantior, quam sagitta folium transfigens.

Aliud est proverbium: وَقَعَ عَلَى خَازِقٍ وَرَقَةٌ »Incidit in hominem solertem, ingeniosum.« In meo codice haec pro-
verbia non leguntur.

٩٨ أَصْرَدُ مِنْ عَيْنٍ الْجَرَبَاءُ

98. Frigidior, quam oculus chamaeleonis.

Hamsahi est opinio, proverbium hoc ex proximo praecedente proverbio vitio ortum esse, ut عَنَزٍ ex عَيْنٍ et جَرَبَاءُ ex جَرَبَاءُ mutatum sit. Hoc admitti potest, si proverbium legitur: أَصْرَدُ مِنْ عَيْنٍ جَرَبَاءُ; nec vero, si legitur: مِنْ عَيْنٍ جَرَبَاءُ, quippe quum non dicatur: مِنْ عَنَزٍ الْجَرَبَاءُ. Haririus, qui utrumque proverbium in usum suum convertit, prius e posteriore ex nonnullorum sententia ortum esse adnotavit. Conf. p. 504, 519. Proverbium autem inde originem duxisse dicunt, quod chamaeleon oculos soli semper obvertat.

٩٩ أَصْدَرُ مِنَ السَّهْمِ

99. Penetrantior, quam sagitta.

Conf. Harir. p. 178. l. 2.

١٠٠ أَصْعَبُ مِنْ رَدِّ الشَّخْبِ فِي الضَّرْعِ

100. Difficilius, quam reducere lac emissum in mammam.

Hoc e versu poetae desumptum esse dicunt:

صَاحِ هَذَا رَيْتَ أَوْ سَمِعْتَ بِرَاحِ رَدِّ فِي الضَّرْعِ مَا قَرَى فِي الْعَلَابِ

«O socie! num vidisti aut audivisti, pastorem lac in mul-
etram collectum in mammam remisisse?»

Vox صَاح est pro صاحبي et ريت pro رايت ex licentia poetica conf. »Darstell. der Arab. Verskunst« p. 474. 478. sq. Metrum versus Chafif est. Conf. l. c. p. 262. Legitur quoque في العلاب in versu.

١٠١ أَصْعَبُ مِنْ وَقُوفٍ عَلَى وَتِدٍ

101. Difficilius, quam stare in paxillo.

Meidanius proverbium ex verbis hisce poetae deriva-
tum esse dixit:

وَلِي صَاحِبَانِ عَلَى هَامَتِي جُلُوسُهُمَا مِثْلَ حَدِّ الْوَتِدِ

ثَقِيلَانِ لَمْ يَعْرِفَا خِفَّةَ فِيْهِمَا الزُّكَّامُ وَهَذَا الْوَتِدُ

«Mihi sunt duo socii super capite meo, quorum sedendi ratio similis est paxilli extremitati, graves ambo non noverunt levitatem; unus (socius) est coryza, alter lip-
pitudo.»

Versuum metrum Motakarib est. Conf. libr. m. p. 281. Sed non video causam sententiae a Meidanio prolatae.

١٠٢ أَصُولٌ مِّنْ جَمَلٍ

102. Magis irruens, quam camelus.

Hamsahus voci أصول hoc in proverbio significationem mordacioris dedit. Verbum autem صول de camelo saeviente, qui in homines irruit, usurpatur.

١٠٣ أَصَحُّ مِّنْ يَّبِضُ النَّعَامِ

103. Integrior, quam ova struthiocameli.

Hoc e Ferasdaki versu derivatum esse dixit Meidanus:

خَرَجْنَ إِلَيَّ لَمْ يُطِئْنَ قَبْلِي وَهْنُ أَصَحُّ مِّنْ يَّبِضِ النَّعَامِ

»Prodierunt ad me, non ante me a viro tactae erant; sed integriores, quam struthiocameli ova.«

Metrum versus Wafir est. Conf. l. m. p. 204.

١٠٤ أَصَبُّ مِّنِ الْمُتَمَنِّيَةِ

104. Maiore desiderio adfectus, quam optans femina.

Proverbium hoc Medinae incolis usitatum primis Islamismi temporibus originem habuit. Cognomine optantis متمنية femina Medinensis, quae iuvenem pulcherrimum e gente Solaim, Nazrum ben-Hadjdjadj perditte amabat, designatur. Accidit autem, ut Ohmarus ad eius portam transiens, eam alta voce hunc versum recitantem audiret:

أَلَا سَبِيلٌ إِلَيَّ خَمْرٍ فَأَشْرَبُهَا أَمْ لَا سَبِيلٌ إِلَيَّ نَصْرٍ بِنِ حَجَّاجٍ

»Nonne mihi via est ad vinum, quod bibam, aut non mihi via est ad Nazrum ben-Hadjdjadj.«

Interrogavit igitur, quaenam illa optans esset, et rei certior factus adduci iussit iuvenem. Eum videns

1) Metrum versus Basith est. Conf. l. m. p. 190.

dixit: tunc igitur is es, quem feminae in domibus cupiunt? profecto pulchritudinis pallium a te auferam! Imperavit tum, ut eius capillus tonderetur. Re facta quum eum contemplaretur, dixit: Tonsus tu pulchrior es! At iuvenis dixit: Quid criminis mihi hac in re est? Ohmarus dixit: Recte tu dixisti; crimen mihi esset, si te hoc in oppido relinquerem. Misit igitur eum Bazram et praefecto urbis Modjaschiho ben-Masuhd Alsolamitae scripsit: tibi misi optatum Nazrum ben-Hadjdjadj Solamitam. Feminae autem Medinenses ex istis Ohmari verbis hoc proverbium fecerunt. Hamsahus autem dixit, illam feminam fuisse Alkoraiham filiam Hammami, matrem Alhadjdjadji ben-Jusuf tum temporis nuptam Almioghirahe ben-Schahbah. In oppido Bazra autem iuvenis ob vehementem amorem in gravem morbum incidit, ut diceretur proverbium: ادنى من المتمنى Vehementiore morbo laborans, quam optatus. Conf. C. VIII, 65. Ibi enim optati cognomen acceperat. Praefectus autem urbis ob cognitionem iuvenem benigne excepit et uxori suae Schomailae feminae pulcherrimae, ut ei ministraret, tradidit. Utrique autem quum, nam alter alterius amore captus erat, loquendi occasio, Modjaschiho praesente, deesset, iuvenis in solo litteras depinxit, quibus conditionem animi femina cognosceret et femina subscripsit: انا, et ego. Quod quum praefectus videret, quid iuvenis scripsisset et quid ipsa subscripsisset, feminam interrogavit. Feminae responsum quum ipsi non satisfaceret, servum scripturae gnarum advocavit. Re cognita iuvenem a se foris ablegavit. Hic autem ob moerorem tantum in morbum incidit, ut aliquo tempore post periret.

١٥. أَصْلَفُ مِنْ مِلْحٍ فِي مَاءٍ

105. Minorem utilitatem adferens, quam sal in aqua.

In eum dicitur, in quo nil utilitatis est, quando enim sal in aquam immittitur, dissolvitur, ut nil restet.

١٠٦ أَصْلَفُ مِنْ جَوْزَتَيْنِ فِي غِرَارَةٍ

106. Inutilior, quam duae nuces in sacco.

Quia commotae sonum excitant, in quo nil utilitatis est.

١٠٧ أَصْلَبُ مِنَ الْأَنْضَرِ

107. Durior, quam aurum.

Vocabulum أَنْضَرُ pluralis numerus est a نَضَرَ derivatus.

Simili modo dicitur: «Durior, quam lapis.» أَصْلَبُ مِنَ الْجَنْدَلِ

«Durior, quam lapis.» أَصْلَبُ مِنَ الْحَجَرِ

«Durior, quam ferrum.» أَصْلَبُ مِنَ النِّصَارِ

«Durior, quam lignum arboris Nabah.» أَصْلَبُ مِنَ عَوْدِ النَّبَعِ

١٠٨ أَصْفَى مِنَ الدَّمْعَةِ وَمِنَ الْمَاءِ وَمِنْ عَيْنِ

الْغُرَابِ وَمِنْ عَيْنِ الدِّيكِ وَمِنْ لُعَابِ الْجَنْدَبِ

108. Purior, quam lachryma; quam aqua; quam oculus corvi; quam oculus galli; quam saliva locustae.

١٠٩ أَصْعَبُ مِنْ رَدِّ الْجَمُوحِ وَمِنْ نَقْلِ صَاحِبِ

وَمِنْ قَضْمِ قَتِّ

109. Difficilior, quam repellere equum contumacem; quam transportare petram; quam frangere medicam herbam.

١١٠ أَصْفَرُ مِنَ لَيْلَةِ الصَّدْرِ وَمِنْ بُلْبُلٍ

110. Vacuior, quam nox Alzadar; magis sibilans, quam luscinia.

Non est silentio praetermittendum, in operibus Samachscharii et Scharaf-Aldini اصغر من بلبل «minor corpore, quam lusciniæ» legi. Nox Alzadar «ليلة الصدر» est nox, qua homines a loco Mina recedunt, ut nemo ibi restet. Conf. Reisk. ad Abulf. Ann. T. II, p. 304.

١١١ أَصِيدُ مِنْ لَيْثٍ عَفْرَيْنَ وَمِنْ ضَبَّيُونَ

111. Magis venans, quam leo loci Ihfirrin appellati; et quam catus.

Conf. C. XIII, 123.

١١٢ أَصْبَرُ مِنْ حِمَارٍ وَمِنْ ضَبٍّ وَمِنْ أَلْوَدٍ عَلَى

أَلْذَلِّ وَمِنْ أَلْأَنَافِيِّ عَلَى النَّارِ وَمِنْ أَلْأَرْضِ وَمِنْ

حَجَرٍ وَمِنْ جَذَلٍ أَلْطَّعَانِ

112. Patientior quam asinus; quam lacerta; quam amor in ferendo contentu; quam tripodes in ferendo igne; quam terra; quam lapis; quam confossionis peritus.

Cognomen جَذَلِ الطَّعَانِ «confossionis peritus» habuit Ahlkamahus ben-Firas ben-Ghanam ben-Tsahlebah, omnis enim, qui rei optime gnarus eam assidue et bene tractat, جَذَلِ الامر appellatur. Scharaf-Aldin.

١١٣ أَصْنَعُ مِنْ دُودِ الْقَرِّ

113. Maior artifex, quam bombyx.

١١٤ أَصَحُّ مِنْ ظَبْيٍ وَمِنْ ظَلِيمٍ وَمِنْ ذَيْبٍ

وَمِنْ عَيْرِ الْفَلَاةِ

114. Sanior, quam dorcas; quam struthiocamelus mas; quam lupus; quam onager deserti.

Et legitur من غير «quam asinus vel onager.

أَصْغَرُ مِنْ قُرْدٍ وَمِنْ صَوَابَةٍ وَمِنْ حَبَّةٍ¹ وَمِنْ
صَعْوَةٍ وَمِنْ وَصَعَةٍ

115. Minor, quam ricinus; quam pulicis ovum; quam granum; quam passer parvus; quam avis Wazah appellata.

I. e. avis parva, quae ad passerum genus refertur fort. trochilus (Zaunfönlig). Samachscharius addidit, eam rubro capite praeditam esse. In codicibus Meidanii aut من صعة aut من صعة, quod posterius nomen plantae est, legitur. Sed quum in operibus Scharaf-Aldini et Samachscharii من وصعة una cum vocis explicatione legatur, Meidanii legendi modum falsum esse, non dubito.

Proverbia recentiora.

صُورَةُ الْمَوَدَّةِ الصِّدْقِ ١١٦

116. Veracitas est amoris (amicitiae) figura.

صَاحِبُ الْحَاجَةِ أَعْمَى ١١٧

117. Qui necessario eget re, caecus est.

صَارَتِ الْبِشْرُ الْمَعْطَلَةُ قَصْرًا مُشِيدًا ١١٨

1) In codice Lugd. et meo nec non in Scharaf-Aldini opere legitur من حية „quam serpens“ In codice Berol. et Pocockiano, nec non in opere Samachscharii من حبة „quam granum“ legitur.

118. Puteus neglectus palatium in altum exstructum factum est.

In humilem, qui elevatur, adhibetur. Conf. Abulfed. Ann. T. III, p. 434.

صَاحِبُ تَرْيِدٍ وَعَافِيَةٍ ١١٩

119. Possessor intritae et incolumitatis.

De eo dicitur, cuius pectus integrum et a vitiis liberum est.

صَارَ إِلَى مَا مِنْهُ خُلِقَ ١٢٠

120. Rediit ad id, e quo formatus erat.

De mortuo dicitur.

صَارَ الْأَمْرُ حَقِيقَةً كَعَيَانِ الطَّرِيقَةِ ١٢١

121. Facta est res veritas, quemadmodum agendi rationem oculis videmus.

صَلَابَةُ الْوَجْهِ خَيْرٌ مِنْ غَلَّةِ بُسْتَانٍ ١٢٢

122. Durities faciei (impudentia) melior est, quam proventus horti.

Et legitur: صَفَاةُ الْوَجْهِ cum eadem significatione.

صَفْعَةٌ بِنَقْدٍ خَيْرٌ مِنْ بَدْرَةٍ بِنِسْتَةٍ ١٢٣

123. Percussio cum pecunia parata melior est, quam magna summa cum solvendi mora.

Percussio, quae manu fit, hoc in loco venditionem significat, et fortasse de parva summa adhibetur. De voce بَدْرَةٌ conf. lex. m.

صَنَعَةُ الشَّيْطَانِ ١٢٤

124. Artificium Satanae.

In eum dicitur, qui in provincia sua superbit.

١٢٥ صَدِيقُ الْوَالِدِ عَمُّ الْوَلَدِ

125. Amicus patris patruus est filii.

١٢٦ صَامَ حَوْلًا ثُمَّ شَرِبَ بَوْلًا

126. Annum ieiunavit, tum urinam bibit.

١٢٧ صَبَرَ سَاعَةً أَطْوَلَ لِلرَّاحَةِ

127. Patientia momenti longior est quieti.

Id est: Longam quietem producit. Proverbii sensus esse videtur: Quod si momentum temporis patientia uteris, magno tibi commodo erit.

١٢٨ صَبِغَ وَفَاقَ الْهَوَىٰ وَكَفَاءَ الْمَرَادِ

128. Formatus fuit consensus cupiditatis et sufficientia voluntatis.

١٢٩ صَبْرُكَ عَنْ تَحَارُمِ اللَّهِ أَيْسَرُ مِنْ صَبْرِكَ عَلَى عَذَابِ اللَّهِ

129. Patientia tua in rebus illicitis evitandis faciliior est, quam patientia tua in ferenda Dei poena.

١٣٠ الصَّعُو فِي النَّزْعِ وَالصَّبِيَانُ فِي الطَّرَبِ

130. Aves parvae in agone mortis et pueri in laetitia.

١٣١ الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ

131. Patientia est clavis gaudii.

Additur quoque: والعاجلة مفتاح الندامة »Et festinantia clavis poenitentiae est.«

١٣٢ الْأَصْلَاحُ أَحَدُ الْكَاسِبِينَ

132. Rei conservatio est unus duorum lucrantium.

١٣٣ الصِّنَاعَةُ فِي الْكَفِّ أَمَانٌ مِنَ الْفَقْرِ

133. Ars in manu est securitas a paupertate.

١٣٤ الصَّرْفُ لَا يَحْتَمِلُهُ الظَّرْفُ

134. Vas non portat praestantiam.

Nescio, num proverbium recte intellexerim. Pocockius legit: *الصرف يحتمله الظرف* et vertit »Accidentia saeculi tolerant praestantes« nixus auctoritate cuiusdam Arabis docti. Sed quoque verti potest »ingenium non fert calamitatem«. Non autem vocabulum *الظرف*, cui eadem vocales esse debent, quæ voci *الصرف* sunt, quum proverbio verborum lusus insit, praestantes verti posse puto.

١٣٥ أَصَابَ الْيَهُودِيَّ لَحْمًا رَخِيصًا فَقَالَ هَذَا مُنْتِنٌ

135. Assecutus est Iudaeus carnem vilis pretii et dixit: haec foetida est.

١٣٦ الصَّبُوحُ جَمُوحٌ

136. Potus matutinus refractarius est.

Conf. prov. 69.

Corrigenda.

- p. 19 l. 7 infr. loco vocis *ona* l. *dona*.
 — 35 — 1 supr. — — *quo* l. *qua*.
 — 38 — 22 — Adde: C. VII, 131.
 — 39 — 18 — loco verborum *non est liberalis, quum
 dat cum exprobratione* l. *liberalis, quum
 dat, non est exprobrans*.
 — 40 — 1 — *tus* l. *cus*.
 — 41 — 9 — 199, 466 l. 200, 468
 — 43 — 9 — *ascepisset* l. *accepisset*
 — 48 — 4 — رجة l. re رجة
 — — — 8 — *Alzarita* l. *Alanzarita*
 — 57 — 10 — *hahere* l. *habere*
 — 60 — 17 — ١٥٢ l. ١٥٩
 — 61 — 8 — *Caabh* l. *Caahb*
 — 65 — 9 — *umen* l. *iūmen*
 — 78 — 4 — يَكُنْ l. يَكُونُ
 — 92 — 6 — *Die* l. *Dic*
 — 100 — 15 — *vorbum* l. *verbum*
 — 112 — 1 infr. *similis, sis* l. *similis sis*
 — 114 — 7 — 72 l. 73
 — 119 — 12 supr. أساك l. آساءك
 — 134 — 14 — من l. مى
 — 159 — 15 — 217 l. 219
 — — — — 105 l. 99
 — 162 — 1 — 65 l. 66

p. 163	l. 20	—	185 l. 182
— 166	— 5	—	يَبْسُ. ا. بَيْسَسْ
— 179	— 1	—	31 l. 30
— 189	— 15	—	<i>Alachsa</i> l. <i>Alahscha</i>
— 192	— 14	—	<i>hoc</i> l. <i>hac</i>
— 194	— 13	—	مَلَّاح. ا. مَلَّاح
— — —	15	—	يِدَا. ا. يِدَا
— 210	— 12	—	<i>constiuit</i> l. <i>constituit</i>
— 221	— 15	—	<i>qui territus</i> l. <i>quae territa</i>
— 230	— 9	—	<i>dele eius</i>
— 252	— 15	—	<i>Haththani</i> l. <i>Hiththani</i>
— — —	17	—	<i>Haththanus</i> l. <i>Hiththanus</i>
— 272	— 9	—	<i>Caemla</i> l. <i>Camela</i>
— — —	23	—	مِنَ الْكَائُونِ. ا.
— — —	24	—	<i>ii</i> l. <i>is</i>
— — —	25	—	<i>superveniunt</i> l. <i>superrenit</i>
— 280	— 13	—	سَوَى وَصِيَّةٍ. ا. سَوَى وَصِيَّةٍ
— 290	— 21	—	بَقْرَةَ. ا. بَقْرَةَ
— 292	— 6	—	<i>potitus</i> l. <i>potila</i>
— — —	7	—	<i>ipsis</i> l. <i>ipsi</i>
— — —	8	—	<i>offerrent</i> l. <i>offerret</i>
— 298	— 10	—	جَانِيكَ. ا. جَانِيكَ
— 320	— 14	—	اَلْمَنْزُوفِ. ا. اَلْمَنْزُوفِ
— 321	— 14	—	<i>longinguo</i> l. <i>longinquo</i>
— 328	— 2	—	lege <i>Min-Ali</i> o - - ut <i>Mi-nali</i> o - - fut.
— 351	— 7	—	<i>diceret.</i> l. <i>diceret:</i>
— 376	— 1	—	<i>prementes</i> l. <i>prementium</i>
— 380	— 2	infr.	lege اَنْصَاجِه
— 395	— 10	supr.	<i>suam compedem</i> l. <i>suarum compedum</i>
— 426	— 7	infr.	<i>Djasimikus</i> l. <i>Djasimikus</i>
— 430	— 1	—	فَرَّتَعَتْ. ا. فَرَّتَعَتْ
— 491	— 1	—	<i>suum</i> l. <i>suam</i>

- 516 — 15 — *quum* l. *quam*
 - 535 — 2 infr. *a duobus* l. *in duobus*
 - 543 — 1 — أَلْفَ l. لَيْفَ
 - 558 — 11 — ويريد l. ويريد
 - 559 — 9 — *erge* l. *erga*
 - 568 — 4 — *irstructam* l. *instructam*
 - 573 — 4 post *iussus* adde C. XII, 48.
 - 585 — 12 loco *Proverbium* l. *Proverbio*
 - 617 — 22 adde C. X, 176
 - 620 — 2 loco *farinam* l. *ferinam*
 - 629 — 8 — *prostatem* l. *potestatem*
 - 642 — 3 — *nam* l. *nam ut*
 - — — 9 adde C. XIV, 61.
 - 654 — 3 infr. *fastigavit* l. *fatigavit*
 - 656 — 5 — *exprobatationibus* l. *exprobrationibus*
 - 697 — 3 supr. تَفْوُحُ l. تَفْوُحُ
 - 704 — 3 — الزَّمَاحُ l. الزَّمَاحُ
 - 707 — 2 infr. *non* l. *tibi non*
 - 717 — 16 supr. *antecedens* l. *antecedens*
 - 720 — 10 — *instruct* l. *instructa*
-

امثال العرب

ARABUM PROVERBIA

VOCALIBUS INSTRUXIT, LATINE VERTIT

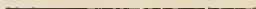
COMMENTARIO ILLUSTRAVIT

ET SUMTIBUS SUIS EDIDIT

G. W. Freytag.



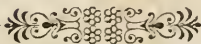
TOM. II.



Inest

A Meidanio collectorum proverbiorum

pars posterior.



Bonnae ad Rhenum,

MDCCCXXXIX.

Venditur apud **A. Marcum** bibliop. Bonners.

Caput XV.

L i t t e r a D h a d.

١ ضَرَبَ أَخْمَاسًا لِأَسْدَاسٍ

1. Ostendit aquisitiones, quae quinto die fiunt propter aquisitiones sexto die.

Quod si vir longum iter suscipere vult, ad sitim ferendam adsuescit camelos, ut per quinque dies aqua carere possint pergens inde ad sex dierum spatium. Vocabulo hoc in proverbio significatio verbi اظهر ostendit tribuenda est, ut sensus sit: اظهر اخماسا لاجل اسداس. De eo proverbium adhibetur, qui unam rem ostendens aliam intendit et astutiam adhibet. Conf. Kam et Dj. s. خمس

٢ ضَرَبَ فِي جَهَّازِهِ

2. Impegit se in utensilia sua.

Proverbium inde derivatum est, quod camelus sella ante ipsum in terram decedente timore percussus et pedem offendens aufugit et non redit. Praepositio فِي ex omisso عاثرًا „pedem offendens“ pendet. Proverbium autem de eo dicitur, qui ad rem, quam fugit, postea non redit. conf. Kam

s. جهاز, ubi legimus, verbum ضرب hoc in proverbio significationem verbi صار habere. Conf. d. Bertheaui libr. p. 7.

۳ ضَرَبَ عَلَيْهِ جِرْوَتَهُ

3. Adsuevit ad eam rem animam suam.

Vocabulo جِرْوَةٌ significationem animae hoc in proverbio tribuunt, ut eius sensus sit: وَطَنٌ عَلَيْهِ نَفْسُهُ
»Effecit, ut in ea re acquiesceret vel habitaret anima sua.«
Ebn-Alahrabius dixit, proverbii sensum esse: Patienter rem tulit. conf. Dj. s. جرى. Simili modo dicunt الْقَى عَلَيْهِ
»Proiecit super id animam suam.«

۴ ضَعُتْ عَلَى أَبَالَةٍ

4. Manipulus herbarum aridarum super lignorum fasce.

Loco vocis أَبَالَةٍ legitur اَيْمَالَةٍ. Alii أَبَالَةٍ aut cum Teschdido aut sine Teschdido efferri posse dicunt. Proverbii sensus est: calamitas super calamitate. Conf. Dj. s. ابل
conf. de Sacy Chrest. Ar. A. III. p. 196 sq. ed. alt. et Harir. p. v.

۵ ضَرَبَهُ ضَرْبَ غَرَائِبِ الْاَبَلِ

5. Percussit eum, quemadmodum peregrini cameli percutiuntur.

Peregrini cameli, quum ad aquae receptaculum accedunt, a possessore vehementer repelluntur et percutiuntur; adhibetur igitur de modo, quo iniustus vehementissime repellitur. Legitur quoque sic proverbium: اضربه ضرب غريبة الابل
»Percute eum, quemadmodum camela peregrina percutitur.«

٦ ضَلَّ دَرِيصٌ نَفَقَةً

6. Erravit foetus muris in quaerendo foramine suo.

Legitur quoque الدريص cum articulo. In eum dicitur, qui in re sua rectam viam non invenit, ex gr. si quis inter litigandum argumenti obliviscitur. Conf. Kam. et Dj. s. v. درص.

٧ ضَحَّ رَوِيْدًا

7. Lente sacrificia!

Proverbium a sacrificando derivatum et in alias res translatum festinationem in rebus interdicit. Conf. Dj. s. ضحى. Samachscharius autem verbo significationem tribuit hanc: »Pascere sine pecus tempore meridiei« id quod praefendum videtur, ut proverbii sensus sit: Paulatim pascere sine camelos tempore meridiei in itinere, ut advenientes ad locum destinatum satiati sint.«

٨ ضَلَّ حِلْمٌ أَمْرًا فَالَيْنَ عَيْنَاهَا

8. Erravit prudentia feminae et ubi eius oculi (erant).

Id est: Pone, feminae prudentiam abiisse, ubi autem eius oculi erant? Proverbium significat, prudentis consilium longe abesse. Meid. In turbatum dicitur, qui rectum rei modum non invenit.

٩ ضَرَبَتْ فَمِي تَخْطَفُ

9. Exercitus est (vultur); abripit igitur.

Legitur quoque تَخْطَفُ Samachschar. De eo dicitur, qui ex more suo alteri male facit, qua in re naturae instinctum sequitur. Comparatur vir in proverbio cum vulture venando et rapiendo adsuefacto.

١. الضَّجُورُ قَدْ تُحَلَّبُ الْعَلْبَةُ

10. Camela multum vociferans in mulctram mulgetur.

In avarum dicitur, qui rem dare cogitur. Voci علبَة infinitivi modo accusativi casus tributus est, quasi dictum esset: قد تحلب الحلبَة الممعهودة وهى ان تكون ملء العلبَة »Mulgetur modo consueto, ita ut mulctra impleatur.« conf. C. XXI, 92.

١١. ضَرَبَ وَجْهَ الْأَمْرِ وَعَيْنَهُ

11. Percussit faciem rei et eius oculum.

De eo dicitur, qui bene tractando rerum statum omnino mutat.

١٢. أَضْحَكَ مِنْ ضَرْطِهِ وَيَضْطُرُّ مِنْ ضَحْكِي

12. Rideo de eius crepitu ventris, et is ob meum risum crepitum ventris emittit.

Inter confabulantes quidam crepitum ventris emiserat, id quod in causa erat, cur alter rideret. Quod quum pedens vidisset, in tantum risum erupit, ut crepitum ventris retinere non posset. Ridens tum ista verba dixit, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt. Meid. De re mira adhibetur. Scharaf-Aldin.

١٣. أَضْطَرَّ فَأَنْتَ الْأَعْلَى

13. Num crepitum ventris emittis et tu superior es?

Solaico ben-Solacah Sahditae (conf. Hamas. 413. 415. 416.) noctu dormienti, vir quidam in eum decumbens dixit: te mihi captivum trade! Solaicus autem caput tollens dixit: »Nox longa est, et lunam lucentem habes« (C. I, 117), quae verba in proverbium venerunt. Alter pugno eum percutiens, repetivit verba dicens: O turpis! Te mihi captivum trade! Solaicus manum protrahens, eum firmiter ad

se attraxit, ut crepitum ventris emitteret. Quem Solaicus audiens ista verba dixit, quae significant, sine causa hominem queri. Samachscharius hunc proverbii sensum esse dixit: يضرب لمن يستكين هو في موضع العز والمنفعة «De eo adhibetur, qui se submittit, dum est in loco potentiae et utilitatis.» Scharaf-Aldinus autem haec verba adnotavit: يضرب مثلا للرجل يجتمع له اسباب الغلبة والقهر وهو مغلوب Proverbium adhibetur de viro, cui sunt omnes causas victoriae et potentiae, dum victus et subactus est.»

١٤ ضَرَحَ الشَّمُوسُ نَاجِرًا بِنَاجِرٍ

14. Calcitravit refractarius (equus), dum ipse promptus est, contra promptum.

Proverbii huius explicatio talis est: الضرح الدفع بالرجل واصله التنحية يضرب لمن مثله يكأيد في الشراسة ونصب ناجرا Vocabulum ضرح significat: pede protrudit, dum primaria significatio removit est. In eum dicitur, qui sui simili insidiatur in malignitate. Accusativi casus autem voci ناجرا datus est, quod subiecti conditionem seu statum designat.

١٥ ضَرَطَ ذَلِكَ

15. Crepitus ventris is.

Arabes fabulantur, leonem conspectu asini terrorem concepisse, quod ungulas is robustas, aures longas, magnos dentes et magnum ventrem haberet. Interrogavisse autem leonem, ut rem nosceret, cuinam rei ungulae inserirent et asinum: locis duris, respondisse; tum: cuinam rei dentes? colocynthidi; cuinam aures? muscis. Cuinam denique rei venter, quum interrogasset leo, asinum proverbii verbis respondisse. His autem verbis quum nil boni in asino esse intellexisset, leonem eum lacerasse, dicunt. De viro dicitur, cuius externa forma timorem nobis iniicit

dum ipse omni virtute caret. In Samachscharii opere proverbium sic legitur: «ضبط اكثر ذاك» Peditum maxima pars eius est.

١٦ الضَّبُعُ تَأْكُلُ الْعِظَامَ وَلَا تَدْرِي مَا قَدْرُ اسْتِهَا

16. Hyæna ossa edit et podicis sui mensuram non noscit.

Hyæna si ossa cum aviditate vorat, ea excernere non potest, quapropter proverbium in eum dicitur, qui in re modum excedit. Verba autem hic poetæ versus optime explicat:

فَلَا تَحْسِبِ الْكَلْبَ أَكَلَ الْعِظَامِ فَعِنْدَ الْخِرَاءِ مَا تَرْحِمُهُ

»Ne cani, quod ossa edit, invidas, nam, quum alvum deponit, ei misericordiam non tribuis.«

Versus metrum Motakarib est. c. l. m. p. 281.

١٧ اضْطَرَّهُ السَّبِيلُ إِلَى مَعْطَشَةٍ

17. Torrens eum coegit fugere in locum, ubi sitit.

Bonum, quod possidebat, eum in malum coniecit. In opere Scharaf-Aldini, si vocalibus fides est habenda, معطشة »terra aqua carens« legitur. Sensus non differt.

١٨ أَضِيْ لِيْ أَقْدَحْ لَكَ

18. Accende mihi (lumen) et ego tibi igniarium fricabo.

Auxilium mihi praesta et ego tibi pari modo auxilio ero, ut de pari erga alterum agendi ratione adhibeatur. Alii dicunt sensum esse: Ostende mihi rem tuam necessariam, ut ei operam dem. Loco vocis أَقْدَحْ legitur أَكْدَحْ »operam tibi dabo.« Junusus ben-Habib dixit, quosdam Arabes putare, hoc in proverbio ludribium esse, quod, qui igniarium

possideat, ab alio lucem non petat. Meidanus autem sic proverbium intelligit, ut in voce اضی (accende mihi lumen) maius quid insit, quam in voce اقدح (igniarius fricabo), quod mihi non item videtur.

۱۹ ضَرَبَهُ فَرَكَبَ قَطْرَهُ

19. Percussit eum et tum is latere corporis vetus fuit.

Id est: Percussit eum ita, ut in unum corporis latus decideret. Proverbialiter loquendi modus in verbis ركب قطره est.

۲۰ ضَعِيفُ الْعَصَا

20. Infirmo baculo praeditus.

Sic pastor appellatur, qui pecori commiseratione ductus parcat. Contrarium sensum habet صلب العصا »Duro baculo praeditus.« Conf. Kam. et Dj. s. عصا

۲۱ ضَرَطَ الْبَلَقَاءَ جَالَتْ فِي الرَّسَنِ

21. Peditum (equae) pedibus usque ad femora albis praeditae, quae capistro retenta circumivit.

Ebn-Alahrabius dixit, de re vana, quae non existat, et de eo, qui rem vanam promittat, proverbium adhiberi.

۲۲ ضَرَبَكَ بِالْفِطْيَسِ خَيْرٌ مِنَ الْمَطْرَقَةِ

22. Quod malleo ingente percuteris, melius est, quam quod virgâ percuteris.

Id est: Quando te alius quis subiugat, sit maior quam tu! Sed in Samachseharii opere legimus, sensum esse: In fortiore fiduciam ponas! Tum vertendum: percutis.

۲۳ ضَغَا مِنِّي وَهُوَ ضَغَاءٌ

23. Vociferatus est de me; et hoc est vociferatio.

Vocabulum ضَغَا in cane, vulpe adbibetur, quando ob rem ipsi molestam leviter latrat, tum in omnem hominem, qui rem perficere non potest, transfertur. Proverbium significat, quendam nonnisi clamore vindicare se potuisse.

۲۴ ضَلُّ بْنُ ضَلٍّ

24. Error filius erroris.

In eum dicitur, qui maiorem rei partem corrumpit.

۲۵ ضَرَبَا وَطَعْنَا أَوْ يَمُوتُ الْأَعْجَلُ

25. Percutiendo et confodiendo (operam dabimus) aut moriatur is, cuius fatum magis properat.

De hoste dicitur i. e. Gladio et hasta pugnabimus, donec moriatur ex nobis is cuius fatum magis properat i. e. donec eum occidamus. Conf. C. XXIII, 96. Verba autem Alaghlabo Ihdlilitae tribuuntur. Versus est ad metrum Redjes pertinens. Conf. l. m. p. 230. Samachschar.

۲۶ أَضَلَّلْتُ مِنْ عَشَرَ ثَمَانِيَا

26. E numero decem octo in errorem induxisti.

In eum dicitur, qui maiorem rei partem corrumpit.

۲۷ ضَرَطُ وَرْدَانَ بِوَادٍ فِيٍّ

27. Peditum Wardani in valle deserti.

Wardan nomen asini est. De eo dicitur, qui cum alio de re futili litigat.

۲۸ ضَرَطُ الْبَلَقَاءِ وَخَوَاحٍ نَعَقُ

28. Peditum (equae) pedibus usque ad femora albis praeditae, debilis celeriter fugiens.

De superbo, qui strepitum edit, adhibetur. Vocabulum النعق explicatur vocibus السريع النفار «celeriter fugiens.» Vocabulum ضرب aut nominativi aut accusativi casus est. Si nominativum admittis هذا «hoc» (est peditum) supple- dum; sin vero accusativum esse statuis, a verbo ضرب pe- - pedit omisso dependet. Proverbii metrum Raml est. c. l. m. p. 238.

٢٩ الضَرْبُ يَجْلِي عَنْكَ لَا الْوَعِيدُ

29. Percussio te liberat, non minae.

Non te minae liberant a malo, percutiendum tibi est. Similis ratio est proverbio: الصدق ينبي عنك لا الوعيد «Sinceritas a te abigit, non minae.» Conf. XIV, 29.

٣٠ ضَاغَتْ فَرْدُهَا نَوْطًا

30. Multum mugit ob molestiam; adde igitur ei cophinum parvum !

A camelo aliove animali desumptum in eum transfertur, qui queritur de re sibi imposita petens, ut molestia minuatur; nihilominus eius onus augetur. Conf. 44.

٣١ ضَاغَتْ عَلَيْهِ الْأَرْضُ بِرُحْبِهَا

31. Nimis angusta ei est terra, quamquam ampla est.

In eum dicitur, qui obstupefactus nescit, quo se convertat et quid agat.

٣٢ ضَرِمَ شِدَاتُهُ

32. Arsit eius lignum.

Magna fame adfectus fuit. Chalilus hunc intelligendi modum adnotavit. Samachscharius شذاء habet. Huic autem vocabulo fragmentorum ligni significationem tribuendam esse puto.

۳۳ ضَبُّوا لَصَبِيَّكُمْ

33. Puero vestro cibum Dhabibah appellatum parate!

Dicitur quoque «ضَبُّ لَاحِيكَ واستنبقه» Para fratri tuo cibum Dhabibah et superstitem eum conserva! In codice Lugdun. «لَصَبِيَّتَكُمْ» pueris vestris« legitur. Proverbum hortatur homines, ut amicitiam et amorem colant et conservent.

۳۴ ضَرْبُهُ ضَرْبَةُ ابْنَةِ اقْعِدِي وَقَوْمِي

34. Percussit eum percussione filiae: sede et surge!

Id est: percussione eius, cui dicitur: sede et surge! i. e. percussione servae, quae sedet et surgit in servitio domini.

۳۵ ضَبَابُ اَرْضِ حَرْشُهَا الْاَرَاقِمُ

35. Lacertae terrae, cuius venando captae (lacertae) sunt serpentes necantes.

Voci حَرْش hoc in proverbio eadem significatio quam voci مَحْرُوش tribuitur. Nisi fallor, homines cum lacertis comparantur, quae re vera serpentes multum noxii sunt. In eos dicitur, quibus, quamquam exteriore pulchritudine et dignitate praediti sunt, neque vicinus neque propinquus salutem dicit. His autem verbis scholion significare videtur, omnes eorum propinquitatem fugere, quum periculosissimi sint.

٣٦ ضُرُوعٌ مَعْرِ مَا لَهَا أَرْمَاتٌ

36. Mammæ caprarum, quibus reliquiae lactis non sunt.

De eo dicitur, cuius exteriorem virtutis speciem beneficium non sequitur.

٣٧ ضَرَّةٌ جَبَّارٌ رَعَاهَا الْمُنْصَلُّ

37. Agmen magnum pecorum potentis, quae gladius pastum eduxit.

In pauperem dicitur, qui in potentis tutelam se recipit et ab eo defenditur.

٣٨ ضَايِفُ اللَّيْثِ قَنِيلُ الْمَحْدِلِ

38. Hospes leonis est a penuria occisus.

Leonis hospes nemo est, nisi quem penuria occidit. In virum dicitur, qui necessitate coactus vitae periculum non timet.

٣٩ ضَوَارِبُ بُسْتٍ لِعَرَفٍ بِالْيَدِ

39 Calcitrantes (camelae) leniter propulsae sunt ad ulcera in manu.

Vocabulo عَرَفَةٌ ulcus quod in vola manus est significatur. Vir autem, qui ulcere in vola manus adfectus est, mulgere non potest. Sensus proverbii est: Camelae calcitrantes, quae nonnisi cum magna difficultate mulgentur ad eas propulsae sunt, (ut eas mulgeat), cuius volae ulceribus adfectae sunt. De eo dicitur, cui res imposita est, quam perficere nequit.

٤٠ ضَبَّةٌ حَزْنٍ فِي حَوَامِي قَلْعٍ

40. Lacerta terrae durae in lateribus magnae petrae.

Lacerta, quae in tali loco degit, a venatore capi non potest, nam terra effodi nequit. De prudente et cauto adhibetur, qui astutià non vincitur.

٤١ ضَبَقَ الْغَرُوسَتَهُ

41. Eius podicem incursio bellica angustum red-
didit.

In timidum dicitur, qui in pugna praesens est.

٤٢ ضَرْبَةٌ بَيضَاءُ فِي ظَرْفٍ سُوءٍ

42. Mel album in vase pravo.

In eum dicitur, cuius externa forma prava, interna con-
ditio pulchra est.

٣٤ أَضْرَطَا آخِرَ الْيَوْمِ وَقَدْ زَالَ الظُّهْرُ

43. Num crepitum ventris (emittis) postremo die
et meridies iam praeteriit.

Scharaf-Aldinus وقد زال الظهر omisit. Conf. C. I, 142.

٤٤ ضَجَّ فَرْدُهُ وَقَرَأَ

44. Multum mugit ob molestiam; auge igitur eius
onus!

Conf. prov. 30.



Forma comparativi.

٤٥ أَضْبَطُ مِنْ عَايِشَةَ بْنِ عَثْمٍ

45. Firminus tenens quam Ahjischahus ben-Ahtsm.

Virum illum, e gente Bahnu - Ahbd - Schams ben-Sahd oriundum, ad puteum camelos adduxisse narrant et, quum pauca in eo esset aqua, fratrem implendae urnae causa in eum immisisse. Camelis vehementer urgentibus, factum esse, ut iuvenus camelus in puteum detruderetur. Hunc autem cadentem cauda arrepta retinuisse, et fratre in puteo clamante: o frater mi, mors! dixisse: ad caudam iuveni illa est. Tum iuvenum retraxisse. Hamsahus et Abu-l'Neda nomen Ahjischah efferunt; Almondserius autem عابسة Ahbisah. Alii habent Ahjischah ben-Ghanam.

٤٦ أَوْعَفُ مِنْ يَدٍ فِي رَحِمٍ وَأَضَلُّ مِنْ يَدٍ فِي رَحِمٍ

46. Debilior quam manus in utero; magis errans quam manus in utero.

Abu-Ahmruus dixit, proverbialiter embryonem spectare, cuius manus debilis sit. Alii dicunt, proverbiorum sensum esse: is, qui manum in uterum immittit, cavet, ne rem laedat. Conf. 54. Conf. XVIII, 210.

٤٧ أَضْيَعُ مِنْ قَمَرِ الشِّتَاءِ

47. Magis amissus (inutilior) quam luna hiemis.

Sic dicitur, quia hiemis tempore homines luna lucente non confabulantur, ut tempore aestatis Arabum mos est.

٤٨ أَضْبِعَ مِنْ غَمْدٍ بِغَيْرِ نَصْلٍ

48. Inutilior, quam vagina sine cuspidē.

Proverbii sensum poeta quidam in versu intexuit dicens:

وَأَنْتَى وَأَسْمَاعِيلَ يَوْمَ وَدَاعِهِ لَكَالْغَمْدِ يَوْمَ الرُّوْعِ فَارَقَهُ النَّصْلُ

وَأَنْ أَغَشَّ قَوْمًا بَعْدَهُمْ أَوْ أَرْهَمَ فَكَالْوَحْشِ يَدْنِيهَا مِنَ لَأَنَسِ الْمَحَلِّ

»Ego et Ismaihlus die valedictionis eramus ut vagina die terroris (pugnae), a qua cuspis discessit. Et si occurro genti post eos aut adeo eam (gentem), similis ero ferae, quam pabuli penuria homines adire cogit.«

Metrum versuum Thawil est. c. l. m. p. 161.

٤٩ أَضْبِعَ مِنْ دَمٍ سَلَاغٍ

49. Magis perditus, quam sanguis Sallaghi.

Alii cum littera ع viri nomen, qui ad gentem Ahbd-Al-kais pertinet, enunciant. Alterum est proverbium a viro desumptum: دَمٌ سَلَاغٍ جِبَارِ »Sanguis Sallaghi vindicta caret.« Proverbia haec duo Alnadhrus ben-Schomail in libro de proverbiiis adnotavit.

٥٠ أَضَلُّ مِنْ مُوَدَّةٍ

50. Magis errans, quam puella vivens sepulta.

Hamzahus vocem مُوَدَّةٍ a radice اود »gravavit« derivavit, rectius vero a radice واد derivatur. Alhaistamus ben-Ahdi dixit, morem sepeliendi puellas vivas inter omnes Arabum gentes frequentem fuisse; paucas postea eum retinuisse, multas reliquisse, ut tempore ante Mohammedem rarus esset, nisi apud gentem Tamim, apud quam invaluisset. Huiusce rei causa talis fuisse narratur: gens Banu-Tamim a rege Alnohmano impositum tributum solvere recusaverat. Miserat igitur ad eam puniendam fratrem suum Alrajjanum cum

cohorte Dausar appellata, qui pecora eorum abegit, et uxores liberosque in captivitatem abduxit. His peractis gens Tamim ad regem legatos misit, qui peterent, ut homines redderentur. Rex decrevit, ut in voluntate captivorum res poneretur. Qui vellent, redirent, nolentes remanerent. Erat autem in eligendo dissensio inter captivos et filia Kaisi ben-Ahzim apud eum, qui eam captivam fecerat, remanere quam ad maritum redire malebat. Quod quum Kaisus ben-Ahzim audiret, se omnes puellas, quae ipsi nascerentur, vivas sepeliturum esse iuravit. Decem filias vivas sepelivit. Qui mos in familia eius retentus in causa erat, cur in Corani libro res vituperaretur. Conf. Sur. 81, 8.

٥١ أَضَلُّ مِنْ سِنَانٍ

51. Magis errans quam Sinanus.

Viri nomen est Sinanus ben-Abi-Haritsah Morrita. Quem quum gens propter beneficia in alios ab ipso collata vehementer vituperasset, camelam Aldjahul appellatam conscendit et in desertum iter direxit. Nunquam eius vestigia reperta sunt, ut nonnulli eum a daemonibus abreptum esse, putarent. Ei autem ضالة غطفان »Errabundum animal Ghathfani« cognomen dantes, dicere solebant: لا أفعل ذلك حتى »Non id faciam donec errabundum animal Ghathfani redeat.« Habuit filium Harimum ben-Sinān liberalitate notum. conf. أجود من هرم et prov. 52.

٥٢ أَضَلُّ مِنْ قَارِظٍ عَنَزَةٍ

52. Magis errans, quam folia Karaths colligens e gente Ahnasah.

Conf. C. I, 371. Nomen viri est Jadscorus ben-Ahnasah. Ebn-Alahrabius historiam narrans dixit: huiusce causa gens Kodhaah ex urbe Mecca emigravit. Chosaimahus ben-Malic ben-Nahd Fathimam filiam Jadscori ben-Ahnasah

amabat, sed impediabatur, quominus eam in matrimonium duceret. Hic quodam die cum patre puellae foliorum Karaths colligendorum causa exierat. In puteo antiquo mel ab apibus collectum inveniebant, et sorte ducta Jadscoro in puteum, ut mel inde colligeret, descendendum erat. Chosaimahus autem eum inde educere recusavit, nisi filiam Fathimam ipsi in matrimonium dedisset. Alter, se isto in statu rem non facturum esse dixit, sed si ipsum eduxisset, iterum petitorio eam dare promisit. Chosaimahus autem eum in puteo relinquens abiit, et quum rediens de socio interrogaretur, dixit, cum alia via incessisse; sed quum illum versus hos recitantem audivissent:

فَتَاةٌ كَأَنَّ فِتَاتَ الْعَبِيرِ فِيهَا يُعَدُّ بِهِ الرَّنَجَبِيلُ

فَتَلْتُ أَبَايَا عَلَى حَبِّهَا فَيَمْنَعُنِي نَيْلُهَا أَوْ يُنِيلُ

»Puella, ac si fragmenta ambari in eius ore cum vino rigata sint. Occidi eius patrem, dum eam amabam; et mihi eam aut recusare aut dare poterat.«¹⁾

eum occidisse virum, putarunt, et se vindicaturi eum occidere volebant. At cognati iuvenem defendebant. Haec erat causa, cur gens Becr et Kodhaah inter se pugnarent, et Tehamam postea relinquerent. Alter quoque est Harimus appellatus, qui folia Karaths colligens periit. Quaenam autem huic interitus causa fuerit, nescitur. Conf. Kam. et Dj. s. v. قِرْطُ

٥٣ أَضَلُّ مِنْ ضَبٍّ وَمِنْ وَرَلٍ وَمِنْ وَلَدِ الْيَرْبُوعِ

53. Magis errans, quam lacerta Dhabb appellata; quam lacerta Waral appellata; quam foetus muris campestris.

1) Versuum metrum Motakarib est. C. I m. p. 281.

Accidit enim, ut illa animalia foramen suum invenire non possint. Conf. C. VI, 196.

٥٤ أَضَلُّ مِنْ يَدٍ فِي رَحِمٍ

54. Magis errans, quam manus in utero.

Conf. prov. 46. conf. C. IX, 47.

٥٥ أَضْيَقُ مِنْ ظِلِّ الرَّمْحِ وَمِنْ خُرْتِ الْإِبْرَةِ وَمِنْ

سَمِّ الْخِيَّاطِ وَمِنْ زَجٍّ وَمِنْ تِسْعِينَ

55. Angustior, quam umbra lanceae; quam foramen acus; quam foramen acus;') quam inferior cuspis lanceae; et quam nonaginta.

Dicitur queque الإبرة سمر. اضيغ من سمر الإبرة. Ante تسعين omissa est vox عَقْدٌ »quam numerus denarius nonaginta; hic enim angustissimus numerorum denariorum esse dicitur, ut mihi videtur, quia omnium postremus est.

٥٦ أَضْيَقُ مِنْ مَبْعَعٍ الصَّبِّ

56, Angustior, quam locus in latibulo lacertae, ubi id diffindit et dilatat.

Sic vocabulum مَبْعَعٍ in scholiis explicatum est: هو مستقر الصب في حجرة حيث يباعه أى يشقه ويوسعه »Est locus lacertae in latibulo, ubi id diffindit et dilatat.« In codice meo منعج et in scholiis يباعه legitur. Quares fuit in causa, cur in lexico meo منعج adnotaverim, quod mihi, inspectis aliis codicibus, vitiosum videtur.

1) Burekhardtus p. 105 habet اضيغ من سم الخياط; id quod minus placet

٥٧ أَضْيَقُ مِنَ التَّخْرُوبِ

57. Angustior, quam vesparum habitaculum.

٥٨ أَضْعَفُ مِنْ بَقَّةٍ وَمِنْ بَعُوضَةٍ وَمِنْ فَرَّاسَةٍ
وَمِنْ قَارُورَةٍ

58. Debilior, quam culex; quam culex; quam papilio parvus noctu ad candelas advolitans; quam ampulla.

٥٩ أَضْعَفُ مِنْ بَرْوَقَةٍ

59. Debilior, quam arbor Barwakah appellata.

Conf. XIII, 140. Ad explicandam proverbii causam Scharaf-Aldinus adnotavit: اذا شجيرة ضعيفة لها ثمر أسود اذا اصابها المطر الغزير هلكت واذا حميت عليها الشمس ذبلت »Est arbor parva (frutex fort.) debilis, fructus nigros proferens, quae pluvia abundante rigata perit et solis ardore adfecta flaccida est super loco.« Poetae autem lignum huius arboris frequentius adhibuerunt ad debilitatem significandam. Sic Djerirus in hoc versu:

كَانَ سَيْوَفُ التَّيْمِ عَيْدَانُ بَرْوَقٍ إِذَا نُصِيتَ عَنْهَا لِحَرْبٍ جَفُونَهَا

»Gladii gentis Taim ligno arboris Barwak appellatae similes sunt, quando ad bellum e vagina educuntur.«

Metrum versus Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

٦٠ أَضْيَعُ مِنَ لَحْمٍ عَلَى وَضْمٍ وَمِنْ بَيْضَةِ الْبَلَدِ

وَمِنْ تَرَابٍ فِي مَهَبِّ رِيحٍ وَمِنْ وَصِيَّةٍ

60. Magis periens, quam caro super Ianuario;
quam ovum struthiocameli (vel tubera terrae');
quam terra in loco, ubi ventus flat; quam
mandatum.

Scharaf-Aldinus postremi proverbii hanc esse causam
adnotavit: *لان الموصى اليه لا يهتم بالحاجة اهتمام صاحبه*:
»Quoniam is, cui mandatum datum est, de re peragen-
da non tam sollicitus est, quam qui mandatum dedit.«

٦١ أَضْرَطُّ مِنْ غَيْرٍ وَمِنْ عَنَزٍ وَمِنْ غُولٍ

61. Saepius pedens quam asinus; quam capra;
quam daemon.

٦٢ أَضْبَطُ مِنْ ذَرَّةٍ وَمِنْ نَمَلَةٍ وَمِنْ الْأَعْمَى
وَمِنْ صَبِيٍّ

62. Firmius tenens, quam parva formica; quam
formica; quam caecus; quam puer.

٦٣ أَضْوَأُ مِنَ الصُّبْحِ وَمِنْ نَهَارٍ وَمِنْ ابْنِ ذَكَاةٍ

63. Clarior, quam Aurora; quam dies; quam
Aurora.

Scharaf-Aldinus habet *من النهار*.

1) Conf. C. IX, 60. et 50.

Proverbia recentiora.

٦٤ ضَحِكُ الْجَوْزَةِ بَيْنَ جَرَيْنِ

64 Risus nucis inter duos lapides.

٦٥ ضَيْقُ الْخَوْصَلَةِ

65. Angusta ingluvie praeditus.

De avaro dicitur; sed Burckhardto p 104. in eum dicitur, qui secreta divulgat, dixit enim: »This is said of a person who blabs every secret.« Conf. C. I, p. 425.

٦٦ ضَرَطَتْ فَلَطَمَتْ عَيْنَ زَوْجِهَا

66. Crepitum ventris emisit, et tum faciem mariti sui percussit.

٦٧ ضَعِ الْأُمُورَ تَضَعَكَ مَوْضِعَكَ

67. Sine res suo loco et eae tuo loco te sinent.

Proverbium quoque sic legitur: ضَعِ الْأُمُورَ مَوَاضِعَهَا
يَضَعُكَ مَوْضِعَكَ

٦٨ اضْرِبِ الْبَرَّ حَتَّى يَعْتَرِفَ السَّقِيمُ

68, Percute sanum, donec aegrotus confiteatur.

٦٩ الضَّرْبُ فِي الْجَنَاحِ وَالسَّبُّ فِي الرِّيحِ

69. Percussio in latere, convicium in ventis.

٨١ ضَحِكُ الْإِنَّاغِي فِي حَرَابِ النَّوْرَةِ

70. Risus viperarum in sacco calcis vivae.

Burckhardtus (p. 104.) narravit, pueros in Aegypto ponere serpentes in sacco cum calce viva, cui aquam adderent, et sonos, quos serpentes ob dolores ederent, serpentum risum appellare.

Caput XVI.

L i t t e r a T h a.

ا طَوْبَتْهُ عَلَى بِلَالِهِ وَعَلَى بِلَلَّتِهِ

1. Complicui eum (utrem) quum madidus esset.

Suffixum ad vocem السقاء utrem referendum est.

Uter, qui complicatur, dum siccus est, rumpitur; sin vero complicatur, dum madidus est, putridus fit et lac corrumpitur. Proverbium indicat, nos ferre virum, in quo vitium sit, quia in eo amor erga nos remanserit. Dixit poeta:

وَلَقَدْ دَلَّوْهُنَّكُمْ عَلَى بِلَالَتِكُمْ وَعَلِمْتُ مَا فِيكُمْ مِنَ الْأَثَرَابِ

فَإِذَا الْقَرَابَةُ لَا نَقْرَبُ قَاطِعًا وَإِذَا الْمَوَدَّةُ أَقْرَبُ الْأَنْسَابِ

»Nam vos complicui, dum madidi eratis et vitia vestra mihi nota erant. Propinquitas se segregantem propius non adducit, amor potius est optima generis coniunctio.«

Versuum metrum Camil est. c. l. m. p. 212. Vario modo proverbium enunciatur. Meidanias nonnisi duos aut بِلَالِهِ aut بِلَلَّتِهِ enunciandi modos adnotavit. In Kamusi opere multi adnotati sunt. Conf. lexic. meum.

٢ طَارَتْ بِهِمُ الْعَنْقَاءُ

2. Eos volatu gryps abstulit.

Vocabulo العنقاء «longum collum habens» avis magna fabulosa, quam antiquo tempore vixisse dicunt, designatur. Nomen aut eo inditum esse putant, quod in collo torqui simile album habuisset aut quod longo collo praedita fuisset. Alcabius fabularum narrator sic retulit: In terra aboriginum (أهل الرس) mons erat altus Damch (altus) appellatus. In eo avis omnium maxima, longo collo praedita, pulcherrima et omnibus coloribus ornata sedem habebat et avium carne nutriebatur. Quae quum fame adflcta avibus deficientibus puerum abripuisset et postea puellam, incolae hac de re apud prophetam Henthselahum ben-Zafwan questi sunt. Deum igitur hic invocavit, ut eam fulmine misso perderet. Avis autem illa cognomen مغرب (Moghrib) accepit, quod omnia, quae rapuerat, in regionem longe remotam auferre solebat. Poetae istam avem in carminibus suis saepius respiciunt. Sic Ahntarahus ben-Alachras Thajjita mortem Chalidi ben-Jasid deplorans dixit:

لَقَدْ حَلَقْتُ بِالْجُودِ فَمَتَّخَاءُ كَاسِرٍ كَفَتَّخَاءُ دَمِيخٍ حَلَقْتُ بِالْحَزْوِ
Iam in aerem abripuit liberalitatem unguibus largis praedita (avis), ossa frangens (i. e. mors), quemadmodum gryps montis Damch adolescentem robustum in aerem abripuit.“¹⁾

De re, quae periit aut evanuit, dicere solent: حَلَقْتُ Gryps id in aerem abstulit.“ به في الجو عنقاء

٣ طَالَ الْأَبَدُ عَلَى لُبَدٍ

1) Metrum est Thawil. Conf. l. m. p. 161. Corrigendus est hic versus in scholiis Haririi p. 594, ubi الجود legitur. Scholion falso dixit: Damch nomen viri est.“ Conf. C. IV, 28.

3. Tempus futurum super aquila Lobad appellato longum fuit.

Diu vixit aquila Lobad, ut vita ipsi molesta esset. Lokmanus ille antiquus ben-Ahd appellatus, sic Arabes fabulantur, eligendi veniam acceperat inter septem vultures et septem stercora cinericiorum in monte difficili accessu pluviae guttis non adfecta, ut ipsi vitae spatium esset durans usque ad mortem ultimi vulturis aut dum stercora illa superessent. Elegit vultures, quorum singuli circiter quingentos annos vivebant, ultimus autem eorum, cui Lobad nomen erat, maius temporis spatium, ut totum vitae Lokmani spatium trium millium et quingentorum annorum fuisse dicatur. Huiusce fabulae mentionem saepius poetae fecerunt.

Dixit Alahscha:

وَأَنْتَ الَّذِي أَلْهَيْتَ قَبِيلًا بِكَاسِهِ وَلَقَمَانِ إِذْ خَيْرْتَ لُقَمَانَ فِي الْعَمْرِ
لِنَفْسِكَ أَنْ تَخْتَارَ سَبْعَةَ أَنْسَرٍ إِذَا مَا مَضَى نَسْرٌ خَلَوْتَ إِلَى نَسْرٍ
فَعَمَّرَ حَتَّى خَالَ أَنْ نُسُورَهُ خُلُودٌ فَهَلْ تَبْقَى الْنُفُوسُ عَلَى الدَّهْرِ

„Tu is es, qui Kailum¹⁾ poculo suo oblectavit, et Lokmanum, quum Lokmano vultures eligere permisisses (dicens:) Tibi concessum est, septem vultures eligere, quando unus periit, alium sumes. Diuturna autem eius vita erat, ut putaret, vultures sempiternos esse. Num vero animae diuturnitate tempus vincunt?“²⁾

Dixit Alnabegha:

أَخْتَى عَلَيْهَا الَّذِي أَخْتَى عَلَى لُبْدٍ

„Perdidit eam is, qui vulturem Lobad perdidit.“

Dixit Lebidus:

1) Conf. C. III, p. 49.

2) Metrum versuum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

وَلَقَدْ جَرَى لُبْدٌ فَادْرَكَ جَرِيَهُ رَبِّبَ الْمُنُونِ وَكَانَ غَيْرَ مُثْقَلٍ
لَمَّا رَأَى لُبْدُ التُّسُورَ تَطَايَرَتْ رَفَعَ الْقَوَادِمَ كَالْفَقِيرِ الْأَعْوَلِ
مِنْ تَحْتِهِ لُقْمَانُ يَرْجُو نَهْضَهُ وَلَقَدْ رَأَى لُقْمَانُ أَنَّ لَا يَأْتِلِي

„Profecto cucurrit vultur Lobad et eius cursum mors, onere haud gravata, assecuta est. Quum vultur Lobad vidisset vultures inter se volatu certantes, anteriores pennas sustulit sicut pauper inermis. Sub eo positus erat Lokmanus sperans fore, ut in aerem se attolleret et iam viderat Lokmanus, eum haud cunctari.“

Narrant autem, patruelem Lokmani, quum non nisi hic ultimus vultur superesset, dixisse: o patrue mi, non restat tibi vitae spatium nisi vitae huiusce spatium; at Lokmanum respondisse: at hic Lobad est, quo vocabulo aeternitatem in sua lingua significasset. Simili modo in proverbio dicitur: اَتَى اَبْدٌ عَلٰى لُبْدٍ „supervenit tempus futurum Lobado“ i. e. Lobadus tandem mortuus est.

۴ اَطْرِى فَاَنْكِ نَاعِلَةً

4. In viae latere incede (o femina), nam tu soleas habes!

Verbum اطر In lateribus viae (طرة) incessit significat. Ebn-Alsiccitus dixit, vocem اطرى significare ادى „gestibus amantis utere!“ Abu-Ohbaidus autem dixit, proverbii sensum esse: „Suscipe rem difficilem, nam tu eam perficere potes.“ Causam proverbii eam fuisse, quod vir feminae, quae pascens in solo aequali et molli incederet, haec verba dixisset, ut in latere fluvii, ubi terra aspera esset, incederet. Almobarredus et Ebn-Alsiccitus putant, in eo aequalem esse allocutionem viri et feminae, duorum et plurium. Sunt autem, qui اطرى enuncient, quod a اطر lapis acuminatus derivandum, „incede in lapidibus

acuminatis“vertendum est. Kamusi auctor et Djeuharius etiam طرى legi adnotaverunt. Abu-Ohbaidahus dixit, in proverbio vocem ناعلة de soleis non proprie intelligendam esse, sed de pedibus duris. Scharaf-Aldinus dixit, ista verba servam camelos pascentem alteri pascenti dixisse.

ه اَطْرُقِي وَمِيشِي

5. Percute (o femina) lanam et lanam cum pilis misce!

Verbum طرق significat: instrumento مطرقة appellato lanam percussit. In eum dicitur, qui in sermone verba vera cum falsis miscet. Abu - Ohbaidahus haec adtulit: الميش ان تخلص صوفا حديثا بنكت صوف عتيق لم تطرقه اى تندفه Verbum ماش significat te miscere lanam novam cum partibus dissolutis lanae veteris, quam instrumento مندفه appellato non concussisti. Proverbium in eum dicitur, qui rei ipsum non spectanti operam dat.

Dixit Rubahus:

عَاذِلْ قَدْ اُولِعْتَ بِالْتَرْفِيشِ اِلَى سِرًّا قَاطِرُقِي وَمِيشِي

„O reprehendens! tu operam das, ut ad me secreto nuntios fucatos perferas. Percute lanam et lanam cum pilis misce!“

Vox عاذل est pro عاذلة. Istam particulam abiicere et vocem abbreviare non licet nisi in nominibus propriis; sed in duabus vocibus صاحبة et عاذلة ob frequentem usum rem admiserunt. Versuum metrum Sarih est. C. l. m. p. 246. Scharaf-Aldinus et Samachscharius proverbium sic explicarunt: اى اصلحى وانفسدى ولا يكن فعلك كله فسادا Id est: repara et corrumpe! et ne sit agendi ratio tua omnino corruptens. De corruptente adhibetur, qui nil reparat.“

٦ أَطْعَمْتَكَ يَدٌ شَبِعَتْ ثُمَّ جَاعَتْ وَلَا أَطْعَمْتَكَ
يَدٌ جَاعَتْ ثُمَّ شَبِعَتْ

6. Cibet te manus, quae satiata fuit, tum esurivit, et non te cibet manus, quae esurivit, tum satiata fuit.

Dixit Alscharkius: Verbis filio suo bene precata est mater, quum ad victum quaerendum se exiturum esse dixisset.

٧ طَارَ بِأَسْتِ فِرْعَةٍ

7. Avolavit cum podice metuente.

De eo dicitur, qui timens fugâ evadit, postquam parum abfuerat, quin in calamitatem incideret.

٨ طَلَبَ الْأَبْلَقَ الْعُقُوقَ

8. Petiit variegatum praegnantem.

Vocabulum ابلق nonnisi in mare adhibetur, quapropter cum praegnante illa vox coniungi non potest. Proverbium igitur rem absurdam, impossibilem significat. Narrant, virum quendam ad Moahwijjahum venisse, dicentem: Da mihi stipendium; respondisse illum: faciam; tum virum dixisse: et filio meo; et quum Moahwijjahus se hoc non facturum esse dixisset, virum addidisse, et familiae meae; tum denique Moahwijjahum hunc versum dixisse:

طَلَبَ الْأَبْلَقَ الْعُقُوقَ فَلَمَّا لَمْ يَنْلَهُ أَرَادَ يَبِضَ الْأَنْوَقَ

„Petiit variegatum praegnantem (rem absurdam) et quum non accepisset illam rem, voluit ovum avis Anuk. (i. e. rem, quae difficilis inventu est.)

Versus metrum Chafif est. C. l. m. p. 262.

٩ أَطْعِمُ أَخَاكَ مِنْ عَقْنَقِلِ الضَّبِّ
أَنَّكَ إِنْ تَمَنَعْتَ أَخَاكَ يَغْضَبُ

9. Edendum da fratri tuo e ventriculo lacertae Lybicae; et si non dabis fratri tuo, irascetur.

Vocabulum عَقْنَقِل ventriculum lacertae Lybicae significat, in quo res, quas edit, collectae sunt. Proverbium in consolatione adhibetur. Conf. prov. 19. Versus est metri Sarih. c. l. m. p. 246. Versus autem in Scharaf-Aldini opere sic legitur:

أَطْعِمُ أَخَاكَ مِنْ عَقَائِيلِ الضَّبِّ إِنَّكَ إِنْ لَمْ تَطْعِمْنَهُ يَغْضَبُ

Proverbium, omitta posteriore parte, sic quoque legitur:

أَطْعِمُ أَخَاكَ مِنْ عَقْنَقِلِ الضَّبِّ

Addit Scharaf-Aldinus, istum ventriculum lacertae abiici, ut proverbium in ludibrio (في الهزء) adhibeatur.

١. أَطْرَقَ أَطْرَاقُ الشُّجَاعِ

10. Siluit modo serpentis.

De viro intelligente et in rebus versuto dicitur. Cecinit poeta Almotalammes appellatus:

وَأَطْرَقَ أَطْرَاقُ الشُّجَاعِ وَلَوْ رَأَى مَسَاغًا لِنَايِبِهِ الشُّجَاعُ لَصَبَّحَا

„Et siluit modo serpentis et si locum dentibus suis licitum vidisset serpens, profecto momordisset.“

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161. Scharaf-Aldinus et Samachscharius adnotarunt, proverbium de irato adhiberi.

١١ أَطْرَقَ كَرًا أَنَّ النَّعَامَ فِي الْقُرَى

11. Sile te deprimens, o perdix! nam in pagis struthiocameli sunt.

Sunt, qui dicant, كرا eandem significationem habere, quam كروان; Alchalilus autem, كرا marem avis كروان appellatae esse, contendit. Narravit idem, venatores in venanda ista ave adhibere verba: „Sile o perdix, non te videbunt.“ Auditis istis verbis avem corpus ad terram deprimere, ut iniecto panno capi posset. Abu-l-Haitsamus dixit, avem similem esse anati, et per noctem non dormire. Nomen inditum esse a re naturae suae contraria sc. a dormiendo (كرا). De eo proverbio utuntur, qui sine utilitate loquitur, ut ei sermo interdicatur. Verba autem in proverbio „in pagis struthiocameli sunt“ significant: timendum tibi est, ne struthiocameli adveniant, et te pedibus conculcent. Sic Meidanius; at vero Scharaf-Aldinus et Samachscharius proverbium sic explicarunt: Voce كرا marem avis حبارى appellatae significari longum collum habentem. Verba autem proverbii venatorem dicere, ut significet, aves maiores et longiore collo praeditas (sc. struthiocamelos) venando captas et a deserto in pagos transportatas esse. Adhiberi proverbium de superbo, dum nobilior se submiserit. Dixit poeta:

إِذَا رَأَى كُلُّ بَكْرِيٍّ بَنَا أَطْرَقَ فِي الْبَيْتِ كَأَطْرَاقِ الْكَرَا

„Quando me conspiciunt Bacratae omnes, plorant, silent in domo se deprimentes modo perdicis.“

Metrum versus et proverbii Redjes est. Conf. l. m. p. 230.

In Kamusi autem opere legimus, proverbium adhiberi de eo, qui verbis lenibus et blandis decipiatur, ut obrui possit. Djeuharius denique, proverbium adhiberi de homine sui admiratione pleno (للمعجب بنفسه), adnotavit.

١٢ أَطْرَقَ كَرَا يُجْلِبُ لَكَ

12. Sile o perdix; tibi mulgebitur.

In stultum dicitur, quem, ut rem inanem optet, incitas et qui fidem tibi habet.

١٣ طَارَتْ عَصَافِيرُ رَأْسِهِ

13. Avolarunt passeres capitis sui.

De eo dicitur, qui commotus et terrore percussus est.

١٤ طَيُورٌ فَيُوءٌ

14. Volans rediens.

In eum dicitur, qui celeriter irascitur; sed ab ira celeriter recedit. Non est silentio praetereundum, in Kamuso tam Calcuttensi, quam Turcico طَيُورٌ فَيُوءٌ legi, ita ut in utraque voce littera ياء signum Teschdidi habeat. Videtur igitur hoc in loquendi modo فَيُوءٌ ob homoioteleuton e voce طَيُورٌ ortum aut a radice فَارٌ efferbuit derivandum esse. Sed hoc sensui proverbii, quem ipse Kamusi auctor adnotavit, aptum non esset.

١٥ طَامِرٌ بَنٌ طَامِرٍ

15. Abiens filius abientis.

Abu-Ahmruus dixit: i. e. »longinquus filius longinqui« a verbo ظَمِرٌ abiit ad regionem. De eo dicitur, qui, quamquam genere ignoto ortus est, in homines insilit. conf. Djeuhar.

١٦ طَمِعُوا أَنْ يَنْزِلُوهُ فَأَصَابُوا سَلْعًا وَغَارًا

16. Eum capere cupierunt, et arborem Salah et Kar assecuti sunt.

Sunt nomina duarum arborum amararum. In eum dicitur, qui desiderii sui particeps haud factus est. In Samachscharii opere legitur: ای شجره‌تی سمر فهاکوا یضرب

شَرَّ لِمَنْ تَوَقَّعَ خَيْرًا فَاصَابَهُ شَرٌّ. i. e. duas arbores venenatas et tum periere. De eo adhibetur, qui bonum exspectans malum adsequitur.

الطَّعْنُ يَظَارُ ١٧

17. Confossio propensum reddit.

Id est. Quod cum hasta confodis efficit, ut timore percussus ad pacem faciendam paratus sit. Samachscharius et Scharaf-Aldinus dicunt, proverbium de avaro adhiberi, qui metu percussus dona det. In Djeuharii codice يَظَارُ legitur; id quod Firuzabadius vituperavit. In Kamuso autem legitur: الطَّعْنُ ظَارِقُومَ; id quod idem significat. Conf. Cap. XVII, 1.

أَطْيَبُ مَضْغَةٍ صِيحَانِيَّةٍ مَصْلِيَّةٍ ١٨

18. Optima res, quae manducatur, est dactylus Medinensis cum medulla commixtus.

Proverbii verba significant, duas res esse convenientes et aptas. In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus «sole coctus» legitur. Proverbium, quod filiae Alchossi') ibi adscribitur, significare dixerunt, rem bonam esse habendam.

أَطْعِمَ أَخَاكَ مِنْ كَلْبَةِ الْأَرَنْبِ ١٩

19. Edendum da fratri tuo e rene leporis.

In consolatione adhibetur. Frater tuus a te consolandus est. conf. prov. 9.

٢. طَعَنَ فُلَانٌ فُلَانًا الْأَتَجَلِينَ

20. Adflixit quidam alterum infortunio sermonis.

1) Hind filia Alchossi ad gentem Jjad, secundum aliorum opinionem ad gentem Ahmalekitarum pertinebat.

Sic in scholiis proverbium explicatum est: *أي رماء بداعية من الكلام وهو الشجلة وهي عظم البطن وسعته قلت ويروى هذا على وجه التثنية والصواب الاتجليلين على وجه الجمع مثل الاقورين والفتكرين والبلغين واشباههما والعرب تجمع اسماء الدواعى على هذا الوجه للتأكيد والتعظيم والتعظيم* »Id est: afflixit eum calamitate sermonis et hoc est الشجلة, id quod magnitudinem ventris et eius amplitudinem significat. Haec quidem vox modo Dualis effertur; sed rectus est pluralis in enunciando modus, quemadmodum الاقورين, البلغين etc. dicitur; Arabes enim vocibus, quae infortunium designant, pluralis numerum dederunt, ad vim vocabulorum augendam et metum aliis iniiciendum et amplificandam significationem.“ Conf. Kam. s. *تَجَل*

٢١ طَارَتْ عَصَا بَنِي فُلَانٍ شِقَاقًا

21. Avolavit baculus gentis cuiusdam, ut schidia fierent.

Gens in varias regiones dispersa fuit. Dixit poeta e gente Asad:

عَصِيَّ الشَّيْلِ مِنْ أَسَدٍ أَرَاهَا قَدْ أَنْصَدَعَتْ كَمَا أَنْصَدَعَ الرَّجَاجُ

»Baculos agminis gentis Asad video diffissos quemadmodum vitrum fractum est.«

Metrum versus Wafir est. Conf. l. m. pag. 204. Proverbii originem in more duorum agasonum camelorum vident, qui, si societate coniuncti sunt et diversis viis incedunt, baculum frangunt, ut singuli singulam baculi partem accipiant. Samachschar.

٢٢ طَرَقَتْهُ أُمُّ الْإِلَهِيمِ وَأُمُّ قَشْعِمِ

22. Noctu ad eum venit mater magni infortunii (mors) et mors.

Duo sunt proverbialia. *أم اللهيم* et *أم قشعمر* mortis cognomina sunt. Arabes quoque ad rem magnam designandam deminutivi forma utuntur, id quod in voce *اللهيم* factum esse videtur. Quid proprie in cognomine vox *قشعمر* significet, vix ausus sim dicere.

٢٣ طَعْنُ اللِّسَانِ كَوَخَزِ السِّنَانِ

23. Confossio linguae levi vulnerationi, quae cus-
pide fit, similis est.

Quoniam vulneratio, sic legitur in scholiis, quae verbis fit, ad cor penetrat, dum confossio carnem et cutem laedit. Quae autem proverbii explicatio verborum significationi haud apta esse videtur. Conveniret potius cum proverbio, quod Samachscharius adnotavit: طعن اللسان أنفذ من طعن السنان »Confossio linguae penetrantior est quam confossio cuspide facta.«

٢٤ طَرَاتَيْتُ لَا أَرُطِي لَهَا

24. Fungi, quibus arbores Artha appellatae non
sunt.

Nomine طرثوث fungi species significatur, qui sub arboribus ارطى appellatis nasci solent; proverbium igitur virum designat, cui origo non est, ad quam redeat.

٢٥ أَطَاعَ يَدَا بَالِقَوْدٍ فَهُوَ ذَلُولٌ

25. Obsequens fuit manui in ducendo, et tum
commodum iumentum fuit.

Proverbium adhibetur ad significandum virum difficilem, qui obsequens et submissus iam est.

٢٦ طَالِبُ عُذْرٍ كَمُنْجِحِ

26. Qui excusationem petit, ei similis est, qui vot compos est.

Abu-Ahmruus dixit: Quum homines tibi irascuntur, et excusationem tuam admittunt. in eo, quod petiisti, bono successu gaudes.

٢٧ طَلَبَ أَمْرًا وَلَاتَ أَوَانٌ

27. Petiit rem et tempus non erat.

De eo dicitur, qui rem petit, dum petendi tempus iam praeteriit. Dixit poeta:

طَلَبُوا صَلَاحَنَا وَلَاتَ أَوَانٌ فَأَجَبْنَا إِنَّ كَيْسَ حِينَ بَقَاءِ

„Pacem petierunt et tempus non erat, et respondimus: non est tempus remanendi in vita.“

Ebn-Djinnius dixit, quosdam Arabes post verbum لَات genitivi casum ponere, et rei probandae causa hunc verbum adduxit.

٢٨ طَارَ طَائِرُ فُلَانٍ

28. Volavit avis cuiusdam.

In levem et inconstantem hominem dicitur. Contrarium sensum habent verba: „وقع طائره“, Decidit avis eius. „Gravis et constans fuit. Me id. Samachscharius habet طَارَ طَائِرُهُ „Volavit eius avis“ et proverbium de fugiente adhiberi dixit.

٢٩ طَاحَتْ بِكَ الْبِطْنَةُ

29. Te abripuit ventris impletio.

De eo dicitur, qui ob divitiarum copiam petulans et insolens est. Eundem sensum habent verba: ذَهَبَتْ بِكَ الْبِطْنَةُ

٣٠ اَطْلَعَ عَلَيْهِ ذُو الْعَيْنَيْنِ

30. Ei supervenit possessor duorum oculorum.

Id est: homo ei supervenit. Adhibet proverbium is, qui alterum cavere iubet.

٣١ طَمَسَ اللَّهُ كَوَكَبَهُ

31. Delevit Deus eius stellam.

De eo dicitur, cuius splendor et potentia evanuit.

٣٢ طَمَحَ مَرْتَمَهُ

32. Eius nasus elatus est.

Locum dignitatis occupavit, quem occupare non debebat.

٣٣ طَارَ أَنْضَجُهَا

33. Maxime coctus eorum avolavit.

Vir quidam, sic narrant, pullos bubonis ceperat, eosque vivos in cinere extincto, ut assarentur posuerat. Unus eorum fuga evasit; sed vir eum non observavit, antequam volabat. Eum videns proverbii dixit verba. Tum alter prodiit currens, ut unus tantum sub cinere remaneret pipiens. Vir autem dixit: *أَصَى صَوِيَّانَ فَالْصَدُوبِ رَجَانِ أَنْضَجِ* (1). Abu-Ahmruus haec esse proverbia dicens, qua in re adhiberentur, non addidit.

٣٤ طَأْطَأَ بِحَرَكَ

34. Demitte mare tuum!

Commode agas et ne festines! Irato verba dicuntur.

1) Verborum sensum non intelligo.

٣٥ أَطْلَفَ يَدَيْكَ يَنْفَعَانِكَ يَا رَجُلَ

35 Demitte manus tuas, commodo tibi erunt, o vir!

In proverbio vocabulo اطلق conjugationis primae aut quartae forma tribuitur. In codibus B. P. تنفعك, in codice L. تنفعاك legitur. Utrumque ferri potest. Proverbium nos hortatur, ut beneficia, quibus laudem mereamur, in alios conferamus.

٣٦ طَوَيْتَهُ عَلَى غَرِّهِ

36. Complicui eum super rapturam suam.

Vocabulum غمر vestigium rapturae in panno significat. Dicitur: ,طواه على غره, Complicavi eum super rapturam suam!“ De eo dicitur, in cuius prudentia fiduciam ponimus i. e. Reliqui eum consilium, quod ceperat, non mutans.

٣٧ طَعْمُ ذِكْرِكَ مَعْسُولٌ بِكُلِّ فَمٍ

37. Gustus commemorationis (gloriae) tuae melle conditus in omni ore (sit)!

Bene loquaris et bene agas!

٣٨ طَالَ طَوْلُهُ

38. Longa sit aetas tua!

Vocabulum طول Thoul quoque effertur, nec non طيل duplici ratione Thil et Thijal effereendum legitur. Tum quoque طال طياله et طال طواله dicitur. Duplicem sensum verbis inesse putant, aut: longa sit aetas tua aut longa sit absentia tua! Dixit poeta Alkathami appellatus:

أَنَا مُخْبِرُكَ فَاسْلَمْ أَيَّهَا الظَّلْدُ وَأَنْ بُلَيْتَ وَأَنْ طَالَتْ بِكَ الطَّيْلُ

„Nos tibi salutem dicimus. Salvus sis, o domus vestigium! etsi paene deletum es, et longa est absentia tua.“

Hoc in versu, cuius metrum Basith est (c. l. m. p. 190), vocem طيل pluralis formam esse, putasse videtur poeta, nam cum eo singularem feminini in verbo طالت coniunxit.

٣٩ طَعَنْتَ فِي حَوْصِ أَمْرِ لَسْتَ مِنْهُ فِي شَيْءٍ

39. Confodisti suturam rei, quae ad te non spectat.

Appono scholion: الخوص للخيطة في الجلد لا يكون في غير ذلك قاله أبو الهيثم ومنه حص عين البازي وحـص شق كعبك وقـل لاطعنن في حوصهم أى لاخرقن ما خاطوه ولفقوه من الامر والخوص المصـدر ويجوز ان يكون بمعنى الخوص كالقول بمعنى المقول والنول بمعنى المنول يضرب لمن تناول من Vocabulum الخوص suturam in cute significat, non est in alia re. Dixit Abu-l-Haitsamus: inde dicitur: „Consue oculus falconis“ et „Consue fissuram mammae tuae.“ Dixit quidam: „Profecto confodam suturam vestram i. e. disrumpam rem quam consuerunt et coniunxerunt.“ Vocabulum حوص infinitivus est et fieri potest, ut eandem significationem quam vocabulum مـحـوص consutum habeat, quemadmodum قول significationem vocis مقول et نول significationem vocis منول habet. De viro dicitur, qui rei partem accepit, qua dignus non est.“ Kamusi auctor dixit, vocabulum حوص duplici modo Hauz et Huz efferri posse, nec non legي حوصى. Ibi proverbio sensus tribuitur hic: Aggressus est rem ad ipsum non spectantem. Non est silentio praetermittendum, pro voce امر rei legي in Samachsharii opere امرى viri.

٤٠ طَاعَةُ النِّسَاءِ نَدَامَةٌ

40. Obsequium, quod mulieribus praestatur, poenitentia est.

Id est: causa poenitentiae. Proverbium viros monet, ne mulieribus obsequium tribuant. Conf. prov. 86.

٤١ طَوْلُ التَّنَائِي مَسَلَّةٌ لِلتَّصَاغِ

41. Diuturnitas absentiae mutuae est causa, cur mutuus amor cesset.

Proverbii sensum poeta expressit:

يَسْلَى الْخَبِيبَيْنِ تَوَلَّى النَّأْيَ بَيْنَهُمَا وَتَلْتَقِي طَرْفَ أُخْرَى فَتَتَأَلَّفُ
فَسِيحِدُثِ الْوَاوِلِ الْأَدْنَى مَوَدَّتَهُ وَيَصِرُ الْوَاوِلُ الْأُنْأَى فَيَنْصَرِفُ

„Absentiae longum tempus duos amantes separat et aliae res novae conveniunt et coniunguntur. Renovat consors propinquus amorem suum, et consors longe remotus abrumpt (amorem), tum se convertit (ad alium).“

Versuum metrum Basith est. c. l. m. p. 190.

٤٢ طَالَ مَا مُتَعَ بِالْغِنَى

42. Diu divitiis oblectamur.

Proverbio divitiarum laus inest. Legitur quoque اَمْتَع. Gens Banu-Ahmir formae quartae eandem significationem, quam formae quintae tribuit.

٤٣ اُضْمِنَنَّ عَلَى قَدْرِ أَرْضِكَ

43. Tranquillus sis secundum terrae tuae mensuram.

Simili ratione vulgus dicit: اَمْدُ رَجُلِكَ عَلَى قَدْرِ الْكَسَاءِ. „Extende pedem tuum secundum tegumenti tui mensuram.“ Proverbium docet, modum rectum in rebus tenendum esse.

Videre autem licet ex hoc proverbio, quartam verborum quadrilitt. formam modo verborum trilitt., quorum secunda et tertia radicalis eadem est, formari.

٤٤ طَرَفَةٌ يُوَلِّعُ فِيهَا الْقَعْدُ

44. Nobilitas longa avorum serie, cui homo ignobilis obtreectare cupit.

Proverbii sensus est: اولع هذا القعد بالوقية في طرفة,, Cupit hic ignobilis obtreectare nobilitati huius nobilis camque diminuere.“ In cum dicitur proverbium, qui virtutes alius, quarum particeps non est, parvi habet et despicit.

٤٥ طَلَيْتَ عَنْ فَيْقَتِهِ الْعَجِيَّ

45. Prohibuisti a lacte in uberibus collecto infantem matre orbatum.

De eo dicitur, qui erga eum, qui auxilio destitutus resistere non potest, iniustus est.

٤٦ أَطْلُبُ تَظْفَرُ

46. Quaere, invenies!

Proverbium hortatur, ut rem a nobis desideratam et optatam cum studio et diligentia quaeramus. Proverbii sensus versibus Abu-l'Aswadi explicatur:

وَمَا طَلُبُ الْمَعِيشَةِ بِالتَّمَنَّى وَلَكِنْ أَلْقِ دَلْوَكُ فِي الدَّلَاةِ

تَجِبِي بِمِلْئِهَا يَوْمًا وَيَوْمًا تَجِبِي بِحَمَّةٍ وَقَلِيلٍ مَاءٍ

„Victus optando non quaeritur; sed urnam tuam inter urnas demitte! modo aqua plena adscendet, modo coeno impleta et parum aquae habens.“

Versuum metrum Wafir est. c. l. m. p. 204.

٤٧ أَطْلُبُهُ مِنْ حَيْثُ وَلَيْسَ

47. Quaere id ubi (invenitur) et non (invenitur).

Quocunque modo potes, rem quaere!

٤٨ طَرَفُ الْفَتَى يُخْبِرُ عَنْ لِسَانِهِ

48. Oculus viri, qualis eius lingua sit, indicat.

Loco verborum عَنِ لِسَانِهِ legitur: „qualis sit eius animus“. Sapiens quidam dixit: لا شاعِدَ عَلَى غَايِبٍ „Nullus testis de absente iustior est, quam oculi testis de corde.“

٤٩ طَرِيقٌ بِحَسَنِ فِيهِ الْعَوْدُ

49. Via, in qua annosus camelus alacer est.

In scholiis proverbium sic explicatum est: وَيُرْوَى بِحَسَنِ فِيهِ إِلَى الْعَوْدِ فَمَعْنَى الْأَوَّلِ بِحَسَنِ أَيْ يَنْشِطُ فِيهِ الْعَوْدُ لَوْضُوحِهِ وَمَعْنَى الثَّانِي بِحَسَنِ فِيهِ إِلَى الْعَوْدِ لِدُرُوسِهِ وَالْعَوْدُ أَهْدَى فِي مِثْلِهِ مِنْ غَيْرِهِ وَبِجُوزِ أَنْ يَكُونَ الْعَوْدُ فِي مَعْنَى الْأَوَّلِ بِحَسَنِ لَصُعُوبَتِهِ بِحَسَنِ فِيهِ إِلَى الْعَوْدِ „Legitur quoque Legitur quoque Legitur“. In priore legendi modo بِحَسَنِ significat: alacer in eo est camelus annosus, quum manifesta sit. Sensus posterioris legendi medi est: Necessarius est in eo camelus annosus, quum oblitterata sit, nam annosus camelus in tali via melius invenit viam quam iuvenescens camelus. Admitti quoque potest in priore legendi modo, annosum camelum esse necessarium, quum via difficilis sit, ut uterque sensus unus idemque sit.“ Aliter in Samachscharii opere: أَيْ يُوَسِّعُ وَعَوْدَتِهِ مِنْ السَّلَامَةِ وَبَلُورِ الْوَطَنِ فَيُبْعِثُهُ ذَلِكَ عَلَى الْكُنْيَيْنِ وَبِهَيْجِ Id est: Ad desperationem adducit eum eiusque annosam camelam de incolumitate et adventu et id eum, ut suspiria trahat, commovet et eius

desiderium excitat. De re difficili et intricata adhibetur.“
Sed معتناس lego.

ه. طًا مَعْرِضًا حَيْثُ شِئْتَ

50. Calca copiam sui concedentem, ubicunque vis.

Id est: Pedem ponas ubicunque vis, et non timeas rem, quae in potestate tua posita est. Vocabulum معرض proprie feram latus nobis obvertentem significat, ut petenti iaculandi copia sit. Hoc in proverbio in viam translatum videtur, quae se nobis quasi ultro offert et facilis in-
cessu est, Djeuharius enim proverbium sic explicavit: Po-
ne pedem ubi vis, et ne relinque rem, nam tu eam per-
ficere potes. De viro dicitur, qui rei quam petit, propinquus
est, ut eam facile consequatur.

Forma comparativi.

ه. أَطْوَلُ مِنْ ظِلِّ الرَّمْحِ

52. Longior quam umbra lanceae.

Hoc e versu Jasidi ben-Althatsrijjah desumptum esse
dicunt:

وَيَوْمٍ كَظِلِّ الرَّمْحِ قَصَرَ طَوْلُهُ دَمُ الزَّرَقِ عَنَّا وَأَصْطَفَاقُ الْمَرَاهِرِ

„Quot dies erant ut umbra lanceae, cuius longitudinem
nobis brevem reddidit sanguis utris (vinum) et motus
chordarum in citharis.“

Metrum versus Thawil est. c. l. m. p. 161. Homo,

quum multum longus est, cognominatur ظل النعامة, Umbra struthiocameli; quum crassus est et foedus, ظل الشيطان, Umbra Satanae, quum vero morbo لقوة appellato laborat, In facie a Satana percussus.

ه٢ أَطْوَلُ مِنْ طُنْبٍ لَحْرَاءَ

52. Longior, quam funis stolidae.

Legitur quoque من حبل لَحْرَاءَ. Sic dictum est, quoniam stolidi nesciens mensuram, funem longum facit. Mentio stolidae, quam hoc in proverbio fecerunt, similis est mentioni stolidae in verbis: إذا طلع السماك ذهب العكاك ويرد, Quando sidus Simae oritur, vehemens aestus cessat, et aqua stupidae frigida est. Sic dicunt, quoniam stupida aquam frigidam sibi non parat; eius aqua frigida est isto tempore frigido, quamquam ut frigida esset, operam non dedit.

ه٣ أَطْوَلُ مِنَ الصُّبْحِ وَمِنَ الْفَلَقِ

53. Longior quam Aurora; quam lux Aurorae erumpens.

Sic dicitur, quod lux Aurorae longe lateque se diffundit.

ه٤ أَطْوَلُ مِنَ السَّكَاكِ

54. Longior quam aura coeli.

Vocabulo سكاك aura coeli, quae nubibus occurrit, designatur. Inde dicitur: لا افعل ذلك ولو نزلت, Non faciam illud et si in coelum assilire debeam. Conf. prov. 85.

ه٥ أَطْوَلُ ذِمَاءً مِنَ الضَّبِّ

55. Magis durans quoad extremae vitae motum,
quam lacerta.

Vocabulo ذمّاء est significatio motus, qui relinquitur in occiso animali, ut quaedam vitae pars reliqua esse in eo videatur. Narrant autem lacertam mactatam, quum iam per noctis spatium membrorum motus quieverit, mane in ignem iniectam rursus moveri, ut in vitam rediisse videatur. Conf. Djauh.

٥٦ أَطْوَلُ ذِمَّاءٍ مِنْ الْأَفْعَى

56. Magis durans quoad extremae vitae motum,
quam vipera.

Viperae occisae per plures dies motus inesse dicitur.

٥٧ أَطْوَلُ ذِمَّاءٍ مِنْ الْحَيَّةِ

57. Magis durans quoad extremae vitae motum,
quam serpens.

Saepius tertia pars corporis a latere caudae serpentis amputatur, et nisi formicae eum attingunt, vivit.

٥٨ أَطْوَلُ ذِمَّاءٍ مِنْ الْخَنَفَسَاءِ

58. Magis durans quoad extremae vitae motum,
quam scarabaeus niger.

Hic saepius frangitur, et nihilominus incedit.

٥٩ أَطْوَلُ مِنْ فَرَّاسِخٍ دَيْرِ كَعْبٍ

59. Longior, quam paransangae Dair-Cahbi.

Utrum Dair-Cahb nomen personae an, quod verisimilius videtur, loci nomen sit, pro certo affirmare non ausus sim. Proverbium e versu poetae originem duxit:

ذَهَبَتْ تَمَادِيًا وَذَهَبَتْ طَوْلًا كَمَا نَكَ مِنْ فَرَسِيخٍ دَيْرٍ كَعْبٍ

„Abiisti moram trahens et abiisti in longum, quasi tu una e parasangis Dair - Cahbi esses.“

Metrum versus Wafir est. Conf. l. m. p. 204.

٦. أَطُولُ طَحْبَةً مِنَ الْفَرْقَدَيْنِ

60. Magis durans in societate quam stellae duae Alferkadan appellatae.

Stellae istae in coelo semper coniunctae tanquam sociae conspiciuntur. Proverbium ex versu poetae Hedhremii ben - Abmir derivatum est:

وَكُلُّ أَخٍ مُفَارِقُهُ أَخُوهُ لَعَمْرُ أَبِيكَ إِلَّا الْفَرْقَدَانِ

„A quolibet fratre fater eius separatur, per vitam patris tui! exceptis stellis Alferkedan appellatis.“

Conf. doct. Bertheaui libr. p. 2. et cel. Ideleri lib: Unters. über die Sternnamen p. 12. 328. Versus metrum Wafir est. C. l. m. p. 204.

٦١. أَطُولُ طَحْبَةً مِنَ ابْنَيْ شَمَامٍ

61. Magis durans in societate quam duo filii Schamam.

Schamam (et Schimam enunciatur Dj.) nomen montis est, cuius duo colles illud cognomen habent. Sempiterni autem socii sunt. Dixit poeta:

وَكُلُّ أَخٍ مُفَارِقُهُ أَخُوهُ لَعَمْرُ أَبِيكَ إِلَّا ابْنَيْ شَمَامٍ

„A quolibet fratre frater eius se separat exceptis duobus filiis Schamami.“

Versus metrum Wafir est. c. l. m. p. 204.

٦٢. أَطُولُ طَحْبَةً مِنَ تَخَلَّتَى حُلْوَانَ

62. Magis durans in societate quam Hulwani duae palmae.

Hulwan nomen oppidi inter Hamadanum Bagdadumque in Iraca siti est. In colle apud illud oppidum sito duae palmae Persarum tempore plantatae stabant. Mothius ben-Ijas desiderio puellae, quam vendiderat, commotus hosce versus palmarum illarum mentionem faciens cecinit:

أَسْعِدَانِي يَا تَحْلَتِي حُلْوَانِ وَأَبْكِيَا لِي مِنْ رَيْبِ هَذَا الزَّمَانِ
وَأَعْلَمَا أَنَّ رَيْبَهُ لَمْ يَزَلْ يَفْرُقْ بَيْنَ حَيَاةٍ وَخَيَاةٍ
وَلَعَمْرِي لَوْ ذُقْتُمَا حَرَقَ الْفُرْقَةِ أَبْكََاكُمَا الَّذِي أَبْكَانِي
أَسْعِدَانِي وَأَيِّقِنَا أَنَّ نَحْسًا سَوْفَ يَلْقَاكُمَا فَتَقْتَرَا
كَمْ رَمْتَنِي مُسْرُوفٌ هَذَا اللَّيَالِي بِفِرَاقِ الْأَحْبَابِ وَالْجَلَانِ
غَيْرَ أَنِّي لَمْ تَلَوْ نَفْسِي كَمَا لَقِيتُ مِنْ فُرْقَةِ ابْنَةِ الدُّعْقَانِ
وَبِرْغَمِي أَصْبَحْتُ لَيْسَ تَرَاهَا الْعَيْنُ مِثِّي وَأَصْبَحْتُ لَا تَرَانِي

Beate me, o palmae duae Hulwani et plorate pro me ob infortunium huius temporis et scitote, infortunium vitam et animal semper separare! Et per vitam meam! si vos ardorem separationis gustavissetis, vos ad lacrymas id, quod me commovit, commovisset. Beate me et certo cognoscite, infelicitatem vobis occurruram esse, ut separemini! Quoties harum noctium vicissitudines separatione amatorum et amicorum me adflixit, sed ex nulla re tantum dolorem concepi, quantum ex separatione filiae praefecti pagi, nam ob iram meam meus oculus eam iam non videt, et ea me non conspicit.⁽¹⁾

1) Versum metrum Chafif est. c. l. m. p. 262. seqq.

Ob hos autem versus Almanzurus filio suo Almohdio, ne eas amputaret, interdixit. Alraschidus in itinere suo ad oppidum Rei, quum ipsi aestu adflicto ad sedandum sanguinem palmae medulla opus esset, unius harum medulla usus est. Haec autem erat causa, cur arida fieret. Non multo autem post altera quoque periit. conf. quoq. cl. Uylenbroekii specimen geogr. histor. p. 30. 31. text. p. 39 vers.

٦٣ أَطِيرُ مِنْ عَقَابٍ

63. Celerius volans quam aquila.

Maue in Iraca est, vespera in Arabia felice.

٦٤ أَطِيرُ مِنْ حُبَارَى

64. Celerius volans quam avis Hobara.

Avis haec in regione Bazrae capitur, et ingluvies eius granis viridibus impleta est. quae in terris remotissimis collegit.

٢٥ أَطِيشُ مِنْ فَرَاشَةٍ

65. Levior, inconstantior (inconsiderantior), quam papilio ad candelas accensas advolitans.

Sic dicitur, quod nil curans se in flammam iniicit. conf. C. VII, 107.

٦٦ أَطِيشُ مِنْ ذُبَابٍ

66. Levior, inconstantior (inconsiderantior) quam musca.

Similis huic proverbio ratio esse videtur, quam praecedenti. Legitur in versu poetae:

وَلَاذَتْ أَطِيشُ حِينَ تَعْدُو سَادِرًا

رَعِشَ الْجَنَانُ مِنَ الْقُدُوحِ الْأَفْرَاحِ

„Tu profecto levior es, quando curris nil curans tremente corde, quam musca.“

Metrum versus Camil est. c. l. m. p. 212. القُدُوح cognomina sunt, quae muscae dantur. Vocabulum قدوح proprie eum significat, qui ignitabulum percutit, quippe musca modo ignitabulum percutientis unum pedem altero fricat. Vocabulum الاقْرَح maculis distinctum designat. Muscae autem in capite macula est.

٦٧ أَطْيَبُ نَشْرًا مِنْ عَفْرِ

67. Levior (inconsiderantior) quam porcus (vel daemon).

Ebn-Alahrabius dixit, vocabulum عفر porcum significare; sed et satanam et daemonem significat.

٦٨ أَطْيَبُ نَشْرًا مِنْ الْرَوْضَةِ

68. Fragrantior quam hortus,

٦٩ أَطْيَبُ نَشْرًا مِنْ الصُّوَارِ

69. Pulchrrior odore quam muscus.

٧٠ أَطْمَعُ مِنْ قَالِبِ الصَّخْرَةِ

70. Avidior quam lapidem volvens.

Vir e gente Maahdd in terra Jemen lapidem invenit, in quo caractere scripturae Himjariticae scriptum erat: اقلبنى „Verte me et tibi utilitati ero“ Quum eum vertisset, in altero latere scriptum vidit: رب طمع يهدى الى طمع „Cupido saepe ad dedecus ducit.“ Dolens autem, quod nil sub eo invenisset, caput lapidi impegit, donec cerebrum effunderetur.

٧١ أَطْمَعُ مِنْ أَشْعَبِ

71. Avidior quàm Aschahbus.

Aschahbus ben-Djobair, qui Abu-Ahla nec non avidus cognominatus erat (conf. Abulf. Ann. II, p. 632.) cliens Ahbd-Allahi ben-Alsobair et incola urbis Medinae erat. Interrogatus, qualis eius cupiditas fuisset, Abu-Ohbaidahus sic narravit: Venerant ad eum adolescentes ioci causa, erat enim loco deditus, ingeniosus et musicus. Qui quum eum noxa adficerent, ut eos a se removeret, dixit: in domo gentis cuiusdam nuptiae sunt; ad me igitur in istum locum venite, nam vobis maiori commodo erit. Abierunt igitur eum relinquentes. Absentibus adolescentibus dixit: Fortasse quod dixi, verum est. Eos igitur secutus ad istum locum pervenit nil praeter adolescentes inveniens, qui eum noxa adficebant. Abu-Salimo ben-Ahbd-Allah eum interroganti, qualis ipsius cupiditas esset, respondit: Se, quotiescunque conspexisset homines duos de arca ferali clanculum loquentes, putasse, mortuum ipsi testamento rem legasse, et quem virum manum in manicam immittentem videat, eum se putare, ipsi donum daturum esse. Ebn-Abi-l'Sinado autem, qui eum interrogasset, qualis ipsius cupiditas esset, respondisse dicitur: Non est deducta sponsa ad novum maritum, nisi scopis domum meam verri spe adductus fore, ut errore quodam ad me sponsa deducatur. Quodam die quum ad virum transiret discum sibi conficientem, eum rogavit, ut illi disco oram adderet. Viro interroganti: quare? respondit: Fieri potest, ut in hoc disco ad me res portetur. Virum quendam manducantem per maius quam milliaris spatium secutus est, donec, eum resinam علك appellatam manducare, cognovisset.

٧٢ أَطْمَعُ مِنْ طَقِيلِ

72. Avidior quam Thofailus.

Thofail incola Cufae erat aviditate et gulositate notus.
Ab eo is, qui non invitatus ad epulum venit, cognomen
طغيلي accepit. Conf. C. XXVI, 104.

۷۳ أَطْعَمَ مِنْ فَلَحَسٍ

73. Avidior quam alhasus.

Conf. C. XII, 106.

۷۴ أَطْعَمَ مِنْ قِرِّيٍّ

74. Avidior quam avis Kirilla.

Conf. C. VII, 136.

۷۵ أَطْعَمَ مِنْ مَقْمُورٍ

75. Avidior, quam is, qui alearum ludo victus est.

Cupit enim, ut, quae ludo perdiderit, ad eum redeant.

۷۶ أَطْوَعُ مِنْ ثَوَابٍ

76. Obedientior quam Tsawabus.

Viri huius obedientia in proverbii consuetudinem venit.
Cecinit Alachnasus ben-Schehab:

وَكُنْتُ الدَّهْرَ نَسْتُ أَطِيعُ أَتَمَى فَصِرْتُ الْيَوْمَ أَطْوَعُ مِنْ ثَوَابٍ

„Nunquam mulieri obediens fui; sed factus sum obedi-
entior quam Tsawabus.“

Metrum versus Watir est. Conf. l. m. p. 204. Conf.
Kam. v. ثوب

۷۷ أَطْوَعُ مِنْ فَرَسٍ وَمِنْ كَلْبٍ

77. Obedientior quam equus; quam canis.

۷۸ أَطَبُّ مِنْ ابْنِ حَدِّيمٍ

78. Melior medicus, quam Ebn-Hidsjamus.

Ebn-Hidsjamus nomen viri erat medicinae scientia clarissimi. Dixit Aus ben-Hadjar:

فَهَلْ لَكُمْ فِي مَا آتَى فَأَنِّى طَبِيبٌ بِمَا أَعْبَى النَّطَاسِى حِدِّمَا

Num vos in me fiduciam ponitis in eo, quod in me confertur, nam ego medicus sum in morbis, quos Hidsjamus Nathasita curare non potest.

٧٩ أَطْعَى مِنَ السَّيْلِ وَمِنَ اللَّيْلِ

79. Exundantior quam fluctus; quam nox.

Nox hoc in proverbio cum fluctibus omnia tegentibus comparatur. Scharaf-Aldinus من السيل تحت الليل, quam fluctus sub nocte habet.

٨٠ أَطِيرُ مِنْ جَرَادَةٍ

80. Magis volans quam locusta.

Scharaf-Aldinus من الجراد

٨١ أَطْمَرُ مِنْ بَرْغُوْتٍ

81. Magis saliens quam pulex.

Samachscharius من اطييش, Inconstantior quam pulex habet; quia pulex uno eodemque loco non manet (ut mihi videtur). Conf. prov. 65. 66.

٨٢ أَطَوَّلُ مِنْ يَوْمِ الْفِرَاقِ وَمِنْ شَهْرِ الصَّوْمِ وَمِنْ

السَّنَةِ الْجَدْبَةِ

82. Longior quam dies separationis; quam mensis ieiunii; quam annus infertilis.

٨٣ أَطْفَلٌ مِّنْ لَّيْلٍ عَلَى نَهَارٍ وَمِنْ شَيْبٍ عَلَى
الشَّيْبِ وَمِنْ ذَبَابٍ

83. Magis ingrediens (ita ut nemo id videat) quam
nox in diem; quam canities in iuventutem;
quam musca.

Scharaf-Aldinus et Samachscharius nec non codex meus
habent. Vocabulo اطفل importunioris quoque
significatio tribui potest.

٨٤ أَطْيَبُ مِنَ الْحَيَاةِ وَمِنَ الْمَاءِ عَلَى الظَّمَاءِ

84. Melior quam vita; quam aqua sitientibus.

٨٥ أَطْوَلُ مِنَ الدَّهْرِ وَمِنَ اللَّوْحِ

85. Longior quam tempus; quam aura coeli.
Conf. prov. 54.

Proverbia recentiora.

٨٦ طَاعَةُ اللِّسَانِ نَدَامَةٌ

86. Obsequium in linguam est poenitentia.
Id est: est poenitentiae causa. Conf. prev. 40.

٨٧ طَبِيبٌ يَدَاوِي النَّاسَ وَهُوَ مَرِيضٌ

87. Medicus medicatur hominibus et ipse aegrotus est.

Legitur quoque وهو عليه . Conf. Burckhardt. p. 107.

٨٨ طَرِيقُ الْخَافِ عَلَى أَصْحَابِ النَّعَالِ وَطَرِيقُ الْأَصْلَعِ

عَلَى أَصْحَابِ الْبَغْلَانِيسِ

88. Via nudipedis eis, ineedendum est, qui soleas habent et via calvi eis, qui galeros habent.

٨٩ طَبَّلَ بِسِرِّي

89. Tympani sono secretum meum indicavit.

Divulgavit secretum meum.

٩٠ طَوَّلَ اللِّسَانَ يَقْصُرُ الْأَجَلَ

90. Longitudo linguae vitae spatium breve reddit.

٩١ طَوَّاهُ طَى الدَّاءِ

91. Complicavit eum, quemadmodum pallium complicatur.

٩٢ طَلَّابُ الْعَلَى بِرُكُوبِ الْغَرَرِ

92. Petitio celsitudinis (fit) susceptione rerum praestantissimarum.

Sic quoque auditur: ,susceptione periculorum.“

طَعْمَةُ الْأَسَدِ تَحْمَةُ الدِّبِ ٩٣

93. Esca leonis est indigestio lupi.

Conf. Burekhardtii libr. p. 107.

طُولٌ بِلَا طَوْلٍ وَلَا طَائِلٍ ٩٤

94. Longitudo sine merito et sine utilitate.

طَاعَةُ الْوَلَاةِ بَقَاءُ الْعِزِّ ٩٥

95. Obsequium in praefectos est duramentum potentiae.

طُولُ التَّجَارِبِ زِيَادَةٌ فِي الْعَقْلِ ٩٦

96. Longitudo experientiarum est augmentum prudentiae.

الطَّمَعُ الْكَاذِبُ فَقْرٌ حَاضِرٌ ٩٧

97. Cupiditas mentiens est paupertas praesens.

Hocce proverbio cupiditas vituperatur. Scharaf-Aldin.

الطَّمَعُ الْكَاذِبُ يَدِقُّ الرِّقْبَةَ ٩٨

98. Cupiditas mentiens collum frangit.

Haec verba Chalidus ben-Zafwan dixisse fertur. Vir iste locum altiore sibi extruxerat, quem pedibus incedens attingere non poterat et in quo nemini nisi ipsi sedendi locus erat. Hoc in loco ob avaritiam solus edere solebat. Accidit autem, ut Arabs in camelo vehens tempore edendi adveniret et manum sumendi causa extenderet. Eodem momento uter vento commotus camelum terruit, ut aufugeret. Arabis deiecti collum fractum est. Quod videns Chalidus ista verba dixit.

٩٩ الطَّيْرُ بِالطَّيْرِ يُصْطَادُ

99. Aves ad aves venandas adhibentur.

Auditur quoque يصاد

١٠٠ الطُّيُورُ عَلَى الْأَنْهَاءِ تَقَعُ

100. Aves super familiares suos decidunt.

١٠١ الطَّبْلُ قَدْ تَعَوَّدَ اللَّطَامَ

101. Tympanum ad palmâ percutiendum adsuefactum est.

Legitur quoque اللطام.

١٠٢ أَطْرَحْ نَهْدَكَ وَكُلْ جَهْدَكَ

102. Proiice invasionem et ede diligentiam tuam.

Quod si proverbium recte intelligo, sensus est: omite invadere hostes (i. e. res remotas et periculosas) et ede quod diligentia tua comparare potes. Sed dubito de vocis نهْد significatione.

١٠٣ أَطَّلَعَ الْقَرْدُ فِي الْكَنِيفِ فَقَالَ هَذِهِ امْرَأَةٌ لِهَذَا

الْوَجِيه

103. Inspexit simia in latrinam et dixit: hoc est speculum huic spectabili.

In Meidanii codice Berolin. الوجه facies legitur. In codice Berolinensi, in quo proverbia recentiora collecta sunt, hoc proverbium sic adnotatum est: طلع قرد في مغالبة قال ما لهذا الوجه الا هذه المراية

١٠٤ اَطْرَحْ وَافْرَحْ

104. Proiice et laetus esto!

١٠٥ طَغِيْلِي وَمَقْتَرِحْ

105. Haud invitatus ad epulum veniens et importune postulans.

De eo dicitur, qui rebus ad ipsum spectantibus occupatus non est.



Caput XVII.

L i t t e r a T h s a.

١ ضَارَّ قَوْمٌ طَعْنٌ

1. Percussio gentem propensam reddit.

In Kamusi opere الطعن طَارَّ قوم legitur. Samachscharius cum nostro legendi modo consentit, et dicit, proverbium adhiberi de vili, qui nunnisi per despectum et oppressionem ad consensum commoveatur. Verbum طَارَّ significat propensam reddidit (camelam) in alienum pulum. Hoc in proverbio in homines translatum est, qui percussione i. e. metu ad pacem faciendam propensi redduntur. Idem sensus inest verbis يطَار الطعن. Conf. Cap. XVI, 17.

٢ ظَلَّتْ عَلَى فِرَاشِهَا تَكْرًى

2. Interdiu in lecto suo dormitat (femina).
De eo dicitur, qui otiosus est et opus non facit.

٣ أَظُنُّ مَاءَكُمْ هَذَا مَاءَ عِنَاقٍ

3. Puto hanc vestram aquam esse aquam amplexus.

Proverbio huic talem fuisse originem narrant. Vir quidam aquam dum hauriebat, in aqua virum in domo sua conspexit, qui uxorem amplectebatur et osculabatur. Arripuit igitur baculum celeriter accurrens. Uxor autem, quae maritum isto modo accurrentem videret, virum istum inter fulcrum tentorii et utensilia abscondidit. Vir adveniens sinistrorsum et dextrorsum se convertens, quem putabat adesse virum, non vidit. Abiit igitur, se errasse putans. Mulier autem ut suspicionem, quam maritum concepisse sciebat, omnino tolleret, eum quid esset, interrogavit. Vir autem rem celabat et ad opus faciendum redibat. Tum quum cameli ad aquam redirent et iterum aqua haurienda esset, uxor dixit. Permittas me pro te aquam haurire, tu enim fatigatus es. Maritus in domum ivit. Uxor autem baculo arrepto, quum maritus non animadverteret, accurrit eumque in capite vulneravit. Maritus, Vaeh tibi! quid tibi est? dixit; et uxor, quid mihi est? respondit, ubinam mulier illa est, quam tu amplexus es? nam ego hisce oculis meis rem vidi, dum ad aquam stabam. Maritus autem, si verum dicis, respondit, haec aqua vestra aqua amplexus est. Quae verba postea in proverbii consuetudinem venerunt, et in astutum adhibentur. Sic Abu-Ahmruus proverbium explicavit. Alius quidam عِنَاق cum vocali Fatha enunciandum legit, et dicit: عِنَاق et عِنَاقَة idem significare quod خِيبة, frustratio. Tum vertendum est proverbium: „Puto aquam hanc vestram esse aquam frustrationis seu infortunii.“

٤ ظَمًا قَامِحٌ خَيْرٌ مِنْ رِيٍّ قَاضِحٍ

4. Sitis multum adfligens melior est, quam satiatio ignominia adficiens.

Chalilus dixit: voces قامح et مقامح vehementem sitim, qua camelus multum afflictus sit, significare, dum alii dicunt, significare sitim, qua adfectus camelus ad aquae receptaculum accedens non bibat. Legitur quoque sic proverbium: ظما فادح خير من رى فاضح »Sitis multum premens melior est, quam satietas ignominia adficiens«; voci enim فادح eadem significatio quae voci مثقل tribuitur. Proverbium contentum animum laudat et paupertatem occultare iubet. Meid. Samachscharius proverbium sic adnotavit: الظما »Sitis vehemens melior est quam satietas cum fastidio aquae coniuncta«, et legi quoque الفاضح من الرى الفاضح dixit. Vitiosum esse loquendi modum الظما الفاضح. Monere autem proverbium, ut homo honorem suum conservet, etsi honor cum molestiis coniunctus sit, et opprobrium fugiat, etsi vitam commodam adducat. Scharaf-Aldinus denique habet: الظما الفاضح خير من الرى الفاضح et eundem proverbii usum, quam Samachscharius adnotavit. Ista autem Samachscharii interpretandi ratio textui Arabico, quem habet, accommodata non esse videtur

ه الظلم مرتعة وخيم

5. Iniustitiae pratum noxium est.

Iniustitia nobis noxam adfert. Verba proverbii Honaino ben-Cheschram ad gentem Sahd pertinenti adscribuntur, sic enim dixit:

الْبَغْيُ يَصْرَعُ أَهْلَهُ وَالظُّلْمُ مَرْتَعَةٌ وَخِيمٌ
وَلَقَدْ يَكُونُ لَكَ الْبَعِيدُ أَخًا وَيَقْطَعُكَ الْكَلِيمُ

»Insolentia cultores suos prosterait, et iniustitiae pratum noxium est; et remotus tibi frater est et propinquus te relinquit.«

Metrum versuum Camil est. c. l. m. p. 214.

Kaisus ben-Sohair Ahbsita proverbio usus est in versu hoc :

وَلَكِنَّ الْفَتَى حَمْدُ بْنُ بَدْرِ بَغَى وَالْبَغَى مَرْتَعَةٌ وَخَيْرُ

»Sed vir Hamal ben-Badr insolens fuit, et insolentiae pratum noxium est.«

Metrum versus Wafir est. c. l. m. p. 204.*

٦ الظُّلُمُ ظَلَمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

6. Iniustitiae die resurrectionis tenebrae sunt.

Proverbium, in quo verborum lusus est, Mohammedi tribuitur.

٧ ظَلَّتِ الْغَنَمُ عَبِيْثَةً وَاحِدَةً

7. Oves factae sunt agmen miscellum unum.

Ovium grex occurrens alteri et cum illa mixta proverbiali locutione significat, turbas inter gentem ortas esse, ut perturbarentur. Dicitur quoque ظلت الغنم بكيلة واحدة »Oves factae sunt agmen miscellum unum.« conf. Djeuh.

٨ الظُّبَاءُ عَلَى الْبَقَرِ

8. Dorcades contra vaccas.

Proverbium significat, amicitiam et propinquitatem inter duos viros ruptam esse. Tempore ante Mohammedem verba haec uxori dicta inter Arabes divortii vim habebant. Accusativi casum in voce الظباء e verbo اختارت elegi aut اختار elexit omissio pendere statuunt. Voce البقر vaccae mulieres significari dicunt, ut in hisce verbis: جاء يجربقرة »Venit trahens vaccas suas i. e. venit adducens familiam. Meid. At vero Samachscharius, quocum Scharaf-Aldinus consentit, proverbium aliter interpretatus est. Vaccas silvestres, quae uno loco cum dorcadibus simul pascantur significari dixit, et unam partem alteri maxime convenire.

Proverbium autem interdicere, ne quis genti se immisceat, cuius una pars alteri maxime conveniat. Legi quoque: الكلاب على البقرة »canes contra vaccam«, ut sensus sit: Quum canes vaccas silvestres venentur, ita ut una pars alteri conveniat, earum rebus ne te immisceas. Legi denique: الكراب على البقر »Sulcare super vaccis«. Terram nonnisi a bovis sulcari, ut proverbium doceat, omnem rem per instrumentum ipsi conveniens tractandam esse. In hoc vero tertio legendi modo aut nominativi casus modo, qui a grammaticis ابتداء appellatur, aut accusativi, ut verbum suppleatur, admittere licet. In Kamusi autem opere voci الكراب eadem significatio quam voci الكلاب tributa est. conf. Kam. s. v. كلب.

٩ طُنُوا بَنِي الطَّنَّانَاتِ

9. Opinionem adferre, o filii mulierum, quae loquantur quod nesciunt.

Meidanius dicit, الطنّانة feminam esse, quae res, quas nesciat, proferat. Narrant, viri cuiusdam fratrem absentem fuisse, dum reliqui fratres domi essent. Quum ille absens non reverteretur, tempore quo promisisset, unum eorum verba quae postea in proverbium venerint, dixisse. Opinionem igitur adferentium unum dixisse¹⁾: اظنه لقيه اظنه لقيه »Puto, dominum sagittarum multarum (sc. herinaceum) ei occurrisset et eum occidisset«, alterum dixisse: اظنه لقيه الذي رماه في استه فقتله »Puto, eum occidisset animal, cuius lancea in podice est (sc. murem); tertium vero dixisse: اظنه لقيته جكمة عيني فاكلته »Puto ardentibus oculis praeditum animal (leporem aut lupum), eum occurrentem vorasse«; quartum denique dixisse:

1) Vocabulo النبال sagittarum significatio hoc in loco tribuenda videtur.

„Puto eum fluctus coegisse, ut ad collem confugeret, ubi siti perierit.“
Proverbium adhibetur de iudicio, quod non nisi opinione nititur.

١. ظَنَّ الرَّجُلُ قِطْعَةً مِنْ عَقْلِهِ

10. Opinio viri est pars ingenii (prudentiae) eiusdem.

Alazmäihus dixit: Cauda lumbi vertebra est; ^٢uber ventriculi nodus (ابنة) est et opinio viri est pars ingenii (prudentiae) eiusdem. Ohmarus dixit: لا يعيش احد ^٣Non vivit unus per ingenium (prudentiam) suum, donec vivat per opinionem suam.“
Solaimus ben-Ahbd-Almalic dixit: جودة اللسان بلا عقل ^٤Præstantia linguae sine ingenio (prudentia) est deceptio et præstantia ingenii (prudentiae) sine lingua est vitium; sed (rectum) est inter illud.“

١١. ظِلٌّ سَيَّالٍ رِيحُهُ حَرُورٌ

11. Umbra arboris Sajal appellatae, cujus ventus fervidus est.

Ad metrum Sarih referri potest. Sajal arboris nomen est ad genus ^٥عضاء appellatum pertinentis, quae rosam pulchri odoris profert. In virum dicitur, in quo nil boni est, quamquam pulchrâ formâ gaudet.

١٢. ظَالِعٌ يَعُودُ كَسِيرًا

12. Claudicans visitat eum, qui fractum pedem habet.

Proverbium significat, virum debilem ipso debiliori opem ferre.

١٣ ظُفْرُهُ يَكِلُّ عَنْ حَكِّ مِثْلِي

13. Ungula eius nimis obtusa est, quam ut similem mei scabat.

Mihi adversatur, sed noxam inferre mihi non potest.

١٤ ظِلَالُ صَيِّفٍ مَا لَهَا قَطَارٌ

14. Nubes aestatis, cui guttae non sunt.

In eum dicitur, qui quamquam divitias possidet, in alios beneficus non est. Ad metrum Sarih referri potest.

١٥ ظَنُّ رَوْومٍ خَيْرٌ مِنْ أَمِّ سَوْومٍ

15. Nutrix amans melior est, quam mater taedium capiens.

In defectu amoris et curae proverbium adhibetur.

١٦ ظَاهِرُ الْعِتَابِ خَيْرٌ مِنْ بَاطِنِ الْحَقْدِ

16. Manifesta obiurgatio melior est quam clandestinum odium.

Meidanius loquendi modum confert: يَبْقَى الدُّودُ مَعَ بَقَى: "Amor manet quamdiu obiurgatio manet."

١٧ ظِلُّ السُّلْطَانِ سَرِيعُ الزَّوَالِ

17. Umbra regis citius cessat.

١٨ الظُّفْرُ بِالضَّعِيفِ هَزِيمَةٌ

18. Victoria de debili reportata fuga est.

De eo dicitur, qui debilis habetur.

١٩ ظَنُّ الْعَاقِلِ خَيْرٌ مِنْ يَقِينِ الْجَاهِلِ

19. Opinio intelligentis melior est quam certitudo ignorantis.

Forma comparativi.

٢٠ أَظْلَمُ مِنْ حَيَّةٍ

20. Iniustior, quam serpens.

Sic dicitur, quoniam serpens in alius latibulum intrans, eum depellit. Conf. Cap. XVIII, 221. Sed dicitur quoque: اظلم من حية الوادي »Iniustior, quam serpens vallis« et huiusce proverbii hanc fuisse causam narrant. Serpens frigore, ut non amplius se moveret, adflictus erat. Vir istum misericordia commotus sub vestibus suis calefecerat. Serpens quum vires suas recepisset, virum momordit. Fabulam hanc libri Fakihat - Alcholafa auctor eleganter descripsit. Conf. editionem meam Bonnae 1832. p. 24

٢١ أَظْلَمُ مِنْ أَفْعَى

21. Iniustior quam vipera.

Dicitur اظلم من الافعى : Tu iniuriâ me adficis modo viperæ. Proverbio huic eadem quae praecedentis ratio est. Dixit poeta:

وَأَنْتَ كَالْأَفْعَى الَّتِي لَا تَحْتَفِرُ ثُمَّ تَجِي سَادِرَةً فَتَنْجَحِرُ

„Tu viperæ similis es, quae non fodit; tum non curans venit et in latibulum (alius) intrat.“

Versus metrum Redjes est. c. l. m. p. 230. Ob metrum تاجي Tadjî enunciandum est.

٢٢ أَظْلَمُ مِنْ وَرَلٍ

22. Iniustior, quam lacerta Waral appellata.

Sic dicitur, quia haec lacertae species, quae tenuiore corpore praedita est, serpentes in spelunca viventes invadit et repente vorat.

٢٣ أَظْلَمُ مِنْ ذَيْبٍ

23. Iniustior quam lupus.

Multa in proverbiiis et versibus ab Arabibus lupi iniustitiae mentio facta est. Proverbiali locutione sic dicunt: „Qui lupum pastorem esse iubet, iniuste agit (erga oves)“ „مستودع الذيب اظلم“, „Qui lupo depositum servandum tradit, multum iniustus est.“ „كافاه مكافاة“ „Retribuit ei lupi modo.“ Ex pluribus, in quibus lupi iniustitia tractata est, versibus, hos addere placet:

وَأَنْتَ كَذِيبِ السَّوءِ إِذْ قَالَ مَرَّةً لِعَمْرُوسَةَ وَالذَّيْبُ غَرَّانُ مَرْمَلُ
أَنْتَ الَّذِي مِنْ غَيْرِ جُرْمٍ سَبَيْتَنِي فَقَالَتْ مَتَى ذَا قَالَ ذَا عَامٍ أَوَّلُ

فَقَالَتْ وَلِدْتُ أَلْعَامَ بَلْ رُمْتَ ظُلْمَنَا فِدُوقَكَ كُلِّي لَا هُنَالِكَ مَأْكَلُ

„Et lupo pravo similis es, quum aliquando diceret agno, lupus autem erat famelicus extenuatus: Num tu is es, qui sine crimine mihi conviciatus est? et dixit (agnus), quando hoc? dixit (lupus): anno ante; dixit (agnus): ego hoc anno natus sum; sed tu iniustitiam meam voluisti: cape igitur meque vora, cibus hic non est.“

٢٤ أَظْلَمُ مِنْ تِمْسَاحٍ

24. Iniustior quam crocodilus.

Proverbium hoc in fabula causam habere dicitur. Dicitur quoque: „كَافَانِي مَكَاةَ التَّمْسَاحِ“, „Retribuit mihi quemadmodum crocodilus retribuit.“

٢٥ أَظْلَمُ مِنَ الْجَلَنْدَى

25. Iniustior quam Aldjolanda.

Proverbium hoc apud incolas Ohmani in usu est. Putant autem viri huius mentionem factam esse in Corani (Sur. XVIII, 78.) verbis : *وكان وراءهم ملك يأخذ كل سفينة غصبا* „Et erat post eos rex, qui omnem navem vi capiebat.“ Multi autem putant, unum Aldjolandam tempore Islamismi ripam Persiae invasisse, alterum, qui naves vi cepisset, in mari Aegyptiaco navigasse. Cecinit poeta Alahscha:

وَجَلَنْدَاءُ فِي عُمَانَ مُقِيمًا ثُمَّ قَيْسًا فِي حَضْرَمَوْتَ الْمَنِيْفِ

„Et Djolandam in Ohmano stationem habentem, tum Kaisum in Hadhramauto alto.“

Metrum versus Chafif est. c. l. m. p. 262.

In Kamuso الْجَلَنْدَاءُ scribendum esse nomen legitur, quod Ohmani rex gessisset; sed duplici modo nomen scribi posse, ab aliis adnotatum est. .

٢٦ أَظْلَمُ مِنَ فَلَّاحِسٍ

26. Iniustior quam Falhasus.

Viri huiusce mentio iam facta est. conf. C. XII, 103.

٢٧ أَظْلَمُ مِنَ صَبِيٍّ

27. Iniustior quam puer.

Sic dicitur, quia puer petit, quod consequi nequit. Dicitur „Dedit ei, quod habere voluit.“ *أعطاه حكم الصبي*

٢٨ أَظْلَمُ مِنَ كَيْلٍ

28. Obscurior quam nox.

Vox *أظلم* a ظلمة obscuritas derivanda est.

٢٩ أَظْلَمُ مِنَ اللَّيْلِ

29. Iniustior, quam nox.

Sic dicitur, quia nox fures etc. contra probos tegit et abscondit. In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere من ليل legitur.

٣٠ أَظْمَأُ مِنْ حُوتٍ

30. Magis sitiens quam piscis.

Cecinit poeta :

كَالْحُوتِ لَا يَرِيهِ شَيْءٌ يُلْهِمُهُ يُصْبِحُ ظَمَانٌ وَفِي الْبَحْرِ قَمَّةٌ

„Sicut piscis, cuius sitim non exstinguit res, quam deglutit; sitibundus est dum eius os in mari est.“

Metrum versus Redjes est. c. l. m. p. 230.

Contrario autem sensu dicunt: اردی من الحوت Magis potu satiatus quam piscis.“ c. Cap. X, 182.

٣١ أَظْمَأُ مِنْ رَمْلِ

31. Magis sitiens quam arena.

٣٢ أَظْلُّ مِنَ حَجَرٍ

32. Densiolem umbram faciens quam lapis.

Quoniam prima verbi forma ظل in usu non est, rectius dicendum erat اشد اظلالا.

٣٣ أَظْلَمُ مِنَ الشَّيْبِ

33. Iniustior quam senectus.

Quia homini ante tempus supervenit.

Proverbia recentiora.

٣٤ ظَرِيفٌ فِي جَيْبِهِ غَدَدٌ

34. Elegans in cuius sinu scrophulae sunt.

De eo dicitur, qui res tractat, quae eum non decent.

٣٥ ظُلْمُ الْأَقَارِبِ أَشَدُّ مَضَضًا مِنْ وَقْعِ السَّيْفِ

35. Iniustitia propinquorum magis adfligit quam gladii ictus.

Caput XVIII.

L i t t e r a A h i n.

ا عِنْدَ الصَّبَاحِ يَحْمَدُ الْقَوْمَ السُّورِيَّ

1. Tempore matutino nocturnum iter laudat gens.

Proverbii huius, quod de viro, qui spe quietis adductus molestias pertulit, adhibetur et hortatur, ut operam in rebus peragendis cum patientia coniungamus, originem a Chalido ben-Alwalid Almosadhdhelus deducit. Qui quum in provincia Aljemamah versaretur, Abu-Becrus ei mandatum in Iracam proficiscendi miserat. Voluit autem per desertum iter facere. Rafihus Thajjita, quem consilium rogaverat, dixit, cum rem non perfecturum esse, nisi secum aquam sumsisset. Emit igitur centum camelos generosos et siti summopere adfectos aqua satiavit. Tum iter ingressus est. Post bidui spatium quum timeret, ne et homines et equi siti adfligerentur, et aqua in camelorum ventribus periret, camelos illos mactandos curavit et aqua inde educta homines et equos satiavit. Nocte quarta Rafihus dixit: Videte,

num lotum magnam conspiciatis? Si eam non videtis, pereundum nobis erit. Conspecta autem arbore Deo gratias egerunt. Chalidus autem Rafihum per desertum ducentem versibus laudavit, quorum postremus est:

عِنْدَ الصَّبَاحِ بِحَمْدِ الْقَوْمِ السَّرِيِّ وَتَمَاجِلِ مِنْهُمْ غِيَابَاتِ الْكَرِيِّ

»Matutino tempore gens iter nocturnum laudat, dum removen-
tur ab iis res, quas propensio in somnum velavit.«

Versus metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 230. Conf. Erpenii prov. C. I, 91. Harir. p. 484.

٢ عِنْدَ جَهَنَّةِ الْخَبَرِ الْبَقِيْنِ

2. Apud Djohainahum nuntius certus est.

Ieschamus ben-Alcalbi sic narravit: Alachnasus ¹⁾ ben-Cahb e gente Djohainah ob rem quandam quam peregerat, gentem suam relinquere coactus erat. Fugienti Hozainus ben-Ahmru ben-Moahwijjah ben-Cilab occurrit. Hic eum allocutus dixit: »Quisnam tu es? mater tua te orbata sit! Alter iisdem verbis respondit. Multis inter utrumque verbis factis Alachnasus nomen suum indicans dixit: Profer nomen tuum, aut ego cor tuum hac cuspidem confodio. Tum Alhozainus nomen suum dixit, quod alii Alhozainus ben-Sobaih Alghathfani fuisse contendunt. Quum uterque videret, alterius in itinere scopum eundem praedandi ac suum esse, inter se foedus pepigerunt ea conditione, ut quemlibet gentis suae, uterque praedaretur. Nihilo minus tamen alter socio fidem non habens occasionem, qua eum obrueret, captabat. Virum obviam venientem quum praedati essent, hic, si praedae partem ipsi reddidissent, se eis praedam indicaturum esse promisit. Indicavit illis vir Lachmitam, quem sub arbore edentem invenerunt. Utrumque ut

1) In codice Lugd. الاخش legitur.

cibi participes essent, ille invitavit. Uterque alterius dolum timens uno eodemque momento ab equo desiliit et ad cibum accessit. Cibum potumque quum sumsissent, accidit, ut ob rem ipsi necessario peragendam Alachnasus in latus secedere cogeretur. Rediens Lachmitam in sanguine se volutantem invenit. Quod videns Alachnasus gladium ducens, alter enim quoque gladium evaginatam tenebat, dixit: Vaeh tibi! Tu virum occidisti, cuius cibum et potum sumseramus. Alter autem: Sede, dixit, nam ut tales res perageremus, exivimus. Aliquo tempore post Alhozainus dixit: Num scis, quid صعل et صعل sit? ¹⁾ Alter respondit: Nunc est tempus edendi et bibendi. Alhozainus autem silens, donec illum oblitum esse, quid istis verbis significaretur, putaret, interrogavit, num ex avibus hariolandi scientiae gnarus esset, et, quum alter diceret, quid est? iterum interrogavit, quid illa aquila ossifraga significaret? Djohainita autem dixit, ubi eam vides? Alter dixit: Haec est, et se extendit et in coelum caput erexit. Huius momenti occasionem captans Djohainita eius iugulum gladio percussit dicens: Ego sum hariolus et iugulans. Tum omnia utensilia secum auferens ad gentem suam iter direxit. Transiens autem ad duas tribus, ad Kais pertinentes, Meradj (in meo codice ^{مراج} Merah est) et Anmar appellatas feminam vidit Alhozainum ben-Sobaih commemorantem. Interroganti, quatenam esset? respondit, se Zahrah Alhozaini uxorem esse. Aldjohainita se eum occidisse, dixit. Illa autem, mentitus es, dixit, nam tui similis talem, qualis ille est, occidere non potest, sed nisi gens absens esset, tu hoc dicere non ausus esses. Tum ad gentem suam rediens hosce dixit versus:

وَكَمْ مِنْ تَتَبَعِمِ وَرَدِ هُمُوسِ أَبِي شَيْمَلِينَ مَسْكِنُهُ الْعَرِينُ

1) Quid haec verba hoc in loco significant, non video.

وَكَمْرٍ مِنْ فَارِسٍ لَا تَزْدْرِيهٖ إِذَا شَخَّصَتْ لِمَوْعِدِهِ الْعُيُونُ
 عَلِمَتْ بَيَاضَ مَفْرِقِهِ بِعَضْبٍ قَاضَى فِي الْفَلَاةِ لَهُ سُكُونُ
 وَاقْتَحَتْ عَوْسَهُ وَلَهَا عَلَيْهِ بَعِيدٌ هُدُوءٌ لَيْلَتِيهَا رَنِينُ
 كَصَخْرَةٍ إِذَا تُسَايِلُ مِنْ مَرَّاحٍ وَأَنْمَارٍ وَعِلْمُهَا ظُنُونُ
 تُسَايِلُ عَنْ حُصَيْنٍ كُلَّ رَكْبٍ وَعِنْدَ جُهَيْنَةَ الْخَبَرُ الْبَقِيْنُ
 فَمَنْ يَكُ سَايِلًا عَنْهُ فَعِنْدِي لِصَاحِبِهِ الْبَيَانُ الْمُسْتَبِينُ
 جُهَيْنَةُ مَعْشَرِي وَهُمْ مُلُوكٌ إِذَا طَلَبُوا أَلْعَالِي لَمْ يَهُونُوا

„Quot leonibus fulvis praedam diffringentibus, duorum catulorum patribus, quorum habitacula lustra sunt, et quot equitibus, quos tu non despicias, quum oculi in locum, ubi ceciderunt, directi sunt, album capitis verticem ense acuto diffregi, ut die in deserto quies eis esset. Eorum coniuges autem eiulabant die ob eius mortem, haud quiescentes per noctem vociferantes; ut Zachra quum tribum Merah et Anmar interrogaret, quorum scientia nil nisi opinio erat, de Hozaino interrogans omnes equites, dum genti Djohainah nuntius certus erat. Si quis de eo interrogat, scito, apud me socium eius esse explicationem claram. Djohainah gens mea est, et gentis huius viri reges sunt; quum gloriae loca excelsa petunt, non despiciuntur.“

Versuum metrum Wafir est. c. l. m. p. 204.

Alazmäihus et Ebn-Alahrabius جُهَيْنَةُ Djofainah scribendum esse dixerunt rei que probandae causa hunc versum citarunt:

تُسَايِلُ عَنْ أَبِيهَا كُلَّ رَكْبٍ وَعِنْدَ جُهَيْنَةَ الْخَبَرُ الْبَقِيْنُ

„interrogat de patre suo omnes equites, et apud Djofainahum nuntius certus est.“

Metrum versus Wafir est. Conf. l. m. p. 204. In Samachscharii opere جفينة legimus et Djofainahum oenopolii dominum fuisse. Apud quem inter duos ebrios rixa orta tertius pacem compositurus ab uno eorum occisus est. Iudex autem dubitans, uter occisor esset, Djofainahum adduci iussit. Alii denique Hofainah scribunt. Proverbum autem in cognitione rei vera adhibetur.

٣ عَثَرْتُ عَلَى الْغَزَلِ بِأَخْرَةٍ فَلَمْ تَدَعْ بِنَجْدٍ قَرْدَةً

3. Tandem in fila ducere volebat; sed in terra Nedjd lanulam non reliquerat.

Verbum عثر proprie significat offendit ad rem; tum in animum translatum invenit rem subito, subito voluit suscipere. Vocabulum قرد pilorum, lanae, crinium partes, quae deciderunt, significat. Alazmäihus proverbii originem in eo quaerendam esse censet, quod interdum mulier filia trahere omittat, quum lanae aut gossipii deciduas partes colligat. Proverbum significat, nos rem necessariam, quam suo tempore omiserimus, postea peragere velle. Kamusi auctor loco vocis تترك habet; Djeuharius عكرت reversa incidit in rem habet.

٤ عَادَتْ لِعَنْزِهَا لَمِيسَ

4. Ad originem suam Lamisa rediit.

Lamis nomen feminae est. Significat proverbium, hominem ad malam agendi consuetudinem rediisse. Conf. prov. 147.

٥ عَبْدٌ صَدْرِيٍّ أُمَةٌ

5. Servus, cui serva opem fert.

Adhibetur proverbium ad significandum, quendam ab homine ipso viliori et infirmiore auxilium petiisse.

٦ عَبْدٌ غَيْرَكَ حُرٌّ مِثْلَكَ

6. Servus alius quam tuae personae liber est acque ac tu.

De eo dicitur, qui se aliis praestantiorem esse putat, licet in eo nil praestantiae sit. Conf. Cap. XII, 6.

٧ عَبْدٌ وَخَلَى فِي يَدَيْهِ

7. Servus hic est et pabulum viride in eius manibus est.

Proverbium diverse ab auctoribus adnotatum est:

1) خلا planta viridis, recens. 2) خلي (Passivum secundae forma) Plantis viridibus donatus est, plantas virides possedit. Quem autem legendi modum grammaticus Jacobus reiecit. Conf. Djeuh. s. خلي 3) خلا i. e. وملك نفسه propria ipsi fuit res et se ipsum possedit. 4) خول (chuwwila) divitiis donatus est et factus est opum administrator. 5) حلي ornamenta. Duo priora significant, cum pabulo abundare et divitem factum esse; tertium, eum non amplius servum esse; sed dominum factum; quartum, eum, qui antea aliorum opibus occupatus fuisset, iam suas administrare; quintum, eum opum possessione ornatum esse. In initio proverbii هو is vel هذا hic supplendum est. conf. Samachschar. Meidan. De eo dicitur, qui divitiis potitus est, quibus haud dignus est habendus.

٨ عَبْدٌ مَلَكَ عَبْدًا فَأَوْلَاهُ تَبًا

8. Servus servum possidet et detrimento eum adficiat!

De eo dicitur, qui divitiis, quas possidet, indignus est.

٩ عَبْدٌ أُرْسِلَ فِي سَوْمِهِ

9. Servus qui libere dimissus est, ut arbitrio suo uteretur.

Vocabulum **سوم** nomen esse dicit scholion a **تسويم** (quod idem est quam **اهمال** neglectio) derivatum. Id est dimissus est, ut a te negligere et arbitrio suo in opere uteretur. Samachscharius autem voci **سوم** eandem significationem quam voci **ذهاب** abitus tribuit. i. e. dimissus est in habitu suo. Hisce autem verbis utuntur contra eum, qui fiduciam et spem in eo positam omnino fallit, non recte et probe in re ipsi commissa agens.

١٠. أَعْطَاهُ بِقُوفٍ رَقَبَتِهِ

10. Dedit illud cum criminibus colli sui (et cum lana colli sui).

In proverbio **قوف** nomen collectivum esse videtur vocis **قوفة**, quod crinem dependentem in scrobe occipitis significat. Dicitur quoque: „**نجوت بقوف نفسك**“, Vix salvus evasisti“ et **اخذته بقوف رقبته**, „Totam rem cepit.“ Eodem modo vocabulis **طوف** et **طاف** utuntur. Conf. Alb. Schultens. Meidan. prov. 406. Placet addere proverbii explicationem a Scharaf-Aldino et Samachschario prolatam: Vocibus **بقوف رقبته** eius (cervicis) cutis vel ut alii contendunt crinis significatur. Aliis autem est res in osse eius ut medulla, aliis pars occipitis antiis opposita. Legitur quoque **بظوف** et **بصوف**, quae vox postremam eius partem designat, ut derivetur a radice **ظاف** pro **ظفا**, cuius significatio est „secutus fuit.“ Vox **قوف** quoque a **قف**, cui significatio verbi **قفا** tribuitur, derivari potest. Sensus proverbii est: „dedit eum cum fune trito

et totum“, ut nil retineatur. Alii autem dicunt, sensum esse: Sui potestatem plenam ei concessit, ut cervicem eius tene-
ret. Quod si hunc proverbii sensum admittis, praepositio
ب superflua est et suffixum ة in voce اعطاء ad virum re-
ferendum est, ut in voce رقبته ad rem. Si prior proverbii
sensus tibi magis arridet, pronomina duo ad rem referas,
praepositioni ب autem significationem praepositionis مع cum
tribuas. Observandum est Scharaf-Aldinum بطوف, ut a
radice طاف pro طفا derivetur, habere. Uterque legendi
modus reperitur. Hic duplex loquendi modus significat,
rem totam nullo pretio accepto datam esse.

۱۱ اَعَوْرَ عَيْنِكَ وَالْحَجَرَ

11. O luscus! (time) oculo tuo et (cave) lapides!

De cautione necessaria adhibetur, luscus enim uno
oculo laeso nil videre potest. Sic proverbium explicandum
est: يا اءور احفظ عينك واحذر الحجر

۱۲ عِنْدَهُ مِنْ اَمَالٍ عَائِرَةٍ عَيْنٍ

12. Apud eum divitiae sunt oculum obcaecantes.

Hoc in proverbio participium primae coniugationis si-
gnificationem secundae obcaecans habere dicitur. Sen-
sus autem proverbii talis est: tantae autem sunt divitiae,
ut ob magnam multitudinem, qua oculum impleant, paene
obcaecent. Abu-Hatimus autem verbo عار abeundi signi-
ficationem tribuit, ut proverbii sensus sit: tantae autem eius
sunt divitiae, ut oculus intuitu obstupefactus abeat. Alfer-
räus denique dixit, proverbium triplici modo enuntiari: عائرة
عين et عائرة عيني et عائرة عيني, et proverbii originem ex-
plicavit dicens: Quum pecorum numerus (mille) perfectus est,
camelo oculum eruere solent, ne perfecto rerum statu cala-
mitas adducatur. Opibus autem obcaecatio adscribitur, quia

in perfecto numero causa est. Conf. Kam. et Dj. s. v. عور
Loco vocis عند in Kam. عليه legitur.

٣١ عَيْنٌ عَرَفَتْ فَدَرَفَتْ

13. Oculus cognovit et tum lacrymas effudit.

De eo diciur, qui rem videns veram conditionem cognovit. Meid. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de viro, qui malum cognoverit et tristitia adfectus sit.

١٤ اَعْيَيْتَنِي بِأَشْرِ فَكَيْفَ بَدْرَدِرْ

14. Fatigasti me dentibus acutis et quomodo dentibus excisis?

Proverbii huius originem talem fuisse tradunt. Viro cuidam uxor exosa erat, dum ea ipsum amabat. Quum uxor puerum peperisset, maritus loco, ubi dentes nascuntur, oscula infanti dedit dicens: Redimam locum, ubi dentes tui nascuntur. Mulier, ut mariti amorem sibi compararet, dentes sibi in ore fregit. Quod quum vir vidisset, ista verba, quae in proverbii consuetudinem venerunt, dixit indicaturus, uxorem sibi hoc vitio addito exosiozem factam esse. Abu-Saidus autem dixit, proverbii sensum esse: tu adolescentula, quum dentes tui acuti essent, admonitionem meam non admisisti; quomodo (eam admittes) aetate proveccta? Vocabulum دردر locum significat in ore, ubi dentes nascuntur, antequam prodierunt aut postquam deciderunt, ut locus dentibus destitutus sit. conf. Kamus. et Djeuh

١٥ اَعْيَيْتَنِي مِنْ شَبِّ اِلَى دُبِّ وَمِنْ شَبِّ اِلَى دُبِّ

15. Fatigasti me inde a tempore adolescentiae usque ad senectutem.

Proverbium de homine exoso adhibetur. Vocibus شب et دب aut forma verbi passivi tribuitur aut casus genitivi

cum nunnatione. Id est: a tempore, ubi adolescens eras, usque ad tempus, quo scipione utebaris in incedendo, male semper agebas, ut spes non sit fore, ut te corrigas. Vocem

شب a شَبَّ adolescens fuit, derivari non posse dicunt, quum verbo passivi forma tribui non possit. Derivandum esse a شب, cui eadem significatio sit, quam verbo اظهر, „effecit ut appareret“, ut sensus sit: tempore quo apparuit i. e. natus est. Tum verbo similem rationem, quam nomini habitam esse coniuncta praepositione من. Verbo autem دب, cui nunquam transitivi significatio conveniat, passivi vocales datas esse ob coniunctionem cum verbo شب. Caeterum voces شب et دب in prima syllaba vocali Fata adficere licet, ut nomina actionis aut verba activa sint. Legitur quoque sic proverbium: من لدن شبَّ الى دبّ. In Samachscharii libro اعياء fatigavit reperitur.

١٦ عَلَيْهِ مِنْ أَلَلِّ لِسَانٌ صَاحِكَةٌ

16. Super eo a Deo lingua proba.

De eo dicitur, qui laude ornatur.

١٧ عَضَّ عَلَى شِبْدَعَةٍ

17. Momordit super scorpionem suum.

In eum dicitur, qui de rebus ipsum non spectantibus non loquitur. Meid. Lingua hominis cum scorpione comparatur. Dicitur: „سرت الينا شبادعهم“, Noctu ad nos eorum scorpiones venerunt, et vituperationes et calumniae intelligendae sunt. Samachscharius dixit, proverbium de homine mansucto, intelligente (حليم) adhiberi.

١٨ عَلَى يَدَيَّ دَارَ الْحَدِيثِ

18. Per manus meas narratio circumvivi.

De eo dicitur, qui rei gnarus est. Djabiro ben - Ahbd-Allah Alanzari proverbium hoc tribuitur. Eo usum esse dicunt in traditione المتعة dicta.

١٩ عَلَى يَدَيَّ عَدْلٍ

19. Per manus Ahdli.

Ebn-Alsiccitus dixit: Vir Ahdlus ben-Djos ben-Sahd Alahschirah appellatus satellitibus regis Jemanensis Tobbah praeerat. Rex eum, quem occidere volebat, huic viro tradebat, ut postea homines de omni re, cuius conservandae spes non esset, ista verba dicerent. Kamusi auctor Djeuhariusque proverbium sic adnotarunt: وضع على يدي عدل, Manibus Ahdhi tradituse st. “

٢٠ أَعْطَى مِنْ ظَهْرِ يَدٍ

20. Dedit a tergo manus.

Id est: Primus dedit neque vendendo neque retribuendo. Alazmäihus dixit: أعطيتُه مالا عن ظهر يد, „Opes ei muneri dedi.“ Meidanius autem loquendi modum a tergo manus sic interpretatus est: Res, quæ in interiore manus latere est, ab homine retineri potest, quæ autem super exteriori manus latere seu tergo manus est, eam tenere non potest, ut eam capiat, qui vult. Proverbium in eum dicitur, cujus bonum aut beneficia sine molestia accipiuntur.

٢١ عِيَّ أَبَاسٌ مِنْ شَلَلٍ

21. Difficultas linguae miserior est, quam ariditas manus.

Huiusce proverbii originem talem fuisse narrant. Duo viri, quorum unus lingua impeditus erat, sed dives, alter manum aridum habebat, sed pauper erat, mulierem in matrimonium petebant. Nupsit aridam manum habenti ista verba dicens.

٢٢ عَرَكْتُ ذَلِكَ جَنْبِي

22. Id latere meo fricui!

Patienter illud tuli et occultavi. Dixit Mohammedes ben-Abi-Sadjdjad:

إِذَا أَنْتَ لَمْ تَعْرُكْ جَنْبِيكَ بَعْضَ مَا أَتَاكَ مِنْ أَلَدْنِي رَمَاكَ الْآبَاعِدُ

»Quod si partem eius, quod tibi a propinquo infertur, latere tuo non fricas, longe remoti te petent.«

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

٢٣ عَرَفَ بَطْنِي بَطْنَ تَرْبَةٍ

23. Cognovit venter meus ventrem Torbae.

Vir quidam, qui per temporis spatium absens fuerat, in terram suam rediens ventrem suum isti terrae imposuit, proverbii verba dicens. Vocabulum تَرْبَةٍ Torbah regionis nomen est, quae genti Kais erat. In re usurpatur, quam, postquam eius desiderio adfecti eramus, assecuti sumus.

٢٤ عَيْرٌ جَبِيرٌ جَبْرَةٌ

24. Magnâ umbilici herniâ laborans umbilici nodos vituperavit.

Sic proverbium in scholiis explicatum est: Vocabulum جَبْرٌ pluralis vocabuli جَبْرَةٌ est, quo protuberantia umbilici significatur. Vox جَبِيرٌ deminutivi forma, quae amplificandae significationi interdum inservit, a voce جَبْرٌ hernia laborans derivanda est. Sed aliis in proverbio جَبْرَةٌ et جَبِيرٌ nomina propria sunt. Legitur quoque جَبْرٌ cum vocali Fathae litterae با. Proverbii sensus est: Unus alterum ob vitium, quo ipse vel etiam maiore laborat, vituperat conditionis suae rationem non habens. Verbum autem عَيْرٌ Meidanio idem est quam كَفَرٌ in fugam coniecit. Dicitur عَارُ الْفَرَسِ »Fugit equus,« quasi vitiorum alicuius mentionem faciens

ab eo homines depellat. In proverbio autem alterum verbi obiectum, tanquam cognitum, omissum est. Observandum est, in codice Samachscharii verba: «نسى بجير خبره» Oblitus est Bodjairus conditionis suae« statim post proverbium rubro colore distincta legi, ut proverbii pars esse videantur; at vero in Meidanii codicibus ita in scholiis scripta sunt, ut explicandi proverbii gratia addita videantur. Alas-harius grammaticus Bodjair et Bodjarah duorum fratrum antiquo tempore viventium nomina fuisse contendit.

٢٥ عَلَى أُخْتِكَ تُطْرَدِينَ

25. In sorore tua vehens te persequitur.

Equum, qui fugerat, in sorore huius equi vehens persequebatur. In virum dicitur, qui scientia et ingenio, vel ignorantia et stupiditate sibi pari occurrit. conf. C. I, 13; XXV, 25.

٢٦ عَرَفْتَنِي نَسَاَهَا اللَّهُ تَعَالَى

26. Cognovit me (equa); Deus ei vitam proroget!

Proverbii originem talem fuisse legimus. Viro cui-dam equus ereptus erat. Aliquo tempore post quum equum videret, is vocem audiens et dominum cognoscens alteri obedire noluit. Sic Alazmäihus proverbium interpretatus est. Alii autem dicunt, proverbium Baihaso cognominato Naahmah adscribendum esse. Cognomen ob longa crura eum accepisse. Hamsahus cognominis causam in magna surditate vidit. Conf. C. IV, 1 adnot. Nocte quadam perobscura quum ad uxorem subito veniret et illa نَعَامَ diceret, Baihasus ista verba dixisse fertur. Alii dicunt, gentem incursionem hostilem fecisse. Mane autem mulierem dixisse viro ex incurrentium numero: «خالاتك يا عماه» Materterae tuae, o patruë! et virum ista proverbii verba admirantem protulisse. Sunt, qui hoc in proverbio verbo

نساها eandem significationem, quam verbo قواها »rebu-
stam eam reddat« tribuant. Samachschar.

٢٧ أَحَبَّ حَيًّا نَعْمَةً

27. Pecora Hajjum admiratione adfecerunt.

Ad virum Hajjum alius quidam rogatum venerat. A quo quum nil accepisset et ista de re questus esset, hoc responsum tulit: Pecora sua iste vir amat et hanc ob causam nil tibi dedit. De avaritia adhibetur. Scharaf-Aldin. Samachschar.

٢٨ الْعَاشِيَةُ تَهَيِّجُ الْآيَةَ

28. Pabulum vespertinum sumens (camela) instigat nolentem (camelam).

In Djeuharii opere تَهَيِّجُ legitur. Almofadhdhelus retulit: Alsolaicus ben-Alsolacah (conf. C. XV. 13.), cuius nomen erat Alharits ben-Ahmru ben-Said Menat ben-Tamim, cognominatus quoque سَلِيكُ الْقَانِبِ »Solaicus agminum« homo callidissimus et bonus poeta, regionum optime gnarus et celeriter currens, ut equus eum assequi non posset, cum sociis quibusdam praedatum exierat. Ad Schaihanitarum gentem vespera nebulosa et pluviosa transiens domum magnam conspexit a caeteris remotam, quae Jasidi ben-Rowaim Schaibanitae erat. Dixit tum sociis: Hoc loco consistite, ut ad illam domum accedam et fortasse bono potiar. Intravit a posteriore domus latere nemine vidente, quum nox obscura esset. Audivit ibi dominum, qui filium camelos eodem momento a prato reducentem compellabat, dicentem: هَلَا كُنْتَ عَشَيْتَهَا سَاعَةً مِنَ اللَّيْلِ »Cur non potius per noctis horam eis pabulum vespertinum praebuisti?« et quum filius: أَنَهَا أَبَتْ الْعِشَاءِ »li pabulum vespertinum nolebant«, responderet, verba protulit, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt.« Tum camelorum do-

minus vestem excutens camelos in pratum repulit. Ibi consedit faciem ob frigus veste tegens. Solaicus autem virum a domo abeuntem secutus, gladii ictu occidit et camelos ad socios abegit. Proverbium significat, unum, qui alterum opus facientem videat, ad idem faciendum instigari. Scharāf-Aldin. Samachsches.

٢٩ عَوْدٌ يَقْلَحُ

29. Camelus annosus, cuius in dentibus flavedo tollitur.

In annosum dicitur, qui exercetur et condocetur. Quod facere in annoso difficile et inconveniens est. Conf. Kam. et Dj. s. قَلَحَ

٣٠ عَوْدٌ يَعْلَمُ الْعَنْجَ

30. Camelus annosus docetur exercitium.

Vocabulo الْعَنْجِ exercitium in camelis adhibitum significatur. In eo consistit, quod vehens habenam retrahit, ut in pedes posteriores repellatur. Proverbii sensus antecedenti similis est, nam istud عَنْجِ appellatum exercitium nonnisi in iuvencis adhiberi debet.

٣١ عَرَضَ عَلَيَّ الْأَمْرَ سَوْمَ عَالَةٍ

31. Obtulit mihi rem modo, quo camelis iterum bibentibus potus offertur.

Id est: Ita rem mihi obtulit, ut me non urgeret, sed potius exspectare videretur, me eam non accepturum esse. In Kamn i opere legitur: عَرَضَ عَلَيَّ سَوْمَ عَالَةٍ et verbo vocales passivi datae sunt. Alazmäihus dixit, camelis iterum bibentibus non instanter potum offerri et inde in homines translatum esse. Quum verbo عَرَضَ significatio verbi كَلَفَ "imposuit" insit, nomen actionis سَوْمِ cum eo coniunxit,

quasi dicens: هرض على الامر فسامنى ما يسام من الابل التى: «Obtulit mihi rem, et tum mihi imperavit id, quod postulatur a camelis, qui iterum bibunt, postquam priorem potum sumserunt». Legitur quoque الامر سامنى سوم عالة, cui idem sensus est.

٣٢ اَعْطَانِي اَلْفَاءُ غَيْرَ الْوَفَاءِ

32. Dedit mihi rem vilem et non rem completam.

In eum dicitur, qui iniuste agens alteri de iure aliquid detrahit.

٣٣ عَرَفَ حَمِيْقًا جَمَلَهُ

33. Multum stupidus camelum suum cognovit.

Id est: Stupidus, etsi prudentia caret, tamen quid camelus valeat, scit. Legitur quoque sic proverbium: عرف حميقا «Stupidum camelus ipsius cognovit: i. e. ob eius stupiditatem, quam camelus cognovit, audax in dominum est. Forma deminutivi amplificandae significationi inservit. Proverbium in nimia cum hominibus consuetudine adhibetur. Alii putant proverbium de eo adhiberi, qui homini, quem debilem esse putet, iniuriam et noxam inferre cupiat. Conf. Meidan. et Kam. At vero Samachscharius, qui عرف حميقا habet, Homaik viri nomen fuisse dicit, cuius camelus in eum impetum fecerit. Proverbium autem de viro adhiberi, qui ob consuetudinem rem parvi habeat.

٣٤ عَجَبًا تَحَدَّثُ اَيُّهَا الْعَوْدُ

34. Rem miram narras, o annose!

Accusativus عَجَبًا modo, quem Arabum grammatici مصدر تَحَدَّثُ حديثًا عَجَبًا appellant, positus est, ac si dictum esset: «Narras narrationem miram» In eum dicitur, qui aetate propectus mentitur. Ad metrum Camil referri potest. c. p. 214.

٣٥ أَعْدَيْتَنِي فَمَنْ أَعْدَاكَ

35. Tu me infecisti, quis autem te infecit?

Fur virum in camelo vehentem et secum opes ducentem secutus erat. Fure oscitante camelus quoque oscitavit et ista re infectus quum eques quoque oscitaret, ista verba dicens furis praesentiam sensit et ad cursum camelum adegit. Samachscharius proverbium sic adnotavit: أَعْدَيْتَنِي فَمَنْ أَعْدَاكَ „Tu me infecisti, et quemnam vides, qui te infecit?“ Proverbium, malum contagio inficere, significat. Dicitur quoque: اَعْدَى مِنَ الثَّوْبَاءِ „Magis inficiens quam oscitatio.“ Conf. XVIII, 222.

٣٦ الْعَنُوقُ بَعْدَ النَّوْقِ

36. Capellae post camelas.

In eum dicitur, cuius pulcher status deterior evasit. I. e. Possidebas camelos et nunc capellas possides. Conf. Kam. s. عَنَقَ.

٣٧ الْعَيْرُ أَوْقَى لِدَمِهِ

37. Onager sanguinem suum magis custodit.

De eo dicitur, qui multum cavet, onager enim quam maxime cautus est. Proverbium hoc mulieri Sarka Aljemamah (conf. C. II, 145.) appellatae adscribitur. Viderat e longinquo hostes advenientes, quorum quilibet ramo se tegebat, ut sylva accedere videretur. Cuius de re certiores facti socii quum eius verbis fidem non haberent, et ipsa fugientem onagram eodem tempore conspexisset, dixit: Onager sanguinem suum magis custodit, quam pastor in grege sua. Simili ratione dicitur: الْمَجْنُونُ اعْرِفَ بِشَانِ نَفْسِهِ مِنَ الْعَاقِلِ بِشَوْنِ النَّاسِ

„Insanus suam ipsius rem melius noscit quam intelligens hominum res.“ Cecinit poeta:

وَكُلُّ أَمْرٍ فِي عَيْشِهِ ثَاقِبُ الْعَقْلِ

„Quilibet vir in rebus vitae suae penetrante ingenio est.“

Hemistichium metri Thawil est. Conf. l. m. pag. 161. Scharaf-Aldin.

٣٨ عَيْرٌ بِعَيْرٍ وَزِيَانَةٌ عَشْرَةٌ

38. Princeps pro principe et augmentum decem (Drachmarum).

Abu-Ohbaidahus (noster codex Abu-Ohbaidus) dixit, proverbium hoc Syriae incolis proprium, in aliis regionibus inusitatum fuisse. Quoties Chalifa (princeps) mortuus esset, in locum mortui succedens stipendio decem (drachmas) addebat. Rem praesentem bonam esse, ut homines ea contenti sint et praeteritam oblivioni tradant, proverbium docet. Samachschar. Huic simillimum est: *ان ذهب عير* «Si abit onager; at onager alter in vinculis.» *conf. doct. Bertheaui libr. p. 19. text.*

٣٩ عَيْرٌ عَارَةٌ وَتَدَّةٌ

39. Asinus quem abstulit (perdidit) paxillus suus

Proverbii originem talem fuisse narrant. Vir quidam misericordia ductus asinum suum ad paxillum adligaverat. Quum autem ferae irruerent et a paxillo retentus aufugere non posset, haec viri cura interitus causa erat. Proverbium docet, periculum in loco, ubi securi sumus, oriri posse. Samachschar. Conf. Cap. XXII, 199.

٤٠ عَيْرٌ رَكَضَتْهُ أُمُّهُ

40. Asinus, quem mater sua ad cursum adegit.

Loco vocis *رَكَضَتْهُ* legitur *رَكَلَتْهُ*, pede percussit et ad

cursum eum adegit.“ De eo dicitur, quem adiutor iniuria adfecit.

٤١ عَيْبِيرُ وَحَدَهْ

41. Asinus parvus solus.

Verba de eo adhibentur, qui hominibus se non miscet. Alii dicunt, proverbium significare, virum non nisi suum consilium sequi. Eodem modo dicitur: جاعيش وحده „Asini pullus parvus solus“ Proverbia vituperando inseriunt. Conf. Kam. Dicitur quoque جاعيش نفسه.

٤٢ عِنْدَ النَّطَاحِ يُغْلَبُ الْكَبِشُ الْأَجْمَرُ

42. In feriendo aries cornibus carens vincitur.

Dicitur quoque: الحيرس النيس الاجمر „hircus cornibus carens.“ In eum adhibetur, qui ab adversario victus est rebus, quas contra eum comparaverat. Meid. Proverbium hortatur, ut ante infortunii adventum nos contra id armemus. Samachschar. Proverbium ad metrum Redjes referri potest. c. p. 231.

٤٣ عَنَرُ بِهَا كُلُّ دَاءٍ

43. Caprae omni morbo adfectae.

In eum quadrat, qui multis vitiis laborat. Capris nonaginta novem morbos esse Arabes dicunt, pravum pastorem centesimum habendum esse morbum.

٤٤ عَيْبِي جَعَارِ

44. Damnum infer, o hyaena!

Proverbium de perditore adhibetur. Samachschar. Abu-Ahmruus grammaticus adnotavit, hyaenae in oves irruenti dici:

أَفْرَعَتْ فِي قَرَارِي، كَأَنَّمَا ضَرَارِي، أَرَدَتْ يَا جَعَارَ

„Sanguinem effudisti in ovibus meis quasi damnum meum, o hyaena! intendens.“¹⁾)

Dixit poeta:

فَقُلْتُ لَهَا عَيْثِي جَعَارِ وَأَبْشِرِي بِلَحْمِ أَمْرِي، لَمْ يَشْهَدِ الْيَوْمَ نَاصِرُهُ

„Et ei dixi, damnum infer, o hyaena! et delectare carne viri, cuius adiutor hodie non aderat.“²⁾)

Ahbd-Allahus ben-Alsobair de morte fratris sui Mozihb appellati certior factus, quum audivisset, neminem ex eius adiutoribus adfuisse, istum versum recitavit. Kamusi auctor huic proverbio eundem sensum quam proverbio جعار تيسى (conf. Cap. III, 93.) tribuit.

٤٥ عَرَضَ عَلَيْهِ خَصَلَتِي الضَّبُعُ

45. Obtulit ei duas hyaenae res.

Duas ei res, in quarum nulla utilitas erat, eligendas proposuit. Fabulam sequentem Arabes narrant: Quum hyaena venando vulpem cepisset, vulpes hyaenam rogavit, ut ipsi favorem faceret. Respondit hyaena: Eligere potes, utrum te vorem an occidam. Conf. C. XXII, 236.

٤٦ عَلَى أَهْلِهَا تَجَنَّى بَرَأَشُ

46. Contra gentem suam Barakischa iniuste agit (crimen committit).

Barakisch canis Arabum genti erat. Ista gens quum fugam cepisset ab hostibus irruentibus, canis balatus in causa erat, ut hostes locum gentis cognoscerent et eam delerent. Iunusus ben-Habib retulit, Abu-Ahmruum ben-Alahla dixisse: Barakisch nomen uxoris regis cuiusdam fuisse.

1) Ad metrum Monsarih pertinent. c. l. m. p. 256.

2) Metrum versus Thawil est. c. l. m. p. 116.

Qui rex¹⁾ quum iter suscepisset, eum uxorem suo loco reliquisse regnantem. Fuisse autem locum, in quo si fumum fecissent, hoc militibus conveniendi signum esset. Nocte quadam reginae puellas ludentes fumum igne accenso excitavisse, ut milites convenirent et reginae a consiliariis consilium datum esse, milites ad opus adhibendi, ne illi, si postea fumum viderent, hoc ioci causa factum esse putarent. Regem autem de re certiore factum ista dixisse verba. Rem Alscharikijus ben-Alkathami aliter narravit: Barakisch nomen uxoris Lokmani Ahditae erat. Lokmanus e gente Banu-Dhad oriundus erat, quae camelorum carne non vescabatur. Filius ex uxore Barakisch genitus ad matris gentem perveniens cibo excipiebatur. Rediens mactati cameli os reportavit, cuius gustatum quum optimum invenisset Lokmanus, filium, quid esset, interrogavit. Filius respondit: Cameli os, quem avunculi mei mactarunt. Lokmanus autem dixit: Cameli carnes bonae sunt, quemadmodum video. Ista verba uxor Barakisch audiens dixit: **جملنا واجتمل** „Cameli carnes edendas nobis da, et tu ipse cameli carnes ede!“²⁾ quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Quum autem hisce verbis commotus Lokmanus Barakischi gentisque eius camelos carnis vescendae causa trucidaret, et cognati Lokmani eius exemplum imitarentur, verba illa dicebantur, quibus significatur, hominem opus fecisse sibi noxium. Cecinit Hamsahus ben-Bidh:

لَمْ يَكُنْ عَنْ جَنَائِي لِحَقَّتِي لَا يَسَارَى وَلَا يَمِينِي جَنَّتِي
بَلْ جَنَّاها أَخٌ عَلَيَّ كَرِيمٌ وَعَلَيَّ أَهْلُهَا بِرَأْسِ تَجَنِّي

„Non propter crimen, quod commiseram, ista calamitas me adflixit, neque sinistra neque dextera manus in me iniusta erat; sed frater generosus id contra me commisit, et contra gentem suam Barakischa crimen commisit.“

1) Kamusi auctor, istum regem Lokmanum Ahditum fuisse adnotavit.

2) In scholiis verbum **جمل** a **جميل** omentum liquefactum derivandum esse dicitur. c. Cap. V. 59.

٤٧ عَجَلَتْ الْكَلْبَةُ أَنْ تَلِدَ ذَا عَيْنَيْنِ

47. Canis festinat, ut fetum duobus oculis praeditum pariat.

Canis fetum celerrime enititur, quae causa esse dicitur, cur fetus oculi clausi sint. Proverbium igitur de viro nimium festinante, ut opus non bene perficiat, adhibetur. In Samachscharii opere عجلت ما عجلت الكلمة etc. »Festinat modo quo festinat canis« etc. legitur.

٤٨ عَلَقْتُ مَعَالِقَهَا وَصَرَ لِلْجَنْدُبِ

48. Adhaeret (situla) loco, ubi adhaerere debet, et strident locustae.

Proverbii sensus est: Res necessario peragenda est; sed debilis gentis timore percussus est. Meid. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de re bene firmata et instituta في استحکام الامر وانبرامه. Proverbii originem talem fuisse narrant: Vir quidam ad puteum accedens situlam suam ad putei situlam adhaeserat. Tum ad putei dominum tendens se eius vicinum esse dixit. Ille, quam ob rem? interrogans, quum alter, se situlam suam ad putei situlam adhaesisse, diceret, vicinitatem non agnovit et alterum abire iussit. Alter autem se abire non posse ob summum aestum significaturus verbis istis usus est. Conf. Djeuh. s. علق et Samachschar. Ebn-Alahrabius dixit: Vir quidam mulierem comam demissam quae habebat, perfecto corpore praeditam in matrimonium petierat. Matrimonio contracto ad eum mulier parva et deformis deducebatur. Quam quum conspiceret, dixit, se aliam in matrimonium petiisse. At uxor proverbii verbis utebatur significatura, rem peractam mutari non posse. Quod ad vocem معالق attinet, eam pluralem esse aut a voce معلق, locus ubi appensum est« aut a معتلق «locus ubi quid appenditur» derivari posse putant. Littera ت feminini signum in verbo علقن aut

ad دلو situlam aut ad ارشية »funes« referri potest, ut
sensus sit: تعلقن الارشية بمواضع تعلقها Appensi sunt
funes in locis, ubi appenduntur.« Proverbio metrum Camil
est. p.212.

٤٩ عِنْدَ اللَّهِ حَمْرٌ حَبَارِيَّتٍ وَعِنْدَ اللَّهِ حَمْرٌ
قَطَا سِمَانٍ

49. Apud Deum sunt carnes otidum et apud Deum
sunt carnes avium pinguium Katha appella-
tarum.

Duo proverbia esse videntur, quae in re adhibentur,
quam optamus, sed assequi non possumus.

٥٠ الْعُقُوقُ تُكَلِّدُ مَنْ لَمْ يَتَّكِلْ

50. Inobedientia erga parentes est oratio eius,
qui infantibus orbatus non est.

Contra quem infantes inobedientes sunt, is ab eo non
differt, qui infantibus orbatus est. Proverbium liberorum
inobedientiam vituperat. Scharaf-Aldin. Samachschi.

٥١ عَشٍّ وَلَا تَغْتَرَّ

51. Pabulum vespertinum praebe et ne vana spe
decipiaris!

Verba haec viro dicebantur, qui noctu camelos in de-
sertum abducere volebat sperans fore, ut ibi pabulum inve-
niret. Proverbium nos monet, ut cauti simus, neque in re
futura et incerta spem ponamus. Rebus, quae in potestate
nostra sint, diligenter nobis utendum esse.

٥٢ عَشٍّ رَجَبًا تَرَعَجَّبَا

52. Si vivis mensem Redjeb, miraculum videbis.

Conf. C. I p. 261. Narrant, Alharitsum ben-Ahbbad

ben-Kais ben-'Tsahlab, quum senex et mente alienatus esset, unam ex uxoribus suis repudio dimisisse. Eam quum in matrimonium duxisset vir quidam, Alharitso sibi occurrenti illum narrasse, quomodo ea in ipsum amorem singularem manifestaret. Alharitsum proverbii verbis respondisse. Proverbii autem verba hunc sensum praebent: Quod si per longi temporis spatium cum ea vitam duxeris, res videbis, quae te admiratione implebunt. Redjeb nomen mensis est. Abu-l'Hasanus Althusi igitur verba بعد رجب, post mensem Redjeb“ omissa esse putat. Alii dixerunt, Redjeb hoc in proverbio anni significationem habere. Imperativo autem, quemadmodum latine verti, conditionis (si) et consecutionis sensus inest. Samachscharius et hunc legendi modum adnotavit: عَشْ تَر مَا لَمْ تَره. Si vivis, videbis id quod non vidisti“. (Conf. prov. 101.) Proverbia nos docent, rerum praesentem statum tempore mutatum iri.

٥٣ عَلَى مَا خَيْلَتْ وَعَثَ الْقَصِيمِ

53. (Incedo) in re, quam mihi proposui, campis arenosis mollibus!

Scholion proverbium sic explicat: اى لاركن الامر على ما فيه من الهول والقصيم الرمل والوعث المكان السهل الكثير الرمل تغيب فيه الاقدام ويشق المشى فيه وقوله على ما خيلت اى على ما شبهت من قولهم فلان يمضى على الماخيل اى على غرر من غير يقين والتاء فى خيلت للوعث وهى جمع وعثة وعلى من صلة فعل محذوف اى امضى على ما خيلت i. e. Profecto rem suscipiam, licet terribilis sit. Vox قصيم arenam et وعث locum mollem, arenosum, ut pedes immergantur et difficilis sit incessu designat. Verba autem على ما خيلت idem significant, quod على ما شبهت a loquendi modo desumta: فلان يمضى على الماخيل i. e. in via incedit incerti eventus. Pronomen autem ت in voce خيلت referendum est ad vocem وعث, quae est pluralis forma a

derivanda; praepositio على vero coniungendae vocis cum omissio verbo امضى inservit i. e. خيلت ما على امضى „Incedam viâ incerti eventus.“ Samachscharius, in cuius codice nil nisi خيلت ما على reperitur, proverbii explicationem talem adnotavit: الضمير للنفس او للحال والمعنى افعل ذلك على ما ارتكك نفسك او عميتك من سهولة او صعوبة يضرب Pronomen ad animam vel statum referendum est et sensus est: Fac illud sive facile sive difficile ex animae sententia tua tibi videtur. Adhibetur de facto necessario.“ Tum versum Sohairs adduxit:

تَرَاعِمُ عَلَى مَا خَيَّلْتَنِي أَرَاءَهُمَا وَإِنْ أَهْلَكَ النَّاسَ الْجَمَاعَاتُ وَالْأَزَلُ
„Vides eos in consilio capto perseverantes, et si agmina et penuria homines perdunt.“

ex quo videre licet, ex Samachscharii sententia vocem خيلت in proverbio vocalibus activi enunciandam esse. In initio autem proverbii alii primam verbi personam امضى, alii امض imperativum supplent. Proverbio metrum Wafir est. p. 204.

هَ عَسَى الْغَوِيرُ أَبُو سَا

54. Fieri potest, ut parva spelunca calamitates contineat.

Haec verba reginae Alsabbae adscribuntur, quae populo suo dixisse fertur Kozairo cum viris redeunte, qui cistis inclusi erant, ex Iraca; erat enim parva spelunca in via redeuntis. Verborum igitur sensus hic esset: Fortasse e regione speluncae ad vos malum venit. Accusativum ابو سَا vario modo interpretes explicant. Statuunt eum pendere e verbo عسى الغوير ان aut صار omissis, quasi dictum sit: عسى الغوير ان يكون ابو سَا vel يصير ابو سَا. Abu-Ahlius dixit, verbum عسى verbi كان significationem hoc in proverbio habere et hanc esse causam, cur accusativus sequatur. Samachscharius aliam proverbii originem adnotavit. Hominibus ob

pluviam vehementem in antrum fugientibus unus ex eorum numero remansit dicens: عسى أن يكون في الغار بأس, Fortasse in spelunca malum est. “ Intranses quum aut decidente monte obruti aut ab hostibus supervenientibus occisi essent (sic Alazmäihus), gens quibus ille unus nuntium rei adtulisset, dixit: كان هذا أبوسا لا بأسا واحدا, Haec erant mala plura, non unum malum erat. “ Istis autem verbis reginam Sabbam, quum e tentorio suo camelos cistas portantes contemplaretur, usam esse. Proverbium docet, rem nobis suspicionem mali timendi dare. Kamusi vero auctor Ghowair aquae, quae genti Calb esset, nomen esse dixit, et istam aquam proverbii verba fortasse spectare, dum via magna relicta Kazirus ad istam aquam iter deflexisset. Cum hoc Djeuharius consentit. Alcomaitus proverbium versui inseruit sequenti:

قَالُوا أَسَاءَ بَنُو كُرَزٍ فَقُلْتُ لَهُمْ عَسَى الْغَوِيرُ بِأَبَاسٍ وَأَغْوَارُ

,,Dixerunt: Gens Banu-Cors male fecit. Tum iis dixi: Fieri potest, ut parvum antrum plura mala et speluncas amplectatur. “

Conf. Kam. et Dj. in غوير et بأس

٥٥ عَيْصُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَ أَشْيَاءُ

55. Loti tui ex te sunt, et si invicem perplexi sunt.

Vocabulum عيص lotorum copiam in uno loco congregatarum designat. Quod arbores perplexae sunt, in eo vitium est, quia radices viribus destituuntur; interdum vero hoc ob multitudinem laudi inservit. Abu-Ohbaidus sequentem proverbii sensum esse statuit: Origine tecum coniuncti sunt propinqui tui, etsi diversam vivendi rationem sequantur. Patientia igitur utaris, eos enim a te remove non potes.

٥٦ عَصَبَهُ عَصَبَ السَّلْمَةِ

56. Constrinxit eum modo, quo arbor Salamah constringitur.

Sunt, qui عَصَبَهُ imperativi modo „constringe eum“ legant. Arborem spinosam Salamah appellatam quum amputare volunt, eius ramos firmiter constringere solent, ut ad arborem eiusque radicem perveniant. Samachscharius proverbium sic adnotavit: عَصَبَ فُلَانٍ عَصَبَ السَّلْمَةِ. „Constrictus est quidam modo, quo arbor Salamah constringitur“. Alhadjdjadjus dixisse fertur: لَا عَصَبَ لَكُمْ عَصَبَ السَّلْمَةِ. „Profecto vos constringam modo quo arbor Salamah constringitur“. Djenh. In avarum dicitur, a quo dona extorquentur.

٥٧ عَثَرْنَا بِشُرُسِ الدَّهْرِ

57. Offendimus plantas spinosas temporis.
Temporis calamitatibus adflieti sumus.

٥٨ عُشْبٌ وَلَا بَعِيرٌ

58. Herbae et non camelus.

Id est: Hae sunt herbae et non camelus adest, qui eas depascat. In virum dicitur, qui opes multas, quas possidet, neque sibi neque aliis commodo erogat. Samachscharius.

٥٩ عَادَ غَيْثٌ عَلَى مَا أَفْسَدَ

59. Reparavit pluvia id quod corruperat.

Voce افسد corruptit significant, pluviam raram et nimis paucam fuisse (امساکه), voce autem عاد (redit), eam herbas novas producere (احیاءه). Hoc vero modo proverbii verba interpretati sunt, quoniam noxa pluviae plagâ orta

eius reditu non reparatur. Alii autem aliter. Dicunt, plu-
viam evertere et corrumpere aquae receptacula, plantis
autem crescentibus noxam illam reparari. De viro adhiberi
proverbium, cuius utilitas maior sit quam noxa. Sed legi-
tur quoque فسد corruptum fuit et خبل, cui vocis cor-
rumpendi significatio tribuitur. Sunt denique, qui ما افسد
البرد, id quod frigus corrumpit, habeant. Quod si hunc le-
gendi modum admittis, proverbium de viro adhibendum est,
qui ab alio orta mala sua virtute reparat. Conf. Meidan.
Samachsch. confer. append. prov.

٦. أَعْطَى غَيْضًا مِنْ فَيْضٍ

60. Dedit exiguam quantitatem e copia.

Utraque vox غيض et فيض de pauca et multa aqua
usurpatur. Id est: Paucum dedit, quum multum possideret.
In eum dicitur, qui, quamquam opibus abundat, tamen par-
va dona dat. Conf. Kam. Dj. et C. XIX, 16.

١٦. عَنِيتُهُ تَشْفِي الْجَرَبَ

61. Urina eius (cameli) in sole siccata scabiem
medicat.

Vocabulum عنية urinam cameli in sole sicca-
tam, qua scabiem medicant, significat. In virum
excellentem dicitur, cuius consilio ad calamitates depellen-
das utuntur. Meid. Dj.

٦٢. عَى بِالْأَسْنَفِ

62. Haesitavit in ligando cingulo pectorali.

Vocabulum سنaf antilenam significat, quae cameli pec-
tus prope iugulum cingit, ne sella commoveatur. Huius
proverbii originem ex eo ortam esse narrant, quod vir at-

tonitus nesciverit, quomodo illud cingulum ligaret. De eo dicitur, qui timore vel stupore omnino percussus, quomodo rem agat, nescit.

٦٣ عَادَ السَّهْمُ إِلَى النَّزْعَةِ

63. Rediit sagitta ad iaculantes.

Id est: Rediit ius ad eos, quibus debebatur. Quando autem dicunt: عَادَ الرَّمْيُ عَلَى النَّزْعَةِ, Rediit iactus contra iaculatores, horum verborum sensus est: Adflixit in fine iniustitia eum, qui ipsam exercebat. In Samachscharii codice loco vocis عَلَى legitur إِلَى. His quoque verbis fuga hominum in pugna designatur. Conf. Kam. v. نَزَعَ

٦٤ أَعْطَى الْقَوْسَ بَارِيهَا

64 Da arcum dolanti.

Legitur بَارِيهَا nonnisi cum quiescente littera ي. Proverbium desumptum esse dicitur e versu poetæ:

يَا بَارِي الْقَوْسِ بَرِّيًا لَيْسَ خُحْكُمُ لَا تُظْلِمِ الْقَوْسَ وَأَعْطِ الْقَوْسَ بَارِيهَا

„O arcum dolans modo, quem non bene perficis! ne arcum corrumpas; sed arcum dolandi gnaro trade!“

Metrum versus Basith est. c. l. m. p. 190. Sensus autem proverbi est: Auxilio adhibe eos, qui rerum cognitione imbuti sunt.

٦٥ عَصَا الْجَبَّانِ أَطْوَلُ

65 Baculus timidi multum longus est.

1) In Meidanii codice loco vocis يَحْكُمُ legitur يَحْسُنُهَا, ut ad arcum suffixum referatur; loco vocis تَظْلِمُ legitur تَفْسِدُ, sed Scharaf-Aldini modus praeferendus est, quod Meidanii verba explicandi speciem habent.

Timidum longum sibi baculum eligere dicunt, ut in percutiendo ab hoste suo remotior sit. Hac igitur in re timoris signum vident. Conf. doct. Bertheau lib. p. 14 text.

٦٦ الْعَبْدُ يَقْرَعُ بِالْعَصَا وَالْحُرُّ تَكْفِيهِ الْمَلَامَةِ

66. Servus baculo percutitur, et in libero vituperium sufficit.

Loco vocis الملامة legitur quoque الاشارة „nutus“. Hisce verbis servi vilitas significatur. Observare mihi liceat, quae Almofadhdhelus adnotaverit de cognomine gentis Banu-Asad عبيد العصا „servi baculi“, ea in codice meo et Berolinensi nonnisi explicando proverbio praecedenti inservire. In codice Lugdunensi عبيد العصا „servi baculi“ tanquam novum proverbium scriptum reperitur. Cognominis causam hanc fuisse, Almofadhdhelus narravit: Filius quidam Moahwjjahi Meccam proficiscens desiderabatur. Cuius rei suscipio quum in virum e gente Banu-Asad Hibal appellatum caderet, Haritsus rei certior factus in regionem Tehamah, sedem gentis Banu-Asad tempore, quo Meccam proficisci solebant, profectus est. Gens Banu-Asad fugam cepit, et Haritsus publice nuntiavit, qui unum e gente Asad in hospitium recepisset, eizs sanguinem sine vindicta effundi posse. Hac vero re in summum discrimen adducta gens Hibalum ad Haritsum adduxit. Haritsus huic veniam dedit, caeteros occidi iussit. Erat autem ei uxor Ohzajjah (parvus baculus) appellata ad gentem Cendah, quae pars gentis Wahab ben - Alharits erat, pertinens, quae gentem Banu-Asad avunculorum loco habebat. Huiusce precibus commotus Asaditis libertatem dedit, in cuius rei signum quilibet eorum baculum accepit. Pauci tum temporis erant Asaditae et regionem Tehamam usque ad mortem Alharitsi incolebant. Post gens Cenanah eos ex oppido Mecca expulit. Cognominis autem causa tum nomen mulieris illius

Ohzajjah (parvus baculus) appellatae, tum baculus, quem quilibet acceperat, fuisse dicitur. Kamusi auctor verba *هم عبيد العصا* „servi baculi sunt“ significare dixit, eos baculo percuti.

٦٧ أَعْرَضَ ثَوْبُ الْمَلْبَسِ

67. Apparuit vestis suspecti.

Proverbium hoc scholio explicatur, quod addere placet, quum in interpretando dubium sit: وذلك اذا عرض الثقفة فلم يدر الرجل من يأخذ ويروى عرض فمن روى اعرض (اكان معناه ظهر كقول عمرو بن كلثوم واعرضت اليمامة واشمخرت ومن روى عرض (كان معناه صار عريضا والملبس المغطى وهو المتهم كانه قال ظهر ثوب المتهم يعنى ما هو فيه واشتمل عليه من التهمة وهذا قريب من قولهم اعرضت (الثقفة وذلك اذا قيل لك من تتهم فنقول بنى فلان للقبيلة بأسرها وهذا قريب من قولهم اعرضت) الشى اذا جعلته عريضا قال ابو عمرو وكان ابو حاضِر الاسيدى من بنى اسيد بن عمرو بن تميم من اجمل الناس واكملهم منظرا فراه عبد الله بن صفوان بن امية الجمحي يطوف بالبيت فراه جماله فقال لُغلام له وجحك ادنى من الرجل فانى اخاله امرا من قريش العراق فادناه منه وكان عبد الله اعرج فقال ممن الرجل فقال ابو حاضِر انا امرو من نزار فقال عبد الله اعرض ثوب الملبس نزار كثير ايهم انت قال امرو من مضر قل مضر كثير ايهم انت قال احد بنى عمرو بن تميم ثم احد بنى اسيد بن عمرو وانا ابو حاضِر فقال ابن صفوان افنة لك عهيرة تيباس والعهيرة تصغير العهر وهو الزنا قلت لعله ادخل الهاء فى عهيرة للمبالغة او ارادة القبيلة ونصبه على الذم او اراد يا عهيرة تيباس قال ابو عمرو وتزعم العرب ان

1) Verba inclusa in codice Lugd. non sunt.

2) Verba inclusa non nisi codex Berol. habet.

بنى اسيد نياسوا العرب وقال الفرزدق في ابى حاضر وبعضهم
يرويهما لزياد الاعجم وكان ابو حاضر احد المشهورين بالنزنا

أَبَا حَاضِرٍ مَا بَالُ بَرْدَيْكَ أَصْبَحَا عَلَى ابْنَةِ فَرْجٍ رِدَاءٍ وَمِيزَرَا

أَبَا حَاضِرٍ مَنْ يَنْزَنَ يُظَاهِرُ زَنَؤُهُ وَمَنْ يَشْرِبُ الصُّهْبَاءَ يُصْبِحُ مَسْكَرَا

وبنت فروج اسمها حمامة وكان ابو حاضر يتهم بها

»Id dicitur, si suspicio lata est, ut vir nesciat, quem capiat. Et legitur اعرض. Lectioni اعرض significatio apparendi tribuenda est, ut in verbis Ahmru ben-Celtsum: »Apparuit regio Aljenamah et alta fuit.« Sin vero lectionem اعرض admittis, significatio »factus est largus« voci tribuenda est.

Vocabulum الملبس idem est, quam المغطى et is suspectus est, quasi dixit: »Apparuit vestis suspecti« id est: id quod in ea est et quam complectitur, suspicio. Hoc autem non multum recedit a loquendi modo اعرضت القرعة. »Suspicio larga fuit.« (Conf. prov. 90.) nempe, quum interrogatus: De quonam suspicionem habes? respondes: De quibusdam, totam gentem complectens. Et hoc non diversum est a loquendi modo: اعرضت الشى. »Largam feci rem.«

Dixit Abu-Ahmru: Abu-Hadhirus Osaidita ad gentem Osaid ben-Ahmru ben-Tamim pertinens pulcherrimis hominibus et externo corporis habitu perfectissimis accensebatur. Quem videns Ahbd-Allahus ben-Zafwan ben-Omajjah Aldjomahita, quum in templo sacro Meccae circumiret, et viri pulchritudinem admirans servo dixit. Eheu! Adduc mihi istum virum! puto enim eum esse e Koraischitarum in Iraca numero. Adduxit igitur eum. Ahbd-Allahus autem naturâ claudus erat. Interrogavit autem advenientem: Cuiusnam gentis est vir? Dixit Abu-Hadhirus: Ego sum unus gentis Nesar. Dixit Ahbd-Allahus: »Apparuit vestis suspecti.« Nesar nomen est, quod multas gentes complectitur; ad quamnam earum tu pertines? dixit: Ego vir gentis Modhar sum. Dixit alter: Et Modhar gentes multas com-

plectitur; e quam autem earum tu oriundus es? Dixit: Ego sum unus gentis Banu-Ahmru ben-Tamim, tum unus gentis Banu-Osaid ben-Ahmru et ego sum Abu-Hadhir. Dixit Abu-Zafwan: Phui! O adulterium hircum regens! Vocabulum عهيرة est diminutivi forma a voce عهر derivanda, cui vocabulo adulterii significatio est. Dixit: Fortasse litteram 3 addidit, ut vis significationis augeretur aut gentem designare voluit, et accusativi casum posuit vituperii causa, quod voci inesse voluit, ut esset pro يا عهيرة تيباس. O adulterium hircum regens.“ Dixit Abu-Ahmruus: Arabes contendunt, gentem Banu-Asad esse hircos regentes inter Arabes. Poeta Alferasdakus Abu-Hadhirum versibus, quos alii Sijado Alahdjam adscribunt, designavit. Abu-Hadhiri stuprum divulgatum erat.

O Abu-Hadhire! cur vestes tuae duae striatae sunt matutino tempore super Ebnat-Alfarrudja tanquam pallium et velamen? O Abu-Hadhire, qui adulterium facit, eius adulterium adparet et qui vinum bibit, ebrius fit!')

Nomen feminae cognominatae Bint-Farrudj, erat Hemamah. Adulterii cum ea commissi Abu-Hadhirus suspectus erat“. Kamusi auctor, qui sub radice لبس proverbium hoc adnotavit et triplici modo vocem الملبس²⁾ enunciari posse dixit, de eo proverbium adhiberi contendit, qui multis suspectus sit. Kamusi autem interpret Turcicus, qui, ut mihi videtur, falso modo proverbium عرض الثوب الملبس adnotavit, fusius rem explicans dixit, عرض hoc in proverbio significare صار. Largus factus est“ nempe suspecti vestimentum largum est, ut ad omnes pertineat, qui eum suspectum habeant. Vocabulum ملبس idem quod مغطى, tectus“ signifi-

1) Versuum metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

الملبس et الملبس الملبس²⁾

cat i. e. suspicione circumdatus. At مغلّس ut منبر et ملبس participii activi se. tegentis significationem praebent. Sunt autem, qui verbo أعرض significationem verbi ظهر „apparuit“ tribuant, i. e. Suspecti suspicio apparuit. De eo proverbium adhibetur, qui multis suspectus est. Samachscharius dixit, proverbium de eo adhiberi, qui rem haud accurate verbis descriperit; sed vago tantum modo dixerit. c. prov. 90.

٦٨ اَعْلَلَّ تَخَطَّبَ

68. Iterum bibe, pinguis fies!

Si una vice post alteram bibis, pinguis fies. Haec verba, quae camelum spectant, cum otio rem peragendam esse docent, ut bonus successus sit. Meid. Dj. Samachscharius dicit, proverbium significare, quamlibet rem sive bona sit, sive mala, fructum suum ferre. Scharaf-Aldinus autem contendit, proverbium adhiberi de viro avido, qui opes colligat et non satietur.

٦٩ عَنْ صَبُوحٍ تَرْقُقُ

69. Propter potum matutinum metonymiam adhibes.

Vocabulum رَقُق significat „exornavit“ i. e. Exornas sermonem tuum per metonymiam propter potum matutinum. Proverbii huius originem talem fuisse tradunt: Vir quidam Djaban appellatus a quibusdam nocte hospitio exceptus quum cibo et potu vespertino (غَبُوق) satiatus esset, dixit: Quum potum matutinum mihi praeberitis, quomodo viâ meâ incedam et opus meum perficiam? Illi autem protulerunt proverbii verba significaturi, cum potum matutinum dixisse, ut intelligerent, potum matutinum ei praeendum esse. Verbum autem رَقُق cum praepositione عَنْ coniunctum est, quia verbi كُنِيَ

significationem habet. In eum dicitur proverbium, qui per metonymiam aliam rem indicare vult. In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere اعن legitur, ex quo videre licet, in proverbio interrogationem esse.

٧٠ عَدَا الْقَارِصُ فَحَزَرَ

70. Transgressum fuit lac acre (fines) et tum valde acidum fuit.

Vocabulum قارص lac acre, linguam pungens significat. Proverbium in re gravi adhibetur. conf. Dj. In proverbio autem voci القارص aut nominativi aut accusativi casus tribuitur. Quod si nominativi casum admittis, obiectum omissum est, scilicet حده finem suum, sin vero accusativi casum esse statuis, subiectum اللبن lac supplendum erit; i. e. عدا اللبن القارص, „Lac transgressum est lac acidum i. e. lactis acidi finem. Dixit poeta Alahdjadj appellatus:

يَا عُمَرَ بْنَ مَعْمَرٍ لَا مُنْتَظَرٌ بَعْدَ الَّذِي عَدَا الْقَرُوصَ فَحَزَرَ

„O Ohmare fili Mahmari! non est tempus expectandi, postquam lac pungentis fines transgressum est et acidum factum est.“

Versus metrum Redjes est. c. l. m. p. 230.

٧١ اسْتَعْجَلْتُ قَدِيرَهَا فَلَمْتَلْتُ

71. Acceleravit carnem suam in olla coctam; sed eam in cineres coniecit.

In eum dicitur, qui ob festinationem in re peragenda tantum parte voti potitur. In meo codice vocales primae praeteriti personae adscriptae sunt, ut verti possit: „Rogavi, ut carnem coctam acceleraret; sed carnem in cineres coniecit. In Scharaf-Aldini opere قدرها „ol-

lam suam“ legitur; Samachscharius cum nostro legendi modo consentit. Uterque proverbium sic explicarunt: اصله ان امرأة كانت تطبخ قدرا فتناولت قطعة فملتها يوضع في الامر يجعل به قبل اوانه قال

وَإِذَا الْعَذَارَى بِالْذَّخَانِ تَقَنَعَتْ وَاسْتَجَلَّتْ نَصَبَ الْقُدُورِ فَمَلَّتْ

„Proverbii origo talis erat: Mulier ollam coquebat. Tum segmentum (carnis) sumsit idque cineribus coquendum supposuit. Adhibetur in re, quae ante tempus suum acceleratur. Dixit poeta:

Quando virgines fumo tanquam velotectae sunt, accelerant ponere ollas, et tum in cineres (carnes) coniiciunt.“ Versus metrum Camil est. c. l. m. p. 212.

٧٢ عَرَفَ النَّخْلُ أَهْلَهُ

72. Cognoverunt palmae gentem suam.

Proverbii origo talis fuisse traditur: Gens Ahbd-Alkais et Schann ben-Afza quum e suis regionibus in meliorem terram Albahrain appellatam profecti secum ibi degentes Ijaditas et Asditas coniunxissent, ad palmarum amputatos ramos equos suos alligarunt. Id quod videntes Ijaditae verba dixerunt, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt. Significant, rem commissam esse ei, qui eam perficere possit.

٧٣ أَعْطِ أَخَاكَ ثَمْرَةً فَإِنَّ أَبِي فَجْمَرَةٌ

73. Fratri tuo dactylum da; si recusat, prunam

Metrum Redjes (conf. l. m. p. 231) habens in eum dicitur, qui contemptum honoris dignitati praefert.

٧٤ عَرَّ فَقْرَهُ بِفِيهِ لَعَلَّهُ يُلْهِمُهُ

74. Paupertatem ori eius illini, fortasse haec cum occupabit.

De paupere dicitur, qui in vitiis perseverat, quamquam opibus adjuvatur. Ne igitur ad eum adjuvandum opes erogare, fieri enim potest, ut paupertate sua occupatus et pressus a prava agendi ratione recedere cogatur. Verbum *عز* hoc in proverbio illiniendi, tegendi significationem habet. Alii autem *أغر* legunt, quod Meidanio praeferendum videtur. Dicitur *غروت السهم* „glutine pennas ad sagittam affixi.“ Alasharius dixit, proverbii sensum esse: Sine eum in errore suo perseverare, si eum in viam rectam dirigere non potes. Fortasse in interitum incidet, ut te non amplius adfligat.

٧٥ عِنْدَ النَّوَى يَكْذِبُكَ الصَّادِقُ

75. Apud migrationem verax tibi mentitur.

Almofadhdhelus dixit, viro servum fuisse, qui nunquam mendacium proferret. Alius quidam, se illum servum ad mendacium proferendum impulsurum esse, quum dixisset, uterque pignore dato certabat. Re constituta alter ille dominum rogavit, ut servus apud ipsum pernoctaret. Factum est. Servo carnem pulli cameli (*حوار*) et lac dulce, quod in utrem acidum immiserant, apponebant. Tum postero mane impedimentis sublatis servum ad dominum remittentes, iter ingressi sunt; sed quum servus e conspectu abiisset, substiterunt. Servus a domino interrogatus dixit, illos sibi carnem neque macram neque pinguem cibo dedisse, lac autem neque merum neque affusum oxygalae sibi bibendum obtulisse. Illos autem, quum ipse abiret, castris motis iter suscepisse. Tum aut in itinere fuisse aut castra posuisse. His autem verbis addidit: *وفي النوى يكذبك الصادق* „et in migratione verax tibi mentitur“ quae postea in proverbium venerunt. Sic dominum, ut caveret, monuit. Adhibetur autem proverbium de eo, qui verax ad mendacium compellitur. Abu-Säihdus dicit, proverbium de eo adhiberi, qui ad extremum eius, quod ipsi notum sit, perveni-

ens nil amplius addat, ne mendacium proferat. Legitur quoque sic proverbium: وفي النوى ما يكذبك »et in migratione est id quod te ad mendacium impellit.« Verborum autem sensus est: في نواهم يكذب الصادق أن أخبر أن »Quod attinet ad eorum migrationem, verax mentitur, si nuntiat, se eos tales postremum vidisse.« vid. Erpen. prov. II, 53. Samachscharius dicit, proverbium adhiberi de viro, qui veracitate notus ad mendacium cogatur.

٧٦ عَدُوُّ الرَّجُلِ حِمَقُهُ وَصَدِيقُهُ عَقْلُهُ

76. Viri inimica est ipsius stultitia, et prudentia est amica.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi adscribuntur.

٧٧ عَلَى الشَّرَفِ الْأَقْصَى فَاْبَعْدُ

77. Super summo cacumine, tum peri!

Male precantur hisce verbis. Idem est ac si quis dixerit: اهلك كايينا او مطلا على المكان المرتفع »Peri, dum es vel immines super loco alto sc. decidens.«

٨ عَيْلٌ مَا هُوَ عَائِلُهُ

78. Victa sit res eum vincens!

Verbis hisce viro bene precantur, cuius verba aut facta admiratione adficiunt. Legitur quoque sic proverbium: عَيْلٌ مَا هُوَ عَائِلُهُ »Victa sit res, quae eum vicit et adflixit.« Samachschar.

٧٩ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخَيْبَةِ فَأَمَّا الْهَيْبَةُ فَلَا هَيْبَةَ

79. Ne me frustreris, precor! quod ad timorem attinet, nullus est timor.

Verba haec Solaico ben-Solacah adscribuntur, qui timidum se non esse, hisce verbis significavit.

٨٠. عِلْمَانِ خَيْرٌ مِنْ عِلْمٍ

80. Duae scientiae meliores sunt, quam una scientia.

Vir in via incedens filio comitanti dixit: O fili mi! de via nobis interroga! Filius quum responderet, se viam nosse, pater verba ista dixit indicaturus, bonam esse rerum investigationem aliis in consilium adhibitis.

٨١. عُضْلَةٌ مِنَ الْعُضْلِ

81. Infortunium ex infortuniis.

Hoc de viro multum versuto adhibetur, quemadmodum *عُضْلَةٌ مِنَ الْبَوَاقِعِ* (conf. C. II, 40.) dicunt. Vocis *عضلة* significationem cohaerere putant cum loquendi modo *عضل به* *عضلت* *انفصاء* «Nimis angustus fuit ei campus apertus» vel *عضلت المرأة* «difficilem partum habuit mulier», quum ei infans quasi adhaereret, ut nomen *عضلة* istam significationem accepisse videatur, quoniam in rebus adhaeret aut quoniam rem tractanti difficilem reddit. Conf. Dj. s. *عضل*.

٧٢. عَادَ الْحَيْسُ يُجَاسُ

82. Rex mixta iterum miscetur.

Dicitur *هذا الامر حيس* «Haec res non firma est.» Vocabulum *حيس* cibi nomen est parati ex dactylis mixtis cum butyro et oxygala cibi, quo edentis vires non multum augentur, tum vocabulum *حيس* rem mixtam designat. Proverbii sensus autem hic esse dicitur: Corruptum iterum corrumpitur *عاد الفاسد يفسد*. Proverbii originem hanc fuisse tradunt: Vir, cui ut rem perficeret, imperatum erat, eam non bene peregit. Ab imperante hanc ob causam quum vituperatus esset, alius quidam rem correcturus peiorem reddidit. Hoc videns dixit imperans verba, quae postea in

proverbii consuetudinem venerunt. Samachscharius rem paulo aliter explicat; sed sensus idem est. Kamusi auctor diversum praeterea explicandi modum adnotavit.

٣٨ اَعْتَبِرَ السَّفَرُ بِاَوَّلِهِ

83. Iter initio suo edocuit.

Proverbium significat, omnem rem initio suo, qualis futura sit, hominem docere, Samach. Scharaf-Aldin.

٨٤ عَلَى الْخَبِيرِ سَقَطَتْ

84. Gnaram rei invenisti.

Verbum سقط hoc in proverbio locum verbi »عثر« pede offendit» tenet, quia pede offendens super id, quod offendit, cadere solet. Proverbium Almalico ben-Djobair¹⁾ Alahmeri tribuitur, qui Arabum sapientibus accensebatur. Interrogatus erat de viro, cui primum pulsatus fuisset baculus. Proverbii verbis Ferasdakus usus est, quum in Iracam profecturus Alhosainus Ahlii filius eum in regionem Hidjasi tendentem, quaenam incolarum Cufae erga ipsum mens esset, interrogasset. Significant verba, se optime rem scire. Proverbium Haririus p. 147 adhibuit. Djeuharius (s. v. نوط) dixit, cum hoc alterum proverbium consentire: كَالْحَادِي ut camelorum ductor, cui camelus non est; at vero sub radice عطا sic proverbium explicavit: اَي يَتَنَاوَلُ مَا لَا مَطْمَعُ فِيهِ وَلَا مَتَنَاوَلُ i. e. capit id, quod desiderabile non est et in quo locus capiendi non est. Samachscharius denique de formante (vel aurifabro) instrumentis carente adhiberi dixit: يَضْرِبُ لِلصَّايِغِ بَغِيرِ الْاَلَةِ

٨٥ عَاطٍ بِبَغِيرِ اَنْوَاطٍ

85. Capiens et non sunt res suspensae.

1) Sic in Meidanii codicibus. In Samachscharii codice حَيِّى in Harrii opere p. 147 جَنِى legitur.

In eum dicitur, qui res sibi arrogat, quas non possidet.

٨٦ عَادَةُ السُّوءِ شَرٌّ مِنَ الْمَغْرَمِ

86. Consuetudo prava peior est quam debitum.

Si virum re adsuefecisti, tum ei rem recusas, maiorem tibi molestiam res parat, quam debitum. Alii causam in eo vident, quod creditor debito soluto contentus sit, consuetudo autem hominem non relinquat. conf. Golii Adag. 77.

٨٧ الْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ بَيْنَ جُمَادَى وَرَجَبِ

87. Res admiranda, omnino res admiranda inter mensem Djumadam et Redjebum.

Verba haec Ahzimus ben-Almokschäihrr Dhabbita dixit. Eius frater Abidahus amore uxoris Alchonaifisi ben-Cheschrem Schaibanitae captus erat. Chonaifisus vir multum suspiciosus et fortis quum audivisset, Abidahum ad uxorem suam ivisse, sumta lancea equum conscendens Abidaho insidias paravit. In Abidahum, qui votis potitus et versus canens, quibus ipsum Chonaifisum perstringeret, reverteretur, impetum fecit. Abidahus eum videns dixit: Memor sis reverentiae (حُرْمَةِ) Cheschremi. At ille respondit: Per Cheschremi reverentiam te occidam! Dixit: Moram mihi concede, donec lorica mihi induerim. Sed Chonaifisus respondens: Num armis carens lorica mihi induet? eum occidit. Ahzimus de fratris caede certior factus vestes laceras sumens, gladium cingens, equum conscendit et ad atrium occisoris sine mensis Djumadae posterioris tetendit; voluit enim eum statim occidere, ne mensis Redjeb intercederet, quo hominem occidere nefas erat. Ibi alta voce clamavit: O fili Cheschremi! opem fer viro, qui rem sibi impositam perficere non potest. Interroganti Chonaifiso, quis ille sit, alter respondit: Vir e gente Banu-Dhabbah, cui violenter eripuerat frater meus uxorem, hunc occidit. Ego

solus vindictam sumere non possum. Chonaifisus igitur sumta lancea cum eo exiit. Ahzimus, quum a gente eius satis longo spatio abesset, propius accedens capite eum truncavit et ista verba dixit, quae in proverbii consuetudinem venerunt.

٨٨ عِي الصَّمْتُ أَحْسَنُ مِنْ عِي الْمَنْطِقِ

88. Impeditâ linguâ esse cum silentia melius est quam impeditâ linguâ esse cum sermone.

Simili modo dicitur: السكوت ستر ممدود على العي „Silentium est velum extensum super linguae impotentia et tegumentum super linguae difficultate.“ Proverbii sensus est: Si quis, qui clare et distincte non loquitur, omnino silet, melius hoc habendum est, quam si verba faciens clare et distincte non loquitur. Dixit poeta:

خَلَّ جَنْبَيْكَ لِسَامٍ وَأَمَّصَ عَنْهُ بِسَلَامٍ

مَنْ بَدَأَ الصَّمْتَ خَيْرٌ لَكَ مِنْ ذَاكَ الْكَلَامِ

عِشْ مِنَ النَّاسِ إِنْ أَطَّعْتَ سَلَامًا بِسَلَامٍ

„Fac, ut iaculans locum laterum tuorum vacuum inveniat et ab eo noxa liberatus eris. Morbo silentii morere! Melius tibi erit, quam morbo sermonis adfligi. Vive incolumis ab hominibus, si incolumitatem acquirere potes!“

Versuum metrum Raml est. c. l. m. p. 239. Tertius versus in codice Berol. tanquam novum proverbium scriptus est.

Narravit Ebn-Auhnus, se cum aliis apud Rabiahum ben-Ahbd-Alrahman consedissee, qui sermones caederet et Arabem campestem interrogaret: Qualis inter vos eloquentia est? Illum respondisse: Breviter et simul recte loqui. Tum alterum sic perrexisse: Quale autem eloquentiae contrarium (عِي) vo-

bis videtur? Arabem respondisse: 'Talis est vester loquendi modus. Conf. prov. 113.

٨٩ الْعَلْفُوفُ مُوَلَّعٌ بِالْأَصُوفِ

89. Senex delirus lanae deditus est.

In senem delirum dicitur, qui lusui cuidam deditus est.

٩٠ أَعْرَضَتْ الْقِرْفَةُ

90. Lata facta est suspicio.

Si quis dicit: سَرَقَ ثَوْبِي رَجُلٌ مِنَ الْعِرَاقِ أَوْ خِرَاسَانَ „Furatus est vestem meam vir ex Iraca aut Chorasana“ proverbii verba ei dicuntur, suspicio enim regionem amplectitur, ut proverbium in eum dicatur, cuius suspicio in plures cadit. In meo codice vocales additae sunt, ut vertatur: „Suspicionem largam fecisti.“ Quem secutus sum enunciandi modum, is in codice Scharaf-Aldini adnotatus est. Conf. Samachschar. et prov. 67. schol.

٩١ اِعْقِلْ وَتَوَكَّلْ

91. Alliga et fiduciam habe!

Proverbium nos monet, ut prudentia et cautione in rebus utamur. Narrant, virum Mohammedem interrogasse: ارسل نائتي واتوكل „Num dimittam camelam meam et confidam?“ Mohammedem respondisse: اعقلها وتوكل „Alliga eam et fiduciam habe!“ In meo codice proverbium hoc post sequens locum habet.

٩٢ عَادَ مُوْخِرُ الْأَمْرِ إِلَى الْوَزْعَةِ

92. Rediit postrema rei pars ad prohibentes.

Sic proverbium explicatur: الوزعة جمع وازع يعني اهل الوزعة Vox pluralis est a

singulari وازع derivandus i. e. prudentes, qui ignorantes repellunt.

٩٣ عَدَّوْكَ اِذْ اَنْتَ رُبَعٌ

93. Cursum tuum! (sc. curre) nam pullus camelus es.

Id est: Curre, dum iuvenis es. Accusativus عَدَّوْكَ ex omisso imperativo اعد curre! pendet. Monet nos proverbium, ut iusto tempore et perficiendi potestate data rem agamus. Enunciatur quoque عَدَّوْكَ „inimicum tuum“, tum imperativus احذر „cave“ supplendus est i. e. Cave inimicum tuum, dum debilis es.

٩٤ غَيْرَ رَعَى اَنْفَهُ الْكَلَاءُ

94. Asinus, cuius nasus herbas pavit.

Id est: Herbarum odorem percepit et eas quaesivit. In eum dicitur, cui res indicatiis apparentibus indicatur.

٩٥ عَلَقَتْ بِتَعْلَبَةِ الْعَلُوقُ

95. Tsalabaho mors adhaesit.

Tsalabah viri nomen est. De eo dicitur, qui in rem gravem et perniciosam incidit. Conf. Dj. v. علق

٩٦ عَنْ ظَهْرِهِ يَحْدُّ وَقْرًا

96. A dorso suo onus grave solvit.

Suo commodo inservit, quomodo camelus onustus celeriter incedit, ut onus mox a dorso suo deponatur. Nec non voci يحد quartae formae vocales tribuunt et significationem يضع deponit ei esse dicunt. In Samachscharii opere عَنْ ظَهْرِهِا تحل وقرا est, ut suffixum et pronomen in ver-

bo ad iumentum (دابة) referatur. Idem proverbium de viro, qui se defendat, adhiberi dicit.

٩٧ عَضَّ مِرٌّ نَابِيَهُ عَلَى جَذْمٍ

97. Momordit super radicem dentis sui.

De eo dicitur, qui diu vivens multa expertus est. Dixit poeta:

أَلَا نَظَرْنَا أَبْيَضَ مَسْرَبَتِي وَعَصَصْتُ مِنْ نَابِي عَلَى جَذْمٍ

„Nunc, quum crines in pectore albi sint, et radices dentium meorum momorderim.“

Versus, qui in Hamasa a Bohtario collecta legitur, ad metrum Sarih pertinet. c. l. m. p. 245.

٩٨ عَجَلْ لَابِلَكَ صَحَاءَهَا

98. Celeriter para camelis tuis prandium!

Monet proverbium, ut celeriter rem agamus non cunctantes.

٩٩ عُوْدِي إِلَى مَبَارِكِكْ

99. Redi, o camela! ad locum, ubi procumbere soles.

A camelis fugientibus desumptum proverbium in eum translatum est, qui rem vehementer fugit.

١٠٠ عَادَ فِي حَافِرَتِهِ

100. Rediit in via sua.

In eum dicitur, qui pravam agendi rationem reliquit, tum ad eam rediit. In Firuzabadii Djeuhariique operibus على loco vocis في legitur.

١٠١ عَشْ تَرَمَا لَمْ تَر

101. Vive, videbis quod non vidisti.

Cuius vita longa est, is rerum experientiâ docetur.

١٠٢ عَمُّ الْعَاجِزِ خُرْجَه

102. Patruus viri debilis eius hippopera est'.

Legitur quoque sic proverbium: عَمُّكَ خُرْجَكَ »Patruus tuus est hippopera tua.« Sic Samachscharius habet. Proverbii huius originem talem fuisse narrarunt. Vir quidam cum patruo suo iter suscipiens nil commeatus secum sumserat, quod in patruo spem poneret. Esuriens autem quum diceret: O patruemi! cibum mihi da! ille respondit: عَمُّكَ خُرْجَكَ »Patruus tuus hippopera tua est.« In eum dicitur, qui ab alio se cibum accepturum esse confidit. Samachscharius dixit, proverbium iubere hominem, suas ipsius opes erogare.

١٠٣ عَلَى هَذَا دَارَ الْقَمَقْمَرِ

103. Super hoc circumversus est urceus.

Proverbii huius originem hanc fuisse narrant. Hariolus, ut in domo furti auctorem cognoscat, inter duos digitos indices posito urceo fascinationibus, quae flando fiunt et incantationibus utitur. Tum si furem se invenisse putat, urceus circumvertitur, (dum hariolus ista verba dicit,) et ad personam furti ipsi suspectam pervenit. Proverbium significat, personam rei notitiam habere vel ad eam rem spectare. Samachscharius sic proverbium explicavit: هو للجمع الكثير والمقممان مثله يضرب من يسأل عن الشيء فيخبر بمقدار علمه. »Haec vox (قَمَقْمَر) copiam magnam significat, ut قَمَقْمَان. Proverbio is utitur, qui rem interrogatus tantum nuntiat, quantum scit.«

١٠٤ عَلَّقَ سَوْطَكَ حَيْثُ يَرَاهُ أَهْلَكَ

104. Flagellum tuum ibi suspende, ubi id gens tua videt.

Hoc Mohammedi adscribitur. Proverbii sensus est: Talem te erga gentem tuam gere, ut te metuant.

١٠٥ أُعْطِيَ مَقُولًا وَعَدِمَ مَعْقُولًا

105. Loquendi facultate donatus est, ingenio caret.

In eum dicitur, in cuius verbis, quae multa profert, prudentia non est. Conf. 138.

١٠٦ عَاقُولُ حَدِيثٍ

106. Anfractus narrationis.

Vox عاقول fluvii aut vallis pars curva est, quae res ibi latentes custodit et servat, quapropter proverbium hominem designat, qui rei ipsi narratae non obliviscitur.

١٠٧ أَعْشَارُ أَرْفَضَتْ

107. Segmenta dispergebantur.

Vocabulum أَعْشَار partes dissectas mactati animalis significat. Dicitur quoque بِرْمَةِ أَعْشَار »Olla in plures partes fracta«. Proverbium in gentem adhibetur, quae in varias regiones dispersa est.

١٠٨ عِزُّ الرَّجُلِ اسْتِغْنَاؤُهُ عَنِ النَّاسِ

108. Viri potentia in eo consistit, quod hominibus carere potest.

Verba haec sapienti antiquo tempore viventi adscribuntur.

١٠٩ عَلَى غَرِيَّتِهَا تُحْدِي الْأَبْدَ

109. Propter peregrinam inter eos cameli impelluntur.

In meo codice *تَجْرِي* »ad cursum adiguntur« legitur. Peregrina camela percutitur, ut currat. Tum quod illa currit, caeteri cameli currunt. Samachscharius dicit, proverbium docere, exemplum severitatis in inobsequentem edendum esse, ut caeteri deterreantur et adhiberi in omni re, quam caeteri uno praecedente imitantes faciant.

١١٠ عَطْشًا أَحْشَى عَلَى جَانِي كَمَا لَا قَرَأَ

110 Sitim tubera terrae colligenti metuo, non frigus.

In fine veris tubera terrae colliguntur. Mane exiens isto tempore frigore adficitur, post vero sole ardente sitis toleranda est, quae nisi exstinguitur, durat. Proverbium nos monet, ut finis et exitus rei rationem habeamus, neque propter bonum rei initium socordes simus.

١١١ أَعْذِرْ عَجَبُ

111. Excusa, o Ahdjabe!

Ahdjab nomen fratris Scharichi iudicis ¹⁾ erat, qui exercitus commeatus praepositus erat. Ahdjabus fratrem, ut ipsi cibi portionem augeret, rogaverat. Quod quum ille se posse negaret, Ahdjabus malae voluntatis eum accusavit. Tentavit igitur facere; sed quum ab aliis prohibitus esset, fratri ista verba dixit significaturus, rem fieri non posse. Abu-Ahmruus paulo diverso modo rem sic narra-

1) Hoc in Samachscharii et Scharaf-Aldini commentario legitur.

vit: Frater Ahdjabo dixerat, se eadem nocte, dum dorsum cultri adhiberet, secantem imitaturum esse. Si gens istius rei nullam rationem haberet, se precibus fratris satisfacere posse; sin vero eam animadverteret, se scire, gentem sibi debitam commeatus portionem conservaturam esse. Quum igitur gens illud tentanti inclamasset, fratri ista verba dixit. Verbis proverbi utitur se excusans manifesta excusatione.

عَثِيْتُهُ تَقْرُمُ جِلْدًا اَمْلَسَا ١١٢

112. Tinea parva cutem glabram adrodit.

Metrum Redjes est. In virum dicitur, qui vim suam exserere in rem tentat, rem autem perficere non potest. Alahnafus ben-Kais, qui principem Ahlijum ben-Abi-Thaleb rogaverat, ut praefecturam ipsi traderet et hac de causa ab Haritsah ben Badr absens vituperatus erat, contra Haritsahum haec verba adhibuit. Dixit poeta Almochajjelus:

فَاِنْ تَشْتُمُوْنَا عَلٰى لَوْمِكُمْ فَقَدْ يَقْرُمُ الْعَثُ مِلْسَ الْاَدَمِ

„Quod si nos, quum ipsi viles sitis, vituperatis, scitote, tineam cutem glabram arrodere.“ (Metrum Motakarib est. est. c. l. m. p. 281.)

Proverbium significat, virum eiusque sermonem contemnendum esse. Djeuharius dicit, proverbium de viro, qui vim suam exserere tentet, sed nil valeat, adhiberi. Samachscharius dicit, proverbium de vili adhiberi, qui nobilis dignitatem diminuere tentet et de eo, qui in re, quam susceperit, nil valeat.

عَيَّ صَامِتٌ خَيْرٌ مِنْ عَيِّ نَاطِقٍ ١١٣

113. Linguae difficultate laborans, qui silet, melior est, quam linguae difficultate laborans, qui loquitur.

Enunciatur quoque عَيَّ „linguae difficultas“. Proverbium

ei, qui bene loqui nescit, silentium commendat. Conf. prov. 88.

١١٤ أَعْذَرَ مَنْ أَنْذَرَ

114. Excusatus est, qui monuit.

Qui te iussit cavere res, quae tibi superveniunt, is a te excusandus est.

١١٥ أَعْمَى يَقُودُ شَجْعَةً

115. Caecus ducit paralyti laborantes.

Debilis debili opem fert. Vocabulum شَجْعَةٌ pluralis a شاجع derivandus, ut videtur, paralyti laborantes significat; sed Alashario شَجْعَةٌ debilis, infirmus est.

١١٦ الْعِدَّةُ عَظِيَّةٌ

116. Promissum est donum.

Id est: Turpe est, promisso non stare, ut turpe est, donum repetere. Proverbium igitur nos monet, ut promissa perficiamus. Alii dicunt, proverbii sensum esse: Promissum dono aequale est putandum, quemadmodum dicitur: سرور Gaudium, quod homines ex spe percipiunt, maius est, quam gaudium, quod ex opibus percipiunt.

١١٧ عِلَّةٌ مَا عِلَّةٌ أَوْتَادٍ وَأَخِلَّةٌ وَعَمَدٍ أَمْظَلَةٌ أَبْرَزُوا
لِيَصْهَرَكُم ظِلَّةٌ

117. Praetextus! quomodo est praetextus paxilorum, thecarum et columnarum umbraculi? Procedite! propinquo vestro est umbraculum.

Mulier in matrimonium viro data erat, sed a suis ad

novum maritum non ducebatur, dicebant enim, ipsis deesse utensilia domus. Mulier igitur illos impellens ista verba dixit, quae praetextum, cur res intermittatur, falsum esse significant.

عَجَلْتُ بِخَارِجَةِ الْعَجُولِ ١١٨

118. Alahdjula in Charidjaho properavit.

Charidjahum mater Alahdjula ante tempus quum peperisset nondum perfecto infantis corpore, istis proverbii verbis significant, rem ante tempus suum properanter actam esse. Est lusus verborum inter عَجُول et verbum عَجَلْتُ.

عَنْ مُهَاجَتِي أَجَاحِشُ ١١٩

119. A sanguine meo depello.

Eadem ratione dicitur: جَاحِشٌ عَنْ خَيْطِ رَقَبَتِهِ „Repulit a medulla spinac dorsii“ i. e. Vitam suam defendit.

عَلَقْتَنِي مِنْ هَذَا الْأَمْرِ قَبِيرَةً ١٢٠

120. Pix mihi propter hanc rem adhaeret.

Id est: Id quod mihi ingratum et molestum est.

عِنْدَ رُووسِ الْأَبِلِ أَرَابَهَا ١٢١

121. Apud capita camelorum domini eorum sunt.

Proverbium, quod nonnisi in codice Berol. et Pocock. legitur, de eo adhibetur, qui decipit et contra alterum iniustus est. Id est: Apud me est, quo te repellam.

عَنْ الشَّرِّ لَا تُنَاسِيَنَّ ١٢٢

122. A malo (eum repellere) ne intermittas!

Scholion proverbium sic explicat: ويسروى لا تنسين. يضرب لمن لا يردعه عن الشر زجر زاجر وعن من صلة الزجر لا تنسين. Legitur quoque „كانه قال زجره عن الشر لا تتركه. Adhibetur de eo, quem a malo increpantis increpatio non repellit. Et praepositio عن e nomine الزجر pendet; quasi dixisset: زجره عن الشر لا تتركه.“

١٢٣ أَعْرِفْ ضَرْطِي بِهَلَالٍ

123. Cognosco crepitum ventris meum per Helalum.

Junusus ben-Habib dixit: Narrant, Rokjah filiam Djoschami ben-Moahwijjah quum Tsomairum (al. Nomairum), Helalum et Suwaahum peperisset, tum autem per temporis spatium non concepisset, adiisse fatidicam in loco Dsul-Chalazah') degentem, quae, postquam eam inspexisset eiusque ventrem palpasset, tale responsum dedit: رب قبایل فرق، و مجالس حلق، و ظعن حزق، في بطنك رق، Fortasse gentes agminum et conventus hominum multorum et pilenta agminum in ventre tuo sunt tenue.²) Postea mulierem, paratus dolores quum sentiret, ista verba dixisse significaturam, infantem puerum futurum esse, quemadmodum Helalus puer fuisset. Proverbio utuntur, ut rem, de qua alter dubitat, confirment; fieri enim dicunt, ut ex una rei parte altera cogoscatur.

1) Chalazah nomen idoli fuisse dicunt, quod in templo hanc ob causam Dsul-Chalazah appellato a Chasahmitis coleretur. Templum illud modo templi Meccensis Caahbam Jemanensem appellabant. Alii nomen a planta Chalazah ibi crescente deductum esse contendunt.

2) Ex hoc exemplo videre licet, ut apud caeteras gentes sic apud Arabes responsa talia esse rhythmica et ambigua.

١٢٤ . اَعِزُّ اَخَاكَ وَلَوْ بِالصَّوْتِ

124. Opem fer fratri tuo, et si voce!

Incitat nos proverbium, ut fratri omni modo auxilium feramus.

١٢٥ عَلَى شَصَاصَاءَ تَرَى عَيْشَ الشَّقِيِّ

125. In inopia miseri vitam vides.

Miser semper pressus et adflictus est.

١٢٦ عِنْدَ التَّصْرِيحِ تُرِيحُ

126. Quum veritas manifesta est, quietem capis.

Quum veritas manifesta est, nil restat dubii in animo tuo et quietus es.

١٢٧ الْاِعْتِرَافُ يَهْدِمُ الْاِقْتِرَافَ

127. Confessio (vitii in merce) lucrum perdit.

١٢٨ تَجْجَعُ مَا عَضَّ الظَّعَانُ

128. Clamavit, quum eum funis, quo pilentum adstringitur, premeret.

In eum dicitur, qui clamat, quum officia exequi debet. Similis ratio est proverbio est. C. VIII, 1. Conf C. V, 143.

١٢٩ عَطَوْتُ فِي الْحَمِصِ

129. In depascendis salsis et amaris plantis manu sumsisti.

In eum dicitur, qui in verbis modum excedit.

١٢٠ عَارِيَّةٌ كَسَبَتْ أَهْلَهَا ذَمًّا

130. Res mutuo data, quae in causa erat, ut ii, qui eam dedissent, vituperarentur.

Quidam, quum rem mutuo datam repetentes vituperarentur, haec verba dixerunt. In eum dicitur, qui ipsi benefacientem vituperat.

١٣١ عَرَفْتُ الْخَيْدَ فَرَسَانَهَا

131. Equi equites suos noscunt.

In eum dicitur, qui adversarium pugna non aggreditur, quum eius notitiam habeat.

١٣٢ أَلْعَبْدُ مَنْ لَا عَبْدَ لَهُ

132. Servus est is, cui servus non est.

De eo dicitur, qui opus suum ipse facit, quum neminem habeat, qui id perficiat. Talis vilis est. Samachscharius Scharaf-Aldin.

١٣٣ عِنْدَكَ وَهِيَ فَارِقِعِيْه

133. Apud te est ruptura; repara eam (o femina!)

In eum dicitur, qui vitiorum suorum immemor alios vituperat.

١٣٤ عَنَاقُ الْأَرْضِ إِنْ ذَنْبِي أَتَنَفَّرَ

134. Meles ego sum, si crimen meum investigatum erit.

Nomine عَنَاقُ الْأَرْضِ animal parvi canis magnitudine et quoque appellatum designatur. Quod quum ungulas contrahat, vestigia nulla in terra relinquere dicitur. Proverbii verbis is utitur, qui crimine liber est, ut sensus sit: Si crimen meum

investigas, nullum fuisse videbis, quum vestigia relictæ non sint.

١٣٥ عَوْدَكَ وَالْبَدَنَ دَرَنَ بِيَدَنَ

135. Reditus et initium tuum est sordes in corpore.

Celeritatem quum Arabes designare volunt, dicere solent: «Non est hoc nisi sordes in corpore» quia corpus sordibus celeriter contaminatur. Proverbii autem sensus est: Reditus tuus ad hanc rem et eius aggressus celer est. De eo dicitur, qui rem, in quam incidit, sive mala sive bona sit, celeriter aggreditur.

١٣٦ عَلَيَّ فَاضَ مِنْ نَتَاقِ الْأَلْبَةِ

136. Contra me accrevit ex prole mea turba.

Scholion proverbium sic explicavit: فاض الشيء يفيض فيضاً كثيراً وتفتت المرأة تنفق نتقا اذا كثر اولادها والالبه جمع الب يقال الب يالب اذا رجع والنتاچ والنتاق واحد وهذا من قول امرأة اجتمع عليهما ولدها وولد ولدها فظلموها وقهروها فقالت انا التي فعلت هذا بنفسى حيث ولدت هؤلاء يضرب لمن جنى De re dicitur فاض F. J. n. a. فيض, quum multa est et de femina تنفتت F. J. n. a. تنفت, quum magnam prolem habet. Vox الب pluralis vocis الب est. Dicitur الب F. J. i. e. rediit. Vocabulum نتاق idem significat quod نتاچ. Verba autem proverbii mulieri tribuuntur, cui ipsius filii nepotesque congregati malum intulerant et quam iniuste tractaverant, quae mulier dixit: Ego per me ipsam hoc feci, quum tales pepererim. De eo adhibetur, qui sibi ipsi malum infert. Quae in scholiis legitur vocis الب rediit significatio, ea in lexicis non reperitur. Vox البه, quae pluralis vocis الب, cui in codice Berol. Meddae

signum litterae Elif superscriptum est, esse dicitur, redentes proprie significat. Cui autem significationi verbum فاض, quo de aquae copia exundante utuntur, non bene convenire videtur.

١٣٧ اَعْرِ الْحَدِيثَ لِلْخَطِيبِ الْأَوَّلِ

137. Refer narrationem ad primum auctorem !

Haec verba in eum dicuntur, qui rem dubiam aliis narrat, ut ei dicant, quemnam huius rei auctorem habes?

١٣٨ عَلَى بَدْءِ الْخَيْرِ وَالْيَمِينِ

138. Cum initio bono et felicitate!

Haec verba in nuptiis dicuntur i. e. Sit eius initium bonum et fortunatum. Legitur quoque : على يد الخير واليمين i. e. Sit res tua in boni et felicitatis potestate. In Samachscharii opere legimus, verba ista Ohbaid-Allahum ben-Ahmir dixisse.

١٣٩ عِلِّمُوا قَبِيلًا وَلَيْسَ لَهُمْ مَعْقُول

139. Sermonem edocti sunt; sed prudentia carent.

Conf. prov. 105.

١٤٠ اسْتَعَنْتُ عَبْدِي فَاسْتَعَانَ عَبْدِي عَبْدَهُ

140. Servum meum in auxilium vocavi; tum servus meus servum suum in auxilium vocavit.

Servo is designatur, qui potestate inferior altero est; servus autem servi duobus gradibus inferior est.

١٤١ الْعِتَابُ قَبْلَ الْعِقَابِ

141. Objurgatio ante poenam.

Vox العتاب aut nominativi aut accusativi casum obtinet. Quod si accusativum admittis, imperativus استعمل adhibe supplendus est. Verba proverbii Ausus ben-Haritsah filium suum Malicum adhortans dixisse fertur. Monet nos proverbium, ne ad malum aliis inferendum properemus.

١٤٢ العِتابُ خَيْرٌ مِنْ مَكْتُومٍ لِّحَقْدٍ

142. Objurgatio melior est, quam odium occultum.

Legitur quoque خير من مكنون لحقد, id quod eundem sensum praebet. Proverbium sapienti antiquo tempore viventi adscribitur.

١٤٣ أَعْمَرْتُ أَرْضًا لَمْ تَلَسْ حَوْذَانَهَا

143. Cultam dixisti esse terram, cuius bonum olus tu non edisti.

حوزان oleris nomen est boni odoris et gustus. In eum dicitur, qui rem, quam non expertus est, laudat. Metrum proverbii Redjes est. Conf: l. m. p. 231.

١٤٤ أَمْعَذِرُ أَعْيَى بِالْقُرَى

144. Excusans se cibum, quo excipitur hospes, pessime parat.

Apud Arabes laudi inservit, quod hospes ante verba cibo excipitur, vituperant vero Arabes, quod si quis verbis et excusatione et tussiendo excipitur. Dicunt, avaro rogato anhelationem et tussim supervenire. Poeta Djerirus sic cecinit:

وَالْتَعْلِي إِذَا تَنَحَّنَجَ لِلْقُرَى حَكَّ أَسْتَهْ وَتَمَثَّلَ الْأَمْثَالُ

„Tahglebita quum tussiendo vocem oh oh! emittit loco cibi hospiti oblatis, anum suum fricat et parabolas usurpat. 1)

1) Versus metrum Camil est. c. l. m. 212.

Saidus Alaranib interrogatus de gente Chosaah dixit:
 „Fames et narrationes“, Praeterea ad rem
 explicandam alius poetae verba citarunt:

وَرَبَّ ضَيْفٍ طَرَفَ الْحَيِّ سُرَى صَادَفَ زَادًا وَحَدِيثًا مَا أَشْتَهَى
 أَنْ لَحْدَيْتَ جَانِبَ مَنْ أَلْفَرَى

„Saepe hospes nocturno itinere ad gentem veniens com-
 meatum et narrationem, quamdiu cupit, invenit; nam nar-
 ratio est latus cibi hospiti oblatus.“ Metrum Redjes est. p. 231.

Observandum est, commeatus ante narrationem men-
 tionem factam esse, ut ordo rei indicetur. Hoc vero pro-
 verbio excusatio in hospitio vituperatur, nam in illa avaritiae indicium est. Hoc probat sequens proverbium.

١٤٥ الْمَعْدِرَةُ طَرَفَ مِنَ الْبَخْلِ

145. Excusatio est latus avaritiae.

Proverbium hoc explicandi causa cum praecedente in co-
 dice Berol. et Pocoek. coniunctum est. In meo tamen co-
 dice et in Lugdunense separatum legitur. Nec non in
 operibus Scharaf-Aldini et Samachscharii tanquam pro-
 verbium adnotatum est.

١٤٦ عَقْرَةُ الْقَدَمِ أَسْلَمَ مِنْ عَقْرَةِ اللِّسَانِ

146. Caespitatio pedis non tam perniciosa est,
 quam linguae caespitatio.

١٤٧ عَقْرَةُ الْعِلْمِ النِّسْيَانُ

147. Amuletum sterilitatis in scientia est oblivio.

Vocabulo عَقْرَةُ amuletum designatur, quod mulier, ne
 concipiat, ad hypochondria appendere solet.

١٤٨ عَادَ إِلَى عِكْرِهِ

148. Rediit ad radicem suam.

Conf. prov. 4. quod idem significat. Conf. prov. 162. Dicitur quoque eodem sensu رَجَعَ إِلَى عِكْرِهِ

١٤٩ عَلَى جَارَتِي عَقَفٌ وَلَيْسَ عَلَى عِقْفٍ

149. Super vicina mea sunt crines et non sunt super me crines.

Vocabulum عَقَّة, quod idem est ac عَقِيْقَة, crinium partem significat, in proverbio autem antiae intelligendae sunt. Verba haec mulier dixit, quae alteram mariti uxorem odio habebat, quod illa a marito multum verberabatur. Proverbii autem sensus est: Illa a marito verberatur, diligitur et in honore habetur. De eo dicitur, qui alteri invidiâ hand digno invidet.

١٥٠ عِتَابٌ وَضِنٌ

150. Objurgatio et amor.

Quamdiu unus alterum obiurgat, tamdiu amoris vinculum non ruptum est.

١٥١ عَذَّرْتَنِي كُلُّ ذَاتِ أَبِي

151. Excusavit me quaelibet patrem habens.

Quum patrem cum filia sua rem habuisse dicerent, haec verba illa filia protulit significatura, quamlibet filiam rem negaturam esse. In re adhibetur, cuius existentia omnino negatur.

١٥٢ عَمَّكَ أَوَّلُ شَارِبٍ

152. Patruus tuus primus bibentium est.

Id est: Patruus tuus omnium dignissimus est, qui ex

te commodum capiat; ei igitur ante omnes utilis sis. Proverbium significat, cuidam prae caeteris rem peculiariter tribuendam esse.

١٥٣ أَعِنْدِي أَنْتَ أُمِّ فِي الْعَكَمِ

153. Utrum apud me es an in vinculo, quo sarcina ligatur?

Verba haec significant, verba tua parum intelligere eum, quem alloqueris. Huic simillimum est: أَعِنْدِي أَنْتَ أُمِّ في الرِّبْقِ »Utrum apud me es an in laqueis« Sebaraf-Aldin.

١٥٤ أَعْضَّ بِهِنَّ الْكَلَالِيْبَ

154. Fac forcipes eum mordere!

Malum ei infer!

١٥٥ عَلَيَّ وَضَعِ مِنْ ذَا الْأَنَاءِ

155. Super sordibus ex hoc vase.

Praepositio عَلَى e verbo أَزْجَى الدَّهْرِ »Tempus transigam« pendere dicitur. In eum dicitur, qui paucio contentus est.

١٥٦ عَرَّضَ لِلْكَرِيمِ وَلَا تَبَاحَتْ

156. Nutu tantum propone generoso (rem); sed ne dilucide expone!

Dilucide rem tuam generoso exponās necesse non est; simpliciter ei rem proponas.

١٥٧ عَمِلَ بِهِنَّ الْفَاقِرَةَ

157. Res vertebrae frangens eum adfecit.

Vocabulum فَاقِرَةٌ res vertebrae frangens cogno-

men magni infortunii est. Proverbii sensus est: **Maxima calamitate eum afflixit. Similis loquendi modus in Alcor Sur. 75 v. 25 est. Conf. Abulf. Ann. III p. 54.**

١٥٨. عَرَضَ مَا وَقَعَ فِيهِ حَمْدٌ وَلَا ذَمٌّ

158. Corpus est, in quod neque malum neque bonum incidit.

In eum dicitur, in quo neque bonum neque malum est.

١٥٩. عَذَابٌ رَغَفَ بِهِ الدَّهْرُ عَلَيْهِ

159. Poena, quod tempus celeri cursu ei adtulit.

In eum dicitur, quem tempus magno malo afflixit.

١٦. الْعَوْدُ أَحْمَدُ

160. Iteratio maiore laude digna est.

Vocabulum أحمد derivari potest aut a حامد, ut sit magis laudans aut a محمود, ut sit magis laudandus. Si quis beneficium alteri infert, laudem meretur, sin autem beneficia repetit, maiore laude dignus est. Primus, qui haec verba dixerit, Chidaschus ben-Habis Tamimita fuisse dicitur. Hic puellam Rebab appellatam e gente Sadus, quae pars gentis Dsohl erat, in matrimonium petens repulsam passus erat, parentes enim ob puellae pulchritudinem divitem generum petebant. Post aliquot tempus, amore quo in puellam flagrabat, commotus, propius ad amatae habitaculum accessit et versus cecinit, quibus querebatur, quod ipsi viro virtute praedito alius quidam dives vilis praeferreretur. Puella, quae eius vocem cognosceret, his versibus commota, ad eum misit rogans, ut postero mane parentes ipsam in matrimonium petens adiret. Puella autem matrem rogaverat, ut ipsa Chidascho nuberetur. Postero mane Chidaschus ad parentes venit et salutans dixit:

Reditus maiore laude dignus est, et vir in viam rectam dirigitur et aditus ad aquam laudatur“, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Verborum causam in eo viderunt Samachscharius et Scharaf-Aldinus, quod plerumque experienciâ edoctus ad rem redit. Poetae proverbii verba de beneficiis iterum dandis saepissime adhibuerunt. Sic Alachthalus:

فَقُلْتُ لِسَائِيْنَا عَلَيَّكَ فَعُدْ بِنَا إِلَى مِثْلِهَا بِالْأَمْسِ فَأَلْعُودُ أَحْمَدُ

„Et dixi potum nobis praeienti: Agedum! Reduc nos ad similem ei, quem hesterno die accepimus; nam reditus maiori laude dignus est.¹)

Et Morakkischus:

وَأَحْسَنَ سَعْدٌ فِي الَّذِي كَانَ بَيْنَنَا فَإِنْ عَادَ بِالْأَحْسَانِ فَأَلْعُودُ أَحْمَدُ

„Sahdus in nostro mutuo statu pulchre egit. Si iterum pulchre ageret; nam iteratio maiori laudi est.“

Nec non Rubahus:

وَقَدْ كَفَى مِنْ بَدْدِيهِ مَا قَدْ بَدَا وَإِنْ تَنَّى فِي الْعُودِ كَانَ أَحْمَدًا

„Eius initium, quod fecit, suffecit, et si rem repeteret, maiori laude dignus esset.“²)

عِنْدَ الرَّهَّانِ تُعَرَّفُ السَّوَابِقُ ١٦١

161. In certamine praecedentes (equi) cognoscuntur.

In eum dicitur, qui rem, quam non possidet, sibi arrogat. Ad metrum Redjes referri potest. Conf. p. 231.

عَلَيْكَ وَطَبَّكَ فَادِّوهُ ١٦٢

1) Versuum illorum metrum Thawil est. c. I. m. p. 161.

2) Versus metrum Redjes est. c. I. m. p. 231.

162. Utrem tuum cape! tum lac cius ede!

Verbum ادوى significat »rem دواية i. e. superiorem pulmenti seu lactis etc. partem edit.« In codice Lugdun. وطئك legitur. De construendae vocis عليك modo conferas prov. 177. Monet nos proverbium, ne aliorum opibus confidamus.

١٦٣ عَادَ الْأَمْرُ عَلَى نِصَابِهِ

163. Rediit res ad principium suum.

In re adhibetur, cui praepositi sunt, quos res spectat. Conf. prov. 147.

١٦٤ الْعَزِيمَةُ حَزْمٌ وَالْأَخْتِلَاطُ ضَعْفٌ

164. Constans consilium est firmitas animi; perturbatio autem est infirmitas.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi adscribuntur. Vituperat proverbium perturbationem et incertitudinem in consilio capiendo. Cecinit poeta:

إِذَا كُنْتَ ذَا رَأْيٍ فَكُنْ ذَا عَزِيمَةٍ فَإِنَّ فُسَادَ الرَّأْيِ أَنْ تَتَرَدَّدَا

„Quum consilium cepisti, firmus in consilio sis; consilium enim corrumpitur, si incertus haeres.“

Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

١٦٥ عَلَى الْحَازِي قَبِطَتَ

165. In haviolum incidisti.

Voce الحازي is designatur, qui ex faciei et membrorum signis futura cognoscit. Proverbii sensus est: Rei peritissimum invenisti. Conf. p. 84.

١٦٦ عَاشَ عَيْشًا ضَارِبًا بِجِرَانِ

166. Vixit vitam pectus suum in terram demittentem.

Hic loquendi modus a camelis derivatus est, qui pectore in terram posito quiescunt. Vita commoda et tranquilla cum camela pectus in terram demittente comparatur. Vocabulum جَرَان interior colli pars in camelo est pectus versus, quae terram, quum decumbit, tangit. Proverbii sensus est: Vixit vitam commodam et tranquillam.

١٦٧ أَعْطِنِي حَظِّي مِنْ شَوَايَةِ الرَّضْفِ

167. Da mihi portionem meam cocti in lapide ardente!

Junusus dixit: Verba haec protulit mulier quaedam multum a marito suo dilecta et honorata cibo et vestitu, ut aliis in invidia esset. Alia quaedam mulier dedecore eam affectura ipsam interrogaverat, quomodo maritus erga ipsam se gereret. Quam optime, respondens, ei agendi rationem narravit. Altera autem dixit: Quoniam est mariti tui pulchra erga te agendi ratio, quum tibi recusaverit portionem tuam cocti in lapide ardente. Illa quum verborum sensum nesciret, interrogans audivit, optimum cibum esse. Tum verbis istis fidem habens, a marito suo istum cibum petiit. Maritus autem statim cognovit, uxorem deceptam esse, sed rem recusare noluit op'ans, ut, se nonnisi amore commotum rem non dedisse, intelligeret; dixit igitur: Summa cum voluptate hanc tibi rem concedo et faciam quidem hac nocte, quum pastores domum venerint. Quum pastores potum vespertinum sibi parassent, uxorem advocari iussit, et lapidem candentem, super quo lac coctum erat, in manibus eius posuit. Mulier autem illam decipiens dixerat, calidum esse in manu quando senties lapidem, ne illum abiice, sed manum alteram et linguam in usum adhibe! Quod consilium quum secuta esset, factum est, ut et manum et linguam laederet. Dolorem istum

percipiens et poenitentiam manifestans dixit: قد كان عيى Quod loqui non poteram et debilitas mea (silentium meum) a malo me defendebat, quae verba in proverbium venientia caespitantem vituperant, qui cum studio rei incumbit, in qua ei iam satisfactum fuit. Ista autem priora proverbii verba in eum adhibentur, qui ad illam rem se adtollit, in qua ei felicitas (portio bona) non est. Vocabulum شوية الرضف significat lactis portionem, quae in lapidem candentem funditur, cuius pars tantum exigua remanet.

١٦٨ . أَعْلَةً وَخَلَا

168. Num praetextus et avaritia?

Mohammedes, quum uxori suae Ahjeschae dixisset: Laxa super me indumentum tuum, أرجى على مرطاك et illa se menstruis excusasset proverbii verba, dixisse narratur.

١٧٩ . أَعْشَبَتْ فَانْزِلْ

169. Pabulum invenisti; descende igitur!

Votis tuis potitus contentus sis!

١٧٠ . الْعُقُوبَةُ أَلَامُ حَالَاتِ الْقُدْرَةِ

170. Poena est potestatis vilissima conditio.

Veniam dare peccatis generositatis est.

١٧١ . الْعَجَلَةُ فُرْصَةُ الْعَجْزَةِ

171. Festinatio est occasio debilium.

Mora laudatur et festinatio vituperatur.

١٧٢ . الْعَاقِلُ مَنْ يَرَى مَقَرَّ سَهْمِهِ مِنْ رَمِيهِ قَبْلَ

أَرْسَالِهِ مِنْ فَوْهِ

172. Prudens est is, qui locum ubi decedit sagitta videt, antequam illa a crena demittitur.

Eum describit proverbium, qui rerum exitum cognoscit.

١٧٣ الْعَيْنُ أَوَّلُ مَنْ أَلْسِنَ

- 173 Oculus prior est, quam dens.

Novum non vincit antiquum.

١٧٤ عِنْدَ الْأَمْتِحَانِ يُكْرَمُ الرَّجُلُ أَوْ يَهَانُ

174. Quum vir tentatur, honoratur aut despicitur.

١٧٥ عِنْدَ النَّارِ تَعْرِفُ أَخَاكَ

175. In calamitate fratrem tuum cognoscis.

١٧٦ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى أَصْبَعٌ حَسَنٌ

176. Ei a Deo optimo maximo pulcher digitus est.

Simili ratione dicitur de pastore: للمراعى على ماشيته اصبع. „Pastori pro pecore suo digitus est“ i. e. pecoris curam habet „Proverbii autem sensus est: Talis eius conditio est, ut Deum eum tuitum esse cognosci possit.

١٧٧ عَلَيْهِ وَاقِيَةٌ كَوَاقِيَةُ الْكَلَابِ

177. Qualis canum custodia est, talis ei custodia est.

Id est: Ut canis catulos suos custodit, sic custoditur. In vilem custoditum et defensum dicitur.

١٧٨ عَلَيْكَ نَفْسُكَ

178. Tuam rem gere!

Post vocem عَلَيْكَ, quae excitandi significationem

habet, ut post *عندك* et *دونك*, accusativi casum ponere licet, quum verbi *خُذْ* „cape“ locum teneat. Nec non nominativi casus admittitur, ut pronomini vis addatur, quasi diceret: *عليك انت نفسك زيداً*. Denique genitivi casus poni potest, si nonnisi pronomen *ك* firmare vis *زيداً*, *عليك نفسك*, ut *علي* cum praepositione *عندك* cohaereat.

١٧٩ عَقْرِي حَلَقِي

179. Pedes ei incidat (Deus) et gutturis dolore eum adficiat!

Sunt verba, quibus Arabes male precantur, proprie a caelo desumta. Eorum sensus est: Pereat! Dubitant de proverbii legendi modo; sunt enim, *عقراً* و*حلقاً*, ut verbum suppleatur, legendum esse dicant, dum alii contendunt, Mohammedem ipsum ista verba *عقري* و*حلقى* protulisse, quae a *عقير* et *حليق* tanquam plurales derivari possint. Conf. Kam. et Dj. v. *حلق* et *عقر*

١٨. عَرَكَ عَرَكَ الْأَدِيمِ وَعَرَكَ الرَّحَى بِثَغَالِهَا وَعَرَكَ

الصَّنَّاعِ أَدِيمًا غَيْرَ مَذْهُونٍ

180. Fricuit eum quemadmodum cutis fricatur; quemadmodum mola inferiorem lapidem fricat; quemadmodum opifex cutem non unctam fricat.

١٨١ عَالِي بِهِ كُلِّ مَرْكَبٍ

181. Omne iumentum eum conscendere iussit.

Omnem rem molestam eum subire iussit.

١٨٢ عَسَى غَدٍ لِّغَيْرِكَ

182. Fortasse crastinus dies alii (quam tibi).

Ne usque ad crastinum diem rem tuam differ; fieri enim potest, ut ante crastinum diem moriaris.

١٨٣ عَسَى الْبَارِقَةُ لَا تَخْلُفُ

183. Fortasse nubes fulgurans spem non tollit.

Proverbium adhortatur, ut spem benefactorum non abiciamus.

١٨٤ عَذَرْتُ الْقَرْدَانَ فَمَا بَالُ الْحَلِمِ

184. Excusavi ricinos magnos et quid volunt ricini parvi?

In scholiis nil explicandi proverbii causa legitur praeter hoc: هذا قريب من قولهم استننت الفصال حتى القريّ. „Hoc non multum differt a proverbio“ Currunt pulli cameli a matre ablactati et ipsi pulli pustulis laborantes.“ Conf. C. XII, 23. Secutus sum codices Lugdun. et Berolin. In meo غدوت, in Pocockiano عادت legitur. Pocockius vertit: Assueti sunt redivii et quid volunt حلم, addens: Num forsitan vult sanguinem sugere adsueti sunt maiores, num et minores idem facient.

١٨٥ عَاتَ فِيهِمْ عَيْتَ الدِّيَابِ يَلْتَبَسْنَ بِالْغَنَمِ

185. Grassatus est in iis modo luporum, qui ovibus se immiscent.

In eum dicitur, qui omni modo gentis res perturbat.

١٨٦ أَعْرَبَ عَنْ ضَمِيرِهِ الْفَارِسِيَّ

186. Dilucide (vel arabice) mentem suam Persicam explicavit.

In eum dicitur, qui omnia, quae in animo habet, loquitur.

عِنْدَ فُلَانٍ كَذِبٌ قَلِيلٌ ١٨٧

187. Apud quendam paucum mendacii est.

Verax est, non mentitur. Verbis autem اَنْدِيْمْتَدَقْ significant, eum mendacem esse.

عَلَيْهِ الْعَقَارُ وَالِدَبَارُ وَسُوءُ الدَّارِ ١٨٨

188. Contra eum sit terra, interitus et pravitas domus !

Vocibus الدَّارِ سوءُ „Pravitas domus“ interpretes infernum intelligendum esse dicunt. Sensus est: Pereas !

عَلَيْهِ الْعَفَاءُ وَالذِّيبُ الْعَوَاءُ ١٨٩

189. Contra eum sit interitus (vel terra) et lupus latrans !

Et haec verba male imprecando inserviunt.

عَرَفْتُ شَوَاكِرَ ذَلِكَ الْأَمْرِ ١٩٠

190. Vias parvas istius rei nosco.

Omne id quod obscurum aut aliis dubium est, egonosco.

عَجَبٌ مِنْ أَنْ يَجِيَّ مِنْ جَا حِنْ خَيْرٌ ١٩١

191. Mirum est, quod e planta parva commodum proveniat.

In pumilum dicitur, qui aliis utilitati non est.

١٩٢ أَعَانَكَ الْعَوْنُ قَلِيلًا أَوْ أَبَاهُ وَالْعَوْنُ لَا يُعِينُ
إِلَّا مَا أَسْتَهَاهُ

192. Auxiliator tibi parum auxilii praestitit, aut illud recusavit; nam auxiliator nonnisi in eo, quod cupit, auxilium praestat.

Sic scholion proverbium explicavit: قال أبو الهيثم يعني من أعانك من غير أن يكون ولدا أو أخا أو عبدا يهمله ما أعانك ويسعى معك فيما ينفعك فأنما يعينك بقدر ما يجب. Dixit Abu-l-Haitsamus: I. e. qui tibi auxilium fert, dum tibi non est aut filius aut frater aut servus, ut earundem rerum quam tu curam habeat et rebus, quae tibi utilitatem adferant, tecum occupatus sit, is in auxilio tibi ferendo suam ipsius voluntatem desiderium-que sequetur, tum vero a te recedet. In codice Berolin. proverbium post vocem أباه abruptum est, tum legitur: العون والمعين والعون لا يعين إلا من أستناه قال أبو الهيثم يعني etc.

١٩٣ الْعَجْزُ وَطِي

193. Debilitas est mollis (lenis).

De eo dicitur, qui ignaviae indulget, ut victum sibi non quaerat et laudem sibi non paret, aut qui litem timens rem sibi debitam non postulat.

١٩٤ الْعَجْزُ رِيَّةٌ

194. Debilitas est dubium.

Qui rem sibi proposuit, viam, qua ad eam perveniat, invenit; sed qui debilem se esse confitetur, in eius re est dubium. Abu-l-Haitsamus dixit, verissimum hoc esse proverbium.

١٩٥ عَهْدُكَ بِالْغَالِيَاتِ قَدِيمٌ

195. Diu est, quod caput tuum perscrutantes (feminas pediculorum causa) vidisti.

Pocockius عهدي legisse videtur. In eum quadrat proverbium, cui rei perficiendae occasio, quae nonnisi cum difficultate reparari potest, praeterlapsa est.

١٩٦ عَرْفُطَةٌ يُسْقَى مِنَ الْغَوَاقِقِ

196. Arbor Ohrfuthah aquosis nubibus irrigatur.

Arbor ista aspera tactu est. Verba de pravo dicunt, qui honore adficitur. Proverbium hoc in codice Berol. post 140 legitur. Ibi تسقى legitur. Pocockius عرُطُط habet. Utrumque ferri potest. Ad metrum Redjes referri potest. c. p. 231.

١٩٧ عَوْرَاءُ جَاءَتْ وَالنَّدَى مُقْفَرٌ

197. Obscoenum verbum venit et consessus erat vacuus.

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 160. In scholiis sic legitur: العوراء الكلمة الفاحشة والندى والنادى المجلس والمقفر الخالي يضرب لمن يوذى جليسه وتعظمه عليه من غير استحقاق. Vocabulum عوراء verbum obscoenum significat et vocabulum ندى et ناد consessum designat. المقفر idem est, quod خال vacuus. Adhibetur (proverbium) de eo, qui socio in consessu noxam infert et quem tu contra eum, licet eo dignus non sit, honore adfiscis.

١٩٨ عَرَجَلَةٌ تَعْتَقِلُ الرِّمَاحَ

198. Pedites lanceas cruribus supponunt.

الرجالة في الحرب Vocabulum العرجلة in scholiis vocibus

pedites in bello explicatur; in Kamuso autem vocibus الحيل agmen equorum s. equitum. Nec non designat ovium et caprarum agmen. Haec vox in meo lexico nescio quo casu omissa est. Verbum اعتقل significationem supposuit eques lanceam inter equi latus et crus suum habet. De eo proverbium adhibetur, quirem de se praedicat, quae non est in sua potestate posita.

١٩٩ اَعْتُوْبَةُ بَيْنَ ظَمَاءٍ جَوْعٍ

199: Causa obiurgationis inter sitientes famelicos.

Scholion proverbium sic explicavit: يقال بينهم اعتوبة يتعاتبون بها اي اذا تعاتبوا اصلح ما بينهم العتاب يضرب بينهم Dicitur لقوم فقراء اذلاء يفتخرون ما لا يملكون Inter cos est causa obiurgationis, ob quam invicem se obiurgant“ i. e. Quum invicem se obiurgant, mutua ipsorum conditio obiurgationem reparat. De hominibus pauperibus, vilibus dicitur, qui res, quas non possident, gloriantur“. Ad metrum Redjes referri potest.

٢٠٠ عَارِيَةُ الْفَرْجِ وَبِتْ مَطْرَحٍ

200. Femina nuda pudenda habens, et cilicium est proiectum.

In eum dicitur, qui tenui victu et sordido amictu contentus est, quamquam meliorem vitae conditionem sibi comparare potest.

٢٠١ عَشِيْرَةُ رِقَاعِهَا تَوَسَّعَ

201. Gens cuius Rikahus se dilatavit.

Ex scholiis ad Cap. XXVI, 45. videre licet, vocem رِقَاعٍ nomen viri esse maligni. Ibidem persona viri verbi توسع subiectum est. Haec vero res, nec non verborum ordo in

nostro proverbio in causa erat, cur a vocalibus, quae in codice Berol. voci توسع, sunt enim ibi vocales feminini secundae formae superscriptae, recederem. A Meidanio proverbium hisce verbis explicatum est: يعني ان افنية العشيرة اوسع واحمل لجناياته يضرب لمن يرجع بجنايته الى العشيرة ويؤذيهم بالقول والفعل i. e. Campos gentis ampliores esse et magis portantes eius crimen. De eo adhibetur, cuius crimen gentem spectat, et qui ei tum verbis tum factis nocet.“

٢٠٦ عَيْنٌ بِذَاتِ الْحَبَقَاتِ تَدْمَعُ

202. Fons in loco Dsat-Alhabakat plorat.

Vocabulum (الخبوق) nomen oleris est in terra plana et salebrosa crescentis (pulegii). ذات الحَبَقَاتِ proprie est „abundans pulegio (terra)“, tum nomen proprium esse videtur. Vocabulum تدمع plorat de aqua pauca intelligendum est. Proverbium, cuius metrum Redjes (c. l. m. p. 231) est, de viro opulento adhibetur, qui parum utilis est et nonnisi vilibus opem fert; sequitur enim versus hic:

وَأَرْدَهَا أَلَذِئْبٌ وَكَلْبٌ أَبْقَعُ

„Perveniant ad eam (aquam) lupus et albo nigroque variegatus canis.“

٢٠٣ عَيْشُ الْمُضِرِّ حَلْوٌ مَرٌّ مَقَرٌّ

203. Dulcedo vitae viri plures uxores habentis amara, valde amara est.

Proverbium, quod ad metrum Redjes (c. l. m. p. 160) referri potest, in eum dicitur, qui tantum habens, quantum ad vitam sustinendam necessarium est, altiora petit et in res ingratas incidit.

٢.٤ عَيْنُكَ عَبْرِي وَأَفْوَادُ دَدَ

204. Oculus tuus lacrymatur et animus tuus in lusu est.

In eum dicitur, qui laetus ob aliena mala tristitiam ostendit.

٢.٥ أَعْلَامُ أَرْضٍ جُعِلَتْ بَطَاحًا

205. Montes terrae in valles mutati sunt.

Versus est metri Redjes (c. l. m. p. 161). De nobilibus, qui humiles et viles facti sunt, nec non de eo, qui gratias merens nullam accipit, adhibetur.

٢.٦ عَافِيكُمْ فِي الْقَدْرِ مَاءٌ أَكْدَرُ

206. Pars redundans, quam in ollae fundo reliquistis, aqua turbida est.

In eum dicitur, qui pro beneficiis ipsi illatis gratias debitas non persolvit; mos enim erat, in olla, quam mutuo acceptam reddebant, iuris partem relinquere.

٢.٧ عُرَاضَةٌ تُورِي النَّزَادَ الْكَائِيلَ

207. Donum, quod ex ignitabulo pravo ignem elicit.

In eum dicitur, qui pulchro sermone homines decipit. Adhibent quoque proverbium, ut significant, dona favoris conciliandi causa data vim habuisse. Quod adiectivum masculinum cum voce نَادَ pluralis coniunctum sit, huiusce rei causam Meidanius in eo videt, quod نَادَ quoque singularis forma sit. Quae vero ex Sohairi versu أَقَالَ مَزْنَمَ „cameli iuvenci partem auris amputatam habentes“, aut Amru-l-Kaisi نَزُولُ الْيَمَانِي ذِي الْعِيَابِ الْحَمَلِ Descensus

Jemanensis possessoris cophinorum camelis impositorum“, illustrandi causa adduxit, ea licentia poetica niti videntur. Vox autem زناد, quamquam pluralis forma, tamen de uno ignitabulo adhibita cum masculino coniungi potest.

٢٠٨ عَشَرَ وَأَمُوتَ شَجَى الْوَرِيدَ

208. Asini ruditum decies imitatus est et mors venam eius iugularem compresserat.

Mors ad eum adpropinquaverat. De eo dicitur, qui moerore adflictus est, quum moeror ei inutilis sit. Ad oppidum accedentes, in quo pestis grassabatur, decies asini vocem imitantes haud interruptim clamare solebant sperantes fore, ut hoc ipsis utilitati esset. Dixit poeta:

أَعْمَرِي لَيْثُنَ عَشْرَتٍ مِنْ خَيْفَةِ الرَّدَى نَهَيْفَ الْخَمِيرِ أَنِّي تَجَزُّوعُ

„Per vitam meam! Si ob mortis timorem decies asini ruditum imitor, tum ego timidus sum.“

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

٢٠٩ أَعْلَمُ بِمَنْبِتِ الْقَصِيبِ

209. Bene sciens locum, ubi plantae Kaziz proveniunt.

Ad latus plantae قصيب appellatae tubera terrae nasci solent, quem locum nonnisi plantarum gnarus scit. Sensus proverbii est: Locum rerum ipsi necessariorum bene scit. Proverbium hoc nonnisi in codicibus Berol. et Pocock. legitur. In codice meo et L. post prov. 243. eius mentio facta est.

٢١٠ أَعْلَمُ مِنْ أَيْنَ تَوَكَّلَ الْكَتِفُ

210. Bene sciens a quonam loco in edenda scapula incipiendum sit.

Proverbium nonnisi in codicibus Berol. et Pocock. legitur; sed conferas C. I, 164. Alazmäihus dixit, Arabes inde de imprudente dicere solere: Nescit bene edere carnem scapulae (ita ut ius pingue non defluat). Hamsahus hoc et praece-dens proverbium sub forma comparativi adduxit, sed quum sequente praepositione **مِنْ**, quae comparativi formam sequitur, destituta sint, vix illum locum occupare possunt.

Forma comparativi.

٢١١ أَعَزُّ مِنْ كَلَيْبٍ وَأَيْلٍ

211. Potentior, quam Colaibus Wajil.

Nomen viri, tempore suo gentis Rabiah principis et ducis omnium Nisaritarum, Wajil ben-Rabiah ben-Alharits erat. Tantà autem potentià erat, ut si prato interdixisset, nemo ad id accederet, aut si feram in tutelam recepisset, nemo eam venaretur. In prato aut ad aquae receptaculum, quod ipsi placeret, caniculam mutilatam relinquere solebat, cuius balatu omnes monerentur. Quo autem balatus vox pertingebat, ibi ab aliis non violandum locum esse putabant. Huius caniculae causa Wajilus cognomen كَلَيْب Colaib (cunicula) accepit. Tanta quoque eius dignitas erat, ut nemo ad aquam nisi iussu eius ipsum praece-

deret, nam in ipsum praecedentem ad puteum aquam hauriens canes ad mordendum instigare solebat; nemo in pabuli copia alium incitaret, ut pabulo nisi ab ipso relicto uteretur, nemo ad ipsum sedentem praeterire auderet, nemo coram ipso alta voce loqueretur, nemo in eius consessu loqui auderet. Colaibo igitur a Djassaso occiso (c. C. XIII, 114.) Mohalhelus hos dixit versus:

نَبِئْتُ أَنَّ النَّارَ بَعْدَكَ أُوقِدَتْ وَأَسْتَبَّ بَعْدَكَ يَا كَلِيبُ الْمَجْلِسِ
وَتَكَلَّمُوا فِي أَمْرِ كَيْلٍ عَظِيمَةٍ لَوْ كُنْتُ شَاعِدَهُمْ بِهَا لَسَمَّ يَنْبِسُوا

„Certior factus sum, ignem te mortuo esse accensum, et te mortuo, o Colaibe! convenientes in consessu se invicem probrosis verbis petiisse, et locutos esse de omni re gravi. Quod si tu praesens fuisses, ne unum quidem verbum protulissent.“ Conf. Hama s. p. ۴۲۰ sqq. Harir. p. 192.

٢١٢ أَعْيَى مِنْ بَاقِلٍ

212- Maiore cum difficultate loquens, quam Bakilus.

Bakilus e gente Ijad oriundus erat. Abu-Ohbaidus dixit, eum ad gentem Rabiah pertinuisse. Tanta eum sermonis impotentia laborasse narrant, ut interrogatus, quanto dorcas ab ipso emta, quam sub brachio teneret, constaret, manus extenderet et linguam exereret significaturus: undecim drachmis. Dorcadem autem ita dimissam aufugisse, narrant. Hanc ob causam vituperatus hos versus eum dixisse contendunt:

يَلُومُونَ فِي حُمَقِهِ بَاقِلًا كَأَنَّ الْحَمَاقَةَ لَمْ تُخْلَقِ
فَلَا تُكْتَرُوا الْعَدْلَ فِي عَيْهِ فَلَلَعَيَّ أَجْمَلُ بِالْأَمَوَقِ

خُرُوجِ اللِّسَانِ وَفَتْحِ الْبَنَانِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْمُنْطِقِ

„Vituperant ob stupiditatem Bakilum, quasi stupiditas a natura non indita sit. Ne ob linguae difficultatem eum multum vituperate, nam profecto linguae difficultas stupidus pulchrior est. Exserere linguam et digitos aperire, mihi loquela praefendum videtur.

Versus metrum Motakarib est. Conf. l. m. p. 281 sq

٢١٣ أَعَزُّ مِنْ الرَّبِّ

213. Potentior, quam Alsabba.

Femina haec ex Amalekitarum gente, cuius mater Graeca esset¹⁾, fuisse dicitur. Mesopotamiae regina erat et inde cum exercitu in Arabum regiones irruptiones faciebat. Duas quoque arces, Marid et Alablak, quae sub ditione Samuelis ben-Ahdija Iudaei erant, invasit. Quum fortiter ei resisterent, dixit: „Adversa-
sata est arx Marid et potens fuit Alablak“, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Djasimahum occidit. Conf. Cap. VII, 2.

٢١٤ أَعْيَى مِنْ يَدٍ فِي رَحِمٍ

214. Magis haesitans, quam manus in utero.

De eo dicitur, qui in re haesitat. Qui in cameli uterum manum immittit, multum cavet, ne eum laedat. Conf. XV, 46 et plur. locis.

1) In Scharaf-Aldini opere legimus, eam Graecam fuisse et matrem ex Amalekitarum gente ortam habuisse. Arabico sermone utens Kinnisrini provinciam Mesopotamiamque sub ditione tenebat et in utraque Euphratis ripa oppida sita possidebat.

٢١٥ أَعَزُّ مِنَ الْأَبْلَقِ الْعَقُوقِ

215. Rarior, quam variegatus praegnans.

De re dicitur, quae rarissime invenitur, nam vocabulum ابلق in maribus, عقوق nonnisi in feminis adhibetur, ut ista coniuncta vocabula rem, quae non existit, designent. Almofadhdhelus dixit, proverbium Chalido ben-Malic Al-nahschali adscribendum esse. Rex Alnohmanus quum quosdam e gente Banu-Masin ben-Ahmru ben-Tamim captivos fecisset, quis eorum sponsor esset, interrogavit. Chalidus respondit, se esse sponsorem et quum Alnohmanus iterum interrogasset وبما احدثوا et earum rerum, quas denuo fecerunt, Chalidus respondit: نعم وان كان ابلق: «Certe et si res inaudita fuit». Arabes autem fidei, quum rarissime inveniat, cognomen ابلق العقوق «variegati praegnantis» dederunt. Conf. XVII, 8. Conf. Harir. p. 411.

٢١٦ أَعْقَرُ مِنَ بَغْلَةٍ وَأَعْقَمُ مِنَ بَغْلَةٍ

216. Sterilior, quam mula.

Duplex est proverbium eundem sensum habens.

٢١٧ أَعَزُّ مِنَ بَيْضِ الْأَنْوَقِ

217. Rarior, quam ova avis Anuk appellatae.

النوق nomen alterum avis رخمة appellatae est. Species est vulturis, qui in montium cacuminibus, aditu difficillimis et ab hominibus remotissimis nidum exstruit. Cecinit poeta Alachthal:

مِنْ الْجَارِيَاتِ حُورٍ مَطْلَبُ سِرِّهَا كَبَيْضِ الْأَنْوَقِ الْمُسْتَكْنَةِ فِي الْوَكْرِ

„Ex doreadibus nigris oculis praeditis, quarum secretum

quaeritur, ut quaeruntur ova avis Anuk, quae in nidis defensa sunt.“ Versus metrum Thawil est. Conf. l. m. p. 161.

Narrant, virum quendam Moahwijjahum rogasse, ut ipsi donum [daret. Quod quum Moahwijjahus se facturum esse promisisset, virum illum filio quoque suo, et Moahwijjaho denegante, genti suae donum postulasse. Tum Moahwijjahum dixisse:

دَلِمَبَ الْأَبْلَقِ الْعَقُوقِ فَلَمَّا لَمَرَّ يَنْلَهُ أَرَادَ يَيْضُ الْأَنْوَقِ

„Petiit variegatum praegnantem et quum eum non accepisset, ova avis Anuk voluit.“

Versus metrum Chafif est. c. l. m. p. 262.

٢١٨ أَعَزُّ مِنَ الْغُرَابِ الْأَعَصِمِ

218. Rarior, quam corvus unum pedem album habens.

Corvus nunquam pedem album habet. De re igitur rarissima adhibetur, quam ob causam Ahjischam Mohammedis uxorem inter feminas talis corvi locum tenere dixerunt.

٢١٩ أَعَزُّ مِنْ قَنْوَعٍ

219. Potentior, quam contentus.

Proverbium hoc ex versu poetae desumptum est:

وَكُنْتُ أَعَزُّ عِزًّا مِنْ قَنْوَعٍ تَرْفَعُ عَنْ مُضَالِبَةِ الْمُلُوكِ

„Fui potentior, quam contentus, qui nimis superbus est, quam ut fastidiosum roget.“

٢٢٠ أَعَزُّ مِنَ الْكِبْرِيتِ الْأَحْمَرِ

220. Rarior, quam sulphur rubrum.

Sulphur rubrum aurum esse contendunt. Alii autem

dicunt, sulphur rubrum non existere, quamquam eius mentio fiat. Cecinit poeta:

عَزَّ الْوَفَاءُ وَلَا وَفَاءُ وَأَنَّهُ لَا عَزَّ وَجَدَانَا مِنَ الْكِبَرِيَّتِ

„Rara est fides, et non existit, nam rarius invenitur, quam sulphur.“

Versus metrum Camil est. C. l. m. p. 212.

٢٢١ عَزَّ مِنْ مَّرْوَانَ الْقَرْظُ

221. Potentior, quam Merwanus Alkarats.

Vocabulo الْقَرْظُ fructus acaciae et folia arboris, quibus coria concinnantur, significant. Merwanus ben-Sinbah Ahbsita isto cognomine Alkarats appellabatur, quia tanta eius potentia erat, ut folia illa Karats appellata hominibus colligere interdiceret. Alii autem dicunt, cognomen eum inde accepisse, quod in regionem Jemanae, quae illius arboris قَرْظُ appellatae patria esset, irruptiones fecisset.

٢٢٢ عَزَّ مِنْ حَلِيمَةَ

222. Potentior, quam Halima.

Halima erat filia Alharitsi ben-Abi-Schamr regis Arabum in Syria degentium. Cum hoc alterum proverbium cohaeret: مَا يَوْمَ حَلِيمَةَ بِسِرٍّ Non est dies Halimae secretum“ (c. C. XXIV, 64) Hic dies inter Arabes proelio celeberrimus erat; occidebatur enim isto die Almondsirus ben-Almondsir ben-Mäissema rex Iracae. Dies ab Halima nomen accepit, quia illa patris sui copias ad pugnam excitaverat. Dicunt, isto die tantam pulveris copiam fuisse, ut so'e obscurato stellae apparerent. Inde proverbium ortum: لَا يَرِيْنُكَ الْكَوَاكِبُ ظَهْرًا „Efficiam, ut meridie stellas videas.“

٢٢٣ اَعَزَّ مِنْ اَمِّ قِرْفَةٍ

223. Potentior, quam Omm - Kirfah.

Mulier haec e gente Fesarah oriunda Malico ben - Hodsaijah ben - Badr nupta erat. In eius domo quinquaginta gladii quinquaginta virorum ipsi sacrati suspensi erant.

٢٢٤ اَعَدَى مِنْ الظَّالِمِ

224. Celerius currens, quam struthiocamelus mas.

٢٢٥ اَعَدَى مِنْ الْحَيَّةِ

225. Iniustior, quam serpens.

Conf. XVII, 20.

٢٢٦ اَعَدَى مِنْ الذَّيْبِ

226. Iniustior, quam lupus.

Vocabulo اَعَدَى triplex significatio tribui potest, iniustior, infestior et celerius currens. conf. XVII, 23.

٢٢٧ اَعَدَى مِنْ الْعَقْرَبِ

227. Iniustior (aut infestior), quam scorpio.

٢٢٨ اَعَدَى مِنْ الْجَرَبِ

228. Contagiosior, quam scabies.

٢٢٩ اَعَدَى مِنَ الثَّوْبَاءِ

229. Contagiosior, quam oscitatio.

Conf. prov. 34.

٢٣٠. أَعْدَى مِنَ الشَّنْفَرَى

230. Celerius currens, quam Alschanfara.

De hoc viro vide Hamasa 242, 243, 244.

٢٣١. أَعْدَى مِنَ سَلَيْكٍ

231. Celerius currens, quam Solaicus.

Ad explicandum proverbium Abu-Ohbaidahus haec adnotavit: Quum procubitores exercitus gentis Beer ben Wajel in gentem Tamim incursionem facturi, Solaicum vidissent, dixerunt: Si Solaicus nos conspicit, gentem suam certiore faciet. Miserunt igitur duos equites in celeribus equis vehentes, qui eum caperent. Ille dorcadi similis cursu aufugit. Illi autem eum per totum diem persequentes putarunt, eum fatigatum esse, ut, si cecidisset, eum caperent. Mane eius vestigia invenientes viderunt, eum arboris radicem pede offendisse et assillisse, ut arcus in terram decidens frangeretur. Dixerunt autem: Fortasse hoc initio noctis accidit, post lassus factus erit. Denuo igitur eum sequentes invenerunt eius vestigia multum distantia et viderunt, eum urinam in terram demisisse et vestigia terrae altius impressisse. Qua ex re quum cognoscerent, eum nullo modo fatigatum esse, a persequendo destiterunt. At Solaico gentem suam de hostis adventu certiore facienti propter viae magnam distantiam fides non habebatur. Solaicus ad gentem Banu-Sahd pertinebat, quae pars gentis Tamim erat. Mater eius, a qua nomen accepit, Solacah appellata, nigra erat. Abu-Ohbaidahus eum simul cum Almontaschiro ben-Wahab Babelita et Aufo ben-Mathr Masenita, qui ob cursum celerem celebres erant, nominavit.

٢٣٢. أَعْفَى مِنْ ضَبٍّ

232. Crudelior in prolem, quam lacerta.

Narrant, lacertam multum custodire ova sua, ne a serpente aut maioris speciei lacerta vorarentur. Quum vero pullos ex ovis prodeuntes conspiciat, eam putare, pullos esse animalia in ova irrudentia, ut eos in errorem inducta occidat.

٢٣٣ أَعَقَّ مِنْ ذِيْبَةٍ

233. Crudelior in propinquum, quam lupa.

Narrant lupam, quum conspiciat lupum cum ipsa degentem vulneratum et sanguine infectum, irruere eumque vorare. Cecinit poeta:

فَتَّى لَيْسَ لَابِنِ الْعَمِّ كَالَّذِيْبِ إِنْ رَأَى بِصَاحِبِهِ يَوْمًا دَمًا فَيَمُوكِلُهُ

„Vir, qui erga patruelem suum non agit lupi modo, qui quum in socio suo sanguinem vidit, eum vorat.

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 162.

٢٣٤ أَعْطَشَ مِنْ ثَعَالَةٍ

234. Magis sitiens, quam vulpes.

Mohammedes ben-Habib voce ثَعَالَةٍ vulpem designari dixit, Abu-Alahrabius autem Tsoahlah (ثَعَالَةٍ) viri nomen ad gentem Banu-Mudjaschih pertinentis esse putavit. Virum hunc cum Bohaiho ben-Ahbdallah ben-Modjaschih praedatum exiisse narravit. Summopere fame sitique in deserto adflictos coactos fuisse, ut alter alterius urinam biberet. Aucto autem siti utrumque periisse.

أَعْطَشَ مِنَ النَّقَاقَةِ

235. Magis sitiens, quam coaxans (rana).

Legitur quoque النَّقَاقِ. Ranae sitis magna tribuitur, quod omnino aqua destituta vivere non potest.

٢٣٥ أَعْطَشَ مِنَ النَّمْلِ

236. Magis sitiens, quam formica.

Sic dicitur, quod formicae in locis aqua carentibus degunt.

٢٣٧ اَعَذَبُ مِنْ مَّاءِ الْبَارِقِ

237. Dulcior, quam aqua nubis fulgurantis.

Dicitur quoque الماء الغادية, Dulcior, quam aqua nubis matutinae, et الماء المفاصل, aqua inter arenarum colles, et الماء للشرح, aqua glareae. De vocis حشرج significatione non consentiunt, alii voce حصى, alii voce حسي eam explicant. conf. lex. m.

٢٣٨ اَعْجَلُ مِنْ نَجَّةٍ اِلَى حَوْضٍ

238. Magis festinans, quam ovis ad aquae receptaculum.

Dicunt ovem aquam videntem inde nullo modo averti posse.

٢٣٩ اَعْجَلُ مِنْ مُعَجِّلٍ اُسْعَدَ

239. Magis festinans, quam qui Asahdum ad festinationem impulit.

Conf. X, 184.

٢٤٠ اَعْيَتْ مِنْ قِرْدٍ

240. Magis lusui deditus, quam simia,

Sic dicitur, quoniam simia hominis factum semper imitatur.

٢٤١ اَعْيَتْ مِنْ جَعَارٍ

241. Magis corrumpens, quam hyaena.

٢٤٢ أَعْقَدُ مِنْ ذَنْبِ الضَّبِّ

242. Plures nodos habens, quam cauda lacertae.

Narrant Arabem oppidanum campestri vestimentum dedisse. Campestem oppidano dixisse: لا كافيئك على فعلك „Gratias tibi solvam pro facto tuo eo, ut te doceam, quot nodi in lacertae cauda sint“. Quum oppidanus se nescire respondisset, campestem viginti et unum dixisse.

٢٤٣ أَعَزُّ رَأْيًا مِنْ حَاقِنِ

243. Remotior a prudente consilio, quam urinae difficultate laborans.

Simile est proverbium: لا رأى لحاقن „Non est prudentia urinae difficultate laboranti.“

٢٤٤ أَعَزُّ رَأْيًا مِنْ صَارِبِ

244. Remotior a prudente consilio, quam alvo suppressa laborans.

In Scharaf-Aldini opere عقلا loco vocis راي legitur.

٢٤٥ أَعْمَرُ مِنْ قَرَادِ

245. Longiorem vitam habens, quam ricinus camelos infestans.

Arabes ricinum septingentos annos vivere dicunt. Huiusce falsae opinionis causa in eo est, quod ricini eis semper molesti sunt, ut non cessare videantur.

٢٤٦ أَعْمَرُ مِنْ ضَبِّ

246. Longiorem vitam habens, quam lacerta.

Alsijdadjus Alazmäihi auctoritate nixus dixit, lacertae foetum, quum centesimum aetatis annum attigerit, dentes amittere et isto demum tempore nomine lacertae ضب appellari. Rubahus poeta cecinisse dicitur:

لَوْ أَنِّي عَمَرْتُ سِنَّ الْجَسَدِ أَوْ عَمَرْتُ نُوْحَ زَيْنِ الْفِطْحِ
وَالصَّخْرَ مُبْتَدِئُ كَطَيْنِ الْوَحْلِ صِرْتُ رَهِيْنٌ قَرِيْمٌ أَوْ قَتْلُ

„Si mihi vitae anni concessi fuissent, ut foetui lacertae aut Noachi vita tempore Alfithahl, quo saxa humida erant ut lutum, tamen ego decrepitae aetatis aut caedis oppigneratus factus essem.“

Versuum metrum Sarih est. c. l. m. p. 246.

٢٤٧ أَعْمَرُ مِنْ نَسِيرٍ

247. Diutius vivens, quam vultur.

Arabes vultures quingentos annos vivere dicunt. conf, C. VII, 47.

٢٤٨ أَعْمَرُ مِنْ نَصِيرٍ

248. Diutius vivens, quam Nazrus.

Nazrus ben-Dohman, sic tradidit Abu - Ohbaidahus, princeps gentis Ghathfan erat. Quum ad summam senectutem pervenisset, in adolescentem mutatus esse dicitur. Poeta quidam cecinit:

كَتَصَّرَ بَنَ دُهْمَانَ الْهَنْيْدَةَ عَاشَهَا وَتَسْعِيْنَ حَوْلًا ثُمَّ قَوْمَ فَانَصَاتَا
وَعَادَ سَوَادُ الرَّاسِ بَعْدَ بَيَاضِهِ وَرَاجَعَهُ شَرُخُ الشَّبَابِ الَّذِي فَانَا
فَعَاشَ بِخَيْبٍ فِي نَعِيمٍ وَغِبْطَةٍ وَلَكِنَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَا كُلِّ مَا نَا

„Ut Nazrus ben-Dohman, qui centuriam annorum et no-

naginta annos vixit; tum erectus est, et caput album iterum nigrum factum est, ut ad iuventutis, quae transierat, initium reverteretur. Tempus igitur peregit commoditate et bono statu gaudens. Sed posthac mortuus est, ut nil eius remaneret.»

Versuum metrum Thawil est. C. l. m. p. 161. Littera in fine vocabulorum فانصاتا , فاننا , ماتا metri causa addita est.

٢٤٩ أَعْمَرُ مِنْ مُعَاذٍ

249. Diutius vivens, quam Moahdsus.

Proverbium hoc seriore aetate et quidem post Moham-medis tempus ortum est. Moahdsus ben-Muslim Merwanidarum et Ahbbsidarum tempore vixit. Centesimo et quinquagesimo anno confossus est. Poeta in hunc virum plures versus dixit, quorum priores tres hi sunt:

إِنَّ مُعَاذَ بْنَ مُسْلِمٍ رَجُلٌ لَيْسَ لِمِيقَاتِ عُمُرِهِ أَمَدٌ

قَدْ شَابَ رَأْسُ الزَّمَانِ وَاكْتَهَلَ الدَّهْرُ وَأَثَوَابُ عُمُرِهِ جُدُدٌ

قُلْ لِمُعَاذٍ إِذَا مَرَرْتَ بِهِ قَدْ صَنَعَ مِنْ طُولِ عُمُرِكَ الْآبَدُ

„Moahdsus ben-Muslim vir est, cuius vitae tempori finis non est. Temporis caput albuit et aetas canescere incepit, dum ei vitae vestes novae sunt. Dic Moahdso, quum ad eum transis: Aeternitas ob spatium vitae tuae longum territa exclamat.“

Versus metrum Monsarih est. c. l. m. p. 255.

٢٥٠ أَعْقَلُ مِنْ ابْنِ تَقْنٍ

250. Ingeniosior, quam Ibn-Tikn.

Unus Ahditarum erat. Lokmanus ben-Ahd camelos, quos ille vendere nolebat, furari cupivit, sed ob sum-

mam eius prudentiam nulla furandi occasione potitus est. Dicitur quoque : *اعلم من ابن تقن* : „Doctior, quam Ebn-Tikn.“

٢٥١ *أَعْجَزُ مِنْ هِلْبَاجَةٍ*

251. Debilior, quam fatuus (omnia vitia habens).

Vocabulum *هلباجة* virum nihili, qui in omni vitio est, designat. Multitudo autem vitiorum in causa esse videtur, cur in eo describendo Arabes dissentiant.

٢٥٢ *أَعْجَزُ مِمَّنْ قَتَلَ الدُّخَانَ*

252. Debilior quam is, quem fumus occidit.

In operibus Scharaf-Aldini et Samachscharii *قتله* „occidit eum“ legitur. Conf. I, 134. XXIII, 7.

٢٥٣ *أَعْجَزُ عَنِ الْشَّيْءِ مِنْ الثَّلَبِ عَنِ الْعَنْقُودِ*

253. Debilior in re assequenda, quam vulpes, quae uvarum racemum attingere nequit.

Arabes vulpem, quum uvas conspexerit, quas attingere non potuerit, eas acidas esse dixisse, fabulantur. Dixit poeta:

أَيُّهَا الْعَايِبُ سُلْمَى أَنْتَ عِنْدِي كَثْعَالَةٌ

رَأَمَ عَنْقُودًا فَلَمَّا أَبْصَرَ الْعَنْقُودَ طَالَ

قَالَ عُدَا حَامِصٌ لَمَّا رَأَى أَنَّ لَا يَنَالُهُ

„O tu, qui Sulmam vituperas, vulpi ex mea sententia similis es, qui racemum cupivit. Qui quum intellexisset, racemum nimis remotum esse, dixit: Hic acidus est, quum sciret, se eum attingere non posse.

٢٥٤ *أَعْجَزُ مِنْ مُسْتَطْعِمِ الْعَنْبِ مِنَ الدِّفْلَى*

254. Debilior, quam qui uvas e nerio edere vult.

Hoc ex poetae versu desumptum est:

هَيْهَاتَ جِئْتُ إِلَى دِفْلَى نُحَرِّكُهَا مُسْتَطْعِمًا عِنَبًا حَرَكْتَ فَالْتَقِطْ

„Apage! venisti ad nerium movens id, dum uvas edere cupis. Movisti, carpe igitur!

Versus metrum Basith est. c. l. m. p. 190.

٢٥٥ أَجْزُرُ مِنَ جَانِي الْعِنَبِ مِنَ الشَّوْكِ

255 Debilior, quam qui uvas e rubeto colligit.

Proverbium cum versu sequente cohaerere putant:

إِذَا وَتَرْتَ أَمْرًا فَآخِذْ عِدَاوَتَهُ مَنْ يَزْرَعُ الشَّوْكَ لَا يَحْصُدُ بِهِ عِنَبًا

„Si virum malevolum tibi reddis, eius inimicitiam cave; nam qui spinas serit, is uvas inde non colliget.“

Hamsahus dixit, poetam proverbium a verbis hisce sapientis derivasse: من يزرع خيرا يحصد غبطة ومن يزرع شرا
Qui bonum serit bonum statum inde metet, et qui malum serit, poenitentiam demetet et quomodo a spinis uvae decerpuntur?“

٢٥٦ أَعْطَفُ مِنَ أُمِّ أَحَدَى وَعِشْرِينَ

256. Propensior, quam mater viginti et unius.

Id est: Quam gallina in pullos propensa est.

٢٥٧ أَعَزُّ مِنَ أَسْتِ النَّمْرِ

257. Magis defensus, quam podex pardi.

Dicitur quoque امنع

٢٥٨ أَعَزُّ مِنَ أَنْفِ الْأَسَدِ

258. Magis defensus, quam leonis nasus.

٢٥٩ أَعْطَشُ مِنْ قِمَعٍ

259. Magis sitiens, quam infundibulum.

٢٦٠ أَعْجَلُ مِنْ كَلْبٍ إِلَى وَلُوغِهِ

260. Magis festinans, quam canis in cibo sorbendo.

Sic dicunt, quod canis in sorbendo summa cum celeritate linguam movet.

٢٦١ أَعْرَضُ مِنَ الدَّهْنَاءِ

261. Amplior, quam locus Aldahna.

Vocabulum الدهناء aut brevius, omitta Medda aut longius enunciandum nomen proprium deserti in terra Nedjd ditionis gentis Tamim est. Kam. Samachscharius arenae nomen in terrae gentis Sahd esse contendit, sed Sahditae pars gentis Tamim sunt.¹⁾ Nomen proprium in proverbio significari, Scharaf-Aldinus dixit.

٢٦٢ أَعْرَى مِنْ أَصْبَعٍ وَمِنْ مِغْرَلٍ وَمِنْ حَبَّةٍ وَمِنْ

الْأَيْمِ وَمِنْ الرَّاحَةِ وَمِنْ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ

262. Nudior, quam digitus; quam colus; quam serpens; quam vola manus; quam lapis niger.

Colo nuditas tribuitur, quoniam mulier nendo nil in eo relinquit. Dixit poeta:

1) In pluribus gentibus sunt familiae, quae Sahd nomen gerunt ex gr. Sahd gentis Hodsail, gentis Kais, gentis Beer, gentis Tamim.

وَأَبْلَغُ سَلَامَانَ أَنْ جِئْتَهَا فَلَا يَكُ شِبْهًا لَهَا اَّمْغَرَلُ
يَكْسِي اَلْأَنَامَ وَيَعْرِى اَسْتَهَ وَيَنْسَلُ مِنْ خَلْعِهِ اَلْأَسْعَلُ

„Perfer nuntium Salamanae, si ad eam venis! Ne colus ei similis sit, qui gentes vestit, dum ipsius podex nudus est, et inferius tegumentum spoliando ei detrahitur.“

Versus metrum Motakarib est. c. l. m. p. 281 sq:

Vocabulum مغرل proprie instrumentum, quo netur, designans, tum de colo tum de fuso adhiberi potest.

Lapis niger est ille lapis in templo Meccano situs in angulo, qui Bazram respicit. Eum Arabes in templo ex ritu circumeuntes osculantur.

٢٦٣ اَعْلَفُ مِنْ قَرَادٍ وَمِنْ اَلْجَنَاءِ

263. Firmius adhaerens, - quam ricinus; quam cyprus (quo tingitur manus).

٢٦٤ اَعْطَى مِنْ عَقْرَبٍ

264. Magis donans, quam Ahkrabus.

Nonnisi in codice Berolinens. scholion hoc legitur: لم يذكر حمزة معنى قوله اعطى من عقرب ويمكن انه يقال انه اسم رجل معطاء او يقال ارادوا هذه العقرب المعروفة واعطى على هذا من العطو الذى هو التناول اى انه اكثر تناولا لاعراض الناس من العقرب الذى (التى) تطير كلما مرت به فاما عقرب الذى يضرب به المثل فيقال اتجر من عقرب وامطل من عقرب فهو ممن لا يضرب به المثل فى كثرة العطاء هذا ما Hamsahus proverbii «سنح لى فى معنى هذا المثل والله اعلم» Magis donans quam Abkrabus, اعطى من عقرب non explicavit. Nil obstat, quin vox عقرب viri multum donantis nomen sit aut quin scorpionis omnibus noti signi-

ficationem habeat. Hac significatione admissa, vocabulum اَعْطَى a radice cepit, arripuit derivandum est, ut proverbii sensus sit: Magis laedens hominum honores, quam scorpio, qui in omnem rem, ad quam transit, assilire solet. Quod vero attinet ad virum Ahkrab appellatum, de quo duo proverbia: اَنْجَرٌ مِنْ عَقْرَبٍ et اَمْطَلٌ مِنْ عَقْرَبٍ in usum venerunt, eius liberalitas in proverbii consuetudinem non venit. Haec sunt, quae de proverbii sensu sese mihi obtulerunt. Quid rectum sit, Deus optime scit.

٢٦٥ اَعْدَلُ مِنَ الْمِيزَانِ

265. Aequior, quam bilanx.

٢٦٦ اَعْتَقُ مِنْ بَرٍّ

266. Antiquior, quam triticum.

Sic dicunt Arabes, quod triticum primum omnium semen, quod in terram homines sparserint, fuisse putant.

٢٦٧ اَعْلَمُ مِنْ دَغْفَلٍ

267. Doctior, quam Daghfalus.

Daghfal filius Hentselahi ad gentem Schaiban pertinens vir genealogiae peritissimus erat. Moahwijjahus ob scientiam eius admiratione adfectus, interrogavit virum: بلسان سؤول، Quomodo seis? Vir sic respondit: وقلب عقول على ان للعلم افة واضاعة ونكدا واستجاعة فافته النسيان واضاعته ان يحدث به غير امله واستجاعته ان Per linguam interrogantem et animum intelligentem; sed scientiae est damnum et perditio et impeditio et famis instigatio. Damnum est oblivio, perditio est, quod iadignos doces, famis instigatio, quod sciens avidus est et nunquam satiatur, dene-

gatio est mendacium in ea.“ Poeta Alcomait huiusce viri in versu sequente mentionem fecit:

فَمَا أَبْنُ الْكَيْسِ النَّمِيرَىٰ فِيكُمْ وَلَا أَنْتُمْ هُنَاكَ بِدَغْفَلِينَا

„Non est inter vos Ebno-l'Cajjisus Namirita, et vos non estis Daghfali“.

Versus metrum Wafir est. c. l. m. p. 204. De viro conf. Hamas. p. 124. l. 2.

٢٦٨ - أَعْمَرُ مِنْ أَبْنِ لِسَانَ الْخَمْرَةِ

268. Longaevior, quam Ibn-Lisan Alhommarah.

Vir iste ad gentem Beer ben-Wajel pertinens scientia et eloquentia insignis erat. In Scharaf-Aldini et Samach-scharii opere loco vocis أَعْمَرُ legitur „doctior“. Conf. quoque C. XIX, 5 schol.

٢٦٩ أَعْلَمُ مِنْ دَعِيٍّ

269. Melius sciens, quam is, qui de origine, quam de se praedicat, suspectus est.

٢٧٠ أَعْمَقُ مِنَ الْبَاحِرِ

270. Profundior, quam mare.

٢٧١ أَعَزُّ مِنَ التَّرْيَاقِ وَمِنْ أَبْنِ الْخَصِيِّ وَمِنْ مُخِ
الْبَعُوضِ وَمِنْ عُقَابِ الْجَوِّ

271. Rarior quam theriaca; rarior quam filius eunuchi; rarior, quam medulla culicum; Potentior quam aquila aeris.

In opere Scharaf-Aldini legitur: أَعَزُّ مِنَ التَّرْيَاقِ الْاَكْبَرِ

„Rarior quam theriaca maior (vel maxima). Neque filius eunuchi neque culicum medulla reperitur. Causa haec est, cur rarissima dicatur. Aquilae aeris autem potentia tribui videtur, quod, quamdiu in aere est, in nullius potestatem venit.

Proverbia recentiora.

٢٧٢ عِزُّ الْمَرْءِ مِنْ أَتْبَغَايِهِ عِزُّ النَّاسِ

272. Viri honor e desiderio eius oritur, quo hominum honorem cupit.

In hoc proverbio multum discrepant codices. Codex Berol. „Credentis Mohammedani honor in eo consistit, quod homines non desiderat.“ Codex P. „Credentis Mohammedani honor in eo consistit, quod ab hominibus remotus est.“ In codice Berol. B. legitur: „عِزُّ الرَّجُلِ اسْتِغْنَاؤُهُ عَنِ النَّاسِ“, „Potentia viri in eo consistit, quod hominibus carere potest.“

٢٧٣ عَارُ النِّسَاءِ بَاقٍ

273. Dedecus mulierum manet.

٢٧٤ عَيْنُ الْقَلَادَةِ وَرَأْسُ التَّخْتِ وَأَوَّلُ الْجَرِيدَةِ

وَعَيْنُ الْقَصِيدَةِ وَنَكْتَةُ الْمَسْأَلَةِ

274. Oculus collaris; caput throni; initium agminis equitum; versus carminis; punctum quaestionis.

In hisce verbis nonnisi proverbialiter loquendi modi esse videntur, non ipsa proverbia.

٢٧٥ عِنايةُ القَاضِي خَيْرٌ مِنْ شَاهِدَيِ عَدَلٍ

275. Cura iudicis melior est, quam duo testes iusti.

In codice Berol. proverbiorum recentiorum شاهدين legitur.

٢٧٦ عَيْنُ الْهَوَى لَا تُصَدِّقُ

276. Oculus amoris verax non est.

In codice proverbiorum recentiorum تصدق legitur Teschdido non addito et sic in Berol.

٢٧٧ عَلَيْكَ بِالْجَنَّةِ فَإِنَّ النَّارَ بِالْكَفِّ

277. Pete tibi paradisum, nam ignis in manu est.

٢٧٨ عَصَاةُ لَوْمٍ فِي قُرَارَةٍ خُبِثَ

278. Succus vilitatis in aqua frigida turpitudinis.

قُرَارَةٌ est aqua frigida, quae ollae affunditur, ne cibus aduratur, nec non pars cibi in ollae fundo adhaerens. Dubito vero, num voci قُرَارَةٌ eadem significatio, quam قارورة ampulla hoc in proverbio potius tribuenda sit.

٢٧٩ عَلَيْهِ الدَّمَارُ وَسُوءُ الدَّارِ

279. Super eo (sit) interitus et pravitas domus (Gehenna)!

Conf. prov. 188. Verba male precando inserviunt.

٢٨٠ عَلَيْهِ مَا عَلَى الطَّبْلِ يَوْمَ الْعِيدِ

280. Super eo sit, quod est super tympano die festi!

Id est: Verberetur!

٢٨١ عَلَيْهِ مَا عَلَى أَطْحَابِ السَّبْتِ

281. Super eo (sit) idem, quod est super iis, qui Sabbathum venerantur!

Iudaei hoc modo significantur. Id est: Dira imprecatio.

٢٨٢ عَلَيْهِ مَا عَلَى أَبِي لُهَبْ

282. Super eo (sit) idem, quod super Abu-Lohabo est.

Abu - Lohabus Mohammedis inimicissimus persecutor erat; quapropter Mohammedes capite centesimo undecimo Corani, quod aut ابو لهب aut تبت inscriptum est, eum diris devovit.

٢٨٣ عَلَى هَذَا قُتِلَ الْوَلِيدُ

283. Propter hoc Alwalidus occisus est.

Viri nomen est Alwalidus ben-Tharif Alcharedji. De re magna dicitur, quam indignus petit.

٢٨٤ عُوْذِرَ لَمْ يَتَوَلَّ الْحَقَّ نَسَاخَهُ

284. Excusatio, cui faciendae veritas non praeiuit.

٢٨٥ عُقُولُ الرِّجَالِ تَحْتَ أَسِنَّةِ أَغْلَامِهَا

285. Ingenium virorum sub cuspidibus pennarum est.

٢٨٦ عَلَى حَسْبِ التَّكَبُّرِ فِي الْوِلَايَةِ يَكُونُ التَّذَلُّ

فِي الْعَزْلِ

286. Ut superbia in praefectura erat, sic despectus adempta provincia erit.

٢٨٧ عَلَيْكَ مِنَ الْأَمَالِ مَا يَعُولُكَ وَلَا تَعُولُهُ

287. Super te ex opibus tantum, quantum te alit et non tu alis.

Tantas opes tibi compares, quantae ad te alendum sufficiunt, non quantae molestae tibi sunt.

٢٨٨ الْعَادَةُ تَوَامُ الطَّبِيعَةِ

288. Consuetudo est naturae frater cum ea natus.

٢٨٩ الْعَزْلُ طَلَّاقُ الرِّجَالِ وَحَيْضُ الْعُمَّالِ

289. Remotio a munere est virorum repudium et menstrua praefectorum.

Dixit poeta:

وَقَالُوا الْعَزْلُ لِلْعُمَّالِ حَيْضٌ لِحَمَاهُ اللَّهُ مِنْ حَيْضِ بَغِيضٍ

»Dixerunt: Remotio a munere praefectis est menstruus sanguis. Dedecore adficiat eum Deus per odiosum menstruum sanguinem!«

Versus metrum Wafir est. c. l. m. p. 204.

٢٩. الْعَادَةُ طَبِيعَةٌ خَامِسَةٌ

290. Consuetudo est quinta natura.

٢٩١. الْعَرَقُ نَزَاعٌ

291. Natura similis est camelo mansionem suam desideranti.

Nisi fallor, natura, quod semper ad primam suam conditionem redit, cum camelo comparatur, qui desiderio consueti loci adfectus est. Pocockius vertit: „Natura attractiva est“ et explicandi gratia addidit: sc. natura originis primae ad se trahit frequentes posteros, ut sc. referant genitores suos, ut illud Senecae: Generosa in ortus semina exsurgunt suos.

٢٩٢. الْعِزُّ فِي نَوَاصِي الْحَيْدِ

292. Honor in antiis equorum (est).

٢٩٣. الْعِفَّةُ جَيْشٌ لَا يَهْزَمُ

293. Castitas vitae est exercitus, qui in fugam non convertitur.

٢٩٤. الْعَرَقُ يَسْرِي إِلَى النَّائِمِ

294. Natura ad dormientem noctu venit.

٢٩٥. الْعَقْلُ يَهَابُ مَا لَا يَهَابُ السَّيْفُ

295. Ingenium magis venerantur (timent), quam ensen venerantur.

٢٩٦ الْأَعْمَى يَخْرُأُ فَوْقَ السَّطْحِ وَيَحْسِبُ النَّاسَ

لَا يَرُونَهُ

296. Caecus super tecto cacat et ipsum homines non videre putat.

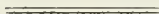
٢٩٧ الْعَجِيزَةُ أَحَدُ الْوَجْهَيْنِ

297. Podex est altera facies.

٢٩٨ عَادَةٌ تَرْضَعُ بِرُوحِهَا تَنْزَعُ

298. Consuetudo, quam sugens matrem accepit, nonnisi cum vita removetur.

Conf. Proverb. Salom. C. XXII, 6.



Caput XIX.

L i t t e r a G h a i n .

١ غُرَّةٌ يَيْنَ عَيْنَيْ ذِي رَحِمٍ

1. Macula alba inter oculos uterini.

Sic proverbium in scholio explicatum est: Id est: Non latet amor et sinceritas tua, quemadmodum tibi non latet amor uterini tui, dum eum observas, hic enim adspicit oculo claro, dum inimicus a latere adspicit. Huic simile est, quod Cap. V, 10. legimus. Proverbii autem verba sunt pro غُرَّتْ غُرَّةٌ ذِي رَحِمٍ „Macula eius alba in fronte est macula alba uterini.“

٢ غَضَبَ خَيْلٍ عَلَى الدَّجَمِ

2. Irascitur, quemadmodum equi habenis irascuntur.

In eum dicitur, qui ira inutili ardet. Accusativus غَضَبَ ex omisso verbo غَضِبَ pendet i. e. غَضِبَ غَضَبَ خَيْلٍ

»Iraseitur irà equorum.« In Samachscharii codice legitur
الدلاص,,اللجم,,firmis habenis.“

٣ غَلَبَتْ جُلَّتَهَا حَوَاشِيَهَا

3. Vicerunt magni cameli parvos camelos.

Suffixum **ها** ad camelos **ابل** referendum est. In eum dicitur, cuius res magna evasit, postquam parva fuerat.

٤ غَشَمَشَمَرٌ يَغْشَى الشَّجَرَ

4. Torrens (est), qui arbores obruit.

Vocabulum **غشمشم** proprie audacem tum hoc in proverbio torrentem, qui arbores evellit designat, ut **سيل** suppleatur. In camelum furentem transfertur. Proverbium in virum dicitur, qui non curat, quid iniuste peragat. Supplendum autem est **هذا** hic vel **هو** is est torrens etc.

٥ غَرَّتَانُ فَاَرْبَكُوا لَهُ

5. Esuriens (est); cibum igitur Rabicali ei parate!

Rabicali cibi species est, qui vario modo paratur. Ebn-Doraidus **فأبكلوا** legit i. e. parate cibum Bacil, qui lacte schisto et butyro illi addito paratur. Proverbium docere videtur, ante omnia rei quam maxime necessariae satisfaciendum esse. Narrant, Ebn-Lisan Alhommarah esurientem et sitientem ad suos intrasse et, quum ei puer recens natus adferretur, dixisse: Per Deum! Nescio, num eum edam an bibam? Uxerem eius ista verba audientem dixisse illa, quae post in proverbii consuetudinem venerint. Cibo autem et potu satiatum eum dixisse: **كيف الطلا وامة**. «Quomodo infans et mater se habet?» Quae quoque verba in proverbium venientia significant, curam viri abiisse, ut ad aliam rem animum adplicare posset. Conf. C. XXII, 197.

٦ غَزَوْ كَوَّلَغَ الدِّثْبِ

6. Impetus hostilis, ut sorbitio lupi.

Vocabulum **وَلَغ** sorbitionem ferarum, dum lingua repetitis vicibus lambunt, significat. Comparatione igitur, impetum hostilem una vice post alteram factum et haud interruptum esse, indicant.

٧ غُدَّةٌ كَغُدَّةِ الْبَعِيرِ وَمَوْتُ فِي بَيْتِ سَلُولِيَّةٍ

7. Carbunculus pestilentialis ut carbunculus cameli et mors in domo feminae Saluliticae.

Proverbii causam talem fuisse narrant. Ahmirus ben-Althofail et cum eo Arbadus ben-Kais, qui frater germanus una matre natus Lebidi ben-Rabiah Ahmeritae erat, ad Mohammedem accesserat. Ahmirus autem Arbado imperaverat, ut tempore, quo ipse cum Mohammede sermonem haberet, eundem a tergo veniens occideret. Arbadus rem peracturus, quum gladium e vagina extrahere vellet, non potuit. Mohammedes autem, qui Ahmirum Arbado signa facientem videret, se circumvertens pone se Arbadum conspiciens dixit: **اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمَا بِمَا شِئْتَ**: „O Deus! Serva me ab his duobus per id, quod vis!“ Demisit igitur Deus die sereno fulmen, quo Arbadus combureretur. Ahmirus igitur fugam capiens dixit: „O Mohammedes! invocasti Dominum tuum et iste Arbadum occidit. Per Deum! Ego implebo terram contra te equis glabris et iuvenibus imberbibus. Mohammedes autem haec audiens dixit: **يَمْنَعُكَ اللَّهُ**: „Deus te et filios Kailae (i. e. gentes Aus et Chesredj) impedibit, quominus id faciatis!“ Ahmirus tum e domo feminae Saluliticae¹⁾, ubi pernoctaverat, mane exiens in genu suo ortum carbunculum pestilentialem conspexit, quo ut in eam rediret, coactus ista verba dixit, quae postea in proverbium venerunt. Vocibus **غُدَّةٌ**

1) Gens Salul apud Arabes multum contempta erat.

et *موت* duplex in proverbio casus tribui potest aut nominativi aut accusativi. Si nominativi casum esse statuis, *غدتى غدة* et *موتى* supplendum est, ut sit pro *Carbunculus meus est carbunculus* *وَموتى موت* Sin accusativum admittis, *et mors mea est mors* *اغد غدة واموت موتا* *Laboro carbunculo* *et morior morte* Proverbium duas res malas designat, quarum una alterâ peior est.

٨ غَمَرَاتٌ ثُمَّ يَنْجَلِينَ

8. Aquarum gurgites, tum recedunt.

Vocabulum *غمرة* magnam aquae molem significat, qua res teguntur, tum in infortunia transfertur, quibus homines obruuntur. Ante *غمرات* supplendum est *هذه* „haec res sunt aquarum gurgites.“ Legitur quoque *الغمرات* *هى* ut supplendum sit „haec sunt gurgites aquarum.“ Potest quoque verbum post *الغمرات* suppleri ex gr. *الغمرات تظلم* „Gurgites aquarum (infortunia) iniuria adficiunt i. e. laedunt. Proverbium, quod de rebus magnis, gravibus, in quibus ferendis patientia utendum est, adhibetur, *Alaghlabo Ihjlitae* adscribitur.

٩ غَنِيَتِ الشَّوْكَةُ عَنِ التَّنْقِيحِ

9. Non opus est aculeis spinas privari.

Proverbium ei dicitur, qui virum docendo intelligentem reddere studet, cui id opus non est.

١٠ اُغِيرَةُ وَجَبْنَا

10. Num zelotypiam et ignaviam (coniungis)?

Proverbii, quod duo mala coniuncta esse significat, originem talem fuisse dicunt. Viro ignavo, qui quum pu-

gnaretur, domi manserat, et uxorem eminus conspicientem dimicantes ob zelotypiam, qua laborabat, verberaverat, uxor ista dixit verba. Accusativus ex omisso verbo pendet, ut sic enuntiandum sit: **Num** اتغار غيرة وتجبين جبنا: „Num zelotypia laboras et ignavia adfectus es?“ aut **انجمع غيرة** „Num ‚zelotypiam et ignaviam in te coniungis?“ **وجبنا** Zelotypiam in aliis locis Arabes laudi habent, quum in ea studium defendendi iuris sui videant.

۱۱ غَرَنِي بُرْدَاكِ مِنْ خَدَائِلِي

11. Vestes tuae duae effecerunt, ut vestimenta trita mea non curarem.

Vocabulum خدائل „vestimenta trita“ singulari caret. Nonnulli غدائلي enunciant; sed خدائلي rectior enunciandi modus est. Vir quidam a muliere vestes duas mutuo accipiens suas tritas abiecit et mulieri, quae vestas suas repeteret, ista dixit verba. Proverbium in eum dicitur, qui alius opes cupiens suas perdidit.

۱۲ غُثَّكَ خَيْرٌ مِنْ سَمِينِ غَيْرِكَ

12. Emaciatius tuus melior est, quam pinguis alius.

Almofadhdhelus dixit, horum verborum auctorem **Mahnum ben-Ahthijjah Almodshidjitam** esse. Erat inter gentem **Modshidj** aliamque gentem bellum vehemens. Impetu in istam gentem facto **Mahnus** ad virum in terram prostratum, ab ipso auxilium petentem transiit. **Mahnus** precibus illius viri hisce verbis: **على كفيته البلاء** „Te ab infortunio defendam“, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt, respondit. Aliquo tempore post accidit, ut ista gens gentem **Modshidj** in fugam coniiceret et plures, inter quos **Mahnus** esset, eiusque frater **Rauk** appellatus, qui infirmus

et stupidus haberetur, captivos faceret. Mahnus illum virum, quem liberaverat, conspiciens rogavit, ut beneficii praeteriti haud immemor esset hisce versibus utens:

يَا خَيْرَ جَازٍ بِيَدٍ أُولَيْتَهَا أَنْجِي مَمَّاجِيكَ
هَذَا مِنْ جَزَاءِ عِنْدَكَ الْيَوْمَ لِمَنْ رَدَّ عَوَادِيكَ
مِنْ بَعْدِ مَا نَأْتَتْكَ بِالْكَلَمِ لَدَى الْحَرْبِ غَوَاشِيكَ

„O optime remunerator! Propter beneficium in te collatum eum, qui te liberavit, libera! Num hodie remuneratio apud te est viro, qui noxam tibi inlatam avertit, posteaquam vulnere in bello morbo adfectus eras“.¹⁾

Vir, qui frater principis illius gentis erat, statim a fratre petiit, ut captivum ipsi daret. Libertate eum donavit et alterum captivum, quem liberum quoque dimitteret, sibi eligere iussit. Fratrem suum, istum stupidum et debilem nullam principis et poetae gentis suae, qui inter captivos erat, rationem habens sibi elegit, et hac de causa ab aliis, quod principem gentis suae neglexisset, vituperatus, ista proverbii verba protulit.

١٣ الْغَبْطُ خَيْرٌ مِنَ الْهَبْطِ

13 Elatio melior est, quam deiectio.

Traditione ad nos delata Mohammedis verba sunt: اللهم, quorum sensus esse dicitur: اللهم, O Deus! elationem non deiectionem (te rogamus).“

١٤ غُلٌّ قَمَلٌ

14. Pediculosum vinculum cervicis.

Proverbium hoc de muliere prava, quae aliis multum molesta est, adhibent. Alazmäihus dixit, Arabes captivum

1) Versus sunt hypercatalectici, quos, quamquam pede مستفعلين et مفتعلن metro Redjes similes sunt, tamen ad metrum Camil referre debemus. c. p. 215.

vincire solitos esse vinculo pilis tecto. Si diu tali vinculo homo vinciebatur, pediculi interdum orti captivum multum cruciabant, ut tali vinculo omnis res, qua homo vexaretur, significare solerent.

١٥ غَيْضٌ مِّنْ فَيْضٍ

15. Parum de multo.

Vocabulum غَيْض diminutionem, decrementum, (et de aqua), فَيْض autem copiam magnam (et de aqua) significat. Simili ratione dicitur: „برص من عد“ Parum de aqua perenni.“ conf. II, 44. et XVIII, 60 et Kam.

٢١ غُلَّ يَدًا مُطْلَقًا وَاسْتَرْقَ رَقَبَةً مُعْتَقَهَا

16. Vincit manum habet is, qui dimissus est e vinculis et in servitutem redactus est is, qui libertate donatus est.

In eum dicitur, qui beneficiis in ipsum collatis in servitutem redigitur.

١٧ غَادَرَ وَهْيَةً لَا تُرَقَّعُ

17. Rupturam reliquit, quae non reparatur.

De magno infortunio et crimine, quod reparari non potest adhibetur.

١٨ غَضَبَانُ لَمْ تَوَدِّمْ لَهُ الْبَكِيلَةَ

18. Iratus, cui cibus Bacilah opsonio non datus fuit.

Proverbium, cui metrum Sarih est (c. l. m. p. 246), Djeuharius tanquam versum citavit. Conf. Djenh. s. بَكْل: Vocabulum بَكِيلَة (Bacilah) cibus est, paratus ex lacte schisto (اَقْط) cum farina mixto, qui haud coctus cum

butyro editur. Similis est proverbii ratio, quam quinto huius capitis.

١٩ الغَمَجُ أَرَوَى وَالرَّشِيفُ أَشْرَبُ

19. Qui cum vehementia bibit, is citius sitim explet, qui paulatim sugendo bibit, is plus bibit.

Sic proverbium in scholiis explicatum est: الغمَجُ الشرب الشديد والرشيف القليل قال أبو عمرو أي أنك إذا أقبلت ترشف قليلا قليلا أو شك أن يهاجم عليك من ينازعك فاحتكر لنفسك Vocabulum غمَج signi-
ficat vehementer bibere, رشيف parum bibere. Dixit Abu-Ahmruus: Id est: Quum ad aquam accedens paulatim paulatim bibis, fieri potest, ut is, qui tibi adversetur, in te irruat; retine igitur et conserva tibi commeatum. Proverbium monet, ut rem prudenter et caute aggrediamur.

٢٠ غَلَبْتَهُمْ إِنِّي خُلِقْتُ نَشَبَةً

20. Vici eos; ego vir rei omnino deditus a Deo creatus sum.

His verbis proverbium explicatum est: يضرب لمن طلب Adhibetur de eo, qui rem petit et rei insistit, donec desiderio potiatur. Ad metrum Redjes referri potest.

٢١ اسْتَغَاثَ مِنْ جُوعٍ بِمَا أَمَاتَهُ

21. Contra famem in auxilium petiit, quod eum occidit.

In eum dicitur, qui id auxilio petiit, quod ipsi pernicii erat.

٢٢ غَدًا غَدَهَا إِنْ لَمْ يَعْقُبْنِي عَائِقٌ

- 22 Cras est crastinus dies eius (facti), si impediens me non impediverit.

Suffixum عا ad factum (فعلَة) referendum est. Id est :
Cras istam rem perficiam, si nil me impedit.

٢٣ اَغْفِرُوا هَذَا الْأَمْرَ بِغُفْرَتِهِ

23. Tegite hanc rem tegumento suo!
Modo ipsi conveniente rem tractate!

٢٤ الْغَضَبُ غَوْلُ الْحِلْمِ

24. Ira est daemon mansuetudinis (intelligentiae).

Ira mansuetudinem (intelligentiam) perdit. Dicere solent: **وَايَةُ غَوْلٍ غَوْلٌ مِنَ الْغَضَبِ**. Quis daemon magis obruit inopinantem, quam ira? “Omnis autem res, quae hominem subito irruens perdit, eius daemon seu Ghul appellatur.

٦٥ غَلَقَ الرَّهْنُ بِمَا فِيهِ

25. Pignus cum eo, pro quo datum erat, cessit.

Verbum غلق proprie significat, pignori datam rem reposei non posse, quum sub ista conditione, ut nisi intra certum tempus redimeretur, reposei non posset, data esset. Quam vero consuetudinem Islamiticae religionis leges abolerunt. De eo proverbium dicitur, qui in rem incidit, e qua non egreditur.

٢٦ غَنُظُوكَ غَنَظَ جَرَادَةَ الْعِبَارِ

26. Moerore te adfecerunt simili moerori ob locustam Alahjjari.

Abu-Ohbaidahus dixit: Hoc significat, virum, qui ob summum moerorem morti propinquus esset, liberatum esse. Proverbii originem talem fuisse narrant. Alahjjarus vir dentes fractos habens quum frigida nocte locustas invenisset, earum copiam in ignem coniecit, ut assarentur. Ex iis, quas in os sibi iniecisset, una avolavit. Vir hanc ob causam magna ira exarsit. Illa autem res apud Arabes proverbii locum obtinuit. Adduxit Albajarius versus Masruhi Calbitae, quibus Djeririum poetam perstrinxerat:

وَلَقَدْ رَأَيْتَ قَوَارِيسًا مِنْ قَوْمِنَا غَنَطُواكَ غَنَطَ جَرَادَةِ الْغِيَارِ

وَلَقَدْ رَأَيْتَ مَكَانَهُمْ فَكَرِهْتَهُمْ كَكَرَاهَةِ الْخَنْزِيرِ لِلْإِيْعَارِ

„Profecto tu vidisti e gente nostra equites, qui moerore te adfecerunt, qualis moeror ob locustam Alahjjari erat; et profecto eorum locum vidisti, et tum eos aegre tulisti, quemadmodum sus aegre fert, quod aquam bullientem praeparant (ad mactandum).“

Adhibetur autem proverbium in eo, qui timidus se submittit. Sunt quoque, qui dicant Djeradah (locustam) nomen equi Alahjjari fuisse, qui in pugnae angustiam unde exitus non esset, incidisset. Proverbium hemistichium metri Camil est. c. l. m. p. 213.

٢٧ غَنَى حَتَّى عَرَفَ الْبَحْرَ بِدَلْوَيْنِ

27. Dives est, ita ut mare duobus situlis hauriat.

De eo dicitur, qui ob conditionem bonam elegantiam nimiam ostendens, se iactavit.

٢٨ الْغَرَّةُ تَجْلُبُ الدِّرَّةَ

28. Lactis paucitas lactis copiam adducit.

Meidanius dixit, vocem غرة nomen esse a tertia verbi forma غار derivandum. Quod si camelae lac paucum est,

sperare licet. fore ut augeatur. De eo adhibetur. cuius
quum dona pauca sint, futura esse multa sperant.

٢٩ غَاثُ ابْنِ بَاطِ

29. Gathus filius Bathi.

Sic proverbium in scholiis explicatur: يقال غَاثُ في
الشيء يغيط ويغوط اذا دخل فيه يقال هذا رمل تغوط فيه
الاقدام اي تغوص وباط مثل قاص من بطا يبطو اذا اتسع
futurum غَاثُ في الشيء: Dicitur: ومنه الباطية لهذا الاناء
هذا رمل i. e. intravit in rem. Dicitur: «Haec est arena, in quam pedes intrant
i. e. submerguntur». Et vocabulum باط (Bathin) ut قاص
Kadhin (index) enuntiandum derivari potest a بطا futurum
«amplius est». Inde nomen باطية ortum est, quo vas
appellatur. Proverbium rem perturbatam significat, in
qua rectum non cognoscitur. Proverbium quoque adhibet is,
qui alterum in narrando res miscentem et turbantem men-
dacii arguere vult.

٣٠ عَرِيَتْ بِالْأَسْوَدِ وَفِي الْبَيْضِ الْكَثْرُ

30. Deditus es nigris et in albis est multitudo.

In eum dicitur, qui semper rei ob propensum in eam
animum deditus est eam nunquam relinquens.

٣١ غَذِيْمَةٌ بِالظُّفْرِ لَيْسَتْ تَقْطَعُ

31. Planta Ghadsm est, quae e terra unguibus non
evellitur.

Planta Ghadsm in segetibus crescens evellitur et ab-
iicitur. Supplendum autem est ante vocem غَذِيْمَةٌ, terra
plantae غَذْمٌ ferax. I. e. haec est plan-
ta etc., quae unguibus non evellitur. Proverbium desi-

guat malum grave, quod depelli non potest, ita ut malum cum illa planta, quae difficile evellitur, comparatum sit.

٣٢ غَمَامُ أَرْضِ جَادٍ آخِرِينَ

32. Nubes terrae benefica fuit erga postremos (multum dissitos).

In eum dicitur, qui propinquos negligens in peregrinos beneficia confert.

٣٣ الْغُرَابُ أَعْرَفُ بِالتَّمْرِ

33. Corvus dactylos optime novit.

Optimos dactylos corvus sibi eligit. Inde proverbiali modo dicunt: وجد تمر الغراب, Invenit dactylum corvi. i. e. rem praestantem invenit.

٣٤ عَيْبُهُ غِيَابُهُ

34. Occultet eum res ipsum tegens!

Vox غِيَابُ id designat, quo res tecta est, ut conspici non possit, tum in sepulcrum transfertur. Id est: Sepeliatur! Verbis hisce dira imprecantur.

٣٥ غَايَةُ الزُّهْدِ قِصَرُ الْأَمَلِ وَحُسْنُ الْعَمَلِ

35. Extremitas (seu finis) devotionis est spei brevis et pulchritudo agendi rationis.

٣٦ غُرَيْبٌ فَقَدَ طَلًّا

36. Dorcas parva desideravit pullum recens natum

Id est: Molliter educatus vitam suam delicatam desideravit. In eum dicitur, qui molliter educatus aerumnam, in quam incidit, patienter non fert.

٣٧ غَبَرَ شَهْرَيْنِ ثُمَّ جَاءَ بِكَلْبَيْنِ

37. Cunctatus est absens duos menses, tum duos canes apportavit.

In eum dicitur, qui diu cunctans rem pravam apportat. Huic simile proverbium est: صَامَ حَوْلًا ثُمَّ شَرِبَ بَوْلًا «Jejunavit annum, tum bibit urinam.»

٣٨ أَغْلَظُ أَمْوَاطِي لَلْحَصَا عَلَى الصَّفَا

38. Durissimus locus, in quo inceditur, glarea super petra est.

مَوَاطِي لَلْحَصَا est loco verborum. De re dicitur, in quam introire, et inde exire difficile est. In codice Lugdunensi scholion praecedentis proverbii et hoc ipsum proverbium desunt, ut verba يَضْرِبُ لِلْأَمْرِ يَتَعَذَّرُ الدَّخُولَ فِيهِ cum praecedente proverbio coniuncta sint.

Forma comparativi.

٣٩ أَغْنَىٰ عَنِ الشَّيْءِ مِنَ الْأَفْرَجِ عَنِ امْتِشَاطِ

39. Minus indigens re, quam calvus pectine indiget.

Hoc desumptum esse dicunt e versu Saihdi ben-Ahbd-Alrahman ben-Hassan:

قَدْ كُنْتُ أَغْنَىٰ ذِي غِنَىٰ عَنْكُمْ كَمَا أَغْنَىٰ الرِّجَالُ عَنِ الْمِشَاطِ الْأَفْرَعِ

»Iam inter omnes ego vobis potissimum carere potui, quemadmodum calvus pectinibus non indiget.«

٤٠. أَغْنَىٰ عَنْهُ مِنَ التُّفَةِ عَنِ الرِّفَةِ

40. Eo minus indigens, quam animal Toffah stramine.

Animal illud quale sit definire non ausus sim. Non-nisi carne vescitur, stramine igitur omnino carere potest. Dicitur quoque: أنا اغنى عنك من التفة الى الرفة. »Ego te melius carere possum, quam animal Toffah stramine.« Aliud proverbium est: استغنيت التفة عن الرفة. »Animal Toffah stramine carere potest.« Conf. Kam. s. v. نف.

٤١. أَغْرَمَ الدُّبَا فِي الْمَاءِ

41. Magis decipiens, quam cucurbita in aqua.

Alterum huic simile proverbium est: لا يغرنك الدُّبَا. »Ne te decipiat cucurbita, et si in aqua est.« Hamsahus dixit, se horum proverbiorum sensum nescire. Dixit autem Meidanius, prius proverbium a posteriore derivatum esse. Arabs campester coctam cucurbitam capiens quum os suum lacsisset, dixit: »Ne cucurbita et si in aqua est, te decipiat! Inde illud alterum proverbium derivatum est.

٤٢. أَغْرَمَ مِنَ سَوَابِ

42. Magis decipiens, quam vapor meridiei tempore in deserto.

Iter facientes vaporem in deserto aquam esse, quum aquae speciem habeat, putant. Alterum est proverbium:

«Ut vapor meridianus, qui decipit videntem, et fallit sperantem.»

٢٣ أَغْرَ مِنْ الْأَمَانِي

43. Magis decipiens, quam spes.

Proverbium ex hisce poetæ verbis desumptum esse dicunt:

إِنَّ الْأَمَانِي غُرٌّ وَالْذَّغَرُ غُرٌّ وَنَكَرٌ
مَنْ سَابَقَ الذَّغَرَ غَتَّرَ

«Desideria sunt deceptiones et tempus est donum et abnegatio. Qui cum tempore cursu certat, is pedem offendit.»

Versuum metrum Redjes est. Conf. l. m. p. 231.

٢٤ أَغْرَ مِنْ ظَبِي مُقْمِرٍ

44: Magis socors, quam dorcas luna splendente.

Dicunt pullum dorcadis noctu non cavere, ut a feris voretur. Alii dicunt, dorcadem facilius venando capi posse luna lucente, quam nocte obscura, quia luna lucente cernere non possit. Vocem اغر ant a غارة socors fuit aut ab اغتر deceptus fuit derivandam esse putant. conf. Cap. XXV, 117.

٢٥ اَغْدَرُ مِنْ غَدِيرٍ

45. Magis decipiens, quam aquae receptaculum.

Hamsahus dixit, proverbium hoc cohaerere cum Alcomaiti versu:

وَمِنْ غَدْرِهِ نَبَزَ الْأَوَّلُونَ بِأَنَّ لَقَبَهُ الْغَدِيرُ الْغَدِيرُ

„Propter eius perfidiam conviciati sunt veteres eo, quod ei cognomen receptaculi aquae dederunt.“

Proverbii metrum Motakarib est. c. l. m. p. 281.

٤٦ أَغْدَرُ مِنْ كُنَاةِ الْغَدْرِ

46. Perfidiiores, quam qui cognomine perfidiae utebantur.

Meidanius scholio sequente proverbium explicavit:

هم بنو سعد تميم وكسانوا يسمون الغدر فيما بينهم اذا راموا استعماله بكنية هم وضعوها له وهى كيسان قال النمر بن تولب

اِذَا كُنْتُ فِي سَعْدٍ وَأَمَّاكَ مِنْهُمْ غَرِيْبًا فَلَا يَغُرُّكَ خَالُكَ مِنْ سَعْدٍ

اِذَا مَا دَعَا كَيْسَانَ كَانَتْ كَهَوْلُهُمْ اِلَى الْغَدْرِ اَدْنَى مِنْ شَبَابِهِمُ الْمَرْدِ

„Ii sunt Banu-Sahd, qui ad gentem Tamim pertinent. Appellabant autem perfidiam inter ipsos, quum ea uti volebant, cognomine, quod ei imposuerant, nempe كيسان. Dixit poeta Alnamir beu-Taulab:

„Quum in gente Sahd, dum mater tua ad eam pertinet, peregrinus es, ne avunculus tuus e gente Sahd socordem te reddat! Quotiescunque كيسان vocant, eorum senes propius ad perfidiam accedunt, quam adolescentes eorum imberbes.“

Versuum metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

Grammaticus Abu-l'Nada haec de cognominis causa retulit: اصل هذا ان بنى زارة خرج بعير لكسرى يطلب بها اليمين فحدثت سعد انفسها باخذها فقال بعض شيوخهم اتغدرون بابن عمكم وهو فيها فاجابه بعضهم الغدر فى بعض Huiusce causa in eo posita erat, quod gens Banu Sorarah camelorum agmen, a Cosroe in Arabiam felicem missum eduxerat. Gens Ba-

nu-Sahid quum de illo capiendo inter se sermones faceret, senex quidam eorum dixit: „Num erga patruelem vestrum, qui in eo est, perfide agere vultis? Quidam respondit: „Perfidia quibusdam locis astutior est.“ Haec ob verba vocem كيسان signum, quo se distinguerent, fecerunt,“ Scharaf-Aldin. Samachschar. Silentio praetermittendum non est, et in codice Lugd. et in opere Samachscharii كنانة الغدر pharetra perfidiae loco verborum كنانة الغدر in proverbio legi.

١٤٧ أغوى من غوغاء الجراد

47. Magis errans, quam confusum locustarum parvarum agmen

Vocabulum غوغاء locustas fluctuantes inter se antequam volant, significat. Dixit Abu-Ohbaidahus, voce غوغاء significari animalia culicibus similia, sed non mordentia, et non nocentia. Aliis autem sunt locustae aetate iis succedentes, quae دبا appellantur.

٢٨ أغزل من عنكبوت وأغزل من سرفة

48. Melius filia ducens, quam aranea; quam animalculum Sorfah appellatum.

Conf. XIV, 86.

٢٩ أغزل من أمرى القيس

49. Magis excellens carmine amatorio, quam Amru-PKaisus.

De hoc celeberrimo poeta conf. Amru-l'Kaisi Moall. ed Hengstenberg. Bonnae 1823. p. 5. Huiusce poetae Diwanum Parisii nuper edidit vir ill. de Slane conf. Pocock. Tograti p. 133.

٥. أغزل من فرعل

50. Magis attonitus, quam hyaenae pullus.

Dicitur *غزل الكلب*, „Attonitus substitit canis, territus voce dorcadis, quam secutus erat“. Hoc pullus hyaenae praedam sequens fortasse facit, ut inde proverbium desumptum esse videatur. Alii *فُرعِل* Forohl viri antiquo tempore viventis nomen fuisse putant.

اه اَعْدَرُ مِنْ قَيْسِ بْنِ عَاصِمٍ

51. Perfidior, quam Kaisus ben-Ahzim.

Abu-Ohbaidahus dixit, virum hunc fuisse perfidissimum. Viri nomen erat Kaisus ben-Ahzim ben-Sinan ben-Chaled ben-Minkar Tamimita Alhalim (mansuetus). Cognomen erat *البيدغ*, id est: inquinatus merda humana. Narrant eum vicini sui, mercatoris, quem ligavisset, merces sumsisse, vinum bibisse, donec ebrius esset et ipsam carnem sumere incepisse¹⁾ hunc versum dicentem:

وَتَاجِرٍ فَاجِرٍ جَاءَ آيَالُهُ بِهِ كَأَنَّ عَتَمَوْنَهُ أَذْنَابُ أَجْمَالٍ

„Quoties mercatorem impium Deus adduxit, cuius barba caudis camelorum similis erat.“

Versus metrum Basith est. Conf. l. m. p. 190. Trituto gentis Banu-Minkar colligendo praepositus quum de morte Mohammedis certior factus esset, tributum collectum inter gentem suam distribuit, hos versus recitans:

أَلَا أَبْلَغَا عَنِّي فُرَيْشًا رِمَانَةً إِذَا مَا أَتَتْهُمْ مُهَدِيَاتُ الْوَدَايِمِ

حَبَوْتُ بِمَا جَمَعْتَهُ آلَ مِنْقَرٍ وَأَيَّاسَتْ مِنْهَا كُلَّ أَطْلَسٍ طَامِعٍ

„Eheu! Genti Koraisch de me nuntium perferte, quotiescunque adducta deposita iis adferuntur. Tributum a me collectum genti Minkar dono dedi, et omni lupo avido eius spem eripui.“

Versuum metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

Tum a religione Mohammedica deficiens prophetissae

1) Scharaf Aldinus *اللحم* habet.

Sadjahae filiae Ohkfaniaedituus (مُؤْن) factus est. Scharaf-Aldin.

٥٢ أَغْدَرُ مِنْ عَتَيْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ

52. Perfidius, quam Ohtaibahus ben-Alharits.

Quum Onaisus ben-Merdas Solamita cum agmine gentis Banu-Solaim ad eum tanquam hospitem venisset, eorum opibus potitus viros in vincula coniecit, ut se ex captivitate redimere cogerentur. Quapropter Ahbbasus ben-Merdas frater Onaisi sequentes versus dixit:

كَثُرَ الْخَنَاءُ فَمَا سَمِعْتُ بِغَادِرٍ كَعَتَيْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ شَهَابٍ
جَلَلَتْ حَنْظَلَةُ الدَّنَاءَةِ كُلَّهَا وَدَنَسَتْ آخِرَ هَذِهِ الْأَحْقَابِ

„Multae sunt noxae; sed non audivi perfidum fuisse, quemadmodum Ohtaibahus ben-Alharits ben-Schahab erat. Gentem Hentselah vilitate omni operuisti et tu postremus horum temporum contaminatus es.“

Versuum metrum Camil est. c. l. m. p. 212.

٥٣ أَعْلَى فِدَاءً مِنْ حَاجِبِ بْنِ زُرَّارَةَ وَأَعْلَى فِدَاءً
مِنْ بَسْطَامِ بْنِ قَيْسِ

53. Cariore pretio redemptus, quam Hadjibus ben-Sorarah; et cariore pretio redemptus, quam Bisthamus ben-Kais.

Conf. Cap. I, 146. adnot. 1. Abu - Ohbaidahus dixit, eos fuisse, qui maximo pretio in foro Oheats redimerentur. Qui minimum dicunt, ducentos camelos pretium fuisse, qui summum, quadringentos. In codice Berolinensi additur: Aduotavit Abu-l'Neda, dici quoque: Ma- الأشعث بن قيس الكندي

iori pretio redemptus, quam Alaschahtsus ben-Kais Cendita“
Hic vir quum gentem Mudshidj invadens captivus factus
esset, se pretio duorum millium camelorum et mille aliarum
opum redemit. Dixit poeta:

فَكَانَ فِدَاوُهُ الْفَقَى بَعِيرٍ وَالْفَأْ مِنْ طَرِيفَاتٍ وَتَلَدٍ

„Pretium redemptionis eius erant duo millia camelorum et
mille ex opibus recentibus et antiquis.“

Versus metrum Wafir est. c. l. m. p. 209.

Bisthamus ille ab Ohtaibaho ben-Alharits captivus factus,
(sic Scharaf-Aldinus adnotavit), quadringentis camelis
et triginta equis redemptus est. Saidus ben-Sorarah autem,
Abu-Aheraschah cognominatus et propter magna superci-
lia حَاجِبُ cognomen gerens a Dsu-l'Rokaibaho et a fra-
tribus e gente Ahbs Alsahdaman appellatis captivus factus
duo millia camelorum et mille captivos, qui dimittebantur,
tanquam libertatis pretium dedit. Dixit Bahelita:

حَتَّى أَتَتَدَوَّ حَاجِبًا مِنَّا وَقَدْ جَعَلَتْ سُمْرُ الْقَيْوَدِ بِسَاقِي حَاجِبٍ أَثَرًا
يَأْلِفُ عَبْدٌ وَالْفَقَى رَايِمٌ جَعَلُوا أَوْلَادَهُنَّ لَنَا مِنْ لَوْمِهِمْ جُزْرًا

„Donec ex captivitate redemerunt Hadjibum a nobis, et
iam cruribus Hadjibi fusca vincula vestigia impresserant,
datis mille servis et duobus millibus pullos amantium
camelarum, quarum pullos ob vilitatem suam mactandos no-
bis dederant.“

Versuum metrum Basith est. c. l. m. p. 190.

٥٤ أَغْلَمُ مِنْ تَبِيسِ بَنِي حِمَّانَ

54. Libidinosior, quam hircus gentis Banu-
Himman.¹⁾

1) Familia Banu-Himman ad gentem Tamim pertinebat. Auctor
familiae erat Ahbd-Alohssa ben-Cahb. Cognomen Himman acce-
pit eo, quod labia nigro colore tingeat (حمر)

Narrant hircum illum septuaginta capras inivisse, postquam eius venae in collo incisae fuissent eosque hanc rem sibi gloriae duxisse. Narrant Malicum ben-Masmah Alahnafo, dum genti Rabiah maiorem, quam genti Modhar gloriam tribueret, jocando dixisse: Stultus gentis Beer ben-Wajel (Habannakah) celebrior est, quam princeps gentis Tamim (Alahnaf) et statim Alahnafum respondisse: Hircus gentis Banu-Himman celebrior est, quam princeps gentis Beer ben-Wajel (Malic ben-Masmah). Dixit poeta:

وَأَلْفَى بَنِي حِمَّانَ عَسْبَ عَتُودِهِمْ عَنْ أَلْمَجْدِ حَتَّى أَحْرَزْتَهُ الْكَارِمَ

„Gentem Banu-Himman hirci sui inltus ita oblectavit, ut laudis obliscentes ipsi nobilissimi eum custodirent.“

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

Conf. C: XXI, 137 et III, 152 sqq. XXI, 136.

٥٥ أَغِيرٌ مِنْ دِيكَ وَمِنْ عَقِيلٍ وَمِنْ جَمَلٍ وَمِنْ الْفَحْلِ

55. Magis zelotypus, quam gallus; quam Ohkailus; quam camelus; quam admissarius.

Ohkailus ben-Ohlfah in proverbio dictus est.

٥٦ أَغْرَبٌ مِنْ غَرَابٍ

56. Nigrior, quam corvus.

٥٧ أَغْوَصٌ مِنْ قِرِّيٍّ

57. Magis se in aquam immergens, quam avis Kirilla.

Conf. C. VI, 203, XVI, 74.

٥٨ أَغْنَجٌ مِنْ مَفْنَقَةٍ

58. Pluribus gestibus amatoriis utens, quam molli-ter educata.

Legitur quoque مقنعة „calantica induta“

٥٩ أَغْلَظُ مِنْ حَبْلِ الْجَسْرِ

59. Crassior, quam pontis funis.

Codices in legendo proverbio non consentiunt. Codex meus habet حمل; codex Berol. حمل, codex Lugdun. حمل. Hunc codicis Lugdun. legendi modum, et Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus consentientibus, praefendum esse putavi.

٦٠ أَغَشَمُ مِنَ السَّيْلِ

60. Impetuosius proruens, quam torrens.

٦١ أَغْدَرُ مِنَ الدَّثَبِ

61. Perfidior, quam lupo.

Conf. Cap. VII, 126. In codice Berol., Pocock., Scharaf-Aldini Samachschariique operibus ذيب legitur.

٦٢ أَغْلَمُ مِنْ خَوَاتِ

62. Libidinosior, quam Chawwatus.

Hic est Chawwatus ben-Djobair, cuius mentio iam praeteriit.

٧٣ أَغْلَمُ مِنْ هَاجَرِيسٍ وَمِنْ ضَبَّوْنِ

63. Libidinosior, quam simius; quam felis mas.

Proverbia recentiora.

٦٤ غَيْرَةُ امْرَأَةٍ مِفْتَاحُ طَلَاقِهَا

64. Zelotypia uxoris clavis repudii est.

٦٥ غَدَاوَةٌ مَرَهُونٌ بِعَشَائِهِ

65. Cibus matutinus eius oppigneratus est ob cibum vespertinum.

De paupere dicitur.

٦٦ غَرَابُ نُوحٍ

66. Corvus Noae.

٦٧ غَضَبُ الْعَشَّاقِ كَمَطَرِ الرَّيْبِ

67. Ira amantium similis est veris pluviae.

Pluvia veris cito cessat.

٦٨ غَضَبُ الْجَاهِلِ فِي قَوْلِهِ وَغَضَبُ الْعَاقِلِ فِي فِعْلِهِ

68. Ira stulti in verbis et ira prudentis in factis.

٦٩ غُبَارُ الْعَمَلِ خَيْرٌ مِنْ زَعْفَرَانِ الْعُطْلَةِ

69. Pulvis operis melior est, quam crocus otii.

٧٠ غَاصَ غَوْصَةً فَجَاءَ بِرَوْثَةٍ

70. Immersit se in aquam, et limum reportavit.
Magnas molestias sine utilitate perpessus est.

٧١ غَابَ حَوْلَيْنِ فَجَاءَ بِخَفَى حَنِينِ

71. Absens erat per duos annos et Honaini ocreas reportavit.

E diuturna absentia nil commodi cepit. Conf. Cap. VII, 121.

٧٢ غِشَّ الْقُلُوبَ يَظْهَرُ فِي فَلَتَاتِ الْأَلْسِنِ وَصَفَحَاتِ
الْوُجُوهِ

72. Odium animorum in incursu inopinato linguarum et in tabulis facierum adparet.

Posterior proverbii pars in codice Berol., qui proverbialia recentiora continet, omissa est.

٧٣ غُلُولُ الْكُتُبِ مِنْ ضَعْفِ الْمُرَّةِ

73. Perfidia (odium) librorum (oritur) ex infirmitate virtutis viri.

٧٤ غِنَى الْمَرْءِ فِي الْغُرْبَةِ وَطَنٌ وَفَقْرُهُ فِي الْوَطَنِ
غُرْبَةٌ

74. Opulentia viri in peregrinatione est domicilium et eius paupertas in domicilio est peregrinatio.

٧٥ غَبْنُ الصَّدِيقِ نَذَالَةٌ

75. Fraus amici turpitude est.

٧٦ الْغِيَرَةُ مِنَ الْإِيمَانِ

76. Zelotypia pars fidei Mohammedicae est.

٧٧ الْغَزْوُ أَدْرُ لِلْقَاحِ وَأَحَدُ الْمَسْلَاحِ

77. Incursio in terram hostilem efficit, ut camelae, quae mulgentur, plus lactis emittant et arma acutiora sint.

٧٨ الْغَايِبُ حُجَّتُهُ مَعَهُ

78. Absens argumentum suum secum habet.

٧٩ الْغَنَاءُ رَقِيَّةُ الزَّيْنَاءِ

79. Opulentia est incantamentum scortationis.

٨٠ الْغَلَطُ يَرْجَعُ

80. Error redit.

٨١ الْغُرَبَاءُ بَرْدُ الْأَفَاقِ

81. Peregrini regionum legati (vel tabellarii, cursores) sunt.

٨٢ الْغَرْتَانُ لَا يَمَعُكَ

82. Famelicus moram solvendi non prorogat.

In codice Berol. vocales passivi sunt. In codice meo, quocum codex Lugd. consentit, proverbium hoc scholio explicatur: مثل يضرب للملح في طلب الشئ »Proverbium est, quod adhibetur de viro, qui rem petens instanter urget.« At vero in codice Berol. non nisi يمتل, i. e. moram concedit sequitur. Tum legitur tanquam novum proverbium Debitor eius non dormit, quae verba scholio proverbium, quod adhibetur de viro, qui rem petens instanter urget explicata sunt. Quamquam in hoc Pocockii codex consensisse videtur, dubitare tamen licet, num verba غريمه لا ينام ad proverbium pertinent an potius praecedentis proverbii causa apposita sint, fieri enim potuit, ut scriba errore ductus, quod ipsi يمتل novum proverbium videretur, vocem غريمه لا ينام praecedentis proverbii explicandi gratia adscriberet. Quid verum sit, affirmare non ausus sim.

٨٣ غَضِبَهُ عَلَى طَرَفِ أَنْفِهِ

38. Ira eius super nasi extremitate est.

De eo dicitur, qui pronus ad iram est.

Caput XX.

L i t t e r a F a .

ا فِي بَطْنِ زُهْمَانَ زَادَهُ

1. In ventre Sohmani ipsius alimentum est.

Abu-l'Haitsamus et Ebn - Doraidus Sohman; Abu-l'Neda et Ebn - Alahrabiū Sahman canis nomen fuisse retulerunt. De eo dicitur, qui res ipsi necessarias possidet. Abu-Ahmruus autem proverbii originem hanc fuisse narravit: Vir quidam camelum mactatum quum dissecaret, cani suo Sohman appellato portionem dedit. Canis autem quum iterum veniret, vir ista verba dixit, quae in virum dicuntur, qui rem accepit et iterum petit. Placet autem addere Samachscharii scholion, in quo proverbium prolixius explicatum est: زُهْمَانُ بِالْفَتْحِ اسْمُ رَجُلٍ أَتَى قَوْمًا قَدِ احْكَمُوا جُزُورًا فَاسْتَنْعَمَهُمْ مِنْهَا فَطَعَمُوهُ ثُمَّ هَادُوهُمْ فَقَالُوا ذَلِكَ ارَادُوا اِنَّكَ قَدْ زِدْتَ مِنْهَا السَّاعَةَ وَذَلِكَ فِي بَطْنِكَ يَضْرِبُ لِكُلِّ مَنْ اخَذَ حَظَّهُ مِنَ الشَّيْءِ ثُمَّ جَاءَ بَعْدَ يَطْلُبُهُ وَيُرْوَى بِالضَّمْرِ مِنْ قَوْلِكَ رَجُلٌ زُهْمَانٌ وَزُهْمَانِي وَهُوَ الشَّبْعَانُ يَضْرِبُ لِمَنْ يَدْعَى

لِي طَعَامٍ وَهُوَ شَبِيعَانٌ وَقِيلَ هُوَ مِنْ زَعْمِ الرَّجُلِ إِذَا تَخَمَّ يَضْرِبُ
 مِنْ مَعَهُ عِدَّتَهُ الَّتِي يَعْتَصِدُ بِهَا كَالْمَتَخَمِّ السَّذَى تَغْنِيهِ تَحْمَتُهُ
 وَامْتِلَاؤُهُ مِنْ تَكْلَفٍ كَفَايَةِ الزَّادِ وَقِيلَ زَعْمَانُ اسْمُ كَلْبٍ وَمَعْنَاهُ
 أَنْ زَادَهُ فِي بَطْنِ كَلْبٍ فَهُوَ مَقْقُودُ الزَّادِ وَكَانَ أَصْلُهُ أَنْ رَجُلًا أَعَدَّ
 لِنَفْسِهِ زَادًا فَغَفَلَ عَنْهُ فَأَكَلَهُ كَلْبٌ يَضْرِبُ مِنْ لَا نَصِيبَ لَهُ
 ,Vocabulum زَعْمَانُ cum vocali Fatha enunciandum viri nomen
 est, ad homines, qui camelum mactaverant, venientis et rogan-
 tis, ut ipsi inde cibum darent. Eum cibarunt; sed iterum ve-
 nienti proverbii verba dixerunt significaturi, cum modo ci-
 bum acceperat, qui in ventre ipsius esset. Proverbium de
 omni viro adhibetur, qui portionem rei ipsi destinatam ac-
 cepit et tum eandem postulat. Nec non vocabulum زَعْمَانُ
 cum vocali Dhamma effertur, quemadmodum dicitur رَجُلٌ
 زَعْمَانٌ i. e. vir satius. Proverbium de
 viro, qui satius ad cibum invitatur, adhibent. Dicunt,
 vocem زَعْمَانُ a verbo زَعَمَ ,indigestione stomachi labora-
 vit“ derivandam esse. Proverbium de viro adhibetur, quo-
 cum res ipsi necessariae, quibus nitatur, sunt, quemadmo-
 dum indigestione laborans, cuius conditio sc. cibo impleti
 in causa est, cur cibo carere possit. Alii dixerunt, vo-
 cem زَعْمَانُ canis nomen esse, ut proverbii sensus sit: Ci-
 bus eius in ventre canis est, dum ipse cibo destitutus est.
 Huiusce proverbii originem sic narrarunt: Vir quidam sibi
 cibum paraverat, quem ab ipso non eustoditum canis con-
 sumpsit. Proverbium igitur de eo dicitur. cui portio non
 est.“

٢ فِي الصَّيْفِ ضَيَّعَتِ اللَّيْنُ

2. Aetatis tempore lac amisisti.

Legitur in Scharaf - Aldini et Samachscharii opere
 proverbium omitta praepositione فِي, ut voci accusativi ca-
 sus sit. Sermo ad Dachtenusam filiam Lokaitli ben-Se-
 rarah directus est. Femina ista seni Ahmrui ben-Almrui

ben-Ohdas nupta maritum odio habebat. Repudio igitur dimissa et iuveni pulchro nupta quum victus inopia laboraret, ad pristinum maritum lac petens misit. Ille autem istis proverbii verbis utens lac recusavit. Quae quum mulier audiret, mariti sui humerum manu percutiens dixit: **عَذَا خِيَارَ وَمَذَقَةَ**, „Hoc est bonum et lac aqua mixtum i. e. hic maritus cum lactis inopia melior est quam Ahmrus. In Samachscharii opere **عَذَا وَمَذَقَةَ خَيْرَ** legitur. Mariti illius pristini responsum in proverbii usum veniens de eo adhibetur, qui rem petiit, quam suo vitio amiserat. Aestatis autem tempore quum illa maritum, ut ipsam repudio dimitteret, rogavisset, maritus aestatis tempore lac eam amisisse dixit. Mulieris quoque verba proverbii loco in eum dicuntur, qui magnum non assecutus paucio contentus est. In Kamusi opere legimus, proverbii originis ratione habita, verbo feminini vocales semper tribuendas esse, etsi sint, qui aut de uno aut de pluribus proverbium adhiberi posse putent. Maritus autem, qui feminam repudio dimiserat, ibi Musirus appellatur. Praeter hanc alteram proverbii originem Kamusi auctor hoc adnotavit: Alaswadus ben-Hormos mulierem Alahmud appellatam, foedam adpectu in matrimonium duxerat, et corde in pulchram inclinato repudio eam dimiserat. Postea vero facti poenitentia commotus quum nuntium mitteret, ut eam in gratiam reconciliaret, his versibus mulier respondisse narratur:

أَتَرَكْتَنِي حَتَّى إِذَا عَلِقْتُ أَبْيَصَ كَالشَّطَنِ
أَنْشَأَتْ تَطْلُبُ وَصَلْنَا فِي الصَّيْفِ ضَيَّعَتِ اللَّبَنُ

»Num me deseruisti, donec, quum ego tanquam funis amore cum albo coniunctus essem, coniunctionem nostram petere incepisti? Aestatis tempore lac perditisti.«

Versuum metrum Camil est. c. l. m. p. 216.

٣ فَرَّقَ بَيْنَ مَعْدٍ تَحَابَّ

3. Separa gentem Maahd et se invicem amabunt.

Alazmäihus dixit: Saepe fit, ut propinqui, qui separati sint, se ament, et coniuncti se invicem odio persequantur. Ohmarus chalifa Abu-Musae Alaschahri scripsisse narratur: „Impera propinquis, ut se invicem visitatum veniant et vicini non sint“. In proverbio تتحاب pro تتحاب scriptum est. Vocalis Dhamma, quae litterae ت in codice Berol. inscripta est, falsa mihi videtur.

٤ في رأسه خطة

4. In capite eius magna res est.

De eo dicitur, qui rem necessariam in animo habet, quam peragere sibi proposuit. Vulgus dicit: في رأسه خطبة „In capite eius sermo habendus est“. Conf. Abulf. An. T. III p. 112.

٥ في رأسه نعة

5. In capite eius musca caerulea est.

Vocabulo نعة musca caerulea significatur, quae in asini nares introire solet. Proverbium hocce de inquieto et inconstante adhibetur.

٦ في وجهه أَمَلٌ تَعْرِفُ أَمْرَهُ

6. In facie pecorum eius incrementum cognoscitur.

De eo dicitur, ex cuius pulchra exteriori forma eius interna pulchritudo bonaque administratio cognoscitur. De enuncianda voce أَمْرٌ non consentiunt. Djeuharius litterae م Djesm dedit, et sic in carminibus legitur; Asharius vero

nec non Abu-Saidus aliquae grammatici litterae م signum Teschdidi imponendum esse censuerunt.

٧ فَتَلَ فِي ذِرْوَتِهِ

7. Fricuit eius summum gibbum.

In Samachscharii opere: فَرِيعُ فِي ذِرْوَتِهِ وَغَارِبِهِ „Fricuit eius gibbum eiusque collum“ legitur. In Kamuso Djeuhariique opere legitur: مَا زَالَ يَفْتَلُ مِنْ فُلَانٍ فِي الذَّرْوَةِ وَالْغَارِبِ „Non cessavit fricare cuiusdam gibbum et collum“ i. e. Non cessavit quendam blanditiis decipere. Hocce proverbium a camelo, cuius gibbus fricatur, ut se submittat, desumptum in hominem translatum est, qui lenibus verbis et adulatione decipitur. Praepositio فِي cum verbo فتل coniuncta est, ut sensus restringeretur, nam non totus gibbus, sed pars eius fricatur. Dicere voluit: فتل فَرِيعُ بَعْضَ مَا فِي ذِرْوَتِهِ „Fricuit partem eius, quod in gibbo eius erat“.

٨ أَفَلَتَ فُلَانٌ جَرِيعَةً الدَّقْنِ

8. Salvus evasit quidam cum sorbitione parva menti.

Vix e periculo mortis salvus evasit. Proverbium in scholiis sic explicatum est: أَفَلَتَ يَكُونُ لَازِمًا وَمَتَعْدِيًا وَهُوَ هَهُنَا لَازِمٌ وَنَصَبَ جَرِيعَةً عَلَى الْحَالِ كَأَنَّهُ قَالَ أَفَلَتَ قَذْفًا جَرِيعَةً وَهِيَ تَصْغِيرُ جَرْعَةٍ وَهِيَ كُنَايَةٌ عَمَّا بَقِيَ مِنْ رُوحِهِ يَرِيدُ أَنْ نَفْسَهُ صَارَتْ فِي فِيهِ وَقَرِيبًا مِنْهُ كَقُرْبِ الْجَرْعَةِ مِنَ الدَّقْنِ „Verbum أَفَلَتَ significationem intransitivam et transitivam habet. Hoc in proverbio ei intransitivi significatio tribuenda est. Vox جَرِيعَةٍ accusativi casum obtinuit ratione eius, quod Arabum grammatici حَالٌ statum appellarunt; quasi dixisset جَرِيعَةً „projiciens parvam sorbitionem“. Vox جَرِيعَةٍ autem est diminutivi forma a voce جَرْعَةٌ derivanda, qua per metonymiam pars restans spiritus vitae designatur. Dicere vult, animam in eius ore fuisse et ei propinquam, quemadmodum mento sorbitio propinqua est.“ Dicitur quo-

que: *جريعة الذقن* et *أفلت بجريعة* Mortis periculo se eripuit cum parva menti sorbitione. Sic quoque Samach-scharius et Scharaf-Aldinus. Abu-Saidus autem in verbis *جريعة الذقن* *أفلتني* vocem *أفلتني* duplici modo explicari posse contendit, uno, quo transitivi significationem accipit »me eripuit« altero, quo est pro *منى* *أفلت* »Ex me ereptus est« Sic in versu Amru-l'Kaisi:

وَأَفْلَتْنِي عِلْبَاءٌ جَرِيضًا وَلَوْ أَدْرَكْنَهُ صَغِيرَ الْوِطَابِ

»Ereptus est ex iis magnus nervus (dux), extremum vitae spiritum ducens, et si eum assecuti essent, utres vacui fuissent (i. e. mortuus esset)«

Vox *أفلتني* est pro *أفلت منهن*. Suffixum ad equites (*خيل*) referendum est. Versus metrum Wafir est. Conf. l. m. p. 204. Mohalhelus proverbium versui sequenti inseruit dicens:

مَلْنَا عَلَى وَآيِلٍ وَأَفْلَتْنَا أَخُو عِدِّي جُرَيْعَةَ الذَّقْنِ

„Defleximus contra Wajilum et frater Ahdijsi e nostra potestate sorbitione parva menti liberatus est.“

Versus metrum Monsarih est. Cf. l. m. p. 255. Conf. doct. Bertheau lib. p. 17. text. et Kam. Djeuh. v. *جريع*.

٩ أَفْلَتَ وَلَهُ حَصَاصٌ

9. Salvus evasit et ei crepitus ventris erat.

Adhibetur in timidum, qui fuga se eripuit. Sunt verba Mohammedis traditione ad nos delata, qui dixit, Satanam crepitum ventris, ut asini crepitum, dum emittat, abire temporis precum annuntiationem audientem. Sunt autem, qui voci *حصاص* celeris cursus significationem tribuant. conf. Kam.

١٠ أَفْلَتَ وَأَخَصَّ الذَّنْبُ

10. Salvus evasit et cauda pilos amiserat.

Vix salvus evasit. Proverbii originem hanc fuisse narrant. Vir quidam arrepta cauda camelum quum teneret, camelus relictis in manu tenentis pilis aufugit. Scharaf-Aldinus Mohawijjahum ben-Abi-Sofijan proverbii auctorem esse dixit. Dixit haec verba, quum legatum, quem ad imperatorem Graecorum misisset, salvum conspiceret. Conf. doct. Bertheau lib. p. 16. text. et Kam. حص.

۱۱ وَأَمَّا لَفِيكَ

11. Os eius ori tuo!

Male precando inserviunt verba. Abu-Ohbaidus dixit, proverbii sensum esse: »Ponat in ore tuo Deus terram« quemadmodum dicatur: بَغِيكَ الْحَجَر. In ore tuo lapis sit et بَغِيكَ الْأَثْلَب. »In ore tuo sint terra et lapides. Horum verborum sensum esse: Tibi sit frustratio. Alius quidam dixit, وَأَمَّا os eius metonymiam esse, qua terra significaretur, quum os terrae humus esset, qua aqua imberetur. Sunt autem, qui dicant, ore eius significari os infortunii, ut sensus proverbii sit: Deus os infortunii ori tuo immittat! qua frustratio significaretur. Verbum جَعَلَ supplendum est.

۱۲ أَفَوَاهُهَا مَجَاسُهَا

12. Ora eorum (camelorum) sunt loci, ubi palantur.

In camelis, quod pulchro modo pabulum consumunt, indicio est, eos pingues esse, ut hoc videnti eos palpare non opus sit. Abu-Saidus sic retulit proverbium: أَحْنَاكُهَا مَجَاسُهَا »Palata eorum sunt loci ubi palantur.« Sensus proverbii est. Ex exteriori habitu interior rei conditio cognoscitur.

١٣ فِي الْخَيْرِ لَهُ قَدَمٌ

13. In bono ei pes.

Caeteros in bono praevertit. Cecinit Hassanus ben-Tsabet Alanzari:

لَمَّا الْقَدَمُ الْأُولَى إِلَيْكَ وَخَلَقْنَا لِأَوَّلِنَا فِي مِلَّةِ اللَّهِ تَابِعُ

»Nobis est pes primus ad te et primos nostros in religione Dei post venientes sequuntur.«

Metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

١٤ أَفْضَيْتُ إِلَيْهِ بِشَقُورِي

14. In campum apertum prodii ad eum cum rebus necessariis meis.

Secreta mea ei dixi. Djeuharius adnotavit, simili ratione dici: »أفضيت إليه بمجورى ومجورى« In campum prodii ad eum cum nodis in corpore et nodis in ventre“ i. e. Vitia mea tam externa quam interna ei patefeci. Vox شَقُور tam cum vocali Fatha quam cum vocali Dhamma enunciat. Conf. C. VII, 17.

١٥ فِي أَسْتَهَا مَا لَا يَرَى

15. In podice eius (feminae) est, quod non cernitur.

De deformi corporis formâ praedito dicitur, cuius interna conditio peior est, quam externa. Proverbium quoque in eum dicitur, qui se scire rem putat, quae eum latet.

١٦ أَفْتَحْ صَدْرَكَ تَعْلَمْ عَجْرَكَ

16. Aperi crumenas tuas, cognosces vitia tua.

Vocabulum عَجْرَة nodum significat in baculo aliave

re. Proverbii sensus est: Ad te ipsum redi et bonum tuum a malo tuo discerne!

١٧ الفَحْلُ يَحْيَى شَوْلَهُ مَعْقُولًا

17. Camelus, dum ligatus est, defendit camelas suas.

Camelum indoles generosa ad defendendas camelas impellit, etsi vinculo ligatus est. Vocabulum شَوْلُ eas camelas proprie designat, quae omni lacte carent aut post partum septimum vel octavum mensem agentes. In virum generosum, qui omnimodo familiam suam contra mala defendit, transfertur. Ad metrum Sarih pertinet. p. 246.

١٨ فَلَمْ رَبَضَ الْعَيُّورُ إِذْنًا

18. Quamnam ob causam onager decubuit?

Verba haec Amru-l'Kaiso poetae adscribuntur. Quum ille ab imperatore Graecorum vestem venenatam accepisset, exiens onagrum decumbentem, quem invenit, malo omni sibi duxit. Cuius rei solatium ipsi ferre studentibus ista dixit verba significaturus, se moriturum esse. Proverbium de re adhibetur, cui insunt indicia contraria aliorum sermoni. conf. Amru-l'Kaisi Moallaka p. 8. edit. cl. Hengstenberg.

١٩ فِي بَيْتِهِ يُوْتَى الْحَكَمُ

19. In domo sua ad iudicem veniendum est.

Proverbium hoc Arabes lacertae adscribunt. Fabulantur, vulpem lepori dactylum, quem is cepisset, eripuisse et edisse. Utrumque ad lacertam venisse, ut ea iudicium ferret. Leporem dixisse: O pater parvae lacertae! Lacertam respondisse: „سَمِعَا دَعْوَتِي“ Audientem vocasti“. Dixisse lepus: „Venimus ad te litigantes“. Respondisse illam: „عَادَلَا حَكَمْتُمَا“ Iustum vobis iudicem constituistis“. Dixisse leporem: Exi

igitur ad nos! Respondisse illam: **لَا يَنْفَعُكَ الْحَكْمُ** „In domo sua ad iudicem veniendum est.“ Dixisse leporem: Inveni dactylum. Respondisse lacertam: **حُلُوَّةٌ فَكَلَيْهَا** „Dulcis est, ede igitur cum!“ Dixisse alterum: Eripuit eum vulpes. Respondisse lacertam: **لَنْفَسَهُ بَغَى الْخَيْرِ** „Sibi expetivit bonum.“ Alterum dixisse: Colaphum ei inflexi. Lacertam respondisse: **أَخَذْتُ** „Ius tuum adhibuisti.“ Dixisse alterum: Et colaphos mihi inflexi Respondisse lacertam: **حَرَمٌ أَنْتَصَرَ** „Generosus se vindicavit.“ Dixisse alterum: Iudica igitur inter nos! Respondisse lacertam: **حَدَّثَ حَدِيثَيْنِ أَمْرًا فَإِنْ أَبَتْ فَارْبَعَةٌ** „Mulieri bis rem dicas, et si nolit, tum quater.“ Conf. Cap. VI, 6. Lacertae autem responsa omnia in proverbii consuetudinem venerunt. Djeuharius proverbium s. v. **حَكْمٌ** adnotavit. Ad metrum Redjes referri potest. p. 231.

٢٠. **فِي الْأَعْتَبَارِ غِنَى عَنِ الْأَخْتِبَارِ**

20. Qui exempla videt, doceri eum opus non est.

٢١. **أَفْنَيْتَهُنَّ وَقَةً فَاثَةً إِنْ أَنْتَ يَبْضَاءُ رَقْرَاقَةً**

21. Perdidisti eas (opes) unam partem post alteram, quando eras alba et mollis.

Verbis hisce Arabs quidam uxori suae, cum opes paulatim in adolescentia perdidisse obiecit. Proverbium de eo adhibetur, qui opes suas dilapidavit. Suffixum **أَمْوَالٌ** ad **هَنَ** „opes“ referendum est.

٢٢. **فِي الْجَزِيرَةِ تَشْتَرِكُ الْعَشِيرَةُ**

22. In insula gens societate iuncta est.

Proverbio hoc ad mutuum nobis solatium ferendum incitatur.

٢٣ فَرَّ الدَّهْرُ جَذَعًا

23. Tempori in os inspectum fuit et erat iuvenus.

Ad cognoscendam cameli aetatem dentes inspicere solent. Camelo iuvenco sex menses, antequam ثَنَى appellatur, nomen جَذَعٌ datur. In proverbio tempus cum camelo comparatum est, ut tempus nunquam senescere significaretur, quippe quod iuvenili semper aetate sit. Proverbii autem sensus est: Si hodie, quod petimus, nos fugit, postea id assequemur. In Kamusi opere verba فَرَّ الْأَمْرُ حَذَعًا verbis رَجَعَ عَوْدًا لِبَدَّتْهُ explicata sunt.

٢٤ فِي مِثْلِ حَوْلَاءِ الْإِسْلَاءِ

24. In statu simili aquae membranae, qua cameli foetus involutus est.

Simili modo dicitur: In statu simili aquae camelae, vocabulum enim حَوْلَاءِ aquam significat, qua membrana foetus cameli impleta est. De eo dicitur, qui pabuli copiā gaudet. Huic simile proverbium est: In statu simili pupillae oculi cameli. فِي مِثْلِ حَذَقَةِ الْبَعِيرِ

٢٥ فَسَا بَيْنَهُمُ الظَّرَبَانُ

25. Pepedit inter eos animal Thsariban appellatum.

Animal ita appellatum paulo maius quam canis catulus foetidum emittit crepitum ventris. Narrant, animal hoc in latibulum lacertae ano erecto pedere, ut lacertam voret. Cognominatum quoque est: مَفْرِقُ النِّعَمِ, Dispensor pecorum, quoniam pecora congregata crepitu ventris dispersgit. Proverbium autem significat, homines inimicitia dispersos esse. Conf. Cap. XX, 82; XXV, 147; XXVII, 66 et Kam. Dj.

٢٦ فِي الْقَمَرِ ضِيَاءٌ وَالشَّمْسِ أَضْوَاءٌ مِنْهُ

26. In luna est lux et sol est magis lucens.

Significat, unam rem alteri praeferendam esse.

٢٧ أَفِيقُوا قَبْلَ أَنْ يُحْفَرَ ثَرَاكَ

27. Convale, priusquam terra tua effodiatur!

Verbo أَفِيقُوا significatio est „convaleuit a morbo, ad se rediit ab ebrietate.“ Vitium vel ira cum ebrietate aut morbo comparatum esse videtur. Abu-Säihdus dixit, proverbii sensum esse: Priusquam dedecus tuum excitetur i. e. sine id occultum esse. Cecinit Abu-Thalebus:

أَفِيقُوا أَفِيقُوا قَبْلَ أَنْ يُحْفَرَ الثَّمَرُ وَيُصَيِّحُ مَنْ أَمَرَ يَجْنُ ذَنْبًا

كَذَى الذَّنْبِ

,Redite in viam! Redite in viam, priusquam terra effoditur, et is, qui crimen non commisit, ei similis fit, qui crimen commisit!“

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

٢٨ فِي عِصَّةٍ مَا يَنْبَتُنْ شَكِيرَهَا

28. In frutice spinosa quacunque eius surculus crescit.

شَكِير surculorum nomen est, qui ex arboris radicibus progerminant. Proverbium filium patri similem esse significat. In Samachscharii opere عِصَّةٌ مِنْ legitur, quod versus dimidium est, cui praecedit: إِذَا مَاتَ مِنْهُمْ حَيْثُ شَرَقَ ابْنُهُ
وفي عِصَّةٍ مَا يَنْبَتُ الْعُودُ

٢٩ فِي كُلِّ شَجَرٍ نَارٌ وَأَسْتَمَجَدَ الْمَرْخَ وَالْعَفَارَ

29. In omni arbore ignis est, sed multum ignis arbores March et Ahfar continent.

Proverbio utuntur significaturi, unam rem alteri praeferendam esse. Abu-Sijadus dixit, fieri interdum, ut, quum March appellatae arbores densae et perplexae sint, vento flante ignis excitetur, quo tota sylva comburatur.

Dixit poeta Alahscha:

زَنَادُكَ خَيْرُ زَنَادِ الْمُلُوكِ خَالِطٌ فِيهِمْ مَرْخًا عَفَارًا

وَلَوْ بَتَّ تَقْدَحُ فِي ظُلْمَةٍ حَصَاةٍ يَتْبَعُ لَأَوْرِيَّتَ نَارًا

„Ignitabulum tuum est optimum regum ignitabulum, quia in eo lignum arboris March et Ahfar coniunctum est. Et si nocte obscura glarea cum ligno arboris Nabah ad accendendum usus esses, ignem elicuisses.“

Versuum metrum Motakarib est. Conf. l. m. p. 281. Prioris versus posterius hemistichium mancum est; quapropter in manuscriptis variis legendi modi, qui corrigendo orti esse videntur, reperimus. E ligno arboris Nabah ignis elici non potest, sed sagittis conficiendis inservit. In posteriore versu proverbium est: لو اقتدح بالنبع لاورى نارا „Si ligno arboris Nabah tanquam ignitabulo usus esset, ignem elicuisset“, quod de viro ingenioso adhibetur. Superior ignitabuli pars e ligno arboris Ahfar, inferior e ligno arboris March appellatae confici solet. Conf. Kam. et Dj. s. v. مرخ et مجد.

٣٠. فِي نَظْمِ سَيْفِكَ مَا تَرَى يَا لُقَيْمَ

30. In dispositione gladii est id, quod vides, o Lokaim !

Narrant Lokmanum ben-Ahd vehementissimae hiemis tempore iumentum, quod nullam unquam vocem ederet, sellâ instruxisse et gentes suae viros, ut cum ipso praeda-

tum proficiscerentur, advocasse; sed hominem eum secutum esse. Quum sororis filius Lokaimus appellatus adolevisset, hunc sibi tale iumentum, quale Lokmanus haberet, comparasse, et quum Lokmanus socios invitasset, se eum secuturum esse, dixisse. Incursione hostili facta utrumque camelos in suam potestatem redegisset, et cum his ad suos rediisse. Tum eos convenisse, ut Lokaimus camelos ad pabulum vespertinum educeret, Lokmanus vero mactati cameli carnes assaret. Lokmanum autem, ut Lokaimum, quem odio haberet, redeuntem ad cibum sumendum perderet, foveam igne impletam et supra tectam parasse in loco Schardj appellato, cuius spinas ibi crescentes resecuisset. Lokaimum advenientem, quum in loco, ubi spinas esse sciret, spinas non videret, dixisse: أشبه شرح شرجا لو أن أسيمرا. Similis esset locus Schardj loco Schardj, si spinæ adessent, (de quo proverbio conf. C. XIII, 31.) et quum in illam foveam igne impletam et tectam camela incidens fugam cepisset, Lokaimum has Lokmani insidias evitasse. Nec non Lokmanum in suo gladio ita ut gladii acies tegetetur, carnes et iecur et gibbum disposuisse ea causa adductum, ut Lokaimum illa capturum gladio trucidaret; at Lokaimum quum et illum dolum animadvertisset, dixisse: In dispositione gladii tui est id quod vides, o Lokaimc! Quum autem Lokmanus societatem in camelorum possessione nollet, ut dividerentur, proposuisse Lokaimum. Lokmanum dixisse, se camelos dividi non probaturum esse nisi ligatum, se igitur eum rogare, ut ipsum ligaret. Quum igitur exceptis circiter decem camelis divisi essent, avida facta anima, ita ut anhelitum ex imo pectore duceret, quo vinculi lora rumperentur, Lokmanum dixisse: الغادرة والمتغادرة والافيل النادرة. Retromanens a grege, et cum aliis retromanens a grege et camelus anniculus rarus; quae verba in proverbium venerunt, i. e. omnes divide! Lokaimum autem dixisse: قبح الله النفس الحيثة. Deus animam turpem ab omni bono remo-

veat! Prius autem illud proverbium in dolo ac perfidia adhibetur, posterius in avaritia et summa diligentia, qua in tractando negotio quis utitur.

٣١ فَلَوْ السَّهْمُ بَيْنِي وَبَيْنَهُ

31. Crena sagittae inter me et eum rupta fuit.

Rerum conditio, quibus coniuncti eramus, corrupta fuit.

٣٢ الْفِرَارُ بِقَرَابِ أَكْبَسَ

32. Fugiens cum vagina ensis astutior.

Dixit Almofadhdhelus, proverbium hoc Djabiro ben-Amru Masenitae adscribendum esse. Hic vir die quodam in via vestigia duorum virorum videns, quum hariolus esset, dixit: اَرَى اَثَرَ رَجُلَيْنِ شَدِيدَا كَلِمَتُهُمَا عَزِيزَا سَلْبُهُمَا وَالْفِرَارُ بِقَرَابِ أَكْبَسَ. „Video vestigia duorum virorum, quorum malitia vehemens est, quorum raptus potens est et fugiens cum vagina gladii astutior est.“ Sic autem proverbium intelligendum est: ذُو الْفِرَارِ بِقَرَابِ اِنْ فَاتَهُ السَّيْفُ اَكْبَسَ مِمَّنْ يَفْقِيتُ الْقَرَابَ اَيْضًا. „Fugiens cum gladii vagina, quum gladium amisit, astutior est, quam ille, qui vaginam quoque amisit. C. Dj. s. قَرَبَ Samachscharius dixit, proverbium hortari ad celerem fugam in re periculosa. Scharaf-Aldinus autem proverbii sensum talem esse descripsit: Fuga nostra, dum saluti propiores sumus, magis convenit, quam quod, dum manemus, in rem ingratam incurrimus; voci enim قَرَابِ eandem significationem, quam voci قَرِيبَ tribui dixit. Tum proverbium vertendum est: Fuga, dum propinqui sumus (saluti), astutior est.

٣٣ فِي ذَنْبِ الْكَلْبِ يَطْلُبُ الْإِهَالَةَ

33. In cauda canis adipem quaerit.

De eo dicitur, qui beneficia a vile petit.

٣٤ أَفْعَلْ ذَاكَ أَثَرًا مَّا

34. Faciam id primum ante omnia.

Dicitur quoque: افعَلْ افعَلْهُ اَثَرُ ذِي اَثِيرِ eodem sensu. Alaz-māihus proverbii sensum esse dixit: افعَلْ ذَاكَ عَازِمًا عَلَيْهِ „Faciam id, dum mihi id facere proposui.“

٣٥ فَرَقًا أَنْفَعُ مِنْ حَبِّ

35. Quod te timent, utilius est, quam quod te amant.

Hadjdjadjus haec verba Alghadhbano ben-Alkabahtsara¹⁾ Schaibanitae dixisse fertur. Quum Ahbd-Allahus ben-Al-djarud et incolae oppidi Bazrae Alhadjdjadjum imperio privassent et praedati essent, ille dixit: يا اعدى العراق تعشوا „O incolae Iracae! vesperà edite hoedum, priusquam matutino tempore vos edet!“ Quum autem Alhadjdjadjus Ahbd-Allahum ben-Djarud occidisset, Alghadhbano eiusque adiutores cepit et in vincula coniecit. Tum Ahbd-Almalicum ben-Merwan de caede Ebn-Aldjarudi certiore fecit. Ahbd-Almalicus autem mittens Ahbd-Alrahmanum ben-Masuhd Fesaritam, omnes e vinculis dimittere caeterisque timentibus securitatem concedere, Hadjdjadjum iussit. Hac de causa Hadjdjadjus Alghadhbano e carcere ad ipsum adduci iussit, et advenientem ita allocutus est. „Tu pinguis es! Respondit ille: Chalifae hospes pinguis sit oportet. Tum ille: Num tu Iracae incolis dixisti? يا اعدى العراق تعشوا „O incolae

1) Codex meus et Berolin. القبيح عثري, codex Lugdun. القبيح عثري habet.

Iracae! vesperâ edite haedum, priusquam matutino tempore vos edet.“ Respondit hic: Neque profuit sermo ei, qui dixit neque nocuit ei, in quem dictus fuit. Denique Hadj-djadjus dixit: اوفرًا خير من حب »Nonne timor melior est, quam amor« i. e. Profecto! quod te timent melius est, quam quod te amant.“ Accusativus فرًا ex omisso verbo pendet.“ Proverbium autem simile est sequenti: رحبوت خير من رحمت »Timor melior est quam misericordia“.

٣٦ الفرع أول التناج

36. Qui Diis mactatur pullus, geniturae initium est.

Vocabulo فرع pullum camelae primum, qui Diis mactabatur, significabant. De rerum initio igitur proverbium adhibent.

٣٧ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى سَرَجِي رَبِّي

37. In via Dei est sella mea et mulus meus.

Mikdamus ben-Ahthif Ihdjilita a Cosroe rege Persarum, ad quem venerat, abiens mulum sellâ instructum dono acceperat. Qui quum periisset et sella fracta esset, se consolans hunc dixit versum:

نَفَقَ الْبَغْلُ وَأَوْدَى سَرَجَنَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ سَرَجِي وَبَغْلِي

»Periit mulus et periit sella nostra. In via Dei est sella mea et mulus meus.“

Versui metrum Raml est p. 238 sq. Adhibetur igitur proverbium in consolando de iactura et damno, quod nobis tempus intulit.

٣٨ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى سَرَجِي وَبَغْلِي

38. Multum dispersa sis, o incursio hostilis!

Verbo genus feminini datum est, quia voci **فياح** significatio vocis غارة, quae est generis feminini, tribuenda est.

٣٩ فَتَى وَلَا كَمَالِكَ

39. Hic iuvenis est, et non ut Malicus.

Verba haec Motammemus ben-Nowairah in fratrem suum Malicum ben-Nowairah dixit, quum hic propter defectum a religione occisus esset. conf. Hamas p. ٣٧١.

Ante **فتى** supplendum est **هذا** hic vel **هو** is.

٤٠ فَضْلُ الْقَوْلِ عَلَى الْفِعْلِ دَنَاءَةٌ

40. Augmentum verborum super facto vilitas est.

Si quis in se describendo plura loquitur, quam fecit, vilitatis indicium est. Huic contrarium est: **فضل الفعل على القول مكرومة**, Quod plus facit, quam loquitur, generositati tribuendum est. Samachscharius ista duo proverbia in unum coniunxit.

٤١ فَشَاشِ فُشَّيْهِ مِنْ أَسْنِهِ إِلَى فِيهِ

41. O mulier ventum emittens, exprime ei ventum e podice suo in os!

Age contra eum quemadmodum vis, nam se defendere non potest. Sic Meidanus; at vero Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de irato, qui simul impotens sit. Id est: Iram eius amove, quemadmodum ventum ex utre exprimis.

٤٢ اِفْتَدِ تَحْنُوقَ

42. Te libera, o strangulate!

De quolibet molestiâ adfflicto dicitur, qui hisce verbis, ut e periculo se liberet, excitatur. Sic quoque legunt Samachscharius et Scharaf-Aldinus. Legitur quoque sic proverbium: „اقتدى مخنوق: Se liberavit strangulatus.“

٢٣ فِي حُسْنِ مَسِّ أَبْصَرَ أَنَّ أَمْرَهُ مَكْسُوسٌ

43. In pulchritudine contactus vidit, rem suam esse iniustitiam.

De viro dicitur, qui gentem, quam ipsi iniuriam intuluram esse cognovit, relinquit.

٢٤ أَفْرَحَ فِيهَا سَاءَ نِي وَصَعَدَ

44. Decidit in eo, quod mihi displicuit et se extulit.

Omnimodo mihi noxam ut inferret, operam dedit.

٢٥ فِي عَيْصِهِ مَا يَنْبُتُ الْعُودُ

45. Quod in arboreto denso eius crescit, lignum Aloes est.

Si arboreti nobilis natura est, lignum ibi crescens nobile est; vile arboretum lignum vile producit. Ramo radicis natura est.

٢٦ فِي الْأَرْضِ لِلْحَرِّ الْكَرِيمِ مَنَادِحُ

46. In terra nobili generoso loca ampla sunt.

Nobilis generosus uni regioni addictus non est, tota terra ei patet. Ad metrum Camil referri potest. c. p. 212.

٢٧ أَتَقَ فَذَرَقَ

47. Convaluit et tum finum excrevit.

De eo dicitur, qui antea moerore pressus curis liberatus fuit.

٤٨ في أَمَالٍ أَشْرَاكَ وَإِنْ شَحَّ رَبُّهُ

48. In opibus sunt participes et si earum possessor avarus est.

Infortunia et haecres avaro tandem opes eripiunt.

٤٩ فِي النَّصْحِ لَسَعُ الْعَقَّارِبِ

49. In monito fido scorpionum morsus est.

Verba haec Ohbaido ben-Dharijjah Namiritae adscribuntur. Hic virum, qui principi obtrecebat audiens inter alia haec verba dixit. Conf. prov. 116.

٥٠ الْإِفْرَاطُ فِي الْإِنْسِ مَكْسِبَةٌ لِقِرْنَاءِ السُّوءِ

50. Nimium in hominum consuetudine lucrum sociis malis est.

Verba haec Actsamus ben-Zaifi dixit. In Samach-scharii et Scharaf-Aldini operibus sic legitur proverbium: „Nimium in consortio acquirit (nobis) socios pravos.“

٥١ فِي الطَّمَعِ أُمْدَلَّةٌ لِلرَّقَابِ

51. In cupiditate collis vilitas est.

Proverbio simile est illud alterum: الناس غل المطامع „Vilia reddit colla hominum numella cupiditatum“. I. e.: Cupiditates vinculum sunt, quo homo maximo dedecore adficitur.

٥٢ أَفْرَخَ قَيْضٌ بَيْضَهَا الْمُنْقَاضَ

52. Pullos emisit cortex ovi sui rupti.

Res eius manifesta fuit, ut pullus ex ovo prodit. Dixit Abu-l'Haitsamus, proverbium post mortem Sijadi ben-Abi-Sofijan adhibitum esse. Simile est proverbium: أَفْرَخَ القوم ببيضهم „Gens ex ovibus suis pullos exclusit.“ Suffixum ها ad gallinam referendum videtur.

٥٣ أَفْسَدَ النَّاسَ الْأَحْمَرَانِ

53. Res duae rubrae homines corruperunt.

Res duae rubrae sunt caro et vinum. Sed pro الاحمران quoque الاحمام rubrae dicunt. Vocabulum hoc odoramentum خلق appellatum et crocum simul complectitur.*)

٥٤ فِي اللَّهِ تَعَالَى عِوَضٌ عَنْ كُلِّ ذَايَةٍ

54. In Deo optimo maximo est supplementum omnis rei, quae nobis elapsa est.

Verba haec Ohmarus ben-Ahbul-Alahsis dixisse fertur.

٥٥ فِي التَّجَارِبِ عِلْمٌ مُسْتَأْنَفٌ

55. In experienciis nova scientia est.

٥٦ فِي الْعَوَاقِبِ شَأْفٍ أَوْ مُرِيحٍ

1) Djenharius nonnisi odoramentum خلق appellatum adnotavit.

56. In eventibus est medicans aut placans.

Id est : In consideratione eventuum.

٥٧ فَعَلْتُ ذَلِكَ عَمْدًا عَيْنٍ

57. Feci id diligenter et data opera.

Dicitur quoque proverbiali modo : فعلته عمدا على عين، quod eundem sensum praebebat. Verba عمد عين proprie significant proposito oculi. I.e. dum oculus in rem intentus erat.

٥٨ فِي أَسْتِ الْمَغْبُورِ عَوْدٌ

58. In podice decepti lignum est.

In deceptum dicitur. I. e. Deceptus ei similis est, qui foedissimae libidinis vitio laborat. conf. Cap. VII, 119.

٥٩ فُقُّ بِلَحْمٍ حِرْبَاءٍ لَا بِلَحْمٍ تَرَبَاءٍ

59. Singuli agone mortis cum carne chamaeleon-
onis et non cum carne terrae.

Hoc in proverbio intelligendo quum dubium remaneat, quod ipso scholio non removetur, integrum scholion addere placet : الحرباء جنس من العظاء معروف والترباء التراب وفق من فاق بنفسه يفوق فووتا اذا اشرفت نفسه على الخروج ويقال وفق من فواق حلب الناقة يقال تفوق العصيل وفاق اذا شرب ما في ضرع امه واصل هذا ان رجلا نظر الى اخر ينظر الى ابله وهى تفوق فخاف ان يعين ابله فتسقط فتندحر فقال وفق بلحم حرباء اى احتلب لحم الحرباء لا لحوم الابل واراد بلحم ترباء لما يسقط على التراب ويقال الترباء الارض نفسها Vocabulum حرباء speciem notam lacertae (chamaeleonem) significat et ترباء idem est quod تراب terra. Vox وفق derivanda est a

فوق, cuius futurum يفوق, nomen actionis فائق est et significat, hominis animam in eo esse, ut e corpore exeat. Alii dicunt, vocem فاق derivandam esse a فواق, quod, lac camelae in ubera post tempus mulgendi redire, significat. Dicitur فاق الفصيل et تفوق, „Pullus camelinus omne lac in ubera rediens ebibit.“ Proverbii autem originem hanc fuisse tradunt: Vir quidam alium vidit camelas suas pullis lac propinantes observantem et timens, ne cameli maligno oculo adfecti caderent et mactarentur, dixit: فف بلحم فف بلحم i. e. mulge (احتلب) carnem chamaeleonis, non carnes camelorū. Vocibus لحم ترباء significare vult carnem in terram decidentem. Alii dicunt, vocem ترباء terram ipsam designare.“

٦. اِنْفَلَقَتْ بَيْضَةُ بَنِي فُلَانٍ عَنْ هَذَا الرَّايِ

60. Ruptum fuit ovum cuiusdam gentis, ut hoc consilium adpareret.

Consilium cum avium pullis ex ovis ruptis prodeuntibus comparatum est. De hominibus dicitur, qui unum idemque consilium ceperunt. conf. prov. 69.

٦١. فَارَقَهُ فِرَاقًا كَمَصَدِّعِ الرَّجَاجَةِ

61. Se separavit ab eo modo, quo vitrum ruptum est.

Se ita separavit, ut nunquam iterum coniungi posset, quemadmodum vitrum ruptum non coniungitur.

٧٢. فِي الْعَافِيَةِ خَلْفَ مِنَ الرَّاقِيَةِ

62. Sanitas loco incantatoris est.

Qui sanus est, incantatore et medico non eget. Sunt, qui راقية formam infinitivi (incantatio), ut راقية et راقية esse dicant.

٦٣ فَعَلْنَا كَذَا وَالدَّهْرُ إِذْ ذَاكَ مُسَجَّلٌ

63. Id fecimus et tempus tunc libere demissum erat.

Proverbii sensus est, unum alterum non timuisse. In Kamusi opere legitur فعلنا كذا loco verborum فعلنا.

٦٤ فُرَارَةٌ تَسْفِيهِتُ قَرَارَةً

64. Agnus ad se trahit oves.

Proverbium similem proverbio C. XXV, 16. sensum offert. In ovibus observare licet, unam alteram sequi, ut si una in locum praecedat, tota grex sequatur. De gran-
daevo adhibetur, quem parvus ad stultitiam animique levi-
tatem impellit. c. C. XXI, 44. et Abulf. T. II p 72.

٦٥ اِفْعَلْ هَذَا وَخَلَاكَ ذَمٌّ

65. Fac hoc et vituperium ad te praeteribit (te non tanget).

Alsiccitus dixit: Dicendum non est و خلاك ذنب ,,Crimen ad te praeteribit.“ Alferra autem dixit, utrumque (خلاك ذنب et ذنب خلاك) apud Arabes in usu esse. Verba proverbii Kazirus Lachmita Ahmrue ben-Ahdi dixisse fertur; sed in illa historia (conf. Tom. I. p. 428.) prior proverbii pars diversa a nostro est. In Kamusi opere proverbii verbum خلاك pro خلا منك esse legimus. In meo codice vox خلاك cum Teschdido litterae ج scripta est, id quod non probandum videtur, quippe quum ut in versu Ebn-Rewahahi, sic in Kamusi opere prima forma reperiatur:

فَشَانُكَ قَاتَعِي وَخَلَاكَ ذَمٌّ وَلَا أَرْجِعُ إِلَى أَعْلَى وَرَأَى

„Rem tuam (o femina) perage! tum iucunda vita utere!

et tu a vituperio libera eris et ego ad meam gentem meum-
que consilium non redibo.“

Versus metrum Wafir est. c. l. m. p. 204.

Adhibetur autem proverbium in excusatione eius, qui non
cunctans rem necessariam petit. Ad proverbi sensum
proxime accessit Ohrwahus ben-Alward in versibus
hiscæ:

وَمَنْ يَكُ مِثْلِي ذَا عِيَالٍ وَمُقْتَرًا بَيْنَ أَلْمَالِ يَطْرَحُ نَفْسَهُ كُلَّ مَطْرَحٍ

لِيُبْلِغَ عُذْرًا أَوْ يَنَالَ رَغِيْبَةً وَمُبْلَغُ نَفْسٍ عُذْرَهَا مِثْلُ مَنْجَحٍ

„Qui mei similis familiam numerosam habet, et opibus de-
stitutus est, is se ipsum in omne periculum mittit, ut
excusationem adferat aut desiderio potiatur, nam qui pro
se excusationem adfert, ei, qui rem ad felicem eventum
perduxit, similis est.“)

Sapiens quidam dixit: *اننى لاسعى فى الحاجة وانسى منها*
Ego rei lais وذلك للاعذار ولئلا ارجع على نفسى بلوم
necessariae operam do, etsi consequendi spem abjecerim,
ut excusationem adferam et ipse a vituperio liberatus sim.“

٦٦ أَفْرَحَ رَوْعَكَ

66. Pullos excludat animus tuus!

Abu-l-Haitsamus dixit, rectum vocis رَوْعٍ enunciandi
modum esse cum Dhamma, licet omnes cum Fatha enun-
ciaverint vocem et vocalem Fatham formae nominis acti-
onis propriam esse contendit. Id est: Curis liber sis, ut
animus tuus tranquillus sit. Curae cum pullis, qui ex ovo exclu-
duntur, comparatae sunt, ut animus iis vacuus sit. Et verti potest
Pullos exclusit animus tuus Conf. C. XXI. 31. Cf.
XXV, 20 Schol. et doct. Berth. libr. pag. 19. Ab aliis voci

1) Versuum metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

افرخ imperativi vocales tribuuntur. A curis liberes animum tuum!“ Haririus rhythmica causa, ut mihi videtur, dixit: ليفرخ كريكم (p. 119), cuius rei causa in eo video, quod nonnulli vocem روع timoris significationem tribuerint. Alii Moah-wijjahum, alii Mohammedem ipsum proverbii auctorem esse putarunt. A proverbii usu paulum deflexit poeta Dsu-l'Rommah appellatus in hoc versu:

وَلَّى يَمْدُ أَنْهَرًا وَسَطَهَا زَعْلًا جَدْلًا قَدْ أَفْرَخْتَ عَنْ رُوعِ الْكَرْبِ
,,Abiit extendens fugam eius medium alacer, lactus, nam moerore eius cor reliquerant.“

Versus metrum Basith est. C. l. m. p. 190. Voces افرخ روعه عن inversae sunt pro روعه الكرب conf. Samachschar. Scharaf-Aldin.

٦٧ أَفْرَعَ بِالظَّبْيِ وَفِي الْمَعْرَى دَثَرٌ

67. Mactavit dorcadem et multae ei sunt caprae.

Proverbio metrum Redjes esse videtur. Verbum افرخ proprie significat: camelae pullum aut ovis agnum diis in honorem mactavit. Proprius igitur proverbii sensus est: Dorcadem Diis mactavit, quamquam multas capras possidebat. De eo dicitur, qui, quamquam multos cognatos habet, tamen ab aliis auxilium petit. Praepositio ب in voce بالظبي superflua est.

٦٨ أَفْرَطَ لِلْهَيْمِ حَبِينًا أَقْصَعَا

68: Praemisit ad sitientes camelos hydrope laborantem, protuberans pectus et depressum dorsum habentem.

Proverbio metrum Redjes est. Misit ad rem difficilem peragendam virum debilem. Vocabulum حبين deminutivi

forma est, a احبن hydropisi laborans derivanda. Proverbium de eo dicitur, qui virum debilem in auxilium vocat.

٢٩ فَصِيلُ ذَاتِ الزَّبَنِ لَا يُخَيَّلُ

69. Pullus camelae calcitrantis est; ferae specie non terretur.

Vocabulo ذات الزبن camelam significant, quae et mulgentem et pullum sugentem pede percutit. Arabes, si camela in pullum amore propensa non erat, induti pelle ferae ferae speciem prae se ferentes ad istum pullum, ut camela terretur, manibus pedibusque adrepere solebant. Quae res saepius in causa erat, ut camela pullum, quem antea neglexisset, amaret. Sed quum res in tali camela, quae pullum sugentem pede percutere soleat, inutilis sit, proverbium ortum est, quod in eo adhibetur, qui natura alienus ab hominum bona consuetudine, amoris ipsi manifestati signis propitius non redditur.

٧٠ أَفْرَخَ الْقَوْمَ بِيضَتَهُمْ

70. Gens ex ovo suo pullos exclusit.

Id est: Secretum suum ostendit conf. prov. 50.

٧١ فِي دُونِ هَذَا مَا تُنْكِرُ الْمَرْأَةُ صَاحِبَهَا

71. In hoc mutato statu est causa, cur mulier dominum suum non noscat.

Verba haec puellae e gente Mosainah adscribuntur, Alhacimus ben-Zachr Tsakefita solus quum esset, in loco Amarah appellato duas sororos tum pulchritudine tum morum elegantia insignes viderat eisque vestibis datis benefecerat. Sequente autem anno cum familia Meccam iter facientem una puellarum ita interrogavit, ut eum igno-

rare videretur. Quapropter vir dixit: Tu talis es. Puella autem admiratione adfecta, per patrem et matrem meam te libero, quomodo me cognovisti, quum tu mihi ignotus sis, interrogavit, et quum nomen suum vir indicasset, illa respondit: رَأَيْتَكَ عَامَا أَوَّلَ شَابَا سَوَقَةِ وَأَرَاكَ الْعَامَرَ شَيْخًا مَالِكًا وَفِي دُونَ «Vidi te anno praeterlapso tanquam adolescentem e vulgo, et te video hoc anno tanquam senem regem et in hoc mutato statu est causa, cur mulier dominum suum non noscat.»

٧٢ فَانْكَةً وَأَثَقَةً بِيَرِّي

72. Audax, fiduciam ponens in copiosa rigatione.

Narrant mulierem, cui lactis abundantia esset, laceffundere coepisse, ut eam maritus, cur non potius ipsi lac bibendum dedisset, interrogaret, tum eam respondisse illis pro-verbii verbis, quae in perditorem adhibentur, qui opulentiam nititur.

٧٣ فَصِفَصَةٌ حِمَارَهَا لَا يَقْضُصُ

73. Medica herba, cuius asinus tolutim non incedit.

De eo dicitur, qui beneficia in indignos confert.

٧٤ فَقَدْ آخَوَانِ غُرْبَةٍ

74. Defectus fratrum peregrinitas est.

Qui fratres et adjuutores non habet, in patria peregrinus est.

٨٤ فَلَمْ خُلِقَتْ إِنْ لَمْ أَخْذَعْ الرِّجَالَ

75. Quamnam ob causam procreata est (barba), si viros non decipio.

Apud verbum **خلقت** vox **اللحية** barba supplenda est. Proverbium hoc in deceptione et dolo viri fraudulentī adbibetur.

Forma comparativi.

٧٦ أَفْلَسُ مِنْ ابْنِ الْمَدَنِيِّ

76. Pauperior, quam Ebn-Almod̄sallakus.

Nomen hoc cum littera ذ D s et د D scriptum reperitur. Vir ad gentem Banu-Ahbd-Schems ben-Sahd ben-Said Manath pertinens tam pauper erat, ut unius diei alimentum non haberet. Pater eius et proavi pauperrimi erant. Cecinit poeta:

فَإِنَّكَ إِذْ تَرْجُو تَمِيمًا وَنَفَعَهَا كَرَا جَى الْبَدَى وَالْعَرَفَ عِنْدَ الْمَدَنِيِّ

„Tu, quum a gente Tamim utilitatem speras, ei similis es, qui liberalitatem et beneficentiam ab Almod̄sallako sperat.

Versus metrum Thawil est. C. l. m. p. 161.

٧٧ أَفْقَرُ مِنَ الْعَرِيَّانِ

77. Pauperior, quam Alohrjanus.

Alohrjanus ben-Sahalah ad gentem Thai pertinens poeta erat. Almofadhdhelus narravit, eum aliquamdiu abiisse, opes ut quaereret, sed pauperiorem factum esse. Quidam errore ductus proverbium sic protulit: **افقر من العريّان** „Pauperior quam famelicus“

٧٨ أَفْسَدُ مِنَ الْجَرَادِ

78. Magis corrumpens, quam locusta.

Locustae plantas et arbores corrumpunt. Rarius est, quod comparativi forma a quartae coniugationis significatione transitiva derivetur.

٧٩ أَفْسَدُ مِنْ أَرْضَةِ بَلْحَبْلَى

79. Magis corrumpens, quam teredo gentis Banu-l'Hobla

Hamsahus dixit, gentem Banu-l'Hobla esse Anzaritarum (Medinensium Mohammedem adiuvantium) partem sc. familiam Ebn-Abi ben-Saluli fuisse.

٨٠ أَفْسَدُ مِنَ السَّوْسِ فِي الصَّوْفِ فِي الصَّيْفِ

80. Magis corrumpens, quam tinea in lana tempore aestatis.

Dicitur quoque: „أفسد من السوس في الصوف“ Magis corrumpens, quam tinea in lana.

٨١ أَفْسَدُ مِنَ الضَّبَعِ

81. Magis corrumpens, quam hyaena.

Hyaena in ovium gregem irrumpens multas oves dilacerat. Qui autem lacerandi et corrumpendi modus in causa erat, cur annum sterilem cum hyaena compararent dicentes: „اكلتنا الضبع“, Edit nos hyaena“, ut sensus sit: Perdidit nos annus sterilis. Ebn-Alahrabius autem dixit, hyaena non significari annum sterilem, sed potius gentis infirmitatem anno sterili, ut hyaenae et lupi eam vorarent. Cecinit poeta:

أَبَا خُرَاشَةَ إِمَّا كُنْتُ ذَا نَفَرٍ فَإِنَّ قَوْمِي لَمْ تَأْكُلْهُمْ أَصْبَعُ

„O Abu-Choraschahe! si tua familia paucos tantum complectitur; at vero gentem meam hyaena non voravit.“

Metrum versus Basith est. c. l. m. p. 190.

٨٢ أَفْسَدُ مِنْ بَيْضَةِ الْبَلَدِ

82. Corruptior, quam ovum struthiocameli relictum.

Ovum, quod in deserto struthiocamelus reliquit, si ad id non redit, corrumpitur.

٨٣ أَفْسَى مِنْ ظَرَبَانَ

83. Magis pedens, quam animal Thsariban appellatum.

Animal hoc ad proverbium 25 descriptum est.

٨٤ أَفْسَى مِنْ خَنْفَسَاءَ

84. Magis pedens, quam scarabaeus.

Sic dicitur, quia in manu eum tangentis pedit.

٨٥ أَفْسَى مِنْ نَمِسٍ

85. Magis pedens, quam ichneumon.

Multum pedere hoc animal dicitur. Sunt, qui dicant (ذكر الخنافس) nomen scarabaei maris esse.

٨٦ أَحْشَشُ مِنْ فَالِيَةِ الْأَفَاعِي

86. Turpior, quam animal pediculos viperarum quaerens.

Et dicitur : افحش من فاسية الافاعي Turpior, quam pedens viperarum. «. فالية الافاعي et cognomina sunt animalis scarabaeo similis. In codicibus Scharaf-Aldini et Samachscharii legitur : افحش من فاسية omissa voce الافاعي. Abu-l'Dokaischus فالية الافاعي nomen dominae scarabaeorum (سيدة الخنافس) punctis notatae esse contendit.

٨٧ افحش من كلب

87. Turpior, quam canis.

Sic dicitur, quia canis homines adlatrat.

٨٨ افرغ من يد تفت اليرمع

88. Otiosior, quam manus, quae molles lapides fricando comminuit.

Sic dicitur, quod otiosus et meditatione defixus strias in terra ducere et lapides molles conterere solet. Vocabulo اليرمع lapis mollis significatur. Inde proverbialis locutio orta est: تركته يفت اليرمع Reliqui eum fricando comminuentem lapidem mollem. « i. e. vehementer tristem et curis occupatum.

٧٩ افرغ من حجام سابط

89. Minus occupatus, quam chirurgus Sabathi.

Sabath nomen loci in provincia Almadajin sub Persarum ditione erat. Narrant, virum illum militibus transeuntibus ea conditione, ut redeuntes Danekum unum ei solverent, cucurbitas imposuisse. Praeterlapsis autem una et duabus hebdomadibus, quo tempore nemo operis causa ad eum accessisset, ne ob otium vituperaretur, matrem suam ad eum processisse, cui tot vicibus cucurbitas imposuisset, ut omni sanguine exhausta subito moreretur. Cecinit poeta:

مطبُحُه قفر وطباخُه افرغ من حجام سابط

„Culina eius desertum est eiusque coquus minus occupatus est, quam chirurgus Sabathi“

Versus metrum Sarih est. c. l. m. p. 244.

Alii autem dicunt, virum illum Cosroi iter facienti eucurbitas imposuisse, et tantum operis pretium ab eo accepisse, ut nunquam ad opus faciendum rediret. Conf. Harir. ٥٥٧, ٥٩٣. Kam. s. سبط

٩. أَفْرَسٌ مِّنْ سِمِ الْفَرَسَانِ

90. Melior eques, quam equitum venenum.

Venenum equitum cognomen est Ohtaibahi ben-Alharrits ben-Schehab gentis Tamim equitis, qui quoque صياد Venator equitum“ cognominabatur. In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus proverbium افرس من صياد adnotatum legitur. Narrant, Arabes dixisse: Si a coelo dactyli decidissent, nemo eos collegisset, nisi Ohtai-bahus propter alacritatem suam.

٩١. أَفْرَسٌ مِّنْ مُّلاَعِبِ الْأَسِنَّةِ

91, Melior eques, quam colludens cuspidibus.

Colludens cuspidibus cognomen Ahmiri ben-Malieben-Djahfar ben-Cilab equitis gentis Kais erat. In cognominis causa non consentiunt. Sunt, qui dicant, Dh'rarum ben-Ahmru, quem pluries postravisset, dixisse: من انت يا فتى Quis tu es, o invenis? tu cuspidibus colludere videris? Alii dicunt, cognominis causam in versibus esse, quibus Ausus ben-Hodjar fratrem eius Thofaitum ben-Malic, qui die pugnae يوم السويان appellatae ei opem non tulisset, castigaverit:

لَعَمْرُكَ مَا آتَى طَفِيلُ بْنُ مَالِكٍ بَنِي أُمِّهِ إِذْ ثَابَتَ الْخَيْلُ تَدْعِي
وَوَدَّعَ إِخْوَانَ الصَّقَاءِ يَفْرُزِلُ يَمُرُّ كَمَرِيحِ الْوَلِيدِ الْمَفْرَعِ

فِرَارًا وَسَلَّمَتْ أَبْنُ أُمِّكَ عَامِرًا يَلْعَبُ أَطْرَافَ الْوَشِيحِ الْمُرْعَرَعِ

„Per vitam tuam! Thofailus ben-Malic fratres suos non adiuvit, quum equites congregati essent gloriantes de genere in proelio. Et probis valedixit in elegante equo, qui transit sicut sagitta longior agilis pueri, fugà et deseruisti fratrem tuum Ahmirum colludentem cuspidibus hastae trementis.“

Versuum metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

Conf. Abulf. Ann. T. I. p. 100. Praeter hunc virum Ahbd-Allah ben-Alhozain Haretsita et Aus ben-Malic Djarmita cognomen illud habebant.

٩٢ أَفْرَسٌ مِّنْ عَامِرٍ

92. Melior eques, quam Ahmirus.

Erat filius Althofaili et filius fratris viri Ahmiri ben-Malic. conf. prov. 91. Vir hic arte equestri, aliisque virtutibus suo tempore celeberrimus erat. In operibus Scharaf-Aldini et Samachscharii, nec non in quibusdam Meidanii exemplaribus proverbium sic legitur: أَفْرَسٌ مِّنْ عَامِرٍ بِنِ الطَّفِيلِ.

٩٣ أَفْرَسٌ مِّنْ بَسْطَامٍ

93. Melior eques, quam Bisthamus.

In operibus Scharaf-Aldini et Samachscharii أَفْرَسٌ مِّنْ بَسْطَامٍ legitur. Filius Kaisi cognomen Abu-l'Zahba gerens et ad gentem Schaiban pertinens eques gentis Beer erat.

٩٤ أَفْتَكُ مِّنَ الْبَرَاضِ

94. Audacius irruens, quam Albarradhus.

Albarradhus filius Kaisi ad gentem Cenana h pertine-

bat. Vir hic vafer et audax familiam suam multa iniuria afflixerat, ut eum relegarent. Meccam perveniens cum familia Harb ben-Omajjah foedus et societatem inivit. Tum ex provincia Hidjasi in regionem Iracae tendens ad aulam Nohmani ben-Almondsir pervenit ibique mansit. Alnohmanus autem quotannis ad nundinas Ohcatsi agmen camelorum cum aromatibus et pannis pretiosis mercaturae causa mittere solebat. Die quodam, quum Albarradhus et Alrahhalus (sic enim cognominabatur, quia frequenter ad reges veniebat Ohrwahus ben-Ohtbah ben-Djafar ben-Cilab) apud regem praesentes essent, hic dixit: Quisnam camelorum agmen Ohcatsum ducet? Barradhus respondit, se id per gentem Cenannah ducturum esse. At rex dixit, se virum velle, qui camelos per gentes Cananah et Kais duceret. Tum Ohrwahus dixit: Vir iste vafer et relegatus regis camelos ducere non potest, ego eos per gentem absinthii et abrotoni regionis Nedjd et Tehamae ducturus sum. Consentiente rege iter cum camelis ingressus est. At Albarradhus viri vestigia secutus, quum Ohrwahus in medio gentis suae ad Fadaci latus esset et camelorum agmen decubisset, sumsit sagittas, quae sortibus inserviebant, ut sagittarum iactu de Ohrwahi caede sortiretur. Ohrwahus ad virum haec molientem transiens, quid ageret, interrogavit. Quum, se sortes de caede eius interrogare respondisset, Ohrwahus, eum tali rei perpetrandae imparem esse dixit. Albarradhus his verbis ira incensus gladii ictum ei inflixit, quo occideretur, tum camelorum agmen abduxit. Haec autem res in causa erat, cur inter gentem Chindif et Kais bellum Alfidjar. (conf. Hamasa p. ۳۵۱, et C. XXIX, 4.) appellatum oriretur. Istud Albarradhi factum proverbii causa erat. Abu-Tammamus ad gentem Thai pertinens poeta illius facti mentionem fecit in versibus sequentibus:

وَالْفَتَى مَنْ تَعَرَّقَتْهُ اللَّيَالِي وَالْفَيَافِي كَأَحْيَةِ النَّصْنَصِ

كُلُّ يَوْمٍ لَهُ بِصَرْفِ اللَّيَالِي فَتَكَةٌ مِثْلَ فَتَكَةِ الْبَرَاثِ

„Et iuvenis, quem noctes et deserta cognoverunt, similis serpenti confestim morsu necanti, cui quovis die in vicissitudine noctium audax irruptio similis irruptioni Albarradhi est.“

Versuum metrum Chafif est. c. l. m. p. 262.

٩٥ أَفْتَكُ مِنْ أَتْجَافِ

95. Audacior impetu irruens, quam Alhadjdjafus.

Viri nomen est Alhadjdjafus ben-Hocaim Solamita. Eius patruelis Ohmairus ben-Hobab Solamita tempore belli civilis inter gentem Kais et Calb propter partes Sobairiticas et Merwaniticas in Syria gesti ab agmine Taghlebitarum quodam incursu hostili occisus erat. Bello finito ad Ahbd-Almalicum ben-Merwan chalifam seu imperatorem Hadjdjafus venit et Alachthalo ibi praesenti, qui eum sequente versu allocutus erat:

أَلَا سَائِلِ أَتْجَافِ هَذَا هُوَ ثَائِرٌ يَقْتُلِي أَصِيبَتٍ مِنْ سُلَيْمٍ وَعَامِرٍ

„Interroga Alhadjdjafum, num ulturus sit caesos e gente Solaim et Ahair“ (Metrum Thawil est. p. 161.)

sic respondit:

بَلَى سَوْفَ أَبْكِهَهُمْ بِكُلِّ مُهْتَدٍ وَأَبْكِي عَمِيرًا بِالرِّمَاحِ الْخَوَاطِرِ

„Imo! deplorabo eos per omnem gladium Indicum et deplorabo Ohmairum per lanceas vibratas.“ Metrum Thawil p. 161. Tum dixit: Non putavi te ista audacia, et si fuisset captivus, contra me usurum esse. Alachthalo, qui ob ista verba timore percussus tremere, Ahbd-Almalicus, se ei defensorem futurum esse promisit. Alachthalus imperatori respondit, se non dubitare, quin vigilans ipsi defensor futurus sit, sed quomodo idem dormiens facere possit. At vero Alhadjdjafus abiit vestes suas humitrahens, ut Ahbd-Almalicus diceret: In eius occipite perfidia est. Tum Alhadjdjafus gente sua congregata Alruzafam pervenit et inde

contra Taghlebitas profectus est. In via quadringentos, ad aquam Albischr appellatam quingentos occidit. Alachthalus huius rei certior factus imperatorem hoc versu allocutus est:

لَقَدْ أَوْفَعَ الْحَجَّافُ بِالْبِشْرِ وَقَعَتْ إِلَى اللَّهِ مِنْهَا الْمُشْتَكَى وَالْمَعُولُ

„Iam ad aquam Albischr Alhadjdjafus gentem meam clade adfecit, de qua cum Deo querendum et in eo fiducia ponenda est.“ Metrum Thawil est. p. 161.

Hadjdjafi autem sanguinem quum imperator devovisset, ad imperatorem Graecum confugit et inde post septem annorum spatium mortuo Abd-Almalico, quum ab eius successore Alwalido ben-Ahbd-Almalic securitatis promissum accepisset, rediit.

٩٦ أَفْتَدُكَ مِنَ الْحَرْثِ بْنِ ظَالِمٍ

96. Audaciore impetu irruens, quam Alharitsus ben - Thsalim.

Proverbium eo ortum esse dicunt, quod Chaledum ben-Djafar ben-Cilab, qui sub tutela Alaswadi ben-Almondsir regis esset, impetu facto occidisset. Regi, qui fugientem assequi non posset, consilium dederant capiendarum puellarum e gente Balijj, (quae pars gentis Kodhah erat), quas summo in amore haberet. Rex consilium secutus eas cum camelis abduxit. Sed Alharitsus rei certior factus a fuga rediit et locum, ubi pascerentur, quaesivit. Unam autem camelam earum Allaffah appellatam, lactis abundantem, quae a duobus viris mulgeretur, conspiciens viris dixit: Recedite ab ea et quum ad sinistram cameli latus stans eius vocem noscens crepitum ventris emitteret, dixit: است البايں اعلم
„Podex stantis ad sinistram camelae latus magis guarus est.“ (De hoc proverb. vid. C. XII, 17.) et puellas et pecora liberavit. Tum supellectilem sellae Senani ben-

Abi- Haritsah sumens ad sororem suam Selmam filiam Thsalemi, quae apud Senanum erat et filium regis Scho-rahbilum ben- Alaswad adoptaverat, venit et illi mariti signum sc. sellae suppellectilem ostendens rogavit, ut ad filium a patre missus accedere sibi liceret. Quum soror rem permisisset, Alharitsus filium occidit. Haec autem res proverbii causa erat.

٩٧ أَفْتَكُ مِنْ عَمْرِو بْنِ كَلْثُومٍ

97. Audaciore impetu irruens, quam Ahmruus ben- Celtsun.

Causa hujus proverbii est, quod regem Ahmruum ben-Hind in domo regia sua inter Hiram et Euphratem subito invasit, velum rupit et tapetes spoliavit et tum in desertum suum in Syria incolumis rediit nemine ex Taghlebitis vulnerato. conf. Ahmru b. Celth. Moall. p. 3. sq. ed. clar. Kosegarten.

٩٨ أَفْصَحَ مِنَ الْعَظِيمِ

98. Disertior, quam duo viri Alidhdhan cognominati.

Hi duo viri erant Said ben- Harits Namirita et Daghfal ben - Hentsalah Dsohlita, qui uterque maxime gnarus erat et dierum pugna celebrium et dictorum auctorum. Dixit poeta:

أَحَادِيثُ عَنْ أَبْنَاءِ عَادٍ وَجُرْهُمِ يَتَوَرَّهَا الْعِصَانُ زَيْدٌ وَدَغْفَلُ

„Nuntii de filiis Ahdi et Djorhomi, quos perscrutantur duo viro Idh cognominati Saidus et Daghfalus.“

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161.

٩٩ أَفَيْلٌ مِنَ الرَّأْيِ الدَّبَرِيِّ

- 99 Imprudentior, quam consilium elapsa occasione datum.

١٠٠. أَفْسَدُ مِنَ الْأَرْضَةِ وَمِنَ الْجَرْنِ

100. Magis corrumpens, quam teredo; quam glis.
Loco vocis الجرن in meo codice الجراد locusta legitur, sed de hoc proverbio conf. prov. 77.

١٠١. أَفْشَى مِنْ عَبْدِي

101. Saepius pedens, quam vir ad gentem Ahbd - Kais pertinens.

Proverbium hoc cum proverbio, quod C. VII, 98 legitur, cohaerere videtur, familia enim Mahw ad gentem Ahbd - Alkais pertinebat. Codex meus habet افشى, codex Berolin. افنى. Cum codice Lugd. et Pocockiano Scharaf-Al-dinus et Samachscharius consentiunt.

١٠٦. أَفْرَغَ مِنْ فَوَادٍ أُمِّ مُوسَى

102. Vacuior (curis), quam animus matris Mosis.
Hoc ex Corani verbis واصبح فواد ام موسى فارغا Et erat animus matris Mosis curis vacuus“ conf. Sur. XXVIII, 9.

١٠٣. أَفْسَقَ مِنْ غُرَابٍ

103. Improbior, quam corvus.

Explicandi hujus proverbii causa nil additum est.

١٠٤. أَفْوَدَ مِنْ جَرِيرٍ

104. Maiore ore praeditus, quam Djerirus.

Non dubito, quin poetae nomen sit satyris celebris.

١٥ أَفْخَرُ مِنْ حَارِثِ بْنِ حِلْزَةَ

105. Magis se jactans, quam Haritsus ben-Hillisah.

Hoc ad Haretsi carmen Moallaka inscriptum respicere videtur conf. v. 22 sqq. edit. cl. Vullersi Bonn. 1827.

Post hoc proverbium in scholio codicis Berol. proverbium tale legitur: „افلس من زح“ Pauperior quam is, qui nucem pueris ludo inservientem praeparat.“ Scholion, quod additum est, sic sonat: قال الطبري زح مولدة عندهم وهو الذي ينقح للصبيان في لعبهم بالجوز حتى تتدحرج الجوزة الى الحفيرة Dixit Thabarita: Vocabulum recentioris temporis vocabulum ex eorum (grammaticorum) sententia est. Eum designat vox, qui pueris in ludo nucis, quem ludunt, emedullat¹] (nucem), ut in foveam volutando nux incidat. Is autem propter hanc rem donum accipit et questum inde facit.“ Sed dubito de vocis ينقح significatione. Loco vocis ويرسى, quod in codice legitur, ex coniectura يرشى posui.

Proverbia recentiora.

١٦ فِي سَعَةِ الْأَخْلَاقِ كُنُوزُ الْأَرْزَاقِ

106. In amplitudine naturarum sunt thesauri rerum ad vitam necessariarum.

1) Fortasse ينقح, inflat loco vocis ويرسى legendum.

١٠٧ فِي بَعْضِ الْقُلُوبِ عَيُونٌ

107. In quibusdam animis fontes (vel oculi) sunt.

١٠٨ فِي فَمِي مَاءٌ وَهَلْ يَنْطِقُ مَنْ فِي فِيهِ مَاءٌ

108. In ore meo aqua est et num loquitur, qui in ore suo aquam habet?

١٠٩ فِي رَأْسِهِ خُيُوطٌ

109. In capite eius fila sunt.

١١٠ فِي كَفِّهِ مِنْ رُقَىٰ إِبْلِيسَ مُفْتَاَحٌ

110. In eius manu incantamentorum diaboli clavis est.

١١١ فِي شِمِّكَ الْمِسْكُ شُغْلٌ عَنْ مَذَاقَتِهِ

111. Dum musci odorem percipis, eius gustum explorare non opus est.

١١٢ فَرَّ مِنَ الْقَطْرِ وَقَعَدَ تَحْتَ الْمَوْزَابِ

112. Fugit guttam et sedit sub canali aquae.

In Burckhardtii libro p. 139. legitur: فَرَّ مِنَ الْمَطَرِ وَقَعَدَ. „Fugit pluviam, sedit.“

١١٣ فَرَّ مِنَ الْمَوْتِ وَفِي الْمَوْتِ وَقَعَ

113. Mortem fugit et in mortem incidit.

١١٤ فَرَّ أَخْزَاهُ اللَّهُ خَيْرٌ مِنْ قَتْلِ رَحِمَةِ اللَّهِ

114. Fugit, ignominia eum Deus adficiat! melius est, quam (dicere): Occisus est, misericordia Deus eum beet!

Burckhardtus p. 143 adnotavit, proverbium adhiberi ad deridendum militem timidum. “Sed si verborum rationem habemus, proverbium quoque in excusanda fuga turpi adhiberi posse videtur.

١١٥ فَوْقَ كُلِّ طَامَةٍ طَامَةٌ

115. Super omni infortunio est infortunium.

Conf. Djeuh. s. طمر

١١٦ فَالُودَجُ الْجَسْرِ وَفَالُودَجُ السُّوقِ

116. Edulium Faludedj pontis et edulium Faludedj fori.

Edulium illud ex amylo, aqua et melle conficitur. Videtur tale edulium in ponte aut foro vaenum expositum pravam fuisse, quapropter proverbium in hominem externam speciem sine internis virtutibus habentem adhibetur.

١١٧ فِي نَصَاحَةِ حِمَةِ الْعَقْرَبِ

117. In eius sincero consilio aculeus scorpionis est.

١١٨ فَمَ يَسْبَحُ وَيَدُ تَدَبَّحُ

118. Os, quod laudat Deum et manus, quae mactat.

Hypocrisin designat conf. Buckhardt. libr. p. 138.

۱۱۹ فَرَشْتُ لَهُ دِخْلَةَ أَمْرِي

119. Expandi ei internam rei meae conditionem.

۱۲۰ فَوْتُ الْحَاجَةَ خَيْرٌ مِنْ طَلِبِهَا إِلَى عَيْرِ أَهْلِهَا

120. Quod re necessaria potiri non possumus, melius est, quam quod eam ab iis petimus, a quibus eam petere non debemus.

۱۲۱ فِي تَقَلُّبِ الْأَحْوَالِ عِلْمُ جَوَاهِرِ الرِّجَالِ

121. In rerum vicissitudinibus scientia naturarum virorum est.

۱۲۲ فَازَ بِخَصْلِ النَّاصِلِ

122. Potitus est jactu felici sagittae, cuius cuspidis exciderat.

Sagitta, quae cuspidem caret, praedam non vulnerat, quapropter proverbium in frustratum adhibetur.

۱۲۳ الْفُضُولُ عِلَاوَةُ الْكَفَايَةِ

123. Abundantia est additamentum eius, quod satis est.

۱۲۴ الْإِفْلَاسُ بِحَرَقَةٍ

124. Paupertas est protectio.

١٢٥ اَفْرِشْ لَهُ بِنَفْحَةٍ

125. Expande ei cum flatu!

Videtur significare: Adjuva eum parum!

١٢٦ الْفَضْلُ لِلْمُبْتَدِي وَإِنْ أَحْسَنَ الْمُقْتَدِي

126. Praestantia est incipienti et si pulchre rem agit imitans.

Codex meus et Lugdunensis المعتدى habent. Et in Burckhardtii libro p. 143 المقتدى legitur. Similis est loquendi modus: Antecessori meritum est. الفضل للمتقدم

١٢٧ الْفَرَصُ تَمَرٌ مَرَّ السَّكَابِ

127. Occasiones sicut nubes transeunt.

Non redeunt occasiones elapsae.

١٢٨ الْفِتْنَةُ يَنْبُوعُ الْاِحْزَانِ

128. Bellum civile tristitiae fons est.

١٢٩ الْفَاخِتَةُ عِنْدَهُ أَبُو ذَرٍّ

129. Palumbes torquatus apud eum Abu-Dsarr est.

Abu-Dsarr cognomen viri Djondabi ben-Djenadah appellati erat. Proverbium significare videtur, virum res omnino dissimiles discernere non posse.

١٣. الْفَطَامُ شَدِيدَةٌ

130. Ablactatio est res difficilis (dura.)

Codex Berolin. شديد habet. Proverbium hoc etiam sic legitur: الفطامة صعبة على الكبير, Ablactatio magno (aetate provento) difficilis est.“

Caput XXI.

L i t t e r a K a f.

١ قَطَعَتْ حَهِينَةَ قَوْلٍ كُلِّ خَطِيبٍ

1. Djahisa verba cuiuslibet oratoris abruptit.

Narrant, gentem congregatam fuisse, ut de pace inter duas gentes ob caedem factam componenda sermo esset. Quare quum occupati essent, venisse servam nomine Djahisa nuntiantem, occisorem ab amico occisi necatum esse. Hanc rem audientes dixisse illa verba, quae proverbii loco de eo adhibentur, qui negotium hominum abruptit stupidis, quae profert, verbis. Samachscharius adnotavit, proverbium adhiberi de re, quae praeterita confici non posse putetur. Proverbium hemistichium posterius metri Camil est. p.213.

٢ قَوِّرِي وَالْطَفِي

2. Excide et leniter age!

Verborum causam, quae vir uxori suae dixerit, hanc fuisse narrant: Amator ab uxore, ut ipsi e mariti podicis pelle¹⁾, duas corrigias excideret, petierat. Primum id quidem gravius duccens uxor amatorem suum vituperabat; sed, quum a petendo non desisteret ille, precibus satisfaciendi occasionem quaesivit. Diu de re dubitans tandem penem pueri sui parvi nervo, quem absconderat, ligavit, ut ille urinam emittere non posset. Puer plorans a patre audiebatur et quum pater, quid esset, uxorem rogaret, haec marito dixit, puerum difficultatibus urinae laborare et remedium huiuscerei futurum esse, quod ei segmentum longum e pelle podicis mariti excideretur. Primum quidem maritus rem denegans, tandem, quum puer maioribus doloribus cruciaretur, precibus cedens uxori ista proverbii verba dixit. Proverbium autem in virum indocum imperitum, ut caveat, adhibetur.

٣ قِيلَ لِحُبْلَى مَا تَشْتَهِيْنَ فَقَالَتْ اَلْتَمَرُ وَوَاَهَا لِيْهَ

3 Dicebatur gravidæ: Quid cupis? et dicebat: Dactylos; et heu mihi!

Id est: Cupio omnem rem; cuius mentio cum dactylis mihi fit et illa mihi placet. Voce **واها** nobis placere rem significamus. Proverbium in eum dicitur, qui rem quamlibet, cuius mentio fit, cupit.

٤ قَبْلَ اَلنِّفَاسِ كُنْتُ مُصَفَّرَةً

4. Ante puerperium flava fuisti.

De avaro dicitur, qui quum opibus abundet, in inopia avaritiae excusationem quaerit.

٥ قَبْلَ اَلْبَكَا كَانَ وَجْهَكَ عَابِسًا

1) In verbis **شرح است زوجها** an **تقد له شراكين** من **شرح** nil nisi saccum testicularum (scrotum) designare potest, licet in lexicis talis significatio non legatur.

6. Ante fletum vultus tuus austerus erat.

De eo dicitur, qui natura austerus est. Dicitur quoque in avarum, qui, quum in opulentia avarum se gesserit, in temporis angustia avaritiae excusatione utitur. In Samach-scharii opere proverbium sic legitur: *قَبْلَ الْبُكَ كُنْتَ عَابِسَةً*, „Ante fletum eras (o femina) austera.“

٦ قَدْ تَجَدَّنْتَ الْأُمُورَ

6. Res dentibus genuinis eum instruxerunt.

Proprie est: Annosum eum reddiderunt et tum experi-entia eum edocuerunt, ut sapiens, expertus fieret.

٧ أَتُصِّدُّ بِذَرْعِكَ

7 Intende cum potestate tua!

Vocabulum ذراع extensio manus aut brachium tum potestatem designat. Verborum igitur sensus est: Virium tuarum rationem habeas, neque plus, quam possis, perficere velis! Ei verba dicuntur, qui plus minatur, quam quod perficere potest.

٨ انْقَطَعَ السَّلَا فِي الْبَطْنِ

8. Rupta fuit cutis, qua foetus involutus est, in ventre.

Significat proverbium, rem ad extremum finem pervenisse. conf. Kam. Dj.

٩ قَلَبَ الْأَمْرَ ظَهْرًا لِبَطْنِ

9. Convertit rem a dorso in ventrem.

Omnimodo convertit rem, ut eam penitus cognosceret. Significat, virum rem bene et cum prudentia tractasse.

١٠ قَدَحَ فِي سَائِهِ

10. Vituperavit eius originem.

Vocabulum ساق proprie truncum arboris significans in hominis originem translatum est. In eum dicitur, qui res socio ingratas agit. In Kamusi opere legitur: اتق الله , لا تقتله ولا تفتنه في جنبه ولا تقدر في ساقه Ne occide eum et ne in turbas eum iniice! explicatum est. In Samachscharii opere proverbium sic legitur: قد قدح في ساقه

١١ قَرَعَ لَهُ ظُنْبُوبَهُ

11. Percussit ei (rei) os tibiae suum.

Diligentia et studio usus fuit et non lassus fuit. Sic in versu Selamahi ben-Djendal:

إِنَّا إِذَا مَا أَتَانَا صَارِحْ فَرَحْ كَانَ الصَّارِحْ لَنَا قَرَعَ الظَّنَابِيْبِ

,,Nobis, quotiescunque ad nos veniebat clamans, timidus, clamor erat percussio os tibiae. i. e. clamore eius tanquam percussione ossis tibiae ad auxilium ferendum instigabamur“. Metrum Basith est. p. 190. Conf. Dj. s. ظنب et Hamas p. v. Conf. quoque lexic. m. s. ظنب. In Samascharii opere in proverbio loco vocis له legitur للامر.

١٢ قَدْ شَمَرَتْ عَنْ سَاقِهَا فَشَمِرَى

12. Iam illa (calamitas) tibiam denudavit, denudatur igitur tibiam (o anima)!

Proverbio metrum Redjes est. Conf. l. m. p.

130. Id est: Quum calamitas lacinia sublata parata sit ad te invadendum, tu (o anima) ad resistendum parata sis! In priore proverbii parte الداعية, in posteriore نفس supplendum est. Conf. el Hamakeri Wakid p. 158.

١٣ قَبْلَ الضَّرَاطِ اسْتَحْصَافُ الْاَلْبَتَيْنِ

13. Ante crepitum ventris clunium compressio est.

Id est: Antequam res accidit, instrumenta parantur.

١٤ قَرَّبُ الْوِصَادِ وَطُولُ السَّوَادِ

14. Propinquitas pulvinaris et longitudo sermonis in aurem.

De re adhibetur, quae virum ad rem ipsi ingratam impellit. Filiae Alchossi quum diceretur: Quatenus est causa, cur amor operam dederis? Tu gentis tuae princeps! hisce proverbii verbis respondit. Quidam dixit in explicando, addendum fuisse: *وحب السفسافا* »et amor coitus« conf. Abulfed. Annal. Tom. III, 208.

١٥ قَدْ يَبْلُغُ الْقَطُوفُ الْوَسَاعَ

15. Iam pervenit propinquis passibus incedens ad eum, qui amplis passibus incedit.

Vocabulum *قطوف* in iumento propinquis passibus incedente adhibetur et huic contrariam significationem vocabulum *وساع* habet. Proverbium adhibent, ut virum, qui non nisi rerum ipsi necessariarum parte potitus est, contentum reddant.

١٦ قَدْ يَبْلُغُ الْخَضَمُ بِالْقَضَمِ

16. Iam pervenitur ad esum toto ore per esum cum dentium extremitatibus

Qui cibum edit adhibitis dentium extremitatibus, (quod fit, quum cibus paucus et talis est, ut multum in os ingeri non possit), non minus satiatur, quam qui toto ore edit. Legitur quoque sic: *قد يدرك الخضم بالقضم* aut

ينال الخصم بالقضم. Sensus non multum variatur. conf. Samachs. Poeta proverbium versui inseruit:

تَبْلَغْ بِأَخْلَاقِ الثَّيِّبِابِ جَدِيدَهَا وَبِالْقَضْمِ حَتَّى تُدْرِكَ لَلْخَصْمِ بِالْقَضْمِ

„Contentus esto tritis vestibus, dum novas assequeris et esu adhibitis dentium extremitatibus, donec per esum extremis dentibus ad esum toto ore pervenias.“

Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161. Proverbi autem sensus est: Leniter agendo ad longe remotum finem tandem pervenimus. conf. Kam. Djeuhar. v. قضم

٢٧ قَدْ أَسْتَنَوَقَ أَجَلٌ

17. Iam camelus camelae similis factus est.

Sunt, qui proverbium Tharafaho ben - Alahbd adscribant. Narrant, poetam Almosajjebum ben - Ahlas apud regem versibus camelum ita descripsisse, ut camelae similis esset. Hanc autem causam fuisse, cur Tharafahus ista verba dixerit. Alii dicunt, poetam Almotalammesum versus in gente Kais ben - Tsahlebah dixisse, dum Tharafahus in propinquo cum pueris lusui deditus esset, et quum Almotalammesus isto modo camelum descripsisset, Tharafahum ista verba dixisse. Versus vide apud Reisk. prolog. ad Tharafam p. 144. et cl. Vullersi Moallak-Tharaf. p. 3. Abu-Ohbaidus dixit, proverbium significare, res permixtas et confusas esse.

١٨ قُودُوهُ بِي بَارِكَا

18. Ducite eum, dum in genua procumbit, mecum!

Narrant, mulierem camelum in genua procumbentem conscendisse, et quum ei iumentum conscendere placeret, ista verba dixisse, quae proverbi loco de eo dicuntur, qui mollioris vitae consuetudinem haud nactus, molli vita utitur.

١٩ قَرَبِ الْجَارَ مِنْ آلَرِدْهِ وَلَا تَقُلْ لَهُ سَا

19. Prope accedere sine asinum ad foveam, in qua aqua restagnat et ne ei Sa dic!

Sa vox est, qua asinus increpatur vel ad aquam vocatur. In virum dicitur, qui rei, quam suscepit, gnarus est. Id est: Committe ei rem, et ne cum ob factum vituperes, quum cum recte agere videas.

٢. اَقْلَبْ قَلَابٍ

20. Verte o convertens!

De vocis قَلَابٍ significatione dubito. Forma est similis formae جَعَار; sed in lexicis vocabulum non explicatur. In virum dicitur, qui vitium, quod commisit, reparat eo, ut id a significatione et ratione sua devertat. In codice Bero-linensi et Pocockiano proverbium post proverbium 135 in-sertum [est. Ohmari chalifae tribuitur; sed grammaticus Abu- l'Neda auctorem proverbii Ahdijum ben-Djenab fra-trem Sohairi appellavit. Scharaf-Aldinus hanc explicati-onem adtulit: يضرب للغصبيح الذى يقلب لسانه فيضعه حيث شاء وقيل يضرب لمن تغرط منه سقطه فيتلافىها بقلبها الى غير معناها واصله ان زهير بن جناب الكلبي وفد على بعض الملوك ومعه اخوه عدى وكان عدى احمق فلما دخلا شكى الملك الى زهير علة نالت امه فقال عدى ايها الملك اطلب لها كمرة حارة فغضب الملك وامر بقتله فقال زهير ايها الملك انما اراد الكماة فانا نسختها وتداوى بها في بلادنا فاسترد الملك فرد فقال زهير انك اردت الكماة فقال اقلب قلاب انما اردت كمرة الرجال فعرف حقيقته واطمنه خلا سبيله „De homine disertio adhibetur, qui linguam suam vertit, ut eam ubi velit, ponat. Alii dicunt, id adhiberi de viro, qui in sermone vitium, quod commiserit, mutato vocis sensu re-

paret. Proverbii originem talem fuisse narrant. Sohairus ben-Djenab Calbita regem, quem Nohmanum ben-Almondsir fuisse dicunt, adierat secum ducens fratrem suum Ahdium virum stupidum. Apud Sohairum quum rex matris suae morbum questus esset, Ahdus dixit: O rex, quaere ei penis caput (كمرة) calidum! Quibus de verbis iratus rex eum occidi iussit. At Sohairus dixit: O rex: Is tuber terrae (كمأة) significare voluit, quod in nostra regione calefactum medicamenti loco adhibemus. Tum rex imperavit, ut reduceretur et tum reducto dixit: Sohairus contendit, te tuber terrae dicere voluisse. At ille dixit: اقلب قلباً „Verte convertens“ Ego virorum penem significare volui. Tum eius stupiditatem cognovit eumque, quemadmodum puto, libere dimisit. conf. Samachsch.

٢١ قَدْ يَضْرُطُ الْعَيْرُ وَالْمَكْوَاةُ فِي النَّارِ

21. Iam pedit asinus et instrumentum, quo uritur, in igne est.

Verba haec Ohrfuthahus ben-Ahrfadjah princeps gentis Hissan (هيسان) dixit. Eodem tempore, quo ille gentis Hissan princeps erat, Alhozainus ben - Nobait Ohelita gentis Ohel (عكل) principatum tenebat. Utraque autem gens mutuis incursionibus se invicem vexabat, ita tamen ut gens Ohel omnes, quos faceret, captivos occideret, gens Hissan omnes captivos dato pretio libere dimitteret. Vir autem gentis Hissan quum in camelo adveniens captivos dimittendi consuetudinem vidisset, multum homines vituperavit simul certiores eos faciens, quosdam e Gente Ohel exiisse, ut camelos quaerere. Hos igitur captivos factos, quum magnum pretium solvere non possent, capite truncarunt. Gens autem Ohel rei certior facta in fines gentis Hissan incursionis faciendae consilium cepit. Illi autem moniti in occursum iverunt. Vehementer pugnatum est. Multis vulneratis et

uno viro gentis Hissan occiso, gens Ohel in fugam, duobus captivis relictis, se convertit. Ohrfuthahus autem captivis dixit: Quisnam vestrum praestantior est, ut eum pro altero occidam; fortasse alter redimetur. Quum autem quilibet, alterum se praestantioresse dixisset, Ohrfuthahus ambos occidi iussit. Quum alter occisus esset, alter crepitum ventris emisit, quae res in causa erat, cur Ohrfuthahus ista verba proferret. Proverbium in virum dicitur, qui rei multum curae impendens timorem concipit, antequam res accidit. Abu-Ohbaidus dixit: Quando avarus rem dono dedit timore rei gravioris ductus, dicere solent: Iam asinus crepitum ventris emittit. Sunt autem, qui proverbii auctorem fuisse dicant Mosafirumben-Abi Ahmru ben-Omajjah. Vir iste Ahtabahi filiae cum non reiicientis amore flagrabat. Puella autem ei dixerat: Parentes me tibi in matrimonium non dabunt, quod pauper es. Fortasse autem itinere ad regem facto opes tibi comparabis. Hiram igitur his verbis commotus profectus est. Accidit autem, ut tempore, quo ibi commoraretur, quidam Meccà adveniret, et inter alia, Abu-Sofjanum Hindam in matrimonium duxisse narraret. Inde summa tristitia adfectus in morbum incidit. Alnohmanus eum uri iussit. Quum igitur medicus instrumenta in igne posuisset et unum eorum ei applicasset, rem videns unus ex Alnohmani asinis¹⁾ crepitum ventris emisit. Mosafirius hoc audiens ista verba dixit. Alii dicunt, medicum ventris crepitum emisisse.

٢٢ قَبْلَ عَيْرٍ وَمَا جَرَى

22: Ante asinum et quod cucurrit.

Id est: Ante omnia. Dicitur: اول ذات et ثقيته اول وحلة, Ante omnia (primum) ei occurri. Sed in explicanda voce عَيْر interpretes non consentiunt. Dixit Abu-Ohbaidus: Quando vir nuntium rei

1) Verti quoque potest: Unus e barbaris Alnohmani.

adtulit, antequam id necesse iudicatum erat aut mentio rei factum erat, dicitur: **فعل كذا وكذا قبل عير وما جرى** „Fecit hoc ante asinum et quod cucurrit.“ Dicunt, onagrum dictum esse, quia maiore cautione, quam caetera animalia, quae reti capiuntur, utatur. Onager quoque caetera animalia celeritate cursus superat, ut eius celeritas in proverbii consuetudinem venerit. Dixit Alazmāihus, sensum eius esse: Priusquam onager currit. Alius quidam dicit, vocabulo effligiem in oculo i. e. **لعبة** (pupillam oculi) significari, ut id, quo moveatur, nictus s. intuitus sit. Oculi motum eius cursum esse, ut proverbii sensus sit: Priusquam nictat seu adspicit homo. In Samachscharii opere **عير** loco vocis **عين** in textu legitur. Eiusdem vero explicandi rationem, quum diversa sit, verbotenus adnotare placet: **ای قبل انسان العین وجریه** وهو حرکتہ للنظر يضرب للمبکر یعنی انه بکر قبل انتباه العیون وقیل هو حمار الوحش وهو اول غاد للمرعى ای بکر قبل الحمار وذهابه الى المرعى ويجوز ان يكون ما موصولة بمعنى الذى ويكون المعنى قبل حمار الوحش وقيل ما جرى من سائر الحيوان وقيل يضرب مثلا للمخبر بلا استخبار ولا ذکر لما اخبر به وقيل جاء قبل عير وما جرى يريدون السرعة ای قبل لحظة العین „Id est: Ante pupillam oculi eiusque cursum, quo eius motus adspiciendi causa significatur. Adhibetur de mane veniente i. e. de eo, qui, antequam oculi evigilant, venit. Alii dicunt, onagrum significari, qui ante omnes ad pratum mane veniat i. e. mane venit ante asinum ad pratum venientem. Licet quoque voci ما significationem pronominis الذى qui tribuere, ut sensus sit: Ante onagrum et ante caetera animalia, quae currunt. Sunt, qui proverbium adhiberi dicant de nuntiante antequam interrogatus sit, nondum eius, quod nuntiavisset, mentione facta. Dicitur: **جاء** „Venit ante pupillam oculi et quod cucurrit“ quibus verbis celeritas significatur i. e. ante nictum

oculi.“ Poeta Alschammachus proverbium versui inserens dixit:

وَتَعْدُوْا اَلْقَبِيْصَى قَبْلَ عَيْرٍ وَمَا جَرَى وَلَمْ تَدْرِ مَا بَالِيْ وَلَمْ اَدْرِ مَا لَهَا

„Currit cursu celeri ante asinum et quod cucurrit et nescivit, quinam animus meus esset, et nescivi, quid ei esset.“

Metrum versus Thawil est. c. l. m. p. 161. Legitur quoque القمصى.

٢٣ قَدْ حِيَلَ بَيْنَ الْعَيْرِ وَالنَّزْوَانِ

23. Iam impeditus fuit onager ab impetu.

In Samachscharii libro قد omissum est. Verba haec, quae hemistichium metri Camil (p. 213.) sunt, Zachrus ben-Ahmru frater Alchansaac (conf. Hamas. f. ٨٨ sqq.) dixit. Narra-
vit 'Tsahlabus: Zachrus ben-Ahmru incursionem in regionem gentis Banu-Asad ben-Chosaimah faciens omnes eius camelos ceperat. Gens ipsa in auxilium vocata cum praedatoribus, quos secuta erat, in loco Dsat-Atsal appellato concurrat. Isto in proelio Zachrus ab Abu-Tsauro Asadita lanceae ictu in latere vulneratus, sed non statim occisus diuturno morbo ex vulnere contabuit. Per anni spatium aegrotus, quum inde familia multam molestiam perciperet, uxorem suam, quae, quomodo maritus sese haberet, a muliere interrogata esset, audivit dicentem: لا حى فيرجى ولا ميت „Neque vivus est, ut speretur, neque mortuus, ut plangatur. (Conf. Cap. XXIII, 437.) Iam ex eo summam molestiam percepimus.“ Alii referunt, virum quendam uxorem Zachri, quae ex mariti morbo taedium cepisset, interrogasse: تباع الكفل „Num podex venditur? (erat enim pulchra et magnis coxis praedita mulier) eamque respondisse: نعمر عما قليل „Certe!“ Brevi tempore.“ (I. e. matrimonium mecum ineundum erit mortuo

marito). Quae verba quum Zachrus audiret, iuravit, se, si vires haberet, eam antea in mortem praemissurum esse, et intranti uxori dixit: Da mihi gladium meum, ut videam, num manus mea eum tollere valeat. Rei autem perficiendae impar hos dixit versus:

أَرَى أُمَّ صَخْرٍ لَا تَمَلُّ عِيَادَتِي وَمَلَّتْ سُلَيْمَى مَضْجَعِي وَمَكَانِي
فَأَيُّ أُمِّهِ سَاوَى يَأْمٍ حَبِيلَةٍ فَلَا عَاشَ إِلَّا فِي شَقَا وَهَوَانِ
أَحْمَرُ بِأَمْرِ لَحْزَمٍ لَوْ اسْتَطِيعَهُ وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الْعَبِيرِ وَالشَّزْوَانِ
وَمَا كُنْتُ أَخْشَى أَنْ أَكُونَ جِنَازَةً عَلَيْكَ وَمَنْ يَغْتَرُّ بِالْحَدَثَانِ
فَلَمَمْتُ خَيْرَ مَنْ حَيَاةٍ كَانَتْهَا مُعْرِسٌ يَعْسُوبُ بِرَأْسِ سِنَانِ
لَعَبْرِي لَقَدْ أَتْبَهْتُ مَنْ كَانَ نَائِمًا وَأَسْمَعْتُ مَنْ كَانَتْ لَهُ أَذْنَانِ

„Video matrem Zachri, quae taedio me visitandi non capitur, dum Solaima lecti mei et loci mei fastidiosa est. Quis autem vir putavit, aequalem esse uxorem matri? Is non vivet nisi vitam miseram et despectam. Cogito rem propositi, si eam perficere possim; sed onager ab impetu iam impeditus fuit (i. e. Non possum gladio occidere uxorem, quum vires mihi desint.) Non autem timebam, ne aegrotus tibi molestus essem; sed quis in fortunae casibus vana spe decipitur? Et profecto mors melior est, quam vita, quae tanquam pullum parvum cameli vendit principem pro cuspidis summa parte. (In vulnus suum, quo ei percundum est, alludere videtur.) Per vitam meam! Tu (o uxor) excitasti dormientem et verba dixisti, quae aures habens audivit.“

Non multum post vitam exspirans ad latus montis Ahsib in propinquo oppidi Medinae sepultus est.

٢٤ قَرَارَةٌ تَسْفِهَتْ قَرَارًا

24. Ovis ad stultitiam instigat oves.

Quod si in aquam aut lutum incidit ovis, ceterae eam sequi solent. Conf. Cap. XX, 63. In virum adhibetur, cui stulte loquenti adsentiunt homines. Almondserius dixit, legendum esse قَرَارَةٌ, ut proverbium significet, agnum ad matrem fugientem oves sequi.

٢٥ الْقَرْدَانُ حَتَّى الْحَلَمِ

25. Ricini et adeo ricini parvi.

De eo dicitur, qui quamquam infimi ordinis homo est, ut tacere debeat, loquitur.

٢٦ الْقَرْنَبِيُّ فِي عَيْنِ أُمِّهَا حَسَنَةٌ

26. Scarabaeus in oculis matris suae pulcher est.

Vocabulo قَرْنَبِيُّ insectum scarabaeo simile longis pedibus praeditum punctis in dorso notatum significatur. Conf. Dj.

٢٧ قِيلَ لِلشَّقِيِّ هَلُمَّ إِلَى السَّعَادَةِ قَالَ حَسْبِيَ مَا أَنَا فِيهِ

27. Dicebatur misero: Accede ad felicitatem! Dixit: Status meus mihi sufficit.

De eo dicitur, qui sorte misera contentus bonum relinquit et sincerum consilium non admittit.

٢٨ قَدْ يُدْفَعُ الشَّرُّ بِمِثْلِهِ إِذَا أَعْيَاكَ غَيْرُهُ

28. Malum malo repellitur, quando aliud (remedium) non habes.

Cum proverbio congruum sensum poeta Alfindus expressit versibus, qui pag. 11. Hamasae leguntur.

٢٩ قَدْ قَلِينَا صَغِيرَكُم

29. Odimus sibilum vestrum.

Proverbii huius originem talem fuisse narrant. Mulier quaedam amatorem habens sibilo eius adventum cognoscebat, et tum erecto extra tentorium ano ei facultatem sui fruendi dabat. Quod quum filius eius intellexisset, consueto tempore amatoris sibilum imitans clavo ardente matris anum ussit. Quae res erat in causa, cur mulier postea sibilanti amatori ista verba diceret.

٣٠ اِنْقَضَبَتْ قُوًى مِنْ قَلْوِيَةٍ

30. Pullus avis ex ovo prodiit.

Huic proverbio idem sensus est quam proverbio C. II, 48. adnotato.

٣١ قَدْ أَفْرَخَ رُوعَةٌ

31. Iam animus eius pullos exclusit.

Curis et metu animus eius liber est. Dixit Alasharius, omnes, quos novi, lexicographi vocababulum رُوعٌ cum vocali Fatha enunciant praeter Abu-l'Haitsamum, id quod mihi Almondsirius narravit. Conf. XX, 66. Si vertis: „Pullos exclusit metus tuus“, sensus esse videtur hic: Ut pullus ex ovo sic metus ex animo abiit, ut animus metu liber esset.

٣٢ قُرْبَ طَبِّ

32. Propinqua est scientia.

Et legitur proverbium: قَرِبَ طَبَا. Voci autem طَبَا accusativi casus est eodem modo, quo vocem نَعِم accusativus sequitur. Proverbii originem sic describunt: Vir puellam in matrimonium duxerat. In eo, ut eam iniret, interrogavit: Num virgo an laesa es? Mulier proverbii verbis respondens indicare volebat, virum rem statim experturum esse. Eodem sensu dicunt: انت على المجرب „Tu in eo es, ut rem experiaris.

٣٣ قَدْ صَرَحَتْ بِجِلْدَانِ

33. Iam manifesta fuit in regione Djilsan.

Djilsan nomen regionis est propinquae Thajifo omnino aequabilis, ut omnis in ea res conspiciatur, quapropter proverbium de re omnino clara et manifesta dicitur. Conf. C. XII, 130.

٣٤ قَدْ بَيَّنَّ الصُّبْحُ لِيذَى عَيْنَيْنِ

34. Iam clara facta est Aurora duos oculos habenti.

De re ab omni parte distincta et clara dicitur. Verbum تبين hoc in proverbio significationem formae habet.

٣٥ قَدْ سَيْلَ بِهِ وَهَوَلَا يَدْرِي

35. Iam a torrente abreptus est, et ipse nescit.

Eodem sensu dicitur: قد سال به السيل وهو لا يدري „Torrens eum abripuit et ipse nescit.“ De eo dicitur, qui inopinato in calamitatem incidit.

٣٦ اِقْدَحْ بِدِفْلَى فِي مَرْخٍ ثُمَّ شَدَّ بَعْدَ اَوْ اَرْخِ

36 Percute cum ligno arboris Difla lignum arboris March (ignis eliciendi causa); tum post firmiter liga aut laxa!

Legitur quoque اِقْدَحْ بِعِفَارٍ اَوْ مَرْخٍ ثُمَّ شَدَّ اِنْ شَدَّتْ اَوْ اَرْخِ Percute cum ligno arboris Ahfar vel March; tum firmiter liga, si vis aut laxa! „Etiam sic legitur اَرْخِ بِيَدَيْكَ „Laxa manus tuas et latus esto, nam ignitabulum ex ligno arboris March confectum est“ i. e. si ex eo ignem excutere vis, lente agas, nam illud lignum quam citissime ignem accendit. Almasenius dixit, ignitabulo aptissimum esse lignum arboris March, tum lignum arboris Ahfar, denique lignum arboris Difla. Alahmarus dixit: Proverbium hoc dicitur, quando virum turpem contra turpem incitas, et statim inter eos malum oritur. Ebn-Alahrabius autem dixit, adhiberi proverbium de generoso, quem ab aliis precibus non oporteat incitari, ut beneficia conferat.

٣٧ الْقَيْدُ وَالرَّغِيَّةُ

37. Vinculum et cibi abundantia.

Ahmarus ben-Alzahik ben-Chowailid ben-Naufal ben-Ahmru ben-Cilab a gente Schabir ben-Hamdan captivus factus erat. Ibi bene habitus ex emaciato pinguis factus est. Postea fuga e vinculis liberatus quum a suis interrogatus esset de causa conditionis suae, ista dixit verba, quae in proverbii consuetudinem venerunt. Vir in proverbio cum camelo comparatus est, qui vinctus in prato libere pascitur et quod vult, consumit. De homine curis libero et commode vivente proverbium adhibetur. Scharaf-Aldin. Conf. Kam.

٣٨ قَدْ أَنْصَفَ الْقَارَّةَ مِنْ رَأْمَاهَا

38. Iam iuste egit erga gentem Karah, qui cum ea sagittarum iactu certavit.

Gens Karah orta ex familiis duorum filiorum Albuni ben-Chosaimah, Ahdhal et Aldisch appellatorum, ante Mohammedem sagittarii celebres erant, postea Arabiam felicem habitabant. Nomen inde accepisse dicuntur, quod, quum Alschodachus¹ eos inter gentem Banu-Cananah distribuere vellet, congregabantur. Narrant, duos viros, quorum unus Karahita esset, occurrisse. Karahitam alteri proposuisse, ut aut lucta aut cursu aut sagittarum iactu certarent, et alterum sagittarum iactum elegisse. Dixisse autem Karahitam: Iuste egisti erga me! et hos protulisse versus:

قَدْ أَنْصَفَ الْقَارَّةَ مِنْ رَأْمَاهَا أَمَا إِذَا مَا فَيَّةً نَلْقَاهَا نَرُّدُ أَوْلَاهَا عَلَى أَخْرَاهَا

„Erga gentem Karah iuste egit, qui cum ipsa sagittarum iactu certat. Quotiescunque agmini occurrimus, primos eorum super postremos retrudimus.“

Metrum versuum Sarih est. c. l. m. p. 246.

Tum Karahitam alteri cor sagitta diffidisse. Ebn-Wafidus dixit, proverbii verba dicta esse in bello, quod inter gentem Koraisch et gentem Beer ben-Ahbd-Menaf ben-Cenannah gestum esset. Gens Karah cum Koraischitis erat. Cum his, qui sagittarii erant, altera hostium pars in pugna sagittarum iactu certabat. Dicere autem solebant Arabes „Ili iuste egerunt erga eos“, si opere et arte, quam tractabant, illis pares erant.

٣٩ قَبْلَ الرِّمَاءِ نُمَلَاءُ الْكِنَانِ

1) Nomen الشداح vario modo aut Alschodach aut Alschoddach aut Alschaddach enunciatur. Unus eorum erat, qui inter gentem Kodhaah et Kozajj de templo Caahbah iudicium ferebant.

39. Ante certamen iactus pharetræ implentur.

Poeta Rubahus dixit: *قبل يملأ للجفير* Anteiactus certamen pharetra impletur. Horum verborum metrum aut Redjes (conf. p. 230) aut Sarih est, conf. p. 246. Proverbiū autem sensus est: Ante rem ipsam praeparatio fit. Conf. prov. 41.

٤. قَلْبَ لَهُ ظَهَرَ الْمَجْنِ

40. Obvertit ei dorsum clypei.

De eo dicitur, qui ex amico inimicus factus est. Harrius proverbio usus est. Conf. p. 230, 454. In opere Samachscharii sic legitur: *قلبت له ظهر المجن*.

٤١. قَبْلَ الرَّمْيِ يَرَأِشُ السَّيْمَ

41. Ante iactum sagitta pennis instruitur.

Conf. prov. 39 Parandum est instrumentum ante usum.

٤٢. قَدْ رَكَبَ رَدْعَهُ

42. Iam sanguine suo vectus est.

Sic scholion: Dicitur: *أو دم زعفران* In eo est sordes et vestigium croci aut sanguinis. De occiso autem dicitur: *رَكَبَ رَدْعَهُ* „Suo sanguine vectus est.“ quando in faciem super sanguine prosternitur. Alii dicunt verborum *رَكَبَ رَدْعَهُ* sensum esse: Intravit collum suum in ventrem suum, desumptum a verbis *ارتدع السهم* Rediit, intravit cuspis sagittae in radicem suam.

٤٣. قَدْ أَلْقَى عَصَاهُ

43. Iam baculum suum proiecit.

Quievit finito itinere aut opere. Dixit poeta Djerir appellatus:

فَلَمَّا اتَّقَى الْيَمَانَ اتَّقَيْتِ الْعَصَا وَمَاتَ الْهَوَى لَمَّا أُصِيبَتْ مَقَاتِلُهُ

„Quum gentes ambae occurrissent, baculus abjectus est et periit amor, quum eius loca mortem adferentia laesa essent.“¹

Narrant, Abu-l'Ahhbaso Alsaffah, quum imperator salutatus orationem solitam habere vellet, e manu excidisse baculum, eumque, cui mali omnis res videretur, hunc dixisse verum:

فَلَقْتُ عَصَاهَا وَاسْتَقَرَّتْ بِهَا النَّوَى كَمَا قَرَّ عَيْنًا بِأَلْيَابِ الْمَسَافِرِ

„Proiecit baculum suum et suo loco substitit, quemadmodum iter faciens reditu lactatur.“

Metrum versus Thawil est. c. l. m. p. 162.

فَفَشَرْتُ لَهُ الْعَصَا ٢٢

44. Decorticavi ei baculum.

In sincero amore adhibetur. I. e. detexi ei intimas animi mei cogitationes. Et dicitur: افشّر العصا, Decortica baculum i. e. Palam inimicitiam ostende! In Samachscharii opere Decorticavit ei baculum“ legitur. conf. C. XXVIII, 157.

فَقَتَلُ مَا نَفْسٍ مُّخَيَّرَهَا ٢٥

45. Occisio animae est electio eius.

Conf. prov. 63 Althäus ben-Muzibb narravit, duos viros communes opes habuisse. In duas partes quum unus eas dividisset, alteri cum dixisse: Elige! Alterum modo hanc modo illam portionem adspicientem utramque bonam esse putasse.

1) Amor comparatur cum animali, quod vulneribus mortem adferentibus laesum est. Metrum Thawil est p. 162.

Quod quum alter videret, ista cum verba dixisse, ut significaret, se permittentem, ut alter eligeret, eius animam occidisse, quippe quum alter tanta cupiditate esset, ut utramque portionem habere vellet, neque aut unam aut alteram eligere posset. Vox ما superflua est. Legitur quoque sic proverbium: *Occidit animam electio sua*, *قتل نفسا نخبيرها*, i. e. Quando ei, a quo rem tibi necessariam petis, arbitrium (imperium) tribuisti, te sibi praefert: *اي اذا جعلت الحكم الى من تساله للحاجة حمل لك على نفسه*

٤٦ قَدْ عَلَقْتَ دَلُوكَ دَلُوْ أُخْرَى

46. Situlae tuae altera situla adhaesit.

Proverbii huius originem fuisse dicunt, quod situla aquam haurientis quum in puteum demitteretur, cum altera situla eodem tempore demissa cohaereret, ut prior aquam haurire non posset. Proverbium significat, virum rem sibi necessariam acturum ab altero, qui idem perficere studeret, quominus rem suam ageret, impeditum fuisse. In Samascharii codice *legitur. قد علقت دلوک دلوا اخرى*

٤٧ قَدْ نَهَيْتَكَ عَنْ شَرْبَةِ بَالُوشِلِ

47. Iam tibi interdixi, ne aquam paucam biberes.

Id est: Interdixi tibi, ne precibus vilem adires.

٤٨ قَلَّ خَيْسُهُ

48. Paucum sit eius lac!

Abu-Ahmruus dixit, vocabulum *خيس* lac significare. Dicitur quoque: *لac eius Deus paucum reddat!* In Kamusi opere legitur: *اقل الله خيسه*

٤٩ قَدْ قِيلَ ذَلِكَ إِنْ حَقَّ وَأَنْ كَذَبًا

49. Id iam dictum fuit, sive verum sit sive falsum.

Verba haec, quae versus metri Basith (p. 190) hemistichium sunt, dixisse narrant Alnohmanum ben-Almondsir Lachmitam Rabiho ben-Sijad Ahbsitae, qui eius compotor et amicus esset. Quodam tempore Ahmirus ملاعب الاسنة (colluser cuspidum) cognominatus, Auhfus ben-Alahwaz, Sohairus ben Malic, Lebidus ben-Rabiah, Schammasus Fesarita et Kallabahus Asadita ad regem Alnohmanum iter fecerant. Lebidum autem, quia omnium minimus natu erat, apud camelos reliquerant. Rex eos honore adfecit, donec Rabiabus, qui auctoritate apud regem multum valebat, eos calumniatus erat. Summa igitur tristitia adfecti ad camelos redierunt totam rem Lebidum celaturi, quippe cuius mater e gente Ahbs oriunda, apud Rabiham parentibus orbata educata esset. Sed Lebidus eorum tristitiam videns, precibus urgere eos non destitit, donec ei tristitiae causam patefecissent. Lebidus haec audiens, si ipsum ad regem duxissent, promisit, se regis animum ab Rabiho omnino alienaturum esse. Relicto igitur Kallabaho Asadita apud camelos, cum Lebido ad regem reversi sunt. Introducti Alnohmanum invenerunt cum Rabiho cibum matutinum fumentem. Lebidus, loquendi venia data, Rabihi podicem lepra adfectum versibus describens regi tantum fastidium movit, ut statim cibo abstineret Rabiham interrogans: Num tu talis es? Ille respondit: Non, per Deam Allat! Ille filius turpis (feminae) mentitus est. Sed dixit Alnohmanus: Cibi iam me fastidium cepit. Hac de causa Rabiabus iratus surrexit, et versibus regem laccessivit. Dixit autem, se non prius abiturum esse, donec rex miserit, qui inspectione illum mentitum esse cognosceret. Rex autem respondens hos dixit versus:

شَرَّدَ بِرَحْلِكَ عَنِّي حَيْثُ شِئْتُ وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ وَدَعْ عَنْكَ الْآبَاطِيلَا
فَقَدْ رُمِيتَ بِدَاءِ لَسْتِ غَاسِلُهُ مَا جَاوَرَ الْيَمِيلَ يَوْمًا أَهْلُ ائِيلِيَا
قَدْ قِيلَ ذَلِكَ إِنَّ حَقًّا وَإِنْ كَذِبًا فَمَا أَعْتَذَرُكَ مِنْ شَيْءٍ إِذَا قِيلَا

„Abcas a me cum iumento tuo, quo vis, neque multa mihi verba facias; sed omittas illas nugas! Iam tibi morbus objectus est, quem tu non abluis, quamdiu gens Illi Nilum incolit. Iam dictum fuit id, sive verum sit sive falsum. Quomodo autem te de re excusare potes, quum dicta est.“

Pluribus res narratur a de Sacyo conf. Notice sur le poete Lebid p. 114 sqq.

ه. قَدْ اتَّخَذَ الْبَاطِلَ دَعَا

50. Vanum sibi tanquam silvam densam elegit.

Id est: Vanum sibi tanquam locum, quo effugeret, elegit. In eum dicitur, qui rebus vanis se omnino dedit.

اه. قَدْ أَحْرَمَ لَوْ أَعِزُّمُ

51. Providus et constans ego sum, si consilium ceperim.

Scholion proverbii verba sic explicavit: اى ان عزمت اليراي فامضيته فانا حازم وان تركت الصواب وانا اراه وضيعت العزم لم ينفعني حزمي كما قل سعد بن ناشب المازنى اذا هم القى بين عينيه عزمه ونكب عن ذكر العواقب جانبا
Id est: Si consilium capio, tunc id exsequor, nam ego providus sum; sed si rectum facere omitto, dum id video, et consilium capere negligo, providentia mea nil mihi prodest, quemadmodum Sahdus ben-Naschib Masinita dixit: „Quum cura sollicitus est, ante oculos consilium suum

ponit, et latus a finis commemoratione deflectit.“ Versus metrum Thawil est. c. l. m. p. 161. et Hamas. p. ۳۲.

ه۲ قَدْ بَلَغَ مِنْهُ الْبَلَغِينَ

52. Summa calamitate eum adflixit.

Vocabulum بلغ in proverbio significationem vocis مبلغ habere videtur, ut sensus sit: بلغ منه كل مبلغ. „Ad summum terminum eius pervenit.“ Pluralis autem summam calamitatem designat. Conf. Kam. s. v. بلغ

ه۳ قَدْ أَلْنَا وَآيَلْ عَلَيْنَا

53. Iam nos reximus et alius nos rexit.

Narrant, proverbium hoc Sijadum in sermone publice habito dixisse. De viro experientia edocto adhibetur. Samachschar.

ه۴ قَدْ حَمَى الْوَطِيسَ

54. Iam fervefacti sunt lapides rotundi.

Alazmäihus alique dixerunt, vocabulo وطيس significari lapides rotundos, in quibus, quum fervefacti sint, nemo pedem ponat. De re gravi duraque proverbium adhibetur. Alii vocabulo وطيس fornacis significationem tribuerunt, et bellum vehemens et grave esse, proverbium significare dixerunt. Conf. Kam.

ه۵ قَدْ تَقَطَّعَ الدَّوَيَّةَ النَّابُ

55. Iam camelus annosus desertum peragrat.

De sene dicitur, cui vires restant.

٥٦ أَقْتُلُونِي وَمَالِكَا

56. Me occidite et Malicum!

Verba haec Ahbd-Allahus ben-Alsobair dixisse fertur. Manibus collo iniectis quum Ahbd-Allahus ben Alsobair cum Alaschtaro Alhanafi, cui Malicus nomen erat, pugnaret et uterque in terram procideret, Ahbd-Allahus istis verbis suos advocavit. De eo adhibetur proverbium, qui omni modo, esti ipse noxa adficiatur, alteri nocere vult.

٥٧ قَدْ كَانَ ذَلِكَ مَرَّةً فَالْيَوْمَ لَا

57. Fuit illud una vice; sed hodie non (est).

Verba haec Fathimae filiae Morri, feminae Chotsahmiticae, tribuuntur. Eorum causam sic narrant: Ahbd-Almothalibus cum filio suo Ahbd-Allaho, ut eum cum Amina filia Wahabi ben-Ahbd-Manaf ben-Sohrah ben-Cilab matrimonio iungeret, advenerat. Ahbd-Allahus ad Fathimam, Meccae degentem, quae librorum studio eo pervenisset, ut in iuvenis facie prophetici muneris indicia cognosceret, transiit. Fathima istius honoris cupida ab eo postulavit, ut centum camelorum pretio dato rem cum ipsa haberet. Iuvenis autem rem facere recusans abiit; at post matrimonio cum Amina inito cupidine camelorum commotus rediit. Tum illa rem nolens ista verba dixit, quae in poenitentia criminis proverbii loco adhibentur.

٥٨ قَصِيرَةٌ عَنْ طَوِيلَةٍ

58. Brevis pro longa.

Abu-Alahrabi dicit, brevem dactylum, longam significare palmam. In abbreviando sermone proverbium adhibetur.

٥٩ قَقَمَ اللَّهُ تَعَالَى عَصَبَهُ

59. Prehendat (contrahat) Deus eius nervos!

Ebn-Alahrabius aliique dixerunt, verborum sensum esse: Congregat Deus unam eius partem cum altera et contrahat eius nervos, ut loquendi modus derivatus sit a voce قَبَقَمَ, qua exercitus in omnibus regionibus collectus, ut magnus sit, designatur. Kamusi auctor dixit, sensum esse: Colligat et contrahat eum vel eum in ricinorum parvorum potestatem tradat! Exsecrationi verba haec inserviunt, et quidem, ut Samachscharius dicit, contra iratum.

٦٠ الْقَوْمُ طَبُونٌ

60. Gens solertes sunt.

Alter proverbii legendi modus est: الْقَوْمُ مَا أَطْبُونُ „Gens multum gnari, solertes sunt.“ Vox مَا hoc in proverbio superflua est.

٦١ الْقَوْلُ مَا قَالَتْ حَدَامٌ

61. Verbum (verum) est, quod Hadsami dixit.

In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere proverbium sic explicatum est: Bello orto inter Alrajjanum, cuius filia Hadsami erat, et Ahthisum ben-Ihladj ben-Dsi-l'Djenah, uterque vulneribus adfflictus e pugna ad exercitum rediit. Alrajjanus, qui pugnando imparem se sentiret, noctu et postero mane fugae se dedit. Quod videns Ahthisus equites eos insequi iussit. Qui adpropinquantes ad locum, ubi Alrajjani socii quieti indulgebant, aves Katha appellatas excitarunt. Quas quum versus locum castrorum volantes femina illa Hadsami adpellata conspexisset, socios suos de hostium adventu monuit. Socii monitum neglexe-

runt praeter Daimasum ben-Tbsalim Alanzari, qui hoc versu recitato :

إِذَا قَالَتْ حَدَامِي فَصَدِّقُوهَا فَإِنَّ أَلْقَوْلَ مَا قَالَتْ حَدَامِي

„Quando Hadsami loquitur, veracem eam habete, nam verba vera sunt, quae Hadsami locuta est.“¹⁾

ut castra moverent, socios commovit. Haec erat salutis causa. Dixit Ebn-Alcalbius: Proverbii auctor est Lodjaimus ben-Zahb, cuius uxor Hadsami erat. Haec quum de nocturno impetu suos commonefecisset, maritus ipsam hoc versu laudavit. Proverbio viri verbis fidem habendam esse declarant. conf. Meid. schol.

٦٢ قَدْ أَسْمَعْتَ لَوْ نَادَيْتَ حَيًّا

62. Iam effecisses, ut audiretur, si vivum allocutus esses.

In eum dicitur, qui adhortationem neque admittens neque intelligens cum mortuo comparari potest.

٦٣ قَاتِلْ نَفْسٍ تُحَيِّلَهَا

63: Occisor animae est id, quod ei videtur.

Dicitur بمضى فلان على المخیل „Quidam perseverat in re, quam sibi imaginatus est i. e. in re incerta et dubia et يمضى فلان على ما خيلت. Femininum autem referendum est ad nomen الحطة res, ut sit loco verborum فلان يمضى. Quidam perseverat in re (conditione), quam sibi imaginatus est.“ Hic vero proverbialis loquendi modus adhibetur de homine, qui rem, quae non existit, cupit. Legitur quoque sic proverbium: قاتل نفس مخیلتها „Occisor animae est eius arrogantia.“ Hoc autem proverbio superbia vituperatur. Conf. prov. 47. et Kam.

1) Metrum versus Wafir est, c. l. m. p. 204.

٦٤ قَبْلَكَ مَا جَاءَ الْخَبْرُ

64. Ante te nuntius advenit.

Vir quidam radicem laserpitii comederat, quae causa erat, cur foetentibus ventis familiae suae molestiam exhiberet. Postero mane, quum suos de cibo sumto certiores faceret, ista verba, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt, protulerunt. De eo proverbium adhibetur, qui rem, quam nosis, tibi nuntiat. Conf. Reisk. Miscell. med. pag. 21.

٢٥ قَبْلَ حَسَاسِ الْأَيْسَارِ

65. Antequam prunis carnes imponunt aleatores.

Adhibetur ad festinationem in re significandam, quippe quum aleatores ludo finito carnes celeriter coquere et ad cibum parare soleant. Quapropter dicitur: لاَ تَعْلَنَ كَذَا قَبْلَ حَسَاسِ الْأَيْسَارِ. “Profecto hoc faciam, antequam aleatores carnes assandas prunis imponunt i. e. quam celerrime.

٦٦ فَرَنْ الْحَرَمَانِ بِالْحَيَاءِ وَقُرْنَتِ الْخَيْبَةِ بِالْهَيْبَةِ

66. Coniuncta est repulsa cum pudore et frustratio cum timore.

Duo sunt proverbia, quae in Samachscharii opere vario colore distincta in codicibus Meid. scribendo coniuncta sunt, ita, ut unum esse videatur. Simili ratione dicunt: الْحَيَاءُ يَمْنَعُ الرِّزْقَ, “Pudor prohibet victum quotidianum” (dum precibus non utimur. c. C. VI, 238) et الْهَيْبَةُ خَيْبَةٌ, “Timor frustratio est.”

٦٧ قُرْدَةٌ حَتَّى أَمْكَنَهُ

67. Ricinis eum liberavit, donec eum in potestatem redigeret (capistro iniecto).

A camelis desumptum proverbium in homines translatum est. Sensus est: Beneficiis eum decepit, ut in potestatem suam eum redigeret.

٦٨ قَبِدَ الْإِيمَانُ الْفَتَكَ

68. Vinxit religio Mohammedica caedem inopinatam.

Proverbium hoc Mohammedi Arabum prophetae adscribitur. Sensus est. Impedivit religio Mohammedica, quominus alter alterum inopinato impetu aut dolo occideret.

٦٩ قَدْ أَصْبَحُوا فِي فَخْضٍ وَطَبِ خَائِرٍ

69. Mane occupati erant agitando utre lactis crassi.

Id est: Re vana, futili occupati erant, nam e lacte crasso butyrum elici non potest.

٧٠ أَقْلِلْ طَعَامَكَ تَحْمَدَ مَنَامَكَ

70. Cibum paucum sume, ut somnum tuum laudabilem esse invenias!

In Samachscharii et Scharaf-Aldini opere legitur:
أَقْلِلْ طَعَامَا تَحْمَدَ مَنَامَا

٧١ قَدْ أَخْطَأَ نَوْءُ

71. A recto declinavit eius sidus ad occasum se vergens.

Vocabulum نَوْءُ sidus significat ad occasum vergens,

dum in Oriente alterum ei oppositum oritur. Pluviam illo tempore expectant Arabes. Hoc igitur proverbium significat, spe virum deiectum esse. Conf. Abulf. Ann. Tom. II. p. 156.

٧٢ أَقْشَعَتْ مِنْهُ الدَّوَابُّ

72. Propendula eius coma erecta stetit.

Legitur quoque أَقْشَعَتْ مِنْهُ الدَّوَابُّ et أَقْشَعَتْ مِنْهُ شَوَاتُهُ i. e. Erecta stetit eius cutis capitis. Alia denique lectio est الدَّوَابُّ i. e. crines in capitis vertice. Et hi et illi propenduli crines nonnisi in summo terrore eriguntur, quapropter proverbium in timidum adhibent. Conf. ScharafAldin. et Samachschi.

٧٣ أَقْصَنَّهُ شُعُوبٌ

73. Propinqua ei mors erat.

In summo periculo erat.

٧٤ أَقْصَرَ مَا أَبْصَرَ

74 Destitit, quum vidisset

Abstinit petendo, quum malum finem vidisset. Meid. De poenitentia adhiberi verba, quae Actsamus ben-Zaifi dixerit, ScharafAldinus retulit.

٧٥ قِيلَ لِلشَّحْمِ أَيْنَ تَذْهَبُ قَالَ أَتَقُومُ الْمَعُوجَ

75. Dictum fuit adipi: Quo abis? dixit: Curvum rectum reddo.

Id est: Pinguedo vitia occultat. In vilem, qui dives est et in honore habetur, dicitur.

٨٦ قَدْ هَلَكَ الْقَيْدُ وَأَوْدَى الْمِفْتَاحُ

76. Iam periit vinculum, et clavis periit.

In rem dicitur, quae perdita reparari nequit, siquidem quando vinculum periit, clavis aperiendo non amplius in-
servire potest.

٧٧ الْأَنْقَبَاضُ عَنِ النَّاسِ مَكْسِبَةٌ لِلْعَدَاوَةِ وَافْرَاطُ
الْأَنْسِ مَكْسِبَةٌ لِقُرْنَاءِ السُّوءِ

77. Qui ab hominum consuetudine abstinet, is
inimicitiam sibi comparat; qui hominum con-
suetudini nimium indulget, is pravos socios
sibi parat.

Verba haec Aetsamo ben-Zaifi tribuuntur. Proverbium
monet nos, ut mediam semper in rebus viam teneamus.
Dixit poeta:

أَنْ كُنْتُ مُنْبَسِطًا سَيِّئَتْ مَسَاحِرُهُ أَوْ كُنْتُ مُنْقَبِضًا قَالُوا بِهِ ثَقُلُ
وَأَنْ أَعَاشِرُهُمْ قَالُوا لِمَيِّتِنَا وَإِنْ أَجَانِبَهُمْ قَالُوا بِهِ مَلَلُ

„Quod si audax lingua sum, appellor ludibrium, aut sum
modestus, dicunt: In eo est tarditas; et si familiariter cum iis
versor, dicunt: Propter verecundiam erga nos; sin vero eos
evito, dicunt: In eo est fastidium.

Metrum versuum Basith est. c. l. m. p. 190.

٧٨ اُقْصِدِي تَصِيدِي

78. Intende, venaberis.

Qui quaerit, invenit. Proverbio ad quaerendum incitatur.

٧٩ قَتَلَ أَرْضًا عَالِمَهَا

79. Occidit terram gnarus eius.

Propria verbi قَتَلَ significatio esse dicitur, „vilem reddidit“, quemadmodum dicunt: قَتَلَ الْخَمْرُ vile reddidit vinum aquâ admixtâ. Proverbii autem sensum hunc esse statuunt: „Virum scientia praeditum terram subigere posse, ut in proverbio scientiae laus sit.

٨٠ قَتَلْتُ أَرْضَ جَاهِلِيَّهَا

80. Occidit terra ignarus eius.

De eo dicitur, qui rem tractandam suscipit, cuius omnino ignarus est. Contrarium praecedentis proverbii est. In scholiis sic legimus: يضرب لمن يباشر أمرا لا علم له به أما قولهم قتل فلان فلانا فهو من القتال وهو الجسم فكانه De eo adhibetur, qui suscipit rem, cuius omnino ignarus est; sed in eorum loquendi modo قتل فلان فلانا Occidit quidem quendam“ verbum قتل a nomine قتال corpus derivatum est, quemadmodum dicitur بطنه eius ventrem laesit.“ Nec vero silentio praetermittendum est, in codice Berolin. verba قتل فلان فلانا occidit quidam quendam“ tanquam novum proverbium rubro colore distincta esse. Nec non Samachscharius hoc cum praecedente proverbio in unum contraxit. Idem auctor proverbia sic explicavit: Gnarus vias terrae nescit eamque peragrans non perit, dum ignarus ob ignorantiam suam perit. Observavit quoque esse, qui verbum cum Teschdido scribant et cum loquendi modo رجل مقتل vir experientia edoctus et subactus“ cohaerere putent.

٨١ قَدْ تَرَهَّبَا الْقَوْمَ

81. Iam vacillavit gens.

Re perturbata si homines consilium capere nesciunt, proverbii verbis utuntur. Proverbium hoc ommissa particula قد Pocockius in capite tertio ante proverbium 78 inseruit.

٨٢ قَدْ يُوتِي عَلَى يَدَيَّ الْحَرِيسِ

82. Iam avidus perit.

De viro dicitur, qui propter aviditatem in interitum irruit. Sic Meidanus. Samachscharius autem dixit, proverbium adhiberi de calamitatibus, quas avidus, etsi saluti operam det, cavere non posset.

٨٣ قَدْ كَادَ يَشْرُقُ بِالرَّيْقِ

83. Paen saliva suffocatus est.

Vix e periculo mortis evasit. Tum quoque in eum dicitur, qui propter summum timorem vix verba proferre potest. Sic Samachscharius conf. doct. Bertheaui libr. p. 16.

٨٤ قَدْ يُؤْخَذُ الْجَارُ بِذَنْبِ الْجَارِ

84. Iam punitur vicinus ob crimen vicini.

Proverbium, quod tempore post Mohammedem ortum et ex versibus Alhacanii desuntum est, aut metrum Redjes aut metrum Sarih habet. Conf. l. m. p. 230 et 246.

٨٥ قَوْلُ الْحَقِّ لَمْ يَدَعْ لِي صَدِيقًا

85. Verbum veritatis amicum mihi non reliquit.

Verba haec Abu-Dsarro adscribuntur.

٨٦ قَدْ يُمَتِّطِي الصَّعْبُ بَعْدَ مَا رَمَحَ

86. Conscenditur equus difficilis, postquam calcitravit.

Proverbium hoc simillimum ei est, quod C. XV, 10 legitur.

٨٧ قَامَةٌ تَنْمِي وَعَقْلٌ يَجْرِي

87. Statura corporis crescit et ingenium decrescit.

In eum dicitur, qui in pulchra corporis statura virtutibus internis caret. Dixit Abu-Nochailahus:')

مَا زَالَ مُذْ كَانَ عَلَى آسَتِ الدَّهْرِ ذَا حُمْفٍ يَنْمِي وَعَقْلٍ يَجْرِي

„Non cessavit ex tempore antiquo stultus crescere, dum eius ingenium decrescebat“.

Metrum Sarih est. c. l. m. p. 246.

٨٨ قَدْ يُدْرِكُ الْمُبِطِيُّ مِنْ حَظِّهِ

88. Iam potitur cunctans parte portionis suae.

Huiusce proverbii sensus contrarius est proverbio, quod C. I, 158. legitur.

٨٩ قَرْنُ الظَّهْرِ لِلْمَرِّ شَاغِلٌ

1) Duo erant viri cognomen hoc gerentes unus ad gentem Ohel (عكل), alter ad gentem Sahd pertinens, uterque carminum specie Redjes notus.

89. Tergi adversarius virum occupat.

Vocibus قرن الظهر „tergi adversarius“ is designatur, qui in bello a tergo viri venit.

٩. قَدْ كُنْتُ قَبْلَكَ مَقْرُورَةً

90. Iam fui ante te frigore adfecta.

Narrant, hyaenam e loco longinquo vidisse ignem et ad eum se convertentem modo ad ignem calefacti se gessisse, dum proverbii verba proferret. In eum dicitur proverbium, qui re lactatur, e qua nil boni percipit.

٩١. قَدْ رَكِبَ السَّيْلُ الدَّرَجَ

91. Iam torrens viâ processit.

De eo dicitur, qui firmo cum proposito rem aggreditur. Legitur quoque sic: قد علم السيل الدرج „Iam scit torrens viam“ i. e. Modum scit, quo ei procedendum est.

٩٢. قَدْ طَرَقَتْ بِبَكْرِهَا أُمُّ طَبَقٍ

92. Iam difficulter pariendo foetu suo primo infortunium laboravit.

Verbum طرق significat: Cum summa difficultate peperit, ut non leviter prodiret foetus. Vocabulum بکر foetum primogenitum significat, أم طبق testudinis et tum infortunii cognomen est. Proverbium significat, ex infortunii periculo fugam non esse. Qui autem primam verbi formam admittunt, ii noctu veniendi significationem ei tribuunt. I. e. Infortunium noctu rem adtulit inconsuetam, gravissimam.

٩٣. قِيلَ لِلْبَغْلِ مَنْ أَبُوكَ ذَلَّ الْفَرَسُ خَالِي

93. Dictum fuit mulo: Quis pater tuus est? Dixit:
Equus avunculus meus est.

In eum dicitur, qui permiscendo inter se res turbat.

٩٤ • قَدْ عَرَفْتَنِي سِيرَتِي وَأَطَّتْ

94. Iam agendi modus me novit et propitius fuit.
De eo adhibetur, qui in nos propitius et misericors est.

٩٥ قَدْ فَكَّ وَفَرَجَ

95. Iam pendula mandibula praeditus erat et distantibus maxillis. •

Proverbium hoc senem decrepitum designat. Verbo فرج aut prima (media Kesre) aut secunda in proverbio forma tribuuntur, sensu proverbii immutato. Conf. Djeuh s. فك

٩٦ • قَدْ وَقَعَ بَيْنَهُمْ حَرْبٌ دَاخِسٌ وَالْغَبْرَاءُ

96. Iam incidit inter eos bellum Dahis [et Alghabra appellatum

Verbis hisce significant, gentem in malum incidisse, quod longum tempus duraret, bellum enim Dahis et Alghabra appellatum per circiter quadraginta annos a gente Ahbs contra gentem Fesarah et Dsobjan gerebatur. Dixit Almofadhdhelus: Dahis equi nomen erat Kaisi ben-Hadsimah Ahbsitae et Alghabra nomen equae erat Hodsafahi ben-Badr Fesaritae. Tempore autem ante Mohammedem Hodsafahus princeps Maahdditarum erat. Belli illius gravissimi, quod per multos annos horum equorum causa inter Ahbsitas et Fesaritas gerebatur causa haec erat: Vir quidam e gente Ahbs Kirwaschus ben-Honajj appel-

latus cum Hamlo ben-Badr fratre Hodsaifahi de equis Dahis et Alghabra, dum ille Dahisum praestantiorē, hic Alghabram praestantiorē esse contenderet, ita ut uterque decem camelos pignoris loco daret, certamen inierat. Hanc vero ob rem quum Kirwaschus cum Kaiso colloqueretur, hic malum eventum praevidens rem dissuasit; at, quum ille rem necessariam factam esse diceret, ad Hamlum ben-Badr se contulit dicens, se pro socio pignus depositurum esse. At Hamlus ben-Badr fastu elatus, se, nisi illos decem camelos adduxisset, pignus depositurum esse, negavit et quum hac de causa iratus Kaisus viginti camelos esse dixisset et Hamlus, imo triginta, dicere perrexisset, dum unus semper augeret alterius numerum, a Kaiso usque ad centum numerus auctus est. Deponebatur autem illud constitutum pignus apud Ghallakum aut Ghallaki filium, virum e gente Banu-Tsahlebah ben-Sahd. Kaisus Hamlo eligendi ius in tribus rebus constituendis concessit, ita ut, si alter primum diceret, alteri duae res constituendae essent Hamlus dicendi initium concessit Kaiso et hic, ut spatium cursus centum sagittarum iactibus definiretur, constituit. Hamlus tempus et locum (مضمار), ubi ad cursum praeparabantur et terminum loci (ميطان), ubi ad cursus certamen emittebantur, elegit. Tum cursus spatium constituebatur. Erat finis cursus fovea in colle a naturâ facta, ubi aqua pluvialis restagnabat, Dsat-Olizad appellata, initium cursus a loco, cui nomen non est, faciendum erat. Equus autem, qui primus ad illam foveam bibendi causa, siti enim antea adfecti erant, accesserat, victoriam reportasse putabatur. Hamlus autem cibum Hais (حيس) appellatum cum situlis in collis angustis (postea شعب الحيس eadem de causa appellatis) sociis latentibus miserat, ea conditione ut, si Dahis appellatus equus alterum cursu praecessisset, illum a scopo

1) Per quadraginta dierum spatium meliore pabulo aliti in hippodromo exercebantur, ut si pinguefacti essent, graciles et ad cursum apti fierent.

repellerent. Quum vero equi dimissi apparerent, Hamlus dixit: Te vici o Kaise; Kaisus autem respondit: يَعْدُ اُطْلَاعِ اَيْنَاس. „Post apparitionem (est) cognitio conf. C. II, 110 conf C. X, 11. Quum equi in terra dura currerent, Hamlus iterum dixit: Te vici o Kaise! et Kaisus respondit: Lente! iam currunt in terra dura (conf. X, 11). Quum vero equi in fine cursus essent, Dahisus alterum praeaccessit, qua de causa Kaisus dixit: جَرَى الْمَذَكِيَّاتِ غَلَاب. „Cursus equorum robustorum victoriae certamen est“ Conf C. V, 1. Tempore autem, quo equus apud illos in angustiis collis latentes viros adveniebat, unus eorum Sohairus appellatus prosiliit et equum Dahis ab illa fovea cursus scopo repulit. Hanc rem vituperans Kaisus ben-Sohair hos dixit versus:

كَمَا لَأَقِيْتُ مِنْ حَمِلِ بْنِ بَدْرِ وَأَخَوْتِهِ عَلَى ذَاتِ الْأَصَادِ
هُمْ فَخَرُوا عَلَى بَغْيٍ فَخْصٍ وَرَدُّوا دُونَ غَايَتِهِ جَوَادِي

„Quomodo mihi factum est a Hamlo ben-Badr eiusque fratribus ad locum Dsat-Olizad. Illi gloriam super me expetiverunt sine gloriae causa, et equum meum generosum a scopo repulerunt“.

Tum Kaisus a Chodsaifahō victoriae pretium postulavit. At Chodsaifahus dixit: Te decepi. Dixit autem Kaisus: تَرَكْتُ لُحْدَاعَ. „Is reliquit deceptionem, qui a centum sagittae iactum spatio cursum incipit“ (c. C. III, 5). Is autem, apud quem certaminis pignus depositum erat Hodsaifahō dixit: Kaisus vicit, num igitur iubes me ei certaminis pignus tradere. Tsahlabita, quum Chodsaifahus annueret, ei certaminis pignus tradidit. Postea autem Ahrcāus ben-Ohmairah et patruelis eius e gente Fesarah in causa erant, cur Chodsaifahum facti poeniteret, et mitteret filium suum Abu-Kirfahum, qui victoriae pretium a Kaiso reposceret. Abu-Kirfahō, qui Kaisum domi non invenit, eius uxor dixit: De Kaisi absentia tibi gaudeo. Filius

rediens patri ista verba dixit. Nihilominus tamen remissus a Kaiso occisus est. Re peracta homines caedis pretium pro occiso Chodsaifah filio centum gravidas camelas ad Chodsaifahum adduxerunt. Chodsaifachus pretium accipiens camelos familiaribus suis tradidit, ut ibi foetus eniterentur. Tum Malicus ben-Sohair, qui Kaisi frater erat, cum femina e gente Fesarah matrimonium iniens in loco Allokathah, qui propinquus Alhadjiro erat, commorabatur. Huiusce rei certior factus Hodsafah filii sui occisi ulciscendi causa istum virum occidit. In istam caedem dixit Ahntarahus:

لَلَّهِ عَيْنَا مَنْ رَأَى مِثْلَ مَالِكٍ عَقِيْرَةَ قَوْمٍ اِنْ جَرَى فَرَسَانِ
فَلَيْتَهُمَا لَمْ يَجْرِيَا نِصْفَ غُلُوَةٍ وَلَيْتَهُمَا لَمْ يَرْسَلَا لِيَرْهَانِ
„Oh! per Deum! quis unquam sicut Malicus ciulatum vidit gentis, si duo equi currunt. Utinam ii non cucurrissent per dimidium sagittae iactus, et utinam ii ad cursus certamen non fuissent emissi“!

Hoc ob factum gens Banu-Djasimah ad Hodsafahum venerunt, ut nomine familiae Malici ben-Sohair illas camelas, quae tanquam caedis pretium datae essent, reposcerent. Chodsaifachus consilium Sinani ben-Abi Haritsah Masinitae sequens nonnisi matres, pullos natos retineus, reddere volebat. Tum gens Banu-Ahbs et cum iis foederata gens Banu-Ahbd-Allah ben-Ghathfan ad locum Dsu-l'Moraikib contra Fesaritas, quorum princeps tum temporis Hodsafah ben-Badr erat, profectae sunt. Occidit isto die Arthathus, unus e familia Banu-Machsum, quae ad gentem Banu-Ahbs pertinebat, Auhfum ben-Badr, Antharahus autem Dhamdhamum aliosque. In hoc proclium Ahntarahus dixit:

وَلَقَدْ خَشِيتُ اَنْ اُمُوْتُ وَلَمْ تَكُنْ لِلدَّحْرِبِ دَائِرَةٌ عَلٰى اَبْنَى ضَمَضِمِ

1) Loquendi modus لَلَّهِ عَيْنَا, nisi fallor, admirationem exprimit similem verbis لَلَّهِ دَرْ. Versuum metrum Thawil est conf. l. m. p. 162.

أَنَا نَمِي عِرْضِي وَلَمْ أَشْتَمِهِمَا وَالْمَانَرَيْنِ إِذَا لَمْ أَلْقُهُمَا دِمِي
 أَنْ يَفْعَلَا فَلَقَدْ تَرَكْتُ أَبَاهُمَا جُزُرَ السِّبَاعِ وَكَلَّ نَسْرٍ فَشَعْمِ

„Iam timueram, ne morerer, dum bellum non fuisset ad-
 versum filiis duobus Dhamdhami, qui honorem meum lac-
 debant a me non laesi et, licet eis non obviam veneram,
 sanguinem meum volebant. Ne illud facerent (timebam);
 sed iam reliqui (in proelii campo) eorum patrem tan-
 quam ferarum escam omnisque vulturis annosi“.¹

et tum

وَلَقَدْ عَلِمْتُ إِذَا التَّقْتُ فُرْسَانَنَا يَلَوِي الْأُرَيْقِبِ أَنَّ ظَنَّاكَ أَحْمَقُ

„Et iam scivisti, quum equites nostri ad arenas tenues
 Almoraihibi occurrissent, opinionem tuam esse falsam“.

Gens autem Banu-Dsobjan ista clade afflicta duce
 Hodsaisfaho ben Badr copiis collectis contra gentem Banu-
 Ahbs eiusque socios Banu-Ahbd-Allah ben Ghathfan, quo-
 rum princeps Arabiahus ben-Sijad erat, profecta est. In
 valle Dsu-Hosan appellata utraque pars occurrit. Fugatos
 Ahbsitas persequentes Dsobjanitae ad locum Almoghaikah
 (aliis Ghikah بَغِيْقَة) appellatum adsecuti sunt. Ibi, nisi
 talionis pretium solvissent, hostes delendos esse dixerunt.
 Rabiahus ben-Sijad pugnandum esse duxit, Kaisus autem
 liberorum pignore dato hostium animos placare suasit.
 Convenit pacto, ut liberi Sobaiho ben-Ahmru Tsaghebitae
 traderentur. Post Sobaihi mortem ab eius filio Malico
 Hodsaisfahus, eius avunculus, obtinuit, ut sibi liberi traderen-
 tur. Traditos ad aquam Aljahmorijjah, quae in valle Bathu-
 Nachl erat, adduxit. Ibi familias occisorum convocavit et
 singulos adolescentes pignori datos sibi tanquam sagittae
 scopum posuit. Singulum quemque autem patrem vocare

1) Conf. Antarae Moall. ed. Willmet. p. 47 sq. text. Versuum metrum
 Camil est. c. l. m. p. 212.

iussit. Tum omnes sagittis petivit et occidit. Contra eos autem, qui eodem die sagittarum iactu non occisi erant, postero mane crudele factum iteravit, donec omnes deleti essent. Harum rerum irâ accensi Ahbsitae eos in isto loco versantes oppresserunt. Duodecim viri occidebantur, inter quos Malicus et Iasidus Sobaihi filii et Ahracijus ben-Ahmirah erant. Tum congregatis copiis ad latus loci Alhabah (الهابية) appellati, qui in superiore parte vallis Dsu-Hosan erat, die fervido usque ad meridiem pugnatum est. Solis aestus pugnautes separavit. Hodsaisfahus, cuius interiora femora in equitando summo calore laesa erant, ut balneo membra refrigerarentur, cum sociis in puteum, qui apud locum Alhabah erat, descenderat. Kaisus eorum statum divinans cum sociis advenit. Isto die Hodsaisfahus, Malicus ben-Badr, Alharitsus ben-Auhf ben-Badr, et Ham-lus ben Badr occisi sunt. In Hodsaisfaho autem ut exemplum statuerent, eius testiculos amputatos ei in os ingesserunt, eius autem linguam in podicem indiderunt. Gens autem Ghathfan caedem Hodsaisfahi aegre ferens omnibus copiis collectis Ahbsitas invadere statuit. Gens Ahbs videns, se tantis copiis resistere non posse, in regionem Iemamah migrandi consilium cepit, ibi enim habebat avunculos gentem Ahblah, quae filia Alduli filii Honaifahae, matris Rewahâhi erat. Venerunt igitur ad Ketadahum ben-Maslamah. Ibi quum parvum temporis spatium commorata esset gens, ob verba, quae Kaisus praesente Ketadaho de cranio protulisset, Ketadahus timorem concipiens, eam abire iussit. Castra igitur moventes in regionem Hodjr ad gentem Banu-Sahd ben-Said Menat ben-Tamim profecti sunt. Sed gens Banu-Sahd Aldjaunum regem Hodjri spe praedae, ut gentem Ahbs inopinato impetu cum copiis suis opprimeret, excitavit. Quam rem quum rex se peracturum esse promisisset, quidam ex Sahditis cognatam, quae viro ex Ahbsitis nupta erat, de re certiore fecit, et haec Kaisum monuit. Kaisus initio noctis, ut feminae gentis et robustiora pecora, relictis ignibus inter viliora impedimenta, proficiscerentur, imperavit. Equites autem ad locum Alfaruk (appellatum, qui

spatio dimidii diei a loco Suk-Hodjir remotus erat, disposuit, ut persequentes regis copias et Sahditas pugnà retinerent. Pugnabatur, donec feminae Ahbsitarum itinere longo abiissent. Sic e periculo liberati ad gentem Banu-Dhabbah pervenerunt. Contenderunt autem, Malicum ben-Becr ben-Sahd et Ahbsum duos esse fratres ex eadem matre natos. Gens autem Banu-Dhabbah, quae antea quam congregata erat, a gente Tamim semper affligebatur, cum Ahbsitis incursionem in regionem gentis Banu-Hentselah fecit. Inde quum vir gentis Ahbs feminam ad gentem Banu-Hentselah pertinentem secum abduceret, vir quidam e gente Dhabbah, illam feminam solis ardore summo opere afflictam, ut linguam exereret videns, Ahbsitam, ut eam leniter tractaret, rogavit. Ahbsita autem interrogans alterum, num misericordia eius adfectus esset, quum alter Certe! respondisset, cuspidem lanceae in eius anum direxit, ut mulier gentem Banu-Hentselah in auxilium vocaret. Dhabbita autem hanc ob rem Ahbsitam occidit. Quae res in causa erat, cur et inde abirent in Syriam profecturi. Sed a gente Banu-Ahmir legatis missis ad foedus cum ipsis faciendum invitabantur. Foedus igitur cum Moahwijnah ben-Scheel pepigerunt. Sed versibus satyricis Ahbd-Allahi ben-Hammam poetae gentis Banu-Ahbd-Allah ben-Ghathfan, secundum alios Alnabeghahi Dsobjanitae commoti et inde abierunt et ad gentem Banu-Djahfar ben-Cilab pervenerunt. Cum his degebant usque ad diem pugnae a loco Aldjebelah appellatae. Causa separationis haec erat: Vir quidam e gente Banu-Ahbs occiderat Ebn-Aldjaunum, quem Auhfus ben-Alahwaz libertate donaverat. Hanc ob caedem iratus Auhfus gentem Banu-Djahfar, ut Ahbsitas opprimeret, incitabat. Quod audientes Ahbsitae cum Rabiha ben-Korthuno e gente Banu-Abi-Becr ben-Cilab foedus fecerunt.

Tempore autem, quo Ahbsitae apud gentem Banu-Ahmir degebant, Dsobjanitae in illam gentem die Schahwah (شعواء) appellato alioque die incursionem fecerant. Isto die Thalhah ben-Sinan Kirwaschum ben-Honajj captivum fecit. Interrogatus, quis esset, se Tsaurnum ben-Ahzim

Albaccei esse dixit, sed mulier e gente Ahbs oriunda, quae advenientem Kirwaschum cognovisset, marito suo rem patefecit. Maritus Cheraimum ben-Sinan fratrem Thalhahi certiore fecit. Kirwaschus se a muliere e gente Ahbs oriunda cognitum esse audiens dixit: رب شر حملته عسيرة, „Saepe mulier ad gentem Ahbs pertinens malum tulit“, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Kirwaschus autem Hizno traditus occidebatur. Degebant autem Ahbsitae cum gente Banu-Ahmir usque ad tempus, quo gens Banu-Ahmir in gentem Banu-Dsobjan incursionem fecit. Isto enim tempore frater Hanbadhi Dhabbitae a viro Dsobjanita captivus factus erat. Hic tempore nundinarum Ohcatsi Iudaeo oenopolae, uni ex incolis Taimae in custodiam traditus erat Iudaeus domum revertens captivum, quem inter uxores suas invenerat, castravit, quae res mortis causa erat. Rem audiens Hinbizus gentem Banu-Ahbs adiit, dicens, gentem Ghathfan fratrem suum occidisse, se igitur ab Ahbsitis caedis mulctam petere. Kaisus respondit: Manus mea cum manu vestra est contra gentem Ghathfan, sed Iudaeus captivum cum uxore sua invenit. Hinbizus autem dixit: Et si ventus eum occidisset, profecto! vobis mulcta danda esset. Haec audiens Kaisus dixit genti suae: Date mulctam et ad gentem vestram ite, nam mors inter gentem Ghathfan melior est, quam vita inter gentem Banu-Ahmir. Tandem utraque pars continuis proeliis fatigata ad pacem propensa erat. In loco Kathan (قطن) duo filii Bagidhi Ahbs et Dsobjan pacis componendae causa convenerunt. Ibi quum Hozainus ben-Dhamdham patris necem ulturus, ut iuramento suo satisfaceret, Baihanum occidisset, non multum aberat, quin tota res irrita fieret; Ahbsitae enim dixerunt, se non esse pacem facturos, quamdiu mare lanam irrigaret. Sed tandem, postquam Charidjahus ben-Sinan filium suum ad fratrem occisi duxerat et ducentos camelos¹ pro filio occiso ei solvere promiserat,

1) Centum solvebat; diminuēbat dimidio pretium religio Islamitica.

pax, cui componendae praepositi erant Auhfus et Mahkalus filii Sohahi ben-Ahmru e gente Thahlebah, composita est.

٩٧ قَدْ وَنَى طَرْفَا

97. Iam debiles sunt eius duae extremitates.

Vocabulo الطرفان duae extremitates penem et linguam aut os et anum designant. Verbis hisce debilem, rei perficiendae imparem designant. Cecinit poeta Alne-djaschi appellatus;

وَأَنْ فَلَانًا وَالْأَمَارَةَ كَأَلْدَى وَنَى طَرْفَاهُ بَعْدَ مَا كَانَ أَجْدَعَا

„Quidam et principatus ei similes sunt, cuius duae extremitates debiles sunt, postquam mutilatae erant“

Metrum versus Thawil est. c. l. m. p. 162.

٩٨ وَقَدَّتْ مِنْ سَيُورِهِ مِنْ أَدِيمِكَ

98. Resecta sunt eius lora ex corio tuo.

Dixit Abu-l'Haitsamus, lora, quae ex coriis duobus resecta sunt, inter se differunt, ex uno corio resecta diversa esse non possunt. Dixit poeta:

وَقَدَّتْ مِنْ أَدِيمِهِمْ سَيُورِي

„Et resecta sunt ex corio eorum mea lora“.

Hemistichium metri Wafir est. p. 204. Proverbium de duabus rebus aequalibus adhibetur.

٩٩ أَقْرَ صَامِتٌ

99. Confessus est tacens.

De eo dicitur, qui interrogatus tacet, is enim tacendo

rem confirmare videtur. Simili ratione dicitur: سكوتها رضاها
„Silentium eius (feminae) est eius consensus“.

١٠٠ الْقُرُّ فِي بَطُونِ الْأَيْلِ

100. Frigus in ventribus camelorum est.

Dicunt الْقُرُّ frigus esse, pro الْقُرُّ ذهابِ abit us fri-
goris, quia veris tempore, quo camelae parere solent, si-
mul cum partu frigus abit.

١٠١ قَرْجَةٌ يَصْدِي بِهَا الْمَرْحُ

101. Puteus recens fossus, ad quem fodiens sitit.

Vocabulo قَرْجَةٌ puteus recens, in quo aqua ap-
paret significatur. In eum dicitur, qui in colligendis opi-
bus se fatigans earum fructum non percipit.

١٠٢ قُرُونٌ بُدُنٍ مَا لَهَا عَقَاءُ

102. Cornua ibicum annosorum, quibus cuspides
non sunt.

١٠٣ قَدْ ضَاقَ عَنِ شَحْمَتِهِ الصِّفَاقُ

103. Iam peritonaeum eius nimis angustum est,
quam ut adipem eius capiat.

De eo dicitur, qui tantas divitias habet, ut eas bene
tenere et tueri non possit; nec non eum proverbium signi-
ficat, qui arcana occultare non potest.

١٠٤ قَمَقَمَةٌ حَكَّتْ جَنْبَ الْبَازِلِ

104. Parvus ricinus scabit latus cameli nonum annum agentis (i. e. robusti).

In debilem, vilem dicitur, qui fortem, potentem laedit.

١٥ أَقْرَفَ عَيْنًا وَالنَّجَارُ مَذْهَبٌ

105. Ignobili stirpe patris est quoad substantiam, dum radix (seu origo) deaurata est.

Verbo اقرف equum aut hominem genere ignobili, sc. ex patre vili, licet mater Arabicae originis esset, natum esse significant. In eum dicitur, qui generosa stirpe oriundus verbis et factis turpem se esse ostendit.

١٦ قَرْمٌ مُعَرَّى الْجَنْبِ مِنْ سِدَادٍ

106. Admissarius nobilis, cuius latera libera sunt a funibus contortis.

Vocabulum قمر admissarium nobilem, qui geniturae causa comparatus est, significat. Huius latera et dorsum ab ulceribus libera sunt, ut funes contorti, quibus ulcera sanandi causa obturantur, non opus sint. Proverbium virum generosum vitiorum expertem designat.

١٧ الْأَقْوَسُ الْأَحْبَىٰ مِنْ وَرَائِكَ

107. Incurvum dorsum habens, per terram prorepens pone te est.

Proverbium hoc a venatore, qui dorso incurvo per terram prorepens ferae insidiatur, derivatum esse videtur. Dicitur in virum, qui rem tractat, quae mala ei minatur. Ut caveat proverbii verbis monetur.

١٨ قَدْ جَانَبَ الرُّوحَ وَاهْوَىٰ لِلْجَرَلِ

108. Iam evitavit pratum, et ad loca lapidosa tendit.

In eum dicitur, qui bonum relinquens malum eligit. Similis ratio proverbio est: „Evitavit pratum et currens advenit“ conf. III, 10. 35.

١٠٩ أَقْبِلُوا ذَوِي الْهَيْئَاتِ عَثَرَاتِهِمْ

109. Remittite virtute praeditis leviora peccata!

Loco verborum ذَوِي الْهَيْئَاتِ praediti formis, qui virtute praediti esse dicuntur, legitur ذَوِي الْهَيْئَاتِ possessores rerum parvarum i. e. ii, quorum peccata aut pauca aut leviora sunt.

١١٠ اسْتَقْدَمَتْ رِحَالُكَ

110. Praecessit sella tua.

Vocabulo رِحَالُ sella corio confecta ligno carens, qua in celeri cursu utuntur, significatur. Proverbium in hominem dicitur, qui socio malum inferre festinat. Conf. Dj. s. قدم. Samachscharius dixit, proverbium ab eo desumptum esse, quod sella non bene ligata vacillaret et praecederet, et adhiberi de eo, qui terminum suum transgrederetur. In Scharaf-Aldini opere استقدمت رِحَالُهُ legitur. Idem dixit, proverbium adhiberi de viro, qui alterum contumeliis et pravo sermone laedere properet. Comparari viri sermonem cum sella non bene ligata, qua dorsum vulneraretur. Legitur quoque استقدمت رِحَالُهُ „Praecessit eius iumentum“.

١١١ قَدْ تُوذِيَنِ النَّارَ فَكَيْفَ أَصْلَى بِهَا

111. Iam ignis mihi nocet; et quomodo eius fervorem sustineo.

Proverbium significat, rem nobis ingratam esso, ut eam videre aut tolerare nolumus.

١١٢ قَالَتْ النَّعْلَةُ لَا أَكُونُ وَحْدِي

112. Dixit corruptio corii in deprendo: Non sum sola.

Proverbium in scholiis sic explicatum est: النعل فساد الاديير واصله ان الضائنة ينتف صوفها وهي حية فانا دبغوا جلدها لم يصلحه الدباغ لانه قد نغل ما حواليه يصرب للرجل يقال فيه خصلة سوء اى لا تنفرد هذه الخصلة بل تقترن Vocabulum نغل significat corruptionem pellis. Huiusce proverbii origo est, quod ovibus, dum vivae sunt, lana evellitur, nam, quum corium concinnatur, corarius lanam, partibus circumstantibus corruptis, aptare non potest. De viro adhibetur, in quo indoles prava est. I. e. Ista indoles sola non est, sed cum ea indoles aliae coniunctae sunt.

١١٣ قَدْ بَلَغَ الشِّطَّاطُ الْوَرَكَيْنِ

113. Iam pervenit lignum parvum per ansas tractum ad coxas.

Vocabulo شطاط lignum parvum designatur, quod per duorum saccorum ansas traicitur, ut eo nexi sint in iumentum dorso. Adhibetur igitur proverbium in re, quae ultra fines suos transgressa est. conf. C. II. 9. V, 50.

١١٤ قَدْ أَوْضَعْتَ مِنْذُ سَاعَةٍ

114. Iam ad celerem gressum incitasti inde a momento.

De eo dicitur, qui dum rem perficere differebat, non amplius in perficiendo cunctatus est.

١١٥ قَدْ تَخْرُجُ الْخَمْرُ مِنَ الضَّيْنِ

115. Iam prodit vinum ex cado.

Interdum ex avaro donum elicitur.

١١٦ قَدْ يُمْكِنُ الْمَهْرُ بَعْدَ مَا رَمَحَ

116. Iam subigitur equuleus, postquam calcitravit.

De eo dicitur, qui obedit, postquam refractarius fuerat.

١١٧ قُصَارَى الْمَتَمَنَّى الْخَيْبَةُ

117. Extremum optantis est frustratio.

In eum dicitur, qui absurdam et impossibilem rem optat.

١١٨ قَرِينُكَ سَهْمُكَ يَخْطِئُ وَيُصِيبُ

118. Socius tuus est sagitta tua, quae scopum modo non ferit, modo ferit.

Proverbium nos monet, ut amicis non nihil concedamus, siquidem sagittis nostris similes sint.

١١٩ أَقْبَحُ هَزِيلَيْنِ الْفَرَسِ وَالْمَرَاةِ

119. Turpis esse puta duos emaciatos, equum et mulierem!

Narrant Ahmrūm ben-Allaī copias, quibus stipendia distribuerentur, lustrasse. Videns equitem equum emaciatum habentem dixit: Hi pecuniam meam accipientes po-

dices uxorum suarum pinguefaciunt. Eques quidam autem dixit: Si princeps uxoris meae podicem vidisset, profecto! podicem iumentum meum pinguem esse putasset. Tum ridens princeps donum ei dari iussit dicens: Eo pinguefac equum et uxorem! Hoc in loco codex L. proverbium 20 inseruit; sed neque hoc neque antecedens suo loco est.

Forma comparativi.

١٢٠ أَضْعَفُ مِنْ بَرَوَقَةٍ

120. Debilior, quam planta Barwakah appellata.

Nomen plantae debilis est, cuius rami facillime franguntur. Scharaf-Aldinus et Samachscharius, nec non codex Lugdun. habent مِنْ بَرَوَقَةٍ. Dixit poeta Djerir:

كَأَنَّ سَيْوَفَ الْتَيْمِ عَيْدَانُ بَرَوَقٍ إِذَا نُصِيتَ عَنْهَا لِحْرَبٍ جُفُونُهَا

„Quasi gladii gentis Altai sunt ligna Barwaka, quando ad bellum e vaginis extrahuntur.“

Metrum versus Thawil est. c. l. m. p. 162. conf. prov.

أضعف من بروقة

١٢١ أَقْوَدُ مِنْ ظِلْمَةٍ

121. Magis lenocinium exercens, quam Thsilmah.

Mulier ista ad gentem Hodsail pertinebat. conf. Kam.

١٢٢ أَقْوَى مِنْ نَمَلَةٍ

122. Robustior, quam formica.

Sic dicitur, quia formica pro corporis parvâ staturâ magna onera portat.

١٢٣ أَقْصَرُ مِنْ غَيْبِ الْحِمَارِ وَأَقْصَرُ مِنْ ظَاهِرَةِ الْفَرَسِ

123. Brevior, quam adaquatio asini alternis diebus; brevior, quam adaquatio equi quovis die.

Dicitur quoque: Brevior, quam sitis asini. Asinus sitim diutius ferre non potest, quam uno die praetermisso; equo autem quovis die potus praebendus est. Hisce autem diversis nominibus diversi gradus sitis et potus praebendi appellantur. Quovis die si potus praebetur ظاهرة, alternis diebus (seu tertio die) غيب, quarto die ربيع, tum خمس, tum سدس, tum سبع, tum ثمن, tum تسع, denique decimo die عشر appellatur. Arabes autem, die quinto si potus praebendus camelis est, hanc sitim اشامر الاظماء, infelicissimam sitim appellarunt, quod aestatis tempore per maius temporis spatium sitis a camelis ferri non potest.

١٢٤ أَقْضَى مِنْ الدِّرْهِمِ

124. Negotium melius perficiens, quam drachma.

In meo codice درهم, in Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus الدرهم legitur et sic in codice B. et L. Hoc proverbium ex poetae versu desumptum esse dicunt:

لَمْ يَسِرْنَ وَلَا لِحَاجَةٍ فِي حَاجَةٍ أَقْضَى مِنْ الدَّرْهِمِ فِي كَفٍّ

„Non cunctati sunt ob rem necessariam in re necessaria magis negotium perficientes, quam drachma in eius manu“

Versus metrum Redjes est. c. l. m. p. 230.

١٢٥ أَقْطَعُ مِنْ جَلَمٍ وَأَقْدُ مِنْ شَفْرَةٍ

125. Magis amputans, quam falcula; magis secans, quam scalprum sutorium.

Et illud prius proverbium ex versu poetae derivatum esse censent:

أَقْدُ لِنُعْمَاكَ مِنْ شَفْرَةٍ وَأَقْطَعُ فِي كَفْرِهَا مِنْ جَلَمٍ

„Gratiam tuam magis dissecans, quam scalprum sutorium et in ingratitude sua magis secans, quam falcula.

Metrum versus Motakarib est. c. l. m. p. 281.

١٢٦ أَقْوَدُ مِنْ مِهْرٍ

126. Ductilior, quam equuleus.

Comparativi forma اقون a significatione passiva derivanda est. Proverbium autem inde ortum esse dicitur, quod equuleus, quum ducitur, praecurrit. Scharaf-Aldinus autem dixit, proverbii sensum esse: „Difficilior ductu, quam equuleus“.

١٢٧ أَقْوَدُ مِنْ ظُلْمَةٍ

127. Melior leno, quam tenebrae.

Sic dictum est, quia tenebrae omnes res occultant. Arabes dicere solent: كل ظلام وارى لقيته حتى يوقى, „Ei occurri ea conditi-
one, ut omnes personas tenebrae occultarent et ei occurri,
ut diceret: Num frater tuus (est) an lupus? Conf. prov. 121.

١٢٨ أَقْوَدُ مِنْ لَيْلٍ

128. Melior leno, quam nox.

Hoc ex poetae versu derivatum est:

لَا تَلْقَ إِلَّا بَلِيلٍ مَنْ تَوَاصَلَهُ فَالْشَّمْسُ نَمَامَةٌ وَاللَّيْلُ قَوَادٌ

„Ne obviam veni nisi noctu ei, quocum te coniungere
cupis, nam sol delator est, at nox bonus leo“

Metrum versus Basith est. conf. l. m p. 190.

١٢٩ أَقْدَرُ مِنْ مِعْبَاةٍ

129. Spurcior, quam pannus, quo mulier men-
struum sanguinem excipit.

Conf. Cap. XXVII, 127.

١٣٠ أَقْفَطُ مِنْ تَيْسِ الْبِيَاعِ

130 Saepius insiliens coitus ergo, quam hircus
Albajjahi.

Conf. Cap. III, 153.

١٣١ أَقْفَطُ مِنْ تَيْسِ بَنِي حِمَّانَ

131. Saepius insiliens coitus ergo, quam hircus
gentis Banu-Himman.

Conf. prov. اغلر من تيس بنى حمان C. XIX, 54.

١٣٢ أَقْرَبُ مِنَ الْمَجْبُرِينَ

132. Plus lucrantes (mercaturam exercentes), quam fracturas ossium reparantes.

Qui cognomen المَجْبُرُونَ Fracturas ossium reparantes ducebant, Abu-Ohbaidahus, quatuor viros fuisse dixit: nempe filios Ahbd-Menafi ben-Kozajj, Haschimum, Ahbd-Schamsum, Naufelum et Almothallebum, per quos, quotiescunque Koraischaitis stella occidit, Deus eorum fracturam reparavit. Hac autem de causa illud cognomen acceperunt. Saepius enim quum reges adirent, ab his clientelâ pro Koraischitis donabantur. Haschimus a regibus Syriae donatus est, ut in Syriam et confinia Graeciae proficisci possent, Ahbd-Schemsus ab Abyssiniae rege clientelâ donatus est, ut in Abyssiniam iter facerent, Naufelus autem a rege Persarum, ut in Persidem et Iracam migrarent, denique Almothallebus a regibus Himjaritarum, ut in Arabiam felicem se conferrent.

١٣٣ أَقْرَبُ مِنْ زَادِ الرِّكْبِ

133. Saepius hospitio excipiens, quam viri cognominati commeatus iter facientium.

Ebn-Alahrabius contendit, hoc Koraischitis proprium proverbium fuisse. Tres inter Koraischitas viri, Mosafir ben-Abu-Almru ben-Omajjah, Abu-Omajjah ben-Almoghirah et Alaswad ben-Almothalleb ben-Asad ben-Ahbd-Alussa illud cognomen acceperunt, quod, illis simul cum aliis iter facientibus, aliorum nemo commeatum secum portabat.

١٣٤ أَقْرَبُ مِنْ حَاسِي الذَّهَبِ

134. Saepius hospitio excipiens, quam aurum sorbens,

Aurum sorbens cognomen erat viri Koraischitae Ahbd-Allahi ben-Djadahn Taimitae. Cognomen autem illud accepisse dicitur, quod poculis aureis uteretur.

١٣٥ أَقْرَى مِنْ غَيْثِ الضَّرِيكِ

135. Saepius hospitio excipiens, quam vir cognominatus pluvia pauperis.

Proverbium hoc genti Rabiah proprium erat. Cognomen autem illud gerebat Ketadahus ben-Maslamah Hanifita.

١٣٦ أَقْرَى مِنْ مَطَاعِيمِ الرِّيحِ

136. Saepius hospitio excipiens, quam viri, qui vento flante homines cibabant.

Viros, qui cognomen مطاعيم الرِّيح „Vento flante cibantes“ gerebant, quatuor fuisse, quorum unus patruus Abu-Mihdjani Altsakafita esset, Ebn-Alahrabius dixit. Abul'Neda autem dixit: Isti viri erant Cenannah ben-Ahbd-Ialil Tsakefita, patruus Ebn-Mihdjani et Lebidus ben-Rabiah eiusque pater. Quando ventus Eurus (صبا) flabat, quo tempore pabuli inopia magna esse solebat, viri isti cibare homines solebant.

١٣٧ أَقْرَى مِنْ أَرْمَاقِ الْمُقْوِينَ

137. Saepius hospitio excipiens, quam viri, qui extremi vitae spiritus pauperum cognominabantur.

Abu-l'Iakthsanus dixit, tres illos viros fuisse Caahbum, Hatemum et Haremum.

١٣٨ أَقْرَى مِنْ أَكِلِ الْخَبْرِ

- 138 Saepius hospitio excipiens, quam vir panem edens cognominatus.

Proverbium genti Tamim proprium erat. Ahbd-Allahus ben-Habib Ahnbarita illud cognomen gerebat. Unus e gente Banu-Samrah suo tempore gentis Banu-l'Ahnbar principatum tenebat. Ista gens glorians dicere solebat: Enostorum numero est panem edens et is, qui aves in tutelam recepit i. e. Tsaurus ben-Schahmah Ahnbarita. Dactylos non amans illud cognomen accepit.

١٣٩ أَقَلُّ مِنْ وَاحِدٍ وَمِنْ أَوْحَدٍ وَمِنْ تَبْنَةٍ فِي
لَبْنَةٍ وَمِنْ لَا شَيْءٍ فِي الْعَدَدِ وَفِي اللَّفْظِ
مِنْ لَا

139. Paucior quam unus; quam unicus; quam particula straminis in latere; quam nihil in numero; et quam non in verbo.

١٤٠ أَقْصَرُ مِنْ حَبَّةٍ وَمِنْ أَنْمَلَةٍ وَمِنْ فَتْرِ الضَّبِّ
وَمِنْ إِبْهَامِ الضَّبِّ وَمِنْ إِبْهَامِ الْخَبَارِيِّ وَمِنْ
إِبْهَامِ الْقَطَاةِ وَمِنْ زَبِّ نَمْلَةٍ

140. Brevior, quam granum unum; quam extremitas digiti pulposa; quam intervallum inter lacertae ungulas; quam pollex lacertae;

quam pollex avis Katha; quam membrum virile formicae.

١٤١ أَقْطَفُ مِنْ نَمَلَةٍ وَمِنْ ذَرَّةٍ وَمِنْ قُرَيْحٍ أَذَرَّةٍ
وَمِنْ حَلَمَةٍ وَمِنْ أَرْنَبٍ

141. Magis scabens (carpens), quam formica; quam parva formica; quam parvus fetus formicae parvae; quam parvus ricinus; quam lepus.

Dubito, num voci اقطف in omnibus proverbiiis eadem significatio tribuenda sit. In lepore esse potest: „propinquiore gressu incedens“, quemadmodum Scharaf-Aldinus vocem explicat. Leporem, quum pedes anteriores breves habeat, celeriter adscendere dicit, ut eam fugientem nonnisi canes anterioribus pedibus brevibus, id quod laudi in canibus habetur, cursu assequantur. In caeteris autem proverbiiis scabendi significatio magis convenire videtur, siquidem „Magis amputans, quam parvus ricinus“ dicatur.

١٤٢ أَقْبَحُ أَثَرًا مِنْ لَحْدَتَانِ وَمِنْ قَوْلٍ بِلا فِعْلٍ
وَمِنْ مَنْ عَلَى نَيْلٍ وَمِنْ نَيْبٍ بِلا فَضْلٍ وَمِنْ
زَوَالِ النِّعَمَةِ وَمِنْ الْغُولِ وَمِنْ السِّحْرِ وَمِنْ
خَنْزِيرٍ وَمِنْ قُرْدٍ

142. Foedior (turpior) vestigio, quam excrementa alvi¹⁾; quam verbum sine facto; quam exprobratio beneficii; quam superbia sine excellentia; quam finis opulentiae; quam daemon; quam praestigiae; quam sus; quam simia.

١٤٣ أَقْسَى مِنْ صَاخِرَةٍ وَمِنْ الْحَجَرِ

143. Durior quam petra; quam lapis.

١٤٤ أَقْرَبُ مِنَ الْبَعْثِ وَمِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ وَمِنْ

عَصَا الْأَعْرَجِ

144. Propinquior, quam resurrectio²⁾; quam arteria colli; quam baculus claudi
Sic dicitur, quia claudus baculum non deponit aut abiicit.

١٤٥ أَقْطَعُ مِنَ الْبَيْنِ

145. Magis resecans, quam separatio.

١٤٦ أَقْصَدُ مِنَ الْيَدِ إِلَى الْفَمِ

146. Magis directus, quam manus ad os.

١٤٧ أَقْتُلُ مِنَ السُّمِّ

1) Haec mihi voci الحَدَثَانِ videtur significatio tribuenda.

2) Legitur quoque من البغت „quam res inopinata.“

147. Magis necans, quam venenum.

١٤٨ أَفْقَرُ مِنَ ابْرِقِ الصَّرَافِ وَمِنْ بَرِيَّةِ خُسَافِ

148. Vastior, quam Abrako-l'Ahssaf; quam desertum Chosafi.

Scharaf-Aldinus dixit, Abrako-l'Assaf nomen arenae esse in ditione gentis Asad, Sarwado propinqua, a daemonibus habitatae. Kamusi autem auctor, nomen aquae esse dixit in regione gentis Asad. Esse in via inter Hammanat-l'Darradj et Bathn-Alnachl, a quo loco ad locum Altharf et inde Medinam via ducat. Aquam illam isto in deserto vasto sitam esse necesse est. Chosaf nomen deserti in Syria inter Sawadjir et Bales longitudine sex parasangarum esse, Abu-l'Neda tradidit. Auctor Kamusi dicit, desertum esse inter Syriam et Hidjasi provinciam.

١٤٩ أَقْدَمُ مِنَ الْبَرِّ

149. Antiquior, quam triticum.

Triticum primum semen, quod terrae traderetur, fuisse putant. Scharaf-Aldin.

١٥٠ أَقْبَحُ مِنْ جَهْمَةِ قَفَرَةٍ

150. Foedior, quam mulier austerum vultum habens et emaciata.

Proverbia recentiora.

١٥١ قُلِ النَّادِرَةُ وَلَوْ عَلَى الْوَالِدَةِ

151. Dic rem singularem et si esset contra matrem.

١٥٢ قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابَةِ

152. Vincite scientiam scripturâ!

١٥٣ قَيِّدُوا نِعَمَ اللَّهِ تَعَالَى بِالشُّكْرِ

153. Vincite beneficia Dei optimi maximi gratiis!

١٥٤ قَبْلَ السَّحَابِ أَصَابَنِي الْوُكُفُ

154. Ante nubem stillicidium me adfecit.

١٥٥ قَبْرُ الْعَاقِ خَيْرٌ مِنْهُ

155. Sepulcrum inobsequentis erga parentes melior ipso est.

١٥٦ قَدْ يَخْرُجُ مِنَ الصَّدْفَةِ غَيْرُ الدَّرَةِ

156. Iam prodit e concha alia res, quam unio.

١٥٧ قَدْ يَقْدِمُ الْعَيْرُ مِنْ ذُعْرِ عَلَى الْأَسَدِ

157. Iam asinus terrore impulsus contra leonem procedit.

١٥٨ قَدْ يَهْزُلُ الْمَهْرُ الَّذِي هُوَ فَاةٌ

158. Iam macer est equuleus, qui alacer est.

١٥٩ قَدْ خَلَعَ عِذَارَهُ وَرَكِبَ رَأْسَهُ

159. Iam exuit fraeni lorum genas cingens et vectus est capite suo.

In Djeuharii opere verbis خلع عذاره significatio „seducere studuit“ tributa est; sed mihi potius „obedientiam exuit“ significare videtur. Posterior proverbii pars significat: Suam voluntatem secutus est.

١٦٠ قَدْ عَبَرَ مُوسَى الْبَحْرَ

160. Iam transiit Moses mare.

Hoc dicitur, si quis summas gratias persolvit; sed silentio praetereundum non est, in codice Berol. et Poc. legi „si quis ad summam ebrietatem pervenit“.

١٦١ قَدْ جَعَلَ أَحَدِي أذْنِيهِ بَسْتَانًا وَالْآخَرِي

مَيْدَانًا

161. Iam unam aurem suam hortum fecit, alterum campum (circum, Meidan).

De eo dicitur, qui adhortationes non admittit.

١٦٢ قَدْ تَعَوَّدَ خُبَرَ السُّفْرَةِ

162. Iam adsuefactus est pani commeatus itineris.

Experientia edoctus est.

١٦٣ قَدْ نَامَ مَعَ الصُّوفِيَّةِ وَنَامَ تَحْتَ حَصْرِ الْجَامِعِ

وَضَرَبَ بِالْجِرَابِ وَجْهَ الْمَحْرَابِ

163: Iam dormivit cum Sophis et dormivit sub storeis templi magni et percussit scorteo sacco faciem loci in templo Mihrab appellati.

Mihrab in templo locus est, ubi stat antistes et Meccam versus respiciens in precibus faciendis praest. In codice Berol. legimus proverbium hocce praecedenti simile esse; sed fortasse tria proverbia sunt.

١٦٤ قَدْ صَارَ مِنْ سَقَطِ الْجَنْدِ

164. Iam viliori parti supellectilis exercitus accensendus est.

In iuvenem imberbem, qui barbatus evasit, dicitur.

١٦٥ قَدْ جَعَلَ أَحَدِي يَدَيْهِ سَطْحًا وَمَلَأَ الْآخَرِي

سَلْحًا

165. Iam fecit unam manum tectum et alteram merda implevit.

In impudicum dicitur.

١٢٢ قَدْ أَفْلَحَ السَّائِتَ الصُّمُوتُ

166. Iam prosperum fuit tacenti silentium.

١٢٧ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ شَرِيفَةٌ وَلَسْتَ مِنْ رِجَالِ آلِ

يَا سَيْنٍ

167. Dic: Is Deus unicus, generosus est et tu non eris e numero virorum, qui in capite Corani يس inscripto describuntur.

In capite يس inscripto, tricesimo sexto, improbi et increduli descripti sunt. In codicibus Meidanii proverbium hoc vario modo scriptum legitur. Cod. Lugd. قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ شَرِيفَةٌ وَلَيْسَتْ مِنْ رِجَالِ يَاسِينٍ cod. Berol. cod. meus قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ شَرِيفَةٌ وَلَسْتَ مِنْ رِجَالِ يَاسِينٍ cod. Pocock. قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ شَرِيفَةٌ وَلَيْسَ مِنْ رِجَالِ آلِ يَاسِينٍ. Praetuli in voce لَسْتَ codicem Berol., nam caeterorum aut لَيْسَ aut يَاسِينٍ legendi modum non intelligo. Vocabulum يَاسِينٍ duae litterae يَ et سَيْنٍ sunt, quibus vox يس composita est, شَرِيفَةٌ loco vocis شَرِيفٍ positum esse puto.

١٦٨ قُطِعَتِ الْقَائِلَةُ وَكَانَتْ خَيْرَةً

168. Oppressa est a praedonibus iter facientium cohors, quae fuit optima.

١٦٩ قَلَّةُ الْعِيَالِ أَحَدُ الْيَسَارَيْنِ

169. Parvus numerus familiae est una opulenti-
arum duarum

Id est: Una opulancia in eo consistit, ut divitias
habeat, altera, ut parvus sit familiae numerus.

قَدَّرَ ثُمَّ أَقْطَعَ ١٧٠

170. Defini, tum amputa!

قَدْ بَوَّءَ فَسَّنَ ١٧١

171. Iam convaluit, tum acuit.

Dubito, me ista verba recte vertisse. Fortasse voci
سن eadem significatio, quam اسن „annosus fuit“ tri-
buenda est; sed codices Berolinensis et Pocockianus ha-
bent قلم برأسين „Calamus scriptorius biceps“. Utrum re-
ctum sit, dicere non ausus sim, quippe quum inter recenti-
oris aevi proverbia in libris neque unum neque alterum
reperiatur. De sufficiente proverbii verba dicuntur.

قَدِّمَ خَيْرَكَ ثُمَّ أَيْرَكَ ١٧٢

172. Praemitte bonum tuum, tum veretrum tuum!

قَدْ ضَلَّ مَنْ كَانَتْ الْعُمَيَّانُ تَهْدِيهِ ١٧٣

173. Iam erravit is, quem caeci ducebant.

I. e. in via, ubi non facile errari potest.

قَدْ تَبَلَّى الْمَلِيحَةُ بِالطَّلَاقِ ١٧٤

174. Pulchra interdum repudio adfligitur.

١٧٥ قَدْ يَتَوَقَّى السَّيْفَ وَهُوَ مَغْمَدٌ

175. Iam timetur gladius, etsi in vagina reconditus est.

١٧٦ قَدْ يَسْتَرْتُ الْجَنْ وَالسَّيْفَ قَاطِعٌ

176. Iam efficitur, ut vagina attrita sit, quum gladius secans est.

١٧٧ قَلَمُهُ لَا يَرَعْفُ إِلَّا بِالشَّرِّ

177. Calamus eius scriptorius nonnisi malum emittit.

Sic quoque Burchhardtus in libro: Arabic proverbs p. 158.

١٧٨ قَدْ اسْتَقْلَعَ الْعُودَ فَانْقَلَعَهُ

178. Ligni evellendi tempus adest; id igitur evelle!

Vox استقلع significat: Optat ut evellatur, evellendi tempus adest.

١٧٩ الْقَصَابُ لَا يَهْوُلُ كَثْرَةَ الْغَنَمِ

179. Lanium ovium multitudo non terret.

In codice Berol. B. كثرة الاغنام legitur.

١٨٠ الْقَاصُّ لَا يُحِبُّ الْقَاصَّ

180. Narrator non amat narratorem.

١٨١ الْقُلُوبُ تُجَارِي الْقُلُوبَ

181. Animi animis retribuunt.

١٨١ الْقَلْبُ طَلِيعَةُ الْجَسَدِ

182. Animus est corporis excubias agens exercitus.

Id est: Animus corpus custodit, tanquam excubias agens exercitus.

١٨٣ الْقَلَمُ أَحَدُ الْكَاتِبِينَ

183. Calamus est unus duorum scribarum.

١٨٤ الْفِتْنَةُ يَنْبُوعُ الْأَحْزَانِ

184. Bellum civile fons tristitiae est.

Loco vocis الْفِتْنَةُ codex Lugd. الْقَنْيَةُ „res, quae acquiritur“ habet.

١٨٥ الْقَمِيحُ حَارِسُ الْمَرْأَةِ

185. Turpitudine est custos mulieris.

١٨٦ الْأَقْدَامُ عَلَى الْكِرَامِ مَنْدَمَةٌ

186. Audacia contra nobiles est res poenitentiae.

Loco vocis مَنْدَمَةٌ codex Berol. مَذْمَةٌ „res vituperio digna“ habet.

١٨٧ الْقَوْمُ أَخْيَافُ كَقَزَعِ الْخَرِيفِ وَأَبِلِ الصَّدَقَةِ

187. Gens diversi generis homines sunt, ut parvi cameli autumnii et cameli decimarum.

Quemadmodum illi diversi sunt, sic gentes.

اَقْطَعَهَا مِنْ حَيْثُ رَكَتَ ١٧٨

188. Amputa illam, ubi tenuis est!

Vulgus dicit رقت. Codex Pocock. habet اقلعها
„Evelle eam“.

قَدْ ذَرَاكَ فَلَسْتَ بِشَيْءٍ ١٨٩

189. Iam te videmus et tu nihili es.

De falso gloriante dicitur.

Caput XXI.

L i t t e r a C a f.

١ كَانْ كُرَاعًا فَصَارَ ذِرَاعًا

1. Fuit pars tibiae tenuior et factum est brachium.

Vocabulum كُرَاع partem tenuiorem tibiae in ovibus et bobus significat. Proverbium de eo dicitur, qui ex vili potens factus est. Narrant Abu-Musam Alaschahri hoc proverbio de quadam gente usum esse.

٢ كَانْ عَنَزًا فَلَسْتَيْسَ

2. Fuit capra et factus est hircus.

Idem est sensus, quam praecedenti. In Kamusi opere كُرَاع, „Capra hircus evenit“ legitur.

٣ كَانْ حِمَارًا فَلَسْتَانَن

3. Fuit asinus et mutatus est in asinam.

Sensus est praecedentibus contrarius. Sic in Samach-scharii libro. In Meidanii autem scholiis legitur: Hoc autem revera non fit; sed sensus est, eum fuisse robustum et petiisse, ut debilis esset vel debilem et petiisse, ut robustus esset. Verbi autem استاتن significatio est: „Petiit, ut asina esset“.

٤ كَانَ جُرْحًا فَبَرَأَ

4. Fuit vulnus et tum sanatum est.

Narrant, quendam amicum ipsi carissimum, quem morte amisisset, summa tristitia adfectum luxisse, tum vero a lugendo abstinuisse, ut alii mirantes, quaenam causa esset, eum interrogarent. Eum proverbii verba dicisse.

٥ كَانَتْ بَيْضَةَ الدِّيكِ

5. Fuit ovum galli.

Rem semel tantum accidentem significat. Proverbium Baschscharus versui inseruit dicens:

قَدْ زَرْتَنِي زَوْرَةً فِي الدَّهْرِ وَاحِدَةً ثَنِي وَلَا تَجْعَلِيهَا بَيْضَةَ الدِّيكِ

„Iam una vice per temporis longum spatium me visitasti.

Repete et ne eam (visitationem) ovum galli fac!“

٦ كَانَتْ وَقْوَةً فِي حَجَرٍ

6. Fuit fissura in lapide.

Calamitas (nam supplendum est المصيبة calamitas) fuit fissura in petra. In virum dicitur, qui calamitatem fortiter fert, ut eius vestigia multa non remaneant.

٧ كَانَتْ لِقْوَةً لَأَقْتِ قَبِيْسَا

7. Fuit camela celeriter concipiens, quae admissario bono occurrit.

Vocabulum قَبِيْس cum admissarium significat, qui statim camelas praegnantes reddit. Proverbium celerem fratrum consensum in amore spectat. Legitur eiusdem significationis loco vocis لَأَقْتِ, qui legendi modus in Firuzabadii Djeuhariiue opere reperitur conf. s. r. قَبِيْس et لَقِي.

٨ كَانَمَا قَدْ سِيرَ الْآنَ

8. Est ac si lorum eius nunc resectum esset.

Id est: Est ac si eius adolescentia hoc momento incepisset. De eo dicitur, cuius adolescentia per longum temporis spatium non mutatur.

٩ كَانَمَا أَنْشَطَ مِنْ عِقَالٍ

9. Est ac si liberatus esset vinculo pedis et brachii.

انشوطة est nodus facile solvendus. Inde verbum انشط derivatur, cuius significatio est: Fecit talem nodum et tum solvit. Vocabulum autem عِقَال significat vinculum, quo pes cameli ad brachium adligatur. Proverbium a camelo desuntum, qui illo vinculo celeriter soluto libere abire potest, in virum translatus est, qui e periculo liberatus celeriter surgit. conf. Dj. s. نشط.

١٠ كُلُّ شَيْءٍ مَهْمَةٌ مَا خَلَا النِّسَاءَ وَذِكْرَهُنَّ

10. Omnis res levis est praeter uxores et earum mentionem.

Legitur **مهه** et **مههه**, quae voces rem nullius momenti significant. Meidanus posteriorem vocem usus frequentioris esse observavit. Proverbii sensus est: Omnem rem perferre potest vir praeter mentionem, quae uxorum suarum fit. Meidanus in proverbio pulchri significationem quoque admittit. Kamusi auctor **باطل** significationem voci tribui posse contendit i. e. omnis res vana, futilis est, aut propositi **قصد** i. e. omnis res propositum est etc. Silentio praetereundum non est, in codice Lugdun. **مهه** et **مههه** esse, in codice Berol. **مهه** et **مههه**, ut uterque enuntiandi modus ferri posse videatur.

ا كُرُّ ذَاتِ صِدَارٍ خَالَةٌ

11. Omnis mulier indusio curto tecta matertera est.

Proverbium hoc in zelotypum adhibetur, qui ob zelotypiam omnes feminas, quas videt, in numero materterarum suarum habet. Adscribitur autem proverbium Hammam ben-Morrah Schaibanitae, qui in gentem Banu-Asad incursionem fecerat. Cuius quum mater Asaditicae originis esset, mulieres ei dixerunt: Num isto modo erga materteras tuas agis? At verbis istis respondit, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt. In codice Berolin. haec addita sunt verba: **قلت ويجوز أن تكون الخالة بمعنى المختالة** يقال رجل خال أى يختل يعنى كل امرأة وجدت صدارا تلبسه **اختالت**. Dixi: Licet voci **خاله** significationem vocis **مختالة** tribuere, dicitur enim **رجل خال** i. e. **مختل**. superbus, ut proverbii sensus sit: Omnis mulier, quae indusium curtum invenit, quo se tegit, superba est. Verba autem haec

a scriba cogitante de proverbio: كل ذات ذيل مختال (conf. prov. 23.) addita esse videntur.

١٢ كُلُّ ضَبٍّ عِنْدَهُ مِرْدَاةٌ

12. Apud quamlibet lacertam lapis est, quo iacitur.

In tribus codicibus et in Samachscharii opere مِرْدَاةٌ, in nostro solo مِرْدَاةٌ legitur. Narrant lacertam non facile invenire posse latibulum suum, ut signi causa in propinquo latibuli lapis semper inveniatur. Proverbium autem monet nos, ne contra calamitates securi simus, quippe quum cuilibet infortunium accidere possit. De eo autem dicitur, qui periculis se exponit.

١٣ كُلُّ أَمْرٍ سَيَعُودُ مَرِيًّا

13. Omnis vir tandem fiet vir parvus.

Quilibet vir tandem temporis malis adflactus debilitabitur.

١٤ كُلُّ ذَاتٍ بَعْلٍ سَتَبِيمٌ

14. Omnis mulier maritum habens tandem marito orbata erit.

Haec verba Actsamo ben-Zaifi adscribuntur. Dixit poeta (Amru-l'Kais. Confer. Samachschar.):

اَفَاطَمَ اِنِّي هَالِكٌ فَتَبَيَّنِي وَلَا تَجْزَعِي كُلَّ اَلْنِسَاءِ تَتِيمُ

„O Fathimah! ego periturus sum, sed intelligens (prudens) sis et ne tristitia adficiaris, nam omnis mulier marito orbata erit“.

Metrum Thawil est. p. 163.

١٦ كُلُّ شَاةٍ بِرِجْلِهَا سَتْنَاطُ

15. Omnis ovis ad pedem suum suspendetur.

Id est: Omnis peccans ob crimen suum punietur. Alazmäihus dixit, sencum esse, non decere puniri alium, quam peccatorem. Abu-Ohbaidus dixit, proverbium hoc inter homines frequens esse. Samachscharius adnotavit, alibi تَنَاطُ بِرِجْلِهَا legi. Proverbium Wacihö ben-Salamah Ajaditae, qui post Djorhomum templo Meccano praeerat, adscribit. Istum Wacihum in arcem, quem Meccae aedificasse narrant, adscendentem dixisse, se cum Deo colloquium habere. Rhythmicè locutus divinavit. Morte appropinquante inter alia ista proverbii verba suis dixit. Conf. Abulf. Anu. T. II p. 540.

١٦ كُلُّ أَرَبٍّ نَفُورٌ

16. Omnis camelus multis pilis sub mento praeditus fugax est.

Huiusce rei causa in eo cernitur, quod vento pilos eius movente ad cursum instigatur. Proverbium, quod in timidi vitio adhibetur, Sohairus ben-Djadsimah fratri suo Osaido, qui hirsutus et simul timidus esset, dixisse fertur, quod Osaidus timore perculsus, Chalidi ben-Djahfar ben-Cilab, qui cum sociis vindictam sumturus adveniret, fratri camelis suis picem illinenti adventum nuntiaret. Talis autem camelus Said-Alchailus in versu mentionem fecit dicens:

فَحَادَ عَنِ الظِّلْعَانِ أَبُو أَثَالٍ كَمَا حَادَ الْأَرَبُّ عَنِ الظِّلَالِ

„Abu-Otsalus a confossione deflexit, quemadmodum hirsutus (camelus) ab umbris deflexit“. Metrum est Wafir p. 204.

١٧ كُلُّ أَمْرٍ سَبْرٌ وَقَعْدٌ

17. Cuiusvis viri iam cernetur casus.

Expectandum esse ab hoste impetum, proverbium docet.

١٨ كَلَامٌ كَالْعَسَلِ وَفِعْلٌ كَالْأَسَدِ

18. Sermo similis est melli, factum simile spinae.

Proverbium, diversum esse sermonem et factum, significat.

١٩ كَمْ غُصَّةٍ سَوَّغَتْ رِيْقَهَا عِنْدَكَ

19. Quoties, ut saliva, qua suffocabaris, leniter tibi per gulam descenderet, effeci!

In summo moerore et angore saliva in gutture vir suffocari potest. Proverbii igitur sensus est: Quoties moerorem tuum lenivi, ut adhibeatur in querelis viri de filiorum aut amicorum inobedientia et adverso animo.

٢٠ الْكَفَى لَا يَنْفَعُ إِلَّا مِنْضَجٌ

20. Ustio inutilis est, nisi sufficiens.

منضج proprie ea est, qua matura et bene cocta fit caro. Proverbium adhibetur, ut ostendatur, rem bene et firmiter agendam esse.

٢١ كَالْعَاطِفِ عَلَى الْعَاضِ

21. Similis est camelaee propensae in mordentem pullum.

Camela in pullum propensa, etsi is papillas mordeat, tamen sugentem non repellit. Proverbium igitur in eum dicitur, qui ipsum non amanti et ipsi male facienti benefacit.

۲۲ كُنْتَ تَبْكِي مِنَ الْأَثَرِ الْعَافِي فَقَدْ لَاقَيْتَ
أَخْذَرْدَا

22. Iam plorabas vestigium deletum (in cute),
et iam incidisti in vibicem

In eum dicitur, qui, dum de re parva queritur, in magnum
malum incidit.

۲۳ كُلُّ ذَاتٍ ذَيْلٍ تَخْتَالُ

23. Omnis femina syrma trahens superba est.

Id est: Omnis dives superbus est.

۲۴ كُلُّ أَمْرٍ فِي شَانِهِ سَاحٍ

24. Quilibet vir in suo negotio currit.

Id est: Quivis vir in suo negotio perficiendo diligen-
tiam adhibet.

۲۵ كُلُّ أَمْرٍ فِي بَيْتِهِ صَدِيقٌ

25. Quivis vir in domo sua puer est.

Id est: Verecundiam deponens ioco indulget. Adhibe-
tur proverbium ad pulchrum cum hominibus versandi mo-
dum commendandum. In scholiis codicis mei et Lugd.
sic legitur: قيل كان زيد بن ثابت من أفكه الناس في أهله
Dixerunt, Saidum ben-Tsabet iocosissimum fuisse et puero similem inter gen-
tem suam; sed si peteretur id, quod possideret, cum reper-
tum esse virum^{۴۰}. In codice Beroliniensi sic legitur:
قيل كان زيد بن ثابت من أفكه الناس في أهله وازمتهم اذا

جالس مع الناس وقال عمر رضى الله عنه ينبغي للرجل ان يكون في امله كالصبي فاذا التمس ما عنده وجد رجلا
 „Dicunt, Saidum ben - Tsabet iocosissimum fuisse inter gentem suam et gravissimum, quando cum aliis sederet. Dixit Ohmarus, cui Deus faveat: Virum decet esse inter suos puero similem; sed si petitur, quod possidet, virum se ostendat“. A Samachschario quoque ista verba Ohmaro tribuuntur. Ad metrum Sarih referri potest p. 246.

٢٦ كُلُّ فَتَاةٍ بِأَبِيهَا مُعْجَبَةٌ

26. Omnis puella patris sui admiratione plena est.

Proverbium, quod ad metrum Redjes referri potest (p. 231.), significat, virum gentis suae amore et admiratione impletum esse. A nonnullis verba haec Alahdjfahae filiae Ahlkamahi Sahditae adscribuntur, quae ista dixisse fertur, quum socia patrem suum laudaret. Ab aliis verba fatidicae tribuuntur. Quatuor puellae inter se dissidentes, qualis vir optimus esse debeat, ut litem dirimerent, fatidicam adierant. Cui quum quaelibet virum optimum sic descripsisset, ut patris descriptionem esse fatidica intelligeret, verba sequentia eam narrant dixisse: كل واحدة منكن بابيها معجبة
 „Unaquaeque vestrum patris sui admiratione plena est“. Paulo aliter Samachscharius rem retulit.

٢٧ كُلُّ مُجْرٍ فِي الْخَلَاءِ يَسْرُرُ

27. Omnis, qui in loco, ubi solus est, equum ad cursum adigit, laetatur.

Alter proverbii legendi modus est كل مجر بخلاء مجيد
 „Omnis, qui in loco, ubi solus est, equum ad cursum adigit, equum celerem habet“. Narrant, virum equum suum, cui nomen الابيض esset, in loco, ubi solus esset, ad cur-

sum adegisse et quotiescunque avis praetervolantem aut turbinem videret, equus sub iis ad cursum emisisset, ita ut eius celeritatem admiraretur. Qui autem equus quum in cursus certamine victus esset, possessorem eius ista verba dixisset. Tertius autem huiusve proverbii legendi modus est hic: كل مجر بخلاء سابقى, „Omnis, qui in loco, ubi solus est, equum ad cursum mittit, praecedit (vincit)“.

٢٨ كُلُّ فَضْلٍ مِنْ أَبِي كَعْبٍ دَرَكٌ

28. Omne beneficium ab Abu-Cahbo collatum lactis copia est.

Ei dicitur, qui a vili et avaro, quem donum rogaverat, parum accipiens queritur. Ista autem verba significant, eum, a quo petierit, vilem esse, ut si paucum dederit, hoc multum haberi debeat. Abu-Cahb muli cognomen est, quod in avarum et vilem translatum esse videtur. Ad metrum Raml proverbium referri potest (p. 237)

٢٩ كُلُّ كَلْبٍ بِيَابِهِ نَبَّاحٌ

29. Omnis canis ad portam suam latrat.

Idem sensus est, quam prov. 27.

٣٠ كُلُّ الْصَّيْدِ فِي جَوْفِ الْفَرَّاءِ

30. Omnis praeda in ventre onagri est.

Conf. Harir. ٤٠٥. Tres viri venatum exierant. Unus leporem, alter dorcadem, tertius onagrum ceperat. Duo priores sua praeda laetati contra tertium quum gloriati essent, ille proverbii verba dixit significaturus, suam optimam esse praedam, quippe quum onager omnium, quae capiantur, praeda maxima sit. De eo dicitur, qui sociis praestat, ut multorum loco sit. Proverbio hoc Mohammedem usum esse narrant.

٣١ كُلُّ نَجَّارٍ ابْنٌ نَجَّارِهَا

31. Omnis camelorum origo eorum origo est.

Vir quidam, qui incursione facta aliorum camelos rapere solebat, a pluribus raptos camelos vaenum quum exposuisset, interrogatus, cuiusnam originis essent, respondit:

يَسْأَلْنِي الْبَاعَةُ أَيَّنَ دَارَهَا لَا تَسْأَلُونِي وَأَسْأَلُوا مَا نَارَهَا

كُلُّ نَجَّارٍ ابْنٌ نَجَّارِهَا

„Emituri me rogant: Ubi eorum domus est? Ne me rogetis (hoc)! Rogetis, quale sit eorum signum inustum. Omnis camelorum origo eorum origo est“.

Metrum est Redjes p. 230 sqq. Samachscharius alios versus adnotavit. In eum dicitur, cuius naturae indoles diversae sunt. Kamusi auctor dixit, proverbium de eo dici, qui semper consilium mutet.

٣٢ كُلُّ لِحْدَاءٍ يَحْتَدِي لِلْحَافِي الْوَقْعَ

32. Omnem calceum induit nudipes attritas pedum plantas habens.

Hoc ex poetae versu originem duxit:

مَا كَيْفَ لِي نَعْلَيْنِ مِنْ جِلْدِ الصَّبْعِ وَشُرْكَأَ مَنْ قُفْرِهَا لَا تَنْقَطِعُ

كُلُّ لِحْدَاءٍ يَحْتَدِي لِلْحَافِي الْوَقْعَ

„O si mihi essent duae soleae ex cute hyaenae et corrigia e vulva eius, quae non abrumpuntur. Omnem enim calceum induit nudipes attritas pedum plantas habens“.

Proverbium autem significat, necessitatem nos cogere, ut rem, qua potiri possimus, arripiamus. Metr. Redjes p. 231.

٣٣ كُلِّي طَعَامَ سَرَقٍ وَنَامِي

33. Ede (o femina) cibum furti et dormi!

Familia, quae camelum mactaverat, ancillae tantum carnis edendum dederat, ut satiata esset. Ista autem ancilla, quae avida et furto addicta esset, adipem, quam dominus lanceae cuspidi imposuerat, furata assandam prunis imposuit. Dominus odorem percipiens, quid esset, interrogavit. Ancilla respondit: „Res, quam adipem putat esse dominus, magni nervi in collo humor est“. Tum dominus ista proverbii verba protulit, quae de avido dicuntur, qui ob aviditatem in res turpes incidit. Dicitur quoque proverbium in suspectum.

٣٤ كُلُّ شَيْءٍ أَخْطَأَ الْأَنْفَ جَلْدٌ

34. Omnis res, quae nasum non ferit, levis est.

Vir alterius, quem prostraverat, nasum amputare volebat, sed faciem vulnerans, rem perficere non poterat. Quod quum vir quidam narraret, isti proverbii verba dixit significaturus, rem esse levem et facilem censendam.

٣٥ كُلُّ جَدَّةٍ سَتَبَلِيهَا عِدَّةٌ

35. Omnem rem novam iam atteret numerus (dierum et noctium.)

Dies omnem statum mutant, ut res nova vetus fiat.

٣٦ كُلُّكُمْ لِيَخْتَلِبَ صَعُودًا

36. Omnis vestrum mulgeat camelam, quae abortum passa anni praeteriti pullum amat.

Hisce verbis adolescens, cui talis camela erat, erga alios, quibus non erat, gloriatus est. Samachscharius autem adnotavit, vocabulo **صعود** camelam significari, quae pullo suo mortuo in anni praeteriti pullum propensa sit, ut eo adducto largius lac emittat. Talis camelae lac optimum esse dicunt. Adhibetur igitur in eum, qui de re gloriatur. In Samachscharii opere **فليحتلب** legitur.

٣٧ كَبُرَ عَمْرُو عَنْ الطَّوْقِ

37. Ahmrus torqui nimis magnus est.

Proverbium hoc Djadsimaho Alabrasch adscribitur. Eius originem Almofadhdhalus sic narravit: Djadsimalus Hirae rex in servitium suum regum filios adhibebat. Inter regis ministros Ahdijjus ben-Nazr, pulchritudine insignis erat, ut a Rikascha regis sorore amaretur. Ea autem adolescenti, ut ab ebrio rege ipsam in matrimonium peteret, suasit. Id quum nocte quadam adolescens fecisset, et rex se consentire dixisset, postero mane pulchris vestibus ornatus adolescens ad regem venit, et ab eo interrogatus, quaenam ornatus causa esset, dixit, se Rikascham a rege in matrimonium accepisse. Rex autem dixit, non feci et manum in terra ponens caput et faciem suam percussit. Tum Rikascham sic allocuta est:

حَدَّثْتَنِي وَأَنْتِ غَيْرُ كَذُوبٍ أَبْحَرِ زَيْيْتِ أَمْ يَهَاجِينَ
أَمْ يَعْجِدِ وَأَنْتِ أَهْلُ لِعَبْدٍ أَمْ يَدُونِ وَأَنْتِ أَهْلُ لِيَدُونِ

„Dic mihi, et tu non mentiris, num cum nobili an cum ignobili scortata sis, aut cum homine inferioris ordinis et tu digna es homine inferioris ordinis“.

Metrum Chafif est. p. 262.

Respondit illa: Minime, tu me in matrimonium dedisti viro aequali, generoso, regio loco orto. Djadsimalus haec

audiens vultum in terram demisit. At Ahdijus, quum tali modo se gerere regem videret, percussus timore ad gentem suam fugit et ibi mortem occubuit. Rikascha autem filium peperit. A rege hic, Ahmruus appellatus, vehementi amore amabatur, ipsi enim filius non erat. Puer quum aetatis octavum annum attigisset, quodam die cum regis ministris tuberum terrae colligendorum causa exiit et dum reliqui optima quaeque edebant, ipse nullum edens omnia regi attulit dicens:

هَذَا جَنَائِي وَخِيَارُهُ فِيَّ اِنَّ كُلَّ جَانٍ يَدُهُ اِلَيَّ فِيَّ

„Haec est pars mea collecta et optima (tubera) in eo sunt, siquidem omnis colligens manum suam versus os direxit“.

Metrum Sarih est. p. 245.

Quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Postea puer iste in campo errans diu frustra quaesitus est. Tandem Malicus et Ohkailus filii Faridji e gente Balkain, qui cum donis ad regem proficiscebantur, in quadam valle regionis Alsemawae¹ crines longos et ungues habentem eum invenerunt. Interrogatus, quisnam esset, respondit, se filium feminae Tanuchiticae esse. Viri cum negligentes, ancillam cibum adferre iusserunt. Quod quum puer audiret, dixit ancillae: Cibum mihi adfer! Fecit, sed quum postea potum peteret, dixit: لا تَطْعَمِ الْعَبْدُ. „Servo partem cruris edendam ne des, cupit enim habere brachium“.²

Quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Viri puerum ad regem duxerunt, qui agnoscens eum amplexus et osculatus est. Viris rex dixit: Quod petitis, vobis concessum est. Ut regis compotores essent, rogarunt et istum locum per quadraginta annos usque ad mortem tene-

1) السماوة est locus inter Cufam et Syriam Kam.

2) الذراع est in anteriore parte super parte, quae كراع appellatur.

bant.¹ Puerum autem ad matrem misit rex. Haec balneo lavandum cum curravit, vestibus suis vestivit et torque ornavit. Rex torquem videns ista proverbii verba dixit, quae mihi significare videntur, statu mutato rem non amplius convenientem esse. In Samachscharii opere الطويق parva torques legi videtur. Idem quoque duplicem legendi modum adnotavit aut جل عمرو عن شب عمرو عن الطوق aut الطوق. Sensus non differt.

٣٨ كَالْفَاخِرَةِ بِحَدَجٍ وَبَنِيهَا

38. Sicut illa, quae dominae suae sellam gloriatur

Chalilus dixit, vocabulum حدج rem significare, qua mulieres veherentur et a sella رحل et a pilento هودج diversam. De eo proverbium dicitur, qui rem, in qua ipsi gloriandi causa non est, gloriatur. Proverbium hoc poetae saepius in usum suum converterunt. Sic Alachthalus:

أَجِيرُ أَنْكَ وَالَّذِي تَسْمُوهُ كَأَسِيفَةٍ فَخَرْتُ بِحَدَجٍ حَصَانٍ

„O Djerire! Tu et is, per quem elatus es, similes estis servae, quae sellam nobilis feminae gloriatur“:

Metrum Camil est conf. p. 216.

Et Althirimmahus:

كَفَاخِرِ الْأَمَاءِ الرَّايجَاتِ عَشِيَّةً بِرَغْمِ حَدُوجٍ حَتَّى لَمَّا اسْتَقَلَّتْ

„Quemadmodum servae vespera advenientes cum fastu gloriantur sellas tribus, quum ablatae sint“.

Metrum Thawil est. p. 162.

1) Horum virorum consortium in proverbii consuetudinem venit, ut dicatur: هما كندمانى جذيبة.

٣٩ كَيْفَ بُغْلَامٍ أَعْيَانِي أَبُوهُ

39. Quid mihi est cum adolescente, cuius pater mihi auxilium ferre non potuit.

Quomodo mihi filius prodesse potest, cuius pater eo praestantior mihi prodesse non potuit. Dixit poeta:

تَرْجُو الْوَلِيدَ وَقَدْ أَعْيَاكَ وَالِدُهُ وَمَا رَجَاوُكَ بَعْدَ الْوَالِدِ الْوَلِيدُ

„In filio spem ponis et eius pater te iam fefellit; quam autem spem post patrem in filio ponere potes?”

Metrum Basith. est p. 190.

٣٠ أَكْذِبِ النَّفْسَ إِذَا حَدَّثَتْهَا

40: Mentire animae, quando cum ea verba facis!

Id est: Ne animae tuae te de felici eventu desperare dicas, nam hoc ab opere te retinebit. Bascharus Almorahhats interrogatus, qui optimus Arabum versus esset, respondit, difficile esse dictu, qui caeteris omnibus praestet, pulchrum vero esse versum Lebidi:

وَأَكْذِبِ النَّفْسَ إِذَا حَدَّثَتْهَا إِنَّ صِدْقَ النَّفْسِ يُزِرِي بِالْأَمَلِ

„Mentire animae, quando cum ea verba facis, etenim veracitas spem suspectam reddere studet“. Proverbio, quod est versus hemistichium, metrum Raml est. p. 237. Ad audaciam in rebus peragendis hortatur. Samachsch.

٢١ كَدَمْتَ غَيْرَ مَكْدَمٍ

41. Momordisti locum non mordendum.

In eum dicitur, qui rem in loco, ubi quaerenda non est, quaerit.

٤٢ كَطَالِبِ الْقَرْنِ جِدَعَتْ أُذُنُهُ

42 Instar cornu quaerentis, cuius auris amputata fuit.

Arabes dicunt, struthiocamelos abuisse, ut cornu quaerent. Amputatas autem eis esse aures, ut hanc ob causam cognomen *مصلم الأذنين*, „Excisas aures habens“ acciperent. Dixit poeta:

مِثْلَ النَّعَامَةِ كَانَتْ وَهِيَ سَائِمَةٌ أَذْنَاءَ حَتَّى دَهَاغَا الْجَبْنِ وَالْجَنِّ
جَاءَتْ لِنَشْرَى قَرْنًا أَوْ تَعْوِضَهُ وَالْدَّهْرُ فِيهِ رِبَاحُ الْبَيْعِ وَالْغَبْنُ
فَقِيلَ أَذْنَاكِ صُمٌّ ثُمْتُ أَصْطَلَمْتُ إِلَى الصَّمَاخِ فَلَا قَرْنَ وَلَا أُذُنَ

„Sicut struthiocamelus, qui dum libere incedebat, auribus praeditus erat, donec eum timiditas et insania affligeret. Venit enim emturus cornu aut permutaturus et in tempore est lucrum mercaturae et deceptio. Dicebatur autem ei: Aures tuae sunt surdae; tum usque ad meatum auris excidebantur ita ut neque cornu neque aures haberes“.

Metrum Basith est. p. 190.

Alii asino hoc accidisse dicunt. Sic in versu poetae:

كَيْثَلِ حِمَارٍ كَانَ لِلْقَرْنِ طَالِبًا فَآبَ بِلَا أُذُنٍ وَلَيْسَ لَهُ قَرْنٌ

„Sicut asinus, qui cornu quaerebat. Tum rediit sine auribus et cornu non habens“

Metrum Thawil est. p. 162.

In eum dicitur proverbium, qui rem petit, quae in causa est, cur in interitum irruat.

٤٣ كَفَا مُطَلَّقَةً تَفْتُ الْيَرْمَعِ

43. Volae manus mulieris repudio dimissae, quae lapidem mollem fricat.

In virum dicitur, qui re ipsi accidente adflactus multum clamat, sed ex clamore nullam utilitatem capit. Dicitur quoque de tristi: تركته يفت اليرمع. Reliqui eum lapides molles fricantem. Dixit poeta:

كَفَى مُطْلَقَةً تَفْتُ الَّيْرَمَعَا

Manus repudio dimissae, quae lapides molles fricat.

Metrum hemistichii Camil est. p. 212.

٢٢ كَيْفَ تَوَقَّى ظَهْرَ مَا أَنْتَ رَاكِبُهُ

4. Quomodo caves dorsum eius, quo tu veheris?

Vox تتوقى pro تتوقى est. De eo dicitur, qui rem cavet, quam effugere non potest. In tempus transfertur, quo tanquam iumento vehimur; sed ita, ut nos ipsos invitos ad mortem ducat. Samachscharius ex versibus sequentibus Almotalammesi derivatum esse putat proverbium:

عَصَانِي فَلَمْ يَلْقَ الرَّشَادَ وَإِذْ مَا تَبَيَّنَ مِنْ أَمْرِ الْغَوِيِّ عَوَاقِبُهُ

فَأَصْبَحَ مَحْمُولًا عَلَى ظَهْرِ آتٍ يَمُجُّ نَجِيعَ الْجَوْفِ مِنْهُ تَرَابِيْبُهُ

فَإِنَّا نُجَلِّلُهَا يُعَالَوْكَ فَوْقَهَا وَكَيْفَ تَوَقَّى ظَهْرَ مَا أَنْتَ رَاكِبُهُ

Mihi adversatus est et tum rectam viam non invenit. Et ex re errantis finis eius apparuit. Tum portatus est super dorso feretri, dum ossa pectoris sanguinem ventris eius ejiciebant. Et si id (feretrum) gloriā ornamus, super id ad te adscendent, et quomodo dorsum eius, quo veheris, caves? Versuum metrum Thawil est et idem omissa prima syllaba proverbio tribuendum.

٤٥ كَمُعَلِّمَةٍ أُمِّهَا الْبَضَاعَ

45. Sicut docens (puella) matrem suam coitum.

In eum dicitur, qui alterum ipso doctiorem docere vult. In Samachscharii opere معلمة legitur. Haririus (p. ٣١٤) proverbium in usum suum convertit. In cod. B. legitur الرضاع lactendum dare infanti.

٤٦ كَانَ جَوَادًا فَخْصَى

46. Fuit generosus equus et castratus est.

Dicitur كان جوادا فخصاه الزمان, Fuit equus generosus et tempus eum castravit. De viro robusto dicitur, qui debilis evasit.

٤٧ كَالْأَشْقَرِ إِنْ تَقَدَّمَ يُحَرِّ وَأَنْ تَأَخَّرَ يُعْقَرُ

47. Sicut equus rufus, si praecedit, in iugulo laeditur; sin autem retromanet, in pedum tendinibus vulneratur.

In Samachscharii opere proverbium sic legitur: كالأشقر إن يتقدم ينكسر وإن يتأخر يعقر. Arabes in equo rufo malum omen videre solebant. Proverbii autem originem in verbis Lokaithi ben-Sorarah, quae die Djebelah (جبلَة) equo rufo vehens dicebat: ,أشقر إن تتقدم تنكسر وإن تتأخر تعقر. O rufe! Si praecedis, in iugulo te vulnerabunt, sin vero recedis, in pedum tendinibus te vulnerabunt. Arabes dicere solebant, rufos equos esse celeres; spadices autem esse duros. Lokaithi autem verbis hic sensus inest: Ne ista celeritate, quae naturae tuae propria est, in hostem praecurre, aut fugam cape; sed firmiter sta tuo loco! Narrant

duos viros rufos, fures e gente Djorhom, qui cum Ebn-Alaschahtso essent, ad Alhadjdjadjum, Hamido praesente introductos esse et Alhadjdjadjum eos videntem Hamidum interrogasse, num in eorum conditionem versus dicere posset. Hamidum¹ hos metri Redjes versus dixisse:

لَمَّا رَأَى الْعَبْدَانِ لَمَّا جَرَّهُمَا صَوَاعِفَ الْحِجَّاجِ يَمْطُرُنَ الْدَّمَ
وَبَلَاءَ أَحَابِيِينَ وَسَاحَا دِيَمَا فَأَصْبَحَا وَخَرَبَ نَفْسِي قَحْمَا
بِمَوْقِفِ الْأَشْقَرِ إِنْ تَقَبَّدَمَا بِأَشْرَ مَنْهُوَصِ الْإِسْنَانِ لَهْدَمَا
وَالسَّيْفِ مِنْ وَرَآءِهِ إِنْ أَجْمَا

„Quum duo servi, fures e gente Djorhom, fulmina Alhadjdjadjji vidissent pluviam sanguinis demittentia, imbrem per temporis spatium, pluviam fortem continuam, fuerunt, dum bellum pericula divulgat, loco equi fulvi, qui si praecedit, cum hastis erectis cuspidibus secantibus congreditur, et post quem gladius est, si prae metu recedit“.

Proverbii causam, quemadmodum dixi, in verbis Lokaihi quaerenda est; sed eo liberius utuntur Arabes.

٤٨ أَكْرَمْتَ فَأَرْتَبْتُ

48 Generosum (equum) invenisti; (eum) igitur alliga!

Legitur quoque استكْرَمْتَ فَأَرْتَبْتُ, id quod in Samachscharii opere reperitur et eundem sensum praebet. Proverbium monet nos, ut rem pretiosam, qua potiti simus, nobis

1) Est Hamid et Homaid nomen. Cognomen habuisse videtur الدرقط.

conservemus. In |Scharaf-Aldini opere استكرميت فاغتبط „Generosum (equum) invenisti, laetus igitur sis!“ legimus.

٤٩ كَانَتْ عَلَيْهِمْ كِرَاعِيَةِ الْبَكْرِ

49. Fuit (res) contra eos sicut mugitus cameli iuvenci.

Dicitur quoque: كِرَاعِيَةِ السَّقْبِ, sicut mugitus foetus camelae. “ In proverbio mugitus cameli iuvenci gentis Tsamud significatur, quum Kodarus ben-Salif camelae prophetae Zalehi tendines in pedibus amputasset. Camelus iuvencus montem adscendens mugit. Tum poenas illius facti dabant. Quapropter in re, quae malo omni alteri est, saepius a poetis adhibetur. Sic in versibus sequentibus:

وَلَمَّا رَأَى الرَّحْمَنُ أَنَّ لَيْسَ فِيهِمْ رَشِيدٌ وَلَا نَهْ أَخَاهُ عَنِ الْغَدْرِ

أَمَّا عَلَيْهِمْ تَغْلِبُ ابْنَةٍ وَائِلٍ فَكَانُوا عَلَيْهِمْ مِثْلَ رَاعِيَةِ الْبَكْرِ

„Quum misericors (Deus) vidisset, non esse inter eos probum et fratri suo perfidiam interdicentem, contra eos gentem Taghleb filiam Wajili deflectere sivit. Ii autem contra eos erant sicut mugitus iuvenci cameli“.

Metrum Thawil est. p. 160 Dixit poeta Aldjahdi:

رَأَيْتَ الْبَكْرَ بَكْرَ بَنِي ذَمُودٍ وَأَنْتَ أَرَاكَ بَكْرَ الْأَشْعَرِيِّينَ

„Vidisti camelum iuvencum, camelum iuvencum gentis Tsamud et quod ad te attinet, video te esse camelum iuvencum Alaschabritarum. Metrum Wafir est p. 204.

٥١ أَكْرَمُ تَجَرِّ النَّاجِيَّاتِ تَجْرَهُ

1) Alaschahr cognomen Naiti ben-Obad erat, a quo gens Iemanensis originem duxit.

50. Optima origo camelarum velocium est ipsius origo.

In eum dicitur, qui nobili genere ortus est.

اد كَأْمَهْدَرٍ فِي الْعِنَةِ

51. Sicut barriens camelus in stabulo.

Vocabulo عِنَة stabulum (caula) arboribus exstructum significatur. Saepe admissarius, ut ab initu cohibeatur, ibi adligatur. Is hanc ob causam مَعْنَى (pro معنى) appellatur. A camelo in stabulo multum mugiente et mugitu nil proficiente in virum translatus est, cuius neque verba neque facta vim habent.

ه٢ كَفَضِلِ ابْنِ أَمَّاخَاضِ عَلَى الْفَصِيلِ

52. Sicut praestantia est pulli cameli, cuius mater concepit, qua pullum ablactatum vincit.

Nulla vel admodum parva inter utrumque differentia est. Ablactatus فَصِيلٌ appellatur pullus, quando aquam bibit et arboris folia edit, quando autem admissarius in camelas tempore, quo شَوْلُ appellantur, immittitur, camela مَخَاضِ eiusque pullus مَخَاضِ ابْنِ appellatur. Duos viros virtute paene aequali excellere, proverbium significat.

ه٣ كَفَى بِرُغَائِهَا مُنَادِيًا

53. Mugitus eius aequat vocantem.

Abu-Ohbaidus dixit, proverbium hoc notissimum significare, rem necessariam perfectam esse, antequam petita sit. In eum quoque dicitur, qui tibi tempore, quo eius auxilio egres, praesto non est, inde excusationem petens, quod

rem nesciverit. In eum denique dicitur, qui ante portam stans intrandi veniam non rogat, monenti dicens: Dominus stantem me videt, ut si ipsi placeat, intrandi veniam mihi dare possit. Samachscharius proverbii originem talem fuisse scripsit: Viri cuiusdam camelam in propinquo gentis mugisse. Quem autem virum quum gens ista hospitio non exciperet, et apud ipsam vituperantem eo, quod adventum nescivissent, se excusaret, virum ista verba dixisse. Monere autem proverbium, ut non petentis desiderio satisficiamus.

٥٤ كَلَّا زَعَمْتَ الْعَيْرُ لَا تُقَاتِلْ

54. Non est, quemadmodum dixisti: Commeatum portantes cameli non pugnant.

Sic scholion: يضرب للرجل قد كان امن ان يكون عنده, In virum dicitur, cui iam fides habebatur, quod apud eum res esset; tum vero opinionioni de eo conceptae omnino contrarium apparuit. Samachscharius dixit, proverbium in iis reperiri, quae de Sabba (السبأ) tradita essent. conf. C. VII, 9.

٥٥ كَأَلْحَادِي وَلَيْسَ لَهُ بَعِيرٌ

55. Sicut praecinens agaso, cui camelus non est.

De eo dicitur, qui rem, quam non possidet, gloriatur. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de viro, qui scientiam, quam non possideat, sibi arroget. Eundem sensum habent verba: عايط بغير انواط, Capiens et non sunt res suspensae. Conf. C. XVIII, 85.

٥٦ الْكَلَابَ عَلَى الْبَقَرِ

56. Canes contra boves (mitte!)

Hocce proverbio homines contra homines incitant ratione nulla habita. Accusativus in voce الكلاب e verbo omisso ارسل „dimitte“ pendet. Altera in proverbio lectio est الكراب „sulcare terram boum est“. Hocce proverbium virum eiusque opus relinquendum esse significat.

٥٧ كَالثَّوْرِ يُضْرَبُ لَمَّا عَافَتْ الْبَقَرُ

57. Sicut taurus, qui percutitur, quia vaccae potum aversantur.

Arabes, quando vaccae ad aquam adductae aut quia aqua turbida erat aut ipsae siti carebant, non bibebant, taurum percutere solebant, ut vaccas ad aquam propelleret. Cecinit Nakschalus ben-Harri:

أَنْتَ تَرْكُ دَارِمَ وَبَنِي عَيْدِي وَتَغْرَمُ عَامِرَ وَهُمُ بُرَاءُ
كَذَاكَ الثَّوْرُ يُضْرَبُ بِالْهَرَاوِي إِذَا مَا عَافَتْ الْبَقَرُ الظَّمَاءُ

„Num relinquetur gens Darim et Banu-Ahdi et punietur gens Ahmir, quae insons est? Sic taurus fustibus verberatur, quando vaccae sitientes aquam fastidiunt“.

Metrum Wafir. est p. 204.

Dixit Insus ben-Modric:

إِنِّي وَقَتْلِي سَلِيكًا ثُمَّ أَعْقَلُهُ كَالثَّوْرِ يُضْرَبُ لَمَّا عَافَتْ الْبَقَرُ

„Quod ego Solaicum occidi eiusque caedem expio, in eo similis sum tauro, qui percutitur, quod vaccae aquam aversantur“. Metrum Basith est. p. 190.

I. e. Necessse erat, ut Solaicum occiderem. Quum autem eum occidissem, eius caedes mihi expianda erat. „Proverbium significat, ob alius peccata a viro poenas

exigi. Sunt autem, qui dicant, vocabulum ثور in proverbio nomen musci aquatici esse, qui percutiendo ab aquae superficie removeatur, quum vaccae aquam aversentur.

٥٨ كُلُّ شَاةٍ بِرِجْلِهَا مُعَلَّقَةٌ

58. Omnis ovis pede suo suspensa est.

Conf. prov. 15. Dixit Alcalbius: Verba haec Waciho ben-Salamah ben-Sohair ben-Ijad, qui templo sacro in oppido Mecca post Djorhomum praepositus erat, tribuenda sunt. Arcem in inferiore oppidi parte, in loco, ubi postea sartorum forum (سوق الخياطيين) esset, eum extruxisse narrant et in ea posuisse ancillam, cui nomen esset Haswarah, quapropter illa Haswarah Meccae appellata esset. In ista arce scalam habebat, in quam adscendens se cum Deo colloqui dicebat. Quum autem multa bona verba proferret, docti Arabes eum Dei amicum fuisse contendebant. Morte autem ipsi appropinquante genti Ijad congregatae dixit: الكلام كلامتان وإلّا امر بعد ! البيان من رشد فاتبعوه ومن غوى فارتضوه وكل شاة برجلها معلقة. Sermo duplex est et res post expositionem (cognoscitur). Qui rectà incedit viā, eum sequamini, qui errat, eum relinquantis; omnis autem ovis pede suo suspensa est“. Quae postrema verba in proverbii consuetudinem venientia idem quod prov. 15 mihi videntur significare. Bischrus ben-Alhadjir Ijadita sic cecinit:

وَنَحْنُ أَيُّهَا عِيسَى أَلَاةٍ وَرَهْطٌ مُنَاجِبِيهِ فِي سَلَامٍ

وَنَحْنُ وَلَاةُ حِجَابِ الْعَتِيفِ زَمَانُ الشُّخَاعِ عَلَى جُرُومِ

„Nos sumus gens Ijad, Dei ministri et stirps eius, qui cum eo (Deo) in scala colloquebatur, et nos sumus prae-

fecti veli domus antiquae, tempore, quo morbus Nochah gentem Djorhom oppressit“.

Metrum Motakarib est. p. 281.

٥٩ كَأَنَّ خُرُوفَ أَيْنَمَا مَالَ أَتَقَى الْأَرْضَ بِصُوفٍ

59. Instar agni, quem, ubicunque inclinatur, lana a terra custodit,

De eo dicitur, quem omnis res, qua nititur, sustinet. Samachscharius hunc proverbii legendi modum adnotavit: „Instar agni, qui super lana se volvit“. De eo dicitur, qui a calamitate incolumis est“.

٦٠ كَأَلْكَبِشٍ يَحْمِلُ شَفْرَةً وَزِنَادًا

60. Ut aries, qui cultrum magnum et ignitabulum portat.

Virum se interitui exponere, significat. Proverbii originem talem fuisse narrant. Cosroes ben-Kobad regno Hiraë et terrarum, quas Arabes in confiniis Persiae incolebant, Ahmruum ben-Hind praefecerat. Hic summa cum severitate regnum tenebat. Quodam anno, quum homines ob sterilitatem summa inopia adfligerentur, rex hominum obedientiam tentaturus arietem saginatum appenso cultro magno et ignitabulo libere dimisit, ut videret, num quis inopia commotus eum mactare auderet. Neminem adhuc eius mactandi cupido invaserat, quum ad gentem Banu-Ieschcor transiret. Vir quidam Ahlbaus ben-Arkam Ieschcorita dixit: Ego arietem hunc capiam et edam. His de verbis a sociis vituperatus animum non abiecit. Senex haec audiens dixit: *أنك لا تعدم الضار ولكن نعدم النافع* „Tu noxius eris; sed non eris utilis“, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Alius quidam ei dixit:

ازم. Tu es ut lanio super dentibus molaribus“, quae quoque verba in proverbium venerunt. Vir nihilo minus tamen arietem se mactaturum esse dixit, tum autem regem se aditurum et criminis culpam se confessurum esse. Re peracta quum regi se arietem mactasse confiteretur, hic, se eum occisurum esse, dixit. Vir autem dixit: „مليك شىء حكمه“, Possessor rei iudicium de ea tulit“, quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Attamen vero rex, quum vir carmen in rem condidisset, quo regem laudaret, eum libere dimisit.

٦١ كَمَجِيرٍ أَمَّ عَامِرٍ

61. Sicut hyaenam in tutelam recipiens.

Venatores hyaenam ita compulerant, ut in Arabis cuiusdam tentorium confugeret. Arabs exiens venatores, quid vellent, interrogavit. Illi, se praedam in tentorium propulsam capere velle, responderunt. At Arabs, quamdiu ensen manu tenere possum, ad eam non pervenietis, dixit. Venatores quum abiissent, Arabs hyaenae et lac et aquam apposuit. Quod lambens recreatus in somnum incidentis Arabis ventrem fidit eiusque sanguinem bibit. Non multo post patruelis adveniens, quum Arabem occisum videret, neque autem hyaenam in tentorio inveniret, sumto arcu et pharetra eam persecutus occidit. Tum hos cecinit versus:

وَمَنْ يَصْنَعُ الْمَعْرُوفَ فِي غَيْرِ أَهْلِهِ يُلَاقِ الَّذِي لَاقَى مُجِيرُ أَمَّ عَامِرٍ
أَدَامَ لَهَا حِينَ اسْتَبَجَارَتْ بِقُرْبِهِ لَهَا مُحْضَ الْبَنَانِ الْإِلْقَاحِ الدَّرَائِبِ
وَأَسْمَنَهَا حَتَّى إِذَا مَا تَكَامَلَتْ فَسَرْتَهُ بِأَنْيَابِ لَهَا وَأَطَافِيرِ
فَقُلْ لِلَّذِي الْمَعْرُوفُ هَذَا جَزَاءُ مَنْ بَدَأَ يَصْنَعُ الْمَعْرُوفَ فِي غَيْرِ شَاكِرٍ

„Qui beneficium in indignos confert, ei accidit idem, quod viro accidit, qui hyaenam in tutelam receperat. Apposuit ei, quum in propinquitatis tutelam se recepisset,

ei (inquam) purum lac camelorum multum lac reddentium, et pinguefecit eam, ut, quum omnino restituta esset, dentibus et unguibus eum finderet. Die igitur benefactoribus: Haec est remuneratio eius, qui beneficium apud ingratum collocavit“. Metrum Thawil est. p. 162.

٦٢ كَرِهَتْ الْخَنَازِيرُ الْحَمِيمَ الْمَوْغَرَ

62. Oderunt porci bullientem aquam.

Narrant Christianos solere in aquam fervidam injicere porcos, ut bene cocti sint, quod verbum *أَوْغَرَ* significare dicunt. Dixit poeta:

وَلَقَدْ رَأَيْتُ مَكَانَهُمْ فَكَرِعْتُهُمْ كَكَرَاحَةِ الْخَنَزِيرِ لِلْأَبْغَارِ

„Iam vidi eorum locum et tum eos odi, quemadmodum porcus odit in aquam fervidam injici“.

Metrum Camil est p. 213. Ebn-Doraidus dicit, porcos, ut depilentur, vivos in aquam fervidam injici. Samachscharius, qui *الماء المَوْغَرَ* habet, proverbium de fuga timidi adhiberi dicit.

٦٣ كَلْبٌ عَسَّ خَيْرٌ مِنْ كَلْبٍ رَبَضَ

63. Canis, qui noctu obit, melior est, quam canis, qui cubat.

Sed legitur quoque: *خير من اسد ربص*, melior, quam leo, qui cubat“ aut *خير من اسد اندس*, melior, quam leo, qui latet“. Samachscharius habet: *كلب اعتس خير من* كلب عاير خير من كلب رابض. Legitur quoque: *كلب عاير خير من كلب رابض*, „Canis circumvagans melior est, quam canis cubans“. Vulgus dicit: *كلب طواف خير من اسد رابض*, „Canis circumvagans melior est, quam leo cubans“. Adhibetur

proverbium de debili lucrum faciente, qui praeferendus est robusto, qui piger est.

٦٤ كَذَاكَ النَّجَارُ يَخْتَلِفُ

64. Sic origo diversa est.

Vulpes, sic narrant, qui, ut biberet, situlam unam conscendens in puteum descenderat, hyaenae inspicienti dixit: Descende et bibe! Illa igitur situlam alteram conscendens demittebatur, dum situla, in qua vulpes erat, adscendebat. Hyaena autem, vulpem adscendentem videns, interrogavit: Quo abis? Vulpes proverbii verbis respondit. Abu-Mohammedes Aldimarti sic proverbium retulit: كذلك النجار تختلف „Sic mercatores diversi sunt“. Sic Samachscharius proverbium adnotavit et in re promissis non stantes significari dixit: Conf. Abulf. An. I, 98.

٦٥ هُوَ كَالرَّقْمِ إِنْ يُقْتَلُ يَنْقَمُ وَإِنْ يَتْرَكَ يَلْقَمُ

65. Sicut serpens colore nigro et albo distinctus, si occiditur, vindicatur; si relinquitur, deglutit (mordet).

Meidanius explicandi proverbii causa addidit, ante Mohammedem Arabes putasse, daemonis mortem vindicari, ut interdum occisor moreretur, interdum delirio adfligeretur. Daemones autem serpentum formam induere, Arabes putabant, quapropter serpentis nomen جان etiam daemonem designat. Ad Ohmarum, sic tradunt, vir venit os fractum qui habebat, petens, ut vindicta permitteretur. Quod quum Ohmarus concedere nollet, vir dixit: هو كالرقم ان يقتل ان ينقم, Is sicut serpens colore nigro et albo distinctus est, si occiditur, vindicatur; si relinquitur, de-

glutit.“ Tum Ohmarus dixit: Is ita est, se ipsum significans. Rem ab utraque parte ingratam esse proverbium significat.

٦٦ كَيْفَ أَعَاوِدُكَ وَهَذَا أَثَرُ فَلْسِكَ

66. Quomodo ad te reverti possum? Hoc vestigium securis tuae est.

Proverbii huius inter Arabes notissimi, quod in virum, qui fidem datam fallit, dicitur, originem sic narrant: Duo fratres sterilitate regionis, quam incolebant, multum affligebantur. In propinquo vallis erat pabulo abundans, sed a serpente, qui omnem ibi degentem occidebat, defensa. Frater unus inopia pressus ibi, fratre altero desuadente, camelos suos pascebat et serpentis morsu necabatur. Frater alter fratris necem ulturus vallem intravit et serpentem quaesivit. Huuc serpens sic allocutus esse dicitur: Nonne vides, me fratrem tuum occidis; sed si pacem mecum facere vis, tibi huius vallis usum concedam et quotidie nummum aureum dabo.¹ Pace composita viri status in meliorem statum mutabatur. Tandem autem de fratris morte cogitans serpentem occidere statuit, et ut rem perficeret, securim exacuit. Sed in percutiendo aberrans et petram feriens, ut vestigium remaneret, serpens incolumis in latibulum introgressus est. Tum vir, quem facti poeniteret, foedus ut redintegraret, serpentem rogavit. At ille verbis, quae in proverbii consuetudinem venerunt respondit. Nabeghahus Dsobjanita istam rem versibus descripsit sequentibus:

وَأَنبَى لَا نَقَى مِنْ ذَوَى الْغَيِّ مِنْهُمْ وَمَا أَصْبَحَتْ تَشْكُو مِنْ الشَّجْوِ سَاهِرَةً

1) Arabes credebant, serpentes thesauros custodire.

كَمَا لَقِيَتْ ذَاتُ الصَّغَامِ خَابِلَهَا وَكَانَتْ تَدِيهِ الْمَالُ غِبًا وَظَاهِرًا
 فَلَمَّا رَأَى أَنَّ ثَمَرَ اللَّهِ مَالَهُ وَآتَلَ مَوْجُودًا وَسَدَّ مَقَاقِرَهُ
 أَكَبَّ عَلَى فَلْسٍ يَحْدُ غُرَابَهَا مَذْكَمَةً مَنَسَنِ الْمُعَاوِلِ بَاتِرَهُ
 فَقَامَ لَهَا مِنْ فَوْقِ جَاحِشٍ مُشِيدٍ لِيَقْتُلَهَا أَوْ يُخْطِئُ الْكَفَّ بَادِرَهُ
 فَلَمَّا وَقَاهَا اللَّهُ صَرْبَةً فَاسِهِ وَلِلْبَرِّ عَيْنٌ لَا تَغْمِضُ نَاطِرَهُ
 فَقَالَ تَعَالَى تَجْعَلِ اللَّهَ بَيْنَنَا عَلَى مَا لَنَا أَوْ تَنْتَجِرْ لِي آخِرَهُ
 فَقَالَتْ يَمِينُ اللَّهِ أَفْعَلْ أَنِّي رَأَيْتُكَ مَشْهُومًا يَمِينَكَ فَاجِرَهُ
 أَبِي لِي قَبْرٌ لَا يَزَالُ مُقَابِلِي وَصَرْبَةً فَاسٍ فَوْقَ رَأْسِي ذَاقِرَهُ

„Mihi profecto ex errantibus inter eos accidit (et mane non querebatur moerorem vigilans), simile ei, quod accidit petram habitanti (serpenti) ex amico suo, cui datis opibus uno die intermisso et quotidie mortem expiabat. Et quum is vidisset, Deum opes augere, rem confirmare et paupertatem tollere, securim sumpsit aciem acuens, chalybe confectam, firmum ligonem diffindentem. Tum stetit ei insidians super foramine alte extracto, ut eum necaret, nisi manus properans erraret. Quum autem Deus a percutiente securi eum custodivisset, nam iustitiae est oculus, qui palpebras non contrahit, videns, dixit: Adscende, ut Deus nostram rem dirimat, aut mihi retribuatur. Et dixit: Num iusiurandum Dei faciam, quum te conspexerim infaustum, iusiurandum tuum impium? Per patrem meum! Mihi est sepulchrum, quod non cessat ex adverso mihi esse et percutiens securis super capite meo vertebrae frangens“.

Metrum Thawil est. p. 162.

٦٧ كُلُّ شَيْءٍ يُحِبُّ وَلَدَهُ حَتَّى الْخُبَارَى

67. Omne animal pullum amat et ipsa otis.

In meo codice loco vocis حَتَّى legitur لا, id quod probandum non est. Ex omnibus animalibus otidem dixit, quod eius stultitia in proverbium venit. Dixit, otidem, licet sit avis stultissima, tamen pullum amare eumque volatum docere. Dixit poeta:

وَكُلُّ شَيْءٍ قَدْ يُحِبُّ وَلَدَهُ حَتَّى الْخُبَارَى يَطِيرُ عِنْدَهُ

„Omne animal pullum suum amat, et ipsa avis otis, quae apud eum volat.“

Versus metrum Redjes est. c. l. m. p. 231.

٦٨ كَانَّ عَلَى رُؤْسِهِمُ الطَّيْرُ

68. Quasi super capitibus eorum aves sint.

De quietis, placidis dicitur. Proverbialem hunc loquendi modum poetae in usum suum saepius adhibuerunt. Sic Dsul-Romah:

فَظَلَّتْ تُصَادِيهَا وَظَلَّتْ كَانَتْهَا عَلَى رُؤْسِهَا سَرَبٌ مِنَ الطَّيْرِ نَوْحُ

„Die ei obviam venit et die sic se gerebat, ut super capitibus eius agmen quiescentium avium esse videretur.“

Metrum Thawil est. p. 162.

٦٩ كَانْتُمْ كَانُوا غُرَابًا وَاقِعًا

69. Quasi essent corvus decidens.

Corvus, quando decidit in terram, mox avolare solet. In rem dicitur, quae celeriter absolvitur.

٧٠. كَلَفْتَنِي يَبِضَ السَّمَايِمِ

70. Mandasti mihi ova avis Sammah.

Vocabulum سامة Pl. سمايم avis nomen est hirundini similis, cuius ova nemo assequi potest. Sed legitur quoque: „ova formicarum rubrarum“ et سماسم, si Kamusi auctoritatem sequeris, nomen avis est.

٧١. كَلَفْتَنِي مَخَّ الْبَعُوضِ

71. Mandasti mihi medullam culicum.

Rem difficilem designat.

٧٢. كَسِيرٌ وَعَوِيرٌ وَكُلٌّ غَيْرٌ خَيْرٌ

72. Fractum habens lumbum et monocus, omnes pravi sunt.

Verba haec dixisse fertur Amamah filia Noschbahi ben-Morrah, quam vir monocus e gente Ghathfan, Chalfus ben-Rewahah appellatus in matrimonium duxerat. Quinque filios quum peperisset, tam immerigera in maritum evasit, ut eam repudio dimitteret. Post vir quidam e gente Banu-Solaim, Haritsahus ben-Morrah appellatus, lumbum fractum habens, ut claudicaret, repudiatam a patre et fratre, quibus in itinere occurrerat, in matrimonium sibi petiit, et quum dona pulchra offerret, accepit. Mulier autem rem audiens ista verba dixit, quae in proverbium venientia significant, rem ab utraque parte pravam et vituperandam esse. Forma كَسِيرٌ deminutivum est a كَسِيرٌ pro كَسِيرٌ. Supplendum autem est زوجای mariti mei duo sunt. Dixit poeta:

أَيَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ بِلاَ حِجَابٍ وَكُلُّهُمْ كَسِيرٌ أَوْ عَوِيرٌ

وَأَبْقَى مِنْ وَرَاءِ الْهَابِ وَحْدِي كَأَنِّي خَصِيَّةٌ وَسَوَايَ أَيْرٌ

„Num intrat, qui vult, sine velo, et omnes ii sunt aut lum-
bum fractum habentes aut monoculi, et ego solus post
portam relinquer, quasi testiculus ego sim et caeteri ve-
retrum sint“. Metrum Wafir est. p. 204.

Samachscharius autem, qui عَوِيرٌ وَكَسِيرٌ habet, adnota-
vit, esse, qui عَوِيرٌ وَكَسِيرٌ duorum scopulorum navigantibus
periculosorum nomen esse, putent. De duabus rebus ingratis
proverbium adhiberi.

٧٣ كَانَ مِثْلَ الذَّحَّةِ عَلَى النَّحْرِ

73. Fuit sicut dolor morbi Dsobhah appellati in
guttare.

Vocabulo ذبحة dolor in gutture significatur. Quod s,
quis virum sibi amicum esse putaverat, tum autem eius
perfidiam cognoscens cum alio rem queritur, hic proverbii
verbis respondere potest. Illi morbo similis est, quo homo
extra non liberatur et, ex quo internum damnum patitur.
Samachscharius autem hunc comparandi modum esse dixit:
Istam inimicitiam apparuisse modo, quo ille morbus appa-
reat nisi quod ipsi adflicto occulta fuisset.

٧٤ كَانَ ذَلِكَ زَمَنَ الْفِطَاحِلِ

74. Fuit id tempore Fithahl.

In tempore, quod فِطَاحِلِ (Fithahl) appellatur, interpretes
non consentiunt. Sunt qui dicant, tempus esse, post quod
homines non creati sint, quo lapides molles essent, alii de-
nique Noae tempus esse contendunt. Cecinit poeta
Alahdjldadj appellatus:

وَقَدْ أَتَانَا زَمَنُ الْفِطْحِ وَالصَّخْرُ مُبْتَدِّلُ كَطِيبِ الْوَحْدِ
كُنْتُ رَهِيْنَ هَرَمٍ أَوْ قَتَلِ

„Etsi ad nos venisset tempus Alfithahli, et petra mollis esset ut lutum molle, fuisset oppigneratus senectutis decrepitae aut caedis“. Metrum Sarih est p. 246.

Alius quidam Rubaho poetae sequentes versus tribuit:

لَوْ أَنِّي أُوتِيتُ عِلْمَ الْكَلْبِ عِلْمَ سُلَيْمَانَ كَلَامَ النَّمْلِ
أَوْ أَنِّي عَمَرْتُ عُمَرَ الْجَسَدِ أَوْ عَمَرْتُ نُوحَ زَمَنَ الْفِطْحِ
وَالصَّخْرُ مُبْتَدِّلُ كَطِيبِ الْوَحْدِ كُنْتُ رَهِيْنَ هَرَمٍ أَوْ قَتَلِ

„Si mihi concessa fuisset scientia Alhocli, scientia Salamonis, qua formicarum sermonem intelligeret aut si laertae vita mihi data esset aut Noae vita tempore Alfithahli, quo petra ut lutum molle mollis esset, senectutis decrepitae aut caedis oppigneratus fuisset“.

Metrum Redjes est p. 231. Proverbium, rem antiquo tempore exstitisse, dicit. Samachscharius autem de fertili et bono tempore proverbium adhiberi dixit.

كَانَمَا الْقَمَّةُ الْحَجَرِ ٧٥

75. Est, ac si lapidem deglutiendum ei dedisset.

De eo dicitur, qui loquens ab altero respondente ad silentium redigitur. Samach.

٧٦ كَلَّا جَانِبِي هَرْشَى لَهْنٍ طَرِيقِ

76. Utrique lateri clivi Harschae via est.

Nomen هَرْشَى (Harscha) clivo prope ad locum Aldjahfa sito in terra Tehamah, unde mare conspicitur, datum erat.

In utroque eius latere duae viae erant, quae Meccam ducebant. Peregrinatores in istis incedere solebant.

Dixit poeta:

خُذِي أَنْفَ هَرَشِي أَوْ قَعَاها فَإِنَّهُ كِلَا جَانِبَيْ هَرَشِي لَهْنٌ طَرِيقٌ

„Cape nasum Harschae aut eius occiput, nam utrique lateri Harschae via est“. Metrum Thawil est. p. 153.

De re dicitur, ad quam duabus viis facile perveniri potest.

كَانَ ذَلِكَ كَسِيلِ أَمْصُوخَةٍ ٧٧

77. Fuit id ut extractio rei Omzucha appellatae.

Vocabulo أَمْصُوخَةٍ (Omzucha) res appellatur, quae extrahitur ex herba Tsomam (ثَمَام) appellata. Prodit inde alba res similis tenui ramo, quemadmodum papyrus herba (بردية) extrahitur.

كَأَنَّهُ الذَّكَعَةُ حَمْرَةٌ ٧٨

78. Quasi fructus plantae Thortsuts rubedine sit.

Chalilus dixit, plantam Thortsuts similem esse gossypio in longum excrecentem, tenuem ad rubrum colorem vergentem. Medici ea in concinnando stomacho utuntur. Duae species, una amara altera dulcis, reperiuntur. Conf. Lexic. meum.

كَانُوا مُخَلِّينَ فَلَا تُقُوا حَمْضًا ٧٩

79. Depascebant (cameli) plantas dulces et (per-taesi) ad plantas salsas accesserunt.

Plantae dulces خَلَّة, plantae salsae حَمَضٌ appellantur. Quando cameli plantas salsas depascunt, mox ardenti siti afficiuntur, ut pascere desinant. A camelis in homines translatum proverbium significat. virum, salutem qui ne-

gligeret, in res adversas incidisse, ut inimici gaudium inde perciperent.

٨٠ كَثُرَ لِلْأَمَةِ وَقَلَّ الرُّعَاءُ

80. Multi sunt mulgentes et pauci sunt pastores.

In pastores dicitur, qui mulgent et pastus defectum non curant.

٨١ كَمَنَّ الْكَيْثُ عَلَى الْعَرَجَةِ

81. Ut beneficium, quod pluvia in plantam Ahir-fadj confert.

Arida illa planta, quum pluvia decedit, statim revirescit, ut eceleriter ex illa pluvia utilitatem percipiat. Omnibus clarum esse beneficium, ut nemo non commodum videat, proverbium significat.

٨٢ كَالْقَابِضِ عَلَى الْمَاءِ

82. Sicut manu arripiens aquam.

Hominem designat, cuius spes rei consequendae fallitur. Proverbiali hoc loquendi modo poetae saepius usi sunt. Sic in versu sequente:

فَصَبَحْتُ مِنْ لَيْلَى الْغَدَاةِ كَقَابِضٍ عَلَى الْمَاءِ لَا يَدْرِي بِمَا هُوَ قَابِضٌ

„Hodie mane a Laila mihi accidit, id quod accidit ei, qui manu aquam arripit dum nescit quod capit“.

Metrum Thavil p. 162.

٨٣ كَأَنَّهُمَا نَارُ الْبَاحِبِ

83. Quasi sit ignis cicindelae.

Vocabulum **حباحب** insectum alis rubris praeditum est, quod noctu volans scintillae simile est. Dicitur **نار الحباحب** et **نار ابي الحباحب**. Dixit Alkathamita:

أَلَا إِنَّمَا نِيرَانُ فَيَّسٍ إِذَا شَبَتُوا لِبَطَارِقٍ لَيْدٍ مِثْلُ نَارِ الْحُبَّاحِبِ

„Eheu! ignes gentis Kais hiberno tempore noctu adveni-
enti similes sunt igni cicindelae.“ Metrum Thawil p. 162.

Id est: Parvi sunt ignes, quod avaritiae signum est. Alazmäihus dixit, tempore ante Mohammedem vixisse virum Hobahib appellatum tantâ avaritiâ, ut si quis ignem ex eius lucerna accendere vellet, eam exstingueret.

٨٤ كَأَمْسْتَعِيتُ مِنْ أَلْمَضَاءِ بِالنَّارِ

84. Sicut is, qui contra terram sole torridam ignem in auxilium petit.

Proverbium significat, duas malefaciendi proprietates contra virum congregatas esse. Duae illae proprietates sunt terra sole torrida et ignis.

٨٥ كَأَلْقَابِيسٍ أَلْعَجَّازَنِ

85. Sicut ignem capiens festinans.

De eo dicitur, qui festinat in re necessaria petenda.

٨٦ كَأَمْسَتَرٍ بِالْغَرَضِ

86. Sicut is, qui se scopo sagittariorum tegit.

Hisce verbis utitur is, cui alter terrorem incutere vult minaudc, se timidum non esse declarans, nam qui scopo sagittariorum se tegit, similis est ei, qui non tegitur, quod ibi sagittis feritur.

٨٧ كَاثْمَرِغَ فِي دَمِ الْقَتِيلِ

87. Sicut is, qui in sanguine occisi se volutat.

In eum dicitur, qui malo, a quo remotus est, dum propius accedit, propter incuriam se exponit.

٨٨ كَالْحَيَّودِ عَنِ الرِّبِيَّةِ

88. Sicut deflectens (fera) a fovea venatoris.

De viro dicitur, qui a re, cuius noxam timet, deflectit. Meid. de viro, qui rem, quam scit, cavet. Samachschi.

٨٩ كَالسَّاقِطِ بَيْنَ الْفَرَّاشَيْنِ

89. Sicut decidens inter duo strata.

Vocabulum فرش, stratum, quod lecto inservit, significat. De eo dicitur proverbium, qui inter duas res incertus haeret, ut neque in una neque in altera sit.

٩٠ كَمَشَ ذَلَالَهُ

90. Succinxit laciniam vestis infimam suam.

De eo dicitur, qui in re diligentiam adhibet. In legenda voce كمش in codicibus dubium est. Reiskius كمشهر legendum esse putavit.

٩١ كَلَابِيسِ ثَوْبَيَّ زَوْرَ

91. Sicut is, qui duas vestes mendacii induit.

Proverbium hoc scholio explicatum est: قال الاصمعي انه الرجل يلبس ثياب اهل الزهد يريه بذلك الناس ويظهر من

التخشع اكثر مما في قلبه وفي الحديث المتشبع بما لا يملك
كلايس ثوبى زور وعو الرجل يتكثر بما ليس عنده
كالرجل يرى انه شبعان وليس كذلك
Dixit Alazmäihus: Eum virum esse, qui induit vestes
devotorum, ut ipsum ita vestitum homines cognoscant, et
maiores submissionem, quam in animo habet, ostendit. In
traditione autem est: Is qui se satiatum esse dicit rebus,
quas non possidet, ei similis est, qui duas vestes mendacii
induit. Is autem vir, qui de rebus, quas non possidet,
multa verba facit, similis viro est, qui se satiatum esse os-
tendit, dum satiatum non est“.

٩٢ كَذَابِغَةً وَقَدْ حَلِمَ الْأَدِيمُ

92. Sicut pellem concinnans, quae vermibus cor-
rupta est.

In rem omnino corruptam dicitur. Meid. De re dicitur,
quam tractare incipit vir, postquam eam corruerat. Samach.
Proverbium hoc ad Moahwijjahum scripsisse refertur Al-
walidus ben-Alahkabah in versu sequente:

فَأَنكَ وَالْكِتَابَ إِلَى عَلِيٍّ كَذَابِغَةً وَقَدْ حَلِمَ الْأَدِيمُ

„Tu et epistola ad Ahlijum missa estis similes concinnanti
corium, dum pellis vermibus corrupta est“. Metrum
Wafir est. p. 204.

Dixit Almofadhdhelus, proverbium hoc esse Chalido
ben-Moahwijjah, qui ad gentem Banu-Ahbd-Schams ben-
Sahd pertineret, dicenti:

قَدْ عَلِمَتْ أَحْسَابُنَا تَمِيمٌ فِي الْحَرْبِ حِينَ حَلِمَ الْأَدِيمُ

„Nobilitatem maiorum nostrorum gens Tamim cognovit
in bello, quum pellis vermibus corrupta esset“.

Metrum Sarih est p. 246.

٩٣ كَاذِمًا أَفَرَّغَ عَلَيْهِ ذُنُوبًا

93. Quasi evacuasset super enim situlam.

Sic dicitur, quando unus alterum verbis ad silentium redegit. In Samachscharii opere legitur „ذُنُوبًا من ماء Situ- lam aquà plenam“.

٩٤ كَلَفْتُ أَلْيَكَ عِلْقَ الْقُرْبَةِ

94. Tua causa sudorem utris toleravi.

Loco vocis علق legitur عرق. Sic in Samachscharii opere reperitur et علق pro عرق dictum esse statuunt. Utres ancillae portare solent. Qui igitur utrem portat et inter portandum sudore manat, ut ad alium perveniat, laborem ingratum et difficilem eius causa suscepit. Sic autem proverbium circumscribendum est: كلفت نفسي في الوصول Imposui animae meae, ut at te pervenirem, sudorem utris. Conf. C. V, 56. Samachscharius hoc scholion habet: يراد ماوها اى سافرت فاحتجت الى حمل الماء وقيل معناه انصبت نفسي لاجلك حتى عرفت كما تعرق القربة وعرقها نضح مائها وقيل هو بمعنى علقها وهو معلان يحمل به اى تجشمت لك القربة يريد المسافرة يضرب في تحمل المشاق لاجل صاحبه ويسرى تجشمت اليك, Significatur eius (utris) aqua i. e. iter feci, et tum necesse erat portare aquam. Et dicunt, sensum eius esse: Fatigavi me tua causa, ita ut sudarem, quemadmodum uter sudat. Sudor autem eius (utris) est aqua eius exstillans. Dicunt quoque, vocem علق significationem vocis 'معلان' habere, quae rem designet, cuius ope portetur i. e.

1) De hac voce dubito.

utrem portandum in me suscepi, qua re iter significatur. Adhibetur de molestiis ob socium susceptis. Referunt quoque legendi modum: چشمت اليك

٩٥ كُلُّ أَدَاةٍ خَبْرٌ عِنْدِي غَيْرُهُ

95. Omnia instrumenta panis apud me sūnt prae-
ter illum (panem).

Proverbii huius, quod defectum rei significat, originem talem fuisse narrant. Homines ad hospitem venerant. Postquam discubuerant, mappam ille expandit, super illa molam posuit, eamque non iniectis granis circumvertit. Quam rem videntes quum interrogarent, quid ageret, illis verbis respondit.

٩٦ أَكُلْتُ شَوَائِكُمْ هَذَا جُوفَانُ

96. Num omnis assata haec caro vestra onagri
veretrum est?

Proverbii, quod plures res pravas gradu inter se aequales esse, significat, originem sic tradiderunt: Tres viri unus Fesarita, alter Ahbsita, tertius ad gentem Ahbd-Allah ben-Ghathfan pertinens onagrum venati erant. Quem quum ad cibum praepararent, Fesarita ob rem ipsi necessariam exire coactus erat. Convenerunt igitur inter se duo, ut veretrum dissecarent et sub carne assata occultarent. Ahbdita autem rutabulo movens ignem bonas partes sibi socioque elegit, Fesaritae autem veretri segmenta perrexerit. Hic manducando bonum non esse sentiens, aliud postulavit, et quum semper idem accepisset, verba, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt, dixit.

٩٧ كَسُورَ الْعَبْدِ مِنْ لَحْمِ الْخَوَارِ

97. Ut reliqua pars servi e carne pulli camelini.

In rem dicitur, quam omnino non assequimur. Meid. Samachscharius dixit, proverbium de paupere, vili adhiberi. Narrant servum cameli pullum mactasse et totum edisse, ut nullam eius partem relinqueret.

٩٨ كَفَّتْ إِلَى وَثِيَّةٍ

98. Olla parva usque ad magnam ollam.

In virum dicitur, qui calamitate alterum adficit; tum addita parva eam auget. Samachscharius adnotavit, legi quoque: وَاثِيَّةٌ ampla. Tum, quod praeterca addidit, silentio praetermittendum non est: وقيل الكفت بالفتح الرجل السريع في طلب الولد والوثيية (والوثيية ١.) المرأة العاقلة (يضرب الدلو) في سرعة الاتفاق وذلك أن الرجل إذا كان بهذه الصفة وأصاب امرأة عاقلة فإمن الاحماق ورجا كياسة الولد وافقهها سريريا. Et dicunt, vocem الكفت cum Fatha enunciandam designare celerem in petendo filio, vocem الوثيية designare intelligentem feminam, ut proverbium in celeri consensu adhibeatur. Vir enim ita constitutus, si feminam intelligentem invenit, ut, ne stultos filios paritura sit, non timeat, intelligentem prolem sperans celeriter cum ea consentit“. Conf. Djeuh. s. كفت

٩٩ كَلَاهُمَا وَتَمَرًا

99. Ambo haec et dactyli.

Verba haec Ahmrueo, filio Homrani Djahditae ex uxore Zaduf appellata nato adscribuntur. Quum patris sui camelos pastum duxisset, ad eum, coram quo cremor lactis, dactyli et cameli gibbus stabat, vir fame et siti adfectus accessit rogans, ut ipsi partem cremoris et gibbi

edendum daret. Almuus istis verbis respondit. Ante nominativum كلاهما supplendum est لك tibi erunt ambo haec. Accusativus وتمرا ab omisso verbo رازيدك addam tibi dependet. Sunt autem, qui كليهما legant, ut اطعمك „edendum tibi dabo“ suppleatur. Alii aliter rem explicant; sed sensus idem est. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de viro, qui inter duas res eligendi potestate concessa utramque petat. Conf. C. XXVII, 135.

١٠٠ كَمْسْتَبْضِعُ التَّمَرَ إِلَى هَاجَرِ

100. Sicut is, qui dactylos Hadjarum vendendos portat.

Locus iste quum dactylis abundet, qui illud facit, lucro gaudere non potest. Simili ratione dicitur كَمْسْتَبْضِعُ Sicut is, qui dactylos ad incolas Chaibari vendendos ducit. Dixit poeta Alnabeghahus Djahdita:

وَأَنْ أَمْرًا أَهْدَى إِلَيْكَ قَصِيدَةً كَمْسْتَبْضِعُ تَمَرًا إِلَى أَهْلِ خَيْبَرٍ

„Vir, qui tibi carmen dono mittit, is similis est ei, qui ad incolas Chaibari dactylos vendendos portat.“

Metrum Thawil est. p. 162.

١٠١ كُلُّ خَاطِبٍ عَلَى لِسَانِهَا تَمَرَةٌ

101. Super omnis personae in matrimonium petentis linguâ dactylus est.

In codice Berolin. لسانه legitur, sed suffixum feminini ferri potest, siquidem feminae pro viris quoque in matrimonium petere solebant. Sensus est: Qui rem sibi necessariam petit, dulcia et lenia verba profert.

١٠٢ كَلَّ النَّدَاءُ إِذَا نَادَيْتُ بِجَدُّنِي إِلَّا فِدَايَ إِذَا
نَادَيْتُ يَا مَالِي

102. Omnis vocatio, quum advoco, me auxilio destituit, praeter vocationem meam, quum voco: O opes meae!

Verba Ohaihani sunt. In opibus solis fiduciam ponendam esse censet, hi enim versus sequuntur:

إِسْتَعْنِ أَوْمَتْ وَلَا يَغْرُكَ ذُو نَشِيبٍ مِنْ أَبْنِ عَمَّرَ وَلَا عِمَّ وَلَا خَالَ
إِنِّي أَقِيمُ عَلَى الزُّورَاءِ أَعْمَرَهَا إِنَّ الْخَيْبَ إِلَى الْأَخْوَانِ ذُو الْمَالِ

„Dives esto aut morere et ne decipiat te dives sive patruelis sive patruus sive avunculus sit. Ego cum diligentia Alsauram (opum nomen) colam, nam fratribus dilectus est opes possidens. Metrum Basith. est p. 190.

١٠٣ كَسَفًا وَأَمْسَاكَ

103. Austeritatem et avaritiam?

Accusativus e verbo omisso انجمع „Num colligis? i. e. simul ostendis, pendet, aut idem verbum تمسك et اكسف et supplendum est. Proverbium in austum, qui simul avarus est, dicitur. Conf. Kam. Dj v. كسف

١٠٤ كُلِّ الطَّعَامِ تَشْتَهِي رَبِيعَةُ الْخُرْسِ وَالْأَعْدَارِ
وَالنَّقِيعَةِ

104. Omnem cibum cupis, o Rabiahe! cibum ob mu

lieris partum, cibum ob circumcisionem et cibum ob adventum ex itinere paratum.

In eum proverbium dicitur, qui cibi vehementer avidus est. Meid. Samachsch. Metrum Sarih est. p. 246.

١٥ أَكْثَرُ مِنَ الصَّدِيقِ فَإِنَّكَ عَلَى الْعَدُوِّ قَادِرٌ

105. Multos tibi amicos para, nam hostes in potestate tua erunt!

Verbis hisce et aliis Abdjarus ben-Djabir Ihdjlita filium suum Hadjdjarum, qui Christianus fidem Mohammedicam amplecti volebat, ut rem suam prudenter ageret, admonuit.

١٦ كَمَا خَلَتْ قَدْرُ بَنِي سَدُوسٍ

106. Sicut praeteriit ahenum gentis Banu-Sadus.

Ahenum gentis Banu-Sadus amplum erat, ut duo animalia mactata (جزور) caperet. Isto aheno Althommus ben-Ahjjasch princeps gentis in cibandis hominibus uti solebat, posteo nemo. Accidit autem, ut ad istam gentem vir e gente Banu-Ahmir oriundus Milhabus ben-Schehab appellatus transiret, et hospitio non exciperetur. Iratus igitur hosce versus metro Redjes dixit:

يَا صَاحَ رَجُلٍ ضَامِرَاتِ الْعَيْسِ وَابُكَ عَلَى الطَّمِّ وَجِبْرِ الْقُوسِ
فَقَدْ خَلَتْ قَدْرُ بَنِي سَدُوسٍ وَتَنْنَ فِيهَا بِقَرَى خَسِيسِ
وَسَادَهُمْ أَذْكَدُ ذُو تُيُوسِ قَبَّحَهُ الْمَلِيكَ مِنْ رَثِيسِ
لَيْسَ بِمَحْمُودٍ وَلَا مَرْغُوسِ قَمَا تَبَالَى كُنْتُ فِي سَدُوسِ
أَوْ كُنْتُ فِي قَوْمٍ مِنَ الْمَجُوسِ أَوْ فِي فَلَا قُفْرِ مِنَ الْأَنْبِيسِ

„O socie mi! proficisci iube camelas graciles flavas, cheu tibi! propter Althommum et claustri magistrum. Iam praeteriit ahenum gentis Banu-Sadus et vili tantum hospitio in eo excipiebantur. Princeps gentis est durus, hircorum possessor. Rex (deus) talem principem turpitudine affligat! Non est laudandus et non benedictus, nam quid curas, utrum in gente Sadus verseris an inter Magos aut in desertis ab hominibus vacuis“.

Quod quum suis, ipsum de gente Banu Sadus et aheni interrogantibus narrasset, eius verba in proverbium venerunt. Proverbium de omni re, quae praeteriit et cuius status omnino mutatus est, adhibetur.

١٠٧ كُلُّ أَمْرٍ فِيهِ مَا يَرْمِي بِهِ

107. In omni viro res est, qua petitur (seu contumelia adficetur).

Nemo vitiis liber est. Eadem ratio est proverbio C. I, 65.

١٠٨ كُلُّ أَمْرٍ مُصْبِحٌ فِي أَهْلِهِ

108. Omnis vir mane visitatur in gente sua.

Altera lectio est „in mansione sua“, in „mansione sua“. Quilibet viro res inopinato superveniunt“.

١٠٩ كُلُّ يَجِرُ النَّارَ إِلَى قُرْصِهِ

109. Quilibet ad panem suum ignem attrahit (ut bene coquatur).

Quilibet bonum sibi comparare vult.

١١٠ كُلُّ حَبَّاءَ إِذَا أَكْرَهَ صَدَّ

110. Omnis clavus ferreae loricae, quando cum vi impingitur, sonum edit.

De viro dicitur, qui noxa laesus queritur.

۱۱۱ كَعَارِمَةٌ إِذَا لَمْ تَجِدْ عَارِمًا

111. Instar sugentis feminae, quando sugentem (infantem) non invenit.

Mulier, quando sugentem non invenit infantem, qui lac ei exsugat, ipsa lac sibi exsugit, ne tumor in mammis oriatur. Proverbium autem significat, nos, si alium non inveniamus, rem nostram peragere debere.

۱۱۲ كُلُّ فَحْلٍ يَمْدِي وَكُلُّ أَنْثَى تَقْدِي

112. Omnis admissarius seminis effluvium patitur et omnis femina album humorem ex utero eiicit.

Verbum قَدِي in ove adhibetur, قَدِي autem idem est in feminis, quam مَدِي in maribus. In proverbio distantia inter marem et feminam describitur. Conf. Kam. et Dj.

۱۱۳ كَمَا تَدِينُ تُدَانُ

113. Ut pensas, sic tibi pensabitur.

Ut aliis facis, sic alii tibi facient. Conf. prov. 184 conf. Dj s. دِينَ

۱۱۴ كَلَّا زَعَمْتَ أَنَّهُ خَيْرٌ

114. Non est, quemadmodum dixisti, eum a frigore laesum esse.

Viri duo equiti hiemis tempore occurrerunt et impetum in eum facturi frigore adfectum nil mali ipsis illiaturum esse putarunt. Sed quum illi irruissent eques impetu facto unum eorum confodit. Hic autem confossus proverbii verba dixit, quibus opinionis diversitas significatur. Conf. prov. 54. Samachscharius dixit, hisce verbis unum alterum vituperare, quod deceptus ipsum in calamitatem coniecerit.

١١٥ كَيْفَ تَبْصُرُ الْقَدَى فِي عَيْنِ أَخِيكَ وَتَدَعُ
الْجَدَعَ الْمُعْتَرِضَ فِي عَيْنِكَ

115. Quomodo festucam in fratris tui oculo vides et tignum transversum in oculo tuo non vides?

Parvum vitium in aliis vides, vitia tua magna non vides. In Samachscharii opere loco vocis عَيْنِكَ legitur „guttare tuo“ conf. Math. VII, 3. Luc. VI, 41.

١١٦ أَكْثَرَ مِنَ الْحَمَقَى فَأَوْرَدَ الْمَاءَ

116. Multos stultos acquisivit et tum ad aquam adduxit.

In eum dicitur, qui sibi adiutorem stultum comparavit.

١١٧ كَيْفَ لِي بِأَنْ أَحْمَدَ وَلَا أَرْزَأَ شَيْئًا

117 Quomodo mihi accidet, ut laudem acquiram, et nil opum perdam?

Id est: Laude non ornatur is, cuius opes non diminuntur. I. e. Qui in alios beneficia non confert, is laudem non meretur. Cecinit Abu-Ferasus:

وَكَيْفَ يَنَالُ الْحَمْدَ وَالْوَفْرَ وَافِرٌ

„Et quomodo laudem assequitur, dum divitiae copiosae sunt.
Metrum hemistichii Thawil est. conf. p. 162.

كَا الْمَشْتَرَى الْقَاصِعَاءَ بِالْيَرْبُوعِ ١١٨

118. Sicut is, qui emit latibulum muris pro mure.

De eo dicitur, qui vestigium rei ipsi praeferendum esse habet.

أَكَدْتُ أَظْفَارِكَ إِلَى ١١٩

119. Ad solum durum pevennerunt ungues tui in me directi.

Viro, qui pari ipsi fortitudine, ut eum vincere nequeat, occurrit, proverbium dicitur. conf. Abulf. Annal. I, 118.

كُفَيْتُ الدَّعْوَةَ ١٢٠

120. Votis pro me factis supersedere potes.

Improbis ad monachum Christianum veniens in precibus faciendis, ieiunio caeterisque piis operibus eandem, quam ille agendi rationem sequebatur. Aliquo tempore post quum monacho crucem auream furto abstulisset, abeundi veniam petivit et impetravit. Monachus commeatum itineris dans in valedicendo pro illo vota fecit dicens: *صحبك الصلب*, „Cruces tecum sint!“ At ille proverbii verbis respondit, nam furto ablatam crucem secum portabat. In eum dicitur, qui optat alteri rem, quam is possidet.

أَكْدَحْ لِي أَكْدَحْ لَكَ ١٢١

121. Operam da mihi, operam dabo tibi.

Quod si meis rebus prodesse studes, rebus tuis prodesse studebo.

۱۲۲ كُنْ وَصِيَّ نَفْسِكَ

122. Esto curator tui ipsius!

۱۲۳ أَكْثَرُ الظُّنُونِ مَيُونٌ

123. Maior opinionum pars mendacia sunt.

In mendacio et falsis opinionibus adhibetur, conf. Djeuh. s. radice مِين

۱۲۴ الْكَمَرُ أَشْبَاهُ الْكَمَرِ

124. Glans penis glandi similis est.

In rebus similibus adhibetur.

۱۲۵ كُلُّ ذَنْبِي دُونَ ذَنْبِي

125. Quod attinet ad quemlibet propinquum (amicum), praeter eum est propinquus.

Proverbii sensus esse videtur: Quilibet propinquus seu amicus unicus non est; sed praeter eum est alius.

۱۲۶ كَرِيمٌ وَلَا يُبَاغَةُ

126. Nobilis est et ne quis gloria cum eo contendat!

Littera s, quae voci يباغ addita est, a grammaticis Arabicis Ha silentii, quod in enunciando non auditur, هاء السكت

appellata est. Saepius additur litterae Elif et vocali Fathae in fine vocis, ut eius enuntiatio, sic enim censeo, longior fiat.

١٢٧ كُنْ وَسَطًا وَامْشِ جَانِبًا

127. Esto medius et incede ad latus!

Proverbio huic idem sensus est, quam proverbio Cap VII, 51.

١٢٨ كَصَفِيحَةٍ اَلْمِسِّنْ تَشْحَدُ وَلَا تَقْطَعُ

128. Ut lamen cotis, quod acuit et non secat.

In hominem dicitur, qui alios bonos mores docet et ipse non bene se gerit.

١٢٩ كَدُودَةُ الْقَرِّ

129. Ut bombyx.

De eo dicitur, qui aliorum causa se fatigat. Cecinit Abu-l'Fatahus:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْمَرْءَ طَوَّلَ حَيَاتِهِ مَعْنَى يَأْمُرُ مَا يَرَىٰ أَنْ يُعَاجِلُهُ
كَدُودٌ كَدُودٍ أَنْفَرٍ يَنْسُجُ دَائِبًا وَيَهْلِكُ غَمًّا وَسَطَ مَا هُوَ تَأْسِجُهُ

„Nonne vides, virum, quamdiu eius vita durat, esse afflictum re, quam semper tractat molestiam perferens sicut bombyx, qui semper texit et perit tristitia in medio eius, quod texit.“ Metrum Thawil est. p. 162.

١٣٠ كَذْبَالَةُ السِّرَاجِ نَفِىُّ مَا حَوْلَهَا وَتَحْرِقُ نَفْسَهَا

130. Ut ellychnium lucernae, quod res circum illustrat, at ipsum comburitur.

١٣١ كَفَّارَةُ الْمَسِكِ يُؤْخَذُ حَشْوُهَا وَيَنْبَذُ جِرْمُهَا

131. Ut vesicula musci, cuius interior pars sumitur, sed involucrum abiicitur.

De viro dicitur, cuius interior pars pulchrior exteriorre est.

١٣٢ كَالْبَاحِثِ عَنِ الْمَدِيَةِ

132. Ut cultrum quaerens.

Legitur الشفرة عن cultrum magnum. Narrant, virum praedam attigisse, sed non habuisse instrumentum, quo eam mactaret. Quum autem ista praeda ungulis terram effoderet, eum incidisse in cultrum, quo in mactando animali uteretur. Adhibetur igitur proverbium de eo, qui rem ipsi perniciosam quaerit.

١٣٣ كَالْخَمْرِ يُشْتَهَى شَرْبُهَا وَيَكْرَهُ صَدَاعُهَا

133. Ut vinum, cuius potatio cupitur et cuius cephalaea recusatur.

De viro dicitur, cuius propinquitas cupitur et cuius malum timetur.

١٣٤ كَالْمُصْطَادَةِ بِأَسْتِهَا

134. Ut praedam capiens femina podice suo.

Narrant mulierem cepisse pedibus contractis lacertam, quae inter pedes intrasset. Proverbio utuntur, ut significant, hominem modo haud consueto et facile rem assecutum esse.

١٣٥ كَمَا يَتَغَيَّ الصَّيْدُ فِي عَرِيْسَةِ الْأَسَدِ

135. Ut quaerens praedam in leonis lustro.

De homine rem absurdam et periculosam petente dicitur. Samachscharius dixit hoc e versu Thirimmahi desumptum esse:

يَا ثَجَّيَّ الشَّهْلَ وَالْأَجْبَالَ مُوعِدُكُمْ كَمَبْتَغَى الثَّمِيدِ فِي عَرِيْسَةِ الْأَسَدِ

„O Thajjitae campi et montium! Minitaus vester ei similis est, qui in leonis lustro praedam quaerit.“

Metrum versus Basith est. c. l. m. p. 190. De eo dicitur, qui rem petit, cuius causa in interitum irruit.

١٣٢ كَذَى الْعَرَّ يَكْوَى غَيْرَهُ وَهَوْرَاتِعْ

136. Ut camelus ulceribus adfectus, qui libere pascitur, dum alius uritur.

Abu-Ohbaidahus dixit, hanc rem non fieri. Alius quidam autem dicit, quum nonnulli in grege cameli in labiis ulceribus adfecti sint, sanum camelum ante illorum oculos uri, ut sanandi causa sit. Significat proverbium, insontem pro eo, qui crimen commiserit, poena adfici. Dixit Alnabeghahus:

حَمَلْتُ عَلَى ذَنْبِهِ وَتَرَكْتَهُ كَذَى الْعَرَّ يَكْوَى غَيْرَهُ وَهَوْرَاتِعْ

„Mihi imposuisti eius crimen et me reliquisti, ut camelus ulceribus in labio adfectus libere pascitur, dum alius uritur.“

Samachscharius adnotavit legi quoque العَرَّ cum Fatha scabiem. Versus proverbiiq. metrum Thawil est. C. l. m. p. 162.

١٣٧ كُلُّ أَمْرٍ بِطَوَالِ الْعَيْشِ مَكْذُوبٌ

137. Quilibet vir quoad longitudinem vitae suae ad mendacium impellitur-

Dimidium versus metri Basith est. c. l. p. 190. In Samachscharii opere بطول legimus. Id est: Qui vitam suam

duraturam esse dicit, is spe fallitur. Mulier Hajub (حايوب) appellata fratris mortem deplorans dixit:

كُلُّ أَمْرٍ بِطَوَالِ الْعَيْشِ مَكْذُوبٌ وَكُلُّ مَنْ غَلَبَ الْأَيَّامُ مَغْلُوبٌ

„Omnis vir quoad longitudinem vitae suae ad mendacium impellitur et omnis vir, quem dies vincunt, victus est.“

Hic versus, cuius metrum Basith est (p. 190), nonnisi in codice Berolin. legitur. Voces غلب من mihi esse videntur pro غلبه .

١٣٨ كَالنَّازِي بَيْنَ الْقَرَيْنَيْنِ

138. Ut irruens inter duos coniunctos (camelos).

Qui inter duos coniunctos camelos intrat, pedibus eorum percutitur. Virum designat, qui in rem sibi haud necessariam irruens magnam noxam concipit.

١٣٩ كَأَمَّا حَتَّاضٍ عَلَى عُرْضِ السَّرَابِ

139. Ut is, qui nullo respectu vaporem meridianum tanquam aquae receptaculum adit.

Eum significat, qui rem absurdam et impossibilem petit. In scholiis formae احتاض eadem significatio, quam primae et secundae „aquae receptaculum construxit“ tributa est.

١٤٠ كَرَكِبَتِي الْبَعِيرِ

140. Ut duo cameli genua.

De duabus rebus aequalibus adhibetur. Meid. Legitur quoque: كَرَكِبَتِي الْبَعِيرِ „ut genua caprae“ quae simul, quando camelus in terram decumbit, terram tangunt.

كَفَرَسَى رِهَان ١٤١

141. Ut duo equi certaminis.

De duobus sibi oppositis, qui de victoria certant, proverbium adhiberi Meidanius adnotavit. Samachscharius autem, proverbium de duobus praestantia aequalibus adhiberi, dixit.

كُنْ حُلْمًا كُنْه ١٤٢

142. Sis somnium!

Vir quidam lanceam inter oculos uxoris suae dormientis deposuerat. Quam quum e somno expergefata conspiceret, terrorem concipiens et oculos claudens ista verba protulit, quae in hominem ex re terrorem concipientem dicuntur. Vox كُنْه repetita vox كُن cum pronomine & coniuncta esse videtur.

كَادَ الْعَرُوسُ يَكُونُ مَلِكًا ١٤٣

143. Parum abest, quin sponsus rex sit.

Tanto tum sibi tum familiae in honore sponsus est.

كَأَنَّتِ الشَّمْسُ تَكُونُ صَلَاةً ١٤٤

144. Parum abest, quin sol ignis sit.

Magnam utilitatem designat, quae sol pauperibus adfert, quum ignis locum apud eos teneat. Samachscharius صَلاَةً aestum solis habet.

أَكْبَرًا وَأَمْعَارًا ١٤٥

145. Num superbiam et inopiam (coniungis)?

Accusativus ex omisso verbo تَجْمَعُ coniungis pendet. Vocem كَبِيرًا Meidanius voce عَجَبًا explicavit; at vero Samachscharius vocibus اَرْتَفَاعِ السِّنِّ „senectutem.“

١٢٦ كَفَى قَوْمًا بِصَاحِبِهِمْ خَبِيرًا

146. Optime noscit gens socium suum.

Alcesäius قومَ habet et sic Samachscharius. Almar-sukijjus autem dixit, dicendum fuisse كَفَى بِقَوْمِي خَبِيرًا. Alius quidam dixit, subiectum verbi كَفَى omis- sum esse, ut sic explicandum esset: كَفَى قَوْمًا عِلْمُهُمْ خَبِيرًا. Alcesäii autem legendi modus sic explicandus est: اَكْتَفَى قَوْمٌ كَفَى قَوْمٌ بِعِلْمِهِمْ خَبِيرًا بِصَاحِبِهِمْ. Et versu sequente poetae de- sumtum esse proverbium Samachscharius adnotavit:

إِذَا لَقِيتِ قَوْمِي فَاسْأَلِيهِمْ كَفَى قَوْمًا بِصَاحِبِهِمْ خَبِيرًا

„Quando genti meae tu (o femina) occurris, eam interro- ga, optime enim noscit gens socium suum!“ Metrum Wafir est. p. 204. Proverbium docet, ei, qui hominis conditionem cognoscere velit, ad familiam gentemque eius se convertat, necesse esse.

١٢٧ كُلُّ أَمْرٍ يُعَدُّ بِمَا أُسْتَعِدَّ

147. Quilibet vir cum eo, quod paravit, currit.

Proverbium instigat, ut res nobis necessarias compa- remus.

١٢٨ كُلُّ شَيْءٍ يَنْفَعُ أَمْكَاتِبَ إِلَّا الْخَنْقَ

148. Omnis res excepta strangulatione utilitati est servo, qui sibi ipsi pretium, quo liber- tatem emeret, imposuit.

Servus, qui sibi pretium, quo libertatem emeret, impo- suerat, mulierem in matrimonium petiit. Illa autem se ex-

cusans dixit, se nil praeter se ipsam possidere. At servus, quum se ipsam tradidisset, ista verba dixit, quae proverbii locum occupantia in lucro tam parvo quam magno adhibentur.

١٤٩ كَذَّبَتْكَ أُمُّ عَزْمَكَ

149 Nates tuae te mendacem esse arguerunt.

In eum dicitur, qui minatur.

١٥٠ كَالْكَلْبِ يَهْرُسُ مُوْلَعَهُ

150. Ut canis, qui in eum, qui potum ei praebet, irritatus irruit.

In proverbio بمولعه est pro abiecta praepositione. De eo dicitur, qui virum ipsi beneficientem vituperat.

١٥١ كُنْ مُرِيْبًا وَاعْتَرِبْ

151. Si suspectus es, procul abi!

Qui crimen commisit, ei procul abeundum est, ne in aliorum potestatem veniat.

١٥٢ كُنْ بَرِيْعًا وَاقْتَرِبْ

152. Si a crimine liber es, propinquus esto!

Praecedenti proverbio contrarium sensum offert.

١٥٣ كُلُّ يَأْتِي مَا هُوَ لَهُ

153 Quilibet ad id, quod ei est, venit.

Id est: Quilibet operi suo similis est, id quod in bonam et malam accipitur partem. In codice Berolinensi post له additur اهل dignus.

كُلُّ صَعْلُوكِ جَوَادٌ ١٥٤

154 Omnis pauper generosus est.

Qui parum possidet, hoc non magni habet, ita ut erga alios paucis suis beneficis esse soleat.

كَفَى بِإِمَارَاتِ الطَّرِيقِ لَهُمْ حَشَبًا ١٥٥

155- Via saepius facta eorum iram provocare debet.

Voces „إِمَارَاتِ الطَّرِيقِ“ signa viae seu in via pedibus facta vestigia“ significant, multum ultro citroque quendam ivisse. Proverbii originem talem fuisse narrant: Vir, qui contra gentem iniuste egerat, mane et vespera ad eos transire solebat; quod videns alius, ad iniuriam vindicandam eos impulsurus, istis verbis usus est.

كَلَّا وَلَكِنْ لَا أَعْطَاهُ ١٥٦

156. Minime! sed illud non dedit.

Vir quidam filium ex alia uxore natum male se corpore habentem videns, uxorem rogavit, quaenam huius rei causa esset. Uxor respondit, eum adipem pro cibo ipsi oblatam recusare. Filius autem id audiens proverbii verba dixit, quibus uxorem mendacii arguit.

كَأَلَمْ يَخْتَنِقْ عَلَى آخِرِ طَاحِينِهَا ١٥٧

157. Sicut femina, quae (angore) suffocabatur ad postremam farinae partem molendam.

Mulier frumenti magnam massam molebat. Quum maiorem eius partem in farinam moluisset, axe molae fracto

ipsa maximo taedio adfecta est. Proverbium igitur significat, hominem priore parte operis absoluta, posteriorem ad finem perducere non posse.

كُلُّ مَبْدُولٍ مَمْلُولٍ ١٥٨

158. Omne quod nobis donatur, tandem fastidio nos implet.

Rei, quam attingere non possumus, cupidiores sumus.

كَالْغُرَابِ وَالذِّيبِ ١٥٩

159. Ut corvus et lupus.

Duos viros in una re consentientes esse significat, nam, quando in gregem lupus irrumpit, corvus, ut reliquiis lupi vescatur, sequitur. Sed ab altera parte inter eos est dissensio, nam corvus in praeda capienda lupum non adiuvat:

يُوَاسِي الْغُرَابَ الذِّيبُ فِيمَا يَصِيدُهُ وَمَا صَادَهُ الْغُرَابُ فِي سَعَفِ الدَّخَلِ

„Adiuvat corvum lupus in eo, quod venando capit, et quod corvi capiunt, in ramis palmarum (sc. dactyli) est.

Metrum Thawil est. c. l. m. p. 162.

كَارَهَا حَجَّ يَيْطَر ١٦٠

160. Invito immisso specillo vulnus exploravit veterinarius.

Nonnullis بيطر Baithar viri nomen est, a quo ars veterinaria et veterinarius nomen fortasse accepit; alii nomen a بطر fidit derivant. Proverbium a iumento, cuius detractantis vulnus veterinarius specillo explorat, derivatum in hominem translatum est, qui in alterum contra eius voluntatem beneficia confert.

١٦١ كَالْعَلَاوَةِ بَيْنَ الْفُودَيْنِ

161. Ut sarcinula inter duo onera in iumentis lateribus.

Virum designat, qui in bello sociis utilitati non est.

١٦٢ كَامْشَتَرِي عُقُوبَةَ بَنِي كَاهِلٍ

162. Sicut emens punitionem gentis Banu-Cahil.

Vir, qui a praefecto punitionem gentis Banu-Cahil, quae ipsum non spectabat, emerat, ab ista gente occisus est, quapropter proverbium eum, qui re ipsum non spectante occupatus est, designat.

١٦٣ كَالَّذِي تَرَبَّى زَبِيَّةً فَاصْطِيدَ

163. Sicut is, qui in fovea, quam capiendi leonis ergo foderat, ipse captus est.

Proverbium aut ex poetae versu desumptum aut in versum mutatum est:

كَالَّذِي تَرَبَّى زَبِيَّةً فَاصْطِيدَا

„Sicut is, qui foveam in loco elato capiendi leonis causa foderat; tum captus est.“ (1)

Virum designat, cui res, quam virum adiens ipse petierat, eripitur.

١٦٤ كَالْمُرْدَادِ مِنَ الرَّمْحِ

[1] كَالَّذِي est pro كَالَّذِي. Metrum Sarih est. conf. p. 246. conf. Dj.s.

164. Sicut auctus lanceâ.

Meidanius scholion hoc adiunxit: عو الرجل يطعن فيستحي أن يفر فيدخل في الرمح يمشي إلى صاحبه يضرب لمن lanceâ confoditur; tum pudet eum fugae, quapropter in lanceam se immittit, dum versus alterum procedit. Proverbium de eo adhibetur, qui rem tractat, qua ignominia afficitur; sed aliis rem dubiam reddit“. Ingenue confiteor, me de proverbii sensu dubitare et quaenam praepositionis من vis in proverbio sit, non videre. Vox quoque كَالْمِزْدَادِ, quam a radice زَاد (med. عي) derivavi, aut a زَان (med. و) aut a زَان (med. Hamza) derivari potest. Nec non in scholiis verba et intrat in lanceam“, obscura mihi sunt, ut, quae pro certo adferam, non habeam.

١٦٥ كَيْفَ تَرَى أَبْنَ أَنْسِكَ

165 Quomodo vides filium familiaritatis tuae?

Id est: Qualis tibi videor. Haec verba vir socio suo dicit. Dixit Abu'l-Haitsamus: Dixit haec verba vir se ipsum laudans animae suae i. e. sibi.

١٦٦ كَيْفَ تَرَى أَبْنَ صَفْوِكَ

166. Quomodo vides filium sinceritatis tuae?

Idem est sensus, quam praecedenti proverbio.

١٦٧ أَكْتُبُ شَرِيحًا فَارِسًا مُسْتَمِينًا

167. Inscribe in codicem militum Schoraihum, qui est eques morti se exponens!

Schoraihus nomen militis erat, qui verba haec lustra-

turo exercitum dixit, non desistens, donec alter eum inscripsisset. Proverbium igitur in eum dicitur, qui petendo insistit, donec desideratam rem accipiat.

كَالسَّيْلِ تَحْتَ الدِّمَنِ ١٦٨

168. Sicut aquae fluxus sub fimeto.

Eum significat, qui inimicitiam animo occultat.

كُلُّ قَائِبٍ مِنْ قُوَّةٍ ١٦٩

169. Omnis pullus ex ovo

Omnis res originem habet.

كَفَى بِالْشَّكِّ حَهْلًا ١٧٠

170. Dubium ignorantiae locum tenet.

Abu-Ohbaidahus dixit, si quis de veritate, num veritas sit, dubitet, ignorantiae hoctribuendum esse.

كِحْمَارِي الْعِبَادِي ١٧١

171. Ut asini duo Ihbaditae.

Gens Ihbad Hiram incolebant et Christianierant. Nar rant Ihbaditam, qui duos asinos possideret, interrogatum, uter eorum peior esset, respondisse: هذا ثم هذا hic tum hic, quibus verbis significaret, neutrum praeferendum esse. Proverbium duas res tam pravas, ut neutra praeferenda sit, significat. Conf. Djeuh. s. عبد. Cecinit poeta:

رَجَسَانِ مَا لُهُمَا فِي النَّاسِ مِنْ مَثَلٍ إِلَّا جِمَارَا الْعِبَادِي الَّذِي وَصِفَا
مُجَرَّحَانِ الْكَلَى تَدْمَى نُحُورُهُمَا قَدْ لَزَمَا عَرَقَ الْإِنْسَاعِ وَالْأَكْفَا

„Duae sordes, inter homines eis similes non sunt, nisi duo asini Ihbaditae, qui descripti sunt, renes vulneratos

habentes, sanguinem e iugulis emittentes, lororum et cli-
tellarum sudore semper adflicti.“

Metrum Basith est. p. 190. In Samachscharii opere legi-
mus, homines istos e diversis gentibus originem ducentes ob
regum famulitium, quo occupati fuissent, istud nomen العباد
servi accepisse, aut ab eo, quod ipsis proprium signum,
quo unus alterum cognosceret, verba نحن عباد الله „Nos
servi Dei sumus“ essent.¹⁾

١٧٢ كَلَّا الْبَدَلَيْنِ مُوتَشَبٌ بِهَيْمٍ

172. Omnes duo succedanii sunt generis mixti,
unicolores.

In duas res aequales dicitur. In meo codice et Lug-
dun. lego, proverbium dici in res duas استويا في الشئ in
re aequales, in codice Berolin. استويا في الشر aequales
in malo, et sic Reiskius e coniectura legendum esse putavit.

١٧٣ كُلُّ نَهْيٍ يُحَسِّبُنِي إِلَّا لِلْجَرِينِ فَإِنَّهُ يُرْوِينِي

173. Omne stagnum mihi aquam sorbendam
dat praeter magnum fluvium, nam hic aqua
me satiat.

De eo dicitur, qui maiora beneficia in nos confert, quam
alius.

١٧٤ كُلُّ صَمْتٍ لَا فِكْرَةَ فِيهِ فَهُوَ سَهْوٌ

274. Omne silentium, quod cogitatione caret,
incuria est.

Id est: Incuria, in qua nil boni est.

١٧٥ كَثْرَةُ الْعِتَابِ تُورِثُ الْبَغْضَاءَ

1) Esse autem videntur, qui nomen istius gentis aliter enuncient.

175. Multitudo obiurgationis odium gignit.

١٧٦ أَكْثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ

176 Saepissime mentes a fulminibus cupiditatum prosternuntur.

١٧٧ الْكُفْرُ قَحْبَةٌ لِنَفْسِ الْمُنْعِمِ

177. Ingratitudo animum beneficientis corrumpit.

Scilicet contra eum, cui benefecit.

١٧٨ الْكَلَامُ ذِكْرٌ وَالْجَوَابُ انْثَى وَلَا بُدَّ مِنَ النَّتَاجِ

عِنْدَ الْأَزْدِوَاجِ

178. Sermo mas est et responsum femina, e quorum coniunctione foetus gignatur necesse est.

١٧٩ كُلُّ أَنَاةٍ يَرشَحُ بِمَا فِيهِ

179. Omne vas rem, qua impletum est, exsudat.

Legitur quoque يَنْصَحُ cum eadem significatione. Sic quoque Samachscharius, qui dixit proverbium significare, quemlibet aut bonam aut pravam naturam agendo ostendere

Conf. C. XXIII, 130.

١٨٠ كَفَى بِأَمَشْرِفِيَّةٍ رَأْعَضًا

180. Gladii Maschrefitici optimi monitores sunt.

Gladii Maschrefitici optimi sunt. Nomen a Mascharef (مشارف) vicis in Syria sitis acceperunt. Similis ratio est verbis Ohtsmani: ما يَزَعُ السُّلْطَانُ أَكْثَرَ مِمَّا يَزَعُ الْقُرْآنُ, Quod rex prohibet plus est, quam id, quod lex prohibet.

١٨١ كَرَاكِبِ اثْنَيْنِ

181. Ut duobus iumentis vehens (eodem tempore).

Res fieri non potest. Proverbium adhibetur de eo, qui duas res aggreditur, quarum uni perficiendae par non est.

١٨٢ كَادَ النَّعَامُ يَطِيرُ

182. Prope est, ut struthiocamelus volet.

Rei eventum exspectatum, quippe quum indicia appareant, propinquum esse proverbium significat.

١٨٣ كُلُّ غَانِيَةٍ هِنْدٌ

183. Omnis puella Hinda est.

Significat proverbium, homines aequales esse quoad internam corruptionem.

١٨٤ كَالْجَرَادِ لَا يُبْقَى وَلَا يَذَرُ

184. Sicut locusta, non relinquit.

Locusta avolans nil post se relinquit rebus omnibus consumtis. Proverbium rei gravitatem et gentis interitum designat.

١٨٥ كَمَا تَزْرَعُ تَحْصِدُ

185. Ut seris sic metes.

Hortatur proverbium, ut bene agamus. cf. prov. 112. et Galat. IV, 7. Et sic apud nos dicitur.

١٨٦ كَلَّمَ حَظُورٍ فِي الطَّوْلِ

186. Ut (camelus) in caula retentus et fune in pede uno ligatus.

In hominem transfertur, qui opibus aliisve rebus parum tantum frui potest.

١٨٧ كَالْمَرْبُوطِ وَالْمَرْغِيِّ خَصِيبٌ

187. Ut alligatus, dum pratum herbis abundat.

Proverbium sensu non multum a praecedente differt.

١٨٨ كُنْتُ مَرَّةً نَشْبَةً فَصِرْتُ الْيَوْمَ عَقْبَةً

188. Fui aliquando res infixa et nunc factus sum vicis.

Dicunt, *نَشْبَةٌ* esse pro *نَشْبَةٌ* „Possessor adhaesionis“

i. e. adhaerens; alii autem *نَشْبَةٌ* pro *نَشْبَةٌ* „affixus“ dictum esse contendunt. I. e. Homini affixus eram, qui ex me damnum percipiebat; nunc vero in eius vicem succedens ex ipso damnum percipio. Legitur quoque in proverbio *فَقَدْ أَعْقَبْتُ* I. e.: „Et ab eo recessi.“ In eum dicitur, qui, postquam potens fuerat, vilis fit. Conf. Kam. s. v. *نَشَبَ*.

١٨٩ كَذَبَ الْعَبِيرُ وَإِنْ كَانَ بَرَحٌ

189. Mentitus est onager, etsi a latere sinistro venit.

Proverbium hoc, quod in re difficili, quam consequi posse sperant, adhibent, e versibus sequentibus Abu-Duadi desumptum est:

قُلْتُ لَمَّا نَصَلَا مِنْ قُنَّةٍ كَذَبَ الْعَبِيرُ وَإِنْ كَانَ بَرَحٌ

وَتَرَى خَلْفَهُمَا إِنْ مَضَعَا مِنْ غُبَارٍ سَابِطِ قَوْسٍ قَزَحٌ

„Dixi, quum ambo (canis et onager) ex montis cacumine prodiissent: Mentitus est onager, et si a latere sinistro venit. Et vides post eos, quando per terram abeunt, e pulvere elato Iri similem rem.“

Metrum Basith est. conf. p. 193.

Verbum **كذب** in scholiis sic explicatum est: **أى فتر** I. e. „Languidus est i. e. petendi facultatem dat (iaculatori), etsi a latere sinistro advenit.“ Mihi autem mentendi significatio verbo tribuenda videtur, quia onager a latere sinistro veniens, in quo latere maxima iaculandi facultas est, iaculatori dicere videtur: Tu me sagitta non petes. In hoc igitur poetæ mentitus esse videtur onager.

١٩. كَلَّا يَبْجَعُ مِنْهُ كَبِدُ الْمُصْرِمِ

190. Pabulum, ex quo pauperis iecur dolore adficitur.

Pauper divitis abundantiam videns tristitiâ adficitur. Proverbii igitur verbis magna pabuli abundantia et viri opulentia describitur. In codice Lugd. **يَتَجَع** legitur.

١٩١. كَلَّا حَابِسٌ فِيهِ كَمْرَسِلٌ

191. Pabulum in quo alligans et libere dimittens aequales sunt.

Tanta est pabuli copia, ut nil intersit, num iumentum adligetur an libere dimittatur.

١٩٢. كَلَّا لَا يَكْتُمُهُ الْبَغِيضَ

192. Pabulum, quod is exosum non celat.

Pabuli magnam copiam designat proverbium.

١٩٣ كَعَيْنِ الْكَلْبِ النَّاعِيسِ

193. Ut oculus canis dormitantis.

Rem absconditam, cuius parva tantum pars apparet, significat, quia dormitans canis oculum non omnino claudit, ut parva eius pars appareat. Hanc comparisonem poeta respexisse videtur in versu sequente:

يَكُونُ بِهَا دَلِيلُ الْقَوْمِ نَجْمٌ كَعَيْنِ الْكَلْبِ فِي هَبْيِ قِبَاعِ

„Est in eo (deserto) index (viae) genti stella similis oculo canis inter parvas parum fulgentes, occultas.“

Metrum Wafir est. p. 204.

١٩٤ كَرَهَا تَرَكِبُ الْإِبِلِ السَّفَرِ

194. Invite incedunt cameli in itinere.

Virum, qui invite rem tractat, designat.

١٩٥ كَارَهَا يَطَّحَنُ كَيْسَانَ

195. Invite molit Caisanus.

De eo dicitur, cui res ipsi ingrata imponitur.

١٩٦ كَالْبَغْلِ مِمَّا شُدَّ فِي الْأَمْهَارِ

196. Ut mulus, quum inter equuleos ligatus esset.

In eum dicitur, qui adversario suo similis non est. Versus est, cui praecedit hic:

بَجَمِي ذِمَارٌ مُقَرِّفٌ خَوَارِ

„Defendit dignitatem ignobilis et debilis.“

In codice Lugdun. vocalis Dhamma voci شد addita est.

Metrum Sarih est. conf. l. m. p. 245.

كَاَنَّهُ قَاعِدٌ عَلَى الرَّصِفِ ١٩٧

197. Quasi super lapide candente sederet.

Proverbium virum, qui ad festinandum impellit, designat.

كَيْفَ الطَّلَا وَامَه ١٩٨

198. Quomodo infans eiusque mater (se habet)?

De eo dicitur, qui curis liber rei suae vacat. Conf. Cap. XIX, 5, ubi res explicata est. Conf. Kam. et Djeuh. s. v. رَبِّكَ.

كَفَاقِي عَيْنِي عَمْدًا ١٩٩

199. Sicut is, qui consulto oculum suum eruit.

De viro dicitur, qui errorem commisit et semet periculo exposuit. Codex Berolin. عَيْنِيه habet et sic in versu Ferasdaki legitur. Hoc scholion in Meidanii codice reperitur :
وروى عن ابى شفق راوية الفرزدق قال اتتنى النوار فقالت كلم
هذا الرجل ان يطلقنى قلت وما تريدن الى ذلك قالت كلمه
قل فانيك الفرزدق فقلت يا ابا فراس ان النوار تطلب الطلاق
فقال ما تطيب نفسى حتى اشهد الحسن فاني الحسن فقال يا
ابا سعيد اشهد ان النوار طالف ثلاثا قل قد شهدنا قال فلما
صار فى بعض الطريق قل طالقتك قالت نعم قل كلا قالت اذن
بخزيك الله عز وجل يشهد عليك الحسن وخلقتك فترجم فقال

تَدِمْتُ نَدَامَةً الْكُسْعِي لَمَّا غَدَتْ مِنِّي مُطْلَقَةٌ نَوَارُ

وَكَاَنَتْ جَنَّتِي فُخِّرَجْتُ مِنْهَا كَادَمَ حِينَ أَخْرَجَهُ الصَّرَارُ

فَكُنْتُ كَفَاقِي عَيْنِيهِ عَمْدًا فَأَصْبَحَ مَا يُضِي لَه النَّهَارُ

وَلَوْ أَنِّي مَلَكَتُ يَدِي وَقَلْبِي لَكَانَ عَلَى الْقَدَرِ الْخِيَارُ
وَمَا طَلَّقْتُهَا شَبَعًا وَلَكِنَّ رَأَيْتُ الْدَهْرَ يَأْخُذُ مَا يُعَارُ

„Refertur auctore Abu-Schafkalo, qui poetae Alferasdaki relator (رأوية) erat, dicente: Venit ad me Alnawara dicens: Loquere cum hoc viro, ut repudio me dimittat! Dixi autem ego: Quamnam ob causam hoc vis? Dixit illa: Loquere! Ivi igitur ad Alferasdakum et dixi: O Abu-Ferasc! Alnawara [repudium petit. Dixit ille: Alhasani¹⁾] testimonio hac in re mihi utendum est. Petiit igitur Alhasanum et eum ita allocutus est: O Abu-Saihde! Testis sis, Alnawaram repudio absoluto dimissam esse. Dixit ille: Testis sum. Dixit (relator): Quum ille (Ferasdakus) quadam via esset, dixit: Num repudio te dimisi? Respondit illa: Certe! At ille dixit: [Minime! Tum illa dixit: Si ita est, Deus te ignominia adficiat, testis est contra te Alhasanus et eius coetus et tu lapidaberis. Tum cecinit ille:

Poenitentiam ago sicut Cosäihtä, quum a me Alnawara repudio dimissa esset; erat enim paradisos meus, ex quo exivi sicut Adamus, quum eum Aldhirarus expulisset eique similis eram, qui oculos suos data opera eruit, ita ut dies ei clarus non sit. Quod si vero manus et cordis mei potestatem habuissem, fato contra me electio fuisset (mortem lubenter subiissem). Et non ob satietatem eam dimisi, sed putavi, tempus sumere id, quod mutuo detur“.

1) Est Hasanus Bazrensis.

2) In codice Lugd. legitur **وخليفته** et eius successor, in codice Berol. **وخلقته**

3) In lexico meo ex Reiskii adnotationibus ad exemplar Golii adnotavi, **الضرء** nomen angeli esse, qui Adamum e paradiso expulerit, id quod in **الضرار** corrigendum est, Reiskius enim ex hoc versu significationem hausisse videtur.

٢٠٠ كَالْكَلْبِ عَارَهُ ظُفْرَهُ

200. Ut canis, quem ungula sua abstulit.

Id est: Perdidit eum. Idem sensus est proverbio, quod vide C. XVIII, 39.

٢٠١ كُزِمَ الْجَلَامُ أَعْبَرَ الضَّوَايِنَا

201. Brevis forfex per anni spatium oves intonas reliquit.

Metrum Redjes est. Conf. p. 231. De viro adhibetur, qui quum propter debilitatem suam aliis malum non intulerit, huiusce rei causa se laudat. Meidanus dicit, adjectivum pluralis numeri interdum coniungi cum nomine singularis, quia pluralis adjectivum sequatur et vocem أعبر feminini signum non accepisse, quamvis pluralis praecesserit, quia hic pluralis cum singularis forma consentiat. Mihi videtur esse licentia, quam poetae sibi interdum permissam esse putarunt.

٢٠٢ كَمْ لَكَ مِنْ خُبَاسَةٍ لَا تُقَسَمُ

202. Quot tibi praedae sunt, quae non distribuuntur.

Virum ex multis opibus congregatis, quas in suum usum non adhibeat, nullum commodum capere, significat.

٢٠٣ كِدَادَةٌ تُعْيِي صَلِيبَ الْأَصْبَعِ

203. Pars cibi in olla residua, quae durum digitum fatigat.

Vocabulum كِدَادَةٌ cibi partem ollae fundo adhaerentem, quae digitis duris inde avelli non potest, significat. Virum gravem, qui nulla re commovetur et virum avarum, "quo

nonnisi magna cum molestia beneficia extorquentur, significat.

٢.٤ كُلُّ لَيْلَالِيهِ لَنَا خَنَادِسُ

204. Omnes eius noctes nobis sunt caliginosae.

In virum dicitur, a quo nonnisi res ingratae prodeunt, quibus nos adficit.

٢.٥ كَلَّا النَّسِيمِينَ حُرُورٌ حَرْفٌ

205. Utraque lenis aura ventus fervidus, frigidus est.

Vocabulo نَسِيمٍ venti lenis aura significatur; duali autem et matutinus et vespertinus ventus indicatur. Virum describit proverbium, a quo, bonum quum sperares, malo adficiebaris.

٢.٦ كَالْحَانَةِ فِي أُخْرَى الْأَبْلِ

206. Ut camela desiderio adfecta in camelis postremis.

Illam camelam significat, quae, quum in postremis sit, in primis esse cupit. De eo dicitur, qui de viro ipsius nullam rationem habente gloriatur.

٢.٧ الْكَذِبُ دَاءٌ وَالصِّدْقُ شِفَاءٌ

207. Mendacium morbus est, veritas autem remedium

Id est: Morbus, quo ille adficitur, cui dictum est, nam impedit mendacium, quominus res clare videat.

٢.٨ كَالْمَهْوَرَةِ إِحْدَى خَدَمَتَيْهَا

208. Sicut ea, quae doti accepit unum duorum compedum suorum.

Vocabulum خدمة lorum, quo talus cameli ligatur, significat, tum in compedes, quibus Arabum mulieres utuntur, illa lora translata sunt. Mulier quaedam dotem suam a marito postulans, quum is unum compedem, pedibus eius detractum, ei reddidisset, hunc dotis loco accepit, quapropter hanc stultitiam significat proverbium. Simili ratione dicitur: كالمهورة من مال أبيها et كالمهورة من نعم أبيها Conf. Cap. VI, 160, 161, 162.

٢٠٩ كَيْفَ يَعُقُّ وَالِدًا مِّنْ قَدْ وَكَدَّ

209. Quomodo inobsequens erit in parentem is, cui filius est?

Metrum proverbii Redjes est. Conf. p. 231. Talis dolorum, qui ex filii inobedientia patri oritur, noscit et hanc ob causam inobsequens non erit.

Forma comparativi.

٢١٠ أَكْذَبُ مِنَ الْأَخِيذِ الصَّبْحَانِ

210. Magis mentiens, quam captus, qui potum matutinum sumserat.

Narrant virum, potu matutino sumto, gentem suam relinquentem in copias istam gentem invasuras incidisse et interrogatum, ubi gens esset, respondisse, se, qui in deserto pernoctaverit, gentis suae castra non nosse. Momento autem, quo inter se disputaverint, eum urinam retinere non potuisse. Hac autem de causa quum illis in suspicionem mendacii veniens lancea confossus esset, lacte statim prorumpente mendacium hostes cognovisse et non multo post castra invenisse.

Alferräus grammaticus inter infinitiva sua adtulit اَكْذَبَ Magis mentiens, quam cruditas pulli, qui potum matutinum sumpsit; verbum enim اخَذَ significat, multum fuisse lactis potum, dum pullus matris omne lac exsugeret. Hac autem de causa pullus cruditate laborat; sed ista stomachi cruditas fames ei videtur, ut iterum lac desideret. Sic igitur stomachi cruditati mendacium tribuitur. Sed alii rem aliter explicant.

٢١١ اَكْذَبُ مِنْ اَسِيرِ السِّندِ

211. Magis mentiens, quam captivus Sindus.

Sic dicitur, quod, si Sindorum vilis quidam captivus fit, is se regis filium esse dicit. conf. prov. 240.

٢١٢ اَكْذَبُ مِنْ يَلَمَعِ

212. Magis mentiens, quam vapor meridianus.

Vapor iste e longinquo aqua esse videtur. Alii dicunt vocabulo يَلَمَعِ lapidem splendentem significari, ut aqua esse videatur.

٢١٣ اَكْذَبُ مِنْ اَلْيَهْيَرِ

213. Magis mentiens, quam vapor meridianus.

Conf. proverb. praecedens et Kamus s. v. هير

٢١٤ أَكْذَبُ مِنَ الشَّيْخِ الْغَرِيبِ

214. Magis mentiens, quam senex peregrinus.

Senex septuaginta annos natus inter peregrinos uxorem ducturus se quadragenarium esse dicit.

٢١٥ أَكْذَبُ مِنْ مُجْرِبِ

215. Magis mentiens, quam camelos scabiosos habens.

Duplicem causam proverbii admittere possumus. Aut timens, ne ab ipso petatur pix, se picem non habere dicit aut timens, ne ab aquae receptaculo cameli repellantur, sibi non esse camelos scabie infectos, iurat. Hanc vero ob causam dicere solent: لا آية لمجرب, „Non est iuramentum ei, qui scabiosos habet camelos“ conf. C. XXIII, 387.

٢١٦ أَكْذَبُ مِنَ السَّالِئَةِ

216. Magis mentiens, quam femina butyrum coquendo purgans.

Talem feminam, quod malignum oculum timeat, dicere narrant: قد اُحْتَرَقَ قَدِ ارْتَجَنَ, „Iam corruptum est non bene purgatum, iam adustum est“, quae verba eius mendacium appellant.

٢١٧ أَكْذَبُ مَنْ دَبَّ وَدَرَجَ

217. Magis mentiens, quam qui repsit et qui gradatim incessit.

Id est: Magis mentiens, quam senes et parvuli. Alii autem dicunt, sensum esse, mendacissimum vivorum et mortuorum. conf. Kam. s. v. دَبَّ

٢١٨ أَكْذَبُ مِنْ فَاحْتَةٍ

218 Magis mentiens, quam palumbes.

Dicunt, palumbem voces هذا اوان الرطب „Hoc tempus est dactylorum maturorum“ proferre tempore, quo palma flores non emisit, ut eius verbis mendacium insit. Sic dixit poeta:

أَكْذَبُ مِنْ فَاحِشَةٍ تَقُولُ وَسَطُ الْكِرْبِ
وَالْأَطْلَعُ لَمَّا يَطْبَعُ هَذَا آوَانُ الْأَرْطَبِ

„Magis mentiens quam palumbes, quae inter palmae ramos
dicit, dum flores non enissi sunt: „Hoc tempus est
dactylorum maturorum“. Metrum Redjes est. c. p. 231.

٢١٩ أَكْذَبُ مِنَ الصَّنْعِ

219. Magis mentiens, quam artifex.

Proverbio huic similis sensus, quam proverbio ده درين سعد القين conf. C. VIII, 18. Quemadmodum faber semper, se mox abiturum esse, dicit, ut opus faciat, sic artifex.

٢٢. أَكْذَبُ مِنْ حَبِيبَةِ

220. Magis mentiens, quam Hodjainabus.

Hodjainahus omnium Arabum mendacissimus fuisse dicitur. Fortasse idem est, de quo *احمق من حبينة*, „Stupidior, quam Hodjainahus“ dicitur. conf. C. VI, 156.

٢٢١ اَكْذَبُ مِنَ الْمُهْلَبِ

221. Magis mentiens, quam Almohallabus

Significatur Ebn-Abi-Zofrah et in Scharaf-Aldini et Samachscharii opere legitur اكدب من المهلب بن ابي صفرة. Abu'l'Iekthsanus narravit, homines, quum ille narraret,

dixisse: قد راح يكذب „Iam vespera mentitur“, ipsum autem mentientem vituperasse.

٢٢٢ أَكْفَرُ مِنْ حِمَارٍ

222. Magis incredulus (impius), quam Himarus.

Himarus ben-Mowailih ad gentem Ahd pertinebat. Al-scharkijjus dixit, viri huiusce nomen fuisse Himar ben-Malic ben-Nazr et cum ad gentem Asd (أَسَد) pertinuisse. Virum hunc, qui religioni Mohammedis addictus vallem fertilissimam possideret, quum filii eius venando occupati fulmine occisi essent, a religione defecisse dicentem, se Deum, qui talia filiis suis fecisset, non culturum esse et subditos ad impietatem coegisse, dum repugnantes occideret. Deum autem isto viro occiso vallem vastasse.

٢٢٣ أَكْبَرُ مِنْ عَجُوزِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

223. Grandaevior, quam anus Israelitarum.

Nomen mulieris istius Sarih filia Iosair ben-Iacob¹⁾ fuisse narrant. Ducentos et viginti annos vixisse fertur, ita ut septuaginta annorum vitae spatio peracto semper iuventus ei rediret. Cum Iosepho ea in carcere fuisse narratur. Meid. Scharaf-Aldin.

٢٢٤ أَكْسَبُ مِنْ نَمْلَةٍ وَذَرَّةٍ وَفَارَةٍ وَذَيْبٍ

224. Quaestui magis deditus, quam formica; quam formica parva; quam glis; quam lupo.

Haec animalia omnium quaestui maxime dedita esse Arabes contendunt. In Scharaf-Aldini libro من النمل et من فار legitur.

1) Sarah filia Uschir [filii Iacobi Scharaf-Aldin. Scharih filia Aschrae filii Iacobi Samachsch.

٢٢٥ أَكْسَى مِرِّ بَصَلَةٍ

225. Magis vestitus, quam cepa.

Cepa multis pelliculis oblecta est. De eo dicitur, qui multas vestes induit. Observandum est, comparativi اكسى formam a voce كسى, „tegens“, ita tamen ut sensum tecti obtinuerit, derivatam esse, id quod rarius fieri solet. In Scharaf-Aldini libro البصل legitur.

٢٢٦ أَكْفَرُ مِنْ هَرْمَزٍ

226. Incredulior (impior), quam Hormosus.

Quum Chaledus ben-Alwalidus Mosailimahum vicisset, in regiones Bazrae profectus est. Ibi Hormoso cum magnis copiis ad locum Cathsimah dictum occurrit. Nemo autem religioni Islamiticae infestior erat quam Hormosus, ut eius impietas in proverbii consuetudinem veniret. Chaledus cum ad pugnam cum ipso provocavit et occidit. Hoc tempore Abu-Becri gestum est. Occisi pileus pretium centum milium drachmarum habebat.

٢٢٧ أَكْذَبُ أَحَدُوْتَةٍ مِنْ أَسِيرٍ

227. Magis mentiens in narrando, quam captivus.

Hoc ex poetae versu desumptum esse dicunt:

وَأَكْذَبُ أَحَدُوْتَةٍ مِنْ أَسِيرٍ وَأَرْوَغُ يَوْمًا مِنَ الثَّعْلَبِ

„Magis mentiens in narrando quam captivus, et astutior die quodam quam vulpes“. Metrum Motakarib est. p. 281.

٢٢٨ أَكْذَبُ مِنْ صَبِيٍّ

228. Magis mentiens, quam puer.

Sic dicitur, quod puer iudicio carens omnia, quae in mentem veniunt, loquitur.

٢٢٩ أَكْذَبُ مِنْ قَيِّسِ بْنِ عَاصِمٍ

229. Magis mentiens, quam Kaisus ben-Ahzim.

Hoc ex versu Said-Alchaili desumptum est:

وَلَسْتُ بِفَرَّارٍ إِذَا الْخَيْلُ أَجْجَبَتْ وَلَسْتُ بِكَذَّابٍ كَقَيِّسِ بْنِ عَاصِمٍ
„Non sum fugiens, quando equites recedunt, et non sum
mentiens ut Kaisus ben-Ahzim“. Metrum Thawil est.
p. 162.

٢٣٠ أَكْسَبُ مِنْ فَهْدٍ

230. Magis quaestum faciens, quam lupus cervarius.

Proverbium inde ortum esse dicunt, quod plures lupi cervarii aetate debilitati unum iuvenum habeant, qui praedam ipsis ad vitam necessariam capiat.

٢٣١ أَكْيَسُ مِنْ قِشَّةٍ

231. Astutior, quam pullus simiae.

Proverbium hoc de parvis praecipue adhibetur.

٢٣٢ أَكْمَدُ مِنَ الْخَبَارِيِّ

232. Tristior, quam otis.

Aliud est proverbium مات فلا ن كمد الخباري „Mortuus est quidam tristitia otidis“. conf. C. XXIV, 60. Huiusce proverbii causam ||talem esse dicunt. Avem illam

viginti plumas una vice abicere et caetera nonnisi unam post alteram abicere alia in eius locum enata. Caeteras quoque aves terrore percussas omnes avolare, otidem suo loco manere et ex ea re tristitia adfectam mori. In Scharaf-Aldini opere من حبارى legitur.

٢٣٣ أَكْبَرُ مِنْ لُبَدٍ

233. Annosior, quam Lobad.

Hic Lokmani Ahditae postremus et quidem septimus vultur est, a quo plura proverbia originem duxerunt ex. gr. أتى ابد اخنى عليه الذى, Aevum Lobadum occidit, ابنى على لبد, Perdedit eum idem, quod Lobadum perdidit sc. tempus.

٢٣٤ أَكْثَرُ مِنْ تَفَارِيقِ الْعَصَا

234. Plures, quam dissectae partes baculi.

Conf. C. I, 145. C. II, 162.

٢٣٥ أَكْفَرُ مِنْ نَاشِرَةِ

235. Ingratior, quam Naschirahus.

Narrant, matrem Naschirahum vivum sepelire voluisse, quum eum educare non posset, sed quominus faceret, impeditam fuisse a Hammamo ben Morrah ben-Dsohl ben-Schaiban, qui eum educaret. Hunc autem benefactorem suum ut occideret, Naschirahum operam dedisse. Meid. Scharaf-Aldinus autem sic narravit: Colaibo ben-Rabiah Taghlebita a Djassaso ben-Morrah Schaibanita occiso et hanc ob causam inter gentem Beer et Taghleb bello orto Naschirahus Hammamum, quum Djassasi frater esset, nil ab eo timentem occidit et ad gentem Taghleb se contulit. Quapropter poeta in eum dixit:

لَقَدْ عَيَّلَ الْإِيْتَامَ طَعْنَةُ نَاشِرَةٍ أَنَاشِرُ لَا زَالَتْ يَمِينُكَ أَشِرَةٌ

„Iam percussio Naschirahi orphanos egenos reddidit! O Naschirahe! dextera tua semper amputata sit!“

Metrum versus Thawil est. p. 162.

٢٣٦ أَكْرَمَ مِنَ الْعَذِيقِ الْمَرْجَبِ

236. Honoratior, quam palma dactylis abundans fulcita.

Palma, quae dactylis onusta est, honoratur. Hamsahus dixit, maiorem Arabum partem sine articulo من عذيق dicere.

٢٣٧ أَكْرَهُ مِنْ خَصَلْتَنِ الضَّبْعِ

237. Odiosior, quam duae res hyaenae.

Res duae hyaenae sunt duae res ingratae eligenti. Narrant enim Arabes, vulpem rogasse hyaenam, a qua venando capta esset, ut in ipsam gratiam conferret et hyaenam respondisse, se ei veniam eligendi inter res duas dare. Vulpes, quum, quatenus illae res essent, interrogasset, responsum tulit: Aut vorari aut dilacerari. Conf. XVIII, 45.

٢٣٨ أَكْمَنَ مِنْ عَيْثِ

238. Latentior, quam scarabaeus.

Dicunt, vocabulo عَيْثِ scarabaeum significari, qui portas veteres tundens non conspiciatur, donec portam perforaverit. Sed in meo codice quum غَيْثِ legatur, hanc significationem sub غَيْثِ in lexico meo adnotavi. Hic secutus sum legendi modum codicum Lugd. et Berol.

٢٣٩ أَكْمَنَ مِنْ جَدَجِدِ

239. Latentior, quam scarabaeus (Djodjdjod).

Djodjdjod scarabaei nomen est, qui in desertis ab occasu solis usque ad Auroram sonum edit, sed non apparet.

٢٤. أَكْذَبُ مِنْ أَخِيذِ الدَّيَّامِ وَمِنْ مَسِيلِمَةَ

240 Magis mentiens, quam captivus Dilemita;¹⁾
quam Mosailimachus.²⁾

٢٤١ أَكْثَرُ مِنَ الدَّبَّاءِ وَمِنَ الذَّمَلِ وَمِنَ الْغَوَّاءِ
وَمِنَ الرَّمْلِ

241. Copiosior, quam locustae exiguae; quam formicae; quam locustae; quam arena.

٢٤٢ أَكْثَرُ مِنَ الْأَرْضِ

242. Magis abscondens, quam terra.

٢٤٣ أَكْرَمُ مِنَ الْأَسَدِ

243. Generosior, quam leo.

Sic dicitur, quod leo satiatus animalia ad ipsum transeuntia non lacerat.

٢٤٤ أَكْرَهُ مِنَ الْعَلَقَمِ

1) Eadem proverbii causa est quam prov. 210.

2) Mosailimah nomen viri, qui prophetam se confessus est in regione Iemamae. Tempore Abu- Becri occisus est. Abulfed An. T. I. p. 210 sqq.

244. Odiosior, quam colocynthis.

٢٤٥ أَكْرَمُ مِنْ أَسِيرِي عَنْزَةٌ

245. Generosior, quam duo captivi gentis Almasah.
Erant Hatim Thai et Calib ben-Mahmah.

Proverbia recentiora.

٢٤٦ كُلُّ شَيْءٍ وَتَمَنَّهُ

246. Omnis res et eius pretium.

٢٤٧ كُلُّ بُؤْسٍ وَتَعِيمٍ زَائِدٌ

247. Omnis adversitas et voluptas cessat.
Proverbium hoc in meo codice non legitur.

٢٤٨ كُلُّ مَمْنُوعٍ مَتَّبُوعٌ

248. Omne prohibitum desideratum est.

٢٤٩ كُلُّ مَا قَرَّتْ بِهِ الْعَيْنُ صَالِحٌ

249. Omne, quo tranquillus et contentus fit
homo, probum est.

٢٥٠ كُلُّ زَائِدٍ نَاقِصٌ

250. Omne auctum diminuitur.

٢٥١ كُذِّهِمْ إِلَىٰ فَرَحٍ

251. Omnis moeror ad gaudium ducit.

In codice Berolinensi B. legitur كل هم يفضى الى فرح.

٢٥٢ كُذِّ أَمْرِي ۖ مُخْتَطَبٌ فِي حَبْلِهِ

252. Omnis vir ligna colligit in funem suum.

Id est. Omnis vir suo commodo inservit.

٢٥٣ كُذِّ غَرِيبٍ لِلْغَرِيبِ نَسِيبٍ

253. Omnis peregrinus peregrino cognatus est.

٣٥٤ كُذِّ مَا هُوَ أَتٍ قَرِيبٌ

254. Omne id quod venit, propinquum est.

In codice Berol. B. كل ات فهو قريب.

٢٥٥ كُذِّ رَأْسٍ بِهِ صَدَاعٌ

255. Omni capiti cephalaea est.

٢٥٦ كَلَّمَا كَثُرَ الْجَرَادُ طَابَ لِقَاطُهُ

256. Quotiescunque multae sunt locustae, collectio earum bona est.

٢٥٧ كَلَّمَا كَثُرَ الدَّبَابُ هَانَ قَتْلُهُ

257. Quotiescunque locustae multae sunt, facilis est occisio earum.

In codice meo et Lugdun. الدباب, sed in codice Berol. et Pocock. nec non in codice Berol. B. السدباب muscae legitur.

٢٥٨ كُلِّ وَأَشْبَعِ ثُمَّ أَزِلْ وَأَرْفَعِ

258. Ede et satia te, tum remove et tolle!

٢٥٩ كُلِّ فِي بَعْضِ بَطْنِكَ وَتَعَفِّ

259. Ede in ventris tui parte et sanum te servabis!

Id est: Ventrem tuum non omnino imple!

٢٦٠ كُلِّ كَثِيرٍ عَدُوٌّ لِلطَّبِيعَةِ

260. Omne multum naturae inimicus est

Deest in codice Berol. et Pocockiano.

٢٦١ كَثَرَةُ الشَّكِّ مِنْ صِدْقِ الْحَمَامَةِ عَلَى الْبَاقِينَ

261. Multa dubitatio oritur ex sinceritate, qua certum custodimus.

٢٦٢ كَمْ مِنْ صَدِيقٍ أَكْسَبْتَنِيهِ الْعِبْرَةَ وَسَلَبْتَنِيهِ
الْحَبْرَةَ

262. Quot amicos lacryma mihi acquisivit et notitia eripuit.

Lacrymae meae misericordiam et amicitiam hominum mihi acquisiverunt; sed quum ipsis mea calamitas nota esset, a me recesserunt.

٢٦٣ كَانَ لِسَانُهُ يَخْرُاقُ كَعِيبٍ أَوْ سَيْفٍ ضَارِبٍ

263. Ac si eius lingua gladius ligneus ludens aut ensis secans esset

Vocabulum **مخرق** strophium convolutum, quo in ludo **خطيمة** appellato ad percutiendum utuntur, significat, tum quoque de gladio ligneo adhibetur.

٢٦٤ كَلِ الْبَقْلَ مِنْ حَيْثُ يَوْتِي بِهِ

264. Ede olus, unde tibi adfertur.

٢٦٥ كَفَّ بِأَخْتِ خَيْرٍ مِنْ كَرِّ عِلْمٍ

265. Manipulus fortunae melior est, quam magnum onus scientiae.

Vocabulum **كر** speciem mensurae aridorum significat circiter quantum sex asini portare valent. conf. lex. meum. Silentio praetereundum non est, in Pocockiano et codice Berol. B. **من كنز علم**, „quam thesaurus scientiae“ legi.

٢٦٦ كَيْفَ تُؤَيِّدُكَ وَجَفَّ الْقَلَمُ

266. Quomodo te defendis, dum calamus siccus est.

Id est: Dum res finita est et mutari non potest.

٢٦٧ كَفَى الْمَرْءُ فَضْلًا أَنْ تُعَدَّ مَعَايِبُهُ

267. Viri meritum probat, quod eius vitia enumerantur.

٢٦٨ كَعْبَةُ اللَّهِ تَعَالَى لَا تُكْسَى لِأَعْوَزَ

268. Templum Dei per pauperem non vestitur.

Templum Meccae quotannis ab imperatore Egypti vestiebatur, quae res sumtuosa erat. conf. De Sacy Chrest. Arab. T. I, p. 257. ed pr.

٢٦٩ كَالْكَعْبَةِ تَزَارُ وَلَا تَزُورُ

269. Ut templum Dei visitaris et non visitas.

In codice meo تَزَارُ وَلَا تَزُورُ, in codice Berolin. تَزَارُ وَلَا تَزُورُ, „visitaris et non rogaris ut visites“ in codice Lugd. „visitaris et non visitas et non rogaris, ut visites“ legitur.

٢٧٠ كُلُّ إِنْسَانٍ وَهَمٌّ وَمَيِّمُونَ وَدَنَةٌ

270. Omnis homo et eius moeror et fortunatus et eius cadus.

In Burckhardti libro p. 166 et in codice Berol. B. nil nisi كُلُّ إِنْسَانٍ وَهَمٌّ legitur.

٢٧١ كُتِبَ الْوَكَلَاءُ سَفَاتِجُ الْهُومِ

271. Litterae (codices) administratorum syngraphae bonae (accepta) sollicitudinum sunt.

Id est: Litterae, quibus administratorum munus nobis traditur, eae syngraphis bonis sollicitudinum similes sunt, quia cum isto munere curae coniunctae sunt.

٢٧٢ كُلُّكُمْ طَالِبُ صَيْدٍ

272. Omnes vos praedam petitis.

Sequitur للمَرَايِ „de hypocrita.“ Vox للمَرَايِ in meo codice ita scripta est, ut pars proverbii esse videatur, in codice Berol. litterae { signum Hamza superscriptum est, ut loci videndi, faciei significatio ei tributa videatur. Attamen vero quum in codice meo et Lugd. littera { signum Meddae habeat, in manuscripto autem

Pocockiano ista vox desideretur, explicandi proverbii causa eam additam esse putavi.

٢٧٣ كَأَنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ مِنْ جِرْمِهِ

273. Est ac si sol ex eius corpore oriatur

De superbo dicitur. In codice Berol. sic proverbium legitur: كان الشمس تطلع من حر امه

٢٧٤ كَانِ سِنْدَانَا فَصَارَ مِطْرَقَةً

274. Fuit incus et factus est malleus fabri ferrarii.

In vilem dicitur, qui |potens evasit. In Burekhardtii libro proverbium vitiose sic legitur: كان سندال فصار مطرقة.

٢٧٥ كَمَا طَارَ قَصُوءُ جَنَاحِهِ

275. Memento, quo volavit, eius alam praeciderunt,

Viri praefecturam non durasse significat. In codice Berol. B. loco vocis كما legitur كلما quotiescunque.

٢٧٦ كَشَّاحَانُ بِخَلٍّ وَزَيْتٍ

276. Leno ob acetum et oleum.

In codice Lugd. كشحان legitur.

٢٧٧ كَأَمْرَاةُ الشَّكْلَى وَالْحَيَّةُ عَلَى أُمْقَلَى

277. Ut mulier prole orba et serpens super sargine.

In separatione et moerore adhibetur. Loco vocis الحية serpens manuscriptum Pocock. الحبة granum habet.

٢٧٨ كَلَامُهُ رِيحٌ فِي قَفْصٍ

278. Sermo eius est ventus in cavea.

Id est: Inutilis est. conf. C. X, 213.

كُنْ يَهُودِيًّا تَامًّا وَلَا فَلَا تَلْعَبْ بِالتَّوْرَةِ ٢٧٩

279. Esto ludaeus perfectus, si non, lege ne ludas!

De hoc proverbio conferas Burckhardti librum p. 166.

كُتِبَتْ لَهَا طَرَاةٌ ٢٨٠

280. Scriptae ei fuerunt litterae lectores abigentes.

Id est: litteras commendaticias, quae ei nil profuerunt.

كَالضَّرِيعِ لَا يُسَمِّنُ وَلَا يَغْنِي مِنْ جُوعٍ ٢٨١

281. Ut mammosa, quae neque pinguefacit neque sitim exstinguit.

كَهَيَّهٖ تَأْكُلُ أَوْلَادَهَا ٢٨٢

282. Ut felis, quae pullos suos vorat.

Verba haec Alsajjidus Alhimjarita in Ajischam dixisse fertur.

كَلَامُ اللَّيْلِ يَمْحُوهُ النَّهَارُ ٢٨٣

283. Sermonem noctis dies delet.

Hemistichium versus metri Wafir (p. 204) est. Quibus verbis Harun-Alraschidus usus esse dicitur, quum pulchra femina ipsi noctis tempore data promissa manere non impleret. Simili modo in urbe Cairo dicunt: كَلَامُ اللَّيْلِ يَمْحُوهُ النَّهَارُ. Sermo noctis butyro unctus die lucente diffluit. conf. Burckhardt. p. 216.

٢٨٤ كَأَنَّ وَجْهَهُ مَغْسُولٌ بِمَرَقَةِ الذَّيْبِ

284. Quasi eius facies lavata esset iusculo lupi
(al. peccati).

In codice Lugd. et Berol. الذنب peccati legitur. In codice Paris. punctum diacriticum deest. In meo codice الذنب lupi legitur. Pocockius putavit, proverbium eum, qui pudore careat, designare.

٢٨٥ كَأَنَّهُ سَهْمٌ زَالِجٌ

285. Quasi sagitta celeris esset.

In scholiis codicis mei et Lugd. sic explicatum est: „fulmen rapiens“, at vero in codice Berol. legitur „aut fulmen rapiens“, ut ad proverbium pertineat. Non male. In celeriter incedentem adhibetur. Legitur quoque سهم زالف.

٢٨٦ كَأَنَّهُ حِكَايَةٌ خَلْفَ الْأَزَارِ

286. Quasi is narratio pone velamen esset.

In foedum, turpem dicitur.

٢٨٧ كَأَنَّهُ وَقَعَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ

287. Quasi in ventrem matris suae incidisset.

Id est: Rebus prosperis et commoditate vitae usus est.

٢٨٨ كَأَنَّهُ أَبْخَرُ نَتْفٍ سِبَالُهُ

288. Ut ore foetens, cuius barba in superiore labio evulsa est.

In hominem tetricum dicitur.

٢٨٩ كَالْبَخْرَاءِ عِنْدَ صَدِيقِهَا

289 Ut ore foetens femina apud amicum suum.

Silentium tenentem significat.

٢٩٠ كُرْدِي يَسَاخَرُ جُنْدِي

290. Curdus natione irridet militem.

Sic dicunt significaturi, virum se solertem gessisse contra virum ipso solertiore.

٢٩١ كُنْ عَامِيًا تَجَاهِلِ نَاطِقًا كَعِي

291. Esto doctus ut ignarus, loquens ut blaesus.

٢٩٢ كَلَمَنَاهُ فَصَارَ نَدِيمًا

292. Cum eo locuti sumus et factus est sodalis.

٢٩٣ كَالذِّئْبِ إِذَا طُلِبَ هَرَبَ وَإِنْ تَمَكَّنَ وَثَبَ

293. Ut lupus, qui fugit, quando petitur, et insilit, quando ei possibile est.

٢٩٤ كَذَنِبَ الْحِمَارُ

294. Ut cauda asini.

Rem, quae neque crescit neque minuitur, significat. In Burekhardti libro (q. 167) sic legitur: كَذَنِبَ الْحِمَارُ لَا يَزِيدُ وَلَا يَنْقُصُ, „Ut cauda asini, qui neque crescit, neque deminuitur“. Pars scholii cum proverbio ibi coniuncta est.

٢٩٥ كَلَابَرَةٌ تَكْسُو النَّاسَ وَاسْتَهَا عَارِيَةً

295. Ut acus, quae, dum homines vestit, nudo podice est.

In Burckhardti libro (p. 167) proverbium sic legitur :
 ,,Ut acus, quae vestit homines,
 dum ipsa nuda est“.

٢٩٦ كَالْعَصْفُورِ إِنْ أَرْسَلْتَهُ ذَاتٌ وَإِنْ قَبَضْتَ عَلَيْهِ مَاتَ

296. Ut passer, qui, si eum dimiseris, abit, sin autem prehenderis, moritur.

٢٩٧ كَلِمَةٌ حُكْمٍ مِنْ جَوْفِ خَرِبٍ

297. Verbum iudicii ex ventre vastato.

De sensu proverbii dubito. Reiskius جوف خرب ventrem vacuum esse putavit.

٢٩٨ كَالْكِمَاءِ لَا أَصْلَ ثَابِتٍ وَلَا فَرْعَ نَابِتٍ

298. Ut tuber terrae cui neque radix firma neque ramus crescens est.

٢٩٩ كَصَاحِبِ الْفِيلِ يُرَكِّبُ بَدَانِقَ وَيُنْزِلُ بَدْرَهُمْ

299. Ut dominus elephantis, qui pro pretio Daneki vehi permittit, pro drachma descendere sinit.

Danekus sexta Drachmae pars est.

٣٠٠ كُنْ ذَكُورًا إِذَا كُنْتَ كَذُوبًا

300. Sis recordans, quum mendax es.

Si mentiris, ne obliviscere verba tua In codice Berol.
B. loco vocis إِذَا quum legitur ان si.

٣٠١ كَثْرَةُ الضَّحِكِ تُذْهِبُ الْهَيْبَةَ

301. Multitudo risus verecundiam tollit.

٣٠٢ كَفَى بِأَمَوْتٍ نَآيَاً وَاعْتِرَاباً

302. Mors est perfectus discessus et peregrinatio.

٣٠٣ كَلْبٌ مُبْطِنٌ بِخَنْزِيرٍ

303. Canis ventrem collapsum habens pro sue.

٣٠٤ كَثِيرُ الرَّعْفَرَانِ

304. Multus croci.

In eum dicitur, qui rem molestam suscipit.

٣٠٥ كَبَتَ اللَّهُ تَعَالَى كُلَّ عَدُوٍّ لَكَ إِلَّا نَفْسَكَ

305. Prosternat Deus omnem tibi inimicum prae-
ter animam tuam!

٣٠٦ كَمْ فِي ضَمِيرِ الْغَيْبِ مِنْ سِرٍّ مُحَاجَبٍ

306. Quot in mente occulti sunt secreta occulta!

Loco vocis ضمير Pocockius legit ضمير, id quod vitio-
sum est. Vertit autem: „Quot sunt in eo, quod continet
tempus absens, secreta obteeta“.

٣٠٧ كَلَامٌ لِّبَيْنٍ وَضَلَمٌ بَيْنَ

307. Sermo lenis et iniustitia manifesta.

٣٠٨ كَانَمَا فُقِيَءٌ فِي وَجْهِهِ الرُّمَانُ

308. Quasi in eius facie malum punicum ruptum esset.

Loco vocis الرمان malum Punicum in duobus codd. النرمان tempus legitur. Rubram faciem significare pro-verbium, putavit Pocockius. Sed fieri quoque potest, ut indicet, eum propter acrem corticis succum oculos contra-herere et austerum vultum ostendere.

٣٠٩ كَانَمَا زَوَى بَيْنَ عَيْنَيْهِ عَلَى الْحَاجِمِ

309. Quasi id, quod inter suos oculos contra me collegit, cucurbitularum instrumenta sint.

Proverbium pars versus poetae Alahscha appellati est, qui apud Djeuharium sic sonat:

يَزِيدُ يَغْضُ الطَّرْفَ دُونِي كَانَمَا زَوَى بَيْنَ عَيْنَيْهِ عَلَى الْحَاجِمِ

„Jasidus demittit visum me non adspiciens, quasi id, quod inter oculos suos collegit, cucurbitularum instrumenta sint“. Metrum Thawil est. p. 162.

Qui versus in causa est, cur mei et codicis Lugd. lecti-onem في عَيْنَيْهِ Pocockius de corrugato fronte proverbium intelligit.

٣١٠ كَمْ مِنْ يَدٍ صَنَاعٍ فِي الْكَسْبِ خَرَقَاءٍ فِي

الْأَنْفَاقِ

310. Quot manus in quaestu agiles, in erogando stupidae!

In Burckhardti libro p. 168. sic legitur: كَمَّ مِنْ يَدٍ ضَعُفًا. Vox ضَعُفًا falsa est. Nec non voci خَرَقًا falsam significationem liberalis tribuit.

٣١١ كَمَّ حَاسِدٍ أَعْيَاذُ مِنِّي غَيْرَ حَرْقِ الْأَرَمِ

311. Quot invidi contra me nil aliud potuerunt, quam stridere dentibus !

٣١٢ الْكَيْسُ نَصْفُ الْعَيْشِ

312. Intelligentia dimidium vitae est.

٣١٣ الْكِبَرُ قَائِدُ الْبُغْضِ

313. Superbia est odii dux.

٣١٤ الْكَدَرُ مِنْ رَأْسِ الْعَيْنِ

314. Spurcities est ex Ras-Alaihno.

Ras-Alaihn vel Ras-Aihn nomen oppidi in Mesopotamia siti est. Et sic in codice Berol. B. legitur.

٣١٥ الْكَيْدُ أَبْلَغُ مِنَ الْإِيدِ

315. Astutia efficacior est, quam robur.

٣١٦ الْكَلَابُ تُشْبَعُ خُبْرًا

316. Canes pane satiantur.

In eum dicitur, qui tibi beneficii loco escam dat.

٣١٧ الْكَفَالَةُ نَدَامَةٌ

317. Sponsio est poenitentia.

٣١٨ الْكَرَمُ فِطْنَةٌ وَاللُّومُ تَغَافُلٌ

318. Generositas est intelligentia (prudentia) et vilitas est socordia (negligentia).

٣١٩ الْكُنَى مُنْبِهَةٌ وَالْأَسْمَى مُنْقِصَةٌ

319. Cognomina hominis dignitatem ostendunt, nomina defectus (detrimendum) sunt.

Cognominibus aliquem appellare honori ducebant Arabes. conf. libr. meum Select. ex hist. Haleb. p. 38 sq. version. nec non Chrestom. meam novam p. 40 l. 6 et l. 11.

٣٢٠ الْكَرِيمُ لَا يَحْلِمُهُ التَّجَارِبُ

320. Nobilem experientia intelligentem non reddit. Naturâ enim intelligens est.

٣٢١ الْكَافِرُ مَوْقَى الْمُؤْمِنِ مُلْقَى

321. Impius (non Mohammedanus) custoditur, pio (Mohammedano) obviam venit.

٣٢٢ الْكَافِرُ مَرْزُوقٌ

322. Impius victum quotidianum accipit.

٣٢٣ الْكَلْبُ لَا يَنْبَحُ مَنْ فِي دَارِهِ

323. Canis non allatrat eum, qui in domo sua est.

In codice meo من omisum est. Et apud Burekhardtum p. 168. „الكلب ما ينبح في داره“ Canis in domo sua non latrat“ legitur.

٣٢٤ أَكْتُبُ مَا وَعَدَكَ عَلَى الْجَمَدِ

324. Scribe id, quod tibi promisit, super glacie.

In codice meo على الجمل „super camelo“ legitur. In Pocockiano على الحمد est.

٣٢٥ اُكْسِرِي عُوْدًا عَلَى أَنْفِكَ

325. Frange (o femina) lignum super naso tuo!

Verbis hisce in eum utuntur, quem vi cogere et dolo circumvenire volunt.

٣٢٦ كَالْبَزْجِيِّ إِنْ جَاعَ سَرَقَ وَإِنْ شَبِعَ زَنَى

326. Ut Aethiops, qui famelicus furatur, satius stuprum facit.

Omnino perditum hominem designat. In Burekhardti libro p. 169. sic legitur كل عبد ان جاع سرق وان شبع فسف „Omnis servus famelicus furatur, satius scortatur.

٣٢٧ كَأَنَّهُ سِنُورٌ عَبْدُ اللَّهِ

327 Ac si felis Ahbd-Allahi esset.

In eum dicitur, qui aetate creescens crescit ignorantia et vitiis Dj.

كَسَنُورٍ عَبْدُ اللَّهِ يَبِيعُ بِدِرْهَمٍ صَغِيرًا فَلَمَّا شَبَّ يَبِيعُ بِقِيْرَاطٍ

„Ut felis Ahbd-Allahi, quae parva drachmae pretio vendita erat, adulta siliquae pretio venundata est.“ Metrum Thawil est. p. 162.

٣٢٨ كَأَحْصِي يَفْتَاخِرُ بِرَبِّ مَوْلَاهُ

328. Ut castratus, qui domini sui penem gloriatur.

Caput XXIII.

L i t t e r a L a m.

١ لَوْ ذَاتُ سِوَارٍ لَطَمَتْنِي

1. Si femina armillâ ornata alapam mihi duxisset,
(ferendum esset).

Mulier nobilis verba dixisse fertur. Dj. Kam. s. v. لطم. Verba sunt transponenda, coniunctio enim لَوْ verbum requirit. Supplendum est لَهُان عَلَى „profecto lenius id ducere“. Mulier armillâ ornata ingenuam, nobilem designat, quippe quum ancillae armillis rarissime utantur. In virum nobilem, qui a vili ipsi inlatam ignominiam ferre non potest, proverbium dicunt. Conf. prov. 204. Legitur quoque ذَاتُ قَلْبٍ.

٢ لَوْ خَيْرٌ لَّاخْتَرْتُ

2. Si eligere potuissem, profecto elegissem!

Baihasi sunt verba conf. C. IV, 1. In Samachscharii opere proverbium sic adnotatum est: لو خيرك القوم, Quod si gens eligendi potestatem tibi dedisset, tu elegisses!

De viro dicitur, qui aliam rem, quam sibi proposuerat, assecutus est.

٣ لَوْ نُهَيْتَ الْأَوَّلَى لَأَنْتَهَيْتَ الثَّانِيَةَ

3. Si tibi prior (colaphus) interdictus fuisset, a posteriore te abstinuisses!

Insi ben-Abi-l'Hodjair Ijaditae verba sunt. Eorum causa C. IX, 24 narrata est. Loco vocis الثانية in Samachscharii codice الاخرى legitur. Legitur quoque الاخرة. Proverbium adhiberi de prava consuetudine, quam quis ceperit, Samachscharius dixit.

٤ لَوْ تَرَكَ الْقَطَا لَيْلًا كَنَامَ

4. Si relictæ fuissent aves Kathæ noctu, profecto dormivissent.

Sic narrant: Ahmruus ben-Mamah quum contra homines ad gentem Morad pertinentes castra posuisset, istam gentem nocturno impetu cum invasuram aves Kathæ suo loco abegisse. Quas quam noctu volantes eius uxor vidisset, eam, maritum suum ut moneret, ista verba protulisse. Adhibentur in eum, qui contra voluntatem suam, ut rem ipsi ingratam peragat, cogitur. Ahnofadhdhelus dixit, ista verba a muliere Hadsami appellata, quæ filia Alrajani esset, originem duxisse. conf. C. XXI, 61. Alrajjanus cum quatuordecim gentibus Jemancensibus contra Althisum ben-Challadj et gentes Chotsahm, Hinjar, Djohfijj et Hamdan quum acriter pugnasset, noctu cum suis fuga se subduxit. Althisus, qui

campum ab hostibus relictum esse videret, equites ad persequendum misit. Hi hostium castris appropinquantibus noctu aves Kathae appellatas e loco suo abegerunt. Hadsami filia Alrajani illas volantes quum videret ad gentem suam prodiit dicens:

أَلَا يَا قَوْمَنَا ارْتَحِلُوا وَسِيرُوا فَلَوْ تَرَكْنَا لَفَلَّامًا

„Eheu! O gens nostra conscendite iumenta et abite! Nam si relictæ fuissent aves Katha, noctu profecto dormivissent!“

Versus metrum Wafir est. p. 204.

Vidit igitur in avium volatu advenientium hostium indicium. Conf. C. XXI, 61 et prov. 125.

ه لَوْ لَكَ عَوَيْتُ لَمْ أَعُوهُ

5. Si tibi latrassem, non latrassem.

Littera ء in fine vocis اعوه aut illa littera ء est, quam Arabes interdum in fine vocis addunt a grammaticis litteram silentii (السكت) vocatam, aut pronomen est, quod locum infinitivi عواء latratus tenet. Proverbii sensus est: De te sollicitus non eram, nonnisi mei ipsius curam habui. Narrant, virum, qui in deserto, ut sui adventus indicium genti faceret, latrasset, lupum advenientem quod videret, ista verba dixisse. De eo adhibetur proverbium, qui bonum quacrens in malum incidit.

٦ لَوْ كُنْتَ مِنَّا حَدَوْنَاكَ

6. Si tu e nobis fuisses, tibi calceum induissemus.

Morrah ben-Dsolil in pede canceris 'morbo laborans filios suos pedem amputare iussit. Omnes facere recusabant praeter Hammamum ben-Morrah. Pater autem pedem amputatum videns ista dixit verba, quibus talis sensus inest: „Si tu sanus fuisses, te in honore habuissemus.“ De

viro adhibetur, cui ob pravam ipsius indolem honor denegatur.

٧ لَوْ كَانَ ذَا حِيلَةٍ لَتَحَوَّلَ

7. Si prudentiâ praeditus fuisset, se convertisset.

Vir in domo sedens ignem accenderat, e quo tantus fumus ortus est, ut occideretur. Uxor eius dixit: اى فتى Qualis vir erat ille, quem fumus occidit! Quae verba quum saepius repeteret, audiens verba dixit, quae in proverbii consuetudinem venerunt. Vocabulo تحول duplex significatio tribui potest, aut in latus se convertit aut remedium petiit (طلب حيلة). Conf. I, 134. XVIII, 252.

٨ لَوْ لَا الْوِثَامُ لَهْلَكَ الْأَنَامُ

8. Si non fuisset consensus, gentes periissent.

Abu-Ohbaidus dixit, proverbii sensum esse: Si homines societate et mutua consuetudine non consensissent, gentes periisse. Abu-Ohbaidahus autem sic proverbium refert: لو لا الوِثَامُ لَهْلَكَ الْأَنَامُ „Si non fuisset gloriatio, periissent viles“, ita ut verbo وِثَامِ gloriandi vel de gloria certandi significatio tribuatur, nam viles decorum et pulchrum non perficiunt naturae suae indole commoti, sed gloriantes et imitantes generosos. Legitur quoque: لو لا الْوِثَامُ لَهْلَكَ الْأَنَامُ „Si pacis conciliatio non fuisset, gentes periissent“; nec non الوِثَامُ „consensus“.

٩ لَكِنَّ بِشَعَفَيْنِ أَنْتَ حَدُودُ

9. Sed in montibus Schahfain camela param lactis habens eras.

Ohrwahu ben-Alward puellam, quam in duobus montibus Schahfain, in regione Alghaur sitis, invenerat, domi educandam curavit. Illa bene nutrita et ventrosa petulans evasit et die quodam cum puellis ludens et in manibus pedibusque incedens dixit: „Mulgete me, nam ego mammosa sum“. Id quod Ohrwahu audiens ista pro-verbii verba dixit, quae significant, quendam miseria, qua antea adfligeretur, remota petulantem factum esse. conf. Kam. s. v. شعف.

١. لَمْ أَذْكُرِ الْبَقْلَ بِأَسْمَائِهَا

10. Non appellavi olus nominibus suis.

Iunus ben-Habib narravit, gentem virum quendam in iudicium vocasse, quod contumeliam diceret, virum autem se defendentem praefecto dixisse, se eos tanto honore habuisse, ut olus non appellasset suo nomine, et oleris Basbas appellati mentionem non fecisset. Appellabatur enim ista gens Banu-Basbasah, quod nomen ancillae nigrae, facinoris turpis accusatae, erat. Vir autem iste apud praefectum istius plantae mentionem faciens verbis implicatis et non claris eiusdem gentis originem turpem indicavit, at a praefecto culpa liberatus est. De eo adhibetur, qui implicatis et non claris verbis, sed aegnimatis modo loquitur. In codice Lugd. pro البقل legitur البغل mulus.

١١. أَلْقَى عَلَيْهِ شَرَّاشِرَهُ

11. Corpus suum super id proiecit.

Varias tribuunt significationes voci شرَّاشِرهُ; sed proverbii sensus est: Totum se amore ductus ei dedit. Dixit Balahmus ben-Kais:

وَقَدْ يَكْرَهُ الْإِنْسَانُ مَا فِيهِ رَشْدُهُ وَيُلْقِي عَلَى غَيْرِ لَصَوَابٍ شَرَّاشِرَهُ

„Homo id, in quo agendi recta ipsi ratio est, aversatur, sed rebus non rectis totum se tradit“. Metrum Thawil est. c l. m. p. 162.

١٢ أَلْقَى عَلَيْهِ بَعَاةُ

12. Supellectilem suam super id proiecit.

Totum se ei tradidit. Conf. Kam. Dj. s. بع

١٣ أَلْقَى عَلَيْهِ أَجْرَامَهُ وَأَجْرَانَهُ

13. Corpus suum super id proiecit.

In scholiis legitur وهو هواه الذى لا يريد ان يدعه i. e. amorem suum, quem non vult deponere propter necessitatem suam“. Sed proverbio idem mihi sensus esse videtur, quam praecedenti, ut أجرام aut corporis partes aut suppellex pastoris significationem habeat. At وأجرانه, alterum legendi modum indicat sensu non diverso, ut proverbium efferatur: ألقى عليه أجرامه aut أجرانه. Scholiastes autem de amore, quo rem aut personam amplectimur, proverbium intelligendum esse censuit

١٤ لَقِيْتَهُ أَوَّلَ عَايِنَةٍ

14. Occurri ei primo omnium.

Primus ille fuit, cui occurri. Nec non dicitur: أول عاينة عيينين „Primum ante omnia“ (أدنى عاينة) et أول عين (et quoque عاينة) adiectivi loco habenda est, ut aut نفس anima aut حدقة „nigrum oculis“ suppleatur.

١٥ لَا رَيْبَ لَكَ لَحْمًا بَاصِرًا

15. Efficiam, ut rem clare videas.

Hoc in proverbio vocabulo لَمَح intuitus (نظر) et
 visu praeditus (ذو بصر) significationem tribuit i. e.
 „intuitu acri“. Chalilus autem dixit, sensum esse: لا رينه
 امرأ مـمـغـزـغـمـا „Efficiam, ut videat rem timore im-
 plentem i. e. gravem. Vocabulum لامح idem est, quod
 لامع „splendens“, quasi dixisset: امرأ واضحا „Efficiam,
 ut videat rem manifestam“, quam repellere non potest. Abu-
 Saidus vero dixit, لَمَح idem esse ac صادق صادق verus,
 sincerus“ Verbis hisce minans utitur. conf. Kam. et Dj.
 s. لَمَح.

١٦ لَيْسَ لِعَيْنٍ مَا رَأَتْ وَلَكِنْ لِيَدٍ مَا أَخَذَتْ

16. Non est oculo, quod vidit, sed est manui,
 quod cepit.

Proverbii originem talem fuisse narrant. Vir quidam
 rem proiectam, quam viderat, non cepit; sed quum alter
 post eum veniens eam caperet, dixit, se eam prius vidisse.
 Iudex, ad quem res delata erat, iudicium tulit, quod postea
 in proverbii consuetudinem venit.

١٧ لَيْسَ لِمَا قَرَّتْ بِهِ الْعَيْنُ ثَمَنٌ

17. Non est ei, quo laetus fit, pretium.

Dixit poeta:

مَا لِمَا قَرَّتْ بِهِ الْعَيْنَانِ مِنْ هُنَا ثَمَنٌ

„Non est ei, ex quo animus recreatur, inde pretium:

Metrum Raml est. conf. p. 239. Id est:

Nulla omnino voluptas ex eo capi potest.

١٨ لَبَسْتُ عَلَى ذَلِكَ أُذُنِي

18. Aurem meam ista in re texi.

Id est: Tacui tanquam socors, quasi nil audivissem. Duplici modo vocem لبست cum vocali Kesre aut Fatha litterae ب efferre licet. In Samachscharii opere عليه loco verborum على ذلك legitur.

لَا نَشَقِّنَكَ نَشُوقًا مُعْطِنًا ١٩

19. Profecto! naribus tuis medicamentum, quod tibi sternutamentum excitat, indam.

Te domare volo.

٢. لَا لِحَقِّنَ حَوَاقِنَكَ بِذَوَاقِنَكَ

20. Coniungam mentum tuum cum gutture.

Dixit Abu-Ohbaidus, in vocabulo حاقنة explicando interpretes non consentire Dixit Abu-Ahmruus, isto vocabulo scrobem inter claviculam (تَرْقُوة) et tendinem cervicis, ut dualis sit حاقنة. مان, vocabulo autem ذاقنة „extremitatem gutturis“ significari. Quum haec Abu-Ohbaidus Alazmāihō dixisset, illum respondisse: Hanc vocabuli ذاقنة significationem esse; sed vocabuli حاقنة significationem neminem certis limitibus circumscripsisse. Abu-Saidus dixit, vocabulum حواقي eas partes corporis significare, per quas cibus in ventrem intret et ذواقي esse inferiores ventris partes. Dixit Abu-l'Haitsamus, vocabulum حاقنة depressam partem claviculae et gutturis significare et ذاقنة scrobem menti esse, ut proverbii sensus sit: Cogitantem te reddam, quia cogitans faciem in terram demittat et menti inferior pars locum حاقنة appellatum tangat. Samachscharius hoc scholion adtulit: الحاقنة المري والذاقنة المعدة وقيل الحاقنة المعدة والذاقنة الذقن ويرى لالزقن حواقيتك بلواقتك وهي أسفل الحاقنة المري والذاقنة المعدة. بطنه هكذا ذكره أبو زيد في نوادره Vocabulum حاقنة oeso-

phagum et ذاقنة stomachum designat. Alii dicunt, حاقنة stomachum esse et ذاقنة mentum. Legitur quoque sic proverbium: لالزقن حواقنك بلواقنك et vox لواقن inferiores ventris partes designat. Sic Abu-Saidus in rarioribus suis proverbium retulit. “ Verbis istis minans et vim alteri illaturus utitur.

٢١ لَوْ وَجَدْتُ إِلَىٰ ذٰلِكَ فَآ كَرِشٍ لَّفَعَلْتُهُ

21. Si invenissem ad illud os ventriculi, profecto fecissem !

Si res possibilis fuisset, eam perfecissem. Proverbii huius originem Alazmäihūs sic narravit: Quidam ovem in ventriculo coquere volebat; sed ventriculi os nimis angustum erat, quum ut quaedam ossa immitterentur, et coquus, cui, ut illa inderet, imperaverat, dixit: ان وجدت „Si invenio ad illud os ventriculi“. Legitur quoque in proverbio: فاسبيل لانيته „ostium viae, profecto ad id venissem“ et باب كرش et لو كان اليه فو كرش „adit in os“. Sensus non multum diversus est.

٢٢ لَقَيْتُهُ أَوَّلَ ذَاتِ يَدَيْنِ

22. Occurri ei ante omnes.

Verba proverbii sic explicanda sunt: لقيتُهُ أَوَّلَ نَفْسٍ „Occurri ei primae animae duabus manibus praeditae i. e. homini“.

٢٣ لَأَطَّانٌ فَلَانًا بِأَخْمَصِ رِجْلِي

23. Conculcabo quandam inferiore parte pedis mei.

Id est: Modo vehementissimo, ut vehementer affligatur.

٢٤ لَا بُلْغَ مِنْكَ سَخْنِ الْقَدَمَيْنِ

24. Te pedum calore adfligam!

Id est: Efficiam, -ut res, qua pedes tui calefiant, tibi superveniat. Dixit poeta Alcamait:

وَيَبْلُغُ سَخْنُهَا أَلْقَدَامَ مِنْكُمْ إِذَا ارْتَانِ هَيْجَتَنَا إِرِينَا

„Et calor eius ad vestros pedes pervenit, quum duo foci exstructos ignes excitant“. Sed Samachscharius اريينا aestus. habet. Codex Berol. corruptus est. Metrum Wafir est. c. p. 204.

٢٥ لَيْسَ عَلَى أُمِّكَ بِالْذَّهْنَاءِ تَدِلْ

25. Erga matrem tuam in deserto iocosum et lascivum te non geres.

De eo dicitur, qui alieno loco iocosum et lascivum se gerit.

٢٦ لِمَ وَلِمَ عَصَيْتُ أُمِّي الْكَلِمَةَ

26. Quamnam ob causam et quamnam ob causam matri meae verbo inobsequens fui?

Verba sunt hominis, quem inobedientiae erga sincerum amicum poenitet.

٢٧ لَا لِحَقْنٍ قَطُوفَهَا بِالْمِعْنَاقِ

27. Efficiam, ut parvos gressus faciens (equus) celeriter incedentem attingat.

Vocabulo معنق equus significatur, qui incedit modo عنق appellato i. e. collo protenso et amplo passu. Verbis

his utitur vir prudentia et potestate praeditus, qui efficere potest, ut posterior negotii pars priorem attingat.

٢٨ اَلَّلَّوْحُ الرَّبْعِيَّةُ مَالٌ وَطَعَامٌ

28. Camela lacte abundans, quae veris tempore peperit, opibus adnumeranda et cibus est.

Abu-Ohbaidus dicit proverbio significari celeritatem, qua rebus necessariis satisfiat.

٢٩ لِكُلِّ اُنَاسٍ فِي بَعِيْرِهِمْ خَيْرٌ

29. Omnibus hominibus camelorum suorum notitia est.

Rem quam possident, homines optime noscunt. Samachscharius legi في خيلهم „equorum suorum“ adnotans dixit, verba ista dixisse Ahmruum ben-Alahlba ben-Alhaitsum Sadusitam, ad quem trita veste indutum, foedum adspectu, monoculum venientes, ob sermonem pulchrum, quo eos alloqueretur, admiratione adficerentur. Eum significare voluisse, suos ipsi principatum non tradituros fuisse, nisi eius notitiam habuissent. Proverbium significat, gentem suarum rerum meliorem, quam alios notitiam habere.

٣٠ لَقَدْ كُنْتُ وَمَا يُقَادُ بِي اَلْبَعِيْرُ

30. Iam fui talis, ut camelus, quo veherer, non duceretur.

Saahdum ben-Said Menat Alfisr cognominatum pro-
verbii auctorem esse dicunt. Alfisr pater gentis Tamimi-
tarum est. Uxorem duxerat feminam e gente Taghleb.
Filii eius erant Zahzaah ben-Ahmir et Hobairah ben-
Sahd. Grandaevus, ut ipse camelum, quo veheretur, re-
gere non posset, ista verba dixit Zahzaaho camelum ducenti.

Horum verborum Almochabbelus in versu mentionem fecit dicens:

كَمَا قَالَ سَعْدٌ إِنْ يَقُودُ بِهِ أَبْنَهُ كَبُرْتُ فَجَنَّبَنِي الْأَرْنَبَ صَعَصَعَهُ

„Quomodo dixit Sahdus, quum filius eum duceret: Grandaevus sum; lepores igitur a me remove, o Zahzaahe!“

Metrum versus Thawil est. q. 162.

Simili modo se descripsit grandaevus hisce versibus:

أَصْبَحْتُ لَا أَحْمِلُ السِّلَاحَ وَلَا أَمْلِكُ رَأْسَ الْبَعِيعِ إِنْ ذَفَرَا

وَالِدْتُشِبُ أَخْشَاهُ إِنْ مَرَرْتُ بِهِ وَحْدِي وَأَخْشَى الْإِيَّاحَ وَالْمَطَرَا

مِنْ بَعْدِ مَا قُوَّةٌ أُصِيبُ بِهَا أَصْبَحْتُ شَيْخًا أَعَالِجُ الْكَبَرَا

„Nunc iam arma non gero et caput cameli retinere non possum, quando fugit; lupum ego metuo, si ad eum solus transeo, nec non ventos et pluviam metuo, postea quam tanto robore eram, ut res perficerentur, senex factus sum, qui grandaevitate occupatur“:

Metrum Monsarih est p. 255. In Samachscharii opere proverbium sic legitur: قد لا يقاد في البعير

٣١ لَاضْرِبْنَهُ ضَرْبَ أَوَابِي الْحَمَرِ

31. Profecto! percutiam eum modo, quo asini procedere nolentes percutiuntur.

Id est: Vehementissime. Minantis verba sunt.

٣٢ لَعَنَ اللَّهُ مَعْرَى خَيْرَهَا خُطَّةَ

32. Maledicat Deus capris, quarum optima Choththah est!

(Choththah) caprae pessimae nomen erat. Versum hunc Alazmäihus recitavit:

يَا قَوْمٍ مَنْ يَحْلِبُ شَاءَ مَيِّتَةٍ فَدَّ حُلِبَتْ خُطَّةٌ جَنِمًا مُسْفَتَةً

„O gens mea! quis ovem mortuam (quiescentem) mulget?
capra Choththah in mulctris pice obductis mulsa est“.

Metrum est Redjes. p. 241.

Loco verborum الله لعن legitur quoque قبيح الله. In
eum dicitur, cui minima virtus est et haec quidem igno-
bilis. conf. Kam. et Dj s. خط.

٣٣ لَقَدْ كُنْتُ وَمَا أَخَشَى بِالذِّبِّ

33. Tempus fuit, quo ex lupo timorem non con-
ciperem (nunc iam dictum est: Cave lupum
lupum !

Alazmäihus dixit, virum ita aetate confectum fuisse,
ut dicendo: Lupum, lupum! ei terrorem incuterent. Legi-
tur quoque: فما لا أخشى بالذئب (in codice Berol. بما)
ان كنت كبرت الان حتى صرت أخشى
Quod si nunc
بالذئب فهذا بدل ما كنت وانا شاب لا أخشى
grandaevus sum et dicendo: Lupum, lupum! terror mihi
incutitur, hoc est pro eo (loco eius) quod, dum iuvenis
eram, e lupo timorem non concipiebam.“ A quibusdam pro-
verbium Kabbatso ben-Alaschiam Cimanitae tribuitur, cui
grandaevo illis verbis timorem incutere voluerant. In
Samachscharii opere proverbium sic legitur: قد لا أخشى
بالذئب.

٣٤ لَيْسَتْ لَهُ جِلْدَ النَّمْرِ

34. Ei pellem pardi indui.

Abu-Ohbaidus dixit, proverbium significare, virum ini-
micitiam contra alium palam ostendisse. Narrant Moah-
wijjahum mortis tempore filio suo Iasido dixisse: تشر كل

Te omni modo expeditum ostende, et contra Ebn-Alsobairum pardi cutem induc!“ In Samachscharii opere لبس له Ei induit“ legitur.

٣٥ لَقَدْ ذَلَّ مَنْ بَالَتْ عَلَيْهِ الثَّعَالِبُ

35. Iam vilis est, in quem vulpes minxerunt.

Narrant, virum quum in idolum, quod coleret, vulpem mingentem vidisset, dixisse:

أَرَبُّ يَبُولُ الثَّعَلَبَانِ بِرَأْسِهِ لَقَدْ ذَلَّ مَنْ بَالَتْ عَلَيْهِ الثَّعَالِبُ

„Num dominus est, in cuius caput vulpes mingit; iam vilis factus est is, in quem vulpes minxerunt“. Metrum Thawil est. p. 162. conf. lexic. m. s. v. ثَعَلَبَ.

٣٦ لَيْسَ قَطًّا مِثْلَ قُطَيِّ

36. Non est aequalis avis Katha parvae avi Katha.

Alazmäihus dixit, proverbium significare, analogiam non bonam esse. Dixit Abu-Ahmruus ben-Alaslat:

لَيْسَ قَطًّا مِثْلَ قُطَيِّ وَلَا الْمَرْعَى فِي الْأَقْوَامِ كَالْمَرْعَى

„Non est avis Katha aequalis avi parvae Katha et non est pastum ductum pecus in gentibus aequale pastori“.

Metrum Sarih est. p. 245.

٣٧ لَأَقِيتَ أَخِيْلَ

37. Pico viridi occurras!

Sunt verba, quibus iter facturo mala precantur. conf. C. XIII, 127.

٣٨ لَيْسَ هَذَا بِعُشِكَ فَاذْرَجِي

38. Hic nidus tuus non est; abeas igitur!

Haec res ad te non spectat; illam igitur omittas! In eum dicitur, qui supra dignitatem suam se extollit.

٣٩ لَوْ كَانَ دِرَاءً لَّمْ تَيِّدْ

39. Si invasio repentina fuisset, liberatus non esses.

Iunus dixit sensum esse hunc: Si res, quemadmodum dixisti, fuisset, liberatus non esses, sed res erat minoris momenti. Vocabulum دراء repulsionem significat et omnis res repellenda دراء appellatur, ut دراء الاعادى „hostium malum“ inde originem duxerit. De eo, cuius verba suspecta sunt, proverbium adhibetur.

٤٠ لَمْ يَفُتْ مَنْ لَمْ يَمُتْ

40. Non praeteriit, qui mortuus non est.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi tribuuntur i. e. Qui mortuus est, is re vera abiit, evanuit.

٤١ لَيْسَ بِأَوَّلٍ مَنْ غَرَّ السَّرَابُ

41. Non est primus, quem vapor meridianus de cepit,

Proverbium ex eo ortum esse dicunt, quod vir vaporem meridianum aquam esse putans et secum aquam non portans in itinere perierit.

٤٢ لَقِيْتُهُ قَبْلَ كُلِّ صَيْحٍ وَنَفَرٍ

42. Occurri ei ante omnem clamorem et dispersionem.

Id est: Ante ortum Aurorae, priusquam clamor audiretur et homines dispergerentur; vocabulo enim نفر hoc in proverbio eadem significatio quam voci تفرق dispersio tribuitur. In Samachscharii opere كل omisum est. Dicitur quoque: لا غضب من غير صيحه ولا نفر. Nullam ob causam iratus fuit conf. Dj. et Kam.

٢٣ لَقِيْتَهُ صَدَاةً عَمِي

43 Occurri ei tempore summi aestus.

Dicitur quoque اتيتته صدكة عمي Dj. Allihjanus dicit, verbis صدكة عمي summum aestum, qui tantus sit, ut homo obcaecari possit, significari. Dicit Alferräus, tempus summi meridiei significari, alii autem, vocabulum عمي ardorem ipsum designare, putant. Sunt denique, qui dicant, Ohmajum fuisse virum gentis Ahdwan, qui de itinere sacro Meccam faciendo sententiam dicere soleret. Tempore autem quodam, quo ipse in itinere Meccam faciendo cum peregrinantium turba esset, cum dixisse. „Qui ex vobis hac hora crastini diei Meccam non pervenerit, is peregrinationem suam hoc anno non perficiet“. Quae verba homines audientes summo meridie in itinere pergentes iumenta propulsasse, donec Meccam intraverint“. Hanc fuisse proverbii originem. Quod si hunc explicandi modum admittis, verborum proprius sensus est“. Occurri ei percussione Ohmajji. Samachscharius retulit esse, qui Ohmmam Amalekita fuisse dicant. Iste quum meridiei tempore in gentem quandam subito irrupisset, tempus illud ab isto viro nomen accepisse. Alii dicunt, vocem esse diminutivum vocis احمى, quo doreas significetur, quia vehementia caloris ita doreadem adficiat, ut in latibulo oculos in terram figens caeca esse videatur. Legitur quoque صدكة عمي, ut pluralis sit vocabuli حمار. conf. quoque Harir. p. 190. et Kam.

٤٤ لِكُلِّ صَبَاحٍ صَبُوحٌ

44. Omni tempori matutino potus matutinus est.

Id est: Omne tempus rem, quae expectari in eo potest. nobis adfert.

٤٥ لَقَيْتَهُ ذَاتَ الْعُيُومِ

45. Occurri ei pluribus annis.

De tempore praecedente adhibetur. Dicitur ذَاتَ لَقَيْتَهُ. Scholion verba ذَاتَ الْعُيُومِ sic explicavit: في الاعوام: الزميين. Vox عُويمٍ autem est deminutivum vocis عام annus. Samachscharius.

٤٦ لَيْسَ الْخَبْرُ كَالْمَعَايِنَةِ

46. Non est nuntius aequalis inspectioni.

In Samachscharii opere كالعيان legitur. Almofadhdhelus dixit, traditionem maiorum Mohammedi tanquam primo auctori haec verba tribuere, nec non verba مات موتة. Mortuus est morte nasi sui ' i. e. morte naturali et يا خيل الله اركبى. O equites Dei vehamini!

٤٨ لَنْ يَهْلِكَ أَمْرٌ عَرَفَ قَدْرَهُ

47. Non peribit vir, qui, quantum valuerit, cognovit.

In Samachscharii opere لم يهلك non periit legitur. Dixit Almofadhdhelus: Verba haec Actsamo ben-Zaifi tribuuntur, quae ante mortem ad gentem Thai, cuius iudex erat, scripsit. Numero sunt triginta quinque dicta, quae

omnia in proverbiorum consuetudinem venerunt. Haec sunt :
أوصيكم بتقوى الله تعالى وصلة الرحم، وإياكم ونكاح الخمساء
فإن نكاحها غرر وولدها ضياع، وعليكم بأخييل فأكرموها فإنها
حصون العرب، ولا تضعوا رقاب الأبل في غير حقها فإن فيها ثمن
أنكريمة ورقو الدم وبالبانها يتخف الكبير ويغدى الصغير ولو
أن الأبل كلفت الطاحن لطحننت، ولن يهلك امرء عرف قدره،
والعدم عدم العقل لا عدم المال، ولرجل خير من ألف رجل،
ومن عتب على اندحر طالعت معتمتة، ومن رضي بانقسم طابت
معيشته، وافة الراي الهوى، والعادة املك، والحاجة مع المحبة
خير من المغضبة مع الغنى، والدنيا دول فما كان لك اتاك على
ضعفك وما كان عليك لم تدفعه بقوتك، ولحسد داء ليس له
دواء، والشمانة تعقب، ومن ير يومًا ير بدءًا وقبل الرماء تملا الكنايس،
الندامة مع السفاحة دعامة العقل، للحلم خير الامور مغبة الصبر
بقاء المودة، من يزر غبا يزدد حبا، التغرير مفتاح الميوس، من
التواني والتعجز نتجت الهلكة، لكل شئ ضراوة فصر نسانك بالخير،
على الصمت احسن من عي المنطف، الحزم حفظ ما كلفت وترك
ما كفيت، كثير التنصيح يهاجم على كثير الظنفة، من الحف في
المسألة ثقل، من سال فوق قدره استحق الحرمان، الرفق يمن
والحرق شوم، خير السخاء ما وافق الحاجة، خير العفو ما كان بعد القدرة،
,,Commendo Vobis Dei timorem et propinquorum coniun-
ctionem! Cavete, ne fatuas in matrimonium ducatis, nam
earum matrimonium est res incerti eventus et periculosa
earumque filii sunt causa interitus! Equis operam date eos-
que honorate, sunt enim Arabum arces! Ne camelorum
colla in re ipsis non conveniente deprimatis, sunt enim
pretium ingenuae (quae in matrimonium petitur) et sangui-
nis (caedis) piaculum, et lac earum magnus dono accipit
et parvus eo nutritur et si molendi negotium eis mandares,
profecto molerent. Non peribit vir, qui scit, quantum valeat.
Defectus verus est defectus ingenii, non opum defectus.
Unus vir saepe mille viris praestat. Qui tempus objurgat,
eius obiurgatio longa est. Qui portione contentus est,
eius vita bona est. Consilii corruptela cupidus est. Con-
suetudo potior est. Inopia cum amore melior est, quam

odium cum opulentia. Mundo vicissitudines sunt. Res quae tibi commodo est, etsi debilis es, tibi continget et quae contra te est, eam cum robore tuo non repelles. Invidia morbus est, cui remedium non est. Gaudium ob aliorum calamitates punitur. Qui diem videt, eo conspicitur. Ante iactum pharetrae implentur. Poenitentia cum ignorantia est fulcrum ingenii. Mansuetudo est rerum optima. Finis patientiae est amoris continuatio. Qui raro visitat, amore crescit. Semet periculo exponere clavis calamitatis est. Ex cunctatione et debilitate interitus provenit. Cuilibet rei adsueficri possumus, linguam igitur tuam bono adsuefac! Difficultas linguae cum silentio pulchrior est, quam difficultas linguae cum sermone. Prudentia est custodia eius, quod tibi imperatum est et relictio eius, a quo liber es. Multa admonitio multam suspicionem producit. Qui in rogando perseverat, molestus est. Qui altiora petit, quam pro dignitate sua, dignus est, qui repulsam ferat. Lenitas est felicitas, asperitas est infelicitas. Optima liberalitas ea est, quae egestati conveniens est. Optima venia ea est, quae post puniendi potestatem datur.“ Reiskius, qui in annotationibus ad Abulf. Ann. T. II. p. 730 sq. haec verba exscripsit, Actamum octavo fugae anno diem supremum obiisse addidit.

٤٨ اللَّيْلُ وَأَعْضَامُ الْوَادِي

48. Noctem et depressiora vallis loca (cave)!

Duas res cavendas designat; noctu enim aut in vallis locis depressioribus facile obrui potest vir. Accusativus e verbo احذرک, „cavere te iubeo“ pendet. Nec non nominativi casus in utraque voce admitti potest, ut محذوران „cavenda“ (sunt) suppleatur. conf. C. I, 374.

٤٩ اللَّيْلُ أَعْوَرُ

49. Nox caeca est.

Noeti tribuitur id, quod hominibus noctu accidit. Quum nil videant, cacci esse videntur. Simili ratione النهار مبصر „Dies videns est“ dicitur.

٥. لَمْ أَرْ كَالْيَوْمِ فِي الْحَرِيمَةِ

50. Non vidi sicut hodie frustrationem.

Narrant, virum in valle in leonem incidisse seque caprum montanum eum esse putans, in eum coniecisse. Leo terrore subito percussus quum fugeret, et vir errorem suum non cognoscens ob spem praedae capiendae frustratam ista verba diceret, patruelis, quem secum habebat, dixit: لَمْ أَرْ كَالْيَوْمِ واقية „Non vidi sicut hodie conservationem“ De eo dicitur proverbium, qui tristitia adficatur, quod ipsum res, in qua nil boni est, fugit.

٥١. لَقِيتُهُ بَيْنَ سَمْعِ الْأَرْضِ وَبَصَرِهَا

51. Occurri ei inter auditum et visum terrae.

Abu-Ohbaidus dixit, sensum esse: Inter longitudinem terrae et latitudinem. Quacum interpretandi ratione Meidanus non consentiens dixit, sensum esse: In loco vacuo, in quo nemo praeter terram audiat aut videat, ita ut terrae tanquam personae et aures et oculi adscribantur.

٥٢. لَقِيتُهُ بِوَحْشٍ أَصَمَّتْ

52. Occurri ei in deserto omnino silente.

Id est: Ubi nemo erat, omnino vacuo. Legitur quoque „in terra silente“ ببلدة أصمت.

٥٣. التَّقَى الثَّرِيَانِ

53. Concurrerunt duo humores.

Dixit Abu - Ohbaidus, vocabulo ثرى terram humidam significari. Pluvia multa decedente humor in interiores terrae partes penetrat, ut duo illi humores occurrentes celeriter coniungantur. Proverbium igitur celerem duorum virorum aut rerum consensum designat. conf. Kam. Dj. s. v. ثرى

٥٤ لَرُّ فُلَانٍ بِحَجَرِهِ

54. Coniunctus fuit quidam cum lapide suo.

Id est: Coniunctus fuit cum adversario suo, quibus verbis similis ratio est, quam his: رمى فلان بحجره „lactus fuit quidam lapide suo“.

٥٥ اَللّٰهُ اَعْلَمُ مَا حَطَّهَا مِنْ رَأْسٍ يَسُومُ

55. Deus optime scit, quid a cacumine montis lasum eam dejecerit.

Proverbii huius, quod in animi proposito adhibetur, originem sic describunt: Vir quidam, qui sacrificium ovis Deo voverat, transiens ad montem lasum a pastore ovem emit ea conditione, ut eam pro ipso Deo mactaret. At vero pastor eam pro se ipso obtulit. Quam rem quum ei filius narraret, vir ista verba dixit significaturus, Deum animi propositum nosse. Loco verborum ما حطها „quid eam (ovem) deiecerit“, legitur quoque من حطها „quis eam deiecerit“.

٥٦ اَللَّيْلُ يُوَارِي حَضَنًا

56. Nox montem Hadhanum abscondit.

Id est: Nox omnes res et ipsum montem magnum Hadhanum appellatum abscondit.

٥٧ لَيْسَ سَلَامَانُ كَعَهْدَانِ

57. Non est Salaman ut sponsio.

Id est: Non est modo, quo spondidisti. De re dicitur, cuius pristinus status mutatus est. Salamano aut Salamani loci nomen est.

٥٨ لَيْتَكَ مِنْ وَرَاءَ حَوْضِ الثَّعْلَبِ

58. Utinam sis pone Haudh-Althsalab !

Voces حوض الثعلب „cisterna vulpis“ nomen vallis sunt, quae apud Schikkam Ohmani¹⁾ sita est. Sensus est: Utinam longe a me remotus esses!

٥٩ لَسْتُ بِخَلَاةٍ بِنَجَاةٍ

56. Non sum herba in loco elatiore.

Non sum is, qui se defendere non potest, ut iniuria adficiatur.

٦٠ لَيْتَ حَظِّي مِنَ الْعُشْبِ خُوصَةً

60. Utinam portio mea ex herbis folium palmae esset!

Vocabulo خوصة folium palmae, folium palmae pumilae ac silvestris, folium nucis Indicae aliarumque arborum, quae ad palmarum speciem pertinent, designatur. De eo dicitur, qui multum tibi promittit et parum non cito conficit.

٦١ لَتَجِدَنِي بِقَرْنِ الْكَلَاءِ

1) In Kamuso legitur: Locus pone Ohman.

61. Profecto tu me invenies apud cornu pabuli!

Voces القرن الكلاء „cornu pabuli“ verbis المنتهى الراعية explicatae sunt. In Kamuso autem sic legitur: „قرن الكلاء خير أو أخـره أو أنفه الذي لم يوطأ“ Cornu pabuli est optimum eius aut pestremum aut primum eius, quod conculcatum non est“. Proverbii sensus est: Ubi me quaeres, ibi me invenies.

٩٢ لَأَقْلَعَنَّكَ فَلَاحِ الصَّيْغَةِ

62. Profecto! te evellam modo frusti gummi!

Haec verba Hadjdjadjus ben-Ioseph Inso ben-Malic dixit. Id est: Summa cum vehementia i. e. Te perdam.

٩٣ لَطْمُهُ لَطْمٌ مُنْتَقِشٌ

63. Percussit eum palma modo spinam evellentis (caneli).

Id est: Vehementer et perpetuo, quia camelus, quum pedi spina infixa est, ut eam evellat, perpetuo terram pede vehementer percutit. conf. Djeuh. s. v. نقش

٩٤ لَيْسَ لَهَا رَاعٍ وَلَكِنْ حَلَبَةٌ

64. Non est ei pastor, sed mulgentes (ei sunt).

De viro dicitur, qui tot negotiis oneratur, ut pereundum ei sit, quippe quum nemo eius curam gerat. Legitur quoque الرعاء „pastores“.

٩٥ أَلْقَتْ مَرَاسِيَهَا بِذِي مَرَامٍ

65. Ancoras suas iecerunt in loco, ubi pabulam verum erat.

Vocabulum *مرام* speciem arboris et herbas vernas significat. A camelis, qui in tali loco pabulo abundant desumptum proverbium in homines tranquillos laetosque translatum est.

٦٦ لَوْ بَغَيْرِ أَمَاءٍ غَضِصْتُ

66. Si alia re, quam aqua praefocatus essem.

In virum dicitur, qui alteri in ipso fiduciam ponenti interitum adfert, quemadmodum, qui aquà suffocationem depulsurus, ipsa aquà suffocatur. Sic in versu Ahdijji ben-Said:

لَوْ بَغَيْرِ أَمَاءٍ حَلَقِي شَرِقُ كُنْتُ كَالْغَصَّانِ بِأَمَاءٍ أَعْتَصَارِي

„Si alia re, quam aquà in gutture meo suffocatus fuisset, similis suffocatur fuisset, qui aqua suffocationem depellit«. Metrum est. Raml. p. 237.

٦٧ لَتَجِدَنَّ نَبَطَهُ قَرِيبًا

67. Tu profecto invenies, eius e terra prorumpentem aquam esse propinquam!

Proverbium a puteo desumptum, virum sua aliis facile pertire, significat.

٢٨ اَلَّتَقْتُ حَلَقَتَا الْبِطَانِ

68. Duo annuli cinguli sub ventre cameli inter se contigerunt.

Quando isti annuli inter se contingunt, cingulum firmissime contractum est. Significat, rem ad extremum pervenisse.

٢٩ كَيْسَ الْهَنَاءِ بِالْدَّسِّ

69. Unctio cameli in toto corpore non est aequalis unctioni in partibus.

Legitur quoque **الهناء**. Vocabulo **دس** unctio cameli pice liquida significatur, quae nonnisi in partibus corporis, quae **مساعر** appellantur (i. e. inferiores femorum partes et inguina), fit. In eum dicitur, qui rem non diligenter et cum studio petit.

Conf. Dj. s. v. **دس**

v. **لَوْ كُنْتُ أَنْفَخْتُ فِي فَحْمٍ**

70. Si in carbones inflassem.

Verba **قد عملت** «Iam fecissem» supplenda sunt i. e. Rem fecissem, si utilis mihi fuisset. Dixit poeta:

إِنْ تَمِيمًا مَعَشَرَ دُودٍ كَرَّمْ قَدْ قَاتَلُوا لَوْ يَنْفَخُونَ فِي فَحْمٍ

»Gens Tamim est coctus generosus. Iam dimicassent, si in carbones inflasset.«. Metrum Redjes est. p. 231.

Samachscharius habet **قد نفخت لَوْ أَنْفَخْتُ فِي فَحْمٍ**. Vulgus autem dixit: **انما ينفخ في رماد**: «In cinerem inflat».

vi **لَوْ كَانَ عِنْدَهُ كَنْزُ النَّظِيفِ مَا عَدَى**

71. Si fuisset apud eum thesaurus Alnathfi, non irruisset.

Alnathf ben-Alchaibari ad gentem Banu-Iarbulh pertinens tanta paupertate erat, ut aquam in humeris suis portaret. conf. C. XXVII, 165. et a stillante aqua istud cognomen **النظف** accepit. Qui quum in thesauros, qui a Badsano ex Arabia felici ad Cosroem missi essent, irruens per totum diem praedatus esset, tam dives evasit, ut eius divitiae in proverbii locum apud Arabes venirent. Apud Samachscharium sic prover-

bium legitur: كان عنده كنز النطف Apud eum thesaurus Alnathi erat.

٧٢ لَمْ أَجِدْ لِشَفَرَتِي مَكَرًا

72. Non inveni cultro meo locum secandi.

Excusationi proverbium inservit in rerum necessariorum difficultate. Quod intendi, perficere non potui.

٧٣ لِكُلِّ صَارِمٍ نَبْوةٌ لِكُلِّ جَوَادٍ كَبْوةٌ

73. Omni secanti obtusio, omni equo generoso lapsus est.

In codice Lugd. tanquam duo proverbia scripta sunt.

٧٤ لِكُلِّ عَالِمٍ تَهْفَوةٌ

74. Omni docto est error.

٧٥ لِكُلِّ دَاخِلٍ دَهْشَةٌ

75. Omni intranti est stupor.

٧٦ لَا طَعْنَنَ فِي حَوْصِهِمْ

76. Profecto suturam eorum perrumpam!

Id est: Perdam quod tractarunt. Minitantis verba sunt. In Kamuso لا طعنن في حوصك legitur. In Samachscharii opere legitur حوصهم »receptaculum aquae eorum.«

٧٧ لَيْتَ الْقَيْسَى كُلُّهَا أَرْجُلًا

77. Utinam arcus omnes pedes essent !

Pes arcus eius inferius cornu est, oppositum superiori, quod يد manus appellatur. Inferius autem cornu crassius

est. Neque autem crassitie par esse potest cornu inferius superiori, ita ut proverbium rem optatam absurdam esse indicet. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi, si quis optet, ut homines bonis et praestantia inter se sint aequales. Quod vero post لَيْسَ accusativus legitur, id dialecto gentis Tamim proprium est.

لَيْسَ بَعْدَ الْأَسَارِ إِلَّا الْقَتْلُ ٧٨

78. Non est post captivitatem nisi caedes.

Proverbium Tamimitae cuidam adscribitur dicenti ista verba die Almoschakkar. Conf. C. XXIX, 60. Almoschakkar arcis nomen erat in regione Bahrain sitae. Cosroes arcis praefecto imperaverat, ut Tamimitas, qui peccatum commiserant, in arcem alliceret et occideret. Singuli donorum spe adducti introibant; sed quum nemo rediret, unus remanentium ista verba dixit, quibus proverbii loco significant, viro, qui mala a socio perpetiatur, peiora timenda esse.

لَيْسَ بَعْدَ السَّلْبِ إِلَّا الْأَسَارُ ٧٩

79. Non est post spoliationem armorum nisi captivitas.

Verba haec dixit Himjarijjus ben-Ahbadah die Almoschakkar, quum gentem suam depositis armis in arcem Hadjari ad Haudsahum ben-Ahli et Almocalberum Dhabbitam intromissam videret, nemo autem rediret. Portae custodiam eques catenam, qua porta clausa erat, manu tenens habebat. Hac catena simul cum equitis manu ab isto viro amputata et porta aperta occisi conspiciebantur. Hoc videns gens Tamim irruebat. Haudsahus autem cognoscens gentem ipsius sanguinem vovisse, Almocalberum centum viros ex praestantissimis dimittere iussit. Ipse autem cum equitibus fuga salutem petiit. Fugientes

Sahdus et quinque gentes coniunctae (الرباب) persecuti sunt et nonnullos occiderunt. Isto autem die quatuor millia hominum occidebantur. In virum dicitur, qui primum dolose agit, tum rem perturbat, ut socium suum decipiat يصوب نلرجل يمكر مكرًا متقدما ثم خلط ليخدع صاحبه.

٨٠. لَيْسَ فِي جَفِيرِهِ غَيْرَ زَنْدَيْنِ

80. Non sunt in pharetra eius nisi duo ignitabula.

De eo dicitur, apud quem nil boni est. conf. C. XI. 4.

٨١. لَيْسَ الدَّلْوُ إِلَّا بِالرِّشَاءِ

81. Non est situla nisi per funem.

Id est: Situla, quae fune caret, ad aquam hauriendam inutilis est. Proverbium significat, virum non per se, sed cum propinquis coniunctum potentem esse.

٨٢. لَيْسَ هَذَا مِنْ كَيْسِكَ

82. Non est haec astutia tua.

Proverbium significat, virum rem agere, cuius auctor ipse non sit. Narrant Ahmrūm, petente Moahwījjaho, iuramentum obsequii Iasido in imperio successuro praestare noluisse et Moahwījjahum isto tempore, ut faceret, non amplius ursisse. Postea autem morientem Moahwījjahum Iasido consilium dedisse, ut ab Ahmrūo in sepulcrum Moahwījjahi introducto, ducto gladio ad eius portam stans iuramentum illud denegatum postularet, et iterum recusaturum statim interimeret. Quod quum Iasidus fecisset, Ahmrūus iuramentum praestans dixit: مَا هَذَا مِنْ كَيْسِكَ. Non haec est astutia tua; sed astutia in sepulcri latere depositi est.

٨٣ اللِّسَانُ مَرْكَبٌ ذُلُولٌ

83. Lingua est iumentum obsequens.

Id est: Linguâ proferre potest homo tam bonum quam malum.

٨٤ اَللهُ لَكَ كَمَا يُلْهِى لَكَ

84. Ita iniice in eius molam, prout in tuam iniicit!

Id est: Prout erga te agit, ita erga eum agas!

٨٥ لَيْسَ بِمُخْتَلٍ فِي حُسْنِ الثَّنَاءِ نَصِيبٌ

85. Non est superbo pulchrae laudis portio.

Proverbio hoc superbia vituperatur.

٨٦ لِحْ مَالٍ وَجَّتَ الرَّجْمَ

86. Intra, o Malice! Intres in sepulcrum.

Quum Sahdus ben-Said fratri suo Malico ben-Said, qui stupidus esset, ut mulierum conditionem non nosset, uxorem dedisset, et hic in eius cubiculum intrare nollet, Sahdus eum istis verbis excitavit. conf. Berth. 9.

٨٧ لَا عَرْفَنَّاكَ بَعْدَ أَمَوْتٍ تَنْدُبُنِي

وَفِي حَيَاتِنِي مَا زَوَّدْتَنِي زَادِي

87. Scio te mortuum me defleturum esse, et vivo mihi alimentum non dedisti.

Metrum versus Basith est. conf. p. 190. Abu-Ohbaidus adnotavit, proverbium dici de viro mortuum deflente, cui viventi defuisset in officiis praestandis. Proverbium in codice Berol. et Pocock. hoc loco non legitur, sed post pro-

verbum 480 in codice Berol., quod لا اعرفنك, Non te nosco“ incipit.

٨٨ لَيْسَ عِتَابُ الْمَرْءِ لِلْمَرْءِ نَافِعًا
إِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْمَرْءِ لُبٌّ يِعَاتِبُهُ

88 Obiurgatio viri inutilis est viro, quem ipsius animus non obiurgat.

Monet proverbium, ne eum obiurgemus, qui obiurgationem non admittit. Versus metrum Thawil est. p. 162.

٨٩ لَمْ أَجْعَلْهَا بَظْمًا

89. Non posui eam (rem) in tergo.

Id est: Rem, quam mihi peragendam imposuisti, semper ante oculos habebam, ut eius non obliviscerer.

٩٠ لَا كَوَيْنَهُ كَبِيَّةً أُمْتَلُومًا

90. Uram eum ustione cunctabundi.

In scholiis vox أُمْتَلُومٌ hisce verbis explicata est: أُمْتَلُومٌ, Vocabulum أُمْتَلُومٌ, الذى يتبع الداء حتى يعلم مكانه designat, qui morbum sequitur, donec eius locum sciat“. Id est: Vehementissime te uram. Minantis sunt verba.

٩١ لَقَدْ حَمَلْتُكَ غَيْرَ مَحْمَلِكِ

91. Aliam quam tuam sellam tibi portandam imposui.

Vocabulum مَحْمَلٌ sellam significat, cui imponuntur onera portanda. In hominem translati proverbii sensus est: Sustuli te supra dignitatem tuam. In virum dicitur, qui beneficiis in eum collatis indignus est.

٩٢ لَوْ سِئِلْتَ الْعَرَابِيَّةَ أَيْنَ تَذْهَبِينَ لَقَالَتْ أَكْسِبُ
الْهَلِيَّ ذِمًّا

92. Si res commodata interrogata fuisset: Quo abis? profecto dixisset: Efficio, ut, qui me dedit, vituperium acquirat.

Verba Actsami ben Zaifi sunt. Homines mutuo petenti dantes benefaciunt; sed repetentes mutuo datum ab eo non gratiam, sed vituperium acquirunt. Proverbium ingradi hominis animum designat.

٩٣ لَا ضَمَّكَ ضَمَّ الشَّنَاتِرِ

93. Profecto te contraham modo digitorum!

Meidanius in scholiis dixit, شَنَاةٍ Iemanensibus proprium vocabulum digitos significare. At vero aliis inaurium significatio Iemanensibus propria esse videtur, unde rex quidam „possessor inaurium“ cognomen acceperit.

٩٤ لَوْ لَا عِتْقُهُ لَقَدْ بَلَى

94. Nisi eius praestantia fuisset, profecto attritus fuisset!

Nisi tanto robore et praestantia fuisset, illa onera ipsi portanda imposita ferre non potuisset.

٩٥ لَيَبْتَنِي وَفَلَانًا يَفْعَلُ بِنَا كَذَا حَتَّى يَمُوتَ الْأَعْجَلُ

95. Utinam mihi quidam id faciat, donecis, cuius fatum magis properat, moriatur!

Proverbii huius posterior pars ex versu desumta est, quem Alaghlabus Ihdjlita dixit:

صَرَبًا وَطَعْنَا أَوْ يَمُوتُ الْأَعْجَلُ

„Percutiendo et confodiendo aut moriatur is, cuius fatum magis properat“. Conf. C. XV, 25.

٩٦ لَيْسَ عَلَيْكَ نَسَجَةٌ فَسَحَبَ وَجَرَ

96. Tibi illa (vestis) texenda non est, humi trahe igitur et verre!

Tu in ista re perficienda diligentia non uteris, et hanc ob causam eam perdis.

٩٧ أَلْقِ دَلَّوكَ فِي الدَّلَاءِ

97. Proiice situlam inter situlas!

Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium monere, ut lucro operam demus. Dixit poeta:

وَلَيْسَ الرِّزْقُ عَنْ طَلَبٍ حَثِيثٍ وَلَكِنْ أَلْفِ دَلَّوكَ فِي الدَّلَاءِ
تَجِيءُ بِمِلْئِهَا طَوْرًا وَطَوْرًا تَجِيءُ بِحَمَاءٍ وَقَلِيلِ مَاءِ

„Et non sunt res ad vitam necessariae sine petitione avida, sed proiice situlam tuam inter situlas; modo aqua impletam extrahes, modo coeno et paucâ aquâ impletam extrahes“. Metrum Wafir est. c. p. 204.

٩٨ لَقِيتُ مِنْهُ عَرَقَ الْجَبِينِ

98. Frontis sudor ex eo mihi contigit.

In eius re perficienda tam fatigatus eram, ut frons mea sudaret. De opere molesto quoque dicitur: عَرَقَ الْقَرْبَةِ „Sudor utris aquarii“ conf. Abulf. II, p. 773.

٩٩ لَيْسَ لِشَبَعَةٍ خَيْرٌ مِنْ صَفْرَةٍ تَحْفَرُهَا

99. Non est satietati pleno ventre bonum ex fame, quae eam depellit.

١٠٠ لَيْسَ لِلْبَطْنَةِ خَيْرٌ مِنْ خَمَصَةٍ تَتَّبِعُهَا

100. Non est satietati pleno ventre bonum ex fame, quae eam sequitur.

Verborum sensus esse videtur: *Fortuna, quam sequens infortunium omnino delet, commodo nobis non est.*

١٠١ لَيْسَ الْكُرَى عَنْ التَّشَافِّ

101. Sitis non explētur, quia omnem potum ebibit homo.

Id est: *Etsi non omnem aquam, quam vas continet, ebibit homo, tamen sitis expleri potest. Proverbium continentiam commendat, ut paucō et re nobis sufficiente contenti simus.*

١٠٢ لِهَذَا كُنْتُ أَحْسَبُكَ الْجُرْعَ

102. Hanc ob rem iusculum tibi sorbendum dedi.

Vocabulo جُرْعَة sorbitio et res, quae sorbetur, significatur. Loco vocis الجُرْع legitur المَجْع lac, in quo dactyli macerantur. Id est: *Hanc ob causam te educavi, ut a me aut malum depelleres, aut mihi commodum adferres. Alazmäihus dixit, virum quendam equo suo lac bibendum dedisse, et ista verba dixisse, quum equum ad persequendum aut fugiendum adhibere vellet. Dixit poeta metro Redjes usus:*

لِيَمَثِّلَهَا كُنْتُ أَحْسَبُهَا الْحَسَى

„Ob similem rem ei sorbendum dedi“.

١٠٣ لَيْسَ كُلُّ حِينٍ أَحْلَبَ فَاشْرَبَ

103. Non omne tempus mulgere et tum bibere permittit.

Id est: Non omne tempus in opere peragendo te adiuvat, prudenter igitur agas, neque sine modo et mensura opes eroges. Adhibetur proverbium in omni re, quae nos impedit, quominus divitiis aliisve rebus fruamur. Dixit Abu-Ohbaidus: Proverbium dixisse fertur Saidus ben-Djobair in traditione, de qua interrogatus erat. Althabarius dixit, verbis proverbi cum uti, qui primam operis sui partem firmiter instituat timens, ne postremam eius partem perficere non possit.

١.٤ لَتَحْلِبَنَّهَا مَصْرًا

104. Profecto eam mulgebis extremis digitis (omne lac emulgens!)

Haec verba in minitantiem dirigimus significaturi, cum nonnisi summa cum molestia a nobis rem obtinere posse. Suffixum ھا ad camelam referendum in rem translatus est. In Scharaf-Aldini opere sic legitur: اما والله لتحلبنها مصرا.

١.٥ لَمْ تَحْلَبْ وَلَمْ تُنْزَارْ

105. Non mulsa fuit et diminutione lactis non adfecta fuit.

Id est: Non mulsa et diminutione lactis adfecta non fuit. In eum dicitur, qui suas aut alius opes perdidit. Samachscharius واودى اللبن net periit lac, partem proverbi esse adnotavit et dixit, proverbium adhiberi de eo, qui opes perdens modum perdendi nesciat.

١.٦ لِلَّهِ دَرَّةٌ

106. Deo lactis eius copia!

Lactis copia in omne bonum et donum translatum est, ut in omni re admiratione digna adhibeatur. Abulf. II, 420.

١٠٧ لَيْسَ الشَّحْمُ بِاللَّحْمِ وَلَكِنْ مِنْ قَوَاصِيهِ

107. Adeps non est caro, sed carnis latera sunt.

In duos viros, qui quodammodo similes, sed re vera diversi sunt, dicitur.

١٠٨ لَمْ يَضَعْ مِنْ مَالِكَ مَا وَعَظَكَ

108. Non periiit opum pars, quae te monuit.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi adscribuntur. Dixit Almobarredus: Opum tuarum pars amissa te docet, cavendum esse, ne et altera pars amittatur, ut in ista parte amissa ob illam admonitionem re vera iactura non sit.

١٠٩ لِفُلَانٍ نُحْلٌ وَلِفُلَانٍ سَوَادٌ

109. Cuidam est collyrium et cuidam est nigredo.

Duo sunt proverbia significantia, quandam opulentum esse. Voce نُحْلٌ collyrium, cui color niger esse solet, voce سَوَادٌ nigredinem designant. Utraque vox multitudinem significat, nigredo enim impedit, quominus numero res definiantur, quippe quum nigredo in causa sit, cur rerum veram conditionem non accurate cognoscamus. Hoc dixit Abu-Ohbaidus.

١١٠ لَيْسَ أَخُو الشَّرِّ مَنْ تَوَقَّاهُ

110. Non est malo adflictus, qui id cavet.

Si in malum incidisti, ne ab eo securum te habeas, donec eo libereris.

١١١ لَعَا لَكَ عَالِيَا

111. Deus tibi propitius sit!

Loco verborum لعل لك dicitur لعل لك. Verbis hisce caespitanti bene praecantur.

Dixit poeta Almohadjjen ben-Hasn Alharitsi appellatus:

لَنَا فَخْمَةٌ زَوْرَاءُ أَحْمَتُ بِلَادِنَا مَتَى يَرَهَا الشَّارِي يُلَحِّجُ بِي وَهَذَا
وَأَرْمَاحُنَا يَنْهَرُنَّهُمْ نَهْرُ فَخْمَةٍ يَقْلَنَ لِمَنْ أَدْرَكَنَ تَعَسًّا وَلَا لَعَلَّ

»Nobis est crassum (ahenum), profundum, quod terras nostras calefacit. Quando ovium possessor id videt, pronuntiat confusus: Per me! et Num? Et lanceae nostrae vulnere amplo sicut crassa (lancea) eos confodiunt, iis, quos assequuntur, dicentes: Pereas! et ne surgas!

Metrum Thawil est. p. 462.

لَعَلَّ لَهُ عَذْرَاءُ وَأَنْتَ تَلُومُ ۱۱۳

112. Fortasse ei excusatio est, et tu vituperas.

In eum dicitur, qui vituperat eum, cui excusatio est, quae vituperanti ignota est. Monet igitur proverbium, ne antequam totam rem perspexerimus, alios vituperemus.

لَقِيتُ مِنْهُ الْأَقْوَرِينَ وَالْفَتَكِرِينَ وَالْبَرْحِينَ ۱۱۳

113. Mala magna ab eo perpeusus sum.

Triplex proverbium est, ut eodem sensu لَقِيتُ مِنْهُ dica- tur'), nam omnia ista verba multa et magna mala significant. Dixit poeta:

وَمَنْ يُطِيعِ النِّسَاءَ يُلَاقِ مِنْهَا إِذَا أَعْمَزْنَ فِيهِ الْأَقْوَرِينَ

»Qui mulieribus obedit, is, si ei obtrectant, magna ab iis

1) In Samachscharii opere legitur: لَقِيتُ الْأَمْرِينَ الْبَرْحِينَ.

mala perpetitur« Metrum Wafir est. c. l. m. p. 204.
conf. Kam. Djelh.

١١٤ لَمْ يَحْرَمَ مِنْ فُصْدَ لَا

114. Cui sanguis in intestinas immissus et coctus pro cibo appositus fuit, is non omni cibo destitutus est.

In summa cibi inopia Arabes venae sectione cameli emissum sanguinem in intestinis coquere et hospitibus apponere solebant. Dicitur quoque in passivo فُصِدَ, media vocali omissa, et فُزِدَ littera mutata. Proverbio pauco contentum animum significant. Samachscharius hanc proverbii causam adnotavit. Duo viri apud Arabem campestrem pernoctaverant. Quum alter alterum de modo, quo hospitio exceptus fuisset, interrogavisset et alter se sanguine in intestinis cocto exceptum esse dixisset, alter ille ista proverbii verba dixit.

١١٥ لَا مَدَنَ غَضَنَكَ

115. Profecto rugas tuas extendam!

Id est: Molestiam et aerumnum tuam ita augebo, ut rugae tuae longae fiant. Legitur quoque لَا مَدَنَ عَصَبَكَ »Nervos tuos extendam« sensu non mutato.

١١٦ لَتَجِدَنَّ فَلَانًا أَلْوَىٰ بَعِيدَ الْمُسْتَمِرِّ

116. Profecto tu quendam invenies vehementem in litigando et longius procedentem in perseverando.

Proverbium sequente scholio explicatum est: أَلْوَىٰ أَيْ شَدِيدَ الْخُصُومَةِ وَاسْتَمَرَّ اسْتَحْكَمَ بِمَعْنَى الْمُسْتَمِرِّ فِي الْخُصُومَةِ لَا يَسَامُ

المراس انشد أبو عبيد وجدتنى السوى بعيد المستمر
 اى بعيد شأو المستمر ويجوز ان يريد بعيد المذهب يقال
 مر واستمر اى ذهب وقوله السوى اى التوى على خصمى
 بالحجة وقبله اذا تخازرت وما بى من خَزَرٍ ثم كسرت الطرف
 من غير عَوْرٍ وجدتنى السوى بعيد المستمر احمل ما
 حملت من خير وشر وكان المفضل يذكر ان المثل للنعمان
 ابن المنذر قاله فى خالد بن معاوية السعدى ونازعه رجل
 عنده فوصفه النعمان بهذه الصفة فذهبت مثلا
 استمر Vox السوى est vehemens in litigando et
 idem est quam «استحکم» firmatus fuit, ut sensus sit,
 firmus in litigando, qui rei tractandae taedium non capit.
 Abu-Ohbaidus sequentem versum adtulit: وجدتنى السوى
 longinquus finis «بعيد شأو المستمر i. e. بعيد المستمر
 firmi» (cuius constantia sero cessat). Admitti quoque po-
 test, eum voluisse remotum in via, nam verbum مر et
 السوى significationem verbi ذهب abiit habet. Et vox السوى
 significat: «Me converto contra adversarium, difficilis sum
 in litigando». Ante illum (versum) legitur: Quando palpe-
 bras contrahit et non in me est naturà palpebrarum con-
 tractio, tum ego contractis palpebris adspicio et luscus ego
 non sum et invenis me vehementem in litigando et longius
 procedentem in perseverando. Fero quod mihi impositum
 est, sive bonum sit sive malum». Almofadhdhelus dixit, Al-
 nohmanum ben-Almondsir verbis proverbii Chaledum ben-
 Moahwijjah Sahditam, quocum coram ipso disputaverat vir,
 descripsisse. Postea verba in proverbii consuetudinem ve-
 nisse. In Samachscharii opere لتجدنه legitur.

لَا تُقِيمَنَّ قَدْلَكَ ۱۱۸

117, Profecto efficiam, ut vitia tua recta sint.

Legitur quoque حدلك, curvitas tua, haec enim vox

curvitatem et declinationem in uno humero significat. Sic Samachscharius proverbium adnotavit. Vox قَذَل declinationem a recto et iniustitiam significat. At vero si lectionem صَعَرَكَ admittis, obliquitatis in uno faciei latere significatio proverbio convenit.

لِكُلِّ سَاقِطَةٍ لَاقِطَةٌ ١١٨

118. Omni verbo inconsiderate dicto colligens est.

Alazmäihus aliiue adnotarunt, vocem ساقطة verbum esse, quo homo inconsiderate prolato erret. Tale autem verbum ab audiente ad alios deferri. Littera ڤ in voce لاقطة, ut vis vocabuli augeatur aut ut praecedenti voci consona sit, addita est. Sunt, qui dicant, proverbii sensum esse: Omni inconsiderate dicto auris est, siquidem auris verba colligat.

الَّيْلُ أَخْفَى لِلْوَيْلِ ١١٩

119. Nox incidens malum abscondit

Quod vis peragere, noctu perage, nox enim secretum tuum tegit. Verba haec Sarijjaho ben-Ohwaimir ben-Abi-Ahdi Ohkailitae adscribuntur. Taubahus ben-Alhomajjir, gentibus Banu-Chafadhah et Banu-Auhf litigantibus apud Hammamum ben-Motharref Ohkailitam, quem Merwanus ben-Alhacim gentis Banu-Ahmir decimis praeposuerat, a Tsauro ben-Abi-Simahn Ohkailita in facie vulneratus erat. Hammamus Taubaho, ut se vindicaret, permisit; sed ille facere recusavit dicens, hoc nonnisi cum Hammami consensu factum esse et in alius praesentia Tsauro haec ausurum non fuisse. Postea Taubahus certior factus, Tsauro cum sociis ad aquam, quam possidebant, Djarim vel Djorain appellatam iter facere, cum sociis secutus est. Quum autem Taubahus eos apud Sarijjahum, qui unus

gentis Banu-Ahmir et amicitiae vinculo cum Taubaho coniunctus esset, versari audivisset, donec inde egressi essent, expectare constituit. At Sarijjahus mane iter ingressuros detinuit, dicens: ادعوا الليل فإنه اخفى للموبد ولست امن عليكم تسوية
Obscura nocte iter ingrediamini, nam ea malum incidens abscondit; vobis enim Taubahum metuo. Nihilominus tamen nocte obscura Taubahus insectus Tsaurum occidit. In codice Berol. B. sic legitur:
الليل ساتر كل ويل

١٢٠ لَيْسَ الْفَغَاحُ بِشَرِّ الزَّمَرَةِ

120. Non est flans pessimus canentium organo (quod ore inflatur).

Qui in bello alios excitat ad pugnam, pugnatoribus posthabendus non est. conf. 123.

١٢١ لَقِيَ مَا يَلْقَى الْمُنتَوِّفُ بَارِكًا

121. Accidit ei, quod accidit (camelo) decumbenti, cui pili evelluntur.

Decumbens camelus depilari solet, proverbium igitur significat, virum calamitate et noxa adflictum esse.

١٢٢ لَيْسَتْ بِرِيْشَاءَ وَلَا عَمَّشَاءَ

122. Est neque longas ciliis habens, neque infirmis oculis cum lacrymarum fluxu laborans (femina).

Rem mediam inter eximiam et pravam designat.

١٢٣ لَيْسَ لِحَاتٌ بِأَرْوَحَ

123. Non est ad opus faciendum instigans otiosior (quam is, qui tractat opus.)

Samachscharius dicit, proverbio significari, aequalem esse eum, qui indicet bonum faciendum, ei, qui ipse id peragat. Conf. prov. 120.

١٢٤ لَقِيَ آسَتَ الْكَلْبَةِ

124. Occurrit podici caniculae.

Podex caniculae rem gravem et infortunium significat. Narrant, regem quendam Edessae (الرها) extinctis ignibus imperasse, ut homines ignem ad podicem caniculae mortuae accenderent. Hanc autem ob causam homines emigrasse.

١٢٥ لَوْ تَرَكَ الضَّبُّ بَاعْدَاءَ الْوَادِي

125. Si relictæ esset lacerta in lateribus vallis.

Proverbio huic similis ratio est, quam proverb. 4.

١٢٦ لَمْ يَعْدَمْ مِنْهُ خَابِطٌ وَرَقًا

126. Non destitutus est foliis eius baculo percutiens.

Vocabulum خابط eum significat, qui baculo arborem percutit, ut folia, quae camelis pabulo sint, decidant. Ab arbore in hominem translatus proverbium docet, hominem tam liberalem et generosum esse, ut roganti nil recuset.

١٢٧ لِكُلِّ ذِي عَمُودٍ نَوَى

127. Omni, qui in habitaculo est, discessus est.

Proverbii sensus est: Omni congregationi separatio

est vel omni viro res necessaria est, quam petit. Quod si posteriorem hunc explicandi modum admittis, vocabulo نوى propositi, intentionis significatio tribuenda est.

١٢٨ لَيْتَ حَظِّي مِنْ أَبِي كَرْبٍ أَنْ يَسُدَّ عَنِّي خَيْرُهُ خَبَلَهُ

128. Utinum ex Abu-Carbo mihi obtingeret, ut bonum eius membrorum infirmitatem eius a me depelleret.

Narrant, tempore, quo calamitas genti supervenisset, quendam vetulae dixisse: Bono animo sis, nam hic Abu-Carbus nobis propinquus est, et eam istis verbis respondisse. Abu-Carbus autem regum Iemanensium unus erat, qui Tobbah cognominabantur. Samachscharius narravit, Malicum ben-Idjlan, qui Abu-Carbum Medinam ut veniret, instigasset, dixisse: جئتكم بعز الابد »Adduxi ad vos potentiam perpetuam«. Quae verba quum vetula audivisset, sta proverbii verba eam pronuntiasse significaturam, cuiusdam bono non compensari malum.

١٢٩ لَوِي مُغْلٌ أَصْبَعَهُ

129. Pellem detrahens digitum suum nimis vehementer torsit.

Quae res in causa est, cur pars carnis pelli adhaereat. Proverbium in hominem dicitur, qui opes suas dilapidat. Loco vocis مغل legitur quoque مضل i. e. ob summam tristitiam suam (لشدة أسفه)

١٣٠ لَتَحْمِلُ عِصَّةَ جَنَاهَا

130. Profecto arbor Ihdhah fructus suos fert.

Arbor عِصَّة et عِصَّة arboris spinosae species est conf.

lexic. meum. Huic proverbio similis ratio est, quam verbis «كل اداء يهشج بما فيه» Omne vas exsudat quod in eo est. Conf. C. XX I, 179.

١٣١ لَا فِقْرَ مِنَّا يَهْدِي غَمَامُ أَرْضِنَا

131. Ad pauperiorem quam nos adducitur nubes terrae nostrae.

Portio nostra ad alium pervenit. Legitur quoque نهدي perducimus i. e. alios nobis praeferimus.

١٣٢ لَكَ مَا أَبْكِي وَلَا عَبْرَةٌ لِي

132. Tua causa ploro et mihi non est causa lacrymarum.

Tua causa molestias perfero et non est causa in me, cur hoc faciam. Proverbio utuntur, ut significant, unum pro altero molestias ferre.

١٣٣ لَيْسَ لِمُلُولٍ صَدِيقٌ

133. Non est fastidioso amicus.

In codice B. male legitur لملوك »regibus«, nam sic versus poetae:

أَنْتَ وَاللَّهِ لَدُوْ مَلَّةٍ يَطْرِفُكَ الْآدِنِي عَنِ الْآبَعْدِ

»Tu, per Deum! pertaesus es, avertit te propinquus a remoto. Metrum versus Sarih est. p. 243.

Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium sapientis Abu-Hasimi esse, qui inter alia dixerit: ليس لملول صديق ولا لحسود غنى والنظر في العواقب تلقيح للعقول Fastidioso non est amicus, invido non est contentus animus et observatio exitus rerum fecundat mentes.

١٣٤ لَيْسَ لِشَرِّهِ غِنَى

134. Avido divitiae non sunt.

Sic dicitur, quod is, nunquam contentus, tanquam pauper semper petit.

١٣٥ لَيْسَ اَلْمُتَعَلِّقُ كَالْمُتَانِقِ

135. Non est is, qui parvo contentus est, ei similis, qui edit quod lubet.

Vocabulum متعلق eum significat, cui res ad vitam sustinendam necessariae, quae paucae sunt, sufficiunt, متانق autem is est, qui divitiis gaudet, ut quod placeat, sibi eligere possit. Conf. Kam. s. v. علف.

١٣٦ لَيْسَ مِنَ الْعَدْلِ سُرْعَةُ الْعَدْلِ

136. Non est iustitiae celeritas reprehensionis.

Iustitia postulat, ut excusatio audiat.

١٣٧ لَيْسَ بِصَلَادٍ الْقَدَحُ

137. Non est is, cuius ignitabulum ignem non emittit.

Omnes res, quas suscipit, ad finem perducit.

١٣٨ لَوْ كَرِهَتْ نِي يَدِي مَا حَبَبْتَنِي

138. Si manus mea a me abhorruisset, mecum se non coniunxisset.

Dixit poeta:

لَا اَبْتَغِي وَصَلَ مَنْ لَا يَبْتَغِي صَلَاتِي وَلَا اَلَيْنُ مَنْ لَا يَبْتَغِي لِيْنِي

وَأَلَّهِ لَوْ كَرِهْتَ كَفَى مُصَاحِبَتِي لَقُلْتُ لَلْكَفِ بَيْنِي إِذْ كَرِهْتَنِي

„Non desidero coniunctionem eius, qui mecum coniungi non vult, et non sum lenis erga eum, qui lenitatem meam non cupit. Per Deum! si manus mea a mea societate abhorruisset, profecto manus dixissem: Separa te, quum a me abhorreas! Metrum Basith est. p. 190.

لَقَيْتَهُ طَكَرَةً بِكَرَةٍ ١٣٩

139. Occurri ei in campo aperto, amplo.

Id est: Quum solus esset nulla re inter nos intercedente. Voces autem طَكَرَةً بِكَرَةٍ (enunciantur ut خمسة عشرة), quibus interdum حَجْرٌ additur, quoad significationem propriam clarac non sunt. Vocabulum طَكَرَةً ad كَرَاءٍ campum apertum referendum esse dicunt, طَكَرَةً autem cohaerere cum بِكَرٍ, quod findendi et amplitudinis significationem habeat, unde mari, quod terram findat, nomen inditum sit. Legitur quoque طَكَرَةً بِكَرَةٍ conf. Kam. Dj s. v. طَكَرَ.

لَقَيْتَهُ بَعِيدَاتٍ بَيْنٍ ١٤٠

140. Occurri ei post spatia temporis intermissa.

Proverbialis locutio, quae adhibetur, quum vir temporis spatiis intercedentibus alteri occurrit. Abu-Said.

لَاشَانِنِ شَانِهِمْ ١٤١

141. Profecto in capite percutiam eorum rem!

I. e. Eorum rem perdam. Minantis sunt verba. Samach-scharius sic verba explicavit: „لَا قَصْدَنِ قَصِيدِهِمْ“ Propositum eorum sequar!“ Dicitur quoque: „لَاشَانِنِ خَيْرِهِمْ“ Eis rem nuntiabo. Kam.“

١٤٢ لَأَجْبِيَنَّكَ إِلَى قَرَارِكَ

142. Efficiam, ut ad locum mansionis tuae con-
fugas.

Id est: Ad locum, quo dignus es. Alazmäihus dixit, قر idem esse ac مستقر mansio, firma sedes et قرار esse infinitivum verbi قر substituit, mansit. Alii dicunt, sepulcrum significari. Samachscharius sic explicavit“ ad pes-
simum et infimum statum tuum“. Minantis verba sunt.

١٤٣ لَأَمْرٌ مَا جَدَعَ قَصِيرٌ أَنْفَهُ

143. Ob quandam rem Kazirus nasum suum
amputavit.

Nomen viri in Haririi opere (c. p. 284.) Kozair enuncia-
tur; in Kamusi vero opere Kazir legitur. Verba haec
Alsaba regina dixit, quum Kazirum nasum amputatum ha-
bentem conspiceret. conf. C. VII, 9.

١٤٤ لَأَمْرٌ مَا يَسُودُ مِنْ يَسُودَ

144. Ob quandam rem princeps factus est, qui
principatum tenet-

Id est: Qui gentis suae principatum tenet, ei dignitas
et meritum non deest. Dixit poeta:

عَزَمْتُ عَلَى إِقَامَةِ ذِي صَلَاحٍ لِأَمْرٍ مَا يَسُودُ مِنْ يَسُودَ

„Proposui mihi stabilire virum status boni, nam obquan-
dam rem princeps factus est, qui principatum tenet.“

Metrum Wafir est. p. 204. Sed in Samachscharii co-
dice legitur لَأَمْرٌ مَا يَسُودُ مَا يَسُودَ.

١٤٥ لِلْسُّوقِ دِرَّةٌ وَغَرَارِ

145. Foro est copia lactis aut paucitas lactis.

Aut mercatura friget aut multa est. Dicitur enim سوق غارة et سوق دارة, id quod a camela lacte abundante et parum lactis habente derivatum in mercaturam translatum est.

لَكِنْ حَمَوةٌ لَا بَوَاكِيَ لَهُ ١٤٦

146. Sed quod ad Hamsahum attinet, ei deflentes non sunt.

Quum post pugnam Ohodensem Medinae mulieres mortuos suos deflerent, Sahdus ben-Maahds et Osaidus ben-Alhodhair uxoribus suis imperaverunt, ut mortem patruī prophetae Hamsahi deflerent. Quarum ploratum, erant enim ad portam templi Mohammedis stantes, quum Mohammedes audivisset, prodiens dixit: Redite, Deus vobis misericordiam donet, nam vos ipsae tristes estis, sed quod ad Hamsahum attinet, ei deflentes non sunt. In eum dicitur, de cuius re nemo sollicitus est.

لَكِنْ خَالِي قَدْ سَقَطَ ١٤٧

147. Quod ad lignum meum attinet, iam decidit.

Narrant, inter senem anumque simul in camelo vehentes lignum sellae infixum fuisse, quo tenerentur. Senem autem anum interrogasse: Num lignum tuum firmum est, et quum illa: Certe! respondisset, eum dixisse: Meum autem iam decidit, et lignum suum quum evulsisset, decidentem mortuum esse. De homine proverbium dicitur, qui per suam culpam in interitum irruit.

لَعَلَّنِي مُضِلٌّ كَعَامِرٍ ١٤٨

148. Fortasse ego in errorem inducens sicut Ahmir.

Narrant, duos adolescentes cum Almostaughtiro ben-Rabiah consedissee. Unum eorum alteri, cui nomen Ahmir esset, dixisse: Ego ad uxorem Almostaughtiri eo, si autem ipse surgit domum rediturus, voce tua mihi signum fac! Almostaughtirum autem intentione cognita eum, quominus clamaret, impedivisse, et in suam domum duxisse.

Quum ibi nil mali vidisset, in huius domum cum ipso eum perrexisset, ubi adolescentem illum apud uxorem inveniret. Dixisse tum Almostaughtirum ista proverbii verba, quae in eum adhibentur, qui te decipere cupit, quomodo alium decepit. In codice Paris. et Berol. مصلك, „Te in errorem inducens“ legitur.

لَمْ فَحَجَّ ١٤٩

149. Institit et tum litigando vicit.

Sensus est: Quidam cum adversario litigans quum perseveraret et adversarium urgeret, eo pervenit, ut litigando eum vinceret. Alii autem verbis hunc sensum tribuunt: Vir quidam, qui iter facturus domo exierat, in isto itinere, licet peregrinationis sacrae intentionem non haberet, Meccam perveniens peregrinationis ritum absolvit, ut diceretur: Perseveravit in itinere faciendo, et ipsum peregrinationis sacrae ritum absolvit. Dixit Abu-Ohbaidus proverbium significare, virum perseverando ad rem pervenisse, quam sibi non proposuisset. Idem dixit, proverbium de difficultate naturae hominis et pertinacia adhiberi. At vero Samachscharius dixit, proverbium de eo adhiberi, qui semper petendo rem assequatur.

لَمْ تَفَاتَنِ فِهَاتَنِ ١٥٠

150. Te (o mulier) non fugit (res), adfer igitur!

Id est: Rem, quum petis, assequi potes, rem igitur tuam age! Narrant virum, qui absens a suis fuisset,

uxorem ita allocutam esse in reditu: Si tu apud nos praesens fuisses, tibi narravissemus res, quae nobis acciderunt, et virum isti proverbii verbis respondisse.

١٥١ لَوْ تَرَكْتَ لِلْحَرْبَاءِ مَا صَلَّ

151. Si clavus loricae relictus (non percussus) esset, non sonuisset.

De eo dicitur, qui iniuriam accipiens clamat. Proverbia No. 151 — 156 in codicibus Berol. et Pocock. post No. 178 leguntur.

١٥٢ لَكِنْ عِدَاءُ لَا أُمُّ لَهْ

152. Sed quod ad Ihdaum attinet, ei mater non est.

Ihdaus عِدَاء vel, ut legitur, عِدَى Ihdan servi nomen est. De eo dicitur, cuius de re nemo sollicitus est.

١٥٣ لَوْى عَنْهُ ذِرَاعُهُ

153. Detorsit ab eo brachium suum.

Id est: Rebellis fuit eique non obedivit.

١٥٤ لَوْ كَانَ فِي غَضْرَاءَ لَمْ يَنْشَفْ

154. Si fuisset (puteus) in terra bona, non periisset (aqua tua).

Vocabulum غَضْرَاء terram bonam et tenacem significat, et hoc in proverbio evanuit (interra) aqua significationem habet. Dicitur autem غَضْرَاءُ فِي غَضْرَاءَ, Effecit, ut puteus in terra bona ad scaturiginem perveniret“ i. e. ubi terra tenax erat, ut aqua non evanesceret. Proverbii autem sensus est: Si beneficium tuum in nobilem contulisses, non periisset, nam gratus fuisset.

١٥٥ لُبُّ الْمَرْأَةِ إِلَى حُمُقٍ

155. Animus mulieris ad stultitiam (inclinat).

Proverbio hoc in excusanda mulieris zelotypia utuntur.

١٥٦ لَقِيتُهَا بِأَصْبَارِهَا

156. Occurri ei cum lateribus suis.

In Samachscharii codice لَقِيتُهَا legitur. Suffixum هَا ad اخذ الشيء negotium referendum est. Dicitur بِأَصْبَارِهَا. Cepit rem cum lateribus suis“ i. e. totam. In re ingrata proverbium adhibetur.

١٥٧ لَقِيتُهُ فِي الْفَرَطِ

157. Occurri ei post temporis spatium.

Id est: Post spatium duorum dierum vel trium vel plurium, sed in pluribus, quam quindecim non adhibetur. Dixit hoc Alalmarus. conf. Dj. Hocce proverbium in codice meo non legitur. In Samachscharii codice duo proverbia contracta sunt et sic legitur عَنْ هَجَرٍ فِي الْفَرَطِ

١٥٨ لَقِيتُهُ عَنْ هَجَرٍ

158. Occurri ei post annum.

Id est: Post longam separationem, sed verba عَنْ هَجَرٍ vario modo explicantur viz. lex. meum et Kam.

١٥٩ لِكُلِّ زَعَمٍ خَصْمٌ

159. Omni opinioni est adversarius.

Sed dicant زَعَمٌ esse pro زَعْمٌ opinionem proferens“. De homine dicitur, qui rem sibi arrogat, quae ei non est.

١٦. لَأَضْرِبَنَّكَ غَبَّ لِحِمَارٍ وَظَاهِرَةَ الْفَرَسِ

160 Profecto! te percutiam tempore, quo asinus et tempore, quo equus bibit.

Id est: Quovis tempore, nullo intermisso, asinus enim secundo die uno intermisso, equus autem quovis die bibit.

١٦١ لَمْ يَجِدْ مُسْحَاتِهِ طِيْمًا

161. Non invenit instrumento suo, quo abstergit, odoramentum.

Reiskius طينا lutum legendum esse putavit. Proverbio huic similis ratio est, quam proverbio 72. Proverbium significat, virum rei optatae participem factum non esse.

١٦٢ لَنْ يَّعْدَمَ الْمَشَاوِرُ مَرْشِدًا

162. Consilium roganti in viam rectam ducens non deerit.

Proverbium hortatur, ut aliorum consilium adhibeamus.

١٦٣ لَيْسَ لِلثَّيْمِ مِثْلُ الْهَوَانِ

163. Vili nil convenit nisi despectus.

Si erga vilem mansuetudine tua uteris, audax fit; sed si eum depressisti et parvi fecisti, te metuit.

١٦٤ لَقَيْتُهُ نَقَابًا

164 Occurri ei subito.

Aliis est: Non tempore aut loco promisso. conf. Kam.

١٦٥ لَقَيْتُهُ كِفَاحًا

165. Occurri ei adverso vultu.

Id est: Vultu in eum directo.

١٦٦ لَقِيْتُهُ صَفَا حَا

166. Occurri ei e propinquo.

Vox صَفَح derivatum est a voce صَفَح latus rei, quod latus rei propinquitatem indicat, quasi dixisset, occurri ei et latus faciei meae versus latus faciei eius directum erat. Conf. Hamas ٨١٢

١٦٧ لَقِيْتُهُ صَقَابًا

167. Occurri ei e propinquitate.

Vox صَقَاب a voce صَقَب propinquitas derivanda est.

١٦٨ لَمْ يَبْرُدْ بِيَدِي مِنْهُ شَيْءٌ

168. Non mansit in manu mea ex eo res.

Voci بَرَد hoc in proverbio manendi et firmitatis significatio tribuenda est. Cum hoc loquendi modus بَرَد حَقِي firmum est ius meum cohaeret.

١٦٩ لِكُلِّ مَقَامٍ مَقَالٌ

169. Omni loco sermo est.

Proverbium hoc quoque in nostro codice post Nro. 149. legitur. Proverbii sensus est: Sermoni conveniens locus est. Ebn-Alahrabius hunc versum adnotavit:

تَحْتَمِنُ عَلَى هَذَاكَ الْمَلِيكَ فَإِنْ لِكُلِّ مَقَامٍ مَقَالًا

„Erga me misericors sis! rex (Deus) te ducat! nam omni loco sermo est“. i. e. Benigne age erga me, ut te laudare possim. Metrum est Motakarib c. l. m. p. 281.

لَوْ قُلْتُ تَمَرَةً قَالَ جَمْرَةً ١٧٠

170. Si dixissem: Dactylus, dixisset: Pruna.

Adhibetur in cupiditatum diversitate.

لِحَاجَةٍ نَيْكَ الْأَصْمَرُ ١٧١

171. Ob necessitatem est fututio non desiderati.

Sed in codice Berol. „لِحَاجَةٍ Pertinacia fututionis non desiderati“ legitur. الْأَصْمَرُ is est, qui, quum omnino inutilis sit, non cupitur. Proverbium in eum dicitur, qui rei tam deditus est, ut inde prohiberi nequeat.

لَيْسَ أَجْلَالُهُ كَمِثْلِ الدَّمَسِ ١٧٢

172. Non est aperta inimicitia aequalis occultationi,

Discrimen inter clarum, manifestum et occultum designat proverbium.

كَيْتَ لَنَا مِنْ فَارِسَيْنِ فَارِسَا ١٧٣

173. Utinam nobis esset e duobus equitibus unus!

Describit proverbium, quod metrum Redjes habet (p. 231), pauco contentum animum.

لَقَيْتُهُ سَرَاةً أَلْنَهَارِ ١٧٤

174. Occurri ei alto die.

Loquendi modus سرّاة النهار alto die desumptus esse dicitur a verbis سرّاة الظهر, quae altissimam dorsi partem designant.

لَقِيْتُهُ أَدِيمَ الضُّحَى ١٧٥

175. Occurri ei medio die.

Vocabulo ضُحَى diei pars, qua sol splendet, significatur. Aliis اديم الضحى, Medium eius partis, aliis initium est.

لَقِيْتُهُ رَادَّ الضُّحَى ١٧٦

176. Occurri ei altissimo diei tempore.

Conf. Kam.

لَيْنٌ جَدَّ الْجَدِّ لَبُولَيْتُهُ لَمِيس ١٧٧

177. Profecto! si seria agit, podicem ei obvertet

Id est: Fugam capiet. لَمِيس nomen podicis esse dicunt. Sed num Lamiso an Lomaiso enuncietur, dubito. Dixit Wajilus ben-Zarim Aljescheori:

فَلَمَّا ابْنُ دَلْمَاءَ الْبَذَى جَاءَ نُحْطَمًا فَخَصِيْبِيهِ رَمَلْنَا عَمَّا أَمْسَ بِالْدَمِ
فَقَرَّ وَوَلَّانَا لَمِيسَ وَفَوْقَهَا رَشَاشٌ كَتَوَلَّيْعَ الْإِكْسَاءِ الْمُرْقَمِ

„Filii fuscae (Ebn-Dalma), qui venerat a scopo aberrans, testiculos heri sanguine inquinavimus, fugit enim nobis podicem obvertens, qui conspersus erat sicut longis striis variegatum vestimentum“. Metrum Thawil est. c. p. 162.

لِسَانٌ مِّنْ رُّطَبٍ وَيَدٌ مِّنْ خَشَبٍ ١٧٨

178. Lingua ex dactylis maturis et manus ex ligno.

De mendace dicitur, cuius facta dictis non respondent.

١٧٩ لَكَ مَا بَتُّ أَبْرَدَهَا

179. Tibi quod pernoctavi, eius iucundissima est.

In vertendo proverbio vocalium, quae in codice Parisiensi et Lugdunensi superscriptae erant, rationem habui. In codice Pocock. et Berol. لك ما legitur. Meidanii scholion hoc est: نزل برجل ضيف فقراء فاستطاب قراءه وأعجبه فقال: لقد أطبت قال لك ما بت أبردها أي لك أعددت هذه الكرامة "A viro hospes laute exceptus erat, ut ei excipiendi modus vehementer placeret. Dixit igitur: Bene fecisti! Alter autem dixit: لك ما بت أبردها i. e. Tibi paravi hunc honorem". Codex autem Berol. plus habet: وكل مستطاب و Omne autem محبوب عندهم بارد وعيش بارد أي ناعم quod iis placet; بارد frigidum appellatur ab iis et عيش بارد vita frigida est grata (vita)."

١٨٠ أَلْقَى عَلَيْهِ لَطَاتَهُ

180. Proiecit super eum onera sua.

Abu-l'Samlus dixit, hunc loquendi modum perpetuam cum altero coniunctionem, ut alter ab altero non separetur, significare. Abu-Ahmruus autem dixit, verba significare, eum onera sua alterum portare iassisse, dum voci لَطَاةٌ frontis significatio inesset et diceretur بلطاته et ألقى عليه لطاته

١٨١ لَأَفْشَنَكَ فَنَشَ الْوُطْبَ

181, Ex te sicut ex utre ventum exprimam!

I. e. Iram tuam deprimam. Sic dicitur, quod iratus ira tanquam vento quasi inflatus est. conf. Djeuh. v. فَنَشَ

١٨٢ لَوْ كَانَ مِنْهُ وَعْدٌ لَتَرَكْتَهُ

182. Si ex eo effugium fuisset, profecto id reliquissem!

١٨٣ لَيْسَ أَوَانٌ يَكْرَهُ الْخِلَاطَ

183. Hoc non est tempus, quo ab opere suscipiendo abhorreatur.

Opus aggredere!

١٨٤ لَا أَجْمَنَنَّكَ لِحَامًا مُعَذِّبًا

184. Profecto te instruem habena cohibente!

Id est: Omnino ab ista re te retinebo.

١٨٥ لِلْبَاطِلِ جَوْلَةٌ ثُمَّ يَضْمَحِلُّ

185. Vano est circuitus, tum evanescit.

Vanum non diu manet, sed mox abit.

١٨٦ لَيْسَتْ النَّاحِيَةُ الشَّكْلَى كَالْمُسْتَأْجَرَةِ

186. Non est plangens mulier filio orbata similis ei, quae mercede conducta est (ut plangat).

Hocce proverbio vulgus uti solet.

١٨٧ لِكُلِّ قَوْمٍ كَلْبٌ فَلَنْ تَكُونَ كَلْبُ أَصْحَابِكَ

187. Omni genti canis est, et canis sociorum tuorum tu non eris.

In codice Lugd. ولن تكون in Berol. لا تكون in meo legitur, in Pocock. لا تكن "ne sis" esse videtur.

Verbis hisce Lokmanus filium suum iter ingredientem adhortatus est.

١٨٨ مَا أَشْتَدَّ سَاعِدُهُ وَمَا

188. Quum brachium eius robustum esset, me sagitta petivit.

Proverbium significat, cum, cui tu benefeceris, in te ingratum esse. Dixit poeta:

فَيَا عَجَبًا لِمَنْ رَبَّيْتُ طِفْلًا أَلْقَمُهُ بِأَطْرَافِ التَّبَنَانِ

أَعْلَمُهُ الرِّمَاطَةَ كُلَّ يَوْمٍ فَلَمَّا أَشْتَدَّ سَاعِدُهُ رَمَانِي

أَعْلَمُهُ الرِّوَايَةَ كُلَّ يَوْمٍ فَلَمَّا قَالَ قَفِيئَةٌ هَجَابَنِي

أَعْلَمُهُ الْفُتُوَّةَ كُلَّ يَوْمٍ فَلَمَّا طَرَّ شَارِبُهُ جَفَانِي

„O rem admirandam! Quem educavi infantem extremis digitis in os cibum ingerens et quem iaculandi artem quovis die docebam, is, quum eius brachium robustum esset, me petivit; quem aliorum poetarum versus quovis die docebam, is, quum versum facere posset, me satyra perstrinxit; quem quovis die viri vitutem docebam, is quum barba in labio pullulasset, me iniuste tractavit“

Metrum Wafir est. p. 204.

١٨٩ لَيْسَ لِلْأُمُورِ بِصَاحِبٍ مَنْ لَمْ يَنْظُرْ فِي الْعَوَاقِبِ

189, Qui de rerum fine non cogitat, earum dominus non est.

Verba haec Dhamrahus ben-Dhamrah Alnohmano ben-Almondsir, quum eum res interrogasset, dixit. Verborum autem similis ratio est, quam his: النظر في العواقب تلقيح „De fine rerum cogitatio fecundat mentes“ conf. prov. 133. Dixit Abu-Obbaidus, proverbii verba Alzahbo ben-Ahmru Alhindi adscribenda esse.

١٩٠ لِكُلِّ جَيْشٍ عَوَّةٌ وَعَرَامٌ

190 Omni exercitui est mali illatio et noxa.

I. e. Ex omni exercitu corruptio et malum oritur aliis.

١٩١ كَيْسٌ لِلْحَاسِدِ إِلَّا مَا حَسَدَ

191 Non est invido nisi invidia.

Id est: In invidia invido nulla utilitas est.

١٩٢ لَمْ أَجِدْ لَكَ مَخْتَلًا

192. Te decipiendi opportunitatem non inveni.

Quum te decipiendi opportunitatem non invenirem, palam te aggressus sum, ut quod vellem, assequerem. Huic eadem fere ratio est, quam verbis: مجاهرة اذا لم اجد مختلا „Palam aggredior, si decipiendi opportunitatem non invenio“. Conf. C. XXIV, 285.

١٩٣ لِكُلِّ جَابِجٍ جَوْزَةٌ ثُمَّ يُوْذَنُ

193 Cuilibet ad aquam accedenti et vase, quo hauriat, destituto unus aquae potus est, tum repellitur.

De eo dicitur, qui diu apud hospitem commoratur.

١٩٤ لَيْنٌ اَلْتَقَى رُوْعَى وَرُوْعَكَ لَتَنْدَمَنَّ

194. Profecto! si cor meum et cor tuum occurrunt, poenitebis.

Fortiorem me invenies, ut malum tuum depellere possim. Verba haec minanti dicuntur.

١٩٥ لَأَنْ يَشْبَعَ وَاحِدٌ خَيْرٌ مِنْ أَنْ يَجُوعَ اثْنَانِ

195. Profecto! quod unus satiatur, melius est, quam quod duo esuriunt.

١٩٦ لَيْسَ الْمُرْكُوكُ بِذِيَّائِهِنَّ

196. Non est parvis gressibus incedens inter crudas earum habendus.

Arabs quidam pullos avis Mocca appellatae ceperat. Omnes sub cinere fervido, ut assarentur, posuit et assatos edit. Unus autem vivus prodiit et fuga se eripere voluit. At vir sequens eum arripuit et edit et socio, eum erudum esse dicenti istis proverbii verbis respondit. Proverbium significat, homines in malo inter se aequales esse.

١٩٧ أَلْقَى عَلَى الشَّيْءِ أَرَاوَقَهُ

197. Proiecit super rem vela sua.

Rem vehementer amavit eiusque avidus fuit. Simili modo dicitur : Animam suam vel corpus suum super eum proiecit i. e. Se ei totum tradidit. conf. prov. 11. et lex. m. s. v. رَوَّقَ

١٩٨ أَلْقَى عَلَيْهِ عِبَالَتَهُ وَأَوَقَهُ

198. Proiecit super eum onus suum et onus (pondus) suum.

Duplex mihi proverbium esse videtur, ut tum أَلْقَى عَلَيْهِ dicatur. Proverbii sensus est: Rem ingratam ei imposuit, molestiam ei creavit.

١٩٩ أَلَّقَمَ تَوْرَثَ النِّقَمِ

199. Buccae vindictas pariunt.

Proverbium docet, dona, quae iudici dentur corrumpendi causa, perniciose ipsi esse. Deus rem punit, aut qui donum dedit, iudicio aliter lato, quam exspectaverat, se de iudice vindicat.

٢٠٠ لِكُلِّ عَدٍ طَعَامٌ

200. Omni tempori matutino cibus est.

Fiduciam in Deo ponendam esse proverbium docet.

٢٠١ لِكُلِّ ذَهْرٍ رِجَالٌ

201. Omni tempori viri sunt.

Verba haec a quodam sic prolata sunt: لكل مقام رجال, „Omni loco est sermo et omni tempori sunt viri. conf. prov. 150.

٢٠٢ لِكُلِّ جَنْبٍ مَضْرَعٌ

202. Omni lateri est locus prosternendi.

Id est: Omni vivo est mors.

٢٠٣ لِكُلِّ عُودٍ عُصَارَةٌ

203. Omni ligno est succus.

Id est: Omni rei apparenti est interna conditio naturae apta.

٢٠٤ لَوْهٌ الْقَتَبِ

204. Clitella ei firmiter adhaesit.

Id est: Eum pressit, laesit: In eum dicitur, cui argumentum necessario adferendum est. Inde dicitur: فلان لزاز, „Quidam adversarium in litigando vehementer urget“.

٢٠٥ لَوْ غَيْرَ ذَاتِ سِوَارٍ لَطَمْتَنِي

205. Si alia, quam armillâ ornata colaphum mihi duxisset.

Hoc modo Alazmäihus proverbium retulit. conf. prov.

1. Hatimus Thajjita (sic narrant) quum transiret mense sacro ad gentem Ahnsah, suo cognomine Abu-Saffanah advocatus captivum, ita ut se ipsum vinculis traderet, redemit. Captivus autem Hatimus camelum, quem mulier ut e vena sanguinem extraheret, adduxerat, iugulavit. Mulier hac de causa irata quum ei colaphos duceret, Hatimus ista proverbii verba dixit indicaturus, se, nisi talis ista mulier fuisset, a mulieribus vindicaturum esse. Quum autem cognitus esset, magno pretio e captivitate se redemit.

٢٠٦ لَقَيْتُهُ عَدَادَ الثَّرِيَّا

206. Occurri ei modo Pleiadum.

Id est: Semel per mensem, quod luna semel per mensem in Pleiadum statione est. Vocabulo عَدَاد autem dolor aliave res, quae certo temporis spatio ad hominem redit, significatur. conf. Kam. Dj. s. v. عَد

٢٠٧ لَقَدْ بُلَيْتَ بِغَيْرِ أَعْرَکَ

207. Profecto! Iam adflactus es per alium, quam inermem!

Parem tibi invenisti. Hic vero loquendi modus non multum differt ab illo: رميت بحجر الارض, „Petitus es lapide terrae“. conf. C. X, 6.

٢٠٨ لَمْ يَشْطِطْ مَنْ أَنْتَقَمَ

208. Acquitatem non deseruit, qui se vindicavit.

Hoc Mohammedis verbis in Corano Sur. XLII, 39. consentaneum est.

٢٠٩ لَمْ يَخْبَأْ لِلدَّهْرِ شَيْءٌ إِلَّا أَكَلَهُ

209. Nulla res tempori occultata fuit, quin ederet.
Id est: Tempus omnes res perdit.

٢١٠ لَكَ الْعَتَبِي وَلَا أَعُودُ

210. Te contentum reddam et non redibo.

Vocem عَتَبِي nomen esse dicunt derivatum a forma verbi اعتَبَ, quae significat iram (alicuius) sedavit, ut عَتَبِي actio hominis sit, qua alterius ira sedatur. Post vocem أَعُود (redibo) supplendum est: ما يسخطك ad id, quod iram tuam excitat. In codice Lugd. ista verba cum praecedentibus ita coniuncta sunt, ut pars proverbii esse videantur. Proverbii autem verbis poenitens et se excusans utitur.

٢١١ لِكُلِّ قَضَاءٍ جَالِبٌ وَلِكُلِّ دَرٍّ حَالِبٌ

211. Omni fato est adducens et omni lactis copiae est mulgens.

٢١٢ لَقَدْ تَنَوَّقَ فِي مَكْرِهِ الْقَدَرُ

212. Profecto! Fatum in eius calamitatem animum intendit!

Sunt, qui تَنَوَّقَ non probent, sed تَانَقَ dicendum esse putent. De eo dicunt proverbium, cui omni modo malum inferre cupiunt homines.

٢١٣ لَقَدْ اسْتَبْطَنْتُمْ بِأَشْهَبَ بَازِلٍ

213. Profecto! iam camelum album novennem abscondidistis!

Re gravi, manifesta tentati et adflieti estis. Verba haec Alahbbasus ben-Ahbd-Almothaleb incolis Meccae dixit. Praepositio ب pleonastice posita est.

٢١٤ لَكَ الْعُتْبَىٰ بِأَنَّ لَا رَضِيَتْ

214. Contentum te reddam per id, quo contentus non eris.

Hisce verbis is utitur, qui alterum contra ipsum iratum contentum reddere non vult. Facit igitur contrarium eius, quod alter desiderat. Praepositionem ب autem hisce verbis explicandam putant: Contentum te reddam verbis meis: Ne contentus sis! i. e. nunquam. Bischri versus proverbium optime dilucidat:

غَضِبَتْ تَمِيمٌ بِأَنَّ يُقْتَلَ عَامِرٌ يَوْمَ النَّسَارِ فَأَعْتَبُوا بِالصَّبْلِ

„Irata erat gens 'Tamim, quod gens Ahmir die Annisar occisa erat; sed gladio contenti redditi sunt“. Metrum Camil est p. 212.

Ahmruus ben-Abi-Rabiah sic dixit:

أَيُّهَا الْعَعَاتِبُ فِيهَا عُصِيَتْ لَن تَطَاعَ الدَّهْرَ حَتَّى تَمُوتَا

إِنْ تَكُنْ أَصْبَحْتَ فِينَا مُفِيضًا فَلَكَ الْعُتْبَىٰ بِأَنَّ لَا رَضِيَتْ

„O obiurgans! in eo (negotio) obsequium tibi praestatum non fuit. Nunquam tibi obsequium praestabitur, donec moriaris. Si inter nos distincte loqueris, contentum te reddent per id, quo contentus non eris“. Metrum veruum Madid est. c. l. m. p. 178. et doct. Berth. libr. p. 10.

٢١٥ أَلْفَى الْكَلَامَ عَلَى رُسَيْلَانِهِ

215. Proiecit sermonem super commodas suas camelas.

Vox رسيلات, duplici modo derivatur. Aut est deminutivum vocis رسلَة (raslat), dicitur enim رسلَة ناقة »commode incedens camela« aut est deminutivum vocis رسلَة (rislat), qua segnities, cunctatio significatur. Verba autem proverbii delirantem et negligentem in sermone designant. conf. Kam. s. v. رسل

٢١٦ لَوْ لَا جِلَادِي غَنِمَ تِلَادِي

216. Nisi me asperum praeuissem, opes haereditate acceptae mihi ereptae fuissent.

Nisi alios repulissem, opes meae mihi eripuissent.

٢١٧ لَيْسَتْ حَفْصَةُ مِنْ رِجَالِ أُمِّ عَاصِمٍ

217. Non est Hafazaha ex viris Omm-Ahzima.

Proverbium hoc Medinae incolis proprium erat. Quodam die Ohmarus princeps in foro noctis (سوق الليل) transiens anum conspexit, quae lac, quod vendebat, aqua corruptura ab adolescentula prope eam stante impediabatur. Ohmarus, quoniam illa adolescentula esset, anum interrogans audivit, eius filiam esse et Ahzimo, ut eam in matrimonium duceret, imperavit. Ex ea duae filiae Omm-Ahzima et Hafazaha natae sunt. Omm-Ahzimam, quae propter bonam indolem et mores suaves cognatis dilecta erat, Ahbd-Alahsisus ben-Merwan in matrimonium duxit. Ex ea Ohmarus ben-Ahbd-Alahsis natus est. Mortua Omm-Ahzima cinaedus (مخنث), clientium gentis Merwan unus, de Hafazaha interrogatus dixit proverbii verba, ut significaret, maiores praefereudos esse posteris.

٢١٨ لَيْسَ الْقَدَامِي كَالْخَوَافِي

218. Non sunt pennae anteriores alae aequales
pennis in ala tectis.

Unam rem alteri praeferendam esse proverbium docet.
Dixit poeta Rubah :

خُلِقْتُ مِنْ جَنَاحِكَ الْغُدَافِ مِنَ الْقُدَامَى لَا مِنْ الْخَوَافِ

„Ex ala tua nigra creatus sum ex anterioribus pennis,
non est posterioribus“, Metrum est Sarih. c. p. 246.

Et alius quidam dixit :

لَيْسَ قُدَامَى النَّسْرِ كَالْخَوَافِ وَلَا تَوَالِي الْخَيْلِ كَالْهُوَادِى

„Non sunt pennae anteriores vulturis ut posteriores et
non equi sequentes ut equi ducentes (praeecedentes).“

Metrum Sarih est. c. p. 246.

٢١٩ لِيَغْلِبَنَّ خَلْقِي جَدِيدَكَ

219. Profecto! Vincet tritum meum novum tuum !

Id est: Senectus mea iuventutem tuam (in concubitu).
Haec autem verba senex uxori suae adolescentulac, quae
ei ministrare aegre ferrêt, in versu dixit :

عَلَّمَ خُبِّى وَدَعَى تَغْرِيدَكَ لِيَغْلِبَنَّ خَلْقِي جَدِيدَكَ

„Accede! Curre celeriter et omite modulationem tuam!

Profecto! Tritum meum novum tuum vincet.“ Metrum

Redjes aut Sarih est. c. p. 231. et p, 246.

٢٢٠ لَكَفَنِي فَضْلَ لِحَافِهِ

220. Operuit me redundante parte amicuuli sui
extimi.

De eo dicitur, qui partem redundantem commeatus et
donorum tibi dat. In Samachscharii opere legitur: لَكَفَنِي

„Operuit me parte redundante operimenti
sui“ Dixit Djerirus poeta :

كَمْ قَدْ نَزَلْتُ بِكُمْ صَبِيغًا فَتَلَحُّفْنِي فَضَلَّ إِلِيَّ حَافٍ وَفَضَّلَ الْقَوْمُ يَلْجَأُ

„Quoties apud vos tanquam hospes versatus sum! Et tu me parte redundante operimenti tegis et pars redundans gentis operitur“. Metrum Basith est. c. p. 190.

٢٢١ لَأَضَعَنَّ عَنْكَ دَيْنِي

221. Profecto! Debitum meum a te deponam!

Hisce verbis is utitur, qui alteri se eum relicturum esse minuitur. Grammaticus Altsahlab versus hos citavit:

أَيَا بَثْنُ رَنْقَ الْمَاءِ لَا يُطْعِمِينَهُ وَلِلْمَاءِ رَنْقٌ يَنْتَقَى وَنَقْوَعُ
وَإِنْ غَلَبَتْكَ النَّفْسُ إِلَّا وَرُودُهُ فَدَيْنِي إِذَنْ يَا بَثْنُ عَنْكَ وَضْبِعُ

„O Batsna! Ne turbidam aquam bibendam da, aqua enim turbida et stagnans cavetur. Quod si vero animus tuus te impellit, ut ad illam aquam eas, tum, profecto! debitum meum, o Batsna! a te depositum est“.

Metrum Thawil est. p. 163.

٢٢٢ لَوْ كُويْتُ عَلَى دَاءٍ لَمْ أَكْرَهُ

222. Si ob morbum ferro ustus essem, non abhorruissem.

Id est: Si propter peccatum vituperatus essem, iram non conciperem.

٢٢٣ لَيْسَ أَمِيرُ الْقَوْمِ بِالْخَبِّ لَخَدِجِ

223. Princeps gentis non est perfidus deceptor.

Gentis principem socios non decipere docet. Loco vocis أمير legitur quoque أمين „Is cui fides habetur“.

٢٢٤ لَقِيَ فُلَانٌ وَيَسَا

224. Quidam desiderio occurrit.

Quidam, quod cupivit, invenit.

٢٢٥ لَسْتُ بِعَمِّكَ وَلَا خَالِكَ وَلَكِنِّي بَعْلُكَ

225. Non sum patruus tuus aut avunculus, sed maritus tuus sum.

Narrant, uxorem marito novo dixisse: O patruus mi! Benigne agas i. e. me abstineas; illum autem proverbii verbis respondisse.

٢٢٦ لَمْ يَجْرُ سَالِكُ الْقَصْدِ وَلَمْ يَعْمَرْ قَاصِدُ الْحَقِّ

226. Non declinavit (a via), qui recta (via) incedit, et caecus non fuit, qui veritatem sequitur.

Qui recta via incedit, eum a via declinare non opus est.

٢٢٧ لَوَى عَنْهُ عِدَارُهُ

227. Detorsit ab eo genam suam.

Id est: Rebellavit, postquam obediens fuerat.

٢٢٨ الْحَقُّ لِحَسِّ بِالْأَسِّ

228. Coniunge malum cum radice sua!

Id est: Effice, ut malum adficiat eos, qui id meruerunt. Voces حَسَّ et أَسَّ Alasharius cum vocali Fatha, Djeuharius autem cum vocali Kesre enunciandas esse censuit. Proverbii sensus est: Malum ad auctorem suum refer!

٢٢٩ لَيْسَ لِي حَشِفَةٌ وَلَا خَدِرَةٌ

229. Non est mihi aridus dactylus aut decidens nondum maturus dactylus.

Vocabulum حشفة aridum et خدره decidentem, priusquam maturus est, dactylum significat. Proverbium significat, rem stabilem et firmam non esse. Sed voci خدره humidi significatio opposita arido tribui potest, dicitur enim يوم خدر „dies humidus“ et ليلة خدره „nox humida“.

٢٣٠ لَيْسَ أَنْتَحَيْتَ عَلَيْكَ فَاتَى أَرَاكَ يَتَخَوَّمُ زَنْدَكَ

230. Profecto! Si in te niterer, tuum ignitabulum ignem non emittere viderem.

Significat, in homine nil boni esse sicut in ignitabulo rupto.

٢٣١ لَقِيَ هِنْدَ الْأَحَامِسِ

231. Incidit in Hind-Alahamis.

Dixit Sinam ben-Djabir:

وَدِدْتُ لِمَا أَلْقَى بِهِنْدٍ مِنَ الْجَوَى بِأَمِّ عَمِيْدٍ زُرْتُ هِنْدَ الْأَحَامِسِ

„Opto ob vehementem in Hindam amorem, ut in terra deserta Hind-Alahamis (mortem) inveniam.“

Metrum Thawil est. c. p. 162.

Aliis autem vocibus Hind-Alahamis calamitas significatur. Sic in sequente poetae versu:

طَمِعْتَ بِنَا حَتَّى إِذَا مَا لَقِيتَنَا لَقِيتَ بِنَا يَا عَمْرُو هِنْدَ الْأَحَامِسِ

„Nos cupisti, donec, quotiescumque nobis occurreres, o Ahmrue! per nos in calamitates incideres“.

Metrum Thawil est. p. 163.

٢٣٢ لَا تَفْنُونَا قَنَاوَتَكَ

232. Profecto! Quemadmodum meruisti, tibi rependam!

٢٣٣ لَا أَجْرَنَكَ نَجِيرَتِكَ

233. Profecto! Iusculum tuum tibi parabo!

Vocabulum نَجِيرَةٌ iusculum significat ex farina paratum cum butyro. Id est: Ex meritis tuis tibi rependam!

٢٣٤ لَا تُقِيمَنَّ صَعَرَكَ

234. Profecto! Obliquitatem tuam colli (aut faciei) rectam faciam!

Abu-Ohbaius dixit, vocabulum صَعَرٌ inclinationem colli in unum latus significare, nec non in faciei obliquitate adhiberi.

٢٣٥ لَقَيْتَهُ أَدْنَى ظَلَمٍ

235. Occurri ei primo ante omnes.

Abu-Ahmruus contendit, ظلم hoc in proverbio idem esse, quam ظل umbra et شخص persona. Alii dicunt, significationem vocis ظلم a ظلام „obscuritas“ derivandam esse, quasi dixisset: Occurri ei tanquam primo, qui personâ sua alios texit, ut eos videre non possem. Samachscharius denique verbis explicat: اقرب ظالم „propinquiorem iniustum“, quia iniustitia homines occupet. Dicitur quoque: ظلم. لَقَيْتَهُ أَدْنَى ظَلَمٍ conf. Kam. s. v. ظلم.

٢٣٦ لَيْسَ عَلَى الشَّرْقِ طَخَاءٌ يَجُوبُ

236. Non est super sole nubes, quae tegit.

De re nemini occulta, sed omnibus clara, perspicua adhibetur.

٢٣٧ لَيَوْمِهَا تَجْرِي مَهَاةٌ بِالْعَنْقِ

237. Diei suo currit vacca silvestris celeri cursu.

Proverbium significat, virum re, quem antea consecutus non sit, potitum esse. Meidanius autem proverbium sic explicari posse dixit: Dies eius dies mortis significare potest, ut ^ل praepositionis الى locum teneat i. e. ad diem suum. Proverbii igitur sensus est: Vacca silvestris ad diem, quo peritura est, cum celeritate currit.

٢٣٨ لَيْسَ بِطِيٍّ مِنْ بَنِي أُمِّ الْفَرَسِ

238. Non est segnis ex filiis Omm-Alfarasae.

Omm-Alfars nomen equae erat, e qua nonnisi equi generosi nati sunt. In generosos dicitur i. e. E generosis generosi nascuntur.

٢٣٩ لَسْتُ بِالْشَّقِيِّ وَلَا الضَّيِّقِ حِرًّا

239. Non est res mea molestior quam tua, et non est pudendum meum angustius tuo.

Duae parvae puellae duobus viris in matrimonium datae erant. Minor natu suis dicebat: Tentorium separatum nobis figite, ut a virorum conspectu remotae simus. Maior natu autem, ne properes, dicebat. Expectandum nobis est, donec adultae simus. At quum nihilominus minor natu urgeret, maior natu ista verba dixit, quae in proverbium venientia de eo adhibentur, qui probum viri consilium non admittit. Dicitur igitur, quod si te non pudet, mihi non est pudoris causa. Sic autem proverbii verba explicant:

لَسْتُ بِالْشَّقِيِّ أَمْرًا وَلَا حَرِيٍّ بِاضْيَاقٍ مِنْ حَرَكٍ

٢٤٠ لَنْ يُقْلَعَ لَجْدُ النَّكَدِ إِلَّا بِجَدِّ ذِي الْأَبْدِ فِي

كُلِّ عَامٍ تَلِدُ

240. Non removetur sors mae iniqua, nisi cum sorte eius, qui servam habet quovis anno parientem.

Si serva quovis anno parit, domino servire non potest, ut spes in ea posita frustrata sit. Adhibent igitur proverbium in eum, cuius status in peius semper ruit.

٢٤١ لَوْ كَانَ بَجَسَدِي بَرَصٌ مَا كَتَمْتَهُ

241. Si in corpore meo lepra fuisset, eam non occultassem.

Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium vulgi esse. Samachscharius dixit, proverbium significare, virum amico suo rem revelare, quam alii occultet.

٢٤٢ لَوْ كُنْتُ عَنْ نَفْسِي رَاضِيًا لَقَلَيْتُكُمْ

242. Si me contentus fuisset, vos odio habuissem.

Verba haec Motharrefo ben-Alschadhir vel alii cuidam sapienti adscribuntur. Verba significant, eum alios opprobrio non affecisse ob peccatum, quod ipse commiserit.

٢٤٣ لِلْيَدَيْنِ وَالْفَمِ

243. Super manus et os.

Quum quis gaudium ex alterius lapsu concipit, proverbium adhibetur. Verba Ohmarus Arabum princeps, quum ebrius mense Ramadhano ad eum adductus esset, dixisse fertur. Praepositio ل in proverbio locum praepositionis على habet, ut sensus sit: „اسقطه الله على اليد والفم“ Proiiciat eum Deus super manus et os! Virum illum Ohmarus castigari iussit.

٢٤٤ لَيْسَ لِرَجُلٍ لِدَغٍ مِنْ جَحْرٍ مَرَّتَيْنِ عَذْرٌ

244. Non est viro, qui bis e latibulo morsus fuit, excusatio.

Verba haec Alharitso ben-Djassas, qui ad gentem Kais den-Tsahlabah pertinebat, facundia inter Becritas elaro adscribuntur. Dixit ea in oratione, quam occiso Iasido ben-Mohalleb habuit. Post laudem Dei praemissam dixit: أَيُّهَا النَّاسُ أَنْ الْفِتْنَةَ تَقْبَلُ بِشَبِيهَةٍ وَتَدْبِرُ بِيَمَانٍ وَلَيْسَ لِرَجُلٍ لِدَغٍ مِنْ جَحْرٍ مَرَّتَيْنِ عَذْرٌ فَاتَّقُوا عَصَايِبَ تَأْتِيكُمْ مِنْ O homines! Discordia procedit ob dubium, et recedit per clarum sermonem et non est viro, qui e latibulo bis morsus est, excusatio. Cavete autem cohortes, quae ad vos e Syriae regione veniunt, similes situlis, quarum lora rupta sunt! Tum e suggestu descendit. Verba autem illa ab hominibus asservata in proverbiorum consuetudinem venerunt. conf. prov. 286.

٢٤٥ لَسْتُ مِنْ غَيْسَانِي

245. Tu non es generis mei.

Loco vocis غَيْسَانِي legitur غَسَانِي sensu non mutato. conf. Kam. s. v. غَسَن

٢٤٦ لَبِّدُوا بِالْأَرْضِ تُحْسِبُوا جَرَائِمَ

246. Adhaerete terrae, ut radices arborum esse putetis!

Ludibrii causa verba haec fugientibus dicantur. Verbis quoque hisce ad coniunctionem homines incitantur.

٢٤٧ لَنْ يَنَالَ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا تَبَايَمُوا فَإِذَا تَسَاوَوْا هَلَكُوا

247. Non cessabunt homines bono frui, quamdiu distincti sunt; sed quando aequales inter se sunt, peribunt.

Quamdiu homines gradu et dignitate inter se distincti sunt, unus alteri obediēt.

٢٤٨ لَكِنْ عَلَى بَلَدَحَ قَوْمٌ عَجَفَى

248. Sed in loco Baldah est gens ematiata.

At metrum Sarih (p. 246), verba haec, quae Baihasi sunt (conf. C. IV, 1.), referri possunt. Significare vult, inopiam eorum ipsi copiae praesentis laetitiam depellere. Proverbium indicat, virum ob propinquorum infortunium tristitia affici.

٢٤٩ لَكِنْ بِأَلَاتٍ لَحْمٌ لَا يُظَلَّلُ

249. Sed ad tamarices caro non obumbratur.

Sunt quoque Baihasi verba conf. C: IV, 1. Djeuharius (s. v. أَثْل), Baihasum carnem fratrum suorum occisorum significare voluisse, scripsit.

٢٥١ لَيْتَنُ فَعَلْتَ هَذَا لِيَكُونَنَّ بَلَدَةٌ مَا بَيْنِي وَبَيْنَكَ

250. Profecto! Si hoc facis, locus inter me et te vacuus sit!

Altera lectio loco vocis بلدة est „abscissio“. Vox autem بلدة variam explicationem patitur. Aut est locus in fronte inter duo cilia pilis carens aut locus in coelo, in quo statio lunae est, stellis vacuus. Verbis igitur proverbii vir utitur, qui amicitiae vinculum, si alter culpae noxius est, rumpere vult.

٢٥١ لَيْسَ عَبْدٌ بِأَخٍ لَكَ

251. Servus loco fratris tibi non est.

Verba ad Hosaimum referuntur. conf. C. I, 357.
XXIII, 434.

٢٥٢ التَّقَى الْبَطَانُ وَالْحَقَبُ

252. Convenerunt cingulum sub ventre et funis
apud praeputium.

Hoc non fit, nisi si nodi vacillant et soluti sunt. De
eo dicitur, cui interitus imminet. Similis ratio est verbis:
„جَاوَزَ الْحَزَامَ الطَّبِيبِينَ“ Cingulum mammarum locum transi-
vit“ (C. V, 50.), quae in re grâvi et ardua adhibentur.

٢٥٣ لَقِيتَهُ أَوَّلَ وَهْلَةٍ

253. Occurri ei ante omnes.

Vocabulum وَهْلَةٍ est forma فعلة a verbo وهل „opinatus
fuit, dubitanter novit“ c. الى p., ita ut primus esset, in
quem opinio incideret. Alii timoris significationem admit-
tunt. Sic dixit Abu - Saidus, eum primum esse, in quem
incidat quis, et terrorem concipere conspicientem. conf.
lex. m.

٢٥٤ لَقِيتَهُ أَوَّلَ صَوِّكَ وَبَوِّكَ

254. Occurri ei primo quiescenti et se moventi.

Id est: Primo omnium. Vocabulum صَوِّكَ quietem,
بَوِّكَ motum in proverbio significat, ut sit pro بَوِّكَ
et صَوِّكَ „se movens et quietus“. Dicitur quoque مَا بِهِ
Non est in eo motus“. conf. Kam. s. v. صَوِّكَ
et بَوِّكَ

٢٥٥ لَقِيتَهُ أَدْنَى دَنِيٍّ

255. Occurri ei propinquissimo propinquorum.

Id est: Ante omnes.

٢٥٦ لَمْ يَنْتَعِدْ بِقَبَالِ خِذَم

256. Non alligavit soleas loro facile rumpendo.

In virum haud debilem et infirmum dicitur. Dixit poeta Alahscha :

أَخُو الْحَرْبِ لَا ضَرْعٌ وَاهِنٌ وَلَمْ يَنْتَعِدْ بِقَبَالِ خِذَم

„Bellicosus, non debilis et infirmus, et non alligavit soleas loro facile rumpendo“. Metrum Motakarib est. c. p. 281.

٢٥٧ لِيَ الشَّرُّ أَقَمَّ سَوَادَكَ

257 Mihi malum (sit)! Erige personam tuam!

His verbis, ut bono animo et fortis sit, unus alterum hortatur. Verba الشَّرُّ لِيَ sunt pro لَا لَكَ ليكن الشَّرُّ مَقْدَرًا لِي, „Sit malum a Deo decretum mihi, non tibi!“

٢٥٨ التَّامَّ حَرْجٌ وَالْأَسَاةُ غَيْبٌ

258. Consolidatum fuit vulnus, et medici absentes erant.

Proverbium significat, virum re ipsi necessaria potitum esse a nemine adiutum.

٢٥٩ لَيْسَ بِرِيٍّ وَأَنْتَ تَغْمَرُ

259. Non est expletio perfecta potu, sed est potus modicus.

Proverbium monet nos, ut paucis contenti simus.

٢٦. لَوْ لَمْ يَتْرِكِ الْعَاذِلُ الْكَذِبَ إِلَّا مُرَّةً لَكَانَ
حَقِيقًا بِذَلِكَ فَكَيْفَ وَفِيهِ أَمَانَتٌ وَالْعَارُ

260. Quod si prudens mendacium evitasset non nisi ob
virtutem viri, hoc eo dignum fuisset; sed
multo magis vitandum est, quum et crimen
et opprobrium in eo sit.

Verba cuiusdam sapientis sunt.

٢٦١ أَلْقَى حَبْلَهُ عَلَى غَارِبِهِ

261. Proiecit funem suum super gibbi verticem eius.

Funis (habena) super cameli gibbum proiicitur, ut
libere pascatur. Scholio magis consentaneus est legendi
modus in codice Berol. „الف“, „Proiice“, scholium enim dicit,
proverbium continere consilium ei datum, cuius consortium
ab alio non ametur. I. e. Sine eum abire, quo velit.

٢٦٢ لَوْ لَا لَحَسَّ مَا بَالَيْتُ بِالْدَسِّسِ

262. Quod si baculo prunae super me non ad-
moverentur, occultationem non curarem.

Verba pani, qui sub cinere coquitur, tribuuntur. Hisce
verbis calamitatibus iterum iterumque adlictus utitur.

٢٦٣ لَوْ خَفَّتْ خُصَاهُمْ وَلَكِنَّهَا كَأَمْوَادٍ

263. Si leves fuissent testiculi eorum (abiissent);
sed erant similes perae viatoriae.

Altera pars, quae coniunctionem لو si sequi debet,
omissa est, ut sic proverbium explicandum sit: لو خفت
خصاهم لظعنوا ولكنها أثقلتهم فاقاموا حتى هلكوا
„Si leves fuissent eorum testiculi, profecti essent; sed
molesti pondere iis erant, ideoque manserunt, donec pe-

rirent. De eo dicitur, quem impedimenta a proposito suo retinent.

٢٦٤ كَظُّ أَصْدَقُ مِنْ لَفْظٍ

264. Intuitus veracior est, quam vox.

In oculis et amor et odium apparet, ut verbis, si oculi non confirment dicta, fides habenda non sit. c.pr. 554.

٢٦٥ اَللّٰهُمَّ هَوِّرَا لَا اَيَّاهُ

265 O Deus! Opinionem, non misericordiam!

O Deus! Fac, ut alii me felicem esse opinentur, non mei miseratione moveantur.

٢٦٦ لَيْسَ يَلَامُ هَارِبٌ عَنْ حَتَفَةٍ

266. Non vituperatur, qui mortem suam fugit.

Proverbio hoc timiditas excusatur.

٢٦٧ لَوْ اَقْتَدَحَ بِالنَّبْعِ لَاوَرَى نَارًا

267. Si ligno arboris Nabh tanquam igniario usus fuisset, profecto! ignem extudisset.

Arbor نبع Nabh appellata, quae in montium cacuminibus crescit, ignitabulo apta non est. Proverbium igitur virum ingenii acumine praeditum designat. Conf. Kam. s. v. نبع.

٢٦٨ لَا يَنْ إِذَا عَزَّكَ مِنْ نُخَاشِينَ

268. Lenem te praebe, quum te dignitate vincit is, erga quem asper es.

Huic proverbium اذا عَزَّكَ اخوك فنه Quum frater

tuus honore te vincit, submissum te geras! simile est Proverbium hoc duobus locis (No. 457) in codice meo et Lugdun. legitur.

٢٦٩ لَا مَخْبَأَ لِعِطْرِ بَعْدَ عَرُوسٍ

269. Non est locus, ubi aroma occultatur, post Ahrusum.

Alter proverbii legendi modus est: لَا عِطْرَ بَعْدَ عَرُوسٍ „Non est aroma post Ahrusum“. Almosadhdhelus narravit, feminam ad gentem Aladsrah (العدرة) pertinentem, cui nomen Asma filia Ahbd-Allahi esset, verba haec dixisse. Cui quum maritus Ahrusus appellatus morte ereptus esset, alteri Naufelo appellato nupsit, viro ore foetenti, avaro et vili animo praedito. Qui quum aromatis squalum proiectum apud uxorem suam conspexisset, dixit: Ad te aroma tuum sume! Illa autem respondit: لَا عِطْرَ بَعْدَ عَرُوسٍ „Non est aroma post Ahrusum.“ Alii autem sic proverbium explicant. Vir uxorem non bene olentem in matrimonium duxerat. Tum eam deductam ad ipsum interrogavit: Ubi aroma est? Respondit illa: Id occultavi. Dixit tum maritus لَا مَخْبَأَ لِعِطْرِ بَعْدَ عَرُوسٍ „Non est locus, ubi aroma occultetur, post sponsam“. Proverbium autem de eo dicitur, in cuius honorem et gaudium omnes res pretiosae exhauriuntur, ut in futuri temporis usum non recondantur.

٢٧٠ لَا تَبْدُلْ فِي قَلْبِكَ قَدْ شَرِبْتَ مِنْهُ

270. Ne mingas in puteum, e quo bibisti!

Ei dicitur, qui male de eo loquitur, qui ipsi benefecit

٢٧١ لَا آتِيكَ حَتَّى يَوُوبَ الْقَارِضَانِ

271. Non ad te veniam, donec fructum Karaths colligentes duo redeant.

Vocabulo قَرْظُ fructus acaciae (سِنَط), aliis folia arboris سَلْمُ appellatae, quibus coria depsebant, significantur. In Arabia felice frequentes illae arbores erant. Viri illi duo ad gentem Ahusah pertinentes nunquam redibant. Ebn-Alahrabius dixit, unum illorum vivorum nomen Ebn-Ahnsan gessisse.

٢٧٢ لَا آتِيكَ حَتَّى يَوْبَ الْمَذْخَلِ

272. Non ad te veniam, donec Almonachchalus redeat.

Almonachchalus poeta erat, qui exiens domum nunquam rediit. Viri autem, cuius in hoc Abu-l'Aswadi Aldoali versu:

آلَيْتُ لَا أَغْدُو إِلَى رَبِّ لِقَاحَةِ أُسَاوَمَةَ حَتَّى يَوْبَ الْمُثَلَّمِ

„Iuravi, me mane non venturum esse ad dominum camelae lactariae, ut liciter, donec Almotsallemus redeat“

mentio facta est, ab haereticis occisus est, et nemini eius locus notus erat, donec occisor eum dixisset.

٢٧٣ لَا آتِيكَ هَبِيرَةَ بَنِ سَعْدٍ

273. Non ad te veniam, donec Hobairahus ben-Sahd adsit.

Hobairahus iste amissus nunquam reperiebatur. Id est: Nunquam ad te veniam.

٢٧٤ لَا آتِيكَ مَعْرَى الْغُرِّ

2) Metrum Thawil est, c. l. m. p. 160. sqq.

274. Non ad te veniam, donec caprae Alfisri congregantur.

Alfisir cognomen Sahdi ben - Said Manat ben - Tamim (conf. Ebn-Cotaib. p. 95) erat. Vir hic ad nundinas capras adduxerat et eas omnibus offerens dixit: **من اخذ منها** , **واحدة فهي له ولا يوخذ منها فزير** , Qui ex eis unam ceperit, eam possideat; sed duae (فزر) non capiuntur. Haec cognominis causa erat. Caprae autem istae in varias et longe dissitas regiones dispersae nunquam congregabantur. Conf. Kam. et Dj. s. **فزر**.

٢٧٥ لَا تَرْضَى شَانِيَةَ إِلَّا بِجَزَرَةٍ

275. Odiens non contenta est nisi perdendo.

Ea, quae odium fovet, eum quem odit, perdere cupit. Proverbium, quod proprie in femina adhibebatur, postea in virum translatum est.

٢٧٦ لَا تَعْدَمُ لِلْحَسَنَاءِ ذَامًا

276. Admodum pulchra vitio non caret.

Proverbii huius causam talem fuisse narrant: Hobba filia Malici ben - Ahmrū Ahdwanitica eximia pulchritudine a rege Ghassani in matrimonium ducta erat. Mater puellae sequentibus ipsam puellis imperaverat, ut, antequam ad novum maritum introduceretur, eam odoribus imbuerent. Illae autem rem facere ob festinationem neglexerunt. Rex post primam noctem interrogatus, quomodo uxor ei placeret, optime! respondit, nisi quod odorem parvum mihi ingratum percepi. Uxor autem pone velum regis verba audiens ista dixit, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt. Poeta proverbii verba versui inseruit:

وَقَدْ قُلْتُ قَتِيلَةٌ إِنْ رَأَيْتَنِي وَإِنْ لَا تَعْدَمُ لِلْحَسَنَاءِ ذَامًا

„Iam Katilaha, quum me videret, mihi dixit: Et ecce!
pulchra vitio non caret“. Metrum Wafir est p. 204.

٢٧٧ لَا تَحْمَدُ أُمَّةَ عَامٍ أَشْتَرَاءَهَا وَلَا حَرَّةَ عَامٍ بِنَائِهَا

277. Ne laudes servam anno, quo eam emisti et
liberam anno, quo in matrimonium ducta est.

Loco vocis هَدَّائِهَا legitur بِنَائِهَا eodem fere sensu. In
Samachscharii opere لَا تَحْمَدُنْ legimus. Causa proverbii in
eo est, quod initio, quamquam bonae non sunt, tamen bonae
videri cupiunt. De eo dicitur, qui nondum bene cognitus
laudatur. Dixit poeta:

لَا تَحْمَدُنْ أُمَّةً حَتَّى تُجَرِّبَهُ وَلَا تَذُمَّنَّهُ مِنْ غَيْرِ تَجَرِّيبٍ
فَإِنَّ حَمْدَكَ مِنْ لَمْ تَبْلُهُ صَلَفٌ وَإِنْ ذَمُّكَ بَعْدَ الْحَمْدِ تَكْذِيبٌ

„Ne virum lauda, antequam eum expertus es et ne eum
vitupera sine experientia, nam laus tua eius, quem non
probasti, falsa est et vituperatio tua post laudem est
accusatio mendacii“. Metrum Basith est. c. p. 190.

Monet proverbium, ne rem experientia longa nobis
nondum probatam laudemus.

٢٧٨ لَا نَعْدَمُ صِنَاعَ نَلَّةٍ

278. Industria mulier lanâ non caret.

Mulier solers, industria, si opere uno caret, alterum
ob solertiam suam aggreditur. Meid. De solerte adhibetur
Samachscharii.

٢٧٩ لَا تَعْظِيْنِي وَتَعْظِيْ

279. Ne me admoneas, et tu curvus es.

Djeuharius dixit, vocem تَعْظِيْ cum vocali Fatha
literae ت ab Abu-Ohbaido enunciata esse, se autem pu-

tare, eam cum littera Dhamma enunciandam esse. Verbum autem عَطَط sagittam esse incurvatam significat. In eum dicitur, qui ipse vitiis laborans alium, ut se corrigat, monet. Similem sensum poeta versu expressit:

لَا تَنْهَ عَنْ خُلْفٍ وَتَأْتِي مِثْلَهُ عَارٌ عَلَيْكَ إِذَا فَعَلْتَ عَظِيمٌ

„Ne agendi rationem interdicās, quam tu eandem habes; magnum tibi erit dedecus, quum facis“.

Metrum Camil est. l. p. 212.

٢٨. لَا يَدْرِي أَسْعَدَ اللَّهُ أَكْثَرَ أَمْ جَدَامُ

280. Nescit, num gens Sahd-Allah numerosior sit an gens Djodsam.

Alazmäihus dixit, magnam esse differentiam inter istas duas gentes, quam nemo non sciāt. Djabirus ben-Ahbd Allah Ahmirita doctissimorum Arabum unus dixit, proverbium hoc Hamsaho ben-Aldhillil Albelewī adscribendum esse, qui ista verba Ruho ben-Sinbah Chodsamitae in versu dixerit:

لَقَدْ أَفْحَمْتِ حَتَّى لَسْتَ تَدْرِي أَسْعَدَ اللَّهُ أَكْثَرَ أَمْ جَدَامُ

„Iam inconsulte rem aggressus es, ut nescires, num gens Sahd-Allah numerosior esset an Djodsam.“ Metrum versus Wafir est. p. 204. In Samachscharii opere ما يدري legitur

٢٨١. لَا يَدْرِي أَيُّ طَوْفَيْهِ أَطْوَلُ

281. Nescit, utra duarum extremitatum suarum longior sit.

Dixit Alazmäihus: Proverbii sensus est: Nescit, num patris an matris suae familia nobilior sit. Alius quidam autem dixit, hominis medium umbilicum esse, partem autem inferiorem hominis longiorem esse superiore. Maior autem

hominum pars quum hanc rem non nesciat, proverbium summam hominis ignorantiam indicare. Ebn-Alahrabius dixit, extremitates duas viri esse penem et linguam.

٢٨٢ لَا تَعْدَمُ مِنْ ابْنِ عَمِّكَ نَصْرًا

282. Auxilio patrueis tui destitutus non eris.

Cognatus tuus, etsi inimicus tuus est, tamen contra alium auxilium tibi feret. Samachscharius ناصراً auxiliatorem habet, qui est alter legendi modus.

٢٨٣ لَا يَمْلِكُ مَوْلَى مَوْلَى نَصْرًا

283. Cognatus ab auxilio cognato ferendo se non abstinebit.

Almofadhdhelus dixit, Alnohmani ben-Almondsir verba esse. Causam hanc fuisse: Alahjjarus ben - Ahbd - Allah Dhabbita Dhiraro ben-Ahmru propinquo suo inimicus erat. Quapropter quum Marhabus Iarbuihta cum Dhiraro ben-Ahmru litem haberet et Alahjjarus Dhirarum adiuuaret, Alnohmanus Alahjjaro dixit: Num tu haec contra Abu-Merhabum pro Dhiraro, cui inimicus es, profers? Alahjjarus respondit: Is fratris mei carnem edit, et ego hoc non feram! Ad quae Alnohmanus proverbii verba dixit, quae sic explicanda sunt: لَا يَمْلِكُ مَوْلَى تَرَكَ نَصْرًا وَادْخَارَ نَصْرًا لِمَوْلَا. Proverbium significat, propinquum propinquo auxilium latum esse, etsi inter utrumque inimicitia intercedat.

٢٨٤ لَا أَفْعَلُ مَا أَبَسَّ عَبْدٌ بِنَاقَتِهِ

284. Non faciam, quamdiu servus camelae suae Bas Bas dicit.

بس بس voces sunt, quibus inter mulgendum utuntur,

ut camela tranquilla sit. Proverbii autem sensus est:
Nunquam id faciam.

٢٨٥ لَا تَفْشِ سِرَّكَ إِلَى أَمَةٍ وَلَا تَبْلُ عَلَى أَكَمَةٍ

285 Cum serva secretum tuum ne communica
et ne super colle terrae minge!

Haec verba Actsami ben-Zaifi sunt. Id est: Ut in
colle terrae mingere non soles, sic cum serva secretum
tuum ne communica! Sed in Djeuharii opere sub v. فكه
sic legitur: لا تفاه أمة ولا تبل على أكمة. Ne cum serva
ioceris et ne super colle mingas, id quod ob proverbii
homoioteleuton non minus placet. conf. pr. 286.

٢٨٦ لَا تُفَاكِهَنَّ أُمَّةً

286. Ne cum serva ioceris!

Abu-Ohbaidus dixit, proverbio isto vulgum uti.

٢٧٨ لَا يَلْسَعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ حَاخِرٍ مَرَّتَيْنِ

287. Non bis mordetur credens (Mohammedanus)
e latibulo.

Meidanius scholio sequente proverbium explicavit:
قيل هذا كناية عما يؤتمه أي أن الشرع يمنع المؤمن
من الإصرار فلا يأتي ما يستوجب به تصاعف العقوبة يضرب لمن
اصيب ونكب مرة بعد أخرى يقال هذا من قول النبی عليه
السلام لا ية عزة الشاعر أسره يوم بدر ثم من عليه واتاه
يوم أحد فأسره فقال من علي فقال عليه السلام هذا القول
Dicunt metonymiam. أي لو كنت مؤمنا لم تعاد لقتالنا
esse, qua id, quod ad crimen eum instiget, significetur.
Lex enim Mohammedanum vetat perseverare (in peccando):
fugit igitur res, ob quas duplicem poenam meretur. De

eo proverbium adhibetur, qui iterum adfligitur et malo ad-
flicitur. Dicunt, auctorem proverbii prophetam esse, cui
Deus faveat! et eum verba Abu-Ohssaho poetæ dixisse, cui
primum in proelio Bedrense captivo condonaverit, tum ite-
rum in proelio Ohodense captivo et veniam roganti ista
verba dixerit. Id est: Si credens (Mohammedanus) fuisses,
non iterum contra nos pugnasses“. conf. prov. 244.

٢٨٨ لَا جَدَّ إِلَّا مَا أَقْعَصَ عَنْكَ مَا تَكْرَهُ

288. Non est fortuna nisi quod a te res tibi
ingratas repellit.

Dicitur ضربہ فاقعصه „Percussit eum et eum suo loco
occidit“. Tum scholion hisce verbis proverbium explicat:
يقول جدك للقيقى ما دفع عنك المكروه وهو ان يقتل عدوك
„Fortuna vera tua est ea, quae rem ingratham a te
depellit et hoc est, quod inimicum tuum occidit te non
curante. Verba haec dixit Moahwijahus, quum Ahbd-Al-
rahmanus ben-Chalid ben-Alwalid, cuius partes ne homines
secuturi essent, timuerat, a medico veneno dato sublatus esset.

٢٨٩ لَا أَطْلُبُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ

289. Non quaero vestigium post rem ipsam.

Meidanius dixit, se proverbium cum historia (littera ث)
iam adtulisse et repetitionis causam esse, quod Abu-Oh-
baidus id hoc modo, quo vero sensus non mutetur, adtu-
lerit. conf. C. III, 44.

٢٩٠ لَا يَضُرُّ السَّحَابَ نَبَاحُ الْكِلَابِ

290. Nubi canum latratus non nocet.

De homine dicitur, qui alteri re ipsi haud noxia no-
cere cupit. Legitur quoque هل يضر „Num nocet?“

٢٩١ لَا تَكْرَهُ سُخْطَ مَنْ رِضَاهُ لَلْجَوْرِ

291. Ne aegre feras iram eius, quem iniuria contentum reddit.

Ne irae iniusti rationem habeas, nam Dei favor eam sequitur.

٢٩٢ لَا أَمْرَ مَعْصِيٍّ

292. Imperium ei non est, cui obedientia non praestatur.

Cui in imperio non obediunt, is ei aequalis est, cui imperium non est.

Huic similis sensus est, quam proverbio: لَا رَأْيَ لِمَنْ لَا يُطَاع «Non est consilium ei, cui non obeditur». conf. prov. 436.

٢٩٣ لَا تَقَعَنَّ الْبَحْرَ إِلَّا سَابِحًا

293. Ne in mare te dimitte, nisi quum natus.

De eo dicitur, qui rem suscipit, quam non bene tractat.

٢٩٤ لَا يَرَى لِعَوِيٍّ غَيًّا

294. Erranti errorem non videt.

De eo dicitur, qui errorem non admittens aliis eum exornat, ut eum committant.

٢٩٥ لَا تَلْمُ أَخَاكَ وَأَحْمَدَ رَبِّكَ عَافَاكَ

295. Ne fratrem tuum vitupera et lauda dominum, qui tibi condonavit!

٢٩٦ لَا تُؤْكِ سِقَاءَكَ بِأَنْشُوطَةٍ

296. Ne religa utrem tuum nodo facile solvendo !

Cautionem in rebus proverbium commendat Meid.
Monet, ut bene et firmiter res instituamus. Samachschi.
Ibi legitur سقاء, utrem“.

٢٩٧ لَا تَمْسُكْ مَا لَا يَسْتَمْسُكُ

297. Ne prehende, quod prehendi non vult.

Ne beneficium in indignum conferas.

٢٩٨ لَا تَغْرُ إِلَّا بِغُلَامٍ قَدْ غَرَا

298. Ne incursionem fac nisi cum iuvene, qui
incursionem iam fecit!

Adhibe difficili in re virum fortem et experientia edoctum !

٢٩٩ لَا آتِيَكَ مَا حَمَلَتْ عَيْنِي أَلْمَاءَ

299. Non ad te veniam, quamdiu oculus meus
aquam portat.

Legitur quoque وسقت i. e. congescit. collegit.

٣٠٠ لَا يَسْمَعُ أُذُنًا خَمَشًا

300. Ut auris sonum lenem audiat, non permittit.

In Kamuso Calcutt. sic scriptum est: لَا يَسْمَعُ فِلَانٌ. اذنا جمشا
لا تسمع اذن. Cilabita sic proverbium adnotavit: اذنا جمشا
al. (الان). Lectio خمشا loco vocis اذن rectior
videtur. In eum dicitur, qui admonitionem non admittit.

٣٠١ لَا أُحِبُّ رَثْمَانَ أَنْفٍ وَأَمْنَعُ الضَّرْعَ

301. Non amo adfectu nasi et mammam recuso.

Proverbium a camela desumptum, quae tanquam amans caput in pullum dirigit, eum autem a mammis repellit. In codice Samachscharii legitur: وابغض النضر, et odio habeo mammam“ Similen: sensum poeta versu protulit:

أَمْ كَيْفَ يَنْفَعُ مَا تُعْطَى الْعُلُوقُ بِهِ رُثْمَانٌ أَنْفٍ إِذَا مَا ضَنَّ بِاللَّبَنِ

„Aut quomodo utile est id, quod dat camela in eum propensa adfectu nasi, quotiescunque lac prohibetur“.

Metrum Basith est. c. p. 190.

Verum et sincerum amorem proverbium describit.

٣. لَا تُبْطِرْ صَاحِبَكَ ذَرْعَهُ

302. Ne attonitum reddas socium tuum quoad brachium!

Id est: Ne socio tuo imponas id, quod portare non valet. Accusativi casus in voce ذرعه est species appositivi (بدل) vocis صاحبك, quasi dixisset auctor, لَا تُبْطِرْ „Ne attonitum reddas brachium socii tui!“ Conf. Kam. s. v. بطر .

٣.٣ لَا تَجْعَلْ شِمَالَكَ جَرْدَبَانًا

303. Ne sinistra manu tua cibum tegas, ut alios, quominus edant, impediās!

Id est: Ne sinistra manu cibum, impediens, quominus alius eum capiat, tegas. Proverbio hoc aviditas vituperatur. Grammaticus Alferra hunc versum citavit:

إِذَا مَا كُنْتَ فِي قَوْمٍ شَهَاوَى فَلَا تَجْعَلْ شِمَالَكَ جَرْدَبَانًا

„Quotiescunque in gente avida es, ne sinistram tuam panis custodem facias! Metrum Walir est, conf. p. 204.

٣٠٤ لَا يَدِي لِوَاحِدٍ بَعَشْرَةَ

304. Nulli manus mea decem valet.

Varia in codicibus est lectio. In meo لَا يَدِي, in Lugd. لَا يَدِي, in Paris et Berol. لَا يَدَيْنِ. Hoc ferri potest; in scholiis enim verborum explicandorum gratia لَا قُدْرَةَ „non potest“ additum est, et a Meidanio citatus poetae versus sensum confirmat:

أَعْمِدْ لِمَا تَعْلُو فَمَا لَكَ بِإِنْدِي لَا تَسْتَطِيعُ مِنَ الْأُمُورِ يَدَانِ

„I eo, quo adscendere potes, nam res, quas perficere non potes, te non spectant“. Metrum Camilæ est, p. 213.

٣٠٥ لَا يُرْسِلُ السَّاقَ إِلَّا مُمَسِّكًا سَاقًا

305. Arboris truncum non dimittit, donec arboris truncum capiat.

Proverbium hoc a chamaeleone desumptum est, chamaeleon enim solis ardore adfectus ad arboris truncum confugit, ut in eius umbra sit; sed quum is unibram non facit, ad alium confugit. Alii autem contrario modo proverbium explicant. Chamaeleonem summo solis ardore gaudere dicunt, ut nonnisi ob solis defectum in alium truncum procedat. Dicit poeta:

بَلَّتْ بِأَشْوَسٍ مِنْ حُرْبَاءِ تَنْضِبَةٍ لَا يُرْسِلُ السَّاقَ إِلَّا مُمَسِّكًا سَاقًا

„Adhaeret viro contrahenti palpebras magis quam chamaeleon in arbore spinosa, non dimittens truncum donec alium truncum arripiat“. Metrum Basith est. c. l. m. p. 190. Conf. C. XXVIII, 90.

٣٠٦ لَا مَاءَكَ أَبْقَيْتِ وَلَا هَنَكَ أَنْقَيْتِ

306. Aquam tuam non conservasti et pudendum tuum non mundasti.

Legitur quoque loco vocis درنگ حیرک vox هنگ vel درنگ »sordes tuas« (sic in Samachscharii codice). Narrant virum cum uxore sua iter facientem, quum uxor, quae menstruis laboraret, paucam aquam, quam secum haberet, adhibuisset ad se lavandam, aqua isti rei non sufficiente, proverbii verba dixisse. Almofadhdhelus autem dixit; proverbii auctorem Aldhabbum ben-Arwa Alcilähtam esse. Illic mercaturam laecturus cum gente sua ex terra Iemen exierat. Per aliquot dies postquam cum sociis iter fecerat, eos reliquit et in deserto in gentem Hamadan incidit. Iuveni illi pulchro adspectu et eleganti Ahmram filiam Sobaii quam amabat, in matrimonium petenti primum quidam dare recusabant, quod neque poeta neque hariolus neque fontium gnarus esset, tandem precibus multis commoti consenserunt. Aliquo tempore post gens quaedam Arabum in hos incursionem facere volebat. Hac de causa gens Hamadan Dhabbum, quem ipsis infortunium adducturum esse putarent, cum uxore depulerunt. Per diem noctemque iter facientes a fonte non multum aberant. Uxor igitur, quae menstruis laboraret, spe fontis aquam in lavando adhibuit, sed isti rei aqua non suffecit. Ad fontem pervenientes cum sub terram demersum invenerunt. Maritus tum temporis ista proverbii verba uxori dixit et in arboris umbra considens hos cecinit versus:

تَنَالَهُ مَا طَلَسَتْ أَصَابَ بِهَا بَعْلًا سَوَايَ قَوَارِعُ أَعْطَبَ
وَأَيُّ مَسِيرٍ يَكُونُ أَثْقَلَ مِنْ مَا طَلَبُوهُ إِذَنْ مِنَ الضَّبِّ
أَنْ يَعْرِفَ أَلْمَاءُ تَحْتَ صِمِّ الصَّقَا وَجَحِيرَ النَّاسِ مَنْطِقَ الْخُطْبِ
أَخْرَجَنِي قَوْمُهَا بِأَنَّ الرِّحَا دَارَتْ بِشَوْمٍ لَهُمْ إِلَى الْقُطْبِ

„Per Deum! Non afflixerunt adversitates infortunii uxoris causa maritum sicut me! Quacnam erat gravior dos

quam quod a Dhabbo postularunt, ut aquam sub duris petris videret, et picarum virilium loquelam hominibus indicaret. Eius (uxoris) gens me expulit, quod belli mola super axe se convertens eos afflixerat“.

Mulier autem istis versibus laeta dixit: Redeamus ad gentem, poeta enim es. Redeunt quum verberare et repellere vellent, vir dixit: Audite versus meos et tum me occidite! Auditis versibus in gratiam eorum rediit. Proverbii rationem habuit Ferasdakus in versu sequente:

وَكُنْتَ كَذَاتٍ لَّيِّصٍ لَّمْ تُبْقِ مَاءَهَا وَلَا عَمِي مِّنْ مَّاءِ الْعَدَاةِ طَاهِرٍ

„Tu similis eras feminae menstruis laboranti, quae aquam suam perdidit, et non erat ab aqua uteri pura“.

Metrum Thawil est. p. 162. Proverbium vituperat eum, qui unam rem, ut alteram assequatur, perdit, sed illa altera non potitur.

٣٠٧ لَا أَبُوكَ نُشِرَ وَلَا التُّرَابُ نَفِدَ

307. Non pater tuus reviveret, et terra non penetraretur.

Ahmarus proverbii originem hanc fuisse dixit: Quum vir quidam dixisset, si locum, ubi pater meus occisus esset, scirem, terram eius super capite meo ponerem; alius quidam ista proverbii verba dixit significaturus, eum ista re patris caedem non vindicaturum esse. De eo dicitur, qui rem inutilem petit. Samachscharius dixit, proverbium de eo adhiberi, qui faciat rem, dum aliam quaerat; sed hanc non assequatur.

٣٠٨ لَا يَكُنْ حُبُّكَ كَلْفًا وَلَا بُغْضُكَ تَلْفًا

308. Ne sit amor tuus omnino te occupans, et odium tuum perdens!

Proverbium, ut et in amore et in odio modum rectum

teneamus, monet. Sic nos docent traditionis verba: احبب
حبيبك هونا عسى ان يكون بغيضك يومنا وبغضك بغيضك
يومنا. Leniter ames amatum
tuum, quamdiu fieri potest, ut aliquo die in odium tibi ve-
niat et leniter odias tibi exosum, quamdiu fieri potest, ut
aliquo die tibi amor sit. Conf. C. VI, 96.

٣٠٩ لَا يَدْعَى لِلْجُلَى إِلَّا أَخُوهَا

309. Non advocatur ad rem gravem nisi frater eius.

Id est: Qui eam perficere potest. Haec verba debili
dicuntur i. e. tu non es talis, quem ad rem gravem perfici-
endam advocent.

٣١٠ لَا يَعْدَمُ شَقِيٌّ مَهْرًا

310. Non deest misero equi pullus.

In Samachscharii libro legitur مهرة. Legitur quoque
مهيرا „pullulus equi“ Pullum equi educare, res difficilis et
molesta est. De viro dicitur, qui re diu adfligitur et fati-
gatur. Conf. C. III, 143.

٣١١ لَا تَهْرَفْ بِمَا لَا تَعْرِفُ

311. Ne multum laudes quod nescis !

Proverbium nos monet, ne rem nobis non satis cogni-
tam nimium laudemus. conf. Kam. et Dj. s. v. هَرَفَ

٣١٢ لَا تَنْسُبُوهَا فَانْظُرُوا مَا نَارُهَا

312. Ne genus eius rogetis; sed observate signum
ei inustum!

A camelo, e cuius signo inusto genus cognoscitur,
proverbium desumptum in homines translatum est. Conf.

C. XXV, 26. Ex externae conditionis iudiciis internae scientiam comparari posse significat proverbium.

٣١٣ لَا أَحْسَنُ تَكْذَابِكَ وَتَأْتَاْمَكَ تَشْوُلُ بِلِسَانِكَ
شَوْلَانُ الْبَرُوقِ

313. Non bene calleo, quemadmodum tu, mendacium proferre et crimen committere. Linguam tuam moves modo, quo camela non praegnans caudam movet.

Vox بَرُوقِ camelam significat, quae caudam movens gravida putatur, dum gravida non est. Huiusce proverbii originem fuisse tradunt hanc: Modjaschihus ben-Darem a rege, quem adierat, interrogatus, ubi frater Nahschalus esset, respondit, eum in praedio suo degere, neque ad reges venire. Rex eum advocari iussit. Rex advenientis pulchritudinem admirans, dixit: Loquere mecum, o Nahschale! Modjaschihus, quum ille silentium teneret, dixit: Alloquere regem, o Nahschale.! Tum dicens: الشَّيْءُ كَثِيرٌ „Malum multum est!“ siluit, et quum iterum eum frater adhortaretur, ut cum rege loqueretur, ista proverbii verba protulit. Proverbium parum loquens contra eum, qui multa facit verba, adhibere solet.

٣١٤ لَا يَعْذَمُ الْخَوَارِ مِنْ أُمِّ حَنْةٍ

314. Non deest pullo cameli matris suae adfectus amoris.

Vocabulum حَنْةٍ proprie significat argutum sonum, quem camela pullum amans edit, tum adfectum amoris. Sic Abu-Ohbaidus proverbium legit et explicavit. Alius quidam dixit, حَنْةٍ significare similitudinem. Ebn-Alahrabius autem dixit, proverbium hoc simile esse illi loquendi modo „Ex arbore spinosa nascitur eius شَكِيرُهَا

surculus“. Sunt denique, qui خنة legant, quae vox sonum per nares emissum significat; sed prior legendi modus Meidanio rector videtur. Samachscharius dixit legi quoque: لا تعدم الناقة من أمها خنة, Non deest camelae a matre sua sonus per nares emissus.“

٣١٥ لَا آتِيكَ مَا حَنْتِ النَّيْبُ

315. Non ad te veniam, quamdiu annosae camelae argutum sonum in phillum edunt.

Iste sonus adfectus amoris indicium est. Annosae autem camelae maiore amoris adfectu in pullos impletae sunt. Sensu autem non variato dicitur: ما اظت الابل, Proverbium autem significat: Nunquam ad te veniam!“

٣١٦ لَا أَفْعَلُ كَذَا حَتَّى يَلْجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْحَيَاطِ

316. Non faciam hoc, donec camelus in foramen acus intret.

Proverbium est vetus, quod in Coran: Sur VII, 38 occurrit et iam in Novo Testamento usurpatum fuit. c. Marc. X, 25. Luc. XVIII, 25. Sunt autem qui χαμῖλος nec non χαμῖλος funem crassum nauticum significare dicant. Conf. Suidas ad v. χαμῖλος, Aristophan. Vesp. 1036 schol. et Phavorin. χαμῖλος. Rabbini denique חמיל דל חבא חמיל דל חבא habent. conf. Buxtorfii lex. Chald. Talm. s. v. פילא

٣١٧ لَا يَضُرُّ الْخَوَارَ مَا وَطَّئَتْهُ أُمُّهُ

317. Cameli pullo tenero non nocet, quod mater eum calcet.

Legitur quoque لا يضر الخوار sensu non variato. Proverbium matris amorem et misericordiam significat.

٣١٨ لَا نَاقَتِي فِي ذَا وَلَا حَمَلِي

318. Non camelus meus in hoc et non camela mea.

Verba haec Alharitsus ben-Alhbbad dixit, quum Djassasus ben-Morraha Colaibum occidisset. Proverbium significat, se ab ista re et ista iniuria liberum esse. Dixit poeta Alräi:

وَمَا هِجَرْتُكِ حَتَّى قُلْتُ مُعَلِنَةً لَا نَاقَةَ لِي فِي هَذَا وَلَا جَمَلٌ

„Quaenam est alienatio tua (o femina!), ut publice dicas Non est mihi in hoc camela et non camelus“.

Metrum Basith est, sed primus pes regulis contrarius est. c. l. m. p. 190 et 195. Alii verba ista Alzadufae filiae Djalisi Ohdsritae adscribunt, quae Saido ben-Alachnas Ohdsritae nupta erat. Habuit ille filiam Alfareah appellatam ex alia uxore natam, cuius in separato tentorio degentis tutelam servae tradiderat. Haec puella iuvenem Schabats appellatum amabat et patre in Syria profecto quavis nocte cum eo in regionem desertam camelo vehens abibat ante Auroram in tentorium rediens. Pater e Syria redux filiam non invenit et servam interrogans audivit, eam profectam esse. Tum iratus quum ad uxorem redisset, illa dixit: يَا زَيْد لَا تَعْجَلْ وَاقِفِ الْاَثَرَ لَا نَاقَةَ لِي فِي هَذَا وَلَا جَمَلٌ. O Saide! Ne festinanter agas; sed vestigium sequaris, non est camela mihi in hoc et non camelus. In Samachscharii opere proverbium sic legitur.

٣١٩ لَا تُقْسِطْ عَلَى ابْنِي حِبَالِ

319. Ne iniuste agas contra Abu-Hibalum!

Hibalus filius Tholaihahi ben-Chowailid a Tsabito Alakram et Ohcaschaho ben-Mohzin, quibus occurrerat, occisus erat, nam eius pater tempore Mohammedis pro-

pheticum munus sibi vindicaverat. Tholaihahus rei certior factus eos occidit, et hos versus dixit:

لَإِنْ تَكُ أَذْوَادُ أُصْبَحْنَ وَنِسْوَةٌ فَلَنْ تَدْعَبُوا فِرْعَاً يَقْتُلِ حِمَالٍ
وَمَا ظَنُّكُمْ بِالْقَوْمِ إِذْ تَقْتُلُونَهُ أَلَيْسُوا وَإِنْ لَمْ يَسْلَمُوا بِرَجَالٍ
عَشِيَّةً غَادَرْتُ ابْنَ أَفْرَمَ ثَاوِيًا وَعَكَاشَةَ الْغَنَمِي عِنْدَ تَجَالٍ

»Profecto! Si camelorum agmina adflicta essent et mulieres, tum Hibalum non impune occideretis. Quid autem est, quod putetis, quum homines occiditis, eos non esse viros, etsi Mohammedani non sunt. Vesperâ, quo ego sagittae iactu¹⁾ Akramum et Ohecaschahum Ghanmitam in proelii campo decepi«. Metrum Thawil est. c. l. m. p. 163.

Gens autem Banu-Asad, quum Tholaihahum de filii morte se vindicasse andivissent, ista verba dixerunt, quae proverbii loco significant, cuiusdam vindictam timendam esse.

٣٢. لَا يَكْظُمُ عَلَى جِرَّتِهِ

320. Ruminationem suam non retinet.

De camelo usitatus loquendi modus in hominem transfertur, qui secreta sua non continet. Sensu et ratione simile proverbium est sequens: لَا يَخْفِقُ عَلَى جِرَّتِهِ conf. Abulfed. Ann. T. II p. 78.

٣٣١. لَا فِي الْعَبِيرِ وَلَا فِي النَّفِيرِ

321. Non in iter facientium agmine et non in agmine tecum fugientium.

1) Sic verti ثَاوِيًا pro ثَاوِيًا, quum hospitio excipiens sensui convenire non videretur et Asaditae iaculandi arte clari essent. Vox اثْوَاء et pro hoc اَثْوَى sagitta iaculatus est significant.

Almofadhdhelus dixit, proverbii huius, quod de eo adhibeatur, cuius res detrimentum capiat et potentia diminuat, auctorem Abu-Sofjanum ben-Harb fuisse, qui cum iter facientium agmine gentis Koraisch ex Syria redierit, Mohammedes enim reditus tempus exspectans suos contra illud agmen eduxerat, et contra Abu-Sofjanus Mohammedis occursum timens Koraischitis, ut ipsi obviam auxilio venirent, imperaverat. Abu-Sofjanus quum ad Medinam adpropinquaret, multo timore adfectus Almoddijum ben-Ahmru interrogavit, num sociorum Mohammedis quendam appropinquantem videret. Ille respondit, se non vidisse nisi duos viros camelis vehentes, qui ad duos fontes, qui in Mohammedis ditione essent, Ahli et Basbas appellatos venissent. Abu-Sofjanus ad illos fontes veniens e contrito camellorum stercere, quod dactylorum nucleos contineret, cognovit, illos viros Medinenses esse et ista re monitus a loco Bedr appellato iter ad dexterum latus deflexit et litoris tractum ingressus est. Simul Koraischitis iam e Mecca egressis nuntium misit, ut redirent. Hi autem excepta gente Banu-Sohrah, quae a loco Tsanijjah Adjdjsa ad litus deflectens cum Abu-Sofjano conveniebat, redire nolentes apud locum Bedr a Mohammedanis magna clade adfliti sunt. Abu-Sofjanus gentem Sofrah proverbii verbis allocutus est, quae de eo adhibent, qui rem suam deiicit et dignitatem suam deminuit.

٣٢٢ لَا أَفْعَلُ كَذَا مَا أَرْزَمْتُ أُمَّ حَايِلَ

322. Non faciam hoc, quamdiu argutum sonum edit mater pulli camelini feminini sexus.

Id est: Nunquam id faciam. conf. Kam s. v. رزم

٣٢٣ لَا تُرَاهِنَ عَلَى الصَّعْبَةِ وَلَا تُنْشِدِ الْقَرِيضَ

323. Ne super camela difficili et indomita pignore certa et ne carmen metri Redjes recita!

Vocabulum قريض carmen significat; sed nonnisi de carmine metri Redjes, quod est minus artificiosum, adhi-
hetur. Proverbium hoc poetae Alhothaiah appalla'o ad-
scribitur. Huic morte appropinquante circumstans familia
et propinqui dixerunt. Nobis mandata da! Respondit; De
quanam re testamento mandatum mihi dandum est? Opes
meae inter filios meos dividendae sunt. Illi dixerunt: Hoc
scimus; praecipe autem nobis aliud! Dixit: ويل للشعر من
,,راوية السوء“ Vae carmini, cuius relator pravus est! quae
verba in proverbii consuetudinem venerunt. Tum dixit:
Annuntiate genti Zabii ben-Alharits, eum fuisse poetam,
qui dixisset:

لِكُلِّ جَدِيدٍ لَذَّةٌ غَيْرَ أَتْنَى وَجَدْتُ جَدِيدَ الْمَوْتِ غَيْرَ لَذِيذٍ

»Omni rei novae iucunditas est; sed non inveni novum
mortis esse iucundum«. Metrum Thawil est. c. p. 163.
Dixit denique ista nostri proverbii verba, quae monent, ut
vir caveat.

Alii autem diverso modo rem tradunt. Quae quum
utilia mihi esse videantur, omnia exscribam. في بعض
الروايات انه قيل يا ابا سليكة اوص قال مالي للذكور دون الاناث
قالوا ان الله تعالى لم يامر بذا قال فاني امر قال اوص قال
اخبروا ال الشماخ ان اخاهم اشعر العرب حيث يقول

وَضَلْتُ بِأَعْرَافٍ صَيَّامًا كَأَنَّهَا رِمَاحٌ تَجَاهَا وَجْهَةُ الرِّيحِ رَاكِبُ

قالوا اوص فان هذا لا يغني عنك شيئا قال ابلغوا كندة ان
اخاهم اشعر العرب حين يقول

فَيَا لَكَ مِنْ لَيْلٍ كَأَنَّ نُجُومَهُ بِكُلِّ مُعَارٍ أَلْقَتِلِ شَدَّتْ يَبْدُبِلِ

يعني امري القيس قالوا اوص فان هذا لا يغني عنك شيئا قال
اخبروا الانصار ان اخاهم امدح العرب حين يقول

يَغْشَوْنَ حَتَّى مَا تَهْمُرُ كِلَابُهُمْ لَا يَسْأَلُونَ عَنِ السَّوَادِ الْمُقْبِلِ

قالوا اوص فان هذا لا يغنى عنك شيئا قال اوصيكم بالشعر خيرا
ثم انشأ يقول

الشَّعْرُ صَعْبٌ وَطَوِيلٌ سَلَمَةٌ اِذَا ارْتَقَى فِيهِ الْاِذَى لَا يَعْلَمُهُ
زَلَّتْ بِهِ اِلَى الْخَصِيصِ قَدَمُهُ وَالشَّعْرُ لَا يَسْطِيعُهُ مَنْ يَظْلِمُهُ
يُرِيدُ اَنْ يَعْرِبَهُ فَيُجِجَهُ وَلَمْ يَزَلْ مِنْ حَيْثُ يَأْتِي يَخْدِمُهُ
مَنْ يَسْمُرُ الْاَعْدَاءَ يَبْقَى مِيسَمُهُ

قالوا اوص فان هذا لا يغنى عنك شيئا فقال

قَدْ كُنْتُ اَحْيَانًا شَدِيدَ الْمُعْتَمَدِ وَكُنْتُ اَحْيَانًا عَلَى خَصْمِي اَلَدِّ
قَدْ وَرَدَتْ نَفْسِي وَمَا كَانَتْ تَرُفُ

قالوا اوص فان هذا لا يغنى عنك شيئا فبكى قالوا وما يبكيك
قال ابكى للشعر الجيد من رواية السوء قالوا اوص للمساكين بشي قال
اوصيهم بالمسائلة واوصى الناس ان لا يعطوهم قالوا اعتق
غلامك فانه قد رعى عليك ثلاثين سنة قال هو عبد ما بقى على
الارض عيسى ثم قال احملوني على حمارى ودوروا بى حول
هذا التل (افانه لم يمت على الحمار كـريم فعسى ربهى ان
يرحمنى فحمله ابنه واخذوا بضبعيه ثم جعلوا يسوقان الحمار
حول التل وهو يقول

قَدْ عَجَّلَ الدَّهْرُ وَالْاَحْدَاثُ يَتَمَكَّمَا فَاسْتَغْنِيَا بِوَشِيكِ اِنِّى غَانُ
وَدَلِيَانِي فِي غَمَرَاءٍ مُظْلِمَةٍ كَمَا تُدَدِّى ذَلَالَةً بَيْنَ اَشْطَانِ
قالوا يا ابا مليكة من اشعر العرب فقال هذا للجحر اذا طمع بخير
واشار بيده الى فيه فكان اخر كلامه فمات وكان له عشرون

1) Sequentia usque ad وهو يقول in codice Lugd. non sunt.

ومائة سنة منها سبعون في الجاهلية وخمسون في الاسلام يروى انه اراد سفرا فلما قدم راحلته قالت له امراته متى ترجع فقال عدى السنين اذا ارتحلت لرجعتى ودعى الـ هور فانهن قصار فقالت اذكر صبابتنا اليك وشوقنا وارحم بناتك انهن صغار قالوا وما مدح قوما الا رفعهم وما هاجما قوما الا وضعهم وقال يهاجرو نفسه وقد نظر في المرأة وكان نهيما

أَبَتْ شَفَنَايَ الْيَوْمَ إِلَّا تَكَلَّمَا بِسَوْءٍ فَمَا أَدْرَى لِمَنْ أَنَا قَاتِلُهُ
أَرَى لِي وَجْهًا شَوْءَ الْمَلَةِ خَلَقَهُ فَقِيحٌ مِنْ وَجْهِهِ وَقِيحٌ حَامِلُهُ

»Et in quadam relatione haec sunt: Dicebatur ei, O Abu-Malicahe! Testamento praecipe! Dixit ille: Opes meae maribus sunt exclusis feminis. Dixerunt: Testamento praecipe! Dixit: Nuntiate genti Schammachi, eius fratrem esse optimum Arabum poetam dicentem:

«Erant interdiu in altis arenis ieiunantes (cameli) similes lanceis, quibuscum terrae infixis ventorum latus clanculum loquitur»¹⁾

Dixerunt: Praecipe! nam illud nil prodest tuo loco. Dixit: Perferte ad gentem Cendah, eius fratrem optimum esse Arabum poetam dicentem:

O quam praeclara est nox! cuius sidera omnibus funibus firmiter contorsis ad montem Iedsbolum alligata videntur²⁾.

Amru l'Kaisus significatur. Dixerunt: Praecipe! nam illud nil prodest tuo loco! Dixit: Nuntiate Anzaritis, eorum fratrem pulcherrime laudasse dicentem:

Venerunt, quando canes latrant, non interrogantes de personis advenientibus:³⁾

Dixerunt: Praecipe! nam illud tuo loco nil prodest.

1) Metrum Tkawil est c. p. 162.

2) In meo codice legitur *بامراس كتان الى صمر جندل* „quasi funibus lini ad surdas petras (alligata). Metrum Thawilest. c. p. 162.

3) Metrum Camil est. p. 212.

Dixit: Praecipiam vobis poesin tanquam bonum! tum incepit dicere:

„Poesis difficilis, et eius scala longa est. Qui in eam adscendit eam non noscens, eius pes ad infimum delabitur, nam poesis ei, qui eam iniuste tractat, obediens non est. Eleganter et pure carmen dicere vult, et barbarice id dicit, quamvis ei semper inservit. Qui inimicis stigma inurit, eius instrumentum manet“¹⁾)

Dixerunt: Praecipenam illud tuo loco nil prodest. Dixit: Ego per longum temporis spatium firmiter fultus eram et contra adversarium meum acriter litigabam. Nunc anima mea descendit, et iam non demittebatur“²⁾)

Dixerunt: Praecepte! nam illud tuo loco nil prodest: Tum ploravit. Dixerunt igitur: Cur ploras? Dixit: Ob poesin bonam, cuius malus relator est. Dixerunt: Praecepte pauperibus rem! Dixit: Praecipio iis, ut rogent et praecipio hominibus, ut iis non dent, Dixerunt: Manumitte servum tuum, nam per triginta annos tibi pavit. Dixit: Is servus est, quamdiu in terra est Ahbsita. Tum dixit: In asino meo me vehi sinite et circum hunc collem me circumducite, nam in asino generosus mortuus non est; fieri igitur potest, ut dominus meus misericordia mei adficiatur. Eiusque igitur filii duo eum in asinum sustulerunt et eius brachiis captis circum collem asinum propulerunt, dum ipse hos versus dicebat:

Tempus iam festinavit et fortunae casus vestram adducere orbitatem. Contenti estote festinante, nam et ego contentus sum et me dimittite in terram obscuram, quemadmodum inter funes longos situla demittitur“³⁾)

Dixerunt: O Abu-Malicahe! quis optimus Arabum poeta est? Dixit: Hoc foramen, quando bonum cupit, et

1) Metrum Redjes est. p. 231.

2) Metrum Redjes est. p. 231.

3) Metrum Basith est. v. p. 190.

manu os indicavit. Haec autem eius postrema verba erant. Mortuus est centum et viginti annos natus, quorum septuaginta ante Mohammedis religionem, quinquaginta post vixit. Narrant uxorem cum iter facturum et iumentum adducentem interrogasse. Quando redibis? Eum dixisse: Numera annos, quando profectus sum, ob redditum meum et sine menses, nam breves sunt. Dixit illa: Memor sis amoris, quo te amplector et desiderii mei, quo teneor, et miserere filiarum tuarum, quae parvae sunt! Dixerunt, cum laude sua omnes elevasse, satyra sua omnes depressisse. Et se ipsum, quum se in speculo contemplaretur, erat enim deformis adspectu, satyra perstrinxisse dicentem.

„Labia mea hodie nisi mala proferre volunt, et nescio, cuinam ego ea dicam. Meam faciem esse deformem a Deo formatam esse video. At turpis habeatur illa facies, turpis declaretur is, qui eam portat!“ Metrum Thawil est. p. 162.

٣٦٤ لَا تَكُنْ اَدْنَى الْعَيَرَيْنِ اِلَى السَّهْمِ

324. Ne sis asinorum silvestrium proximus sagittae!

Ne sis inter socios tuos interitui proximus. Monet nos, ut caveamus.

٣٢٥ لَا يَأْتِي الْكِرَامَةَ اِلَّا حِمَارٌ

325. Non recusat honorem nisi asinus.

Ahlii principis verba sunt. Duobus viris ad ipsum venientibus, ut considerent, duo pulvinaria poni iusserat. Unus quum locum in pulvinari occuparet, alter non, Ahlius cum hisce verbis additis sedere iussit.

٣٢٦ لَا اَفْعَلُ كَذَا مَا حَبَجَ ابْنُ اَتَانَ

326. Non hoc faciam, quamdiu pullus asini pedit!

Id est: Nunquam id faciam. Legitur خبج et حبج cum eadem significatione.

٣٢٧ لَا تَحْبِقُ فِي هَذَا الْأَمْرِ عَنَاقٌ حَوْلِيَّةٌ

327. Non pedet hac in re capella annicula.

Ahdijus ben-Hatim, quum Ohtsmanum occidisset vërba haec protulit significaturus, hanc rem ipsi innoxian futuram esse et neminem Ohtsmani mortem vindicaturum Quum die pugnae, qui dies cameli appellabatur, oculus Ahdijji erutus eiusque filius apud Ziffinum occisus esset, quidam ei dixit: O Abu-Tharife! No-ne dixisti? Non pedet hac in re capella annicula? Imo! respondit per Deum! hircus magnus in ea pepedit.

٣٢٧ لَا تَنْفُطُ فِيهِ عَنَاقٌ

328. Non sternutabit in eo capella.

Vocabulum نفط in capris, عطس in hominibus adhibetur. Neminem istius rei rationem habiturum esse, proverbium significat.

٣٢٩ لَا يَنْتَطِحُ فِيهَا عَنَرَانِ

329. Duae caprae in eo se cornibus non petent.

Nemo ista de re sollicitus erit.

٣٣٠ لَا تَنْطَحُ بِهَا ذَاتُ قَرْنٍ جَمَاءَ

330. Cornibus non petet in eo cornua habens cornibus carentem.

Proverbio hoc tempus calamitosum, in quo nulla est alacritas, significatur. Meid. In Samachscharii opere autem legimus, esse, qui proverbium significare dicant, homines

quietos pacem colere, ut robustus debili iniuriam non inferat. Alterum autem esse legendi modum: لا تنطع جماء „Cornibus carens cornua habentem non petit“, ut sensus sit, debilem robusto resistere non posse.

٣٣١ لَا أَفْعَلُ ذَٰلِكَ مَا لَأَاتِ الْغُورُ بِأَذْنَابِهَا

331. Non faciam hoc, quamdiu dorcades caudas movent!

Id est: Numquam id faciam. Alter proverbii legendi modus est: العفر ما لالات العفر sensu non variato.

٣٣٢ لَا لَعَا لِفُلَانٍ

332. Ne Deus quendam erigat!

Caespitanti dicere solent: لعا له „Deus eum erigat!“. Contrario autem sensu لا لعا له dicitur. Dixit poeta Alachthalus:

فَلَا عَدَىٰ إِلَّاهُ قَيْسًا مِنْ ضَلَّاتِهِمْ وَلَا لَعَا لِبَنِي ذَكْوَانَ إِنْ عَثَرُوا

„Ne Deus gentem Kais ab errore in viam rectam ducat, et ne gentem Banu-Dsacwan, quum caespitat, erigat! Metrum Basith est. p. 190. In Samachscharii codice proverbium لكن لا لعا لفلان legitur. conf. prov. 111.

٣٣٣ لَا قَرَّارَ عَلَى زَأْرٍ مِنَ الْأَسَدِ

333. Non est quies, quum leo rugit.

Alhadjdjadjus verbis istis usus est, quum Ahbd-Almalicum ipsi iratum esse audivisset. Desumptum autem est proverbium e versu Alnabeghabi.

نَبَّئْتُ أَنَّ أَبَا قَبُوسٍ أَوْعَدَنِي وَلَا قَرَّارَ عَلَى زَأْرٍ مِنَ الْأَسَدِ

»Certior factus sum eius, quod Abu-Kabusus mihi minatus est, et non est quies, quum leo rugit«.

Metrum Basith est. p. 190.

٣٣٤ لَا تَقْتَنَنَّ مِنْ كَلْبٍ سَوْءٍ جَرَّوَا

334. Ne emas pravi canis catulum!

Sensus huius proverbii e versu sequente cognoscitur:

تَرْجُو الْوَلِيدَ وَقَدْ أَعْيَاكَ وَالِدُهُ وَمَا رَجَاؤُكَ بَعْدَ الْوَالِدِ الْوَلِيدَا

»In filio spem ponis; sed eius pater spem tuam fefellit; et quatenam spes post patrem in filio erit?

Metrum Basith est. p. 190.

٣٣٥ لَا أَفْعَلُهُ سِنَّ الْحَسَلِ

335. Id non faciam, quamdiu dens lacertae iuvencae erit.

Id est: nunquam id faciam, quippe lacertae pullo dens non excidit. Ante vocem *دوام* *سن* omissum est *دوام* durante dente. conf. Kam. s. v. *حسل* et Dj. s. v. *سن*

٣٣٦ لَا يَكُونُ كَذَا حَتَّى يَجِنَّ الضَّبُّ فِي أَثَرِ
الْأَبْلِ الصَّادِرَةِ

336. Non erit hoc, donec lacerta argutum sonum edat sequens camelos ab aqua recedentes.

Id est: Nunquam, quia lacerta aqua non egens, aquam non adit.

٣٣٧ لَا أَدْرِي أَيُّ الْجَرَادِ عَارَةٌ

337. Nescio, quatenam locusta eum perdiderit.

Id est: Nescio, quis eum abstulerit, perdiderit. conf. Kam. s. v. *جر* et Dj. s. v. *عور*.

٣٣٨ لَا يَلْتَأْ هَذَا بِصَفَرِي

338. Hoc cordi meo non adhaeret.

Altera lectio est لَا يَلِيْفُ بِصَفَرِي sensu non diverso. Vocabulo autem صَفَرٌ vacuitatis significatio est. Id est: Res in vacuo cordis mei loco non est. De paucio consensu adhibetur. Samachschar.

٣٣٩ لَا تَأْكُلْ حَتَّى تُطَيِّرَ عَصَافِيرُ نَفْسِكَ

339. Ne edas, donec passeret animae tuae ad volatum excitentur.

Ne edas, donec cibi desiderio incendaris. Dicitur quoque: «نَقَتِ عَصَافِيرُ بَطْنِهِ» Sonuerunt passeret ventris eius» et «نَقَتِ ضِفَادِعُ بَطْنِهِ» Coaxaverunt ranae ventris eius» i. e. esurivit.

٣٤٠ لَا يَعْدَمُ مَانِعٌ عِلَّةً

340. Deneganti praetextus non deest.

In eum dicitur, qui avaritia commotus petenti rem denegat.

٣٤١ لَا عِلَّةَ لَا عِلَّةَ هَذِهِ أَوْزْدٌ وَأَخِلَّةٌ

341. Non est praetextus, non est praetextus, hi sunt paxilli lignaque acuta.

Mulier tentorium suum non bene figens causam huius rei dixit, quod paxillis careret. Maritus paxillos et ligna acuta, quibus tentorii partes distantes connectuntur, adferens ista verba dixit. De eo dicuntur verba, qui praetextu falso et non admittendo utitur. Samachscharius addidit

verba: *وذهـرنا في الجلة*: Et securis nostra in sacco. Simile proverbium conferas C. XVIII, 117.

٣٤٢ لَا يَنَامُ مَنْ أَتَارَ مَصَّعَ

342. Non dormit qui se vindicat.

Hoc scholion legitur: *اى من طلب الثار حرم على* «Qui vindictam petit, sibi quietem et somnum interdicit. Instigat ad obiurgandum». Sed scholii finis ipsi proverbio parum convenit, instigat enim ad vindictam. In codicibus Pocock. et Berol. post hoc proverbium duo sequentia leguntur:

لَا أَفْعَلُهُ مَا حَتَّى حَتَّى أَوْ مَا مَاتَ مَيِّتَ

«Non id faciam, quamdiu vivus vivit et quamdiu moribundus moritur.»

Cum brevi scholio. *اى ابدًا*. i. e. nunquam et «Non est obiurgatio post mortem.» بعد الموت لا عتاب «Instigat ad obiurgationem». Ex hocce autem scholio conicere licet, olim in codicibus aliis haec duo proverbia exstitisse, tum ommissa esse, ita ut posterioris, quod postea (prov. 583) invenitur, scholion remaneret.

٣٤٣ لَا يَمْلِكُ الْحَايِنُ حَيْنَهُ

343. Periens exitium suum in potestate non habet.

Id est: Calamitatem suam repellere non potest. In Samachscharii opere legitur: *لا يملك حايـن دمه* «Periens sanguinem suum in potestate non habet» Significat, fatum hominem ad interitum propellere, ut cautio inutilis sit.

٣٤٤ لَا عِتَابَ عَلَى الْجَنَدَلِ

344. Non est obiurgatio lapidum.

Narrant, reginam fuisse in terra Sabae pluribus in matrimonium petitam. Eam procis, ut quisque se breviter describeret, imperasse. Primum eorum, Modricus cui nomen esset, dixisse: Pater meus excelsa dignitate gaudebat et alto generis honore fruebatur. Ego autem difficilis naturà sum, impavidus in rerum vero statu. Regina ista audientem proverbii verba dixisse, quae in rem haud repellendam, quum accidit, adhibentur. Secundum, qui Dhabisus ben-Scharis appellaretur, dixisse: Magnas ego possideo opes, natura animi mei non est turpis, et generis mei honor non est parvus et convenienti hominibus modo ago addens *أحذو النعل بالنعل وأحذى القرض بالقرض*. Tum reginam dixisse: «لا يسرك غايبا من لا يسرك شاهدا» Non laetitiam dabit absenti tibi, qui praesentem te laetitia non adficiat, quae verba in proverbii consuetudinem venissent. Tertium denique talia protulisse: Ego sum Schammasus ben-Ahbbas notus liberalitate et fortitudine, pulchra indole naturae praeditus et acqutate in iudicio. Opes meae neque in paucis sunt prohibitae et porta mea non velo clausa in prosperis aut adversis rebus. Reginam autem ista verba audientem dixisse: «لخير منيع والشر محظور» Bonum est defensum et malum est prohibitum. Et haec quoque verba in proverbium venerunt. Eam autem Schammasum aliis praetulisse et dixisse: «إعسع بجد أو دح» I cum fortuna aut sine! quae verba proverbii usum obtinuerint (conf. C. XII. 56.)

٣٤٥ لَا أَفْعَلُ كَذًا مَا أَنَّ السَّمَاءَ سَمَاءَ

345. Non faciam hoc, quamdiu coelum coelum est.

Altera proverbii lectio est: «ما أن في السماء نجما» aut «ما عن في السماء نجم» quamdiu in coelo stella apparet.

٣٤٦ لَا آتِيكَ السَّمَرُ وَالْقَمَرُ

346. Non ad te veniam, quamdiu tenebrae et luna existunt.

Voces السمر والقمر quoque transponuntur.

٣٤٧ لَا أَفْعَلُهُ مَا جَمَرَ ابْنُ جَمِيرٍ

347. Non ad te veniam, quamdiu nox tenebrosa congregat.

Nox tenebrosa, qua rerum distantia non apparet, omnes res congregare videtur.

٣٤٨ لَا أَفْعَلُهُ مَا سَمَرَ ابْنُ سَمِيرٍ

348. Non faciam hoc, quamdiu tempus existit.

Samachscharius proverbium sic explicavit: لَا أَفْعَلُ

ما سَمَرَ ابْنُ سَمِيرٍ لما كان من شأن المتسامرين أن يَخُوض هذا في حديثه إذا فرغ ذاك تابعا له توسعوا فقالوا صرنا الى فلان سَمَرًا بوزن خدم أى بعضنا فى أثر بعض وقيل للدهر سَمِيرٍ لاتباع بعضه بعضا فمعنى قولهم ما سَمَرَ ابْنُ سَمِيرٍ ما تعاقب الليل والنهار وتلا أحدهما صاحبه وهما ابْنُ الدهر ويروى ما سَمَرَ السَمِيرِ أى ما اختلف الدهر قال العباس بن مرداس

فَإِنْ يَهْدُوا إِلَى الْأَسْلَامِ يَلْقُوا أَنْفَ أَنْثَى مَا سَمَرَ السَّمِيرُ

ويجوز أن يكون المعنى ما حدث المسامر قال الشاعر

مَا يَبْرَأُ الْأَحْمَقُ مِمَّا بِهِ مِنْ حَقِيقَةٍ مَا سَمَرَ ابْنُ سَمِيرٍ

»Quum noctis tempore confabulantium mos sic ferret, ut unus narrare inciperet altero cessante eum sequens, isti loquendi modo latius usi sunt dicentes: صرنا الى فلان سَمَرًا modo, quo vox خدم enunciatur i. e. unus nostrum alterius vestigium sequitur. Tempus autem سَمِيرٍ appellabatur, quod una pars alteram sequitur. Sensus autem

proverbii *سَمَرُ ابْنِا سَمِير* est: Quamdiu nox et dies unus alterum sequitur, sunt enim filii duo temporis. Legitur quoque sic proverbium *سَمَرُ السَّمِير* i. e. quamdiu tempus diversum est. Dixit Alahbbasus ben-Merdas:

»Quod si ad Islamismum ducuntur, hominum principibus occurruunt, quamdiu tempus variat«.

Nil quoque impedit, quominus sensus sit: quamdiu confabulans confabulatur. Dixit poeta:

»Stultitia stulti non sanatur, quamdiu nox et dies confabulantur: (nocti et diei adscribitur, quod homines faciunt)«

Metrum Sarih est. p. 243. conf. Kam. Dj. s. v. *سَمَر*

٣٤٩ لَا أَفْعَلُ كَذَا سَجِيسَ الْأَوْجَسِ

349. Non faciam hoc ullo unquam tempore.

Vox *سَجِيسَ* *الْأَوْجَسِ* tempus et postremam partem temporis aut longitudinem temporis significat. Eodem sensu dicitur: *لا أتیک سَجِيسَ عَجِيسَ* »Non ad te veniam ullo unquam tempore«. conf. Kam.

٣٥٠ لَا أَفْعَلُهُ دَهْرَ الدَّهَارِ

350. Non faciam hoc ullo unquam tempore.

Chalilus dixit, vocem *دهاریر* singulari carentem significare primum diem temporis praeteriti. Eodem sensu dicitur *عوض العایضین* et *أبد الابدین* et *دهر الدهاریر* conf. Kam. In Samachscharii opere legitur: *لا افعل دهر الدهاریر*

٣٥١ لَا يَلْبَثُ أَمْرٌ اِخْتِلَافَ الْأَحْوَالِ مِنْ عَهْدٍ

شَوَالٍ وَبَعْدَ شَوَالٍ يَغْنَبِنَهُ مِثْلُ فَنَاءِ السَّوَالِ

351. Non cunctatur vir esse in statu vicissitu-

dinis a tempore mensis Schawwali et post Schawwalum. Perdunt eum, quo modo tunica perditur.

In Samachscharii opere nil nisi اختلاف المرء لا يلبث المرء الا حوال. Poetae versus sunt, e quibus proverbium desumptum est.

٣٥٢ لَا يَبِيسُ الْتَرَى بَيْنِي وَبَيْنَكَ

352. Ne terram humidam inter me et te siccam reddas!

Legitur quoque لا توبس eodem sensu. Proverbii verbis alter alteri, se cum relicturum esse, minatur.

Dixit poeta:

لَا تُوْبِسُوا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ التَّرَى فَإِنَّ الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ مُتَرَى

»Ne siccam reddatis inter me et inter vos humidam terram, quod enim inter me et vos est, id humidum est«.

Posterius versus hemistichium a Djenhario tanquam proverbium adnotatum est, quod sensum praebet: Amicitiam mutuum non ruptam esse.

٣٥٣ لَا يَبِضُّ جَرَّةٌ

353. Lapis eius aquâ omnino non manat.

Vocabulum بَص minimum fluendi gradum significat. Proverbium in avarum dicitur, qui omnino non beneficia in alios confert. In Samachscharii opere et Kamuso ما يبض legitur.

٣٥٤ لَا هَلِكُ بَوَادٍ خَبِيرٍ

354. Non peribit in valle lotos proferente et loco, ubi aqua perennis est.

Proverbium in generosum, beneficum quadrat, qui cum tali valle comparatur. Qui ad eum venit, ei interitus metuendus non est.

٣٥٥ لَا حُصْنَهَا حُصْنٌ وَلَا الرِّئَاءُ زَنَا

355. Non est pudicitia eius pudicitia et non est scortum eius scortum.

In eum dicitur, cuius conditio, sive bona sive prava sit, semper mutatur. Loco verborum الرِّئَاءُ زَنَا in codice L. الرِّئَاءُ »podex podex« legitur.

٣٥٦ لَا يَغَرَّنَكَ الدُّبَا وَلَوْ كَانَ فِي الْمَاءِ

356. Ne te decipiat cucurbita, etsi in aqua fuerit (creverit).

Verba haec Arabs cam; estris dixit, qui capiens cucurbitam coctam os laesit. De viro tranquillo aliis noxam inferente dicitur.

٣٥٧ لَا تُنْبِتُ الْبَقْلَةَ إِلَّا الْحَقْلَةُ

357. Olus non producit nisi terra arboribus nuda et bona.

Ut pater sic filius. Dixit Alasharius, proverbium sermonem turpem a viro pravo prolatum significare, qua sententia Alahrabii auctoritatem secutus est. conf. Kam. v. هل ينبت الحقل. Samachscharius

٣٥٨ لَا تَجْنِي مِنَ الشَّوْكِ الْعِنَبَ

S. Non decerpuntur a spinis uvae.

Si quis aliis iniuriam intulit, eorum vindicta timenda est.

٣٥٩ لَا تَنْقُشِ الشَّوْكَةَ بِمِثْلِهَا فَإِنَّ ضَلْعَهَا مَعَهَا

359. Ne extrahas spinam spinæ ope, nam erga eam propensa est!

Id est: Ne contra alium ab eo auxilium pete, cui cum altero illo maior amicitia est, quam tecum. Loco verborum لها فان البها لها فان ضلعها لها nam eius propensio cum ea est. conf. Kam s. v. ضلع et الب

٣٦. لَا ذَنْبَ لِي قَدْ قُلْتُ لِلْقَوْمِ اسْتَقُوا

360. Crimen mihi non est; iam dixi hominibus: Aquam haurite!

Versus est, qui cum aliis sic cohaeret:

أَنْ تَرِدَ الْمَاءَ بِمَاءٍ أَرْفُقُ

لَا ذَنْبَ لِي قَدْ قُلْتُ لِلْقَوْمِ اسْتَقُوا

وَهُمْ إِلَى جَنْبِ غَدِيرٍ يَفْقَهُ

»Quod ad aquam cum aqua venis, melius est; non est mihi crimen, iam dixi hominibus: Haurite aquam! Et ii erant ad latus receptaculi aqua pleni. Metrum Redjes est. c. p. 231«.

Proverbium de eo dicitur, qui admonitionem non admittit, ut monens a culpa liber sit.

٣٦١. لَا أَفْعَلُ كَذَا مَا بَدَّ الْأَجْرُ صُوفَةً وَمَا أَنَّ
فِي الْفَرَاتِ قَطْرَةٌ

361. Non faciam hoc, quamdiu mare lanam irrigat; quamdiu in Euphrate gutta est.

Duo sunt proverbia, quorum prius Samachscharius sic adnotavit: لا افعل ما بل بحر صوفة: بلک الصوفة ماء البحرین.

٣٦٢ لَا تَرَأَى نَارَاهُمَا

362. Ne eorum duorum ignes se invicem conspiciant!

Verba haec Mohammedes dixit: Id est: Mohammedani et aliam religionem habentis ignes, quo significare vult, Mohammedano non licere, in incredulorum regione habitare. Vox تَرَأَى pro تَتَرَأَى est.

٣٦٣ لَا قَدَحَ إِنْ لَمْ تُورِ نَارًا بِهَجَرٍ

363. Non est accensus, nisi in loco Hadjar ignem accendisti.

Verba haec Alahdjldadjus Ahmruo ben-Mahmar dixit. Proverbii sensus est: Quo in loco ignem accenderis, nullius pretii est, nisi eum in loco Hadjar accendisti. In eum adhibetur, qui in re ipsi necessaria non agit, quemadmodum decet. Ad metrum Redjes referri potest. c. p. 231.

٣٦٤ لَا يَفْلُ الْحَدِيدَ إِلَّا الْحَدِيدُ

364. Non diffinditur ferrum nisi ferro.

Hemistichium metri Chafif est. c. l. m. p. 262. Proverbio huic similis ratio est, quam alteri بالحديد يفلح الحديد بالحدید. „Ferrum ferro finditur“. conf. C: I, 13. Dixit poeta:

قَوْمَنَا بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ بَعْضًا لَا يَفْلُ الْحَدِيدَ إِلَّا الْحَدِيدُ

„In gente nostra unus alterum occidit, non diffindit ferrum nisi ferrum.“

Metrum Chafif est. p. 262.

٣٦٥ لَا يَجْمَعُ سَيْفَانِ فِي عِمْدٍ

365. Duo gladii in una vagina non coniunguntur
Dixit Abu-Dsowaihus:

تُرِيدُ بَيْنَ كَيْمَا تَجْمَعِيْنِي وَخَالِدًا وَهَلْ يَجْمَعُ السَّيْفَانِ وَتَحِيَّكَ فِي عِمْدٍ

„Vis, (o mulier!) ut me Chalidumque coniungas. Num duo gladii, vaeh tibi! in una vagina coniunguntur?“

Metrum versus Thawil est. c. l. m. p. 161.

Samachscharius proverbium sic, ut in versu est, هل etc. expressit.

٣٦٦ لَا تَأْمَنِ الْأَحْمَقَ وَيَبِيدِ السَّيْفُ

366. Ne securus sis a stupido, dum in eius manu gladius est!

Mulierum verba sunt, quae in Baihasum dixerunt. Conf. Cap. IV, 1. Admonemur, ne a stupido, qui nobis minatur, securi simus.

٣٦٧ لَا تَعْجَلْ بِالْإِنْجَبَاصِ قَبْلَ التَّوْبِيرِ

367. Ne festines dimittere nervum, ut tinniat, antequam nervo arcum instruxisti!

Proverbium nos monet, ne ante tempus aptum opus aggrediamur.

٣٦٨ لَا تَرْفَعْ عَصَاكَ عَنْ أَهْلِكَ

368. Ne tollas baculum tuum a familia tua?

Dixit Abu-Ohbaidahus: Notum est, Mohammedem, qui horum verborum auctor fuit, familiam percutiendam esse non voluisse; sed proverbium significare, bonis moribus familiam instruendam esse. Alii autem dicunt, absentiam significari, ut sensus sit: Ne eam relinquant! Dicitur enim: „Fissus fuit eorum baculus“, quo significant, eos esse dissitos et dispersos.

٣٦٩ لَا تَدْخُلْ بَيْنَ الْعَصَا وَحِجَائِهَا

369. Ne intres inter baculum et corticem interiorem!

Proverbium hoc in duos amicos adhibetur. Dixit poeta:

لَا تَدْخُلَنَّ بِنَمِيمَةٍ بَيْنَ الْعَصَا وَلِحَائِهَا

„Ne intres obtrectatione inter baculum eiusque corticem interiorem.“

Versus metrum Camil est.

Id est. Ne duos viros amicitia coniunctos obtrectando separe!

٣٧. لَا يَحْزِنُكَ دَمُ عَرَاقِدِ أَهْلِهِ

370. Ne sanguis te tristitiâ adficiat, quem gens sua effudit!

De eo dicitur, qui se periculo commisit, a quo liberari non potest. Proverbii legendi alius modus est: دَعُوا دَمًا ضِيعَهُ أَهْلُهُ, de quo Cap. VII, 9. videas.

٣٧١. لَا تَسْأَلِ الصَّارِخَ وَانْظُرْ مَا لَهُ

371. Ne interroga opem rogantem, sed vide, quae nam eius conditio sit!

Desiderio opem rogantis satisfac, antequam opem tuam imploravit.

٣٧٢. لَا جَدِيدَ لِمَنْ لَا خَاقَ لَهُ

372. Qui tritum non habet, ei novum non est.

In eum dicitur, qui vestem novam in usum quotidianum adhibet. Monetur, ut tritae vestis usu novam sibi conservet. Proverbii verba dixisse fertur Abjescha Mohammedis uxor, qui parsimoniae operam dans pauperibus magnas opes dabat.

٣٧٣. لَا يِعَاكِرُ مَسْكُ السَّوِّ عَنْ عَرَفِ السَّوِّ

373. Cutis prava pravum odorem retinere non potest.

In eum dicitur, qui vitiis omnino deditus pravam agendi rationem occultare non potest. 'Talis cum pelle non bene concinnata, foetente comparatur. conf Kam. s. v. عرف

٣٧٤ لَا تَحْقِنَهَا مِنِّي فِي سِقَاءٍ أَوْفَرٍ

374. Non indes eam mihi ereptam in utrem amplum.

Uter, qui nulla corii parte deficiente, ut amplus sit, conficitur, اوفر سقاء appellatur. Proverbium de viro adhibetur, qui iniuste tractatus dicit: اما والله لا تحقننها Per Deum! Non eam mihi ereptam in utrem amplum indes! i. e. لا تذهب بها مني حتى يستقاد منك „Non eam auferes a me, donec a te vindicta sumatur“. Dixit Ausus:

إِنْ كَانَ ظَنِّي فِي أَبِي هِنْدٍ صَادِقًا لَمْ يَحْقِنُوهَا فِي السِّقَاءِ الْأَوْفَرِ
حَتَّى تَلْفَ تَخِيلَهُمْ وَزُرُوعَهُمْ لَهَبٌ كَنَاصِيَةِ الْجِصَّانِ الْأَشْقَرِ

„Si opinio mea de Ebn-Hindo vera est, non eam in utrem amplum indunt, donec eorum palmas et segetes involvat flamma capronis rufi equi similis.“

Metrum Camil est. p. 212.

٣٧٥ لَا أَكُونُ أَوَّلَ مَنْ التَّبَأَ لِبَاءٍ

375. Non ero primus, qui eius colostrum exsugat.

In Samachscharii opere لباء „colostrum“ legitur. Proverbii originem talem fuisse narrant. Hocaimus ben-Mo-ajjah ben-Rabiah, qui metro Redjes versus dicebat, uxorem e gente Banu-Salith in matrimonium duxerat. Quum autem Djerirus gentem Banu-Salith satyricis versibus per-

stringeret, ista gens ei dixit: Pessimus tu noster cognatus es, dum enim ille adolescens honorem nostrum laedit, tu gentis Tamim poeta auxilium nobis non fers. Hisce verbis commotus Hocaimus cum Djeriro certamen ingressurus cum gente Banu-Salith viam ingressus erat, quum nonnisi parvo terrae colle ab eo separatus subite recederet, Djerirum enim hunc versum recitantem audiverat:

لَا يَنْتَقِي حَوْلًا وَلَا حَوَامِلًا يَتْرُكَنَّ أَصْفَانَ لَخْصَى جَلَا جَلًا

„Non se abstinet a camelis non concipientibus et praegnantibus, quae scrota testiculorum tanquam tintinnabula relinquunt.“

Metrum Redjes est. p. 231.

Roganti autem genti dixit: „Iam testiculos tanquam tintinnabula movit, et non ero primus, qui eius colostrum exsugat. Tum recedens dixit: *لا جلاجلتني* Per Deum iuro! Ne me hodie sicut tintinnabulum moveas!“ Quae verba in proverbii consuetudinem venerunt. Proverbii sensus est: Non satyrae me exponam.

٣٧٦ لَا أَفْعَلُ كَذًا مَا اخْتَلَفَتِ الدَّرَّةُ وَالْجَرَّةُ

376. Non hoc faciam, quamdiu lactis effusio et rumen diversa sunt.

Lac ex mammis decedit, rumen autem in altum surgit. Samachscharius proverbium sic adnotavit: *لا افعل ما اختلف الجرة والدرة*

٣٧٧ لَا حَرِيرَ مِنْ بَيْعٍ

377. Non est res custodita a venditione.

Id est: Nulla res ita custodita apud me est, ut eam, si pretium eius solvas, tibi non vendam. Adhibetur proverbium in servanda et parcenda re, cuius pretium non datur. Samachschar. Homines, quando omni viae com-

meatu destituti sunt, unam vel alteram puellam vendere solent. Meid.

٣٧٨ لَا يَلْبَثُ اللَّحْلَبُ لِحْوَالِبِ

378. Non remoratur lac mulgentes.

Congregati opus statim aggrediuntur. Alii alium proverbii sensum statuerunt dicentes: proverbium significare, mulgentes ante camelorum dominos lac sibi necessarium sumere. Proverbium adhiberi, dixit Samachscharius, de perfidia, qua quis sibi rem asservet rei dominum decipiens.

٣٧٩ لَا تَكُنْ حُلُومًا فَتُسَرِّطَ وَلَا مَرًّا فَتُعَقِّي

379. Ne dulcis sis, ut deglutiaris et ne amarus sis, ut propter amaritudinem ex ore eiiciaris!

Vox *فتعقى* cum vocalibus activi, quod rectius est, aut passivi enunciat. Proverbium monet, ut medium in rebus modum teneamus. Dixit Abu-Sobaidus:

وَلَا تَكُ عِنْدَهَا حُلُومًا فَتُحَسِّي وَلَا مَرًّا فَتَنْشَبَ فِي الْخُلُوفِ

„Ne sis apud eam dulcis, ut bibaris et ne sis amarus, ut in faucibus haereas!“

Metrum Wafir est. c. p. 204.

٣٨٠ لَا تَسْأَلْ عَنْ مَصَارِعِ قَوْمٍ ذَهَبَتْ أَمْوَالُهُمْ

380. Ne interroga de locis, in quibus gens prostrata est, cuius opes perierunt!

Id est: Talis gens dispergitur et usque quaque moritur.

٣٨١ لَا رَأْيَ لِمَكْذُوبٍ

381. Non est consilium mendacii arguto.

Conf. prov. 291, 436. Quae ad proverbium nostrum

explicandum utilia sunt, ea Almosadhdhelus ben-Mohammed Dhabbita ad proverbium Cap. VI, 10. narravit. Abschamsus¹⁾ filius Sahb-ben-Said Manat ben-Tamim, nomen Ahbd-Alohssa gerens facie et corporis statura pulcher puellam Alhaidjomanijjah appellatam Alahnbari filiam vehementer amabat. Hic armorum vi quum ab ea retineretur, cum defendens Alharitsus ben-Cahb in pede vulneratus est, et claudicans cognomen **الاعرج** claudicans accepit. Abschamsus autem ea conditione, ut illius vulnerati pedis pretium solverent, ad pacem faciendam paratus erat; sed gens Banu-Ahnhar ben-Ahmru ben-Tamim nolebat. Abschamsus autem suis dicebat: Si Masinus ben-Malic ben-Ahmru ad vos pedibus prodierit vestibus tectus et ornatus, malam de eo opinionem concipite! Abschamsus autem socium quendam clam misit, ut occulte audiret, quaenam eorum in re sententia esset. Hic pastorem canentem audivit:

لَا نَعْقِلُ الرَّجَلَ وَلَا نَدِيهَا حَتَّى نَرَى دَاعِيَةَ تَنْسِيهَا .

„Pedis pretium non solvemus, donec apparet infortunium, quod eum (pedem) oblivioni tradit.“

Metrum Sarih est. p. 246.

Quae quum Abschamsus nuntiata essent, suos noctu ad latus secedere iussit, ut tentorium vacuum remaneret. Masinus interim, suis convocatis, tentorium cinxit; sed neminem invenit. Tum Abschamsus gente Banu-Sahd congregata illos invadere statuit. Nocte tenebrosa, in qua crebra fulgura et tonitrua erant, in regionem eis confinem perveniens, suos quiescere iussit, ut cum Aurora impetum facerent, ipse suos circumeundo custodiens, ne quis propius ad suos accedens hosti rem nuntiaret. Accidit, ut puella Alhaidjomanijjah appellata, quum menstruis laborans a gente, ut mos ferebat, separata habitaret et fulmine lucente Abschamsum videret. Illa statim rem patri nun-

¹⁾ **هَبَّء شَمْس** contractum est ex **عَبْشَهِس** „Splendor solis“.

tiavit, qui gentem Banu-Ahmru convocari iussit. Quos quum rei certiores fecisset, Masinus dixit: حنت ولات هنت Desiderio adfecta est; sed non est desiderii tempus et unde tibi Makruhus (erit?)“ Cap. IV, 10; sed, o Ahnbare, male fecisti, quod nos ob puellae amorem convocasti. Tum eum reliquerunt. Alahnbarius autem ad filiam suam veniens dixit: اى بنية اصدقى فانه ليس مكذوب راي „O filiola mea! Verax sis! nam non est consilium mendacii arguto.“ Puella autem respondit: يا ابتاه ثكلتك ان لم „O pater mi! Te sim orbata, si verum tibi non dixi. Salvus evade! Sed non puto, te salvum evasurum esse.“ Gens Banu-Sahd multos autem hostes occidit; sed Alahnbarium, quem fuga elapsus assecutus erat Abbschamsus, amatae suae precibus dono dedit. Meid. Samachscharius dixit, proverbium mendacium vituperare.

٣٨٢ لَا يَكْذِبُ الرَّايِدُ أَهْلَهُ

382. Pabulum quaerens genti suae non mentitur.

Vocabulum رايِد virum designat, qui genti suae aut aquae aut pabuli locum, aut locum, quo fugiant ab hostium impetu, quaerit. Tali autem viro, etsi mendaci, fides omnino habenda est, causa enim sui ipsius interitus esset. Proverbium mendacii finem timendum designat. Dixit Alsahtius:

وَلَا يَكْذِبُ الرَّوَادُ مَا بُعِثُوا لَهُ إِذَا لَمْ يَكُنْ فِي الْأَرْضِ مَرْعَى وَمَشْرَبٌ

„Non mentiuntur pabulum quaerentes in re, propter quam missi sunt, si in terra neque pratum neque aqua invenitur.“ Metrum Thawil est p. 162. Samachscharius.

٣٨٣ لَا آتِيكَ مَا دَامَ السَّعْدَانُ مُسْتَلْقِيَا

383. Non ad te veniam, quamdiu planta Sahdan appellata in solo decumbit.

Vocabulum سعدان plantae nomen est, quae, camelis optimum pabulum, in solo decumbit.

٣٨٤ لَا أَفْعَلُهُ حَتَّى يَرْجِعَ ضَالَّةُ غَطَفَانَ

384. Non id faciam, donec redeat errabundus gentis Ghathfan.

Hoc cognomine Sinanus ben-Abi-Haritsah Morrita designatur. Qui quum a gente sua ad liberalitatem exercendam coactus esset, camelum conscendit et in desertum abiens nunquam rediit.

٣٨٥ لَا حُسَّاسَ مِنْ أَبْنَى مَوْقِدِ النَّارِ

385. Non inveniuntur filii duo loci ubi, ignis accenditur.

Cognomen filii loci, ubi ignis accenditur, duo viri habebant, qui in via ignem accendentes omnes transeuntes hospitio excipere solebant. Gens autem ad istum locum transiens, quum eos non videret, ista verba dicebat, quae in proverbii consuetudinem venientia significant, rem omnino disparuisse, ut nullum eius vestigium superesset.

٣٨٦ لَا تَجْعَلَنَّ جَنْبَكَ الْأَسَدَةَ

386. Ne ponas in latere tuo vitia!

Proverbium nos monet, ne animum nostrum deprimamus, ut respondere non possimus sicut is, qui mutus est. Conf. Kam. et Dj. s. v. سَد. Proverbium quoque sic adlatum est: لَا تَحْفَلَنَّ بِجَيْشَتِكَ الْأَشَدَّ. Meidanius, qui hunc modum non probat, Alsalamium ita adnotasse dixit in sermone, quo Abu-Moslimus Ahbbasidarum princeps erga Rubahum poetam ob parvum mille aureorum ei oblatum donum se excusaverit. Legitur quoque in codicibus الْأَشَدَّ

٣٨٧ لَا أَبْقَى اللَّهَ عَلَيْكَ إِنْ أَبْقَيْتَ عَلَيَّ

387. Ne Deus te superstitem esse sinat, si tu me superstitem esse sinis!

Haec verba ei, qui alteri, dum minas perficere non potest, minitatur, ludibrii causa dicuntur.

٣٨٨ لَا فِي أَسْفَلِ الْقَدْرِ وَلَا فِي أَعْلَاهَا

388. Neque in inferiore ollae parte neque in superiore.

Hoc simile est proverbio 321.

٣٨٩ لَا تَدَعَنَّ فِتْنَةً وَلَا مَرْعَاءً فَإِنَّ لِكُلِّ بَغَاةٍ

389. Ne sinas (incustoditam) puellam et pascuum, nam in qualibet re inveniuntur, qui eam cupiant.

Hoc proverbio monemur, ne occasionem effugere sinamus: sed ut cautionem adhibeamus.

٣٩٠ لَا أَلْبِئَةَ لُجْبٍ

390. Non est iuramentum ei, qui camelos scabiosos habet.

De hoc proverbio vid. Cap. XXII, 214, quod huic sensu simile est.

٣٩١ لَا يَخْفَى عَلَيْكَ طَرِيقُ وَادِ بَرْكِ وَإِنْ كُنْتَ

فِي وَادِي نَعَامٍ

391. Non tibi latet via vallis Birc, et si in valle Naahm es.

Birc et Naahm duorum locorum in regione Jemen

nomina sunt. De eo dicitur, qui rei notitiam possidet, et-
si alia occupatus est.

٣٩٢ لَا يَعْدَمُ خَابِطٌ وَرَقًا

392 Qui arborem percutit, ei folia non deerunt.

Baculo arbores percutere solent, ut folia decidant, quae
camelis pabulo inserviunt. Proverbii sensus est: Qui pa-
bulum quaerit, is pabulum invenit, tum in alias res trans-
fertur.

٣٩٣ لَا يَرْكُضُ الْفَاجِجَنَ

393. Non movet baculum capite adunco.

Utilis non est (لا يَنْتَفِعُ). In meo codice legitur لا يَنْتَفِعُ
„utilitatem non cupit.“ In Kamuso vero „non a se malum
repellit“ لا يَدْفَعُ عَنْ نَفْسِهِ legitur. De vili adhibetur, qui
bonum, quod habet, sibi soli vindicat. Meid. In codicibus
Berol. et Pocock. proverbium hoc loco non legitur.

٣٩٤ لَا يَدْرِي الْمَكْذُوبُ كَيْفَ يَأْتِمُرُ

394. Nescit is, cui mendacium dictum est, quo
modo obsequatur mandato.

Causa proverbii in eo est, quod nescit, num mandatum
verum sit nec ne.

٣٩٥ لَا يَنْفَعُ حِيلَةٌ مَعَ غِيَلَةٍ

395. Inutilis est astutia contra inopinatum insultum.

In eum dicitur, qui te decepit, licet eo fretus eras. Meid.
In Samachscharii opere تَنْفَعُ legitur.

٣٩٦ لَا تَرْتَدِّ عَلَى قُرَوَاهَا

396. Non revertitur (verbum), quum ivit.

Subiectum verbi scil. *كلمة*, „verbum“ omissum est; *قرى* autem nominis forma est a *قرا*, „ivit, tetendit, peragravit“ derivanda. Simili ratione dicitur *ارتد على اثره* „In vestigiis suis rediit.“

٣٩٧ لَا بُقْبَا لِحَيْمَةٍ بَعْدَ الْحَرَامِ

397. Non est studium defendendi post amissas uxores.

Vox *حريمة* omnem rem desideratam significat, quae amissa obtineri nequit; hoc vero in proverbio ob significationem vocis *حمية* uxores designantur.

٣٩٨ لَا يَنْفَعُكَ مِنْ جَارٍ سَوْءٍ تَوَقَّ

398. Quum pravus vicinus tibi est, cautio inutilis.

٣٩٩ لَا يُحْسِنُ التَّعْرِيضَ إِلَّا ثَلْبًا

399. Non bene implicatis verbis in indicando utitur, sed crasso modo alios vituperat.

Id est: Ignorans est, qui clavis verbis et crasso modo homines calumniatur. In verbis *ثلبا* exceptio est sine genere, quippe quum *تعريض* i. e. implicatis verbis rem indicare genus non sit, ex quo illud alterum excipitur. Proverbio metrum Redjes est. p. 231. conf. Djeuh. s. v. *ثلب* et Abulf. Ann. T. III p. 458.

٤٠٠ لَا تُبْرِقِلْ عَلَيْنَا

400. Ne fulgura sine pluvia contra nos!

In verbis, quae facta non sequuntur, dum quis se iactat, proverbium adhibetur.

٤٠١ لَا دَرَيْتَ وَلَا أَتَلَيْتَ

401. Ne scias et ne minus facias, quam debes!

Cum proverbio scholion sequens Meidamus coniunxit:

قَالَ الْفَرَّاءُ أَتَلَيْتَ أَفْتَعَلْتَ مِنَ الْوَتِّ إِذَا قَصَرْتَ فَيَقُولُ لَا دَرَيْتَ وَلَا قَصَرْتَ فِي الْطَلْبِ لِيَكُونَ أَشَقَى لَكَ وَأَنْشَدَ لِمَرْيَ الْقَيْسِ وَمَا الْمَرْءُ مَا دَامَتْ حُشَّاشَةُ نَفْسِهِ بِمَذْرِكِ أَطْرَافِ الْخُطُوبِ وَلَا إِلَيَّ

,,Dixit Alfarräus (gramaticus): octava forma verbi minus fecit, quam debuit“ est. Et dixit: Nescias et ne minus facias, quam debes in quaerendo, ut tibi infelicius sit. Tum citavit Amru l’Kaisi versum:

,,Vir, quamdiu vitae suae reliquiae in eo sunt, non attingit extremas rerum partes et non est minus faciens quam debet“. Metrum Thawil est p. 161.

Sed Kamusi, in quo sub radice *الو* proverbium legitur, interpres Turca verba traditionis, cui nomen *منكر ونكير* sit, esse contendit. Legi quoque *لَا دَرَيْتَ وَلَا أَلَيْتَ* ut forma *أَلَيْتَ* formae *دَرَيْتَ* consona sit aut *أَتَلَيْتَ*. Sequentes pullos habeant camelae tuae“. (conf. Dj. s. *تلى*). Voci autem *أَتَلَيْتَ* significationem potens fuit (*مقتدر*) tribuit. Dubito vero, num in proverbio vocabulo *دَرِي* feram decipiendi significatio potius tribuatur. Proverbii autem verbis in male precando uti solent.

٤٠٢ لَا تَعَلَّمِ الْيَتِيمَ الْبَكَاءَ

402. Orphanus ploratum non discit.

Verba haec Sohairus ben-Chabbub Calbita dixisse fertur. Ahlkamahus ben-Djisl-Althiahm ben-Feras ben-Ghanam

ben-Tsahlebah in gentem Banu-Ahbd-Allah-ben-Cenanah ben-Beer in loco Ohsfan degentem (Locus erat duorum dierum itinere ab urbe Mecca remotus.) incursionem hostilem fecerat. Occidebantur Ahbd Allahus ben-Hobal, Ohbaidahus ben-Hobal, Malicus ben-Ohbaidah et Zoraimus ben-Kais ben-Hobal; in captivitatem ducebatur Malicus ben-Ahbd-Allah ben-Hobal. Quum filia Malici ben-Ohbaidah ben-Hobal Sohairum interrogans, quaenam patris sui conditio esset, mortis nuntium acceperisset, et in lacrymas erupisset, vir dixit: *Quam malus est eius ploratus!*; at vero Sohairus ei respondit proverbii verbis.

٤٠٣ لَا حَرْبَ بَوَادِي عَوْفٍ

403. Non est liber in valle Auhfi.

Auhfus ben-Mohallem ben-Dsohl ben-Schaiban significatur. Auhfus virum Merwan Alkarits appellatum in tutelam receperat, et quum Ahmrus ben-Hind postularet, ut eum sibi traderet, facere recusavit. At rex ista proverbii verba dixit significaturus, se omnes in ista valle degentes servorum loco habere et principes ipsi adversaturos non esse. Alius quidam dixit, hoc dictum esse, quod ille captivos occidere solebat. Abu-Ohbaidus (cod. Lugdun. Ohbaidahus) dixit, Almofadhdhelum proverbium Almondsiro ben-Mäi-ssemäi adscripsisse, qui ista verba in Auhfum ben-Mohallem dixisset. Auhfum defendisse Sohairum ben-Omajjah Schaibanitam, de quo rex se vindicare vellet. Abu-Ohbaidahus autem virum Auhf ben-Cahb ben-Sahd ben-Said Manat ben-Tamim appellat. De re autem, quae Merwano antea dicto cum Auhfo erat, conferas C. XXVI, 92. conf. Ebn-Kotaibah p. 133 ed. Eichhorn.

٤٠٤ لَا تَنْسَى الْمَرْأَةُ أَبَا عَذْرَاهَا وَقَاتِلَ بَكْرَهَا

404. Non obliviscitur mulier raptoris virginitatis suae et occisoris primi infantis sui.

Adhibetur proverbium in custodiendis iuribus. conf.
Harir. p. 9. ed. de Sacy.

٤٠٥ لَا تَسْخَرُ مِنْ شَيْءٍ فَجَوْرُ بَيْكَ

405. Ne rem irrideas, nam contra te redibit!

Quod si rem irrides, fieri potest, ut in eandem incidas,
id quod et tibi ludibrio erit.

٤٠٦ لَا يَرْحَلَنَّ رَحْلَكَ مَنْ لَيْسَ مَعَكَ

406. Ne sellam tuam imponat is, qui tecum non est!

Auxilium viri, qui fiducia tua indignus est, ne implo-
res! Alter proverbii legendi modus est: لا يرحل „Non im-
ponit“ (Sic apud Scharaf-Aldin.), ut proverbii sensus sit.
Qui amicus tuus non est, is auxilium tibi non feret.

٤٠٧ لَا تَبْرُكُ الْأَبْدُ عَلَى هَذَا

407. In hoc cameli non decumbunt.

Res tam gravis et molesta est, ut eam nemo ferre
possit.

٤٠٨ لَا يُتْرَكُ مِثْلُ مَالِكٍ

408. Non relinquitur vir similis Malico.

Malic viri nomen erat, cuius consortium multi deside-
rabant. Proverbium hocce nonnisi in codicibus Berol. et
Poc. legitur.

٤٠٩ لَا حَاءَ وَلَا سَاءَ

409. Neque Ha, neque Sa dixit.

Id est: Neque iussit neque interdixit. Dixit Abu-Ahm-
mus: حاء بضائك „Oves tuas advoca!“ et dicitur: ساسات

بالحمار, Asino Sa dixisti, quum asinum ad potum vocasti. Proverbium significat, virum senectute debilitatum esse, ut nil agat.

٤١٠ لَا تَنْتَبِهُ عَلَيْكَ وَلَا تَهَيَّ

410. Neque Bajjus neque Hajjus contra te est.

I.e. Nil te impedit. Hajjum unum ex posteris Adami, cuius genus perierit, fuisse dicunt, ut omnem personam ignotam significet. Sic quoque nomen Bajjus adhibetur. Interdum duo nomina coniunguntur Hajjus filius Bajji.

٤١١ لَا يَغُرَّنَكَ شَمَطُ بَيْهٍ رَبِّ شَيْخٍ فِي جَاهِ حَلِيمٍ

411. Ne te decipiat, quod crines albos in capite mixtos habet! Saepe senex in igne inferni est.

٤١٢ لَا يَنْتَصِفُ حَلِيمٌ مِنْ جَهْلٍ

412. Non accipiet omne debitum ab ignorante intelligens.

Quod ignorans plus capit, quam dedit et intelligens se non humiliat, ut cum eo de stultitia certet. Adhibetur de victoria, quam ignorans de intelligente reportat.

٤١٣ لَا يَمْلِكُ حَايِنٌ دَمَهُ

413. Cuius tempus venit, sanguinem suum retinere non potest.

Mortem effugere non potest vir, cuius moriendi tempus adest.

٤١٤ لَا يَقُومُ لَهَا إِلَّا ابْنُ أَحَدَاهَا

414. Ei non stabit, nisi filius unius eius.

Ad rem magnam depellendam nemo nisi magnus, excellens aptus est. De eo dicitur, qui magnae utilitati est, quasi dixissent, nisi filius generosorum inter parentes et camelos. Haec dixit Abu-Saidus. Suffixum autem لا ad nomen العظيمة, „magna res“ referendum est.

٤١٥ لَا يَنْفَعُ حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ

415. Inutilis est cautio contra decretum Dei.

Altera proverbii lectio est: لا ينفَعُكَ مِنْ رَدَى جَذَارٍ „Inutilis tibi est cautio mortis“.

٤١٦ لَا يَنْفَعُكَ مِنْ زَادٍ تَبَقٌّ

416. Inutile tibi est commeatum relinquere.

Quia corrumpitur eibus. Monet igitur nos, ut erga alios benefici simus. Samachschi.

٤١٧ لَا يَعْدَمُ عَاشٍ وَصَلَاتٍ

417. Non desunt homini viventi coniunctiones.

Quamdiu homo vivit, res, qua ad aliam rem pervenit, ei non deerit. De homine dicitur, qui commeatu destitutus in alium incidit, a quo portionem accipit, cuius ope ad suos perveniat.

٤١٨ لَا يُمَارِحَ الشَّرِيفَ فَيَحْقِدُ عَلَيْكَ وَلَا الْدَنِيَّ
فَيَجْتَرِيَّ عَلَيْكَ

418. Neque cum nobili ioceris metuens, ne te odio habeat, neque cum vili metuens, ne contra te audax sit !

Verba haec Saihdus ben-Alahz frater Ahmrui dixit.
In Samachscharii opere legitur : دنیا, شریفا, تمازح.

۴۱۹ لَا تَكْذِبَنَّ وَلَا تَشَبِهَنَّ

419. Neque mentiaris neque mentienti similem te geras!

Legitur quoque alio modo : „ولا تشبهين, Et ne alii rem incertam redde, ut res ei dubia sit.“ In Samachscharii opere legitur : ولا تشبتهن بالكذب i. e. ne affer rem similem mendacio.

۴۲۰ لَا تَنْهَ عَنِ خُلْفٍ وَتَأْتِي مِثْلَهُ

420. Ne indolem interdic, quae tibi ipsi est!

Cecinit poeta :

إِذَا عِبْتَ أَمْرًا فَلَا تَأْتِهِ فُذْرُ اللَّبِّ مُجْتَنِبٌ مَا يَعْيبُ

„Si rem vituperas, ne eam suscipe, nam homo cordatus res, quas vituperat, evitat.“

Metrum versus Motakarib est. p. 281.

۴۲۱ لَا تَبْقِ إِلَّا عَلَى نَفْسِكَ

421. Neminem nisi te superstitem esse sinas!

Haec verba in minitantem diriguntur. I. e. Tu mihi minitaris; sed minas tuas non curo. Age, quemadmodum vis et mei nullam rationem habe! Proverbio similis ratio est, quam proverbio 384. conf. doct. Bertheau lib. p. 18.

۴۲۲ لَا تَعْفِرْهَا لَا أَبَا لَكَ إِمَّا لَنَا إِمَّا لَكَ

422. Ne eos (camelos) vulnera, aut nobis aut tibi!

Verba haec Malicus ben-Almontafic Basthamo ben-

Kais dixit, quum hic incursione facta eius camelos cepisset. Quum dispergerentur, eos vulneravit, ut congregarentur et celerius incederent. Proverbium vetat, ne quis rem dissipet et laceret. Samachsch.

٢٢٣ لَا تَطْعَنِي فَتَهْبِجِي الْقَوْمَ لِلطَّعْنِ

423. Ne abeas (o femina!), nam gentem ad migrationem impellis.

Metrum Basith est. c. p. 190. In eum dicitur, quem alii in agendi modo sequuntur. Te alii sequuntur, ne igitur id facias, quod te indignum est. Dixit poeta:

يَا رَبَّةَ الْعَبِيرِ رَبِّيهِ لِمُرْتَعِدٍ لَا تَطْعَنِي فَتَهْبِجِي الْقَوْمَ لِلطَّعْنِ

„O domina agminis camelorum! repelle id ad pratum suum, ne abi, nam gentem ad migrationem impellis!“

Metrum Basith est. p. 190.

٢٢٤ لَا يُطَاعُ لِقَصِيرٍ أَمْرٌ

424. Nulla in re Kaziro (impotenti) mos geritur.

In Samachscharii opere loco vocis راي legitur راي, consilium. Adhibetur proverbium, quum monitor sincerus alteri suspectus est. Conf. Cap. VII, 9. IV, 39.

٢٢٥ لَا يَلْبَثُ الْغَوِيَّانِ الصِّرْمَةَ

425. Non cunctabuntur duo lupi gregem parvam (lacerare).

Vocabulum غوى proprie errantem tum quoque eum, qui omnibus cupiditatibus suis satisfacit, significat, hoc vero in proverbio lupi intelligendi sunt. In fine proverbii autem omissum est: أن يفترقا ويهلكا, „ut eam dispergant et perdant.“ De eo proverbium dicitur, qui opes suas celeriter dilapidat.

٤٢٦ لَا فَتَى إِلَّا عَمْرُو

426. Non est vir nisi Ahmruus.

Significatur Ahmru ben-Tikn. conf. C. I, 141.

٤٢٧ لَا أَفْعَلُ كَذَا مَا غَبًا غُبَيْس

427. Non faciam hoc, quamdiu nox obscura est.

Meidanius dixit, se Allihjanii explicationem proverbii verbis aptissimam invenisse. Ille interpretes dixit, obscuritatem vocabulis غُبَيْس et غَبَا significari, et in opere Alchawaresmii أمالي Amali inscripto legi, verbum غَبَا idem esse ac اظلم „obscurus fuit“ et الغُبَيْس noctis nomen esse. Ebn-Alahrabius autem se vocis originem ignorare dixit. Alius quidam sententiam protulit, غُبَيْس esse formam deminutivi a voce اغْبِس lupo derivandam; verbum autem غَبَا esse ex غَب ortum, ut proverbii sensus sit, „quamdiu lupo in gregem noctu irrumpit“. Retulit Alamawi hunc versum:

وَفِي بَنِي أُمِّ زُهَيْرٍ كَيْسٌ عَلَى الطَّعَامِ مَا غَبَا غُبَيْسٌ

„Et in filiis matris Sohairi ingenium cernitur in cibo (dando), quamdiu lupo noctu in gregem irrumpit.“¹⁾

Alasharius autem Alahrabii auctoritatem sequens retulit, verborum sensum esse: Quamdiu tempus manet ما دام الدهر. Quod si verum est, quod Allihjanus retulit, statuere licet, verbum غَبَا secundum Thajjitarum dialectum esse pro غَبَى, ut dicitur: غَبَى اللَّيْلُ Occulta

1) Isti genti liberalitas tribuitur. Sed Samachscharius dixit, tempus cum lupo, quod homines invadat, comparari. Esse autem, qui dicant, voce غُبَيْس significari stellam polarem, per quam regio قِبْلَة appellata cognoscatur, quia illa stella occulta sit.

fuit nox“, dum noctu incedens occultatur, et res ab homine, ut fieri solet, in noctem translata est. In Samascharii opere proverbium sic legitur: لَا أَفْعَلُ مَا غِبَا غَبِيسٍ

٤٢٨ لَا يَلِدُ الْوَقْبَانُ إِلَّا وَقْبًا

428. Non gignit stultus nisi stultum.

Hisce verbis alter alterum calumniatur.

٤٢٩ لَا مُحَالَةَ مِنْ جَلَرٍ بَعْلَبَاءَ

429. Non possum non firmiter obducere tendine colli.

Dixit poeta:

ضَرَبْتُ بِالسَّيْفِ حَتَّى أَرْفَضَ قَائِمُهُ وَلَا مُحَالَةَ مِنْ جَلَرٍ بَعْلَبَاءَ

„Percussi gladio, ut eius capulus absolveretur et non possum non firmiter obducere tendine colli (capulum).“

Metrum versus Basith est. p. 190.

Ad extremum, sic enim ab Abu - Ahm:ruo proverbii sensus definitus est, rei finem perveni. Oportet rem aggrediar.

٤٣٠ لَا يَحْيَى الْبَيْضُ وَيَقْتُلُ الْفَرَاخُ

430. Non conservatur ovum et occiditur pullus.

Id est: Non conservatur parvum et perditur magnum.

٤٣١ لَا حُمْرَ وَلَا رُمَّ أَنْ أَفْعَلَ كَدَا

431. Non possum non illud facere.

٤٣٢ لَا تَحْسِدِ الضَّبَّ عَلَى مَا فِي حُحْرِهِ

432. Ne inideas lacertae eius, quod in eius latibulo est!

Ne homini bonorum, quae ei dantur, inideas!

٤٣٣ لَا أُحِبُّ تَخْدِيشَ وَجْهِ الصَّاحِبِ

433. Non mihi placet vulnerare faciem socii.

Jonesus dixit, Arabes proverbium sic explicare: Vulpes lapidem album in loco vallis angusto conspexit. Ut leonem perderet, ei dixit. In vallis loco angusto adeps est, quo facile potiri potes. Qui locus quum nimis angustus esset, quam ut corpus leonis intraret, vulpes ei dixit: Protrude caput! Leo vulpis consilium sequens mox firmiter loco inhaesit, ut neque redire neque prodire posset. Vulpes autem leonem in podice laesit et quum leo eum, quid ageret, interrogaret, respondit: Se eum liberare velle, et leone dicente, a capitis latere hoc faciendum esse, ista proverbii verba protulit, quibus significant, virum se erga alterum amicum fidum ostendere, quum perfidus sit.

٤٣٤ لَا تَذَرِهِ بَعْرَضِكَ فَيَلْتَمِ

434. Ne eum contra honorem tuum excita, nam (tibi) adhaerebit!

Id est: Ne permittas, ut contra te audacem se gerat et honorem tuum laedat, nam ista agendi ratio in morem ei veniet.

٤٣٥ لَا تَرَى الْعُكْلَى إِلَّا حَيْثُ يَسُوكَ

435. Non vides Ohclitam nisi ubi tibi non placet.

In eum dicitur, qui res tibi ingratas semper tractat. Conf. Cap. VI, 47.

٤٣٦ لَا يَسُوغُ طَعَامُكَ يَا وَحْوَ

436. Non leniter per gulam cibus tuus descendit, o Wahwahe!

Wahwah nomen viri est, qui beneficia in alios collata exprobrabat. Viro igitur aliis exprobranti beneficia proverbii verba dicuntur.

٤٣٧ لَا جِنَّ بِالْبَغْضَاءِ وَالنَّظَرِ الشَّرِّ

437. Non est occultum odium et intuitus a latere.

Proverbium hoc, quo significatur, viri cuiusdam odium esse manifestum, posterius (versus hemistichium est ab Abu-Alhodsalijs facti:

تُحَدِّثُنِي عَيْنَاكَ مَا الْقَلْبُ كَانَتْ وَلَا جِنَّ بِالْبَغْضَاءِ وَالنَّظَرِ الشَّرِّ

„Oculi tui, quod cor abscondit, mihi narrant, et non est occultum odium et intuitus a latere.“

Metrum Thawil est. c. p. 161.

٤٣٨ لَا أَخَاكَ بِالْعَبْدِ إِذَا قُلْتَ يَا أَخَاهُ

438. Non est frater tibi servus, quum dicis: O frater mi!

In eum dicitur, qui beneficia in virum indignum confert. Eo, quod frater virum appellas, frater tuus non fit. Similis ratio est proverbio 250. Conf. Cap. I, 357.

٤٣٩ لَا يَشْقَى بِقَعْقَاعٍ جَلِيسٌ

439. Miser non est per Kahkahum socius.

Vir Kahkah ben-Ahmru vel rectius Kahkah ben-Schaur appellatus pulchro erga vicinos agendi modo notus erat, ut eius agendi modus in proverbium veniret sicut Cahbi ben-Mamah. Solebat opum partem vicino dono dare, contra hostes adiuuvare, rerum curam habere, et hanc ob causam vicino gratias agere, quod ipsius auxilio usus esset. Dixit poeta:

وَكُنْتُ جَلِيسَ قَعْقَاعِ بْنِ شَوْرٍ وَلَا يَشْقَى بِقَعْقَاعٍ جَلِيسٌ

„Fui vicinus Kahkahi ben-Schaur et per Kahkahum vicinus infelix non est.“

Metrum Wafir est. p. 204. conf. Ebn-Kotaibah p. 131. edit. Eichhorn.

٤٤٠ لَا رَأَى لِمَنْ لَا يُطَاعُ

440. Non est consilium ei, cui non obeditur.

Verba haec princeps Ahlius sociis in sermone dixit, quo eos vituparabat. conf. prov. 291.

٤٤١ لَا حَىٰ فَيَرْجَىٰ وَلَا مَيِّتٌ فَيَنْسَىٰ

441. Non vivus est, ut speretur, et non mortuus, ut oblivioni tradatur.

Verba haec in proverbio C. XXI, 23. adlata sunt, ubi loco vocis يَنْسَىٰ legitur يَنْعَىٰ.

٤٤٢ لَا يَذْهَبُ الْعَرْفُ بَيْنَ اللَّهِ وَالنَّاسِ

442. Non perit beneficium inter Deum hominesque.

Proverbium ex Althothaihi versu desumptum est:

مَنْ يَفْعَلِ الْخَيْرَ لَا يَعْذَرُ جَوَازِيَهُ لَا يَذْهَبُ الْعَرْفُ بَيْنَ اللَّهِ وَالنَّاسِ

„Qui bonum facit, is remuneratione sua non destituitur, nam beneficium inter Deum et homines non perit.“

Metrum Basith est. c. p. 190.

٤٤٣ لَا سَيْرُكَ سَيْرٌ وَلَا هَرْجُكَ هَرْجٌ

443. Incessus tuus non est incessus, et narratio tua non est narratio.

Vocabulum هَج narrationem significat, cuius sensus non intelligitur. In eum dicitur, qui multa verba facit. Proverbi sensus est: Neque pulchro modo incedit, neque pulchro modo loquitur.

٤٤٤ لَا بُدَّ لِلْمَصْدُورِ أَنْ يَنْفِثَ

444. Non potest non pectus morbidum habens ex ore eiicere (sputum).

Conf. Dj. s. v. نَفَثَ.

٤٤٥ لَا زِيَالَ لِرِمِّ اللَّبَلِ الْعُنُقِ

445. Non cessat funis collum ligare.

Proverbium rem significat necessariam, quae evitari non potest.

٤٤٦ لَا يَرَامُ بَوُّ الْهَوَانِ

446. Non amat pellem stramine impletam contentus.

Scholion hoc proverbium explicat: أي لا ينقاد والريمان أن تعطف الناقة على ولدها والبو جلد الخوار يسليخ ويجشى وبعلف عليها فتظنه ولدها والمعنى في المثل انه لا يقبل الضيم Id est: Non obeditur. Vox ريمان significat, camelam pullum suum amare, vox بو est cutis pulli cameli detracta et stramine repleta, quae apud eam (camelam) suspenditur. Ea autem pullum suum esse putat (ut large lac emitat). Sensus in proverbio est: Iniuriam non admittit.

٤٤٧ لَا عَيْشَ لِمَنْ يُضَاجِعُ الْخَوْفَ

447. Non est vita ei, qui cum timore concumbit.

Proverbio securitatis laus inest.

٢٢٨ لَا يُقْرَعُ لَهُ الْعَصَا وَلَا يُقْلَقُ لَهُ الْخَصْيُ

448. Non pulsatur ei baculus et non movetur ei glarea.

Virum esse experientia edoctum significat. Conf. I, 145.
Proverbio Haririus usus est. p. ٥٧٢ sq.

٢٢٩ لَا أَكُونُ كَالضَّبْعِ تَسْمَعُ اللَّدْمَ فَتَخْرُجُ حَتَّى تُصَادَ

449. Non ero similis hyaenae, quae sonum audit et tum prodit, ut capiatur.

Hoc ad modum, quo hyaena in latibulo suo capitur, alludit. Conf. Cap. VII, 24. 25. Verba haec Ahlius princeps Mohammedanorum dixit significaturus, se esse vigilantem et non socordem.

٢٥٠ لَا نَأْمَنَنَّ شِعْبًا أَوْحَشَتْ أَهْلَهُ

450. Ne te securum puta in viarum angustiis, quarum incolas moerore adfecisti!

٢٥١ لَا يُخْدَعُ الْأَعْيَرَانِي إِلَّا وَاحِدَةً

451. Non decipitur Arabs nisi semel.

الاعيراني est forma deminutivi ab الاعرابي, quam vocem in codice Lugd. legimus. Verba haec Arabs campester, quem semel deceptum altera vice decipere volebant, dixit.

٢٥٢ لَا يَطْمَحَنَّ بِكَ الْعِزُّ الْفَظِيرُ

452. Ne te dignitas nova extollat!

Sic dicitur, quod in dignitate nova fiducia ponenda non est.

٤٥٣ لَا أَصْلَ لَهُ وَلَا فُضْلَ

453. Non est ei genus aut eloquentia.

Alcesäius vocem اصل voce „nobilitas“ et vocem فصل voce لسان lingua, qua eloquentia designatur, explicavit.

٤٥٤ لَا تَنَزَّالُ تُقَرِّصُنِي مِنْهُ قَارِصَةٌ

454. Non cessat me laedere dictum mordens, quod profert.

٤٥٥ لَا يَصْدُقُ أَثَرُهُ

455. Non verax est vestigium eius

In mendacem dicitur, qui quum interrogatur, unde venis, mentitur, ut eius quoque vestigia in terra mentiri videantur.

٤٥٦ لَا أُمٌّ لَكَ

456. Non est tibi mater.

Mater libera et ingenua tibi non est, servae filius es. Hoc contumeliae causa dicunt.

٤٥٧ لَا أَبَا لَكَ

457. Non est tibi pater.

Laudando hoc inservit. Rarius quoque ad calumniandum adhibetur.

٤٥٨ لَا خَيْرَ فِي رَزْمَةٍ لَا دِرَّةَ مَعَهَا

458. Non est bonum in sono, quem camela pullum amans edit, quocum lactis effusio coniuncta non est.

Inutilis est sermo, quem factum non sequitur. Sic Meid. Vel de eo adhibetur, qui promissis non satisfacit. In Samnachscharii codice لها loco vocis معها legitur. Adhibetur de eo, qui pauperis non miseretur et in eum beneficia non confert. Conf. Kam. et Dj. s. v. رزمر.

٤٥٩ لَا يُثَنِّي وَلَا يُثَلِّثُ

459. Neque secunda neque tertia vice surgere potest.

Grandaevus est, ut omnino surgere non possit.

٤٦٠ لَا تَرَكْ آلِهَةَ لَهْ فِي الْأَرْضِ مَقْعَدًا وَلَا فِي السَّمَاءِ مَصْعَدًا

460. Ne relinquat Deus ei in terra sedendi locum aut in coelo adscendendi locum!

Verbis hisce femina filio suo male precata est. conf. prov. 608. In codice Lugd. proverbium لا يمين etc. hoc sequitur.

٤٦١ لَا يَصْلَحُ رَفِيقًا مَنْ لَمْ يَبْتَلَعْ رَفِيقًا

461 Non est socius aptus, qui salivam non deglutit.

In eum dicitur, qui iram non colibet. Voce ريق saliva ira significatur.

٤٦٢ لَا تَشْرِبْ مَشْرَبَ صَفْوٍ بِكَدَرٍ

462. Ne vendas (locum) potus puri pro impuro!

In eum dicitur, qui bonam rem pro prava dat.

٤٦٣ لَا بِإِلَادَ مَنْ لَا تِلَادَ لَهُ

463. Non est terra ei, cui opes non sunt.

Duplici ratione proverbii sensus explicatur. Pauper ob hominum despectum in regione locum firmum occupare non potest aut pauper alimentis destitutus e regione in aliam migrare coactus est.

٤٦٣ لَا مَالَ مِنْ لَا رِفْقَ لَهُ

464. Non sunt opes ei, cui lenitas morum non est.

Id est: Non asperitate morum, sed lenitate opes acquiruntur.

٤٦٤ لَا جَعَلَ اللَّهُ فِيهِ أَمْرَةً

465. Ne ponat Deus in eo incrementum!

Legitur aut أَمْرَةً, quod multitudinis significationem habere dicunt (conf. Abulfed. Ann. III, p. 104.) aut أَمْرَةً.

٤٦٥ لَا أَغَرَّ وَلَا يَهِيْمُ

466 Neque maculam in fronte habens neque unicolor.

Rem dubiam esse significat.

٤٦٦ لَا تَظْلِمَنَّ وَضَحَ الطَّرِيقِ

467. Ne iniuste agas erga viae evidentiam!

Monet nos proverbium, ne viam manifestam relinquentes dubiâ incedamus. Haec autem hominis in viam iniustitia est.

٤٦٧ لَا تَلْبِسَنَّ بَيِّقِينَ شَكًّا

468. Ne dubium cum certo misceas!

Hæc enim est causa, cur consilium nostrum infirmum fiat.

٤٦٩ لَا يُوْجَدُ الْعَجُولُ مَحْمُودًا وَلَا الْغَضُوبُ مَسْرُورًا
وَلَا الْمَلُولُ ذَا إِخْوَانٍ وَلَا الْخُسْرَى حَرِيصًا وَلَا
الشَّرَّ غَنِيًّا

469. Non invenis festinum esse laudatum aut iratum gaudio adfectum aut fastidiosum amicos habentem et generosum non (invenis) avidum aut cupidum contentum.

٤٧٠ لَا تَبْعَثِ الْمُهْرَ عَلَى وَجَاهٍ

470. Ne mittas pullum equi unguia laesum.

In eum dicitur, qui ad rem peragendam eum mittit, cui res ingrata est aut qui rem perficere non valet.

٤٧١ لَا عَبَابَ وَلَا أَبَابَ

471. Neque sorbent neque aquam petunt.

Narrant, dorcades aquam invenientes non bibere haud interruptim (عب) et aquam non invenientes eam non petere aut ad petendum paratas esse. Dicunt dorcades, struthio-camelos et vaccas silvestres aquam non petere nisi si in propinquo sit. Asinum silvestrem aquam e longinquo petere. In virum dicitur, qui a re, qua non eget, recedit. conf. Kam s. v. عب

٤٧٢ لَا يُحْسِنُ الْعَبْدُ الْكُرَّ إِلَّا لِلْحَلَبِ وَالصَّرِّ

472. Non bene instituit servus repetitionem nisi in mulgendo et liganda camelae papilla.

Vox *صـرار*, a qua verbum *صـر* derivatum est, funiculi nomen est, cuius ope camelae papilla ligno adligatur, ne pullus matrem sugat. Talia sunt servi opera. Schaddadus Ahbsita e serva Aethiopica natum filium Ahntarah servi loco habebat. (De Antharaho conf. Ahntarac Moallak. ed. Menil. p. 9 sqq.) Schaddadus quodam die Ahutarahum e pugna recedentem conspiciens dixit: *كر عـنـتـةـ*, „Redi in pugnam, o Ahnterah!“ Ahntarahus autem ista verba dixit significaturus, servi non esse fortiter pugnare et in pugnam redire. Tum pater dixit: *كم وقد زوجته عيلة*, „Redi in pugnam, iam tibi Ahblam in matrimonium dedi.“ Post vocem *انصر* suppleendum est *بحسنهما*, „bene utramque rem instituit“, nam voces *والصـر* et *الحلب*, quum exceptio in iis sit, cum antecedente verbo coniungi non possunt. Proverbium autem in eum dicitur, cui res imponitur, cui perficiendae impar est.

٢٧٣ لَا أَعْلَقُ لِلْجَلْجَلِ مِنْ عُنْقِي

473. Tintinnabulum collo meo non appendam.

Non me publice ostendam et periculo exponam. Narrant leonem in habitacula gentis Ihdlj irrumpens camelos saepius lacerasse. Qua de re quum gens inter se consultaret, vir quidam, quem stupidum habebant, dixit: Leonis collo tintinnabulum appendite, ut quando vobis superveniat, tintinnabulo sonante moneamini. Abu-l'Nadjmus autem istis verbis tanquam proverbio usus est admissarium (فحل) describens:

يُرْعِدُ أَنْ يُوعِدَ قَلْبَ الْأَعَزْلِ إِلَّا أَمْرًا يَعْغِدُ خَيْطَ الْجَلْجَلِ

„Tremore corripitur, si minatur, cor inermis nisi viri, qui filum tintinnabuli ligat (i. e. fortis vel stulti). Metrum Redjes est. c. p. 231.

٢٧٤ لَا تُهْدِي إِلَى حِمَاتِكَ الْكَتْفَ

474. Ne dono mittas protectoribus tuis humerum!

Proverbium in eum dicitur, qui amicos re vili et minimi pretii gaudio adficere vult. Verba لَا تُهْدِي إِلَى حِمَاتِكَ „Ne dono des humerum defensoribus tuis, nam aqua inter utramque eius carnem fluit.“ mater adhortans filiam suam dixisse fertur. In meo codice proverbium sic legitur; in aliis posterior pars omissa est. Vocabulum السَّالَنُ duas carnis partes in humero significat, in cuius intervallo carne remota aqua in osse fluit. Conf. Cap. I, 164.

٢٧٥ لَا تَرْكَبَنَّ مِنْ بُنَانٍ نَيْسَبَا

475. Ne incedas viâ Bonani!

Metrum Redjes est. p. 231. Bonan loci nomen est. Proverbium nos monet, ne mendacio et iniquo operam demus, etsi nobis commodo sit.

٢٧٦ لَا تُطِلِ الذَّيْلَ فَقَدْ جَدَّ لِحْضُرْ

476. Ne humum veste verras, dum in cursu vehementi studium est adhibendum!

Metrum Redjes est. p. 231. Cunctanti dicitur, quum festinatione opus est.

٢٧٧ لَا تَشِيرِ الْغَيْثَ فَقَدْ أَوْدَى النَّقْدَ

477. Ne observes pluviam, dum oves parvae periere!

Metrum Redjes est. p. 231. In eum dicitur, qui tristis est ob rem, quae praeteriit.

٤٧٨ لَا حَجْرَةَ أَمْشَى وَلَا حَوْطَ الْقَصَا

478. Non in latere incedo et non e longinquo caveo.

Metrum Redjes est. C. p. 231. Vox حَجْرَةَ pro حَجْرَة est, et ante حَوْط supplendum est verbum احوطك, „te caveo“. Haec verba minitanti dicta significant, virum non timere, ita ut a minitante recedat.“

٤٧٩ لَا غَزْوَ إِلَّا التَّعْقِيبُ

479. Non est incursio hostilis nisi iterum facta post aliam.

Verba haec Hodjro ben-Alharits ben-Ahmru, qui tempore Bihram-Djuri vivens اكل المرار, „Edens plantam Morar“ cognomen gerebat, adscribuntur. Alharitsus ben-Mondalah unus e regibus Syriae, qui reges Salih¹⁾ et reges Dhadjaihm²⁾ appellabantur, in regionem Nedjd, ubi Hodjrus ben-Alharits imperium tenebat, incursionem fecit tempore, quo gens Hodjri contra gentem Nedjrani profecta erat, et direptis opibus Hodjri uxorem Hind Alhonud appellatam in captivitatem duxit. Hodjrus autem quum senex esset, uxor cum odio habens Ebn-Mondalahum ad festinationem in itinere impulit metuens, ne Hodjrus eos assequeretur. Hodjrus redux et a suis audiens, incursionem ante octo dies ab Ebn-Mondalaho factam esse, dixit: ثمان, „Octo dies in octo diebus, non est incursio hostilis, nisi iterum facta post aliam.“ Significare vult, post octo dierum spatium se hostes assecuturum et incursionem iterum intra illud spatium in eos factu-

1) سَلِيحُ nomen gentis Jemanensis est 2) ضَجْعَمُ nomen gentis est, e qua reges ضَجَاعِمَة et ضَجَاعِمَة in Syria originem duxerunt. Kam.

rum esse. Accelerato itinere quum prope ad hostes pervenisset, in valle, qua ab iis separabatur, se occultavit et Sadusum ben-Schaiban ben-Dsohl ben-Tsahlebah, virum acuto ingenio praeditum, exploratorem misit. Ebn-Mondalalus castris in pede montis positus quartam sibi prae-dae partem definiens ignem accendit et dactylos in terram proiciens dixit « Qui ligni fascem apportat, dactylorum manipulum sibi sumat! Sadusus cum ligni fasce accedens manipulum dactylorum sumsit et in pharetra sua posuit. Tum se turbae immiscuit, ut, quid loquerentur, audiret. Hinda autem pone Ebn-Mondalalum sedens cum eo verba faciebat et interrogata, quid ipsi de Hodjro videretur, respondit: Video eum lorica sua seliae medium percutientem et dicentem: *سيروا سيروا لا غزو الا التعقيب* Iter facite, iter facite, non est incursio nisi iterum facta post aliam.“ Hodjrus autem quum dormit, semper unum eius membrum vivit et Ebn-Mondalaho, quomodo hoc sciret, interroganti narravit, se quodam die in mariti dormientis, qui ipsi in odium venisset, propinquo sedisse, quum serpens ad eius exporrectos pedes repsisset. Hodjrum autem pedes ad se adtraxisse, et quum ad manum adpropinquasset, eandem, et quum inde deflectens ad rouchum emittentis caput propius accessisset, cum statim surrexisse dicentem: Quid est hoc? o Hinda! Se autem inde, quod serpentem non vidisset, excusationem petiisse. Sadusus ista verba audiens ad Hodjrum rediit et ex pharetra dactylos effundens dixit:

أَتَاكَ الْمَرْجُفُونَ بِأَمْرِ غَيْبٍ عَلَى دَهْشٍ وَجِئْتُكَ بِالْيَقِينِ

„Falsos rumores spargentes ad te venerunt cum re dubia, quum mente attoniti essent, et ego rem certam tibi nuntio.“ Metrum Wafir est. p. 204.

Hodjrus audiens, quae Hinda Ebn-Mondalaho narrasset, nuntium verum esse non dubitavit et prae iracundia plantae Morar appellatae folia edit. Quae folia quum ipsi noxam non adferrent, quippe quum camelorum labia ex eorum pastu corrugentur, cognomen اكل الابر, Edens

plantam Morar“ accepit. Hodjrus tum incursionem faciens Ebn-Mondalah, cui occurrerat, singulum inter se et ipsum certamen proposuit ea conditione, ut qui victor esset, ei victi exercitus obediret. Hodjrus Ebn-Mondalahum pugna occidit et Hindam statim necavit. Poeta Malic ben-Djowain Thajjita in hoc versu Mondalahi mentionem fecit:

هَذَاكَ لَا أُعْطِي رَجِيْسًا مَقَادَةً وَلَا مَلِكًا حَتَّى يَأْتِيَنِي مِنْ مِثْلِهِ

Neque principi neque regi ducentis munus tradam, donec Ebn-Mondalahus redit.“

Metrum Thawil est. p. 162.

٤٨٠ لَا يَأْيِسَنَّ نَائِمٌ أَنْ يَغْنَمَا

480. Ne desperet dormiens se praeda potiturum esse!

Narravit Almofadhdhalus, virum quendam in deserto se in viri, quem invenisset dormientem, tutelam recepissee; petenti autem istum virum dixisse, auxilium tibi praestabo contra omnes excepto Ahmiro ben-Djowain. Quod quum alter concedisset, virum istum, qui ipse Ahmirus ben-Djowain esset, eum in suam gentem abduxisse et direptis camelis stupefacto dixisse: Ego Ahmirus ben-Djowain sum! Quod quum vir intellexisset, ista proverbii verba dixit, cuius metrum رجز est.

٤٨١ لَا تَجْرَعَنَّ مِنْ سِنَّةٍ أَنْتَ سِرْتَهَا

481. Ne impatienter te geras ob morem, quem secutus es!

Hemistichium metri Thawil est. c. l. m. p. 162. p. 170. sqq. In codicibus Lugd. et Berol. لَا تَجْرَعَنَّ legitur, sed metrum لَا تَجْرَعَنَّ postulat. Chalidus filius sororis Abu-Dsuaihi Hodsailitae primus haec verba dixisse fertur. Abu-

Dsuaibus in gente Banu-Ahmir ben-Zahzaah apud virum Ahbd-Ahmrū ben-Ahmir appellatum habitabat. Huius uxorem, quam ad se adlexerat, a marito alienavit, ut cum eo fugam caperet. Sed ad suos veniens ob familiam suam timorem concepit et hanc ob causam novam uxorem in loco aliis incognito occultavit. Internuntius inter utrumque erat filius sororis Chalidus appellatus. Qui quum adolevisset, mulier amore eum adlexit, ut, quemadmodum Abu-Dsuaibus antea fecisset, in loco illi ignoto ipsam occultaret. Abu-Dsuaibus de alterius perfidia questus hosce versus dixit:

مَا حَمَلَ الْبُخْتِيُّ عَمَامَ عِيَارِهِ عَلَيْهِ الْاَوْسُوقُ بُرْهًا وَشَعِيرَهَا
بِاعْظَمَ مِمَّا كُنْتُ حَمَلْتُ خَالِدًا وَبَعْضُ اَمَانَاتِ الْوَجَسَالِ غُرُورَهَا
فَلَمَّا تَرَامَاهُ الشَّبَابُ وَغَايِيهِ وَتَبَعَ مِنْهُ فِتْنَةً وَتَجَوَّرَهَا
لَوْى رَأْسَهُ عَنَّا وَمَالَ بُودِهِ اَغَانِيَجَ خَوْدٍ كَانَ فِينَا يَزُورَهَا

„Non impositum erat portandum camelo robusto anno, quo commeatum advexit, onera portans triticum hordeumque,

„Maius onus, quam ego Chalido imposueram et inter res, quas viri aliorum fidei committunt, habenda est eorum fiducia in rebus vanis posita;“

„Et quum id (onus) deiecisset iuventus eiusque error et ille seductionem et improbitatem secutus esset,“

„Avertit a nobis caput et inclinatus est cum amore suo ad blanditias feminae pulchrae, quam in nostra re visitabat.“ Metrum Thawil est. p. 162.

Qui versus quum ad Chalidi notitiam pervenissent, sic respondit:

فَهَلْ اَنْتَ اِمَّا اُمِّ عَمْرٍو تَبَدَّلْتَ سَوَاكَ خَلِيلًا دَائِبٌ نَسْتَاخِرُهَا
فَبَرَّتْ بِهَا مِنْ عِنْدِ عَمِدِ بْنِ عَامِرٍ وَهِيَ هَمُّهُ فِي نَفْسِهِ وَتَجَوَّرَهَا

فَلَا تَجْزَعَنَّ مِنْ سُنَّةٍ أَنْتَ سِرْتَهَا فَأَوَّلُ رَاضٍ سُنَّةً مَنْ يَسِيرُهَا
وَلَا نَكَ كَالثَّوْرِ الَّذِي دُفِنَتْ لَهُ حَدِيدَةٌ حَتْفٍ دَائِبًا يَسْتَشِيرُهَا

„Num tu, si mater Ahmrui alium quam te sibi elegit amicum, diligentia utens eam ad eligendum impellis;“

„Fugâ enim eam ab Ahbdo ben-Ahmir abduxisti, dum illa eius cura in eius animo et sincerus eius (animae) amicus erat.“

„Sed ne impatienter feras agendi modum, quem tu ipse secutus es; nam qui agendi modum sequitur, eo contentus est,

„Et ne sis sicut taurus, qui ipsi occultatum in terra ferrum mortis cum diligentia educere studet.“

Metrum Thawil est. p. 162.

٤٨٢ لَا يَعْلَمُ مَا فِي الْخَفِّ إِلَّا اللَّهُ وَالْأَسْكَافُ

482. Nescit, quid in ocrea sit, nisi Deus et sutor.

Narrant, sutorem in canem iccisse ocream, in qua formula esset, ut magno dolore adfligeretur. Canem clamantem quum reliqui canes interrogarent, num tota doloris causa in ocrea esset, eum proverbii verbis respondisse. Proverbium in re adhibetur, cuius vera conditio videntem latet.

٤٨٣ لَا تَصْحَبْ مَنْ لَا يَرَى لَكَ مِنَ الْحَقِّ مِثْلَ
مَا تَرَى لَهُ

483. Ne eius socius sis, qui in te non tantum iuris et dignitatis videt, quantum in eo vides!

Proverbium nos dehortatur ab eorum societate, qui nobis dissimiles sunt.

٢٨٤ لَا يَكْسِبُ الْحَمْدَ فَتَنَى شَاحِيحٌ

484. Non acquirit laudem vir avarus.

Ad metrum Sarih referri potest p. 246. Avaritia vituperatur.

Forma comparativi.

٢٨٥ أَلْهَفَ مِنْ قَضِيبٍ

485. Magis gemens, quam Kadhibus.

Kadhib Arabs erat dactylos in regione Bahrain vendens. Mercator, a quo Arabs ille dactylos, quos aliis vendebat, emere solebat, multos viles dactylos habebat, inter quos crumenam nummis aureis impletam projecerat et tollere neglexerat. Oblivio rei eum cepit, quum Arabs ille dactylorum emendorum causa adveniret. Quae res in causa erat, cur Arabi illi, quem dactylorum verum pretium non noscere putaret, illos viles dactylos, in quibus crumena illa lateret, traderet. Post autem, quum crumena in eius memoriam rediisset, intellexit, Arabem illa potitum esse. Statim cultro sumto eum in via secutus est et assecutum rogavit, ut sibi dactylos cum melioribus permutare permitteret. Ex effusis autem dactylis crumenam illam protraxit

Arabi dicens: Scisne, quamnam ob causam cultrum hunc mecum sumserim? Quum Arabs se scire negaret, dixit, ut ventrem meum finderem, nisi crumenam meam invenissem. Tum Arabs suspirans dixit: Ostende mihi cultrum istum et cultro sumto ventrem sibi aperuit multum gemens. In huius viri agendi ratione proverbii causa est. Dixit Ohrwahas ben-Hasam:

أَلَا لَا تَلُومُوا لَيْسَ فِي اللَّوْمِ رَاحَةٌ فَقَدْ مُتْ نَفْسِي مِثْلَ لَوْمٍ قَصِيبٍ
„Eheu! Ne vituperate! Non est quies in vituperatione, nam ego sicut Kadhibus me ipsum vituperavi.“

Metrum Thawil est. p. 163.

٤٨٦ أَلَا مِّنْ أَسْلَمَ

486. Vilior, quam Aslamus.

Aslamus ben-Sorah Chorasanae praefectus genti maiora, quam mos erat, tributa imponere solebat, et quum audisset, Persas mortuis suis Drachmam in ore ponere, mortuorum arcas aperibat, ut inde drachmam illam eduiceret. Haec est proverbii causa. Dixit Zohbanus Djormita:

تَعَوَّذْ بِنَجْمٍ وَاجْعَلِ الْقَبْرَ فِي صَفَا مِنَ الطَّوْدِ لَا يَنْبَشُ عِظَامَكَ أَسْلَمُ
هُوَ النَّابِشُ الْمَوْتَى الْمَحْبِلُ عِظَامَهُمْ لِيَنْظُرَ مَا تَحْتَ السَّقَايِفِ دِرْهَمُ

„Confuge ad stellam et in montis petra sepulcrum pone, ne Aslamus ossa tua effodiat!“

„Ille mortuos effodit, ossa e loco suo movet, ut videat, num drachma sub tabulis sit.“

Metrum Thawil est. p. 162.

٤٨٧ الْفَرْقُ مِّنْ بُرَامٍ وَالْفَرْقُ مِّنْ عُلٍّ

487. Magis adhaerens, quam ricinus cameli.

Duplex est proverbium idem significans; duae enim

voces *بمرام* et *عل* ricini illius nomina sunt. Ricinus cameli podici adhaerere solet, quapropter in alio proverbio est: *هو مكان القراد من است لجمل* «Is locus ricini est adhaerentis cameli podici».

٢٨٨ الرِّقُ مِنَ الْكَشُوتِ

488. Magis adhaerens, quam planta Caschuts appellata.

كشوت nomen plantae est in arbore crescentis eique firmiter adhaerentis. Dixit poeta:

هُوَ الْكَشُوتُ فَلَا أَصْلَ وَلَا وَرَقَ وَلَا نَسِيمَ وَلَا ظِلَّ وَلَا ثَمَرَ

«Ille planta Caschuts est et non radix et non folium, non lenis ventus, non umbra et non fructus».

Metrum Basith est. p. 190.

٢٨٩ الرِّقُ مِنْ رِيَشٍ عَلَى غَرَاءٍ وَمِنْ قَارٍ وَمِنْ دَبِقٍ وَمِنْ حُمَى الْبَرِيعِ

489. Magis adhaerens, quam pluma ad gluten; quam pix; quam viscus; quam febris quartana.

٢٩٠ الرِّقُ مِنْ جَعَلٍ وَالرِّقُ مِنْ قَرْنَبَى

490. Magis adhaerens, quam scarabaeus pilularius dictus; quam insectum Karanba.

Dicunt, insectum *جعل* appellatum sequi virum in desertum, ut in eius fimum incidat. Conf. T. I. p. 623. Scarabaeus Karanba dictus maior est illo *خنفسا* appellato, longis pedibus, brevi dorso praeditus.

٢٩١ الرِّقُ مِنْ شَعَرَاتِ الْقِصِّ

491. Adsidiuor, quam crines pectoris.

Sic dicitur, quod crines isti abrasi semper redeunt. In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere الزرق »firminus adhaerens« legitur.

٤٩٢ الزَّمُّ لِلْمَرْءِ مِنْ ظِلِّهِ

492. Adsidiuor viro, quam eius umbra.

Dicit quoque vulgus: الزَّمُّ مِنَ الذَّنْبِ »Assidiuor quam cauda«. Sed in Scharaf-Aldini opere legitur الزَّمُّ لِلْمَرْءِ مِنْ ذَنْبِهِ »Assidiuor viro quam crimen ipsius«.

٤٩٣ الزَّمُّ مِنَ الْيَمِينِ لِلشِّمَالِ وَمِنْ نَبِزِ الْقَلْبِ

493. Adsidiuor, quam manus recta sinistrae; et adsidiuor, quam contumelia cognominis.

Cognomen contumeliae causa datum viro semper adhaeret.

٤٩٤ الزَّمُّ لِلْمَرْءِ مِنْ إِحْدَى طَبَائِعِهِ

494. Adsidiuor viro, quam una conditionum naturalium suarum.

٤٩٥ أَلَجَّ مِنَ الْخُنْفَسَاءِ وَمِنْ كَلْبٍ وَمِنْ الدُّبَابِ
وَمِنْ الْحَمَى

495. Magis insistens, quam scarabaeus niger; quam canis; quam musca; quam febris.

Canis latrando homines diu persequitur.

٤٩٦. أَلْيَسَ مِنْ خِرْنَفٍ وَمِنْ الزُّبْدِ وَمِنْ حَمِيرَةٍ

مَهْرَنَةٍ

496. Lenior, quam pullus leporis; quam lorum album ephippii emollitum.

Legitur حميرة et خميرة. Vocabulum حميرة lorum designat, cuius exterior cutis detracta est, quo ephippia firmantur, خميرة autem est fermentum, quod massae panis inditur.

٤٩٧. أَلَمْ مِنْ أَبْنِ قَرْصِعٍ

497. Vilior, quam Ebn Kardhihus.

Dubitant, num قَرْصِعُ Kardhih an قَوْصِعُ Kaudhih legatur. Albajarius, quocum Meidanii postremum exemplar consentit, posteriore modo nomen retulit; Alcharesendjijus autem priore modo. Vili animo noti viri Iemanensis nomen est. In Scharaf-Aldini opere أَبْنِ omisum est. In Kamusi opere قَرْصِع (sine puncto diacritico) et أَبْنِ قَرْصِع adnotatum est.

٤٩٨. أَلَمْ مِنْ جَدْرَةٍ وَأَلَمْ مِنْ ضُبَارَةٍ

498. Vilior, quam Djadrahus; et vilior, quam Dhobarahus.

Ebn-Bahrus in libro inscripto »de Arabum cibis« العرب كتاب اطعمة الدخيل dixit, viros istos omnium Arabum vilissimos fuisse. Djadrahus ad gentem Alharits ben-Ohdajj ben-Djondob ben-Alahnbar, in loco Mawijah sedes habens pertinebat. Quidam rex quum interrogasset, quinam inter Arabes vilissimi essent, Djadrahus et Dhobarahus nominabantur. His ad eum adductis prioris nasum amputavit. Posterior fuga se eripuit. Inde proverbium ortum est.

»Salvus evasit Dhobarahus, quum Djadraho nasus amputatus esset«. Conf. C. XXV, 93.

٤٩٩ أَلَامٌ مِّنْ رَّاضِعٍ أَلَلْبَنِ

499. Vilior, quam sugens lac.

Is significatur, qui lac ex mammis ovis exsugit, timens, ne quis, si id emulgeatur, cadentis in vas lactis sonum audiens lac petat. Vir quidam patruelem describens hos versus dixit:

أَحَبُّ شَيْءٍ إِلَيَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ خَلْقَوْمٌ وَإِنَّ لَهُ فِي جَوْفِهِ غَارٌ
لَّا تَعْرِفُ الرِّيحُ مَمْسَاهُ وَمَصْبَحَهُ وَلَا يُشَبُّ إِذَا أَمْسَى لَهُ نَارٌ
لَّا يَجْلِبُ الصَّرَاحُ لَوْمًا فِي الْأَنَاءِ وَلَا يُرَى لَهُ فِي نَوَاحِي الصُّخْرِ أَثَارٌ

»Omnia rerum iucundissima ei esset, quod haberet fauces vallis, in cuius interiore parte antrum esset. Ventus eius aut matutinum aut vespertinum habitaculum noscit et vespere ignis ei non accenditur. Ob avaritiam in vas lac non emulget et eius vestigia in impluvio non conspiciuntur«.

Metrum Basith est. p. 190. De tali viro quoque راضع لئيمr dicitur conf. Kam. Dj. s. v.

٥٠٠ أَلَامٌ مِّنْ رَّاضِعٍ

500. Vilior, quam is, qui cibi reliquias, quae dentiscalpio adhaerent, edit.

Magna antem est inter lexicographos de vocis راضعr significatione dissensio. Propria vocis significatio est sugens, ut proverbii sensus a praecedente proverbio non differat. Tum in eum transfertur, qui mulctrum secum non portat, ut lac petenti recusare possit, ipse dum mammas exsugit. Abu-Ahlius Aljemami dixit, enim, qui vilis natus

sit, significare, ut vilitatem quasi ex matris mammis exsuxerit. Quam autem significationem proverbio tribuimus, ea Thajjitae auctoritate, ab Almofadhdhelo ben-Selamah citati, nititur.

٥١. الْأَمُّ مِنَ الْبَرِّ

501. Vilior, quam qui ob avaritiam ludi alearum particeps non est.

Mactati cameli partes sortibus ductis inter ludi participes socios distribuere solebant. Quibus in ludis quum epula instruerent et pauperibus carnes darent, is qui particeps ludi esse recusaret, avarus dicebatur.

٥٢. الْأَمُّ مِنَ الْبَرِّ الْقُرُونِ

502. Vilior, quam qui ob avaritiam ludi alearum particeps non est et tamen duas simul cibi buceas sumit.

Vir quidam, qui ob avaritiam ludi alearum particeps non fuerat, uxori suae ollam dederat, ut e ludentium domibus carnem peteret. Quam quum accepisset et suis apposuisset, maritus semper duas sibi buceas sumsit. Id quod videns uxor dixit: *وَأَبْرَمًا قُرُونًا*, Num is, qui ludi alearum particeps non est, duas simul buceas sumit. Conf. Cap. II, 81. In Kamusi opere de eo dici, qui duos simul dactylos sibi sumat, adnotatum legimus. C. s. v. *برم*.

٥٣. الْأَمُّ مِنَ سَقْبِ رَيَّانٍ

503. Vilior, quam pullus cameli potu satiatus.

Sic dicitur, quoniam talis pullus ad matrem adductus lac non elicit. Cum hoc conferas Cap. XIII, 101.

هـ. أَلَدٌ مِنَ الْغَنِيمَةِ الْبَارِدَةِ

504. Iucundior, quam praeda, in qua nil ingrati est.

Talis praeda est, propter quam ex. gr. belli molestiae non sunt ferendae. Sed in causa definienda, cur praeda iucunda appellata sit frigida, non consentiunt interpretes. Alii voci existentis, provenientis significationem tribuunt, quemadmodum *برد حقى على فلان* „Ius meum contra quendam existit“ dicitur; alii ab aqua frigida in praedam translatam esse significationem contendunt.

هـ. أَلَدٌ مِنْ مَنَى

505. Iucundior, quam optata.

Hoc e poetae versu desumptum esse dicunt:

مَنْى إِنْ تَكُنْ حَقًّا تَكُنْ أَحْسَنَ أَمْنَى وَإِلَّا فَقَدْ عِشْنَا بِهَا وَمَنَا رَغْدًا

„Optata si veritas sunt, pulcherrima optata sunt; sin minus; tempus iucundum per ea transegimus“.

Metrum Thawil est. p. 161.

Alius quidam dixit:

إِذَا أَرَدَحَمْتُ حُمُومِي فِي فَوَادِي صَلَبْتُ لَهَا أَمَّخَارَجَ بِالنَّمَى

„Quando curae in animo meo (tanquam cameli ad aquam accedentes) se invicem premunt, iis per optata exitum quaero.“ Metrum Wafir est. p. 204.

Filia Alchossi interrogata: Quanam re diutissime fruere-
mur? respondit: Optatis. Baschscharus poeta dixit:
الانسان لا ينفك من أمل فان فاته الأمل عول على الأمنى الا ان
الامل يقع بسبب وباب الأمنى مفتوح لمن تكلف الدخول فيه
„Homo a spe non separatur; tum si spes eum fallit, in
optatis fiduciam ponit; nisi quod spes propter causam se
ei offert, dum porta optandi ei aperta est, qui, ut intret, ope-

ram dat.“ Ebn-Almokaffahus dixit: كثرة المني تخلق العقل Optatorum multitudo intelligentiam in aerem extollit et repellit a nobis contentum animum et sensum nostrum corrumpit.“ Ibrahimus Alnathsthsam¹⁾ dixit: كنا نلهو بالاماني ونطيب انفسنا بالمواعيد فذهب Optando oblectabamur et promissis animos nostros contentos reddebamus. Tum abiit promittens. Nos autem ab optatis superfluis recessimus.“ Dixit poeta:

فَلَا تَكُنْ عَبْدَ اُمْنَى فَاُمْنَى رُوسِ اَمْوَالِ اَمْقَالِيسِ

„Ne sis optatorum servus, nam optata sunt summa principalis opum pauperum.“

Metrum Sarih est. p. 244.

Alius quidam dixit:

اِنَّ اَلْمُنَى ذُرْفٌ مِّنَ اَلْوَسْوَاسِ

„Optata sunt pars eorum, quae a Satana hominibus suggeruntur.“ Metrum Sarih aut Redjes est.

Dixit Ahlijus ben-Hasan Albachersi optata vituperans:

تَرَكْتُ اَتِكَالَ عَلَى اَلْاَمَانِي وَبِتُّ اُضَاجِعُ اَلْيَاسَ الْمُرِيحَا

وَذَاكَ لِاَنِّي مِّنْ قَبْلِ هَذَا اَكَلْتُ تَمَنِيًا فَخَرَيْتُ رَجَمًا

„Optatis non amplius nixus sum et pernoctavi concumbens cum desperatione quietante“.

„Et hoc, quod ego ante hoc optata edi, et tanquam merdamentum eieci“.

Metrum Wafir est. p. 204. Sed post تَرَكَتِ vox aliave omitta est.

٥٦ اَلَّذِي مِّنْ اَغْفَاءِ اَلْفَجْرِ

506. Iucundior, quam dormitio tempore Aurorae.

1) Ab hoc viro secta Nathsthsamitarum originem duxit.

Proverbium hoc ex versu poetae, qui Madjnuu gen-
tis Bani-Ahmîr مجنون بنى عامر cognominatur, desumptum
esse dicunt:

فَلَوْ كُنْتُ مَاءً كُنْتُ مَاءً غَمَامَةً وَلَوْ كُنْتُ نَوْمًا كُنْتُ اغْفَاةً الْفَاجِرِ
„Quod si aqua fuisses, fuisses aqua nubis, et si somnus
fuisses, dormitio tempore Aurorae fuisses“.

Metrum Thawil est. p. 162.

٥٧. أَلَدُّ مِنْ شَفَاءٍ عَلِيلِ الصَّدْرِ

507. Iucundior, quam remedium aegrotum pectus
habenti.

Proverbium ex poetae versibus, quos Alahrabius retu-
lit, desumptum esse dicitur:

لَوْ كُنْتُ لَيْلًا مِنْ لَيْلَى الدَّهْرِ كُنْتُ مِنَ اللَّبِيصِ وَفَاءَ اللَّبَدْرِ
فَمَرَاءٍ لَا يَشْقَى بِهَا مَنْ يَسْرِى أَوْ كُنْتُ مَاءً كُنْتُ غَيْرَ كَدْرِ
مَاءٍ سَحَابٍ فِي صَفَادِي صَحْبَرٍ أَظْلَمَ اللَّهُ بِعَيْصِ سَدْرِ
فَهَوَّ شَفَاءُ لِعَلِيلِ الصَّدْرِ

„Si fuisses nox, e numero noctium temporis alba fuisses
lunâ plenâ splendente, lunâ clarâ, in qua iter faciens
infelix non est; aut si fuisses aqua, limpida fuisses,
aqua nubis in petris saxosi loci, cui Deus umbram syl-
vae lothorum dederat, id quod aegrotum pectus habenti re-
medium est.“

Metrum Sarîh est. p. 246.

٥٨. أَلَدُّ مِنْ زَبْدٍ بَرْبٍ وَأَلَدُّ مِنْ زَبْدٍ بِنْرِسِيَانِ

508. Iucundior, quam cremor lactis cum dacty-
lis optimis Bazrae; iucundior, quam cremor
lactis cum dactylis optimis Cufae.

Prius proverbium Bazrae incolis, posterius Cufae proprium est, زب enim nomen dactyli Bazrensis, qui et زب رباح appellatur, دactyli Cufensis est.

٥٩ أَلَوْتُ مِنْ رَبِّ

509. Magis addictus amori cum mare quam Robbus.

In Scharaf Aldini libro دب ursus legitur. Robb nomen Arabis cuiusdam isti flagitio dediti esse dicitur.

٥١٠ أَلَوْتُ مِنْ نَفَرٍ

510. Magis praepostero amori addictus, quam postilena iumentum.

Sic dicitur, quod postilena a iumentum podice non recedit. Sunt quoque, qui Tsafar nomen viri e posteris Lothi fuisse dicant. Scharaf-Aldin.

٥١١ أَلَوْتُ مِنْ رَاهِبٍ

511. Magis deditus amori maris, quam monachus.

Hoc e versu poetae desumptum est :

وَأَلَوْتُ مِنْ رَاهِبٍ يَدْعِي بَأْنَ التَّسَاءِ عَلَيْهِ حَرَامٌ

»Et magis addictus maris amori, quam monachus, qui dicit feminas sibi esse illicitas« Metrum Motakarib est. p. 281.

٥١٢ أَلْهَفُ مِنْ أُنَى غُشْبَانٍ

512. Magis gemens, quam Abu.Ghobschan.

Conf. C. VI, 152.

٥١٣ أَلْهَفُ مِنْ مَغْرَقِ الدَّرِّ

513. Magis gemens, quam submersus margaritarum onere.

Narrant virum e gente Tamim somniasse, se in mari potitum esse onere margaritarum et ab iis submersum esse. Hac de causa gemens iste mortem obiit.

٥٤ هـ الْهَفِّ مِنْ ابْنِ السُّوءِ

514. Magis gemens, quam filius pravus.

Parentibus viventibus inobediens est, sed mortuis illis multum gemit.

٥٥ هـ الْهَفِّ مِنْ قَالِبِ الصَّخْرَةِ

515. Magis gemens, quam saxum vertens.

Conf. C. XVI, 70.

٥٦ هـ الْحَنُّ مِنْ قَيْنَتِي يَزِيدُ

516. Melius canens, quam duae puellae Iasidi.

Hababah et Salamah nominabantur. Iasidus ben-Ahbd-Almalie Mohammedanorum imperator erat.

٥٧ هـ الْحَنُّ مِنْ الْجَرَادَتَيْنِ

517. Melius canens, quam Aldjeradatain (duae locustae).

Proverbium hoc vetus est. Duae locustae (جرادتان) cognomen duarum puellarum, quae Moahwijjah ben-Beer Ahmalekitae principi Ahmalekitarum erant, fuisse dicitur. Inde ortum est aliud proverbium: صار فلان حديثا للجرادتين »Factus est quidam narratio duabus locustis« i. e. Cuiusdem res patefacta et vulgata est.

٥٨ هـ الْأَمُّ مِنْ كَلْبٍ عَلَى عَرَقٍ

518. Vilior, quam canis super osse carne nudato.

٥١٩ الْأَمُّ مِنَ ذَنْبٍ

519. Vilior, quam lupus.

٥٢٠ الْأَمُّ مِنْ صَبِيٍّ

520. Vilior, quam puer.

Hoc ob pueri avaritiam dictum esse videtur.

٥٢١ الْأَمُّ مِنَ الْجَوْرِ

521. Vilior, quam nux.

٥٢٢ أَلَدُّ مِنْ مَاءٍ غَادِيَةٍ وَمِنْ مَسْدَاقٍ لَحْمٍ وَمِنْ
نَوْمَةٍ أَلْضَحَى وَمِنْ قُبْلَةٍ عَلَى عَجَلٍ

522. Grator, quam aqua nubis matutinae; quam vini gustus; quam somnus die alto; quam osculum in festinatione.

In Scharaf-Aldini opere legitur: «الذمن غادية» Grator quam nub es matutina; sed vitiosa lectio est, nam in Samachscharii opere aliter legitur.

٥٢٣ أَلَصُّ مِنْ شِطَّاطٍ

523. Furacior, quam Schithsathsus.

Nomen furis cuiusdam ad gentem Dhabbah pertinentis est.

٥٢٤ أَلَصُّ مِنْ بُرْجَانٍ

524. Furacior, quam Bordjanus.

٥٢٥ أَلَصُّ مِنْ فَارَةٍ

525. Furacior, quam glis.

٥٢٦ أَلَصُّ مِنْ عَقَّعَف

526. Furacior, quam pica.

In codice Berol. legitur من قَعْقَاع.

Proverbia recentiora.

٥٢٧ لَمْ يَحْمِلْ خَاتَمِي مِثْلَ خِنْصِرِي

527. Non portavit annulum meum, quo sigillum imprimitur, sicut digitus meus medius

٥٢٨ لَيْسَ فِي الْحُبِّ مَشُورَةٌ

528. Non est in amore consilium.

٥٢٩ لَيْسَ فِي الشَّهَوَاتِ خُصُومَةٌ

529. In cupiditatibus non est litigatio

٥٣٠ لَيْسَ بِصَبَاحِ الْغُرَابِ يَجِيءُ الْمَطَرُ

530. Ob crocitationem corvi pluvia non venit.

٥٣١ لَيْسَ الْفَرَسُ بِجِلَّةٍ وَبُرْقَعَةٍ

531. Equus non est per stragulam suam et maculam albam suam in fronte.

Id est: Equi virtus non ex talium rerum conditione cognoscitur.

٥٣٢ كَيْسَ الْجَمَالِ بِالتَّيَّابِ

532. Pulchritudo non est in vestibus.

٥٣٣ لَيْسَ وَرَاءَ عَبَّادَانَ قَرْيَةٍ

533. Non est post Ahbbadanum vicus.

In id dicitur, pone quod nulla res est. Ahbbadan nomen insulae est a duobus Tigridis brachiis formatae, quae in mare Persicum effunduntur. Kam.

٥٣٤ كَيْسَ لِلْبَّاطِلِ أُسَاسٌ

534. Non est vano fundamentum.

٥٣٥ لَيْسَ عَلَى الْأَنْسَانِ إِلَّا مَا مَلَكَ

535. Non est homini impositum nisi quod valet.

٥٣٦ لَيْسَ الْحَرِيصُ بِزَايِدٍ فِي رِزْقِهِ

536. Avido res ad vitam necessariae non augentur

٥٣٧ لَيْسَ حَتَّى عَلَى الزَّمَانِ بِبَاقٍ

537. Vivens vivendo tempus non vincit.

٥٣٧ لَيْسَ لِلْعَبْدِ مِنَ الْأَمْرِ الْخَيْرُ

538. Servo rei electiones non sunt.

٥٣٩ لَيْسَ الشَّامِيُّ لِلْعِرَاقِيِّ بَرَفِيقٍ

539 Syriacus Iracae incolae socius non est.

Vetus, ni fallor, inter Syriae et Iracae incolas odium erat, praesertim bellis inter Ahlium et Moahwijjahum gestis auctum.

٥٤٠ لَيْسَ الْمَشِيرُ كَالْحَبِيرِ

540. Indicium faciens similis non est rei gnaro.

٥٤١ لِلْمُشْتَارِ حَبِيرَةٌ فَلْيَمْهَلْ حَتَّى بَغَبَ فِي رَأْيِهِ

541. Ei, qui consilium init, mentis perturbatio est. Mora igitur concedatur, donec ad finem in consilio perveniat!

٥٤٢ لَيْسَ الْإِمَارُ الْوَاقِعُ كَصَاحِبِهِ

542. Non est asinus cadens ut dominus ipsius.

٥٤٣ لَيْسَ فِي التَّصَنُّعِ تَمَتُّعٌ وَلَا مَعَ التَّكَلُّفِ تَنَظُّرٌ

543. Non est in studio se ornandi commodum et in re molesta suscipienda indicium ingenii.

٥٤٤ لَحْمُهُ كَفَافٌ لِأَدِيمِهِ

544 Caro sua par est pelli ipsius.

٥٤٥ لَيْسَ لِقَوْلِهِ سُرٌّ يَكْتُمُهُ

545. Verbo suo non est murus, qui id retineat.

٥٤٦ لَيْسَتْ يَدِي مَخْضُوبَةٌ بِالْحَنَاءِ

546. Non est manus mea tincta cypro.

Possibilitatem pensandi significat.

٥٤٧ لَيْسَ هَذَا بِنَاءَ إِبْرَاهِيمَ

547. Non est hoc Abrahami aedificium.

Triplex est proverbii legendi modus. In meo codice «Non est hoc ignis Ebn-Lohaimi» (filii magnae ollae), in codice Berol. «Ignis Abrahami» in codice Lugd. «Aedificium Abrahami» legitur.

٥٤٨ كَيْتَهُ بَتَاهُتِ الْعَلْيَا وَبِالسُّوسِ الْأَبْعَدِ وَفِي
الْبَحْرِ الْأَخْضَرِ وَفِي سَقَرٍ حَيْثُ لَا مَاءَ وَلَا شَجَرٍ

548. Utinam is esset in Tahorto altissimo et Susa remotissima, et in mari viridi et in igne infernali, ubi neque aqua neque arbor est!

Tahortum est oppidum in Africa situm, quod olim imperii caput erat. conf. Abulf. Ann. T. II. p. 318. p. 467. In rem levem adhibetur.

٥٤٩ كَيْتَ الْفُجْلِ يَهْضُمُ نَفْسَهُ

549. Utinam raphanus se ipsum frangeret!

٥٥٠ لَيْسَ فِي الْبَيْتِ سِوَى الْبَيْتِ

550. Non est in domo nisi domus.

In codice Berol. legitur ليس في الدار إلا الديار

٥٥٠ لَيْسَ فِي الدَّارِ إِلَّا الدِّيَارُ

551. Non est in baculo lorum.

In eum dicitur, qui id, quod vult, perficere non potest.
Lorum baculum retinet, ne e manu excidat portanti.

٥٥١ لَوْ أَلْقَيْتَهُ عَسَلًا عَضَّ أَصْبَعِي

552. Si ei mel deglutiendum dedissem, manus
meas momordisset.

٥٥٢ لَوْ وَقَعَتْ مِنْ أَلْسِمَاءَ صَفْعَةٌ مَا سَقَطَتْ
إِلَّا عَلَى قَفَاهُ

553. Si colaphus e coelo decidisset, non nisi in
eius occiput decidisset.

Sic in codicibus legitur, sed dubito, num صقعة ful-
minis ictus legendum sit.

٥٥٣ لَوْ كَانَ فِي الْبُؤْمَةِ خَيْرٌ مَا تَرَكَهَا الصَّيَّادُ

554. Si in ulula bonum fuisset, eam venator non
reliquisset.

٥٥٤ لَوْ لَا أَلْقَيْدَ عَدَا

555. Si vinculum non fuisset, transgressus esset
(v. cucurrisset).

٥٥٥ لَيْسَ مِنْ سَوْدٍ وَجْهَهُ قَالَ أَنَا حَدَّادٌ

556. Non is, qui faciem suam nigrificavit, dixit:
Ego faber ferrarius sum.

٥٥٧ لَيْسَ مَعَ السَّيْفِ بَقِيَا

557. Non est cum gladio duratio.

٥٥٨ لَوْ عَيَّرْتُ كَلْبًا خَشِيتُ تَحَارَهُ

558. Si canem opprobrio affecissem, reditum eius timuissem.

٥٥٩ لَوْ بَلَغَ رَأْسُهُ السَّمَاءَ مَا زَادَ

559. Si caput eius coelum attigisset, auctus non esset.

٥٦٠ لَوْ سَدَّ مَخْرَجَهُ لَنَبَسَ مَقَرُّهُ

560. Si locum suum bibendi obstruxisset, profecto ipsius podex locutus esset.

٥٦١ لَشَيْءٌ مَا قِيلَ دَعِ الْكَلَامَ لِلْجَوَابِ

561. Ob rem dictum fuit: Sine verba ad responsum!

٥٦٢ نَحْظُ أَصْدَقُ مِنْ لَفْظِ

562. Intuitus veracior est, quam vox.

Conf. prov. 263.

٥٦٣ كَرِمَةٌ مِنَ الْكَوْكَبِ إِلَى الْكَوْكَبِ

563. Ei adhaesit a stella usque ad stellam.

٥٦٤ لَقِيَهُ يَدُهُنِ أَيْ يُوبِ

564. Occurrit ei cum oleo Abu-Ijjubi.

In socium suum potestatem habuit.

٥٦٥ لِكُلِّ عَمَلٍ ثَوَابٌ لِكُلِّ كَلَامٍ جَوَابٌ

565. Omni operi est retributio; omni sermoni est responsum.

Duo proverbia sunt in codice Lugd. et Berol.

٥٦٦ لِسَانُ التَّجَرِبَةِ أَصْدَقُ

566. Experientiæ lingua veracior est.

٥٦٧ لَوْ لَا لِلْخَيْرِ مَا عَبْدَ اللَّهَ

567. Si panis non fuisset, Deus cultus non esset.

٥٦٨ لَوْ بَلَغَ الرِّزْقُ فَاذْ لَوْلَا قَفَا

568. Si victus quotidianus ad ejus os pervenisset, profecto ei occiput convertisset.

In infelicem dicitur.

٥٦٩ لَتَكُنِ الشَّرِيدَةُ بِلِقَاءِ لَا الْقَصْعَةِ

569. Sit intrita albo nigroque colore variegata occurrens, non scutella!

٥٧٠ لَيْسَ يَوْمِي بِوَاحِدٍ مِنْ ظُلُمٍ

570. Non est dies meus unus ex injusto

٥٧١ لِسَانُ الْمُرِّ مِنْ خَدَمِ الْغَوَا

571. Lingua viri est servus cordis.

٥٧٢ لِسَانُ الْبَاطِلِ عِي لِلظَّاهِرِ وَالْبَاطِنِ

572. Lingua vani (falsi) hæsitans est in re apparente et occulta.

٥٧٣ لَنَا إِلَيْهِ حَاجَةٌ كَحَاجَةِ الدِّيَكِ إِلَى الدَّجَاجَةِ

573. Nobis eo opus est, quemadmodum gallo gallina opus est.

٥٨٤ لَيْسَ فِي الْبَرَقِ اللَّامِعِ مُسْتَمْتَعٌ لِمَنْ يَخُوضُ
فِي الظُّلْمَةِ

574. Utilitatem non capit e fulgure splendente is, qui in tenebras ingreditur.

٥٧٥ لَوْ أُسْعِطْتُ بِكَ مَا دِمَعْتُ عَيْنِي

575. Si per te in nares mihi inditum fuisset medicamentum, oculus meus non lacrymasset.

٥٧٦ لَوْ أَتَجَرْتُ فِي الْأَكْفَانِ مَا مَاتَ أَحَدٌ

576. Si mercaturam exercuissem pannis lineis, quibus cadavera involvuntur, nemo mortuus esset.

Infelicem virum esse, significat.

٥٧٧ لِحَافٍ وَمَضْرَبَةٍ مِّنْ يَّعْلُو وَيُعَلَّى

577. Lodix et acies ensis ei, qui adscendit et super quem adscenditur.

٥٧٨ لَنْ يَتَلَمَّظَ بِهِ شِدْقَاكَ وَلَنْ يُسَوِّدَ بِهِ كَفَّاكَ

578. Non tanguntur eo oris tui anguli, et non nigrae fiunt eo manus tuae.

Frustrationem spei significat.

٥٧٩ لَيْسَ هَذَا أَلَامُ رَزَدَوَا بِالْجَوْزِ وَلَا جَنَاحًا بِالْكَعَابِ

579. Non est haec res ludere nuce et non est talos circumvertere.

٥٨٠ لِكُلِّ حَيٍّ أَجَلٌ

580. Omni vivo est terminus vitae.

٥٨١ لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ

581. Omni morbo est remedium.

٥٨٢ لِكُلِّ جَدِيدٍ لَدَّةٌ

582. Omni novo voluptas est.

٥٨٣ لِكُلِّ قَدِيمٍ حُرْمَةٌ

583. Omni antiquo est reverentia.

٥٨٤ الزَّمِ الصَّحَّةَ يَلْزَمَكَ الْعَمَلُ

584. Si sanitas tibi necessaria est, opus faciendum tibi necessarium erit.

٥٨٥ التَّمَسُّ بِالزِّيَادَةِ عَلَى الْغَايَةِ مُحَالٌ

585. Petere augmentum extremo absurdum est.

اللَّذَاتِ بِالمَوْنَاتِ ٥٨٦

586. Voluptates sunt in rebus ad vitam necessariis.

الأَلْقَابُ تُنَزَّلُ مِنَ السَّمَاءِ ٥٨٧

587. Cognomina a coelo demittuntur.

الَلَّيْلُ جَنَّةُ الْهَارِبِ ٥٨٨

588. Nox est clypeus fugientis.

لَا يَصْبِرُ عَلَى الْخَلِّ إِلَّا دُوْدُهُ ٥٨٩

589. Acetum ferre non potest nisi vermis eius.

لَا تَحْسِنُ اللَّتَغَةُ بِالْفَيْلِ ٥٩٠

590. Blaesae linguae vitium per elephantem pulchrum non est.

لَا عِتَابَ بَعْدَ الْمَوْتِ ٥٩١

591. Non est obiurgatio post mortem.

لَا خَيْرَ فِي وَدِّ يَكُونُ بِشَافِعِ ٥٩٢

592. Non est bonum in amore, qui per intercedentem (deprecantem) oritur.

لَا تَطْمَعُ فِي كُلِّ مَا تَسْمَعُ ٥٩٣

593. Ne cupias omnem rem, quam audis!

٥٩٣ لَا تَجْرُ فِيهَا لَا تَدْرُ

494. Ne curras in eo, quod nescis!

In codice Berol. تَدْرُى legitur.

٥٩٥ لَا تُرِ الصَّبِيَّ يَبَاصَ سِنَّكَ فَيُرِيكَ سَوَادَ أَسْنَتِهِ

595. Ne ostendas puero albedinem dentis tui, nam is tibi nigredinem podicis sui ostendet.

٥٩٦ لَا تُنْكِحْ خَاطِبَ سِرِّكَ

596. Ne proco secretum tuum in matrimonium des!

٥٩٧ لَا تَمُدَّنَّ إِلَى أَعْلَى يَدَا قَصَرَتْ عَنِ الْمَعْرُوفِ

597. Ne extendas ad dignitatis altos gradus manum, quae beneficium conferre non potuit.

٥٩٨ لَا تُدِلَّنَّ بِحَالَةٍ بَلَّغَتْهَا بِغَيْرِ آلَةٍ

598. Ne nimis audax sis propter statum, ad quem sine instrumento pervenisti!

٥٩٩ لَا بُدَّ لِلْخَدِثِ مِنْ أَبَارِيظَ

599. Narrationi aromata necessaria sunt.

٦٠٠ لَا أُحِبُّ دَمِي فِي طَسْتٍ ذَهَبَ

600. Non amo sanguinem meum in vase aurco.

٦.١ لَا تُرْسِلِ الْبَارِي فِي الصَّبَابِ

601. Ne mittas falconem in lacertas !

٦.٢ لَا تُعَذِّبْ طَالِبًا لِرِزْقِهِ

602. Ne duriter tracta eum, qui victum quotidianum suum petit !

٦.٣ لَا خَيْرَ مِنْ أَبٍ وَلَوْ أَلْقَاكَ فِي لَهَبٍ

603. Nil melius est quam pater et si in flammam te conjecerit.

٦.٤ لَا تَكُنْ رَطْبًا فَتُعْصِرَ وَلَا يَابِسًا فَتُكْسَرَ

604. Ne mollis sis, ut exprimaris et ne aridus sis, ut frangaris !

٦.٥ لَا تَجِيْ مِنْ خُلَّةٍ عَصِيْدَةٍ

605. Non provenit ex planta Chollah appellata pulmentum !

٦.٦ لَا يَرَى وَرَاءَهُ خُضْرَةً

606. Non videt pone se virorem.

In eum dicitur, qui amore sui impletus est.

٦.٧ لَا يَمْلَأُ قَلْبَهُ شَيْءٌ

607. Res non implet cor ejus.

Fortis est.

٦٠٨ لَا يُفَرِّجُ عَنْ إِنْسَانٍ بِرَمَضٍ عَيْنِهِ

608. A nemine moerorem removet albis sordibus oculi sui.

Virum valde avarum esse designat.

٦٠٩ لَا تُعَلِّمِ الشَّرِطِيَّ التَّفَحُّصَ وَلَا الْوُطِيَّ التَّلَصُّصَ

609. Ne doceas satellitem praetorianum (disciplinae publicae custodem) diligentem inquisitionem et virum e gente Soth (ignobili) latrocinium.

٦١٠ لَا يَكْمُلُ الرَّجَالُ بِالْقَفَرَانِ

610. Viri magnis mensurae modis non mensurantur.

٦١١ لَا تَسُبَّ أُمِّيَ اللَّيْمَةِ فَاسْبَأُمَّكَ الْكَرِيمَةَ

611. Ne contumelia adicias matrem meam vilem, nam matrem tuam generosam contumelia adficiam.

٦١٢ لَا يَعْرِفُ نَحْسَادٌ مِنْ مَفْسَادٍ

612. Non discernit locum suum, ubi sorbet, a loco suo, ubi pedit.

٦١٣ لَا تَأْكُلْ خُبْرَكَ عَلَى مَائِدَةٍ غَيْرِكَ

613. Ne edas panem tuum ad mensam alius!

٦١٤ لَا يُمَيِّزُ بَيْنَ الْتَيْنِ وَالسَّرِقَيْنِ

614. Non distinguit flicum a fimo.

٦١٥ لَا يَقْرَأُ إِلَّا آيَةَ الْعَذَابِ وَكُتُبَ الصَّوَاعِقِ

615. Non legit nisi versum poenae et libros fulminum

In eum dicitur, qui aliis terrorem incutit.

٦١٦ لَا يَجِدُ فِي السَّمَاءِ مَصْعَدًا وَلَا فِي الْأَرْضِ مَقْعَدًا

616. Non invenit in coelo locum, ubi adscendat, et non in terra locum, ubi sedeat.

Virum timere significat. conf. prov. 460.

٦١٧ لَا يَقُومُ عِطْرُهُ بِفُسَايِهِ

617. Odoramentum ejus peditum ejus non sustinet.

٦١٨ لَا تَسْقُطُ مِنْ كَفِّهِ خَرْدَلَةٌ

618 Non decidit e manu ejus semen sinapi unum.

Avarus est.

٦١٩ لَا يَطْنُ عَلَيْهِ الدُّبَابُ وَلَا تَهْبُّ عَلَيْهِ الرِّيحُ

وَلَا تَرَاهُ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

619. Non susurrant super eo muscae et non flat super eo ventus, et non videt eum sol et luna.

Custoditus est.

٦٢٠ لَا بِطُولِ حَيَوْنَةٍ وَلَا بِقَصْرِ جَارِيَتِهَا

620. Non per longitudinem Hajjunae et non per brevitatem puellae ejus.

٦٢١ لَا تُؤَخِّرْ عَمَلَ الْيَوْمِ لِعَدٍ

621. Ne differas opus huius diei in crastinum diem

٦٢٢ لَا تُحَرِّكَنَّ سَاكِنًا

622. Ne quietum moveas!

٦٢٣ لَا يَمْسُكُ ضَرَاطُهُ خَوْفًا

623. Ob metum crepitum ventris cohibere non potest.

٦٢٤ لَا تَأْمَنِ الْأَمِيرَ إِذَا غَشَّكَ الْوَزِيرُ

624. Ne a principe securus sis, si Vezirus te odit!

٦٢٥ لَا تَلِدُ الْفَأْرَةُ إِلَّا الْفَأْرَةَ وَلَا الْحَيَّةُ إِلَّا الْحَيَّةَ

625. Mus non nisi murem gignit et serpens non nisi serpentem.

Samachscharius habet: *لا تلد الحية الا الحية* reliquis omissis.

٦٢٦ لَا تَخْرُ عَلَى مَا دَهَكَتْ أَعْمَى أَصَمَّ

626. Ne irruas contra id, quod tibi accidit tanquam caecus et surdus!

٦٢٧ لَا يَشْكُرُ اللَّهَ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ

627. Deo gratias non agit is, qui hominibus gratias non agit.

٦٢٨ لَا تَقْعُ عَلَيْهِ قِيَمَةٌ

628. In eum pretium non cadit.

Hominem vilem esse significat.

٦٢٩ لَا تَجْنِي يَمِينُكَ عَلَى شِمَالِكَ

629. Manus dextera tua contra manum sinistram tuam iniuste non aget.

٦٣٠ لَا قَلِيلٌ مِنَ الْعَدَاوَةِ وَالْإِحْنِ وَالْأَرْضِ

630. Non est paucum in inimicitia, odio et morbo.

٦٣١ لَا تَدْخُلْ بَيْنَ الْبَصَلَةِ وَفَشْرَتِهَا

631. Ne intres inter cepam eiusque pellem!

٦٣٢ لَا جُرْمَ بَعْدَ النَّدَامَةِ

632. Non est crimen post poenitentiam.

٦٣٣ لَا يَذْهَبُ الْعَرْفُ بَيْنَ اللَّهِ وَالنَّاسِ

633. Non perit beneficium inter Deum et homines.

Hoc in codice Berol. et Pocock. legitur.

٦٣٤ لَا يَسْتَمْتَعُ الْجَوْزَةُ إِلَّا كَاسِرُهَا

634. Non fruitur nuce nisi eam frangens.

٦٣٥ لَا عِنْدَ رَبِّي وَلَا عِنْدَ أَسْتَاذِي

635. Non apud dominum meum et non apud magistrum meum.

٦٣٦ لَا تَسْخَرْ بِكُوسِجٍ مَا لَمْ تَلْتَحِ

636 Ne irrideas rara barba praeditum, quamdiu barbatus non es !

٦٣٧ لَا يَفْرَعُ الْبَارِزِي مِنْ صِيَاكِ الْكُرْكِيِّ

637. Non timet falco clamorem gruis.

٦٣٨ لَا تَبِعْ نَقْدًا بِدَيْنٍ

638. Ne vendas pecuniam paratam pro debito !

٦٣٩ لَا يُبْصِرُ الدِّينَارَ غَيْرُ النَّاقِدِ

639. Non considerat nummum aureum, nisi qui bonos a malis discernit.

٦٤٠ لَا رَسُولَ كَالِدِ رَهْمٍ

640. Non est legatus instar drachmae.

٦٤١ لَا يَعْقُدُ الْبَمَلُ وَلَا يَرْكُضُ الْخَاجِنُ

641. Non ligat funem et non movet baculum capite adunco.

Debilis est.

٦٤٢ لَا يَصْبِرُ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ

642. Non patienter fert cibum unum.

٦٤٢ لَا يَشْرَبُ الْمَاءَ إِلَّا بِحِمٍّ

643. Non bibit aquam nisi per sanguinem.

Fortis est.

٦٤٣ لَا تَلْهَجُ بِالْمَقَادِيرِ فَإِنَّهَا مَضْرَاةٌ عَلَى الْإِسَاءَةِ

مَدْعَاةٌ إِلَى التَّقْصِيرِ

644. Ne deditus sis fatis, nam illa te impellunt
ad male faciendum et te incitant ad minus
faciendum quam debes.

In codice meo et Berol. legitur: بِالْمَقَادِيرِ „fatis“, in
Lugd. بِالْمُعَادِيرِ „excusationibus“.

٦٤٤ لَا تُؤَدِّبُ مَنْ لَا يُؤَاتِبُكَ وَلَا تَشْرَعَ فِيهِمَا لَا يَعْنِيكَ

645. Ne edoceas eum, qui tecum non consentit,
et ne aggrediaris rem, quae ad te non spe-
ctat.

Caput. XXIV

L i t t e r a M i m

١ مَا تَنْفَعُ الشَّعْفَةُ فِي الْوَادِي الرَّغْبِ

1. Utilis non est pluvia lenis in valle ampla.

In eum dicitur, qui alteri parvum donum dat, ex quo utilitatem capere non potest. Idem proverbii legendi modus in Samachscharii opere observatur. Legitur quoque in proverbio مَا تَرْقَعُ »Non reparat. At vero in Kamusi opere tam Calcuttensi quam Turcico مَا تَنْفَعُ „non stagnat“ legitur, id quod mihi multum placet.

٢ مَا يَجْعَلُ قَدَّكَ إِلَىٰ أَدِيمِكَ

2. Non ponit pellem haedinam tuam ad cutem magnam tuam.

Sic scholion: Id est: Non te impellit, ut parvam rei tuae partem cum magna compares. Praepositio إِلَىٰ sensus

ratione habita posita est, quod in verbo يجعل verbi يضم
 »coniungit« significatio inest. Proverbium autem [signifi-
 cat, comparationis institutam rationem non [rectam fuisse.
 Kamusi auctor dicit, proverbium quoque adhiberi de eo,
 qui terminum suum transgrediatur. Et sic Samachscharius,
 qui ut codex Berol. يجعل ما habet.

٣ مَا حَلَلْتَ بَطْنَ تَبَالَةَ لِتُحْرِمَ الْأَضْيَافَ

3. Non habitas medium regionis Tebalah appellatae,
 ut hospitem spem fallas.

Tebalah nomen regionis fertilis in terra Iemen est.
 Legitur quoque in proverbio خلى (habitas o fenina!) et
 تحرمي. In eum dicitur, qui beneficia, quae in alios con-
 ferre consuevit, abrumperere vult.

٤ مَا عَلَى الْأَرْضِ شَيْءٌ أَحَقُّ بِطُولِ سِجْنٍ مِنْ
 لِسَانٍ

4. Non est res in terra dignior, quae diu in car-
 cere includatur, quam lingua.

Duplici modo vox أحق enunciatur, aut est accusativi
 casus dialecti regionis Hidjas ratione habita aut nominativi
 casus dialecto gentis Tamim proprius. Proverbium nos
 monet, ut in sermone cauti simus, ne damno adficiamur.

٥ مَا صَدَقَةٌ أَفْضَلُ مِنْ صَدَقَةٍ مِنْ قَوْلٍ

5. Non est eleemosyna praestantior, quam eleemo-
 syna verbi.

Id est: Quam verbum, quae veritatem probat. Prover-
 bium nobis linguae custodiam commendare, dixit Meid.
 In Samachscharii opere voces من صدقة omissa sunt. Sa-

machscharius dicit, proverbium adhortari, ut nos adeuntem lenibus verbis benigneque excipiamus. Mohammedem quoque dixisse, benigna verba praeferenda esse elemosynae (cum asperitate datae).

٦ مَا بَلَّيْتُ مِنْهُ بِأَفْوَقَ نَاصِلٍ

6. Non potitus sum ex eo sagitta, cuius crena fracta erat, quae cuspidem amiserat.

De eo dicitur, qui utilitati non est in re, quae eius curae committitur. Alii dicunt, proverbium significare, virum ab avaro nullam rem accepisse. Simile est proverbium decimum.

٧ مَا يَقْعَقُ كَدُ بِالْشَّيْءَانِ

7. Non excitatur ei strepitus motis utribus veteribus.

De eo dicitur, qui fortunae casibus non deprimitur et quem non terret res, in qua vera terroris causa non est. In Samachscharii opere لا loco vocis ما est. Nabeghahus timidum describens dixit:

كَأَنَّكَ مِنْ جِمَالِ بَنِي أَقْيَيشٍ يَقْعَقُ خَافَ رَجُلَيْهِ بِشَيِّءٍ

„Tu esse videris unus e camelis Banu-Okaisch post cuius pedes moto utre vetusto strepitus excitatur.“ Metrum Walir est. p. 204.

٨ مَا يُحْطَلَى بِنَارِهِ

8. Nemo eius igne calefit.

Potens et fortis est, ut ad eum perveniri aut cum eo pugnari non possit. In Samachscharii opere لا يُحْطَلَى legitur. Interdum vero istis verbis sensus satyricus tribuendus est, ut in hoc Alanzarii versu:

إِنَّ أَتَدَى لَا يُصْطَلَى بِنَارِهِ وَلَا يَنَامُ الْجَارُ مِنْ سَعَاةِ

„Utique is est, ad cuius ignem nemo calefit, et cuius vicinus ob famis ardorem non dormit“. Metrum Redjes est. p. 231.

٩ مَا تَقْرَنُ بِفُلَانٍ الصَّعْبَةِ

9. Non conjungitur cum quodam camela indomita.

Camelam indomitam et difficilem cum camelo mansueto, ut dometur, coniungere solebant. Proverbii igitur sensus est: Quidam nobilior et maior est, quam ut in hunc usum adhibeatur. De eo dicitur, qui tam potens est, ut, qui ei adversetur, oprimatur. Hunc proverbii explicandi modum Abu-Ohbaidus adnotavit. Albahelius autem dixit, proverbium sic dici: *تقرن بفلان الصعبة*, „Cum quodam camela indomita coniungitur“ i. e. ad rem perficiendam aptus est.

١. مَا بَلَّيْتُ مِنْهُ بِأَعْوَلٍ

10. Non eum tanquam inermem assecutus sum.

Is rei perficiendae convenit, ut ei similis non sit, qui in bello arma non habet. Conf. prov. sextum.

١١ مَا يَحْسُنُ الْقَلْبَانِ فِي يَدَيِ حَالِبَةِ الْأَضَانِ

11. Armillae duae non placent in manibus feminae oves mulgentis.

Femina oves mulgens serva est. Proverbium in eum dicitur, qui pulchra conditione, qua indignus est, utitur.

١٢ مَا وَرَأَيْكَ يَا عَصَامِ

12. Quid est pone te, o Ahzami!

Verba haec Alharitso ben-Ahmru regi Cendae adscri-

buntur. Causam autem talem fuisse dicunt. Auhfi ben-Mohallem filiam pulcherrimam corpore et ingenii dotibus ornatam esse audiverat rex. Quam rem ut exploraret, mulierem Cenditam prudentem et disertam, Abzami appellatam misit. Haec filiae matri, Omamah dictae, quum adventus causam exposuisset, ad puellam introducta est. Tanta puellae pulchritudo erat, ut caeteras omnes superare videretur. Mulier autem, quae puellam velo non tectam vidisset, dixit: ترك الخداع من كشف القناع, Reliquit deceptionem, qui velum detexit“ indicatura, nullam in ista re deceptionem esse, quae verba postea in proverbii consuetudinem venerunt. Rex cam redeuntem conspiciens et, quem nuntium adferret, interrogans istis proverbii verbis usus est. Tum pulchritudinem puellae omnibus laudibus extulit sic locuta :
صرح المحض عن الزبد رايت جبهة كالمراة المصقولة يزينها
شعر حالسك كاذناب الخيل ان ارسلته خلته السلاسل وان
مشطته قلت عناقيد جلاها الوابل وحاجبين كانما خطا
بقلم او سودا بحمر تقوسا على مثل عين الطيبة العبهية
بينهما انف كحد السيف الصبيعي حفت به وجنتان
كالارجوان في بياض كالجمان شق فيه فم كالثامر لذيد
المبتسر فيه ثنايا غر ذات اشر تقلب فيه لسانا بفصاحة
وبيان بعقل واثر وجواب حاضر تلتقى فيه شفتان حمروان
تحلبان ريقا كالشهد اذا ذلك في رقبة بيبضاء كالفضة ركبت
في صدر كصدر تمثال دمية وعضدان مدحمان يتصل بهما ذراعان
ليس فيهما عظم يمس ولا عرق يجس ركبت فيهما كسفن
دقيق قصبهما لين عصبهما تعقد ان شئت منهما الانامل
نسا في ذلك الصدر ثديان كالمراة تنين يخرقان عليها ثيابها
تحت ذلك بسطن طوى القباطى المدحجة كسر عكنا
كالقراطيس المدرجة تحيط بملك العكن سورة كالمدهن الجلو
خلف ذلك ظهر فيه كالجداول ينتهى الى خصر لو لا رحمة
الله لانبتز لهما كفعل يقعدا اذا نهضت وينهضها اذا قعدت
كانه دعص الرمل لبدء سقوط الطل يحمله فخذان لغاوان
تحتهما ساكن خدامتان كالبرديتين شبيهما بشعر اسود كانه

حلف الزرد تحمل ذلك قدما كحدو اللسان فتبارك الله مع صغرهما كيف تطيقان حمل ما فوقهما فارسل الملك الى ابيها فخطبها وزوجها اياه وبعث بصدقتها فجهزت فلما ارادوا ان يحملوها الى زوجها قالت لها امها ابنية ان الوصية لو تركت لفصل في ادب تترك لذلك منك ولكنها تذكرة للعافل ومعوذة للعافل ولو ان امرأة استغنت عن الزوج لغنى ابويها وشدة حاجتهما اليها كنت اغنى الناس عليه (cod. m. et B) وليكن النساء للرجال خلقن ولهن خلق الرجال اى بنية انك فارقت الجو الذى منه خرجت وخلفت العش الذى فيه درجت الى وكر لم تعرفيه وقرين لم تالفه فاصبح بمالكه عليك رقيبا ومليكما فكونى له امة يكن لك عبدا وشيكما يا بنية احملى عني عشر خصال يكن لك ذخرا وذكر الصالحة بالقناعة والمعاشرة بحسن السمع والطاعة والتعهد لموقع عينه والتفقد لموضع انفه فلا تقع عيناه منك على قبيح ولا يشم منك الا طيب ريح والكحل احسن الحسن (الموجود) والماء اطيب الطيب المفقود والتعهد لوقت طعامه والهدوء عنه حين منامه فان حرارة الجوع ملهية وتنعيض النوم مبغضة والاحتفاظ بيمينه وماله والارعاء على نفسه وحشمة وعياله فان الاحتفاظ بالمال حسن التقدير والارعاء على العيال والخشع حسن التدبير ولا تنفشى له سرا ولا تنعصى له امرا فانك ان اشنيت سره لم تامن غدره وان عصيت امره اوغرت صدره ثم اتقى مع ذلك الفرج ان كان ترحا والاكتئاب عنده ان كان فرحا فان الخصلة الاولى من التقصير والثانية من التكدير وكونى اشد ما تكونين له اعظما فيكون اشد ما يكون لك اكراما وكونى اشد ما تكونين له موافقة فيكون اشد ما يكون لك مرافقة واعلمى انك لا تصلين منه الى ما تحبين حتى تؤثر رضاه على رضاك وهواه على هواك فيما احببت وكرهت والله يخيم لك فحملت اليه فعظم موقعها منه فولدت له الملوك السبعة

Lac purum apparuit spuma remota; vidi frontem speculo polito similem, ornatam crinibus nigris, qui caudis equorum (longitudine) similes sunt, quos

si dimittis, catenas esse putas, quos si pectis, dicis: racemi sunt, quos imber retextit; duo supercilia tanquam calamo picta aut carbone superducta, nigra, quae sicut oculus dorcadis pulchrae curva sunt. Inter ea est nasus (tenuis) ut cuspis gladii Zabihitici, quem duae cingunt genae purpureae simul albae sicut margaritarum albedo est. Ibi os diffissum est annulo, quo sigillum imprimitur, simile, dulce ridens, impletum dentibus splendentibus acuminatis, in quo se movet lingua facunda et diserta, cum summa prudentia loquens et statim respondens. Duo autem labia rubra sibi invicem occurrunt, quae sputum dulce eliciunt, ut favus mellis, quando exprimitur, in collo albo sicut argentum, elato in pectore, quod simile est pectori idoli ex marmore ficti et brachia duo laevia, in cuius anterioribus partibus cum iis coniunctis neque os tangitur neque vena palpando cognosci potest cum duabus manibus tenuia ossa habentibus nervosque lenes, quarum digitos (ita molles sunt), si vis, nodare potes. In isto autem pectore eminent duae mammae similes duobus malis Punicis, quae eius vestes (ob motum firmum) lacerant. Sub illa re venter est, qui complicatus est modo, quo panni Aegyptiaci (albi, tennes) laeves complicantur, plicis ob obesitatem instructus instar chartarum convolutarum. Adiacet autem istis plicis umbilicus ampullae oleariae deteresae similis. Pone illud dorsum, in quo rivulo similis cavitas est, quae perducit ad medium, quod (ob tenuitatem), si Dei non fuisset misericordia, profecto abruptum fuisset. Ei est podex, qui quum surgit, efficit, ut sedeat, et quum sedet, ut surgeat efficit, cumulo arenae similis, quem ros decidens firmum reddidit, eumque duo femora sustinent crassa, sub quibus duo crura rotunda sunt similia rei Bordijjah appellatae¹⁾ mixta crinibus nigris, quasi annulli loricae sint, quod portant duo pedes linguae

1) Quatenus vocis بِرْدِيَّة significatione sit, vehementer dubito, nullam enim in lexicis reperio, quae isti rei comparandae apta esse videntur.

mensurâ similes. Deus autem benedictus sit! Quomodo, quum tam parvae sint, illud, quo onusti sunt, portare valent? Rex igitur ad eius patrem misit puellam in matrimonium sibi petens. Pater autem dote missa eam in matrimonium dedit, ut ad novum maritum duceretur. Tempore autem, quo in eo erant, ut ipsam ad novum maritum ducerent, mater filiam sic allocuta est: O filiola! Quod si consilium ob praestantiam educationis intermitteretur, id tibi non darem; sed admonitio socordis et prudentis adiumentum est et si mulier marito carere posset ob divitias parentum et ob magnum desiderium, quo parentes erga ipsam impleti sunt, tu eo maxime carere posses; sed ut mulieres ob viros creatae sunt sic viri ob mulieres existunt. O filiola! Tu ab aëre, ex quo tu produisti, te separasti et nidum tuum, ad quem adscenderas, relinquens ad alium, quem non noscis, ivisti et ad socium, quocum non consuevisti. Is autem potestate sua tuus factus est custos et possessor. Sis igitur serva ei, ut tuus sit servus celer. O filiola! Tecum sume a me decem proprietates, ut tibi sint tanquam thesaurus et recordatio. Societas cum contento animo, et consortium cum obedientia et cura assidua loci, quem videt et ratio diligens loci, quem olfacit, ne oculi eius in rem turpem, quam peragis, incidant, neque tui pravum odorem percipiat. Collyrium autem est pulcherrimum pulchritudinis (inventae) et aqua optimum odoramenti¹⁾ desiderati. Tum cura tempore, quo cibum sumit et quies tempore, quo dormit, nam famis ardor occupat et perturbatio somni odium movet. Tum custodia domus opumque et ratio habita ut personae ipsius sic ministrorum domesticorumque. Custodia opum autem consistit in eo, ut quantum detur, bene definiatur et ratio habita domesticorum et ministrorum in eo, ut res bene instituantur. Ne autem eius secretum divulges aut eius mandato inobediens sis, nam si

1) Sed in codice Lugl. signum 'Teschdidi nomen habet, ut boni verti possit.

eius secretum divulgas, ab eius perfidia securus esse non potes et si eius mandato inobsoquens es, eius pectus ira accendis. Tum quoque cave, ne laeta sis, quum ipse moestus est, et (fuge) tristitiam, quum ipse laetus est. Prior autem proprietas cohaeret cum eo, quod minus, quam debemus, facimus, posterior cum eo, quod vitam turbamus. Magni cum semper habe, ut honore te adficiat! Quam maxime cum eo consentias, ut te benignissime tractet. Scias autem, desiderio tuo ab eo te non potituram esse, nisi eius voluntatem tuae, eiusque cupiditatem in eo, quod cupis aut nolis, tuae praeferas. Deus autem efficiat, ut rectum eligas!') His verbis finitis deducta honorificum apud eum occupavit locum. Septem post eam regnantes in regione Jemen reges ex ea nati sunt. Abu-Ohbaidas ما دراك ita enunciavit, ut ك masculini generis sit; verba autem Al-nabeghaho Aldsojani tribuens Ihzamum ben-Schahbar regis Alnohmani cubicularium hoc versu interroganti, quae nam regis aegroti conditio esset. Sic quoque in Kamusi opere legitur.

۱۳ مَا لِي ذَنْبٌ إِلَّا ذَنْبُ طَحْر

13. Non est mihi crimen praeter crimen Zohrae.

طَحْر et طَحْر (Zahr et Zohr) vox declinabilis et indeclinabilis nomen filiae Lokmani est.²⁾ Lokmanus cum filio suo Lokaimo praedatum profectus multis camelis potitus erat. Lokaimus quum ante Lokmanum domum reversus esset, Zohra unum ex eius camelis mactavit, ut patri cibum pararet. Lokmanus, qui odium in Lokaimum conceperat, quod aut ipsum domum venerat, filiae alapas duxit. Haec autem iniusta poena in proverbii consuetudinem venit et verba in eum dicuntur, qui pro beneficio noxa adficitur. Dixit Chaffafus ben-Nodbah:

1) Adhortationes hae leguntur quoque in Chrestomathia mea nova p. ۹۳ sq.

2) In Kamusi opere eam Lokmani sororem fuisse legimus.

وَعَبَّاسٍ يُدِبُّ لِي الْمَنَآيَا وَمَا أَذْنَبْتُ إِلَّا ذَنْبَ صُحَيْرٍ

,Et quot austeri mihi mortes excitant, dum nullum crimen comisi, nisi crimen Zohrae.“

Metrum Wafir est. p. 204.

۱۴ مُحْسِنَةً وَصِيْلِي

14. Benefacientem (te video); effunde igitur, o femina!

Mulier e viri cuiusdam vase in suum vas cibum effudit et viri adventu attonita rursus e suo vase in viri vas evacuavit et illi interroganti, quid ageret, respondit: Effundo. Tum vir ista verba, quae in proverbium venerunt, dixit. De viro adhibetur, qui opus facit rectum, ita ut a nobis probetur. Vox autem مُحْسِنَةً et nominativi et accusativi casum admittit. Si nominativi casum ponis انت; sin autem accusativi casum admittis, اراك video te supplendum est. conf. Dj. s. v. عَيْل

۱۵ مِنْ حَظِّكَ نَفَاقٌ اِيْمَكَ

15. Fortunae tuae tribuendum est, quod virgo tua innupta in matrimonium poscitur.

Scholion proverbium sic explicavit: اى مما وحب الله لك من الجِد ان لا تمور عليك ايمك ويروى هذا فى الحديث, Id est: Fortunae tuae, quam Deo debes, tribuendum est, quod virgo tua innupta tibi damno non perit (dum in matrimonium non petitur). Et hoc in traditione refertur.

۱۶ مَصِيٍّ مَصِيصًا

16. Suge, o femina!

Narrant, adolescentem ea conditione dactylos edendos dedisse puellae, ut, quamdiu dactylos ederet, sibi, quid vellet, facere permetteretur. At quum timeret, ne dactyli

consumti essent, priusquam sibi satisfacisset, ista verba dixit. Proverbium in mandato, ut totum opus absolvatur, adhibent.

١٧ مَنْ أَضْرِبَ بَعْدَ الْأَمَةِ الْمُعَارَةَ

17. Quemnam verberabo post servam mutuo acceptam?

In eum dicitur, qui tibi contemptui est. Serva mutuo accepta multum verberatur et maximo contemptui est. Suae quisque servae parcat.

١٨ مَا يَعْرِفُ قَطَانَهُ مِنْ لَطَانِهِ

18. Discernere nescit nates suas a fronte sua.

Stupidum designat.

١٩ مَا بِالْدَّارِ شَفَرٌ

19. Non est in domo ullus.

Vocabulum شفر cum Fatha et Dhamnia enunciari potest. Vox nonnisi in negando adhibetur. Sed in versu Dsu-l'Rommahi sine negatione vox reperitur. Dicitur quoque ما بالدار شفرة; voci autem a nonnullis unius significatio tribuitur, dum alii dicunt esse pro ذو شفر crepidine palpebrae instructus, i. e. homo. Sunt, qui dicant, vocis شفر significationem capere esse, ut sensus sit: Non est in domo capiens.

٢٠ مَا بِهَا دُعَوَى

20. Non est in ea (domo) vocans.

In Samachscharii opere ما بالدار, „Non in domo“ legitur.

٢١ مَا بِهَا دَبِّي

21. Non est in ea repens.

Omnes hi loquendi modi nonnisi cum negatione adhibentur. In Samachscharii opere ما بالدار, Non in domo“ legitur.“

٢٢ مَقْتَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ فُكَيْهِ

22. Locus mortis viri inter mandibulas est.

Voci مَقْتَلُ triplicem significationem tribui posse dicunt aut caedis aut loci caedis aut occisoris. Verba autem haec Almofadhdhelus Actsami ben-Zaifi esse dixit cumque, quum mortem appropinquantem sentiret, inter alia haec filiis suis dixisse. In isto autem sermone viginti novem proverbialia, quae diversis in Meidanii opere locis, occurrunt, reperiuntur. In lingua autem mortis causam saepius esse docet proverbium, ut silentium commendetur. Eandem rem plures protulerunt. Sic quidam dixit: رحم الله امرأة أطلق ما بين فكيه, Deus benevolentia sua beet virum, qui id, quod inter manus est, dimittit et id quod inter mandibulas est, retinet.“ Quam pulchre autem Abu-l'Fatach Albosti locutus est versibus sequentibus:

تَكَلَّمْ وَسَدِّدْ مَا اسْتَنْظَعْتَ فَإِنَّمَا كَلَامُكَ حَيٌّ وَأَسْكُوتْ جَمَادُ
فَإِنْ لَمْ تَجِدْ قَوْلًا سَدِيدًا تَقُولُهُ فَصَمْتُكَ مِنْ غَيْرِ السَّيِّدِ سَدَادُ
,,Loquere et bene dirige quod potes, nam sermo tuus est vivus et silentium est inanimata res; sed si verbum rectum non invenis, silentium tuum, dum haud rectum taces, rectum est.“

Metrum Thawil est. c. p. 163.

Hocce iudex Abu-Ahmedes Manzur ben-Mohammed Alherewi imitatus est, dixit enim:

إِذَا كُنْتَ ذَا عِلْمٍ وَمَارَاكَ جَاهِلٌ فَأَعْرِضْ فِي تَرْكِ الْجَوَابِ جَوَابٌ

وَأَنْ لَمْ تُصِبْ فِي الْقَوْلِ فَاسْكُتْ فَإِنَّمَا سُكُوتُكَ عَنْ غَيْرِ الصَّوَابِ صَوَابٌ

„Si scientia polles et tecum ignorans disputando certat, averte te, nam in omissione responsi responsum est, et si in sermone rectum non invenis, tace, nam silentium tuum, dum haud rectum non profers, rectum est.“

Metrum Thawil est. p. 163.

Abu-Sahlus sermonis conditiones hisce verbis indicavit:

أَوْصِيكَ فِي نَظْمِ الْكَلَامِ بِخَمْسَةِ أَنْ كُنْتَ لِلْمَوْصِي الشَّفِيقِ مُطِيعًا

لَا تَغْفُلْ سَبَبَ الْكَلَامِ وَوَقْتَهُ وَالْكَيفَ وَالْأَيَّامَ وَالْمَكَانَ جَمِيعًا

„Quinque res in componendo sermone tibi commendo, suadenti amico obsequium praestare vis. Ne negligas causam sermonis, tempus, quomodo loquaris, quot ver facias et locum sermonis!“

Metrum Camil est. c. p. 213.

٢٣ مَاتَ حَتَفٌ أَنْفَهُ

23. Mortuus est morte nasi sui.

Id est: Non occisus, sed morte naturae, dum extremus vitae spiritus e naso exiit. Legitur quoque حَتَفٌ أَنْفَهُ.

٢٤ مُثَقَّلٌ اسْتَعَانَ بِذَقْنِهِ

24. Onere gravatus a mento suo auxilium petiit.

Altera lectio est بِذَقْنِهِ a lateribus suis. De eo dicitur, qui ab eo, qui auxilium ferre non potest, auxilium petiit. Proverbium a camelo desumptum est, qui onere gravatus, ut surgere non possit, mentum terrae imponit.

٢٥ مَا لَهُ نَسْوَءٌ وَلَا قَتُوبَةٌ وَلَا جَزُورَةٌ

25. Non est ei animal ad genituram destinatum et non animal sella instructum et non animal, ut mactetur, destinatum.

Omnibus opibus caret.

٢٦ مَثَلُ الْجَلِيسِ السَّوِّ كَالْقَبْنِ إِنْ لَمْ يَحْرِقْ

تَوْبِكَ بِشَرِّهِ يُؤْذِيكَ بِدُخَانِهِ

26. Socius pravus similis est fabro ferrario, si scintillis suis vestem tuam non laedit, fumo suo noxam tibi infert.

Huic proverbio verba Muzibi ben-Abi Wakkaz similia sunt: لا تجالس مفتونا فانه لا يخطيك منه احدى خلتين Ne socius sis eius, qui in turbas coniectus (seductus) est, nam unam harum duarum rerum tibi continget aut te decipiet, ut eum sequaris aut te noxa afficiet, antequam eum relinquis. In codicibus Lugd. et Berol. loco vocum إِنْ لَمْ legitur, إلا.

٢٧ مَا أَطْوَلَ سَلَا فُلَانٍ

27. Quam longae sunt secundinae cuiusdam!

Si secundinae longae sunt, tempus, quo ex utero exeunt, longum est et partus difficilis.

٢٨ مَا أَضْيَفَ شَيْءٌ إِلَى شَيْءٍ أَحْسَنُ مِنْ حِلْمٍ

إِلَى عِلْمٍ

28. Non est rei eum re conjunctio pulchrior,
quam mansuetudinis cum doctrina.

٢٩ مَا غَضَبِي عَلَى مَنْ أَمْلَكَ وَمَا غَضَبِي عَلَى

مَنْ لَا أَمْلَكَ

29. Non est ira mea contra eum, qui in potestate mea est, et non est ira mea contra eum, qui in potestate mea non est.

Id est: Si in mea potestate est, me ab eo vindicare possum; nulla igitur irae meae causa est; sin vero in mea potestate non est, ei ira mea noxia non est. Cur igitur ira mihi ipsi damnum infero? Nulla est igitur irae causa. Verba ista Moahwijjaho adscribuntur.

٣٠ مَا يُجْزِرُ فَلَانٌ فِي الْعِمْرِ

30. Non ligatur quidam in sarcina.

Id est: Eius locus occultus non est. Sunt, qui dicant, verbum *حجز* significationem habere “circum stragulum volvere funem, quo constringitur”. Nonnulli contendunt, proverbium de forti adhiberi, qui in itinere, dum hostis impetus timeatur, sub clitellarum stragula se non abscondat. Samachschi.

٣١ مَا تَبْلُ أَحَدَى يَدَيْهِ الْخَرَى

31. Non irrigat una eius manus alteram.
Valde avarus est.

٣٢ مَا لِي بِهَذَا الْأَمْرِ يَدٌ

32. Non est mihi hac in re manus.

Nil valeo hac in re, nil possum. Conf. Kam. Dj.

٣٣ مَا أَبَالِي عَلَى أَيِّ قَتَلٍ رِيَّةٍ وَقَعَ

33. Non curo, in quo latere deciderit.

Et legitur قَطْرِيَّة cum eadem significatione. De eo dicitur, cuius in calamitates incidentis nulla neque misericordiae neque gaudii ratio habetur.

٣٤ مَا أَبَالِي مَا نَهَى مِنْ ضَبِّكَ

34. Non curo, quid lacertae tuae non satis coctum sit.

Non me tangit, sive bonum sive malum tibi accidat. Legitur quoque مَا نَهَوُ et مَا نَصَحُ.

٣٥ مَا فِي بَطْنِهَا نَعْرَةٌ

35. Non est in eius ventre foetus immaturus.

De eo dicitur, qui parum possidet.

٣٦ مَاتَ فُلَانٌ بِبِطْنَتِهِ لَمْ يَتَغَضَّضْ مِنْهَا شَيْءٌ

36. Mortuus est quidam cum impletionem ventris sui, nulla eius diminutione adfectus.

Proverbium Ahmrue ben-Alahz adscribitur. Dixit Abu-Ohbaidus, in rebus religionis proverbium adhiberi i. e. integer e mundo exiit, ut religio detrimentum non ceperit. Fieri potest, ut Ahmrue hunc proverbio sensum tribuerit.

٣٧ مَاتَ رَهْوٌ عَرِيضُ الْبَطَانِ

37. Mortuus est, dum eius cingulum ventris largum erat.

A camelis omnino satiatis in homines translatum pro-

verbum significat, virum tempore, quo mortuus esset, opibus abundasse.

٣٨ مَا أَعْرَفَنِي كَيْفَ دَحَّرَ الظَّهْرَ

38. Quam bene novi, quomodo dorsum vulneretur!

In eum dicitur, qui in medio gentis contumelia te adficit, dum tu maiore contumelia eum laedere potes. Id est: Si voluissem, eadem vel maiore etiam contumelia te adficere potuissem.

٣٩ مَا حَكَّ ظَهْرِي مِثْلَ يَدِي

39. Non ficit tergum meum nisi manus mea.

Nullam in hominibus fiduciam posui.

٤٠ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ تَحْفَظُ أَخَاكَ إِلَّا مِنْ نَفْسِهِ

40. Ab omni re custodis fratrem tuum nisi ab anima (a se ipso).

Ab hominibus fratrem tuum custodire potes, sed quominus sibi ipsi damnum inferat, impedire non potes. De noxa adhibetur, quam homo sibi ipsi infert. Samachsch.

٤١ مُذَكِّبَةٌ تَقَاسُ بِالْجَدَاعِ

41. Equus septem annorum cum trienni confertur.

Vocabulum مذكى equum significat, cui annus unus vel duo anni post dentitionem praeterlapsi sunt, quo aetatis tempore molestiis ferendis aptissimus est. In eum dicitur, qui magnum cum parvo comparat.

٤٢ أَمِيلَنِي فَوْاقَ نَائَةِ

42. Moram mihi concede per temporis spatium,
quo lac in cameli uber vacuum iterum redit!

Hoc parvum temporis spatium significat, nempe usque ad tempus, quo iterum camela mulgetur. In codice Berolin. post proverbium 110 legitur مهلا فوانى ناقة cum eodem sensu.

٢٣ مَا أَرْخَصَ لِلْجَمَلِ لَوْ لَا الْهَيْمَةُ

43. Quam vile cameli pretium est, nisi felis esset

Vir camelum, quem amiserat, se drachmac pretio venditum esse iuraverat. Postea quum cum iuramenti poeniteret, felem ad camelum appendens dixit, se animalia nonnisi coniuncta vendere, ut cameli pretium una drachma esset, felis autem mille drachmae essent. Quae res in causa erat, cur homines ista verba dicerent. Significant autem, unam rem pretiosam cum altera vili coniunctam esse.

٢٤ مَا بَقِيَ مِنْهُ إِلَّا قَدْرُ ظَمَى الْخِمَارِ

44. Non restat ex eo nisi quantitas sitis asini.

Asini sitis brevissima est, aqua enim diu carere non potest. Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium ad Merwanum ben-Alhacim referri. Eum tempore belli civilis dixisse: الآن حين نفد عمرى فلم يبق الا قدر ظمء الخمار صرت اضرب للجيش Nunc quum vita mea iam periit, ut non restet nisi quantitas sitis asini iam unam partem exercitus per alteram profligo.“

٢٥ مَا بِالْعَبِيرِ مِنْ قِمَاصٍ

45. Non est in asino saltus.

Vox قِمَاص cum vocali Kesre aut Dhamma enunciatur, sed prius praestat. De eo dicitur, cui nil roboris restat, ut se movere non valeat. Samachs. In Kamusi opere

legimus, proverbium quoque adhiberi de eo, qui vilis evaserit, postquam honoratus fuerit.

٤٦ مَا لَهُ عَافِطَةٌ وَلَا نَافِطَةٌ

46. Non est ei ovis aut capra.

Alii voci عَافِطَةٌ servae, voci نَافِطَةٌ ovis significationem tribuunt, alii autem dicunt عَافِطَةٌ significare crepitum ventris emittentem, نَافِطَةٌ sternutantem, utraque autem voce capras designari. Proverbio sensus est: Nulla ei res restat. conf. Kam. Dj.

٤٧ اَلْمَعْرَى تَبْهَى وَلَا تَبْنَى

47. Caprae lacerant et non aedificant.

Abu - Ohbaidus dixit, proverbii originem in eo quaerendam esse, quod caprarum pili tentoriis faciendis non inserviant. Caprarum autem possessoribus tentoria habitantibus accidere, ut caprae in tentoria adscendant eaque dilacerent. conf. Djeuh. s. v. بَهَى. In eum dicitur proverbium, qui res corrumpit et non reparat. Sunt autem, qui dicant, vocem تَبْهَى in proverbio significationem pulchritudine privat aut vacuam reddit aut amplam reddit lacerando habere posse.

٤٨ مَلْحٌ عَلَى رُكْبَتِهِ

48. Sal eius super genu suo.

Proverbium hoc in eum dicitur, qui pronus in iram est et prava indole praeditus, quemadmodum sal in hominis genu mox dispergitur. Alii voci ملح lactis significationem tribuunt, id quod Meidanio optimum videtur, ut proverbii sensus sit: „Non custodit uxores suas et non observat officium“, quemadmodum nemo in genu suo lac conservare potest. Ebu-Alahrabijs autem

dixit, proverbium significare: *Parum fidei in eo est.*
 Abu-Säihdus denique putavit, in proverbio hunc esse sensum:
 Sal eius existit, quamdiu apud te sedet, sed quum surgit,
 dispergitur. Miscinus Daremita in uxorem suam dixit:

لَا تَلْمِهَا إِنَّهَا مِنْ أُمَّةٍ مِلْحُهَا مَوْضُوعَةٌ فَوْقَ الْكُرْبِ
 كَشْمُوسٍ الْخَيْلِ يَبِيدُ شَعْبَهَا كُلَّمَا قَبِلَ لَهَا حَاكٍ وَهَبَ

„Ne eam vituperes, nam ex familia oriunda est, cuius sal
 super genibus positum est, ut sternax equa, cuius inobe-
 dientia apparet, quotiescunque ei dicis: *Haci et Hab'*).

Metrum Raml est. c. p. 237.

٤٩ مَا يَعْرِفُ قَبِيلًا مِنْ دَبِيرٍ

49. Discernere non potest filium, quod inter nendum
 antrosum ducitur, a filo, quod retro trahitur.

Alazmäibus autem hoc cum modo, quo aures ovium
 findantur, مقابلة et مدابة dicto cohaerere putat. conf.
 Dj. s. دبر.

٥٠ مَا يَعْرِفُ هَرًّا مِنْ بَرٍّ

50. Discernere non potest vocationem ovium a
 propulsione.

Ebn-Alahrabi dicit, vocem هَرٍّ ad vocationem
 ovium, بَرٍّ propulsionem significare. Alii dicunt, هَرٍّ
 nomen esse derivatum a هَرَرْتِه abhorruī ab eo et بَرٍّ
 a بَرَرْتِه amavi eum, ut sensus sit. Non dignoscit
 eum, qui ipsum recusat, ab eo, qui eum benigne tractat.
 Dixit autem Chaledus ben Celsum, هَرٍّ esse felem et بَرٍّ

1) Legitur quoque هَال. Utraque voce equi increpantur.

murem, ut proverbii sensus sit: Felem a mure non dignoscit. Ex Abu-Ohbaidali denique sententia vox *الهر* cum *هرهرة* *بر* autem cum *بربرة* cohaeret, ut sic proverbium intelligendum sit: Non discernit vocem ovium a voce caprarum. Summa autem hominis ignorantia designatur. conf. Kam. et Dj. Legi quoque dixit Samachscharius: ما هر من بر

ا٥ مَا لَهُ هَلَعٌ وَلَا هَلَعَةٌ

51. Non hoëdus aut capella ei est.

Nil possidet. conf. Dj.

ا٥٢ مَا لَهُ هَارِبٌ وَلَا قَارِبٌ

52. Non est ei aut fugiens aut appropinquans,

Alazmäihus hunc verborum sensum esse dicit: Neque fugiens ab eo, neque appropinquans ad eum ei est. Alchalilus autem voci *قارب* noctu petentis aquam significationemtribuendam esse censuit, ut proverbii sensus sit: Neque recedens ad eam ei est i. e. Nullam rem possidet.

ا٥٣ مَا لَهُ سُمْ وَلَا حُمْ

53. Nulla in eo omnino spes est.

Utraque proverbii vox *سُم* et *حُم* cum Fatha, ut nomina actionis sint, aut cum Dhamma, ut nomina sint, enunciatur. Sed de vera utriusque vocis significatione interpretes inter se non consentiunt. Alferräus dixit, utramque vocemspem significare, ut proverbii sensus sit: Nemo in eo spem ponit. Meidanius autem dixit, utriusque vocis significationem a loquendi modo: *سميت سمك* et *سميت حمك*, quod idem sit quam *قصدت قصدك*, Idem propositum habui sumendam esse i.e. Quum in te nil boni sit, nemo te adit. In Kamusi opere proverbium sic legitur: ما له حم ولا سم. Auctor

dixit, fortasse verborum sensum esse: Neque parum neque multum ei est. In Djeuharii opere sic legimus: ما له سم ولا حر غيرك

٥٤ مَا لَهُ حَبْضٌ وَلَا نَبْضٌ

54. Non est ei vox et non motus arteriae.

Multa de vocibus حبض et نبض dissensio est. Abu-Ahmruus priori soni, vocis, posteriori motus arteriae significationem tribuit. Alazmäihus dicit, se nescire, quaeenam vocabuli حبض significatio sit. Legitur quoque sic proverbium: ما له نبض ولا حبض ut utraque vox motum significet. Alii alio modo voces explicant.

٥٥ مَا لَهُ حَانَّةٌ وَلَا أُنَّةٌ

55. Non est ei camela et non ovis.

٥٦ مَا لَهُ سَبَدٌ وَلَا لَبَدٌ

56. Non est ei crinis et non lana.

Id est: Ob magnam paupertatem. Alii dicunt, esse pro سبد و ذو لبد ut equi, cameli, boves ovesque significantur. Samachschi.

٥٧ مَا لَهُ قَدْعَمَلَةٌ وَلَا قَرْطَعِبَةٌ

57. Non est ei res pauca.

Abu-Ohbaidus dixit, omnes istos loquendi modos significationem verbis aptam initio habuisse, tum in proverbialem transiisse. Quod vero attinet ad voces سَعْنَةٌ, قَدْعَمَلَةٌ, قَرْطَعِبَةٌ et مَعْنَةٌ, se earum originem nescire confessus est. Abu-Ahmruus dixit, رجل قَدْعَلٌ, esse virum vilem, contemptum et dixit Abu-Saidus, قَدْعَمَلَةٌ, esse mulierem parvam, despectam. Dixit autem Alsaji-

dahus, vocem istam significare rem paucam ex gr. granum et cum hoc cohaerere formulam: لا تعط فلانا قد علمة, „Ne des cuidam granum“ ut proverbii sensus sit: „Non est ei res paucā“, vocem enim قرطعة alteri similem significationem habere. In Samachscharii opere tanquam duo proverbia scripta sunt verba. Voci قد علمة rei parvae ut granorum, voci قرطعة panni laceri significatio tribuitur.

٥٨ مَا لَهُ سَعْنَةٌ وَلَا مَعْنَةٌ

58. Non est ei cibus multus et non cibus paucus.

Vario modo proverbii vocabula interpretati sunt. Allihjanius dixit, vocabulum سَعْنَةٌ idem esse ac ودك adeps, Ebn-Alahrabius autem ei multitudinis cibi aliusve rei significationem, et voci مَعْنَةٌ paucitatis cibi aliusve rei tribuit. Sensus igitur proverbii est: Ei neque multum neque paucum est. conf. Kam.

٥٩ مَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْأَرْوَى وَالنَّعَامِ

59. Non congregantur ibices et struthiocameli.

Sic dicitur, quoniam caprae montanae in montium cacumiribus, struthiocameli in campis degunt. De rebus multum diversis proverbium adhibetur. Alter proverbii legendi modus est: مَا يَجْمَعُ الْأَرْوَى وَالنَّعَامِ i. e. Quomodo bonus et malus societatem ineunt?

٦٠ مَا نَهْوُ الضَّبَّ وَمَا نَضَجَ

60. Neque cruda neque benecocta est lacerta.

De eo adhibetur, qui incertus neque rem bene tractat, neque cam relinquit.

٦١ مَا هُوَ إِلَّا ضَبٌّ كُدِّيَّةٌ

61. Non est is nisi lacerta terrae durae.

Legitur quoque كَلْدَةُ صَب cum eadem significatione. Quum lacerta in terra dura, quae effodi non possit, non capiatur, proverbium hominem designat, in quem nemo potestatem habet.

٦٢ مَاتَ فُلَانٌ كَمَدَ لَحْبَارَى

62. Mortuus est quidam tristitiâ otidis.

Conf. C. XXII, 232.

٦٣ مَرَّتْ بِهِمُ الْجَمَاءُ الْغَفِيرُ

63. Transii ad eos tanquam clypeum caput tegentem.

Grammaticus Sibawaihi appellatus dixit, الْجَمَاءُ nomen esse, quod tanquam infinitivus poneretur. Accusativi locum habere ut vox العَرَكَ in hoc hemistichio metri Wafir (conf. p. 204.) «Et eos (camelos) ad aquationem adire sivit et eos non repulit». Alius quidam dixit, vocem الْجَمَاءُ idem significare quam vox الْبَيْضَةُ nempe galeam capitis, quod acquabilis جَمَاءُ sit i. e. in latere capitis prominentes partes non habeat. Adiectivum autem غَفِيرُ eum apposuisse, quod caput tegat. Dicitur في هذا الامر الْجَمَاءُ hem. in hac re clypeus caput tegens sunt i. e. omnes. Ebn-Alahrabius versum sequentem citavit:

صَغِيرُهُمْ وَكَبْلُهُمْ سَوَاءٌ هُمُ الْجَمَاءُ فِي اللَّوَمِ الْغَفِيرِ

»Parvus eorum et senex eorum aequalis est. Ii in villitate galea tegens sunt i. e. omnes« Metrum Wafir est. p. 204. Dicitur quoque جَاوَا جَمَا غَفِيرَا »Omnes (multi) venerunt«. De quibus vocibus, quae diversissimo modo enunciantur, conf. Lexic m. s. v. غَفِيرُ et Kam. s. غَفَرُ

٦٤ مَا بِهِ قَلْبُهُ

64. Non est in eo vitium.

Vocem قلبه cohaerere censent cum morbo cordis, quo eodem die camelus moritur.

٦٥ مَا جَعَلَ الْعَبْدُ كَرِيهًا

65. Non collocatus est servus ut ipsius dominus.

Verba haec Rabiaho ben-Djerad Alaslami adscribuntur. Causam eorum hanc fuisse narrant. Alkahkahus ben-Mahbad ben-Sorarah ben-Ohdos ben-Said ben-Ahbd-Allah ben-Darem et Chaledus ben-Ribih ben-Silm ben-Djandal ben-Nahschal ad Actsamum ben-Zaifi venerant disceptantes, quis nobilior esset, pignore centum camelorum, quos nobilior acciperet, posito. Actsamus dicens: سفيهان يريدان الشر »Duo stulti malum volentes« eos ab ista re dehortatus est et quum nolent, retentis pignoris camelis eos ad Rabiahum ben-Djerad, qui litem dirimeret, misit dicens: قتل أرضا »Occidit terram is, qui eam noscit et terra eum occidit, qui eam haud noscit«. Primum Kahkahus interrogatus, quid proferret, dixit: Ego sum filius Mahbedi ben-Sorarah et mater mea filia Dhirari est. Ex patruis decem et ex avunculis meis decem principatum gesserunt et hic est arcus patru mei, quem pro Arabibus pignori dedit. Avus autem meus Sorarahus tres reges in clientelam recepit unum contra alterum protegens. Tum Chaledus interrogatus, quid proferret, dixit: Ego sum filius Ebn-Malici ben-Ribih ben-Silm, matre autem utor Kardaah filia Mendusi. Quae quum audivisset Rabiahus Kahkahum victorem pronuntiavit. Chaledus autem dixit: Num Ebn-Mahbadum ben-Sorarah parem Ebn-Silmo ben-Djendal facis? Respondit Rabiahus: Non par habitus est servus domino suo.

٦٦ مَا نَلْتَقِي إِلَّا عَنْ عَفْرِ

66. Non occurrimus nisi post mensis spatium

Vocabulum عَفْر ad temporis spatium maius, mensis aut duorum mensium definiendum adhibetur.

٦٧ مَا يَوْمُ حَلِيمَةَ بِسِرِّ

67. Non est dies Halimae secretum.

In omni re manifesta et nota adhibetur conf. C. XVIII 222. Alibd-Alrahmanus patrem suum Alnofadhdhelum sic rem retulisse narravit: Quum Almondsirus ben-Mäi-ssema in expeditionem ipsi fatalem suos educeret, Alharitsus ben-Djebelah natu maior rex Ghassani eum metuebat. Erat in exercitu Almondsiri vir e gente Banu-Hanifah, Schamrus ben-Ahmru appellatus, cuius mater e gente Ghassan oriunda erat, qui cum exercitu exierat, ut ad Alharitsum transiret. Hic igitur Alharitso dixit, Almondsiri exercitum numerosiorem esse, quam ut ei resisteret. Qua de causa Alharitsus centum viros e suo exercitu fortissimos elegit et ad Almondsiri exercitum proficisci iussit, qui ei nuntiarent, se quod ei deberet solvere paratum esse, et si hostium exercitus incuriae se traderet, ut subito in regem impetum facerent, iis imperavit. Filiam autem suam Halimam puellam pulcherrimam singulos odoramento imbuere iussit. Dum autem mandatum filia perficiebat, strenuus adolescens Lebidus ben-Ahmru appellatus, ei oscula dedit. Qua de re quum puella apud patrem questus esset, is eam tacere iussit, in isto enim adolescente summam se fiduciam habere. Mandato autem isti centum iuvenes ita satisfaciebant, ut rex occideretur. Abul'Haitsamus autem narravit, Arabes Balkisam appellare Halimam. Alnabeghahus gladios describens istius diei mentionem fecit:

نُخَيْرَ مِنْ أَزْمَانِ يَوْمَ حَلِيمَةَ إِلَى الْيَوْمِ قَدْ جَرَيْنَ كُلَّ التَّجَارِبِ

تَقْدُّ السَّلْمُوْقِي الْمَضَاعِفَ نَسْجَهُ وَيُوقِدْنَ بِالصُّفَاحِ نَارَ الْكِبَاحِبِ

»Electi sunt (prachabiti sunt) a temporibus diei Halimae usque ad hunc diem omni experientiâ probati, diffundunt loricam Salukiticam dupliciter textam, et in lapidum tabula scintillas volantes eliciunt«. Metrum Thawil est p. 161.

٦٨ مَا أَرْزَمَتْ أُمُّ حَائِلٍ

68. Quamdiu sonum edit mater pulli camelini recens nati.

Id est: semper. conf. Kam. Dj.

٦٩ مَا يَلْقَى الشَّجِي مِنْ الْخَلِي

69. Quod accipit anxius a curis vacuo.

Nullum solatium vel auxilium adfert, quod ille aliorum curis vacuus est. Vox الشَّجِي sine Teschdido effertur. Qui autem cum Teschdido vocem enunciant, ei formam فَعِيل esse statuunt. conf. C. XXVI, 43 et Harir ٩٥.

٧٠ مَا أَمَرَ الْعَدْرَاءُ فِي نَوَى الْقَوْمِ

70. Non attinet virginis res ad gentis propositum. De rebus publicis cum feminis non est consultandum.

٧١ مَا يُنْدِي الْوَتَرُ

71. Uvidam non reddit chordam.

٧٢ مَا يُنْدِي الرِّضْفَةُ

72. Uvidum non reddit lapidem candentem.

٧٣ مَا يُنْدِي صَفَانَةُ

73. Uvidam non reddit petram suam.

Omnia haec hominis avaritiam designant. Lapid. candenti carnes assandae imponuntur. Parum est, quod lapidem candentem uvidum tantum reddit. In codice Lugd. ما تندى صفاته legitur.

۷۴ مَا فِي سَنَامِهَا هُنَانَةٌ

74. Non est in eius (camelae) gibbo adeps.

De eo dicitur, apud quem nil boni est.

۷۵ مَا كُلُّ عَوْرَةٍ نَصَابُ

75. Non omnis locus nudus attingitur.

Id est: Non omnis locus nudus et haud custoditus talis est, ut per eum in hostium terram intres.

۷۶ مَا أَنْتَ بِحَيَّةٍ وَلَا سَيَّةٍ

76. Tu neque benefaciens neque malefaciens es.

Simili modo dicitur: فلان لا حياء ولا ساء. Fieri autem potest, ut voces proverbii a حياء, qua voce camelus increpatur et a ساء, qua voce asinus increpatur, derivatae sint. Id est: Quum sit decrepitus et robore destitutus, eos increpare non potest.

۷۷ مَا أَنْتَ بِعَلَقٍ مَضْنَةٍ

77. Tu non es res pretiosa.

Id est: Neque res, cui animus adhaeret neque cui parceretur, quum vilis sit. conf. Kam. Dj. s. v. ضن

۷۸ مَا يَرَوِي غُلَّتَهُ بِالْمُضِيحِ

78. Non exstinguitur eius sitis vehemens lacte aqua mixto.

In eum dicitur, cuius noxa parva re non reparatur.

٧٩ مَا كُلُّ رَامِي غَرَضٍ يُصِيبُ

79. Non omnis iaculans scopum ferit.

Proverbio hoc Arabes de spe frustrata se consolari solent.

٨٠ مَا هَذَا الْبَرِّ الطَّارِقُ

80. Quae est haec beneficentia noctu veniens?

In beneficium dicitur, quod ab homine prodians pro novo habetur. Loco vocis طارق «noctu veniens» legitur طارف «novus».

٨١ مِنْ قَرِيبٍ يَشْبَهُ الْعَبْدَ الْأَمَةَ

81. Modo non similis est servus servae.

Non multum discriminis inter eos est. In duos vehementer similes adhibetur.

٨٢ مِنْ قَدَمٍ مَا كَذَبَ النَّاسُ

82. Diu est, quod homines mentiti sunt.

Mendacium non est res nova, sed diu ab hominibus adhibitum erat.

٨٣ مَا لَهُ رَوَاءٌ وَلَا شَاهِدٌ

83. Non est ei pulchritudo corporis et lingua.

Neque corporis pulchri aspectu neque sermone se commendat.

٨٤ مَنْ حَدَّثَ نَفْسَهُ بِطُولِ الْبَقَاءِ فَلْيُؤْطِنْ نَفْسَهُ
عَلَى الْمَصَائِبِ

84. Qui animae suae existentiam longam promittit,
is animam suam calamitatibus adsuescat !

Verba haec Ahbd-Alrahmano filio Abu-Becri Alziddik
adscribuntur. In Samachscharii opere loco vocis الْمَصَائِبِ
legitur الْمَرَارِىْ eadem cum significatione.

- ٨٥ مَنْ لَمَّ يَأْسَ عَلَى مَا فَاتَهُ أَرَأَحَ نَفْسَهُ
85. Qui tristis non est ob rem, quae ipsum fugit,
is animam suam tranquillam reddit.

Sunt Actsami ben-Zaifi verba, quae hominem monent,
ut in rebus adversis tristitiam abiiciat.

٨٦ مَا أَشْبَهَ اللَّيْلَةَ بِالْبَارِحَةِ

86. Quam similis est haec nox praeteritae nocti!

Proverbium significat rerum duarum similitudinem et
maxime in malam partem adhibetur. Alhasanus proverbium
hoc in quodam sermone adhibuit hunc versum dicens:

كُلُّهُمْ أَرَوْغٌ مِنْ تَعَلَبٍ مَا أَشْبَهَ اللَّيْلَةَ بِالْبَارِحَةِ

- „Omnes isti astutiores quam vulpes sunt. Quam similis
est haec nox praeteritae!“ Metrum Raml est p. 237.

٨٧ أَمْرٌ بِخَلِيلِهِ

87. Vir per amicum suum.

Ex amico, quo utitur, viri conditio cognoscitur. Verba
haec, quae Mohammedis esse dicuntur, nonnisi in codice Be-
rolin. et Pocock. hoc loco leguntur.

٨٨ مَلِكٌ ذَا أَيْرٍ أَمْرَهُ

88. Fac, ut possessor rei rem suam possideat!

Id est: Omnis res dominum suum spectat. In cura, quam vir in opes suas impendit, adhibetur.

٨٩ مَا أَبَالِيهِ عِبَكَةَ

89. Non curo eum minima cura.

Vox عِبَكَةَ est parva pars, butyri in utre remanens, quae vilem et despectam rem designat. Accusativus عِبَكَةَ locum vocis بَالِي tenet, nam verbum بَالِي duplicem accusativum regit. Similis hic est loquendi modus alteri: ضَرْبُهُ سَوَاطٍ, ut sensus sit Percussit eam percutiendo flagello usus.

٩٠ مَا عِنْدَهُ مَا يَنْدِي الرِّضْفَةُ

90. Non est aquid eum, quod lapidem candentem madefacit.

Conf. prov. 67. Alazmäibus dixit: Homines, quum ollam non habeant, vas e cutibus sibi parare solent, in quo iniecto lapide candente res coquunt. In avarum, qui nullam rem dat, adhibetur, In Samachscharii opere ما يَيْمِلُ الرِّضْفَةَ, „Non madefacit lapidem candentem“ legitur.

٩١ أَمْرَحَ وَأَدِيكَ وَأَجَنَى حَلَبَ

91. Pabulo abundat vallis tua et eius plantae Hollab fructus ferunt.

Vox حَلَبَ (Hollab) plantae nomen est in campo nascentis, quae per terrae superficiem se expandit semper virens. Inde dicitur حَلَبَ تَيْسٍ, hircus plantae Hollab

i. e. cam amans. In virum dicitur opibus abundantem, cuius conditio pulchra est. In Samachscharii et Scharaf-Aldini opere واديه eius vallis legitur.

٩٢ مَرَعَى وَلَا كَأَلْسَعَدَان

92. Pratum est; sed non ut planta Sahdan.

Planta Sahdan in campis crescens optimum camelorum pabulum est. De re bona dicitur, quae alteri bonitate inferior est. Verba autem ista Chansac filiae Ahmrui ben-Alscharid tribuuntur. Causam hanc fuisse tradunt: Quum Chansa a nundinis reverteretur, homines ad Hindam filiam Ahtbahi ben-Rabiah congregatos invenit, quibus elegias in familiam pronuntiabat. Ad eam propius accedens interrogavit, quanam causa ploratus esset? Respondit: Principes gentis Modhar deploro. Rogavit igitur, ut et ipsi versus repeteret. Cecinit igitur hosce versus:

أَبْكِي عُمُودَ الْأَبْطَاحِينَ كَلْبِهِمَا وَمَا نَعَهَا مِنْ كُلِّ بَاغٍ يُرِيدُهَا
أَلَى عَتَبَةِ الْفَيْصِاصِ وَجَحِكِ قَاعَلَمِي وَشَيْبَةَ وَحَلَامِي الدِّمَارِ وَلِيدُهَا
أُولَئِكَ أَهْلُ الْعِزِّ مِنْ آلِ غَالِبٍ وَلِلْمَجْدِ يَوْمَ حَبْنٍ عَدَدٌ عَدِيدُهَا

Deploro columnam utriusque alvei et eius defendentem ab omni expetenti, qui eum cupit, patrem meum Ahtbahum exundantem (beneficiis), vach tibi! et scias o femina! et Schaibaham, cuius filius tutor sui iuris erat. Hi erant dignitate praediti inter gentem vincentem et laudi est dies, quando eius numerus numeratur.

Metrum Thawil est. p. 161.

Quibus auditis ista proverbii verba dixit et versus recitavit sequentes:

أَبْكِي أَبَا عَمْرٍو بِعَيْنٍ غَزِيرَةٍ قَلِيلٍ إِذَا تَغَفَّى الْعُيُونُ رَقُودَهَا
وَصَاحِرًا وَمِنْ ذَا مِثْلِ صَاحِرٍ إِذَا بَدَا بِسَامِيَّةِ الْأَبْطَالِ قُبَا يَقُودَهَا

„Deploro Abu-Ahmruum oculo lacrynis abundante, parum dormiente, quando oculi dormitant et Zachrum et quis est Zachro similis? quando apparet cum strenuis altis dux eos ducens“. Metrum Thawil est. p. 161.

Almofadhdhelus autem ista verba feminae Thajjitae tribuit, quae vidua ab Ahmru-l'Kaiso ben-Hodjr Alcendi in matrimonium ducta et ab eodem rogata, quomodo ipsi novus maritus placeret, ista verba dixerit significatura eum bonum esse, sed priorem meliorem fuisse. Samachscharius dixit, proverbium de benefico, qui in beneficiis modum teneat et ad summum finem non tendat, adhiberi. Vocabulo مرعى aut nominativi aut accusativi casus tribui potest. conf. Kam. Djeuh. s. v. سعد

٩٣ أَمَّا بَيْنِي وَبَيْنَكَ شَقُّ الْاَيْلَمَةِ

93. Opes inter nos diffissio oleris Ailamah.

In hoc proverbio voci شق aut accusativi aut nominativi casus tribui potest. Legitur quoque الابلمة. In priore nominis actionis forma est, ut sic explicetur: المال بيني in posteriore modo praedicati construitur, ut sic explicanda sit: وبينك مشقوق شق الابلمة. conf. Scharaf-Aldin., Samachscharius et Kam. D. s. v. بلم

٩٤ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ الْخَامَةِ مِنَ الزَّرْعِ يَفِيئُهَا
الرَّيْحُ مَرَّةً هَهُنَا وَمَرَّةً هَهُنَا وَمَثَلُ الْكَافِرِ
مَثَلُ الْأَرْضِ الْمَجْدِبَةِ عَلَى الْأَرْضِ حَتَّى يَكُونَ
أَجْعَافُهَا مَرَّةً

94. Similitudo credentis (Mohamedani) est similitudo mollis segetis, quam ventus modo huc modo illuc inclinare facit et similitudo increduli est similitudo arboris pinus firmae super terra, quae una vice evellitur.

Loco vocis يَفِيئُهَا in codice Lugdun. et in Djeuharii opere تَمِيلُهَا legitur. Verba sunt Mohammedis Arabum principis. Dixit Abu-Ohbaidahus, Mohammedanum cum ista planta comparatum esse, quoniam in se, familia, liberis et opibus adfligatur, incredulum vero usque ad mortem detrimentum non capere, et si detrimentum capiat, huiusce rei mercedis participem non fieri. Mortem autem eius, quippe quum peccatis suis onustus Deo occurrat, cum ista arboris evulsione comparatam esse.

٩٥ مَرَى وَلَا أَكُولَةَ

95. Pratum et non est ovis ad saginam separata.

In divitem dicitur, cuius opibus nemo fruitur.

٩٦ أَمَرَعَتْ فَأَنْزِلْ

96. In locum pabulo abundantem venisti, descende igitur!

Legitur quoque اعشبت فانزل »Herbas invenisti, descende!« Sensus est: Quod tibi opus est, attigisti, quiesce igitur! Simile est proverbium C. XVIII, 169. conf. Samachs.

٩٧ مَا ضَرَّ نَائِي شَوْلَهَا أَلْعَلَّقَ أَنْ تَرِدَ أَمَاءَ بِمَاءِ
أَوْثَقَ

97. Non nocuit camelae meae annosae paucae

aquae quantitas ad eam appensa. Quod ad aquam venis cum aqua, fiducia dignius est.

De re adhibetur tibi innoxia, si eam tecum portas, quae tempore necessitatis utilitatem tibi adfert. conf. C. I, 129.

٩٨ مَاءٌ وَلَا كَصَدَاءِ

98. Aqua est; sed non aqua putei Zadda appellati.

Huiusce putei, qui etiam صَدَاءٌ appellatur, aqua optima fuisse dicitur. Dixit Dherarus Sahdita:

وَأَيُّ وَتَهْيَايَ بِزَيْنَبَ كَالَّذِي يُطَالِبُ مِنْ أَحْوَاصِ صَدَاءٍ مَشْرَبًا

„Ego cum amore vehemente meo, quo Sainabam amplector, similis sum ei, qui e cisternis putei Zadda potum petit.“

Metrum Thawil est. p. 161. conf. prov. 92.

٩٩ الْمَاءُ مَلِكٌ أَمْرِي

99. Aqua est id, quo res mea subsistit.

In meo codice امرى vir legitur. Legitur quoque ملك الامر i. e. Id, quo res substitit. Nec non legitur ملك امره „Res eius continet“ Samachs. Scharaf-Aldin. De re dicitur, qua altera subsistit. Hoc proverbium Abu-Saidus retulit.

١٠٠ مَا أَقُومُ بِسَبِيلِ تَلْعَتِكَ

100. Non sto in torrente collis tui.

Id est: Tibi resistere non possum, i. e. satyra et contumeliis te laedere non possum.

١٠١ مَا أَنْتَ بِلَحْمَةٍ وَلَا سَتَاةٍ

101. Tu neque subtegmen neque stamen telae es.

Nullam utilitatem aliis adferre potes. In Samachscharii opere ما هو „Non is“ legitur.

١.٢ مَا أَنْتَ بِنِيرَةٍ وَلَا حَفَّةٍ

102. Tu neque lignum transversum (quod adhibent in texendo) neque liciatorium es.

Vox حَفَّةٌ verbis القصبات الثلاث „Arundines tres“ in scholiis explicata est. Vox القصبات autem instrumentum, quo textores utuntur, significat. conf. lex. meum. Proverbium in eum dicitur, qui neque prodest neque nocet. In Samachscharii opere ما هو „Non is“ legitur.

١.٣ مَا عَقَالُكَ بِأَنْشُوطَةٍ

103. Non est vinculum tuum nodus facile solvendus.

Id est: Amicitiae et amoris tui vinculum non facile rumpitur. عقال proprie funis est, quo camelus ligatur. Est autem ellipsis in proverbio, quae sic describitur: ما عقد „Non est ligatio vinculi tui ligatio nodi facile solvendi. In Bertheaui libello p. 17. عقاله „Vinculum eius“ legitur

١. مَا بِهَا نَافِخٌ ضِرْمَةٌ

104. Non est in ea (domo) sufflans ligna accensa.

In Samachscharii opere ما بالدار „Non in domo“ legitur. I. e. Nemo in domo est. conf. Kam.

١.٥ مَا عَلَيْهَا خَضَاضٌ

105. Non est super ea parva res ornamenti.

Vocabulo خضاض et خضض conchulae albae, qui-

bus servae se ornant significantur. Omnino non ista femina ornata est.

١.٦ مَا كَفَى حَرْبًا جَانِبَهَا

106. Non sufficit bello is, qui id accendit.

Dixit Abu-Alhaisamus: Qui rem corrumpit, ab eo eius reparatio non exspectatur. Dixit Hodjrus ben-Mahmud:

لَكِنْ فَرَرْتُ حِدَارَ أَمْوَاتٍ مُنْكَفِيًّا وَلَيْسَ مُغْنِي حَرْبٍ عَنْكَ جَانِبَهَا

„Sed fugisti recedens propter mortis timorem et bellum accendens te absente utilitati non est“

Metrum Basith est c. p. 190.

Poeta Djerir proverbii verba versui sequenti inseruit:

فَإِنْ يَدْعُنِي بِأَسْمِ الْبَغِيثِ فَلَمْ يَجِدْ لِيَّيْمًا كَفَى فِي الْحَرْبِ مَا كَانَ جَانِبَهَا

„Et si nomine Albaihts me vocat, non invenit vilem, qui in bello ei rei, quam provocavit, sufficit“.

Metrum Thawil est. c. p. 161.

١.٧ مَحَا السَّيْفُ مَا قَالَ ابْنُ دَارَةَ أَجْمَعَا

107. Delevit gladius omnia Ebn-Darae verba.

Hemistichium metri Thawil est c. l. m. p. 161. Filius Darae (a matre appellatus), cuius nomen Salim erat, ad gentem Banu - Ahbd - Allah ben - Ghathfan pertinebat. Qui quum Somailum unum e gente Banu - Fesarah hoc versu perstrinxisset:

أَبْلَغُ فَرَارَةٍ إِنِّي لَمْ أَصَالِحْهَا حَتَّى يَنْيِكَ زُمَيْلٌ أَمْرٌ دِينَارٍ

„Perfer genti Fesarah nuntium, me cum ea pacem non facturum esse, donec Somailus matrem Dinari futuat“.

Metrum Basith est c. p. 190.

Somailus subito impetu cum occidit dicens:

أَنَا زَمِيلٌ قَاتِلُ ابْنِ دَارَةَ وَرَاحِصُ الْمَخْزَاةِ عَنْ فَرَارَةٍ

»Ego sum Somailus occisor filii Darae et removens ignominiam a gente Fesarah.« Metrum Sarih est. p. 246.

Alcomaitus autem in hoc dixit sequentes versus:

أَبْتُ أُمَّ دِينَارٍ فَأَصْبَحَ فَرْجُهَا حِصَانًا وَقَلْدَتُهَا قَلْبَدٌ قَوْزَعًا
خَذُو الْعَقْلَ إِنْ أَعْطَاكُمْ الْعَقْلَ قَوْمُهَا وَكُونُوا كَمَنْ سِيَمِ الْهَوَانِ وَارْتَعَا
وَلَا تُكْثِرُوا فِيهِ الصَّبَاجَ وَانْهَ مَا السَّيْفُ مَا قَالَ ابْنُ دَارَةَ أَجْمَعَا

»Noluit mater Dinari et pudendum eius pudicum erat et vos torquibus semper manentibus (ignominiae) ornati eratis. Sumite piaculum et estote ut is, qui in contentus pratum dimissus liber incessit in pabuli copia. Et ne multum clamorem tollatis, nam ensis verba omnia filii Darae delevit«. Metrum Thawil est c. p. 161.

Proverbium de timido adhibetur, qui minas profert; sed eas non peragit. Samachschar.

١٠٨ مَازِ رَأْسِكَ وَالسَّيْفِ

108. O Masine! caput tuum et gladium!

Proverbii huius originem talem fuisse Alazmäihus narravit. Vir Masin appellatus captivum fecerat, a quo alius quidam se vindicare volebat. Dixit igitur hic Masino ista verba et quum caput deflecteret, captivum capite truncavit. In explicanda voce مَاز interpretes non consentiunt. Sunt, qui dicant مَاز esse abbreviatum vocis مَازِن, ut ellipsis verbi مَدَّ »extende« statuatur. Alasharius autem dixit, مَاز ex مَازِن, ut littera ي in imperativo abiecta sit, ortum esse. Kamusi auctor putavit, Masinum cum fuisse, qui capite truncaretur.

١٠٩ مَخْشُوبٌ لَا يَنْقُحُ

109. Amputatus (ramus) cuius cortex non detrahitur.

Vox مخشوب significat amputatus de arbore, antequam concinnatur. Dicitur سيف خشيب ensis nondum perfectus et contra politum ensem significant verba. De re proverbium adhibetur, quae incepta sed non recte aptata est.

١٠. مَا تَنْهَضُ رَابَضَتَهُ

110. Non surgit eius praeda cubans.

Altera proverbii lectio est; ما تقوم »non stat«. Vocabulum رابضة praedam iactu occisam significat. Proverbii verba virum rei perficiendae peritum designant.

١١. مَا أَصَبْتُ مِنْهُ أَقَدَ وَلَا مَرِيْشًا

111. Non assecutus sum ab eo sagittam pennis carentem et non pennis instructam.

Legi potest مَرِيْش et مَرِيْش. Neque multum boni neque paucum ab eo accepi. Kamusi auctor id intelligi posse putat de opibus aut de familia.

١٢. مَا لَهُ لَا عُدَّ مِنْ نَفَرِهِ

112. Quid ei? Ne in eorum numero habeatur!

Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium invocationem Dei continere, quae laudis locum teneret, quemadmodum diceretur: »قاتله الله ما أفصحه Pugnet cum eo Deus, quam disertus est!« Dixit Amru-l'Kaisus:

فَقَوَّ لَا تَنْمِي رَمِيَّتُهُ مَا لَهُ لَا عُدَّ مِنْ نَفَرِهِ

»Quod ad eum attinet, praeda ab eo petita a loco suo se non tollit, quid ei est? ne in eorum numero habeatur!

Metrum est Madid. Conf. l. m. p. 181.

Proverbii sensus est: Occidat eum Deus, ut in eorum numero non habeatur.

۱۱۳ مَعَ الْخَوَاطِي سَمَّ صَدَائِبَ

113. Cum errantibus est sagitta feriens scopum.

De eo dicitur, qui saepius errans semel rectum invenit. Abu-l-Haitsamus dixit, primam verbi formam خطئت non recte adhiberi pro quarta اخطأت. Proverbio autem huic aliud, quo vulgus utitur, simile est: رب رمية من غير رام »Interdum iactus est sine iaculatore«. conf. C. X, 62 et 71. Abu-Ohbaidus dixit, avarum interdum donare, proverbii nostri significationem esse.

۱۱۴ مِنْ أَيْنَ تَرْمِي الْأَقْرَعَ تَشَاجِهَ

114. Unde calvum petis, cum vulneras.

De eo dicitur, qui honorem suum vituperanti et laedenti exponit omnino non cavens.

۱۱۵ مَا قُرِعَتْ عَصًا عَلَى عَصَا إِلَّا حَنِ لَهَا قَوْمٌ
وَسَّرَ بِهَا آخَرُونَ

115. Quotiescunque pulsatus fuit baculus baculo, tristitia adfecti sunt alii, alii gaudium perceperunt.

Dicit Abu-Ohbaidus, in mundo rem nullam accidere, in qua homines consentiant. Eandem ob rem, etsi minimi momenti sit, alios tristes alios laetos esse.

۱۱۶ مِثْلَ صَرْخَةِ الْحَبَلَى

116. Instar clamoris vehementis praegnantis.

Altera lectio est صِيحَةٌ لِلْبَلَى cum eadem significatione. Adhibetur in magno clamore, qui tollitur in calamitate vel alia re.

۱۱۷ مَا كَانُوا عِنْدَنَا إِلَّا كَلْفَةً آلَثَّوبِ

117. Non erant apud nos nisi ut involutio vestis.

Despecti erant apud nos.

۱۱۸ مَا عَلَيْهِ فِرَاضٌ

118. Non est super eo vestimentum.

Legitur quoque فِرَاضٌ i. e. Quod abrumpit ab eo oculum eum tegens. Eodem sensu dicitur: «ما عليه طَحْرِبَةٌ» Non est super eo panniculus. conf. Djeuh. De nudo abhibetur.

۱۱۹ مَا ذُقْتُ عَضَاً وَلَا لَمَاجًا وَلَا أَكْمَلًا وَلَا ذَوَاقًا
وَلَا قَضَامًا

119. Non gustavi rem, quae mordetur, rem, quae editur extrema oris parte, rem, quae editur, rem, quae gustatur, rem, quae frangitur.

Id est: nil gustavi et sic quoque dicitur: «ما ذُقْتُ» Non gustavi rem edulem vel عَذُونًا et عَذُونًا ut عَذُونًا et عَذُونًا „Rem, quae comeditur.“

۱۲۰ مَا يَدْرِى أَيْخَرُ أَمْ يَذِيبُ

120. Nescit, utrum crassum relinquat an liquefaciat.

Dixit Alazmäihus, proverbii originem hanc esse. Mulier butyrum coquendo purificans crassum cum tenui miscebat, ut purum non fieret. Taedium autem rei capiens

nesciebat, utrum ollam tolleret, an relinqueret super igne, donec butyrum purificatum esset. In re dubia adhibetur, dum homo haesitat. Dixit poeta:

تَفَرَّقَتْ الْمَخَاضُ عَلَى ابْنِ بَوَّ مَا يَدْرِي أَيُّخْتَرُ أَمْ يُذِيبُ

„Dispersae sunt camelae ad pellem stramine impletam et nescit, utrum crassum relinquat lac an liquefaciat.“

Metrum Wafir est p: 204.

وَكُنْتُمْ كَذَاتِ الْقَدْرِ لَمْ تَدْرِي أَنْ غَلَّتْ أَتَنْزِلُهَا مَدْمُومَةً أَمْ تَذِيبُهَا

„Eratis similes mulieri ollam habenti, quae quum bulliret, nesciebat, utrum eam ab igne removeret vituperata an liquefaceret.“ Metrum Thawil est. p. 161.

١٢١ مَا كُلُّ بَيْضَاءٍ شَكْمَةٌ وَلَا كُلُّ سَوْدَاءٍ تَمْرَةٌ

121. Omne album non est adeps et omne nigrum non est dactylus.

Narrant, Hindam filiam Auhfi ben-Ahmir Dsohlo ben-Tsahlebah nuptam Ahmirum et Schaibanum peperisse, tum mortuo Dsohlo eam Malico ben-Beer ben-Sahd ben-Dhabbah nuptam Dsohlum ben Malic genuisse. Filios autem eius Ahmirum et Schaibanum cum matre inter gentem Banu-Dhabbah vixisse et demum mortuo Malico ad suos rediisse. Hisce duobus autem opes apud patrum Kaisum ben-Tsahlebah appellatum fuisse. Quum ad patrum venientes, illum opes perdidisse viderent, Ahmirum ben-Dsohl in patrum insiliisse et eum strangulare incepisse. Patrum autem dixisse: O fili fratris mei! sine me! فان الشيخ متوأة, et utique senex est interitus“ quae verba in proverbii consuetudinem venerint, tum eum quoque dixisse: ما كل بيضاء شكمة ولا كل سوداء تمرَةٌ Non omne album adeps est et non omne nigrum dactylus“ ut significaret, forma externa cum patri similem esse, non animi natura. Proverbium in suspicione adhibent. Quae verba Samachscharius sic explicavit: يعنى

ان لم اعطك مالك قتلتنى فدمنى اعطك فلا اتوى نفسى
فكف عنه وقال ذلك يريد انك ظننت ان اطلاق مالى يسوغ لك
كما يظن الجاهل ان كل بيضاء شحمة يضرب فى اختلاف اخلاق
Id est: Si tibi opes tuas non do, me
occides; sed sine me, ut tibi (eas) dem, nam me ipsum
non perdam. Tum alter eo abstinuit ista verba dicens,
ut significaret, eum putasse, direptionem opum ipsi licitam
esse, quemadmodum ignorans putet, omne album adipem
esse. Adhibetur proverbium de diversitate naturae et
indolis in hominibus.

١٢٢ مَا أَصَدَّيْتُ لَكَ أَنَا وَلَا أَصْفَرْتُ لَكَ فَنَاءً

122. Non effeci, ut tibi vas inclinatum esset, et
non effeci, ut locus ante habitaculum tuum
vacuus esset.

Nullam rem tibi ingratam peregi i. e. Non abduxi
camelos tuos, ut vasa tua inclinata essent, lacte non im-
pleta et locus ante habitaculum tuum camelis vacuus esset.

١٢٣ مَا أَنتَ بِخَلٍّ وَلَا خَمَرٍ

123. Tu neque acetum neque vinum es.

Dixit Abu-Ohbaidus: Nonnulli vinum ob eius delicias
bonum, acetum vero malum esse habuerunt, alii autem rem
contrariam huic esse dixerunt. Proverbii sensus est: In
te neque bonum neque malum est.

١٢٤ مَا بَيْهَا طَلٌّ وَلَا نَاطِلٌ

124. In ea (domo) neque lac neque vinum est.

Suffixum ها ad دار domum referendum est. Nii boni
in domo est.

١٢٥ مَنَى كَانَ حُكْمُ اللَّهِ فِي كَرَبِ النَّخْلِ

125. Quando fuit Dei sapientia in infima parte ramorum palmae?

Hemistichium metri Thawil est. p. 160. Dixit Abu-Ohbaidus, proverbii verba Djeriro ben-Alchathafi adscribi. Dixerat in eum poeta e gente Ahbd-Alkais hunc versum

أَرَى شَاعِرًا لَا شَاعِرَ الْيَوْمَ مِثْلَهُ جَرِيرًا وَلَكِنْ فِي كَلَيْبٍ تَوَاضَعُ

»Video poetam, non est hodie poeta ei similis, Djerirum, sed in Colaibo est humilitas«. Metrum Thawil est. p. 161.

Respondit Djerirus hisce verbis:

أَقُولُ وَلَمْ أَمْلِكْ بَوَادِرَ دَمْعَتِي مَتَى كَانَ حُكْمُ اللَّهِ فِي كَرْبِ الدَّخِيلِ

»Dixit, et non cohibui lacrymas meas properantes: Quando fuit sapientia Dei in infima parte rami palmae?

Sic dixit, ut significaret, Dei sapientiam non esse in agricolis et palmarum possessoribus, quoniam ditio gentis Ahbd-Alkais palmis abundabat. conf. Djeuh. s. كَرْب. Proverbium de viro adhibetur, qui ad certamen de excellentia provocat isto certamine indignus. Samachsich.

١٣٦ مَا ظَلَمْتُهُ نَقِيرًا وَلَا فَتِيلًا

126. Non iniuste egi contra eum scrobiculo nuclei dactyli et pelle in medio ossis dactyli.

Id est: Nullo modo contra eum iniuste egi.

١٣٧ مَا لَلَّوَانِي كَالْقَلْبَةِ وَلَا لَلَّنَّازُ كَالْتَّعْبَةِ

127. Non sunt rami palmae ut medulla palmae, non lacerta variegata Chonnas appellata ut lacerta venenata Tsoabbah appellata.

Duo proverbia esse videntur, quorum prius unam rem alteri praeferendam esse significat. Vox ٣ — — — — ث Tsoabbah crassam significat lacertam viridi capite, vene-

natam, cuius morsus interdum hominem occidit. Maior est corpore quam lacerta وزغة appellata. Proverbium pesterius significare, unam rem altera leviozem esse, Meidanius adnotavit.

١٢٨ مَا نَقَصَ مِنْ مَالِكَ مَا زَادَ فِي عَقْلِكَ

128. Non est detrimentum in opibus tuis habendum id, quod prudentiae tuae augmento erat.
conf. C. XXIII, 108.

١٢٩ أَمْسَلَتْهُ آخِرُ كَسْبِ الرَّجُلِ

129. Mendicatio postremus viri quaestus est.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi adscribuntur. Praecipit proverbium, ut homo non nisi summa necessitate coactus mendicetur.

١٣٠ مَالُهُ أَحَالَ وَأَجْرَبَ

130. Pecora eius ne concipiant et scabie infecta sint!

Dira hisce verbis imprecantur.

١٣١ مَثَلُ الْعَالِمِ كَالْحَمَةِ يَأْتِيهَا الْبُعْدَاءُ وَيَوْهَدُ

فِيهَا الْفَرَاءُ

131. Similis est doctus fonti calido, ad quem longe remoti accedunt et quo propinqui abstinent.

Conf. C. XI, 33.

١٣٢ مَلَكْتَ فَلَسَجِحْ

132. Rebus potitus es; condona igitur!

Narravit Abu-Ohbaidus, verba haec Ahjischam imperatori Ahlio dixisse die pugnae, qui dies cameli appellatur, quum in pilento camelino ad Ahlium victorem adduceretur. Ahlius autem splendido cum comitatu Medinam eam misit. conf. Djeuh. Proverbii autem originem Samachscharius hanc fuisse narravit. Doraidus ben-Alzammah viro Ahwanah ben-Almoschtahil appellato Ahhsitae occurrens postulavit, ut hic se ei captivum traderet. Ahwanahus quum esset corpulentus, alter autem emaciatus, facere volebat. Post pugnam acrem quum Doraidus alterum vicisset, iste dixit: «ملكت فأسجح وطلبت فاتجبح» In potestatem redegeisti, condona igitur! postulasti, voti nunc compos esto! Proverbium poetae in usum saepius converterunt.

١٣٣ الملسى لا عهدة

133. Celeris, non reditus.

Samachscharius et Scharaf-Aldinus لا عهدة له habent. Proverbium a Meidanio sic explicatum est: Dicitur Camela celeris, quippe quae evadit et cui nulla res ob celeritatem adhaeret. Et dicitur in vendendo: «البيعة الملسى i. e. ابيعك الملسى et ملسى لا عهدة» venditionem celerem et forma كسراه المعايب adiectivi est. Vocabulum autem لا عهدة est persecutio vendentis ob vitium (تبعه). Sensus igitur est: Evadit res et tum ad me non redit. De eo dicitur, qui a re liber evadit, ut ea neque pro eo neque contra eum sit. Dixit Abu-Ohbaidahus, proverbium in aversatione vitiorum كسراه المعايب adhiberi. Scharaf-Aldinus et Samachscharius dixerunt, proverbium monere, ut societas eius, cui fides habenda non sit, caveatur.

١٣٤ ما أباليه عبكة

134. Eum non curo tanquam micam offae.

Proverbium significat, virum unum alterum nihili facere

Simili ratione dicitur بالة ما اباليه Nullam omnino eius rationem habeo: quod in rebus quoque adhibetur. In Samachsarii codice haec duo proverbia in unum contracta sunt.

١٣٥ مَا ذُقْتُ عِنْدَهُ عِبْكَهٖ وَلَا لَبْكَهٖ

135 Non gustavi apud eum micam offae et non bucceam.

Aliis vocabulum عِبْكَهٖ butyri partem utri adhaerentem designat. conf. Kam.

١٣٦ الْمَرْءُ تَوَلَّى إِلَىٰ مَا لَمْ يَنْدَلْ

136. Vir maxime cupit rem, quam non cepit.

Simili ratione poeta dixit:

أَحَبُّ شَيْءٍ إِلَىٰ الْإِنْسَانِ مَا مُنِعَا

»Maxime amata homini res est, quam attingere non potest.»

Metrum hemistichii Basith est. Conf. Meid. prov. 248. ed. Schult.

١٣٧ الْمَدْحُ الذَّبْحُ

137 Laus est mactatio.

Qui laude, qua alius eum ornat, decipitur, est quasi mactatus.

١٣٨ مَا يَمَعِنُ بِحَقِّي وَلَا يُدْعِنُ

138. Neque ius meum abnegat neque id confitetur.

Debitorem designat, qui debitum neque abnegat neque confitetur, tum in quemlibet dicitur, qui rem impedit.

١٣٩ مِنْ شَرِّ مَا الْقَاكَ أَهْلَكَ

139. Ob malum est, quod te familia tua reiecit.

Id est: Si in te bonum fuisset, familia tua te non fugisset. Alius autem proverbii legendi modus est: من شر ما طرحك اهلك »Ob malum est, quod te reiecit gens tua«. Sic Samachscharius. De avaro dicitur, quem homines fugiunt.

١٤٠ مَا لَهُ نَاعِيَةٌ وَلَا رَاغِيَةٌ

140. Neque balans neque barriens ei est.

Neque ovem neque camelum (i. e. nil) possidet.

١٤١ مَا لَهُ دَقِيقَةٌ وَمَا جَلِيلَةٌ

141. Neque parva neque magna ei est.

Id est: Neque ovis neque camela. conf. Kam. s. r. دق et Djeuh. s. v. جل

١٤٢ مَا لَهُ دَارٌ وَلَا عَقَارٌ

142. Neque domus ei est neque supellex.

In voce عقار definienda non consentiunt. Aliis palmae sunt, aliis supellex domestica est. conf. Djeuh. s. v. عقر.

١٤٣ مَا فِي الدَّارِ صَافِرٌ

143. Non est in domo sibilans.

I. e. ullus. conf. Djeuh. s. v. صفر

١٤٤ مَا حَاجٌّ وَلَكِنْ دَجٌّ

144. Non est peregrinatus Meccam; sed mercaturam fecit.

Dicitur هم للحاج والداج. Dicunt, vocem الداج adiuto-

res et camelorum locatores (الاعوان والمكاردون) significare. Alii dicunt, voce الداج eos significari, qui mercaturae faciendae causa exierint ut derivetur a دج, quod rependi significationem habeat.

١٤٥ مَا أَنْكَرَكَ مِنْ سُوءٍ

145. Non te repudio ob malum.

Id est: Te repudio, quod mihi non bene notus es.

١٤٦ مَا عِنْدَهُ طَائِدٌ وَلَا نَائِدٌ

146. Non est apud eum utilitas aut donum.

Neque meritis insignis neque liberalis est. Hocce proverbium nonnisi in codice Berolin. et Pocock. legitur.

١٤٧ مَا عِنْدَهُ خَيْرٌ وَلَا مَيْرٌ

147. Non est apud eum bonum aut commeatus.

Inutilis est: conf. Djeuh. s. v. مير.

١٤٨ مَا لِي فِي هَذَا الْأَمْرِ دَرَكٌ

148. Non est mihi hac in re gradus.

Vocabulo درك gradus et locus, per quem ascenditur significatur; propriam autem vocis significationem esse dicunt funis inferne additi funi magno, ne in hauriendo ille magnus aqua semper madefactus corrumpatur. Sensus proverbii igitur est: In eo nulla utilitas est, neque per eum noxa avertitur.

١٤٩ اسْتَمْسِكْ فَإِنَّكَ مَعْدُو بَكَ

149. Te contine, nam in cursum actus es!

Monet proverbium, ut homo caveat. Fatum eum ad res a Deo ipsi decretas propellere. Dixit Alhasanus eundem fere sensum exprimens: من كان الليل والنهار مطيته فانه يسار به وان كان مقيما »Cuius iumentum dies et noctes (tempus) sunt, is proficiscitur et si eodem loco manet«.

١٥٠ أَمْرٌ دُونَ عَبِيدَةِ الْوَدَمِ

150. Sine Ahbidaho lorum Wadsam appellatum firmiter torsum fuit.

Vocabulum ودم nomen lori est, quo situlae ansa ligatur. De eo dicitur, sine cuius ope res perficitur. Proverbium versus sequentis posterior pars est:

وَلَقَدْ هَمَمْتُ بِذَلِكَ إِذْ حُبِسْتُ وَأَمْرٌ دُونَ عَبِيدَةِ الْوَدَمِ

»Hoc mihi proposueram, quum constricta esset et praeter Ahbidahum lorum firmiter torsum esset«.

Metrum Camil est. p. 214.

١٥١ مَا تَيِّطُ مِنِّي لَهُ حَاسَةٌ

151. Non stridet (commovetur) pro eo meus sensus.
Nulla eius commiseratione aut amore moveor.

١٥٢ مَا هَذَا الشَّفَقُ الطَّارِفُ حَبِي

152. Quaenam est haec commiseratio nova, o Hobba?

Hobba nomen feminae est.

١٥٣ مَا هُوَ بَابْنِ نَّاطَانَ

153 Non est is Ebn-Tsathan.

Mollis non est sicut lutum.

١٥٤ مَا الذُّبَابُ وَمَا مَرَقَتُهُ

154. Quid est musca et quid portio iusculi eius?
In contemptu rei adhibetur.

١٥٥ مَا يَدْرِي مَا أَيْ مِنْ بِي

155. Nescit, qualis sit unus respectu alterius.

اى est quisnam et بي est homo vilis. Legitur quoque sic proverbium: «ما يدرى ما اى من اى» Nescit qualis sit quisnam respectu cuiusnam.

١٥٦ مَا يَعْرِفُ الْحَوَّ مِنَ اللَّوِّ

156. Discernere non potest verum a falso.

In vocibus اللو et الحو definiendis interpretum dissensio est. Alii dicunt, الحو significare verum, اللو falsum; alii الحو esse camelorum propulsionem, اللو camelorum retentionem; aliis denique الحو est certe, اللو si (لو). Sunt quoque, qui proverbium sic proferant: «ما يعرف الحى من اللى» conf. lex. meum s. حى et Harir p. 204.

١٥٧ مَا طَافَ فَوْقَ الْأَرْضِ حَافٍ وَنَاعِلٍ

157. Non circumivit super terra aut nudipes aut calceatus.

١٥٨ مَا يَعْوَى وَلَا يَنْبَحُ

158. Neque ad ululandum neque ad latrandum impellitur.

Tam debilis est, ut neque in malo neque in bono eius ratio sit habenda, canis enim latratus, quia hospitis adventum

adnunciat, pro bono habetur, lupi autem ululatus pro malo.

١٥٩ مَا جَعَلَ الْبُوسَ كَالْأَذَى

159. Frigus hiemis par non fecit aestui aestatis?

اذى miseriam hoc in proverbio frigus hiemis, بوس noxam calorem aestatis significare dicunt. Proverbium negat difficile et facile inter se conferri posse.

١٦٠ مَا أَكْتَخَلْتُ غِمَاضًا وَلَا حِثَاثًا

160. Non illevi oculo meo collyrium somno.

Omnino non dormivi. Samachscharius, qui in proverbio غماضا omisit, legi quoque dixit: ما جعلت في عيني حثاثا. Hoc in proverbio غماض aretatio oculorum et حثاث somnus esse videtur. In Kamusi opere tanquam duo proverbio sub حث et غمض adnotata sunt. conf. Djeuh.

١٦١ مَا لَكَ سِتْرٌ وَلَا عَقْلٌ

161. Non est ei velamen et non prudentia.

Voce velamine hoc in proverbio pudor significari dicitur.

١٦٢ مَا فِي كِنَانَتِهِ أَهْرَعٌ

162: Non est in eius pharetra unica superstes.

De eo dicitur, cui nil opum restat. Dicitur quoque: «In domo ullus non est» دجار اهزع.

١٦٣ مَا زَالَ مِنْهَا بَعْلِيَاءُ

163. Non cessavit esse ob illam (agendi rationem)
in loco alto (honoris).

Pronomen *ها* referendum est ad nomen *الفعلة* omissum.

١٦٤ أَمْسَكَ عَلَيْكَ نَفَقَتَكَ

164. Parcus sis in expensis tuis!

Verba haec Schoraihus ben-Alharits iudex viro, quem loquentem audiverat, dixit, ut moneret, ne nimium loqueretur. Sermonem igitur cum expensis comparavit.

١٦٥ الْمِنَّةُ تَهْدِمُ الصَّنِيعَةَ

165. Exprobratio beneficium delet.

De viro dicitur, qui primum beneficium confert, tum exprobrando id delet.

١٦٦ الْمَزَاحَةُ يُذْهِبُ الْمَهَابَةَ

166. Iocus verecundiam tollit.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi tribuuntur. Ohmarus ben-Ahbd-Alahsis dixisse fertur: *يَجْرُ الْقَبِيحَةُ* «Cave iocum, nam turpem agendi modum adducit et odii participem reddit». *ويورث الصغينة*

١٦٧ الْمَزَاحُ سِبَابُ النَّوْكَى

167. Iocus est convicium stultorum.

Quod si cum stulto iocaris, ei similis fis. Stulto autem similem esse pro convicio habetur. Proverbii verba Chaledus ben-Zafwan dixisse fertur.

١٦٨ مَا زَالَ يَنْظُرُ فِي خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ

168. Non cessavit observare bonum aut malum.

In talem dicitur, qui, si bonam rem peragit, praemio donatur, sin malam, vituperatur. Similis ratio est proverbio, quod No. 163 legitur.

١٦٩ مَا ظَنُّكَ بِجَارِكَ فَقَالَ ضَنِّي بِنَفْسِي

169. Quam opinionem de vicino tuo habes? Dixit: Eandem opinionem, quam de me, habeo.

Homo ex se ipso aut bene aut male iudicare de aliis solet.

١٧٠ مِثْلُ الْمَاءِ خَيْرٌ مِنَ الْمَاءِ

170. Res aquae similis melior est, quam aqua.

Vir, cui lac aqua mixtum bibendum offerebatur, dum quidam dicebat: lac hoc aquae simile est, verbis illis usus est. Virum paucio contentum esse significat.

١٧١ أَمْلَكَ النَّاسِ لِنَفْسِهِ أَكْتَمَهُمْ لِسِرِّهِ

171. Qui secreta sua maxime celat, is summam in se potestatem habet.

Proverbium laudat eum, qui secreta sua non divulgat. In Scharaf - Aldini et Samachscharii operibus لاخيه »fratri suo«. additum est. Amicitiae enim conditionem interdum mutari dixerunt.

١٧٢ مَا فِي الْحَاجَرِ مَبْغَى وَلَا عِنْدَ فَلَانٍ

172. Non in lapide est modus expetendi et non apud quendam.

Id est: Nemo est, qui lapidem expetendum esse putet. Proverbio hoc vilitas affirmatur et boni paucitas designatur.

١٧٣ من الأزل حسن الآخر

173. A primo pendet postremi pulchritudo.

Si rei initium pulchrum est, eius finis bonus erit.

١٧٤ من مأمنيك توتين

174. A duobus lateribus securis tuis peteris.

Tibi res ingrata superveniet e duobus lateribus propinquorum aut amicorum, quibus fidem habes.

١٧٥ ما صلى عصاك مستديماً

175. Cunctans baculum tuum rectum non reddidit.

Ignе adhibito ramus, ex quo hasta conficitur, rectus redditur, in isto autem opere festinatio evitanda est. Proverbium in quo vir cum baculo non recto comparatur, significat, virum esse ignorantem. Kaisus ben-Sohair dixisse fertur:

فَلَا تَعْجَلْ بِأَمْرِكَ وَأَسْتَدِمَّهُ فَمَا صَلَّى عَصَاكَ كَمُسْتَدِيمٍ

»Ne festines in re tua; sed cuncteris in ea, non enim baculum tuum rectum reddet nisi cunctans«.

Metrum Wafir est. p. 204. conf. Djeuh.

Similis est loquendi ratio: مثلہ ما صليت عصا مثله i. e. Prudentiorem eo neminem reperi.

١٧٦ مَا ضَعَا وَلَا صَفَا عَطَاؤُهُ

176. Donum eius neque multum est neque purum.

Proverbium hoc Meïdanius sic explicavit: الضافي الكثير والضافي النقي أي لم يصف وفق الظن ولم يصف من كدر المن
»Vocabulum الضافي multus, الضافي purus est. I. e. Non multum est, ut opinioni consentiens sit et non purum est a sordibus exprobrationis«.

ل۷۷ مَا هُوَ إِلَّا سَحَابَةٌ نَّاصِحَةٌ

177. Non est is nisi nubes pluviam non emittens.

Dicitur سقاء ناصح »Uter e quo aqua non emanat«. Proverbium virum vehementer avarum esse significat.

ل۷۸ مَا أَسَاءَ مَنْ أَعْتَبَ

178. Non male fecit is, qui contentum reddidit.

De eo dicitur, qui apud socium suum se excusantians, se eum contentum redditurum esse.

ل۷۹ مَا يُخْنَفُ عَلَى جَرَّتِهِ

179. Non suffocatur rumine suo.

Omnia, quae in animo habet, loquitur nil veritus. conf. C. I, 359. Sed in codice meo et Lugdun. يخفق. legitur.

ل۸۰ مَا أَسْكَتَ الصَّبِيَّ أَهْوَنُ مِمَّا أَبْكَاهُ

180. Quod puerum ad silentium redegit, levius fuit, quam quod eius fletum excitavit.

De eo dicitur, qui, si multum eum petiisse putas, parvo dono a te accepto contentus fit.

ل۸۱ مَا لَكَ لَا تَنْبَحُ يَا كَلْبُ الدَّوْمِ قَدْ كُنْتَ

نَبَّاحًا فَمَا لَكَ الْيَوْمَ

181. Quid tibi est, quod non latres? O canis tranquille! Iam multum latrans eras. Quid tibi hodie est?

Versus sunt, quorum metrum Sarih est. p. 246. In eum dicitur proverbium, qui grandaevus et debilis factus est.

In codicibus Berol. et Pocockiano legimus, proverbii originem talem fuisse. Viri cuiusdam asinum habentis canis latrabat, quotiescunque asinus revertebatur. Quodam die, quum asinus non rediret et canis latratus non audiretur, vir ista verba dixit significaturus, asinum cunctari.

مَا يَنْفُضُ أُذُنَيْهِ مِنْ ذَلِكَ ١٨٢

182. Non excutit aures suas ab eo.

Constans est illa in re et eam non permutat.

مَا دُونَهُ شَوْكَةٌ وَلَا ذَبَابٌ ١٨٣

183. Non ab eo retinet spina et non fissura in interiore digiti parte.

De re dicitur, ad quam facile pervenitur, conf. Djeuli.
v. ذَبِجْ

مَا دُونَهُ شَقْدٌ وَلَا نَقْدٌ ١٨٤

184. Non retinet ab eo propellens et abigens.

Id est: Non retinet ab illa re res timenda et ingrata. Dicit Meidanus, nil ad hoc proverbium explicandum additum esse; fortasse autem vocem شَقْدٌ derivari posse ab اشَقْدٌ repulit et شَقْدٌ repulsus fuit, quasi dictum esset: مَا دُونَهُ بَعْدٌ «Non retinet ab ea re distantia longinqua», ita ut نَقْدٌ praecedenti voci adiuncta esset. Verba autem مَا بِهِ شَقْدٌ وَلَا نَقْدٌ «Non est in eo motus» significare, Ebn-Alahrabi dicit. In Kamusi opere legimus: مَا لَهُ شَقْدٌ «Nulla ei res est» (et sic in Samachs.) et مَا بِهِ شَقْدٌ وَلَا نَقْدٌ «Non est in eo vitium», quae posteriora etiam cum vocali Dhamma enunciari possunt.

مَا لَكَ مِنْ شَيْخِكَ إِلَّا عَمَلُهُ ١٨٥

185. Non est tibi a sene tuo nisi eius opus.

A sene nil, nisi quod perficere valet, postulari potest.
De viro grandaevo dicitur.

١٨٦ مَا تُحْسِنُ تَعْجُوهُ وَلَا تَنْجُوهُ

186. Neque bene propinat ei (infanti) lac neque
bene cacare eum sinit.

Vox نَجْوَة a نَجَو (merda) derivanda est. Dicitur de
medicamento homini ventrem solvente يَنْجُوهُ futur.
»solvit eius ventrem«. Pronomen ٤ ad omissum وَلَدٍ refe-
rendum est. Feminae stultitiam proverbium designat.

١٨٧ مَا نَزَعَهَا مِنْ لَيْتَ

187. Non recessit ab ea per vocem لَيْتَ utinam.

Suffixum ٥ ad vocem الْفَعْلَة actionem referendum
est. I. e. Qui facinus turpe peregīt, ab eo desistere non vult.
In virum dicitur, qui vituperium ipsi adhaerens vel rem
turpem quam peragit, a se non removet. Vox نَزَعَهَا autem
est pro نَزَعَ عنها omīssa praepositione. Quod autem attinet
ad verba مِنْ لَيْتَ, ea significant, cum non a se remove-
re illud facinus, poenitentiam dum agat, dicere enim solet
poenitens: لَيْتَنِي لَمْ أَفْعَلْ »Utinam ego id non fecissem«.
Proverbii autem sensus est: Eum facti non poenitet.

١٨٨ مَا هَلَكَ أَمْرٌ عَنْ مَشُورَةٍ

188. Non periit vir propter deliberationem.

Verbis hisce deliberatio in rebus commendatur.

١٨٩ مَا لِلرِّجَالِ مَعَ الْقَضَاءِ تَحَالَةٌ

189. Non est viris cum fato astutia.

١٩. مَا النَّاسُ إِلَّا أَكْمَهٌ وَبَصِيرٌ

190. Non sunt homines nisi caecus et videns.

Diversae sunt hominum naturae.

١٩١. الْمَرْءُ أَعْلَمُ بِشَانِهِ

191. Vir rem suam optime noscit.

١٩٢. الْمَنَاجِخُ الْكَرِيمَةُ مَدَارِجُ الشَّرَفِ

192. Mulieres generosae sunt viae, quibus ad celsitudinem adscenditur.

Verba haec Actsamo ben-Zaifi adscribuntur.

١٩٣. الْمَشَاوَرَةُ قَبْلَ الْمَسَاوَرَةِ

193. Deliberatio ante congressum.

Proverbio huic similis ratio est, quam prov. C. I, 149 et C. III, 73.

١٩٤. الْمُدَارَاةُ قِوَامُ الْمَعَاشِ وَمِلَاكُ الْمَعَاشَةِ

194. Comitas est columnen vitae et fulcrum consortii.

١٩٥. مَا أَحْلَى فِي هَذَا الْأَمْرِ وَلَا أَمَرٌ

195. Neque dulcis est hac in re neque amarus.

Id est: Nil facit. In Samachscharii opere sic legitur: *ما أحلى وما أسمى* et in versibus poetarum sic semper legitur. Conf. Djeuh.

١٩٦. مَا لِي فِي هَذَا الْأَمْرِ يَدٌ وَلَا أَصْبَعٌ

196. Neque manus neque digitus hac in re mihi est.

Meritum mihi nullum hac in re est.

مَا رَأَيْتُ صَقْرًا يَرْتَدُّ خَرَبٌ ١٩٧

197. Non vidi accipitrem, cui avis tarda insidiaretur

De nobili adhibetur, quem vilis subiugat.

مَا أَمَامَهُ مِنْ هِنْدٍ ١٩٨

198. Quam diversa est Omamah ab Hinda!

Duarum mulierum nomina sunt. conf. C. XXIV, 12. Differentiam inter duas res significat, ut una alterius comparatione instituta definiri non possit.

مَا لَهُ حَابِلٌ وَلَا نَابِلٌ ١٩٩

199. Neque stamen telae neque subtegmen habet.

Nullam rem possidet.

مَا آسَتْبَقَاكَ مِنْ عَرْضِكَ لِلْأَسَدِ ٢٠٠

200. Superstitem te esse non voluit is, qui leoni te obiecit.

De eo dicitur, qui ad rem perficiendam te cogit, cuius finis tibi gratus non est.

مِثْلُ النَّعَامَةِ لَا طَيْرٌ وَلَا جَمَلٌ ٢٠١

201. Similis est struthiocamelo neque avis neque camelus.

In hominem dicitur, cui neque bonum neque malum adscribitur.

٢٠٢ مَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَ عَضُّ النَّمْلَةِ

202. Non fieri potest, ut formicae morsus noceat.
Proverbium significat, unum alterius minas non curare.

٢٠٣ مَا سَدَّ فُقْرَكَ مِثْلُ ذَاتِ يَدِكَ

203. Paupertatem tuam non remouet, nisi quod manus tua perficit.

Ne in re, quae nobis perficienda est, in alio fiduciam ponamus, proverbium monet.

٢٠٤ مَا قَلَّ سَفَهَاءُ قَوْمٍ إِلَّا ذُلُّوا

204. Non sunt gentis stulti, nisi despecti sunt.

Similis ratio est proverbio لا بد لللقيه من سفيه يناضل عنه
«Iurisconsulto oportet sit insipidus quem defendat».

٢٠٥ مَا النَّارُ فِي الْفَتِيلَةِ بِأَحْرَقَ مِنَ التَّعَادِي
لِلْقَبِيلَةِ

205. Non est ignis in ellychnio ardentior, quam inimicitia mutua tribui.

٢٠٦ مَا لَهُ حَلَبَ قَاعِدًا وَأَصْطَبَحَ بَارِدًا

206. Quid ei est? Mulgeat sedens et potum matutinum sumat frigidus.

Scholion sic proverbium explicavit: يقال معناه حلب
Proverbii «شاة وشرب من غير ثفل وهذا في اندعاء عليه»

sensus talis esse dicitur: Mulgeat ovem et bibat cibo solidiore carens. Hisce autem verbis homini male precantur.

٢٠٧ مَقْنَعٌ وَأَسْتَدٌ بِأَدِيَّةٍ

207. Calantica indutus, dum podex eius apparet.

De eo dicitur, qui arcana sua divulgat. Meid. Samachscharius dixit, proverbium significare, rem alieno loco adhibitam esse.

٢٠٨ مَا تَسَالَمَ خَيْلَاهُ كَذِبًا وَلَا تَسَايَرَ خَيْلَاهُ

كَذِبًا

208. Non pacem faciunt eius duo equi in mendacio; non simul incedunt eius duo equi in mendacio.

De mendace utrumque proverbium adhibetur. Dixit poeta:

فَمَا تَسَالَمَ خَيْلَاهُ إِذَا اتَّفَقَا وَلَا يُعَوِّجُ عَنْ بَابٍ إِذَا وَقَعَا

»Non pacem colunt eius duo equi, quum occurrunt, et non deflectitur a porta, quum stat«.

Metrum Basith est. p. 190.

Dixit Ebn-Alahrabius: Dicitur: Mentitor, cuius duo equi non simul currunt et cuius duo equi pacem non colunt, verax non est, ut eius sermo admittatur.

٢٠٩ مَا عِنْدَهُ شَوْبٌ وَلَا رَوْبٌ

209. Non apud eum est mel mixtum et lac spissum.

Dixit Ebn-Alahrabius: Vocabulum شَوْبٌ mel mixtum et رَوْبٌ lac coagulatum significat. i. e. Nil boni apud eum est. Samachscharius dixit, sensum esse: Non miscet

lac cum aqua i. e. non corrumpit id et id non reparat. De eo adhiberi, qui neque noxius neque utilis sit. Traditionis verba sunt: لا شوب ولا روب في الشرى: Non est deceptio in vendendo et emendo. Tum quoque dicitur vendenti: لا شوب ولا روب عليك: Tu a vitiis mercis, quam vendidisti, liber es“ conf. Harir p. ۳۸۷

۲۱. مَا الْإِنْسَانُ لَوْ لَا أَلْسَانُ إِلَّا صُورَةٌ مُّثَلَّةٌ
أَوْ بَهِيمَةٌ مُّهِمَّةٌ

210. Homo, si lingua non fuisset, nil esset, nisi imago similis facta vel brutum neglectum.

Hoc proverbio sermonis facultas laudatur.

۲۱۱. مَا تَرَكَ اللَّهُ لَهُ شُفْرًا وَلَا طُغْرًا وَلَا أَفْءَدًا وَلَا
مَـرِيشًا

211. Non reliquit ei Deus crepidinem palpebrae et unguem et sagittam alis carentem et alatum.

Plura proverbia coniuncta esse videntur, ut quodlibet verbum separatim adhibeatur. Id est: Omnes opes amisit.

۲۱۲. مَا لَهُ لَا سُقَى سَاعِدَ الدَّرِّ

212. Quid ei est? Ne satietur lactis copia in venis uberis!

Male precantur homini optantes, ut verae uberum camelorum lacte careant. Ante ساعد vocem در omisam esse statuunt.

۲۱۳. مَا يَقُومُ بِرُوبَةِ الْعِلَّةِ

213. Gentis suae res necessarias non perficit.

Alius proverbii legendi modus est: *أمره بروبة امره* e. Totam rem suam. Primaria autem vocis *الروبة* significatio esse dicitur res quae lacti inditur, ut coaguletur; aliis autem *الروبة* necessitas, res necessaria est. Ebn-Alahrabius dixit, *روبة الرجل*, prudentiam, ingenium viri significare. conf. Kamus.

٢١٤ مَا لَهُ جَوْلٌ وَلَا مَعْقُولٌ

214. Neque latus putei neque prudentia ei est.

Proverbii sensus est: Non est ei consilium firmum, sicut latus putei solidum, cuius ruina non timetur, neque prudentia, quae eum a rebus non convenientibus retinet.

٢١٥ مَا يُنْضِجُ كِرَاعًا وَلَا يَرِّدُ رَاوِيَةً

215. Non bene coquit cruris partem tenuiorem et non repellit iumentum aquam hauriens.

In virum debilem, despectum dicitur. Narravit Ahmrah filia Moahwijahi ben-Ahmru, se patrem suum nocte, in cuius fine moreretur, hunc versum recitantem audivisse:

يَا وَيْحَ صَبِيَّتِي الْأَوْلَا تَرَكْتُهُمْ مِنْ ضَعْفِهِمْ مَا يُنْضِجُونَ كِرَاعِمَا

„Vach! pueris meis hisce, quos tam debiles reliqui, ut ne cruris partem tenuiorem coquere possent“.

Metrum Camil est. p. 213.

٢١٦ مَا أَمْلِكُ شَدًّا وَلَا أَرْخَاءَ

216. Neque firmiter ligare neque laxare possum.

Quod mihi imponis, perficere non possum.

٢١٧ مَا يُسَاوِي مُنْكَ ذَبَابٌ

217. Non valet nervum in muscae pene.

Rem vilem designat. Dixit Nozairus, vocabulum المتك significare nervum in interiore penis parte filo similem.

٢١٨ مَا فَخَرَ غَيُورٌ قَطُّ

218. Non gloriatus est unquam zelotypus.

Verba haec sapiens dixit, quippe quum الغيور eum designet, qui in quamlibet mulierem zelotypus est.

٢١٩ مَا بِهَا عَرِيبٌ

219. Non est in ea (domo) distincte loquens (i. e. ullus).

٢٢٠ مَا بِهَا دَيِّبٌ

220. Non est in ea (domo) ullus.

Conf. lexic. meum sub voce ديب, sed legitur quoque ديب. In Samachscharii opere ما بالدار, non in domo, legitur. Conf. Kam. Dj.

٢٢١ مَا بِهَا وَابِرٌ

221. Non est in ea (domo) ullus.

De voce وابر dubitant. Fieri potest, ut significet pilos habens aut commorans aut incedens. In Samachscharii opere ما بالدار, non in domo, legitur.

٢٢٢ مَا حَنِي مَنَاحَ الْعَلُوقِ

222. Donavit mihi modo, quo camela in alienum pullum propensa donat.

Vocabulum علوق camela, quae in alienum pullum propensa lac suum retinet, quum odorem

eius percipit, significatur. De eo igitur adhibetur proverbium, qui hypocrisi usus aliam de se mentem palam facit, quam habet.

۲۲۳ مَا سَقَانِي مِنْ سُوَيْدٍ قَطْرَةً

223. Non mihi bibendam dedit nigri guttam.

Vocabulum سُوَيْدٍ deminutivi forma vocis اسود est, qua aqua significatur, Arabes enim aquae et dactylis nigri cognomen dederunt. De eo dicitur, qui nullum tibi solatium adtulit.

۲۲۴ مَهْمَا تَعِشْ تَرَهُ

224. Quam diu vives, rem videbis.

Obiectum vocis تَرَهُ, in qua & non est pronominis signum, sed littera in fine addita, supplendum est, scilicet شيئا rem I. a. quamdiu vives, res admirabiles videbis.

۲۲۵ مَا حَوَيْتَ وَلَا كَوَيْتَ وَمَا حَوَاهُ وَلَا كَوَاهُ

225. Non collegisti et non recondidisti; et non collegit id et non recondidit.

Duo sunt proverbia, quae de eo adhibentur, qui vanum petit. i. e. Non collegisti, quod petiisti, quia vanum petisti.

۲۲۶ مَا جَاءَ بِمَا أَتَتْ يَدٌ إِلَى يَدٍ وَمَا جَاءَ بِمَا

تَحْمِلُ ذَرَّةً إِلَى جِرِّهَا

226. Non attulit id, quod manus ad manum perduxit; et non adtulit id, quod formica in foramen suum portat.

Duo sunt proverbia, quae significant, hominem sine praeda et spe frustratum rediisse. In codice meo et Lugd. يُدا الى يد legitur.

٢٢٧ مَا هُوَ إِلَّا غَرَقٌ أَوْ شَرَقٌ

227. Non est id nisi submersio aut suffocatio

De re dicitur, quae uno et altero modo difficilis perfectu est.

٢٢٨ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ زَبَالَةٌ وَلَا زِبَالٌ

228. Non ei tantum prodest, quantum ore formica portat.

Vocabula زِبَالَةٌ et زِبَالٌ eadem significant et coniuncta sunt, ut omnes tales res amplectantur.

٢٢٩ مَا فِي آلَانِكَ زُبَالَةٌ

229. In vase res non est.

٢٣٠ مَا لَهُ نُقْرٌ وَلَا مُلْكٌ

230. Neque puteus neque aqua pauca ei est.

Vocabulum نُقْرٌ pluralis vocis نُقْرَةٌ locum, ubi aqua restagnat et tum puteum significat.

٢٣١ مَا أَدْرِي أَعَارَ أَمْ مَارَ

231. Nescio, utrum in regionem Ghaur appellatam an in regionem Nedjd venerit.

Ghaur est occidentalis provinciae Tehamae pars inter mare et Dsat-Ihrk sita.

٢٣٢ مَا بِالْأَدَارِ لَا يَشِيرُو

232. Non est in domo lingens vas, e quo canis bibere solet.

In significatione vocis قَرَو definita interpretes non consentiunt. Proverbii sensus est: Ullus in domo non est.

۲۳۳ مَا لَهُ هَابِلٌ وَلَا أَبِلٌ

233. Non est ei insidians et camelos non bene pastum ducens.

De eo dicitur, cuius nemo curam habet.

۲۳۴ مَا كَانَ لِيَلِي عَنْ صَبَاحٍ يَنْجَلِي

234. Nox mea Aurorae cedere nolebat.

Proverbium significat, virum re, quam initio assequi non potuisset, post longum temporis spatium potitum esse.

۲۳۵ مَاؤُكَ مَاءٌ لَا يَنْالُ قَادِحُهُ

235. Aqua tua aqua est, quam hauriens non sumit.

Id est: Aqua tua tam pauca est, ut capi non possit. De re cum aqua putei comparata, quae pauca et parum utilis est, adhibetur. Sed in codicibus Berol. et Pocock. legitur لا ينام, „Non dormit“.

۲۳۶ مَا يُشَقُّ غُبَارُهُ

236. Non diffunditur eius pulvis.

Propter celeritatem et levitatem cursus pulverem non excitat, qui diffundatur. De eo dicitur, quocum cursus certamen iniri non potest. Verba haec Kazirus Djasimaho dixit, cuius iam in parte libri, in qua res Sabbac narratae sunt, mentio facta est. conf. T. I. p. 426 C. VII, 9.

۲۳۷ الْمَرْءُ بِأَصْغَرِيهِ

237. Vir per res suas duas minimas est perfectus.

Res duae minimae viri cor et lingua sunt, quae res maximi momenti iure habentur. conf. C. III, 48 لَان تَسْمَعُ
بِالْمَعْيَدِي خَيْرٌ مِنْ اَنْ تَرَاهُ et Scharaf-Aldin.

٢٣٨ مَا كَلَمْتُهُ اِلَّا كَحَسْوِ الدِّيكِ

238. Non locutus sum cum eo, nisi quemadmodum gallus aquam sorbet.

Id est : Summa cum celeritate locutus sum.

٢٣٩ مَا يَخْفَى هَذَا عَلَى الضَّبْعِ

239. Non latet hoc hyaenam.

De re omnibus nota dicitur, quia hyaena stupidissimum animal esse putatur.

٢٤٠ مَسِي سَخِيْلٌ بَعْدَهَا اَوْ صَدِّجِي

240. Vespertino tempore, o Sochaila! post hoc factum aut matutino tempore venias!

Sochaila servae nomen erat, quae Ahmiri ben-Althsarib Alahdwani pecora pastum educebat. Eam Ahmirus semper vituperare solebat, si mane adveniebat vespera adveniens esse dicens, sin vespera, mane. Factum autem est, ut Ahmirus, ad quem, iudex quum esset, duplici sexu praeditum hominem, ut de eo iudicium ferret, adduxissent, in iudicio ferendo dubius haereret. Qua in causa quum serva consilium prudens dedisset, ei ista verba dixit significaturus, eam, postquam ipsum e dubio liberasset, in agendo omnino liberam esse. De eo dicitur proverbium, qui libere a nemine impeditus negotium tractare potest.

٢٤١ مَا عِنْدَهُ اَبَعَدُ

241. Nil boni apud eum est.

Simili ratione dicitur ما عند طایل „Non est apud eum longum“ et انه لغير أبعد „Ille profecto non longe remotus est“. Sic autem explicare licet proverbium: ما عند Quod o rebus petendis apud eum invenitur longius remotum est, quam id, quod apud alios est vel hoc modo: Non est apud eum res, quae longius petatur i. e. res pretiosa.

۲۴۲ مَا لَهُ بِذَمٍّ

242. Non est ei prudentia.

In explicanda voce بذر interpretes omnino non consentiunt. Conf. lex. meum.

۲۴۳ مَا لَكَ آسَتْ مَعَ آسَتِكَ

243. Non sunt tibi nates cum natibus tuis.

Abu-Saidus dixit, proverbium significare, cuidam neque opum multitudinem esse, neque copiam virorum.

۲۴۴ مِنَ الرَّفَشِ إِلَى الْعَرْشِ

244. A scopis ad thronum.

De eo dicitur, qui postquam humilis fuerat, elevatur. Sunt, qui vocem رفش nomen actionis cum elevationis significatione esse dicant. Initio autem proverbii verbum ارتقى adscendit aut ارتفع elevatus est“ supplendum est. Proverbium genti Iracae proprium esse dicitur.

۲۴۵ مَخَابِلُ أُغْرَهَا السَّرَابُ

245. Nubes aptae ad pluviam, quarum melior pars vapor est.

Vapor autem, qui meridiei tempore in desertis apparet, speciem quidem aquae prae se ferens nullam aquam continet, quapropter nubes omnino pluvia carens istis proverbii verbis designatur. De eo dicitur, qui multa verba facit, quarum autem maior pars nihili est.

٢٤٦ مِنْ قَبْلِ تَوْنِيْرِ تَرُومُ النَّبَضَ

246. Antequam arcum nervo instruxisti, tinnitum arcus vis.

Id est: Rem ante tempus suum vis.

٢٤٧ مَا مِنْ عُورَةٍ إِلَّا وَآلِي جَنْبِهَا عُرَةٌ

247. Non est macula alba, in cuius latere scabies non est.

Macula alba in fronte equi quum sit signum generositatis, generosum ipsum significat. Proverbium de generosis, quibuscum viles mixti sunt, adhibent.

٢٤٨ مَنْ تَرَكَ الْإِمْرَاءَ سَلِمَتْ لَهُ الْوَرُودُ

248. Qui certamen de viri virtute contra alios intermittit, ei viri virtus integra est.

٢٤٩ مَنْ عَاشَرَ النَّاسَ بِإِلْمَكَرٍ كَافُوهُ بِالْغَدْرِ

249. Qui in consortio erga homines dolose agit, erga eum perfidia utuntur pensantes.

٢٥٠ الْمَعَاذِرُ مَكَاذِبُ

250. Excusationes sunt mendacia.

Verba haec sunt Motharrafî ben-Alschochajjir. Similis ratio proverbio est, quod C. I, 19. legitur.

٢٥١ مَعَ الْمَخْضِ يَبْدُو الزُّبْدُ

251. Dum commoves lactis flores, butyrum recens apparet.

Si summam in re diligentiam adhibemus, voto potimur.

٢٥٢ مَا عَدَا مِمَّا بَدَا

252. Quid praeteriit ex re, quae primum apparuit.

Ahlius imperator Sobairo ben-Alahwwam die pugnae camelii dicto dixisse fertur: عرفتنى بالحجاز وانكم تنى بالعراق فما عدا مِمَّا بَدَا »In regione Hidjasi me cognovisti et in regione Ihracae me abnegasti. Quid autem praeteriit ex re, quae primum apparuit?« I. e. Quid te impedivit, quominus mihi fidem praestares, quemadmodum initio animo habebas?

٢٥٣ مَنْ صَدَّقَ اللَّهَ نَجَا

253. Qui erga Deum sincere agit, is salvus evadit.

Abu-Horairahus verba haec Mohammedem dixisse attulit. Tres viros in deserto simul iter fecisse narrant. Subito incidente pluvia ad montis antrum confugerant expectantes, donec pluvia cessaret. Accidit autem, ut petra e monte delapsa antri introitum omnino clauderet. Omnibus autem desperantibus unus eorum dixit: Quilibet vestrum optimum quod peregit opus, memoret et Deum invocet. Hoc consilium quum sequerentur, factum est, ut singulis loquentibus sensim sensinque petra ab antri introitu recederet. Mohammedes autem istam rem audiens illa verba dixit, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt.

٢٥٤ مَنْ أَكْثَرَ أَهْجَرَ

254. Qui multa verba facit, absurde loquitur.

De eo dicitur, qui verbis suis res ipsum non spectantes attingit.

٢٥٥ مَنِ اغْتَابَ خَرَقَ وَمَنِ اسْتَغْفَرَ رَقَعَ

255. Qui absentem traducit, lacerat et qui veniam petit, reparat.

Dicunt obiectum verbi خرق esse ستر الله Dei velum“ et tum sensum esse: Si veniam petit, reparat id, quod laceravit. Proverbium imperat hominibus, ut peccatorum veniam petant. Loco vocis رقع legitur quoque رفا.

٢٥٦ مَنِ حَفَرَ مَغَوَاةً وَقَعَ فِيهَا

256. Qui foveam fodit, in eam incidit.

Vocabulum مغواة fovea est, quae tegitur, ut lupus aut hyaena hocdo superimposito allecti in eam incidunt. conf. Djeuh. s. غوى. In Samachseharii opere sic legitur alterum proverbium: من حفر لآخيه جبا وقع فيه منكبا. Qui fratri suo foveam fodit, in eam pronus concidit.“

٢٢٧ مَنِ يُطِيعَ غَرِيبًا يُمِسَ غَرِيبًا

257. Qui Gharibo obedit, is vespera peregrinus erit.

Inest proverbio verborum lusus in voce غريب, quod nomen proprium viri est, qui Gharib ben-Ihmlik (vel Ohmluk) ben-Lauds ben-Sem ben-Noah appellabatur et in voce غريب peregrinus. Iste vir opum dilapidator fuisse dicitur.

٢٥٨ مَنِ يُطِيعَ عَكْبًا يُمِسَ مُنْكَبًا

258. Qui Ihcabbo obedit, is vespera prostratus est.

Ihcabb nomen viri est, cui ab Alnohmano ben-Almondsir carceris custodia tradita erat.

٢٥٩ مَنْ يَطْعُ نَمْرَةً يَفْقَدُ ثَمَرَةً

259. Qui pardo obedit, fructu destitutus erit.

٢٦٠ مِنْكَ رِبْضُكَ وَإِنْ كَانَ سَمَارًا

260. Tuus est victus tuus sufficiens et si lac aqua dilutum est.

De propinquis vilibus et familia usurpatur proverbium
conf. Kam. s. رِبْضُ

٢٦١ مِنْكَ أَنْفُكَ وَإِنْ كَانَ أَجْدَعَ

261. Tuus est nasus et si amputatus est.

De eo dicitur, cuius tam malum quam bonum ad te attinet, et si non bene erga te agit. Verba haec Konfodsum ben-Djahwanah Masinitam Alrabiaho ben-Cahb Masinitae dixisse tradunt. Causam talem fuisse. Alrabiahus fratri suo Comaischo homini inepto equum generosum tradiderat, quo ad suos veheretur. Vir autem astutus quidam e gente Banu-Malic oriundus, cui nomen Korad ben-Djorm, isti genti se immiscuerat occasionem illius equi abripiendi capturus, occultaverat enim prudenter, quinam esset et quacram praesentiae causa. Qui quum Comaischum equo illo vehementem vidisset, camelam suam conscendit eique obviam venit, speravit enim fore, ut eum deciperet. Dixit autem illi inepto, se scire asinam multum pinguem et asinum cum ea aureum. Quibus si potitus es, gentis tuae ollas implebis et a paupertate securus eris. Quibus verbis ineptus fidem habens interrogavit, quomodo illis potiri posset. Alter dixit: Ego tibi eos adferam, sed non nisi equo tuo nocte vehens ego eos assequi possum. Offerebat igitur

ineptus equum suum, quem alter tradita camela, ut ipsum loco quodam expectaret redeuntem, conscendit. Ineptus autem fame coactus, quum alter non reverteretur, ad suos rediit. Rabiahus ob illam rem vehementer iratus fratrem in terram prostravit, ut eum occideret. Quod quum Konfodsus videret ista proverbii verba dixit, significaturus, fratrem¹, etsi male egisset, ferendum esse. conf. C. I, 51. Legitur quoque *وان ذن*, et si muco manat“ Samachschi. Koradus autem cum equo ad suos veniens rem versibus sequentibus narravit:

رَأَيْتُ كُمَيْشًا نَسَوَهُ لِي ذَانِعٌ وَلَمْ أَرَ نَوْمًا قَبْلَ ذَلِكَ يَنْفَعُ
يَوْمًا غَيْرًا مِنْ نَضَارٍ وَعَسَّاجِدٍ فَهَلْ لَكَ فِي غَيْرِ كَذَلِكَ مَطْمَعٌ
فَقُلْتُ لَهُ أَمْسِكْ فَلَوْصِي وَلَا تَرَمْ خِدَاعًا لَهُ إِذْ ذُو الْمَكَايِدِ يَخْدَعُ
فَأَصْبَحَ يَرْمِي الْخَافِقِينَ بِطَرْفِهِ وَأَصْبَحَ تَحْتِي ذُو الْأَنْبِيْنَ جُرْشَعُ
أَبْرَ عَلَى الْجُرْدِ الْعَنَسَاجِيحِ كُلِّهَا فَلَيْسَ وَلَوْ أَفْحَمْتَهُ الْوَعْرَ يَكْسَعُ

„Vidi Comaischum, cuius stupiditas mihi utilis erat, et non vidi stupiditatem ante illud utilem. Sperat asinum ex auro puro confectum. Et num tu talis asini cupidus es? Eique dixi: Prehende camelum meum iuvenum, et ne decipere eum quaeras, siquidem astutus decipit. Is mane occidentem orientemque versus oculum direxit, et sub me est equus varii cursus, amplo ventre praeditus, qui omnes glabros, praestantes equos superabat, et qui, etsi eum in salebrosam locum propulsem, pede non offenderet.“

Metrum Thawil est. p. 161.

٢٦٢ مَا أَنْتَ بِأَجَاهِم مَرَقَةً

262. Tu non es eorum celerrimus quoad animam.

Meidanus hoc scholion adtulit: المارقة النفس وانجى من النجاة يضرب لمن اقلعت من قوم قد اخذوا واصيبوا نجاة ا انجى a النفس et المارقة idem est, quod Vocabulum, derivandum est. Adhibetur de eo, qui salvus evasit e gente, quae capta et poena adfecta erat. Dilucidius Samachsarius, qui ما هو habet, proverbium hisce verbis explicavit: جنى قوم جناية فاخذوا واقلعت احداهم فقيلا ما هو بانجاءه مارقة اى نفسا وانجاءه من النجاة وهو السرعة Gens crimen commiserat. Capta et punita est; sed unus eorum salvus evasit. Dicebatur igitur: ما هو بانجاءه مارقة id est نفسا (quoad animam). Vox انجاءه autem ا نجا, quae vox celeritatem significat, derivanda est. Id est: Fatum cum eripuit et non celeritas.

٢٦٣ مَن نَجَا بِرَأْسِهِ فَقَدْ رَجَحَ

263. Qui caput suum e periculo liberavit, iam lucro potitus est.

Metrum Redjes est omissa prima syllaba. Proverbium significat, rem perdifficilem et periculosam fuisse, ut, qui e periculo salvus evaserit, contentus esse debeat. Abu-Ohbaidus dixit, versus hos in noctes proclii Siffinensis compositos esse:

الَّلِيلُ دَاجٌ وَالْكِبَاشُ تَنْتَطِبُ نِطَاحَ أُسْدٍ مَا أَرَاهَا تَصْطَلِحُ

فَمَن نَجَا بِرَأْسِهِ فَقَدْ رَجَحَ

Nox tenebrosa est et arietes cornibus petunt modo leonum, non eos video pacem ineuntes. Qui autem caput suum e periculo liberavit, iam lucratus est.

Metrum Redjes est. conf. p. 231.

٢٦٤ مَتَى عَهْدُكَ بِأَسْفَلِ فَيْكِ

264. Quando vidisti inferiorem oris tui partem?

Meidanius proverbio hocce scholion adiecit: اى متى
اثغرت يضرب للامر القديمر وللرجل يخرف قبل وقت الخرف
وقال ابن الاعرابى يضرب للذى يطلب ما لا ينال ويعنى
القايل به اسنانه ان كان صغيرا قل وهذا مثل قولهم هيهات
طار غرابها بجرذانك وقال ابو عمرو تقول اذا قدم عهدك
بالرجل ثمر رايته متى عهدك باسفل فيمك فيقول المجيب
ومن السلام رطاب وربما قيل زمن الفطاحل يريدون قدم
العهد Id est: Quando primores dentes abiicisti? De re
antiqua adhibetur et de viro, qui mente sana privatur ante
tempus. Dixit Ebn-Alahrabius: De eo adhibetur, qui in-
venit id quod non accipit. Dicens autem eo dentes suos
significat, quando parvus erat. Et hoc simile est verbis:
هيهات طار غرابها بجرذانك »Diu est, quod eius corvus
cum muribus tuis avolavit“ (conf. C. XXVII, 23.). Dixit
Abu-Ahmrus: Quum diu virum non vidisti, tum vero eum
vides, dicis: متى عهدك باسفل فيمك »Quando vidisti inferi-
orem partem oris tui?“ Et dicit respondens: من السلام رطاب
»Tempore Alselam rithab“ et saepius dicitur زمن الفطاحل
»tempore Alfithahli,“ quo antiquum tempus designant.“

Samachscharius autem hoc scholion addidit: يقوله
الرجل اذا سئل عن الشى لمr يعهد به منذ زمان طويل
يعنى بعد عهدي كمعد عهدك باسفل فيمك اى باسفل
ثغرك ومنبته وذلك قبل الاثغار الفم يذكر ويراد به الاسنان
Verba haec dicit vir, ويقال الحسل لا يسقط فوه اى اسنانه
quum interrogatus est de re, quam diu non vidit. I. e. Di-
stantia temporis mei, quo vidi, est ut distantia temporis,
quo vidisti inferiorem partem oris tui i. e. inferiorem
dentium partem et locum, unde dentes nascuntur et hoc est,
antequam primores dentes abiiciantur. Oris vero mentio fit,
quo dentes designentur. Et dicitur: Foetus lacertae Lybicae
os non decidit. id est: eius dentes.“

٢٦٥ مَنْ وَفَى شَرَّ لَقْلَقَةٍ وَقَبَقَةٍ وَذَبَذَبَةٍ فَقَدْ وَفَى

265. Qui custoditus est a malo linguae suae et ventris sui et penis sui, is omnino custoditus est.

Id est: Is ab omni malo securus est. De eo dicitur, qui multum loquitur etc. In Scharaf-Aldini libro legitur: اذا وقع et in fine كل الشر وفي et sic in codice Berolinens.

٢٦٦ مَنْ يَسْمَعُ يَحِلُّ

266. Qui audit, is opinatur.

Id est: Si quis rumores de aliorum vitiis accipit, eius animo opinio prava de aliis inhacret.

٢٦٧ مَنْ كَلَّا جَنْبِيكَ لَا لَبِيكَ

267. Ex utroque latere tuo tibi non obeditur.

Loco vocis جانبيك legitur جانبيك, quod idem est. De eo dicitur, qui spe et ope destitutus est.

٢٦٨ مَنْ يَطُلُّ هُنَّ أَبِيهِ يَنْتَطِقُ بِهِ

268. Cui penis patris sui longus est, is eo tanquam zona medium corporis sui cingit.

Id est: Cui multi sunt fratres, is potens et honoratus est. Dixit poeta:

فَلَوْ شَاءَ رَبِّي كَانَتْ أَبْرَ آبِيهِمْ طَوِيلًا كَأَيِّرٍ لَحَارِثِ بْنِ سَدُوسٍ

„Si dominus meus voluisset, penis patris eorum longus fuisset, ut penis Alharitsi ben-Sadus.

Metrum Thawil est. c. p. 163.

Ille enim Alharitsus viginti et unum filios habuisse dicitur. Ahlium imperatorem proverbii verba dixisse, Samachscharius narravit.

٢٦٩ مَنْ يَطْلُ ذَيْلَهُ يَنْتَطِفُ بِهِ

269. Cuius lacinia longa est, is ea tanquam zona utitur.

Abu-Hatimus retulit, Alazmäihum dixisse, proverbium significare, virum divitias suas modo haud conveniente adhibere. Legitur quoque sic proverbium :

٢٧٠ مَنْ يَطْلُ ذَيْلَهُ يَطَأُ فِيهِ

270. Cuius lacinia longa est, is pede eam calcat.

Quae proverbialia in divitem, qui prodigus est, dicuntur.

٢٧١ مَنْ يَنْكِحَ الْحَسَنَاءَ يُعْطِ مَهْرَهَا

271. Qui feminam pulchram matrimonio sibi iungit, is dotem eius dat.

Qui rem sibi necessariam petit, studium suum in ea acquirenda ponit et opes suas erogat. Proverbium docet, opibus aliorum favorem conciliandum esse.

٢٧٢ مَنْ سَرَّ بَنُوهُ سَاءَتْ لَهُ نَفْسُهُ

272. Quem filii sui laetitia adficiunt, ei anima sua displicet.

Verba haec Dhirarus ben-Ahmru Dhabbita dixisse fertur. Huius viri filii tredecim numero erant, quorum quisque incursionem hostilem fecerat et princeps factus erat. Quos quum die quodam cum filiis, quos haberent congregatos conspiceret, ista verba dixit, sciebat enim,

illos, quod ipse grandaevus esset, ad istam aetatem pervenisse. conf. Ibn-Kotaib p. 89. ed. Eichhorn.

٢٧٣ مِثْلُ ابْنَةِ الْجَبَلِ مَهْمَا يُقَلُّ تَقَلُّ

273. Similis filiae montis (Echo), quae omnia, quae dicuntur, repetit.

In imbecillum mente dicitur, qui cuiusvis sententiam sequitur.

٢٧٤ مَنْ أَشْبَهَ أَبَاهُ فَمَا ظَلَمَ

274. Qui patri suo similis est, iniustus non est

Similitudo cum patre est res conveniens, nemo enim dignior, qui patri similis sit, quam filius. Alii autem dicunt: „Iniustus non est pater in eo, quod filius ipsi similis est.“ Hocce proverbium e versu Caahbi ben-Sohair derivatum esse dicunt:

أَنَا ابْنُ الَّذِي لَمْ يَخْزِنِي فِي حَيَاتِهِ قَدِيمًا وَمَنْ يُشَبِّهْ أَبَاهُ فَمَا ظَلَمَ

„Ego filius eius sum, qui, dum vivebat, olim ignominia me non adfecit, et qui patri suo similis est, is iniuste non agit“. Metrum Thawil est p. 162. conf. Harir. p. ٥٨٥.

٢٧٥ مَنْ يَكُنْ أَبُو حَدَّاءَ تَجِدْ نَعْلَاهُ

275. Cuius pater sutor est, eius calcei praestantes sunt.

In eum dicitur, cui adiutores auxilio sunt.

٢٧٦ مَنْ لَكَ بِأَخِيكَ كُلهُ

276. Quis tibi frater tuus totus est?

Abu-l'Dardäi Anzaritae verba fuisse dicuntur. Id est: Amicus tuus non in omnibus rebus tibi placere potest,

eum igitur patienter feras oportet, etsi eius agendi ratio interdum tibi displiceat.

٢٧٧ مِنْ الْعَنَاءِ رِيَاضَةُ الْهَرَمِ

277. Molestiae est condocere aetate decrepitum.

Ad Almanzorum chalifam schismaticorum unus pervenit. Quem quum Almanzurus verbis perstringeret, dixit:

أَتُرِضُ عِرْسَكَ بَعْدَ مَا كَبُرَتْ وَمِنْ الْعَنَاءِ رِيَاضَةُ الْهَرَمِ

„Num uxorem tuam condocis, posteaquam grandaeva facta est, et condocere aetate decrepitum res molesta est“ Metrum Camil est. p. 214.

Almanzurus, qui viri illius submisso loquentis verba non intellexisset, Alrabiahum praesentem interrogavit, quid senex dixisset. Alrabiahus respondit:

الْعَبْدُ عَبْدُكُمْ وَالْأَمَالُ مَالُكُمْ وَهَلْ عَذَابُكَ عَنَى الْيَوْمَ مَصْرُوفٌ

„Servus est servus vester et opes sunt opes vestrae et num poena tua mihi hodie remittitur? Metrum Basith est. p. 190.

Almanzurus virum impone dimisit et Alrabiahi factum gratum habuit.

٢٧٨ مَا أَسْتَتِرُ مَنْ قَادَ الْجَمَلِ

278. Qui camelum ducit, absconditus non est.

Dixit Alkolachus:

أَنَا الْفَلَاخُ بْنُ جَنَابِ بْنِ جَلَا أَخُو خَنَائِمِيرَ أَفُودَ الْجَمَلَا

„Ego sum Alkolachus filius Djanabi¹⁾ filii Djalae, fra-

1) Djanab avus eius erat.

ter') malorum duco camelum. Metrum Redjes est. p. 231.

٢٧٩ مَا لَكَ سَارِحَةً وَلَا رَاجِعَةً

279. Non est ei aut pecus pastum incedens aut e prato vespera rediens.

Id est: Nil possidet. conf. Djeuh.

٢٨٠ مَعْبُورًا نَكَادِمًا

280. Asini, qui se invicem mordent.

Stultos inter se concitatos et tumultuantes significat.

٢٨١ مَنْ لِي بِالسَّانِحِ بَعْدَ الْبَارِحِ

281. Quis efficere mihi potest, ut a latere sinistro veniat, postquam a latere dextero venit.

Ad virum quendam dorcades a latere dextero ipsi venientes, id quod Arabibus malo omni est, transierunt. Quod quum aegre ferret, alius quidam dicebat, illas ei a latere sinistro iam transituras esse. Respondit autem vir pro-verbii verbis significaturus, se de re desperare. In Samachscharii opere لِكِ مِنْ legitur.

٢٨٢ مَنْ أَسْتَرَعَى الدِّئَابَ ظَلَمَ

282. Qui lupum esse vult pastorem, iniustus est.

Id est: Iniustus est in gregem. Alii autem dicunt, posse significare, eum iniustum in lupum esse, cui rei, cui praecessé non possit, curam tradat. Verba autem ista Actsamo ben-Zaifi tribuuntur. De eo dicitur proverbium, qui virum haud fidum rei praeficit. Narrant, Ahmirum ben-

1) In Kamusi opere pater legitur.

Ohbaid ben-Wahab filiam Zaifii sororem Actsami Zabbaham appellatam in matrimonium duxisse et ex ea tres filios Dsibum (lupum), Calbum (canem) et Sabohum (leonem) genuisse. Calbum, qui mulierem e gente Banu-Asad (sc. e familia Banu-Habib) in matrimonium duxisset, in gentes Kais (sc. Kais ben-Naufal, Kais ben-Wahban et Kais ben-Djabir) hostiliter irrupisse eorumque opes diripuisse. Tum gentem Banu-Asad in gentem Banu-Calb, qui sororis filii essent, irrupisse eosque pro gentibus Kais cepisse. Calbum autem filium Ahmiri ad avunculum suum Actsamum venisse rogatum, ut ipsi Kaisitas eorumque opes traderet, se enim filios suos a gente Banu-Asad redempturum esse. Actsamum, qui rem facere vellet, patrem Zaifium dissuasisse dicentem: Ne facias, Calbus enim est vir angustus animo. Quod si ei opes tradideris, eas retinebit, sin vero Kaisitas ei dederis, eorum lytrum accipiet. Tradas potius opes Dsibi manibus, praestantissimus enim et generosissimus fratrum est. Tradidisse igitur Actsamum opes Dsibo, Kaisitas Calbo. Calbum autem, fratrem suum Dsibum quum decepisset, opes sumsisse et dixisse: Si vultis, capronis vestris amputatis vos libere dimittam, dum ego vestrum opibus potior, vos autem meos filios libere dimittatis eorum opibus retentis. Calbus lytri desiderio captus Kaisitas diutius apud se retinuit. Actsamus autem quum de re certior factus esset, dixit: **من استرعى الذئب ظلم** «Qui lupum pastorem esse vult, iniustus est» et ad eum veniens, dixit: **انك لفي اموال بني اسد واهلك في الهوان** «Tu possides opes gentis Banu-Asad, dum gens tua in contemptu est», tum dixit: **زعمير كلب في بوس اعلمه** «Voluptas Calbi (canis) in miseria gentis suae est,» quae quoque verba in proverbii consuetudinem venerunt. conf. Djenh. s. **رعى** et **ظلم** nec non Cap. VII, 126.

٢٨٣ مَن حَبَّ طَبَّ

283. Qui amat, industrius est.

Proverbium hisce verbis explicatur: قالوا معناه من «Dicunt, sensum eius esse: Qui amat rem intelligens est, et in re, quam amat, sibi acquirenda solers est, nam vocabulo طب solertiae significatio inest.» Samachs. In Kamusi opere legitur.

٢٨٤ مِنْ نَطَانِهِ لَا يَعْرِفُ قَطَانَهُ مِنْ لَطَانِهِ

284. Propter stupiditatem nates suas a fronte discernere nequit.

Legitur quoque طاته من significatione haud diversa.

٢٨٥ مَطْلَهُ مَطَّلَ نَعَاسِ الْكَلْبِ

285. Moram ei intulit, ut mora est somnolentiae canis.

Id est: Longam moram ei concessit, quippe canis somno deditus est. conf. Kam.

٢٨٦ أَمْنَايَا عَلَى السَّوَايَا

286. Mortes super sellis.

Legitur quoque الحوايا على cum eadem significatione. Proverbium Ohbaido ben-Alabraz adscribitur, qui verba dixisse fertur die infausto, quo Alnohmanus, ut versus diceret, cum rogasset. Abu-Ohbaidus dixit, alios esse, qui in proverbio voce الحوايا mulierum clitellas significari dixerint, se autem putare proprium verborum sensum esse: homines mortui super sellis portati, et verba postea ad res calamitosas significandas adhibita esse. conf. Djeuh. s. v. حوى.

٢٨٧ الْمُنِيَّةُ وَلَا الدَّنِيَّةُ

287. Mors et non dedecus.

Id est: Mortem dedecori prae habendam esse puto. Si accusativi casum admittis, verbum اختار prae habeo supplendum est, sin vero nominativum ponis, sic explicandum est: «الْمُنِيَّةُ إِلَى أَحَبِّ وَلَا الدَّنِيَّةُ» Mors mihi gratior est et non dedecus. Proverbii auctorem Ausum ben-Haritsah esse dicunt.

٢٨٨ الْمَوْتُ الْأَحْمَرُ

288. Mors rubra.

Dixit Abu-Ohbaidus; verba haec proferri in patientia noxae et molestiae. Alazmäihus dixit, hoc duplici modo explicari posse: Uti homines loquendi modo: mors rubra et mors nigra. Tribui morti colorem leonis, quasi mors tanquam leo in hominem irruat. Aliis autem rubro significari novum. Abu-Ohbaidahus autem dixit, homini terrore commoto totum mundum tum rubrum tum nigrum videri, quemadmodum Abu-Sobaidus Thajjita in describendo leone dixerit:

إِذَا عَلِقَتْ قَرْنًا خَطًّا طَيْفٌ كَفَّهُ رَأَى الْمَوْتَ بِالْعَيْنَيْنِ أَسْوَدَ أَحْمَرَ

»Quando ungues manus suae adversario inhaerent, videt oculis suis mortem nigram, rubram.

Metrum Thawil est. p. 161.

٢٨٩ الْمَوْتُ السَّاجِدُ خَيْرٌ مِنَ الْحَيَاةِ الدَّمِيمَةِ

289. Mors lenis melior est, quam vita vituperata.

٢٩. مَنْ عَتَبَ عَلَى الدَّهْرِ طَالَتْ مَعْتَبَتُهُ

290. Qui obiurgat tempus, eius obiurgatio diuturna est.

Legitur مَعْتَبَتُهُ et مَعْتَبَتُهُ. Meidanus autem sic vertendum putat: Qui irascitur tempori, eius ira longa est.

٢٩١ اَلْمُكْتَمَرُ كَحَاطِبِ اَللَّيْلِ

291. Qui multum loquitur, ei similis est, qui noctu ligna colligit.

Proverbium, quod Actsamo ben-Zaifi adscribitur, de eo adhibetur, qui omnia, quae ipsi in mentem veniunt, loquitur. Ut noctu ligna colligens saepe aut serpentis aut scorpionis morsu laeditur, sic multa loquens verbis suis sibi nocet. In Scharaf-Aldini opere كَحَاطِبِ لَيْلٍ legitur.

Dixit poeta:

أَحْفَظْ لِسَانَكَ أَيُّهَا الْأَدَسَانُ لَا يَهْتَلِكُكَ أَنَّهُ تُعْبَانُ
كَمْ فِي الْمَقَابِرِ مِنْ قَتِيلٍ لِسَانِهِ كَسَانَتْ تَخَافُ لِقَاءَهُ الْأَقْرَانُ

»Custodi linguam tuam, o homo, ne te occidat, nam serpens est longus. Quot sunt in sepulchris occisi a lingua sua, quibus occurrere timebant hostes!

Metrum Camil est. p. 213.

Proverbium duplici modo adhiberi dixit Scharaf-Aldinus, tum de eo, qui in sermone bona cum pravis misceat tum de eo, qui sermone suo erga se iniustus sit.

٢٩٢ مَنْ يَرَى يَوْمًا يَرَى بِهِ

292. Qui diem videt, in eo conspicitur.

Verba haec Calhabus ben-Schubub Asadita primum

dixisse fertur¹⁾. Qui quum solus in gentem Thai incurreret, Haritsahus ben-Lam Thajjita virum gentis suae, qui Ihtrimus appellabatur, fortem et strenuum ad se vocavit interrogans, num ab isto pravo eum liberare posset. Qui quum se posse respondisset, decem speculatores cum eo misit. Invenerunt illum in umbra arboris Araea appellatae dormientem et equum ad latus alligatum. Vir igitur ille strenuus cum socio ad eum descendit. Eius manibus arreptis in terra cubantem retinuerunt. At evigilans dexteram manum ex unius manibus retrahens iugulo compresso virum necavit. Tum reliqui advolarunt et iacentem vinculis constrinxerunt. Occisi autem filius Haudsahus ben-Ihtrim, ut sibi ius vindicandi concederetur, petiit. Caeteri, se eum ad Harithsahum adducturos esse, dixerunt. Advenienti Haritsahus dixit: يَا كَلْبُحِبَّ أَنْ كُنْتَ أَسِيرًا فَطَالَمَا أَسْرَتُ «O Calhabe, si captus nunc es, et saepissime captivos fecisti». Calhabus autem istis verbis, quae in proverbii consuetudinem venerunt, respondit. Haritsahus tum occisi filio, ut vindictam sumeret, permisit. Reliqui autem dum inter se sermonem faciebant, Calhabus vincula solvens fuga se eripuit tanta celeritate, ut ipsi equis vehentes eum non attingerent. Tali modo vindicandi spe frustrata Haudsahus hos versus dixit:

إِلَى اللَّهِ أَشْكُو أَنْ أَوَّبَ وَقَدْ تَوَيَّ قَتِيلًا فَأَوْدَى سَيِّدُ الْقَوْمِ عِثْرِي

فَمَاتَ ضَيَاعًا هَكَذَا بَيِّدَ أَمْرِهِ لَيْثِيمٍ فَلَوْ لَا قَبِيلَ ذُو الْوَثْرِ مَعْلَمُ

»Apud Deum queror, quod redeo et iam substitit ille occidendus, periit enim gentis dominus Ihtrimus. Mortuus autem est sine vindicta isto modo per manum viri vilis. Et si non (hoc accidisset), dictum fuisset: Vindictam

1) Ad proverbium C. XXIV, 359. legitur oratio, quam Ahmirus ben-Althsarib genti suae habuit. In ista oratione proverbii huius leguntur verba.

sumens cognitus factus est. Metrum Thawil est. p. 161.

Calhabus autem versus audiens sic respondit :

أَحْوَذُهُ إِنْ تَفَخَّرَ وَتَزَعَّمْ أَنَّنِي لَيْئِمٌ فَبِعِثْمِ السُّومِ الْأَمِّ
فَأُقْسِمُ بِالْبَيْتِ الْحُرِّ مِنْ مَنَى أَلَيْتَ بِرِّ صَادِقٍ حِينَ يُقْسِمُ
لَصَبٍ يَقْفِرُ فِي فِقَارٍ وَتَضْبَعَةُ خُمُوعٍ وَيَبُوعُ الْفَلَا مِنْكَ أَكْرَمُ
فَهَلْ أَنْتَ إِلَّا خُنْفَسَاءُ لَيْئِمَةٍ وَخَالِكَ يَبُوعُ وَجَدَكَ شَيْئَهُمْ
أَتُوْعِدُنِي بِالْمُنْكَرَاتِ وَأَنْنِي صَبُورٌ عَلَى مَا تَابَ جَلْدٌ صَدَّاحِدَمُ
فَإِنْ أَفْنِ أَوْ أَعْمَرْ إِلَى وَقْتٍ مُدَّةٍ فَإِنِّي أَبْنُ شَوْبُوبٍ جَسُورٍ غَشْمَشَمُ

O Handsahe! si gloriaris et contendis, me vilem esse, tuum Ihtrimus vilis me vilior est. Iuro per domum sacram ad Minam pertinentem iusurandum verissimum, verax quando iurat: Profecto! Lacerta in deserto, et hyaena claudicans et mus deserti te generosior est. Tu nonnisi vilis scarabaeus et avunculus tuus mus et avus tuus erinaceus est. Num tu mihi minaris calamitates, dum ego sum patiens in ferendo eo quod accidit, tanquam durus, robustus (camelus). Sive ego interco sive in vita conservor usque ad tempus longinquum, ego sum filius vehementiae (vehemens) audax, intrepidus.

Metrum Thawil est. p. 161.

Samachscharius proverbium sic explicavit: اى من راي بصاحبه يوما غير صالح لى يوس ان يى مثل ذلك اليوم به قال الشاعر

لَا تَشْتَمَنَّ فَإِنَّ الدَّهْرَ ذُو دُولٍ

ويروى من يى يوم اى من تهضم صاحبه واره يوم مكرها رتى به غدا يضرب فى تنقل احوال الدهر باهله قال الشاعر

مَنْ يَرَى يَوْمًا يَرِيَّهُ وَالْدَّقْرُ لَا يَغْتَرُّ بِهِ

Id est: Qui socium suum die infelici adflictum videt, securus non est, quod simili die non adfligatur. Dixit poeta: »Ne ob aliorum calamitates lactus sis, nam tempori vicissitudines sunt«.

Hemistichium metri Basith est. p. 190.

Legitur quoque quarta verbi رَاى forma, ut sensus sit: Qui alium adfligit et causa est, ut ingratum ipsi diem videat, mox simili adflietur. Proverbium vicissitudines temporis significat. Dixit poeta:

»Qui diem vidit, in eo conspicitur, nam tempus per eum non decipitur.«

Metrum Redjes est. p. 231.

مَنْ يَنْكِ الْعَبِيرَ يَنْكِ نَبَاكَ ٢٩٣

293. Qui futuit asinum silvestrem, multum futuentem futuit.

Verba haec Chidhrus ben-Schibl Chotsahmita dixit, cuius uxor Haschimi amica erat. Chidhrus quum aurum et argentum sub arboris radice abscondidisset et uxori suae rem narrasset, haec servam ad amicum misit, ut opes auferret. Serva herum suum rei certiore fecit. Herus, qui ad locum illum Haschimum expectaturus accesserat, opes suas iam ablatas esse vidit. Per aliquot dies tacens uxori narravit, se urinatore quodam occiso duabus unionibus positum esse et quodam loco abscondidisse, simul servae dicens, si hera tua te ad Haschimum misit, ad me prius venias. Factum est, quemadmodum praeviderat. Hera ad Haschimum servam misit. Tum Chidhrus fratrem Zojaidum secum ducens ad istum locum ante Haschimum pervenit. Ibi absconditi Haschimum audiverunt versus canentem, quibus tota res palam fieret. Chidhrus autem in Haschimum impetum faciens dixit: Qui futuit asinum sil-

vestrem, multum futuentem futuit; quae verba proverbii loco in eum dicuntur, qui cum victore certat. Haschimus manibus post tergum ligatis, ut confiteretur, ubi opes essent, coactus, capite tandem truncatus est. Serva autem, quae rem indicaverat, a Chidro loco uxoris, quam mortis poena mulctaverat, in matrimonium ducta est. De eo dicitur, qui saepius vincentem vincit. Samachs. Proverbio metrum Sarih est. c. p. 245.

٢٩٤ مَنْ سَلَكَ لَجْدًا أَمِنَ الْعَثَارَ

294. Qui incedit in terra dura ac plana, securus est, ne pede offenda.

Monet nos proverbium, ut incolumitatem quaeramus.

٢٩٥ مَنْ تَجَنَّبَ الْخَبَارَ أَمِنَ الْعَثَارَ

295. Qui evitat terram mollem, in qua lapides iacent, ne pede offenda, securus est.

Conf. Kam. s. v. خبر

٢٩٦ مَنْ دَخَلَ طَغَارَ حَمْرٍ

296. Qui vicum Taghari intrat, dialecto Himjaritica utitur.

Narrant Arabem campestem ad regem Iemanac venisse. Regem, ut eum honore adliceret, sua lingua Himjaritica usum dixisse: ثب Sede; Arabem autem sali intellexisse et desilientem a loco alto periisse. Quod quum vidisset rex, de causa facti certiore factum ista verba dixisse. Proverbium significat, eum, qui se genti immisceat, eius mores imitari debere. Samachs. طغار Thaghari nomen vici Iemanensis est. Sunt, qui voci حمر significationem luto rubro tinxit tribuant, quia in illo vico luto rubro مغرة appellato uterentur.

٢٩٧ مَنْ يَرُدُّ السَّيْلَ عَلَى أَدْرَاجِهِ

297. Quis est, qui torrentem in viam suam retrudat?

Rem significat, quae perfici nequit.

٢٩٨ مَنْ يَشْتَرِي سَيْفِي وَهَذَا أَثَرُهُ

298. Quis gladium meum emit et hoc est eius fulgur?

Metrum Sarih est c. p. 245. Almofadhdhelus, dixit, Alharitsum ben-'Ihsalim Morritam verbis hisce primum usum esse. Causam eorum talem fuisse narrant: Chalidus ben-Djahfar ben-Cilab Sohairum ben-Djadsimah Ahbsitam occiderat. Huiusce rei causa vindictam gentis Ghathfan metuens ad Alnohmanum se in eius clientelam recipiens confugit. Ibi cum fratre suo Ohtbaho ben-Djahfar benigne exceptus ad cibum societatemque regis admissus est. Interim Kaisus ben-Sohair bellum contra gentem Banu-Ahmir parans ab irruente hieme impediabatur. Haritsus autem Kaiso dixit, se profecturum esse, ut Chalidum occidat, et Kaiso monenti, Alnohmanum eum in clientelam recepisse, nihilominus se eum occisurum esse, etsi in Alnohmani gremio esset, iuravit. Alharitsus vir pulcherrimo sermone utens et pugnarum Arabum quam maxime gnarus simul honorifice ab Alnohmano excipiebatur. Chalidus hoc videns et ira accensus dixit: O Abu-Laila! Nonne mihi gratiam habes, quod Sohairum occiderim, quum tu illo occiso gentis Ghathfan dominus sis? Alharitsus autem ista verba audiens tremore correptus, ut, quos manibus teneret, dactyli in terram deciderent, dixit: Tu cum occisus es! Alnohmanus autem eius iram observans Chalido dixit: Hic te occidet. Chalidus quidem tentorium suum lobulis invicem insertis omnino clauserat, sed Alharitsus gladio illos disruptit et Chalidum e somno excitavit dicens: O Chalide, num putasti, Sohairi sanguinem impune effusum esse? cum

necavit. Tum interim expergefacto Ohtbaho dixit: Si loquens te commoves, te quoque occidam! His peractis equum conscendit et fuga salutem petiit. Ohtbahus autem clamore sublato ad regis aulam tetendit dicens, Alharitsum regis fidem datam occiso Chalido irritam fecisse. Alnohmanus statim ad persequendum equites misit. Primo diluculo eum assecuti sunt. Alharitsus cum iis pugnans singulos cum eo dimicantes occidit, agmina dispersit, dum pugnabat, hunc versum canens:

أَنَا أَبُو لَيْلَى وَسَيْفِي الْمَعْلُوبُ مَنْ يَشْتَرِي سَيْفِي وَهَذَا أَثَرُهُ

„Ego sum Abu-Laila et gladius meus in capulo nervo obligatus est. Quis emit gladium meum et hoc eius fulgor est?“ Metrum Sarih est. p. 245.

Eum persequentes infecta re recesserunt. Proverbium autem adhibetur in cautione, si ex eiusmodi re damnum percepimus. Samachscharius dixit, proverbium adhiberi de viro, qui rem aggrediatur, quam iam expertus sit.

Alaghlabus Ihdlita proverbium versui inseruit dicens:

قَالَتْ لَهُ فِي بَعْضِ مَا تَسْطِرُهُ مَنْ أَشْتَرِي سَيْفًا وَهَذَا أَثَرُهُ

„Dixit (mulier) ei, inter ea, quae composuit. Quis gladium emit et hic eius fulgor est?“ Metrum Redjes est. p. 231.

٢٩٩
مَنْ عَزَّ بَزَّ

299. Qui vincit, praeda potitur.

Dixit Almofadhdhelus, virum e gente Thai ad familiam Banu-Tsoahl pertinentem, cui Djabir ben-Ralan nomen esset, primum ista verba dixisse. Vir iste cum duobus sociis iter faciens in loco Altsawijjah, qui pone Hiram prope ad Cufam situs erat, Alnohmani ben-Mäi-ssemäi equitibus die infausto occurrit, quo Alnohmanus quemlibet in ipsum incidentem occidere solebat. Causa hujusce diei in libro Cit. Alagh. descripta est. Verba autem ibi Ohbaido b. Alabraz adscribuntur. Alnohmanus autem, quum adducerentur, sortes ducere eos iussit dicens, se eum, qui sorte vicisset, liberum dimissurum esse, duos reliquos occisurum. Accidit, ut Djabiro bona sors contingeret. Qua-

propter sociis, quos ad mortem abduci videret, ista verba, quae postea in proverbium venerunt, dixit.

٣٠٠ مَن يَأْكُلْ خَضْمًا لَا يَأْكُلْ قَضْمًا وَمَن يَأْكُلْ قَضْمًا يَأْكُلْ خَضْمًا

300. Qui edit toto ore, is non edet extremis dentibus et qui extremis dentibus edit, toto ore edet.

Monet proverbium, ut vitae nostrae rationem habentes res prudenter disponamus, ne perdisitis opibus penuria oriatur.

٣٠١ مَن يَرِ الْزَبَدَ يَخْلَهُ مِّنْ لَّبَنٍ -

301. Qui vidit cremorem lactis, eum a lacte desumptum putat.

Narrant, virum interrogasse mulierem, num oves eius lacte abundarent. Quae quum, minime! respondisset, virum, qui cremorem lactis apud ipsam conspiceret, ista verba dixisse. De viro dicitur, qui rem haud occultam occultare cupit. Abu-l-Haitsamus vocem الزبد cum duabus vocalibus Fatha enunciavit. In Samachscharii opere loco vocis يخله legitur: يعلم انه, scit eum esse. Ad metrum Ramal pertinet.

٣٠٢ مَن أَشْتَرَى أَشْتَوَى

302. Qui emit, assat.

In codice Abu-Ohbaidi et sic: من اشترى بماله اشتوى. Proverbium hoc Alahmarus retulit. Opibus utendum esse, ut res nobis necessarias acquiramus, dicit.

٣٠٣ مَن فَازَ بِفُلَانٍ فَقَدْ فَازَ بِالسَّهْمِ الْأَخِيبِ

303. Qui quodam potitus est, is sorte frustrata potitus est.

Legitur quoque الاخيب بقدح, ut الاخيب significationem vocis الخيبة habeat. Abu-Ohbaid. De homine, qui utilitatem non praestat, adhibetur.

Narrant, Mohammedanorum principem Ahlium verba haec in socios suos dixisse. Significat, virum rem quac-sitam non consecutum esse.

٣٠٤ مِنْ مَالٍ جَعَدَ وَجَعَدَ غَيْرَ تَحْمُودٍ

304. Ex opibus Djahdi et Djahdus non est laudatus.

Verba haec Djahdus ben-Alhozain Alchodhrita pater Zachri ben-Djahd poetae dixisse fertur. Qui quum actate provectus esset, filii et familia ab eo recesserunt, ut nemo nisi puella nigra remaneret. Haec autem in domum adolescentis, Ohrahbah appellati, cuius amore capta erat, omnia e domo Djahdi transtulit. Quod quum Djahdus animadverteret, hos versus dixit:

أَبْلَغُ لَدَيْكَ بَنِي عَمْرٍو مُغْلَغَلَةٌ عَمْرٍو وَعَوًّا وَمَا قَوْلِي بِمَرْدُودٍ
بِأَنَّ بَيْتِي أَمْسَى فَوْقَ دَاهِيَةٍ سَوْدَاءٍ قَدْ وَعَدْتَنِي شَرَّ مَوْعُودٍ
تُعْطِي عَرَابَةَ بِالْكَفَيْنِ مُحْتَجِجًا مِنْ الْخُلُوقِ وَتُعْطِينِي عَلَى هَوْنٍ
أَمْسَى عَرَابَةٌ ذَا مَالٍ يُوسِّرُ بِهِ مِنْ مَالٍ جَعَدَ وَجَعَدَ غَيْرَ تَحْمُودٍ

»Perfer de te genti Ahmrui celeriter nuntium, Ahmrui et Auhfo et non est verbum meum repulsum, meam domum esse super astuta nigra, quae mihi promissum malum dedit. Dat Ohrahbah duabus manibus ad se rapienti ex odoramento Alchaluk et mihi dat super ligno (super scutella lignea). Ohrahbahus iam factus est opum pos-

1) In primo versu loco vocis عمرو Amrui legitur عمى patruelis mei. Secundus tertiusque versus in codice Lugd. non leguntur. De voce الخلق dubito.

essor, quibus lactatur ex opibus Djahdi et Djahdus non est laudatus. Metrum Basith est. p. 190.

De viro dicitur, qui opum iacturam patiens vituperatur.

٣٠٥ مَن قَنَعَ فَنَعَ

305. Qui contentus est, opibus abundat.

٣٠٦ مَن عَرِفَ بِالصَّدَقِ جَارَ كَذِبُهُ وَمَن عَرِفَ
بِالْكَذِبِ لَمْ يَجُزْ صِدْقُهُ

306. Cuius veracitas nota est, eius mendacium licitum est, et cuius mendacium notum est, eius veracitas non licita est.

٣٠٧ مَن خَاصَمَ بِالْبَاطِلِ أَجَحَّ بِهِ

307. Qui litigat in re vana, eum (res vana) vincit.

Id est: Qui rem vanam petit, in eo argumenta sua perdit et vincitur.

٣٠٨ تُخَرَّنِبَقُ لِيَنْبَاعَ

308. Silens ut insiliat.

Verbum انباع de serpente in praedam insiliente potissimum adhibetur. Legitur quoque لينباق ut calamitatem adferat. conf. Knaus. Djeuh.

٣٠٩ أَمَكْرًا وَأَنْتَ فِي الْحَدِيدِ

309. Num dolum (adhibes), dum tu in vinculis es?

Abu-Ohbaidus dixit, verba haec Ahbd-Almalicum ben-

Merwan Saihdo ben-Ahmru ben-Alahz¹⁾ qui compedibus vinctus esset, dixisse. Quem quum Ahbd-Almalicus occidere vellet, is dixit: Peto a'te, ut me in conspectu hominum, quae res ignominia me adficeret, non occidas. Nil autem voluit, nisi ut Ahbd-Almalicus huius contrarium faceret, nam quum in conspectum hominum adductus esset, socii eum defenderunt. Hanc rem videns Ahbd-Almalicus ista verba dixit. De eo dicitur, qui dolose agere vult, dum vinctus est.

٣١. مُجَاهَرَةً إِذَا لَمْ أَجِدْ مَخْتَلًا

310. Vi aperta, quum decipiendi opportunitas mihi non est.

Palam inimicitiam ostendam et ius meum postulabo, si secreto nil obtinere possum.

٣١١. الْمَرْءُ يَعْجُزُ لَا لِخَالَةٍ

311. Vir debilis est, non astutia,

Remedia contra calamitatem non desunt; sed debilis iis non utitur. Dixit poeta:

حَسَاوَيْتَ حِينَ صَرَمْتَنِي وَالْمَرْءُ يَعْجُزُ لَا لِالْمَخَالَةِ

وَالدَّهْرُ يَلْعَبُ بِالْفَتَى وَالِدَّهْرُ أَرُوغٌ مِنْ ثَعَالَةٍ

وَالْمَرْءُ يَكْسِبُ مَالَهُ بِالشُّحِّ يُوْرِثُهُ الْكِلَالَةُ

وَالْعَبْدُ يُقْرِعُ بِالْعَصَى وَالْحُرُّ تَكْفِيهِهِ الْمَقَالَةُ

»Expetiisti, quando me amputasti (te a me separasti) et vir debilis est sine dubio et tempus cum viro ludit et tempus

1) Scharaf-Aldin Ahmru ben-Saihdo habet.

astutius est, quam vulpes et vir cum aviditate, quae lassitudinem ei procreat, opes suas acquirit. Et servus baculo percutitur; sed ingenuo sermo sufficit».

Metrum Camil est. p. 214.

٣١٢ مَنْ نَجَلَ النَّاسَ نَجْلُوهُ

312. Qui homines pede anteriore percutit, eum (homines) percutiunt.

Qui prave se gerit erga homines, erga eum eodem agendi modo homines utuntur. Duplici modo aut confo-
diendo aut iaciendo vocabulum نجل explicari potest.
conf. Djeuh.

٣١٣ مَنْ يَمِغْ فِي الدِّينِ يَصَلَفْ

313. Qui a iusto recedit, commodum inde non capit

Qui mundanas res per religionem petit, parum consequitur. Dixit Alazmäihus: Nil obtingit apud homines et eorum amorem non meretur. Samachscharius dixit, sensum esse: Qui in religione caeteris se praestantiorē esse putet et superbiat, eum parum boni ab hominibus consequi
conf. Kam. s. v. صلف

٣١٤ مَنْ حَفَّنَا أَوْ رَفَّنَا فَلْيَقْتَصِدْ

314. Qui nos ornat aut honorat, modum rectum teneat.

Vocem حفت المرأة وجهها , a Pilos removit mulier e facie, ut se ornaret» et رفنا a الغزال رف الغزال «Dorcas extremis labiis fructum arboris Ara c appellatae sumpsit» i. e. Qui nos laudat aut ornat, modum rectum teneat. Dixit Abu-Ohbaidus: Qui nos laudat ne

modum excedat, sed verum loquatur. Dicitur من حَفَنَّا i. e. „qui nobis servit et in nos propensus est“ et رَفَنَّا i. e. „nos circumdat, nos custodit.“ Et dicitur حَاطَنَا „nos circumdat, nos custodit.“ Et dicitur من حَفَنَّا i. e. qui ei servivit et eum custodivit. Et legitur quoque: من حَفَنَّا او „Qui nobis servivit aut nos custodivit, omittat hoc facere“. Narrant mulierem invenisse struthiocamelum, cuius in faucibus pars gummi oblonga, tenuis, contorsa haereret et eius caput veste sua texisse. Tum ad gentem sibi propensam et utilem ivisse ista verba dicentem, quum sperasset, fore, ut strutheocamelo illo potita dives fieret. Struthiocamelum vero vestem eius abstulisse. Quapropter proverbium in eum dicitur, qui re parva valde lactatur, et in re haud certa fiduciam ponit.

٣١٥ مَنْ قَلَّ ذَلَّ وَمَنْ أَمَرَ قَلَّ

315. Qui paucus est, vilis est et qui multus est, paucus est.

Id est: Cui pauci sunt adiutores, is vincitur et despectus est, at cuius propinqui multi sunt, pauci sunt eius inimici. Auso ben-Haritsah verba haec adscribuntur. In Samachscarii opere in fine فل legitur et sic explicatur „Qui adiutores multos habet, is adversarium suum vincit et frangit“.

٣١٦ مِنَ اللَّجَاجَةِ مَا يَضُرُّ وَيَنْفَعُ

316. Pertinacia tum nocet tum prodest.

Verba sunt Alasahri ben-Abi-Hamram Aldjahfi. Quum pullus equi generosus, cuius causa certamen cursus iniisset, periret, hunc versum dixit:

أَقْلَكْتُ مُهْرِي فِي الرَّهَانِ لِحَاجَةٍ وَمِنْ اللَّجَاجَةِ مَا يَضُرُّ وَيَنْفَعُ

»Perdidi pullum meum in certamine ob pertinaciam et pertinacia tum nocet tum prodest«.

Metrum Camil est. p. 212.

٣١٧ مِنْ غَيْرِ خَيْرِ طَرَحَكَ أَهْلَكَ

317. Quum bonum non esses, gens tua te abiecit.

Vir foedo vultu praeditus in habitaculum ab incolis relictum veniens speculum invenit. Illud sumens inspexit; sed quum foedum vultum suum conspiceret, speculum abiciens verba ista dixit.

٣١٨ مِنْ مَّامِنِهِ يَوْتَنِي الْحَذَرُ

318. E loco securo suo invaditur cautus.

Verba haec Actsamus ben Zaili dixisse fertur. Id est: Cautio ab homine res ipsi necessario ferendas non depellit, et si summa diligentia utitur. Traditionis verba sunt: »لا ينفع حذر من قدر« Contra decretum divinum cautio non prodest«. Non nimium cavendum esse homini, docet proverbium.

٣١٩ أَمُوتْ دُونَ الْجَمَلِ أَمَّا جَلَدٌ

319. Mors est infra camelum magnificiendum.

Id est: Mors potius ferenda est, quam ut camelus, quo Ajescha vehatur, occidatur. Ahbd-Alrahmano ben-Ahttab ben-Osaid ben-Abi-l-Ahz ben-Omajjah verba ista tribuuntur, quae die pugnae dies cameli appellatae in hoc versu dixit:

أَنَا أَبْنُ عَتَابٍ وَسَيَفِي وَلَوْلَى وَالْمَوْتُ دُونَ الْجَمَلِ الْمَجْلَدُ

»Ego sum filius Ahhtabi et gladius meus sonans et mors infra camelum magnificiendum est«. Metrum Sarih est. p. 245.

٣٢. الْمَلِكُ عَقِيمٌ

320. Regnum sterile est.

Quod si gens de regno pugnat, propinquitatis vincula rumpuntur et pater contra filium se armat, ut pater filium non genuisse videatur conf. Kamus. Djeuh.

٣٢١. أَتُحَقُّ لِحَفِيٍّ أَنْ كَارَ الْأَبْلَى

321. Clam opes delentur, si camelae pullos mares pariunt.

٣٢٢. مَنْ شَمَّ خِمَارِكِ بَعْدِي

322. Quis operimentum tuum post me olfecit?

Quaenam est causa, ut me fugias? De eo dicitur, qui post quietem fugit. Sed in Kamusi opere ما شم خمارك legitur et sensus talis esse dicitur: Quid statum tuum mutavit et te adflixit? Arabum mulieres velum aromatibus imbuere solent.

٣٢٣. مَنْ يَمْدَحُ الْعَرُوسَ إِلَّا أَهْلُهَا

323. Quis praeter familiam eius sponsam laudat?

Proverbium significat, propinquos mutuum sibi auxilium praestare et ipsorum admiratione adfici.

٣٢٤. مَنْ يَأْتِ الْحَكَمَ وَحْدَهُ يَفْلَجْ

324. Qui solus ad iudicem venit, desiderio suo potitur.

Nemo enim erit, qui cum mendacii accuset.

٣٢٥. مَوَاعِيدُ عُرُوبٍ

325. Promissa Ohrkubi.

Proverbii verba promissa non impleta designant. conf. C. VII, 103.

۳۲۶ مَن يَجْتَمِعُ يَتَفَقَعُ عَمْدَةً

326. Qui congregatur cum aliis, eius columnae strepunt.

Id est: Non fieri potest, nisi ut, qui congregentur, separentur. Alii dicunt, sensum hunc esse: Quum homines congregantur et inter se propinqui sunt, discordia et malum inter ipsos nasci solet, ut separentur. Kamusi auctor addidit, sensum fortasse hunc esse: Qui ob magnum numerum et rem collectam invisus sit, ei timendum esse, quod status ille cesset et res dispergantur.

۳۲۷ مَتَى يَأْتِي غَوَاثُكَ مَن تُغِيثُ

327. Quando venit auxilii clamor tuus ad eum, cui tu opem fers.

In codice meo et Lugd. من ياتي, in codice Berol. متى ياتي legitur. Hoc praeferendum est, nam versus metri Wafir pars est. De viro dicitur, qui sero auxilium fert et de viro, qui promittens moram trahit. Dicitur غوث الرجل, quum dicit: «Ad auxilium!», dum nomen غوث et غوات cum vocali Dhamma aut Fhata enunciandum est. Alferra dixit, vocabulum غوات solum esse, quod vocalem Fatha haberet, reliqua omnia cum Dhamma aut Kesre efferri.

۳۲۸ مَن يَمْشِي يَرْضَى بِمَا رَكِبَ

328. Qui pedibus incedit, is eo, quod equitat. contentus est.

De eo adhibetur, qui ad rem ipsi ingratam cogitur.

۳۲۹ مَن عَالَ بَعْدَهَا فَلَا أَجْتَبِرَ

329. Qui post illud pauper est, is ne ditetur!

Verba haec ex versu Ahmrui ben-Celtsun desumta sunt:

مَن عَالَ مِنَّا بَعْدَهَا فَلَا أَجْتَبِرُ وَلَا سَقَى الْمَاءَ وَلَا رَعَى الشَّجَرَ

»Qui pauper est ex nobis post id, is ne ditetur et aquam ne propinet et arbores ne depascatur«.

Metrum Redjes est. p. 231.

۳۳۰ مَن لَّاحَاكَ فَقَدْ عَادَاكَ

330. Qui dedecore te adficere (quasi corticem tuam detrahare) studet, is inimicitiam tecum exercet.

Proverbium hoc Actsamo ben-Zaifi adscribitur. conf. Djeuh. s. لَحَى. Monet proverbium, ne amicis adversemur. Samachs.

۳۳۱ مَن حَقَّرَ حَرِمَ

331. Qui despicit, frustratur.

Qui despicit parvum, quod assequi potest, magno non potitur.

۳۳۲ مَن صَانَعَ الْمَالَ لَمْ يَجْتَشِمِ

332. Qui opes erogat, pudorem non concipit.

Abu-Ohbaidus proverbium sic adnotavit: مَن صَانَعَ «Qui opes erogat, pudorem non concipit in re necessaria petenda». Sunt, qui

legant بالمال Samachs. Hortatur proverbium, ut opibus non parcamus, quo certius res nobis necessarias consequamur.

٣٣٣ مَنْ يَلْقَ أَبْطَالَ الرِّجَالِ يُكَلِّمُ

333. Qui viris fortibus occurrit, vulneratur.

Verba haec Ohkailus ben-Ohloffah Morrita, quum eius filius Ahmillesus sagitta eius femora laecisset in versibus dixit:

إِنْ بَنَى رَمْلُونِي بِالدَّمِ شَنْشَنَةً أَعْرِفَهَا مِنْ أَخْوَءِ

مَنْ يَلْقَ أَبْطَالَ الرِّجَالِ يُكَلِّمُ

»Filiis sanguine me inquinaverunt. Natura est, quam Achsami esse scio. Qui viris strenuis occurrit, vulneratur!.

Metrum Sarih est. p. 245.

٣٣٤ مَنْ لَا يَدُدُّ عَنْ حَوْضِهِ يَهْدِمُ

334. Qui a lacu suo (receptaculo aquae) non repellit, is vastabitur.

Est receptaculum aquae, e quo cameli bibunt. Fieri potest, ut camelis prementibus id vastetur. Proverbii sensus est. Qui se non defendit, iniuria adficitur.

٣٣٥ مِنْ الْعَجَرِ وَالْتَوَانِي نَتَجَتِ الْفَاقَةُ

335. Debilitate et cunctatione paupertas gignitur.

Hae duae res paupertatis praecipuae causae sunt.

Meidanius hoc addidit scholion: وهذا من كلام اكثر بن صيفي حيث يقول المعيشة ان لا يتي في استصلاح المال والتقدير

1) In Kamusi opere plures et varii versus adnotati sunt. Dixit auctor, Abu-Achsamum aut avum Hatimi Thajjita aut abavum fuisse. Achsamo mortuo eius filios avum impetu facto vulnerasse.

واحوج الناس الى الغنى من لم يصلحه الا الغنى وكذلك
الملوك وان التغير مفتاح البوس يريد ان من كان في شدة
وفقر اذا غرر بنفسه بان يوقعها في الاخطار ويحمل عليها اعباء
الاسفار يوشك ان يفتنح عنه اقبال البوس ويرفل من حسن
الحال في اصفى اللبوس ومثل ما حكى من كلام صيفى ما
حكاه المورج بن عمرو قال سال الحجاج رجلا من العرب عن
عشيرة فقال اى عشيرة تك اذ وصل قال اتقاهم لانه
بالرغبة في الاخرة والزهد في الدنيا فايهم اسود قل ارزنيهم
حلما حين يستأجهم واسأخاهم حين يسأل قال فايهم ادهى

قال من كتم سره ممن احب مخافة ان يشار اليه يوما قال
فايهم اكينس قال من يصلح ماله ويقتصد في معيشته قال فايهم
ارفق قال من يعطى بشر وجهه اصداقاه ويتملطف في مسالته
ويتعاهد حقوق اخوانه في اجابة دعوتهم وعيادة مرضاهم
والتسليم عليهم والمواساة مع جنائزهم والنصح لهم
بالغييب قال فايهم افطن قال من عرف ما يوافق الرجال من
الحديث حين يجالسهم قل فايهم اصلب قال من اشتد
عارضته في اليقين وجرم في التوكيد ومنع جواره من الظلم
„Verba haec Actsami ben-Zaifi sunt, quum diceret: Vitae
ratio eo consistit, quod vir non laxus est in bene adminis-
trandis opibus easque recte disponit. Is autem opibus maxime
eget, qui in rebus suis bene administrandis opibus carere
non potest. Haec est regum ratio. Semet autem periculo
exponere est clavis calamitatis, quibus verbis significare
vult, fieri posse, ut, qui penuria et paupertate laboret, si se
ipsum periculo exponat, ita ut pericula subeat et onera iline-
rum sibi imponat, calamitatum claustra ab eo remove-
antur et candidissimis vestimentis pulcherrimae conditionis
indutus incedat. His autem verbis similia sunt, quae Al-
moarredjus ben-Ahmru retulit. Dixit, interrogasse Al-
hadjdjadum quendam ex Arabibus campestribus: Quisnam
in familia tua praestantissimus est? Alterum respondisse:
Qui Deum maximo timet cum desiderio alterius mundi.
et abstinentia in hoc mundo. Tum interrogasse: Quisnam
eorum potentissimus est? Respondisse alterum: Firmissima

mansuetudine et intelligentia praeditus, quum ignorantiae accusatur et liberalissimus eorum, quum rogatur. Porro: Quisnam eorum subtilissimus ingenio est: Respondisse alterum: Qui secretum suum ab eo, quem amat, occultat timens, ne aliquando ei adversarius fiat. Porro: Quisnam eorum astutissimus est? Respondisse alterum: Qui opes suas bene administrat et in vitae ratione modum rectum tenet. Porro: Quisnam benignissimus eorum est? Respondisse alterum: Qui hilari vultu amicos excipit, in rogando comitatem ostendit, qui fratrum suorum iura observat in eo concedendo, quod sibi adsumunt, in visitandis aegrotis, in salute dicendo, in comitandis funeribus et in sincero monito de eo, quod ipsos latet. Quis autem eorum maxime intelligens est? respondit: is, qui in colloquio id cognoscit, quod viris, quibuscum convenit, maxime conveniens est. Denique: Quisnam eorum firmissimus est: Respondisse alterum: Is, cuius latus in re certa durum est, qui prudenter cavet simul fiduciam in Deo ponens et vicinum suum ab iniuria defendit.“

٣٣٦ مَوْتُ لَا يَجْرُ إِلَى عَارٍ خَيْرٌ مِنْ عَيْشٍ فِي رَمَاقٍ

336. Mors, quae dedecoris causa non est, melior est, quam vita in summa penuria.

Proprie: vita, in qua tantum victus nobis est, quantum ad extremum vitae spiritum ducendum sufficit. Mortatur proverbium, ut mortem nobilem vitae ignobili praeferamus.

٣٣٧ مَارَبَّةٌ لَا حَفَاوَةَ

337. Necessitas, non rerum tuarum cura.

Id est: Te honore adficit, quod tu ei necessarius es, non quod te amat. De viro adhibetur, qui non nisi ob rem ipsi necessariam te visitat. Samachschi. Aut nominativi aut accusativi casus vocibus tribuitur. Si nominativi casum admittis, supplendum est *هذه* haec est necessitas

etc., sin vero accusativi casum esse statuis, proverbium sic explicandum est: فَعَلْتُ هَذَا مَرَّةً feci hoc necessitate etc. ^{حفاوة} autem est animi conditio, qua res alius nos maxime movet, ut, quomodo se habeat, multum interrogemus. Proverbio similia sunt verba ارب سائك لا نزاع شاك «Necessitas te propulit, non desiderio tuorum adfectus fuisti».

٣٣٨ مِنْ دُونِ مَا تَأْمَلُهُ نَهَابِرُ

338, Quominus assequaris id, quod speras, difficultates impediunt.

Vocabulo نِهَابِرُ impedimenta, quae nobis in via occurrunt, ut nox, fluvius, collis, terra aspera etc. significantur.

٣٣٩ مَوْلَاكَ وَأَنْ عَذَّاكَ

339. Herus tuus est, et si te adfligit.

Voci مَوْلَاكَ accusativi casum tribuunt, ut احفظ aut راع «custodi, cura» supplendum sit.

٣٤٠ مَنْ لَكَ بِذُنَابَةِ لَوْ

340. Quis extremum vocis si (لو) verum esse efficit?

Id est: Quis efficere potest, ut لو (si) verum (حق) sit. Et dixit poeta:

تَعَلَّقْتَ مِنْ أَذْنَابِ لَوْ بَلَيْتَنِي وَلَيْتَ كَلَوْ خَيْبَةً لَيْسَ تَنْفَعُ

«Adhaesisti ad vocem utinam ego, dum vocem si modo protuleras et utinam sic ut si est frustratio, quae nil prodest. Metrum Thawil est. c. p. 161.

Vocabulum autem ذُنَابَةِ et مَذْنِبَةِ locus est, ad quem

torrens (fluctus) eius pervenit. Significare autem vult, caudam, quae est extremum membrorum iumentum.

٣٤١ مَنْ سَبَّكَ قَالَ مَنْ بَلَغَنِي

341. Quis te contumeliis verborum adfecit? Dixit:
Qui ad me rem pertulit.

Qui ad te contumelias ab aliis in te dictas pertulit, is contumeliam in te ipsum dixit, nam si tacuisset, illae contumeliae verborum tibi prorsus ignotae fuissent.

٣٤٢ مَشَى إِلَيْهِ الْمَلَا وَالْبَرَا

342. Palam ad eum ivit.

Duplex proverbium esse videtur مَشَى إِلَيْهِ الْمَلَا et مَشَى إِلَيْهِ الْبَرَا, quibus idem sensus est. Vocibus autem مَشَى إِلَيْهِ الْمَلَا et مَشَى إِلَيْهِ الْبَرَا deserti late patentis significatio hoc in proverbio est. Contrarius sensus inest verbis: مَشَى إِلَيْهِ الْخَمَرُ) In loco arboribus tecto (i. e. occulto) ad eum accessit et Repsit ad eum inter arbores perplexas.

٣٤٣ مَعَاوِدُ السَّقْيِ سَقَا صَبِيًّا

343. Adsuetus rigationi iam puer rigavit.

De eo dicitur, cui rerum experientia est. Accusativus صَبِيًّا statum et conditionem subiecti, id quod Arabum grammatici حَالٌ vocant, designat.

٣٤٤ مَنْ قَنَعَ بِمَا هُوَ فِيهِ قَرَّتْ عَيْنُهُ وَمَنْ لَيْسَ

1) Hoc in codice Berol. et Pocockiano novum proverbium est.

يَأْتِسَا عَلَى مَا فَاتَهُ وَدَعَ بَدَنَهُ وَمَنْ رَضِيَ
بِالْيَسِيرِ طَابَتْ مَعِيشَتُهُ وَمَنْ عَتَبَ عَلَى
الدَّهْرِ طَالَتْ مَعَتَبَتُهُ

344. Qui contentus est eo, quod habet, tranquil-
lus est. Qui desperationi se non tradit ob-
res, quae ipsum fugiunt, is corpus suum
quietat. Qui paucis contentus est, eius vita
bona est. Qui tempus vituperat, eius vitu-
peratio longa est.

Plura sunt proverbia. Quae in codice meo, Lugd. et
Berolin. leguntur من عتب الدهر طالت معتبتة, ea iam prov.
345 occurrunt. In codice P. recte omissa sunt. Verba autem
omnia Actsami ben-Zaifi esse dicuntur.

٣٤٥ مَنْ يَرُدُّ الْفَرَاتَ عَنْ دِرَاجِهِ

345. Quis Euphratem in via sua retrudit?

Legitur quoque عن ادراجہ cum eadem significatione. Rem
impossibilem designat proverbium. Verba haec usurpasse
dicitur Saidus ben-Zuhan Ahbdita, qui oppido Cufae prae-
erat. Scripserat enim ad eum Ahjischa Mohammedis vidua,
ut incolas Cufae dehortaretur, ne ad Ahlium imperatorem
proficiscerentur. Lectis litteris dixit: امرت بأمر أمرنا
أن نقاتل حتى لا تكون فتنة وامرت أن تقع في بيستهما
«Ei res imperata est et nobis res imperata est. Nobis imperatum, ut pugnemus,
donec rebellio cesset et ei imperatum est, ut domi maneat.
Nunc vero nobis imperavit id, quod ipsi imperatum est
et nobis interdixit id, quod nobis imperatum est». Tum tem-
plum intrans manum sinistram, quae die Iarmue appellato
amputata erat, sustulit et inter alia ista verba protulit, quae

in proverbii consuetudinem venerunt, significaturus se rem impedire non posse, quum Cufae incolae proficisci vellent. In Samachscharii opere legitur: من يرد السيل على ادراجِه
»Quis torrentem in via sua retrudit?«

٣٤٦ مَدَّقَنِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَكْضَةِ آخَرِ

346. Lac aqua mixtum meum gratius mihi est, quam lac purum alius.

Simile est proverbium: غشك خير من سمين غميرك
»Macrum tuum melius est, quam pingue alius«.

٣٤٧ مَنْ عَضَّ عَلَى شِبْدَعِهِ أَمِنَ الْأَثَمَ

347. Qui mordet super lingua sua, a peccatis securus est.

Qui linguam suam continet, ei poena timenda non est.

٣٤٨ مَنَاجِلُ تَحْصُدُ ثَنًا بَالِيًا

348. Falces, quae herbam aridam veterem rescant.

De eo dicitur, qui rem laudat, dum nemo eius laudem curat.

٣٤٩ مَنْ غَيْرَ مَا شَخِصَ ظَلِيمٌ ذَاغِرٌ

349. Struthiocamelus mas fugiens dum nulla persona est.

De eo dicitur, qui de socio, cui nullum est crimen, queritur.

٣٥٠ مَظْلُومٌ وَطَبِ يَشْرَبُ الْحَبِّبُ

350. Lac non prorsus crassum utris bibit potu omnino satiatus.

De eo adhibetur, qui bonum, quo ei opus non est, consequitur.

٣٥١ مَقْنَأٌ وَيَاحَهَا السَّمَايَمُ

351. Locus sole non illustratus, cuius venti fervidi sunt.

Significatur vir dignitate pollens et potens, cuius bonum speratur; sed si quis ad eum se recipit, non is bene adiuatur.

٣٥٢ مَخَالِبُ تَنْسُرُ جِلْدَ الْأَعْرَلِ

352. Ungues, qui cutem inermis dilacerant.

Vocabulum *اعزل* inermis hoc in proverbio de ave, quae volare non potest, usurpari videtur. Proverbium eum designat, qui ipso inferiorem iniuste tractat.

٣٥٣ مَشِيْمَةٌ تَحْمِلُهَا مِينَاتُ

353. Tunica foetum involvens, quam femineam prolem pariens portat.

Virum designat, in quo nulla aut laetitiae aut spei causa aliis est.

٣٥٤ مَشَامُ مُرَبِّعٍ رَعَاهُ مُصِيفٌ

354. Locus, ubi observatur fulmen, vere parientes camelos habentis, quem aestate parientes camelos habens depavit.

De eo dicitur, qui e re utilitatem cepit, quae alii molestia fuit.

٣٥٥ مُجِيلٌ قَدَحٌ وَجَزُورٌ تَرْتَعَى

355. Sagittae sorti inservientes circumvertens, dum mactando destinatus camelus pabuli copia fruitur.

Sagittae, quae sorti inserviunt, circumvertuntur, postquam camelus mactatus est eiusque partes divisae sunt. Significat igitur proverbium virum, qui opus celeriter perficere stadet, cuius tempus nondum elapsum est.

٣٥٦ مَحِيلَةٌ تَقْنُلُ نَفْسَ لَئِيلٍ

356. Superbia (quae) ipsum superbum occidit.

In eum dicitur, qui principatum petens se in interitum coniicit.

٣٥٧ مَسُّ الثَّرَى خَيْرٌ مِنَ السَّرَابِ

357. Terram humidam tangere melius est, quam vapor meridianus.

Voce السراب vapor meridiei tempore in desertis apprens significatur, quae aquae speciem habens viatores in errorem inducere potest. Monet igitur proverbium, ut paucis contenti simus et opum, quas alius possideat, spe non decipiamur.

٣٥٨ مُمَالِحَانِ يَشْحَذَانِ الْمُنْصَلَ

358. Collactanei duo, qui ensem acuunt.

Duos viros designat, qui amicorum speciem praese ferentes in animo odium mutuum fovent.

٣٥٩ مَنْ خَشِيَ الذِّئْبَ أَعَدَّ كَلْبًا

359. Qui lupum timet, canem sibi parat.

Adhortatur nos proverbium, ut contra inimicos nostros parati simus.

٣٦٠ مَنْ سَئِمَ الْحَرْبَ اقْتَوَى لِلْسَّلَامِ

360. Qui bellum fastidit, pacem summo pretio dato emit.

Cautionem adhibendam esse dicit in re periculosa et suadet, ut eam relinquentes ad res nobis tutiores nos convertamus.

٣٦١ أَمَّ لَكَ الْوَيْلُ فَقَدْ ضَلَّ الْجَمَلُ

361. In cursum (equum) adige, vae tibi! nam camelus erravit.

In rem gravem et periculosam si quis incidit, concedere debet, quod ab ipso petitur, ut e periculo liberetur.

٣٦٢ مُغَوِّزٌ عَلَفَ شَنَا بَالِيَا

362. Iter per desertum faciens utrem tritum et vetustum appendit (iumento.)

Eum significat, qui res magnas et periculosas non satis praeparatus aggreditur.

٣٦٣ مَنْ أَنْفَقَ مَالَهُ عَلَى نَفْسِهِ فَلَا يَتَحَمَدُ بِهِ

عَلَى النَّاسِ

363. Qui opes suas in suum usum erogavit, ne is de hominibus gloriatur!

Legitur quoque الى الناس, ut sensus sit, »ne laudem suam hominibus praedicet.« Legitur quoque لَا يَتَحَمَدُ بِهِ »ne petat, ut eum hac de re homines laudent«.

٣٦٤ مَنْ فَسَدَتْ بَطَانَتُهُ كَانَ كَمَنْ غَصَّ بِالْمَاءِ

364. Cuius interior vestis corrupta est, is ei similis est, qui aqua suffocatus est.

Verba sunt Actsami ben-Zaifi, quibus significare vult, cuius conditio tam prava sit, ei nullum esse remedium, qui enim cibo suffocatur, is aquam adhibet, qui autem aqua suffocatur, ei rei nullum remedium restat. Samachscharius dixit, voce البطانة personae nostrae addictos (الخامة) significari et hanc conditionem reparari non posse.

٣٦٥ مُعَاتَبَةُ الْأَخْوَانِ خَيْرٌ مِنْ فَقْدِهِمْ

365. Fratrum obiurgatio melior est, quam eorum defectus.

Id est: Quod obiurgas fratrem ob rem tibi non placentem melius est, quam quod cum omnino deseris. Ad Abul-Dardaum proverbium hoc refertur. conf. Samachschar. et Bertheaui libell. p. 10. Proverbii huius ratio similis est alteri «In obiurgatione vita est inter gentes».

٣٦٦ مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ أَمْرٍ تَرَكَهُ مَا لَا يَعْنِيهِ

266. Boni Mohammedani indicium est, quod res ipsum non spectantes non curat.

Verba haec Mohammedi Arabum principi adscribuntur. Narrant, Lokmanum sapientem, qui interrogatus esset, quatenam res ipsi fiducia maxime digna videretur, respondisse: Omittere res me non spectantes. Sic quoque Alahnafum, quum interrogatus esset a viro, qui eum vituperare vellet, quomodo gentis suae imperium obtinuisset, respondisse hisce verbis: بترك ما لا يعنيني (من امرک) كما عناک «Dum reliqui res me non spectantes

e rebus tuis, sicut te adfecit e rebus meis id, quod te non spectat.».

۳۶۷ مَنْ يَنْزِعَ الشَّوْكَ لَا يَحْصُدْ بِهِ الْعَنْبَا

367. Qui spinas serit, uvas inde non decerpit.

Hemistichium metri Basith est. p. 190. Qui pravo modo erga homines se gerit, is eundem ab hominibus agendi modum exspectare debet.

۳۶۸ مَكْرَةٌ أَخُوكَ لَا بَطْلٌ

368. Coactus est frater tuus, non strenuus.

Sunt Heneschi avunculi Baihasi verba, de quibus vide C. IV, 1. De eo dicitur, qui rem perficere cogitur, quae ipsi conveniens non est.

۳۶۹ مَرَّةٌ عَيْشٌ وَمَرَّةٌ جَيْشٌ

369. Modo vita modo exercitus.

Vocabula عيش et جيش nominativi casum obtinuerunt, quod praedicati locum, cuius subiectum omissum est, tenent; sic enim est supplendum: *الدَّهْرُ مَرَّةٌ عَيْشٌ وَالْدَّهْرُ مَرَّةٌ جَيْشٌ* Tempus modo vita et tempus modo exercitus est et hoc est pro *دو جيش et ذو عيش* et possessor vitae et possessor exercitus. Voce vita significare vult conservationem vitae, voce exercitus interitum. Meid. Amrual'Kaisus verba proverbii dixisse fertur tempore, quo vino bibendo occupatus patris occisi nuntium acciperet. Vicissitudines temporis significare volebat.

۳۷۰ مَنْ ضَاقَ عِنْدَ الْأَقْرَبِ أَتَّاحَ اللَّهُ لَهُ الْأَبْعَدَ

370. Cui propinquior impar est, ei Deus remotiorem per decretum suum destinat.

۳۷۱ مَنْ يَرِنَا يَقْلُ سَوَادُ رَكْبٍ

371. Qui nos videt, dicit: Persona vectus est.

Consensum et consociationem significat.

٣٧٢ أَمَرْتُ يَعْرِفُ لَا تُوبَاهُ

372. Vir princeps factus est, non eius vestis.

De viro praestante dicitur, quem videntes ob sordidum eius habitum aspernantur.

٣٧٣ مَنْ لَمْ يَغْنِهِ مَا يَكْفِيهِ أَجْزَرُ مَا يَفْنِيهِ

373. Qui contentus non est eo, quod satis ipsi est, is vincere non potest id, quod ipsum perdit.

Laudatur paucis contentus animus.

٣٧٤ مَوْتُ فِي قُوَّةٍ وَعِزٍّ أَصْلَحُ مِنْ حَيَوَةٍ فِي ذُلٍّ وَعَجْزٍ

374. Mors in robore et honore melior est, quam vita in contemptu et debilitate.

٣٧٥ مَنْ تَخَضَّكَ مَوَدَّتُهُ فَقَدْ خَوَّلَكَ مَهَابَتَهُ

375. Qui sincerum tibi praestitit amorem, is tibi sanguinem suum dedit.

٣٧٦ مَنْ يَكُنِ الطَّمَعُ شِعَارَهُ يَكُنِ الشَّعْ دَنَارَهُ

376. Cuius interior vestis cupiditas est, eius exterior vestis humilitas est.

٣٧٧ مِنْ الْحَبَّةِ تَنْشَأُ الشَّجَرَةُ

377. E grano arbor provenit.

Id est: E re parva magnae res oriuntur.

٣٧٨ مَنْ يُعَالِجُ مَالَ غَيْرِهِ يَسَامُ

378. Qui tractat opes alius, fastidium habebit.

Proverbii ratio alteri simile est: ما حَكَ ظَهْرِي إِلَّا «Non fricuit dorsum meum nisi unguis meus.

٣٧٩ مِّنْ شَفَرَةٍ إِلَى ظَفَرَةٍ

379. A crepidine palpebrae suae ad unguem suum.

Meidanus hoc scholion habet: يضرب لمن رجع اليه ما كاده في شأن غيره «De viro dicitur, ad quem res redit, quam contra alium dolose excogitaverat».

٣٨٠ مَّنْ حَرَجَ الْيَوْمَ مِنَ الشَّرِّ ظَلَمَ

380. Qui hodie ob malum tristis est, iniuste agit.

Proverbium significat, conditionem pravam in meliorem mutatam esse. I. e. Hodie non est causa, cur ob malum tristes simus.

٣٨١ مَّنْ جَعَلَ لِنَفْسِهِ مِنْ حُسْنِ الظَّنِّ بِإِخْوَانِهِ
نَصِيْبًا أَرَّاحَ قَلْبَهُ

381. Qui bonae opinionis de fratribus portionem sibi sumit, is animum suum tranquillum reddit.

Id est: Quod si quis fratrum in se animum mutatum esse vidit et huius rei excusationem quaerit, is ira in fratrem diminuta animum suum tranquillum reddit.

٣٨٢ مَّنْ ذَهَبَ مَالُهُ هَانَ عَلَى أَهْلِهِ

382. Cuius opes periere, is genti suae despectus est.

Commendat nobis proverbium diligentiam et curam in opibus nostris conservandis.

٣٨٣ مَنْ نَهَشْتَهُ الْحَيَّةَ حَذَرَ الرَّسَنِ الْأَبْلَقِ

383. Quem serpens momordit, is funem albo nigroque variegatum timet.

Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium hoc vulgo proprium esse. Dixit poeta:

إِنَّ الْأَسْبَعَ لِحَاذِرٍ مَتَوَحِّشٍ يَخْشَى وَيَرْعِبُ كُلَّ حَبَلٍ أَبْلَقِ

»Morsus a serpente cautus et timens est, timet enim et metuit omnem funem variegatum«.

٣٨٤ أَمْرَأَةٌ مِنْ أُمِّهِ وَكُلُّهَا دِمَاءٌ مِنْ آدَمَ

384. Mulier ex viro et tota ea est sanguis ex Adamo.

Proverbium in codice Lugdun. sic legitur. Dicitur hoc esse primum ab Arabibus prolatum proverbium. In codice Berol. sic legimus: أَمْرَأَةٌ مِنْ أُمِّهِ وَكُلُّهَا دِمَاءٌ مِنْ آدَمَ. »Mulier ex hypocrisi et omnis effusio sanguinis ex Adamo«, id quod vitiosum mihi videtur.

٣٨٥ مَنْ نِمَ لَا يَشْعُرُ بِشَجْوِ الْأَرَقِ

385. Qui dormit, moerorem vigilantis non novit.

Eum significat, qui molestias socii sui non curat.

٣٨٦ مُخَلَّاءٌ يَمْسِي لِحَوْضٍ لَا يَطْأُ

386. Ab aqua depulsus vespera receptaculum reparans est.

De eo dicitur, qui rei molestiam fert, ex qua commodum non capit.

٣٨٧ مَنْ طَلَبَ شَيْئًا وَجَدَهُ

387. Qui rem quaerit, eam inveniet.

Verba haec Ahmirus ben-Althsarib dixisse fertur, qui gentis suae princeps et orator et Scherif erat. Qui quum morti propinquus esse videretur, gens ad eum conveniens rogavit, ut suo loco ipsis principem et oratorem et Scharifum crearet. Dixit autem: يا معشر عدوان كلفتموني بغيا، ان كنتم شرفتموني فاني اريتكم ذلك من نفسي فاني لكم مثلي افهموا لي ما اقول لكم انه من جمع بين الحق والباطل لم يجتمعا له وكان الباطل اولى به وان الحق لم ينزل ينفر من الباطل ولم ينزل الباطل ينفر من الحق يا معشر عدوان لا تشمتوا بالذئبة ولا تفرحوا بالعلم فبكل عيش بعيش الفقير مع الغنى ومن يسر يوما ير به واعدا لكل امرى جوابه ان مع السفاحة الندامة والعقوبة نكل وفيهما دامة ولليد العليا العاقبة والنقد راحة لا عليك ولا لك واذا شئت وجدت مثلك ان عليك كما ان لك وللكثرة السرب وللصبر الغلبة ومن طلب شيئا وجده وان لم يجده يوشك ان يقع قريبها منه » O gens Ahdwan! Scharifum me creantes vos mihi iniustitiam imposuistis, et quomodo meam sententiam vobis patefeci et quomodo vobis mei similis est? Intelligite verba, quae vobis dico. Si quis verum et falsum coniungere vult, non coniungentur et falsum ei convenientius erit, nam verum semper fugit falsum et falsum semper fugit verum. O gens Ahdwan! Ne ob alius vilitatem gaudium concipiat et ne ob scientiam laetemini et in omni vita pauper cum divite vivit, et qui diem videt, is eo conspicitur. Parate autem cuilibet viro ipsi conveniens responsum, nam cum stultitia est poenitentia et poena est exemplum (poena) et in ea turpitudine est. Et si vis, similem tui invenies, qui contra te est, sicut pro te erat. Mul-

titudini metus est et patientiae victoria. Et qui rem quaerit, eam inveniet, et si eam non invenit, fieri potest, ut prope ad eum decidat.»

٣٨٨ مِّنْ أَبْعَدِ أَدْوَانِهَا تُكْوَى الْأَبْلُ

388. Propter remotissimum morbum cameli uruntur.

Id est: Ob morbum, quo non laborant. De eo dicitur, qui re vana occupatus est et res ipsum spectantes negligit. Samachs.

٣٨٩ مَلَا عَيْنَيْكَ شَيْءٌ غَيْرَكَ

389. Oculos tuos alia res, quam tua implet.

Proverbium adhibetur, ut spem rei nanciscendae, quae in aliorum manibus est, cuidam eripiamus. Loquendi modus res oculos tuos implet Arabibus idem est, quam res tibi placet.

٣٩٠ مِّنْ مَّلَكَ اسْتَأْتَرَ

290. Qui regnat, praecellere vult.

De eo dicitur, qui rebus praefectus super se et gentem suam praecellere vult et hanc ob agendi rationem vituperatur.

٣٩١ مَّنْ لَّكَ بَأْخٌ مِّنْبَعٌ حَرَمٌ

391. Qui tibi fratris loco est, eius sacrum prohibitum est.

Adhibetur de viro, qui omnia defendit, quae pone eum sunt, ut nemo iis potiri cupiat.

٣٩٢ مَّنْ لَا يَدَارِي عَيْشَهُ يُضَلَّلْ

392. Qui vitam suam non bene instituit, is erroris arguitur.

Talis stupidus putatur.

مَا نِي أَنْتَ أَيُّهَا السَّوَادُ ٣٩٣

393. Ad te veniam, o persona!

In eum dicitur, qui minis terrere vult. Tibi occurram, nam te non curo.

مَرْحَى مَرَّاح ٣٩٤

394. Infortunium.

Meidanus hoc scholion adnotavit: مثل قولك صمى صمام يريد به الداعية قال الشاعر

فَلَسَمَعَ صَوْتَهُ عَمْرًا قَوِيًّا وَأَيَّقَرَ أَنْهَا مَرْحَى مَرَّاح

»Simile est verbis صمام صمى; quo infortunium significatur.

Dixit poeta:

»Vocem suam pronuntiavit Ahmruo. Hic autem se convertens certo scivit, id esse infortunium«.

Metrum Wafir est. p. 204. Conf. C. XIV. 17.

مَا كَانَ مَرْبُوبًا لَمْ يَنْضَحْ ٣٩٥

395. Quamdiu (uter) succum spissum continuit, humorem non emisit.

Quod si secretum apud virum firma mente praeditum deposuisti, nil inter homines divulgatur.

أَمَعْنَا أَنْتَ أَمْ فِي جَيْشِ ٣٩٦

396. Utrum nobiscum tu es an in exercitu?

Num tu nobis auxilium praestas, an contra nos arma fers?

٣٩٧ مِّنْكَ لَحِيضٌ فَأَغْسِلِيهِ

397. Taus est menstruus sanguis, eum igitur lava!
Hoc te spectat; excusa te! conf. C. XXVIII, 17.

٣٩٨ مَعْتَرِضٌ لِّعَنِّي لَمْ يَعْزِهِ

398. Se convertens ad initium sermonis, qui ipsum non spectat.

De eo dicitur, qui rebus ipsum non spectantibus se immiscet. Sic autem proverbium explicatum est: يضرب للمعتري فيما ليس من شأنه والعنن شوط الدابة وأول الكلام »De eo dicitur, qui se immiscet rei ipsum non spectanti et vox عنن est cursus iumentis, qui fit uno impetu ad scopum (aut scopus) et initium sermonis«.

٣٩٩ مَحْتَرِسٌ مِّنْ مِّثْلِهِ وَهُوَ حَارِسٌ

399. Se custodiens ab ipsi simili et is custos est.

Meidanius hoc scholion habet: اى ان الناس يجترسون منه ومن مثله وهو حارس وهذا كما تقول العامة اللهم احفظنا من حافظنا وانما اورد ابو عبيد هذا المثل مع قولهم غير بجير بجره لان الحارس يبرى نفسه من السرقة وينسبها الى غيره قل الاصمعى يضرب للرجل يعيب الفاسق بفعله وهو يفعل Id est: Homines ab eo et ei simili se custodiunt, dum custos est. Hoc autem proverbium ei simile est, quo vulgus utitur: اللهم احفظنا من حافظنا »O Deus! Custodi nos ab eo, qui nos custodit«. Abu-Ohbaidus autem hocce proverbium simul cum illo: »غير بجير بجره« Exprobrat umbilici hernia laborans alteri herniam suam, quia custos de furto se purgat. et alii id tribuit. Dixit Alazmailus, de viro proverbium adhiberi, qui pravam ob agendi rationem vituperet, dum ipse peiorem sequatur. Et sic Samachscharius.

٤٠٠ مِنْ حَظِّكَ مَوْضِعُ حَقِّكَ

400. E felicitate tua (portione tua) est locus officii tui.

Meidanus hocce scholion adnotavit: ویروی موقع ای وقوع حقک نتیجۃ حظک یرید ان وجوده منه وبسببه ويجوز ان یرید من حظک وختک ان یکون حامل حقک ملیاء یقوم بادائه ولا یعجز عن قضائه وهذا معنی قول ابی عبید فانه قال معناه ان مما وهب الله لعباده من الحظوظ ان يعرف للرجل حقه فلا یبخله قلت وتقدير المثل حسن موضع حقک i. e. officii tui existentia provenit e fortuna tua, quo significare vult, id inde provenire eiusque causa existere. Statuere quoque licet sensum esse hunc: Officium tuum portans omnia quae praestanda sunt, praestat, solvit quae solvenda sunt, perficit quae perficienda sunt. Hunc sensum Abu-Ohbaidus adnotavit dicens: Ex portionibus, quas Deus servis suis dedit, officium viri cognoscere licet; ne igitur minus faciat, quam debet. Dico ego: Proverbii sensus sic definiendus est: Locus officii tui portioni tibi datae aptus est.

٤٠١ مَنْ كَانَ مُحَاسِبِنَا أَوْ مُوَاسِنَا فَلْيَتَفَرَّ

401. Qui nobis bibendum dat aut nos consolatur, copiosus sit.

Conf. prov. 289.

٤٠٢ مَنْ أَجْدَبَ أَنْتَجَعَ

402. Qui annonae inopiam patitur, pabulum suo loco quaerit.

De eo dicitur, cui res necessaria est. Meid. et qui paupertate pressus opes acquirere studet. Samachschari. In Samachscharii opere أجذب جنابه انتجع legitur.

Narrant Zahzaahum ben-Zuhan apud Moahwijjahum pransum esse, et cibum, qui ante Moahwijjahum esset, sumsisse, et quum Moahwijjahus dixisset: يا ابن صوحان انت تجعت من بعد
 بعد »O Ebn-Zuhane! Tu e longinquo pabulum quaeris!« eum respondisse proverbii verbis. Meid.

٤٠٣ مَنْ بَاعَ بِعَرَضِهِ أَنْفَقَ

403. Qui honorem suum vendit, is vendibilem eum invenit.

Qui hominum ignominias se exponit, iis adficietur.

٤٠٤ مَنْ يَأْكُلُ بِيَدَيْنِ يَنْفَدَ

404. Qui duabus manibus edit, opes suas perdit.

Qui duabus rebus simul occupatus unam earum non perficit, ambas perdit.

٤٠٥ مَنْ اعْتَمَدَ عَلَى حَيْرٍ جَارِهِ أَصْبَحَ غَيْرَهُ فِي
 النَّدَا

405. Qui fretus est stabulo vicini sui, eius asinus mane in pluvia erit.

٤٠٦ مَرَّتْ بِهِمْ بِقَطَا

406. Transii ad eos dispersos.

Eadem ratione dicitur: »Dispersi abierunt in terram«. Dixit poeta:

رَأَيْتُ تَمِيمًا قَدْ أَضَاعَتْ أُمُورَهَا فَنَهْمٌ بَقَطٌ فِي الْأَرْضِ فَرَّتْ تَلَوَائِفُ

»Vidi gentem Tamim, quae res suas perdiderat, et tum erat dispersa in terra, finis agminum«.

Metrum Thawil est. p. 161.

٤٠٧ مَنْ غَرَبَلَ النَّاسَ نَحَلُوهُ

407. Qui homines cribrat, eum eodem modo cribrant.

Qui hominum res et originem scrutatur, eum furfurum loco habebunt.

٤٠٨ مُسَاعَدَةُ الْخَاطِلِ يُعَدُّ مِنَ الْبَاطِلِ

408. Auxilium, quod ignoranti praestatur, res inanis habetur.

Verba haec Alafaho Djorhamitae Nadjranitae Arabum arbitro adscribuntur.

٤٠٩ مَرَّلَهُ غُرَابُ شَمَالٍ

409. Transiit ei corvus sinistri lateris.

Res ingrata ei accidit.

٤١٠ مَنْ بَعَدَ قَلْبُهُ لَمْ يَقْرَبْ لِسَانُهُ وَيَدُهُ

410i Cuius cor remotum est, eius lingua et manus propinquae non sunt.

In timidum, ignavum dicitur.

٤١١ مِنْ شُومِهَا رُغَاوَهَا

411. Propter infelicitatem suam est eius barritus

Proverbium significat, rem difficilem esse, ut multi in ea dissentiant.

٤١٢ مَنْ يَكُ ذَا وَفِيرٍ مِنَ الصِّبْيَانِ، فَذَنَّهُ مِنْ

كَهْمَةِ شَبْعَانَ، وَمِنْ بَنَاتِ أَوْبَرِ الْإِمْتَانِ

412. Qui multos habet pueros, is satur tuberum terrae erit et speciei, quae Benat-Aubar appellatur, in terris duris et altis crescentis.

Tres versus metri Sarih sunt c. p. 245. Nomine بنات species tuberum parvorum et lanugine obdactorum, florum, stercorei cameli similium significatur. Virum multos habere adiutores in rebus ipsi occurrentibus significat.

٢١٣ مَنْ سَاغَ رِبْقَ الصَّبْرِ لَمْ يَحْقَلْ

413. Qui sputum patientiae per gulam facile demittit, dolore ventris non laborat.

Monet proverbium, ut noxam, quae ab aliis nobis infertur, patienter feramus.

Forma comparativi.

٢١٤ أَمْنَعُ مِنْ أُمِّ قَرْفَةٍ

414. Magis inaccessus, quam Omm-Kirfah.

Mulieris nomen est ad gentem Fesarah pertinentis. Malico ben-Hodsaifah ben-Badr nuptae, in cuius domo quinquaginta gladii ei sacrati suspensi erant. c. C. XVIII, 223. et Kamus. s. قَرْفَ

٤١٥ أَمْنَعُ مِنْ أَسْتِ النَّهْرِ

415. Magis inaccessus, quam pardi podex.

In virum difficilem aditu dicitur.

٤١٦ أَمْنَعُ مِنْ عِقَابِ الْجَوِّ

416. Magis inaccessus, quam aquila aeris.

Verba haec Almrans ben-Ahdi Lachmita Kaziro ben-Sahd, quum de regina Sabae sermo esset, dixit. Simile est: أَمْنَعُ مِنْ عِقَابِ لُوحِ الْجَوِّ conf. C. VII, 9.

٤١٧ أَمَوْقٌ مِنَ الرَّخْمَةِ

417. Stupidior, quam vulturis species Rachma appellati.

Loca ab hominum habitaculis remotissima et accessu difficillima incolit et omnium avium vilissima et stultissima habetur. Merda humana vescitur conf. C. VI. 183.

٤١٨ أَمَوْقٌ مِنْ نَعَامَةٍ

418. Stupidior, quam struthiocamela.

Narrant, struthiocamelam, si nido suo cibi quaerendi causa relicto ovum alius invenerit, hoc incubare solere. conf. C. VI, 182.

٤١٩ أَمْضَى مِنْ سُلَيْكِ أَلْمَقَانِبِ

419. Celerius currens, quam Solaicus Almakaniib.

Viri nomen erat Solaicus ben-Solacah Sahdita, qui inter Arabes cursus celeritate celebris erat. conf. C. XVIII 231. Korranus Asadita sic dixit:

لَزَوَارٍ لَيْلَى مِنْكُمْ آلَ بُرْتَنٍ عَلَى الْهَوْلِ أَمْضَى مِنْ سُلَيْكِ الْمَقَانِبِ

»Profecto! Visitantes ex vobis Lailam, o gens Bortson!
propter terrorem celeriores sunt quam Solaic Almakanih
(agminum)«.

Metrum Thawil est. p. 161.

٤٢٠ أَمْرٌ مِنَ السَّهْمِ

420. Magis transfodiens, quam sagitta.

٤٢١ أَمْخَطٌ مِنَ سَيْمٍ

421. Penetrantior, quam sagitta.

٤٢٢ أَمْرٌ مِنَ الْخَطْبَانِ وَأَمْرٌ مِنَ الْأَمْقَرِ

422. Amarior, quam planta Chotban; et amarior,
quam Aloe.

Nomen خُطْبَانِ plantae est ei similis, quae هليون
asparagus appellatur. In Scharaf-Aldini opere legimus,
plantam الْخُطْبَانِ eandem esse, quam الْخُطْبُلُ nisi, quod striis
praedita sit et nitorem coloris خُطْبَةٍ appellati habeat. Non-
nullis vocabulum مَقَرٍ venenum designat.

٤٢٣ أَمْرٌ مِنَ الْأَلَاءِ

423. Amarior, quam arbor Ala appellata.

Dixit poeta:

فَاتَّكُمُ وَمَدَحُكُمْ بِجَبِيرٍ بِالْحَاءِ كَمَا أَمْتَدَحُ الْأَلَاءِ

بَرَاهِ النَّاسِ أَخْضَرٍ مِنْ بَعِيدٍ وَتَمْنَعُهُ الْمَرَارَةُ وَالْأَلَاءُ

»Vos et laus vestra, qua Bodjairum vehementer ornatis

comparandi estis laudi, qua arbor Ala ornatur. Vident eam homines viridem e longinquo et amaritudo et fastidium eam defendunt. Metrum Wafir est. p. 204.

٤٢٤ أَمْسَخُ مِنْ لَحْمِ الْخَوَارِ

424. Magis insipidus, quam caro pulli cameli recens nati.

Eodem sensu dicitur اَمْسَخُ مِنْ لَحْمِ الْخَوَارِ. Alaschahrus Arakabanus e gente Asad patruelem suum Ridhwanum ob avaritiam, qua hospitem exceperat, vituperans hosce versus dixit:

تَجَالَفَ رِضْوَانٌ عَنْ ضَيْفِهِ أَلَمْ يَأْتِ رِضْوَانٌ عَنِ الْمَذَرِ
 بِحَسْبِكَ فِي الْقَوْمِ أَنْ يَعْلَمُوا بِأَنَّكَ فِيهِمْ غِنًى مُصِرٌ
 وَقَدْ عَلِمَ أَعْمَشُ الطَّارِقُونَ بِأَنَّكَ لِلضَّيْفِ جَوْعٌ وَقَرٌ
 مَسِيخٌ مَلِيخٌ كَلَحْمِ الْخَوَارِ فَلَا أَنْتَ حُلْوٌ وَلَا أَنْتَ مَرٌ
 كَأَنَّكَ ذَاكَ الْأَدَى فِي الصُّرُوعِ قَدَامَ صَرَّتِهَا الْمُنْتَشِرُ
 إِذَا مَا أَنْتَدَى الْقَوْمُ لَمْ تَأْتِهِمْ كَأَنَّكَ قَدْ وَلَدْتَكَ لَحْمٌ

»Declinavit Ridhwanus a hospite suo. Nonne ad Ridhwanum de mea parte dehortatio venit? Quod ad te attinet, gens scit, te inter ipsos esse divitem, opulentum et iam sciunt ad te venientes, te esse hospiti famis et frigoris loco Insipidus sicut caro pulli cameli recens nati, nam tu neque dulcis neque amarus es. Quasi tu sis id quod in mammis in anteriore parte papillae (lac in terram demissum!).

1) Duplici modo sensum huius versus explicant. Pars dicunt, significari rem inutilem mammis camelorum et ovium adnatarum, pars,

Quotiescunque gens convenit, non ad eam venis, quasi te asini genuissent».

Metrum Motakarib est. p. 281. sqq.

٢٢٥ أَمْنَعُ مِنْ صَدِيٍّ

425. Magis recusans, quam puer.

Conf. C. II p. 178.

٢٢٦ أَمْنَعُ مِنْ لَهَاءِ اللَّيْثِ

426. Magis defensus, quam columella faucibus leonis impendens.

Legitur quoque من لهاء الأسد. Hoc desumptum est ex versu Abu-Hajjahi Nomairitae:

وَأَصْبَحَتْ كُلُّهَاةِ اللَّيْثِ فِي فَمِهِ وَمَنْ يُجَاوِلُ شَيْئًا فِي فَمِ الْأَسَدِ

»Et fuit ut columella faucibus leonis impendens et quis rem in ore leonis expetit?»

Metrum Basith est. p. 190.

٢٢٧ أَمْنَعُ مِنْ عَتَرٍ

427. Magis defensus, quam Ihtrus.

Vir fuisse dicitur ad gentem Ahd pertinens. Ishakus ben-Ibrahim Almauzeli auctoritate Ibn-Alceelbii fretus retulit, viro illi fuisse pastorem Ohbaidan appellatum, qui mille boves pastum duceret, quos si ad aquam duceret, neminem suos eodem tempore adduxisse. Hunc autem morem abrogasse Lokmanum, qui in pugna contra illum victoriam

significari lactis unum aut duos radios, quos ante mulgendum in terram demittunt, putant enim, illum primum e manibus effluens lac aquam flavam et noxiam esse. Illi ضرة, hi صرة legunt.

reportasset. Djarwus ben-Isaf ben-Alkuthun rem versibus descripsit dicens :

قَدْ كَانَ عِثْرُ بَنِي عَادٍ وَأُسْرَتُهُ فِي النَّاسِ أَمْتَعٌ مَنْ يَمْشِي عَلَى قَدَمٍ
وَعَاشَ دَهْرًا إِذَا أَثْوَارُهُ وَرَدَتْ كَمْ يَقْرَبُ أَمَاءُ يَوْمَ الْوَرْدِ ذُو نَسِيمٍ
أَزْمَانٍ كَانَ عُبَيْدَانُ تَنَانَرُهُ رِعَاءَ عَادٍ وَوَرْدُ أَمَاءٍ فِي الْقَيْسِ سِيمِ
أَشْصَ عَنْهُ أَخُو صَدِّ كَتَابِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا رَمَلُوا قُرْبَانَهُ بِدَمِ
لَا تَرْكُبُونَا بِظُلْمٍ يَا بَنِي هَبِلٍ فَتَنْدُمُوا إِنْ غَبَّ الْظُّلْمُ ذُو نُخْمِ

»Ihtrus e gente Ahditarum eiusque familia inter homines, omnium, qui pedibus incedunt, maxime defensi erant; et vixerat tempus longum, quo, dum eius tauri ad aquam veniebant, anima praeditus die adventus ad aquam non appropinquabat, usque ad tempus, quo Ohbaidanum pastores Ahdi dehortati erant et accessus ad aquam erat inter plures partitus. Repulerat ab ea hostis eius agmina, posteaquam eius propinqui') sanguine inquinati erant. Ne autem vos, o gens Banu-Hobal iniuriam ferendam nobis imponite, ut poenitentiam agatis, nam finis iniuriae noxius est«.

Metrum Basith est. p. 190.

Ebn-Alahrafius cum Ebn-Calbīo non consentiens, Ohbaidan aquae nomen esse dixit in extremis Arabiae felicitis finibus sitae, ad quam nonnisi ferae, quum nimis remota esset, bibitum accederent.

٤٢٨ أَمَطَلٌ مِنْ عَقْرَبِ

428. Tardior in solvendo debito, quam Ahkrabus.
Conf. C. III, 145.

1 In meo codice فرسان equites legitur.

٢٢٩ اَمْحَلْ مِنْ تَعْقَادِ الرَّثَمِ

429. Inutilior, quam nodatio, qua arboris rami coniunguntur.

Mos erat Arabum, ut, qui iter ingredi vellet, coniugis suae fidem ut cognoscere posset, filo duos arboris ramos coniungeret putans coniugem fidem rupisse, si rediens fili nodum dissolutum reperiret. Rem istam رَتْمٌ et رَتْمَةٌ appellabant. Ebn-Doraidus dixit, rem istam quoque رَتِيمَةٌ appellatam fuisse. Poeta huiusce rei mentionem fecit in hoc versu:

قَدْ يَنْفَعَنَّكَ الْيَوْمَ إِنْ هَمَّتَ بِهِمْ كَثْرَةُ مَا تُوصِي وَتَعْقَادُ الرَّثَمِ

»Num tibi hodie prodest, si eos allicere vult, multitudo adhortationis et ligatio arborum«

Metrum Redjes est. c. p. 231.

٢٣٠ اَمْحَلْ مِنْ تَسْلِيمِ عَلَى ظَلِيلٍ

430. Inutilior, quam salutes domorum vestigiis dictae.

Proverbium hoc ex versu poetæ desumptum est.

قَالُوا السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَطْلَالُ قُلْتُ السَّلَامُ عَلَى الْخَيْلِ نَحَالُ

»Dixerunt: Salutem vobis, o domus vestigia! Dixi: Salus rei per unum annum existenti dieta absurda est«.

Metrum Camil est. c. p. 213.

٢٣١ اَمْحَلْ مِنْ حَدِيثِ خُرَافَةِ

431. Inutilior, quam narrationes Chorafahi.

Chorafahus vir ad gentem Ohdsrah pertinens fuisse fertur.

Hic quum aliquod tempus inter daemones, sic enim narrant,

degisset, ad suos redux incredibilia narravit, ut eius verba in proverbium venirent. Alii خرافة nomen proprium non esse dicunt; sed ei significationem narrationis lepidae, mirae tribuunt.

٤٣٢ أَحْمَلُ مِنَ التَّرَهَاتِ

432. Inutilior, quam nugae.

Conf. C. XXVII, 163.

٤٣٣ أَمْضَى مِنَ الرِّيحِ وَمِنَ السَّيْفِ وَمِنَ السَّهْمِ

وَمِنَ النَّصْلِ وَمِنَ اللِّسَانِ وَمِنَ الشَّفْرِ فِي

الْوَتِينَ وَمِنَ السَّيْلِ تَحْتَ اللَّيْلِ وَمِنَ

الْقَدْرِ الْمُنَاجِ وَمِنَ الْأَجْلِ وَمِنَ الدَّرْهِمِ

433. Penetrantior, quam ventus; quam gladius; quam sagitta; quam cuspis teli; quam cuspis hastae; quam culter magnus in venam cordis; quam torrens sub nocte; quam fatum a Deo definitum; quam fatum; quam drachma (pecunia).

٤٣٤ أَمْضُ مِنْ قَرْحَةٍ بَعْدَ قَرْحَةٍ

434. Magis dolens, quam ulcus post ulcus.

1) Sic in codice Berol. Pocock., opere Scharaf-Aldini, et Samach-scharii legitur; in meo codice et Lugdun. من اللسان quam lingua est.

Codices L. et meus habent امضى; in codice Berol. correctum est امض. Sed in operibus Scharaf-Aldini et Samachschi legitur: »امضى من ترحمة بعد فرحة« Penetrantior quam moeror post laetitiam. Hoc rectum est.

٤٣٥ امين من ذباب

435. Imbecillior (vilior), quam musca.

٤٣٦ امر من العلقم ومن الخنظل ومن الدفلى
ومن الصبر والصبير

436. Amarior, quam colocynthis; quam colocynthis; quam oleander; quam myrrha.

٤٣٧ امنع من انف الاسد

437. Magis defensus, quam leonis nasus.

٤٣٨ ائحل من بكاء على رسم منزل

438. Inutilior, quam ploratus ob vestigia habitaculi (ab incolis relict).
Conf. 402.

Proverbia recentiora.

٤٣٩ مَنْ ثَقُلَ عَلَى صَدِيقِهِ خَفَّ عَلَى عَدُوِّهِ

439. Qui importunus est amico suo, is inimico suo levis est.

٤٤٠ مَنْ أَهَانَ مَالَهُ أَكْرَمَ نَفْسَهُ

440. Qui parvi facit opes suas, is se ipsum honore adficit.

٤٤١ مَا أَبْعَدَ مَا ذَاتَ وَمَا أَقْرَبَ مَا هُوَ آتٍ

441. Quamlonge remotum est id, quod praeteriit et quam propinquum est id, quod venit.

٤٤٢ مَنْ أَدَّبَ أَوْلَادَهُ أَرْغَمَ حَسَادَهُ

442. Qui filios suos bene instruit (educat), is invidios suos ad iram excitat.

In codice B. legitur ارجم »lapidat«.

٤٤٣ مَنْ يَشْنَأَكَ كَانَ وَزِيرًا

443. Qui te odit est Vezirus.

٤٤٢ مَنْ كَانَ لَكَ كُلُّهُ كَانَ عَلَيْكَ كُلُّهُ

444. Qui totus tibi est, totus contra te est.

٤٤٥ مَا نَظَرَ لِأَمْرِي مِثْلَ نَفْسِهِ

445. Non tantam curam agit viro alius, quantam ipse.

In codice Lugd. legitur مَا يَعْجَبُ نَظَرَ لِأَمْرِي مِثْلَ نَفْسِهِ

٤٤٦ مَا كُلُّ بَارِقَةٍ تَجُودُ بِمَائِهَا

446. Non omnis fulgurans (nubes) pluviam largiter emittit

٤٤٧ مَا وَعَظَ أَمْرًا كَتَجَارِيهِ

447. Nulla res virum monet modo, quo experientiae (eum monent).

٤٤٨ مَا يَدَاوِي الْأَحْمَقَ بِمِثْلِ الْأَعْرَاضِ عِنْدَهُ

448. Stulto non medicamur, si ab eo declinamus.

٤٤٩ مَنْ أَطَاعَ غَضَبَهُ أَضَاعَ أَدَبَهُ

449. Qui irae suae obedit, bonos mores suos amittit.

٤٥٠ مَنْ وَطَّنَ نَفْسَهُ عَلَى أَمْرِ هَانَ عَلَيْهِ

450. Qui summo cum studio in rem incumbit, ei res facilis est.

٢٥١ مَنْ دَارَى الْحَسَادَ أَصْفَهُمُ الْمَلَّ

451. Qui invidios benigne tractat, is in eorum
os tanquam ingratum medicamentum indit
prunas.

٢٥٢ مَنْ تَرَكَ قَوْلَ لَا أَدْرِى أُصِيبَتْ مَقَانِلُهُ

452. Qui omittit dicere: Nescio, eius loci mortis
adficiuntur.

Id est: Loci, qui laesi ei mortem adferant, attinguntur.

٢٥٣ مَنْ هَابَ الرِّجَالَ تَهَيَّبُوهُ

453. Qui viros reveritur, eum reveruntur.

٢٥٤ مَنْ لَمْ يَتَغَدَّ بِدَانِقٍ تَعَشَى بِأَرْبَعَةٍ

دَوَانِيقٍ

454. Qui pransus non est pro uno Daneko, is
pro quatuor Danekis cibum vespertinum
sumet.

Danekus sexta pars Drachmae est. In codice meo
دوانيق loco vocis دوانق legitur.

٢٥٥ مَنْ دَقَّ نَظْرَهُ جَلَّ ضَرَرُهُ

455. Cuius consideratio parva est, eius noxa magna
est.

۴۵۶ مَن لَّمْ يَرْضَ حُكْمَ مُوسَى رَضِيَ حُكْمُ
فِرْعَوْنَ

456. Qui iudicio Mosis contentus non est, is iudicio Pharaonis contentus erit.

۴۵۷ مَن أَكَلَ الْغَلَايَا صَبَرَ عَلَى الْبَلَايَا

457. Qui cibos frixos edit, is calamitates patienter feret.

۴۵۸ مَن بَلَغَ السَّبْعِينَ أَشْتَكَى مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ

458. Qui ad aetatem septuaginta annorum per-
venit, is sine causa (morbo) queritur.

۴۵۹ مَن لَا ذَكَرَ لَهُ فَلَا ذِكْرَ لَهُ

459. Cui penis non est, ei gloria non est.
De sobole proverbium, ni fallor, adhibetur.

۴۶۰ مَن سَلَّ سَيْفَ الْبَغْيِ قُتِلَ بِهِ

460. Qui gladium insolentiae (iniustitiae) educit;
is eo occiditur.

۴۶۱ مَن أُعْجِبَ بِرَأْيِهِ ضَلَّ

461. Qui prudentiam suam admiratur, is errat.

۴۶۲ مَن اسْتَعْنَى بِعِلْمِهِ زَلَّ

462. Qui contentus est scientia sua, labitur.

In codice Berol. بعقله prudentia sua, in meo عمله opere suo legitur. In codice Berol. et Pocock. hoc proverbium cum praecedente coniunctum est, ut in hoc ومن legatur.

٤٦٣ مَنْ لَمْ يَكُنْ ذِيْبًا أَكَلَتْهُ الذِّبَابُ

463. Qui lupus non est, eum lupi vorant.

٤٦٤ مَنْ جَعَلَ نَفْسَهُ عَظَامًا أَكَلَتْهُ الْكِلَابُ

464. Qui se ossium loco habet, eum canes vorant.

Proverbium hoc nonnisi in codicibus Berol. et Pocock. legitur.

٤٦٥ مَنْ طَلَى نَفْسَهُ بِالزُّحَالَةِ أَكَلَتْهُ الْبَقَرُ

465. Qui furfuribus se illinit, eum boves vorant.

٤٦٦ مَنْ دَخَلَ مَدَاخِلَ السُّوءِ أَتَاهُمُ

466. Qui in loca mala intrat, is suspectus est.

٤٦٧ مَنْ عَادَى تَجْدُودًا فَقَدْ عَادَى اللَّهَ

467. Qui contra fortunatum inimicitiam exercet, is contra Deum inimicitiam exercet.

٤٦٨ مَنْ أَفْشَى سِرَّهُ كَثُرَ الْمُتَمَامِرُونَ عَلَيْهِ

468. Qui secretum suum divulgat, in eum multi imperium habent.

٤٦٩ مَا بَقِيَ مِنْ سِتْرِهِ إِلَّا مَا يَشْفَى عَلَى مَا دُونَهُ

469. Non restat ex eius velo nisi id, quod pel-
lucidum est super eo, quod praeter eum est.

٤٧٠ مَا هُوَ إِلَّا نَارُ الْمَاجُوسِ

470. Non est is nisi Magorum ignis.

De viro dicitur, qui neminem veneratur et a nemine abstinet, quippe ignis Magos comburit, etsi cum venerantur.

٤٧١ مَنْ سَابَقَ الدَّهْرَ عَثَرَ

471. Qui cum tempore cursu certat, is pedem offendit.

٤٧٢ مَنْ غَضِبَ مِنْ لَا شَيْءٍ رَضِيَ مِنْ لَا شَيْءٍ

472. Qui irascitur ob nihil, is nihili contentus est.

٤٧٣ مَنْ اسْتَكْبَرَتْ مِنْ ابْنَةِ عَمِّهِ لَمْ يُولَدْ لَهُ

473. Cui pudor est filiae patrui sui, ei liberi non nascuntur.

٤٧٤ مَنْ لَمْ يَذُقْ لَحْمًا أَحَبَّتْهُ الْبَرِيَّةُ

474. Qui carnem non gustavit, ei palmo placet.

٤٧٥ مَنْ عَيَّرَ عَيِّرَ

475. Qui alios opprobrio adficit, (ab aliis) opprobrio adficitur.

٤٧٦ مَنْ أَكَلَ السَّمِينَ اتَّخَمَ

476. Qui pinguem edit cibum, stomachi indigestione laborat.

ف٧٧ مَنِ اعْتَدَا الْبَطَالَهٗ لَمْ يُفْلَحْ

477. Qui ioco semper indulget, desiderio non potitur.

ف٧٨ مَنِ اشْتَرَى الْحَمْدَ لَمْ يُغْبَنْ

478. Qui laudem emit, non decipitur.

ف٧٩ مَنِ اشْتَرَى الدُّوْنَ بِالْـدُّوْنَ رَجَعَ اِلَى بَيْتِهِ
وَهُوَ مَغْبُوْنٌ

479. Qui rem vilem re vili data emit, ad domum suam deceptus redit.

ف٨٠ مَنِ تَأَنَّى اِدْرَكَ مَا تَهَنَّى

480. Qui cunctatur, id quod optat assequitur.

ف٨١ مَنِ اَعْطَى بَصَلَةً اَخَذَ ثُومَةً

481. Qui cepe dat, allium accipit.

ف٨٢ مَنِ تَسَمَعَ سَمِعَ مَا يَكْرَهُ

482. Qui auscultat, is quod ei displicet audit.

ف٨٣ مَنِ رَأَى فَقَدْ رَأَى وَرَحَلِي

483. Qui me videt, is me et sellam meam videt.

ف٨٤ مَنِ اَكْثَرَ مِنْ شَيْءٍ عَرَفَ بِهِ

484. Qui rem saepius facit, is ista re cognoscitur.

۴۸۵ مَنْ تَرَكَ الشَّهَوَاتِ عَاشَ حُرًّا

485. Qui cupiditates relinquit, is liber vivit.

۴۸۶ مَنْ مَرَضَتْ سِرِّيْرَتُهُ أَتَتْ عَلَانِيَتُهُ

486. Cuius animi arcanum aegrotum est, eius res publica ingemit.

Conf. prov. 574.

۴۸۷ مَنْ لَمْ يَصِلْهُمُ الطَّلِيْ أَصْلَحَهُمُ الْكَلِي

487. Quem unctio non sanat, eum ustio sanabit.

۴۸۸ مَا ذَاقَ أَحَدٌ مِنْ لَحْمِهِ إِلَّا أَنْطَوَى عَلَى لَوِي

488. Non gustavit unus carnem eius, nisi doloribus ventris contorsus fuit.

۴۸۹ مِنْكَ فَاسْتَقْرِضْ

489. A te ipso mutuo pete!

۴۹۰ مِنْ السُّرُورِ بَكَاءٌ

490. Ex laetitia ploratus oritur.

۴۹۱ مَنْ أَنْفَقَ وَلَمْ يَحْسَبْ هَلَكَ وَلَمْ يَدِّرْ

491. Qui opes erogat et non computat, is perdit et nescit.

٤٩٢ مَنْ طَفَرَ مِنْ وَتِدٍ إِلَى وَتِدٍ يَدْخُلُ أَحَدُهُمَا

فِي آسْتِهِ

492. Qui a paxillo uno usque ad alterum salit, unus eorum in podicem eius intrabit.

٤٩٣ مَنْ أَكَلَ عَلَى مَائِدَتَيْنِ اخْتَنَقَ

493. Qui edit super duabus mensis, is suffocatur.
Aviditatem vituperat proverbium.

٤٩٤ مَا بَقِيَ مِنَ اللَّصِّ أَخَذَهُ الْعَرَّافُ

494. Quod fur reliquit, id divinator sumit.

Adhibent enim ad furti auctorem detegendum divinatorem.

٤٩٥ مَنْ كَانَ طَبَّاخُهُ أَبُو جَعْرَانَ مَا عَسَى يَكُونُ
مِنْ الْأَلْوَانِ

495. Cuius coquus scarabaeus أبو جعران, appellatus est, eius cibus varius esse non potest.

Vocabulo ألوان variis cibi species significari videntur.

٤٩٦ مَنْ تَرَكَ حَرْفَتَهُ تَرَكَهُ بَخْتَهُ

496. Qui artem suam relinquit, eum fortuna sua relinquit.

٤٩٧ مَنْ بَكَى مِنْ زَمَانٍ بَكَى عَلَيْهِ

497. Qui ob tempus plorat, is deploratur.

٤٩٨ مَنْ أَحْسَنَ السُّؤَالَ عِلِمَ

498. Qui bene interrogat, is sciet.

٤٩٩ مَنْ رَقَّ وَجْهُهُ رَقَّ عِلْمُهُ

499. Cuius facies tenuis est, eius scientia tenuis est.

٥٠٠ مَنْ كَمَرُ يَدَارِ الْمُشْطِ يَنْتِفِ لِحْيَتُهُ

500. Qui pecten haud leniter tractat, barbam suam evellit.

٥٠١ مَنْ يَجَعُ يَشْجَعُ

501. Qui dolore corripitur, strenuus est.

٥٠٢ مَنْ يَسْغَبُ يَشْغَبُ

502. Qui fame laborat, tumultum excitat.

٥٠٣ مَنْ أَكَلَ لِلْإِسْلَامِ زَيْبَةً رَدَّهَا تَمْرَةً

503. Qui principis uvam passam edit, eam tanquam dactylum reddet.

٥٠٤ مَنْ أَنْتَ فِي الرِّقْعَةِ

504. Quis tu es in tabula latrunculorum?

٥٠٥ مَنْ لَمْ تَنْفَعَكَ حَيَاتُهُ فَمَوْتُهُ عَرَسٌ

505. Cuius vita tibi non prodest, eius mors convivium nuptiale est.

هـ.٦ مَن سَعَى رَجَى

506. Qui operam dat, is pascit.

هـ.٧ مَن جَالَ نَالَ

507. Qui circumit, assequitur.

هـ.٨ مَن أَحْدَرَفَ آعْتَلَفَ

508. Qui artem exercet, victum accipit.

هـ.٩ مَن غَلَبَ سَلَبَ

509. Qui vincit, rapit.

هـ.١٠ مَن نَامَ رَأَى الْأَحْلَامَ

510. Qui dormit, somnia videt.

هـ.١١ مَن زَرَعَ الْمَعْرُوفَ حَصَدَ الشُّكْرَ

511. Qui beneficium serit, gratias metit.

هـ.١٢ مَن ضَعَّفَ عَنِ كَسْبِهِ أَتَكَلَّ عَلَى زَادٍ غَيْرِهِ

512. Qui lucrum suum facere non potest, is in alius com meatu fiduciam ponit.

هـ.١٣ مَن حَسَنَ ظَنَّهُ طَابَ عَيْشُهُ

513. Cuius opinio pulchra est, eius vita bona est.

هـ.١٤ مَن أَتَكَلَّ عَلَى زَادٍ غَيْرِهِ طَالَ جُوعُهُ

514. Qui in alius commeatu fiduciam ponit, eius fames longa est.

٥١٤ مَنْ حَسَدَ مَنْ دُونَهُ فَلَا عُذْرَ لَهُ

515. Qui ipso inferiori invidet, ei excusatio non est.

٥١٥ مَنْ لَمْ يَصْلَحْهُ الْخَيْرُ أَصْلَحَهُ الشَّرُّ

516. Quem bonum non reparat, eum malum reparabit.

٥١٦ مَنْ تَعَدَّى الْحَقَّ ضَاقَ مَذْهَبُهُ

517. Qui ad veritatem transgreditur, eius via angusta est.

٥١٧ مَنْ جَرَّبَ الْجَرَبَ حَاتَتْ بِهِ النَّدَامَةُ

518. Qui experimentis probatum experitur, ei poenitentia supervenit.

٥١٨ مَنْ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فَهُوَ عَلَى غَيْرِهِ أَهْوَنُ

519. Qui sibi contemnendus est, is aliis maiore contemtionem dignus reperitur.

٥١٩ مَنْ لَمْ يُحْسِنْ إِلَى نَفْسِهِ فَلَمْ يُحْسِنْ إِلَى غَيْرِهِ

520. Qui sibi non benefacit, is aliis non benefacit.

٥٢٠ مَنْ أَحَبَّ شَيْئًا أَكْثَرَ مِنْ ذِكْرِهِ

521. Qui rem amat, is eius multam mentionem facit.

٥٢٢ مَنْ اشْتَرَى مَا لَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ بَاعَ مَا يَحْتَاجُ

إِلَيْهِ

522. Qui res sibi haud necessarias emit, is res sibi necessarias vendit.

٥٢٣ مَنْ طَلَبَ الْغَايَةَ صَارَ آيَةً

523. Qui extremum petit, signum fit.

٥٢٤ مَنْ لَمْ يُرِدْكَ فَلَا تُرِدْهُ

524. Qui te non vult, eum tu ne velis!

٥٢٥ مَنْ عَبْدَ اللَّهِ فِي خَلْقِ اللَّهِ

525. Quis Deo servit in Dei creaturis?

٥٢٦ مِنْ الْكَيْسِ خَتَمُ الْكَيْسِ

526. Crumenam obsignare prudentiae est.

٥٢٧ مُصَارَمَةُ الْجَاهِلِ مُوَاصَلَةُ الْعَاقِلِ

527. Alienatio ab ignorante est coniunctio cum prudente.

٥٢٨ مَنْ لَانَتْ كَلِمَتُهُ وَجَبَتْ تَحِبَّتُهُ

528. Cuius sermo lenis est, eius amor necessarius est.

٥٢٩ مَنْ اسْتَغْنَى كَرُمَ عَلَى أَهْلِهِ

529. Qui dives est, a familia sua honoratur.

Monet proverbium, ne homines molestia adficiamus.
Samachschar.

٥٣٠ مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ ضَرْبُ الْجَمَالِ

530. Ad perfectionem peregrinationis pertinet percussio ductoris camelorum.

Verba haec Alahmaschas dixisse fertur.

٥٣١ مَنْ آمَطَنَاعَهُ السُّلْطَانُ ضَيَعَهُ الشَّيْطَانُ

531. Cui rex benefacit, eum diabolus amitti!

Conf. pr. 597.

٥٣٢ مَنْ يَقْدِرُ عَلَى رَدِّ أَمْسٍ وَتَطْيِينِ عَيْنِ الشَّمْسِ

532. Quis diem hesternum reducere potest et solem luto obducere?

٥٣٣ مَنْ لَمَّ تَخَذَهُ نِسَاؤُهُ تَكَلَّمَ بِمِلَّةٍ فِيهِ

533. Quem mulieres suae non decipiunt, is pleno ore loquitur.

٥٣٤ مَنْ رُفِقَ رَتَقَ وَمَنْ خَرَقَ خَرَقَ

534. Qui benignus et comes est, reparat et qui stupidus est, lacerat.

٥٣٥ مِنْ كَثَرَةِ الْمَلَأَحِينَ غَرِقَتِ السَّفِينَةُ

535. Propter multitudinem nautarum navis submersa est.

٥٣٦ مِنْ سَعَادَةِ الْمَوْتِ أَنْ يَكُونَ خَصْمُهُ عَاقِلًا

536. Fortunae viri tribuendum est, quod eius adversarius prudens est.

٥٣٧ مِنْ عَادَةِ السَّيْفِ أَنْ يَسْتَخْدِمَ الْقَلَمَ

537. Gladii consuetudo est, ut calamum scriptorium in servitium adigat.

٥٣٨ مِنْ دُونِ ذَا قُتِلَ الْوَلِيدُ

538. Propter rem minoris momenti quam hoc Alwalidus occisus est.

٥٣٩ مِنْ نَكْدِ الدُّنْيَا مَنَفَعَةُ الْهَلِيلِجِ وَمَضَرَّةُ

الْلُّوزِينِجِ

539. Angustiae mundi tribuenda est utilitas myrobalanac et noxa dulciarii ex amygdalis parati.

٥٤٠ مَنْ أَحَبَّ وَلَدَهُ رَحِمَ الْإِيْتَامَ

540. Qui filium suum amat, erga orphanos misericors est.

٥٤١ مَنْ تَغَدَّى بِسُوءِ السَّيْرِ تَعَشَى بِزَوَالِ

الْقُدْرَةِ

541. Qui cum prava agendi ratione prandit, is cum potentiae defectu cibum vespertinum sumit.

٥٤٢ مَنْ فَعَلَ مَا شَاءَ لَقِيَ مَا سَاءَ

542. Qui facit quod vult, ei quod malum est, occurrit.

٥٤٣ مَنْ نَامَ عَنْ عَدُوِّهِ نَبَّهَتْهُ الْمَكَائِدُ

543. Qui dormit inimicum negligens, cum doli expergefaciunt.

٥٤٤ مِنْ الْعَجَائِبِ أَعْمَشُ نَحَالٍ

544. Ad res admirabiles pertinet infirmitate visus cum lacrymarum frequenti fluxu laborans, qui stibio multum utitur.

٥٤٥ مِنْ فُرَصِ اللَّصِّ ضَاجَّةُ السُّوقِ

545. Ad furis occasiones pertinet quod in foro clamor et strepitus est.

٥٤٦ مَا يَنْفَعُ الْكَبِدَ يَضُرُّ الطَّحَالَ

546. Quod iecori prodest, id spleni nocet.

٥٤٧ مَا أَهْوَنَ لِلْحَرْبِ عَلَى النَّظَارَةِ

547. Quam leve est bellum hominibus contemplantibus!

٥٤٨ مَا صَدَّنَا شَيْئًا وَالَّذِي كَانَ مَعَنَا أَفَلَتَ

548. Nil venati sumus et quod nobiscum erat,
periit.

٥٤٩ مَا تَرَكَ الْأَوَّلُ لِلْآخِرِ شَيْئًا

549. Primus postremo rem non reliquit.

٥٥٠ مَا أَحْسَنَ الْمَوْتُ إِذَا حَانَ الْأَجَلُ

550. Quam pulchra est mors, quando vitae finis
adest!

٥٥١ مَا كُلُّ قَوْلٍ لَهُ جَوَابٌ

551. Non est omni verbo responsum.

٥٥٢ مَا لِلْحُبِّ إِلَّا لِلْحَبِيبِ الْأَوَّلِ

552. Non est amor nisi amato primo.

٥٥٣ مَا أَشَبَّهَ السَّفِينَةَ بِالْمَلَّاحِ

553. Navis quam similis est nautae!

٥٥٤ مَا صَنَعَ اللَّهُ فَهُوَ خَيْرٌ

554. Quod Deus fecit, id bonum est.

٥٥٥ مَا فِيهِ حَبَّةٌ مِلْحٍ

555. Non est in eo granum salis.

De odioso adhibetur.

٥٥٦ مَا جُمِسَ الْوُدُّ بِمِثْلِ الْعِتَابِ

556. Amor vituperio non congregatur.

Pocockius vertit: Non vulnerat amorem quodquam instar reprehensionis; sed propter praepositionem ب sic verti non potest. In codice Berol. Passivi vocales sunt, ut vertatur: Non vulneratur amor (خمش) re reprehensionis simili. In codice Lugd. حمش est „congregatur,“ quod mihi praeferendum videtur, ut sensus sit: Verbis, quae reprehensionis similia sunt, amor dispergitur (deletur). In meo codice جمش habeo.

٥٥٧ مَا أَطْيَبَ الْخَمْرَ لَوْ لَا الْخَمَارُ

557. Quam bonum esset vinum, nisi crapula esset.

٥٥٨ مَا حِيلَةُ الرِّيحِ إِذَا تَهَبَّتْ مِنْ دَاخِلِ

558. Quod remedium venti est, quum intrinsecus flat?

٥٥٩ مَا عَدَا الْفَرَسُ فَلَا حَاجَةَ لَكَ إِلَى السَّوْطِ

559. Quamdiu equus currit, tibi flagellum opus non est.

٥٦٠ مَعَ كُفْرِهِ قَدَرِي

560. Cum incredulitate sua Kadarita est.

٥٦١ مَا بِي دُخُولُ النَّارِ بِي صُنْزِ مَالِكِ

561. Non est per me introitus ignis inferni, per me est ludibrium Malici.

Malic nomen angeli est, qui inferno praeesse dicitur.

٥٦٢ مَا هُوَ إِلَّا بَسْتَانٌ

562. Non est ille nisi hortus.

De elegante dicitur.

٥٦٣ مَا تَحْمِلُهُ الْأَرْضُ

563. Eum terra non portat.

De gravi dicitur.

٥٦٤ مِلْحٌ عَلَى جُرْحٍ

564. Sal super vulnere.

٥٦٥ مَنْ كَتَمَ عِلْمًا فَكَانَهَا جَهْلَةً

565. Qui scientiam occultat, est ac si eam ignorat.

٥٦٦ مَا أَصْنَعُ بِشَمْسٍ لَا تُدَفِّئُنِي

566. Quid cum sole faciam, qui me non calefacit?

Nullum ex eo commodum percipio.

٥٦٧ مَا أَلْمَزْتُ إِلَّا بِدِرْهَمَيْنِ

567. Non est vir nisi per drachmas suas duas.

Id est: Per unam, quam alteri dat, et alteram, quam retinet.

٥٦٨ مَا خَيْرٌ لَدَّةٍ فِيهَا وَزَنُّهَا مِنَ الْمَكْرُوهِ

568. Quid boni in voluptate, cuius pondus ingratum est?

٥٦٩ مَشِينًا شَوْطَ بَاطِلٍ

569. Incessimus tanquam lux per fenestram intrans.

٥٧٠ مَوَدَّةُ الْآبَاءِ قَرَابَةُ الْآبْنَاءِ

570. Amor parentum est propinquitas filiorum.

٥٧١ مَتَى فَرَزْتَ يَا بَيْدَقْ

571. Quando tanquam regina (in ludo latrunculorum) te gessisti, o pedes?

٥٧٢ مَعَ كُلِّ نَعْمَةٍ زَنْبُورٌ

572. Cum quolibet dactylo vespa est.

٥٧٣ مَشْطٌ يَقْلِبُهُ خَصِي أَصْلَعٌ

573. Pecten, quod castratus calvus vertit.

٥٧٤ مَنْ لَمْ تَهْدِ بِهِ الْإِفَالَةَ هَدَّ بِهِ الْعِثَارُ

574. Quem non corrigit condonatio vitii, eum lapsus corrigere debet.

٥٧٥ مَنْ طَلَبَ عَيْبًا وَجَدَهُ

575. Qui vitium quaerit, id invenit.

٥٧٦ مَطَرَةٌ فِي نَيْسَانَ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَانَ

576. Pluvia una mense Nisan melior est, quam mille res.

٥٧٧ مَدُورُ الْكَعْبِ

577. Rotundum talum habens.

Infaustum designat.

٥٧٨ مِنْ الْأَدَبِ تَرَكِ الْأَدَبِ

578. Ad elegantes mores pertinet elegantes mores non ostendere.

Nempe inter fratres.

٥٧٩ الْحُبُوبُ مُسَيَّبُونَ

579. Amatus convicio adficitur.

٥٨٠ أَمُوتَ فِي الْجَمَاعَةِ طَيِّبٌ

580. Mors in agmine bona est.

٥٨١ الْمَذْبُوحَةُ لَا تَأْكُلُ السَّلَاحَ

581. Mactatum animal dolores non habet quum ei pellis detrahitur.

٥٨٢ الْمُعْجَبُ أَبَدًا مُعْظَبٌ

582. Admiratione sui plenus semper iratus est.

٥٨٣ الْمُسْتَقْرِضُ مِنْ كَيْسِهِ يَأْكُلُ

583. Mutuo petens e crumena sua edit.

٥٨٤ الْمَرْءُ يَسْعَى بِجَدِّهِ

584. Vir per fortunam suam in cursum agitur.

٥٨٥ أَمُوتَ حَوْضَ مَوْرُودٍ

585. Mors est aquae receptaculum, ad quod accedendum est.

٥٨٦ الْمَالُ مَبْيَالٌ

586. Opes multum inclinantes sunt.

٥٨٧ الْمَرْأَةُ فِرَاشٌ فَاسْتَوِثِرُوهُ

587. Mulier stragula est, mollem eam vobis reddite!

٥٨٨ الْمَرْأَةُ السُّوءُ غُلٌّ مِنْ حَدِيدٍ

588. Mulier prava est vinculum cervicis ferreum.

٥٨٩ الْمَرْءُ حَيْثُ يَضَعُ نَفْسَهُ

589. Vir ibi est, ubi se ipsum collocat.

٥٩٠ الْمَمْلُوكَةُ مِنْ أُذُنِهَا تَسْمَنُ

590. Serva ab aure sua pinguis est.

De eo dicitur, qui verbis pulchris decipitur.

٥٩١ مَا يَوْمِي مِنْكَ بِوَاحِدٍ

591. Non est dies meus a te unus.

Magnum a te ortum non ab uno latere me adficit.

٥٩٢ مَنْ كَانَ ذَا دُهْنٍ طَلَى أَسْتَتَهُ

592. Qui oleum possidet, podicem suum illinit.

Dives sine necessitate opes erogat. Samach.

٥٩٣ مَنِ الْحِيلَةِ تَرُكُ الْحِيلَةَ

593. Astutiae est non adhibere astutiam.

٥٩٤ مَنِ غَابَ خَابَ

594. Qui absens est, frustratur.

Legitur quoque مَنِ غَابَ غَابَ حُطَه "Qui absens est, eius sors (portio) absens est." conf. Bertheau libell. p. 20 text. Ar.

٥٩٥ الْمَرْكُوبُ خَيْرٌ مِنَ الرَّاَكِبِ

595. Iumentum melius est quam eques.

٥٩٦ مَنِ لِلْجِدَاعِ سَبَقَ الْقَرْحِ

596. Quis efficit, ut triennes equi cursu praevertunt quinquennes?

٥٩٧ مَنِ أَكَلَ مَرَقَةَ السُّلْطَانِ احْتَرَقَتْ شَفَتَاهُ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ

597. Qui principis iusculum edit, is labium laedit et si post tempus.

Conf. prov. 503.

٥٩٨ مَنِ الظَّفَرِ بِالْبُغْيَةِ تَعْجِيلُ الْيَأْسِ

598. Qui desiderio suo potitur, is celeriter desperare solet.

٥٩٩ مَنِ شَهَوَ التَّمْرَ مَضَّ النَّوَى

599. Qui dactylos cupit, is nucleos sugit.

٦٠٠ مَنِ كَثُرَ عَدُوهُ فَلْيَتَوَقَّعِ الصَّعْرَةَ

600. Cui multi inimici sunt, is, ut prosternatur, expectet.

٦٠١ مَنِ خَدَمَ الرَّجَالَ خَدِمَ

601. Qui viris servit, ei servitia praestantur.

٦٠٢ مَنِ سَلِمَتْ سِرِّيَّتُهُ طَحَّتْ عَلَانِيَتُهُ

602. Cuius arcanum incolume est, eius publicitas integra est.

Conf. prov. 458.

٦٠٣ مَنِ لَمْ يَنْتَفِعْ بِظَنِّهِ لَمْ يَنْتَفِعْ بِبَيِّنَتِهِ

603. Qui ex opinione sua utilitatem non capit, is ex certa cognitione sua utilitatem non capit.

Hoc proverbio ars divinandi (فراسة) laudatur.

٦٠٤ مَنِ أَتَقَنَ بِالْخَلْفِ جَادَ بِالْعَطِيَّةِ

604. Qui de re in locum succedente certus est, is liberaliter donum dat.

٦٠٥ مَنِ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى كَلِمَةٍ سَمِعَ كَلِمَاتٍ

605. Qui unum verbum patienter non audit, is plura verba audiet.

٦٠٦ مَنْ صَغَرَ يَمُوتُوا فَقَدْ صَغَرَ قَاتِلُهُ

606. Qui occisum parvum facit, is eius occisorem parvum fecit.

٦٠٧ مَنْ جَهِلَ أَبَاهُ فَقَدْ جَهِلَ

607. Qui patrem suum ignorat, is re vera ignorans est.

٦٠٨ مَنْ لَمْ يَصُنْ نَفْسَهُ ابْتَذَلَهُ غَيْرُهُ

608. Qui se ipsum non custodit, de eo conservando alii solliciti non sunt.

٦٠٩ مَنْ لَمْ يَرْكَبِ الْأَهْوَالَ لَمْ يَنْدِ الْأَمَالَ

309. Qui pericula non obit, is rebus speratis non potitur.

٦١٠ مَنْ لَجَأَ إِلَى الزَّمَانِ أَسْلَمَهُ

610. Qui ad tempus confugit, eum tradit.

٦١١ مَنْ لَا يُكْرِمُ نَفْسَهُ لَا يُكْرَمُ

611. Qui se ipsum non honorat, is ab aliis non honoratur.

٦١٢ مَنْ غَلَبَ الْأَيَّامَ غُلِبَ

612. Qui cum diebus certat, is vincitur.

٦١٣ مَنْ عَمِلَ دَائِمًا أَكَلَ نَائِمًا

613. Qui semper opus facit, is dormiens edit.

٦١٤ مَنْ تَلَذَّذَ بِالْكَلَامِ تَنَغَّصَ بِالْجَوَابِ

614. Qui ex sermone voluptatem percipit, is per responsum infelix fit.

Caput XXV.

L i t t e r a N u n .

ا نَفْسُ عِصَامٍ سَوَدَتْ عِصَامًا

1. Anima Ihzami principem constituit Ihzamum.
Proverbium hemistichium huius versus est:

نَفْسُ عِصَامٍ سَوَدَتْ عِصَامًا وَعَلَّمَتْهُ الْكِبَرُ وَالْأَقْدَامًا

»Anima Ihzami principem constituit Ihzamum et impetum
et audaciam eum docuit«

Metrum versus Sarih est. conf. p. 245. Kam. Djeuli.

Dicunt proverbium spectare Ihzamum ben-Schohair,
qui Alnohmani ben-Almondsir cubicularius esset, ad quem
Alnabeghahus Dsobjanita, ab introitu ad Alnohmanum im-
peditus, hunc versum direxerit:

فَإِنِّي لَا أَلُوْمُكَ فِي دُخُولِ وَلَكِنَّ مَا وَرَاءَكَ يَا عِصَامُ

„Ego ob introitum te non vituperō; sed quid pone te est, o Ihzame?¹)

Proverbium virum per se celebrem factum esse, dum eius maiores celebres non essent, significat. Hanc ob causam ab Arabibus الخارجى cognominabatur, qui prodierit ad dignitatem nemine suorum praecedente. Narrant, ad Hadjdadjum virum venisse, ut rem peteret. Hadjdadjum de eius stultitia certiore factum, ut cum experiretur, interrogasse virum: اعصامى امر عظامى Num meritis tuis an maioribus tuis clarus es?²) et illum respondisse: Meis meritis et maioribus clarus sum. Quod quum audiret, Hadjdadjum cogitasse, virum esse summis meritis et dignitate insignem eamque ob causam eius desideriis omnino satisfecisse. At vero quum postea intellexisset, illum esse vehementer stupidum, eum dixisse: Verum mihi dic, nisi vis, ut te occidam! Quaenam erat causa, cur mihi interroganti tali modo responderes? virum autem hisce verbis se defendisse. Quum neque unum neque alterum verbum, quid significaret, intellexisset, se cogitasse, rectum futurum, si utrumque verbum adhibuisset, nam si unum ipsi noceret, alterum ipsi prodesset. Quae verba audientem Hadjdadjum dixisse: المقابر تصير العى خطيبا Coemeteria efficiunt, ut qui lingua impeditus sit, pulchro modo loquatur. Et haec quoque verba in proverbii consuetudinem venerunt.

٢ نَفْسِي تَعْلَمُ أَنِّي خَاسِرٌ

2. Anima mea scit, me esse a via aberrantem

De eo dicitur, qui vituperatus, se esse vituperio dignum cognoscit et ea de se scit, quae aliis ignota sunt.

1) Quum aegrotus Alnohmanus esset, cupivit, ut de statu eius certior fieret. Metrum Wafir est. p. 203.

2) Conf. III. Wilken. hist. Samauid. p. 24.

٣ نَفْسُكَ بِمَا تُجْجِجُ أَعْلَمُ

3. Anima tua optime scit, quae ipsa dicere non vult.

Tu melius, quam alius intimas animi tui cogitationes novisti.

٤ نَظَرَةٌ مِنْ ذِي عِلْقٍ

4. Adspectus amantis.

De eo dicitur, qui cum amore adspicit.

٥ نَعْمَ عَوْفُكَ

5. Bene se habeat conditio tua!

De vocis عوف significatione non consentiunt. Alii voci animi, rei significationem tribuunt, alii penis. Hisce diversis significationibus admissis aut generaliore aut specialiore bene precandi sensum habet. Conf. Kam.

٦ أَجْرَ حَرْ مَا وَعَدَ

6. Perficit ingenuus quod promisit.

Metrum proverbii Redjes est. Conf. libr. meum p. 231. Dixit حَرْ sine articulo cavens, ne se ipsum ingenuum appellaret, quae propria sui ipsius laus fuisset. Dixit Al-mofadhdhelus, haec verba Alharitsum ben-Ahmru cognominatum أكل المرار (edens plantam amaram¹⁾) Cenditam Zachro ben-Nahschal ben-Darim dixisse. Haritsus enim sub conditione quintae partis praedae homines Iemanenses Zachro indicaverat, ut eos diriperet. Re perfecta Alharitsus ista proverbii verba dixit moniturus, ut promissis satisfaceret. Zachri autem gens quum Haritso praedae partem dare recusaret, Zachrus collis fastigium, per cuius angus-

1) Aliis cognomen Amru-ſKaisi est.

tias genti transeundum erat, Schadjaat appellati, occupavit dicens: *ازمت شجعات بما فيهن*, Clivus Schadjaat angustus est propter id, quod in eo est“. conf. C. I, 138. Hamsahus autem ben-Tsahlebah ben-Djahfar ben-Tsahlebah ben-Jarbh iuravit dicens: Per Deum! Nullam praedae nostrae partem accipiet“. Zachrus istum impetu facto occidit et hanc ob causam quintam praedae partem accepit, quam Alharitso dedit. Nahschalus sic rem verbis descripsit:

وَحَنُّ مَنَعَنَا الْجَيْشَ أَنْ يَتَأَوَّبُوا عَلَى شَجَعَاتٍ وَلِجْيَادٍ بِنَا تَجْرِي
حَبْسَنَا هُمْ حَتَّى أَقْرُوا بِحُكْمِنَا وَأَدَّى أَقْصَى الْخَمِيسِ إِلَى صَاحِرٍ

„Impedivimus exercitum, quominus super clivo Schadjaat appellato iter faceret, dum equis generosis vhebamur. Retinimus eos, donec mandatum nostrum agnoscerent et ad Zachrum quinta pars praedae adportata esset“.

Metrum Thawil est. p. 161. Promissis satisfaciendum esse, proverbium docet. Samach.

٧ النَّفْسُ أَعْلَمُ مَنْ أَخُوهَا النَّافِعُ

7. Anima melius scit, quis ei frater utilis sit.

De eo dicitur, quem aut laudas aut vituperas, quum tibi necessarius sit.

٨ النَّفْسُ مُوَلَّعَةٌ بِحُبِّ الْعَاجِلِ

8. Anima est dedita amorī properantis.

Verba haec sunt Djeriri ben-Alchathafi:

إِنِّي لَأَرْجُو مِنْكَ شَيْئًا عَاجِلًا وَالنَّفْسُ مُوَلَّعَةٌ بِحُبِّ الْعَاجِلِ

»Ego, profecto! spero a te rem properantem et anima dedita est amorī properantis«. Metrum Camil est. p. 212.

Properans mundum caducum designat.

٩ النَّفْسُ عَرُوفٌ

9. Anima patiens est in rebus ingratis ferendis.

Anima res ingratas, si ab aliis auxilium non expectat, patienter fert.

١٠ نَظَرَ إِلَيْهِ عَرَضَ عَيْنٍ

10. Eum intuitus est intuitu subito.

Sic in scholiis: اعترضته عينه من غير تعمد ونصب عرض «Incidit in eum oculus haud data opera et vocabulum عرض accusativi casum obtinuit, tanquam nomen actionis.»

١١ نَوَتْ بِهِ الْبِطْنَةَ

11. Abripuit eum petulantia.

De eo dicitur, qui vitam commodam non ferens petulanter se gerit. conf. C. XVI, 29.

١٢ أَنْكَحَنِى وَأَنْظِرْنِى

12. Mihi nupta fias et videas!

Vir deformis mulieri, quam in matrimonium petebat, verba ista dixit significaturus, se animi dotibus pulcherri-
mis praeditum esse, etsi corporis pulchritudo ipsi non esset.

١٣ النَّاسُ إِخْوَانٌ وَشَتَّى فِي الشِّيمِ

13. Homines fratres sunt et diversi natura.

Id est: Homines, etsi tanquam fratres congregati, tamen natura diversi sunt. Samachscharius et Scharaf-Al-
dinus huiusce proverbii explicandi causa addiderunt: قيل الشيم «Dicatur الشيم بيت للاسكاف فيه من كل جلد رقعة est domus sutoris, in qua omnis cutis segmentum est»

١٤ أَنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا

14. Adiuva fratrem tuum sive is iniuriam infert
sive iniuriam patitur!

Verba haec Mohammedem, Arabum prophetam, dixisse
narrant et quum interrogaretur, quomodo iniustus adiuvan-
dus esset, respondisse eo, ut ab iniuria removeretur. Abu-
Ohbaidus retulit, Arabes, licet Mohammedes istis verbis
usus esset, ita adhibere proverbium, ut significet, fratrem
omni modo adiuvandus esse. Djondabo ben-Alahubar ben-
Ahmru ben-Tamim ista verba adscribuntur. Placet autem
addere ex Meidanii opere lepidam, qua res explicatur, nar-
rationem:

قَالَ الْمُفَضَّلُ أَوَّلُ مَنْ قُلَّ ذَلِكَ جَنْدَبُ بْنُ الْعَنْبِرِ بْنِ
عَمْرِو بْنِ تَمِيمٍ وَكَانَ رَجُلًا ذَمِيمًا فَاحْتَشَا وَكَانَ شَجَاعًا وَانْهَ جُلَسَ هُوَ
وَسَعْدُ بْنُ زَيْدٍ مَنَاةَ يَشْرِبَانِ فَلَمَّا اخَذَ الشَّرَابَ فِيهِمَا قَالَ
جَنْدَبُ لِسَعْدٍ وَهُوَ يَمَازُحُهُ يَا سَعْدُ لَشَرِّ لَبَنٍ اللَّقَاحُ وَطَوِيلُ
النِّكَاحِ وَحَسَنُ الْمَزَاجِ أَحَبُّ إِلَيْكَ مِنَ الْكَفَاحِ وَدَعَسَ الرِّمَاحُ وَرَكُضُ
الْوَقَاحِ فَقَالَ سَعْدُ كَذِبْتَ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْمَلُ الْعَامِلَ وَأَتَحْرُقُ الْبَازِلَ
وَأَسْكُتُ الْقَائِلَ قَالَ جَنْدَبُ أَنْتَ لَتَتَعَلَّمَ أَنْتَ لَوْ فَرَعْتَ دَعْوَتِي
عَجَلًا وَمَا ابْتَغَيْتَ بِي بَدَلًا وَلَرَأَيْتَنِي بَطْلًا أَرْكَبُ الْعَظِيمَةَ وَأَمْنَعُ
الْكُرِيمَةَ وَأَحْمِي الْخُرِيمَةَ فَغَضِبَ سَعْدٌ وَانْشَأَ يَقُولُ

عَلَّ يَسُودُ الْفَتَى إِذَا قُبِحَ الْوَجْهَ وَأَمْسَى قَرَاهُ غَيْرَ عَتِيدٍ
وَإِذَا السَّاسُ فِي النَّدَى رَأَاهُ نَاطِقًا قَالَ قَوْلَ غَيْرِ سَدِيدٍ
فَاجَابَهُ جَنْدَبُ لَيْسَ زَيْنُ الْفَتَى لِلْجَمَالِ وَلَكِنْ زِينَةُ الضَّرْبِ بِالْحُسَامِ التَّلِيدِ
أَنْ يَنْلِكَ الْفَتَى فَرِيْنٌ وَلَا رَيْبَ مِنْهُ بِالْيَسِيرِ الْعَتِيدِ
قَالَ سَعْدٌ وَكَانَ عَاقِبًا أَمَا وَالَّذِي أَحْلَفَ بِهِ لَتَأْسَرَنَّكَ طَعِينَةُ بَيْنِ الْعَرِينَةِ
وَالدَّهِينَةِ وَلَقَدْ أَخْبَرَنِي طَبْرِي أَنَّهُ لَا يَغِيثُكَ غَيْرِي قَالَ جَنْدَبُ
كَلَّا أَنْتَ لُجْبَانُ تَكْرَهُ الطَّعْنَ وَتُحِبُّ الْقِيَانَ فَتَتَفَرَّقَا عَلَى ذَلِكَ
فَغَبْرًا حِينَا ثَمَرُ أَنْ جَنْدَبًا خَرَجَ عَلَى فَرَسٍ لَهُ يَطْلُبُ الْقَنْصَ
فَاتَى عَلَى أُمَّةٍ لَبْنِي تَمِيمٍ يَقَالُ أَنْ أَصْلَحَهَا مِنْ جَرِّهِمْ فَقَالَ لَهَا
لَتَمَكْنِيْنِي مَسْرُورَةً أَوْ لَتَقْرَبِيْنِ مُجْبُورَةً قَالَتْ مَهْلًا فَإِنَّ الْمَرْءَ مِنْ نَوْكَه

يشرب من سقاء لم يوكه فنزل اليها عن فرسه مذلا فلما دنا
منها قبضت على يديه بيد واحدة فما زالت تعصرهما حتى
تركته لا يستطيع ان يحركهما ثم كتفته بعنان فرسه وراحت
به مع غنمها وهي تحذو به وتقول

لا تمانن بعدها الولايديا فسوف تلقى باسلا موارد

وحية تصحى لحي راصدا

قال فمر بسعد في ابله فقال يا سعد اغثنى قال سعد ان الجبان
لا يغيب فقال جندب

يا ايها المرء الكريم المشكور انصر اخاك ظالما او مظلوما
فاقبل اليه سعد فاطلقه ثم قال لو لا ان يقال قتل امرأة لقتلتك
قالت كلا لم يكن ليكذب طبرك ويصدق غيرك قال
Dixit Almofadhdhelus, Djondabum ben-
Alahnbar ben-Ahmru ben-Tamim ista verba primum dixisse.
Erat enim vir turpis, deformis, sed strenuus. Is quum
aliquando cum Sahdo filio Saidi Manat vino bibendo in-
dulgeret et utrumque vinum occuparet, Djondabus Sahdo
iocans dixit: O Sahde! Profecto! Bibere lac camelarum et
cum feminis diu concumbere et pulchre iocari tibi gratius
est, quam adversarium aggredi et confodere hasta et cursus
equorum duris ungulis praeditorum. Sahdus respondit:
Mentitus es, per Deum, profecto! Ego hastae cuspidem
tracto, et robustum camelum macto et loquentem ad si-
lentium redigo. Dixit autem Djondabus: 'Tu cognosces, te,
si timore impletus esses, ad auxilium me vocaturum esse.
Et, profecto! Strenuum me esse videres, nam pericula subeo
et mulieres defendo. Haec ob verba Sahdus iratus hosce
versus recitavit:

»Num vir foedo vultu praeditus, qui hospites parato cibo
vespera non excipit, regnare potest, quem in hominum
consessu audiunt proferre verba insulsa«. Horum et se-
quentium versuum metrum Chafif est p. 262.

Djondabus autem respondens dixit:

»Viri ornamentum pulchritudo non est, sed ornamentum

eius est percutere gladio antiquo. Quod si tibi dat vir, ornatur; si non, interdum parcus est in pauco, parato«.

Sahdus autem, qui ex avibus futura cognoscebat, dixit: Iuro, mulierem inter camelos morbo عرب laborantes et camelas parum lactis habentes captivum te facturam esse. Et aves mihi nuntiarunt, alium quam me te liberaturum non esse. Tum Djondabus dixit: Minime, nam tu pavidus es, hastarum confossionem fugis et ancillas amas. Se separarunt. Tempore praeterlapo Djondabus equo vehens venatum exiit. Incidens autem in servam Tamimitarum, quam e gente Dzorham ortam esse tradunt, dixit: Aut te mihi tradas laeta aut patiaris coacta! Illa: Lente agas! Vir propter stultitiam suam bibit ex utre, quem non ligavit. Ille eam despiciens ab equo suo descendit. Quum autem appropinquasset ea una sua manu eius manus arripiens, eas comprimere non cessavit, donec eas movere non posset. Tum habenà equi manibus post tergum ligatis vespera cum pecoribus domum recedens eum canens propulit et dixit: Ne posthac a servis securum te esse putes, tu enim occurrens strenuo, simul ad aquam accedenti, et serpenti, qui vivo insidiatur. Dixit (narrator): Transiens autem ad Sahdum, qui camelos suos domum ducebat, dixit: O Sahde! opem mihi fer! Sahdus autem respondit: Pavidus opem non fert. Djondabus tum dixit: O vir generose, remuneratione dignus! Opem fer fratri tuo sive iniustus sive iniuria adfectus est. Tum accedens Sahdus eum liberavit et dixit: Nisi dicerent, me mulierem occidisse, te occiderem. Tum illa dixit. Minime, factum enim non est, ut avis tua mentiretur et alius quam tu verax esset. Ille autem dixit: Verum dixisti.«

Verba autem duplici modo grammaticè explicare licet, aut ut duo status accusativi sint, qui ad vocem أَخاك pertinet aut qui e pronomine (tu) in imperativo occulto pendet. Istud autem fraternitatis officium fratris omni modo adiuvandi poeta versibus expressit sequentibus:

أَنَّ أَخَا الْيَصْدَقِ الْبَذَى يَسْعَى مَعَكَ وَمَنْ يَضُرُّ نَفْسَهُ لِيَنْفَعَكَ
وَمَنْ إِذَا صُرِفَ زَمَانٌ صَدَّكَ شَتَّتَ أَمْرَ نَفْسِهِ لِيَجْمَعَكَ
وَأَنْ عَدَوْتَ ظَالِمًا عَدَا مَعَكَ

„Verus amicus est is, qui tecum it, et qui sibi nocet, ut tibi prosit, et qui, quum temporis calamitas te diffindat, res suas dispergit, ut te colligat, et qui, si iniustus curris, tecum currit.“

Metrum Redjes est. p. 231. conf. Bertheaui libell. p. 8. text.

١٥ نَابٌ وَقَدْ تَقَطَّعُ الدَّوْبَةُ

15. Annosa camela et iam desertum peragrat.

De viro grandaevo cui vires restant, ut in eo fiducia ponatur, proverbium adhibent.

١٦ نَزُو الْفَرَارِ اسْتَجْهَلَ الْفَرَارِ

16. Adsultus pulli vaccae silvestris commovit pullum vaccae silvestris.

Metrum Sarih est. p. 246. Vaccae silvestris pullus, quum adultus est, insilire incipit, quam rem alii videntes imitantur. Mouet igitur nos, ut pravorum societatem fugiamus, fieri enim potest, ut eorum agendi rationem imitantes corrumpamur. Sunt, qui voci نزو accusativi casum tribuant, ut verbum نَزَا suppleatur „Insiliit modo pulli vaccae silvestris“ Legitur quoque الْفَرَارِ (oves) Conf. proverbium تَسْفَهَتْ قَرَارًا قَرَارًا

١٧ أَنْكَحْنَا الْفَرَى فَسَنَرَى

17. In matrimonium dedimus asinum et iam videmus.

Vir quidam, qui patri minime placebat, puellam in matrimonium petiit. Mater, cui istae nuptiae gratae essent, patrem commovit, ut quamvis invito animo consentiret. At malum illius rei finem praevidens ista verba dixit. Proverbium nos monet, ut rei finem infelicem caveamus. Legitur quoque نُسُوفَ نَرَى. Novus maritus cum asino comparatur. Scharaf-Aldinus dixit, proverbium quoque adhiberi, quum res necessaria a viro potente peteretur et quid ageret expectaretur. conf. Samach.

١٨ نَجَّا عَيْرًا سَهْنَةً

18. Asinum pinguedo sua e periculo liberavit.

Abu-Saidus dixit: Dum asini emaciati ob pabuli inopiam periissent, asinum pinguem salvum evasisse. Adhibetur igitur proverbium ad hominem monendum, ut rem caveat, antequam acciderit. Dicitur quoque de eo, quem opes suae e periculo liberarunt.

١٩ نَعِمَ الْكَلْبُ فِي بُؤْسِ أَهْلِهِ

19. Commode vivit canis tempore calamitatis gentis suae.

Legitur quoque: نَعِيمَ الْكَلْبُ فِي بُؤْسِ أَهْلِهِ et نَعِيمَ الْكَلْبُ فِي بُؤْسِ أَهْلِهِ. „Commoda vita canis calamitate gentis suae nititur“. Tempore calamitatis canis cadaveribus gaudet. De servo aut alio adhibetur, qui, dum gens calamitate occupata est, eius opibus potitur. Virum laudans dixit poeta:

تَرَادُ إِذَا مَا الْكَلْبُ أَنْكَرَ أَهْلَهُ يَفْقِدِي وَحِينَ الْكَلْبُ جَذَلَنْ نَاعِمٌ

„Vides eum, quotiescunque canis gentem suam non novit, liberantem et quando canis hilaris et bene nutritus est i. e. tempore calamitatis. Metrum Thawil est p. 161.

٢٠ الذَّبْحُ مِنْ بَعِيدٍ أَهْوَنُ مِنَ الْهَرِيرِ مِنْ قَرِيبٍ

20. Latratus e loco remoto facilius est, quam gannitus e propinquo.

Id est: Ne prope accedas ad rem, quam times, sed e longinquo contra eam remedium quaeras.

٢١ أَنْطِقِي يَا رَحْمُ إِنَّكَ مِنْ طَيْرِ اللَّهِ

21. Loquere, o avis Racham! nam tu e numero avium Dei es.

Avis Racham, vulturum formam habens, corvi magnitudine, collo et corpore albo, sed extremis alis nigra hominibus multum despecta est, quippe quum cadaveribus vescatur. Quapropter quum sonum edat ut caeterae aves, nemo autem eius rationem habeat, ista proverbii verba ludibrii causa dicuntur. Proverbium de viro dicitur, cuius nemo ullam rationem habet aut ad eius verba aures intendit. Dixit Alcomaitus virum vituperans:

أَنْشَأَتْ تَنْطِقُ فِي الْأُمُورِ كَوَافِدِ الرَّحِمِ الدَّوَابِرِ

إِنْ قِيلَ يَا رَحْمُ أَنْطِقِي فِي الطَّيْرِ إِنَّكَ شَرُّ طَائِرٍ

فَأَنْتَ بِمَا هِيَ أَهْلُهُ وَالْبَعَى مِنْ شَمَلِ الْخَوَارِ

„Adolevisti loquens in rebus sicut adveniens ex avibus Rachm in gyrum volantibus. Quando dicitur: O avis Rachm! loquere inter aves, tu es pessima avis, adfert quae ea digna sunt et haesitationis in sermone causa in mutilatione respondentis est.“

Metrum Camil est. p. 215.

٢٢ نَامَ نَوْمَةً عَبُودَ

22. Dormivit somno Ahbbudi.

Alscharkius virum istum, se mortuum esse fingentem suis dixisse: Deplorate me tanquam mortuum, ut videam, quomodo me revera mortuum deplorabitis. Eum autem isto in statu mortem obiisse. Almofadhdhelus fabulam ad rem explicandam adferens dixit, eum servum nigrum fuisse, qui per septem annorum spatium e somno non evigilasset. Proverbium autem in omnem adhiberi, qui diu dormivisset, ut diceretur: انوم من عبود, Diutius dormiens quam Ahbbudus.“

٢٣ النِّقْدُ عِنْدَ الْخَافِرَةِ

23. Pecunia parata apud terram est, quam equus pede effodit.

Dixit Tsahlabus, proverbium significare pecuniam paratam esse apud victoriam in equorum certamine, quia rem pignori depositam is accipiat, cuius equus cursu vicerit. Dixit Alferraus: Audivi quendam Arabem sic proverbium proferentem: النِّقْدُ عِنْدَ الْخَافِرَةِ „Pecunia parata apud ungulam (equi) est.“ Primum in equos dictum ad alios transferri proverbium. Alazmäihus dixit, verborum النِّقْدُ عِنْدَ الْخَافِرَةِ „Pecunia parata apud ungulam est“ sensum esse: pecunia parata in venditione, ut statim pretium detur, nam equum, ut Kamusi auctor dixit, qui sit animal omnium praestantissimum, mora solvendi concessa vendere non solent. Alius quidam dixit in venditione adhibitum proverbium النِّقْدُ عِنْدَ الْخَافِرَةِ esse i. e. apud primum verbum. Dicitur رَجَعَ فُلَانٌ فِي حَافِرَتِهِ „Rediit quidam in rei suae initio.“ Sunt denique, qui dicant, verborum النِّقْدُ عِنْدَ الْخَافِرَةِ sensum esse, conversionem et beneplacitum, siquidem fossor terram effodiat, ut videat, num bona sit nec ne.

٢٤ اَتَجَدَّ مِنْ رَأْيِ حَضَنَّا

24. In regionem Nedjd pervenit, qui montem Hadhan vidit.

Hadhan montis in alta Nedjd regione siti nomen est, ut qui cum conspexerit, istam terram intraverit. Proverbium significat, rei indicium adesse. conf. Djcu. s. v.

حَضَن

٢٥ النبع يقرح بعضه بعضاً

25. Una arbor Nabah alteram percutit.

Arbor نبع Nabah appellata in montium cacuminibus crescit. Illam arborem magni habent, quod ex eius ligno arcus et sagittae conficiuntur. Proverbium hoc Sijadus in se et Moahwijjahum dixit. Sijadus oppidi Bazrae praefecturam gerebat, dum Almoghiraus Ebu-Schahbah oppido Cufae praeerat. Mortuo Almoghiraus Sijadus, qui timeret, ne illius loco Ahbd-Allahus ben-Ahmir oppido praeficeretur, Moahwijjahus suasit, ut illius oppidi imperium Aldhabhaco ben-Kais traderet. Moahwijjahus autem, quid vellet cognoscens ei rescripsit: قد فهمت كتابك فليفرخ روعك ابا المغيرة لسننا نستعمل ابا

«Iam intellexi litteras tuas. Sit vero tranquillus animus tuus, (conf. C. XX, 66.) o Abu-l-Moghirahe! Abu-Ahmirum Cufae non praefecimus; sed illius loci praefecturam cum tua coniunximus!» Quae verba quum Sijadus legisset, ista proverbii verba dixit significaturus, duos viros ingenii acumine et intelligentia aequales esse. conf. XVIII, 24. et Bertheau libell. p. 19 text. noc non Hamas. p. ٧١

٢٦ نَجَارُهَا نَارُهَا

26. Origo eius est eius (cameli) stigma.

Vocabulo نَار ignis signum camelo inustum designatur, ut dicatur الناقة «Quodnam signum huic camelae inustum est?» Ex stigmatibus camelorum inustis

origo cognosci potest. Proverbium adhibent significaturi ex signis externis rei internam conditionem cognosci posse.

٢٧ نَبْلُ الْعَبْدِ أَكْثَرُهَا الْهَرَامِي

27. Maior pars sagittarum servi sagittae scopi sunt.

Vir ingenuus caro pretio sagittas emit, emit enim sagittas lata cuspide praeditas et sagittas longas cuspides habentes tum bello tum venando aptas, dum servus, qui neque bello neque venando operam dat, nonnisi sagittas, quibus scopus feritur, minore pretio venales sibi comparat.

٢٨ نَاقِرَةٌ لَا خَيْرَ فِي سَهْمِ زَلَجٍ

28. Scopum ferientes sunt (eius sagittae). Nil boni est in sagitta ex arcu delabente.

De viro dicitur, qui argumentis suis adversarium vincit. Voci نَاقِرَةٌ nominativi casus tribuitur, quod supplendum est سَهَامُهُ eius sagittae sunt scopum ferientes aut مِيتُهُ eius iactus est scopum feriens. Quod si vero accusativi casum admittis, supplendum est رَمَى رَمِيَّةً »Iecit iactu (scopum feriente). Ad metrum Redjes referri potest. c. p. 232.

٢٩ النَّفَاضُ يُقَطِّرُ الْجَلْبَ

29. Pabuli inopia efficit, ut in seriem (vendendi causa) cameli disponantur.

Proverbium monet nos, ut opibus nostris conservandis operam demus, priusquam pereant. Conf. Kam. et Djenh. Sunt, qui vocabulo in latus convertendi significationem tribuant, ut de mactandis camelis et calamitate adhibeatur.

٣٠ أَنْجُ وَلَا إِخَالِكَ نَاجِيًا

30. Libera te; sed non puto, te salvum evasurum esse.

Verba haec puella Alhaidjomanijjah appellata incursum hostilem Almakruhi patri suo nuntians dixit. Alahsahsus ben-Salamah proverbii verba versui inseruit dicens:

فَإِنْ تَنْجُ مِنْهَا تَنْجُ مِنْ ذِي عَظِيمَةٍ وَأَلَا فَإِنِّي لَا إِخَالِكَ نَاجِيًا

„Et si liberaris ab ea, a magna calamitate liberaris et sin minus, tum non puto te salvum evasurum esse.“

Metrum Thawil est. p. 161. Proverbii verbis, ut metrum hostis iniciant, utuntur. Conf. C. VI, 10. XXIII, 381.

٣١ النَّجَاحُ مَعَ الشَّرَاحِ

31. Prosper successus cum explicatione est.

Sic Alazmäihus proverbium retulit et talem ei sensum tribuit: Explica mihi rem meam, tum rebus meis prosper successus erit.

٣٢ النَّاقَةُ بِجَنِّ ضَرَأِهَا

32. Camela per initium malignitatis suae.

Meidanus hoc scholion adiunxit: يقال ناقه ضروس اذا كانت سيئة الخلق عند النتاج واذا كانت كذلك حامت على ولدها وجن كل شى اوله وقرب عهده يضرب للرجل الذى ضروسه, quando in pariendo maligna naturâ est, et quum talis est, obiit circa pullum suum. Vocabulum جن initium rei et propinquitatis eius designat. Adhibetur de viro, cuius natura in defendendo prava est.

٣٣ الذَّقْبُ مِيعَادُ مَزَاحِيفِ الْمَطِيِّ

33. Via per montes ducens est locus promissus iumentis saepius fatigatis.

Proverbium significare dicitur, res ex eventu cognosci.

٣٤ أَنْقَعَ لَهُ الشَّرُّ حَتَّى سَتَمَ

34. Malum ei maceravit (medicamentum), donec fastidium caperet.

Malum cum summopere adflixit.

٣٥ نَشَطَّتْهُ شَعُوبٌ

35. Dente suo mors eum momordit.

Morte abreptus fuit.

٣٦ نَظَرَ الْمَرِيضُ إِلَى وَجْهِ الْعَوْدِ

36. Aegrotus visitantium vultus observavit.

De eo dicitur, qui vi oppressus amantem intuetur.

٣٧ نَفْسِي تَمَقَّسَ مِنْ سَمَانِي الْأَقْبَرِ

37. Animus meus male habet ex coturnice sepulchrorum.

Narrant, puerum bubonem venatum esse eamque, quam coturnicem esse putaret, edisse. Quum inde vomitus crearetur, eum ista verba dixisse. Proverbium significat, rem spurcam haberi.

٣٨ نَاوَصَ الْجُرَّةَ ثُمَّ سَأَلَهَا

38. Lignum retis movit (doreas), tum pacem cum eo fecit.

Primum doreas capta multum se movet, ut lignum, quo rete tenetur, frangat, tum autem fatigata tranquilla est. De eo dicitur, qui primum adversatur, tum ad consensum cogitur. conf. Djeuh. s. v. جر

٣٩ نَظَرَ التَّيُّوسُ إِلَى شِفَارِ الْجَارِ

39. Hirci magnos lanii cultros observaverunt.

De eo dicitur, qui victus et vi coactus inimicum adspicit.

٤٠ أَنْجُ سَعْدٌ فَقَدْ هَلَكَ سَعِيدٌ

40. Eripe te, o Sahde! nam Soaihdus iam periit.

Sahdus et Soaihdus duo Dhabbahi ben-Odd filii erant. Monet proverbium, ut re elapsa id, quod restet, nobis conservemus. Proverbium hoc Alhadjdadjus adhibuit, res autem C. VI, 29. narrata est. Scharaf-Aldin.

٤١ انْبَاصٌ بِغَيْرِ تَوْتِيرٍ

41. Attractum arcum remittit, quem nervo non instruxit.

Minatur et minas perficere non potest, fieri enim non potest, ut arcus attrahatur, nisi is nervo instructus sit. In Scharaf-Aldini libro غير من legitur. Simile sensui est proverbium: «Ut canendo decens cui camelus non est» et «تجشأ لقمان من غير شبع» Ructum emisit Lokmanus non satiatus. Legitur quoque sic proverbium: «لا تعجل بالانْبَاصِ قَبْلَ التَّوْتِيرِ» Ne festines arcum attrahere, antequam eum nervo instruxeris. Id est: Ne in re festines, antequam tempus adest.

٤٢ النَّاسُ كَأَسْنَانِ الْمَشْطِ

42. Homines dentibus pectinis similes sunt.

Id est: Origine similes, omnes enim filii Adami sunt. Meid. In malo similes sunt. Scharaf-Aldin.

٤٣ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا تَبَايَنُوا

43. Homines statu gaudent bono, quamdiu inter se distincti sunt.

Necesse est, homines sint iubentes et obedientes, nam aequales inter se perirent. In Scharaf-Aldini et Samach-scharii codicibus proverbio addita sunt verba: فاذا تساؤوا فلكوا »Et quando inter se aequales sunt, percunt.«

٤٤ النَّاسُ كَابِلِ مِائَةِ لَا تَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً

44. Homines centum camelis similes sunt, inter quos ne unus quidem est ad vecturam idoneus.

Multi sunt homines, sed in paucis bonum est.

٤٥ النِّسَاءُ حَبَايِلُ الشَّيْطَانِ

45. Mulieres diaboli laquei sunt.

Verba haec Ebn-Masuhdus dixit. conf. Vita Timuri T. I. p. 24. ed. Manger.

٤٦ نَقَطُ عَرُوسٍ وَأَبْعَارُ ظَبَاءِ

46. Notae sponsae et stercora dorcadum.

Poeta Djerirus hoc proverbio usus est, quum transiens poetam Dsul'Rommahum hominibus congregatis ver-

sus suos recitantem audiret, significaturus, versus illos dorcadis stercori similes esse, quorum bonus odor perciperetur; sed quod contritum pravum reperiretur. Notae sponsae autem illas notas, quibus sponsa se ornat, significare videntur.!

٢٧ نَقَى نَقِيقَكَ فَمَا أَنْتَ إِلَّا حَبَارَى

47. Vocifereris modo tuo consueto, nam tu non es nisi avis Hobara!

Bubonem quum vir venando cepisset, et illa in manu eius vociferaretur, ista verba protulit. Abu-Ahmruus dixit: Significat, rem turpem non curandam esse ratione habitaboni التغميص على الحبيث لحساب الطيب.

٢٨ نَجَا فَلَانٌ جَرِيضًا

48. Evasit quidam iam extremum spiritum ducens.

E summo periculo vix salvus evasit.

٢٩ أَنْسَتْ أُمٌّ مَعْرِفَةَ

49. Utrum generis commemoratio an notitia?

Id est: Num generis commemoratio et notitia aequales sunt in necessitate iuris (حَق) et utilitatis?

٥٠ نَعِمَ مَأْوَى الْمِعْرَى تَرْمِداً

50. Quam pulcher est locus commorationis caprarum locus Tsermida!

Tsermida nomen loci est, pabulo abundantis. Proverbium iubet audire virum liberalitate sua notum.

٥١ نَشَرَ لِدَٰلِكَ الْأَمْرَ أَذْنِيهِ فَرَاءَ عِبْرَ عَيْنِيهِ

51. Huic rei aures suas expandit, et res oculo suo fletum parientes vidit.

In eum dicitur, qui rei desiderio adfectus res ipsi ingratas videt. In codice Lugd. proverbium hoc post proverbium 53 positum est.

٥٢ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْقَلْبِ بَعْدَ الْكُثْرِ

52. Ad Deum confugimus a paucis post multum.

٥٣ النَّوْمُ فَرَخَ الْغَضَبِ

53. Somnus iram fugat.

Proverbii sensus est: Iratus quum dormit, ira fugit.

٥٤ تَجَا مِنْهُ بِأَفْوَقِ نَاصِلِ

54. Ab eo liberatus est cum sagitta ruptam cre-
nam habente.

Dammo adfectus ab eo liberatus est.

٥٥ نَشِبَ فِي حَبْلٍ غَيٍّ

55. In laqueo erroris haesit.

Legitur quoque: غَيٍّ فِي حَبْلَانِ غَيٍّ cum eadem significatione.
Id est: In rem ingratam, quam fugere non poterat, incidit.

٥٦ نَقَضَ الدَّهْرُ مِرَّتَهُ

56. Tempus eius funem dissolvit.

Tempus eum adflixit, ut vestigia noxae remanerent.

٥٧ نَطَحَ بِقَرْنٍ أَرْوَمَةٍ نَقْدَ

57. Petivit cornu, cuius radix vermibus erosa erat.

De eo dicitur, qui haud praeparatus tibi adversatur.

٥٨ النَّدَمُ تَوْبَةٌ

58. Poenitentia est, quod a peccatis ad Deum nos convertimus.

Verba haec Mohammedi Arabum prophetae adscribuntur. Traditione ad nos delata sunt. conf. Djeuh.

٥٩ النَّاسُ تَجْزِيُونَ بِأَعْمَالِهِمْ إِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ وَإِنْ شَرًّا فَشَرٌّ

59. Hominum facta pensantur, si bona sunt, bono, sin mala, malo.

Enunciari quoque potest : إِنْ خَيْرًا فَخَيْرًا وَإِنْ شَرًّا فَشَرًّا, ut verbum suppleatur.

٦٠ أَنْفِقْ بِلَالُ وَلَا تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ أَفْلَا

60. Eroga opes, o Bilale! et ne time ab eo, qui thronum possidet, deminutionem (paupertatem).

Verba haec Mohammedes, Arabum propheta, Bilalo dixisse fertur¹⁾. Proverbium avaritiam fugere nos iubet.

٦١ النَّارُ خَيْرٌ لِلنَّاسِ مِنْ خَلْفَةٍ

61. Ignis melior est hominibus, quam quod ferae modo a facie modo a tergo veniunt.

1) De Bilalo, qui apud Mohammedem precum horae annuuciandae muneri praeerat, conferas librum meum. Selecta ex historia Halebi p. 49 adnot.

Proverbium hoc scholio Meidanii sequente explicatur:

زعموا ان الصبيح رأت سنا نار من بعيد خابلتها ثم اقعنت
ورفعت يديها فعل المصطفى وايهاات منها النار ثم قالت عند
ذلك النار خير للناس من خلفه يصرب لمن يفرح بما لا
Narrant, hyaenam splendorem ignis
e longinquo videntem clunibus terrae affixis sedisse et ex
adverso ignem adspexisse, dum se calefacientis modo pedes
anteriores tolleret et quam remotus ab ea ignis erat! Tum
eam dixisse isto statu: Ignis melior est hominibus, quam
quod praeda modo a facie modo a tergo venit. Prover-
bium autem de eo adhibetur, qui re laetatur, ex qua non
multum boni percipit. Sed in proverbio de voce خلفه
dubito. Pocockius et Schultensius dubitantes verterunt.
Ignis melior est hominibus, quam quod post eum est. In
cod. Berol. vocales additae sunt, ut Chali fa h enuncietur, sed
nescio, quamnam ob causam factum sit. In scholiis de voce
وايهات, quae et in meo et codice Lugdunensi legitur,
dubitavit Reiskius, qui in margine codicis Lugdunens.
ادسربت adscripsit. In codice Berol. وانهاات legimus.

٦٢ النَّاسُ نَقَائِعَ الْمَوْتِ

62. Homines sunt praeda ante distributionem
mactata mortis.

Vocabulum نقيعة camelum significat, qui, antequam
praeda facta inter singulos disiribuitur, mactatur. cf. Hamas.
٢٥٨. Id est: Mors homines mactat, quemadmodum lanius
illum camelum mactat. conf. Kam. Djeuh.

٦٣ النَّفْسُ عَزُوفٌ الْوَفْ

63. Anima est abstinens a rebus et adsueta rebus.

Animam nostram rei adsuefacere et a re desuefacere
possumus. In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus
الوف omisum est.

٦٤ نَعَمْ الْجِنَّ أَجَلٌ مُسْتَأْخِرٌ

64. Quam praeclarus clypeus est finis vitae tardans !

Verba haec Ahlius Mohammedanorum imperator dixisse fertur.

٦٥ نَعَمْ الدَّوَاءُ الْأَزْمُ

65. Quam bonum est remedium mordens !

Febris significatur. Narrant Mohammedanorum imperatorem Ohmarum interrogasse Alharetsum ben-Caldah de remedio optimo et hunc hisce verbis respondisse. Simili modo dicunt : ليس للبطنه خير من خمصة تتبعها : Non est impletioni ventris (e qua morbus oritur) melior res, quam fames, quae eam sequitur.

٦٦ نَاصِعٌ أَخَاكَ الْخَبَرُ

66. Purum et non mutatum nuntium fratri tuo adfer !

٦٧ نَزَقُ الْحَقَاقِ

67. Levitas rixae !

Significat, viro levitatem et inconstantiam in rixa esse. conf. Kam. s. v. حق

٦٨ نَجَوْتُ وَأَرْهَنْتُهُمْ مَالِكًا

68. Salvus evasi, eisque Malicum pignori dedi.

Verba haec sunt Ahbd-Allahi ben-Hammam Alsaluli in versu sequente dicentis :

فَلَمَّا خَشِيتُ أَظَافِيرَهُمْ نَجَوْتُ وَأَرْهَنْتُهُمْ مَالِكًا

»Quum ungues eorum timerem, salvus evasi et pignori iis Malicum dedi.« Metrum Motakarib est. p. 281.

Omnes in eo consentiunt, quod et forma quarta et prima adhiberi possit excepto Alazmäiho, qui voci vocales futuri primae formae dedit. »Dum eis Malicum pignori do.« De eo dicitur proverbium, qui e periculo liberatur, in quo socii eius retinentur.

٦٩ نَكَأَ الْقَرْحَ بِالْقَرْحِ أَوْجَعُ

69, Quod ulcus escharâ nudatur cum ulcere, maiore dolore adficit.

Ulcus cuticula recenti obductum si nudatur, ut iterum ulcus oriatur, id maiore nos dolore adficit. بِالْقَرْحِ hoc in proverbio eundem sensum offert quam مع الْقَرْحِ cum ulcere.

٧٠ نَاجِزًا بِنَاجِزٍ

70. Praesens pro praesente.

Proverbii huius explicatio talis legitur: كَقَوْلِكَ يَدَا بَيْدَا أى تمجيبًا بتمجيب وفي الحديث لا تبيعوا الا حاضرا بناجز أى حاضرا حاضر يعنى فى الصرف ويقال البيع ناجز بناجز أى نقد بنقد وناجزا فى المثل منصوب بفعل مضمر أى ابيعك ناجزا وهو نصب على الحال «Ut dicis يَدَا بَيْدَا i. e. Festinando pro festinando. Et traditione delata ad nos sunt verba: لا تبيعوا الا حاضرا «Ne vendatis nisi praesentem pro praesente» i. e. in mutatione (صرف) et dicitur: البيع ناجز بناجز «Venditio est praesens pro praesente» i. e. pecunia parata pro pecunia parata. In proverbio autem ناجزا accusativi casus est, quod ابيعك verbum supplendum est. Accusativi autem casus modo, quem Arabes حال statum appellant, positus est.

٧١ نَعَمَ مَعْلَقَ الشَّرْبَةِ هَذَا

71. Quam bonum est hoc poculum potus!

Dixit Alazmäihus: Vocabulum معلق poculum, quod camelo vehens suspendit, significat. Vox autem هذا indicat القدح poculum. Id est: Bibenti, qui illo utitur, sufficit usque ad mansionem, quam petit, potus unus, altero non eget. Proverbium autem de eo dicitur, qui suo consilio in rebus utitur et cui alius consilium opus non est.

٧٢ النَّزَايِعَ لَا الْقَرَّايِبَ

72. Peregrinas et non propinquas!

Dicitur quoque eodem sensu: الغرايب لا القرايب. Accusativi casus ex verbo omisso pendet, ut sic proverbium explicandum sit: «تزوجوا الغرايب ولا تزوجوا القرايب» In matrimonium ducite peregrinas et ne in matrimonium ducite propinquas! In opibus Scharaf-Aldini et Samachscharii legitur: «النزايِع اُحِب» Peregrinae praestantiores sunt.

٧٣ النَّاسُ يَهَامَةُ

73. Homines columbae sunt.

Proverbium monet nos, ut benigne et comiter erga homines agamus et ne eos abigamus a domibus nostris, quemadmodum columbae domibus nostris adsuefiunt.

٧٤ اِنْتِزَاعُ الْعَادَةِ شَدِيدٌ

74. Consuetudinis remotio difficilis est.

Legitur quoque hoc modo: انتزاع العادة من الناس: «نذب محسوب» Remotio consuetudinis ab hominibus peccatum computatum est. Hoc ei simile est, quod dicitur: «Ossa sunt dura» العظام شديدة. Dicitur simili modo «Consuetudo est quinta natura» العادة طبيعة خامسة.

٧٥ النَّدَاءُ بَعْدَ النَّجَاءِ

75. Convocatio post clanculum sermonem.

Id est: Palam res tractetur, postquam secreta fuit. Proverbium, ut caveamus, monet.

٧٦ نَوَّانٌ شَالَا مُحَقَّبٌ وَبَارِحٌ

76. Duae stellae elatae fuerunt, una retenta pluvia, altera ventus fervidus.

Sic autem proverbium explicandum est: هما نوان ارتفعا, Illi duo (viri) sunt duae stellae in coelo elatae, quarum altera nullam pluviam adducit, altera ventum calidum aestatis tempore flantem adfert. Proverbium duos viros significat externa dignitate praeclari, sed aequales in eo, quod parum boni adferunt. Comparantur cum duabus stellis.

٧٧ نَشِيطَةٌ لِلرَّأْسِ فِيهَا مَأْكُلٌ

77. Praeda in via obtingens duci, in qua lucrum est.

Vocabulum نشيطَةٌ eam praedam significat, quae duci, antequam ad hostium locum pervenit, in manus incidit. Proverbium, quod rem parvam designat, cuius desiderio capimur, adhibetur in virum in debito suo postulando auxilium petentem ab eo, qui omnibus eius opibus potiri cupit.

٧٨ نَامَ عِصَامٌ سَاعَةَ الرَّحِيلِ

78. Dormivit Ihzamus hora profectionis.

De viro dicitur. qui rem. postquam ea abiit. petit.

٧٩ نَامِ بَعَيْنِ الْآمِنِ الْمَشِيعِ

79. Dormivit oculo securi, fortis.

In virum debilem dicitur, qui res tales petit, quales viri fortes petere solent.

٨٠ نَعْلُكَ شَرٌّ مِنْ خَفَاكَ فَاتْرُكْ

80. Solea tua peior est, quam nuditas pedum tuorum; relinque eam igitur!

De viro dicitur a viro auxilium petente, qui ratione eius non habita auxilium non fert.

٨١ نَحْنُ بَارِضٌ مَأْوَاهَا مَسُوسٌ

81. Nos sumus in terra, cuius aqua dulcis et pura est.

Versus hemistichium metri Sarih (p. 246) est. Sequitur: نيسي لو لا عقاب صيدها نسوس, Nisi aquila fuisset, cuius praeda est avis Nasus appellata. Proverbium locum significat, in quo bene vivitur; sed in quo debilis iniusti noxa adficetur.

٨٢ نَفُورَ ظَبْيٍ مَا لَهُ زَوِيرٌ

82. Fugà dorcadis, cui dux non est.

Sic explicandum est proverbium: نافر نفور ظبي ما له, Fugit modo dorcadis, quae refugium non habet, quo se recipiat. Fugam acerrimam designat, dum cum fugimus, cuius natura et agendi modus pravi sunt.

٨٣ النَّسِيُّ مِنْ خَيْرِ أَمَارَاتِ الرَّبِّغِ

83. Initium obesitatis est optimum indicium liberi accessus ad aquam.

A camelis in homines translatus loquendi modus de eo adhibetur, qui de vita dura questus in facie commodae vitae indicia habet.

٨٤ نَحْنُ بِوَادٍ غَيْثَةٍ ضُرُوسٍ

84. Nos in valle sumus, cuius pluvia pauca est.

De eo dicitur, cuius bonum parum est et ad multos non attinet.

٨٥ نَفْطٌ وَقُطْنٌ أَسْرَعُ أَحْتَرَاقًا

85. Naphtha et gossypium celeriter comburuntur.

Legitur quoque اسرعا. In codice B. autem اسرعا est. Proverbium duo mala commixta inter se significat.

٨٦ النَّاسُ أَخْيَافٌ

- 86 Homines sunt diversi.

Pluralem أخيف derivant a plurali خيف, cuius singularis أخيف fem. خيفاء est, aut ab infinitivi seu nominis actionis forma خيف. Vocabulum أخيف proprie significat diversos oculos habentem, ut unus niger alter caeruleus sit. Diversas esse naturas proverbium docet.

٨٧ النَّاسُ شَجَرَةٌ بَغْيٍ

87. Homines arbor iniustitiae sunt.

Homines arbor iniustitiae appellati sunt, ut inde cognoscatur, homines crescere et augeri iniustitiâ.

٨٨ نَقَتَ ضَفَادِعُ بَطْنِهِ

88. Coaxaverunt ranae ventris eius.

I. e. Esurivit. Simili modo dicitur : صاحبت عصافير بطنه : Passeres ventris eius pipiverunt.

٨٩ النَّمِيمَةُ أَرْثَةُ الْعَدَاوَةِ

89. Obtrectatio est inimicitiae fomes.

٩٠ قَارُ الْحَرْبِ أَسْعَرُ

90. Belli ignis multum ardet.

Arabes, quotiescunque belli consilium ceperant, ignem accendere solebant, ut signum ad id surgentibus esset. conf. Alcoran. C. V, 69.

٩١ النَّدَمُ عَلَى السُّكُوتِ خَيْرٌ مِنَ النَّدَمِ عَلَى الْقَوْلِ

91. Poenitentia silentii melior est, quam poenitentia verbi.

Proverbio hoc multiloquium vituperatur.

٩٢ النَّخْسُ يَكْفِيكَ الْبَطِيَّ الْمُنْقَلَّ

92. Incitatio tardum, segnem propellit.

Legitur لَحْثَلٌ pravus, vilis loco vocis المثقل. Vox النخس pungere, fodicare significat, dum stimulo iumentum ad celerem gressum impellimus.

٩٣ نِصْفُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللهِ تَعَالَى مَدَارَةٌ النَّاسِ

93. Dimidium prudentiae post fidem Deo habendam est benigna hominum tractatio.

Haec verba referuntur in traditione, qua Mohammedis socius ipsa Mohammedis verba adlegat.

٩٤ نَجَا ضُبَارَةً لَمَّا جَدَّعَ الْجَدْرُ

94. Salvus evasit Dhobarahus, quum Aldjadari nasus amputatus esset.

Nomina duorum virorum vilissimorum inter Arabes sunt, de quibus vide C. XXIII, 498. Illo in loco nec non in scholiis nomen unius viri جذرة Djadrah scriptum est.

٩٥ نَابِلٌ وَأَبْنُ نَابِلٍ

95. Peritus et filius periti.

Proprie est: Peritus in sagittis iaciendis vel conficiendis.

Forma comparativi.

٩٦ أَنْسَبُ مِنْ دَغَفَلٍ

96. Genealogiae gnarior, quam Daghfalus.

Daghfalus vir e gente Banu-Dsohl ben-Tsahlebah ben-Oheanah erat. conf. C. I. 35. XVIII, 267. XX, 98.

٩٧ أَنَسَبُ مِنْ آبْنِ لِسَانِ الْحَمْرَةِ

97. Genealogiae gnarior, quam Ebn-Lisanil'Hom-
rahus.

Vir iste ad gentem Banu - Taim-Allat ben-Tsahlebah
pertinebat et nomen Waka ben-Alaschahr gerebat. Cog-
nomen Abu-l'Cilab habebat. conf. C. XVIII, 268.

٩٨ أَنَسَبُ مِنْ كَثِيرٍ

98. Praestantior encomio amatae, quam Catsirus.

Laus amatae, quam initio carminum poetae canere
solebant, Arabes نسيب appellant. Proverbium hoc e
versu poetae desumptum esse dicunt:

وَكَاَنَّ قُصَا فِي عَكَاظٍ يَخْطُبُ وَآبْنُ الْمَقْفَعِ فِي الْبَيْتِيْمَةِ يُسْهَبُ
وَكَاَنَّ لَيْلَى الْأَخْيَلِيَّةِ تَنْدُبُ وَكَثِيرَ عَزَّةٍ يَوْمَ بَيْنٍ يَنْسَبُ

»Quasi Kossus in nudinis Ocathsi orationem haberet et
Ebn - Almokaffahus¹⁾ in Aljatimah multum donaret et
Catsirus Ahssahi die separationis encomio amatam lau-
daret. Metrum Camil est. p. 212.

٩٩ أَنَسَبُ مِنْ قَطَاةٍ

99. Saepius memorans genus, quam avis Katha.

1) Abu - Mohammed Ahbd-Allah ben-Almokaffah erat facundus et di-
sertus. Eius nomen Rusabah vel Dadabah ben-Dadahischisch erat,
antequam Mohammedanum se confessus erat. Cognomen Abu-
Ahmru gerebat. Eius pater cognomen Almokaffah accepit, quod
a Hadjdjado verberatus in pede incurvatos digitos acciperet.
Kam.

Sic dicitur, quia avis haec sono, quem edit, nomen suum semper appellat. conf. C. XIV, 90.

١٠٠ أَنْكَحُ مِنْ ابْنِ الْغَزَرِ

100. Vehementior in initu, quam Ebn-Alghasa.

Quae hoc de proverbio Arabes tradiderunt, ea sine damno omitti possunt. Cacterum de viri nomine multa inter Arabes dissensio est. Abu-l'Iakhsanus eum appellatum esse Sahdus ben-Alghasa Alajadi dicit; Ebn-Alcalbius eum Alharitsum ben-Alghasa appellat; Alhamsahus eum fuisse tradit Ohrwahum ben-Aschjam Alajadi. Magno pene praeditus erat. In scholiis legimus: وَيُقَالُ أَنْكَحُ مِنْ خَوَاتٍ يَعْنُونَ صَاحِبَ ذَاتِ الْبُحْبُوحَةِ وَقَدْ مَرَّ ذِكْرُهُ فِي بَابِ الشَّيْبِ conf. C. XIII, 115.

١٠١ أَنْكَحُ مِنْ حَوْثَرَةٍ

101. Vehementior in initu, quam Hautsarahus.

Vir fuisse dicitur ad gentem Ahbd-Alkais pertinens, cuius nomen Rabiahus ben-Ahmru esset. Magnus is pene praeditus erat, ut proverbiali modo diceretur: اعْظَمَ ابْرًا مِنْ حَوْثَرَةٍ »Maiore pene praeditus, quam Hautsarahus.« Cognomen inde accepisse dicitur, quod, quum in nudinis Oheatsi mulieris amplum scyphum, quem emturus esset, quod illa magnum pretium postularet, glande penis sui implevisset.

١٠٢ أَنْدَمُ مِنَ الْكَسْعِيِّ

102. Maiorem poenitentiam agens, quam Alco-säihjjs.

Alhamsahus virum ad gentem Cosaali كَسْعَةٍ pertinuisse et nomen Moharib ben-Kais gessisse dixit. Alius quidam, eum

ad gentem Banu-Cosah (كسع), tum ad gentem Moharib pertinuisse, nomen autem Ahmir ben-Alharits habuisse. Conf. Harir. p. 95.

١٠٣ أَحَبُّ مِنْ مَارِيَّةَ

103. Nobilior, quam Maria.

Filia Ahbd-Almanat ben-Malic ben Said ben Ahbd-Allah ben-Darim erat. Hamsahus autem contendit, eam ad gentem Darim pertinuisse et peperisse Hadjibum, Lakithum et Mahbadum, filios Sorarahi ben-Ohdos ben-Said Manat ben-Darim. Conferas quoque C. VII, 3.

١٠٤ أَحَبُّ مِنْ فَاطِمَةَ

104. Nobilior, quam Fathima.

Loco huius proverbii in libro Scharaf-Aldini أَحَبُّ مِنْ الخشب «Nobilior quam filia Chorschobi» legitur et sic in Samachscharii opere. Fathima erat filia Alchorschobi ad gentem Annar pertinentis, nempe Annari Baghid ben-Raits ben-Ghathfan. Huius autem proverbii causa est, quod Sijado Ahbsitae peperit Rabiahum Alcamil (perfectum), Kaisum Alhafiths (memoria tenentem), Ahmarahum Alwahhab (donatorem), Insum Alfawaris (optimum equitem). Nulla autem femina منجمجة appellabatur, antequam tres filii nati erant.

١٠٥ أَحَبُّ مِنْ أُمِّ الْبَنِينَ

105. Nobilior, quam Omm-Albanin (mater filiorum).

Mulier ista filia Ahmrui ben Ahmir equitis gentis Aldhalja (الصحياء) Malico ben-Djahfar ben-Cilab nupta quinque filios Abu-Bera cognominatum Molahib Alasinnah Ahmirum et equitem Korsoli Thofail Alchail, qui pater Ahmiri ben-Althofail erat, et Rabiahum Almoktar ben-Rabiah et Nas-

salum Almadhik Solami et Moahwwidsum Alhocama Moah-
wihalun peperit. conf. De Sacy Notice sur le poete
Lebid. p. 116. Monumenta antiq. hist. Arabum. p. 115.

١٠٦ أَجَبٌ مِنْ خَبِيئَةٍ

106. Nobilior, quam Chabiah.

Erat filia Rijahi ben-Alaschall Alghanawi. Narrant, eam
quum somniaret, audivisse interrogantem: Num tibi decem
viles, an tres, qui decem viris aequales sunt, gratiores
habentur? Quod quum altera nocte repetitum esset, eam
maritum, Djafarum ben-Cilab, quid ipsa responderet, in-
terrogasse et ex mariti consilio dixisse tertia nocte inter-
roganti: Tres aequales decem viris. Peperisse igitur eam
tales tres, Chalidum Alazbagh cognominatum, quod in an-
teriore capite maculam albam haberet, Malicum Althajjan,
quod ventrem collapsum haberet et Rabiahum Alahwaz,
quod parvis oculis praeditus esset.

١٠٧ أَجَبٌ مِنْ عَائِكَ

107. Nobilior, quam Ahticah.

Erat filia Helali ben-Falih ben-Morrah ben Dsiewan Al-
solamijjah, nupta Ahbd-Menafo ben-Kozzajj, cui Haschi-
mum, Ahbd-Schemsum et Almothallebum peperit.

١٠٨ أَنْتَنِ مِنْ مَرَوَاتِ الْغَنَمِ

108. Foetidior, quam lana foetida ovium.

Lana foetens, quae e pellibus nondum omnino concin-
natis (aliis antequam concinnati sunt), evellitur.

١٠٩ أَنْكَحَ مِنْ يَسَارِ

109. Saepius iniens, quam Jesarus.

Jesarus cliens gentis Banu - Taim a Djobaihäo Aschdjaihito capram, ut eius lacte uteretur, acceptam domino reddere nolebat. Quapropter Djobaihäus cum pluribus hunc verum dixit:

أَمْوَالِي بَنِي تَيْمٍ أَلَسْتَ مُوَدِّيًّا مَنِحَتَنَا فِيْمَا يُودَى الْمَنَائِحُ

»Cliens gentis Banu - Taim! tu non reddis rem tibi mutuo datam, dum tales res mutuo datae redduntur?

Metrum Thawil est. p. 161.

Respondit Taimita:

بَلَى سَنُوْدِيْهَا إِلَيْكَ ذَمِيْمَةً فَتَنَكِّحُهَا إِذْ أَعُوْزُكَ الْمَنَائِحُ

»Imo, eam reddam tibi vituperandam, et tu eam inibis, quum tibi mulieres desunt« Metrum Thawil est. p. 161.

Tum iterum Djobaihäus dixit:

ذَكَرْتَ نِكَاحَ الْعَنْزِ حِينًا وَلَمْ يَكُنْ بِاعْرَاضِنَا مِنْ مَنَكِّحِ الْعَنْزِ قَادِحُ
فَلَوْ كُنْتُ شَيْخًا مِنْ سَوَاةِ نِكَاحَتِهَا نِكَاحَ يَسَارِ عَنْزٍ وَهَوِ سَارِحُ

»Mentionem fecisti initus caprae tempore quo non erat, qui honorem nostrum propter initum caprae vituperaret. Sed si fuisset princeps gentis Savat¹⁾, eam iniissem, quemadmodum Jesarus capram suam inivit, dum pastum incedebat. Metrum Thawil est. p. 161.

۱۱. أَنَمُّ مِنَ الصُّبْحِ

110. Magis divulgans, quam Aurora.

Sic dicitur, quoniam illa nullam rem tegit.

۱۱۱. أَنَمُّ مِنَ التُّرَابِ

111. Magis divulgans, quam terra.

Quia in ea vestigia apparent.

1) Gens Sawat illius rei accusata est.

١١٢ أَنَمُّ مِنْ جَلْجَلٍ

112. Magis divulgans, quam tintinnabulum.

Hoc e versu sequente derivatum est:

فَانْكَمَا يَا أَبَتَيَّ جَنَابٍ وَجِدْتُمَا كَمَنْ دَبَّ يَسْتَخْفِي وَفِي الْعَنْقِ
جَلْجَلٍ

»Vos duo, o filii Djenabi! reperti estis ei similis, qui repit, ut se occultet, dum in eius collo tintinnabulum est«.

Metrum Thawil est p. 161.

١١٣ أَنَمُّ مِنْ زَجَاةٍ عَلَى مَا فِيهَا

113 Magis divulgans, quam vas vitreum res, quas continet.

Viri eloquentiae laude insignes aut vituperantes aut laudantes vitrum descripserunt. Vituperium eius verissimum verbis inest: يسرع اليه الكسر ولا يقبل الجبر: «Celester frangitur, reparari non potest.» Apud regem quendam quum Schaddadus Haretsita aurum descripsisset, Sahlus ben-Harun contra vitrum laudavit. Placet autem utriusque sermonem ipsissimis verbis addere: قل شداد الذعيب ابقى الجواهر على الدفن واصبرها على الماء واقلها نقصانا على النار وهو اوزن من كل ذى وزن اذا كان فى مقدار شخصه وجميع جواهر الارض والفلز كله اذا وضع على ظهر الزبيق فى انائه صفا ولو كان ذا وزن ثقيل وحجر عظيم ولو وضعت عليه قيروطا من ذهب لرسب حتى يضرب قعر الاناء ولا يجوز ولا يصلح ان تشد الاسنان المقتلعة بغيره وان يوضع فى مكان الانوف المصطلمة سواه وميله اجود الاميال والهند تهر فى العين بلا كحل ولا ضرر لصلاح طبعه وموافقة جوهره لجوهر المناظرين وله حسنة ومنه الزرياب والصفائح التى تكون فى سقوف الملوك وعليه مدار التبايع منذ كان التبايع وهو ثمن كل شى سواه ثم هو فوق الفضة مع حسن الفضة وكرمها وحظها فى الصدور

وانه ثمن لكل شئ مبيع / باضعاف واضعاف وله المرجوع وقلة
 النقصان والارض التى تنبتة ويسامر عليها تحيل الفضة الى
 جواهرها فى السنين اليسيرة وتغلب الحديد الى طبعها فى الايام
 القليلة والطبيخ الذى يكون فى قدوره اغذى وامراء واصبح فى
 الجوف واطيب وسئل على رضى الله عنه عن الكبريت الاحمر
 فقال هو الذئب وقال النبى عليه السلام لو ان لى طلاع الارض
 ذهباً فاجراه فى ضرب الامثال كل مجرى فحسده سهل بن هارون
 على ما حاضره به من البلاغة والخطابة فقال يعترض عليه بعيب
 الذئب وفضل الزجاج وتفصيله عليه الذهب مخلوق والزجاج
 مصنوع وان فضله الذهب بالصلابة فقد يفصله الزجاج بالصفاء
 ثم الزجاج مع ذلك ابقى على الدفن والغرق والزجاج مجلو
 نورى والذئب مناع سائر والشراب من الزجاج احسن منه فى
 كل معدن ولا يفقد معه وجه النديم ولا يثقل اليد ولا يرتفع
 فى السوم واسم الذئب اسم يتطير منه ولا ينقال به وان سقط
 عليك قتلك وان سقطت عليه عقرك ومن لومه سرعته الى بيوت
 الليام وملكتهم له وابطاؤه عن بيوت الكرام وملكتهم وهو فائن
 قاتل لمن صانه وهو ايضا من مصايد ابليس ولذلك قالوا اهلك
 الرجال الاحمران واهلك النساء الاحامر وقدور الزجاج اطيب
 من قدور الحجارة وهى لا تصدأ ولا يتداخل ثاخن حيطانها
 ريح الغمر واوساخ الوضوء وان اتسخت بالماء وحده لها جلاء
 ومتى غسلت بالماء عادت جودا ولها مرجوع حسن وهواشبه
 شئ بالماء وصنعتة عجيبة وصناعتة اعجب وكان سليمان بن داود
 عليهما السلام اذا عب فى الاناء كدحت فى وجهه مرادة الجن
 والشياطين فعلمه الله صنعة القوارير فحسم بها عن نفسه تلك
 الجرأة وذلك التهجين ومن كرع فيه شارب ماء فكانه يكرع فى
 اناء من ماء وهواء وضياء ومراته المركبة فى الحائط اضاء من
 مرائى الفولان والصور فيها ابين وقد يقدح النار من قنينة
 الزجاج اذا كان فيها ماء فحاذوا بها عين الشمس لان طبع
 الزجاج والماء والهواء والشمس من عنصر واحد وليس فى كل

ما يدور عليه الفلك جوهر اقبل لكل صبغ واجدر ان لا يفارقه حتى كان ذلك الصبغ جوهرية فيه منه ومتى سقط عليه ضياء انغذه الى الجانب الاخر من الهواء واعاره لونه وان كان للجام ذا اللون اراك ارض البيت احسن من وشى صنعاء ومن ديباج تستمر ولهم يتخذ الناس انية لشرب الشراب اجمع لما يريدون من الشراب منه قل الله تعالى قيل لها ادخلى المرح فلما راته حسبته لجة وكشفت عن ساقبيها قل انه صرح ممر من قوارير وقال تعالى واكواب كانت قوارير قوارير من فضة فاشتت الفضة اسماء من اسمها وقال النبى عليه السلام للحادى وقد عنف فى سياق طعنه يا انيس رفقا بالقوارير فاشتت للنساء اسما من اسمها ويقولون ما فلان الا قارورة على انه اقطع من السيف واحد من الموسى واذا وقع شعاع المصباح والقنديل على جوهر الزجاج صار المصباح والزجاج مصباحا واحدا ورد الضياء كل واحد منهما على صاحبه واعتبروا ذلك بالششماع الذى يسقط فى وجه المرأة وعلى وجه الماء وعلى الزجاج ثم انظروا كيف يتضاعف نوره وان كان سقوطه على عيين انسان اعشاه وربها اعماه قال الله تعالى الله نور السموات والارض مثل نوره كمشكاة فيها مصباح المصباح فى زجاجة الزجاج كانها كوكب درى يوقد من شجرة الية فلزيت فى الزجاج Dixit Schaddadus: Aurum in terra defossum omnium rerum durabilissimum est, aquam maxime tolerat, ex igne minimum detrimenti capit, quantitatis ratione habita omnium rerum maximum pondus habet. Omnes quoque terrae res omniaque metalla magni ponderis magnique ambitus in vase argento vivo impleto posita supernatant excepto auro, cuius minima particula (Kerathium) submergitur, ut fundum tangat. Evulsos autem dentes non convenit adligari nisi auro et in locum amputati nasi nil nisi aurum succedere potest. Styli, quorum ope collyrium oculis inditur, ex auro confecti, praestantissimi sunt, quibus Indi sine collyrio et pulvere utuntur, quum per

oculos, quorum naturae auri natura maxime conveniat, eos traduci utile videatur. Est quoque auro singularis pulchritudo. Auri aqua, qua res deaurantur et lamina, quae in tectis regum sunt, inde parantur. commercium quoque eo semper nitebatur, quum omnium rerum pretium sit. Argento praestat, licet illud pulchrum et honoratum in hominum animos vim habeat. Eius pretio caeterae res multipliciter duplicatae emi possunt. Ad nos redit et parum diminuitur, dum terra, quae id producit et super qua incolume est, paucis annis argentum ita permutat, ut ad naturam suam redeat, et paucis diebus ferrum ad pristinam suam naturam reducit. Cibus autem in ollis ex eo confectis coctus gravior, salutarior, ventri convenientior meliorque est. Ahlius ben-Abi-Thaleb de sulphure rubro interrogatus dixit, aurum esse. Mohammedes autem dixit: Si mihi aurum, quot terrae colles sunt, esset! et quocunque proverbiali modo de auro locutus est. Sahlus ben-Harun facundiam in sermone de auro probatam isti viro invidens auri vitia et vitri praestantiam contra describens dixit: Aurum natura productum, vitrum arte factum est et quantum aurum duritie praestat, tantum vitrum puritate. Nec non vitrum, quum defoditur aut in aqua submergitur, auro durabilior est. Vitrum est quasi politum et lucis naturam habet, dum aurum utensile abscondens est. Bibere ex vase vitreo iucundius est, quam bibere ex vase metallico, quale sit. Facies compotoris cum eo non desideratur (dum tegitur), manus non gravatur et pretium maximum non est. Ex auri nomine (abitus) malum omen capitur, nunquam bonum. Si in te decedit, te occidit, si tu in id decidis, te vulnerat. Maxime autem vituperandum est (aurum), quod ad vilium domos properat, et ab iis possidetur, tarde autem in generosorum domos et potestatem venit. Qui id custodit, eum tentat occiditque. Unus laqueorum diaboli est, quapropter dicunt: Duo rubra viros perdunt, rubra mulieres perdunt. Ollae vitreae meliores sunt, quam ollae lapideae, rubigine non inficiuntur

Neque odor carnis neque sordes adipis in crassa earum latera inrant. Sordidae ope aquae poliuntur et lavatae renovantur, et pulchro modo ad pristinum statum redeunt. Aquae omnium rerum simillima est, artificium est admirabile et ars, qua conficitur, admirabilior est. Salomo quum vasi ad bibendum os admooveret, daemones rebelles diabolique austero vultu cum adspexerunt. Deus tum cum ampullas facere docuit, quarum ope istam audaciam et opprobrium a se retineret. Qui autem ad bibendum vitro os admovit, is vasi ex aqua, aura, splendore os admoovere videtur. Specula autem ex vitro confecta in pariete clariora sunt, quam specula ex chalybe parata et figurae, quae in iis adparent, distinctiores. Ope ampullae vitreae aqua impletae ignis elicitur. Tum in eo ipsum solem aemulati sunt, quoniam natura vitri, aquae, aerae et solis eiusdem elementi est. Nulla autem res sub coelo pigmenta melius in se excipit et conservat, ita ut cum substantia eius intime coniungantur. Lucis autem splendorem in alterum aeris latus transmittens colorem suum in illud transfert. Quod si vero terram habitaculi per poculum colores habens contemplaris, ea pulchrior quam pictura Zanaae¹⁾ et sericum Tostari videtur. Homines autem ad vinum bibendum aptius vas quam vitreum sibi non pararunt. Dixit Deus altissimus (Sur. XXVII, 44): « Dictum ei est: Intra, o femina, in palatium! Quod quum vidisset, id magnam aquae molem esse putans crura sua denudavit. Ille autem dixit: Palatium est levigatum ex ampullis » Dixit porro (Sur. LXXV, 10): « Et canthari, qui ampullae sunt, ampullae argenteae ». Nomen autem argento dedit inde derivatum. Propheta autem agasoni, camelos uxores portantes vehementer impellenti dixit: O Onaise! cum ampullis leniter agas! Nomen igitur mulieribus inde derivatum dedit. Dicere solent: » Quidam nil

1) Nomen urbis Arabiae felicitis paucis striatis notae est.

2) Nomen oppidi est.

nisi ampulla est; dum secantior quam gladius et acutior quam novaculum est. Quod si vero lucernae lux in vitrum cadit, lucerna et vitrum una lucerna fiunt, dum altera res in alteram lucem reiecit. Huiusce rei exemplum in speculo, aquae superficie et vitro cernitur, in quas res si lucis radii incidunt, lux duplicatur, ita ut, si in hominis oculos incidat, is cernere non possit, imo interdum caecus fiat. Dixit Deus altissimus (Sur XXIV, 35): Deus est lux coelorum et terrae. Eius lux comparanda est cum fenestro, in quo lucerna est. Lucerna in vitro est. Vitrum simile est stellae fulgenti, accensae ex arbore etc. Oleo autem in vitro est lux duplicata et splendor duplicatus. conf. Harir. p. ١٧٤, ١٨٠.

١١٤ أَنْقَى مِنْ كَيْلَةِ الصَّدَرِ

114. Purior, quam nox Alzadar appellata.

Proprie est nox reditus ab aqua. Sic appellata est nox, qua Meccam peregrinantes, finitis rebus sacris, e valle Mina domum redire solebant, quia nemo ad aquam remanebat. conf. Reisk. ad Abulfed. Annal. T. II, p. 304. et C. XIV, 110.

١١٥ أَنْقَى مِنْ مِرَاةِ الْغَرِيبَةِ

115. Purior, quam speculum peregrinae.

Peregrina hoc in proverbio puella est, quae a viro peregrino in matrimonium ducta est. Talis autem puella quum peregrinorum vituperationem timeat, speculum suum polire solet, ut omnia, quae aliis displicere possint, a se removeat. Conf. Cap. XXVI, 107. Dixit poeta Dsu'l-Rommah camelam describens :

لَهَا أُذُنٌ خَشْرٌ وَذِفْرَى أَسِيلَةٌ وَخَدٌّ كَمِرَاةِ الْغَرِيبَةِ أَسَجَحٌ

„Ei est auris tenuis et cranii pars protuberans pone aures

laevis et gena ut speculum peregrinae acquabilis.“ Metrum Thawil est. p. 161.

١١٦ أَنْكَدُ مِنْ تَالِي النَّجْمِ

113. Infaustior, quam stella, quae sequitur Plejades

Meidaninus sequente scholio proverbium explicavit:

يعنون بالنجم المطلق الثريا وتاليه الدبران قال الاخطل
فَهَلَّا زَجَرَتْ أَنْطِيرٌ إِذْ جَاءَ خَاطِبًا بِصِيقَةٍ يَبْرَأُ النَّجْمِ وَالدَّبْرَانِ
وقال الاسود بن يعفر يصف رفعة منزله

فَزَلْتُ (الْجَادِي النَّجْمِ يَحْدُو قَيْرِينَهُ وَبِالْقَلْبِ قَلْبُ أَنْعَقَرِبِ الْمُتَوَقِّدِ
وانعرب تقول ان الدبران خطيب الثريا واراد النجم ان يزوجه
فابت عليه وولت عنه وقالت للنجم ما اصنع فهذا المسمي بروت
الذي لا مال له فجمع الدبران قلاصه يتمول بها فهو يتبعها حيث
توجهت يسوق صداقها قدامه يعنون القلاص وان الجدي قتل
نعشا فبناته تدور به تريدة وان سهيلا ركض الجوزاء فركضته
برجلها فطارحته حيث هو وضربها هو بالسيف فقطع وسطها وان
الشعري اليمانية كانت مع الشعري الشامية ففارقها وعبرت
المحجرة فسميت الشعري العصور فلما رأت الشامية فراقها بكمت
عليها حتى غمضت عينها فسميت الشعري الغميمة
Vocabulo sidus absolute dictum Plejades significant,
idque sequens stella oculus tauri appellata est. Dixit
Alachthal :

Cur non avem abegisti, quum in mansione lunae inter
Plejades et oculum tauri in matrimonium petens venisset.²⁾

Dixit Alaswadus ben-Jahfur mansionem suam ele-
vatam describens :

1) Sed in Scharaf-Aldini opere وَلِدْتُ natus sis legitur, ut infeli-
citas isto versu significetur.

2) Avis الطَّيْرُ hoc in versu idem, quod الطَّائِرُ nomen astri cygni esse
videtur. Metrum Thawil est. p. 161.

„Habito apud agasonem Plejedum¹⁾ et apud cor sc. cor scorpionis ardentis.²⁾“

Arabes dicunt, stella oculi tauri quum in matrimonium petiisset Plejades, lunam illas ei in matrimonium dare voluisse, illas autem renuisse et retrocessisse dicentes: Quid cum hoc paupere, cui opes non sunt, facimus? Hanc ob causam stellam oculi tauri camelas iuvenas suas (قلانس) (conf. Ideler p. 137, 142.) congregasse, ut se divitem esse ostenderet, dum eas omni loco, quo tenderent, sequeretur, sponsalitium donum nempe illas stellas قلانس ante se propellens. Dicunt porro Arabes, Capricornum (الجدى) necasse stellam نعيش appellatam, quam ob causam huius filias (بنات نعيش sidus ursae) cum circumdare petentes. Dicunt porro, stellam Canopum pede percussisse sidus Orionis, hoc vero eam pede percussisse et projecisse, ut locum, quem nunc habeat, occuparet. Eam (Canopum) autem tum id gladio percutientem medium eius dissecuisse. Dicunt porro, stellam Sirium Iemanensem olim fuisse cum Syriaca, tum se segregasse et viam lacteam transgressam esse, quapropter cognomen العبور accepisset. Stellam autem Syriacam, quum illam se separasse vidisset, lachrymas fudisse, qua de causa oculi fluxu albo laborans cognomen الغميصا accepisset. Conf. de hisce rebus ill. Ideleri lib. plur. locis. Dicitur quoque من تالى النجوم eodem sensu. Eadem stella التوبيع et التابع et التبع cognominatur. Scharaf-Aldinus dixit, stellam oculi tauri (الدبران) cognominatam quoque esse حادى النجوم Stellarum

1) حادى النجوم Agaso Plejadum nomen stellae est. conf. ill.

Ideleri librum: Untersuch. über die Sternnamen etc. p. 96, 137

Sic quoque قلب العقرب Cor scorpionis et القلب cor nomen stellae est. ibid. p. 179. 181.

2) Metrum Thawil est. p. 161.

agasonem“ et Arabes infaustam ipsis illam stellam putasse.

١١٧ أَنتَنُ مِنْ رِيحِ الْجُورِ

117. Magis foetens, quam odor panni, quo pes obvolvitur.

Proverbium hoc ex poetae versu sequente desumptum esse dicunt:

أَتْنَى عَلَى بِمَا عَلِمْتَ فَأَتْنَى مَثْنٍ عَلَيْكَ بِمِثْلِ رِيحِ الْجُورِ

„Laudavit me ob res, quas scis; sed ego te laudo ob res, quae similes sunt odori panni, quo pes obvolvitur.“

Metrum Camil est. p. 212.

١١٨ أَنتَنُ مِنَ الْعَذْرَةِ

118. Magis foetens, quam merda humana.

١١٩ أَنْشَطُ مِنْ ظَبْيٍ مُقْمَرٍ

119. Alacrior, quam dorcas luna lucente.

Conf. Harir. p. ٥٨٣. conf. Cap. XIX, 44.

١٢٠ أَنْفَرُ مِنْ أَرْبٍ

120. Fugacior, quam pilosus.

Simili ratione dicitur: „Omnis pilosus fugax est.“ Camelus pilosus pilorum longitudine territus, quod personam eos esse putet, fugax esse dicitur. Dixit poeta Alnabeghalus:

أَثَرْتُ الْغَيْثَ ثُمَّ نَزَعْتُ عَنْهُ كَمَا نَفَرَ الْأَرْبُ عَنِ الطَّعَانِ

„Elegi errorem, tum fugi ab eo, quomodo pilosus confossionem fugit.“

Metrum Wafir est. p. 204.

Dixit poeta Said-Alchail:

وَلَمَّا أَنْ رَأَيْتُ لِلْخَيْلِ زُورًا رَمَيْتُ بِهَا سَوَادَ أَبِي ذُوَالِ
فَحَادَ عَنِ الطَّعَانِ أَبُو أَثَالِ كَمَا حَادَ الْأَرْبُ عَنِ الظِّلَالِ

„Quum vidissem equos in unum latus inclinare firmiter incedentes, cum iis in personam Abu-Doali irrui; sed Abu-Otsalus a confossione declinavit, quemadmodum pilosus ab umbris declinat.“

Metrum Wafir est. p. 204.

١٢١ أَنْبَشُ مِنْ جِيَالِ

121. Magis effodiens terram cadaverum causa, quam hyaena.

Hyaenae cadavera effodere solent.

١٢٢ أَنْعَسُ مِنْ كَلْبِ

122. Somnolentior, quam canis.

Proverbium inde ortum dicitur, quod canis interdum somno indulgeat. E versu Rubahi id derivatum esse putant:

لَا قَبِيْتُ مَطْلًا كَنُعَاسِ الْكَلْبِ وَعِدَّةٌ عَادَ عَلَيْهَا حَكْمِي
كَالشَّهِيدِ بِأَلْمَاءِ الْزَّلَالِ الْعَذَابِ

„Occurri morae somnolentiae canis simili et promisso, ad quod socii mei rediere, simili melli cum aqua limpida, dulci.“

Metrum Sarih est. p. 246.

At quum canis noctu vigilet, contraria ratione dicitur:

„Vigilantior, quam canis.“

١٢٣ أَنُومٌ مِّنْ فَهْدٍ

123. Magis dormiens, quam lupus cervarius.

Lupi cervarii natura in somnum propensi sunt.

١٢٤ أَنُومٌ مِّنْ غَوَالٍ

124. Magis dormiens, quam dorcadis pullus.

Sic dictum est, quoniam dorcadis pullus sugendo satius somno indulgere solet.

١٢٥ أَنُومٌ مِّنْ عَبُودٍ

125. Magis dormiens, quam Ahbbudus.

Viri nomen est, qui per septem annos dormivisse dicitur. Almofadhdhelus ben-Salamah, socius Alferrae, dixit, illum Ahbbudum fuisse servum nigrum, qui postquam septem dies ligna colligens non dormivisset, tum septem dies somno indulgere soleret, ut eius gravis somnus in proverbii consuetudinem veniret et diceretur: *قد نام نومة عبود* «Somno Ahbbudi dormivit». Alii dicunt, eum fuisse virum, qui se mortuum fingeret, ut videret, quomodo eum deplorarent. Re facta eum re vera mortuum fuisse. Conf. proverb. 22.

١٢٦ أَنَعَمٌ مِّنْ خَرِيمٍ

126. Commodius vivens, quam Choraimus.

Nomen viri erat: Choraim ben-Chalifah ben-Folan ben-Folan¹⁾ ben-Senan ben-Abi-Haritsah Morrita. Interrogatus ab Alhadjdjado, quacnam esset eius commodae vitae ratio? respondit, se aestatis tempore veste nova, hiemis tempore veste trita non uti. Tum interrogatus: In

1) Proprie filii cuiusdam filii cuiusdam (horum nomina incognita fuisse videntur).

quam re consisteret commoda vita, dixit, in securitate, quia timentem nullam ex vita utilitatem capere vidisset. Tum ut in describendo pergeret rogatus dixit, in iuventute, quia seni vita utilis non esset, tum in sanitate, quia aegrotus nullum e vita commodum caperet, denique in opulentia, quia pauper vita commoda non uteretur.

١٢٧ أَنعَمَ مِنْ حَيَّانٍ أَخِي جَابِرٍ

127. Mollius vivens, quam Hajjanus Achu-Djaber (frater Djaberi).

Molliter hic omnino vivebat. Poeta Alahscha, qui eius compotor erat, versum sequentem dixit, qui proverbii causa fuisse videtur:

شَتَّانَ مَا يَوْمِي عَلَى كُورْهَا وَيَوْمَ حَيَّانٍ أَخِي جَابِرٍ

»Quam diversus est dies in sella cameli et Hajjani fratris Djabiri«.

Metrum Sarih est. p. 244.

Fratris nomen ob homoioteleuton versus poeta addiderat; sed quum iste frater Hajjano dissimilis esset, Hajjanus rem aegre tulit, ut causa dissidii fieret

١٢٨ أَنزَى مِنْ هَاجِرِسِ

128. Magis assiliens, quam ursus.

Id est: Initus causa.

١٢٩ أَنزَى مِنْ ضَبْيُونِ

129. Magis assiliens, quam felis mas.

Hoc de initu intelligendum est.

١٣٠ أَنزَى مِنْ ظَبْيٍ وَأَنزَى مِنْ جَرَادِ

130. Magis saliens, quam dorcas; magis saliens, quam locusta.

١٣١ أَذْصَحُّ مِنْ شَوْلَةٍ

131. Fidelior, quam Schaula.

Servae nomen in oppido Cufa servientis erat. Quae quovis die, ut butyrum drachmae pretio emeret, a domina sua missa quum semel drachmam inveniens duplum butyri emisset et dominae suae reportasset, verberata est, quod domina putaret, eam antea dimidium butyri furatam esse. Quae res in causa erat, ut eius fidelitas in proverbii consuetudinem veniret. Conf. C. V, 129. XIII, 153.

١٣٢ أَنْدَمُ مِنْ أَنَّى غُبْشَانٍ وَمِنْ شَيْخٍ مَهْوٍ وَمِنْ قَضِيبٍ

132. Magis poenitens, quam Abu-Ghobschanus, quam princeps gentis Mahw, quam Kadhibus.

Conf. C. VI, 152. Conf. Cap. XII, 98. Conf. Cap. XXIII, 485.

١٣٣ أَتَحَبُّ مِنْ يَرَاعَةٍ

133. Debilior (timidior) quam arundo.

De voce يَرَاعَةٍ dissentiunt. Sunt, qui dicant esse arundinem, alii struthiocamelam, alii, organum, quod cavum sit.

١٣٤ أَنْدُ مِنْ زَعَامَةٍ

134. Fugacior, quam struthiocamelus.

١٣٥ أَنَمُّ مِنْ ذُكَاءٍ وَمِنْ جَرَسٍ وَمِنْ جَوَزٍ فِي
جَوَالِقٍ

135. Magis divulgans, quam sol; quam tintinnabulum; quam nuces in sacco.

De nucibus hoc dictum est, quod commotae sonum edunt.

١٣٦ أَنْفَى مِنَ الدَّمْعَةِ وَمِنَ الرَّاحَةِ وَمِنْ طُسْتِ
الْعُرُوسِ

136. Purior, quam lacryma; quam vola manus; quam pelvis sponsae.

١٣٧ أَنْكَدُ مِنْ كَلْبٍ أَحَصٍّ وَمِنْ أَحْمَرِ عَادٍ

137. Magis recusans quam canis raris pilis praeditus;¹⁾ quam Ahmar Ahditarum²⁾.

١٣٨ أَخْيَ مِنْ دِيكَ

138. Gloriosior, quam gallus.

١٣٩ أَنُورُ مِنْ صَبَحٍ وَمِنْ وَضَحِ النَّهَارِ

139. Magis lucens, quam Aurora; quam lux diei.

1) Dubito, num vox أَنْكَدُ infelicioꝛ an magis recusans vertatur.

Sed in Scharaf-Aldini et Samachscharii opere أَنْكَرُ مِنْ كَلْبٍ أَحَصٍّ „Ingratior quam canis raris pilis“ legitur.

2) C. XIII, 117

١٤٠. أَنْضَرُ مِنْ رَوْضَةٍ

140. Magis florens, quam hortus.

١٤١. أَنْدَى مِنَ الْبَحْرِ وَمِنَ الْقَطْرِ وَمِنَ الرَّبَابِ وَمِنَ
الَّيْلَةِ الْمَاطِرَةِ

141. Humidior, quam mare; quam pluvia; quam
nubes; quam nox pluviosa.

١٤٢. أَنْفَذُ مِنْ سِنَانٍ وَمِنْ خَارِقٍ وَمِنْ خِيَابٍ
وَمِنْ أُبْرَةٍ وَمِنْ الدَّرْهِمِ

142. Penetrantior, quam cuspis; quam cuspis ha-
stae; quam acus; quam acus; quam drachma.

١٤٣. أَنْأَى مِنَ الْكَوْكَبِ

143. Remotior, quam stella.

١٤٤. أَنْشَطُ مِنْ ذَنْبٍ وَمِنْ عَمِيرِ الْفَلَاةِ

144. Magis discurrens ex una regione in alteram,
quam lupus; quam onager deserti.

١٤٥. أَنْطَقُ مِنْ سَاحِبَانٍ وَمِنْ قَسٍّ بَنٍ سَاعِدَةٍ

145. Disertior, quam Salibanus; quam Kassus
ben-Säihdah.

١٤٦ أَنْكَحَ مِنْ أَعْمَى

146. Magis iniens, quam caecus.

١٤٧ أَنْزَى مِنْ عَصْفُورٍ وَمِنْ تَيْسٍ بَنَى حِمَانَ

147. Magis assiliens, quam passer; quam hircus gentis Banu-Himman.

Hoc de initu intelligendum est.

١٤٨ أَنْهَمَ مِنْ كَلْبٍ

148. Cibi avidior, quam canis.

١٤٩ أَنْفَسُ مِنْ قُرْطَى مَارِيَةَ

149. Pretiosior, quam inaures duae Mariae.

Conf. C. VII, 3.

١٥٠ أَنْدَسُ مِنْ ظَرَبَانَ

150. Saepius pedens, quam animal Thsariban appellatum.

De significatione vocis أَنْدَس non consentiunt. Nonnulli dicunt, significationem esse foetentior أَنْتَن. Scharaf-Aldinus a voce النَّدَس sonus occultus vocem derivandam esse censet, ut de pedito intelligatur. Althabarius prudentioris significationem voci inesse putat, siquidem animal pedito camelos separet et lacertam voret. Conf. C. XX, 25. 83.

Proverbia recentiora.

١٥١ نَزَلْتُ سَلَمَى بِسَلَمَى

151. Salma apud Salmam habitatum venit.

١٥٢ نَحْنُ عَلَى صَيْحَةِ الْحَبَلَى

152. Nos super clamore praegnantium sumus.
Periculum esse significat.

١٥٣ نِكَ وَأَطْرَحَ وَأَتَّكِ وَلَا تَبْرَحَ

153. Futue et proice et fiduciam habe et ne prodi!

١٥٤ نَشَأَ مَعَ نُوحٍ فِي السَّفِينَةِ

154. Adolevit cum Noa in nave.

١٥٥ نَعْمَ الْعَوْنُ عَلَى الْمُرَّةِ الْمَالِ

155. Pulchrum est auxilium, dum fortitudini opes
adsunt!

١٥٦ نَعْمَ حَاجِبُ الشَّهَوَاتِ غَضُّ الْبَصَرِ

156. Bonus contra cupiditates ianitor est demissio
oculorum!

١٥٧ نَعَمَ الشَّيْءُ الْهَدِيَّةُ أَمَامَ الْحَاجَةِ

157. Bona res est donum ante necessitatem !

١٥٨ نِفَاقُ الْمَرْءِ مِنْ ذَلِكَ

158. Hypocrisis viri ex vilitate eius (oritur.)

١٥٩ نَزَلْتُ مِنْهُ بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ

159. Diverti in vallem eius, ubi nulla erant sata

١٦٠ نَظَرَ الشَّحِيحُ إِلَى الْغَرِيمِ الْمُفْلِسِ

160. Adspexit avarus debitorem pauperem.

١٦١ نَظِيفُ الْقَدْرِ

161. Purus ollae.

Avarum esse hominem significat.

١٦٢ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حِسَابٍ يَنْزِيذُ

162. Ad Deum confugimus a computo, qui redundat.

١٦٣ نَعَمَ الثَّوْبُ الْعَافِيَةُ إِذَا أُنْسِدَلَتْ عَلَى الْكَفَافِ

163. Pulchra vestis est incolumitas, quum super victum sufficientem demissa est!

١٦٤ نَطَفُ السُّكَّارِ فِي أَرْحَامِ الْيَقِينِ

164. Guttæ seminis ebriorum in uteris ancillarum.

النَّقْلَةُ مَثَلَةٌ ١٦٥

165. Migratio est poena, quae in exemplum sumitur.

النَّاسُ أَتْبَاعُ مَنْ غَلَبَ ١٦٦

166. Homines eum, qui vicit, sequuntur.

النِّكَاحُ يُفْسِدُ الْحُبَّ ١٦٧

167. Coitus (matrimonium) amorem corrumpit.

النَّاسُ بِزَمَانِهِمْ أَشْبَهُ مِنْهُمْ بِأَبَائِهِمْ ١٦٨

168. Homines tempori suo similiores sunt, quam patribus suis.

النَّقْدُ صَابُونُ الْقُلُوبِ ١٦٩

- ١٦٩/ 916. Pecunia parata est animorum sapo.

النَّصْحُ بَيْنَ الْمَلَأِ تَقْرِيعٌ ١٧٠

170. Monitum fidum in hominum agmine datum reprehensio est.

In codice Berol. B. *legitur بين الورى*.

النَّاسُ عَلَى دِينِ الْمُلُوكِ ١٧١

171. Homines religionem regum sequuntur.

النِّسِيَّةُ نِسْيَانٌ ١٧٢

172. Mora in solvendo est oblivio.

١٧٣ النِّكَـايَةُ عَلَى قَدْرِ الْجَنَـايَةِ

173. Poena secundum rationem criminis.

١٧٤ النَّاسُ أَحَادِيثُ

174. Homines sunt narrationes.

١٧٥ النَّاسُ بِالنَّاسِ

175. Homines per homines.

١٧٦ النَّأْيُ فِي كُفَى وَالرَّيْحُ فِي فُؤَى

176. Fistula in manica mea et ventus in ore meo
Verba haec Sonamus tibicen Almotawacelo dixisse
fertur, quum exire cum eo vellet. Id est: paratus sum.

١٧٧ النَّاسُ عِبِيدُ الْإِحْسَانِ

177. Homines servi beneficiorum sunt.

In Pocockii codice »الانسان عبيد الاحسان« Homo
servus beneficii est« legitur.

١٧٨ أَنْفَقْتُ مَالِي وَحَجَّ الْجَمَلِ

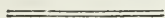
178. Erogavi opes meas et camelus Meccam iter
fecit.

١٧٩ أَجَسُ مَا يَكُونُ الْكَلْبُ إِذَا أُغْتَسَلَ

179. Maxime impurus est canis, quum lavatus est.
Quod se in terra volvere solet.

١٨٠ نِعَمَ الْمَوْدِّبِ الدَّهْرُ

180. Optimus praeceptor tempus est!



Caput XXVI.

L i t t e r a W a w.

١ وَأَفَقَّ شَنْ طَبَقَّةَ

1. Congruit Schannus cum Thabaka.

Varius est proverbii interpretandi modus. Narravit Alscharkius ben-Alkathami: Arabs quidam, cui nomen Schannus erat, prudentia ingenioque insignis iuraverat, se per regiones iter facturum esse, donec mulierem sibi similem, quam in matrimonium duceret, invenisset. Hic in via viro occurrit eundem locum, quam ipse, petenti et cum eo itineris societatem inivit. Schannus socium suum sic interrogavit: **أَتَحْمِلُنِي أَمْ أَحْمِلُكَ**, Utrum tu me portabis an ego te portabo? Alter, quum uterque camelo veheretur, quod ille interrogasset, absurdum putavit. Tum propius ad vicum accedentes viderunt fruges demessas et Schannus socium interrogavit: **أَتَرَىٰ هَذَا الزَّرْعَ أَكَلَ أَمْ لَا**, Putasne has fruges comestas esse nec ne? Alter Schannum, quum ista quaereret, vix sana mente praeditum putavit. Denique quum in vicum intrantes feretrum, quo mortuus efferretur, viderent,

Schannus socium interrogavit? آمين صـاـبـهـا ام حـى
 „Num mortuus est, qui eo effertur, an vivus? Haec audiens alter se Schanno stupidiorē neminem vidisse dixit. Ad domum suam veniens Schannum, ut tanquam hospes intraret, invitavit. Erat autem Schanni socio filia ingenii acumine praedita. Cui quum pater Schanni interrogandi modum narravisset, istum virum stultum esse negavit et dixit, primae quaestioni hunc inesse sensum: Visne, ut tu mihi narrando viam minus iniucundam reddas, an ut ego faciam? secundae: Utrum fruges istas possessor vendidit et pretium earum edit nec ne? Tertiae denique: Utrum isti mortuo proles est, qua post mortem eius memoria vivat, nec ne? De hoc explicandi modo quum alter Schannum certiorē fecisset, filiam in matrimonium petiit, ut inde proverbium oriretur, quo consensus inter duos significatur. Alazmäihus autem narravit, homines tritum utrem re congruente imposita reparasse, ut inde proverbii origo petenda esset. Tum vocis طبقة diversus est enunciandi modus. Hic est ab Abu-Ohbaido adlatus explicandi modus. Ebn-Alcalbius dixit, Thabakah nomen gentis ad Ijad pertinentis fuisse, in quam nemo potestatem haberet. Schannum autem ben-Afza ben-Ahbd-Alkais ben-Dohmi ben-Djodailah ben-Asad ben-Nesar irruptione facta se ab ea vindicavisse, ut postea istis proverbii verbis uterentur significaturi, duos inter se robore aliave re congruere. Conf. prov. 100, Kam. s. v. طبق, Harir. p. 49. doct. Bertheau lib. p. 5.

٢ وَقَعَ الْقَوْمُ فِي سَلَا جَمَلٍ

2. Incidit gens in membranā cameli (maris).

Vocabulo سلا significatio membranac est, qua foetus in utero involutus est. Camelo autem mari illi membrana esse non potest, quapropter proverbium gentem in malum gravissimum, cui simile non esset, incidisse significat. conf. Kam. Dj. Samachscharius الْقَوْمُ omisit.

٣ وَفَعُوا فِي أُمِّ جَنْدَبٍ

3. Inciderunt in matrem Djondabi.

Samachscharius وقع habet. Abu-Ohbaidus dixit: أم جندب »Mater Djondabi« mali, iniuriae cognomen esse videri. De eo dicitur proverbium, qui in iniuriam et malum incidit. Alius quidam proverbium sic retulit: وَفَعُوا بِأَمِّ جَنْدَبٍ, quod in eos dicitur, qui iniusti sunt et occidunt alios quam suorum occisores¹⁾. Sunt quoque, qui dicant, vocabulo جندب locustas significari, matremque earum arenam esse. Qui autem in arenas incidit, is in malum incidit. Sunt denique, qui vocem a verbo جدب derivandam censeant, ut sensus sit: Inciderunt in annum sterilem«. Conf. Kam. Dj.

٤ وَفَعُوا فِي وَادِي جَدَبَاتٍ

4. Inciderunt in vallem Djadabat.

Vario modo proverbium refertur. Alii dicunt, جدبات pluralem esse vocis جدبة sterilitas anni, alii vocem جدب derivandam esse putant a جَذَبَ الْجَذْبَ Ablactavit infantem, quia ablactatio dura et interdum periculosa infanti sit. Meidanius autem putat, rectum explicandi modum Alasharium, qui Alazmäihî auctoritate nixus esset, adtulisse morsus serpentis significationem voci tribuentem. Proverbium autem adhiberi de eo, qui in interitum ruat et a scopō declinet. In Kamusi opere جدبات اخذوا في وادي legitur, ut sensus sit: Erraverunt et rectum non invenerunt«. conf. s. v. حَذَبَ

1) In Kamusi opere ظلموا „Iniuriâ laesi sunt“ legitur.

٥ وَقَعُوا فِي تَحَوُّطٍ

5. Inciderunt in annum infertilem.

Vocabulum تَحَوُّطٍ vario modo enunciatum. Alferra grammaticus hasce formas adnotavit: تَحَوُّطٍ تَحَوُّطٍ تَحَيُّطٍ et وَقَعِ النَّاسِ conf. lex. meum et Kam. Samachscharius »Inciderunt homines« habet.

٦ وَقَعُوا فِي دُوَكَّةٍ وَبُوحٍ

6. Inciderunt in malum; et perturbationem.

Duae sunt, ni fallor, proverbia, ut dicatur وَقَعُوا فِي دُوَكَّةٍ et وَقَعُوا فِي بُوحٍ. Vocabulum دُوَكَّةٍ aut cum Fatha aut cum Dhamma; vocabulum autem وَقَعُوا فِي بُوحٍ cum ح et خ enunciatum. De eo dicitur, qui in malum et rixam incidit.

٧ وَقَعُوا فِي وَادِي تَضَلَّلٍ وَتُخَيَّبٍ

7. Inciderunt in rem vanam.

Tria sunt proverbia وَقَعُوا فِي وَادِي تَضَلَّلٍ et وَقَعُوا فِي وَادِي تَهْلُكٍ et وَقَعُوا فِي وَادِي تَخَيَّبٍ. Quorum tres voces aut cum Dhamma primae radicalis et Kesre secundae aut cum Fatha primae radicalis enunciantur; sed rectior enuncianti modus prior est.

٨ وَقَعُوا فِي آلَاهِيغِينَ

8. Inciderunt in duas res bonas.

Quaenam vocis آلَاهِيغِينَ propria sit significatio, ignoratur. Dicitur وَقَعُوا فِي آلَاهِيغِينَ annus fertilis, pabulo abundans.

Dualis cibum et potum, aliis cibum et coitum significat. conf. lex. meum et Kam. et Dj. Samachscharius وقع وفتح habet.

٩ وَقَعَ فُلَانٌ فِي سِيِّ رَأْسِهِ وَفِي سَوَاءِ رَأْسِهِ

9. Incidit quidam in bonorum copiam.

Duplici modo aut سى aut سواء in proverbio legitur. Dixit Abu-Ohbaidus, vocabulum سى significare numerum erinium in capite, ut bona eius erinibus multitudine aequentur. Ebn-Alahrabius autem putat, proverbii sensum esse: Tanta bonorum copia tectus est, ut capitis altitudinem habeant. Legitur quoque, id quod vitiosum habetur, سن رأسه; sed conferas Samachscharii opus et lexicon meum.

١٠ وَقَعُوا فِي أَمِّ حَبُوكِرَ

10. Inciderunt in matrem arenarum.

Legitur أم حبوكرا et أم حبوكرا et tum omissa voce أم. Vocabulum حبوكِرَ arenas, in quibus viae signum non est, significat. De eo dicitur, qui in magnam calamitatem incidit. conf. Kam. et Djeuh.

١١ وَقَعَتْ عَلَيْهِ رَحْمَتُهُ

11. Cecidit in eum eius amor.

Vocabula رَحْمَةٌ et رَحْمَةٌ significatione diversa non sunt. Proverbium, quendam amatum esse, significat.

١٢ وَدَقَّ الْعَبِيرُ إِلَى الْمَاءِ

12. Prope accessit onager ad aquam.

De eo dicitur, qui se alius voluntati submittit, post-

quam refractarius fuerat. Kamusi auctor dixit, proverbium significare, unum ob cupiditatem rei possidendae alteri se submittere.

۱۳ وَجِّهِ الْأَجَرَ وَجْهَةً مَا لَكَ

13. Verte lapidem in convenientem ipsi situm!

Lapidi situs conveniens esse potest, ut, si iste situs ei non sit, in alium situm vertendus sit: Legitur وَجِّهِهَا et وَجْهَةً et وَجْهَةً, quibus vocibus aut accusativi aut nominativi casus tribuitur. Quod si nominativi casum admittis, sic vertendum est proverbium: »Verte lapidem, nam ei situs conveniens est«. Monet igitur nos, ut prudenter res nostras instituamus. Conf Kam s. v. وَجْه.

۱۴ وَأَهَا مَا أَبْرَدَهَا عَلَى الْفَوَادِ

14. Euge! quam gratum est animo!

In Samachscharii opere sic proverbium legitur, وَأَهَا Quam pulcher est sonus, et quam gratus jecori! Adhibetur autem, ut laetitiam de laeto nuntio ostendamus. Narrant, Moahwijahum, quum ei Alaschtari mors nuntiata esset, ista verba dixisse. Narrant porro, Moahwijahum, nuntio de morte Taubahi Ebn-Alhomajjir Ohkailitae ipsi adlato, suggestum adscendisse et post Dei laudes praemissas populum sequentibus verbis adlocutum esse: يَا أَهْلَ الشَّامِ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَتَلَ لَحْمًا بَنَ الْكَبْدِ الْخَمِيرَ وَكَفَى الْمُسْلِمِينَ دَرَاهُ فَاحْمَدُوا اللَّهَ فَانْهَاجَتْ نَغِيَّةٌ كَالشَّهيدِ بَلْ هِيَ أَنْقَعَ لِدَى الْغُلَامِ مِنْ الشَّهيدِ إِنَّهُ كَانَ خَارِجِيًّا تَخْشَى بِوَأَيْقَهُ فَقَالَ هَمَامُ بْنُ قَبِيصَةَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّهُ كَفَاكَ عَمَلُهُ وَلَمْ يَوْنِ حَتَّى اسْتَكْمَلَ رِزْقَهُ وَأَجَلَهُ كَانَ وَاللَّهِ لِرِزَازِ حَرْبٍ يَكْرَهُ الْقَوْمُ دَرَاهُ كَمَا قَالَتْ الْأَخِيلِيَّةُ

لِرِزَازِ حَرْبٍ يَكْرَهُ الْقَوْمُ دَرَاهُ وَيَمْشِي إِلَى الْأَفْرَاقِ بِالسَّيْفِ يُخْضِرُ

مُطِلُّ عَلَى أَعْدَائِهِ يَجِدُّوهُ كَمَا يُجَدِّرُ اللَّيْثُ الْهَيْبَرُ الْغَضَمَقُ

فقال معاوية اسكت يا ابن قبيصة وانشا او انشد

فَلَا رَقَّتْ عَيْنٌ بِكَتْمِهِ وَلَا رَأَتْ سُورًا وَلَا زَالَتْ تَهْمَانُ وَتُحْفَرُ

»O gens Syriae! Deus optimus maximus Alhimarum (asinum) ben-Alhomajjir occidit et Mohammedanos ab eius invasione repentina defendit. Laudate igitur Deum! nam hic nuntius favo mellis similis est, imo, sitibundo sitim magis restinguit quam favus mellis, haereticus (rebellis) enim erat, cuius calamitates metuebantur. Tum Hammamum ben-Kabizah dixisse: O princeps fidelium! Te ab eius opere (Deus) defendit; sed ille morte abreptus non est, donec eius victus portio et terminus perfectus esset¹⁾. Per Deum! pertinax erat in bello, cuius impetum repentinum homines timebant, quemadmodum Laila Alachjalijjah dixit: Pertinax in bellis, cuius impetum repentinum homines timebant, ad hostes accedens cum vibrante gladio, hostibus imminens dum eum cavebant, sicut leo crassus, fortis cavetur«. Metrum Thawil est. p. 161.

Dixit Moahwijahus: Tace! o Ebn-Kabizah! Tum verum sequentem composuit vel recitavit:

»Ne oculus, qui eum deploravit lacrymis careat, ne laeta conspiciat, ne despectum et vilem esse cesset!«

Metrum Thawil est. p. 161.

٥١ وَجَدَ تَهْمَةَ الْغُرَابِ

15. Invenit dactylum corvi.

1) De hoc loco paulum dubito, varii enim sunt in codicibus legendi modi.

In meo codice وَنَمِرٌ يُوْدُ كَفَى لَدِ عَمَلِهِ : in codice Lugd. اَنَدَ كَفَاكَ عَمَلِهِ, in codice Berol. اَنَدَ كَفَاكَ عَمَلِهِ وَلَمَرٌ يُوْدُ legitur.

Rem optimam quandam assecutum esse significat, quippe quum corvus optimos dactylos sibi eligere soleat.

١٦ وَجَدَتِ الدَّابَّةُ ظِلْفَهَا

16. Invenit iumentum ungulam suam.

In eam dicitur, qui instrumentum ad desiderium suum implendum invenit. Loco vocis ظلفها legitur طلقها „Cursum suum“. Sed in Samachscharii opere sic legitur: هو غلط الارض يقال ارض ظلفة بينة الظاف غليظة لا يتبين فيها الاثار وهى الاظلمونة ايضا والخييل تستحب الجرى فيها وقيل هو من قولهم وجد ظلفه اى ما يحبه ويظلفه عن الشهوة التى يطمح اليها »Id est: Durities terrae. Dicitur terra dura, in qua vestigia non apparent, quae quoque اظلمونة appellatur. Equi in ea currere amant. Alii dicunt, proverbium derivatum esse a loquendi modo: وجد ظلفه „Invenit id quod amat et quod eum retinet a desiderio eius, quod adspicit“. Vocales vocis تلف in uno et altero intelligendi modo habet.

١٧ وَلَدَكَ مِنْ دَمِي عَقْدِيكَ

17. Filius tuus est is, qui calces tuas sanguine infecit.

Almofadhdhelus narravit, Cabscham filiam Ohrwahi ben-Djahfar ben-Cilab Ohkailum filium Thofaili, quem mulier e gente Balkain Althofailo ben-Malic ben-Djahfar ben-Cilab genuerat, adoptasse et quodam die, quo Ohkailus matri suae malum inferre vellet, Cabscham cum retinuisse, dum verbis: O fili mi! uteretur. Quod quum mater aegre tulisset, ista proverbii verba eam protulisse narrant.

١٨ وَجَدْتُ النَّاسَ أَخْبَرَ تَقْلَهُ

18. Inveni homines: Proba! Odio habebis.

Id est: Scio in homines loquendi modum quadrare: *و أخبر ثقله*, i. e. si eos probas, odio eos habebis.“ Vocabulo *الناس* nominativi casus tribui potest, ut phrasis sit narratio (*حكايمة*). Qui autem accusativi casum admittunt, statuunt, eum ab imperativo *أخبر* regi. Littera autem *و* in fine vocis *ثقله* non effertur, nil nisi vim voci addit. Obiectum autem est pronomen *هم*, ut *ثقله* sit pro *ثقلهم*. Proverbium homines vituperio dignos eorumque consortium pravam esse significat.

١٩ وَحَمَى وَلَا حَبَل

19. Appetitu vehementi laborans et non uterus plenus.

De avido cibi potusque et de eo, qui res sibi haud necessarias petit, dicitur.

٢٠ وَجْهَ الْمُحْرِشِ أَقْبَحَ

20. Facies eius, qui alios irritat, foedior est.

De viro dicitur, qui tibi alius in te contumelias dictas defert. I. e. Turpior est is, qui tibi alius in te dictas contumelias defert, quam is, qui eas dixit.

٢١ أَوْسَعْتَهُمْ سَبًّا وَأَوْدُوا بِالْأَبْلِ

21. Multam in eos contumeliam dixi et abstulerunt camelos.

Arabi cuidam cameli ab hostibus erepti erant. Quum hostes abiissent, collem conscendens contumelias dixit et a suis interrogatus, ubi cameli essent, istis proverbii verbis respondit. Dixit poeta:

وَصِرْتُ كَرَاعِي الْأَبْلِ قَالَ تُفْقِئْتُمْ قَاوِدِي بِهَا غَيْرِي وَأَوْسَعْتُمْ سَبِي

„Factus sum similis camelorum pastori, qui dixit: Disgregati sunt. Eos alius quam ego abstulit, et ego multâ contumelia eos adfeci.“

Metrum Thawil est. p. 161.

Sunt autem, qui Cahbum ben-Sohair verborum auctorem esse dicant. Alharitsus ben-Warka Alzaidawi in gentem Banu-Abbd-Allah ben-Ghathfan impetum faciens, Sohairs camelos eorumque pastorem abduxerat. Sohairs primum ei carmen misit et quum cameli non redderentur, satyram confecit. At eius filius Cahbus ista verba dixit, quibus significatur, viro nil nisi verba ad vindicandum esse. conf. doct. Bertheau lib. p. 17.

٢٢ أَوْدَى الْعَبِيرُ إِلَّا ضَرْطًا

22. Asinus periit excepto crepitu ventris.

De vili dicitur, cui nil roboris restat et sic de sene id adhibent. Accusativus ضَرْطًا est exceptio استثنًا. In Scharaf-Aldini opere legitur ضَرْطًا et sic Samachscharius. De re adhibetur, quae periit excepta parte eius inutili.

٢٣ أَوْرَدَهَا سَعْدٌ وَسَعْدٌ مُشْتَمِلٌ

23. Camelos ad aquam adduxit Sahdus et Sahdus est comprehendens.

Sahdus erat frater Malici ben-Said Manat. Malicus stupidus habebatur, quamvis camelos eosque tractandi rationem optime nosset (C. I, 409). Die, quo Malicus uxorem ducebat, eius frater camelos ad aquam ducebat. Qui ad aquam ducendi modus quum Malico non placeret, hunc fratri versum dixit:

أَوْرَدَهَا سَعْدٌ وَسَعْدٌ مُشْتَمِلٌ مَا هَكَذَا تَوْرَدُ يَا سَعْدُ الْأَبْلُ

»Ad aquam eos adduxit Sahdus, et Sahdus omnes simul cogit. Non hoc modo, o Sahde! cameli ad aquam ducuntur«.

Metrum Redjes est. p. 231.

Dicunt, proverbium significare, quendam haud adfectum fatigatione satisfacisse desiderio suo; sed vera proverbii significatio est, quendam in re petenda minus, quam debuisset, fecisse. Contrarius sensus verbis inest: ما بيدین اوردها زایدۃ »Duabus manibus eos (camelos) Sajidahus ad aquam adduxit, conf. C. II. 1.

۲۴ وَقَعَا كَعَكْمَى عَيْر

24. Ceciderunt ut duae asini sarcinae.

Duae sarcinae, quae asino ad portandum imponuntur, onere aequales sunt et simul decidunt, quapropter in proverbio duplex aut cadendi aut *toû* esse verbo وقع significatio tribuere licet. Duos autem viros inter se aequales esse proverbium significat.

۲۵ وَاقِيَّةٌ كَوَاقِيَّةٌ الْكِلَاب

25. Custodiâ ut custodiâ canum.

I. e. Optima custodia, canes enim pullos suos quam maxime custodiunt.

۲۶ وَعِيدُ الْخُبَارَى الصَّقَر

26. Minae otidis accipitri factae.

Avis otis, quamvis armis caret, cum accipitre pugnat et interdum stercore eum inquinat, ut proverbiali modo dicatur: سلاحه سُلاحه. »Arma eius sunt merda eius.« Proverbium minas debilis forti factas significat.

۲۷ وَرَدُوا حِيَاضَ عَطِيش

27. Pervenerunt ad lacus Ohthaisch.

Legitur مياه عطيش »ad aquas Ohthaisch.« Vapor ille meridiei tempore in desertis conspicuus, qui aquae speciem refert, aqua Ohthaisch cognominatur. Proverbum igitur, eos periisse, significat.

٢٨ الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ

28. Infans strato, moecho lapides.

Voce stratum coniuges, voce lapides frustrationem aut lapidationem significant, quemadmodum dicitur: بغيه »in eius ore sint lapides« et بغيه البرى »in eius ore sit terra«. In eum dicitur, qui iure frustratur.

٢٩ أَوْدَى بِهِمْ عُقَابٌ مَّلَاعٍ

29. Abstulit eos aquila deserti.

Dixit Abu-Ohbaidus, hoc proverbium et in singulari et in plurali dici. Ebu-Doraidus autem dixit, istam aquilam celerem esse, ut voci ملاح aut deserti plantis carentis aut celeritatis significatio tribuatur. Tsahlabus denique loquendi modum adtulit: انت اخف من عقيب ملاح »Tu celerior es, quam parva aquila deserti, aquilam illam non-nisi passeret et mures venari dicens. Proverbium hominum interitum indicat.

٣٠ وَقَعَ الْقَوْمُ فِي دَرَطَةٍ

30. Incidit gens in praecipitium.

Abu-Ohbaido vox ورطة terram aequabilem via carentem significat i. e. In interitum gens irruit.

٣١ وَجَدَتِ النَّاسَ إِنْ قَارَضْتَهُمْ قَارِضُونَ

31. Homines invenies tales, ut, si iis benefacias, tibi benefaciant.

Verba, quae Abu-l'Dardäus protulisse dicitur, duplicem explicandi rationem patiuntur. Vocabulo قرض aut mutuo creditoque dandi, ut beneficia, aut secandi, ut calumnias indicet, significatio tribui potest. Addiderat autem Abu-l'Dardäus verba: «وان تركتهم لم يتركوك» Et si eos reliqueris, te non relinquent, ut totus, si priorem significationem admittis, proverbii sensus sit. Si in homines beneficia conferre consuevisti, tum ista abrumpis, non te relinquent i. e. a te non recedent, ut porro in eos beneficia conferas. Quod si vero alteram significationem admittis, talis proverbii sensus est: Si hominum honorem calumniando laedis, te laedent, tum si hoc facere intermittis, illi ob pravam naturam in ista agendi ratione pergent.

٣٢ وَأَمَّ بِشَقِّ أَهْلِهِ جِيَاعٌ

32. Domus firma in loco Schakk, cuius incolae esurientes sunt.

De eo dicitur, qui ex opibus suis utilitatem non capit.

٣٣ الْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنْ جَلِيسِ السُّوءِ

33. Solitudo melior est, quam socius pravus.

Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium hoc antiquis temporibus usitatum fuisse.

٣٤ أَوْدَى بِهِ الْأَزْلَمُ الْجَدْعُ

34. Abstulit eos tempus.

Voce الْأَزْلَمُ (extremas aurium partes amputatas habens) tempus designatur, cui tanquam adjectivum الْجَدْعُ iuvenens additur, quia nunquam decrepitem est, sed semper novum. Dicitur de eo, quem tempus perdidit, ut recuperari non posset. Legitur quoque الْأَزْلَمُ.

٣٥ وَقَعَ فِي رَوْضَةٍ وَغَدِيرٍ

35. Incidit in hortum et lacum.

Pabuli copiâ abundavit.

٣٦ أَوْضَعَ بِنَا وَأَمَلَّ

36. Herbas Hamadh appellatas pascere nos sine et herbas Choblah depascere nos sine!

Modo hoc modo illud depascere nos sine, ne fastidio capiamur. Proverbium suadet, ut nimium in re evitantes modum rectum semper teneamus.

٣٧ وَرَبِّتْ بِكَ زَقَادِي وَزَهَوْتُ بِكَ نَارِي

37. Ignitabulum tuum ignem mihi emisit; Ignis tuus mihi splenduit.

Id est: 'Tu fecisti id quod mihi auxilio erat. Duo proverbia, quae in felici rei successu adhibentur.

٣٨ وَجَدَانُ الرَّقِيقِينَ يُغَطِّيْ أَفْنَ الْأَفْنِينَ

38. Drachmae inventae stupiditatem stupidi tegunt.

Praestantiam divitiarum proverbium ostendit. Kamusi auctor proverbium sic adnotavit: ان الرقيقين يغطي افن الافين »Drachmae stupiditatem stupidi tegunt«. conf. s. v. افن

٣٩ وَشَكَانُ ذَا إِذَا بَةً وَحَقْنَا

39. Quam celeriter hoc (butyrum) liquefactum et in utrem inditum fuit!

Proverbium significat, rem celeriter accidere et de eo quoque dicitur, qui rem ante tempus suum annuntiat. In Samachscharii opere proverbium sequens legitur: لوشكان

ذو الحالة »Profecto! Celeriter hoc liquefit«. Narrant, stupidum ovem macram, cuius e naso mucor flueret, emissee. Quem quum mater ob istam rem vituperaret, verba proverbii eum dixisse, quippe quum putaret, liquefactum adipem effluere.

٤٠ وَقَعَ عَلَى الشَّحْمَةِ الرَّقَى

40. Incidit in adipem cito liquescentem.

Verius dicitur رقى, at vulgus dicit رقى. Unum alteri in negotio opem necessariam non ferre, proverbium significat. Meid. Kam. In Samachscharii opere legitur: يضرب لمن وقع على امر لا يقاسى فيه عناء »De viro adhibetur, qui in rem incidit, in qua molestias non perfert«

٤١ وَقَعُوا فِي عَافُورٍ شَرٍّ وَعَافُورٍ شَرٍّ

41. Inciderunt in fossam calamitatis.

Vocabulum عافور fossam, quae ad capiendum leonem et unde egressus non est, paratur, significat. Vocabulum عافور eandem significationem habet. Duplici igitur modo dicitur: وَقَعُوا فِي عَافُورٍ شَرٍّ et وَقَعُوا فِي عَافُورٍ شَرٍّ. Proverbii sensus est: In calamitatem, quam effugere non poterant, inciderunt. conf. Kam. s. عفر, Djeuh. s. عثر

٤٢ اَوْهَيْتَ وَهْيًا فَارْقَعْهُ

42. Lacerasti; repara igitur id!

Si rem corrupisti, vitium corrigendum est. In Scharaf-Aldini et Samachscharii opere وحيًا legitur.

٤٣ اَوْدَتِ اَرْضٌ وَاَوْدَى عَامِرُهَا

43. Periit terra et eam colens periit.

De re dicitur, quae evanuit, dum simul is abiit, qui eam reparare solebat.

٤٤ وَيْلٌ لِلْمُشْجِيِّ مِنَ الْخَلْقِ

44. Vae! curis presso a curis libero!

Id est: Quannam utilitatem ille ab hoc capere potest? De hoc proverbio conf. C. XIV, 30. Alio autem modo, quo ibi res relata est, Almadajenius et Mohammedes ben-Selam Aldjomhi rem narrant. Actsamo ben-Zaifi Tamimitae verba ista tribuuntur, Actsamus enim grandaevus, quum Mohammedes in oppido Mecca homines, ut suam religionem sequerentur, invitaret, filium suum misit, qui ipsi, quid esset, nuntiaret et tum rei certior factus gentem suam, ut Mohammedis res adjuvaret, cohortatus est. Malicus autem Nowairahi filius Actsami verbis auditis dixit: Princeps vester mente alienatus est. Actsamus ista tum proverbii verba dixit. conf. Harir. ٥٥٩

٤٥ وَرَدُّوا حِيَاضَ غُتَيْمٍ

45. Descenderunt ad lacum mortis.

Vocabulum غُتَيْمٍ Alashario mortis nomen est, quod a significatione aestus vehementis et suffocantis derivatum esse dicit. In Samachscharii opere ورد legitur.

٤٦ وَسَّعَ رِقَاعُ قَوْمِكَ

46. O Rikahe! genti tuae rerum copiam da!

Rikah nomen viri maligni est. Moarredjus dixit, proverbium hoc interdum in bonam partem accipi, maxime autem in malam partem. De eo dicitur, qui contra gentem suam iniustus est.

٤٧ وَرَثَتُهُ عَنْ عَمَّةٍ رَقُوبٍ

47. Haereditate accepi illud ab amita liberis orba.

Ea, quae liberis orba est, clementissima in filium fratris sui esse solet.

٤٨ وَقَعُوا فِي تَغْلِسٍ

48. Inciderunt in calamitatem.

Sunt quoque, qui تغلس cum Dhamma litterae Lam efferant.

٤٩ وَلِّ حَارَّهَا مَنْ وَلَّى قَارَّهَا

49. Praefice calido eius eum, qui praefuit frigido eius!

Legitur quoque من تولى. Verba haec Ohmarus ben-Alchaththab aut Ahtabaho ben-Ghaswan aut Abu-Masuhdo Alanzari dixit. i. e. Onus tuum ei impone, qui ex te utilitatem cepit.

٥٠ وَآ حَبَدًا وَطَاةً الْمَيْلِ

50. Eheu! quam pulcher est incessus inclinationis!

Verba haec vir iumento vehens dixit, quum vituperatus esset, quod in latus inclinaretur. Vulneravit autem iumentum sui dorsum. In eum dicitur, qui bonum consilium non admittit.

٥١ وَأَهْلَ عَمْرٍو قَدْ أَضَلُّوهُ

51. Et gens Ahmrui eum in errorem induxit.

Meidanius hoc scholion habet: قَالُوا هُوَ عَمْرٍو بْنِ الْاَحْوَصِ ابْنِ جَعْفَرِ بْنِ كِلَابٍ قَالَ ابُوهُ لَمَّا قَتَلَ عَمْرٍو فَلَمَّا يَرْجِعُ اِلَيْهِ وَالْمَثَلُ هَكَذَا يَضْرِبُ مَعَ الْوَاوِ فِي وَاعِلٍ لَمَّا اَعْلَمَكَ صَاحِبُهُ بَيْدَهُ »Dixerunt, cum esse Ahmruium ben-Alahwaz ben-Djahfar ben-Cilab et patrem eius ista verba dixisse, quum Ahmruius occisus esset, nam ad eum non redierat. Proverbium autem sic adhibetur cum littera و in وَاَعِلٍ quum auctor

manu sua eam delevisset». In Samachscharii autem opere sic legitur: هو عمرو بن الاحوص بن جعفر بن كلاب غزا بني حنظلة في يوم ذي نجب فقتله خالد بن مالك بن ربيع وكان ابوه شديد الحبة له وكان اذا سمع باكية قال ذلك يضرب Is est Ahmruus ben-Alahwaz ben-Djahfar ben-Cilab, qui die Dsu-Nadjab in gentem Banu-Henthselah incursionem fecerat. Occiderat eum Cholidus ben-Malic ben-Ribih. Pater cum vehementer amabat et quum plorantem audiret ista verba dixit. Adhibetur proverbium, quum adflictus ex adflicto solatium capit.

٥٢ اودى اودى درم

52. Periit Darimus.

Narravit Abu-Ahmruus, Alnohmanum ben-Almondsir persecutum esse Darimum ben-Dobb-ben Morrah ben-Dsohl ben-Schaiban et praemium ei promississe, qui eum adduceret. Quidam viro potiti sunt, sed antequam eum ad Aluchmanum adducere poterant, mortem obiit. De eo dicitur, a quo vindicta sumi non potest. Duplex autem est huiusce proverbii legendi modus, unus quem adnotavit auctor libri الجمهرة appellati دارم اودى, alter, quem Samachscharius in libro suo دارم اودى كما اودى Periit sicut periit Darimus» adnotavit. Alii dicunt, proverbium de re, quae efugit et praeteriit, adhiberi, Darimum autem fuisse viri nomen, qui, pabulum ut quaereret, missus periisset. Dixit poeta Alahscha.:

وَلَمْ يُوَدَّ مَنْ أَنْتَ تَسْعَى لَهُ كَمَا قَبِيلَ فِي الْحَرْبِ أَوْدَى دَرِمَ

»Non periit is, cui tu in bello operam dabas, sicut dictum fuit: Periit Darim«.

Metrum Motakarib est. p. 281. conf. prov. 69.

٥٣ وَلَغُ جَرِيَّ كَانَ تَحْشُومًا

53. Sorbitio catuli parvi, qui pudore adfectus erat.

Talis legitur huiusce proverbii explicatio in scholiis: Dixit Ebn-Alahrabius, *حشمته* idem esse, quod *أخجلته* »pudore cum adfecisti«. Legitur quoque sic proverbium: *ولغ جري كمان محسوما* »Sorbitio catuli parvi, qui male nutritus erat«. Tali modo Ebn-Cetswahus (*ابن كثوة*) proverbium retulit. Significat proverbium, avidum multum rei expetere, qua potiri possit, postquam potiundi copiam non habebat. conf. Samach.

٥٢ وَجَدْتَنِي الشَّحْمَةَ الرُّقَى طَرَفًا

54. Invenisti me adipem cito liquescentem in latere.

Id est: Tenuem in latere, ut nil te a me retineret, nullave in me tibi resistendi facultas esset. In Kamusi opere legitur: *وَجَدْتَنِي الشَّحْمَةَ الرُّقَى عَلَيْهَا الْمَائِي* »Invenit me adipem cito liquescentem, ad quem perveniri potest«. Explicandi causa additum est: *يَقُولُهَا لِمَصَاحِبِهِ إِذَا اسْتَضَعَفَهُ* »Haec verba socio suo dicit, quem debilem esse putat«.

٥٥ وَلَوْعٌ وَلَيْسَ لِشَيْءٍ مَرَدٌّ

55. Cupidus et nulla res redditur.

Cupidus est rei, qua potiri non potest et nulla res, quam vult, ei conceditur.

٥٦ وَقَعُوا فِي أَمٍّ خَنُورٍ

56. Inciderunt in fortunam secundam.

Duplex proverbii explicandi ratio est, dum Abu-

Ahmruus admisit, ut خنور am fortunae secundae cognomen sit, sed alii infortunii significationem voci tribuunt. Vox خنور duplici quoque modo aut Channur aut Chinnaur enunciatur.

٥٧ وَيَشْرَبُ جَمَلُهَا مِنَ الْمَاءِ

57. Et camela eius aquam bibit.

Proverbii originem talem fuisse narrant. Vir uxorem, quam odio habebat, repudio dimiserat. Aliquo tempore post in camelis vehentes mulieres rogarunt, ut camelis bibendum daret. Quod faciens quum inter caeteros suae repudio dimissae uxoris camelum conspiceret, ista verba dixit, quibus irridendi causa in odiosum utuntur.

٥٨ وَعَدَّةُ عِدَّةِ الثُّرَيَّا بِالْقَمَرِ

58. Promisit ei modo, quo Plejades lunae promittuntur.

Sic dicitur, quoniam Plejades et Luna quovis mense semel occurrunt.

٥٩ أَوَدَّتْ مَا لَمْ تُصْدِرْ

59. Ab aqua adduxisti id, quod ad aquam non adduxisti.

Id est: Verba locutus est, quae ad te revocare non potes vel turpe factum perfecisti.

٦٠ وَآ بَطَيْنًا بَطْنٍ

60. Eheu! Bothaine! ab interiore parte seca!

Narrant, plures puellam sibi in matrimonium petiisse. Patrem autem iis secandam proposuisse pedis anterioris anteriorem

partem et promisisse, se ei qui secundo compagem bene attigisset, puellam in matrimonium daturum esse. Quod quum plures frustra tentassent, adolescenti Bothain appellato, qui puellae placeret, id faciendum fuisse. Cui ut secandi modum puella indicaret, ista verba eam dixisse. Proverbii autem verba in prudentia et quum quis rem assequitur, adhibentur.

٦١ وَلَدَتْ رَأْسًا عَلَى رَأْسٍ

61. Peperit caput super capite.

De muliere dicitur, quae quovis anno filium parit.

٦٢ وَيَلِدُ أَهْوَنَ مِنْ وَيَلِينَ

62. Calamitas una levior est, quam duae calamitates

Conf. C. II, 28. et Harir. p. ٢٩٣. Solatii causa haec verba dicuntur.

٦٣ وَيَلِدُ لِعَالِمٍ أَمْرٌ مِنْ جَاهِلَةٍ

63. Vae ei, qui rem scit, ab eo, qui rei ignarus est!

Verba haec Actsamo ben-Zaifi adscribuntur. Proverbium quoque hoc modo legitur وَيَلِدُ لِعَالِمٍ أَمْرٌ مِنْ جَاهِلٍ.

٦٤ وَرَأَيْكَ أَوْسَعَ لَكَ

64. Pone te est amplior tibi.

Id est: Retromane, ampliorem enim tibi locum invenies. Contrario sensu dicitur: «أَمَامَكَ أَوْسَعَ لَكَ» Ante te est amplior tibi, i. e. praecede!

٦٥ وَجْهٌ عَدُوٌّكَ يُعَرِّبُ عَنْ ضَمِيرِهِ

65. Facies inimici tui animum diserte explicat.

Simili ratione dicitur: *البغص بيديه لك العينان* Odium tibi oculi duo ostendunt.

٦٦ وَهَلْ يُغْنِي مِنَ الْخَدَتَانِ لَيْتَ

66. Num vocabulum utinam contra casus fortunae tibi utile est?

Similis sensus verbis *أن ليتنا وإن لوا عناء* Vox utinam et vox si est molestia. C. I, 429.

٦٧ أَوْسَعُ الْقَوْمِ ثَوْبًا

67. Inter gentem largissimam vestem habens.

I. e. Eorum beneficentissimus et potentissimus. Simili ratione liberalis *غمر الرداء* »tegens pallium habens« appellatur.

٦٨ الْوَفَاءُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ

68. Fidei apud Deum locus est.

Id est: Fides in promissis Deo grata est. Proverbium igitur laudem fidei continet.

٦٩ الْوَأَقِيَّةُ خَيْرٌ مِنَ الرَّقِيَّةِ

69. Custodia melior est, quam incantatio.

Hoc in proverbio voci *راقية* eadem ratio quam voci *الواقية* esse videtur, ut pro *رقية* sit. Si Deus nos servat, melius est, quam si incantamentis utimur. Sanitatem esse pro praeda habendam proverbium docet.

٧٠ أَوْدَى عَتِيبَ

70. Periit Ahtibus.

Dixit Ebn-Alcalbius: Viri huiusce nomen est Ahtibus ben-Aslam ben-Malic ben-Schanuah ben-Kodail et ab eo gens Jemaunensis originem et nomen duxit. Cuius gentis viros quum in captivitatem abduxisset rex quidam, et servos eos fecisset, sperabant, fore, ut si parvuli, quos reliquissent, adulti essent, liberarentur Quae spes eos omnino fefellit. Inde factum est, ut Arabes dicerent: Periit Ahtibus, quemadmodum dicunt: Periit Darimus (prov. 51) Dixit Ahdijus ben-Said:

تَرْجِيهَا وَقَدْ وَقَعَتْ بِقَرِّ كَمَا تَرْجُو أَصَاغِرَهَا عَتِيبُ

»Tu in ea spem ponis et iam incidit in locum, ubi manet, quemadmodum gens Ahtib in parvulis suis spem ponit.«

Metrum Wafir est. p. 204.

In Samachscharii et Scharaf-Aldini operibus proverbium sic legitur: أَوْدَى كَمَا أَوْدَى عَتِيبُ »Periit quemadmodum gens Ahtib periit«.

٧١ وَقَعُوا فِي أَمْرِ عَبِيدِ تَصَايِحُ حَيَّانَتِهَا

71. Incidit in matrem Ohbaidi (desertum), cuius serpentes sibilant.

In calamitatem et periculum magnum inciderunt.

٧٢ وَلَوْ الْوَعْدُ عَاثِرُ الْأَجَازِ

72. Promissum pariens sterilis in complendo (promisso).

De eo dicitur, qui multa promittit, sed promissis non satisfacit.

٧٣ وَجَدْتَهُ لَا يَسَا أُنْذِيهِ

73. Inveni eum aures suas legentem .

Id est: Socordem. Dixit poeta:

لَمِيسْتُ لِعَالِبٍ أَذْنَى حَتَّى أَرَادَ يَرْهَطَهُ أَنْ يَأْكُلُونِي

»Ghalibo aures meas texi, ut cum gente sua me edere vellet«. Metrum Wafir est. p. 204.

٧٤ وَصَلَ رَبِيعَةٌ بِضَرَّةٍ

74. Coniunctum fuit eius ver cum macie.

Id est: Mutata fuit vitae ratio, ut malum cum bono coniunctum esset.

٧٥ وَقَعْتُ فِي مِرْنَعَةٍ فَعِيشِي

75. Incidisti in opum copiam; grassare igitur!

In eum dicitur, qui opes suas non bene administrat, quum multarum opum copia ei sit. In Kamusi opere pro-
verbum sic legitur: «وقعت في مرنعة فعيشي» Incidisti in
opulentiam; vive igitur!« Ex Samachscharii sententia ista
verba stultae feminae, quae opes suas non bene admini-
strat, dicuntur.

٧٦ الْوَحْشَةُ ذَهَابُ الْأَعْلَامِ

76. Metus est abitus principum.

Verba proverbii Actsamo adscribuntur. Metuunt ho-
mines, quando principes desunt, ad quos in periculis con-
fugiant. Dixit poeta:

لَعَمْرُكَ مَا الرِّزْيَةُ فَقْدُ مَالٍ وَلَا قَرْسٌ يَمُوتُ وَلَا بَعِيرٌ

وَلَكِنَّ الرِّزْيَةَ فَقْدُ حُرٍّ يَمُوتُ لِمَمُوتِهِ بَشَرٌ كَثِيرٌ

»Per vitam tuam! Calamitas non est defectus opum et
non quod equus moritur aut camelus; sed calamitas est

defectus generosi, ob cuius mortem homines multi moriuntur.« Metrum Wafir est. p. 204.

وَدَعَ مَالًا مُودَعًا ٧٧

77. Qui opes alii asservandas tradit, iis valedixit.

Fieri enim potest, ut opes ipsi non reddantur. Proverbium de parva fiducia adhibetur Samach.

٧٨ الْوَقْسُ يُعِدِّي فَنَعِدُ الْوَقْسَا مَنْ يَدْنُ لِلْوَقْسِ
يُلَاقِي تَعَسَا

78. Scabies contagio inficit; transi igitur ad scabiem! Qui ad scabiem adpropinquat, is calamitati occurrit.

Proverbium monet, ut pravos fugiamus, ne malitiarum inficiamur. In Samachscharii opere proverbium sic legitur: «الوقس يعدي فتعد الوقسا» Scabies contagio inficit; transi igitur ad scabiem«. In Scharaf-Aldini opere sic: «الوقس يعدي فتوق الوقس» Scabies contagio inficit; scabiem igitur cave!« Sequentem versum adnotavit:

الْوَقْسُ يُعِدِّي فَتَوَقَّ الْوَقْسَا مَنْ يَذُقِ الْوَقْسَ يُلَاقِي تَعَسَا
»Scabies contagio inficit; scabiem igitur cave! Qui scabiem gustat, exitio occurrit«.

Metrum Sarili est. p. 246.

٧٩ وَقَعُوا فِي هَوَّةٍ تَتَرَامَى بِهِمْ أَرْجَاؤُهُمَا

79. Inciderunt in barathrum, cuius latera eos invicem proiecerunt.

In summam calamitatem irruerunt.

٨٠ وَرِيًّا يُقَطِّعُ الْعِظَامَ بَرِيًّا

80. Pure (eum adficiat Deus), quod ossa extenuando dirumpit!

Initio proverbii verba الله وراءه »Pure eum Deus adficiat!« supplenda sunt. Verbis autem hisce, quibus metrum Sarih esse videtur (p. 246), homini mala imprecantur.

٨١ وَقَعُوا فِي ضِلَعٍ مُنْكَرَةٍ

81. Inciderunt in regionem petrosam ingratam.

Vocabulo ضلع hoc in proverbio significatio regionis inaequalis vel petrosae similis costae tribuenda videtur. De eo dicitur, qui in rem ingratam incidit.

٨٢ وَقَعُوا فِي حَرَّةٍ رَجِيْلَةٍ

82. Inciderunt in terram lapidosam, asperam.

In rem ingratam et difficilem inciderunt.

٨٣ وَشِبَعَةٌ فِيهَا ذِيَابٌ وَنَقْدٌ

83. Caula e virgis facta, in qua lupi sunt et oves parvae.

Proverbio, cui metrum Redjes est p. 230, locus significatur, in quo iniusti sunt et debiles adiutoribus destituti.

٨٤ أَوْدَى بِلُبِّ الْحَاظِمِ الْمَطْرُوقِ

84. Prudentis consilium infirmus mente abstulit.

In prudentem dicitur, quem ignorans decepit. Aut metrum Redjes aut Sarih verbis esse videtur. p. 230. 346.

٨٥ وَمَوْرِدٍ لِّجَهْلٍ وَنِيٍّ لِّمُنْهَلٍ

85. Locus aquae ignorantiae est locus aquae haud salutaris.

Vocabulum وَقِي aquam pecori haud utilem, ut non pinguescat, significat. Sed in codice Berol. legitur الْوَقِي in Lugd. الدَنِي «vilis». Monet nos proverbium. ut ignorantiae vitium evitemus. Metrum Redjes (p. 230) est.

٨٦ أَوْرَدَتْ مَاءً نَامَ عَنْهُ الْفَارَطُ

86. Ad aquam adductus es, ad quam praecessurus dormivit.

Ad aquam adductus es et sine molestia bibere potuisti, quum nemo eam ante te occupasset. Proverbium igitur significat, virum sine molestia negotium suum perfecisse.

Metrum Redjes est. p. 230.

٨٧ أَوْدٌ مِنْ عَيْشِكَ شَوْكُ الْعُرْفِطِ

87. Magis amata, quam vita tua est spina fruticis Ohrfoth.

Vocabulum عُرْفِط speciem fruticis vel arboris designat, quae ad genus عَصَاء appellatum pertinet. Id est: Vita tua durior est, quam illa spina. De eo dicitur, cuius vita perquam molesta et dura est. Metrum Redjes est. p. 230.

٨٨ أَوْقَدَ فِي ظَلِيفَةٍ لَا تُسَلِّكُ

88. Ignem accendit in terra dura, in qua viator non est.

Sic viri magna avaritia describitur, nam qui in terra tali ignem accendit, ad eum viatores hospitii causa non accedunt. Metrum Redjes est. p. 230.

٨٩ وَاحِدَةٌ جَاءَتْ مِنَ السَّبْعِ الْمَعْرِ

89. Una advenit ex septem pilos non habentibus.

Id est: Una calamitas ex septem non occultis ei supervenit. De viro dicitur, qui monitus ut caveret, cautionem omisit et calamitate obrutus est.

٩٠ وَحَىٰ فِي حَجَرٍ

90. Scriptura in lapide.

In secretis adhibetur. Secretum tuum scripturae in lapide simile est, siquidem lapis secretum non divulgat. Usurpatur quoque de re apparente. Samachsch.

٩١ وَقَعَ الْكَلْبُ عَلَى الذِّبِّ

91. Cecidit canis super lupum.

Verba haec Aheramahus, cliens Ebn-Ahbbasi dixisse fertur. Vir quidam alterius opes diripuerat. Post ille alter, quum facienda potestatem nactus esset, idem fecit. Aheramahus hac de re interrogatus, ista verba respondit. Proverbium significat, quendam ab iniusto se vindicasse.

٩٢ أَوَّلَى الْأُمُورِ بِالزَّجَّاجِ الْمَوْظِعَةِ وَالْأَحْجَاجِ

92. Perseverantissimus et constantissimus quisque optimum in rebus successum habet.

Monemur, ut constantes et perseverantes in rebus tractandis simus.

Forma comparativi.

٩٣ أَوْفَى مِنْ السَّمُوعِلْ

93. Fidelior, quam Samuel.

Samuel ben-Hajjan ben - Ahdija Iudaeus Amru-l'Kaisi ben-Hodjr ad imperatorem Graecorum proficiscentis depositas loricas habebat. Mortuo Ahmru-l'Kaiso rex quidam Syriae contra Samuelem exercitum ducens istas loricas postulavit. Tempore autem quo Samuelem in arce sua oppugnabat, filius ex arce prodierat. Hunc ille rex captivum factum ad muros adduxit minitans, nisi loricae sibi traderentur, se filium trucidaturum esse et quum Samueles, licet omnes sui, ut loricas traderet, suasissent, rem denegaret, minas perfecit. Rex autem frustratus, quum in regionem suam reversus esset, Samueles in nudinis Ohcatsi loricas illas Ahmru-l'Kaisi haeredibus tradidit. Rem ipse versibus hisce descripsit:

وَفَيْتُ بِأَدْرَعِ الْكِنْدِيِّ إِذَى إِذَا مَا خَانَ أَقْوَامٌ وَفَيْتُ
وَقَالُوا إِنَّهُ كُنْزٌ رَغِيبٌ فَلَا وَاللَّهِ أَغْدِرُ مَا مَشَيْتُ
بَنَى لِي عَادِيًا حَصْنًا حَصِينًا وَمَاءٌ كُلَّمَا شَيْتُ اسْتَقَيْتُ
طِمْرًا تَزُلُّ قِي الْعُقْبَانُ عَنْهُ إِذَا مَا تَابَنِي ظُلْمٌ أَبَيْتُ

„Fidus fui in loriceis reddendis, nam ego, quotiescunque alii perfidi sunt, fidelis sum. Et dixerunt: Thesaurus desiderandus est; sed, per Deum! Ego perfidus non sum, quamdiu in terra incedo. Aedificavit mihi Ahdija arcem

firmam et aquam, quotiescunque volo, haurio, petram in coelo elatam, a quo aquilae delabuntur (quum glaber sit). Quotiescunque iniustitia me petit, recuso.“

Metrum Wafir est. p. 204.

Poeta Alahscha istam rem versibus pulchre narravit :

كُنْ كَالسَّمُوعِ إِذْ طَافَ إِلَيْهِمَا فِي جَحْفَلٍ كَرْهَاءَ اللَّيْلِ جَرَّارٍ
بِالْبَلَقِ الْفَرْدِ مِنْ تَيْمَاءَ مَنَزَلُهُ حُصْنٌ حَصِينٌ وَجَارٌ غَيْرُ غَدَارٍ
إِذْ سَامَهُ خُطَّتِي خَسَفٍ فَقَالَ لَهُ مَهْمَا تَقُلْهُ فَإِنِّي سَمِيعٌ حَارٍ
فَقَالَ غَدْرٌ وَتَكَلُّ أَنْتَ بَيْنَهُمَا فَاخْتَرْ وَمَا فِيهِمَا حَظٌّ مُاخْتَارٍ
فَشَكَ غَيْرَ طَوِيلٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ أَتُقْتَلُ أَسِيرَكَ إِنِّي مَانِعٌ جَارِي
عِنْدِي لَهُ خَلْفٌ إِنْ كُنْتَ قَاتِلُهُ وَإِنْ قَتَلْتَ كَرِيمًا غَيْرَ عَوَّارٍ
فَقَالَ تَقْدِيمَةً إِنْ قَامَ يَقْتُلُهُ أَشْرَفُ سَمُوعٍ فَأَنْظِرْ لِمَلَدَمٍ لَجَّارِي
أَأَقْتُلُ أَبْنَكَ صَبْرًا أَوْ تَجِي بِهِ طَوْعًا فَأَنْكَرَ هَذَا أَيْ أَنْكَارٍ
فَشَكَ أَوْدَاجَهُ وَالصَّدْرُ فِي مَضِصٍ عَلَيْهِ مَنُطَوِيًا كَاللَّدْعِ بِالنَّارِ
وَاخْتَارَ أَدْرَاعَهُ أَلَّا يَسْبَ بِهِمَا وَلَمْ يَكُنْ عَهْدُهُ فِيهَا بِخَتَّارٍ
وَقَالَ لَا أَشْتَرِي عَارًا بِمَكْرَمَةٍ فَاخْتَارَ مَكْرَمَةَ الدُّنْيَا عَلَى الْغَارِ
وَالصَّبْرُ مِنْهُ قَدِيمًا شَيْمَةً خَلْفٌ وَزَنْدُهُ فِي الْوَفَاءِ الثَّاقِبِ الْوَارِي

„Sis ut Samuel, quum cum circumdaret heros cum exercitu magno, simili noctis agmini, multis impedimentis gravi. In arce Alablak Alfard regionis Taima, eius habitaculum erat arx firma et vicinus haud perfidus. Quum duas res noxias ei proponeret, dixerat enim ei: Quid di-

cis, ego audiens sum, dignus¹⁾). Et dixit: Inter perfidiam et orbitatem tu es; elige igitur et non in iis eligenti portio bona est. Sed non diu dubitans, ei dixit: Occide captivum tuum, ego vicinum meum defendo. Apud me ei successor est, si tu eum occidis, licet generosum, haud impavidum occidis. Tum alter dixit (filium) procedere iubens, quum eum occidere paratus esset: Adspice, o Samuel, et vide sanguinem fluentem! Num occidam filium tuum ligatum an tu obediens venies? Ille autem hoc omnimodo recusavit. Tum eius venas in collo diffudit²⁾ et pectus erat dolore adfectus propter eum dum erat complicatum, sicut ustio per ignem. Et elegit loricas suas, ne propter eas dedecore adficeretur et promissum, quod de iis dederat, perfidum non erat. Et dixit: Loco actionis generosae dedecus non emo, et generose agere in hoc mundo dedecori praetulit. Constantia enim ab antiquo tempore eius innata indoles erat et eius ignitabulum fidei scintillas emittens accendit.“

٩٤ أَوْقَى مِنْ عَوْفِ بْنِ مُحَلَّمٍ

94. Fidelior, quam Auhfus ben-Mohallem.

Merwanus Alkarits³⁾ ben-Sinbah (incursionem hostilem in gentem Beer ben-Wajel appellatam fecerat. Gens autem illa quum exercitus redeuntis vestigia sequeretur, accidit, ut vir quidam, qui eum non cognosceret, Merwanum ipsum captivum faceret. Mater redeuntem et ob captivum superbia elatum videns dixit: Tu superbire mihi

1) حَار quod in pluribus codicibus legitur idem esse videtur, quod حَار dignus, conveniens.

2) شَقَّ hoc in loco est pro شَكَّ.

3) Cognomen inde accepit, quod in terram Jemanensem, regionem, ubi fructus acaciae قَرْظُ frequentes erant, incursiones facere solebat.

videris non aliter ac si ipsum Merwanum captivum fecisses. Tum Merwanus dixit: Et tu quid a Merwano speras? Magnum lytrum, respondit mulier; et quantum? ille interrogare perrexit. Mulier quum centum camelos se sperare dixisset, Merwanus tot camelos ei promisit, si ipsum ad Chomaaham filiam Auhfi ben-Mohallem duxisset. Merwanus enim hanc Auhfi filiam ab Ahmrui ben-Karib et Dsuabo ben-Asma, qui eam captivam fecerant tempore, quo gens Banu-Ahbs tentoriam mortui Laitsi ben-Malie, cui nupta fuerat, diriperent, in libertatem vindicaverat. Factum est. Interim Ahmrui ben-Hind de re certior factus, quippe qui iratus contra Merwanum iuraverat, se veniam ei daturum non esse, donec manum suam in manu eius posuisset ad Auhfum, ut illum ad ipsum adduceret, misit. Auhfus autem se id facere non posse dixit, nisi permetteret, ut suam manum inter manus utriusque haberet. Venia tum Merwano data Ahmrui dixit: لا حر في وادي عوف, Non est liber in valle Auhfi. Conf. Cap. XXIII, 403.

٩٥ أَوْفَى مِنْ لَحَارِثِ بْنِ ظَالِمٍ

95. Fidelior, quam Alharithsus hen-Thsalim.

Narrant, Ihjadhun ben-Daihats ad Alharitsi pastores, aquam camelis haurientes, transeuntem veniam rogasse suis camelis aquam hauriendi. Venia data, quum funis eius nimis brevis esset, pastores Haritsi funis partem, quam cum suo coniungeret, ei commodasse. Re autem finita quum Ahmrui ben-Alnohman regis ministri camelos diriperent, virum clamasse: O vicine opem fer! Alharitsus quum ista verba pronuntiantem audiret, dixisse: Quando vicinus tuus eram? Alterum autem respondisse: Funem tuum cum meo coniunxi, et tu camelis meis potum dedisti; et dum aqua tua in ventribus camelorū meorum erat, impetus in eos factus est. Alharitsum tum vicinitatis iura agnoscen-tem rogasse Alnohmanum, ut sibi Ihjadhi opes redde-

rentur. Alnohmanum autem, ut significaret, Alharitsum Chalidum ben-Djafar ben-Cilab, qui vicinus Alaswadi ben-Almondsir esset, occidisse, dixisse: افلا تشد ما وهى من اديمك: „Nonne tu corii tui partem ruptam firmiter ligas?“ Alharitsum autem respondisse: هل تعدون الخلبة الى نفسى: „Num equos ad certamen prodeuntes ad me veniens transibis?“ quibus verbis, quae in proverbii consuetudinem venerint, significaret, eum, si ipsum perderet, nullum nisi ipsum occideret. Alnohmanum autem istis verbis commotum, opes raptas reddidisse.

٩٦ أَوْفَى مِنْ أُمِّ جَمِيل

96. Fidelior, quam Omm-Djamila.

Mulier ista ad familiam Abu-Horairahi ben-Dus, Alsarat incolentem pertinebat. Heschamus ben-Alwald ben-Almoghirah Machsumita occiderat Abu-Sobairum Alsahrani, qui ad tribum Asd Schanuah pertinebat et propinquus Abu-Sofjani ben-Harb erat. Re audita eius gens in oppido Alsarat in Dhirarum ben-Alchaththab, ut eum pro illo occideret, irruit. At hic in domum Omm-Djamilae fugiens ab ea convocatis suis defensus est.

٩٧ أَوْفَى مِنْ أَبِي حَنْبَلٍ الطَّائِي

97. Fidelior, quam Abu-Hanbalus Thajjita.

Viri nomen erat Haritsah ben-Morr. Causa proverbii erat, quod Amru-l-Kaiso cum uxoribus, opibus armisque ad eum devertenti fidem servaverat. Duae autem uxores ei erant una Djodalitica altera Tsoahlitica, quarum prior, ut fidem falleret, altera ut servaret, suadebat. Quarum consilium quum audivisset, ovem bimam mulsit et lac eius bibens et ventrem suum detergens dixit: Per Deum! Non perfide agam, quamdiu lac ovis bimae mihi sufficit, et sequentes versus recitavit:

لَقَدْ آلَيْتُ أَغْدِرَ فِي جَدَاعٍ وَإِنْ مُتَيْتُ أَمَاتِ السَّرْبَاعِ

لَإِنَّ الْغَدَرَ فِي الْأَقْوَامِ عَارٌ وَإِنَّ الْكُرَّ يُجْزَأُ بِالْكَرَاعِ

„Iam iuravi anno sterili me perfidum non futurum esse, et si septennes camelae mihi decernerentur; nam perfidia inter gentes ignominiae est et ingenuo pars cruris tenuior sufficit.“

Metrum Wafir est. p. 204.

Tum illa prior eius crura tenuia videns ludibrii causa dixit: **Per Deum!** Non vidi sicut hodie duo crura fidem servantis! At ille **Abu-Hanbalus** dixit: **هما ساقا غادر شر** „Ea tanquam crura perfidi malum essent,“ quae verba in proverbii consuetudinem venerunt.

٩٨ أَوْفَى مِنَ الْحَرِثِ بْنُ عَبَّادٍ

98. Fidelior, quam Alharitsus ben-Ahbbad.

Alharitsus Ahdijjum ben-Rabiah captivum fecerat. Hic ei, quem non cognosceret, promisit, se ipsum libertate donaturum esse, si ei Ahdijjum indicaret. Quum alter se promittere diceret, postulavit, ut **Auhfus ben-Mohallem** promissi sponsor esset. Qui quum sponsionem interposuisset, se ipsum Ahdijjum esse dicens e captivitate dimissus est. **Alharitsus** autem hunc versum dixit:

لَهْفُ نَفْسِي عَلَى عِدِّي وَقَدْ اسْقَبَ لِلْمَوْتِ وَاحْتَوَتْهُ أَيْدِيَانِ

„Heu animam meam propter Ahdijjum! Nam morti propinquus erat, et manus duae eo potiti erant.“

Metrum Chafif est. p. 262.

٩٩ أَوْفَى مِنْ خُمَاعَةٍ

99. Fidelior, quam Chomaah.

Est filiae Aubfi ben-Mohallem nomen, cuius mentio facta est in proverbio 94.

١٠٠ أَوْفَىٰ مِنْ فُكَيْهَةٍ

100. Fidelior, quam Focaihah.

Mulier est ad gentem Banu-Kais ben-Tsahlabah perti-
nens. Hamsahus dixit, eam fuisse filiam Ketadahi ben-
Maschnu, materteram Tharafahi poetae celeberrimi, quia
Tharafahi mater Waradaha filia Ketadahi erat. Narrant,
Solaicum ben-Solacah in gentem Beer ben-Wajel incur-
sionem facturum propter eorum vigilantiam praedandi occa-
sionem non invenisse. Tum, quum ad aquam venientis ve-
stigia cognovissent, eos exspectasse, donec potu satius
recederet. In cursu autem, cuius celeritati confideret, sa-
lutem petere coactum, cum multitudine aquae, quam bi-
bisset, impeditum fuisse, ita ut sub Focaihahae indusio
se abscondere cogeretur. Illam autem fratribus et filiis
convocatis persecutores repulisse. Istam vero rem Solaicus
versibus hisce celebravit.:

لَعَمْرُ أَبِيكَ وَالْأَنْبَاءُ تَنْمِي لِنِعَمِ الْجَارِ أَخْتُ بَنِي عَوَارَا
عَنَيْتُ بِهَا فُكَيْهَةً حَيْرَ، قَامَتْ لِنَصْلِ السَّيْفِ فَانْتَرَعُوا الْجَمَارَا
مِنَ الْخِفَرَاتِ لَمْ تَصْفَحْ أَخَاها وَأَمْرٌ تَرْفَعُ لِوَالِدِهَا شَنْارَا

„Per vitam patris tui! et nuntii deferuntur, quam pulchra
vicina est soror gentis Ohwar! Focaiham dico, quum
staret contra gladii cuspidem, nam velum ei detraxerant
Propter defensiones fratrem suum ignominia non adfeci.
et patri suo dedecus non elevavit.“

Metrum Walir est. p. 204.

١٠١ أَوْفَىٰ مِنْ أَجْبَرِينَ

101. Saepius accedentes ad reges, quam fracturas ossium reparantes.

Fracturas ossium reparantes المَجْبُورُونَ cognomen est, quod filii Ahbd-Manafi ben-Kozajj gerebant, qui inter omnes Arabes saepissime reges adire solebant. Conf. Cap. XXI, 132.

١٠٢ أَوْفَقُ لِلشَّيْءِ مِنْ شَيْءٍ لَطَبَقَهُ

102. Convenientior rei, quam Schannus Tabakahae.

Conf. Cap. XXVI, 1. Ebn-Alcalbius ab Alscharikijjo ben-Alkathami in legendo et explicando proverbio dissentiens sic retulit: أَوْفَقُ مِنْ طَبَقٍ لَشَيْءٍ, Convenientior, quam Thabakus Schanno“ vel لَشَيْءِهِ. Dixit autem Thabak gentis nomen esse ad Ijad pertinentis, quam nemo unquam superavisset, Schannum ad Rabiah pertinuisse. Schannum ben-Akza ben-Dohmi ben-Djadilah ben-Asad ben-Rabiah ben-Nesar impetum in illam facientem ei par fuisse, ut diceretur: „Schann suo Thabako conveniens erat“ ut iste loquendi modus in proverbii consuetudinem veniens, duos robore vel alia re pares esse, significaret. Hunc quoque versum recitavit:

لَقِيْتُ شَنَا إِيَادَ بِالْقَنَى وَلَقَدْ وَافَقَ شَنَا طَبَقَهُ

„Gens Ijad cum lanceis genti Schann obviam venerat et gens Schann genti suae Thabak par fuerat.“

Metrum Raml est. p. 237.

Alii dicunt, vocabulum طَبَقٍ significare agmen hominum alteri aequale; gentem autem Schann iter facientem genti occurrisset, a qua in fugam ageretur. Pronomen in voce طَبَقَهُ ad vocem شَيْءٍ referatur, necesse esse, si لَطَبَقَهُ legatur. Alii denique dicunt, طَبَقَهُ et شَيْءٍ nomina fuisse, qui in proelio occurrerent. Dictum igitur esse „Convenit Schannus Thabaka-

ho, convenit ei, tum manu in collum iniecta cum eo pugnavit. Conf. prov. 1.

١٠٣ أَوْلَمُ مِنَ الْأَشْعَثِ

103. Magis epulum instruens, quam Alaschahtsus.

Hic Alaschahtsus erat filius Kaisi ben-Mahdi Carb Cenditae. Cum pluribus a religione Mohammedica quum defecisset, ad Abu-Becrum captivus adductus est. Abu-Becrus e vinculis eum dimisit, et ob genus praeclarum, unde originem ducebat, matrimonio cum sua sorore Farwaha filia Abu-Kehafae coniunxit. Ab Abu-Becro exiens omnibus ipsi occurrentibus quadrupedibus tum camelis, tum equis, tum bobus suffragines dissecuit et in domum cuiusdam Medinensis, unius eorum, qui Mohammedi advenienti opem tulerat, secessit. Hoc videntes homines Abu-Becro nuntium tulerunt, cum iterum a religione defecisse. Misit igitur Abu-Becrus viros, qui eum caperent. At ille in tectum domus adscendens homines ita allocutus est: Ego inter vos, o Medinenses, peregrinus sum, et vobis epula instruxi. Edat igitur quilibet, quod velit. Sumserunt autem omnes Medinenses carnes, ut eius factum in proverbium veniret. Huiusce rei mentionem poeta sequentibus versibus fecit:

لَقَدْ أَوْلَمَ الْكِنْدِيُّ يَوْمَ مَلَائِكِهِ وَلَيْمَةَ حَمَالٍ لِثَقُلِ الْعِظَاءِ—
لَقَدْ سَلَّ سَيْفًا كَانَ مُدًّا كَانَ مُغَمِّدًا لَدَا الْخَرْبِ مِنْهُ فِي الطَّلَا وَالْجَمَاجِمِ
فَأَغَمَّهُ فِي كُلِّ بَكْرٍ وَسَابِجٍ وَعَيْرٍ وَفُورٍ فِي الْخَشَى وَالْقَوَائِمِ—
فَقُلْ لِلْفَتَى الْكِنْدِيَّ يَوْمَ لِقَائِهِ ذَهَبَتْ بِأَسْنَى ذِكْرِ أَوْلَادِ آدَمِ

„Cindita die connubii sui praeuit epulum baiuli ob grave pondus magnarum bestiarum. Evaginavit gladium, qui

in bello, ex quo tempore in vagina reconditus erat, in collis et craniis erat. Iam eum in vagina recondidit omnis cameli iuveni et equi velociter incedentis et asini et tauri in visceribus pedibusque. Die autem viro Cinditae die occursum: Pulcherrimam hominum laudem abstulisti.“

Metrum Thawil est. p. 161.

١٠٢ أَوْفَرُ فِدَاءٍ مِّنَ الْأَشْعَثِ

104. Maiore lytro redemptus, quam Alaschahtsus.

Quum gens Modhidj cum captivum fecisset, tanto lytro, quantum nemo adhuc neque rex neque privatus dederat, se redemit, tribus millibus camelorū datis, pro regibus enim captivis mille cameli lytro dabantur. Huiusce rei Ahmrus ben-Mahdi Carb in versu mentionem fecit dicens:

فَكَانَ فِدَاؤُهُ أَلْفَى قُلُوبٍ وَأَلْفًا مِّنْ طَبِيفَاتٍ وَتَلْدِ

„Et eius lytrum erat duo millia camelarum iuvenearum et mille cameli tum novi tum haereditate accepti.“

Metrum Wafir est. p. 204.

١٠٥ أَوْحَى مِّنْ عُقُوبَةِ الْفُجَاءَةِ

105. Celerior, quam poena Alfodjahi.

In opere Scharaf-Aldini legitur: اوحى عقوبة من الفجاءة. Fodjahus ad gentem Banu-Solaim pertinens tempore Abu-Becri latrocinia faciebat. Qui quum captus et cum viro ad gentem Banu-Asad pertinente Schodjah ben-Warka appellato, qui in podice futuebatur, adductus esset, Abu-Becrus utrumque igne cremari iussit, ita ut prior ligatus, posterior haud ligatus iniiceretur. Prior statim in carbonem mutatus est, posterior exiens aliquo tempore post crematus

est. Talis erat verborum causa, quae Medinae incolae protulerunt.

١٠٦ أَوْغَلُ مِنْ طَفِيلٍ

106. Bibentibus saepius superveniens, quam Thofailus.

Conf. Cap. XVI, 72. Contendit Abu-Ohbaidahus, cum Cufae incolam, cui nomen esset Thofail ben-Dallal, ad gentem Banu-Ahbd-Allah ben-Ghathfan pertinentem fuisse, qui haud invitatus ad epula accederet. Cognomen habet طَفِيلُ الْعَرَائِسِ Thofailus nuptiarum et Thofailus sponsarum. Qui quum primus omnium in oppidis tali modo ageret, factum est, ut eius agendi rationem imitans طَفِيلِي appellaretur. Arabes campestres eum, qui ad cibum haud invitatus accedebat, وارش, ad potum accedentem autem واغل, appellare solebant. Oppidani autem ei, qui ad cibum accedebat haud invitatus, nomen واغل dederunt. Sic eorum poeta in versibus:

أَوْغَلُ فِي التَّطْفِيلِ مِنْ ذُبَابٍ عَلَى طَعَامٍ وَعَلَى شَرَابٍ
لَوْ أَبْتَدَرَ الرَّغْفَانُ فِي السَّحَابِ لَطَارَ فِي الْجَوِّ بِسَلَا حِجَابٍ

»Importunius ad epula aliorum accedens, quam musca ad cibum potumque. Si conspexisset liba in nubibus, profecto in aerem advolasset sine velo.«

Metrum Thavil est. p. 161.

Alazmäihus contendit, vocem طَفِيلِي eum significare, qui haud invitatus ad homines intret, ut derivata sit significatio a طَفَلَ „supervenit nox diei“, dum Abu-Ahmrus voci طَفَلَ obscuritatis significationem tribuit. Ebn-Alahrabi denique dixit, qui طَفِيلِي appellatus esset, eum quoque لِعَمَطِي appellari.

١٠٧ أَوْلَعُ مِنْ كَلْبٍ

107. Magis inserta in vas lingua bibens, quam canis.

١٠٨ أَوْلَعُ مِنْ قِرْدٍ

108. Imitando magis deditus, quam simius.

١٠٩ أَوْضَحُ مِنْ مِرَاةٍ الْغَرِيبَةِ

109. Clarior, quam speculum peregrinae.

Conf. C. XXV, 115.

١١٠ أَوْطَأُ مِنَ الرِّيَاءِ

110. Mollior, quam hypocrisis.

Scharaf-Aldinus scholion sequens habet: يعنى ان الرياء هو طمس المركب لا يحتاج النفس الى كلفه في تحصيله بل هو من طبعها الذى يحتاج في التخلص منه الى احتمال مشقة وقال المبرد في تفسيره ان اهل كل صناعة هم احذق بها ممن سواهم ومن ذلك ما يروى عن محمد بن واسع انه قال الاتقا على العمل اشد من العمل يعنى انه يتقى عليه ان يشوبه حب الرياء والسمعة ومن ذلك ما حكى عن ابى قرة الجايى انه قال الحمية اشد من العلة وذلك ان الختمى يتعاجل الاذى في Id est: quod hypocrisis est molle iumentum et animae non opus est studium, ut eam consequatur; sed ea est pars naturae ipsius, ut natura ad se ab ea deliberandum molestias ferre debeat¹⁾

1) Comparatur hypocrisis cum iumento molli, quod molestiam non parat insidenti

Almobarredus in explicando proverbio dixit, artis cuiuslibet et sermonis possessores in eo esse solertiores quam caeteros. Hoc id spectat, quod de Mohammede ben-Wasili relatatum est, cum nempe dixisse: Cautio propter opus molestior est, quum opus i. e. quod cavet. ne ipso (opere) permisceatur amor conspectus et auditus¹⁾. Hoc spectat quoque id, quod de Abu-Korraho Aldjaihi retulerunt, cum dixisse, victus rationem (Diät) molestiorem esse, quam morbum, quia victus rationem habens cito noxam in antecessum capit, dum cupiditati suae non satisfacit ob spem sanitatis recuperandae²⁾.

۱۱۱ اَوْحَىٰ مِنْ صَدَىٰ وَمِنْ طَرَفِ الْمَوْقِ

111. Celerior, quam Echo et latus anguli interioris oculi.

۱۱۲ اَوْضَعَ مِنْ ابْنِ قَرْصَعٍ

112. Humilior, quam Ebn-Karzah.

Nomen viri vilissimi ex incolis regionis Iemen.

۱۱۳ اَوْلَجَ مِنْ رِيحٍ وَمِنْ زَجٍّ

113. Magis intrans, quam ventus; quam cuspis ferrea in inferiorem hastae extremitatem.

۱۱۴ اَوْقَلَ مِنْ وَعِلٍ وَمِنْ غَفَرٍ

114. Altius in montem adscendens, quam caper montanus; quam pullus rupicaprae.

1) I. e. Dum cupimus ab aliis in agendo audiri et conspici.

١١٥ أَوْثَبُ مِنْ فَهْدٍ

115. Magis insiliens, quam lupus cervarius.

١١٦ أَوْقَحُ مِنْ ذَيْبٍ

116. Impudentior, quam lupus.

١١٧ أَوْقَى لِدَمِهِ مِنْ عَيْرٍ

117. Magis custodiens sanguinem suum, quam asinus silvester.

Conf. C. XVIII, 37. proverb. العير أوقى لدمه. De viro multum cauto adhibetur, nam inter bestias asinus silvester omnium cautissima est.

١١٨ أَوْفَى مِنْ كَيْلِ الزَّيْتِ

118. Perfectior, quam olei mensura.

١١٩ أَوْجَدُ مِنَ الْمَاءِ وَمِنَ التُّرَابِ

119. Magis inventus (existens), quam aqua et terra.

In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus duo pro-
verbia sunt, ut أوجد repetatur.

١٢٠ أَوْفَرُ مِنَ الرِّمَانِ

120. Plenior, quam malum Punicum.

In Scharaf-Aldini, Samachscharii operibus nec non in
codicibus Berol. et Pocock. الرمانه legitur.

١٢١ أَوْسَعُ مِنَ الدَّهْنَاءِ وَمِنَ اللُّوحِ

121. Amplior, quam desertum et quam aer.

١٢٢ أَوْثَقُ مِنَ الْأَرْضِ

122. Fiducia dignior, quam terra.

Conf. C. I, 415, 416.

١٢٣ أَوْطَأُ مِنَ الْأَرْضِ

123. Magis conculcatus, quam terra.

١٢٤ أَوْهَنُ مِنْ بَيْتِ الْعَنْكَبُوتِ

124. Infirmior, quam domus araneae.

١٢٥ أَوْهَى مِنَ الْأَعْرَجِ

125. Debilior, quam claudus naturà.

Proverbia recentiora.

١٢٦ وَعُظَّتْ لَوْ اتَّعَظْتَ

126. Monitus es, si admonitionem admittere voluisses.

١٢٧ وَقَرَّ نَفْسَكَ تَهَبْ

127. Te ipsum gravem esse ostendas, ut te vernerentur.

۱۲۸ وَضِيعَةً عَاجِلَةً خَيْرٌ مِنْ رِبْحٍ بَاطِلٍ

128. Pars deminuta pretii celeriter dati melior est, quam lucrum tardum.

۱۲۹ وَقَعَ اللَّصُّ عَلَى اللَّصِّ

129. Incidit fur in furem.

۱۳۰ وَجْهُهُ يَرُدُّ الرِّزْقَ

130. Vultus eius res ad vitam necessarias repellit.

In Burckhardtii libro p. 210 يقطع legitur. Nisi fallor, sensus est: Facies eius tam deformis est, ut res ad vitam necessarias, quas Deus cuilibet creaturae concedit, ei non concedantur. conf. Burckh.

۱۳۱ وَقَعَ نَقْبُهُ عَلَى كَنِيفٍ

131. Cecidit foramen eius super locum tecum.

Loco huius proverbii post proverbium 127 Pocockius habet: وقع نقبه على كشف, quod Arabs quidam vertendum putavit. „Incidit perfossio eius in domum vacuum.“

۱۳۲ وَجْهٌ مَدْهُونٌ وَبَطْنٌ جَائِعٌ

132. Facies oleo uncta et venter esuriens.

۱۳۳ وَاحِدٌ أُمٌّ

133. Unicus matris suae.

Hisce verbis honoratus designatur.

۱۳۴ وَفَعَّتْ أَجْرَةً وَلِبْنَةً فِي الْمَاءِ فَقَالَتْ الْأَجْرَةُ

وَأَبْتَلَا لَأَدْ فَقَالَتْ اللَّيْنَةُ فَمَاذَا أَقُولُ أَنَا

134. Inciderant later coctus et later crudus in aquam. Later coctus dixit: Eheu! madefactus sum, tum dixit later crudus: Et quid mihi dicendum est?

١٣٥ وَعَدُ الْكَرِيمِ الزَّمَّ مِنْ دَيْنِ الْغَرِيمِ

135. Promissum generosi magis necessario solvendum est, quam debitum debitoris.

١٣٦ الْوَلَدُ ثَمَرَةُ الْقَوَادِ

136. Infans fructus cordis est.

١٣٧ الْوَجْهُ الطَّرِيقُ سَفْتَاةٌ

137. Facies iuvenilis syngrapha bona est.

١٣٨ الْوَثْبَةُ عَلَى قَدْرِ الْأَمْكَانِ

138. Adsultus est secundum facultatem.

Id est: Nemo altius salit, quam vires eius permittunt.

١٣٩ الْوَثِيقَةُ فِي نَصِّ الْحَدِيثِ إِلَى أَهْلِهِ

139. Fiducia, quam in narrationis verbis ponimus, narranti tribuenda est.

Caput XXVII.

L i t t e r a H a.

١ هُدْنَةٌ عَلَى دَخْنٍ

1. Lenitas cum corruptione.

Vocabulum دَخْنٍ cibi corruptionem ex fumo significat, tum in mentem corruptam transfertur.

٢ هَلْ بِالرَّمْلِ أَوْشَالٌ

2. Num in arenis aqua e rupibus destillans est?

Proverbium in boni paucitate, in re, in qua fiduciam non ponimus et in avaro, qui beneficus non est, adhibetur. conf. Djeuh. s. v. وشل

٣ هَلْ تُنْتَجُ النَّاقَةُ إِلَّا لِمَنْ لَقِحاتْ كَهْ

3. Non parit camela, nisi ei, per quem concepit.

Proverbii sensus est: Infans non erit nisi ei, cui semen est. Proverbium in comparatione unius rei cum altera (تشبيه) adhibetur. Legitur quoque: لَمَّا لَقِحتْ لَهُ i. e. quoniam uterus admissarii aquam concepit. Proverbium similitudinem indicat. Meid. Samach.

٤ هَيْنَ لَيْنَ وَأَوَدَتِ الْعَيْنُ

4. Lenis, mollis et abiit pulchritudo.

Verba haec mulier Dogha appellata (conf. C. VI. 163) protulit. Lora in clitellis eius quum stridorem ederent, mulieres loris novis invidentes dixerunt. Quod si viri hunc stridorem audiunt, dicent: Dogha crepitum ventris emittit; sin vero oleo id emollis, isto tu opprobrio liberata eris. Se facturam esse dixit. Mulieres igitur ei, quum domum pervenisset, oleum adtulerunt. Lorum illa tum sumens, in latus eius oleum stillatim fluere sivit et lorum nigrescere quum videret, ista verba protulit. In eum dicitur proverbium, qui rem perdit vel potius eius pulchritudinem delet, dum eam reparare vult. Dixit Abu-Ahmruus, in eum proverbium adhiberi, cui quum res superveniat, dicatur: Patientia utaris, maiora enim tibi perferenda sunt. In Samachscharii opere legitur: يضرب لذي مخبر لا منظر له „De viro adhibetur, cui interna bonitas, sed externi nil est.“

٥ هُوَ الْعَبْدُ زَلَمَةٌ

5. Servus ille est corporis staturà.

Vocabulum زَلَمَةٌ vario modo enunciatur. Proverbium significat: Omnino servus est et a Deo talis creatus est, ut ab omnibus servus putetur i. e. homo vilis est. Legitur quoque زَلَمَةٌ Samachs. Conf. lexic. meum s. voc. زَلَمٌ et زَلَمٌ.

٦ هَاجَتِ زَبْرَاءُ

6. Concitata est Sabra.

Alahnafo serva impudens et clamosa erat, Sabra appellata. Quoties ea irascebatur, Alahnafus هاجت زبـراء ,,Concitata est Sabra“, dicere solebat. Postea ista verba in proverbii consuetudinem venerunt, ut si quis irasceretur, dicere solerent: قد هاج زبـراوه „Eius ira iam exarsit.“

٧ هَجَمَ عَلَيْهِ نَقَابًا

7. De improvise in eum irruit.

٨ هُوَ فِي مِلَّةٍ رَأْسِهِ

8. Ib in plenitudine capitis eius est.

De viro dicitur, qui ob rem gravem ipsi accidentem alios negligit.

٩ هُوَ قَفَا غَادِرٍ شَرِّ

9. Illud si esset occiput perfidi, malum esset.

Proverbii huius originem talem fuisse narrant. Quidam ad gentem Tamim pertinens virum, ab ipso in clientelam receptum, contra gentem suam defenderat. Puella patrem suum rogavit, ut ipsi virum, qui promissis steterit, ostenderet. Quod quum pater faceret, deformem eum esse videns dixit: لم ار كاليوم قفا واف: „Non vidi, quemadmodum hoc die, occiput viri promissis stantis.“ Quae verba vir ille audiens ista proverbii verba protulit. Duplici autem ratione verba ista grammatice explicare licet. Aut, ut verba هو قفا غادر accusativi locum teneant conditionem indicantia tali modo: هو شر اذا كان قفا غادر: „Malum id est, quum occiput perfidi est“ quibus sensus tribuitur: لو كان هذا القفا على دمامته لغادر كان اقبح ان هو جمع: Si hoc occiput foedum perfido fuis-

set, turpius id esset, quippe quum perfidia et foeditas coniunctae essent“. Aut ita, ut pronominiis rei, quod Arab um grammatici *الامر والشان* *ضمير الشأن والامر* appellant, locum occupet, et voci *قفا* nominativi casus sit modo, quem Arabum grammatici *ابتداء* appellant. Tum proverbium sic explicandum est: *Res* *والشان قفا غادر شر في دمامته* et negotium tale, occiput perfidi malum esset in foeditate sua“. Proverbium de eo dicitur, cui pulchra animi indoles est, dum corporis forma foeda est. Legitur quoque *قفا غادر* *هي* ut *القصة هي* vocis historia locum teneat, aut ut voci *قفا* feminini genus tribuatur. conf. C.XXVI, 95.

١. *هُوَ الزَّمُّ لَكَ مِنْ شَعَرَاتٍ قَصَّكَ*

10. Is tibi magis adhaeret, quam pili pectoris tui.

Eum a te removere non potes. De eo dicitur, qui a socio suo depellitur, nec non de eo, qui rem ipsi necessario praestandam denegat. Sunt quoque, qui voci *قص* nominis actionis significationem tribui posse putent.

١١ *هُوَ اَزْرَقُ الْعَيْنِ*

11. Caeruleo oculo praeditus est.

Caeruleis oculis quum Graeci, Arabum inimici, praediti essent, proverbium virum inimicitiam et odium fovere significat. Simili ratione dicitur *هو اسود الكبد* „Is nigrum iecur habet“ *هم سود الاكباد* „Ii nigra iecora habent“. *هم صهب السبال* „Ii flavam super labiis barbam habent“.

١٢ *هُوَ عَلَى حَنْدَرٍ عَيْنِهِ*

12. Is super pupilla oculi eius est.

De eo dicitur, qui alteri propter odium molestus est.

ut eius adspectum ferre nequeat. Conf. Kam et Dj. s. حدر. In Samachscharii opere حندرة عينية et حندر عينية legitur.

١٣ هُم فِي مِثْلِ حَدَقَةِ الْبَعِيرِ

13. Ii conditione fruuntur simili pupillae cameli.

Homines vita commoda frui significat, ex pupilla enim cameli cognoscere solent, num pinguis sit nec ne. In oculo autem cameli et ossiculo infimi pedis postremo pinguedinis signum remanet caeteris disparentibus. Sed in Samachscharii codice حديقة legitur. Poeta camelos describens dixit:

لَا يَسْتَكِينَنَّ عَمَلًا مَا أَتَقَيَّنَ مَا دَامَ مُخٌّ فِي سُلَامَى أَوْ عَيْنَ

„Non queruntur de opere, quamdiu pingues sunt, quamdiu medulla in osse infimi pedis aut oculo est“.

Metrum Sarih est. p. 246.

١٤ هُوَ فِي مِثْلِ حَوْلَاءِ الذَّاقَةِ

14. Is conditione gaudet simili secundis membranis camelae.

Allihjanus dixit حَوْلَاء et حَوْلَاء significare قايِد السلا rem ante secundam membranam ex utero exiens in partu. Hac autem voce multae herbae designantur, siquidem aqua ista multum viridis est. Proventum abundantem igitur proverbium describit.

١٥ هُوَ يَقْرَعُ سِنَّ نَادِمٍ

15. Fricat dentem poenitentis.

Legitur quoque سِنَّ الندم „Dentem poeniten-

tiae“. Proverbii sensus est: Poenitet eum facti. Dixit poeta Djerirus:

إِذَا رَكِبْتَ قَيْسَ خَيْلٍ مُّغِيرَةٍ عَلَى الْقَيْنِ يَفْرَعُ سِنَّ خَزْيَانَ نَادِمٍ
 „Quando gens Kais cum equitibus incursionem facturus
 est contra Alkainum, dentes pudibundi, poenitentis fricat“.

Metrum Thawil est. p. 161.

١٦ أَهْدِ لِجَارِكَ أَشَدَّ مَضْغِكَ

16. Affer (donum) vicino tuo; erit durius manducationi tuae.

Meidanins hoc scholion habet: يعني أنك إذا اهديت Id est: „لجارك اهدى اليك فيكون اعداؤه اشد لمضغك Quod si tu vicino tuo adfers (donum), tibi adferet (denum) et eius adlatio manducationi tuae durior erit“. In codice Lugdun. sic proverbium legitur: عو لجارك اشد لمغصك nec non in scholii fine لمغصك legitur.

١٧ هُوَ يَحْطُ فِي هَوَاهُ

17. Is incumbit in cupidine eius.

Id est: nititur eius utilitate, ut ei utilitatem adferre cupiat. Similis ratio verbis hisce est: هُوَ يَحْطُبُ فِي حَبْلِهِ Ligna colligit in fune eius (i. e. eum adiuvat). Verbum حط hoc in proverbio significationem nixus fuit in habena habet, ut cupido cum habena comparata sit.

١٨ هَذَا أَمْرٌ لَيْسَ دُونَهُ نَكْبَةٌ وَلَا ذَبَاحٌ

18. Haec est res, a qua non impedit aut laesio lapide facta aut fissura in pede.

Res est, quae facile attingitur.

١٩ هَيَّيَاتَ نَضْرِبُ فِي حَدِيدٍ بَارِدٍ

19. Apage! ferrum frigidum percutis.

Posteriorius versus hemistichium metri Camil (p. 212) est. Prius sic sonat: يا خادع المخلأ عن أموالهم O tu, qui avaros decipere vis, ut opes suas tibi concedant. Proverbium significat, in homine nil utilitatis esse.

٢٠ هَا أَنَا ذَا وَلَا أَنَا ذَا

20. Ohe! ego sum ille et ego non sum ille.

Verba haec vir dicit, qui interrogatur: أين انت Ubi tu es? Id est: ego tibi non prosum.

٢١ الْيَابِي شَرٌّ مِنَ الْكَابِي

21. Pulveri similis factus peior est, quam in carbonem mutatus.

Dicitur عبا للجمر „quievit pruna“ i. e. mutata est in cinerem volantem et dicitur: كبا للجمر Pruna in carbonem mutata est extincto igne. In duos corruptores adhibetur, quorum unius corruptio peior est quam alterius.

٢٢ هَرِيفَ صَبُوحَهُمْ عَلَى غَبُوقِهِمْ

22. Effusus est potus matutinus eorum super potum vespertinum eorum.

De hominibus dicitur, quos poenitet rei patefactae. Alius quidam dixit sensum esse: Uterque abiit, ut neque potus matutinus neque potus vespertinus esset.

٢٣ هَيَّيَاتَ طَارَ غُرَابُهَا جَرْدَانِكَ

23. Procul esto! avolavit eius corvus cum muribus tuis.

De re dicitur, quam praeteritam nemo reparare cupit. Similis ratio est proverbio, quod C. XXIV, 264 legitur.

٢٤ هَوَّلَاءِ عِيَالِ آبْنِ حَوْبِ

24. Haec est familia Ebn-Haubi.

De eo dicitur, qui molestia afflictus est. Vocabulum حَوْبِ Haub calamitatem, molestiam significat.

٢٥ هَذَا الَّذِي كُنْتَ تَخْبِئِينَ

25. Hoc erat, quod tu occultares

Vir quidam puellam, quam pulchram putarat in matrimonium petens, quum spem suam falsam esse videret, ista verba protulit. In eum, qui spem tuam in eo positam fallit, dicitur.

٢٦ هَيَّيَاتَ مِنْ رَغَائِكَ الْخَنِينِ

26. Multum differt a vociferatione tua adfectio desiderii.

Proverbium a camela desumptum est, quae ob pulli desiderium argutum et tenuem sonum edit. Significat igitur, duos inter se conditione omnino diversos esse.

٢٧ هَيَّيَاتَ تَطْرِيفُ مَعَ الرَّجْلِ كَذِبُ

27. Ohe! partus cum capite et simul cum pede praecedente mendacium est.

Proverbium explicatum est scholio sequente: Vocabulum تَطْرِيفُ partum significat, quo manus infantis cum capite

prodit. Quod si vero pes ante manum prodit, res يتن appellatur. Est autem periculosus hic pariendo modus, ut interdum et infans et mater moriatur. Ille autem modus pariendo تطريق appellatus cum pede coniungi non potest. Proverbium de eo adhibetur, qui agendi modum sequitur, quo ad verum bonumque non perducitur.

٢٨ قَبِيْهَاتٌ تَحْفَى دُونَهُ وَمَرْمَضٌ

28. Ohe! locus in quo ob asperitatem pedes vulnerantur et locus, cuius arena fervida est, accessum ad id impediunt.

Metrum Redjes est. p. 230. Rem significat, ad quam non nisi magna cum molestia perveniri potest.

٢٩ هُوَ ابْنٌ شَفٍ فَدَعَ الْعَتَابَا

29. Is filius defectus est; omitte igitur vituperationem!

Metrum Sarih est. c. p. 246. Is filius defectus in virtute et amore est, si autem tibi amorem ostendit, eum vituperare omittas et in eo fiduciam ne ponas. De eo dicitur, cuius vinculum amoris rumpitur.

٣٠ هَنِئًا مَرِيًّا غَيْرَ دَاءٍ مُّخَامِرٍ

30. Salutare et proficiens, non morbus interiores partes occupans.

Hemistichium metri Thawil est. c. p. 161. Alschahbius homines ipsum vituperantes audiens ista dixit verba. Narrant, Cotsajjirum in oppido Bazra ab hominibus circumdatum versus recitasse tempore, quo ad eum Ahssa cum marito suo transiret. Maritum ab Ahssa postulasse, ut Cotsajjirum ira accenderet. Quod vero quum illa pudore re-tenta facere recusasset, maritum minis eam coegisse, ut

propius ad hominum circulum accedens versus cuiusdam poetæ proferret. Cotsajjirum tum, qui eam cognovisset, hos dixisse versus:

يَكْلِفُهَا الْخَنْزِيرُ شَتْمِي وَمَا يَهَا هَوَانِي وَإِنْ لِّلْمَلِكِ اسْتَدَانِي
هَنِيئًا مَرِيئًا غَيْرَ دَاءٍ مُخَامِرٍ لِعِزَّةٍ مِنْ أَعْرَاضِنَا مَا أَسْتَحْذَانِي

„Porcus eam iussit, mihi contumeliam dicere, dum me non contemnebat; sed domino obsequium praestitit. Salutare et proficiens, non morbus internas partes occupans sit Ahssae propter dignitatis meae partem, quam licitam sibi habuit“.

Metrum 'Thawil est. p. 161.

٣١ الْهَوَى الْهَوَانُ

31. Amor est contemptus.

Vir ad gentem Banu-Dhabbah pertinens, Asahdus ben-Kais appellatus, ista verba amorem descripturus protulit dicens: هو اظهر من ان يخفى واخفى من ان يرى فهو كاس كيمون النار في الحاجر ان قد حته اوري وان تركته تنواري وان الهوى الهوان ولكن غلط باسمه وانما يعرف ما اقول من ابكته Amor apertior est, quam ut occultus sit et occultior est, quam ut conspiciatur. Absconditus est sicut ignis in lapide; si eum percutis, ignem emittit, sin autem eum relinquis, absconditus est. Et amor contemptus est; sed nomine eius in errorem inducimur. Veritatem autem verborum meorum is cognoscit, cuius lacrymas domus et vestigia domorum excitant (post amicae abitum).“

٣٢ هَذَا أَحَقُّ مَنَزِلٍ بِتَرْكِ

32. Hoc est habitaculum dignissimum, ut relinquatur.

Metrum Sarih est. p. 246. De omni re, sive vir sive mulier sive alia res sit, quae digna est, ut relinquatur, dicitur. Dixit Abu-Auhsadjahus:

هَذَا أَحَقُّ مَنْزِلٍ يَتْرَكَ الذِّئْبُ يَعْوِي وَالْغَرَابُ يَبْكِي

„Hoc habitaculum dignissimum est, ut relinquatur. Lupus ululat et corvus plorat“. Metrum Sarih est. p. 246.

٣٣ هُوَ مَكَانُ الْقَرَادِ مِنْ أَسْتِ الْجَمَلِ

33. Is est locus ricini in podice cameli.

Eum significat, qui nunquam a re se separat.

٣٤ هَذَا أَوْ أَنْ شَدَّكُمْ فَشَدُّوا

34. Hoc est tempus currendi; currite igitur!

Conf. prov. 54.

٣٥ هُوَ لَكَ عَلَى ظَهْرِ الْعَصَا

35. Id tibi est super dorso baculi.

Simili modo dicitur: هو على طرف الشام „Id est super extremitate herbae Tsomam appellatae“. Id est: res sine molestia attingitur.

٣٦ هُوَ كَدَاءِ الْبَطْنِ لَا يُدْرَى أَنَّى يُوْتِي

36. Is est instar morbi ventris, qui nescitur, quomodo attingatur.

Nonnisi in codice Berolin. scholion legitur: يضرب لمن „In eum, a quo liberari non possumus, dicitur.“ لا مخلص منه

٣٧ هُمْ الْمِعَا وَالْكَرِشُ

37. Ii sunt intestinum et ventriculus.

Res gentis bene dispositas esse, significat. Dixit poeta:

يَا أَيُّهَا النَّائِمُ الْمَقْتَرِشْ كَسْتَ عَلَى شَيْءٍ فَقُمْ فَانْكَمِشْ

لَسْتَ كَقَوْمٍ أَصْلَحُوا أَمْرَهُمْ فَأَصْبَحُوا مِثْلَ أُنْعَمَاءٍ وَالْكَرِشْ

„O tu dormiens, expanse! tu nil perficis; surge igitur et propera! Non es similis genti, quae rem suam bene egit, ut similis sit intestino et ventriculo“.

Metrum Sarih est. p. 243.

٣٨ هُوَ حَيَاءٌ مَارِحَةٌ

38. Hic pudor Masihae est.

Masihah mulieris nomen est, quae quum pudorem multum de se patefecisset, sepulcrum effodiens inveniebatur. Proverbum igitur magnam impudentiam designat.

٣٩ هَادِيَةٌ الشَّاةِ أَبْعَدُ مِنَ الْأَذَى

39. Collum ovis remotius est a noxa.

Vocabulo هَادِيَةٌ collum, humerus, brachium (ذراع) significatur. Ista autem corporis pars a noxa remota dicitur, quod remota est a ventriculo, intestinis, illis faucibusque podicis. In Kodhaae gente familia Balijja appellata erat, quae clunes, quod propinquae faucibus podicis essent, non edere solebat.

٤٠ هَدَمَةُ الثَّعْلَبِ

40. Dirutio vulpis.

Vocabulo هَدَمَةُ latibulum vulpis dirutum significari scholion dixit. Proverbum autem de gente adhibetur, cuius res bonae et pacis conditio turbatae sunt.

٤١ هُوَ دَرَجٌ يَدِكَ

41. Is tibi obsequens est.

Dicitur quoque هم درج aut هما درج aut هي درج. Sensus proverbii est: Is tibi obsequens est. Haec dixit Alschar-kius, quocum Abu-Ahmruus consentit, qui voci modo, quem Arabum grammatici ظرف appellunt, accusativi casum tribuit, quemadmodum dicitur: Transmisi id in plicis epistolae meae“ (في درج). Almondsarius autem درج (cum Fatha litterae legit, quemadmodum dicitur: Ahiit eius sanguis via ventorum i. e. sine vindicta occisus fuit.

٤٢ هُوَ عَلَى حَبْلٍ ذِرَاعِكَ

42. Id super vena magni brachii tui est.

Res tibi ita propinqua est, ut facile capiat. Dixit Alazmaihus, proverbium fratrem, qui cum fratre omnino consentiat eique omnino obsequium praestet, significare. Dicitur quoque: Id tibi praesto est“. Conf. Djeuh. s. v. حبل.

٤٣ هَذِهِ يَدِي لَكَ

43. Haec manus mea tibi est.

Ego me tibi submitto.

٤٤ هُوَ عِنْدِي بِالْيَمِينِ

44. Is apud me in latere dextero est.

In honore eum habeo.

٤٥ هُوَ عِنْدِي بِالشَّامِ

45. Is apud me in latere sinistro est.

In honore eum non habeo.

هُم عَلَيْهِ بَدَّ وَاحِدَةً ٤٦

46. Ii contra eum manus una sunt.

Ii contra eum coniuncti sunt. Samachscharius واحدة omisit.

فَلَمَّا كَانُوا عَلَى رَجُلٍ فَلَان ٤٧

47. Periere super pede cuiusdam.

Id est : Tempore cuiusdam. Dicitur : كان ذلك على رجل. Fuit illud dum quidam vivebat. Kam. فَلَان

هَذَا حَرٌّ مَعْرُوفٌ ٤٨

48. Hoc est pudendum cognitum.

Verba haec Lokmano ben-Ahd adscribuntur. Soror eius viro debili nupta optavit, ut filium prudentia et astutia Lokmano similem pareret. Rogavit igitur uxorem fratris sui, ut ipsi lectum fratris per unam noctem cederet. Haec origo Lokaimi erat. At Lokmanus sequente nocte ad suam uxorem veniens ista verba dixit.

هَنَيْتَ وَلَا تَنْكَهَ ٤٩

49. Bene tibi sit, neque noxa adficiaris !

Vox تَنْكَهَ est pro تَنْكَهَ noxa adficiaris addita littera s. Sic Abu-l-Haitsamus proverbium retulit; sed Abu-Ahmruus sic proverbium adnotavit : هَنَيْتَ وَلَمْ تَنْكَهَ i. e. Haereditatem eius, quem non deploravisti, consequaris! Verbis hisce Arabes bene precantur.

ه. هُمْ فِي أَمْرِ لَا يُنَادِي وَلَيْدُهُ

50. Ii in re sunt, cuius infans non vocatur.

In Scharaf-Aldini opere voces في هم omissae sunt. Dixit Abu-Ohbaidus, rem esse gravissimam, ut non parvuli, sed senes in ea vocentur. Dixit Alferräus, hisce verbis extremum rei tam bonae quam malae significari. Dixit autem Cilabita, proverbii verba homines adhibere, ut significant, multas esse opes, multumque terrae proventum, ut si puer rem capturus sit, non revocetur. Kamusi auctor denique dixit, proverbium de re adhiberi, qua tam occupati sint, ut si puer manum ad capiendum extendat, is non revocetur. Dixit Ahbd-Alkais:

قَالَى إِلَهَ أَشْتَكِي طَوْلَ حُزْنِي وَبَلَايَا وَلِيدَهَا لَا يُنَادَى

»Apud deum queror de longitudine tristitiae meae et de calamitatibus, quarum infans non vocatur«.

Metrum Chalif est. c. p. 262.

أه هَوَتْ أُمِّه

51. Cadat mater eius!

Verbis hisce mala imprecatio proprie inesse videtur; sed nonnisi ad laudem et admirationem significandam ea adhibentur. conf. Hamas. p. 424 et Djeuh.

أه هَلْ لَكَ فِي أُمِّكَ مَهْرُوكَةٌ قَالَ إِنْ مَعَهَا أَحْلَابَةٌ

52. Num tibi matris tuae emaciatae (desiderium) est? Dixit: Cum ea lac mulctum est.

Metrum Sarih est. conf. p. 243 sq. Vocabulum احْلَابَةٌ, quod lac mulctum verti, significat e prato virum lac mulctum suis domum mittere. Sic autem explicata sunt proverbii verba: هل لك طمع في أمك في حال »Num tibi desiderium matris tuae pauperrimae est. i. e. desiderium eius, dum nil possidet, te ne teneat. At alter respondet: ان معها

احلالة «cum ea est lac muletum». Proverbium significat, filio semper manere desiderium beneficiorum matris suae.

هـ هَذَا التَّصَافِي لَا تَصَافِي لِحَلَبِ

53. Haec amicitia mutua non est amicitia muletri.

Metrum Redjes est. c. l. m. p. 230. Narravit Abu-Ahmrus ben-Alahla, viros duos, qui ad gentem Hodsail ben-Modricali pertinerent, exiisse impetum facturos in gentem Fahm. Qui quum Fahmitam unum occidissent, eos captivos factos interrogatos esse, quisnam eorum virum illum occidisset. Uterque eorum, se et non alterum virum interfecisse, quum confiteretur, gentem senem, quia pro iuvene lytrum sperarent, necasse. Virum autem e gente Fahm, qui eorum amicitiae certamen videret, dixisse ista verba, quibus significaret, hanc non esse amicitiam edendi et bibendi appellandam, sed veram esse amicitiam. Samachscharius المشجب في habet et dicit, proverbium de mutua amicitia adhiberi.

هـ هَذَا أَوَانُ الشَّدِّ فَاشْتَدِّي زَيْمِ

54. Hoc est tempus currendi, curre igitur, o Sijame!

Metrum Redjes est. p. 230. sq. Dixit Alazmāihus, Sijam hoc in proverbio equi nomen esse. Proverbium hortatur, ut diligentia in re tractanda adhibeatur. Abu-Ohbaidus proverbium una cum altero: ليس هذا بعشك فادرجي «Hic nidus tuus non est, abi igitur!» adtulit. Proverbium autem hoc in eum dicitur, qui rem aut honorem sibi arrogat, quo dignus non est. Quae autem inter utrumque proverbium cognatio reperitur, alia esse non potest, nisi quod dicitur, contrarium priori proverbio sensum praebere cum scilicet, non quiescendi sed agendi tempus esse. conf. prov. 34.

هه ههَمَا كَفَرَسَي رَهَان

55. Duo illi similes sunt equis duobus certaminis.

Duos homines significat, qui viribus, ut videtur, aequales unum eundemque finem assequi student. Haec autem aequalitas in initio, non in rei fine conspicitur. conf.

Kam. s. فرس

هه ههَمَا كَرَكَبَتَي الْبَعِير

56. Ii ut duo cameli gnea sunt.

Dixit Ebn-Alcalbius, Harimum ben-Kothbah Fesaritam proverbio isto in Ahlkamahum ben-Ohlatsah et Ahmirum ben-Althofail, qui ad eum de gloria et honore disceptaturi venissent, usum esse, ut significaret, eos gloria et honore inter se aequales esse, quippe quum cameli gnea eodem tempore in terram decidunt. Quum isti duo viri disceptaturi ad eum vespera venissent, quemlibet seorsim interrogavit, quatenam veniendi causa esset, et quum utrumque ut de honore cum socio disceptaret, venisse audiret, sibi ingratum certamen evitaturus et uni et alteri dixit, socio victoriam adiudicandam esse, si in certamen venisset. conf. C. VI, 172. Quae autem res in causa erat, cur et unus et alter a certamine absisteret. Quum vero poeta Alahscha utrique in itinere occurrens de itineris causa certior factus esset, Ahmiro dixit: Quid mihi dono das, si effecero, ut gloria Ahlkamahum vincas? Ahmirus respondit: Centum camelos tibi do! et quum Alahscha interrogasset, num ipsi contra Arabes tutelae futurus esset? alter respondit: أجيرك من

«Tutelae tibi sum contra gentem coeli terraeque! Ahmirus interrogatus, quid verbis gens coeli vellet, respondit: Quod si unus e filiorum aut uxorum numero mortuus fuerit, mortis pretium dabo et si iumentum tibi perierit, loco eius alteram dono tibi dabo. Quod quum Alahscha gratum haberet, Ahmirum laudavit et Ahlkamahum satyra perstrinxit dicens:

أَعْلَمُ قَدْ حَكَمْتَنِي فَوَجَدْتَنِي بِكُمْ عَالِمًا عِنْدَ الْحُكُومَةِ غَائِبًا
كَلَّا أَبَوَيْكُمْ كَانَ فَرَعَى دِعَامَةَ وَلِكِنَّهُمْ زَادُوا وَأَصْبَحْتَ نَقِصًا
تَمِيتُونَ فِي الْمَشْتَى مِلَاءً بَطُونَكُمْ وَجَارَاتُكُمْ غَرَضَى يَبْتَنَ خَمَائِصًا
فَمَا ذَنْبُنَا إِنْ جَاشَ بَحْرُ آبْنِ عَمِّكُمْ وَحَرَّكَ سَاحَ مَا يُوَارَى الدِّعَامِصَا

»O Ahlkamahe! voluisti, ut iudicium ferrem et invenisti. me vestrum gnarum esse in iudicio penetrantem. Patres vestri erant columnae rami (principibus progeniti), sed illi creverunt, tu autem deminutus es. Vos hieme pernoctatis ventribus plenis et vicinae vestrae fame afflictæ pernoctant ventribus collapsis. Non autem est crimen nostrum, si mare patruelis vestri aestuat, dum mare tuum leniter incedit, animalcula nigra non occultans«.

Metrum Thawil est. c. p. 161.

Dicere autem solebant tum temporis Arabes, quem Alahscha laudaverit, eum elatum esse, quem satyra perstrinxerit, eum abiectum esse.¹⁾ Ahlkamahus Mohamedanorum fidei se addicens e numero sociorum Mohammedis erat, non item Ahmirus.

٥٧ هَذَا الَّذِي كُنْتَ تَحِيَّيْنَ

57. Hoc tibi pudori erat.

Narrant, mulieri, cuius pudendum apparuisset, dum faciem tegeret, haec dicta esse verba. De eo dicitur, qui, rem, quam disponere vult, corrumpit.

٥٨ هَذَا أَمْرٌ لَا يَتَّقَى لَهُ قَدْرِي

58. Haec est res, cui olla mea tripodibus non fulcitur.

أى امر لا اقرب ولا اقبل : Meidanus hocce scholion habet :

1) Conf. libr. m. Darstellung d. Arab. Verskunst etc. p. 375.

i. e. res, quam non adduco et quam non accipio«. Sed in codice Berol. لا اقر به »quam non confiteor«, ut duae sint voces, legitur.

٥٩ اَهْنَأُ الْمَعْرُوفَ اَوْحَادُ

59. Utilissimum beneficium est celerrime in nos collatum.

Conf. Chrestom. meam novam p. 40, lin. 15.

٦٠ هَذِهِ خَيْرُ الشَّائَتَيْنِ جَزْءٌ

60. Haec est optima duarum ovium tonsurâ.

De duabus rebus dicitur, quarum una alteri parum praestat.

٦١ هَانَ عَلَى الْأَمَلِسِ مَا لَاقَى الدَّبِيرَ

61. Leve videtur integro dorso praedito id, quod patitur laesum dorsum habens.

Ad metrum Redjes referri potest. p. 230. Proverbium significat, virum socii sui res parum curare.

٦٢ هَذَا أَمْرٌ لَا تَبْرُكُ عَلَيْهِ الْإِبِلُ

62. Haec est res, super qua cameli in genua non procumbunt.

Cameli in loco durissimo quum procumbant molestias magnas patienter ferentes, proverbium rem gravem, quae ferri non potest, significat.

٦٣ هُوَ أَذَلُّ مِنْ حِمَارٍ مُقَيَّدٍ

63. Is vilior est, quam asinus vinctus.

Conf. C. IX, 52.

٦٤ هُوَ يَبْعَثُ الْكِلَابَ عَنْ مَوَاضِعِهَا

64. Is excitat canes e locis, ubi cubant.

In virum avidum dicitur qui noctu mendicans homines adit, ut canes latrent. Alii dicant, virum istum avidum canes e loco, ubi cubent, excitare, ut res sub iis latentes et cibi reliquias quaerat.

٦٥ هَلْ أَوْفَيْتَ قَالَ نَعَمْ وَتَغَلَّبْتُ

65. Num totum dedisti? Dixit: Certe et terminum transgressus sum.

Significat proverbium, virum ad extremum rei pervenisse et plus fecisse, quam ei imperatum esset.

٦٦ هُمَا يَتَمَاشَنَانِ جِلْدَ الظَّرْبَانِ

66. Ii duo pellem animalis Tsariban appellati inter se percutiunt.

ظربان nomen animalis feli similis et foetentis est. Proverbium significat, inter viros duos inimicitiam excitatam esse, ut unus contra alterum obscoena proferret. conf. XX, 25, 83. XXV, 150. In Samachscharii opere يتماشيان »Ceperunt inter se«, legitur.

٦٧ هُوَ بَيْنَ حَاذِفٍ وَقَافٍ

67. Is est inter baculo percutientem et lapides proiicientem.

Dicunt hoc de lepore adhiberi, qui baculo percutiatur et lapidibus petatur. In eum dicitur, qui inter duo mala est modo hoc modo illo adfectus.

٦٨ هُمْ فِي خَيْرٍ لَا يَطِيرُ غُرَابُهُ

68. Ii in bono sunt, cuius corvus non avolat.

Proverbium significat, eos copiam proventus et pabuli gaudere, ut corvus ob pabuli copiam, si in illum locum deciderit, non avolet. Dixit Dsobjanita:

وَلَرَهْطِ حَرَّابٍ وَقَدْ سُوْرَةٌ فِي الْمَجْدِ كَيْسٍ غُرَابُهَا بِمُطَارٍ

»Et familiae Harrabi et Kaddi est celsitudo in laude, cuius corvus non avolat«.

Metrum Camil est. p. 213.

٦٩ هُوَ وَاقِعُ الْغُرَابِ

69. Is est, cuius corvus decedit.

Eodem paene modo dicitur: هو ساكن الريح »Is est, cuius ventus quiescit«. i. e. Quietus, gravis, mansuetus¹⁾ est. Dixit poeta:

وَمَا زِلْتُ مُدَّ قَامَ ابْنِ مَرْوَانَ وَابْنَهُ كَانَ غُرَابًا بَيْنَ عَيْنَيَّ وَاقِعٌ

»Et non cessavi, ex quo tempore Ebn-Merwanus eiusque filius stabant, conditione uti, quasi corvus inter meos oculos decidebat«,

Metrum Thavil est p. 161.

٧٠ هُوَ غُرَابُ بَنٍ دَايَةَ

70. Is Ghorabus filius Dajae (seu corvus filius corvi est).

Eum designat, qui de origine sua falsa praedicat.

٧١ هُوَ أَحَدَى الْأَثَا فِي

1) Loco vocis وقور, quae in codice Berol. legitur, in Lugd. قوى fortis invenitur.

71. Is unum sustentaculorum ollae est.

In eum dicitur, qui hostem tuum adiuvat.

٧٢ هُوَ أَبْنَةُ الْجَبَلِ

72. Is filia montis est.

Filia montis cognomen echus est. Eum designat, qui cum quolibet est.

٧٣ هَيَّاهُتْ هَيَّاهُتْ الْجَنَابُ الْأَخْضَرُ

73. Multum abest latus viride!

Metrum Redjes est. p. 230. Alscharkius dixit, proverbium antiquis esse adnumerandum. Quum Dhabbahus ben-Odd vehementi morbo premeretur, eius filius dixit: «لو قد انتهينا الى الجناب لقد احل عنك ما تجد» Si ad latus pervenerimus, iste te dolor deseret. Pater autem respondens ista proverbii verba protulit, ut significaret, se ad latus viride non perventurum esse. Proverbium de re, ad quam perveniri non potest, adhibetur.

٧٤ هَلْ عَادَ مِنْ كَرَمٍ بَعْدِي لِذَكْوَانٍ

74. Num rediit generositatis pars post me ad Dsacwanum?

Dicunt istum fuisse virum avarum. De eo dicitur, qui de se rem promittit, quam cum antea fecisse, nemo scit. Dicitur igitur ei: Num te post me quidam mutavit? Te talem puto esse, qualem te cognovi.

٧٥ هَلْ صَاعَكَ بَعْدِي صَايَغُ

75. Num quidam post me te finxit?

Huic similis ratio quam praecedenti est et in malam et bonam partem accipitur.

٧٦ هَكَذَا فَصَدَى

76. Talis est venae sectio mea.

Narrant Cahbo ben-Mahmah in gente Ahnasah captivo domus matronam imperasse, ut camelae venam secaret. Camelam autem quum mactasset et hac de causa vituperatus esset, ista cum verba dixisse, ut significaret, se non-nisi modo generosorum agere.

٧٧ هُوَ أَعْلَى النَّاسِ ذَا فُوقِ

77. Altissimus hominum est sagittae ratione habita.

Praestantissimus eorum est. Simili ratione dicitur: هو اعلى الناس كعبا »Is altissimus hominum est tali ratione habita. In Samachscharii opere اعلاها legitur.

٧٨ هُوَ أَصْبَرُ عَلَى السَّوَابِ مِنْ ثَالِثَةِ الْأَتَافِ

78. Is morbum lethalem pecorum suorum patientius fert, quam tertium ollae sustentaculum.

De eo dicitur, qui ferre pecorum interitum assuetus est.

٧٩ هُوَ أَمْعَةٌ وَهُوَ أَمْرَةٌ

79. Is imbecillis mente est;

Duplex est proverbium. Dicitur هو أمعة et هو أمرّة. In eum dicitur, qui cuiuslibet consilium sequitur.

٨٠ هَنِئِمَّا لِسَحَامٍ مَا أَكَلْ

80. Salutare sit Sohamo id, quod edit!

Soham nomen canis est; sed rectius Kamusi auctori adhibetur proverbium in gaudio, quo quis ob inimici calamitatem, dum eius pecora pereunt, adficitur.

٨١ هَيَّاهَاتِ مِنْكَ فَعَيْقَعَانِ

81. Quam longe distat a te Koaihkhiahn!

Duo montes sunt nomen Koaihkhiahn habentes, unus apud Meccam, alter in regione Alahwas. Uter eorum in proverbio significetur, dici non potest. Hominem rei, quam optet, assequendae nullam spem habere, significat.

٨٢ هَذَرَا هَذِرِيَانِ

82. Delira, o delire!

Hisce verbis proverbium explicatur: أَيُّ أَكْثَرٍ مِنْ كَلَامِكَ «Multum profer tui sermonis et confusionis tuae, o delire!

٨٣ هُوَ الضَّلَالُ بْنُ بَهْلٍ وَتَهْلٍ وَفَهْلٍ

83. Is est Aldhalal ben-Bahlal et Tahlal et Fahlal.

I. e. Vanus filius vani est. Tria sunt proverbia. Vocibus hisce vanus significatur. Sunt autem indeclinabiles, tanquam nomina propria ex lingua Arabica non derivanda. Legitur تَهْلٍ et تَهْلٍ, quod vario modo enunciat. Tum quoque الضلال بن التلال dicitur.

٨٤ هُوَ قَرِيبُ الْمُنْرَعَةِ

84. Is est propinquus consilii.

٨٥ هَذِهِ مِنْ مَقَدَّمَاتِ أَفْعَايِكَ

85. Haec sunt praemissa agmina viperarum tuarum.

Initia calamitatum sunt.

٨٦ هُوَ الْقَحْلُ لَا يَقْدَحُ أَنْفَهُ

86. Is admissarius est, cuius nasus non percutitur.

Is est, qui non repellitur a camelis. De nobili admissario, qui ab initu non retinetur, in virum nobilem translatus est, cuius cognationem quilibet cupit.

٨٧ هُوَ يَلْطُمُ عَيْنَ مِهْرَانِ

87. Is oculum Mihrani percutit.

Proverbium, quod in Pocockii opere non legitur significat, virum in narrando mentiri. Mohallemo versus sequentes tribuuntur:

إِذَا مَا أَجْتَمَعَ الْجَزْنَى وَالْكُوفَى وَالْأَعْلَمَ

فَكَمْ مِنْ سَيِّئٍ يُنْثَى وَكَمْ مِنْ حَسَنٍ يُكْتَمُ

وَكَمْ عَيْنٍ لِمِهْرَانٍ إِذَا مَا أَجْتَمَعُوا تَلْطُمُ

»Quotiescunque congregantur Djasnita et Cufita et maxime gnarus, quot res pravae divulgantur et quot res pulchrae occultantur, et quot oculi Mihrani, quotiescunque congregantur, percutiuntur!«

Metrum Hesedj est. p. 230.

٨٨ هُوَ يَنْسَى مَا يَقُولُ

88. Is obliviscitur quod dicit,

Dixit Tsahlabus, proverbium significare, verba viri mendacia esse.

٨٩ هُوَ يَخْصِفُ حَدَاءَهُ

89. Is calceum suum consuit.

Addit in narrando res, quae ad rem pertinent.

٩. أَهْلَكْتَ مِنْ عَشَرَ تَمَازِينٍ وَجِئْتَ بِسَائِرِهَا
حَبِيبَةً

90. Perdidisti octo e decem et reliquos emaciatos adduxisti.

Vocabulum حَبِيبَةً emaciatos, debiles significare in scholio legimus. Ebn-Alahrabius adnotavit, a vocabulo حَبِيبَةً appellari debilem ignem حَبِيبَةً نار إلى ignem Abu-Habhabah. Alius quidam voci حَبِيبَةً propulsus vehementioris significationem tribuit. Accusativi casum habet modo infinitivi (مصدر) aut status (حال), ut Arabum loquendi modo utar. Proverbium de vitio, quo quis opes perdidit, adhibuerunt.

٩١ هُوَ يَدِبُّ مَعَ الْقَرَادِ

91. Is cum ricinis repit.

In pravum et turpem virum dicitur. Proverbium a viro desumptum esse dicitur, qui utrem ricinis impletum ad camelii caudam adligaverit. Morsus tum a ricinis camelus quum curreret, simul reliqui camelii cucurrerunt. Qua autem re illi pravo unum ex agmine furandi occasio data est.

٩٢ هَذَا وَهَذَا عَنْ جَمَالٍ وَعَوَعَةٍ

92. Longe absis a camelis Wahwaah!

Duplici modo explicatur. Nonnulli وعَوَعَةٍ nomen loci

est, ut proverbii sensus sit : Si salvus sum, neminem praeter te curo! quemadmodum dicitur : كل شى ولا وجع البراس »Omnis res et non dolor capitis«. Abu-Saidus vero dixit, Wahwaah nomen viri e gente Banu-Kais ben-Hentsehlah esse, et hunc loquendi modum similem esse sequenti : كل شى ما خلا الله جليل »Omnis res praeter Deum levis est«.

٩٣ هُوَ أَهْوَنُ عَلَىِّ مِنْ طَلِيَّةٍ

93. Is vilior mihi est quam pannus, quo pice cameli illinuntur.

Vilem et despectum esse virum designat. Dixit poeta:

يَا عَقِيدَ اللَّوْمِ لَوْ لَا نِعْمَتِي كُنْتَ كَالْبَيْدَةِ تُلْقَى بِالْفَنَاءِ

»O homo vilis! nisi benevolentia mea fuisset, similis fuisses panno, quo pice illinuntur cameli et qui in atrium proiicitur«. Metrum Raml est. p. 237.

٩٤ هُوَ اسْكُ الْأَمَةِ

94. Is ora vulvae servae est.

Dicitur quoque : هو اسك الاماء. Foetidum, vilem designat.

٩٥ هُمْ كَنَعَمِ الصَّدَقَةِ

95. Ii sunt ut pecora tributi.

Multum diversi sunt. Similiter dicitur : هم كبيت الامر »Ii ut domus coriorum sunt« quippe quum in ea tam nobilis quam vilis habitet. Conf. C. II, 41, 182.

٩٦ هُمْ كَالْحَلَقَةِ الْمَقْرَعَةِ

96. Ii sunt ut solidus annulus.

Nescitur, ubi solidi annuli extremum sit. Proverbium

igitur homines congregatos et non dissentientes significat Samachscharius habet: هم كحلقة مفرغة لا يدري أين طرفها: «Ii sunt sicut solidus annulus, cuius extremitas nescitur».

٩٧ أَهْدِ لِجَارِكَ الْأَدْنَى لَا يَقْلُكَ الْأَقْصَى

97. Dona da vicino tuo propinquo, te odio non habebit remotus.

Meidanius hocce scholion adtulit: اى انك اذا اهديت للادنى يعذرك الاقصى لبعده ويروى لا يقلك ومن روى لا يقلك اراد اى لا تفعل ما يوذى الاقصى فكانه يامر بالاحسان »Id est: Quod si dona das vicino tuo propinquo, excusatum te habebit remotus, quod procul abest. Et legitur يقلك اى لا يقلك. Et qui hunc legendi modum sequitur, hunc sensum exprimere vult, te non nocere remoto, quasi utrique benefacere te iubeat proverbii auctor. In uno legendi modo vox يقلك a verbo قلى odit, in altero a قل parvus fuit derivanda est.

٩٨ هُوَ قَاتِلُ الشَّتَوَاتِ

98. Is occisor hiemum est.

Benefactori dicitur, qui pauperibus hieme cibum et lignum ad calefaciendum dat. Legitur quoque: هو قاتل الشتوات »Is occisor annorum sterilium est«.

٩٩ هُمْ عَلَيْهِ ضَلَعُ جَايِرَةٍ

99. Ii contra eum costa iniusta sunt.

Contra eum iniusti sunt. Legitur quoque هو »is«.

١٠٠ هَذَا جَنَائِي وَخِيَارُهُ فِيهِ

100. Hoc est quod collegi et optimum eius in eo est.

Legitur quoque sic proverbium: هَذَا جَنَائِي وَهَجَانُهُ فِيهِ
 »Hoc est quod collegi et album eius in eo est.«
 Verba haec Ahmruus ben- Ahdi filius sororis Djadsimahi dixisse fertur. Conf. C. XXII, 37.

١.١ هُوَ عَبْدٌ عَيْنٍ

101. Is servus oculi est.

In servum dicitur, qui praesente domino iussa peragit, sed absente domino nil curat. Simili modo dicitur: هُوَ أَخُو
 »Is frater oculi est« et هُوَ صَدِيقٌ عَيْنٍ »Is amicus oculi est«.

١.٢ هَذَا وَلَكِنَّا تَرِدِي تَهَامَةً

102. Hoc et nondum in Tehamam pervenisti.

Verba haec vir in regione Nedjd camelae suae dixit, quum in Tehamam iter faceret, lassa enim et adflicta eius camela erat. Metrum Sarih est p. 246.

١.٣ هُوَ أَشَدُّ حُمَةً مِّنَ الْمَصْعَةِ

103. Is intensiore rubore est, quam fructus Zizyphi.

١.٤ هُوَ عَلَى طَرَفِ الثَّمَامِ

104. Is super extrema herba Tsomam appellata est.

Tsomam ثَمَامٌ nomen herbae tritico similis est, qua domorum rimae obstruuntur. Herba illa quum longa non sit, proverbium rem designat, qua quisque facile potitur.

١٥ هو حواءة

105. Is planta Huwwaah est.

Vocabulum حواءة (Huwwaah) nomen plantae est florem album habentis. Similia plantae Hendeba habet folia, quae per terram expanduntur. De viro dicitur, qui e loco suo non prodit.

١٦ هَذَا لَجَنِي لَا أَنْ يُكَدَّ الْمَغْفَرُ

106. Haec est collectio, non modo quo manna manu colligitur.

Metrum Redjes est. c. p. 230. Abu-Ahmruus legit: لا أَنْ تُكَدَّ الْمَغْفَرُ. Vox م-غ-ف-ر aut vocali Fatha aut Kesre in initio enuncianda mannae speciem, quae in plantis Remts (رمت) Ohschar (عشر) et Tsomam (ثمار) reperitur, significat. Parum autem per anni spatium inde colligitur, ut proverbium significet, rem generi suo praeferendam esse et virum multum doni consecutum esse. Conf. Kam. s. v. غفر

١٧ هُوَ يَرْقُمُ فِي الْمَاءِ

107. Is in aqua scribit.

Virum ingeniosum esse et solertem significat. Dixit poeta:

سَأَرْقُمُ فِي الْمَاءِ الْقَرَّاحَ إِلَيْكُمْ عَلَى نَأْيِكُمْ إِنْ كَانَ فِي الْمَاءِ رَاقِمٌ

»Ego in aqua limpida ad vos scribam, dum remoti estis, si in aqua scribens est«.

Metrum Thawil est. p. 161.

١٨ هَذَا بَرَضٌ مِنْ عِدٍّ

108. Haec est quantitas parva ex aqua perenni.

De eo dicitur, qui parum e multo dat.

١٠٩ هَذَا يَحْطُبُ فِي حَبْلِهِ

109 Hic in funem eius ligna colligit.

Eum significat, qui in rebus, quas agit, alius com-
modi rationem habet.

١١٠ هُوَ نَاقِبُ الزَّيْتِ

110. Is ardens ignitabulum habet.

Eodem modo dicitur: هو وارى الزيت, „Is ignem emit-
tens ignitabulum habet“. De eo dicitur, a quo bonum
petimus et consequimur.

١١١ هُوَ كَابِي الزَّيْتِ

111. Is ignem non emittens igniarium habet.

Eundem sensum praebent verba هو صلود الزيت. Id est:
Parum boni in eo est.

١١٢ هَرَقَ عَلَى جَمْرِكَ مَاءً

112. Effunde aquam super prunas tuas!

Iram tuam mitiga! Dixit Rubah poeta:

يَا أَيُّهَا الْكَاسِرُ عَيْنَ الْأَغْصَنِ وَالْقَائِلُ الْأَقْوَالِ مَا لَكُم تَلَقَّنِي

هَرَقَ عَلَى جَمْرِكَ أَوْ تَبَيَّنَ بَائِي ذَلِكَ إِنْ عَرَفْنَا تَسْتَنِي

„O tu, qui oculo compresso me adspicis et verba dicis, quam-
diu mihi non occurristi, affunde super prunam tuam aquam
aut clare explica, quam situla usurum, quum haurimus,
te haurire velle“.

Metrum Redjes est, p. 231.

١١٣ هُوَ أَوْتَقَ سَهْمٍ فِي كِتْمَانَتِي

113. Is est sagitta pharetræ meae, in qua maximam fiduciam pono.

Hominem, in quo maximam fiduciam ponimus, significat. Verba hæc Malicus ben-Mismah in Ohbaid-Allahum ben-Sijad ben-Tsibjam Taimitam dixit.

١١٤ هُمَا فِي بُرْدَةِ أَخْمَاسٍ

114. Ii duo in panno striato Chimsi sunt.

Vocabulum خمس speciem panni striati designat, qui in Arabia felici conficiebatur. Nomen aut a rege Chims appellato aut a numero quinque, quod longitudine quinque spithamarum (أشبار) fuerit, derivatur. Duos viros inter se propinquitatis et amoris intimi vinculo coniunctos aut idem factum peragentes, ita ut in eo similes quasi una veste induti sint, significat. Conf. Kam, s. v. خمس.

١١٥ هُوَ الشَّعَارُ دُونَ الدِّثَارِ

115. Is interius amiculum corporis est et non exterius amiculum.

Virum intime cum altero coniunctum, ut eius res perfecte noscat, designat.

١١٦ هُوَ مَوْدَمٌ مَبْشَرٌ

116. Is est talis, ut tam exterius quam interius cutis latus adhibeatur.

Vocabulum أَدَمَةٌ interius cutis latus designat. Quod si hoc latus, qua parte corium lenius est, in conficiendis rebus ita adhibent, ut in exteriori rei parte sit, res مَوْدَمٌ appel-

latum, contrarium مبشر est. Perfectum omnimodo virum, ut in se lene latus interius et asperum latus exterius coniunctum habeat, proverbium designat. conf. Kam. s. آدم et Djeuh. s. بشر

هَذَا حَظُّ جَدِّ مِنَ الْمَبْنَةِ 11v

117. Haec est portio corii ad insidendum destinati Djaddo concessum.

Djaddus vir prudens ad gentem Ahd pertinens fuisse dicitur. Qui quum ad hospitem initio noctis pervenisset, ibi alios ante ipsum advenientes, qui multum cibi potusque sumserant, invenit. Noctu autem, omnibus in uno eodemque corio dormientibus, ne, quod unus hospitem in corio ventrem exonerasset, in ipsum culpa coniiceretur, metuens suam corii partem abscidit et ista domino verba dixit. Proverbium significat, virum aliorum culpa insonem esse. Huiusce rei poetae mentionem fecerunt. Sic Malicus ben-No-wairah dibens:

وَلَمَّا أَتَيْتُمْ مَا تَمَتَّى عَدُوَّكُمْ عَدَلْتُ فِرَاشِي عَنْكُمْ وَوَسَادِي
وَكُنْتُ نَجْدًا حِينَ قَدْ بِسَيْفِهِ حَذَارَ الْخِلَاطِ حَظُّهُ بِسَوَادِ

»Quum id peregissetis, quod inimicus vester optaverat, lectum et pulvinar meum a vobis removi et Djaddo similis eram, quum gladio suo cavens, ne cum turba misceretur, portionem suam amputaret.«

Metrum Thawil est. c. p. 161.

هَرَقَ لَهَا فِي قَرَقَرٍ ذَنْوًا 11A

118. Effudit ei in lacum putei situlam aqua impletam.

Vocabulum قَرَقَر in scholio hisce verbis explicatum est:

Vocabulum قِرْقَر est lacus i. e. lacus putei“. Virum, qui infirmus habetur et vincitur, ab alio adiutum et liberatum esse, proverbium significat.

١١٩ هُوَ يَشُوبُ وَيَرْوِبُ

119. Is conturbat et concinnat.

Vox يشوب hoc in proverbio ob antecedens يروبو loco vocis يروبو posita est. Proverbii sensus est: Modo falso modo recte agit. Sunt autem, qui contendunt, vocem يشوب idem esse ac يدفع repellit et يروبو mente turbatus est significare. Hisce autem verborum significationibus admissis, proverbii sensus est: Modo mente turbatus est, ut se non moveat, modo se aliosque defendit dimicans. Legitur quoque sic proverbium: هو يشوب ولا يروبو. Hunc legendi modum Alazmäihus adtulit. Sensus est: Aquam lacte miscet et non coagulatum est (lac), i. e. Vera falsis miscet, lac enim aqua mixtum non coagulatur.

١٢٠ هُوَ الْسَّمْنُ لَا يَحْمَرُّ

120. Is est adeps non foctens.

Hisce verbis viri pulchrae indoles, ut nil mali in eo sit, laudantur.

١٢١ هِيَ الْخَمْرُ تُكَنَّى الْطَّلَا

121. Ea vinum est, sapae cognomen habet.

Verba haec Ahbidus ben-Alabraz Mondsiro dixisse fertur, quum hic eum occidere vellet, significaturus, se honore ab Almondsiro affici, licet eum occidere vellet. Vinum licet pulchrum cognomen habet, tamen hominibus noxam infert. conf. Djeuh. s. طلا. In virum dicitur, cuius exterior habitus pulcher est, interior autem animi conditio prava.

١٢٢ هَذِهِ بَيْنَكَ وَالْبَادِي أَظْلَمُ

122. Haec pro illa; sed incipiens iniustior est.

Ferasdaks inter gentem suam carmina recitans sedebat, quum Djerirus iumento vehens transiret. Ferasdaks quum audivisset interrogans, eum Djerirum esse, verum hunc dixit, eumque Djeriro nuntiare virum iussit:

فِي حَرِّ أُمِّكَ مَعْرُوفَةٌ لِلنَّاطِرِينَ وَمَا لَهُ شَفَتَانِ

„In pudendis matris tuae ora est nota videntibus, cui duo labia non sunt.“

Djerirus eum audiens alium et quidem eo acriorem Ferasdako verum renuntiare iussit:

لَكِنَّ حَرِّ أُمِّكَ ذُو شِفَاهِ جَمَّةٍ مُخَضَّرَةٍ كَغَبَاغِبِ الثَّيَرَانِ

„Sed pudendum matris tuae labia habet crassa, viridia sicut iugula taurorum.“

Versus ad metrum Camil (p. 212) referendus est; sed initio una syllaba abundat. Qui versus verborum causa erat, quae postea in proverbii consuetudinem venerunt. Sic autem verba explicantur: هَذِهِ الْقَائِلَةُ مُسْتَحَقَّةٌ أَوْ مَجْلُوبَةٌ „Hic sermo dignus est illo aut adductus est per illum.“ Incipientem autem iniustiores esse dixit, quod ille initium faciens causam responsi adduxerat. De retributione adhibetur.

١٢٣ الْهَيْبَةُ مِنَ الْخَيْبَةِ

123. Timor causa frustrationis est.

Eodem sensu dicitur: «الْهَيْبَةُ خَيْبَةٌ» „Timor frustratio est“. Id est: Si metuis, rem non assequeris. De viro adhibetur, qui licet rem cupit, eam aggredi non audet. Hunc sensum poeta expressit:

مَنْ رَاقَبَ النَّاسَ مَاتَ غَمًّا وَفَارَزَ بِاللَّدَةِ الْجَسُورِ

„Qui homines timet, is moerore moritur, sed audax gaudio potitur“. Metrum Basith est. p. 194.

١٢٤ هَذِهِ بَيْتُكَ فَهَلْ جَزَيْتُكَ

124. Hoc pro illo et num tibi par pari reddidi?

Samachscharius in fine addidit يا عمرو O Ahmrue! Vidit Ahmrus ben-Alahwaz ad gentem Banu-Nahschal pertinens Iasidum ben-Almondsir, qui eiusdem gentis erat, iocantem cum ipsius uxore, ita ut eam repudio dimitteret. Quae res in causa erat, cur Iasido Ahmrui pudor esset. Accidit autem, ut quum uterque incursionem hostilem faceret, Ahmrus confossus equum suum amitteret. Iasidus eum liberans et equum reddens, quum fuga se eripientem conspiceret, ista verba dixit.

١٢٥ هَمُّكَ مَا هَمُّكَ

125. Sollicitudo tua te anxium reddidit.

Eodem sensu dicunt Arabes: هَمُّكَ مَا هَمُّكَ et sic Samachscharius adnotavit. In eum dicitur, qui cura socii sui sollicitus non est, sed quem alia res sollicitum habet. Haec Abu-Ohbaidus adtulit. Vocabulum aut هَمُّكَ aut هَمَّكَ enunciatur. Prius sic explicatur: شَاذَكَ الَّذِي يَجِبُ أَنْ تَهْتَمَّ بِهِ „Res tua sollicitum te reddere debet“, posterius sic: „Emaciavit te id quod te sollicitum tenet“.

١٢٦ هَلُمَّ جَرًّا

126. Adesdum! leniter!

Scholion ista verba sic explicavit: Dixit Almofadhdhelus: I. e. adscendite cum commoditate vestra, quomodo facile vobis est. Vocabulum جَرٍّ a leniter propellendo desumptum est, dum oves et cameli

in incedendo pascuntur. Verba ista Ahjidsus dixisse fertur Ahmrue ben-Hamran Djahditae, quum ab eo cremorem lactis et cameli gibbum petiisset et ille his quoque dactylos addidisset. conf. C. XXII, 98. Ahjidsus filius Iasidi Ieschcoritae fratre usus est Djendelah appellato. Hic eius frater redeunti hos dixit versus :

أَعَايِدُ لَيْتَ شِعْرِي أَىْ أَرْضٍ رَمَتْ بِكَ بَعْدَ مَا قَدْ غِبْتَ دَهْرًا
فَلَمْ يَكْ يَرْجُحْ لَكُمْ إِيَّابَ وَلَمْ نَعْرِفْ لِدَارِكِ مُسْتَقَرًّا
فَقَدْ كَانَ الْفِرَاقُ أَذَابَ جِسْمِي وَكَانَ الْغَيْشُ بَعْدَ الصَّنَوِ كَدْرًا
وَكَمْ قَاسَيْتَ عَايِدُ مِنْ فُطَيْعٍ وَكَمْ جَاوَزْتَ أَمَلَسَ مُقَشَّعَرًّا

اِذَا جَاوَزْتَهَا اسْتَقْبَلَتْ أُخْرَى وَأَقْوَدَ مُشْمَخِرَ الْبَنِيْقِ وَعَرَّا
„O Ahjidse! Utinam nossem, quacnam terra te proiecerit, posteaquam diu absens fuisti. Non autem vester reditus sperabatur, et domo tuae locum non novimus. Et separatio corpus meum iam emaciaverat, et vita, postquam pura fuerat, turbulenta facta est, Quot autem tu, o Ahjidse! tolerasti graves calamitates et quot deserta sterilia peragrasti! Quum autem tu unum superavisses, ad alteram te convertebas et ad montem alto vertice praeditum, difficilem“.

Metrum Wafir est. p. 204.

Ahjidsus autem hisce versibus sequentibus respondit :

أَجْنَدُلُ كَمْ قَطَعْتُ إِلَيْكَ أَرْضًا يَمُوتُ بِهَا أَبُو الْأَشْبَالِ دَعْرًا
قَطَعْتُ وَلَامِعَاتُ الْآلِ تَجْرِي وَقَدْ أَوْتَسَرْتُ فِي أُمُومَاتِ كُدْرًا
وَطَامِسَةُ أَلْتَمُونِ دَعَرْتُ فِيهَا خَوَاصِبُ ذَاتِ أَرَالٍ وَغُبْرًا
وَإِنْ جَاوَزْتَ مَقْفَرَةً رَمَتْ بِي إِلَى أُخْرَى كَيْتَلَكْ عَلَمَرَجَرًا

فَلَمَّا لَاحَ لِي سَغَبٌ وَلُوحٌ وَقَدْ مَتَعَ النَّهَارُ لَقِيتُ عَمْرًا
فَقُلْتُ فَهَاتِ زُبْدًا أَوْ سَنَامًا فَقَالَ كِلَاهُمَا وَيَزَانُ تَمْرًا
فَقَدَّمَ لِلْقَرَى شِطْبًا وَزُبْدًا وَظَلْتُ لَدَيْهِ عَشْرًا ثُمَّ عَشْرًا

„O Djandale! quoties ad te tendens terram peragravi, in qua leo ob terrorem moritur; peragravi dum rutilans vapor fluebat et iam in desertis onagros crassos iaculatus sum, nec non dissitas terras altas, in quibus terrefeci cruribus rubescentibus praeditos struthiocamelos et lupos. Si desertum pergrabam, ad alterum (desertum) me duxit, ut illud in quo dicebatur: هلم جرا. Et quum famesisque die vesperascente me invaderet, Ahmrui occurri. Tum dixi: Adfer cremorem aut cameli gibbum! Ille autem dixit: Utrumque et dactylos addam. Et adtulit ad me excipiendum segmenta gibbi longa et decem et tum decem (dies) apud eum permansi.“

Metrum Wafir est. p. 204.

١٢٧ الهوى من النوى

127. Amor ex absentia oritur.

Homo despiciere solet eum, quem quovis die videt, fastidio videndi captus. Quapropter dicitur: اغترب تتجدد „Peregrineris et novus fies!“ et رب ثاو يمل منه ثواء „Subsistens saepe fastidium producit commemoratione.“

١٢٨ الهيدان والريدان

128. Pavidus et fortis.

De viro dicitur, qui modo procedit modo recedit, ut pavidus et fortis significetur. Dixit Abu-Ahmrui: فلان يعطى „Quidam dona dat ei, quem noscit et ei, quem non noscit.“

۱۲۹ هُوَ حَمِيرٌ لِّلْحَاجَّاتِ

129. Is asinus parvus necessitatum est.

Is in servitium adhibetur. De vili et despecto dicitur.

۱۳۰ هَيَّجَ عَلَى غَيٍّ وَذَرَّ

130. Concitavit ad errorem et se avertit.

Meidanius hoc scholion habet: يضرب للمتسرع الى الشر: اى هيج بينهم حتى اذا التخمت الحرب كف عن المعونة „De viro adhibetur, qui ad malum festinat. I.e. Concitavit inter eos (bellum) ita ut, si accensum esset, auxilium non ferret.“ Samachscharius sequentia verba explicandi gratia adtulit: „Excitavit gentem, اى ابعث القوم على الشر وانتبه جانبا ad malum et ad latus recessit.“

۱۳۱ هَلَا بِصَدْرٍ عَيْنِكَ تَنْظُرُ

131. Nonne anteriore oculi tui parte cernis?

De eo dicitur, qui a latere homines adspicit.

۱۳۲ هَلْ مِنْ مُغْرَبَةٍ خَبِرَ

132. Num nuntius ex peregrina terra?

Legitur quoque: „هل من جايبة خبر, Num nuntius, qui terram peragravit?“ In Djeuharii opere legitur: هل جاءكم „Num ad vos venit nuntius, qui terras peragravit?“ De nuntiorum investigatione adhibetur.

۱۳۳ هَلْ يَخْفَى عَلَى النَّاسِ الْقَمَرُ

133. Num luna homines latet?

De re manifesta, omnibus nota dicitur. Dixit poeta Dsu'l-Romnah:

وَقَدْ بَهَرَتْ فَمَا تَخْفَى عَلَى أَحَدٍ إِلَّا عَلَى أَحَدٍ لَا يَعْرِفُ الْقَمَرَ

„Iam vicisti, tum nemini occultus es nisi ei, qui lunam non noscit.“ Metrum Basith est. p. 190.

١٣٤ هَلْ يَنْهَضُ الْبَارِي بِغَيْرِ جَنَاحٍ

134. Num accipiter sine alis in aerem se extollit?

Proverbium adhibent, ut homines ad mutuum auxilium praestandum et consensum incitentur.

١٣٥ هَوْنٌ عَلَيْكَ وَلَا تَوَلَّعَ بِاشْفَاقٍ

135. Leve tibi sit et ne amoris deditus sis!

Metrum Basith est. p. 190. Monet nos proverbium, ne magna ob res mundanas tristitiâ adficiamur, quum mundum relicturi simus. Posterius autem versus hemistichium est: «فانما مالنا للوارث الباقي» Nam opes nostrae haerediturunt.

١٣٦ هُمُ السَّهْلُ السُّفْلَى

136. Illi podex inferior sunt.

Homines vilissimos esse, ex quibus commodum non capiatur, proverbium significat. Dixit poeta:

شَأْنُكَ قُعَيْنٌ غُثْيَا وَسَمِينَهَا وَأَنْتَ السَّهْلُ السُّفْلَى إِذَا دُعِيْتَ نَصْرُ

„Te praecessit gens Koaihu¹⁾, eius macri et pingues et tu es podex inferior, quando gens Nazr vocatur.“

Metrum Thawil est p. 161.

١٣٧ هَلْ يَجْهَلُ فَلَانَا إِلَّا مَنْ يَجْهَلُ الْقَمَرَ

1) Gens Koaihu pars gentis Bauu - Asad est

137. Num ignotus est quidam nisi ei, cui luna ignota est.

Idem sensus hemistichio sequenti est: وقد بهرت فما
Omnes splendore tuo vicisti, et neminem
lates“. conf. prov. 133.

١٣٨ اللَّهُمَّ مَا دَعَوْتُهُ أَجَابَ

138. Sollicitudo, quotiescunque eam vocas, tibi respondet.

Proverbium, quod ad metrum Redjes aut Sarih referri potest (conf. p. 230, 246.), nos hortatur, ut laetitiae occasionem arripiamus.

١٣٩ هَنِيئًا لَكَ النَّاجَةِ

139. Proficiat tibi augens?

Hisce verbis Arabes ante Mohammedis tempus ei congratulari solebant, cui filia nata erat. Vox الناجية voce المعظمة in scholiis explicata est. Sic autem filia isto tempore cognominabatur, quod dote accepta opes patris augebantur. conf. Djeuh. نعيم

١٤٠ هَامَةً الْيَوْمَ أَوْ غَدَ

140. Bubo huiusce diei aut crastini.

Id est: «هو مايت اليوم أو غد» Is mortuus huiusce diei aut crastini est. Sic scholion. Verba autem ista Schotairus ben-Chaled ben Nofail Dhiraro ben-Ahmru Dhabitae dixit, qui eum captivum fecerat. Dhirarus enim dixerat: E tribus rebus unam tibi eligere potes. Quum igitur alter, ut illas proponeret, postulasset, Dhirarus dixit: Reddas mihi filium meum Alhozainum, quem tuus filius Ah-tabahus occidit. Quum se mortuos resuscitare non posse dixisset, postulavit, ut ipsi filium suum traderet occidendum

et quum verbis sequentibus لا ترضى بنو عامر ان يدفعوا «Non gratum erit genti Banu-Ahmir, tradere equitem fortem pro sene lusco. Bubo huiusce diei aut crastini», respondisset, te occidam, dixit et filio suo, ut eum occideret imperavit. Clamavit autem Schotairus وَيَا لَ عَامِرٍ اَصْبِرْ وَبُضْبِي, O gens Ahmir! Num victus occidor et per Dhabbitam? Conf. XIV, 82. In Samach-scharii codice legitur هَذِهِ هَامَةُ.

١٤١ قَبْلَتَهُ اُمُّ

141. Amittat eum mater!

Verbis hisce male precantur homini. conf. Kam. Dj.

١٤٢ اِهْتَبِلْ هَبْلَكَ

142. Rem tuam age!

De eo dicitur, qui adversario suo adversatur. Abu-Saidus, verba haec nonnisi ab irato adhiberi dixit. conf. Kam.

١٤٣ هُوَ عَلَى خَلِّ خَيْدَبَةٍ

143. Is in semita viae suae manifestae est.

Vocabulum خَيْدَب in scholiis verbis: الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ „via manifesta“ explicatur; at in lexicis voci خَيْدَبَة consilii, quod vir primum cepit, significatio tribuitur; nec vero dubito, quin haec in proverbio admittenda sit, adhibetur enim de eo, qui rem, quam aggressus est, non deserit. Dicitur quoque: اقْبَلْ عَلَى خَيْدَبَتِكَ conf. Djeuh. s. v. خَدَب

١٤٤ هَلْ تَرَى الْبَرْقَ فِي شَانِيكَ

144. Num vides montem Albark in ore osoris tui?

Sic scholion habet: البرق جبل قالوا هو مثل قولك حجر
 Vocabulum البرق nomen montis est. Dicunt,
 hunc loquendi modum similem esse illi: Lapis in ore
 osoris tui!

١٤٥ هَلَكُوا وَصَارُوا حَتًّا بَنَّا

145. Periere et facti sunt aridum et evanescens?

Id est: Omnino perierunt sicut folia arida, quae de-
 ciderunt, evanescunt.

١٤٦ هُوَ كُزْيَادَةُ الظِّلِيمِ

146. Is similis est augmento in struthiocamelo mare.

Res, quae plantae pedis struthionis adnascitur, digito
 similis neque nocet neque utilis est, quapropter prover-
 bium virum aliis neque utilem neque nocentem designat.

١٤٧ هُوَ أَبُوهُ عَلَى ظَهْرِ الْأَنَاءِ

147. Is eius pater est super dorso vasis.

Talis eorum similitudo est, ut omnibus adpareat, quem-
 admodum res super vase omnibus conspicitur. Sunt autem, qui
 proverbium modo, quo in sequente legitur, enuncient.

١٤٨ هُوَ أَبُوهُ عَلَى ظَهْرِ الثَّمَةِ

138. Is eius pater est super dorso manipuli her-
 barum aridarum.

Vocabulum الثمة duplici modo vocali Dhamma aut
 Fatha enunciat. Ista herba Tsomam appellata signifi-
 catur, quam aridam e terra evulsam utribus supponunt.
 Proverbii igitur sensus talis est: Eius cum illo similitudo
 tanta est, ut omnibus adpareat, quemadmodum uter herbis
 aridis impositus ab omnibus conspicitur, conf. prov. 35.

Forma comparativi.

١٢٩ أَهَوْنُ مَرَزِيَّةٍ لِسَانٌ مُمِخٌ

149. Levissimum detrimentum est lingua medullosa.

Quod verbis tantum, non opibus homini auxilium praestatur, id parvi momenti est, ut eo facile carere possit. Verba autem pulchra in proverbio lingua medullosa appellantur, quippe quae homini inutilia sunt, opibus enim potius auxilium ferendum est. In Scharaf-Aldini nec non in Samachscharii opere proverbium sic legitur: أَهَوْنُ ما عملت لسان مُمِخٌ „Levissimum, quod operi adhibes, lingua medullosa est“. Sensum vero proverbii poeta versu sequente expressit:

وَأَيْسَرُ مَا يَحْبُوبُهُ الْمَرْءُ خَلَهُ مِنَ الْعَمَلِ الْمَوْجُودِ أَنْ يَتَكَلَّمَ

„Levissimum, quod vir amico suo dono dat ex opibus antiquis, est id, quod loquitur“. Metrum Thawil est p. 161

١٥٠ أَهَوْنُ هَالِكٍ عَجُوزٌ فِي عَامٍ سَنَةٍ

150. Levissimus periens est vetula anno sterili.

Parum curamus, quod vetula anno sterili perit. De re dicitur, quae perdita nos non affligit. In Scharaf-Aldini nec non Samachscharii opere vox عام in proverbio omitta est. Legitur quoque في سَبِّهِ „in delirio senili“. Dixit poeta:

وَأَهْوَنُ مَفْقُودٍ إِذَا أَلَمَتْ نَابِدٌ عَلَى أَلَمٍ مِنْ أَصْحَابِهِ مَنْ تَقْنَعَا
 „Levissime desideratus, quando mors ei supervenit, viro
 e sociis suis calantica iuduta (mulier) est“.

Metrum Thawil est. p. 161.

١٥١ أَهْوَنُ مَظْلُومٍ عَجُوزٌ مَعْقُومَةٌ

151. Levissimus iniuriâ laesorum est vetula sterilis.

Id est: Cuius vindicta minime timenda est. De eo
 dicitur, quem, quum inapotens sit, parum curamus.

١٥٢ أَهْوَنُ مِنْ عَفْطَةٍ عَنَرٍ بِأَكْحَرَةٍ

152. Levior, quam crepitus ventris caprae in re-
 gione petrosa.

١٥٣ أَهْوَنُ مَظْلُومٍ سِقَاءٌ مُرُوبٌ

153. Levissimus iniuriâ adfflictorum est uter nondum
 agitatus, dum in eo lac coagulatum est.

Vocabulum مَظْلُومٍ proprie est iniuria adfflictus, tum
 lac designat, quod potatur, antequam prorsus crascescit.
 Haec autem duplex significatio proverbio inest. De eo di-
 citur, qui noxam, qua adffligitur, patienter fert.

١٥٤ أَهْوَنُ السَّقْيِ التَّشْرِيعِ

154. Facillima potatio est, quum ad flumen ipsum
 adducitur pecus.

De eo dicitur, qui in re tractanda summam diligentiam
 non adhibet, sed leviter agit. Narrant, familiam viri oc-
 cisi, quam suspicio socios cum occidis, prehendisset, rem
 ad Schoraihum detulisse, ut in rem inquireret, et quum

Schoraihus, ut de caede facta argumenta proferret, postulasset, ad Ahlium eam ivisse. Ahlium hunc verum dixisse:

أَوَرَدَنَا سَعْدٌ وَسَعْدٌ مُشْتَمِلٌ يَا سَعْدُ لَا تُزَوِّى عَلَى هَذَا الْإِبِلِ

„Sahdus eos aquam adduxit et Sahdus omnes simul adducit. O Sahde! Hoc modo cameli sitim non explent.“

Metrum Redjes est. p. 231. Conf. C. XXVI, 23.

Tum dixit: «أعون السقى التشريع» Facillima potatio est, quum ad flumen ipsum pecus adducitur“. Tum eos (socios) quum separatim interrogasset, discrepantia protulerunt et se cum occidisse confessi sunt“.

١٥٥ أهون من قعيس على عمته

155. Levior (contemtibilior), quam Koaihsus amittae suae.

Narrant, Koaihsu Cufensem in domum amittae suae venisse. Quae domus quum angusta esset, illa, pluvia et frigore incidente, canem suum intromisit et Koaihsu inde exire iussit. Viro autem haec causa mortis fuit. Alscharkijjus Alkathamijjus rem aliter retulit. Koaihsus ben-Mokahis ben-Ahmru ad gentem Banu-Tamim pertinens patre mortuo ab amita mercatori in pignus pro tritici quantitate haud magna traditus, quum pretium tritici non solveretur, in servitutem redactus est.

١٥٦ أهون من نغلة

156. Contemtibilior, quam corrupta (pellis).

Vocabulum نغل corruptionem designat, quae in pecorum pelles incidit. Proverbii loco Arabes dicere solent: قالت: النغلة لا اكون وحدى. Dixit corrupta (pellis): Non ero sola“. Ovi enim adhuc vivae lana evellitur. Quod si vero pellis a coriario nondum instructa concinnatur, ceterae pelles

circa eam corrumpuntur. Quapropter proverbii sensus est: Quae in viro conspicitur prava indoles, sola non est, sed aliae cum illa cohaerentes reperiri possunt.

١٥٧ أَهْوَنُ مِنْ دِحْنِدِحْ

157. Levior (contemtibilior) quam Dihindih.

Vocabulum دِحْنِدِحْ Dihindih aliis nullam rem designat, aliis ludi puerilis nomen est, quo vocem istam دِحْنِدِحْ enunciant. Qui autem in enunciando erraverit, ei uno pede subsistendum et septem vicibus subsultim incedendum est.

١٥٨ أَهْوَنُ مِنْ ضَرْطَةِ الْعَنْزِ

158: Contemtior, quam caprae crepitus ventris.

Proverbium desumptum esse dicitur e poetae Ahmruben-Hormus appellati versu:

لَسَيَّانٍ عِنْدِي قَتْلُ الزُّبَيْرِ وَضَرْطَةُ عَنَزٍ بِذِي الْجَحْفَةِ

„Aequales sunt apud me caedes Alsobairi et crepitus ventris a capra in loco pasturae idoneo emissa“.

Metrum Motakarib est. p. 281.

١٤٩ أَهْوَنُ مِنْ ثَمِيلَةٍ وَمِنْ طَلِيَةٍ وَمِنْ رَبْدَةٍ

159. Contemtior, quam pannus parvus, quo picem liquidam camelis scabiosis illinunt.

Sunt tria proverbia, vocabula enim ثَمِيلَةٍ, طَلِيَةٍ, رَبْدَةٍ eandem rem significant. In Scharaf-Aldini nec non Samachscharii libro ثَمِلَةٌ legitur.

١٦٠ أَهْوَنُ مِنْ مَعْبَاةٍ

160. Contemtior, quam pannus quo femina menstruum sanguinem excipit.

١٦١ أَهْوَنُ مِنْ لَقْعَةٍ يَبْعُرُ

161. Contemptior, quam iactus, qui fit stercoris globo.

Verbum لقع etiam de maligni adspectu, quo quis occiditur, adhibetur. Ut hanc significationem probaret, Meidanus haec attulit : حكى ان هشام بن عبد الملك ورد المدينة حاجا فدخل عليه سالم بن عبد الله بن عمر فقال له كم تعد يا سالم فقال ثلاثا وستين قل تائله ما رايت في ذوى اسنانك احسن كدنة منك فما طعامك قل للخبز والزيت قال افلا تاجمه قل اذا اجمته تركته حتى انتهيه فانصرف سالم الى منزله وحمير فجعل يقول لقعي الاحول بعينه حتى مات واجتاز Narrant, ad Hishamum ben-Ahbd-Almalic, quum in itinere sacro Medinam intrasset, venisse Salimum ben-Ahbd-Allah ben-Ohmar. Hunc quum interrogasset Hishamus, quot annos vixisset et quum alter se sexaginta tres annos habere, respondisset, Hishamum dixisse: Non vidi pulchriorem te carne, et quaenam res tibi nutrimento sunt? Alterum respondisse: Pane et oleo se vivere. Hishamum interrogasse: Nonne hae res fastidium creant? et alterum dixisse: Quod si earum rerum fastidium me movet, eas relinquo, donec desiderium earum rediit. Salimum autem domum reversum et feбри correptum dixisse: Strabus ille oculo suo me laesit. Quum autem mortem obiisset, Hishamum pede incedentem fumus eius secutum esse et preces solitas fecisse.

١٦٢ أَهْوَنُ مِنْ تَبَالَةٍ عَلَى الْحَجَّاجِ

162. Contemptior, quam oppidulum Tabalah Al-hadjdjadjo.

Tabalah nomen oppiduli est in regione Arabiae felicitis siti. Proverbium incolis regionis Thajef proprium fuisse

dicetur. Narravit Abu-l'Iekthsanus, oppiduli istius Al-hadjdjadji primam fuisse praefecturam. Ad quod oppidum quum proficiscens viae ducem interrogasset, ubi situm esset, et hic pone collem id situm esse, respondisset, Al-hadjdjadjus, se oppidi praefecturam, quod collis abscondere possit, contemnere dicens qua venerat via rediit. Ab isto inde tempore proverbium illud usu tritum erat. conf. Vit. Timur. T. I p. 582 ed Mang.

١٦٣ أَهْوَنُ مِنَ النَّبَاحِ عَلَى السَّحَابِ

163. Contemptior, quam latratus canis nubi.

Canes apud scenitas viventes, quum semper sub coelo commorantes ex pluvia, quam nubes adferunt, molestiam percipiant, quoties coelo nubem conspiciant, latrare dicuntur. Simile huic alterum proverbium est: لا يضر السحاب Non nocet nubi latratus canum et non petrae vitri ruptura¹. Dixit poeta:

وَمَا لِي لَا أَغْزُو وَلِلدَّهْرِ كَرَّةٌ وَقَدْ نَبَحْتَ تَحْتَ السَّمَاءِ كِلَابُهَا

»Quamnam ob causam incursionem non facio et temporis est reditus et iam sub coelo eius canes latrarunt«.

Sic quoque canes lunam orientem adlatrare dicuntur in hoc versu:

يَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِیْ أَنْتَ مَعَ زُفْرِ كَالْكَلْبِ يَنْبَحُ مِنْ بَعْدِ عَلَى الْقَمَرِ

»O Djabire ben-Abdijj tu cum agmine cani similis es, qui e longinquo lunam adlatrat«.

١٦٤ أَهْلَكَ مِنْ تَرَهَاتِ الْبَسَابِيسِ

1) In Scharaf-Aldini opere تنقلل „commotio“ legitur.

164. Magis perdens, quam viae parvae in desertis vastis.

Proverbium genti Tamim proprium esse dicitur; gens enim illa formae primae هلك significationem perdendi, quae est quartae اهلك propria, tribuit. In vastis desertis si quis viis parvis incedit, facile fieri potest, ut a via recta aberret.

١٦٥ أَهْدَى مِنْ دُعَيْمِصِ الرَّمْلِ

165. Melius ducens, quam Doailmizus arenarum.

Dicunt Doailmizum virum fuisse viarum maxime gnarum cumque unicum fuisse, qui in regionem Wabar a daemonibus cultam pervenerit. Alii cum servum nigrum fuisse dicunt. Inde reversum in nundinis versum cum recitasse sequentem:

فَمَنْ يَعْطَى نَسْعًا وَتَسْعِيَيْنَ بَكْرَةً هِجَابًا وَأَدْمًا أَهْدَى لَوَبَارِ

»Si quis mihi dederit nonaginta novem iuvenças camelas nobiles et fuscas, eum ad locum Wabar¹⁾ ducam«.

Metrum Thawil est. p. 161.

Vir ad gentem Mahrah مَهْرَةَ pertinens postulata obtulit et iter cum eo ingressus, quum daemones viae ducem in errorem induxissent, periit. conf. Kam. et Djeuh.

١٦٦ أَهْنَأُ مِنْ كَنْزِ النَّطَفِ

166. Grator, quam thesaurus Alnathfi.

Conf. C. XXIII, 71.

١٦٧ أَهْوَنُ مِنْ تَبْنَةٍ عَلَى لِبْنَةٍ

1) Wabar est nomen deserti inter regionem Iemen, Ohman, Bahrain et Iemamah siti.

176. Levior (contemptior), quam straminis particula super latere sole cocto.

١٢٧ أَهْوَنُ مِنْ ذُبَابٍ وَمِنْ صُدَّابَةٍ وَمِنْ حَنْدَجٍ
وَمِنْ الشَّعْرِ السَّاقِطِ وَمِنْ قُرَاضَةِ الْجَلَمِ وَمِنْ حَتَالَةٍ
الْقَرْظِ وَمِنْ ضَرْطَةِ الْجَمَلِ وَمِنْ ذَنْبِ الْحِمَارِ
عَلَى الْبَيْطَارِ

168. Contemptior, quam musca; quam lens (dis); quam pediculus; quam crinis deciduus; quam particula decidua lanae tonsae; quam dispersa folia arboris Salam appellatae¹⁾; quam cameli crepitus ventris; et quam cauda asini veterinario.

١٦٩ أَهْوَلُ مِنَ السَّيْلِ وَمِنْ الْحَرِيفِ

169. Magis terrens, quam aquarum fluctus irruentes; et quam flammae incendii.

Unicus codex Berol., quocum Scharaf-Aldinus consentit, rectum habet, nam in codice meo et Lugdun. اهون legitur.

١٧٠ أَهْرَمُ مِنْ لُبَدٍ وَمِنْ قَشْعَمٍ

170. Aetate magis decrepitus, quam vultur Lokmani Lobad appellatus; quam vultur annosus.

2) Folia sunt, quibus coria concinnantur.

١٧١ أَهْدَىٰ مِّنَ الْبَيْدِ إِلَى الْفَلَمِ وَمِنَ النَّجْمِ
وَمِنَ قَطَاةٍ وَمِنَ حَمَامَةٍ وَمِنَ جَمَلٍ

171. Melius ducens, quam manus ad os; quam stellae; quam avis Katha appellata; quam columba; quam camelus.

Conf. C. VI, 189.

Proverbia recentiora.

١٧٢ هَلَّا التَّقَدُّمُ وَالْقُلُوبُ صِحَاحٌ

172. Quid non praecedere, dum animi integri sunt?

١٧٣ هَدُّ الْأَرْكَانِ فَقَدْ الْأَخْوَانِ

173. Quum columnae diruuntur, fratres desiderantur.

In codice Berol. B. legitur هدم الأركان.

١٧٤ هَذَى مِّنْ لَّحَى

174. Deliravit, qui disputavit.

١٧٥ هَان عَلَى النَّظَارَةِ مَا يَمُرُّ بِظَهْرِ الْمَجْلُودِ

175. Observantibus lene videtur id, quo dorsum flagellati adficitur.

Conf. C. XXVII, 61 et Harir p. ٥٥٩.

١٧٦ هَذِهِ الطَّافَةُ مِنْ هَذِهِ الْبَاقَةِ

176. Hic fragrantium herbarum fasciculus ex hoc florum fasciculo.

١٧٧ هَذَا الْمَيِّتُ لَا يُسَاوِي الْبُكَاءَ

177. Hic mortuus ploratum non valet.

Conf. Burekhardt. p. 201. In codice Berol. B. legitur

ما يسوى

١٧٨ هَهُنَا تُسَكَّبُ الْعَبْرَاتُ

178. Hic lacrymae effunduntur.

In codice Berol. B. هنا legitur.

١٧٩ هُوَ أَضْرَطُّ النَّاسِ فِي دَارٍ فَارِغَةٍ

179. Is omnium hominum maxime pediens est in domo vacua.

١٨٠ تَهَبَّتْ رِيحُهُ

180. Ventus eius flat.

Id est: Res eius floridæ sunt.

١٨١ هُوَ أَحَدَى الْآيَاتِ

181. Is unum signorum est.

In eum dicitur, qui opprobrio adfectus est.

١٨٢ هُوَ مِنْ كُلِّ زَقٍّ رُقْعَةٍ وَمِنْ كُلِّ قِدْرِ مِغْرَفَةٍ
وَمِنْ كُلِّ كِتَابٍ صَدِيٍّ

182. Is ex omni utre pars est, qua reparatur, et
ex omni olla haustum, et ex omni schola
puer.

١٨٣ هَذَا حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّ الْمَيِّتَ يَضْرُطُّ

183. Hoc, donec scis, mortuum edere crepitum
ventris.

١٨٤ هُوَ لِي كَالطَّبِيبِ لَا كَالْمُغَنِّيِّ

184. Is mihi ut medicus est, non ut cantor.

١٨٥ هُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

185. Is e numero gentis Paradisi est.

De simplicibus dicitur, nam Mohammedis traditione
ad nos delata verba sunt: «*أكثر أهل الجنة أبلة*» *Maior pars*
incolarum Paradisi simplices (in rebus mundanis) sunt.

١٨٦ هُوَ عَلَيْنَا بِجَرَعَةِ التَّكَلِّيِّ

186. Is contra nos est sorbitio orbae.

In iratum dicitur.

١٨٧ هُمُّهُ لَا يُجَاوِزُ طَرَفِي رِدَائِيهِ

187. Cura eius duas pallei, quo vestitus est, extremitates non transit.

١٨٨ هَذَا نَبَأٌ قَدْ تَغَنَّتْ عَلَيْهِ الْأَمْسَاءُ لِلْحَوَاطِبِ

188. Hic est nuntius, quem ancillae ligna colligentes cantu iam divulgaverunt.

De re omnibus nota, nisi fallor, dicitur.

١٨٩ هَذَا وَرَبِّ الْكَعْبَةِ آخِرُ مَا فِي الْجَعْبَةِ

189. Hoc, per dominum templi sacri! ultimum eius est, quod in pharetra erat.

١٩٠ هَلَكَ مَنْ أَتْبَعَ هَوَاهُ

190. Qui cupiditates suas sequitur, perit.

١٩١ الْهَوَىٰ إِلَهٌ مَّعْبُودٌ

191. Cupiditas est Deus cultus.

١٩٢ هُوَ الدَّهْرُ وَعِلَاجُهُ الصَّبْرُ

192. Is tempus est et medicina contra cum adhibenda patientia est.

١٩٣ هُوَ أَنْسُ خِدْمَتِهِ وَبَلَالُ دَعْوَتِهِ وَعُكَاشَتُهُ
مَوْلَانَهُ

193. Is Anasus servitii eius est, et Belalus avocationis eius, et Ohcaschahus mutuae consuetudinis eius est.

Anasus ben-Malic minister Mohammedis erat. Belalus celeberrimus ille tempore Mohammedis ad preces convocans vir, Ohcaschahus ben-Tsaur et Ohcaschahus ben-Mihzan

et Olcaschah Alghanawi e numero sociorum Mohammedis
crant. In codice Berol additur : وحسان مدحته وأبو هريرة مجلسه
»Et Hassanus rei laudabilis eius et Abu-Horairahus conses-
sus eius. Omnia autem ista mihi significare videntur: Is
apud eum in magno honore est.

١٩٤ اَعْلَمَكَ سُنُورَ الشَّكِّ بِالسُّوَالِ

194. Lacera interrogando vela dubii!

Conf. Burckhard. p. 206.

١٩٥ هَلْ يَخْفَى عَلَى النَّاسِ النَّهَارُ

195. Num dies homines latet?

Caput XXVIII.

L i t t e r a J a .

ا يَّا بَعْضِي دَعْ بَعْضًا

1. O pars mei! sine partem alteram!

Ebn-Alcalbius proverbii huiusce auctorem Sorarahum ben-Ohdos Tamimitam, cuius filia Sowaido ben-Rabiah nupta esset, fuisse tradidit. Sowaidus quum Abmrui ben-Hind regis fratrem parvum occidisset, fugâ vindictae se eripuit. Misit igitur rex ad Sorarahum, ut cum filiis illius, qui novem essent, ad ipsum veniret. Non poterat non mandato obsequium praestare. Quos igitur occidi rex insisit. Pueri autem illud mandatum audientes avo se adhaeserunt. Avus ista verba pronuntiavit, quae in proverbii consuetudinem venerunt, et mutuam cognatorum propensionem designant. Filios autem ex filia natos partem sui appellat, se ipsum partem alteram. Verborum sensus est: Sinite me, qui opem ferre non possim eidem quam vos periculo expositus.

٢ يَا عَاقِدُ اُنْكَرْ حَلًا

2. O ligans! memor sis solvendi.

Legitur quoque يا حامل «o portans». Ne onus cameli dorso impositum firminus liges cavens noxam in solvendo. In codice B. est lectio يا راحل «O iter faciens!». Quod si hic legendi modus admittitur, voci حل diver-
tendi significatio tribuenda est. Monet autem proverbium, ut in agendo finis rationem habeamus. Modum, quo cli-
tellae in camelis ligantur, proverbii verba spectant.

٣ يَا طَبِيبُ طِبِّ لِنَفْسِكَ

3 O medice! te ipsum cura!

Simile proverbium est: ان كنت ذا طب فطب لعينك «Si tibi medicinae scientia est, oculus tuum cura!». In eum dicitur, qui rei scientiam, qua non pollet, sibi arrogat. Meidanius autem dicit, طب لنفسك linguae regulis aptum esse, si verbo طب verba علاج tractandi, curandi significatio tribuatur. Praepositionem ل additam esse, quia accusativus داءها omissus sit I. e. cura animae tuae morbum. Alter autem verborum intelligendorum modus hic est: اعلم هذا النوع من العلم لنفسك ان كنت ذا علم وعقل «Haec scientiae specie in tuum usum gaudeas, si scientia ingenioque polles».

٤ يَا مَاءُ لَوْ بِغَيْرِكَ غَصَصْتُ

4. O aqua! si per aliam rem, quam per te suffo-
catus fuisset!

De eo dicitur, quem res, a quo auxilium expectave-
rat, multum adflixit. In Samachscharii opere proverbium
sic legitur : يا ماء غصصت بغيرك اجزت بك «O aqua! quod

si per aliam rem quam per te suffocatus fuisset, per te id transmisisset.

٥ يَا عِبْرِي مُقْبِلَةً وَسَهْرِي مُدْبِوَةً

5. O plorans (femina), dum a facie advenis, et vigilans, dum a tergo venis!

Dixit Abu-Ohbaidus, feminarum proverbium esse, sed Abu-Ohbaidahus id retulit. De re dicitur, quae ab una et altera parte ingrata est.

٦ يَا ضُلٌّ مَا تَجْرِي بِهِ الْعَصَا

6. Oh gens! Oh interitum, quem currens equus Alahza adfert!

Verba haec Ahmrus ben - Alahdijj dixit videns equum Djadsimahi Alahza appellatum et in eo Kazirum vehementem. Post vocem يا vocabulum قوم gens omissum est; ضل autem admirationis significationem habet, ut sit pro يا قوم ما اضل »O gens! quam magna est mors! Interitum Djadsimahi designat. Proverbium de malo, quod timetur, adhibent. Conf. Kam. v. ضل

٧ يَا لِلْأَفْيَكَةِ

7. O magnum mendacium!

Similis loquendi modus est in verbis يا للمبهيتة et يا للعصيبة, quae eundem sensum praebent. Quodsi mendacium profertur, verbis hisce in admirando utuntur.

٨ يَا مُهْدِيْ أَمْثَالِ كُلِّ مَا أَهْدَيْتَ

8. O tu, qui opes offers, ede quod obtulisti!

I. e. Opes nonnisi in tuum usum erogas, ne igitur aliis beneficia tua exprobres! De avaro dicitur, qui in suum solummodo usum opes erogat.

٩ يَا جُنْدُبُ مَا يُصْرِكُ قَالَ أَصِرُّ مِنْ حَرِّ غَدٍ

9. O locusta ! quatenus causa est , cur strideas ?

Dixit : Strideo propter calorem crastini diei.

De eo dicitur, qui sibi rem timet, in quam postea non incidit. In codicibus verba: قَالَ أَصِرُّ مِنْ حَرِّ غَدٍ a proverbio, interpositis explicandi causa verbis اَيُّ مَا يَجْمَلُكَ عَلَى الصَّوْبِ, separata sunt, sed quoque a Pocockio ad proverbium referuntur.

١٠. يُهَيِّجُ لِي السَّقَامَ شَوْلَانُ الْبَرُوقِ فِي كُلِّ عَامٍ

10. Excitat mihi morbum, quod camela non gravida quovis anno caudam tollit.

Vocabulo بَرُوق camela non gravida significatur, quae caudam tollit, ut gravida habeatur. In re adhibetur, qua alius quidam, quam is, qui volebat, potitur.

١١. يَسَارُ الْكَوَاعِبِ

11. Jesarus puellarum sororantibus mammis praeditarum.

Jesar servi nigri nomen fuisse tradunt, qui camelos domini sui cum altero servo pastum duxerit. Quodam die domini filia ad camelos pascentes transiens lac accepit a servo isto et quum servus pedibus divaricatis incederet, illa risit. Servus ob risum puellae gaudio elatus alteri servo rem narravit. Monuit autem ille, ut ingenuorum filias caveret. Nihilominus tamen noctu illi filiae lac bibendum obtulit et quum illa, quatenus veniendi causa esset, interrogasset, respondit: Quod ei adrisisset veniendi causam esse. Quapropter puella irata, sed iram occultans, membrum virile ei amputavit et aures nasumque resecurit. Pro-

verbum autem in hominem adhibetur, qui modum ipsi tenendum transgressus noxam sibi infert. Alterum autem erat nomen, quo appellabatur يسار النساء «Jesarus mulierum». Poeta erat praeclarus (مغلق), qui filium poetam «Jomailum filium Jesari mulierum» appellatum habebat. Dixit poeta Farasdakus Djericum alloquens:

وَإِنِّي لَأَخْشَىٰ إِنَّ خَطْبَتَ إِيَّيْهِمْ عَلَيْكَ الَّذِي لَأَقَىٰ يَسَارَ الْكَوَاعِبِ

«Et ego tibi metuo, si ab iis uxorem in matrimonium petis, idem, quod Jesaro puellarum accidit». Metrum Thawil est. p. 161.

١٢ جَحْمَلُ شَنْ وَيُغْدَى لَكَبِيرُ

12. Imponit iumento Schannus et liberatur Locaisus.

In codice Lugdun. يحملك legitur; in caeteris nec non in opere Samachscharii يحمل. Schannus et Locaisus, Almofadhdhelo referente, Afzäi ben-Ahbd-Alkais filii erant. Qui quum essent in itinere cum matre Laila filia Korrani ben-Balijj, haec loco Dsa-Thowan, ubi quieverat, filium Schannum, libere dimisso Locaiso, advocavit, ut ei in iumento conscendendo auxilium praestaret. Fecit quidem; sed iratus. In elivo igitur montis matrem a iumento deiecit et ista, quae in proverbii consuetudinem venerunt, verba pronuntiavit. Mater mortem inde obiit. Dixit quoque: «Sume tibi matris tuae merdam, o Locaise!» Et haec quoque verba in proverbium venerunt. Alterum autem illud significare videtur, unum filium a matre alteri praeferri. Similem proverbii sensum poeta versu sequente expressit:

وَإِذَا تَكُونُ كَرِيهَةً أَدْعَىٰ لَهَا وَإِذَا جَمَّاسٌ لَّحِيسٌ يُدْعَىٰ جُنْدَبٌ

»Quando res ingrata est, ad eam ego vocor; sed quando
cibus Hais paratur, Djondobus vocatur«.

Metrum Camil est. p. 212.

١٣ يَا جَهِيْزَةَ

13. O Djahisa!

Chalilus dixit, Djahisam stultae feminae nomen fuisse,
quapropter ista verba omnem stultum designant. conf.
C. VI, 157.

١٤ يَا شَنْ اَنْخَنِى قَلِسْطَا

14. O Schanne! debilita gentem Kasith!

Proverbii verbis ad malum inferendum instigatur. Tempore,
quo inter gentem Rabiah ben-Nesar bellum gerebatur,
Schannus contra gentem Kasith missus erat. Proficiscenti
vir quidam ista verba dixit, eum cohortaturus, ut hostibus
magnam cladem inferret. At Schannus respondit: *بحار سوء*
»Reditus mali« i. e. Reditus ad pugnandum cum iis mihi
non placet. Et haec quoque verba in proverbii consue-
tudinem venientia significant, occupationem rei displicere.

١٥ يَا عَبْدَ مَنْ لَا عَبْدَ لَهُ

15. O serve eorum, quibus servus non est!

In adolescentem dicitur, qui cum aetate propectis de-
git et eis servitio est.

١٦ يَعْتَلُّ بِالْاَعْسَارِ وَكَانَ فِي الْيَسَارِ مَانِعًا

16. A paupertate praetextum petit, et in opulen-
tia denegabat.

In avarum dicitur, qui, quum dives nil dederit, iam a
paupertate recusandi praetextum petit.

يَدَاكَ أَوْكَتَا وَفُوكَ نَفَخَ ١٧

17. Manus tuae constrinxerunt et os tuum flavit.

Narrant, virum in insula maris consilium cepisse, utris inflati ope mare traiciendi. Qui quum medium maris nando attigisset, utre non firmiter constricto et vinculo soluto eum periisse. In summo autem vitae periculo virum in auxilium vocans istud responsum tulit. Verba autem significant, virum suâ culpâ perire.

١٨ أَلْيَدُ الْعَلْيَا خَيْرٌ مِنَ أَلْيَدِ السُّفْلَى

18. Manus superior melior est, quam manus inferior,

Manus superior manus dantis, manus inferior manus petentis est. Masano manus inferior manum avari significare dicitur. Haec sunt verba Mohammedis Arabum prophetae, quibus ad eleemosynas dandas incitavit.

١٩ يَعُودُ لِمَا أَبْنَىٰ فِيهِمْ حِثْلُ

19. Redit ad id, quod aedifico, tum id Hislus destruit.

De eo dicitur, qui res, quas alter instruxit, corrumpit. Hislus viri, qui proverbii verba protulerit, filius fuisse dicitur. De posteris pravis id adhiberi dixit Samachscharius.

٢٠ يَجْلِبُ بَنِيَّ وَأَشْدُّ عَلَىٰ يَدَيْهِ

20. Mulget filiulus meus et ego in manus eius impetum facio.

De eo dicitur, qui rem, quam ipse agit, alii tribuit. Verba haec mulier dixisse fertur, qui necessitate coacta mulgebat; sed quum res Arabum mulieribus dedecori du-

ceretur, filioli sui manus in usum adhibebat, ut filius ubera strinxisse videretur. Legitur autem loco verborum اشد على يديه sic اضب على يديه «quatuor digitis adhibitis super eius manibus mulgeo». Dixit poeta Farasdakus:

كَمْ عَمَّةٍ لَكَ يَا جَرِيرُ وَخَالَةٍ فَدَعَاهُ قَدْ حَلَبَتْ عَلَيَّ عِشَارِي
شَعَارَةً تَقْدُ الْفَصِيلَ بِرَجْلِيهَا فَطَّارَةً لِقَوَادِمِ الْأَبْكَارِ

»Quot amitae et materterae tuae, o Djerire! distortos pedes habentes pro me camelas meas generosas mulserunt, in mingendo pedem tollentes, vehementer pede percutientes camelos ablaetatos, pollice et indice mulgentes anteriores papillas camelarum iuvenearum«. Metrum Camil est. p. 212.

٢١ جَرِي بَلِيْقُ وَيَدْمُ

21. Currit Bolaikus et vituperatur.

Bolaikus equi nomen erat, qui cursu victoriam reportans vituperabatur. Benefacientem vituperari significat. conf. Kam. s. v. بَلَقْ

٢٢ يَخْبِطُ خَبْطَ عَشَوَاءَ

22. Pede terram percutit sicut caeca (camela).

De eo dicitur, qui a re recedit sic ut eius notitiam non habere videatur, et in eum quoque adhibetur, qui nil curans sine prudentia in re proruit. conf. Kam. et Djeuh.

٢٣ يَا اِبْلِي عُوْدِي اِلَى مَبْرَكِكِ

23. O cameli mei! redite ad locum quietis vestrum!

Legitur مَبْرَكِكِ et مَبَارَكِكِ. Viro haec verba dicuntur,

qui rem ipsi utilem relinquit, nec non ei, qui rem ipsi necessariam fugit. Vir camelis, qui locum quietis fugerent, quum unum camelum resectis nervis pedum posteriorum prostravisset, dixisse fertur: عودی فان هذا لك ما عشت
 »Redi, hoc enim tibi erit, quamdiu vivis«.

٢٣ يَوْمَ يَوْمٍ لَّخَفَضِ الْمَاجُورِ

24. Dies pro die utensilium proiectorum.

Proverbio, cui metrum Redjes (p. 230) est, is utitur, qui alius malis laetatur. Originem proverbii talem fuisse narrant: Vir patruī sui decrepiti utensilia huc illuc, ut nullus ordo esset, proicere solebat. Quod quum eidem decrepito fieret, ista verba pronuntiavit.

٢٥ يَا شَاةُ أَينَ تَذْهَبِينَ قَالَتْ أَجْرُ مَعَ الْمَاجُورِينَ

25. O ovis! quo abis? Dixit: Ego cum tondendis tondeor.

In stultum dicitur, qui cum aliis est, quorum neque agendi rationem neque agendi finem scit.

٢٦ يَشْجُ وَيَأْسُو

26. Frangit et sanat.

In eum dicitur, qui modo recte et prudenter, modo falso et stulte agit. Dixit poeta:

إِنِّي لَأَكْثَرُ مِمَّا سَمَّيْنِي عَجَبًا يَدٌ تَشْجُ وَأُخْرَى مِنْكَ تَأْسُوْنِي

»Ego magna eius admiratione adficio, quod mihi imposuisti. Una manus vulnerat et altera tua me sanat«.

Metrum Basith est. p. 190.

٢٧ يَرْبِضُ حَجْرَةً وَيَرْتَعِي وَسْطًا

27. Cubat in latere domus (atrio) et in medio pascitur.

Alter huius proverbii legendi modus hic est: ياكل خصرة «Edit viride, et cubat in latere domus (atrio)» De camelo aliove animali desumptum in virum dicitur, qui tibi, quamdiu secunda fortuna uteris, auxilium fert». In Haririi opere p. 520 sic legitur: يرفع وسطا ويربض حجرة. Proverbii autem sensum expressit poeta:

مَوَالِينَا إِذَا افْتَقَرُوا إِلَيْنَا وَإِنْ أَثَرُوا فَلَيْسَ لَنَا مَوَالِي

»Clientes nostri sunt, dum pauperes sunt, sed si divites sunt, nobis non sunt clientes«. Metrum Wafir est. p. 204. conf. doct. Bertheau libell. p. 9. text.

٢٨ يَذْهَبُ يَوْمَ الْغَيْمِ وَلَا يَشْعُرُ بِهِ

28. Dies nubium abit et non animadvertitur.

Dixit Abu-Ohbaidus, proverbium in eum adhiberi, qui incurius agendi occasionem, dum nesciat, praetermiserit.

٢٩ يَرْعُدُ وَيَبْرِقُ

29. Tonat et fulgurat.

Alter proverbii enunciandi modus est, quod quartae formae vocales, sensu verborum non mutato, adhibentur. Dixit poeta:

أَرْعُدْ وَابْرِقْ يَا يَزِيدُ فَمَا وَعِيدُكَ لِي بِصَائِرِ

»Tona et fulmina, a Jaside! sed minae tuae mihi non nocent.« Metrum Camil est. p. 214.

Virum minas iacere significat.

٣٠ يَأْتِيكَ كُلُّ غَدٍ بِمَا فِيهِ

30. Quodvis crastinum tempus tibi id quod in eo est, adfert.

Res a Deo decretas sive bonas sive malas quivis dies tibi adfert.

٣١ يَوْمَ النَّازِلِينَ بُنِيَتْ سُوْقُ ثَمَانِينَ

31. Die descendantium forum Tsamanin aedificatum est.

In Pocockii codice loco vocis سور forum legitur muri. Vocabulo النازلين descendantium Noachus cum suis, qui e navi descendebant, significatur. Erant octoginta (ثمانون) personae, quapropter vicus, quem, ut fama fert, in Mesopotamia non dissitum ab urbe Mosul extruxerant, Tsamanun (octoginta) nomen accepit. De eo dicitur, qui grandaevis temporum vicissitudines hominesque vidit.

٣٢ الْيَوْمُ ظَلَمَ

32. Dies iniustus est.

Id est: Loco non conveniente rem posuit. Proverbii verba in virum dicuntur, qui rem, quam antea peragere noluerat, iussus perficit i. e. Dies me coegit facere, quae antea facturus non eram. Althäus ben-Muzihb dixit, esse proverbialem loquendi modum: „اخبرك واليوم ظلم“ Nuntium tibi fero, nam hic dies iniustus est“ i. e. Debilis factus sum, postquam robustus fueram, ut hoc die faciam, quae ante hunc diem non feci. Alferräns autem hunc adduxit versum:

قُلْتُ لَهَا بَيْنِي فَقَالَتْ لَا جَرَمَ إِنَّ الْفِرَاقَ الْيَوْمَ وَالْيَوْمَ ظَلَمَ

„Ei dixi: Separa te! Tum illa dixit: Haud dubie, separatio hoc die crit, et dies hic iniustus est“.

Metrum Camil est. p. 212.

Alter autem proverbii legendi modus est: بلى واليوم „Sane, et dies iniustus est“. Verbis autem hisce ظلم

utitur vir, cui res imperatur. De proverbii auctore dissentiunt. Alii narrant, virum ad aquam praemisisse homines, qui aquam in lacum colligerent, eum autem, quum adveniens alios inveniret, qui suis camelis aquam praebarent, dixisse :

خَبِدْ سَبِيلَ الْوَرْدِ قَالِيَوْمَ ظَلَمَ

„Viam fac, ut ad aquam accedam, nam dies hodie iniustus est. Metrum Redjes est. p. 231.

Alii autem narrant, mulieribus e gente Hentselah iter facientibus, virum quendam ad gentem Banu Jarbuh, quae despecta erat, pertinentem Hadjibi ben-Serarah matrem, qui in pilento esset, adiisse postulantem, ut ipsi aquam daret. Eam dixisse : ظلم نَعْمَ فالْيَوْمَ ظلم „Faciam, nam dies iniustus est.“

٣٣ يُرِيكَ يَوْمَ بَرَأِيهِ

33. Ostendet tibi dies consilium suum.

Putavit Meidanius, voci الرأى in hocce proverbio significationem participii passivi (id quod conspicitur) tribui posse, quod interdum nomina actionis participiorum passivorum significationem admitterent. Praepositionis ب causam in eo autem videt, quod verbo يريك significatio verbi يظفرک insit i. e. Dies efficiet, ut potiaris eo, quod tibi in eo ostendit ex numero vicissitudinum rerum. Est autem, qui tali modo proverbium protulerit : يريك كل يوم رأيه „Ostendit tibi quivis dies consilium suum i. e. Quovis die tibi apparebit res, quam te videre decet. In Samachscharii opere sic legitur : يريك وهو يوم برأيه et sic explicatur : Quivis dies tibi ostendit راءك, quas tu in eo videre capis. Proverbium significat, dies res miras et peregrinas ostendere.

٣٤ يُوَلِّهِ الْأَدِيمَ وَلَا يَرُفَعْ

34 Rumpit corium et non reparat.

Hominem corrumpere res et non reparare significat.

٣٥ يَحْتُ وَهُوَ الْآخِرُ

35. Instigat et ipse est ultimus.

Hominem alios ad festinationem incitantem, dum ipse cunctabundus est, designat.

٣٦ يَا رَبِّمَا خَانَ الَّذِي صَبَحَ أُمُوتَهُنَّ

33. Oh! fidus monitor, cui fides habebatur, interdum decepit.

Ad metrum Redjes referri potest (p. 230.). Monet nos proverbium, ne in hominibus nimiam fiduciam ponamus.

٣٧ يَخْبِرُ عَنْ مَجْهُولِهِ مَرَاتَهُ

37. Conspectus eius indicat partem eius aliis incognitam.

Ad metrum Redjes referri potest. (p. 230.) Quaecumque sit animi eius conditio, ex externo habitu cognosci potest. Similis ratio est proverbio, quod Cap. I, 5. legitur.

٣٨ يَدْبُ لَدُ الضَّرَاءِ وَيَهْشَى لَدُ الْخَمْرِ

38. Repit ei in latebris sylvosus et incedit ei in locis ipsum tegentibus.

Duo sunt proverbia in Samachscharii opere diversis locis adnotata. In voce الضراء explicanda lexicographi non consentiunt. Alii voci significationem latebrarum sylvosarum in valle, alii loci depressi tribuunt. Vocabulum autem الْخَمْرُ locum significat, ubi incedens ob prostantem collem aut ripam fluvii exesam absconditus est.

De eo dicitur, qui socium decepit. Conf lexie. meum
s. ضراء.

٣٩ بِحَسَبِ الْمَطُورِ أَنَّ كُلَّ مَطَرٍ

39. Pluvia adfectus putat, omnes esse pluviam ma-
didos.

In divitem dicitur proverbium, qui omnes homines ead-
dem, qua ipse, opulentia frui putat.

٤٠ يَجْمَعُ سَبْرِينَ فِي خُزْزَةٍ

40. Colligit duo lora in una sutura.

Virum duas res necessarias uno modo colligere si-
gnificat.

٤١ يَلْقَمُ لُقْمًا وَيَغْدِي زَادَةً يَرْمِي بِأَمْثَالِ الْقَطَا
فَسَوَادَةً

41. Deglutit buccellas et nutrit commeatum su-
um, iacit cor suum buccellis similibus ma-
gnitudine avibus Katha.

Metrum Sarih est. p. 246. In eum dicitur, qui suis
opibus parcens, aliorum opibus nutritur.

٤٢ يَسِرُ حَسَوًا فِي ارْتِعَاءٍ

42. Clam bibit (lac), dum spumam bibere videtur.

De eo dicitur, qui, dum alii auxilium ferre videtur, suo
commodo inservit, ac si quis, cui lac adfertur, ut spumam
inde auferat, una cum spumâ lac bibit.

٤٣ يَمْنَعُ دَرْدَ وَدَرِ غَبِيرَةٍ

43. Impedit fluxum lactis suum et fluxum lactis alius.

In avarum dicitur, qui et alium, quominus beneficus sit, impedit. Dixit Abu-Almruus, proverbii originem talem fuisse, quod camela, quae calcando pullum suum, necaverit, non solum lac suum, pullo mortuo, retineret, sed in causa esset, cur altera camela, quae ob pulli illius amorem lac emisisset, iam, isto mortuo, lac suum cohiberet.

٤٤ يَرَوِي عَلَى الْمُضِيحِ الْخُلُوبِ

44. Satiatur lacte aquà diluto.

Meidano auctore vox الْمُضِيحِ lac spissum aqua infusa dilutum significat. Citissime quidem tale lac bibenti sitim sedat; sed mox sitis redit, ut parum vel nihil inde commodi bibens capiat. In virum dicitur, cuius promissa nullam prorsus alteri utilitatem adferunt. Silentio haud praetermittendum videtur, Pocockium vertisse: Irrigat, ut sit verbi forma quarta. Vox الْخُلُوبِ, si codicis mei et Berolin. ratio habetur, pars proverbii est, qua de re dubitare licet; in proverbio enim quum sit superflua, fieri potest, ut in scholiis voeis الْمُضِيحِ explicandae gratia addita sit; sic enim tum scholium incipit: الْخُلُوبِ الْمُضِيحِ اللَّبَنُ الْخَاطِرُ رَقَقَ بِأَمَاءٍ يَصُبُّ عَلَيْهِ. »Lac الْمُضِيحِ appellatum est lac spissum aqua dilutum, quae ei affunditur.«

٤٥ يَكْفِيكَ نَصِيْبُكَ شَحُّ الْقَوْمِ

45. Portio tua contra avaritiam hominum te tuetur.

Portio victus tui tibi sufficit, ut tibi ab hominibus avaris res ad vitam necessarias petere non opus sit. Ne mendicemus, proverbium monet.

٤٦ الْيَوْمَ خَمْرٌ وَغَدًا أَمْرٌ

46. Hodie vinum et cras negotium.

Conf. prov. 70. Verba proverbii, quae significant: hodie vinum nos occupat, cras belli negotium, Amru-l'Kaiso filio Hodjri Cenditae poetae celeberrimo tribuuntur. Causa verborum talis fuisse dicitur: Amru-l'Kaisum pater ob amorem, quo ille poesi et carminibus amatorii indulgeret, relegaverat. Apud locum Dammun in Arabia felici, quo se receperat, occisi a gente Banu Asad ben-Chosaimah patris adlatum nuntium accepit per Alahwarum Ihdjlitam. Dixit igitur:

تَطَاوَلَ اللَّيْلُ عَلَيْنَا ذَمُّونَ ذَمُّونَ أَنَا مَعَشَرَ يَمَّاذُونُ
وَأَنَّنَا لِقَوْمِنَا مُحِبُّونَ

»Superbe se gessit erga nos hac nocte Dammun, Dammun quod ad me attinet, o gens Iemanensium! et nos amamus gentem nostram.« Metrum Sarih est. p. 246.

ضيعة صغيرة وحملني دمه كبيراً لا صحو اليوم ولا شرب غدا
»Amisit me quum parvus essem, et mihi portandum imposuit quum magnus essem, sanguinem suum. Hodie mentis compos non sum et cras non bibo. Hodie vinum est et cras negotium«; quae ultima verba in proverbii consuetudinem venientia significant, rerum esse vicissitudines tam tristium quam laetarum. Tum, postquam per septem dies vino indulserat, hos versus dixit:

أَتَانِي وَأَصْحَابِي عَلَى رَأْسِ صَيْلَعٍ حَدِيثُ أَطَارِ النَّوْمِ عَنِّي فَانْعَمَا
وَقُلْتُ لِعِجْزِي بَعِيدٍ مَابَهُ تَبَيَّنَ وَبَيَّنَ لِي الْحَدِيثُ الْجَمَامَا
فَقَدْ أَبَيْتُ اللَّعْنَ عَمْرُو وَكَاعِلٌ أَبَاحُوا حِمِّي حَجْرٍ فَاصْبَحَ مُسْلِمَا

»Ad me venit, dum socii mei super cacumine montis Zailah erant, nuntius, qui somnum a me depulit dulcem, et dixi Ihdjlitae e loco longingo ad me venienti: Distinctus sis et

mihī nuntium obscurum explices! Tum dixit: Nihil sinistri tibi eveniat!« Ahmrus et Cahilus Hodjri sacram ditionem laeserunt, et is in hostium potestatem pervenit.

Metrum Thawil est p. 161. Silentio praetermittendum non est et de Hodjro et de Amru-*l*Kaiso varia et dissentientia tradi, quae si enarrare vellem, longius foret. Conf. quoque Hengstenbergii cl. Amrulkeisi Moallakah p. 6. sqq. Ab aliis autem proverbium Mohalhelo adscribitur, qui verba Hammamo ben-Morrah, quum certior factus esset, Colaibum a Djassaso occisum esse, dixerit. Proverbium quoque sic traditur: *اليوم قحاف وغدا نقاف* »Hodie multum bibendum est, cras capita sunt percutienda«. Scharaf-Aldin. Samachschi.

٤٧ يَا حَبْدَا الْإِمَارَةَ وَلَوْ عَلَى الْحِجَارَةِ

47. Quam pulchra est praefectura, etiamsi in lapides exercenda sit!

Verba haec dixisse fertur Abbd-Allahus ben-Chaled ben Osaid, qui aedificandae domus in oppido Mecca filio suo mandatum dederat permittens, ut in eadem sibi habitandi locum conficeret. Abbd-Allahus domum intrans, quum videret locum lapidibus pulchre exornatum, interrogavit, cuinam ille locus destinatus esset, et quum filium sibi illum parasse audivisset, ista verba pronuntiavit. In Scharaf-Aldini opere, in quo *لَوْ عَلَى الْحِجَارَةِ* est, legimus verba ista Sijanum dixisse, quum de opulentia viri certior factus esset, quem aedificando templo in oppido Bazra praefecisset.

٤٨ يَا حَبْدَا التُّرَاتِ لَوْ لَا الدِّئِلَةُ

48. Quam pulchra esset haereditas, nisi vilitas esset!

Baihasi verbis haec accensentur, quorum in proverbio C. IV, 1. mentio facta est.

٤٩ يَأْتِيكَ بِالْأَمْرِ مِنْ قِصَّةٍ

49. Adfert tibi rem omnino distinctam.

Prop. rem ex distinctione sua. Dixit Abbd-Allahus ben-Djahfar:

وَرَبَّ أَمْرِي تَزِدُّنِيهِ الْعَيُّونُ يَأْتِيكَ بِالْأَمْرِ مِنْ قِصَّةٍ

»Saepe vir, quem oculi contemnunt, rem omnino distinctam tibi adfert«. Metrum Motakarib est. p. 231.

De viro, qui rerum internam et veram conditionem cognovit, dicitur.

٥٠ يَنْبَحُ النَّاسَ قُبَلًا

50. Coram homines adlatrat.

Contumelias in homines dicit.

٥١ يَدَيَّ مِنْ يَدِهِ

51. Periere manus eius.

Quod si ما له anteponitur, male precandi formula est conf. Dj., et simili ratione dicitur: ما له تَرَبَّتْ يَدَا Terrae adhaereant manus eius. Hamas. p. 275. Explicandi proverbii causa additum est: مَنْ يَجْنِي عَلَى نَفْسِهِ «In eum dicitur, qui contra se ipsum iniustus est», ut verba يَدَيَّ مِنْ يَدِهِ verti possint »pereunt eius manus per ipsius manum« In meo codice مَنْ يَخْشَى عَلَى نَفْسِهِ legitur.

٥٢ يَا حَرَزَا وَابْتَغِ الْذَّوَالَ

52. Oh rem custodiendam! et dona desidero.

Metrum Redjes est. p. 231. Quo in proverbio explicando quum interpretes non consentiant, scholion addere

placet e codice Lugdun. (واحرزا قالوا يريدوا حرزاه فحذف واصله للخطر يضرب لمن طمع في الربح حتى فاته راس المال هذا قول بعضهم وقال ابو عبيد يريد ادركت ما اردت واطلب الزيادة قل يضرب في اكتساب المال واكت عليه والحرص عليه قالوا والحرص بمعنى المحرز كانه اراد يا قوم ابصروا ما احرزت من مرادى ثم ابتغى الزيادة وحرزا يريد به حرزى الا انه فر من الكسرة الى الفتحة تخفتها كقولهم يا غلاما في موضع يا Legitur quoque حرزا. Dixerunt, cum voluisse scribere وحرزاه Eheu! rem custodiendam! abiecta littera » in fine, qua voce nux illa, qua in alearum ludo pueri utuntur, ^{الخطر} appellata significatur. Proverbium in eum adhibetur, qui dum lucrum desiderat, opum summam amittit. Sic quidam proverbium explicavit. Abu-Ohbaidus autem proverbii hunc esse sensum dixit. »Assecutus es id quod voluisti, maiora igitur pete!«, et proverbium adhiberi in opum quaestu, ut earum cupiditas accenderetur. Alii contenderunt, vocem ^{الحرز} significationem vocis ^{المحرز} rei custodiendae habere, ita ut hic proverbio sensus tribuendus esset: »O gens mea, vide, quale id sit, quod mihi custodiendum putaverim et iam plura peto.« Vocem ^{حرز} esse pro ^{حرزى}; sed proverbii auctorem vocalem Kesre, quae levis esset, evitasse, quemadmodum يا غلاما loco vocis يا غلامى diceretur. conf. Djeuh. s. حرز

٥٣ يَرْكَبُ الصَّعْبَ مَنْ لَا ذُلُولَ لَهُ

53. Vehitur camelo indomito is, cui domitus non est.

1) In codice Berol. ^{واحرزاه}; sed in Djenharii opere rectius

^{واحرزى} legitur. Codicis Berol. vitiosa scribae correctio esse videtur.

Qui rem desideratam sine molestiis assecutus non est, is, ut ea potiatur, molestias perfert. Meidanius dixit proverbium adhiberi, quum quis parte rei ipsi necessariae contentus esset.

ه٤ يَكْسُو النَّاسَ وَأَسْتَهٗ عَارِيَةً

54. Homines vestit, dum ipsius podex nudus est.
Eum designat, qui, dum aliis benefacit, sibi nocet.

ه٥ يَا وَيْلِي رَأَيْتِي رِبِيعَةً

55. Vae mihi! Rabiachus me vidit.

Verba haec mulieri adscribuntur, quae quum optaret, ut eam vir ad ipsam transiens nulla eius ratione habita conspiceret, ista verba protulit, quae in causa erant, ut ille in ipsam visum converteret. Proverbium igitur significat, quendam, quamvis speciem se abscondentis prae se ferat, tamen, ut alteri locum suum indicet, optare.

ه٦ يَا لَيْتَنِي لَمْ أَكُنْ عَلَيَّهِ

56. Utinam ego essem is, contra quem pulvis spargitur.

Tempore, quo vir apud mulierem sedebat, mulieris amatus advenit. Mulier, ut conditionem suam celaret, in advenientis faciem, ne propius accederet pulverem sparsit. At alter veram rei conditionem cognoscens ista verba dixit significaturus, se alterius loco esse cupere. Proverbium igitur desiderium hominis designat, qui loco palam detestati, sed occulte honorati esse cupit.

ه٧ يَا عَمَّاهٗ هَلْ كُنْتَ أَعْوَرَ قَطُّ

57. O patruelis mi! Num unquam monoculus fuisti?

Narrant mulieris amatorem, quotiescunque eam visitaret, oculum unum suum compressisse, ne a mulieris filio alio loco cognosceretur. Patrem, ad quem puer rem retulisset, puerum in gentis concionem introduxisse, ut quis esset, indicaret. Puerum autem virum quidem cognoscentem sed dubitantem, quia monocus non amplius esset, proverbii verbis eum allocutum esse. Proverbium in eum dicitur, qui forma sua exteriori quandam indolis suae partem indicat.

٥٨ يَضْرِبُنِي وَيَصْأِي

58. Verberat me et pipit.

Proverbio huic eadem ratio est, quam proverbio, quod C. III, 33. legitur.

٥٩ يَوْمٌ تَوَافَى شَاوَهُ وَنَعَمَهُ

59. Dies est, cuius oves et cameli completi sunt.

Vox تَوَافَى pro تتَوَافَى esse potest. Proverbium res disgregatas esse congregatas significat.

٦٠ يَوْمٌ مِّنْ حَبِيبٍ قَلِيلٍ

60. Dies ex dilecto parum est.

Si dilecti societate nonnisi per unum diem fruimur, parum est. Adlibetur in re, quae parva putata augetur.

٦١ يَشْتَهِي وَيَنْجَعُ

61. Cupit et prosper est.

In eum dicitur, qui accipere vult, sed non dare.

٦٢ يُخْبِرُكَ أَدْنَى الْأَرْضِ عَنْ أَقْصَاهَا

62. Certiorem te facit propinquior pars terrae de remotiore eius parte.

Si in initio rei bonum est, idem in fine invenitur.

٦٣ يَأْكُلُهُ بِضِرْسٍ وَيَطْوُهُ بِظِلْفٍ

63. Dente molari eum edit et ungula eum conculcat.

In eum dicitur, qui ingratus in benefactorem est.

٦٤ يَشْجِنِي وَيَبْكِي

64. Me vulnerat et plorat.

In eum dicitur, qui hominis, quem decepit, fidus amicus haberi vult.

٦٥ يَا لَهَا دَعَا لَوْ أَنَّ سَعَةَ

65. O quietem! Si opulentia esset.

Quiete fruor; sed opes mihi non sunt, ut quiete mea lacter.

٦٦ يَعِيشُ الْمَرْءُ بِأَصْغَرِيهِ

66. Vir ope minimorum duorum suorum vivit.

Cor et linguam Arabes cognomine الأصغران minima duo appellarunt. Loco vocis يستمتع legitur يستمتع obiectatur. Cor autem seu animus et lingua in homine maxime valent. conf. C. III, 47. adnot.

٦٧ يَا أَبْنِ اسْتَهَا إِذْ أَحْمَضَتْ حِمَارَهَا

67. O fili podicis eius (mulieris)! Quando asino suo ea plantam حمص appellatam edendam dedit.

Asino ista planta non porrigitur; sed contumeliosa sunt verba, quibus mater hominis cuiusdam petitur. Proverbiis sensus est: Tempore, quo mater tua asino suo illud pabulum porrigebat, in recessu copiam sui viro fecit. Metrum Redjes est. p. 231.

٦٨ يَا نَعَامُ أَنِّي رَجُلٌ

68. O struthiocamele! ego vir sum.

Narrant, homines laqueum super ovis, ut struthionem caperent, disposuisse et virum, cui laqueum illum custodiendum tradidissent, ut caveret, ne a struthiocamelo conspiceretur aut nimis festinanter ad illam accedentem accurreret, monuisse. Virum, illorum monitis neglectis, se struthiocamelo advenienti ostendisse et verba illa pronuntiasset, quibus ille statim in fugam ageretur. Verbis proverbiis is deridetur, qui rem sibi cavendam negligit.

٦٩ يَمْشِي رَوِيدًا وَيَكُونُ أَوَّلًا

69. Leniter incedit et primus est.

Virum cum quiete et commoditate rem assequi significat. Cecinit poeta:

تَسْأَلُنِي أُمُّ الْوَلِيدِ جَمَلًا يَمْشِي رَوِيدًا وَيَكُونُ أَوَّلًا

»Petit a me mater Alwalidi camelum, qui leniter incedens primum advenit«. Metrum Redjes est. p. 231.

٧٠ أَلْيَمِينِ حَنْتٌ أَوْ مَذْمُومَةٌ

70. Iuramentum crimen aut poenitentia est.

Verba Ohmaro Mohammedanorum principi adscribuntur, quibus iurare dissuasit. Scharaf-Aldin. Samachs. Iuramentum enim si falsum est, pro crimine habendum, si verum, eius poenitentiam agimus. Rem ab utraque parte homini ingratham proverbium significat. Meidan.

٧١ الْيَوْمَ قَحَافٌ وَغَدًا نِقَافٌ

71. Die hodierno est potatio multa et crastino capitis percussio.

Vocabulum قحف vas, quod potui inservit, significat. Inde قحاف potatio multa est, quae magno poculo (قحف) fit. Eadem autem proverbii ratio est quam proverbio 25. Nec non Amrul-Kaiso adscribitur.

٧٢ يَدُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَتْ شَلَالَةً

72. Manus tua tui pars est, etsi arida est.

Proverbii sensus ab eo, qui proverbio C. I, 51 inest. non differt. Conf. C. X, 52.

٧٣ يَا رَبَّ هَيِّجَا هِيَ خَيْرٌ مِنْ دَعَةٍ

73. O! interdum pugna quietem praestat.

Metrum Redjes est. p. 231. Hisce verbis tanquam excusatione in rixa utuntur.

٧٤ يَا مُتَنَوِّرًا

74. O tu, qui me observas!

Narrant, virum amore captum e longinquo mulierem observasse. Alius quidam hoc videns, monuit illam, ut caveret. At illa tollens vestis anteriorem partem et se ad eum convertens, ista verba dixit. Vir autem ab isto inde tempore eam fugit. Proverbium significat, hominem turpem agendi rationem neque cavere neque pulchro deditum esse.

٧٥ يُصْبِحُ ظِمَانٌ وَفِي الْبَحْرِ فَمَةٌ

75. Sitibundus est, dum eius os in mari est.

Metrum Redjes est. p. 231. De eo dicitur, cui cum opulento avaro consortium est.

٧٦ يَمِينٌ طَلَعَتْ فِي أَمَّخَارِمِ

76. Iuramentum, quod in viis inter montes apparuit.

Iuramentum significatur, quod iurantem rem perficere non cogit, viis effugii relictis. Cecinit Djerirus :

وَلَا خَيْرٌ فِي مَالٍ عَلَيْهِ أَلِيَّةٌ وَلَا فِي يَمِينٍ غَيْرِ ذَاتِ تَخَارِمِ

»Non est bonum in opibus, super quibus iuramentum est, et non in iuramento cui nullae sunt effugii viae«.

Metrum Thavil est. p. 161.

٧٧ يَمَلًا أَدَّلَوْ إِلَى عُقْدِ الْكَرْبِ

77. Implet situlam usque ad nodos funis.

Vocabulum كَرَب funem parvum designat, qui ad mediam urnae ansam adligatur, ne maior funis aquâ corrumpatur. Proverbium, quod in eum dicitur, qui cum summa diligentia negotio praeest, e versu Alfadhli ben-Alahbbas ben-Ahtabah ben-Abi-Lohab desuntum est:

مَنْ يُسَاجِلُنِي يُسَاجِلْ مَا جَدَا يَمَلًا أَدَّلَوْ إِلَى عُقْدِ الْكَرْبِ

»Qui mecum de gloria certat, certat cum gloriâ conspicuo, qui situlam usque ad nodos funis implet«.

Metrum Raml. est. p. 237.

٧٨ يَعْدُ فِي مِثْلِ الصَّوَابِ وَفِي عَيْنِيهِ مِثْلُ الْجَزَّةِ

78. Computat in me rem similem lendi et in eius oculis est res similis lanae ovis.

In eum dicitur, qui parva in aliis vitia vituperat, magna autem ipsius vitia non videt. Proverbii sensum exprimens adduxit Rijaschita versus hosce:

أَلَا أَيُّهَا اللَّائِيْمِي فِي خَلِيقَتِي قَوْلَ الْنَفْسِ فِيمَا كَانَ مِنْكَ تَلُومٌ
فَكَيْفَ تَرَى فِي عَيْنِ صَاحِبِكَ الْقَدَا وَتَنْتَسِي قَدَا عَيْنَيْكَ وَهُوَ عَظِيمٌ

»Eheu tu, qui me vituperas ob meam naturam, num te ipsum ob tua vitia vituperas? Et quomodo in oculo socii tui festucam conspicias et festucae oculorum tuorum, quae magna est, oblivisceris«. Metrum Thawil est. p. 163.

٧٩ يَذُقُّ بَقَّ الْأَبْلِ لِلْخَامِسَةِ

79. Frangit modo, quo cameli per quinque dies sitientes frangunt.

Dixit Alahrabius sitim, dum quinto die cameli ad-
aquentur, vehementissimam omnium esse, quippe quum
illa tempore aestatis sit, nam exeunte aestate per plures
dies cameli sitim tolerare possunt. Tempore autem ac-
statis, si per quinque dies sitim tolerarunt cameli, ad aquam
adducti summa cum vehementia bibunt et inde ad pratum
reducti summa cum vehementia omnes herbas vorant. Quae
autem res in causa est, cur ista verba in proverbii con-
suetudinem venerint ad summam vehementiam in re agenda
significandam.

٨٠ يَا قَرَفَ الْقَمْعِ

80. O crustula infundibuli!

Infundibulum utris, in quod lac inditur, propter lac ei
adhaerens spurcum semper est. Crustula igitur lactis,
quod infundibulo adhaeret, significatur. Spurcum esse ho-
minem, proverbium significat.

٨١ يَا مُهْدِرَ الرَّخْمَةِ

81. O tu, qui avem Rachamah ad barritum exci-
tare vis!

Avis Rachama quum barrire non possit, stultum proverbii verba designant.

٨٢ يَا مَنْ عَارَضَ النَّعَامَةَ بِأَصَادِفِ

82. O tu, qui struthiocamelo cum Alcorani exemplaribus obviam is!

Gens quaedam Arabum, quae struthiocamelum nunquam vidisset, calamitatem eam esse putans, Alcorani exemplaria eduxit dicens: *بيننا وبينك كتاب الله لا تهلكنا* »Inter nos et inter te liber Dei sit, ne nos perdas!« Stupidum et timidum proverbii verba designare videntur.

٨٣ يَوْمَ ذُنُوبِ

83. Dies longa praeditus caudâ.

Id est: Dies, cuius malum diuturnum est, ut vix cesset.

٨٤ يَا عَمَاهُ هَلْ يَتَمَطَّطُ لَبْنُكُمْ كَمَا يَتَمَطَّطُ لَبْنُنَا

84. O patruelis mi! num lac vestrum extenditur, quemadmodum lac nostrum extenditur?

De eo dicitur, cuius conditio antea exigua, bona evasit. Narrant puerum divitem factum patrueli suo, qui pauper factus esset, ista verba dixisse. Intelligebat autem lac radiatim ex uberibus effluens, ut quasi extenderetur. Huic simile est proverbium: *كلكم فليجتلب صعوذا* „Omnes vos ut abortum passam camelam mulgeatis!“

٨٥ يَطْلُبُ الدَّرَجَ فِي خَيْسِ الْأَسَدِ

85. Quaerit attagenem in leonis lustro!

Ad metrum Raml referri potest. p. 237. Rem difficilem inventu virum quaerere significat.

٨٦ يَحْفَظُ الْمَرْءُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا مِنْ نَفْسِهِ

86. Vir ab omni re, nisi a se ipso custodiri potest.
Hisce verbis vir, qui contra se ipsum peccat, obiurgatur.

٨٧ يَطْرُقُ أَعْمَى وَالْبَصِيرُ جَاهِلٌ

87. Iacit silices vaticinandi ergo caecus et videns ignarus est.

De eo dicitur, qui rem tractat, cuius perficiendae ignarus est; tum autem alius quidam extra (i. e. quem res non spectat) de rei modo certiore cum facit. Metrum Redjes est. p. 231.

٨٨ يَحْمِلُ حَالًا وَلَهُ حِمَارٌ

88. Portat fascem et ei asinus est.

Metrum Sarih est. p. 246. Vocabulo لَحَال pannorum fascis, quem fullo in dorso portat, designatur. Proverbium indicat, hominem, ut opibus potiatur, inferiorem vitae sortem in se suscipere.

٨٩ يَكْرِفُ عُونًا نَجِفٌ مِمَّعُولٌ

89. Odoratur asinorum silvestrium agmen admissarius corio ab ineundo impeditus castratus.

Ad metrum Sarih referri potest. p. 246. Vocabulum نَجِاف corii nomen est, quod inter veretrum animalis et anteriorem ventrem, ne coire possit, adligatur et inde نَجِفٌ tali corio instructus derivatum est. Vocabulum مِمَّعُولٌ, si Meidanio fides habenda est, castrati significationem habet. Corrigendus est error s. v. مِمَّعُولٌ in lexico meo ortus ex vitiosa codicis lectione. Proverbium in eum dicitur, qui propius accedere cupit ad eum, qui ipsum a bono suo prohibet removetque.

٩٠ يَضْبُ فُوهُ بَعْدَ مَا أَكْتَظَّ لِلشَّيْءِ

90. Fluit eius os, postquam eius venter cibo omnino impletus erat.

Metrum Redjes est c. p. 231. Verbis يَضْبُ فُوهُ Fluit eius os sc. saliva hominis summam rei cupiditatem significant, quemadmodum لَثَاتُهُ تَضْبُ Fluunt eius gingivae dicere solent. Proverbii igitur verba hominem avidissimum designant, qui rebus, quas optaverat, potitus, non contentus est, sed plura cupit.

٩١ يَأْكُلُ قَوْبَيْنِ وَقَابًا يَرْتَقِبُ

91. Edit duos pullos avis et pullum iam expectat.

Ad metrum Redjes referri potest p. 231. Interpretes in definienda vocis قَوْبُ et قَابُ significatione non consentiunt. Nonnullis vox قَوْبُ et قَابُ et قَابَةُ avis pullum significat, aliis قَوْبَةُ ovum est aliis قَابِيَّةُ ovum. Meidanius autem voces قَابُ et قَوْبُ pulli avis, قَابِيَّةُ vero et قَابُ ovi significationem habere contendit. De eo dicitur, qui duas res sibi necessarias poscit, tertiam vero aviditate adductus iis addi vult. Huic proverbio simile est proverbium Cap. XXIII, 303.

٩٢ يَرْكَبُ قَيْنِيَّةً وَأَنْ ضَبًّا دَمًا

92. Vehitur pedibus suis et si sanguine fluunt.

Ad metrum Redjes pertinet. p. 231. Meidanius vocem الْقَيْنَانِ voce الْقَيْنَانِ explicavit. Vocabulo رَسْغُ locus in pede significatur, ubi os tenue est et ubi in iumento vinculum adligatur. In meo lexico error ex Kamuso ortus corrigendus est, quippe قَيْنَانِ Kainani, ut dualis forma sit, scribatur, necesse est. Proverbium hominem patienter ferentem calamitates describit.

٩٣ يَوْمُ الشَّقَى نَحْسُهُ لَا يَأْفُلُ

93. Dies infelicis, cuius infelicitas non occidit.

Ad metrum Redjes referri potest. p. 231. In infelicem dicitur, qui rem, quae nonnisi cum difficultate parari potest, petit, et si eam assecutus est, in ea exitium suum videt.

٩٤ يُكْوَى الْبَعِيرُ مِنْ يَسِيرِ الدَّاءِ

94. Uritur camelus ob levem morbum.

Ad metrum Sarih referri potest. p. 246. Rem noxiam, antequam magna evaserit, in initio repellendam esse suadet.

٩٥ يَبْكِي إِلَيْهِ شَبْعَى وَجَوْى

95. Sive satiata sive esuriens est, ad eum se flens convertit.

Id est: In omni statu semper flens. In hominem dicitur, qui semper queritur sive bonus sive malus status sit.

٩٦ يَمْسَى سِقَاءٌ لَيْسَ فِيهِ مَخْرَزٌ

96. Extendit utrem, in quo consuendi locus non est.

Ad metrum Redjes referri potest. p. 231. Id est: Cutem, e qua uter conficiatur, irrigat aqua, tum eam extendit, ut amplior fiat. Istis rebus peractis pice oblinitur et consuitur. Cutis autem, cuius in proverbio mentio facta est, ita corrupta dicitur, ut consui non possit. In hominem dicitur, qui rem haud desiderabilem cupit.

٩٧ يَضْوَى إِلَى قَوْمٍ بِهِمْ هَزَالٌ

97. Ad gentem se recipit, in qua macies est.

Ad metrum Sarih referri potest. p. 246. A homine, qui ipse calamitate adflactus est, opem petit.

٩٨ يَمْتَحُ لِلْهَيْمِ الدَّوَى الْخُرُوقُ

98. E puteo haurit vehementer sitientibus femur laesum habens (camelus.)

Ad metrum Redjes referri potest. p. 231. Vocabulo حَارَقَ camelus designatur, cuius pars corporis رُوقُ appellata (conf. lex. meum) laesa est. Talis autem camelus pedibus infirmus est. In debilem adhibetur, cuius auxilium in re gravi adhibetur, nam vehementer sitientibus camelis multum aquae hauriatur necesse est.

٩٩ يَحْتَشُ قَدْرَ الْغَىِّ بِالتَّحُوبِ

99. Accendit ollam exitii, dum commiseratur.

Ad metrum Redjes referri potest. p. 231. De homine, qui, dum speciem amici prae se fert, alterius interitum adducere studet, proverbium adhibetur.

١٠٠ يَهْدُ حَبْلًا أَسْنَهُ مَفَكَّكَ

100. Extendit funem, cuius singulae partes solutae sunt.

Ad metrum Redjes referri potest. p. 231. In hominem dicitur, cuius dictis fides habenda non est et e cuius factis nullum commodum prodit.

١٠١ يَلْدُ ضَيْجًا وَيَشْتَهِي دَخِيسًا

101. Lac aqua mixtum gratum ei est; sed lac ovium cum lacte caprarum mixtum cupit.

De eo dicitur, qui parum petens, multum quoque cupit.

١٠٢ يَغْرِفُ مِنْ حِسْبِي إِلَى خَرِيسٍ

102. Haurit e puteo non profundo (et pervenit)
ad sinum maris.

Ad metrum Sarih referri potest. p. 246. De eo dicitur, qui a paupere capiens ad locupletem propellitur. Observandum est scriptionem حريص rectiorem haberi, quam خريص.

١٠٣ يَعُودُ لِلذَّنْبِ مَنَاتَيْفُ الزَّبِّ

103. Redeunt auri pili evulsi.

Metrum Redjes est. p. 231. Quatuor in codicibus sunt lectiones. Una in meo الذَّنْبِ, altera in codice L. الزَّبِّ, tertia in B. الزَّبِّ, in cod. P. الزيت. Quartum et primum vitiosum est. Rectum الزَّبِّ videtur. Num الذَّنْبِ et الزَّبِّ ferri possit, dubitare licet. De homine dicitur, qui arte adhibita conditionem suam permutat, tum vero ad naturam suam redit.

١٠٤ يَرْضَى بِعَقْدِ الْأَسْرِ مَنْ أَوْفَى الثَّلَا

104. Qui interitui propinquus est, is captivitatis pacto contentus est.

Ad metrum Redjes referri potest. p. 231. Proprie verbum أَوْفَى ope praepositionis عَلَى cum sequenti nomine coniungitur. In eum dicitur proverbium, qui e maiore periculo salvus evadens contento animo malum minoris momenti tolerat.

١٠٥ الْيَمِينُ الْغَمُوسُ تَدَحُّ الدِّيَارَ بِلَاغَ

105. Iuramentum falsum, ut domus vacuae sint, efficit.

De significatione vocabuli غَمُوس interpretes non semper

consentiunt. conf. lex. meum. Iuramenti falsi tristes effectus proverbium describit.

١٠٦ يَعُودُ عَلَى الْمَرْءِ مَا يَأْتِمُرُ

106. In virum redit id, quod suam mentem secutus peragit.

Metrum Motakarib est. p. 281. Verbo أَتَمُرُ obediendi significatio inest. Proverbium, ut alios consulamus, nobis praecepit, proprium enim consilium perniciosum habetur. Cecinit Amru l'Kaisus:

أَحَارِ بَنَ عَمْرٍو كَأَنِّي خَمِرٌ وَيَعْدُو عَلَى الْمَرْءِ مَا يَأْتِمُرُ

„O Haritse ben-Ahmru! Est ac si crapula adfectus essem; et in virum incurrit id quod secutus proprium consilium agit.“ Metrum Motakarib est. p. 281.

In proverbio autem, ut in versu, loco vocis يَعُودُ legitur quoque يَعْدُو.

١٠٧ يَأْكُلُ بِالضَّرْسِ الَّذِي لَا يَخْلُقُ

107. Edit dente molari, qui non laevis est.

De homine dicitur, qui, quamvis nemini benefecit, laudari cupit.

١٠٨ يَفْنَى الْكِبَابُ وَتَتَعَارَفُ

108. Fructus arboris Arac appellatae percunt, et nos invicem nos cognoscimus.

Vocabulum كِبَابُ fructum arboris Arac maturum designat, quem veris tempore colligere solebant. Vir quidam isto fructu colligendo tantopere occupatus erat, ut nunquam amicum, quo uteretur, visitatum iret. Quapropter amicus iste versus sequentes composuisse dicitur:

جَاءَ زَمَانُ الْكِبَابِ مُقْتَبِلًا فَلَا خَلِيلَ لِحِلِّهِ يَقِفُ

فَقُلْ لِعَمْرٍو مَقَالَ مُعْتَبِرٍ إِذَا تَوَلَّى الْكِبَاثَ نَعْتِرِفْ

كَأَنَّمَا رُبَّعُهُ أَلْمَلَا صِفٌ لِي رُبَّعٌ غَرِيبٌ مَحَلُّهُ سَرِفٌ

„Advenit tempus fructus Arac colligendi et amicus amico suo non adest. Dic igitur Ahmrue sermonem experientia edocti: Quando tempus colligendi praeteriit, nos cognoscimus; quasi eius verna domus mihi contigua esset domus peregrina, cuius locus est neglectus.“

Metrum Monsarih est. p. 255.

Vox سرف negligens significat. Locus negligens est pro loco neglecto. At vero non est silentio praetermittendum id, quod in codice Berol. quasi manu cuiusdam scribae post versus insertum legitur: موضع وقال، الأزهرى هو سرف بكسر: „Locus, et dixit Alasharius, eum Sarif enuntiandum esse.“ Veritas igitur, si hanc explicandi rationem non relicis: „Cuius locus est Sarif.“ Proverbium significat, quendam ob negotia non evitanda amicos suos non videre.

١٠٩ يَقْلِبُ كَفِيهِ

109. Vertit manus suas.

Virum poenitentem rei praeteritae significat. Legitur in Corano Sur. XVIII, 40: فاصبح يقلب كفيه على ما أنفق: „Tum mane convertibat manus suas de impensis in eam factis.“

١١٠ يَغْلِبْنَ الْكَرَامَ وَيَغْلِبْنَ الْإِلِيَامَ

110. Eae (mulieres) vincunt generosos (viros) et viles (viri) eas vincunt.

Sc. Mulieres viros generosos vincunt, sed ab avaris et vilibus vincuntur.

۱۱۱ يَوْمَ لَنَا وَيَوْمَ عَلَيْنَا

111. Dies pro nobis et dies contra nos.

Vicissitudines temporibus esse, ut modo bonum, modo malum homini accadat, proverbium docet. Hoc in calamitatibus solatio esse debet.

۱۱۲ يُطَيِّنُ عَيْنَ الشَّمْسِ

112. Faciem solis luto oblinat.

Veritatem manifestam celat. Forma verbi secunda, quae a nonnullis lexicographis reicitur, in codicibus adnotata erat.

۱۱۳ يَكْفِيكَ مِمَّا لَا تَرَى مَا قَدْ تَرَى

113. Res, quas vides, tibi satis ostendunt res, quas non vides.

Metrum Redjes est. p. 231. Ut exemplo rerum praeteritarum doceamur, proverbium monet.

۱۱۴ يُسْقَى مِنْ كُلِّ يَدٍ بَكَّاسٍ

114. Ex quavis manu poculo rigat.

Multum mutabilem hominem esse proverbium docet.

۱۱۵ يُوشِكُ مِنْ أَسْرَعِ أَنْ يَسُوبَ

115. Fieri potest, ut qui festinet, redeat.

Ad metrum Sarih referri potest. p. 246. In valedicendo adhibetur.

۱۱۶ يُمَسِي عَلَى حَرٍّ وَيُصْبِحُ بَارِدًا

116. Vespera calidus est, mane iam frigidus.

Hemistichium metri Camil est. p. 212. Eum designat, qui summo cum studio rem aggrediens mox lassus fit.

يَكَايِلُهُ الشَّرُّ وَيَحْأَسِيهِ ١١٧

117. Mensuram ei facit mali et illud ei bibendum est.

In codice Pocockiano جـأَسِيهِ computum cum eo init legitur. Par pro pari refert.

يَجْرُ عَلَيْهِ وَيَبْدُرُ ١١٨

118. Modo calidum contra eum, modo frigidum adfert.

Modo duriter modo leniter in eum agit.

يَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تَزِدْ ١١٩

119. Nuntios tibi adfert is, quem commeatu non instruxisti.

Non opus est nuntios interrogare. Haud data opera nuntius tibi adferctur.

الْأَيَّامُ عَوْجٌ رَوَّاجِعٌ ١٢٠

120. Dies curvi, redeuntes sunt.

Tempus s. fortuna modo a te deflectit cursum, modo ad te redit. Verba is profert, de cuius infortunio alii laetantur.

الْيَسِيرُ يَجْنِي الْكَثِيرَ ١٢١

121. Parvum adducit multum.

Res, quae initio parvae sunt, magnae fiunt. Verba

Actsamo ben-Zaifi adscribuntur. Simili ratione dicitur (C. XVIII, 40.) Malo initium parvum. Dixit Ahdius:

شَطَّ وَصَلُ الَّذِي تُرِيدِينَ مِنِّي وَصَغِيرُ الْأُمُورِ يَجْنِي الْكَبِيرَا

„Multum abest, ut ad id, quod a me vis, pervenias, et res parva magnam adducit.“ Metrum Chafif est. p. 262.

In Pocockii codice, nec non in Samachscharii opere in proverbio الكبير magnum loco vocis الكثير legitur.

١٢٢ يَمْدَعُ الْعَيْنَ وَيَطْلُبُ الْأَثَرَ

122. Rem ipsam relinquit et petit vestigium.

Conf. Cap. III, 44.

١٢٣ يَا أُمَّهُ أَتَكْلِيهِ

123. O mater! Eo orbata sis!

Ohmari, principis Mohammedanorum verba sunt, quae diris inserviunt.

Forma comparativi.

١٢٤ أَيْقَظُ مِنْ ذَيْبٍ

124. Vigilantior lupo.

١٢٥ أَيْبَسُ مِنْ صَخْرٍ

125. Aridior, quam petra.

١٢٦ أَيَّاسٌ مِنْ غَرِيفٍ

126. Magis desperabundus, quam aqua submersus.

١٢٧ أَيَّسَرٌ مِنْ لُقْمَانَ

127. Alearum ludo magis deditus, quam Lokman.

Lokmanus ille antiquissimis temporibus vivens Ahdi filius significatur, qui alearum lusui multum deditus erat, ut ista res in proverbium veniret. Octo autem personae cum eo isti ludo indulgere solebant: Bidb, Homamah, Thotail, Dsokafah, Malic, Faraah, Tsomail, Ahmmar. Qui viri quum ob generositatem suam in proverbii consuetudinem venirent, cum eis generosissimi aleatores comparantur. Dicitur: هم كاييسار لقمان, „Ii, ut aleatores Lokmani sunt.“

Cecinit Tharafahus:

وَهُمْ أَيَّسَارُ لُقْمَانَ إِذَا أَغْلَتِ الشَّمَتُوءُ أَبْدَاءَ الْجُزْرِ

„Ii sunt Lokmani aleatores, quando hiemis membra mactatorum animalium coquit.“ Metrum Raml est. p. 237.

Sensus versus hic est: Liberalitate Lokmani sociis similes sunt, quando hiemis tempore animalium membra coquantur.

Proverbia recentiora.

١٢٨ يَفْنَى مَا فِي الْقُدُورِ وَيَبْقَى مَا فِي الصُّدُورِ

128. Perit id, quod in ollis est, sed id quod in animis est, manet.

١٢٩ يَحْمِلُ التَّمْرَ إِلَى الْبَصْرَةِ

129. Bazram dactylos portat.

In codice L. P. B. التمر legitur; in meo autem التمرة; id quod homoioteleuto, quod in recentibus proverbiis saepe observatur, conveniens neque sensui contrarium est. Unum ille dactylum Bazram portat, ubi dactyli frequentes sunt. In eum dicitur, qui homini id, quod ipse possidet, adfert. Conf. C. X, 195.

١٣٠ يَدَّهْنُ مِنْ قَارُورَةٍ فَارِغَةٍ

130. Ungit ex ampulla vacua.

De homine dicitur, qui promissis datis non stat.

١٣١ يَجْعَلُ الْعَظْمَ لِلَّحْمِ أَدَامًا

131. Ponit os carni obsonium.

De homine dicitur, qui optimam opum partem perdit, ut re nullius pretii potiatur.

١٣٢ يَحْدِثُكَ مِنْ خُفِّ الْبَقَنْعَةِ

132. Narrat tibi ab ocrea usque ad calanticam.

Virum rei omnino gnarum esse significat.

١٣٣ يَصِيدُ مَا بَيْنَ الْكُرْكِيِّ إِلَى الْعَنْدَلِيِّ

133. Venatur tam gruem quam lusciniam.

Eum significat, qui tam parvum quam magnum dicit.

١٣٤ يَسْتَفُّ التُّرَابَ وَلَا يَخْضَعُ لِأَحَدٍ عَلَى بَابٍ

134. Pulverem edit et ne uni quidem ad portam se humiliat.

In refractarium dicitur, qui summa paupertate pressus aliis se non submittit.

١٣٥ يَهُبُّ مَعَ كُلِّ رِيحٍ وَيَسْعَى مَعَ كُلِّ قَوْمٍ
وَيَدْرُجُ فِي كُلِّ وَكْرٍ

135. Spirat cum omni vento et currit cum omni gente et incedit in omni uido.

In imbecillem mente dicitur.

١٣٦ يَا بَسِيسُ الطَّيْنَةِ صُلْبُ الْجَبَنِ

136. Lutum siccum habens, caseum durum habens. Avarum designat.

١٣٧ يُحِبُّ بِنَظَرِهِ وَيَذِيكُ بِعَيْنَيْهِ

137. Praegnantem facit cogitatione sua et futuit oculis suis.

Virum mulieribus deditum designat.

١٣٨ يَغْسِلُ دَمًا بِدَمٍ

138. Lavat sanguinem sanguine.

De eo dicitur, qui ab uno sumit et alteri reddit, ita ut acre alieno obstrictus maneat et rem inutilem agat.

١٣٩ يَأْكُلُ خَبْرَهُ بِلُحُومِ النَّاسِ

139. Panem suum edit cum carnibus hominum. De eo dicitur, qui absentes traducit.

١٤٠ يَكْذِبُ لِذَيْلِهِ عَلَى حَبِيْبِهِ

140. Mentitur pro lacinia sua contra sinum vestis suae.

Mendacem esse hominem significat.

١٤١ يَحُولُ الْبَاسُ دُونَ طَمَعِهِ

141. Desperatio retinet eum a desiderio suo.

١٤٢ يَبْنِي قَصْرًا وَيَهْدِمُ مَصْرًا

142. Aedificat palatium et urbem vastat.

De eo dicitur, cuius mala, quae aliis infert, maiora sunt, quam bona, quae peragit.

١٤٣ يَنْصَحُ نَصِيحَةَ السِّنُّورِ لِلْفَارِ وَالشَّيْطَانِ لِلْإِنْسَانِ

143. Dat consilium felis muri datum et diaboli homini.

١٤٤ يَأْكُلُ أَكْلَ الشَّيْصِ فِي بَيْتِ اللَّصِّ

144. Edit modo vafri in domo furis.

١٤٥ يَا وَجْهَ شَيْطَانٍ

145. O facies diaboli!

Hominem facie deformem esse significat.

١٤٦ يَقْدِمُ رَجُلًا وَيُوْخِرُ أُخْرَى

146. Unum pedem protendit, alterum retrahit.

Haesitantem in re dubia proverbium describit.

١٤٧ يَجْمَعُ مَا لَا يَجْمَعُهُ أُمَّ أَبَانَ

147. Coniungit id quod non coniungit mater eius,
qui foedissima libidine laborat.

Virum in lenocinio versatissimum esse, proverbium dicit.
Fieri quoque potest, ut Omm-Abban nomen lenae sit.

١٤٨ يَدْخُلُ شَعْبَانَ فِي رَمَضَانَ

148. Mensem Schahhan in mensem Ramadhan
introducitur.

In virum res miscendo conturbantem dicitur.

١٤٩ يَضْرِبُ الْمَاشَ بِالْدَّرْمَاشِ

149. Percutit Almaschum per Aldormaschum.

Vocabulum الماش legumen parvum rotundum significat, sed quum voci الدرماش nulla prorsus significatio insit, vocem الماش significatione carere hoc in proverbio puto, ut sensus sit, voces et res haud intelligibiles miscet. In virum enim dicitur, qui tam in dictis quam in factis omnia perturbat.

١٥٠ يَنْيِكُ حُمُرَ الْحَاجِّ

150. Futuit asinas Meccam peregrinantis.

Otiosum esse hominem significat.

١٥١ يَضْرِبُ بَيْنَ الشَّاةِ وَالْعَلْفِ وَالْدَّابَّةِ وَالْشَّعِيرِ

151. Excitat dissensionem inter ovem et pabulum
et inter iumentum et hordeum.

١٥٢ يُلْجِمُ الْفَارَ فِي بَيْتِهِ

152. In domo sua glirem fraeno instruit (ne voret).
Amodum davarus est.

١٥٣ يَكْفِيكَ مِنْ قَضَاءِ حَقِّ الْخَلِّ ذَوْقُهُ

153. Gustu veram aceti conditionem cognoscere potes.

Adhibetur proverbium, quum quis rem obiter agit non altius peretrans.

١٥٤ يَشْفِيكَ مِنَ الْخَاسِدِ أَنَّهُ يَغْتَمُّ عِنْدَ سُورِكِ

154. Medicinam invidi tibi adfert, quod is ob laetitiam tuam moerore adficatur.

١٥٥ يَبْسُ بَيْنَهُمُ الثَّرَى

155. Arida est inter eos humida terra.

Inimici facti sunt. Conf. Bertheau doct. libell. p. 8. text.

١٥٦ يَقُولُ لِلسَّارِقِ أَسْرِقْ وَلِلصَّاحِبِ الْمَنْزِلِ أَحْفَظْ مَتَاعَكَ

156. Dicit furi: Furare! et domino habitaculi: Custodi utensilia tua!

In virum bilinguem dicitur.

١٥٧ يَأْكُلُ الْفِيلَ وَيَغْتَصُّ بِالْبَقَّةِ

157. Elephantem edit et per culicem in angustiam redigitur.

In eum dicitur, qui per mendacium in angustiam se redactum esse sentit.

١٥٨ يَقْشُرُ لِي عَصَا الْعَدَاوَةِ

158. Decorticat mihi baculum inimicitiae.

De eo dicitur, qui odium alicui aperte ostendit. Conf. Cap. XXI, 44.

١٥٩ يُظَنُّ بِالْمَرْءِ مَا يُظَنُّ بِقَرِينِهِ

159. Talis vir esse putatur, qualis socius eius putatur.

Sic dicunt proverbiali modo: عن المرء لا تسأل وأبصر قرينه
„Quis vir sit, ne interrogas; sed eius socium adspice! Me-
trum Thawil est. p. 162.

١٦٠ يَغْرِفُ مِنْ بَحْرٍ

160. Haurit e mari.

In opulentum dicitur, qui pecuniam multam erogat.

١٦١ يَضْرُطُ مِنْ أَسْتٍ وَاسِعَةٍ

161. Pedit e podice amplo.

Falso gloriantem designat.

١٦٢ جَحْجَحَ وَالنَّاسُ رَاجِعُونَ

162. Meccam proficiscitur dum homines redeunt

Hominem, qui ab aliis diversam agendi rationem se-
quitur, proverbium describit.

١٦٣ يَتَمَتَّعُ بِذِكْرِ الْأَعْرَاضِ وَيَتَفَكَّهُ بِهَا

163. Leviter adficitur mentione facta opum iisque
laetatur.

Hic certe de affectu iucundo sermo est.

١٦٤ يُخْرِجُ الْحَقَّ مِنْ خَاصِرَةِ الْبَاطِلِ

164. Producit rectum ex hypochondrio falsi.

De eo dicitur, qui verum a falso distinguit.

١٦٥ يَا لَكَ مِنْ ضَرَسٍ لِلْخَبِيثَاتِ مُحْضَمٍ

165. Oh! Te dentem molarem! Qui turpia pleno ore edit.

De eo dicitur, qui et verbis et factis multum turpis est et alios multum vituperat.

١٦٦ يَنْبُو الْوَعْظُ عَنْهُ نَبْوُ السَّيْفِ عَنِ الصَّفَا

166. Retunditur adhortatio ab eo, quemadmodum gladius a petra retunditur.

De eo dicitur, qui adhortationem non admittit.

١٦٧ يَوْمُ السَّفَرِ نَصْفُ السَّفَرِ

167. Dies profectionis est dimidium itineris.

Id est: Dies profectionis ob multas in eo occupationes tantam nobis molestiam adfert, quantam dimidium totius itineris.

١٦٨ يَضْرِبُ عَنَّا بِسَيْفَيْنِ

168. Duobus gladiis nos defendit.

In eum dicitur, qui omnibus viribus alium defendit.

١٦٩ يَوْمٌ كَأَيَّامِ

169. Dies unus aequalis pluribus.

Diem gravem, calamitosum designat.

١٧٠ يَحْسَدُ أَنْ يُفْضَلَ وَيَزْهَدُ أَنْ يُفْضَلَ

170. Invidus est, quod praestantiâ vincitur, et alio praestantes esse dicere abstinet.

١٧١ يَلْطَمُ وَجْهِي وَيَقُولُ لِمَ تَبْكِي

171. Faciem meam colaphis percutit et dicit:
Cur fles?

يَرَى الشَّاهِدُ مَا لَا يَرَى الْغَائِبُ ١٧٢

172. Praesens videt id, quod absens non videt.

يَعْنِي بِالْشَّرِّ مَنْ جَنَاهُ ١٧٣

173. Qui malum patravit, eo adfligitur.

Qui peccatum commisit, ob id punitur.

Addenda et corrigenda.

C. I. prov. 16. 17. Horum proverbiorum metrum Wafir est. — C. I. prov. 90. Legendum est اعترضت et كاعتراض, nam legitur quoque transpositis litteris: اذا ارتفعت كارتعاص, quemadmodum in Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus reperitur. — C. I. prov. 134. Fortasse melius vertitur: Quemnam virum fumus occidit? — C. II. 80. Proverbii verba conversa esse dicunt pro: ابعدت الرغبة عن الصريح. Proverbio huic plures legendi modi ex gr. C. XIV, 6. صرح لخص عن الزبد. الصريح تحت. وضح الصبح لذي عينين, وصرح للفاء. C. XIV, 63. الرغبة C. XIV, 63. صرح للحق عن محضه, similes sunt. Conf. Scharaf-Ald. et Samachsch. — C. II. 149. In Scharaf-Aldini libro legitur: ابصر بالليل من الوطواط. Sunt, qui vocem ابصر بصيرة a intelligentia derivandam esse putent, ut sensus sit: Noctem melius noscens. — C. III, 57. Loco vocis انتق احذر legitur. — C. IX, 28. Silentio praetermittendum non est, in Samachscharii opere huiusce proverbii diversam explicandi rationem esse, sic enim legitur: هو الخلق الملك وبنات طمار الدواهي والشدايد. Is Almohallek rex est. Voces بنات طمار infortunia calamitates designant. Proverbium de optante et de eo, qui finem suum transgreditur, adhibetur. — C. X, 65. Hoc proverbium sic melius verti posse puto: Hominibus satisfacere scopus est, qui non attingitur. — C. XIV, 112. Verba اصبر من الود, quae vertenda esse putavi: Patientior quam amor in ferendo contemtu, re diligentius perpensa iam verto: Patientior in vilitate quam paxillus, ut vox مَطَرٌ ex الود contracta sit. — C. XVIII, 200. Si مَطَرٌ

Moththarah legeretur, proverbii metrum Redjes esset.

prov. 206. Si عَمَانِيكُمْ legis, proverbii metrum Redjes

est. — C. XX, 34. Dicitur quoque: وَأَثَرُ ذِي أَثِيرٍ وَأَثَرُ مَا

وَأَوَّلُ ذِي أَثِيرٍ وَأَثَرَةُ ذِي أَثِيرٍ وَأَثَرُ ذَاتِ بَدَيْنٍ وَأَثَرُ ذِي أَثِيرَيْنِ

أَثِيرَةُ ذِي أَثِيرٍ. Praeter illum, quem adnotavi, Alazmäihi

interpretandi modum, Alnofadhdhelus dixit, sensum esse:

ايشارا على غيره „id praeferens“ et alius quidam

„hoc aliis praeferendo“ conf. Schar.-Ald. et lex. meum.

— C. XXI, 22. In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus proverbium sic legitur: انعيم يضبط والمكواة في النار.

— C. XXI, 75. In Samachscharii opere sic proverbium

legitur: لو قيل للشحيم ابر، تذهب قل اقوم العوج.

Auctor adnotavit, proverbium vulgo proprium esse. — C. XXI,

108. Proverbio metrum Redjes est. — C. XXIII, 29.

Sic quidem, quemadmodum adnotavimus, in Samachscharii textu, cuius codex multis locis corruptus est,

existere videtur; at vero iterum collatis verbis, quae in

Meidanii codice invenimus, non dubitamus, quin Ohmarus

imperator verbis لكل اناس في جملتهم خير vel, quem-

admodum in codice Lugd. legitur, من جملتهم, usus sit,

quum Ahlbäus ben-Alhaitsum Sadusita tritis vestibus in-

ductus apud ipsum diserte locutus esset. — C. XXIII,

102. In Samachscharii opere duplex proverbium legitur,

unum: امثل هذا كنت امثلها كنت اسقيك الفجع

احسيك الحسا. Sensus non differt. — C. XXIII, 193.

In Samachscharii opere جابة legitur. Idem auctor ad-

notavit, legi quoque يسودن a radice ودن baculo per-

cussit; proverbium autem adhiberi de eo, qui, postquam

rem acceperit, iterum postulet. — C. XXIII, 583. Dixit

Dhabi Albordjomi:

لِكُلِّ جَدِيدٍ لَذَّةٌ غَيْرَ أَنِّي وَجَدْتُ جَدِيدَ الْمَوْتِ غَيْرَ لَذِيذٍ

„Omne novum laetitiam procreat; sed novo mortis laetitiam non inveni.“ Metrum Thawil est p. 163. — C.

XXIV, 31. In Scharaf-Aldini et Samachscharii operibus

proverbium sic legitur: **ان العائِم كمثل الحمة ياتئها البعداء** **وَيَتْرَكُهَا الْقُرْبَاءُ**. Sensus est: Doctus in patria non honoratur. — C. XXIV, 198. In Samachscharii opere sic adnotatum proverbium: **تَبَيَّنَ رُوَيْدًا مَا أُمَامَةٌ مِنْ هِنْدٍ**. Bene distingue, quatenus differentia inter Omamam Hindamque sit. dilucidius explicatum est: Quum Ahmruus ben-Hind frustra in regionem Jemamam incursione hostili facta, in gentem Thai, quacum foedus ei esset, irrupisset, ne sine praeda rediret, Ahrikus Thajjita, qui rem perfidiae tribueret, eum vituperavit et Ahmruo minitanti sequentibus versibus respondit:

مَنْ مَبْلَغَ عَمْرَوَيْ بْنِ هِنْدٍ رِسَالَةٌ إِذَا اسْتَحَقَّتْهَا الْعَيْسُ تُنْعَى مِنَ الْبَعْدِ

أَتَوْعِدُنِي وَالسَّمْلُ بَيْنِي وَبَيْنَهُ تَبَيَّنَ رُوَيْدًا مَا أُمَامَةٌ مِنْ هِنْدٍ

Quis Ahmruo ben-Hind nuntium perfert tanto viae spatium, ut, si albi cameli eum in dorso portarent, eorum mors annuntiaretur? Num tu mihi minaris, dum arenae nos separant? Bene distingue, quatenus differentia inter Omamam Hindamque sit. Metrum Thawil est. p. 160.

Matrem suam Omamah praestantiorē esse regis matre Hindā dicit. Unam rem alterā praestantiorē esse proverbium significat. — C. XXIV, 329. Samachscharius, qui in proverbio **مَنْ عَالَ مِنْهَا**, quemadmodum in versu legitur, habet, proverbii causam talem fuisse adnotavit: Ahmruus in gentem Banu-Sahd irruptione facta contra gentem Banu-Kais cum copiis profectus magna praeda captivisque multis potitus erat. Inde usque ad provinciam Jemamah pergens genti Banu-Solaim ad pugnandum paratae occurrit. Quam quum vidisset, ista verba dixit significaturus occasione praedae faciendae oblata utendum esse. — C. XXIV, 384. In Scharaf-Aldini et

Samachscharii operibus **أَدْمَاءُ** legitur, ut verti possit: Et omnes fusci (homines) ex Adamo. Proverbium docet, virum mulieremque amoris vinculo propter originem coniunctos esse.

Errata.

Tom. I.

P. 3 l. 3 leg. Ebn-Alahrabio. P. 14 l. 2 l. Ohmarus ben-Ahbd-Alahsis. P. 25 l. 5. l. العَصْرَط. P. 48 l. 7 l. Alhobabus, tum leg. Alanzarita. P. 97 l. 2 l. vasis. P. 124 l. 7 l. suscipit. P. 129 l. 7 loco vocis omnino lege animo. P. 131 l. 14 l. cocto P. 139. l. 5. l. Mahkili. P. 169 l. 10 l. adligetur. P. 203 l. 1 l. infra. Loco vocis vas lege mercem. P. 223 l. 7 l. Ohdos. P. 259 l. 1 l. اتعَب من. P. 280 l. 15 l. وسوى وصية, ut cum praecedentibus sensu coniungatur. P. 281 l. 1 l. vulneravit. l. 13 l. afflictum. P. 344 l. 6 infra l. velis P. 347 l. 10 infra l. Ohkailus. P. 432 l. 5. Loco verborum: Noctu veni, legas: Contice! P. 480 l. 8 loco vocis Allodjaidjus legas Allodjai-mius. P. 508 l. 19 loco vocis فَعِيل (fahjallon) legas يَفْعَل (jafahllon). P. 558 l. 16 legas (oculus). P. 563 18 l. آرَنَسِي. P. 596 l. 2 et 4 loco vocis eleemo-syna melius legitur tributum. P. 597 l. 1 pro eleemo-syna legas tributum. P. 609 l. 8 Legitur quoque الفصلان حتى التقريعي. P. 664 l. 5 infra l. شحمتي.

Tom. II.

P. 6 l. 8 Loco 92 l. 86. P. 15 l. 5 infra. Loco 210 l. 214. P. 33 l. 3 l. الطعن. P. 34 l. 4 l. واشبعها. P. 50 l. 8. Loco vocis loco legas loco. P. 54 l. 7 l. eis in-cedendum. P. 62 l. 7 infra l. ذو. P. 65 loco 221 l. 225. P. 80 l. 12 loco vocis Ahdhi legas Ahdli. P. 86 l. 11 loco 222 l. 229. P. 87 l. 4 infra. Loco 199 l. 200.

P. 104 Proverbio 72 metrum Sarih est. P. 111 l. 7 l. silentio. P. 139 l. 16 l. الهيثم. P. 147 l. 8 loco 2 l. 9. P. 153 l. 6 infra l. Aucta. P. 156 l. 2 l. Alsijadius. P. 171 l. 1 infra. Loco 197 l. 198. P. 179 l. 7 infra l. duabus. l. 8 l. elegantiam. P. 180 Proverbio 31 metrum Redjes est. P. 197 l. 1. Loco vocis لي legas ألي. P. 206 l. 11 l. مثل. P. 208 l. 1 infra l. gentis. P. 220 l. 8 l. enunciandae. P. 231 l. 6 l. الجحاف et in versione adnotationibusque ubique Aldjahhaf. P. 233 l. 1 l. sororem eius. P. 238 l. 4 l. غير. P. 241 l. 8 loco vocis stupidis legas stultis. P. 251 l. 7 infra. Loco 437 l. 441. P. 253 l. 4. Loco 63 l. 64. P. 257 l. 19 l. Ebn-Wakidus. P. 272 l. 14 l. Paene. P. 288 l. 5 infra l. Turpes. P. 301 l. 1 l. alteram. P. 352 l. 16 l. postea. P. 355 l. 9 l. عينك. P. 363 l. 12 l. يصحبهم. P. 394 l. 5 l. تزد. P. 396 l. 4 l. Iudaeus perfectus. P. 420 l. 8 l. Amalekitam P. 444 l. 5 infra l. longa cilia. P. 458 l. 9 l. الضحى. P. 469 l. 7 l. non ex posterioribus. P. 477 l. 7 l. emaciata l. 8. l. Ad. P. 487. l. 7 l. virorum. P. 499 l. 1. l. جملي. P. 502 l. 3 infra l. هذا. P. 503 l. 14 l. الارض. P. 512 l. 7 l. Reginam. P. 517 l. 7 l. البحر. P. 526 l. 11 l. loci, ubi. P. 527 l. 10 l. ليك. P. 528 l. 12 l. non capit. P. 592 l. 6 l. للحمية. P. 540 l. 8 l. Abu-Djondabo Alhodsaliij. P. 555 l. 3 infra l. assecutus. P. 559 l. 3 l. leporis; quam cremor lactis; quam lorum etc P. 560 l. 4 l. non noscit. P. 561 l. 1 l. significari. P. 573 l. 6 l. السماء. P. 593 l. 2 l. parva. P. 616 l. 11 l. eum P. 617 l. 7 l. altera. P. 618 l. 3 l. similis. P. 653 l. 1 infra l. بأصغريه. P. 656 l. 5 l. quorum. P. 662 l. 9 infra l. وذلك. P. 673 l. 7 infra post sum adde: Ebn-Schububi sen. P. 682 l. 13 post recedit adde: in religione. P. 702 l. 8 l. بخشي. Metrum versus Motawafir est. P. 712 l. 10 l. الخطبان. P. 717 loco vocis اللسان legas السنينان. P. 766 l. 7 infra l. 2 infra l. قرحه. P. 729 l. 7 l. احترف. P. 813 l. 8 l. أن. P. 819 l. 11. ad-

mittit. In proverb, 59 l. reduxisti et adduxeras. P. 861 l.
7 infra l. والارض. P. 862 l. 4 l. فِدْرِي. P. 870 l. 1 infra
l. Nonnullis. P. 877 l. 17. l. dicens. P. 917 l. 20
L. ultima verba l. postrema verba.



